הַמִּלּוֹן הָעִבְרִי

מאת

יְהוּדָה גְּרָזוֹבְסְקִי וְדָוִד יֶלִּין

הוצאה חדשה מתֻקנת בהוספות רבות

מאת

יהודה גרזובסקי

(10000 — 14000)

הוצאת «דביר» תל אביב

תרפ"ז

דפוס א. איתן וס. שושני, תל-אביב.

* * *

המלון העברי הזה בהוצאתו החדשה, הוא, בלי הפרזה יתרה, מועט המחזיק את המרובה, מלון שמושי קטן ומלא, קצר ושלם, מלון ללשון העברית בכל היקפה, שלא יחסר כל בו בשביל השמוש: הלשון המקראית והתלמודית, לשון בעלי המדרש וחכמי ספרד, לשון הגאונים והפיטנים, לשון הפוסקים הראשונים והאחרונים ולשון הספרות החדשה – כל אלה נקבצו ובאו במלון הזה. מן המקרא באו בו כל המלים, לא נעדר דבר (מלבד הארמית שבדניאל ועזרא), מן התלמודים נאספו כל אותן המלים שאפשר לחשבן לעבריות עפ״י מקורן ושרק עפ״י מקרה אינן במקרא, וגם הרבה מהמלים הארמיות והזרות, שקנו להן זכות אזרח בספרותנו העתיקה והחדשה. גם מן הספרות של אחר התלמוד באו כל המלים הנחוצות והמועילות, ומן המלים המְחֻדשות בזמן האחרון נבחרו רק המְקֻבלות ביותר והנחוצות ביותר לשמוש השפה ושמקורן העברי נכר בהן. מלבד כל אלה, נלקטו ונאספו, ונכנסו אל המהדורה החדשה הזו אוצר גדול מאד של אמרות, בטויים, משלים, פתגמים וצרופי מלים הפזורים בים הגדול של ספרותנו העתיקה, בעת ששפתם של הסופרים והחכמים היתה בפיהם ובלבם שפה חיה וטבעית. את כל אלה צורך מוחלט הוא להכנים אל שפת השמוש כדי להחיותה ולשכללה, וכדי להשיב לה את אשר אבד ממנה במשך הדורות. גם בבאורי הערכים נכנסו במקומות רבים תקונים שונים.

עבודה רבה מאד, עבודת שבע שנים, הושקעה בסדור המלון העברי ה ז ה, כי הכל נלקט ונאסף מתוך המקורות הראשונים ולא ממלונים וקובצים וספרי שמוש, אבל כמדומה כי העמל הרב לא היה לשוא.

כב סיון, תרפז, תל־אביב. י. ג.

הוראת ראשי התבות והסמנים:

א״ח, אות חבור.
א״י, אות יחס.
ז, זכר.
זו״ג, זוגי.
זו״נ, זכר ונקבה.
ז״ז, זכר זוגי.
ז״ר, זכר רבים.
י׳, יחיד.
כ׳, כנוי.
לד״ק, לדעת קצת.
מ״ג, מלת גוף.
מ״ח, מלת חבור.
מ״י, מלת יחס.
מ״ק, מלת קריאה.
מ״ש, מלת שאלה.
מש״ל, מלת שלילה.
נ׳, נקבה.
נ״ר, נקבה רבות.

ס׳, סמיכות.
ס״ר, סמיכות רבים או רבות.
פ״ח, פועל חוזר.
פ״י, פועל יוצא.
פ״ע, פועל עומד.
פעו״י, פועל עומד ויוצא.
ר׳, ראה; רבים.
ר״ז, רבים זוגי.
ש״מ, שם מספר.
ש״פ, שם פרטי.
ת׳, תואר.
תה״פ, תאר הפעל.
ת״נ, תאר נקבה.
*— סמן למלות לא מקראיות הנמצאות בספרות הישנה שאחרי המקרא.
*״— סמן למלות ארמיות.
°— סמן למלות חדשות הנמצאות בספרות המאחרת.

א.

א. האות הראשונה בא״ב העברי, שמה אָלֶף. סמן המספר—אחד; עם שתי נקודות או קו מאזן או נטוי למעלה — אֶלֶף (כמו: א׳ תתמ״ד לגלות, אלף שמנה מאות ארבעים וארבע לגלות).

אָ*, הברה טבעית להתרגשות הנפש.

אֲ...״, אות יחס: על (כמו: אַגַּב=על גב).

א׳, ר״ת, אדון; אחד; ראשון.

— מא׳ עד ת׳, מראשית עד אחרית.

א״א, ר״ת, אדוני אבי; אי אפשר; אחרים אומרים; אין אומרים; אברהם אבינו; אשת איש; אם אמרת; אפן אחר.

אא״א, ר״ת, אין אומרים אותו; אלא אם אמרת.

אא״ה, ר״ת, אבי אבות הטומאה.

אא״ז, ר״ת, אדוני אבי זקני.

אאז״ל, ר״ת, אדוני אבי זכרונו לברכה; אברהם אבינו זכרונו לברכה.

אא״כ, ר״ת, אלא אם כן; אם אמרת כך.

אָב, ז, (ס׳ אָבִי ולפעמים אֲב, כ׳ אָבִי, אָבִיךָ, אָבִיו, ר׳ אָבוֹת), האיש ביחסו לבן או לבת שטלדו לו; אבי המשפחה או השבט; כנוי לאלהים; ממציא דבר חדש; מורה, ארון; עקרו של דבר; שם החדש החמשי מנין; הצמח המחֻבר לקרקע ביחס לעליו או לפריו.

— **אָבוֹת**, ז, האב והאם, הורים; *כנוי לאברהם, יצחק, ויעקב; כנוי לראשי אֻמתנו הראשונים; כנוי לחכמי המשנה הראשונים; שם מסכת בסדרי המשנה.

— **אָב בְּחָכְמָה***, ת, גדול בחכמה.

— **אַב בֵּית דִּין***, ז, ראש הדינים, משנה לנשיא בית הדין.

— **אַב הַטֻּמְאָה***, ז, טֻמאה הטטמאה אדם וכלים.

— **אָב זָקֵן***, ז, אבי האב או האם, זקן, סבא.

— **אָב חוֹרֵג***, ז, בעל האם.

— **אַב מְלָאכָה***, ז, אחת מל״ט המלאכות העקריות האסורות בשבת.

— **יֵשׁ לְאָבִיו בֵּן**, ר׳ בן.

— **וְכִי יֵשׁ אָב לַתּוֹרָה?** מבטא במובן: התורה (או החכמה) אינה עוברת בירושה.

— **בִּנְיַן אָב***, **בָּנָה אָב***, ר׳ בנין ור׳ בנה.

אֵב, ז, (כ׳ אִבִּי, ר׳ אִבִּים), צמח רך, רענן; הסקל הרק שבו מחֻבר הפרי לענף; רעננות, לחלוחית (בהשאלה לנער).

א״ב, ר״ת, אלף בית; אין בו; אין ביכלתו; אנשי ביתו.

אַבָּא*, ז, אָב; קריאה של חבה מצד הבן או הבת לאביהם; קריאה של כבוד לאיש, כמו: מר; כהן.

אַבְּבִית*, ז, צמרמֹרת הבאה מקרחת.

אבד (אָבַד, יֹאבַד), פ״ע, (לְ־, מִ־, אֶת׳, הֵעָלֵם וְהִשָּׁמֵט; חדול להיות; חדול (דבר) להיות עוד לבעליו; היה בצרה. הֶאֱבִד*, הֶעֱלִם, כלה. אִבֵּד, הִפסד, פִּלֵה, הִשחת, הִשמד, הרוֹס. הֶאֱבַד, גרוֹם שיאבד; גרש; הַשמד.

— אָבוֹד לֵב, התבלבל ולא הבין מה שהוא עושה.

— אִבֵּד עַצְמוֹ לָדַעַת*, שלוח יד בנפשו, הרוג את עצמו בצריה.

— אִבֵּד שְׁבוּעָה*, הפר, לא קַים שבועה.

אָבֵד*, ת, רבר העָלול להתקלקל ולהפסד.

אב״ד, ר״ת, אב בית דין.

אֲבֵדָה, נ, (ס׳ אֲבֵדַת, כ׳ אֲבֵדָתִי, ר׳ אֲבֵדוֹת), רבר שנעלם מבעליו.

אֲבַדֹּה, אֲבַדּוֹן, ז, כליָה, כליון, חֻרבן; שאול, קבר.

אַבְדָּלָה*, נ, ר׳ הבדלה.

אָבְדָן, ז, כלָיה, חָרבן, הָרס; אבוּד, קלקוּל.

אַבְדָן, ז, השמדה, כליון.

אבה (אָבָה, יֹאבֶה), פ״ע, חפוֹץ, רצה; הסכם ל־.

אֵבֶה, ז, גמא, קנה נבוב.

אַבְהוּת*, נ, מצב האבות.

אַבּוּב*, ז, (ר׳ אַבּוּבִים), שפופרת ארֻכה; חליל לנגן; שפופרת רחבה נקובה לקלות בה קליות או קפה.

— אַבּוּב רוֹעֶה*, ז, צמח קוצי והוא חריף הטעם, השתמשו בו לפנים לרפואה.

אִבּוּד*, ז, נזק, הפסד; השחתה.

אֲבוֹי, מלת קריאה להביע רגשי צער, אוי! אויה! אהה! הה! אה! אללי!

אַבּוּל*, ז, מַעֲבר מקרה ומלמעלה לו בנינים.

אִבּוּל*, ז, ר׳ אֵבֶל, אבֵלות.

אִבּוּן°, ז, מצב דבר שהיה לאבן.

אֵבוּס, ז, (כ׳ אֲבוּסִי, ר׳ אֲבוּסִים), כלי או אבן שנותנים בהם אכל לבהמה; רפת או ארוה.

אָבוּס, ת, מְפֻטם, שהאכילוהו הרבה.

אִבּוּס*, ז, פעלת המלעיט והמפטם.

אֲבוּקָה*, נ, קבוצת קסמי עץ או נרות דולקים יחד להאיר.

אָבוֹת, ז״ר, ר׳ אב.

— בִּרְכַּת אָבוֹת*, נ, הברכה הראשונה בתפלת שמנה עשרה.

— פִּרְקֵי אָבוֹת*, מַסֶּכֶת אָבוֹת*, שם מסכת תלמודית.

— אָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן*, תוספתא למסכת אבות.

— אֲבוֹת הָעוֹלָם*, ז״ר, גדולי העולם.

אָבוּת*, נ, ר׳ אבהות.

אַבְזָקָה*, אַבְזֶקֶת*, נ, מחלת הרגלים בבהמה.

(אבח)* אִבְחַת*, טבוח, הרוג.

אִבְחָה, נ, תנופה, טלטול, נענוע; פחד (?); חרב; טבחה.

אַבְחֹם°, ז, הכח המוליד את החם.

אַבְחֶמֶץ°, ז, ר׳ חמצן.

אַבְחֶנֶק°, ז, ר׳ חנקן.

אֲבַטִּיחַ, ז, פרי ארמה מלא משקה ממין הדלועים[1].

— אֲבַטִּיחַ צָהֹב*, ז, פרי ארמה ממשפחת האבטיחים וצבעו כתֹם וטעמו וריחו נעימים.

אבטיח־צהוב.

אַבְטָלָה*, ר׳ בטלה; הסכמה בין נותני עבודה לשבות מעבודתם, רגיעה.

אָבִיב, ז, (ס׳ אָבִיב, כ׳ אֲבִיבִי, ר׳ אֲבִיבִים), שבלי הקמה בירקותן; תקופת השנה אחרי החרף; (בהשאלה) שנות הילדות והבחרות.

— חֹדֶשׁ הָאָבִיב, ז, חדש ניסן.

אֲבִיבִי°, ת, מטבע האביב.

אֲבִיבִית*, נ, מין עץ נותן פרחים כחולים[2].

אבידה*, ר׳ אבדה.

---

1) אֲבַטִּיחַ арбуз, Waseer-Melone pastèque, water-melon.

2) אביבית сирень, lilas.

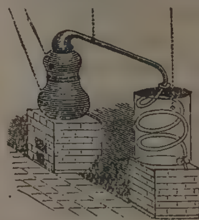
אֶבְיוֹן, ז, דל, רש, עני, חסר כל, מסכן, קשה יום; עני שאינו מתביש גם לבקש נדבות.

אֲבִיוֹנָה, נ, פרי הצלף; חשק, תאות נשים; רצון כביר; *חבית, ר׳ חביונה.

אֶבְיוֹנוּת*, נ, עניות, דלות, מעמד האביון.

אֲבִיזָרִים*, ז״ר, כל הדברים הצדדיים השַיכים לדבר אחר, לכלי אחד, לענין אחד.

אָבִיק*, ז, צנור להכניס בו מים קרים או חמים אל אמבט או בְרֵכָה; נקב באמבט או בברכה להוציא דרכו את המים המאוסים.

אַבִּיק.

אַבִּיק*, ז, כלי לקטור ולזקוק משקאות; צנור.

אַבִּיר, ולפעמים אֲבִיר, ז, (ר׳ אַבִּירִים), אמיץ כח, רב־כח, תקיף, עצום; שור חזק; עליון, ראש; השור אַפִּיס, אליל המצרים הקדמונים; ⁰פָרָש, אציל בימי הבינים.

— אַבִּיר לֵב, ת, אמיץ לב; קשה לב, אכזר.

אַבִּירוּת⁰, נ, תכונת אביר הלב; מעמד הפרשים האצילים.

(אבך) הִתְאַבֵּךְ, התעלה, התרומם והסתבך.

אב״כ, ר״ת, אין בכך כלום.

אבל (אָבַל, יֶאֱבַל), פ״ע, (בא גם עם עַל־), הצטער (ביחוד על מת), ספוד; נבול, יבוש. הֶאֱבִל*, הֶעציב, גרום אֵבֶל, קרוא לבכי ומספד. הִתְאַבֵּל (על־), ספוד, בכה, הצטער, התעצב.

אֵבֶל, ז, (ס׳ אֶבְלוֹ, כ׳ אֶבְלֵיו), צער, יגון, תוגה, בכי, מספד; מנהג האבלים.

— אֵבֶל רַבָּתִי*, שם מסכת שמחות.

אָבֵל, ת, מתאבל וסופד על מת; מלא צער, מר נפש.

אָבֵל, נ, נאות דשא; שדה מַשְקָה.

אֲבָל, תהים, אמנם, באמת; אכן, אולם; כי אם (אחרי שלילה).

אֶבֶל*, ז, אבן או לוח, שהכוכב חובט עליהם את הכבסים במזור.

אֲבֵלוּת*, נ, מנהגי האבל, דיני ימי האֵבֶל; אֵבֶל.

אבמה״ח, ר״ת, אבר מן החי.

אֶבֶן, נ, (ר׳ אֲבָנִים), גוש מוצק, חוצבים אותו מן הסלעים בהרים או באדמה ובונים בו בנינים; משקל (לפנים השתמשו למשקלת באבנים).

— אֶבֶן בְּדִיל, נ, ר׳ אנך.

— אֶבֶן זָוִית, נ, אבן מסתתת מצד אחר.

— אֶבֶן חֲכָמִים⁰, נ, אבן שהאמינו החכמים האלכימים שאפשר להפך על ידה את המתכות הפשוטות ליקרות.

— אֶבֶן טוֹבָה, נ, אבן מצינה במראה ובסגלותיה.

— אֶבֶן הַטּוֹעִים* (אֶבֶן הַטּוֹעַן*, אֶבֶן הַטֹּעַן*), נ, שם אבן שהיתה בירושלים שכל מי שאבד לו דבר וכל מי שמצא דבר בא שמה.

— אֶבֶן יָד, נ, אבן קטנה.

— אֶבֶן יְקָרָה, נ, ר׳ אבן טובה.

— אֶבֶן מַשְׁחֶזֶת*, נ, אבן ששוחזים ומחדדים בה כלי ברזל: סכינים, חרבות וכדומה.

— אֶבֶן מַשְׂכִּית, ר׳ משכית.

— אֶבֶן פִּנָּה*, נ, אבן מסתתת משני צדדים, אחד על יד השני.

— אֶבֶן פְּסֵפָס*, נ, אבן מסתתת מששה צדדיה.

— אֶבֶן פְּרוּעָה*, נ, אבן בולטת מן הקיר או מן הגדר החוצה.

— אֶבֶן קְבוּעָה*, נ, אבן גדולה הנמצאת בשדה וקבועה במקומה.

— אֶבֶן שׁוֹאֶבֶת*, נ, אבן מושכת אליה את המתכת.

— אֶבֶן שָׁעוֹת⁰, נ, שעון־שֶׁמֶש, שעון קדמון עשוי מאבן, שרשמו עליה קוים ומספר

יְשוּע באמצעה להורות את עליתו וירידתו של צל השמש לדעת את שעת היום.

— אֶבֶן שְׁתִיָּה*, נ, אבן היסוד לבנין העולם (שֵם לְאבן שהיתה בבית המקדש).

— אֲבָנִים תּוֹשָׁבוֹת*, נ״ר, אבנים לא גדולות שהמחרשה מזיזתן ממקומן.

— עֵצִים וַאֲבָנִים, סמל לדבר שאין בו רוח חיים.

— קָשֶׁה כָּאֶבֶן*, סמל לדבר שהוא קשה מאד.

— כְּאֶבֶן שֶׁאֵין לָהּ הוֹפְכִים*, משל לדבר שאין לו דורש ומבקש או לסחורה שאין לה קונים.

— אֶבֶן שֶׁל זְכוּכִית*, נ, אבן טובה מזיפת.

(אבן) אָבְנַיִם, ז, זוגי, (ס׳ אָבְנֵי), כלי מלאכת יוצר חרס, שהוא יוצר עליו הכלים; משבר, מושב לאשה בעת לדתה.

(אבן) אַבֵּן⁰, הפוך לאבן. הִתְאַבֵּן⁰, היה, התהפך לאבן.

אִבְּן⁰, ר׳ בן, (בשמות הערבים ויהודים מזרחים).

אַבְנֵט, ז, (ר׳ אַבְנֵטִים), חגורה, אזור לאות כבוד ומשרה.

אַבְנִי⁰, ת, מִטבע האבן.

אבס (אָבַס, יְאֱבֹס), פ״י, הַאכל בהמה או עוף להשמינם, הַברא, הלעט, פַטם.

אֲבַעְבּוּעָה, נ, נֶפח בָּעוֹר מלא לח.

— אֲבַעְבּוּעוֹת⁰, נ״ר, מחלה המפרחת אבעבועות בעור, ולהשמר ממנה מרכיבים בעור נסיובה ידועה.

אַבְעָיָה*, ר׳ בעיה; שעת בקשת הלקט בשדה.

אָבָץ*, ז, מין מתכת ידועה ועינה כעין הבדיל[1].

(אבץ*) אַבֵּץ*, כסה וחפה באָבָץ.

(אבק) הֵאָבֵק, חבק את חברו והתאמץ להפילהו.

אַבֵּק*, כסה באבק, זרוק אבק על־־; כסה שרשי עץ הנראים לעין בעפר. הִתְאַבֵּק*, התכסה באבק ועפר.

— הִתְאַבֵּק בַּעֲפַר רַגְלֵי פְּלוֹנִי*, ישוב לפני פלוני תמיד ללמד מפיו (מכמא משאל).

אָבָק, ז, (ס׳ אֲבַק, ר׳ אֲבָקִים), עפר דק המעופף באויר ומכסה את הגופים; חול דק שמשתמשים בו לפזר על הכתב ליבשו; שַחק של סממנים.

— אֲבַק־*, ז, דומה במקצת ל־־, מעין־־, (אֲבַק רִבִּית, מעין רבית, דומה לרבית).

— אֲבַק סוֹפְרִים*, ז, חול לשפך על הכתוב ליבשו.

— אֲבַק שְׁבִיעִית*, ז, משא ומתן בפרות של שביעית.

— אֲבַק־שְׂרֵפָה⁰, ז, ברוד, גרגרים דקים שממלאים בהם את הרובה או כלי יריה אחר לירות בהם.

אֹבֶק⁰, ז, חור בבגד וכדומה להכניס בו רצועה או כפתור.

אֲבָקָה, נ, (ס׳ אַבְקַת, ר׳ אֲבָקוֹת, ר״ס אַבְקוֹת). סממנים שחוקים היטב כאבק לתמרוקים או לרפואה.

אַבְקָן⁰, ז, חלק הפרח המכיל אבק הזרע.

אֵבֶר, ז, אֶבְרָה, נ, נוצת כנף העוף; כנף העוף.

אֵבֶר*, אֵבָר*, ז, (ר׳ אֵבָרִים), חלק מהגוף הנחשב לעצם בפני עצמו; כל אחד מחלקי הכלי; אבר הזכרות.

— בַּעַל אֵבָרִים*, ת, כחוש מאד שאבריו בולטים ונראים דרך העור.

(אבר) אַבֵּר*, הקשה את לבו; פרש כנפים, העלה כנף; הוסיף אבר וחלק לדבר. הֶאֱבֵר, העלה כנף, עוף.

אָבָר*, אֶבָר*, ר׳ עופרת.

אַבְרוֹמָה*, נ, מין דג לבן בנהרות[1].

אַבְרְזִין*, ז, טפיט, שטיח עשוי עור.

אַבְרֵךְ, ז, שר נכבד; מ״ק, הַבְרֵךְ! השתחוה! (צווי); ⁰איש צעיר חשוב.

---

[1] אבץ, цинк, Zink, zinc

[1] אברומה, лещ, Brachsen, bréme, bream

אַבְרָן*, אֶבְרָנִי*, ז, עוף המים, העוף השוחה במים, העופות שבין אצבעות רגליהם מתמתח עור המכשירם לצוף על פני המים.

אַבְרְקַיִם*, ז, מכנסים רחבים כדרך שלובשים בני ארץ הקדם.

כף רגל אבְרן.

אַבְשׁוּנָה*, נ, גרעינים שנתיבשו בתנור.

אִבְשׁוּן*, אֲבָשִׁים*, ז״ר, ענבים באושים, לא טובים.

א״ג, ר״ת, אין גורסים; ארבע גלויות.

אַגַּב* (עַל־גַּב*), אחד מדרכי הקנין במטלטלים; תה״ם, על ידי, באמצעות.

— אַגַּב שֶׁ־־*, יען, מפני.

— אַגַּב אוֹרְחָא*, אַגַּב אֹרַח*, אַגַּב גְּרָרָא*, לא בכונה מיֻחדה.

— אַגַּב סוּדָר*, אפן של קנין דבר ע״י החזקת מטפחת ביד.

אגד (אָגַד, יֶאֱגֹד), פ״י, קשור, חַבֵּר, כרוך יחד.

אֶגֶד*, ז, קֶשֶׁר; חבילה, אגֻדה; חתיכת בד שכורכים על מכה; מוט למשא.

אֲגֻדָּה, נ, צרור קשור, חבילה, דברים אגודים יחד; קשר בחבל; חברה.

אַגָּדָה*, נ, ספור דמיוני מימים קדמונים; חלק הדרושים והספורים בתלמוד; ר׳ הגדה.

— בַּעַל אַגָּדָה*, ז, יודע ובקי באגדות.

אַגָּדִי*, הַגָּדִי*, ת, שיש בו מטבע האגדה.

אגדל*, ר׳ אגודל.

אֲגַדְנָה*, נ, ר׳ לענה.

אָגָה*, נ, מין שיח קוצים.

אֲגוּדָל*, ז, בֹּהֶן, האצבע העבה שביד.

אֱגוֹז, ז, מין פרי ידוע בעל קלפה קשה(1.

— אֱגוֹז־הֹדוּ0, ז, נרגיל, מין פרי גדול מסביב לו קלפה קשה ובתוכו גרעין כעין קלפה רכה ובתוכו נוזל מתוק.

(1 אגוז opѣx, Nuss, noix, nut.

— אֱגוֹזֵי פֶּרֶךְ*, ז״ר, אגוזים שקלפתם רכה ונוחה להשתבר.

אֱגוֹזָה*, נ, עץ האגוז.

אָגוֹר*, ז, גל, ערמה.

אֲגוֹרָה, נ, מַטבע קטנה של העברים הקדמונים; *דבר קטן וקל ערך.

אֲגִידִים0, ז״ר, זים, אברי הנשימה לדגים (ר׳ דג).

ענף אגוזה.

אֶגֶל, ז, (ר׳ אֲגָלִים, ס״ר, אֶגְלֵי), טפה, נטף, רסיס.

אֲגַם, ז, (ר׳ אֲגַמִּים, ס״ר אַגְמֵי), נחל, מקוה מים בארמה; קנה וסוף; צמח רך; אֶפֶר, כר מרעה.

אגם.

— אֲגַם תְּמָרִים*, ז, כר נרחב מכסה תמרים.

אָגֵם, ת, מצטער, נדכה, עגום.

אַגְמָה*, נ, ר׳ עגמה.

— אַגְמַת נֶפֶשׁ*, ר׳ עגמת נפש.

אָגְמוֹן*, ר׳ הגמון.

אַגְמֹן, ז, קנה רך וכפוף; קרס כפוף שקושרים בקצה החכה לצור דגים; דוד, קלחת.

אַגָּן, ז, (ס׳ אַגַּן, ר׳ אַגָּנוֹת), ספל, כלי עגול, קערה גדולה שטוחה.

אֹגֶן*, ז, (ר׳ אֳגָנִים*), אזן או יד הכלי; שפה לפי הכלי; 0שפת הכובע.

אַגְנִיגָה*, נ, עור כבש.

אַגָּס*, ז, פרי עץ ממין התפוח; העץ הנותן את פרי האגס.

הפרי. ענף פורח.
אגס.

אג״ס, ר״ת, אגב סודר, ר׳ אגב.

אֲגַף, ז, (אֲגַפִּים), כנף; זרוע האדם; פלוגת חיל; המחוות הקצונים של מדינה; *חלק של בנין; גדות אמת המים; שפת נהר.

— אֲגַפַּיִם*, ז״ר, גדות אמת המים.

אֲגָף*, ז, הצד הפנימי של המפתן שעליו הדלת נוקשת בהסגרה.

אגף* (אָגַף*, יָאֱגֹף*), פ״י, סגור, סתום.

אגר (אָגַר, יֶאֱגֹר), פ״י, אסוף, קבץ, צבור; הָאָגֵר*, הֵאסף, הִקָּבֵץ.

אֲגַר*, אִגְרָא*, ז, נג, מכסה בנין; החלל שבין הגג והתקרה.

— מֵאִגְרָא רָמָא לְבֵירָא עֲמִיקְתָּא*, מגג גבוה לבור עמוק, לאמר: מרום המעלה עד לשאול התחית.

אֲגַר*, אַגְרָא*, ז, שכר, גמול.

— לְפוּם צַעֲרָא אַגְרָא*, משל לאמר: לפי הצער — השכר.

אֶגְרוֹן⁰, ז, קבץ, מאסף; מלון, ספר המלים או השרשים.

אִגְּרוֹן⁰, ז, ספר מכתבים.

אַגְרוֹנוֹם*, ז, מלֻמד בתורת עבודת האדמה.

אֶגְרוֹף, ז, כף יד קמוצה; 0 חמס ועריצות.

— בַּעַל אֶגְרוֹף*, ת, איש זרוע, איש חמס, עריץ.

אֲגַרְטֵל, ז, ספל; 0כלי מתכת או זכוכית ואליו מחֻברת קשת מלמעלה לשאת בה את הכלי.

אִגֶּרֶת, נ׳ (כ׳ אִגַּרְתִּי, ר׳ אִגְּרוֹת), מכתב שבו פקודה מהממשלה; מכתב; מחברת; 0ספר קטן.

— אִגֶּרֶת בִּקֹּרֶת; נ, הכרזות בית דין על דבר נכסים העומדים להמכר בפומבי.

— אִגֶּרֶת מֶרֶד*, נ, כתב שבית דין נותן לאיש או לאשה אם הצד השני מורד ואינו רוצה לחיות חיי אישות יחד.

— אִגֶּרֶת שֶׁל רְשׁוּת*, נ, מכתב של שאילת שלום.

— אִגֶּרֶת שׁוּם*, נ, כתב רשימה שבית דין שמו נכסי הלוה למלוה.

אַגְרַת בַּת מַחְלַת*, שם לאחת השדות באגדה.

אֵד, ז, (ר׳ אֵדִים), הבל לח העולה מן האדמה ונעשה לענן; טפות מים דקות וזעירות מאד העולות מן המים או מדבר לח מפעֻלת החם.

אַד־*, כמו: עד, עד אשר.

א״ד, ר״ת, איכא דאמרי (יש אומרים); אינו דומה; אונאת דברים.

(אדב) הַאֲדִב (הֶאֱדַבְתִּי, אַאֲדִיב), צער, העציב, גרום יגון.

(אדה) אַדֵּה⁰, פ״ע, התרומם והתנשא למעלה (כאד). הִתְאַדֵּה⁰, עלה כאד, התהפך לאד והֵעָלֵם.

אדה״ר, ר״ת, אדם הראשון.

אַדְוָה*, נ, גלים קטנים העולים על פני המים, תנודת המים.

אָדוֹם⁰, ז, שקל זהב.

אֱדוֹם, שם עם וארץ; *כנוי למלכות רומא.

אֱדוֹמִי, ת, מאדום; של אדום; אשר באדום.

אָדוֹן, ז, שליט, מושל, מְצַוֶּה; *מר, קריאת כבוד לאיש.

אֲדוֹנָה*, אֲדוֹנִית*, נ, גברת, מושלת; מרת, קריאת כבוד לאשה.

אָדוּק*, (כ״), ת, ר׳ ארק.

אֹדוֹת, ר׳ אודות.

אַדִּיס⁰, ת, כדמות אד וקיטור.

אָדִיב⁰, ת, עדין, מנמס, מתהלך בנמוס ובנעם.

אֲדִיבוּת○, נ, טבע איש עדין, התנהגות בנמוס ובחבה.

אֲדִינָן*, ר' עדין.

אֲדִיקוּת○, נ, טבע ותכונת הארוק.

אַדִּיר, ת, גדול, חזק, עצום; נכבד, רם המעלה, נגיד; *כנוי לאלהים.

אֲדִישׁ○, ת, קר הרוח, שאינו מתפעל ומתרגש מכל דבר.

אֲדִישׁוּת○, נ, קרת רוח, שויון נפש, טבע איש אדיש.

אֶדֶל*, ז, ר' ערל.

אַדְלָקָה*, נ, ר' הדלקה.

אדם (אָדַם, יֶאֱדַם), פ"ע, היה אדם. אִדֵּם* עשה אדם. הֶאְדִּם, היה אדם. הִתְאַדֵּם, היה אדם, הראות אדם.

— הֶאְדִּים פְּנֵי־*, בִּיש, הוביש.

אָדֹם, ת, שצבע דם לו.

אֹדֶם, ז, מין אבן טובה שגונה אדם; *הצבע האדם.

אָדָם, ז, איש, אנוש, גבר; שם המין האנושי.

— בֶּן אָדָם, (ר' בְּנֵי־אָדָם), איש.

— הָאָדָם, שם האיש הראשון על פני האדמה.

— כָּל אָדָם, כל איש ואיש.

— אָדָם גָּדוֹל*, נכבד ונשוא פנים.

— אָדָם קָטָן*, נקלה, לא חשוב.

אֲדַמְדַּם, ת, אדם מעט.

אֲדָמָה, נ, (פ' אַדְמַת, ר' אֲדָמוֹת), עפר ארץ; יבשה; שדה־זרע; מדינה; השכבה העליונה של עפר הארץ.

אַדְמוּמִית*, נ, גון, צבע אדמדם.

אַדְמוֹנִי, ת, בעל שערות אדמות; בעל לחיים אדמות.

אדמו"ר, ר"ת, אדוני מורי ורבי, כנוי לרבני החסידים.

אַדְמוּת*, נ, הגון האדם.

אֲדָמוּת○, נ, אכרות, מעמד של עבודת אדמה.

אַדֶּמֶת○, נ, מחלת ילדים ידועה, שעור הגוף מתכסה בנקודות אדמות.

אֶדֶן, ז, (ר' אֲדָנִים, ס"ר אַדְנֵי), כַּן, בסיס לרגלי עמוד או קיר; ○פלח עץ או ברזל נתון לרחב מסלת הברזל תחת הפסים; עקב הנעל תחת עקב הרגל.

— אֶדֶן הַחַלּוֹן○, ז, הסף התחתון של החלון.

— אַדְנֵי הַשָּׂדֶה○, ז, מין קוף למשפחת שמפנזה.

אַדְנוּת*, נ, שלטון, שררה, ממשלה.

אֲדֹנָי, אל, אלוה, אלהים.

אדק* (אָדַק*, יֶאֱדַק*), פ"י, אחוז בחזקה.

— אָדוּק*, ת, אחוז ומחֻבר בדבר בחזקה; כנוי לשומר דת בקנאות רבה.

אֶדֶר, ז, מעיל, בגד עליון רחב להתעטף בו; *עדר, קבוץ צאן ובקר.

(אדר) הֶאְדַּר, התגדל, התנשא. אִדֵּר○, גדל, נשא. הֶאְדִּיר, הרחב, הגדל, נשא, השגא.

אֲדָר, ז, שם החדש השנים עשר, החדש שלפני ניסן.

אַדְרָא*, ז, עצם הדג; נס, דגל.

אַדְרַבָּה*, תה"פ, להפך, בנגוד למה שמובן לכאורה.

אַדְרוֹן○, ז, חדר להתלבש ולהתקשט בו.

אַדְרוֹנָה*, נ, חדר אפל, בית חשוך.

אַדְרִיָּה○, נ, מין אוז שנוצותיו רכות מאד[1].

אֲדַרְכּוֹן, אֲדַרְכְּמוֹן, ז, שם מטבע פרסית עשויה זהב.

אַדְרְכָל*, ז, מלמד במלאכת הבנינים, ור' ארדכל.

אדריה.

אדרכמון, ר' אדרכון.

אַדְרַכְתָּא*, אַדְרַכְתָּה*, נ, (ר' אַדְרַכְתָּאוֹת*), שטר בית־דין הנותן כח לבעל חוב לרדת לנכסי הלוה; כח והרשאה, הרשאה.

אַדֶּרֶת, נ, (ר' אֲדָרוֹת), מעיל, אֶדֶר, לבוש עליון רחב להתעטף בו; כח ויכלת, עצמה; *עדר, קבוץ צאן ובקר.

[1] אדריה, rara, eider

אָדֹשׁ, ר׳ דוש.

א״ה, ר״ת, אֻמות העולם; אפילו־הכי=בכל זאת; אב הטומאה; אליהו הנביא; אחר החרבן.

אהב (אָהַב, יֶאֱהַב), פ״י, חשוק, חפוץ מאד, חוש נטיה לדבר. הֶאֱהַב, הַעשה אהוב; אהוב איש את רעהו; *חבב עצמו על אחרים. אַהֵב*, חשוק, חפוץ מאד. הַאֲהֵב*, גרום לאהב. הֻאֲהַב*, הֵאָהֵב. הִתְאַהֵב*, היה אהוב; 0חשוק ב־־, הקשר הנפש באהבה אל־־.

אַהַב, אֹהַב*, ז, (ר׳ אֲהָבִים), רגש החשק והחבה; תענוג ונֹעם האהבה.

אַהֲבָה, נ, רגש של חבה וחשק הלב; *נטית הלב ל־־.

— אַהֲבָה עַצְמִית0, נ, טבע האיש לאהב אך את נפשו.

— עָשׂה מֵאַהֲבָה*, עשה מצוה או איזה דבר מאהבת אלהים או אהבת הדבר ולא מיראה והכרח או ממציאת תועלת בו.

אֶהֱדָה0, נ, נטיה נפשית לדבר־מה.

אֲהָהּ! מלת קריאה ליגון וצער, אוי! אבוי! אללי!

אֲהוּרְמִין*, אלהי הרע באמונת הפרסים.

אה״ח, ר״ת, אחר החרבן.

אהח״ע, סדר ארבע האותיות שמוצאן מהגרון.

אֱהִי, מלת השאלה, איה? באיזה מקום? (וראה היה).

אהל (אָהַל, יֶאֱהַל), פ״ע, נטה אהל, שכן באהל. הַאֲהֵל*, הִנטה כאהל; ישוב באהל. אַהֵל, אָהוֹל; הסע אהל, העתק אהל ממקומו. הָאֳהַל, פרוש אור; *סכוך, פרוש אהל על־־.

אהל.

אֹהֶל, ז, (כ׳ אָהֳלִי, ר׳ אֳהָלִים גם אֹהָלִים), מעון עשוי מיריעות או מעורות שאפשר להעתיקו ממקום למקום; (בדבור המליצי) דירה, בית, מעון; שבט, משפחה, בני בית.

— עוֹרוֹת אֳהָלִים*, ז״ר, יריעות אהל עשויות מעורות.

אָהָל, ז, (ר׳ אֲהָלִים גם אֲהָלוֹת), מין עץ בשם טוב הריח.

אֳהָלוֹת*, מסכת בתלמוד על דבר הלכות טֻמאת־מת.

אָהֳלִי*, ז, מוכר אהלים.

אֳהָלִית*, נ, אהל.

אה״נ, ר״ת, אין הכי נמי.

אַהֲרֹנִי*, ת, מבני אהרן, כהן.

אוֹ, מלת החבור לפרט ולחלק נושאים או נשואים שונים במשפט, להורות ספק בין שני דברים: (שור או חֲמור).

אוֹב, ז, (ר׳ אוֹבוֹת), חֵמת, נאד, נבל עור; (בַּעַל־־) מכשף, קוסם; (קָסוֹם ב־־) הַעלה נשמת מת על ידי קסם; קול המת המדבר מתוך גרונו של הקוסם.

אוֹבֵד (אֹבֵד), ז, כליון, השחתה; ת, אֻמלל נרח, נודד.

אוּבָל, ז, פֶּלג, נחל קטן, יובל.

אוֹג*, ז, שם עץ שגרגריו מאדימים ובעליו מעבדים עורות.

אוֹגֶרֶת*, נ, סכין בעל שנים וחריקות; סכין לקטף בו פרי מהעץ.

אוּד, ז, שארית גזר עץ שאחזה בה האש; *גזר עץ שגורפים בו את התנור ומהפכים את העצים והגחלים.

אוּדָן*, ז, אמבט להתרחץ בו.

אוֹדוֹת, ענינים; (על־־), על דבר, בגלל, בשביל.

(אוה) אִוָּה, פ״י, חפוץ, בקש, חשוק, חמוד; 0דרוש טוב לאיש. הִתְאַוָּה, חשוק, חמוד דבר בחזקה; הַגבל, הצב גבול.

אַוָּה, נ, (ס׳ אַוַּת), חֵפץ, תשוקה, חמדה.

או"ה, אוה"ע, ר"ת, אֻמות העולם.

אַוָּז, ז, (נ' אַוָּזָה*), שם עוף מעופות השיט.

— אַוַּז־הַבָּר, ז, אווז מדברי, לא ביתי.

— אַוַּז־יָם*, ז, מין עוף מִדברי שהור המעופף על פני המים.

— בַּר־אַוָּז, ר' ברוז.

— רַגְלַיִם רְחָבוֹת כְּשֶׁל אַוָּז*, בטוי משל על איש שרגליו רחבות מאד ולא יפות.

אוז.

אַוָּזָן°, ז, מין שחוק ילדים, שהמשחקים נאחזים אחד בשני מאחריו בשורה ישרה.

אוֹי (לְ־), מלת קריאה לצער ויגון, אהה! אללי! אבוי! אח!

אוֹי לִי אִם אֹמַר אוֹי לִי אִם לֹא אֹמַר*, רע לגלות הדבר ורע לכסות אותו.

אוֹיֵב, ז, (כ' אוֹיְבִי, נ' אוֹיֶבֶת, ר' אוֹיְבִים), שונא, מבקש להרע, שומר עברה, (בא לרֹב על בן אֻמה אחרת).

אוֹיָה, ר' אוי.

אֱוִיל, ז, חסר־דעת, כסיל, בער; נבל, רע.

אֱוִילוּת°, נ, תכונת האויל, סכלות, בערות.

אֱוִילִי, ת, חסר דעת.

אֲוֵיר*, אֲוִיר*, ז, (ר' אֲוֵירִים גם אֲוֵירוֹת), הגז השקוף והדק הממלא את חלל העולם; מזג האויר; החלל הפנימי של כלי, של בנין; המקום הפנוי מעל שורת כתב.

אֲוִירוֹן°, ז, מכונה לעוף בה.

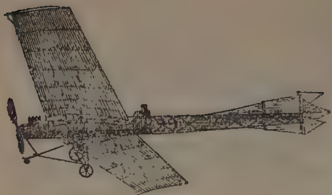
אֲוִירִי°, ת, דומה לאויר, שיש בו תכונת האויר.

אֲוִירָנוּת°, נ, התעופה באויר ע"י מכונה.

אוּכְלוֹס, ר' אֻכלוס.

אוּכָף, ר' אֻכָּף.

אוּל, ז, גוף; כתן; °אבר, כלי (אורגן).

אוירון

אוּלְדָר*, ז, ר' אולר.

אוּלַי, תה"פ, להורות הספק והאפשרות של הדבר, אפשר; אם גם, מי יתן־.

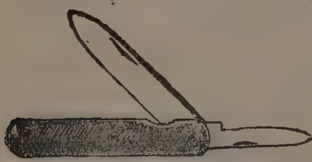
אוּלְיָר*, ז, משרת בבית מרחץ.

אוּלָם, אֻלָם, ז, (ס' אֵילָם, כ' אוּלַמִּי, אוּלַמְּךָ, ר' אוּלַמִּים), חדר גדול על פני מבוא הבית, חדר מְרֻוָּח; מ"ח, אמנם, אבל, רק, אך.

— אוּלָם־עַמּוּדִים, ז, אולם שגגו נשען על עמודים בלי קירות.

אוּלְפָן*, ר' אלפנא.

אוֹלָר*, ז, סכין קטן לחדד בו את הַקֻּלְמוס או העפרון.

אולר.

אִוֶּלֶת, נ, חֶסר שכל ודעת, סכלות, בערות, כְּסלה.

אוֹם, ר' אֹם; *גוש פירות כבושים מְרֻסקים כעין גוף רך; אֵם; שרש, עיקר.

אוּמָּה, ר' אֻמה; *חלק עצם הריאה שממנה יוצאות האונות.

אוֹמֵן, ז, (נ, אוֹמֶנֶת), מחנך, עוסק בחנוך בנים.

אוּמָן*, ז, (נ, אוּמָנִית*), אדם היודע מלאכה, ר' אמן; מקיז דם לרפואה.

— אוּמַן־יָד*, ת, מי שידו מהירה לעשות מלאכה.

אוֹמָנָה, ר, אמנה.

אוּמָנוּתo, נ, ידיעה לעשות מלאכה כתקונה; מקצוע של מלאכה, ר' אֻמנות.

און, ז, כח, עָצמה; עשר, הון; צרה, צער; *שטר מכירה, מתנה וכדומה, ר' אונה.

אָוֶן, ז, (ס' און, ר' אונים), מרמה, שקר, כזב; מעשה רע, מעשה נגד הישר והצדק; כנוי לאלילים.

אוֹנָאָה*, נ, רמאות, נזק שגרם המוכר לקונה על ידי הרבותו מחיר ממכרו או להפך.

— **אוֹנָאַת־דְּבָרִים***, נ, צער על ידי דברים.

אוֹנָה*, נ, שטר מכירה או מתנה וכדומה, ר' און.

אוּנָה*, נ, חלק מֵראת החי.

אוּנִיבֶרְסִיטָהo, נ, בית מדרש עליון לחכמות.

אוֹנָיָה*, נ, החרמה, חרם (רכוש וכדומה) בכח השלטון; ר' אונאה.

אוּנְיִן*, ז"ר, פקעת חוטים.

אוֹנֵן*, ז, אָבל ביום הראשון לאבלותו; עצב מאד; בעל מרה שחורה, איש שהוא תמיד עצוב רוח.

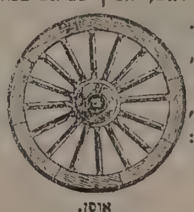
אוּנְקִיָּה, ר' אֻנקיה.

או"פ, ר"ת, ארחי ופרחי, ר' ארחי.

אוֹפִי, ר' אָפִי.

אוֹפְיוֹן*, ז, אָפיוּם, ראש, המיץ שבראש צמח הפרג שהוא ארסי.

אוֹפָן, ז, (ר' אוֹפַנִּים), גלגל, כלי עגול מסובב על קטרו, (וחלקי האופן הם: הסובב, החישוק, החשורים והגב, ר' שם).

אופן.

אוֹפַנַּיִםo, ז, אופני רכיבה.

אוֹפֶן ר' אֹפֶן.

אוֹפַנָּןo, ז, אדם היודע הישב לרכב על אופנים.

אוץ, (אָץ, יָאִיץ), פעו', מהר, עשה במהירות; עורר את אחר שימהר; הָצֵר, דָּחוֹק; הָאֵץ, החש, עורר את אחר שימהר לעשות; לחוץ יחד, עשה אוץ ודחוס.

אוּץ*, ת, לחוץ יחד, דחוס.

אוֹצָר, ז, (ר' אוֹצָרוֹת), מטמון, אסף דברים יקרים; אסף תבואות; מקום שמניחים בו דבר למשמרת; *חלל הצדף.

— **אוֹצָר בְּלוּם***, ז, ממגורה שיש בה מחיצות ומחלקות לשים בכל אחת מין מיֻחד; משל על איש בקי בהרבה חכמות וידיעות.

אוֹקְיָנוֹס*, ז, הים הגדול המקיף את הארץ.

אוֹר, ז, נֹגַה רב, זהר, נהרה, מה שעושה את הגופים נראים לעין, ההפך מן חשך; בֹּקר, עלות השחר; מָאוֹר, מקור האור; אש; (מלה משאלת ל־), אשר, טוב, חיים; עֵשב, דשא; גשם, מטר; *ערב, תחלת הלילה; אור לְיום־־, הערב שלפני יום פלוני; ת, מאיר.

אוֹר, (אוֹר, יֵאוֹר, אוֹר), פ"ע, (ל־־, על), היה אור, התכסה זהר. הֵאוֹר = אוֹר. הָאֵר, הָפֵץ אור; שמח לב, הצהל פנים; הַדלק, הַבער.

אוּר, ז, (ר' אוּרִים), מוקד אש, מדורה להתחמם נגדה; ארצות המזרח.

אַוֵּרo, הביא אויר אל־. הָאֲוֵרo, אַוֵּר.

אוֹרֶה, ת, כאסף פרי, קוטף פרי ומאספם.

אוֹרָה, נ, אור, זהר; עשב, דשא, יֶרק.

— **לְאוֹרָה***, כעלות השחר.

אֻוֶרָה, ר' אֻרְוָה.

אוֹרֵד*, ז, מסדר חפצים וקושרם יחד לחבילה.

אוֹרֵחַ, ז, (נ' אוֹרַחַת), בא מהדרך, מתאכסן אצל אחר.

— **הַכְנָסַת אוֹרְחִים***, נ, קבלת פני אורחים.

אוֹרִיo, ת, מטבע האור.

אוּרִים, ז"ר, תאורה, נרות שמדליקים לאות שמחה; ר' אור.

— אוּרִים וְתֻמִּים, דבר נתון בחשן הכהן הגדול להגיד על פיו משפט הענין אשר ישאלוהו עליו.

אורין*, ר׳ ארין.

אַוְרִירִי0, ת, מטבע האויר, דומה לאויר.

אוֹרִית0, נ, מין מתכת המפיצה אור גדול.

אוריתא*, ר׳ אריתא.

אוֹרְלוֹגִין*, ז, שעון.

אוֹרָנִי0, ת, ר׳ אורי.

אַוְרֵר0, ר׳ אַוֵּר.

אוּשׁ, ר׳ אשש.

(אוש), אִוֵּשׁ*, פ״ע, הַשמיע קול שאון והמולה דקה.

אִוְשָׁה*, נ, שאון קל, המולה דקה (ביחוד של רוח).

אוֹת, ז, (ר׳ אותות), תו, ציון, רשם, סִמן; פֶּלא, נס; הוכחה, ראיה; *נ, (ר׳ אוֹתִיּוֹת), אחד מציוני האלף בית, ציון קול הדבור.

— אות בְּאוֹת*, בדיוק, לפי הכתוב.

— אות כָּבוֹד0, ז מַטְבֵּעַ של מַתָּנָה הנתנת לאיש לסמן כבוד ויקר.

(אות) הֵאוֹת, (עתיד יֵאוֹת), הִסכים, התרצה; היה ראוי; קבל הנאה מדבר.

אוֹתִי, אוֹתְךָ וכו׳, ר׳ את.

אוֹתְיוֹם*, אותו יום.

אוֹתֵת0, פי׳, הקרא מלה לאותיותיה.

אָז, אֲזַי, תה״ם, להורות על זמן הנזכר בדבור בעבר או בעתיד; תשובה לתנאי (אִם־ — אָז־); כמו שֵׁם במובן הזמן הקדם, הימים שהיו בזמן המדבר.

— מֵאָז, מזמן קדום.

אַזְהָרָה*, נ, הַתראה, הודעה שלא לעשות דבר; אחד ממיני הפיוט, הלבשת מצות התורה בחרוזים.

אֵזוֹב, ז, (פ׳ אֱזוֹב, בּ׳ אֱזוֹב, ר׳ אֱזוֹבִים גם אֱזוֹבוֹת*, ס״ר, אֱזוֹבֵי), צמח קטן שיש לו ריח טוב; *מחב, צמח רך וקטן הצומח על קלפת העץ או על קיר לח; סמל וסמן לקטנות ושפלות.

אִזּוּן0, ז, פעלת המאזן ושוקל או מודד במאזנים וכדומה.

אֵזוֹר, ז, (ר׳ אֲזוֹרִים), חגורה על המתנים.

— אֵזוֹר הָאָרֶץ0, ז, כל אחד מחמשת חלקי הארץ הנחלקים לפי מדרגות החם.

— אֵזוֹר הַמַּזָּלוֹת0, ז, עגול המזלות בשמים.

אֲזוֹרָה*, נ, אזור.

אֲזַי, ר׳ אָז.

אַזְכָּרָה, נ, חלק מקרבן המנחה המֻקטר על גב המזבח; *שם ה׳; 0תפלת זכרון למתים.

אזל, (אָזַל, יֶאֱזַל), פ״ע, הלוך, עבור; חלוף, אפוס, כלה.

אז״ל, ר״ת, אמרו (חכמינו) זכרונם לברכה.

אַזְלָא*, נ, שם אחד מסמני הנגינות (הטעמים).

אִזְמָה*, נ, רצועה של בגד לכרך בה דבר, ר׳ אזמית.

אִזְמוֹרַד*, ז, שם אבן יקרה [1].

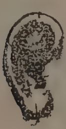
אִזְמִית*, נ, רצועת בד לכריכת אצבע או יד.

אִזְמֵל*, ז, סכין קטן; תער של רופא או של אומן להקיז דם; כלי מלאכה של החטבים והמסתתים שמכים עליו בפטיש לפסל חתיכות עץ או אבן.

(אזן) אִזֵּן, פי׳, שקול במאזנים; בחון בשכל, בַּקר דבר בשקול הדעת.

הֶאֱזִין, הטה אזן לשמע, הַקשב.

אֹזֶן, נ, (כ׳ אָזְנִי, ר׳ אָזְנַיִם), אחד משני אברי השמיעה שבצד הראש; *בליטה בכלי לאחז בה, יד הכלי.

אזן.

— אֲחוֹרֵי אָזְנוֹ*, קרוב אליו, בקרבתו.

— גִּלָּה אֹזֶן, הודיע דבר לאיש.

— הִרְכִּין אֹזֶן לְ—*, הקשב והטה אזן.

— הִרְאָה לְ—בְּאֹזֶן*, הזהר את — כי ילקוהו.

— אָזְנֵי הָמָן0, מיני עגות הנאפות לפורים.

— אָזְנַיִם לַכֹּתֶל*, אָזְנַיִם לַדֶּרֶךְ*, אָזְנַיִם

[1] איזמורד изумруд, smaragd

לַיְּעַר*, משל עממי לאמר: אל תוציא סוד מפיך אף אם אין איש בבית או קרוב לך כי סוף סוף יִגָּלֶה.

— יָצָא וְאָזְנָיו מְקֻטָּפוֹת*, ר׳ יצוא.

— הוֹצִיא אֶת־מֵאָזְנַי—*, ר׳ יצוא.

— רְחַב אֹזֶן*, ת, כנוי למקבל לשון הרע.

אָזֵן, ז, חגורה שתולים בה כלי המלחמה; כלי מלחמה.

אֲזִקִּים, ז״ר, נחשתים, כבלי ברזל, שלשלאות.

אזר (אָזַר, יֶאֱזוֹר), פ״י, קשור, אגוד, שים חגורה. הֵאָזֵר (ב־), הִקָּשֵׁר באזור, התחזק. אַזֵּר, חזק, אמץ. הִתְאַזֵּר, לבוש אזור; הזדין, שים כלי מלחמה.

— אָזוֹר חֲלָצָיִם, אָזוֹר מָתְנַיִם, התחזק, התאמץ.

אֶזְרוֹעַ, נ, זרוע, קנה היד מן הכתף ועד כף היד, ר׳ שלד.

אֶזְרָח, ז, עץ שלא נעתק ממקומו, עץ נשרש היטב; יליד הארץ, תושב, ההפך מן גֵּר. אַזְרֵחַ°, עשה לאזרח, הכר לאזרח. הִתְאַזְרֵחַ°, היה לאזרח, החשב לאזרח בארץ.

אֶזְרָחִי°, ת, של תושב סתם (בנגוד לצבאי או דתי וכדומה).

אֶזְרָחִיּוּת°, נ, מעמד האזרח וזכיותיו.

אָח, אַחָא*, ז, (ס׳ אֲחִי, כ׳ אָחִי, אָחִיךָ, אֲחִיכֶם, ר׳ אַחִים), בן אב אחד ואם אחת, או בן אב אחד או בן אם אחת; קרוב, שאר בשר; בן עם אחד, בן ארץ אחת; חבר, רֵעַ; °כהן מאגֻדת כהנים וכמרים.

— אִישׁ (את־, אל־, ל־) אָחִיו, אחד (את־, אל־, ל־) השני.

— אָח לְצָרָה יִוָּלֵד°, מבטא לאמר: במקום שיש צרה אחת תבוא גם שניה.

אָח, נ, כלי ששמים בו גחלים לחמם את החדר.

אָח, מלת קריאה של צער ויגון, אויה! אבוי! אללי! אהה!

— אָח לְרֹאשׁוֹ*, אוי ואבוי לו.

אֹחַ, מין עוף טורף (?); מין חי טורף (?)

א״ח, ר״ת, אסרו חג; אשת חיל; אמרו חכמים.

אחב״י, ר״ת, אחינו בני ישראל.

(אחד) אַחֵד, פ״י, עשה אחד, חבר יחד. הִתְאַחֵד, היה לאחד, התחבר עם־ לאחד.

אֶחָד, (ס׳ אַחַד), שם מספר הראשון לכל המספרים; הראשון בסדר; ת׳, יחיד, מיֻחד; גוף סתמי, מי שיהיה, פלוני.

— אֶחָד מ־, אחוז מ־, חלק מ־; אֶחָד מֵעֲשָׂרָה, חלק עשירי.

— אַחַד אֶחָד, כל אחד לבדו, זה אחר זה.

— אֶחָד—וְאֶחָד—*, בין ש־ ובין ש־.

— בְּאֶחָד*, עומד על דעתו.

— כְּאֶחָד, יחד.

— כָּל אֶחָד, כל איש, כלם, הכל.

— אֶחָד בַּפֶּה וְאֶחָד בַּלֵּב*, דבר אחרת וחשוב אחרת, דבר בלב ולב.

— אֲחָדִים, לא רבים, מעטים; דומים; אותם בעצמם; דברים רבים שהיו אחד; °המדרגה הראשונה במספרים (אחדים או אחדות, עשרות, מאות וכו׳).

— לַאֲחָדִים°, בכמות קטנה; מוכר לַאֲחָדִים, לקונים פרטים ולא לסוחרים.

אַחְדוּת°, נ, סגולת דבר שהוא אחד; חבור והסכמה בדעות.

אַחְדוּתִי°, ת, שיש לו סגולת האחדות.

אחד״ש, ר״ת, אחרי דרישת שלומו.

(אחה) אַחָה*, פ״י, חבר על ידי תפירה, תפור יחד; חבר יחד. הֵאָחָה*, הִתְאַחָה*, התחבר יחד; התקשר עם—בדעות וידידות.

אחה״ח, ר״ת, אחר החרבן.

אָחוּ, ז, קנה וסוף, עשב צומח במקום מים.

אָחוּד*, ת, נאסף יחד; דומה לשני (בדקדוק).

אִחוּד*, ז, סגולת דבר שהתאחד, אחדות.

אַחֲוָה, נ, קרבת אחים, אהבת אחים; פשר דבר, פָּרָשָׁה, גלוי דעת.

(אחוה*) הִתְאַחֲוָה*, התאחר והיה לאחים ורעים.

אֲחוּז, ז, חלק קבוע מדבר שלם; 0אֲחוּזִים, חלקים קבועים ממאה; רוחים, מכסת הרבית לשנה.

אִחוּי*, ז, תִפֶר, תפירת הקריעה על מת.

אִחוּל0, ז, חפץ, ברכה שיהיה כך וכך.

אָחוֹר, ז, (בנטיה רק ברבים, אֲחוֹרִים, אֲחוֹרַיִם, אֲחוֹרַי), הפך פני דבר; צד מערב, פאת ים.

אָחוֹר, תה״פ, לצד ההפך מן הפנים.

— לְאָחוֹר, לצד ההפך מן הפנים; מקֹדם, לפני קרות הדבר.

— נָסוֹג אָחוֹר0, אחד מכללי הנקוד בדקדוק; תאר לאיש לא מתקדם ושאינו מתחשב עם דרישת הזמן.

אִחוּר0, ז, עשִׂיַת דבר לא מיד או לא בזמנו, עכוב, דחִיָה.

אֲחוֹרִי*, ת, דבר שהוא מצד אחור (רגלים אחוריות בהולכים על ארבע).

אֲחוֹרַנִּית, תה״פ, מעבר האחור, לאחור ולא לפנים; *למפרע, מהֻפך.

אָחוֹת, נ, (סְ׳ אֲחוֹת, ר׳ אֲחָיוֹת), בת אב אחד ואם אחת או בת אב אחד או אם אחת; קרובה, שארת בשר; אהובה; חברה, ידידה; 0אחת מחברות אגֻדות הכשרות.

— אִשָּׁה אֲחוֹתָהּ, זו את זו.

אחז (אָחַז יֹאחַז גם יֶאֱחֹז), פ״י, (אֶת־, בְּ־) הֶחזק, לכוד, תפוש; חבר, קשור; (פִּ—), עצור, מנוע; דָבֵק מחלה ב—; פ״ע, דבוק בדבר. הֵאָחֵז, הִלכד, הִתפש; התישב והתנחל במקום. אִחֵז, כִּסָּה, צפּה. הָאֳחַז, היה מחֻבר ומהֻדק. הִתְאַחֵז*, התחזק, התחבר; התישב.

— אָחוּז עֵינַיִם*, ר׳ אֲחִיזַת עֵינַיִם.

— הָאָרֶץ אֲחָזַתּוּ*, מבטא לאמר: אינו יכול לזוז ממקומו מפחד וכדומה.

אחז״ז, ר״ת, אחר זה וזה.

אחז״ל, ר״ת, אמרו חכמינו זכרם לברכה.

אֲחֻזָּה, נ, נחלה, מורשה, קנין קרקע, קנין עולם.

אֲחִיזָה*, נ, תפישה, לכידה.

— בֵּית אֲחִיזָה*, ז, מקום בכלי לאחז בו.

— אֲחִיזַת דָּם*, נ, שטף דם, התפרצות דם (מחלה).

— אֲחִיזַת עֵינַיִם*, נ, מעשי כשפים להראות דברים ומעשים שאינם במציאות; מעשי תעתועים.

אֲחִילוּ*, נ, רטש של קרחת, צמרמרת של קרחת.

אח״כ, ר״ת, אחר כך, אחרי כן.

(אחל) אַחֲלֵ0, פ״י (ל־), חפוץ, אַוֵּה ל־ שיהא לו כך וכך.

אַחֲלֵי, אַחֲלַי, מ״ק, לו, הלואי, מי יתן ו־.

אַחְלָמָה, נ, מין אבן טובה.

אַחְפֹּר0, ז, שארית בעלי חיים קדמונים שמוצאים בבטן האדמה.

אחר* (אָחַר*, יֶאֱחַר*), פ״ע, היה ברתיחת תאוה או כעס רב (חיה). אַחֵר, (עתיד יְאַחֵר), פ״ע, בוא או עשה דבר אחרי הזמן הקבוע, התמהמה, התעכב, בושש; השאר על מקומו; פ״י, עכב, עצור; *כעוס ורדוף והתרגז והכה ונשוך (חיה). אֻחוֹר, העשה אחרי זמנו. הִתְאַחֵר=אחר.

אַחֵר, ת, (נ, אַחֶרֶת, ר׳ אֲחֵרִים, אֲחֵרוֹת), איש או דבר זולת זה שמדֻבר על אודותיו; נכרי, זר, צדדי.

— דָּבָר אַחֵר*, ר׳ דבר.

— מֵאַחַר*, מכיון, אחרי אשר—.

— אֲחֵרִים*, ז״ר, בני סמכא אחרים; עובדי אלילים.

אַחַר, תה״פ, מצד העורף, מאחור, בעקבות איזה דבר; מלת יחס, בעבור, תכף אחרי־.

— כִּלְאַחַר יָד*, שלא כדרך עשיה; דרך אגב.

אַחֲרָאִי*, ר׳ אחרַי.

אַחֲרוֹן, ת, מי שהוא בסוף זמן או מקום; הפך מן ראשון; הבא אחרי־; העתיד לבוא.

— בָּאַחֲרוֹנָה, לָאַחֲרוֹנָה, תה״פ, בסוף, לסוף.

— הַיָּם הָאַחֲרוֹן, הוא הים הגדול, הים התיכון, אשר ממערב לארץ ישראל.

— אַחֲרוֹנִים*, ז״ר, בני הדורות המאֻחרים.

— מַיִם אַחֲרוֹנִים*, ר׳ מים.

אַחֲרַאי*, אַחֲרָאִי*, ת, מי שעליו מֻטלת החובה.

אַחֲרֵי, ז, אחורי דבר, הפך מן פנים; תה״פ, הפך מן לפני; הפך מן קדם (עם יחס זמני).

— אַחֲרֵי אֲשֶׁר, כיון ש־, יען.

— אַחֲרֵי כֵן, בזמן הבא אחרי זאת.

— מֵאַחֲרֵי*, במקום שהוא מאחור ל־.

אַחֲרָיוּת*, נ, עָרבות; בטוחות.

— נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אַחֲרָיוּת*, נכסי דלא ניידי, קרקעות ובתים.

— נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶם אַחֲרָיוּת*, מטלטלים.

אַחֲרִית, נ, הקצה האחרון (במקום), סוף (הזמן); עתיד; שארית, זרע איש; סוף ענין, מוצא דבר.

אֲחֹרַנִּית, ר׳ אחורנית.

אֲחַשְׁדַּרְפַּן, ז, שר מדינה, נציב בפרס.

אֲחַשְׁתְּרָן, ז, רץ המלך.

אַחַת נ, דבר אחר.

אַחַת (בהפסק: אֶחָת), המספר הראשון לנקבה, כמו אחד לזכר. תה״פ, פעם אחת.

— אַחַת הַ־, אחת מן־.

אַחַת הִיא, או אַחַת־ וְאַחַת־־ תה״פ, הכל אחד, יהיה כן או כן.

— בְּבַת אַחַת*, בפעם אחת.

— בְּאַחַת, בדעה אחת, מבלי שנוי דעה.

— כְּאַחַת, יחד, בפעם אחת.

— הָלוֹךְ אַחַת הֵנָּה וְאַחַת הֵנָּה, הלוך ושוב.

— עַד לְאַחַת*, עד מאד.

אַט, ז, מתינות, הליכה בהשקט ונחת; תה״פ, במתינות, בנחת, לאט.

אִט, ת, (ר׳ אִטִּים), מכשף, קוסם, מגיד עתידות.

אֶטָב*, ז, מהדק מחוטי ברזל להחזיק בו גליונות ניר יחד; סֻלם שנותנים בצדי הקרון.

אָטָד, ז, מין אילן סרק מן הקוצים.

אַטוּ,* מלת השאלה, האם? היוכל היות כי־?

אַטוּ*, מ״י, בשביל, בגלל, בסבת.

אָטוּם, ת, סגור, סתום, מלא ולא חלול, בלתי שקוף; *מי שחסר לו חוש הריח; כנוי למת שוכן קבר.

—אָטוּם אַף*, ת, מי שחסר לו חוש הריח.

— אָטוּם הַלֵּב*, ת, חסר שכל, קשה הבנה.

אֵטוּן, ז, פתיל או סרט מחוט משזר.

אִטִּי, ת, דבר הנעשה לאט.

אִטִּיוּת⁰, נ, מתינות, טבע איש העושה דבר לאט לאט ולא במהירות.

אֲטִימָה*, אֲטִימוּת*, נ, סגולת דבר שהוא אטום.

אִטְלוּלָא*, ר׳ טלולא.

אִטְלִיז*, אִטְלֵס*, ז, חנות של בשר; שוק.

אטם (אָטַם יֶאֱטֹם), פ״י, הֶאֱטַם, סתום, סגור, חתום.

אֹטֶם⁰, ז, סתימה; דבר הסותם; יסוד, תחתית.

אֶטֶף*, ז, (ר׳ אֲטָפִים*), גומה קטנה בגבינה או בבצק.

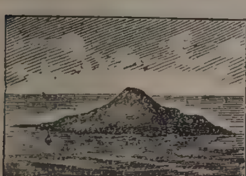
אטר, (אָטַר, יֶאֱטַר), פ״י, סתום, אטום, סגור מסביב.

אִטֵּר, ת, (נ׳ אִטֶּרֶת, ר׳ אִטְּרִים, אִטְּרוֹת), מי שאינו שולט באחד מאבריו.

— אִטֵּר יַד יְמִינוֹ, ת, שאינו שולט ביד ימינו ועושה כל המלאכות בידו השמאלית.

— אִטֵּר בְּרַגְלָיו*, ת, נכה רגלים.

(אִטְרִית) אִטְרִיּוֹת*, נ״ר, חוטי בצק דקים שמניחים במרק.

אי.

אִי, ז, יבשה מֻקפת מים; חבל ארץ לחוף ים; ארץ אשר מעבר לים; שם חיה טורפת ממשפחת השועלים, כלב המדבר.

אִי.

אַי, מלת שלילה, לא, אין; מלת קריאה לצער ויגון, אוי! אהה! *אם.

— אִי־אִי*, אוֹ־אוֹ.

— אִי שָׁמַיִם!*, מ״ק, אויה, אלהים.

אֵי, תה״פ, איה? באיזה מקום?

— אֵי מִ־, מאין? מאיזה מקום?

— אֵי זֶה, מי הוא?

— אֵי־אֵלּוּ, מי הם; אחדים מ־.

א״י, ר״ת, ארץ־ישראל; אינו יודע; אינו יכול; אריכת ימים; אינו יהודי.

אי״א, ר״ת, איש ירא אלהים.

איב (אָיַב), שׂנא, בָּזה, שטם, היה לאויב.

אֹיֵב, ז, שונא, דורש רעה ל־.

אֵיבָה, נ, שנאה חזקה, משטמה.

אִיבָּעִית*, (אִי־בָּעֵית*), אם אתה חפץ.

אֵיד, ז, צרה, אסון, שבר, שואה.

אִיד*, ז, מועד, חג (של עובדי האלילים).

אִידָךְ*, ת, אחר, אחרת, אחרים.

אַיָּה.

אִידָן*, ז, כעין צמר בין הקלפה והעץ.

אַיָּה, נ, שם עוף טורף חד הראיה.

אַיֵּה, תה״פ, באיזה מקום?

אי״ה, ר״ת, אם ירצה השם (בעזרת האל).

אִיּוּק°, ז, פעולת המיחס למי שהוא איזו איכות.

אִיּוּם*, ז, הפלת אימה על איש.

אִיּוּן°, ז, שלילה, פעולת השולל והמבטל מציאות הדבר; אמ״ת אין.

אֵיזֶה*, מ״ג, (נ׳ איזו), מלה הבאה להורות על אחד או מעטים מרבים; מלה לשאלה למי מרבים מכֻוּנים; איה הוא? באיזה מקום?

— אֵיזֶהוּ*, הרכבה מהמלים: איזה הוא.

אֵיךְ, תה״פ, באיזה דרך? באיזה אפן? כיצד?

אַיֵּק°, פ״י, יחס למי שהוא איזו איכות.

אִיכָּא*, יש, יש פה.

אֵיכָה, תה״פ, איך? איה?

— מְגִלַּת אֵיכָה, נ, מגלת הקינות על חרבן ירושלים המתחילה במלים: איכה ישבה בדד.

אֵיכֹה, תה״פ, איה? באיזה מקום?

אֵיכוּת°, (אֵיכֻיּוֹת), נ, תכונת דבר, טבע דבר ומשפטו, העונה על השאלה: איך הוא?

אֵיכוּתִי°, ת׳ השיך לאיכות של דבר.

אֵיכָכָה, תה״פ, איך, באיזה אפן.

אֵיכָן*, אנה, היכן, איה; מתי, אימתי.

איכפת, ר׳ אכפת.

אֱיָל, ז, (ר׳ אֱיָלִים), כֹּח, עֹז, עָצמה, גבורה.

אַיֵּל*, פ״י, חזק, אמץ.

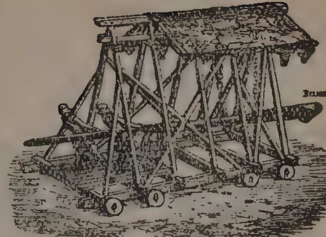
אַיִל, ז, (ס׳ אֵיל), זכר בכבשים מבן שנה ומעלה; (בהשאלה) נשיא, ראש, אלוף; בליטה בבנין, זיז היוצא מן הקיר; כלי מלחמה לנגח החומה; מין עץ חזק, אלה.

איל.

— אֵיל הַבַּרְזֶל, ז, כלי מלחמה בקורה ארכה ובקצה בקרנים לנגח החומה.

אִיל*, ז, תולעת הענבים.

איל הברזל.

אַיָּל, ז, (נ אַיָּלָה, אַיֶּלֶת), שם חיה ארכת רגלים ממשפחת הצבאים, בעלת קרנים ענפות; אֵלָה, ובראשית מ״ט, כ״א ?)

אַיָּל.

— אַיֶּלֶת אֲהָבִים, נ, אשת חן.

— אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר, נ, אור השחר, אור הבקר; כֹּכב נֹגַה.

אִילוּ, ר׳ אלו.

אַיְלוֹנִית*, נ, אשה עקרה מטבעה.

אֱיָלוּת, נ, אֱיָל, כח, עצמה, גבורה; מעוז, מִשְׂגָּב; כנוי לאלהים.

אֵילַךְ*, תה״פ, הלאה, להלן.

— אֵילַךְ וְאֵילַךְ*, הנה והנה.

אֵילָם, ז, אולם, חדר גדול לפני הבית.

אִילָן*, ז, (ר׳ אִילָנִים*, גם אִילָנוֹת*), עץ.

— אִילַן מַאֲכָל*, ז, עץ עושה פרי.

— אִילַן סְרָק*, ז, עץ שאינו עושה פרי.

— אִילָנֵי סְרָק קוֹלָם הוֹלֵךְ*, משל לאמר: דבר ריק או איש ריק מרעיש עולמות.

— אִילָנִיס°, ת, שצורת אילן וסגלתו לו.

— שְׂדֵה אִילָן*, ז, שדה שיש בו אילנות.

אַיֶּלֶת, ר׳ אַיָּל.

(אים) **אָיַם***, פ״י, (את־, על־), הפחד, יָרֵא, הפיל אימה.

אָיֹם, ת, (נ, אֲיֻמָּה), מפיל אימה, נורא, מפחיד, מַבעית.

אֵימָה, נ, אֵמִים, ז״ר, מורא, פחד, חתת, בעתה.

אֵימָתָה ר׳ אֵימָה.

אֵימָתַי*, תה״פ, מלה לשאלת הזמן=מתי?

אַיִן, **אֵין**, מלת השלילה, אפס, לא יש, לא נמצא, העדר דבר; דבר בלי ערך.

— אֵין לְ־, לא ראוי ל־, לא נכון ל־.

— אֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שָׁעָה וְאֵין לְךָ דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם*, אמרה ידועה, במובן: לכל אדם שעתו וזמנו ולכל דבר מקומו וערכו.

— אֵין אוֹנִים, אֵין אֱיָל, חסר כח.

— אֵין דָּבָר, לא נמצא מאומה; אין כל רע; לא אכפת.

— אֵין לֵב, ת, חסר בינה.

— אֵין סוֹף*, תאר לאלהים.

אַיִן°, פ״י, שלול, ענה: לא.

(אַיִן) **מֵאַיִן**, תה״פ, מאיזה מקום? מִנַּיִן?

— מֵאַיִן בָּאתָ*–בָּא*, ממה למדת זאת? ממה למד זאת ?

אִין*, תה״פ, כן, הן; אם.

אִינְבּ*, ז, כיב על יד העין.

אֵינוּת°, נ, העדר דבר, חסרון דבר (היפך: ישות).

אינקוויזיציה, ר׳ אנקוויזיציה.

איסר*, ר' אסר.

אֵיפָה, נ, שם מדה לזרעונים, מכילה שלש סאים או עשרה עמר, (שהם לערך שלשים ותשעה ליטר ושליש הליטר).

אֵיפֹה, תה״פ, (אֵי־פֹה), איה? באיזה מקום? (לפעמים) מי הוא? מי הם?

אֵיפוֹא, תה״פ, מלה משמשת לְהַטעים הדבור: אי לזאת, ואם כן, אחרי אשר כן.

אִיקוֹנִין*, ז, דמות, תמונה.

אִיָּר*, ז, שם החדש השני (הבא אחרי ניסן).

אִירוּס*, אִירִיס* ז, שם פרח טוב הריח [1]; שם אבן יקרה [1].

אִישׁ, ז, (ר' אֲנָשִׁים, ובמליצה גם אִישִׁים), אדם, בן אדם; גבר, זכר במין האדם; בעל (ביחס לאשה); אדון; גבור, אמיץ; אחד האדם, נפש אחת; כל אחד ואחד; קִבּוּץ האנשים בכלל; עצם פרטי; בעל איזה דבר.

— אֵשֶׁת אִישׁ, נ, אשה נשואה לבעל.

— אִישׁ אֲדָמָה, ת, אִכָּר, עובד אדמה.

— אִישׁ אָחִיו, אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ, זה את זה.

— אִישׁ אֱלֹהִים, ת, נביא.

— אִישׁ אֱמֶת, ת, נאמן רוח.

— אִישׁ בֵּינַיִם, ת, יוצא לקרב מבין שני מחנות; *סרסור.

— אִישׁ בְּלִיַּעַל, ת, נבל.

— אִישׁ דְּבָרִים, ת, דברן, נואם.

— אִישׁ דָּמִים, ת, רוצח, גזלן.

— אִישׁ דַּעַת, ת, חכם.

— אִישׁ חַיִל, ת, גבור, אמיץ לב.

— אִישׁ חֲמוּדוֹת, ת, אהוב לכל.

— אִישׁ חָמָס, ת, גזלן, רוצח.

— אִישׁ כֹּל*, ת, איש חכם גדול, חכם כולל.

— אִישׁ לֵבָב, ת, בעל רגש, רחמן.

— אִישׁ לָשׁוֹן, ת, מַלשין, מדבר רעה.

— אִישׁ מַכְאוֹבוֹת, ת, חולה, ידוע חולי.

— אִישׁ עִתִּי, ת, הנשלח בְּיִחוּד, שליח מְיֻחָד.

— אִישׁ צָבָא, ת, חַיָּל, שכיר, איש הולך במלחמה.

— אִישׁ רִיב, ת, מתנגד, נלחם עם־.

— אִישׁ רֵעִים, ת, איש אוהב חברת רעים; איש נעים בחברה.

— אִישׁ שָׂדֶה, ת, אכר, עובד אדמה.

— אִישׁ שֵׁם, ת, מְפֻרסם, ידוע.

— אִישׁ שְׂפָתַיִם, ת, איש המדבר יפה, איש דברים, דברן.

— אִישׁ תֹּאַר, ת, יפה תאר, יפה מראה.

— אִישׁ תְּבוּנָה, ת, נָבוֹן.

— אִישׁ תַּהְפּוּכוֹת, ת, הפכפך, איש שאין לו דעה קבועה.

— אִישׁ תְּרוּמוֹת, גאה (?); גובה מסים (?); כהן;(?) לוקח שוחד(?).

— זֶרַע אֲנָשִׁים, ז״ר, בנים זכרים.

אִישׁוֹן, ז, אמצע, תוך, עצם דבר; השחור שבעין, בבת העין; °איש קטן מאד.

— אִישׁוֹן לַיְלָה, ז, חשכת לילה, אפלת לילה.

אִישׁוּת*, נ, קשר הנשואים בין איש לאשתו; °אישיות, טבע האיש.

אִישִׁי°, ת, מטבע האיש; פרטי.

אִישִׁיּוּת°, נ, טבע האיש; פרטיות האיש.

אַיְשַׁר*, ר' יישר כחך!

אִית°, פ״י, כתוב או קרוא מלים לאותיותיהן.

אִיתוֹן, ז, מבוא.

אֵיתָן, ז, עצמה, תקף; יסוד, עיקר; ת, חזק, קשה, עצום; מַתמיד, מתקים; גדול, נכבד.

— שָׁב לְאֵיתָנוֹ, למעמדו הקדם, לבריאות.

— יֶרַח הָאֵיתָנִים, ז, חדש תשרי, השביעי לחדש ניסן.

— נַחַל אֵיתָן, ז, נחל מלא מים תמיד.

— אֵיתָנֵי עוֹלָם*, ז״ר, כנוי לאבותינו אברהם, יצחק ויעקב.

אַךְ, תה״פ, (בר׳ אַכִּים*), באמת, אמנם, בודאי;

[1] אירוס iris

רק; כמעט; אֲבָל; בכל זאת; תכף אחרי.

אַךְ*, ז, צרה, אסון.

— אַךְ גָּדוֹל הָיָה בְּאוֹתוֹ יוֹם*, צרה גדולה היתה אז.

א"כ, ר"ת, אם כן; אינו כרא"; אין כאן.

אִכָּא*, תה"פ, יש, נמצא.

אִכּוּל*, ז, כליון על ידי שרפה; עקיצה בעיר הגוף הטביאה לחכוך.

אַכְזָב, ז, חזון שָׁוְא, מראה תעתועים; מקוה מים המתיבש בעת החֹרב.

(אכזב) הִתְאַכְזֵבס, התיאש, בא לידי יאוש ואכזבה.

אַכְזָבָהס, נ, תקות שוא, אבדן תקוה להשיג דבר.

אַכְזָר, אַכְזָרִי ת, קשה לב, רַע לב, לא יודע רַחם.

(אכזר) הִתְאַכְזֵר*, היה קשה לב, היה רע.

אַכְזָרִי, ת, ר' אכזר.

אַכְזָרִיּוּת, נ, קשיות הלב, רֹעַ הלב.

אֲכִילָה, נ, פעלת האוכל; *תפיסת מקום.

— אֲכִילָה גַּסָּה*, נ, אכילה רבה במאד.

אכ"כ, ר"ת, אין כתוב כאן.

אכל (אָכַל, יֹאכַל), פ"י, קבל מזון בפה, לעוס בשנים ובלוע; מצוא חפץ ברבר, הָהֲגֵה; שרוף (אש); הַשחת, כלה; *תפוש מקום. הֶאֱכִל, היה למאכל, למזון; הִלעס; הִבלע, הִשחת, כָּלֹה ואבוד; כלה על ידי מחלה. אִכֵּל*, השחת; הפוך את המזון במעים לכלכלת הגוף. אֻכּוֹל, אכוד וכלה באש או בחרב. הֶאֱכִיל, נתון לאכל. הִתְאַכֵּל*, התהפך (המזון) במעים לחמר המכלכל את הגוף; (המעות) הוצא.

— אָכוֹל עַל הַדָּם, אכול (בשר) בעוד דמו בו.

— אוֹכְלֵי מָן*, אוֹכְלֵי תְרוּמָה*, כנוי לאנשים שצרכיהם מוכנים לפניהם בלי טרח ועמל.

— אָכוֹל אֶת יָמָיו*, בלה את עתו ואת זמנו לחנם.

— אָכוֹל פְּנֵי—*, הקנט וביש את—.

אֹכֶל, ז, (כ' אֳכָלִים), מזון, מאכל; אכילה.

אָכֻל, ת, שרוף, נשרף.

אָכְלָה*, נ, מחלת הרזון.

אָכְלָה, נ, ר' אֹכֶל.

אָכְלוֹסָא*, ז, (ר' אוֹכְלוֹסִים*), קהל, צבור אנשים.

אַכְלָן*, ז, זולל, אוכל הרבה.

אִכְלֵסס, פ"י, הושיב מקום באנשים רבים.

אַכֶּלֶתס, נ, מכה אוכלת הבשר מסביב.

(אכם)* הִתְאַכֵּם*, היה שחור משמוש (כלי חרס וכרוטה).

אָכֹם*, ת, שחרחר, שחור.

אָכֵן, תה"פ, אמנם, כן, בודי; אולם, אבל.

אַכְסַדְרָה*, נ, מסדרון, אולם, מבוא הבית.

אִכְסֵן*, פ"י, קבל אורח בביתו. הִתְאַכְסֵן*, התארח, היה כאורח בבית.

אַכְסְנַי* (אַכְסְנַאי*), ר' אורח.

אַכְסַנְיָא*, נ, בית מלון.

— בַּעַל אַכְסַנְיָא*, ז, בעל בית מלון.

אַכְּסָרָה*, תה"פ, באמד, בהשערה, בלי דיוק.

אכף (אָכַף, יֶאֱכֹף), פ"ע, (על־), אַלֵּץ, אַנוֹס, הַכרח, כפה. אִכֵּףס, שים אֻכָּף על סוס או חמור.

אֶכֶף, ז, (כ' אֲכָפִים), משא, מעמסה, נטל.

אֻכָּף*, ז, כר שמניחים על גב הבהמה לרכב עליה.

— מִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַכּוֹת אֶת הַחֲמוֹר מַכֶּה אֶת הָאֻכָּף*, מבטא משל על מי ששופך את חמתו על החלש מפני שאינו יכול לנגע בחזק.

אִכְפַּת*, (ל־), נוגע, מתיחס; מכריח.

אִכָּר, ז, עובד אדמה, איש שדה.

אִכֵּרס, פ"י, עשה לאכר, הושיב על הקרקע. הִתְאַכֵּרס, היה לאכר, התישב על הקרקע לעבודה.

אִכָּרוּת°, נ, עבודת האדמה.

אַכְרָזָה*, הַכְרָזָה*, נ, מודעה, פרסום דבר; מכירה בפֻמבי.

אַל (לְאַל), ז, אפס, אין.

אַל, מלת שלילה, לא; 'בקשה בשלילה; הזהרה לבלי עשות.

— אַל מָוֶת, נצחיות, קיום עולמי; °ר' אַלְמָוֶת.

אֶל, מלת יחס מורה על הדבר שאליו תפנה הפעֻלה או הדבר; בגלל; עִם; עַל; אצל; עד; על אודות, בדבר.

— אֶל בֵּין, בתוך, בפנים.

— אֶל מוּל, נגד, מעבר השני.

— אֶל נָכוֹן, בלי ספק, בוַדַּי.

— מֵאֵלָיו*, מֵאֵלֶיהָ*, ממנו בעצמו; ממנה בעצמה; בלי עזרת אחרים.

א"ל, ר"ת, אמר לו,—לי—להם; אין לומר אם לאו.

אֵל, ז, אלהים, יוצר, בורא, עושה הכל; כח, גבורה, חזק; אמיץ כח, גבור.

— בְּנֵי אֵלִים, ז, מלאכים.

— אֵל נֵכָר, כנוי לאלילי הגוים.

— יֵשׁ לְאֵל יַד־, יכול הוא לעשות.

אֵל (הָאֵל), מ"ג, כנוי הרמז לרבים ולרבות, אלה.

אֶלָּא*, תה"פ, אך, רק, כי אם, אֲבָל.

אֶלָּא אִם כֵּן*, כי אם.

אֶלְבָּא*, לדעת—.

אֶלְגָּבִישׁ, ז, מין אבן צחה שקופה הנמצאת במערות ההרים; זכוכית צחה וטובה; אבן הברד; ר' גביש.

— אַבְנֵי אֶלְגָּבִישׁ, ברד אבנים.

אַלְגּוּמִּים, ר' אלמג.

אלה (אָלָה, יֶאֱלֶה), פ"ע, הִשָּׁבַע בקללה; קַלֵּל; קרוא בקול, צעוק מר ברגש אֵבֶל.

הַאֲלֵה*, הַשְׁבֵּעַ בקללה.

אָלָה, נ, שבועה בקללה לחזק דבר; קללה.

אֵלֶּה, מ"ג, כנוי רומז לרבים ולרבות.

אַלָּה, נ, מין עץ המתקים שנים רבות 1); מקל יד, מקל שראשו עבה להכות בו; מוט העשוי לסמן בו איזה דבר.

אֵלָה, נ, מין עץ נותן שרף 2).

אלון. אַלָּה.

אל"ה, ר"ת, אי לאו הכי.

(אלה) הַאֲלֵהַּ°, חָשׁוֹב לְאֵל, העריץ כאֵל.

אֱלָהוּת*, אֵל; תכונת האל.

אֱלֹהִים, זרו"י, אֵל, יוצר הכל; שופטים, דַיָּנים; מלאך.

— בְּנֵי אֱלֹהִים, ז"ר, מלאכים.

— הָאֱלֹהִים! שבועה בשם.

— אֱלֹהִים אֲחֵרִים, אלילים.

אֵלוּ, כנוי הרומז לרבים, אֵלֶּה.

אִלּוּ, מלת תְּנַי על העבר, אם לוּ, אלמלי.

— כְּאִלּוּ*, כמו לוּ היה, כמו, דומה.

---

1) אַלָּה oak, chêne. Eiche, дуб.

2) אֵלָה turpentine-tree, térébinthe, Terpentin-baum, теребинт.

אֱלוֹהַ, ז, אל, יוצר, בורא הכל.

אֱלוֹהִיס°, ת, המתיחס לאל; הלומד חכמת האלהות.

אָלוּחַס°, ת, נתעב, מטא.

אֱלוּל, שם החדש הששי מניסן.

אִלוּלֵי*, מ״ח, לוּלֵא; אִלוּלֵי לא, אם לא.

אֱלוּלִי*, ת, של אלול; שנולד או שצמח או שפרח באלול.

אָלוּם*, ז, מַלּוּחַ, שרש החִלתית; °מין מלח לבן.

אַלּוֹן, אֵלוֹן, ז, מן עץ מאריך ימים, ר׳ אֵלָה.

אלונשית*, ר׳ אלנשית.

אַלּוּף, ז, ידיד, חבר, רֵעַ; שר, נגיד, מושל, נשיא, ראש קהל; שור, פר, בהמת בית.

— אַלּוּף נְעוּרִים, ת, בעל, איש (ביחס לאשתו).

— אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם*, כנוי לאלהים.

אַלּוּף, ת, לָמוּד, רגיל עם בני אדם (חיה).

אִלּוּף°, ז, לִמּוּד, פעולת המלמד והמאלף.

אִלּוּץ°, ז, פעלת המַכריח ומאלץ.

(אלח) הֶאֱלַח, הִשְׁחִת, התקלקל, הִתְעַב.

אֱלֵי, ר׳ אֶל.

אַלְיָה, נ, (ר׳ אַלְיוֹת), זנב כבשים שמנים; *החלק הרך שבאזן.

— אַלְיָה וְקוֹץ בָּהּ*, בטוי משל על דבר טוב שיש בו מגרעת וחסרון.

אִלְיָהּ°, נ, קינה, שיר נהי.

אֱלִיחָה°, נ, השחתה, קלקול.

אֱלִיל, ז, פסל, צלם שהיו בני אדם מיחסים לו כח אלהים; הבל, שקר, אפס; *דבר מועט, דבר קטן ערך.

אֱלִילָה°, נ, פסל אֵל בתבנית אשה.

אַלִּים*, ת, חזק, תקיף.

— כָּל דְּאַלִּים גָּבַר*, אמרה תלמודית במובן: מי שהוא חזק הוא גובר ונוצח.

אַלְיָת*, נ, מקוננת, אשה שעסקה לקונן על מת.

אֲלִיתָה*, נ, (אֲלִיתוֹת*), קוסם לטאור; גפרור, צתית, בד עץ משוח בגפרית לדלקה.

אֲלַכְסוֹן*, ז, הצד הארוך במְשֻׁלָּש בעל זוית ישרה; הקו החוצה את העגול לשנים; קו העובר מזוית לזוית בצורה הנדסית.

— בַּאֲלַכְסוֹן*, תה״פ, בשפוע, לא ישר.

(אלל*) אֱלֵל*, פ״י, חקור, דרוש.

אָלָל*, ז, גיד הצואר והשדרה והוא רחב וקשה; שיורי הבשר הנשאר דבק בעור בשעת הפשטתו.

אַלְלַי, מלת קריאה להביע צער ויגון: אוי ! אבוי ! אהה !

(אלם) הֶאֱלַם, היה אִלֵּם, הֶחרש, הִדּוֹם. אַלֵּם, קשור שבלים לאגרה; *הזק, נתון לדבר כחועז. הַאֲלֵם*, החרש, גרום להשתיק אחר. הִתְאַלֵּם*, האלם.

אֵלֶם, ז, דומיה, חֹסֶר כח הדבור; אֵלִם (תהלים נח. ב. ?)

אִלֵּם, ז, (נ׳ אִלֶּמֶת), חֲסַר כח הדבור, שאינו יודע לדבר; *שאינו מבין ואינו יודע מה עליו להגיד.

— פְּתוֹחַ פֶּה לְאִלֵּם*, נתון פתחון פה לזה שאינו יודע מה להגיד, עורר אותו להגיד מה שצריך.

אַלָּם*, ז, תקיף.

אֻלָם, ר׳ אולם.

אַלְמָא*, מ״ש, למה, בשביל מה.

אַלְמֹג, אַלְמוּג, ז, (ר׳ אַלְמֻגִּים), מין עץ יקר הנמצא בהודו[1]; *קורל, צֶמַח הגדול בים בדמות עץ וענפים.

אֲלֻמָּה, נ, עֹמֶר, אגדת שבלי השדה.

אַלְמוֹן, ז, מצב האיש שמתה עליו אשתו; *מין עץ, ר׳ אלון.

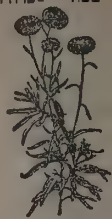
אַלְמוֹנִי, ת, ששמו לא ידוע, פלוני, פלאי.

אִלְּמוּת°, נ, אֵלֶם, חֹסֶר כח הדבור.

אַלָּמוּת*, נ, תקיפות; מדת האלם.

1) אַלְמֹג, сандальное дерево, sandelholz, sandal wood.

אַלְמָוֶת, ר׳ אַל־מוּת ; °שם צמח שפרחיו מתקימים ואינם נכמשים 1).

אלמות.

אַלְמִין*, ז, חוף הים, למן.

אִלְמִית*, נ, אִלֶּמֶת, חסרות כח הדבור, שאינה יודעת לדבר.

אַלְמָלֵא*, אִלְמָלֵי*, מ״ח, לוּ לא (לפני שֵׁם); לוּ (לפני פעל).

אַלְמָן, ז, איש שמתה עליו אשתו.

אַלְמֵן*, פ״י, לעשות (אשה) לאלמנה. הִתְאַלְמֵן*, היה לאלמן, לאלמנה.

אַלְמָנָה, נ, אשה שמת בעלה; ר׳ ארמון.

אַלְמָנוּת, נ, מצב האלמנה.

אַלְמֹנִי, ר׳ אלמוני.

אֲלֻנְטִית*, נ, מַגֶּבֶת, מטפחת לנגב בה הידים; סדין, מפה לכסות בה מטה.

אֲלֻנְקָה*, נ, כסא עם בדים לשאת בו איש.

אֲלֻנְתִּית*, נ, מין משקה עשוי מתערבת יין.

אַלְסָר*, ז, האגוז הקטן.

אלף (אָלַף, יֶאֱלַף), פ״ע, למוד, הַסכן, התרגל.

אִלֵּף, לִמד, הַרגל את פלוני; *הכפל פי אלף.

אֻלַּף*, היה כפול פי אלף; היה לאלף.

הֶאֱלִיף, היה לאֶלף; התרבה במספר רב.

אֶלֶף, ז, (ר׳ אֲלָפִים), עשר מאות; מפלגה של שבט; שור, פר (רק ברבים); °אלף שנים (לבריאת העולם).

אָלֶף*, אַלְפָא*, נ, (ר׳ אַלְפִין*), האות הראשונה בא״ב העברי — א.

— אָלֶף בֵּית*, אָלֶפְבֵּיתָא*, ז, כל האותיות השונות הנמצאות בשפה.

— מֵאָלֶף עַד תָּו*, מראשית ועד אחרית.

אֻלְפָּנָא*, נ, חק, משפט; למוד.

אִלְפָּס*, ז, מַלְחַת קטנה עם כסוי לבשל בה.

— מַעֲשֵׂה אִלְפָּס*, ז, מאכל שהוכן באלפס.

(אליץ) אָלַץ, פ״י, הֵכרח, אנוס, נגוש, לחוץ, רחוק. אֻלּוֹץ*, היה מכרח, היה אנוס.

1) אלמות сухоцвѣтъ, Immortelle

אַלְקֵיטִית*, נ, (ר׳ אַלְקֵיטִיּוֹת*), בית קיץ.

אַלְקֻרְאָן°, תורת האשלם.

אִלְתִּית*, נ, מין דג גדול טוב למאכל1).

אַלְתַּר*, לְאַלְתַּר*, (עַל אֲתַר*), תה״ם, תכף ומיד, כרגע, בלי אחור.

אֵם, נ, (ר׳ אִמּוֹת גם אִמָּהוֹת), אשה שיש לה בן או בת, הורה, יולדת; אומנת; מולדת, ארץ מולדת; עיר ראשה, בִּירה; *שורש, עִקָּר; שלחופית במעי החי.

— אֵם הַדֶּרֶךְ, נ, ראש לשני דרכים או יותר, פרשת דרכים.

— אִמּוֹת הַקְּרִיאָה°, נ״ר, אותיות אהו״י המקלות את הקריאה.

— אֵם הַמַּרְגָּלִית°, נ, צדף, דר.

אִם, מלת הקשור במובן תנאי (אִם תֵּלְכִי עִמִּי וְהָלָכְתִּי), או; הנה; לוּ, הלואי; במובן שאלה: הֲ־?

— הִשְׁבַּע אִם־, השבע כי לא־.

— הִשָּׁבַע אִם לֹא־, השבע כי־.

— אִם־ וְאִם־, בֵּין ש־ ובין ש־.

— בִּלְתִּי אִם, אך, רק.

— כִּי אִם, אך, רק.

— עַד אִם, עד אשר.

— וְאִם הוּא־*, אף על פי שהוא.

אֹם, ז, (ר׳ אֻמִּים), עם, שבט, משפחה.

א״ם, ר״ת, אהל מועד; אבינו מלכנו; אמר מר; אב מלאכה; אין מברכים.

אִמָּא*, נ, אֵם; קריאת חִבה לאם מצד ילדיה; קריאה של כבוד לאשה, כמו: מרת.

אַמַּאי*, (עַל מָה), למה? איך זאת?

אמבט.

אַמְבָּט*ז, אַמְבַּטָּה*, אַמְבַּטְיָה*, נ, כלי עץ או מתכת גדול להתרחץ בו.

1) אִלְתִּית, лосось, Lachs, saumon, salmon

אַמְבָּר*, ז, אסם, בית אוצר.
אַמְגּוּשׁ*, ז, כהן באמונת הפרסים; מכשף, קוסם.
אמד* (אָמַד׳ יֶאֱמֹד*), פ״י, הַעֲרִיךְ המחיר; חשוב, שער. אַמֵּד* (נַפְשׁוֹ), אמץ כחו והלך צעדים אחדים אחורנית לפני קפיצה או מרוצה. הָאֳמַד*, אמור.
אֹמֶד*, ז, השערה.
— בְּאֹמֶד*, תה״פ, בקרוב, בערך, לא מדֻיק.
אֻמְדָּן*, ז, (ר׳ אֻמְדָּנוֹת*), הערכה, נתינת ערך ומחיר לדבר.
אָמָה, נ, (כ׳ אֲמָתִי, ר׳ אֲמָהוֹת), משרתת בבית, סוכנת; מחנכת את הבנים או הבנות בבית, אומנת.
אַמָּה, נ, (ס׳ אַמַּת, ר׳ אַמּוֹת), הזרוע התחתונה של היד מן המרפק ולמטה; מדת אֹרך ידועה (כמדת הזרוע); מזוזה; *האצבע התיכונה ביד; אבר הזכרות; אחד מחלקי המשור, ר׳ משור.
— אַמָּה אֲצִילָה*, נ, אמה ארכה מקצה האצבע האמצעית עד בית השחי.
— אַמָּה גְרוּמָה*, נ, אמה חסרה.
— אַמָּה עַל אַמָּה*, שארכו אמה ורחבו אמה.
— אַמַּת הַבִּנְיָן*, נ, קנה המדה.
— אַמַּת הַמַּיִם*, נ, תעלה להוליך בה מים ממקום למקום.
אֻמָּה, נ, אם, לאם, עם, שבט, משפחה.
אָמָּה*, נ, המקל שעליו כורכים את ציפת הצמר או הפשתה בעת הטויה.
אמ״ה, ר״ת, אלהינו מלך העולם; אבר מן החי.
אִמָּהוּת°, נ, מצב אֵם.
אַמְהוּת*, נ, מצב האָמה, מצב המשרתת.
אָמוּד*, ת, מי שהעריכו אותו.
אַמוֹדָאָה*, ז, צולל, איש יודע לצלל במעמקים.
אַמּוּם*, ז, דפוס עץ לנעל, לכובע, לבגד וכדומה.
אָמוֹן, ז, אחד מאלהי מצרים; חניך; מאמין.
אֵמוּן, ז, תם־לבב; אמת, אמונה.
אִמּוּן*, ז, פעלת המאמן ומרגיל ומלמד.

אֱמוּנָה, נ, קיום, תקף; צדק, ישר, תם; התכונה להיות נאמן בברית, בהבטחה; עבודת הצדקה; °דת־אל.
אֱמוּנִים, ז״ר, בהוראת היחיד אֵמֻן.
אִמּוּץ*, ז, חזק, פעלת המאמץ.
אִמּוּר*, ז, הסכמה בין פועלים שלא לעבד, שביתה; מאמר, דבור, בטוי שפתים.
אֲמוֹרָא*, ז, אחד מחכמי התלמוד, מבאר המשנה; מתֻרגמן העומד על יד הדורש להשמיע דרשתו לקהל בלשון המובנת לו.
אֲמוֹרִי*, תמ״ש, קשה לב, קשה ואכזר.
אֵמוּרִים*, ז״ר, אברי הקרבן שמקריבים על המזבח.
אִמּוּת*, ז, ההוכחה על דבר כי הוא אמת.
אָמִיד*, ת, איש לא עני, בעל הון.
אֲמִידוּת°, נ, מצב האמיד.
אֵמִים, ז״ר, ר׳ איֵמָה.
אַמְיַנְטוֹן*, ז, מין אבן ירוקה המתחלקת לנימי ארג דקים, והוא נקרא גם בשם פשתן הים וגם פשתן אדמה.
אַמִּיץ, ת, חזק, תקיף.
אֲמִיצוּת*, נ, אֹמֶץ, סגֻלת האמיץ.
אָמִיר, ז, ראש ענפי העץ, צַמֶּרֶת; כנוי ליער; °ראש הר וגבעה.
אֲמִירָה*, נ, דבור, פעֻלת האומר והמדבר; הבטחה.
אמל (אָמַל׳ יֶאֱמַל), פ״ע, כמוש, קמול, נבול; היה חלש, היה חסר כח. אִמְלַל*, עשה לאֻמלל, לאי־מאֻשר, לאי־מצליח. אֻמְלוֹל, כמוש, קמול, נבול; היה חלש; היה אֻמלל, היה לא מצליח. הֶאֱמַל°, הכרת וכלה.
אָמֵל°, ת, (נ׳ אֲמֵלָה), נדכה, אמלל.
אֻמְלָל, אֻמֵלָל, ת, מסכן, נדכה, לא מצליח.
אִמְלֵל°, פ״י, עשה לאֻמלל.
אמן (אָמַן׳ יֶאֱמֹן), פ״י, גדל, הניק, טפח; *אסוף יחד. הֵאָמֵן (נֶאֱמַנְתִּי׳ יֵאָמֵן, אֵאָמֵן,

יֵאָמֵן), גָּדוֹל, מֻפּוּח, הִנָּשא בחיק האומן; הִמָּצא ראוי לבטח בו; הִמָּצא אמת; התחזק, התכונן, עמוד הכן על מקומו; התקים. אַמֵּן*, לַמֵּד, הַרגל. הֵאָמֵן (הֶאֱמַנְתִּי, הֶאֱמִין, מַאֲמִין, אַאֲמִין, יַאֲמִין), מצוא הדבר נכון, מצוא הדבר אמת; (ב־), בטוח.

אָמָן, ז, (ר׳ אָמָנִים), משכיל במלאכת מחשבת, בקי ויודע במלאכה.

אָמָן (אוּמָן˜), ז, בעל מלאכה.

אָמֵן, ז, אמת, אמונה; מלה שמשתמשים בה אחרי תפלה, ברכה או קללה.

אָמֵן, מלת קריאה לְקַיֵּם ולאַשר דבר.

אֹמֶן, ז, אמת, נכונה; שמירת ידידות או הבטחה.

אָמָן*, ז, (ר׳ אָמָנִיּוֹת*), התלם הקיצוני; תלם.

אֲמָנָה, נ, בריח; הִתחיבות, הובה; *ישרת לב, אמונה; °אַשרה, הקפה, מה שהמלוה מאמין ללוה.

— **שְׁטַר אֲמָנָה***, ז, שטר התחיבות שני צדדים זה לזה; שטר שנתן הלוה למלוה קודם שלוה ממנו כסף על מנת שילוה לו בעת הצרך.

אֹמְנָה, נ, מסעד, עמוד למשען.

אָמְנָה, נ, חנוך, גדול.

אָמְנָה, תה״פ, נכון הדבר, אמנם, אכן.

אַמְנוֹן וְתָמָר°, ז, שם פרח, סרעפת 1).

אמנון ותמר.

אָמָּנוּת*, נ, מלאכה, דבר הנעשה בידים, ידיעה לעשות דבר.

אֳמָנוּת*, נ, כשרון מלאכת מחשבת, כמו ציור, פסוּל, נגון וכדומה; התחכמות עקימים, תחבולות מזמה.

1) אמנון וְתמר анютины глазки, pensée, pansy

— **בּוֹא בְּאָמָנוּת עַל—***, בוא בתחבולות ושענות ועקיפים על—.

אָמְנָם, **אָמְנָם**, תה״פ, באמת, נכון הדבר; אֲבָל.

— **הַאָמְנָם**, היוכל היות? האפשר הדבר?

אמץ (אָמַץ, יֶאֱמַץ), פ״ע, היה חזק, היה אמיץ. **אַמֵּץ**, עורר רוח גבורה, חַזק לב; הַכִּיר לָבֹן; בחור, ברור את הרצוי; עצם, סגור שני מת. **אֻמַּץ***, היה אמיץ, התעורר בכח. **הִתְאַמֵּץ**, התחזק; התקשר לטרדה; עמוֹל בכל כח לעשות דבר.

— **אַמֵּץ מֵעַיִם***, הקשה המעים, הסך משלשל.

— **אַמֵּץ עֵינַיִם***, עצום עינים, סגור היטב את העינים.

אָמֹץ, ת, (ר׳ אֲמֻצִּים), אדמדם כהה; אפור, כצבע האפר.

אֹמֶץ, ז, כח, גבורה, עז, חַיִל; חזק הרוח.

אֻמְצָא*, נ, נתח בשר שור מטגן או צלוי בתנור 1).

אַמְצָה, ר׳ אמץ.

אֶמְצַע*, ז, תוך דבר; נקודה שבין שני קצוות; חצי; כלל, הכלל כלו; °פְּעֻלָּה בשביל איזו מטרה.

אֶמְצָעוּת°, **בְּאֶמְצָעוּת°**, על ידי, בעזרת; אמצע.

אֶמְצָעִי*, ת, תיכוני, שהוא באמצע; ז, פְּעֻלָּה לשם איזו מטרה.

— **אֶמְצָעִים°**, ז״ר, הכספים או הפְּעֻלות הדרושים להשגת דבר.

אמר (אָמַר, יֹאמַר), פ״י, הגד, דַּבֵּר, הוציא מלים מפה; הביע חפץ; צַוֵּה, פַּקֵד; הַבְטֵחַ; חשוב; קרא בשם; הַזכֵּר; גמור אֹמֶר, החלט; *מדוד. **הֵאָמֵר**, היה אמור; הִוָּדַע, הִקָּרא. **אַמֵּר°**, קרוא שביתה מעבודה. **הֶאֱמֵר** (הֶאֱמַרְתִּי, הֶאֱמִיר, אַאֲמִיר, יַאֲמִיר),

1) אֻמְצָא, бифштекс, bifsteck, Beefsteak

ככד, תת משפט הבכורה ל־־; הַכר לטובה; *עלה למעלה, גדול. הִתְאַמֵּר*, התפאר, התהדר. השתבח; קשור קשר.

— לֵאמֹר, זהו הדבר, כדברים האלה.

— זֹאת אֹמֶרֶת*, זה מוכיח, מזה יוצא.

— אֱמֹר מֵעַתָּה*, דון מזה, למד מזה.

— לֹא אָמַרְתָּ כְלוּם*, רְאיתך אינה ראיה, הוכחתך אינה הוכחה.

אֹמֶר· אֵמֶר, ז, (ר׳ אֲמָרִים, ס״ר אִמְרֵי), דבר, מלה, דבור.

— גָּמוּר אֹמֶר○, החלט.

— אִמְרֵי שֶׁפֶר, קרנים יפות מתפצלות כענפים (?) ; דברים יפים.

אִמְרָה, נ, מלה, דבור ; ○דבור ידוע לאות ; שפת גדילים (לארג); החוטים העבים הבולטים אשר לארך הארג בשני צדדיו ; בגד עם שפת טלל וגדילים.

אֲמַרְכָּל*, ז, מנהיג, ראש; סוכן, גזבר.

אֶמֶשׁ, ז, חשכה, אפלה.

אֶמֶשׁ, תה״פ, הלילה שעבר; ערב יום האתמול.

(אמש○) הֶאֱמִשׁ○, החשיך, כסה באפלה.

אִמְשָׁלָה○, נ, סכה, תואנה; התנצלות למראה עין, ר׳ אמתלא.

אֱמֶת, נ, נכונה, טבע דבר שהוא נכון, קשט, ישר, הפך מן שקר; קיום דבר וחִזוקו.

— בֶּאֱמֶת, בכל לב; אָכֵל.

— חָכְמַת הָאֱמֶת○, ר׳ קַבָּלָה.

— אֱמֶת וְיַצִּיב○, קריאה לאַמת דבר.

— לֶחֶם אֱמֶת*, ז, לחם הנתן בעין טובה ובלב תמים.

אמ״ת, ר״ת, איוב, משלי, תהלים.

(אמת) אִמֵּת○, פ״י, חשוב דבר לאמת; הוכח והַראה כי הדבר נכון. הִתְאַמֵּת○, הִגלה והִודע לדבר אמת.

אֲמִתָּה○· אֲמִתּוּת○, אֲמִתִּיּוּת○, נ, ישר, נכוחה, מֻשג האמת, טבע דבר שהוא נכון.

אַמְתַּחַת, נ, שק לדגן; ילקוט; ילקוט לשים בו בגדים במסע.

אֲמִתִּי○, ת, דבר אמת, נכון; אוהב אמת.

אֲמַתְלָא״, (אֲמַתְלָה״), נ, (ר׳ אֲמַתְלָאוֹת״), סִבָּה, גרם; תואנה; התנצלות למראית עַיִן.

אָן, לְאָן, תה״פ, אָנָה? אל איזה מקום.

— עַד אָן, עד מתי? עד איזה זמן ?

א״נ, ר״ת, אחרי נכוי; אם נאמר; אי נמי.

אָנָּא· אָנָּה, מלת קריאה לבקשה.

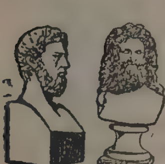
אֲנָא״, ר׳ אני.

אִנְבָּה*, נ, (ר׳ אִנְבּוֹת*), בֵּיצת הכנה בשערות וכרוסה.

אנבל*, ר׳ ענבל.

אַנְגַּרְיָה*, נ, מס עובר, המס שמשלמים בעבודת הגוף או בעבודת הבהמות.

אַנְדְּרוֹגִינוֹס*, ז, בריה שיש לה אברי הזכר והנקבה יחד.

אַנְדְּרָלָמוּסְיָה*, נ, דֶּבֶר, מגפה; ○בלבול, ערבוביה, מהומה ומבוכה.

אַנְדְּרָטָא*, אַנְדְּרָטָה*, נ, פסל, מצבה, דמות איש חצובה מאבן.

אנדרטאות.

אנה (אָנָה· יְאַנֶּה), פ״ע, הצטער, הֶאֱנח, יִלֵּל; *רמה, התעה, הונה. אַנֵּה, סבב, הקרה (רעה); *רמה, התעה, הונה. אֻנָּה, קרה, הזדמן (דבר רע). הִתְאַנָּה, בקש תואנות וסבות להרע; *היה מֻרמה, שגה וטעה ע״י מרמת אחר.

אָנָה, תה״פ, אל איזה מקום ?

— עַד אָנָה, עד איזה זמן ?

— אָנֶה וְאָנָה, פה ושם.

אָנוּ, ר׳ אנחנו.

אָנוּן*, ת, עצוב, נוּגה.

אֲנוֹנָה*, נ, כלכלה, מזונות ; מכלת שנתית; יבול שנתי.

אָנוּס*, ז, מֻכרח; ר׳ אנס, אנוסים.

אֱנוֹשׁ, ז, איש, אדם (בדבור הפיוטי).

אָנוּשׁ, ת, מְסֻכָּן, מי שאין לו תקוה להרפא; נשחת; חלש.

אֱנוֹשׁוּת°, ר׳ אנושיות; קבוץ בני האדם.

אֱנוֹשִׁי°, ת, אישי, שיש בו טבע האיש.

אֱנוֹשִׁיּוּת°, נ, תכונת האיש וטבעו (לטובה).

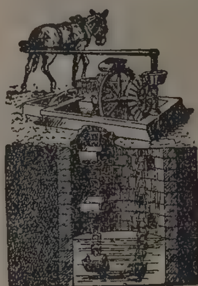
(אנח) הֵאָנַח, שאוף רוח ככאב לב, נשום בכבדות מצער ויגון. הִתְאַנֵּחַ, הֵאנח.

אֲנָחָה, נ (ס׳ אַנְחַת, ר׳ אֲנָחוֹת, ס״ר אַנְחוֹת), נשימה כבדה מלחץ וכאב לב או מצער ויגון; *צער, יגון, דאגה רבה.

אֲנַחְנוּ, מלת הגוף למדברים או למדברות.

אַנְטִיכִי*, נ, כלי בשול שיש בו בית קבול למים ובית קבול לפחמים.

אַנְטְלְיָה*, נ, שלשלת ארכה של דליים היורדים אל הבאר, מתמלאים ועולים ונשפכים אל ברכה או אל תעלה.

אנטיליה.

אַנְטְלָר*, ז, בא כח, מֻרשה.

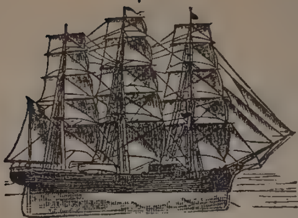
אַנְטְרִי*, נ, מערה גדולה ורחבה.

אֲנִי, (בהפסק: אָנִי), מלת גוף למדבר או למדברת.

אֳנִי, זו״נ, קבוץ ספינות, צי.

אֳנִיָּה, נ, ספינה, כלי שיט לעבר בו ים או נהר.

— אֳנִיַּת־מִפְרָשִׂים°, נ, כלי שיט ההולך על פני המים בכח הרוח הדוחף את המפרשים הקשורים אל התרנים, ר׳ מפרשים.

אנית־מפרשים.

— אֳנִיָּה סוֹעֲרָה, נ, ספינה מטרפת בים.

— נִשְׁבְּרָה אֳנִיָּתוֹ°, במובן לאמר: קרהו אסון וצרה; אבדה תקותו.

— אֳנִיַּת־קִיטוֹר°, נ, כלי שיט ההולך על פני המים בכח הקיטור המניע את המכונות אשר לאניה.

אנית־קיטור.

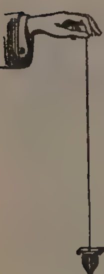
אֲנִיָּה, נ, יגון, אֵבל, תאניה.

אָנִין*, אֲנִין הַדַּעַת*, ת, אסטניס, בעל מזג רך, רַגְשָׁן.

אֲנִינָה*, אֲנִינוּת*, נ, יגון, תוגה, עצב; °טבע איש אנין הדעת, טבע הרגשן.

אָנִיץ*, ז, אגודה, כריכה, חבילה.

אֲנָךְ, ז, (ר׳ אֲנָכִים), אבן בדיל, משקלת נטויה על קו לישר הבנין.

אנך.

(אנך) אַנֵּךְ*, הַלחם, חבר מתכת בבדיל; צַפה כלי בבדיל או בעפרת; יַשר חומה באנך.

אֲנָךְ*, ז, אבן יקרה[1].

אנכ״ה, ר״ת, אנשי כנסת הגדולה.

1) אנך — onyx

אָנֹכִי, (בהפסק: אָנֹכִי), מלת גוף למדבר או למדברת, אני.

אָנֹכִיס°, ת, ר׳ קו אנכי.

אָנֹכִיּוּת°, נ, אהבה עצמית יתרה, טבע האיש האוהב אך את עצמו.

אַנְלָגִין*, ז, כעין שלחן מיֻחד לשים עליו ספרים לקרא בהם.

אנן (אָנַן°, יֶאֱנַן°), פ״ע, התאבל ובכה על־; קונן, בחול, געול. הָאֱנַן°, גרום לבכות ולהתאבל. הִתְאוֹנֵן, התמרמר, הרגן; זעוק חמס על־.

— **אוֹנֵן***, אבל ביום הראשון למות קרובו.

אנס (אָנַס, יֶאֱנֹס), פ״י, כפה, אָכוֹף, נגוש, אַלֵּץ, הַכרח. הֵאָנֵס*, הִכבש, אֻלַּץ, הָכרח.

— **אֲנוּסִים°**, ז״ר, יהודים או מורים בספרד ופורטוגל שהכריחום לקבל עליהם את הדת השלטת.

אֹנֶס*, ז, הכרח, כפיה, עשית דבר לא ברצון; הכרח יוצא מן הכלל.

— **בְּאֹנֶס***, בהכרח, בכפיה, על כרחו.

— **רוּחַ שֶׁל אֲנָסִים***, רוח שאינה מצויה, רוח סערה.

— **נֶדֶר אֲנָסִים***, **שְׁבוּעַת אֲנָסִים***, נדר או שבועה שבאה בהכרח ולא מרצון טוב.

אַנָּס*, ז, גזלן, חומס, איש זרוע.

אנף (אָנַף, יֶאֱנַף), פ״ע, זעום, קצוף, כעוס. הִתְאַנֵּף, התקצף, התרגש מכעס.

(אנף) **אַנְפִּין***, ז״ר, פנים.

— **זְעֵיר אַנְפִּין***, תבנית מֻקטנה, מדה קטנה.

אֱנֶף°, ז, כעס, קצף, חרון (בפיוט).

אֲנָפָה, נ, עוף ארך השוקים ממשפחת החסידה 1).

אַנְפִּילָה*, נ, נעל חמה עשויה לֶבֶד.

אַנְפָּרוּת*, נ, תשלום נזק, מצוי בעד נזק.

[1] אנפה цапля, Reiher, hêron, heron

אַנְפְּרָיָה*, נ, (בַּלָּיי), סחורות זעירות של צרכי תפירה והלבשה וכדומה.

אנק (אָנַק, יֶאֱנֹק), פ״ע, צעוק מכאב. הֶאֱנֵק, אנק.

אֶנֶק°, ז, צעקת בכי (בפיוט).

אֲנָקָה, נ, (ס׳ אֶנְקַת, ר׳ אֲנָקוֹת), צעקת בכי; אנחה מרה; מין שרץ, מין קפוד; *גמל נקבה, נאקה.

אִנְקְוִיזִיצְיָה°, נ, משפט הדת שהִנהיגו הכהנים הקתולים בספרד וביתר ארצות אירפה; רדיפות דתיות קשות ואכזריות.

אַנְקוֹל*, ז, וָו ברזל שראשו כפוף.

אַנְקוֹר*, ז, מין צפור 1).

אֻנְקִיָּה*, נ, משקל ידוע, חלק משנים עשר בליטרה; כף המאזנים.

אֹנֶשׁ*, ז, חולשה, רפיון כח.

(אנש) **הֵאָנֵשׁ**, הַחלה במחלה מסֻכנה, היה בסכנה. הָאֳנַשׁ°, הַחלה במחלה קשה ומסֻכנה.

אנ״ש, ר״ת, אנשי שלומנו.

אֲנָשִׁים, ר׳ איש.

א״ס, ר״ת, אין סוף; אין ספק; אגב סודר.

אָסָא*, **אַסְיָא***, ז, רופא.

אַסְדָּה*, נ, סירה, אניה קטנה; רפסודה, דוברה; עגלה קלה; עגלה בעלת שני אופנים.

אָסוּךְ, ז, כד קטן לשמן המשחה.

אָסוּם*, ת, שָׂבֵעַ, מלא.

אָסוֹן, ז, (ר׳ אֲסוֹנוֹת), מקרה רע.

אֲסוּפִי*, ת, ילד שנמצא בחוץ מבלי דעת מי הם אבותיו.

אָסוּר*, ת, עצור, כלוא; *מה שלא הֻרשה לעשות על פי הדין.

אֵסוּר, ז, (ר׳ אֱסוּרִים), כבלי ברזל, נחֻשתים.

— **בֵּית־הָאֵסוּר**, **בֵּית־הָאֲסוּרִים**, ז, בֵּית־סֹהַר, בֵּית־כֶּלֶא, בית שאוסרים בו את הפושעים.

[1] אַנְקוֹר воробей, sperling, moineau, sparrow

אִסּוּר*, ז, (ר' אִסּוּרִים*), צווי שלא לעשות דבר מה, ר' אָסָר; הדבר האסור; פעֻלת האוסר.
— אִסּוּר כָּרֵת*, ז, עברה שחיבים עליה כרת.
— אִסּוּר מִיתָה*, ז, עברה שחיבים עליה מיתה.
אִסְטְדִּין*, ר' אצטדין.
אִסְטוּמְכָא*, ז, קֵבָה, בטן.
אִסְטִים*, ז, חֹמר צבע כחֹל לצביעת האריגים.
אַסְטָן*, ז, כוך קטן לפנות בו עצמות המתים.
אִסְטְנִים*, ת, מפֻנק מאד; חלש, רך.
אִסְטְנִיסוּת*, נ, טבע המפֻנק והעדין ביותר.
אַסְיָא*, ר' אסא.
אַסְיָה°, נ, אחד מחמשת חלקי התבל.
אִסִּיִּים*, ז"ר, שם כת נזירים בישראל בימי הבית השני.
אָסִימוֹן*, ז, מַטְבֵּע שנמחקה צורתה; מטבע שלא הטביעו בה צורה.
אָסִיף, ז, עת הֵאָסֵף תבואות השדה והכרם הביתה; התקופה שבין הקיץ והחרף; התבואה הנאספת מן השדה.
— חַג הָאָסִיף, ז, חג הסכות.
אֲסִיפָה*, ר' אספה.
אָסִיר, ז, (ר' אֲסִירִים), יושב בכלא; אסור בכבלים.
אֲסִירָה*, נ, אסור, פעֻלת האוסר.
אַסְכָּלָא*, ז, מין כלי מתכת לצלות עליו בשר, ותבניתו כסֻלם; סֻלם; בית ספר.
אַסְכָּרָה*, נ, מחלת הגרון המצויה ביחוד בין ילדים.
אֲסַל*, ז, מוט שמניחים על הכתפים ותולים עליו סלים או דליים; מוט לשאת עליו משא.
אַסְלָה*, נ, כסא למושב עשית צרכים.
(אסם) הֶאֱסַם°, אסוף באסם.
אֹסֶם°, ז, שֹׂבַע, רֹב תבואות; יבול השדה.

אָסָם, ז, (ס' אֲסַם, ר' אֲסָמִים, ס"ר אַסְמֵי), ממגורה, אוצר תבואות.
אַסְמַכְתָּא*, נ, הדבר שסומכים עליו, מסעד; °הדבר שסומכים עליו בלי וַדָּאות, השערה.
אסף (אָסַף, יֶאֱסֹף), פ"י, אגור, כַּנֵּס, קַבֵּץ, צבור; קצור ואגור תבואה בשדה; הָשֵׁב נִדָּח למקומו; השב אחור, הסר; אַבֵּד, הָמֵת, הַשְׁחֵת. הֵאָסֵף, הִלָּקֵט, הִצָּבֵר, הֵאָגֵר; חזור, שוב; התקבץ, הִקָּהֵל; הֵעָלֵם, הִתְחַבֵּא; מות, גוע. אַסֵּף, קַבֵּץ, צבור; קבל גר ואורח הביתה. אֻסַּף, הֻקְבַּץ, הֻלְקַט. הִתְאַסֵּף, התקבץ, התחבר.
— אוֹסְפֵי שְׁבִיעִית*, ז"ר, מאספי תבואה של שנת השמיטה למסחר.
אֹסֶף, ז, (כ' אָסְפְּ, ר' אֲסָפִים, ס"ר אָסְפֵי), קבוץ, כִּנּוּס, פעֻלת המאסף.
אָסֹף, ז, (רק ברבים: אֲסֻפִּים), אָסָם, בית אוצר.
אס"ף, ר"ת, אתנח, סוף פסוק (בדקדוק).
אֲסֵפָה, נ, קבוץ עם; קבוץ, כנוס, פעֻלת המאסף והמקבץ; *מיתה, מות.
(אֲסֻפָּה) אֲסֻפּוֹת, נ"ר, ר' אספה; ראש המסמר, שושנת המסמר (קהלת י"ב, י"א?)
אִסְפְּלִידָה*, נ, משקע בקיר.
אִסְפְּלָנִית*, נ, תַּחְבֹּשֶׁת, חבישה שנותנים על מכה.
אֲסַפְסֻף, ז, קבוץ עם; קבוץ המון אנשים מדלת העם.

אַסְפֶּסֶת*, נ, אחד ממיני הקטניות[1].
אַסְפַּקְלַרְיָה*, נ, מראה, ראי, זכוכית הראי.
אַסְפַּרְגּוֹס*, ז, מין ירק ממיני הכרוב[2].
אַסְפַּרְגֵּל*, ז, חבוש, מין פרי עץ[3]. אספרגוס.

[1] אספסת люцерна, luzerne, lucern
[2] אספרגוס спаржа, Spargel, asperge, aspargus
[3] אספרגל айва, quitte, coin, quince

אַסְקוּפָּא*, אַסְקֻפָּא*, נ, סַף, מִפְתָּן.
אִסְקַרְיָה*, נ, אחד ממוטי המפרשים באניה.
אסר (אָסַר, יֶאֱסֹר), פ״י, קשור, צרור, אגוד יחד; רתום בהמה לעגלה; החל המלחמה; נתון בכלא, שים בסהר; *(על־), עצור מֵעשות דבר, הִזהר מדבר. הֵאָסֵר, היה קשור, הִנתן בבית האסורים; *הִזהר והיה נעצר מעשות דבר. אָסוּר, הֵאָסֵר.
אִסָּר, ז, אסור, צווי שלא לעשות דבר מה; *מין מַטבע נחשת קטנה, (אחד מעשרים וארבעה בדינר של כסף, שמונה פרוטות).
אֲסָרָה*, נ, אסור, אסירה; פעֻלת הָאוסר בהמה בעגלה.
אִסְרוּ־חַג*, היום שלאחר החג.
אַסְתָּא*, אַסוּתָא*, נ, רפואה, ארוכה; מ״ק, לחיים! רפואה וחיים!

אסתר.

אִסְתּוֹמְכָא*, ז, ר׳ אסטומכא; (מחלה) כבד הנשימה, לחץ הנשימה.
אִסְתָּן*, ז, רוח צפונית.
אסתנים*, ר׳ אסטניס.
אַסְתָּר°, ז, מין צמח 1).

אסתר הים.

— אַסְתַּר הַיָּם°, ז, מין חי ממשפחת הצִמְחיים הדומה לכוכב.
אַסְתֵּרָא*, נ, מטבע פרסית קטנה.
— אַסְתֵּרָא בִּלְגִינָא קִישׁ קִישׁ קָרְיָא*, איש ריק ונבער היודע איזה דבר חכמה מרבה להתהלל בה.
א״ע, ר״ת, את עצמו.
אע״ג, ר״ת, אף על גב, אם כי; גם אם.
אע״פ, ר״ת, אף על פי, אם כי.
אעפ״כ, ר״ת, אף על פי כן, בכל זאת.
אַף, ז, (כ׳ אַפִּי, זוגי: אַפַּיִם), חטם, האבר

1) אסתר анемон, anémone

הבולט בפָּנים מעל לפה, אבר הנשימה; כעס, קצף, חרון; ר׳ אַפַּיִם.
— אִישׁ־־, בַּעַל אַף, מהיר לכעס, כעסן.
— עַל אַף, להכעיס, לקנתר.
— אֶרֶךְ אַף, אֹרֶךְ אַפַּיִם, ז, סבלנות.
— אֶרֶךְ אַפַּיִם, ת, מאריך אף, שאינו מהיר לכעס.
— קְצַר אַפַּיִם, ת, מהיר לכעס, בעל חמה, כעסן.
— הִגִּיעוּ הַצָּרוֹת עַד הָאַף*, גדלו הצרות ורבו מאד.
אַף, מ״ח, גם, נוסף עוד; אף אמנם, אמנם כן; בכל זאת, עם זאת.
— אַף עַל פִּי*, אַף עַל גַּב*, אַף בִּי*, גם אם.
— אַף עַל פִּי כֵן*, בכל זאת, עם זאת.
אפד (אָפַד, יֶאְפֹּד), פ״י, חגור, לבוש בגד. הֵאָפֵד*, אפוד.
אֵפֹד, ר׳ אפוד.
אֲפֻדָּה, נ, חגורה, מחגרת; פעֻלת החוגר חגורה; צפוי, מסגרת; °חויה, מעיל קצר.
אַפֶּדֶן, ז, (כ׳ אַפַּדְנִי), היכל, ארמון; °פַּפִּיליון, סכה יפה בגן.
אִפְּדְרוֹם*, ז, זירה, מקום עגול להתגוששות או למרוץ.
אפה (אָפָה, יֹאפֶה), פ״י, תקן (בצק) לאכילה בתנור או על האש. הֵאָפֵה, הֻתקן (הבצק) לאכילה בתנור או על האש.
אֵפוֹ, אֵפוֹא, תה״ם, מלה להטעים הדבור והכונה; אחרי שכן הדבר.
אֵפוֹד, ז, (ס׳ אֲפוֹד, כ׳ אֲפוֹדִי, ר׳ אֲפוֹדִים, ס״ר אֲפוֹדֵי), אחד מבגדי הכהן הגדול; צלם שעבדו אותו ושאלו ממנו עתידות.
אפוטרופוס, ר׳ אפטרפוס.
אָפוּן*, ז, אחד ממיני הקטניות חרעונו עגול 1).

1) אָפוּן горох, Erbse, pois, pea

אֶפּוֹס°, ז, שיר גבורים.

אָפוּץ*, ת, סתום בהדוק.

אִפּוּר°, ז, שיטת אפר על־.

אַפְטָרָה*, נ, ר׳ הפטרה.

אַפִּטְרָפּוֹס*, ז, משגיח על נכסי יתומים; °ממנן על־.

אַפִּטְרָפְּסוּת*, נ, משרת האפטרפוס ופעֻלתו.

אָפִי*, (ובהפסק: אֶפִי*), ז, מזג האיש, טיבו וטבעו.

אַפִּי°, ת, של האף, הבא מן האף.

אֲפִיָּה*, נ, פעֻלת האופה.

אָפְיוּת°, נ, סגלת מה שהוא מציִן אפי של דבר.

אַפִּיַטְרוֹס*, ז, רופא סוסים,—בהמות.

אָפְיִי°, ת, המציִן אפי של דבר.

אָפִיל, ת, שמאחר לבשל (פרי או תבואה); שמאחר לבוא (גשם, עונה).

אֲפִילוּ*, (אֲפִלוּ*), מ״ח, אף־אלו, גם אם, אף אם.

אַפַּיִם, ז״ז, אף, חטם; נחירַים, הנקבים שבאף; כעס, חרון, קצף; פנים; חלק כפול.

אֲפִיסָה°, (אֲפִיסוּת°), נ, כליה, אבדן, הַעלמה.

אֲפִיפָה°, נ, סבוב, הקפה (בפיוט).

אַפִּיפְיוֹר*, ז, ראש הכנסיה הקתולית.

אָפִיץ*, ת, ששמו עליו אפצים (עור).

אָפִיק, ז, (ס׳ אֲפִיק), מֵי נחל; תחתית הנחל, המקום שמי הנחל נגרים בו; צנור; *מבעת בשרשרת, חוליה בשרשרת. ת, חזק.

אַפִּיקוֹמָן*, ז, תשלום סעודה של שמחה; קנוח סעודה.

אַפִּיקוֹרוֹס*, ז, כופר, חפשי בדעות, אוחז בשטת אפיקור היוני.

אַפִּיקוֹרְסוּת*, נ, כפירה, חפש הדעות.

אַפְכָּא*, תה״פ, להפך.

אפל (אָפַל*, יֶאֱפַל*), הֶאֱפִיל*, פעו״י, היה חשך: הַחשיך, הפיץ חשך; אֵחר לבוא.

אֹפֶל, ז, אֲפֵלָה, נ, חשכה, קַדרות, העדר האור; צרה; °בַערות.

אָפֵל, ת, עוטה חשכה וקדרות, חסר אור; אטלל; °:בער, חסר שכל.

אֲפִלוּ*, ר׳ אפילו.

אַפִּלְיוֹן*, ז, כובע עשוי לבד.

אֹפֶן*, ז, (ר׳ אֳפָנִים*), דרך, ענין, תכנית דבר.

— עַל אָפְנָיו, לפרטיו, ערתכליתו, מסֻדר היטב.

אפן°, (אָפַן°, יֶאֱפַן°), פ״י. הסב האופן. הֶאֱפַן°, התגלגל כאופן; הפנה אל צדו; עֻנָּה על האופן (והוא אחד מכלי העִנויים). אִפֵּן°, עִנָּה על האופן.

אֶפֶנְדָּה*, נ, חגורה שטומנים בה כסף.

אָפְנָה°, נ, אפן הלבושים והשנוים החלים בהם על פי הנהוג בזמן האחרון.

אָפְנִי°, ת, השיך לאפן הדבר.

אָפְנִיּוּת°, נ, סגלת מה שתלוי באפן הדבר.

אפנים°, ר׳ אופנים.

אֶפְסְטִילָה*, נ, ראש העמוד, כותרת העמוד.

אפס (אָפֵס, יֶאֱפַס), פ״ע, תום, כלה, הִפסק.

אֶפֶס, ז, (כ׳ אַפְסִי, ר׳ אֲפָסִים), קץ, סוף; הבל וריק, אין מאומה; °אות 0 במספרים להראות כי מדרגת המספר, שבמקומה הוא עומד, (יחידות, עשירות, מאות וכו׳), חסרה בספירה.

אֹפֶס, ז, (זוגי: אָפְסַיִם), קרסול.

— מֵי אַפְסָיִם, ז״ר, מים לא עמוקים.

אֶפֶס, תה״פ, אין פה; אין עוד; אך, רק.

— בְּאֶפֶס, בלי.

אַפְסוּת°, אַפְסִיּוּת°, נ, טבע דבר שהוא אַין ואפס.

אַפְסַנְתִּין*, ז, יין מתֻבל בעשבים מרים.

אַפְסָר*, ז, חבל שקושרים בצואר בהמה לנהגה.

אֶפַע, ז, אפס ותהו, לא מאומה.

אֶפְעֶה, ז, מין נחש ארסי.

אפף (אָפַף), פ״י, סבוב, הקף מסביב; הגיע המים עד האף (?).

אָפָף*, ז, חוט ארג כפול.

אפץ* (אָפַץ*, יָאֱפֹץ*), פ״י, חבר, הדק יחד; סגור היטב.

אָפָץ*, ז, אֲפָצָא*, ז, עפץ, מין פרי עץ שמשתמשים בו לדיו.

(אפק) אָפַק*, הוציא. הִתְאַפֵּק, התחזק לכבש את הרצון; משול ברוחו; התחזק והתאמץ.

אֹפֶק°, ז, חוג השמים במקום שהוא מגיע אל הארץ לפי ראות עיננו; תכלית ראות העין; *שטר קבלה, שובר.

אַפֹּקְרִיפִים°, ז״ר, ספרים חיצונים (שלא קֻבְּלוּ אל קֹבֶץ ספרי התנ״ך).

(אפר*) אִפֵּר*, שרף לאפר. הָאֳפַר°, צבוע בצבע אפר. הִתְאַפֵּר°, היה לאפר.

אֵפֶר, ז, אבק דק הנשאר מדבר השרוף באש; הבל ותהו, דבר קל.

— עָפָר וָאֵפֶר, סמל האפסות וקטנות הערך.

אָפֹר°, ת, דבר שגונו גון האפר, שעין האפר לו, רמץ.

אֲפֵר, ז, מכסה, כסוי הפנים.

אָפָר*, ז, כר, מקום מרעה.

אפרגל, ר׳ פרגל.

אֶפְרֹחַ, ז, בן עוף, עוף רך, עוף צעיר.

— אֶתְמוֹל אֶפְרֹחַ וְהַיּוֹם (וְעַכְשָׁיו) בֵּיצָה*, משל על מי שאינו מתקדם, והולך לאחור בשכלו או במצבו, ר׳ מלאך.

אַפְּרִיוֹן!*, מלת קריאה להתפעלות מטוב דבר, איש או מעשיו: חֲזַק! הידר!

אַפִּרְיוֹן, ז, מטה או כסא לשאת בם בני אדם בחוץ, חֻפָּה; מכסה יריעות כאהל מעל לכסא או למטה.

אפריון

אַפְּרִיזָה*, נ, מסעורות הגג, מערכת קורות שהגג נשען עליהן.

אַפְרִיקָה°, נ, אחד מחמשת חלקי התבל.

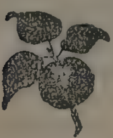
אַפְרַכְיָה*, נ, מחוז, חבל.

אַפַּרְכָּל*, ר׳ פרכיל.

אֲפַרְכֶּסֶת*, נ, מַשְׁפֵּך, כלי רחב מלמעלה והולך וצר למטה ובתחתיתו נקב.

אֲפַרְסְמוֹן*, ז, מין שמן למשחה שריחו טוב.

אֲפַרְסֵק*, ז, מין פרי עץ ובתוכו גלעין קשה מאד.

אפרסק

אַפַּרְקִידָ*, ר׳ פרקדן.

אַפְרָשָׁה*, ר׳ הפרשה.

אֶפְרָתִי, ת, בן שבט אפרים; מְיֻחָס, מבני מרום עם הארץ.

אֶפֶשׁ*, ז, חפץ, רצון.

— אִי אֶפְשִׁי*, אין רצוני ב־, אינני חפץ.

אֶפְשָׁר*, ז, דבר שיוכל להיות.

אֶפְשָׁר*, תה״פ, יוכל היות; היוכל היות?

— אִי אֶפְשָׁר*, לא יוכל להיות.

אַפְשֵׁר°, פ״י, עשות שיוכל (דבר) להיות, גרום שיוכל (דבר) להיות.

אֶפְשָׁרוּת°, נ, מבע דבר שיוכל להיות.

אֶפְשָׁרִי*, ת, שיוכל להיות.

אַפּוֹתִיקִי*, ז, שִׁעְבּוּד׳ מַשְׁכּוֹן; שטר שעבוד ומשכנתא.

א״צ, ר״ת, אין צריך; ארץ צבי.

(אצא*) אֲצָה*, נ, מין צמח הגדל בים, צמח הים.

אֶצְבַּע, נ, (ר׳ אֶצְבָּעוֹת וגם אֶצְבָּעִים*, ר״ם אֶצְבְּעוֹת, זוגי: אֶצְבְּעַיִם*), אחד מחמשת חלקי כף היד או הרגל; *מדה כרחב אצבע; האצבע השניה מהאגודל; חלק אבר בולט; חלק מְדַבֵּר; אבר הזכרות.

— נָתוֹן אֶצְבַּע בְּתוֹךְ פִּיו שֶׁל־*, דִּבֵּין שִׁנֵּי־*, מבטא לאמר: הִכָּנֵס למקום סכנה.

— אֶצְבַּע שֶׁל־ בְּאֶמְצַע*, ידו של־ היתה בדבר, יש ל־ חלק בדבר, פלוני הסב את הדבר.

— הֶרְאָה עַצְמוֹ בְּאֶצְבַּע*, עשה מעשה חסידות או צדקה וכדומה בפרהסיה שיראוהו רבים.

— אֲפִילוּ בְּאֶצְבַּע קְטַנָּה°, גם בדבר היותר קטן.

אצבעון.

— הַסָּפֵר בְּאֶצְבְּעוֹתָם, היה במספר מועט מאד.

אֶצְבָּעוֹן°, ז, כלי מתכת ששמים על ראש האצבע בעת שתופרים.

אֶצְבְּעִי*, ת, אדם קטן מאד, ננס.

אִצְטְבָה*, נ, בנין אבנים על יד קיר כעין ספסל לשבת עליו; לוח הבולט מפתח החנות החוצה לשים עליו סחורה; לוח מֻדבק אל הקיר לשים עליו כלים או ספרים; אולם גדול שגגו נשען על עמודים.

אִצְטַגְנִין*, ז, חוזה בכוכבים ומגיד על פיהם עתידות.

אִצְטַגְנִינוּת*, נ, חכמת ידיעת הכוכבים להגיד על פיהם עתידות.

אִצְטָדִין*, ז, קרקס, זִרה, מעגל המרוץ לסוסים.

אִצְטְוָנָה°, נ, גליל, עמוד עגול, גוף גיאומטרי עגול ברחבו.

אצטונה

אִצְטְלָה*, נ, בגד עליון חשוב.

אִצְטְמְכָא*, ר' אסטומכא.

אִצְטְרוּבָּל*, ז, פרי התורניתת ויתר עצי המחט; מַנוף, מוט התנופה; (בגאומטריה) גוף עגול שתחתיתו רחבה ועולה וצר עד לחודו, חרוט, חדודית.

אצטרובל.

אִצְטְרְבִית*, נ, כל הנחוץ לאדם במסעו.

אָצִיל, ז, (ס' אֲצִיל, ר' אֲצִילִים, ס"ר אֲצִילֵי), צד, קצה; בן מרום עם הארץ; ראש, נבחר; °איש עדין.

אַצִּיל, ז, (ס' אַצִּיל, ר' אַצִּילִים גם אַצִּילוֹת), הזרוע העליונה שאצל השכם.

— אַמָּה אַצִּילָה*, נ, מדת אורך הזרוע מקצה האצבע האמצעית עד בית השחי.

אֲצִילוּת°, נ, נדיבות, מנהג ודרך האצילים; הגדלה, הפרשה; רוחניות, מושג רוחני (בקבלה), ירידת הכחות מספירה לספירה.

אֲצִילִי°, ת, מלא רוח אצילות.

אֲצִירָה*, נ, פעלת האוצר והמאסף.

אֵצֶל, ז, (ס' אֵצֶל), צד; מ"י, (כ' אֶצְלִי, אֶצְלְךָ, אֶצְלֵנוּ, אֶצְלָם), על־יד, קרוב ל־; ברשות־, בבית.

אצל (אָצַל, יָאֱצַל), פ"י, הִבדל מדבר, תת חלק מ־. הֶאֱצַל, היה נפרד מ־, יצוא מ־. הַאֲצֵל, אצול; °העלה למדרגת אציל, נתון הוא אָציל.

אצ"ל, ר"ת, אין צריך לומר, מובן מאליו.

אֶצְעָדָה, נ, צמיד הזרוע; טבעת לקשוט הרגל.

אצר (אָצַר יֶאֱצֹר), פ"י, אסוף, כנס, קבוץ יחד למשמרת. הֵאָצֵר, האסף, היה שמור.

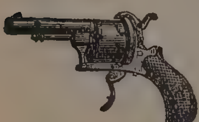
— אוֹצְרֵי פֵּרוֹת*, ז"ר, מאספי פרות והתבואות כדי שיתיקרו.

אַצָּר*, ז, סוחר סימון הקתה ומוכר הרבה יחד ולא לאחרים.

א"ק, ר"ת, אמר קרא, כתוב במקרא; אין קץ.

אֶקְדָּח, ז, מין אבן יקרה אדֻמה.

אֶקְדָּח°, ז, מין רובה קטן.

אקדח.

אַקּוֹ, ז, (ר' אַקּוִֹים), חיה ממשפחת הצבאים.

אַקּוֹן*, ז, כלי דַיגים דומה לסל מאורך.

אֶקְיָנוֹס*, ז, ר' אוקינוס.

אַקְלִים°, ז, מזג האויר.

אַקְלֵם°, פ"י, הַסכן את פלוני לאקלים של איזו ארץ. הִתְאַקְלֵם°, התרגל והסתגל אל האקלים של איזו ארץ.

אֲקַקְיָה*, ז, מין עץ סרק, קוץ המצרי, שטה.
אַקְרָא*, נ, טירה, ארמון בצור, מבצר.
א"ר, ר"ת, אמר רבי; אל רחום.
אֲרְאֵל, ר׳ אריאל.
— אֶרְאֶלִּים, ז"ר, מלאכי מעלה.
ארב (אָרַב, יֶאֱרֹב), פ"ע, ישוב במקום סתר לשמר על האויב. אָרֵב, ארוב.
אֹרֶב, אֶרֶב, ז, מַארב, מַחבוא, מקום סתר לשמר על אויב או טרף.
אַרְבָּא*, ז, טור אבנים, שורת אבנים.
אֲרֻבָּה* נ, חור, נקב, חור בתקרה או בקיר להוציא את העשן מן הבית; שבך של יונים; חורי העינים.
— כְּסוּמָא בָּאֲרֻבָּה*, כלי כונה, במקרה.
אַרְבֶּה, ז, שרץ העוף המנתר
אָרְבָּה, נ, תנועה, תנופה; *סירה, אניה קטנה.

אַרבה.

אַרְבֵּל*, פ"י, כבור בכברה של תבואה, הנף בערבל.
אַרְבַּע, שם מספר לנקבה, ולזכר אַרְבָּעָה, כפל שנים, שנים ושנים.
אַרְבָּעִים, ש"מ, ארבע עשרות; ארבעים מלקות של בי"ד על עבירת לא תעשה.
אַרְבַּעְתַּיִם, ז, ארבע פעמים, פי ארבעה.
ארג (אָרַג, יֶאֱרֹג), פ"י, קלוע, עשה אריג מחוטים על ידי הבאת חוטי הערב בשתי. הָאֹרֶג*, היה לאריג, הקלע לאריג. אָרֵג*, סדר שורות שורות; ארוג.
אֶרֶג, ז, דבר ארוג; פעֻלת האורג, עשית אריג מחוטים; כְּבִיר, כלי האורג שחוט הערב נתון בו.
אַרְגָּוָן, ז, שם צבע אדם כהה.
אַרְגָּז, ז, ארון, תבה, קֻפסה; *ארון למת.

אַרְגִּיעָה, נ, רגע.
אַרְגַּלְיָה*, נ, כלי מלאכה.
אַרְגָּמָן, ז, שם צבע אדם כהה; ארג צבוע בצבע זה.
אַרְגַּנְטִין*, נ, כלי כסף.
אָרָד, ז, מתכת הבאה מתערבת נחשת בעופרת, ר׳ פליז 1).
אַרְדָּא*, ז, סטריה, קֻמָּה.
אַרְדִּיכְל*, ז, בנאי חכם, חכם במלאכת הבניה.
אֲרַדְפְנִי*, נ, מין עץ עבות שעליו ירוקים תמיד2).

א־דפנה (ענפים פורחים).

ארה (אָרָה, יֶאֱרֶה), פ"י, אסוף ולקוט; *קטוף ולקוט פרי (ביחוד תאנים).
אֲרוּבָה*, נ, לוח שעליו מסדר האופה ככרות הלחם לפני שימו אותן בתנור; ר׳ אֲרֻבָּה.
אֲרוּגָה*, נ, דבר ארוג, ארג.
אֻרְוָה, אֻרָוָה, נ, (ר׳ אֻרָוֹת), מכלא, רפת לבהמה וביחוד לסוסים.
אָרוּז, ת, קשור והדוק היטב.
אָרוּךְ, ת, ר׳ אָרֹךְ.
אֲרוּכָה, נ, גלידי הקרום העולים על המכה כשהיא מתחלת להֵרָפֵא; רפואה; הארכת זמן; ר׳ אָרַךְ.
— אֲרוּכוֹת הַמִּטָּה*, נ"ר, הקירות הצדדים במטה.
— אֲרוּכוֹת וּקְצָרוֹת*, לארך ולרחב; במובן: דברים כללים ופרטים.

1) ארד желтая мѣдь, messing, cuivre-jaune, brass
2) ארדפנה лавровое дерево, lorbeerbaum, laurier, laurel-tree (יש אומרים oleander)

אָרוֹן, ז, (ר׳ אֲרוֹנוֹת), מגדל, תבה; הארון שהיו בו לוחות העדות; תבה שמשימים בה את המת להובילו לקבורה.

אָרוּס*, ז, חתן, מי שארס לו אשה.

אֲרוּסָה*, אֲרוּשָׂה*, נ, כלה, נערה או אשה שנארסה לאיש.

אֵרוּסִים*, אֵרוּסִין*, ז״ר, תנאים, כריתת ברית בין הארוס והארוסה.

אָרוּר, ת, מקֻלל, שהוא לקללה.

אֲרוּרִיָּה°, נ, פרשת התוכחה שבתורה (ויקרא כו, יד—מג, דברים כח, טו—סח).

אֲרוּשִׂים*, ר׳ ארוסים.

אֶרֶז, ז, (ר׳ אֲרָזִים), מין עץ נודע ברום קומתו וחסנו, (ידועים ארזי הלבנון)[1]; *חכם גדול בתורה; איש גדול וידוע.

ארז הלבנון.

ארז (אָרַז, יֶאֱרֹז), פ״י, קשור והדק היטב.

אֹרֶז*, ז, שם מין תבואה הגדל בשדה משקה, ביחוד בארצות החמות[2].

אַרְזָה, נ, צִפוי ארזים, צפוי עשוי מלוחות ארז.

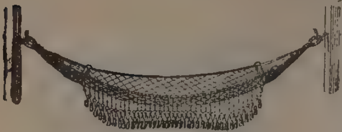
ארז

ארז״ל, ר״ת, אמרו רבותינו זכרם לברכה.

1) אֶרֶז Pinus Cedrus

2) אֹרֶז рис, Reis, riz, rice

אַרְזָלָה*, עַרְסָלָה*, נ, מטה תלויה.

ארזלה.

ארזף.

אַרְזָף*, ז, מין צמח[1].

ארח (אָרַח, יֶאֱרַח), פ״ע, הלוך בדרך; נסוע, הלוך; פ״י, *הַזמן אורח. אֵרֵחַ*, הַזמן אורח; קבל פני אורחים. הֶאֱרִחַ°, קבל פני אורח במאכל או במשתה. הִתְאָרֵחַ°, היה כאורח אצל אחר.

אֹרַח, ז, (כ׳ אָרְחִי, ר׳ אֳרָחוֹת, ס״ר אָרְחוֹת), דרך, מנהג; דרך, מסלה; מגמה, נטיה; *הנקרה שבשפה העליונה תחת האף.

— אֹרַח אַרְעָא*, מנהג הארץ, דרך ארץ.

— אֹרַח נָשִׁים, ז, וסת האשה.

— אַגַּב אֹרַח*, אַגַּב אוֹרְחָא*, תה״פ, עשות דבר לא ביחוד בנוגע לו, כי אם בדרך מעשה ענין אחר.

אֲרֻחָה, נ, מנה, חלק מזון שנותנים לאחר; מאכל, מזון; אחד המאכלים.

אֹרְחָה, נ, (ס׳ אָרְחַת, ר׳ אֹרְחוֹת), שיָרה, חבר נוסעים יחד.

אֲרָחִים וּפְרָחִים*, ז״ר, פוחזים וריקים, נעים ונדים, מרודים.

אֲרִי, אַרְיֵה, ז, (ר׳ אֲרָיִים גם אֲרָיוֹת), שם חי טורף ממשפחת החתולים, הנמצא ביחוד ביערי אפריקה ומכֻנה בשם מלך החיות[2]; כנוי לאיש

1) ארזף лютик, renoncule

2) ארי лев, Löve, lion

גדול בתורה ובחכמה ; ת, גבור חיל.

אריה.

— אֲרִי בֶּן אֲרִי*, גדול בן גדול.

— אֲרִי שֶׁבַּחֲבוּרָה*, הגדול שבחברה, הנכבד שבחברה.

— הָאֲרִי נַעֲשָׂה שׁוּעָל*, משל עממי לאמר: הנחשב לגדול הרי הוא באמת קטן.

— אֲרִי הָרוּג הָרַגְתָּ*, בטוי בטובן: קמח טחון טחנת, לאמר: לא עשית כלום.

— אֲרִי רוֹבֵץ עַל־*, עכוב או מעצור גדול יש בדבר.

— אֲרִי הַבַּרְדְּלָס°, ז, מין חי טורף[1].

ארי הברדלס.

אֲרִיאֵל, ז, גבור חַיִל, אמיץ לב; מכריז, גַּשָּׁר; כנוי לבית המקדש.

אֲרִיג*, ז, שבכה לשערות הנשים ; כל דבר שנארג; חמרי מלבושים וכדומה.

אֲרִיגָה*, נ, פעֻלת האורג; הבד הנארג.

אֲרָיָה, ר׳ אֲרָזָה.

אַרְיֵה, ר׳ אֲרִי.

אֲרִיזָה°, נ, פעֻלת האורז והקושר חבילות.

1) ארי הברדלס леопард, leopard

אָרִיחַ*, ז, טוס, כר; רַעַף, כעין חצי לבנה לסכך הגג וכדומה.

אֲרִיכוּת*, נ, אורך דבר, הפך מן קִצּוּר.

— אֲרִיכוּת יָמִים*, נ, ימים רבים, חיים של שנים רבות.

אֳרָיָן*, ז, תורה.

— בַּר אֳרָיָן*, ז, בן תורה, למדן, יודע תורה.

אָרִיס*, ז, (ר׳ אֲרִיסִים*), חוכר, שוכר שדה מבעליו לעבדו למחצה או לשליש או לרביע וכו׳ מן התבואה.

אֲרִיסוּת*, נ, חכירה, שכירת שדה מבעליו לעבדו על מנת לקבל מחצה או שליש וכו׳ מן התבואה.

— בַּעֲלֵי אֲרִיסִיּוֹת*, ז״ר, אריסים, אנשים הלוקחים שדות וכדומה באריסות.

אֲרִישָׁה°, נ, דבור, ארשת.

אֹרָיְתָא*, נ, תורה.

— דְּאֹרָיְתָא*, מִדְּאֹרָיְתָא*, מן התורה, מצוה או חק כתובים מפרש בתורה או למדים מן הכתוב (בנגוד: דרבנן).

ארך (אָרַךְ, יֶאֱרַךְ), פ״ע, היה ארֹך, הִמְשִׁיךְ. הֶאֱרִיךְ, עשה ארֹך, משך הלאה ; שהה זמן רב. הָאֳרַךְ°, היה ארך. הִתְאָרֵךְ°, היה ארך.

— הֶאֱרִיךְ יָמִים, חיה שנים רבות.

אָרֵךְ, ת, (ס׳ אֶרֶךְ), ארֹך, נמשך ומשתרע באורך, הפך מן קצר.

— אֶרֶךְ אַפַּיִם, ר׳ אף.

— אֶרֶךְ רוּחַ, ז, מושל ברוחו.

אָרֹךְ, ת, (נ׳ אֲרֻכָּה), נמשך ומשתרע (הפך: קצר).

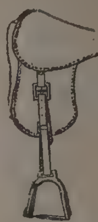
אֹרֶךְ, אֹרֶךְ, ז, (כ׳ אָרְכּוֹ), אריכות, משך קו המדה, השעור של הצד היותר גדול בשטח (הפך מן קצר); °ארוכה ורפואה (בפיוט).

אַרְכָּא*, אַרְכָּה*, נ, אורך זמן, משך זמן ; הארכת הזמן, הנחה בזמן.

אַרְכּוּבָה*, נ, בֶּרֶךְ; כנף המפתח, סין המפתח

הבולט בקצהו הצדה; ענף כפוף באדמה להרכיבו.

אַרְכּוּף*, ז, (זוגי: אַרְכּוּפַּיִם*), בית כף רגל הרכב על גב בהמה לְהָקֵל הרכיבה, רכבה.

ארכוף.

אַרְכִּיוֹן*, ז, גניזה, בית אוצר ספרים עתיקים.

אַרְכָּן*, ז, מאריך בדבורו, במעשיו וכרוטה, (הפך: קצרן).

אר״ל, ר״ת, אין רצוני לומר; אחרי רבים להטות.

אַרְמוֹן, ר׳ אַרְמָן.

אֲרַמִּי, ת, מארם, בן ארם; *לא יהודי; רומי.

(ארמל*) הִתְאַרְמֵל*, היה לאלמן או לאלמנה.

אַרְמְלָא*, אַרְמַלְתָּה*, נ, אלמנה, אשה שמת בעלה.

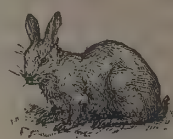
אַרְמְלוּת*, נ, מצב האלמן או אלמנה.

אַרְמָן, ז, אַרְמוֹן, ז, (ר׳ אַרְמָנוֹת), היכל, בנין גדול ונהדר; °שם עץ 1).

ארמ״ע, ר״ת, אש, רוח, מים, עפר (ארבעה יסודות העולם לפי דעת הקדמונים).

אֹרֶן, ז, (ר׳ אֳרָנִים), מין עץ קשה 2).

אַרְנֶבֶת, נ, (כי אַרְנַבְתִּי, ר׳ אַרְנָבוֹת), מין חיה קטנה כמשפחת המכרסמים3); °פחדן, מוג לב.

ארנבת.

אַרְנוּנָה*, נ, מס, מֶכֶס.

אַרְנָק*, ז, כיס למעות; כיס שבו נמצא דבר.

ארס* (אָרַס*, יְאָרֵס*), אָרֵס*, פ״י, בוא (האיש) בברית ארוסין, התנה עם אשה לשאת אותה; לקוח שדה באריסות. הָאָרֵס*, אורוס*,

הִתְאָרֵס*, בוא (האשה) בברית ארוסין.

אֶרֶס*, ז, סם מָוֶת, מררת מות; סם רעל של נחשים ושרצים.

אַרְסִי°, ת, שיש בו ארס.

ארע* (אָרַע*, יֶאֱרַע*), פ״ע, קרה, היה. אֵרַע*, הִתְאָרֵעַ*, ארוע.

אַרְעִי*, ת, זמני, לא תמידי, שבא במקרה.

אֶרֶץ, נ, (ר׳ אֲרָצוֹת עם ה׳ הידיעה ועם בכיל: הָאָרֶץ, בָּאָרֶץ, כָּאָרֶץ, לָאָרֶץ), חמר האדמה, יבשה; חלק ידוע בעולם, מדינה; חלק, נחלה; עולם.

— הָאָרֶץ, ארץ ישראל.

— הָאָרֶץ אֲחֻזָּתוֹ*, ר׳ אחז.

— אֶרֶץ הַחַיִּים*, כנוי לארץ ישראל.

— דֶּרֶךְ אֶרֶץ*, מנהג מְקֻבָּל; נמוס יפה; עסקי משא ומתן; מלאכה; הזדוגות האיש אל האשה.

— חוּץ לָאָרֶץ*, כל הארצות בנגוד לא״י.

— עַם הָאָרֶץ, ז, יושבי הארץ; *המון העם; איש בור, איש שאינו יודע את התורה.

אַרְצִי°, ת, של הארץ, המתיחס לארץ.

אַרְצִיּוּת°, נ, טבע מה שהוא ארצי.

אַרְקָה*, נ, תולעת שטוחה בבעים.

אֲרֶקֶת*, נ, חלי אשר בה פני החולה נראים כתומים, ר׳ ירקון; מחלת הכבד.

ארר (אָרַר או אַר, יָאֹר), פ״י, קלל, הביע חפץ כי תבא רעה על־. אֵרֵר, ארור. הוּאַר, היה לקללה, היה ארור. הִתְאָרֵר*, הוּאַר.

אֹרֶר°, ז, קללה (בפיוט).

אֵרַשׂ, פ״י, ארס, התקשר את אשה בדבור לשאתה. ארוּשׂ, הוּבא (האשה) בברית ארוסין.

ארש° (אָרַשׁ°, יֶאֱרַשׁ°), פ״ע, דבר, הגה, בטא (בפיוט).

אֶרֶשׁ°, ז, אֲרֶשֶׁת, נ, דבור, הגה; חפץ, דרישה, שאלה.

---

1) ארמן Platana orientalis

2) ארן ясень, Esche, frêne, ash, (ויש אומרים сосна, Fichte, pin, pine

3) ארנבת заяц, Hase, lièvre, hare,

אֵשׁ, נ, (כ׳ אִשִּׁי, ר׳ אִשּׁוֹת*), אִשִּׁיםO, היסוד הבוער, השורף, המאיר והמכלה; כנוי לצרה ומצוקה; כעס וחרון אף; *קדחת, חם הבא ממחלה.

אִשׁ, תה״פ, יש, נמצא.

אֶשְׁבּוֹרֶן*, ז, בקע בארמה מלחה שהמים נאספים בו.

אַשְׁגָּרָא*, נ, מהירות, טבע המהיר.

אָשֶׁד, ז, שפך מים במורד ממקום גבוה לנטוף.

אֲשֵׁדָה, נ, (ר׳ אֲשֵׁדוֹת, ס״ר אַשְׁדּוֹת), מורד ההר שהמים נגרים בו; שפך המים ממקום גבוה לנטוף, אָשֶׁד.

אשד.

אִשָּׁה או **אֵשֶׁת**, נ, (ס׳ אֵשֶׁת, כ׳ אִשְׁתִּי, ר׳ נָשִׁים, גם אִשּׁוֹת), נקבה ממין האדם; אשת הבעל, רעיה; כל אחת; אחת, פרט מכל הנשים; בַּעֲלַת.

— **הַכֹּל מִן הָאִשָּׁה***, משל בפי ההמון לאמר, כי כל הרעות באות ע״י האשה, ויש עוד משל דומה לזה: אִשָּׁה צָדָה בַּיַּבָּשָׁה וְצָדָה בַיָּם*.

אשוח.

אִשֶּׁה, ז, (ר׳ אִשִּׁים), קרבן העולה על האש.

אַשּׁוּחַ*, ז, שאגי, עץ ממשפחת עצי המחט1).

אָשׁוּחַO, ז, תעלת מים (באבן מישע מלך מואב, ובספר בן סירא).

אַשְׁוָיָה*, נ, המקל

1) אשוח ел, Tanne, sapin, fir(tree)

שעליו כורכים הטווים את החוטים.

אֲשׁוּן, ר׳ אִישׁוֹן.

אָשׁוּן*, נ, הדר מרחץ לשהיה; בית מרחץ חם שמזיעים בו.

אָשׁוּן*, ת, קשה, לא גמיש; לא חלק, שעיר, מחספס.

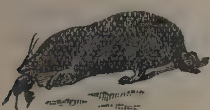
אָשׁוּר, אָשֻׁר, ר׳ אַשֻּׁר.

אָשׁוּר, ז, ר׳ תאשור.

אִשּׁוּר*, ז, קיום דבר, נתינת חוזק ותקף לדבר.

אִשּׁוּת*, נ, ברית הנשואים, מעמד ויחס בין איש לאשתו אחר החתנה; Oטבע האשה ותכונתה.

אֲשׁוּת*, נ, חפרפרה, מין חיה קטנה יונקת אוכלת רמשים, החיה תחת הארמה 1).

אשות

אָשְׁיָה, נ, יסוד, מִסעד, בסיס.

אָשִׁישׁ, ז, ענת צמוקים או דבלים(?) ; קמח ערשים מטֻגן בדבש וכרומה(?).

אֲשִׁישָׁה, נ, ר׳ אשיש ; Oבקבוק זכוכית.

אֶשֶׁךְ, ז, ביצי החי (הזכר).

אַשְׁכָּבָה*, נ, תפלה לזכרון המת, ר׳ השכבה.

אֶשְׁכּוֹל, אֶשְׁכֹּל, ז, (ר׳ אֶשְׁכֹּלוֹת), שריג גרגרי ענבים, גרגרי פרי הגפן מחֻברים על שריג

אשכול ענבים.

1) אשות крот, Maulwurf, taupe, molé

אחר; *צרור פרחים; חכם בקי בחכמות רבות.

— אֶשְׁכּוֹל שֶׁל בֵּיצִים*, ז, צרור הביצים הקטנטנות בחי (הנקבה).

— בַּעַל אֶשְׁכֹּלוֹת*, ז, בקי בכל החכמות.

אֶשְׁכּוֹלִית0, נ, (ר׳ אֶשְׁכּוֹלִיּוֹת0), מין פרי עץ הדומה לתפוח זהב, הובא לארץ ישראל מקליפורניה1).

אַשְׁכְּנַז0, בשם הזה יקראו את ארץ גרמניה, ושפת גרמניה נקראה—אשכנזית.

אַשְׁכְּנָזִי0, ת, יהודי בן ארצות אירפה חוץ מספרד (בנגוד לספרדי).

אֶשְׁכָּף*, ז, מתקן נעליב, טולא טלאים בנעלים.

אֶשְׁכָּר, ז, (ר׳ אֶשְׁכָּרִים), מתנה, מנחה, דורן.

אֶשְׁכְּרוֹעַ*, ז, אילן שגון עצו צהב כהה2).

אֵשֶׁל, ז, מין עץ3); *גן עצים לטיול; תאר לאיש גדול ונכבד; 0בית מלון (ר״ת: אכילה, שתיה, לינה).

— אֶשְׁלָא רַבְרְבָא*, עץ גדול, לאמר איש גדול ונכבד במאר.

אֶשֶׁל*, ז, חבל עבה; חבל למדידת קרקע.

אַשְׁלָג*, ז, מין חומר שמוציאים אותו מאֵפר צמחים4)

אשם (אָשַׁם, יֶאְשַׁם), פ״ע, חטוא, פשוע, עשה לא כחק; היה שמם. הֶאְשִׁים, אבוד, החרב; בוא במבוכה; 0החשב כאשם, כחוטא. הַאֲשֵׁם, הבא במבוכה; *הטל אשמה על איש, הרשע, חשוב לחוטא.

אָשֵׁם, ת, חוטא, מרשיע, מפר חק, ראוי לענש על עונו.

אָשָׁם, ז, פשע, עון, חטא; קרבן לכפר על חטא.

— אָשָׁם תָּלוּי*, ז, הקרבן שמביאים לכפר על חטא מספק.

1) אשכולית grape fruit

2) אשכרוע бук, Buchsbaum, hêtre, beech

3) אשל тамарикс, Tamarix

4) אשלג поташ, Potasche, potasse, potash

— אָשָׁם וַדַּאי*, ז, הקרבן שמביאים לכפר על חטא ברור.

אַשְׁמָאִי*, ר׳ אשמי.

אַשְׁמְדָאִי*, אַשְׁמְדַי*, ז, מלך השרים (באגדה).

אַשְׁמָה, נ, אשם, חטא, עון, פשע, הפרת חק.

אַשְׁמוּרָה, אַשְׁמוֹרָה, נ, זמן מעמד אנשי המשמר בלילה; שליש או רבע הלילה.

אַשְׁמַי*, ת, גס, בור; חוטא.

אַשְׁמָן, ז, (ר׳ אַשְׁמַנִּים), מקום חשך ואפלה; קבר.

אַשְׁמֹרֶת, ר׳ אשמורה.

אֶשְׁנָב, ז, (כ׳ אֶשְׁנַבִּי, ר׳ אֶשְׁנַבִּים), חלק בחלון הנפתח לבדו לקרר את החדר ולטהר את אוירו.

אַשָּׁף, ז, מכשף, קוסם, לוחש.

אֶשֶׁף0, ז, כשוף, קסם (בפיוט).

אַשְׁפָּה, נ, (ר׳ אַשְׁפּוֹת גם אַשְׁפַּתּוֹת), תיק, ילקוט החצים; צבור זבל.

— הוֹצִיא לָאַשְׁפָּה*, השלך החוצה.

אֻשְׁפִּיז*, ז, אוֹרֵחַ.

אֻשְׁפִּיזְכָן*, ז, בעל אכסניא.

אַשְׁפָּלָה*, נ, סל להוציא. בו זבל, משפלת.

אֶשְׁפָּר, ז, חלק, מנה.

אַשְׁפָּר*, ז, מתקן מלבושים, טולא טלאים בבגדים.

אַשְׁפָּרָה*, נ, העבוד האחרון של איזה דבר, ביחוד של אריגה.

אַשְׁפֹּת, נ, תל זבל, ר׳ אשפה.

אִשְׁקוּקָה0, אַשְׁקָקִים0, מין משחק, משחק השך.

חיל, צריח (מגדל), פרש, רץ (זקן), מלכה, מלך אשקוקה.

אַשְׁקַלְתָּה*, נ, שטר מכירה.

אשר (אָשַׁר, יְאֻשַּׁר), פ״ע, צעוד לפנים. אִשֵּׁר, צעוד לפנים; נהוג, נַהֵל, הַדרך; חַזֵּק; מצוא ישר, שַׁבח; עשׂה למְאֻשר, למצליח; חשוב למאֻשר; *הַאמן, תת אמון; קַים. אֻשּׁוֹר, היה נהוג, היה מובל; היה מאֻשר ומצליח. הִתְאַשֵּׁר*, היה מקֻים ומחֻזק בדבר; היה מאֻשר.

אֹשֶׁר, ז, (כ׳ אָשְׁרִי), הצלחה, מעמד האיש המצליח והמאֻשר.

אֶשֶׁר*, ז, אשור, קיום דבר; ר׳ אשרַי.

אֲשֶׁר, מלה להורות על העצם המדֻבר על אודותיו; להורות על הסבה, יען, בגלל; להורות על התכלית, בעבור, למען; כי; מה ש־; אם.

— בַּאֲשֶׁר, אֶל אֲשֶׁר, במקום, אל המקום.

— כַּאֲשֶׁר, יען, על כי; בעת; כמו ש־.

— מֵאֲשֶׁר, להורות על היתרון; יען, על כי.

אַשֻׁר, אָשֻׁר, נ, (כ׳ אַשֻּׁרִי גם אָשֻׁרִי, ר׳ אַשֻּׁרִים, גם אֲשֻׁרִים וגם אֲשֻׁרוֹת*), צעד, עקב.

אַשְׁרָאִי*, ר׳ אשרַי.

אֲשֵׁרָה, נ, (ר׳ אֲשֵׁרִים, גם אֲשֵׁרוֹת), אלילה, תבנית הירח; עץ מיֻחד לאליל.

אַשְׁרַי*, נ, הקפה, נאמנות בקונה או בלוֶה לסכום ידוע.

אַשְׁרֵי, (כ׳ אַשְׁרֵי, אַשְׁרֶיךָ), באה תמיד כמלת קריאה להורות: שפע ברכה ואשר ל־.

אֲשֶׁרֶת, נ, אשור, קיום דבר.

אָשָׁשׁ*, ז, ר׳ עששית.

אַשֵּׁשׁ*, פ״י, חַזק, בסס. אֻשּׁוּשׁ*, הִתְאוֹשֵׁשׁ, התבסס, התחזק, התאמץ; היה לאיש.

אֵשֶׁת, ר׳ אשה.

אֶשֶׁת*, נ, ר׳ עשת.

אֶשְׁתָּקַד*, תה״פ, בשנה שעברה; לפנים.

אַתְּ, מ״ג, (ר׳ אַתֵּן, גם אַתֵּנָה), מלת הגוף לנוכחת (לפעמים גם לנוכח, ביחוד בלשון התלמוד והמדרש).

אֵת, (במקף אֶת, כ׳ אִתִּי, אִתְּךָ, אִתּוֹ, גם אותו, אִתְּכֶם), מ״י, עם, יחד עם; אצל, על יד.

אֵת, (במקף אֶת, כ׳ אוֹתִי, אוֹתְךָ, אוֹתָךְ, אותו אוֹתָהּ, אוֹתָנוּ, אֶתְכֶם, אֶתְכֶן, אוֹתָם, אוֹתָן), סמן הפעול; עצם הדבר וגופו.

— אוֹתוֹ הָאִישׁ*, האיש ההוא בעצמו; האיש ההוא; כנוי לישוע הנוצרי.

— אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה*, הדבר הידוע שאין רוצים להזכירו בשמו.

— בְּאוֹתָהּ שָׁעָה*, בשעה ההיא ממש.

אֵת, (ר׳ אִתִּים, גם אִתִּים), ז, כלי המערר לעובר אדמה; מחרשה, יתד הברזל במחרשה החופרת באדמה.

א״ת, ר״ת, אל תאמר; אם תאמר; אל תקרא.

אתא, אָתָה, (אָתָא, אָתָה, יֶאֱתֶה), פ״ע, בוא. הָתֵה, הָבא.

— אָתֵי מֵרָחִיק°, אחד מכללי הדקדוק, כנוי לד״ח הבא באות הראשונה של מלה מטעמת בהברתה הראשונה אחרי מלה שסופה ־ָה או ־ֶה.

אתב״ש, אחד מצרופי אותיות הא״ב (הראשונה עם האחרונה, השניה עם זו שלפני האחרונה וכן הלאה).

אַתָּה, (ר׳ אַתֶּם), מלת גוף לנוכח.

אָתוֹן, נ, המורה, חמור נקבה.

אַתְחַלְתָּא*, נ, התחלה, ראשית דבר.

אֲתִיָּה*, נ, ביאה, מעלת הבא.

אָתְיוֹם*, ר׳ אותיום.

אַתִּיק, ז, עמוד בולט מן הקיר ויורד עד הארץ לחזוק הבנין; יציע, גזוזטרה.

אַתְלַט*, ז, מתאבק, מתגושש.

אַתֶּם, מלת גוף לנוכחים.

אֶתְמְהָה!*, מלת הקריאה; פלא! נפלא הדבר! הפלא ופלא!

אֶתְמוֹל, אֶתְמֹל, תה״פ, היום שעבר; הזמן שעבר.

אַתֶּן, אַתֵּנָה, מלת גוף לנוכחות.

אֶתְנָה, נ, ר׳ אתנן.

אֶתְנָח⁰, ז, שם נגינה מפסקת במקרא בחצי הפסוק(^).
אֶתְנָן, ז, שכר הנתון לזונה.
אִתְעֲרוּתָא", נ, התעוררות הרוח, פעֻלת הסתעורר.
אִתְפַּלְגוּת*, נ, התחלקות, התפלגות.
אֲתַר*, אַתְרָא", ז, מקום.

— עַל אֲתַר*, תיכף, קרוב בזמן.
אָתָר*, ז, (ר׳ אֲתָרִים*), מרגל, תַּיָּר הבא לראות את הארץ.
אֶתְרֹג, ז, פרי עץ הדר, אחד מארבעה המינים שלוקחים היהודים בימי חג האסיף.
אַתֵּת*, נתון אות, אִתּוֹת*, הצטין באות.

ב.

ב, האות השניה בא״ב העברי ושמה—בֵּית; *סמן המספר—שנים; עם שתי נקודות או קו מאזן למעלה—אלפים.
בְּ, (ולפעמים: בַּ־, בָּ־, בְּ־, בִּ־), מ״י, בתוך; בין; על ידי; בשביל, למען; עם; בער; בעת (לפני מקור).
— בְּרַבִּי*, בן רבי.
בָּא*, (עם ה׳ הידיעה), ת, העתיד; הבא בסדר אחרי העצם הנוכחי.
— הָעוֹלָם הַבָּא*, ז, החיים הנצחיים שאחרי המות.
— לַבָּא*, לְהַבָּא*, בזמן העתיד.
— בָּא־כֹחַ*, ת, מֻרשה, שיש לו רשות לעשות בשם פלוני; אשר לו כל הזכיות של פלוני.
— בָּאֵי מוֹעֵד*, כנוי לעולי רגל למקום קדוש.
— בָּאֵי עוֹלָם*, כנוי לאנשים בכלל.
ב״א, ר״ת, בן אדם; ברוך אתה; בית אב; בנין אב; ברכה אחרונה.
באו״נ, ר״ת, ברכת ארוסים ונשואים.
באו״צ, ר״ת, באמת וצדק.
בֵּאוּר*, ז, פתרון, פשר, פעֻלת המבאר והמפרש; ספר, חבור של באורים.
בָּאוּשׁ, ת, לא טוב, לא יצלח; נשחת, מקֻלקל.
בְּאוּשִׁים, ז״ר, ענבים רעים; *דבר מסריח.

— אוֹכֵל בְּאוּשִׁים וְלוֹקֶה וּמְשַׁלֵּם מַאָה מָנֶה*, בטוי משל על איש הנענש מכמה צדדים.
בא״י, ר״ת, ברוך אתה ה׳.
בְּאִישָׁה*, נ, נתינת ריח רע, העלאת סרחון; דרך רעה; מחלה.
(באר) בֵּאֵר, פ״י, ברר, פרש, פתור. בֹּאוֹר⁰, הִתְבָּאֵר⁰, היה ברור ומפֹרש.
בְּאֵר, נ, (ר׳ בְּאֵרוֹת), מקוה מים נובעים בעמקי האדמה; בור, חפירה; מקור, מקום מוצא.
באש (בָּאַשׁ, יִבְאַשׁ), פ״ע, הִשְׁחת ונתון ריח רע, הַעלה סרחון. הִבְאִישׁ, היה שנוא; בוא בריב עם־. הִבְאִישׁ, הִשְׁחת ונתון ריח רע, העלה סרחון; הַשחת, הָבא לידי סרחון; מַלא ריח רע; נתון לקלון, הכלם; *היה קרוב להבשל (ענבים). הֻבְאַשׁ*, הֻרקב והֻעלה סרחון. הִתְבָּאֵשׁ, היה שנוא, בוא בריב עם־; *היה לבאושים (ענבים).
בְּאֹשׁ, (פ׳ בְּאשׁ, כ׳ בָּאְשָׁם), ז, ריח רע, סרחון.
בא״ש, ר״ת, באותה שעה.
בָּאְשָׁה, נ, צמחים רעים.
ב״ב, ר״ת, בן ברית (יהודי); בן בית; בני בית; בן בנו; בבא בתרא, (שם מסכת); במהרה בימינו.
בָּבָא", ז, דלת, שער; חלק, מחלקה (של ספר).
בָּבָה, נ, אישון העין, גֻּלת העין.

בָּבָה⁰, נ, פסל איש או אשה או ילד בדמות קטנה למשחק.

בַּבְלִי*, בַּבְלָנִי*, ת, של בבל; שפת בבל; מארץ בבל.

בָּבוּאָה*, בָּבִיָה*, נ, דמות הגופים הנראה במראה או במים.

בֵּבָר*, בֵּיבָר*, ז, גן החיות, בית אסף חיות הבר; *מין חי ממשפחת המכרסמים הבונה לו סכות על שפות הנהר, יקראו לו גם בּוֹנֶה.

בבר.

בַּג, ז, חלק, מנה (מאכל).

ב״ג, ר״ת, בהמה גסה; בן גילו.

בגד (בָּגַד, יִבְגֹּד, גם יִבְגַּד), פ״ע, (ב־, מ־), מעול, מ־וּר, פשוע ב־, קשור על־; *כשוך וסחוב (בגד); התכסה בבגד.

בֶּגֶד, ז, (כ׳ בִּגְדִי, ר׳ בְּגָדִים גם בְּגָדוֹת), אריג; לבוש, מעיל; מכסה, צפוי; מרד, מַעַל, כחש, הפרת ברית.

בָּגוֹד, ת, (נ׳ בָּגוֹדָה), איש מעל, רמאי.

בְּגִידָה*, נ, מרד, מעל, כחש, מרמה.

בְּגִין*, ר׳ גין.

בָּגִיר*, ת, בוגר, שיצא מתקופת הנער.

בְּגִירָה*, נ, הגעה לגיל הבגרות.

בִּגְלַל, מ״י, בשביל, על ארות.

בגר* (בָּגַר*, יִבְגֹּר*), פ״ע, יצוא מתקופת הילדות ובוא לתקופת האיש, היה לאיש. הִבְגִּיר*, הִתְבַּגֵּר*, בגור.

בַּגַּר*, בֶּגֶר*, ז, **בַּגְרוּת***, נ, יציאה מתקופת הילדות וביאה לתקופת האיש.

— **תְּעוּדַת בַּגְרוּת**⁰, נ, תעודה הנתנת למי שגמר חק הלמודים בבי״ס בינוני.

בַּד, ז, חלק, מנה; מוט, עץ ארוך; ענף דק; ארג פשתים; אבר; גבור חיל, איש מלחמה; כח, גבורה; פליט, בורח לאיזה מקום למצוא מחסה; שקר, דבר בָּדוּי מלב, בדיה; קוסם, מגיד עתידות; *מכבש לעצירת הזיתים; בן, ילד (בפיוט).

— **בַּד בְּבַד**, תה״פ, חלקים שוים, דומים.

— **לְבַד, בִּלְבַד***, אך, רק; מיֻחד ולא מחבר עם־; (מ־), חוץ מ־.

— **מִלְּבַד**, חוץ מ־, נוסף על־.

— **בֵּית הַבַּד***, בית שיש בו מכבש לעצירת זיתים, בודדה.

בַּד־*, באשר, בש־.

ב״ד, ר״ת, בית דין; בר דעת; בעל דבר.

ברא (בָּדָא, יִבְדָּא), פ״י, ספול מלב דבר שקר, הגה מלב דבר שלא היה. בֻּדָּא*, ברוא.

— **בּוֹדְאֵי לֵב***, ז״ר, מחשבות.

בד״א, ר״ת, במה דברים אמורים; בדרך ארץ; בדרך אחרת.

בַּדָּאוּת*, נ, דברים ברואים ולא נכונים.

בדאי, ר׳ בדי.

בדד* (בָּדַד*, יִבְדֹּד*), פ״י, עשה שישאר דבר לבדו בלי חבור עם דבר שני. הִבָּדֵד*, היה בדד, השאר בדד. בּוֹדֵד⁰, הפרד דבר מאחרים והשאיר לבדו (כחשמליות ומגנטיות).

בֻּדַּד*, הֻבְדַּד. הִתְבּוֹדֵד*, התרחק מחברה, ישוב יחידי.

בָּדָד, לְבָדָד, תה״פ, יחידי, גלמוד, נפרד; *שאין דומה לו.

בַּדָּד*, ז, כובש הזיתים להוציא מהם שמן, עובד בבית הבד.

בדה* (בָּדָה*, יִבְדֶּה*), פ״י, בדוא, ספול מלב דבר שֶׁקֶר; הפרש מ־. בֻּדָּה*, בדוא. הִתְבַּדָּה*, התפס בשקר.

בדה״ג, ר״ת, בית דין הגדול.

בָּדוּד*, ת, עזוב; קרוע ובלוי (בגד).

בָּדוּי*, ת, דבר שבדה איש מלבו.

בַּדְוִיס°, ז, בן שבט נע ונד בסוריא ובערב.

בָּדוּק*, ת, שהנסיון והבדיקה הראו והוכיחו טיבו, שהוכח על ידי נסיון; מוגה, שהגיהו אותו.

— בֵּית בָּדוּק*, ז, בית שהוציאו ממנו את החָמֵץ (מפני הפסח).

בְּדוּת*, בְּדוּתָה*, נ, שקר, דבר בדוי, בדיה.

בדח* (בָּדַח", יִבְדַּח"), פ״ע, היה שמח.

בַּדֵּחַ", שַׂמֵּחַ, גורם שאחר ישמח.

בַּדְחָן°, ז, מְהַתֵּל, איש התולים, איש משמח בהֲלצות.

בַּדְחָנוּת°, נ, מהתלות, לצון, מעשה בדחן.

בַּדַּי", בַּדָּאִי", ת, שקרן, בודה מלבו דברי שקר.

בַּדֵּי, ר׳ דַּי.

בד״י, ר״ת, בדיני ישראל.

בְּדִיאָה°, נ, פעלת הבודה מלב.

בְּדִיד", ז, עוגיה שעושים מסביב לעקרי העצים לקבלת מי הגשמים; כלי לחפר בו עוגיות, מין מעדר; בר קטן.

בְּדִידָה*, נ, יֶקֶב קטן; גִּת לדרך בה ענבים; מכבש קטן לעצירת זיתים.

בְּדִידוּת°, נ, יחידות, ישיבה בדד ובלמוד, התרחקות מחברה.

בְּדָיָה°, נ, ספור בדוי, ספור אגדי.

בְּדִיחָה°, נ, ספור הֲתוּלִים, מַהֲתלה,

בְּדִיָּה*, נ, בדיאה, פעלת הבודה מלב.

בְּדִיחוּתָא", נ, שמחה, שמחת לב; דבר המשמח.

בְּדִיל", ז, מין מתכת לבנה קלה להִתָּכֵךְ [1]; פסלת המתכת, סיגים.

— אֶבֶן הַבְּדִיל, ר׳ אנך.

בְּדִיל", מ״ה, למען, בעבור.

בְּדִילָה*, נ, ר׳ הבדלה.

בְּדִיעֲבַד", תה״פ, אחרי שכבר נעשה הדבר (הפך: לכתחלה).

בְּדִיקָה*, נ, חקירה, חפוש, פעֻלת החוקר והבודק.

(בדל) הִבָּדֵל, היה נפרד תפרש; הֻבְחַר, היה נבחר. הִבְדִּיל, הפרש והפרד דבר מדבר; בחור והוציא את הפרט מהכלל; *ברך את ברכת ההבדלה במוצאי שבת או יום טוב, ר׳ הבדלה. הֻבְדַּל, היה נבדל ונפרש.

— לְהַבְדִּיל°, מלה שמשתמשים בה בהזכרת דבר שפל, בזוי או טמא אחרי או לפני דבר חשוב ונכבד.

בָּדָל, ז, (ס׳ בְּדַל, ר׳ בְּדָלִים), חלק נפרד ונבדל; תְּנוּךְ האזן.

בְּדֹלַח, ז, מין שרף נותן ריח; מין אבן טובה, מרגלית; ° מין זכוכית שקופה וזכה, אלגביש.

בד״צ, ר״ת, בית דין צדק; בדעה צלולה.

בדק (בָּדַק, יִבְדֹּק), פ״י, חקור דבר, חדור וחקור; *לקוח סם משלשל. הִבָּדֵק*, הֵחָקֵר, היה נחקר; הִתָּקֵן, הוטב. הִבְדִּיק°, הִבְרִק.

בֶּדֶק, ז, (ר׳ בְּדָקִים), בקיע, סֶדֶק בבנין; *תקון סדקי הבנין; בדיקה, חפוש.

(בדר) בַּדֵּר*, פ״י, פזר. הִתְבַּדֵּר*, התפזר.

ב״ה, ר״ת, ברוך השם; בית הלל; ברוך הבא; בית המקדש.

בהא*, בהה*, (נמצא רק בהוה: בּוֹהֵא*, בּוֹהֶה*), פ״ע, השתומם מאד, הבהל מאד.

בה״ב, ר״ת, בעל הבית; ב׳, ה׳, ב׳, לאמור יום שני, חמישי ושני (שבהם אומרים סליחות אחרי החגים).

בֹּהוּ, ז, רֵיקוּת; שממון, ערבוביה.

בָּהוּל*, ת, דואג וחרד לדבר; פזיז ומהיר תכוף, נחפז.

בַּהַט, ז, מין אבן שיש לבנה [1].

בְּהִילוּת*, נ, חפזון, מהירות גדולה והתרגשות.

בָּהִיר, ת, זך, צח; ברור ומבואר.

בְּהִירוּת°, נ, תכונת דבר שהוא בהיר וזך.

בה״כ, ר״ת, בית הכסא, בית הכבוד.

---

1) בדיל олово, Zinn, étain, tin

1) בהט алебастр, Alabaster, albâtre

בהכ"נ, ר"ת, בית הכנסת.

(בהל) הִבָּהֵל, פחוד, הִבעת, חרוד; מהר, חוש, הֵחפז. בַּהֵל, אַלץ למהר, הַכרח למהר, החיש; הַפחד, הַבעת, הָבא פחד. הַבְהֵל, בַּהֵל. הִתְבַּהֵל*, הִבָּהֵל.

בַּהָלֹס, ז, בְּהָלָה, פַּחד פתאום, מורא, חרדה; מהירות; הבל.

בָּהָם*, ת, מנהיג או שומר בהמה.

בה"מ, ר"ת, ברכת המזון; בין המצרים.

בהמ"ד, ר"ת, בית המדרש.

בְּהֵמָה, נ, (ס׳ בֶּהֱמַת, כ׳ בְּהֶמְתִּי, ר׳ בְּהֵמוֹת, ס"ר בַּהֲמוֹת), חי ביתי הולך על ארבע ומשמש לעבודה, לרכיבה ולמשא.

— בְּהֵמָה גַסָּה*, נ, בקר.

— בְּהֵמָה דַקָּה*, נ, צאן.

בְּהֵמוֹת, ז, (יחיד), סוס היאור, מין חי יונק גדול עבי העור החי בנהרות אפריקה [1].

בהמות.

בַּהֲמוּתס, ר׳ בהמיות.

בַּהֲמִי*, ת, של בהמה, כבהמה, מטבע הבהמה; בָּהָם, מנהיג או שומר בהמות.

בַּהֲמִיּוּתס, נ, טבע הבהמה ותכונתה.

בֹּהֶן, נ, (ר׳ בְּהוֹנוֹת), אגודל, האצבע הקיצונה העבה ביד או ברגל.

(בהק) הַבְהֵק*, פ"ע, הַבריק, האיר, נתון אור. הָבְהֵקס, שהוצק עליו אור.

בֹּהַק, ז, מין נגע בעור ומראהו לבן כהה.

בַּהֲקָן*, ז, מי שיש לו בהק בעורו.

בַּהֲקָתס, נ, ר׳ בהק.

(בהר*) הַבְהֵר*, פ"ע, הזהר, הכהק, נתון אור.

בַּהֶרֶת, נ, כֶּתֶם לבן מתנוצץ בעור; מין צרעת לבנה יבשה.

בה"ש, ר"ת, בין השמשות; ברכת השחר.

(בהת*) הַבְהֵת*, הפחד; בַּיֵּשׁ; צָעֵר, גרום יסורים.

בּוֹ בַּ־*, תה"פ, באותו ה־.

— לְבוֹ בַּיּוֹם*, ביום המועד; ס עד היום המדבר.

ב"ו, ר"ת, בשר ודם.

בוא (בָּא, יָבוֹא), פ"ע, (ל־, על־), הגיע למקום; הגיע (הזמן); הִכָּנֵס אל תוך־; הלוך והגיע עד־; חרוֹר אל תוך; קרה; התקיים; שקוע, ערוב (שמש). הָבֵא, הַכנס אל־. הוּבָא, הִכנס אל תוך בעזרת אחר.

— בּוֹא אֶל אִשָּׁה, בעול, שכוב את־.

— בּוֹא אֶל אֲבוֹתָיו, מות, גוע.

— בּוֹא בַּיָּמִים, זקן, הגיע עד ימי זקנה.

— הַשֶּׁמֶשׁ בָּא, השמש ירד, ערב, שקע.

— בָּאֵי עוֹלָם*, כל בני האדם.

— בָּא כֹחַ*, מרשה; יורש.

— לְהָבִיא*, לרבות, להוסיף דבר חדש.

— יָבוֹא עָלַי אִם־*, נסח של שבועה.

— בּוֹא וּרְאֵה*, בּוֹא וּלְמַד*, מבטא לזרוז.

— בּוֹא עַל — מִשְׁנֵי צְדָדִים*, תקף את אחד והוכיח כי הוא אשם או חיב בכל אפן.

— סֶלַע הַבָּא בְּיָדַיִם*, ר׳ סלע.

בּוֹגֵד, ז, (נ׳ בּוֹגֶדֶה), מועל, מי שאינו נאמן כבריתו.

בּוֹגְדוֹת, נ, בגידה, מעל.

בּוֹגֵר*, ז, מי שהגיע לבגרות; ס מי שקבל תעודת בגרות מבית ספר.

בּוֹגֶרֶת*, נ, נערה שהגיע פרקה, בת שיצאה

[1] בהמות hippopotamus amphibius

מכלל ילדות ובאה לכלל אשות; 0מי שקבלה תעודת בגרות מבית ספר.

בּוֹדֵד, ת, יחידי, גלמוד.

— בּוֹדֵד בַּמִּקְרָא*, מלה שבאה רק פעם אחת בספרי התנ"ך.

בּוֹדְדָה*, נ, בית הבד, בית שיש בו מכבש לעצירת זיתים.

בּוֹדֵק0, ז, מי שאומנתו לבדק דבר, ביחוד העוסק בבדיקת הבהמה אחרי השחיטה.

בּוֹהֵק*, ז, מי שעור גופו לבן מאד.

בוז (בָּז, יָבוּז), פ"י, (אֶת־, לְ־), מָאוֹס, הקל והקטן ערך דבר.

בּוּז, ז, בּוּזָה, נ, הקלת ערך דבר; חרפה, בושה.

בּוּז, ת, בזוי.

(בוך) הֵבוֹךְ, תעה בלי מצוא דרך; התבלבל, לא ידוע את נפשו.

בּוּק*, ז, תרועת קול גדול, תרועת שופר חזקה.

בּוּכְיָר, ר' בכיר.

בּוּכְנָה*, ר' בכנה.

בּוּל, ז, תבואה; פרי; שם החדש חשון; *גוש, רגב, דבר בלי צורה מיֻחדה; 0תָו של הדואר וכדומה.

בּוּלמוּס, ר' בלמוס.

בּוֹלֵס, ר' בלס.

בּוֹלֶשֶׁת*, ר' בלשת.

בומ"פ, (בדקדוק), ארבע האותיות שמוצאן מהשפתים.

בּוּן, ר' בִּין.

בּוֹנָה0, ז, מין חיה יונקת קטנה ממשפחת המכרסמים הכותה לה סכות על שפות הנהרות ועורו יקר, ר' בבר.

בוס (בָּס, יָבוּס), פ"י, (אֶת־, בְּ־), רמוס ברגל בקצף. בּוֹסֵס, רָמוֹס, הַשחת וכלה. הוּבוֹס, הֻרְמַס, היה רמוס. הִתְבּוֹסֵס, התגלגל ב־.

בּוּסְתָּן*, ז, ר' בסתן.

בוע (בָּע, יָבַע), פ"י, שמח, עלז על דבר (בן סירא, גניזה).

בּוּעָה*, נ, מכה מלאה להה בראת החי.

בּוּץ, ז, פשתן טוב ורך.

בּוּצִינָא*, ז, נֵר, מָאוֹר; מלפפון.

בּוּצִית*, נ, סירה קלה; 0בד דק לבן.

בּוֹצֵץ*, ת, מטפטף.

בּוֹצֵר, ת, קוטף אשכלות הענבים מֵהַגפן.

בּוּקָה, נ, שממה, ריקות.

בּוּקִיץ*, ז, שם עץ [1].

בּוֹקֵר, ת, עוסק בגדול בקר (או צאן ?); מחפש ומאסף.

בּוֹר, ז, (ר' בּוֹרוֹת), חפירָה, מעמק חפור בארץ; חפירה בארץ למקוה מים; בית אסורים; קֶבֶר, שאול; *מקוה מים; ר' בּוֹרִי.

— בּוֹר סוּד* (שֶׁאֵינוֹ מְאַבֵּד טִפָּה*), כנוי לאיש הזוכר הכל.

בּוּר*, ז, איש שלא חֻנך היטב, שלא למד דבר; שדה שלא עברוהו.

(בור*) הָבֵר*, (שָׂדֶה), פ"י, הניח שדה בלתי עבוד, בַּיֵּר.

בּוּרְגָּן*, ז, בית בשדה; בית מלון.

בּוּרְגָּנִי*, ז, בעל בית מלון; 0בעל בית (במצב החברותי, הפך: פועל).

בורדם, ר' ברדם.

בּוּרוּת*, נ, סִכלות, בַּערות; חסר ידיעה ולמוד.

בּוֹרֵחַ0, ת, הנס מן הצבא; פושט רגל ומשתמט מלשלם את חובותיו.

בּוֹרִי*, ר' בּרִי.

— עַל בּוּרְיָהּ*, ר' על בריה.

בּוּרְסְקִי*, בּוּרְסִי*, ר' ברסקי, ברסי.

בּוֹרֵר*, ז, מְפַשֵּׁר, דַּיָּן שנבחר מצד אחד או משני הצדדים לדון עפ"י ברורה ופשרה.

בוש (בּוֹשׁ, יֵבוֹשׁ), פ"ע, הִכָּלֵם, חפור פנים מכלמה וחרפה; הִכָּזֵב התקוה והַבִּטָּחוֹן; הִבָּהֵל; יבוש, חרוב. בּוֹשֵׁשׁ, אֵחַר, התמהמה. בַּיֵּשׁ*, הַכְלֵם, הסב חרפה לאיש. הִתְבּוֹשֵׁשׁ־

[1] בוקיץ вяз, Ulme, orme

הַפָּנִים, הַעֲמֵד פָּנִים מִכְלַמָּה וּבוּשָׁה.

— עַד בּוֹשׁ, הרבה מאד, עד קֹצֶר רוּחַ.

בּוֹשׁ, ז, בּוּשָׁה, נ, חרפה, כלמה, קָלוֹן.

— בּוּשָׁה לְ־ שֶׁ־*, יִתְבַּיֵּשׁ זה שעשה ככה וככה.

בַּז, ז, שָׁלָל, מַלְקוֹחַ, מה שלוקחים בחזקה מידי האויב.

ב"ז, ר"ת, בן זכר; בן זוג או בת זוג.

בזא (בָּזָא, יִבְזָא), פ"י, גזור, כרות, קרוע לשנים; בזוז, לקוח בחזקה.

בִּזְבּוּז*, ז, פזור (ממון או כח) לרב ללא צרך.

בִּזְבֵּז*, פ"י, הוציא ופזר (ממון או כח) ללא צרך; בזוז, שלול; בוז, מאוס, הקל ערך דבר.

בִּזְבֵּז*, ז, גובה מסים.

בַּזְבְּזָן*, ז, איש שמוציא ומפזר (מעות) ללא צרך.

בזבל"א, ר"ת, בזה בורר לו אחר.

בזה (בָּזָה, יִבְזֶה), פ"י, חשוב לאַל ולאפס; הָקֵל ערך־. הִבָּזֵה, היה לנקלה, הֵחָשֵׁב לאין ולאפס. בַּזֵּה, הַבְזֵה, הָקֵל ערך־, שִׂים לאַל ואפס. הִתְבַּזֵּה*, הִבָּזֵה.

בָּזֹה, ת, (ס' בְּזֹה), נִקְלֶה, קל ערך, נבזה.

בִּזָּה, נ, שלל, בז, מַלְקוֹחַ, מה שלוקחים בחזקה מידי האויב.

בָּזוֹז*, ז, לוקח בחזקה, חמסן.

בָּזוּי, ת, נקלה, נבזה, לא נכבד.

בִּזּוּי*, ז, פעלת המבזה ומַקל ערך.

בזז (בַּז גם בָּזַז, יָבֹז), פ"י, שלול, לקוח בחזקה. הִבּוֹז, הִבָּזֵז*, בָּזוֹז, הִתְבּוֹזֵז*, היה לשלל, הִלָּקַח לשלל.

בִּזָּיוֹן, ז, (ר' בִּזְיוֹנוֹת*), חרפה, קלון; *בִּזּוּי.

בָּזִיךְ*, בָּזָךְ*, ז, סֵפֶל עם יד; כלי קבּול של השמן במנורה.

בַּזֶּלֶתO, נ, מין אבן שחורה וְלַקְנִית 1).

בזע* (בָּזַע*, יִבְזַע*), פ"י, קרוע, נתק; בקוע.

בזק* (בָּזַק*, יִבְזַק*), פ"י, פזר, זרה. הִבָּזֵק*, הִפָּזֵר, היה נפוץ.

בָּזָק, ז, ברק, להט עובר באויר.

בזר*, ר' פזר.

ב"ח, ר"ת, בעל חוב; בעל חיים; ב' חלקים; בן חורים.

בַּחוֹן, בַּחוּן, ז, מגדל, מצפה.

בָּחוּר, ז, (נ' בַּחוּרָה*, ר' בַּחוּרִים), צעיר, עלם; איש צבא; *רַוָּק, איש שאין לו אשה; Oצעיר הלומד בישיבה.

בָּחוּר, ת, נבחר, נבדל לטוב.

בַּחוּרָה*, נ, אשה צעירה לימים.

בְּחוּרוֹת, נ"ר, בְּחוּרִים, ז"ר, תקופת הבָּחוּר, ימי הנערות, תקופת האיש בהיותו צעיר.

בְּחִילָהO, נ, גֹעַל נפש, נטיה להקאה.

בְּחִינָהO, פעֻלת הבוחן והבודק דבר לדעת טיבו; נִסָּיוֹן, פעֻלת הבוחן תלמיד להכיר ידיעתו; מחשבת לב.

— בִּבְחִינַתO, במובן, בתור; דומה ושוה ל־.

— מִבְּחִינַתO, בהתבוננות אל צד אחד שבדבר.

בָּחִיר, ת, הנבחר והטוב.

בָּחִירO, ת, מֻבְחָר, הטוב ביותר.

בְּחִירָה*, נ, פעֻלת הבוחר והבורר את הטוב; Oחֹפֶש הרצון (באדם).

— בֵּית הַבְּחִירָה*, ז, בית המקדש, היכל הקדש.

בְּחִישָׁהO, נ, פעלת הבוחש והמסכסך.

בחל (בָּחַל, יִבְחַל), פ"ע, (ב־), מאוס, שַׁקֵּץ, תָּעֵב, חוש גֹעַל נפש ל־; הַרגש נטיה להקאה; *קרוב (פרי) לבשול. הַבְחֵל*, הקרב (פרי) לבשול.

בֹּחַל*, ז, תאנה קרוב לבשולה; ילדה שעברה לתקופת הנער.

בַּחַל*, ז, רגש של גֹעַל נפש, בחילה.

בחן (בָּחַן, יִבְחַן), פ"י, חקור ונסה דבר לדעת טיבו וערכו; בחור, ברור; נסה את הלומד

---

1) בזלת базальт, basalte

דבר לדעת אם הוא יודעהו. הִבָּחֵן, בָּחוֹן, הֵחָקֵר, היה מנֻסה ע״י אחר. הַבְחֵן*, הפרש, הַפלה; הכר את ההבדל. הָבְחֵן0, הִבָּחֵן.

בֹּחַן, ז, בחינה, פעֻלת הבוחן; *כלי רופאים לבדק בו פצע פנימי.

— אֶבֶן בֹּחַן0, נ, אבן שבוחנים עליה את המתכות.

בַּחַן, ז, מגדל צופים, מצפה.

בחר (בָּחַר, יִבְחַר), פ״י, (את־, ב־, ל־), ברר את הרצוי; חפוץ, רצה, אהוב; בחון.
הִבָּחֵר, היה לרצון, היה לנבחר יותר מאחרים.
בַּחֵר*, ברר את הרצוי. בָּחוֹר, הבחר.

בְּחֻרוּת0, נ, ימי הנעורים.

בחש* (בָּחַשׁ*, יִבְחַשׁ*), פ״י, נַער, סכסך, הנס, מרס.

בַּחְשָׁה*, נ, כף גדולה למרס בה, תַּרְוָד.

(בטא) בָּטָא, פ״י, דַּבֵּר, הוציא מלים מהפה.
בִּטּוּא0, הוצא מהפה.

(בטבט) הִתְבַּטְבֵּט*, צבה, נפח (מכה, חבורה וכדומה).

בטה (בָּטָה, יִבְטֶה), פ״י, בטא, דבר, הוציא מלים מהפה.

בָּטוּחַ, ת, בוטח, נשען על־; 0מי שיכולים לבטח בו ולתת לו בהקפה או להלוות לו; ידוע ברור.

בְּטוּחָה, נ, מנוחה שאננה.

בְּטוּחוֹת0, נ״ר, אחריות, הבטחה וערבות; תה״פ, בטח, לבטח.

בִּטּוּי*, ז, הוצאת אותיות או מלים מהפה; אֹפן הדבור; אִמרה, מאמר.

— בִּטּוּי שְׂפָתַיִם*, ז, הוצאת מלים מהפה בלא שקול הדעת ותשומת לב.

— שְׁבוּעַת בִּטּוּי*, נ, שבועה שאין לה ערך ושאינה עלולה להיטיב או להרע למי שהוא.

בִּטּוּל*, ז, שביתה, פעֻלת המבטל וחדל מדבר.

— בִּטּוּל הַיֵּשׁ0, ז, המרה לבטל כל מה שיש, לחשב את הכל לאין ולאפס.

— בִּטּוּל מְלָאכָה0, ז, חדול מעשות כל מלאכה בגלל מאֹרע חשוב.

בטח (בָּטַח, יִבְטַח), פ״ע, (ב־, אל־, על־), קוה, הִשָּׁעֵן וסמוך; היה במנוחה ושלוה בלי פחד. הֻבְטַח*, בטוח והשען על־.
הִבְטִיחַ, גרם שאחר יבטח ויקוה; יעוד דבר לאיש. הֻבְטַח*, היה בטוח ע״י זה שהבטיחו אותו.

בֶּטַח, ז, הַשְׁקֵט, חסר פחד ודאגה; *לוח היוצא תחת החלון (בחנויות).

בֶּטַח, לָבֶטַח, תה״פ, בלי פחד, בשלוה, בשלום; 0בְּוַדַּאי.

בִּטְחָה, נ, שלוה, חסר פחד ודאגה.

בִּטָּחוֹן, ז, (ר׳ בִּטְחוֹנוֹת*), תקוה, מצב הבוטח והמקוה; *אמונה בה׳ שימלא את המבֻקש.

— לְבִטָּחוֹן0, למען יהיה האיש בטוח שלא יפסיד.

בְּטִישָׁה*, נ, בעיטה ברגלים על בגד וכדומה; פעלת הבוטש ומסכסך.

בטל (בָּטֵל, יִבְטַל), פ״ע, שבות, חדול מעבודה; חדל מלהיות; הֵחָשֵׁב כאין וכאפס. הִבָּטֵל*, בטול. בִּטֵּל*, השחת, כַּלֵּה; הַשְׁבֵּת, עצור, הפרע, מְנֹע; הָסֵר, הַעֲבֵר; חשוב לאפס. בֻּטַּל*, חדול מהיות, כָּלֵה; החשב לאפס. הִבְטִיל*, בטל. הִתְבַּטֵּל*, בְּטוֹל.

בָּטֵל, ת, שאינו עושה דבר, שׁוֹבֵת; נשחת, מְקֻלְקָל; *דבר שאין לו ערך.

— הוֹלֵךְ בָּטֵל*, ת, עצל, מי שאינו עושה כלום.

— נְטִיעוֹת בְּטֵלוֹת*, נטיעות מקלקלות שאין להן ערך וכדאי לעקרן.

בַּטָּלָה*, נ, עצלות, אי התעסקות בעבודה.

— לְבַטָּלָה*, ללא תועלת, לחנם.

— הַבַּטָּלָה מְבִיאָה לִידֵי שִׁעֲמוּם*, אמרה

ידועה לאמר כי העצלות גורמת למעשים רעים.

בַּטְלָן*, ז, איש שאינו עושה מלאכה ומתפרנס מן הצבור למען יוכל לעסק בתורה ובמצות; עצל, עצלן, נרפה; ●מי שאינו יודע את הליכות העולם והנמוסים והמנהגים המקֻבלים בחברה.

בַּטְלָנוּת0, נ, בטלה, עצלות; חסר ידיעה בהליכות העולם ובנמוסים המקֻבלים בחברה.

בֶּטֶן, נ, כרס בעלי החיים, החלק הפנימי בגוף האדם שבו נמצאים המעים, וכן הצד החיצוני של החלק הזה; תוך, פנימות, קרב; בלישה עגלה יוצא מבטן או מכלי; הריון, עבור.

— פְּרִי בֶטֶן, ילדים, צאצאים.

— תַּאֲוַת הַבֶּטֶן*, זוללות, תאוה לאכילה ושתיה.

(בטן0) הִבְטִין0, עשה מעֻברת.

בָּטְנָה, ז, מין פרי קטן מארך מעט 1).

בָּטְנָה*, נ, העץ הנותן את פרי הבטנה.

בִּטְנָה0, נ, האריג המצפה בגד בעברו הפנימי.

בַּטְנוּן*, ז, כנור גדול מאד וקולו עבה.

בטש* (בָּטַשׁ*, יִבְטֹשׁ*), פ"י, סכסך ונער (למשל: סכסך חלב לחמאה); דרוך, רמוס; בעוט ברגל.

בִּי, מ"ק, בבקשה! שמע נא לי!

ב"י, ר"ת, בני ישראל; בן יחיד; בן יומו; בית יוסף.

בֵּי*, ז, בַּיִת; בֵּן.

— בֵּי־טַבְחָא*, ז, בית מטבחים; אטליז.

— בֵּי־וְאוֹר*, ז, תעלה להשקות שדות.

בִּיאָה*, נ, מבוא; פעלת הבא אל מקום; בְּעִילה.

— בִּיאַת הַשֶּׁמֶשׁ*, נ, ירידת השמש לפנות ערב.

בִּיב*, ז, תעלה, חפירה ארֻכה בארמה לשטף המים וכדומה.

בי"ד, ר"ת, בית דין.

1) בטנה фисташка, Pistaciennuss, pistache, pistachio nut

בֵּידֹאַר*, ז, הבית אשר בו עוסקים פקידים מיחדים בשליחות וקבלת מכתבים או חבילות; בית משטט.

בֵּידְיוֹן0, ז, כלי הדיו, דיותה, קסת.

ביה"ח, ר"ת, בית החולים.

ביהח"ר, ר"ת, בית החרשת.

ביה"כ, ר"ת, בית הכסא.

ביהכ"נ, ר"ת, בית הכנסת.

ביהמ"ק, ר"ת, בית המקדש.

ביה"ס, ר"ת, בית הספר.

ביה"ק, ר"ת, בית הקברות.

בִּיּוּב0, ז, העברת ביבים ותעלות למי שתיה או למי שופכים.

בִּיּוּשׁ*, ז, בזוי, בזיון.

ביח"ר, ר"ת, בית חרשת.

בילא"ו, ר"ת, ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

בִּילָה*, נ, בלילה, גבילה, פעלת הבולל.

ביל"ו, ר"ת, בית יעקב לכו ונלכה; ●בשם הזה נקראה קבצת צעירים שעלו לא"י בראשית ימי הישוב החדש.

בִּימָה*, נ, דוכן לעמד עליו למקרא או לדרשה; ממשלה, שלטון, שררה.

— מִתְגָּאֶה וְהוֹמֵם וְגוֹזֵל וְנִרְאֶה כְּאִלּוּ מַצִּיעַ בִּימָה*, מבטא על איש צבוע המראה עצמו כצדיק וחסיד.

— נוֹחַ לַעֲלוֹת לַבִּימָה וְקָשֶׁה לֵירֵד*, משל עממי ידוע, כי לא על נקלה יורד האיש משלטונו.

בימ"ס, ר"ת, בית מסחר ספרים.

בימ"ש, ר"ת, בית משפט.

בין (בָּן, יָבִין), פ"י, (את־, ב־, ל־, אל), שים לב לדבר להכירו ולדעתו; הכר מהות דבר וכונתו, חקור ודרוש להכיר דבר. הִבּוֹן, חכום, היה חכם. הָבֵן, בָּאֵר, פתור, גרום שאחר יכיר וידע; הכר וירוע דבר. הִתְבּוֹנֵן, חקור דבר להכירו; חשוב והעמק בדבר; *הראה עצמו נבון וחכם.

בֵּין, ז, תּוֹךְ, פנים, קֶרֶב.

בֵּין, מ״י (גם בֵּינוֹת, ועם הכנוים: בֵּינִי, בֵּינֵיכֶם), בְּתָוֶךְ, באמצע דברים שונים שמשני צדדים.

— בֵּין הַמְּצָרִים°, הימים שבין י״ז לתמוז ותשעה באב.

— בֵּין הָעַרְבַּיִם, בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת*, תה״פ, הזמן שבין נטית היום לערב עד ראשית הלילה.

— בֵּין כֹּה וָכֹה°, במשך הזמן הזה.

— בֵּין כַּךְ וּבֵין כַּךְ*, אם יהיה ככה ואם יהיה ככה; בכל אֹפֶן.

— בֵּין־וּבֵין, כזה כן זה; זה עם זה.

— בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ*, לבדו, בלי אַחר עִמּוֹ.

— בֵּינוֹ לְבֵינָהּ*, ביחידות, שאין אחר עמהם רק הוא והיא.

— מִבֵּין, מתוך.

— אִישׁ בֵּינַיִם, ת, איש המתַוֵּךְ בין שני צדדים.

— מַעֲמַד בֵּינַיִם°, ז, לא עם ולא נגד פלוני.

— יְמֵי הַבֵּינַיִם°, ז״ר, התקופה שבין ימי קדם והתקופה החדשה.

בִּינָה, נ, שֵׂכֶל, חכמה, תבונה, רֹחב לב; היכלת להכיר מהות דבר ואיכותו; °אחת הספירות (בקבלה).

בֵּינוֹנִי*, ת, תיכון, שבין הגדול והקטן, שבין הטוב והרע וכו׳; °זמן ההוה בפעלים.

בֵּינוֹנִיּוּת°, נ, טבע דבר שהוא בינוני.

בֵּינוֹנִית*, נ, עונת הגשם האמצעית; °טבע דבר שהוא בינוני.

בֵּינוֹת, בֵּינַיִם, ר׳ בֵּין.

בֵּינֵי בֵּינֵי*, תה״פ, במשך אותו הזמן, בעת מעשה; בין כה וכה.

בֵּינְתַיִם*, תה״פ, באמצע; בין שני זמנים או מארעות; בין כה וכה, במשך אותו הזמן.

בֵּיצָה, נ, (ר׳ בֵּיצִים), גוף מגלגל או כדורי שהעופות ואחרים מבעלי החיים מטילים; *גוש כדורי מחמר או מסיד בתכנית ביצה; זרעון העֻבָּר.

— בֵּיצִים*, נ״ר, אשכים, צרור ביצי הזכר.

— בֵּיצֵי דָגִים*, נ״ר, צרור ביצים קטנות הנמצא בבטן הדג.

— בֵּיצַת הַיּוֹצְרִים°, נ, גוש של טיט שהיוצר עושה ממנו כלי חרס.

— בֵּיצֵי כִנִּים*, נ״ר, אנבות, הביצים הזעירות הנדבקות בשער.

— פִּטְפּוּטֵי בֵּיצִים*, ז״ר, דברי להג, דברים שאין להם טעם ותכן.

— קַעֲקַע בֵּיצָתוֹ שֶׁל־*, עקור משרש, הכרת וכלה את־.

— אֶתְמוֹל אֶפְרֹחַ וְהַיּוֹם בֵּיצָה*, ר׳ אפרח.

— בֵּיצָה מְגֻלְגֶּלֶת*, נ, ביצה שמבשלים אותה שלמה בטים רותחים באפן שתהיה רכה.

בֵּיצִי°, ת, שצורת ביצה לו.

בִּיר, נ, ר׳ בור גם באר.

בַּיָּר*, חופר בורות; מעלה מים מבאר; משקה במי באר.

בִּיֵּר*, פ״י, הניח שדה בלתי עבוד, הֹבִר.

בַּיָּרָה°, נ, מַשתלה מֻרְוָה מים, גן משקה, פרדס עצים הדורשים השקאה.

בִּירָה, נ, העיר הראשית במדינה; עיר המלוכה; בנין גדול; מבצר חזק; היכל ה׳, בית המקדש; *אולם גדול שאינו עשוי לתשמיש אלא לפרוזדור; °מין משקה יֵעָשה משעורים וכשות.

בִּירִית*, נ, קשור הגרב.

בִּירָנִית, נ, ארמון בצור, היכל מוקף חומה.

בִּירְקָא°, ז, רקקית, כלי לירק בו.

בִּיֵּשׁ*, פ״י, גרום חרפה וקלון לאחר. הִתְבַּיֵּשׁ*, בוש, העמד פנים מקלון.

בִּישׁ*, ז, מחלה, חלי.

בִּישׁ*, ת, לא טוב, רע.

— בִּישׁ גַּדְאָ*, ת, חסר מזל, איש לא יצלח במעשיו.

— מַה בִּישׁ לָךְ*, מה רע לך? מה אכפת לך?

בִּישׁוּת*, נ, חרון, זעם; °רעה, מצב דבר שהוא ביש ולא טוב.

— הַבֵּט בִּישׁוּת*, הבט בכעס זעם וקצף.

בַּיְשָׁן*, ז, איש נכלם על נקלה, מי שטבעו להתביש.

— לֹא הַבַּיְשָׁן לָמֵד*, כמוי משל לאמר: כי המתביש לשאל את אשר אינו יודע לא ילמד ולא ידע.

בֵּית*, שם האות השניה באי"ב העברי: ב.

בַּיִת, ז, (ס' בֵּית, כ' בֵּיתִי, ר' בָּתִּים), מעון, בנין מעץ או מאבנים לדור בו; מקום דירת בעל חי, קן, מאורה; משפחה, איש ואשתו וזרעם; שבט; זרע האיש, מולדת; בית המקדש, היכל ה'; חלל להכניס בו דבר; כלי לשים בו דבר; תוך, פנימיות, קֶרֶב; *רחם האשה; חבר אנשים בעלי שטה אחת בענין ידוע; °חרוז, חלק בשיר (דלת וסוגר).

בית (בן שתי דיוטות).

— בֵּית אָב, ז, משפחה, שבט, מפלגה; *יסוד לאיזה דבר.

— בֵּית אוּלְפָנָא*, ז, בית מדרש, בית ספר, ישיבה.

— בֵּית אוֹצָר*, ז, אסם, ממגורה.

— בֵּית אֲחִיזָה*, ז, יד כלי לאחוז בה.

— בֵּית הָאִילָן*, ז, גן עצים.

— בֵּית אֲסוּרִים, ז, בית שנותנים בו את הפושעים, משמר.

— בֵּית אֶצְבַּע*, ז, אצבעון, לבוש מתכת לפרק העליון של האצבע בשעת התפירה; כסוי לאצבע פצועה; חור בברז החבית או במגופת החבית.

— בֵּית הַבַּד*, ז, בית שעושים בו שמן.

— בֵּית הַבְּחִירָה*, בֵּית הַבִּירָה*, ז, בית המקדש.

— בֵּית בְּלִיעָה*, ז, ראש הגרון, לוע.

— בֵּית הַבַּעַל*, ר' שדה בעל, שדה צמחים שאין צרך להשקותם.

— בֵּית בָּקָר*, ז, רפת לבקר.

— בֵּית בֹּשֶׁת*, ז, ערות האשה.

— בֵּית גְּנִיזָה*, ז, אסם, ממגורה.

— בֵּית גְּנָזִים*, ז, ארכיון, בית אסף כתבים עתיקים.

— בֵּית הַגַּת*, ז, גת, מקום שדורכים שם ענבים.

— בֵּית דְּיוֹ*, ז, כלי להחזיק בו דיו.

— בֵּית דִּין*, ז, בית המשפט; השופטים.

— בֵּית דִּין נוֹטֶה*, בית דין שיש בו מספר שופטים לא זוגי ושתמיד יהיה רב לצד אחד.

— בֵּית דִּין שָׁקוּל*, בית דין שיש בו מספר שופטים זוגי ואפשר שיהיה מספר החברים המסכימים לדעה אחת שוה למספר המתנגדים לה.

— בֵּית וַעַד*, ז, מקום אספה.

— בֵּית הַזְּבָחִים*, בית המקדש.

— בֵּית זְרוֹעַ*, ז, חלק הבגד המכסה את היד, שרוול.

— בֵּית חוֹלִים°, ז, בית שנמצאים בו חולים להרפא.

— בֵּית חַיִּים*, ז, שדה הקברות, בית הקברות.

— בֵּית חָפְשִׁית, ז, בית למצרעים.

— בֵּית הַחִצִּים*, ז, תיק לחצי הקשת.

— בֵּית חֲרֹשֶׁת°, ז, בית מלאכה, סדנה, מעבדה.

— בֵּית יָד*, ז, בית אחיזה ששמים את האצבעות בתוכו לאחוז; ידית בכלי לאחוז בו ביד; חלק הבגד המכסה את היד, בית זרוע, שרוול; כף, נעלי יד בבגד ישימו על אצבעות היד.

— בֵּית יַיִן*, ז, בית משתה, מסבאה.

— בֵּית יְצִירָה*, ז, בית חרשת, מדנה, בית מלאכה.

— בֵּית כָּבוֹד⁰, ז, בית כסא, מחראה, בית שעושים בו הצרכים.

— בֵּית הַכּוֹסוֹת*, ז, הקיבה השניה במעלי גרה; תבה לשמר בה את הכוסות.

— בֵּית כּוֹר*, ז, מקום זרע כור.

— בֵּית כֶּלֶא, בֵּית כְּלוּא, ז, בית אסורים, משמר.

— בֵּית כְּנֶסֶת*, ז, בית שמתאספים בו להתפלל.

— בֵּית כִּסֵּא*, ז, מחראה, בית שעושים בו הצרכים, בית כבוד.

— בֵּית מַיִם*, ז, בית כסא, בית כבוד; חדר להשתין בו.

— בֵּית מְבַשְּׁלִים*, ז, מטבח, חדר שמבשלים בו אכל.

— בֵּית מִדְרָשׁ, ז, בית שמתאספים בו ללמד ולהתפלל; בית ספר, ישיבה.

— בֵּית מִדְרָשׁ עֶלְיוֹן⁰, ז, בית למור חכמות.

— בֵּית מוֹעֵד לְכָל חָי*, ז, שדה הקברות, בית עולם, בית חיים.

— בֵּית מוֹקֵד*, ז, המקום בבית המקדש שהיתה שם אש תמיד; ⁰המקום שהאש יוקדת בו (בתנור או במכונת קיטור).

— בֵּית מְזוּזָה*, ז, נקרה במזוזת הבנין לקבוע בה את המזוזה הכתובה.

— בֵּית מִטְבְּחַיִם*, ז, המקום שבו שוחטים את הבהמות.

— בֵּית מֶכֶס*, ז, המקום שבו מבקרים החפצים והסחורות שצריך לשלם מכס בעדם.

— בֵּית מְלָאכָה*, ז, בית חרשת, בית עבודה, סדנה, בית שבו עובדים פועלים ומכינים כלים, בגדים וכדומה.

— בֵּית מָלוֹן*, ז, פֻּנדק, אכסניה, בַּיִת לאורחים.

— בֵּית מָנוֹס, ז, מקלט, מקום להמלט ולהסתר בו.

— בֵּית מִקְדָּשׁ, ז, היכל ה', בית ה'.

— בֵּית מַרְזֵחַ, ז, בית אכל; מסבאה; בית משתה.

— בֵּית מֶרְחָץ*, ז, בית להתרחץ בו.

— בֵּית מִרְקַחַת⁰, ז, בית שמכינים בו רפואות ומרקחות לחולים.

— בֵּית מִשְׁרָה*, ז, מקוה מים שבו שורים את האריגים שרוצים לכבס.

— בֵּית מִשְׁתֶּה, ז, בית שמתאספים בו לשתות משקאות.

— בֵּית נְזִירִים⁰, ז, מנזרה, כמריה, בית שנזירים גרים בו.

— בֵּית נְכֹאת, ז, בית אוצר דברים יקרים.

— בֵּית נֶפֶשׁ, ז, צנצנת למשקה בשׂם.

— בֵּית נְתִיבוֹת, ז, אם הדרכים; ⁰תחנה, בית שנחים בו הנוסעים במסלת הברזל.

— בֵּית סְאָה*, ז, מקום זרע סאה.

— בֵּית סֹהַר, ז, בית אסורים, משמר, בית הכלא.

— בֵּית סֵפֶר*, ז, בית שמתאספים בו התלמידים ללמד מפי מורה.

— בֵּית סְפָרִים⁰, ז, ספריה, בית שמאספים בו ספרים למקרא.

— בֵּית הַסֵּתֶר*, ז, מחבא, מקום להסתתר בו.

— בֵּית עוֹלָם*, בֵּית עָלְמִין*, ז, שדה הקברות, בית הקברות.

— בֵּית עוֹלָמִים, ז, בית המקדש שבירושלים.

— בָּתֵּי עֵינַיִם⁰, ז״ר, משקפים של זכוכית להביט דרכם.

— בֵּית עָם, ז, מקום אספות עם.

— בֵּית עֵקֶד, ז, מקום שמתאספים בו; ⁰בית ספרים, ספריה.

— בֵּית הַפְּרָס*, ז, מקום פנוי לפני קבר.

— בֵּית צַוָּאר*, ז, פתיחה בכתנת וכדומה שהצואר נכנס בה.

— בֵּית הַצְּלָמִים*, ז, בית עבודה זרה; בית אלילים.

— בֵּית קִבּוּל*, כלי או מקום העשוי להכיל בו דבר מה.

— בֵּית קְבָרוֹת*, ז, השדה שמקברים בו את המתים.

— בֵּית כָּפִיל*, ז, בית שמבשלים בו מאכלים לטכירה.

— בֵּית רֹאשׁ*, ז, חלק של מקטרן המכסה את הראש, ברדס.

— בַּיִת רִאשׁוֹן*, ז, בית המקדש שבנה שלמה.

— בֵּית רַב*, בֵּי־רַב*, ז, בית ספר ללמד בו.

— בֵּית רֹבַע*, ז, שדה שאפשר לזרוע בו רבע הקב.

— בֵּית רֶגֶל⁰, ז, (ר' בָּתֵּי רַגְלַיִם⁰), גרב.

— בֵּית רְעִי*, ז, עביט הלילה; קֻבַּת העופות; מְעַיִם.

— בֵּית שֶׁחִי*, ז, המשקע שתחת ליד בין הזרוע והצלעות מתחת הכתף.

— בֵּית שַׁלְחִין*, ז, שדה משקה.

— בַּיִת שֵׁנִי*, ז, בית המקדש שבנו עולי בבל.

— בֵּית הַשִּׁנַּיִם*, ז, המקום הפנימי ברחם האשה.

— בֵּית שַׁעַר*, ז, בית לשוער לשבת בו.

— בֵּית שְׁקַע*, ז, שקיעה בכלי לשים בה נר.

— בֵּית תְּבָלִים*, ז, כלי מחֻלק לבתים אחדים לשים בם תבלים שונים.

— בֵּית תַּבְשִׁיל*, ז, מטבח.

— בֵּית תַּלְמוּד*, ז, בית ספר שמלמדים בו תלמוד, תלמוד תורה, ישיבה.

— בֵּית תְּפִלָּה, ז, בית כנסת, בית להתפלל בו.

בֵּיתִי*, ת, של הבית, מהבית, רגיל בבית; חית הבית.

בִּיתָן, ז, גן עצים, פרדס; בית בגן; היכל, ארמון.

ב"כ, ר"ת, ברכת כהנים; בת כהן; בא כח.

בכ"א, ר"ת, בכל אפן.

בָּכָא, ז, (ר' בְּכָאִים), מין עץ תות(?); מַיִם, עץ גבוה וישר¹); *מין ערבה שענפיה נכפפים ויורדים למטה ועליה אֲרֻכִּים.

— עֵמֶק הַבָּכָא, ז, עמק עצי בכא; גלות.

בכה (בָּכָה, יִבְכֶּה), פ"ע, (את־, ל־, על־), שפוך דמעה, ספוד, יללֹ. בֻּכָּה, בכה. הִבְכָּה*, עורר אחר לבכות.

בְּכוֹר, ז, הנולד ראשון להוריו; הגדול, הנכבד.

— בְּכוֹר שׁוֹטָה*, ז, הנולד ראשון לאמו ולא לאביו.

— בְּכוֹר שָׂטָן*, ז, חריף, שובב; קשה עורף.

בִּכּוּר*, ז, ביאת דבר בזמן מוקדם.

בְּכוֹרָה, נ, משפט וזכות הבן הבכור; *משפט הקדימה.

בִּכּוּרָה, נ, תאנה שנגמלה בראשית הקיץ.

בְּכוֹרוֹת*, שם מסכת תלמודית בסדר קדשים.

בִּכּוּרִים, ז"ר, בשול התבואה והפרות; פֵּרוֹת העץ והאדמה שבשלו ראשונה; *שם מסכת תלמודית בסדר זרעים.

— חַג הַבִּכּוּרִים, ז, חג השבועות.

בָּכוּת, נ, בכי ומספד.

בכ"ז, ר"ת, בכל זה, בכל זאת.

בְּכִי, בֶּכִי, ז, בְּכִיָּה*, בְּכִיָּה*, נ, שפיכת דמעות, מספד.

— שׁוּם בַּעַל בֶּכִי*, ר' שום.

— בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת*, נ, צרה לימים רבים.

בַּכְיָן⁰, ז, בעל בכי, מרבה לבכות, מהיר לשפך דמעות.

בַּכְיָנוּת*, נ, המדה להרבות בכי.

בַּכִּיר*, ת, שמהר לבכר ולגמל; שנזרע בעת מֻקדמת; הגדול מאחיו (הפך: צעיר).

בַּכְיָר*, ז, מלך הערב לאורנים, כעין מקל ועליו כרוך חוט הערב; *מוט קטן ועליו

¹) בכא Celtis orientalis

כרוך חוט והוא נתון בתוך כלי הדומה לסירה קטנה במכונת התפירה.

בְּכִירָה, ת״נ, הגדולה בשנים מאחיותיה.

בַּכִּירָה*, נ, עת הגשמים הראשונים, ראשית עונת היורה.

בָּכִית, נ, בכי, מספד.

בכ״מ, ר״ת, בכל מקום.

בָּכְנָה* (בּוּכְנָה*), נ, קנה מתנועע בתוך אצטונה (במכונה).

(בכר) בִּכֵּר, פעו״י, מהר לגמל (פרי); תת משפט הבכורה, תת כבוד ל־. *ילוד בפעם הראשונה; בֻּכּוֹר, היה לבכור, החשב לבכור.

הִבְכִּיר, ילוד בכור, ילוד בפעם הראשונה.

הִתְבַּכֵּר*, בִּכּוּר; מהר לגמל (פרי).

בְּכֹר, ר׳ בכור.

בֵּכֶר, ז, (ר׳ בְּכָרִים, ס״ר בִּכְרֵי), גמל צעיר.

בִּכְרָה, נ, בת גמלים.

בְּכֹרָה, ר׳ בכורה.

בֵּל, ז, שם אליל הבבלים.

בַּל, מלת שלילה, לא.

— לְבַל, למען לא־, כי לא־.

בְּלָא*, (ר׳ בְּלָאִים*, בְּלָאוֹת*), ז, בגדים שבלו, סמרטוטים.

בלא״א, ר״ת, בן לאדוני אבי.

בַּלָּאי*, ת, סמרטוטר, איש עוסק בלקיטת סמרטוטים.

בַּלְבּוּל*, ז, ערבוביה, מהומה ומבוכה; *תואנה, עלילת שקר.

בִּלְבֵּל*, פ״י, הבא במבוכה; בלל, עָרבב יחד, קַלְקֵל סדר. הִתְבַּלְבֵּל*, הסתבך, בוא במבוכה.

(בלג) הִבְלִיג, פעו״י, התחזק, התאמץ, התאפק; חַזֵּק, אמץ, הַגבר. הֻבְלַג*, היה מסור הנפש.

בַּלָּדָה○, נ, שיר ספורי קטן.

בַּלְדָּר*, ז, שליח, מלאך, רָץ; נושא מכתבים.

בלה (בָּלָה, יִבְלֶה), פ״ע, הֵרָקֵב, הִשָּׁחֵת, נבול.

בִּלָּה, השתמש בדבר עד השחתו; הַשחת, הַשמד.

— בִּלָּה זְמָן*, אבד זמן, העבר זמן.

— תְּבַלֶּה וְתִתְחַדֵּשׁ○, ברכה למי שלבש בגד חדש.

בָּלֶה, ת, נִשחת ומקֻלקל; חלש, לא חזק.

בַּלָּהָה, נ, חזיון לילה שמפחיד את האדם; פחד, בעתה, אימה; מהומה, מבוכה, תִּמהון.

בְּלוֹ*, ז, מס האכל.

בְּלוֹאִים, ר׳ בלוי.

בַּלּוּט*, ז, פרי עץ האלה; *מקשה בצואר האדם כשקד.

בלוט.

בְּלוֹי, ז, סחבה, חתיכת בגד נשחת, סמרטוט.

בָּלוּי*, ז, איש צבא זקן.

בָּלוּל, ת, מערב ומסכסך יחד.

בָּלוּם*, ת, סגור; נחלק למחלקות, ר׳ אוצר ברום; סתום.

בָּלוּעַ*, ת, נסתר כלו בתוך דבר ואינו נראה מחוץ.

בְּלוּעָה*, נ, סבוב של מים בים או בנהר העושה כעין משפך.

בְּלוֹרִית*, נ, ציצת שערות על הראש לצד המצח; קְוֻצַּת שערות.

בל״ז, ר״ת, בלשון זכר.

(בלח) הִבְלִיחַ*, פ״ע, נוע הנה והנה, קפוץ והתרומם (אור הנר או האבוקה).

בלט* (בָּלַט, יִבְלֹט), פ״ע, הִשְׁקִף מ־, הָצִץ מ־, יצוא והתרומם מהשטח. הִבְלִיט○, הַטעם בדבור; גרום לבלט.

בְּלִי, ז, אבדון, כליון והפסד.

בְּלִי, מלת שלילה, בלא, בחסרון, בהעדר דבר; לא.

— עַד בְּלִי דַי, בלא קץ וגבול, בלא מדה וקצב.

— מִבְּלִי, יען כי לא; בלי.

בְּלִיָּה*, נ, רִקְבון, מצב הדבר שבלה ונרקב.

בְּלִיטָה*, נ, זיז, קרן בנין או הר, גבנון, מה שמתרומם מעל למישור.

בליונה*, נ, צורה חקוקה בו.

בליל, ז, מספוא לבהמה בלול במים.

בלילה, נ, גבילה, לישה, פעולת הבולל והמעורב, בילה.

בלימה, נ, לא דבר, אין, אפס, בלימה; עצירה, חסימה.

— בלימת־פה*, נ, שתיקה.

בליסטרה*, נ, מכונה להשליך בה אבנים על האויב.

בליעה*, נ, פעולת הבולע אל תוכו.

— בית הבליעה*, ז, חלל הגרון, לוע.

בליעל, ז, רשע; יצר רע; קלקול במוסריות.

— איש בליעל, בן בליעל, ת, נבל, איש רע, איש משחת.

בליעלת, ת, שאינו תלוי ברשות אחרים.

בלל (בלל, יבל גם יבלל), פ״י, ערב והמסך ובלבל יחד; ערבב עם בלח; הזן בליל לבהמה. הבלל*, התבלל*, התערב, התאחד.

התבולל, התערב והבלע בתוך, התאחד עמו; *התבטל (בתוך עם אחר).

בלם (בלם, יבלם), פ״י, רסן, עצר (ביחוד על ידי מעצר במים); *בלם בתלים.

בלם*, ז, מחסום ומעצר לעגלות; מחסום לפי נהר.

בלמוס*, ז, רעבון גדול וחזק; תאוה תשוקה חזקה לדבר.

בלן*, ז, בעל בית מרחץ.

בלנה, ת״ה, בלשון נקבה בלי מה.

בלנית*, נ״ר, מכנות של בית המרחץ.

בלנר*, ז, נער של בית המרחץ.

בלס (בלס, יבלס), פ״י, אסף וארה השקמים; *בלל, ערבב והמסך.

בלם, ת״ה, בלי מאום.

בלמה, ת״ה בלשון פני מהר, כמבן מקצר.

בלע (בלע, יבלע), פ״י, הוריד האכל אל הקיבה דרך הגרון; קלט וקבל אל תוכו, כסה.

הבלע, אבד, בוא אל תוך דבר ואבד; הבל, השאל; התבלבל; *הספג. בלע, השחת, כלה; עקור, הרוס, הפר, בלבל; כסה, הצפן. בלע, השחת, הקלקל, הנזק.

הבליע*, הבא אל תוך, בלוע; לא להבליט, גרום שלא תהיה מציאות ניכרת. התבלע, אבד, הבלע; בוא אל תוך דבר ואבד; התבלבל.

— הבליע בחשבון*, הכנס איזה סכום בתוך החשבון באופן שאחר לא ירגיש בו.

— זה בלע פגה וזה בלע בשלה*, משל על שנים המתכונים בדבריהם לדבר אחד, אלא שזה מבטא באופן גס וזה באופן יפה וטוב.

בלע, ז, דבר שבלעו; משחית, השאה; *גרגר קטן מאוד, רשת הגוף; המשקה הנבלע בבלי שמרגישים אותו בו.

בלעם*, ר׳ בלען.

בלעדי, מ״י, (בלעדי, בלעדיך, בלעדיו), בלתי, חוץ מ־.

— בלעדיו*, שלא בפניו, שלא בהסכמתו.

— מבלעדי, בלתי.

בלעז, ת״ה, בלשון עם זר, בלשון לועז, בשפה נכריה.

בלען*, ת, גרגרן, אכל הרבה; *איש המתאוה ומשתדל להשיג לו דברים רבים.

בלק (בלק, יבלק), בלק*, פ״י, בתק. בלוק, הבקע, השבר, הנתק.

בלק*, ר׳ חלק ובלק.

בלן*, ז, משרת שמשמש בו בבית המרחץ, ר׳ בלנר.

בלש* (בלש, יבלש), פ״י, חפש וחקר ובקר. בלש*, בלוש.

בלש*, ז, מרגל, שוטר, שוטר בית המשפט; שוטר בית הממשלה.

בלשן*, ז, יודע שפות, חכם בשפות.

בלשנות, נ, ידיעת שפות.

בלשת*, נ, חקירת השוטרים; פלגת שוטרי

חרש; גדוד חיל הנשלח לנבות המכס.

בִּלְתִּי, מלת שלילה לפני תאר, לא.

בִּלְתִּי, תה"פ, אך, רק, כי אם; מלבד, זולתי.

— לְבִלְתִּי, שלא, כי לא, לא לעשות.

ב"ם, ר"ת, בבא מציעא; בעל מלאכה; בעל מום; בכל מקום; בר מצוה; בר מינן; •בני משה, שם (אגורה לאמית).

בַּמְבּוּק◦, ז, חורן, מין עץ הגדל בהרו בקנים גבוהים חזקים.

במד"א, ר"ת, במה דברים אמורים.

בָּמָה, נ, (ר׳ בָּמוֹת, ס"ר בָּמֳתֵי), מקום רם; הר, גבעה; מקום גבוה להקרבת קרבנות; קבר; בימה, דוכן; •בית תפלה של הנוצרים.

— בָּנָה בָּמָה לְעַצְמוֹ*, כמבוק. משל על הפורש מן הצבור ומיסד לו מפלגה וכדומה לעצמו.

בְּמוֹ, מ"י, ב־, בעצם הדבר, בגוף הדבר.

במ"כ, ר"ת, במחילת כבודו.

במס"ק, ר"ת, במסירת קלמוס (לחתימה).

בָּן, (ירמיהו מ"ט, ז׳), בָּן, (תהלים ט. א.), ת, מבין, יודע ומכיר.

בֵּן, ז, (ס׳ בֶּן־, ולפעמים בְּנ־, ר׳ בָּנִים, ס"ר בְּנֵי־), הזכר ביחס אל הוריו; ילד; חי קטן, צעיר; תלמיד; יליד מקום; בעל ה־.

בֵּן, תה"פ, להורות את מספר השנים או הימים (בן חמשים שנה, בן שמונת ימים); להורות את מספר החלקים או האברים וכדומה הנמצאים בעצם המדבר.

— בֶּן־אָבוֹת*, ת, מיֻחס, בן אבות נכבדים.

— בֶּן־אָדָם, ז, איש, אנוש.

— בְּנֵי אָדָם, אנשים.

— בֶּן אֲכִילָה*, ת, ראוי לאכילה, שאפשר לאכלו.

— בֶּן אֻמָּנוּת*, ת, חבר ורֵע באמנות אחת.

— בֶּן בַּיִת*, ז, עבד, בן שפחה שנולד בבית ארוניה; •ידיד הרגיל לבוא אל הבית.

— בֶּן־בְּלִי־שֵׁם, ז, איש משפל המדרגה.

— בֶּן־בָּצֵל*, ז, בצל רך וצעיר, ר׳ בצל.

— בֶּן ברית*, ז, חבר באמונה אחת; יהודי.

— בְּנֵי הַגּוֹלָה, ז"ר, היהודים היושבים מחוץ לארץ ישראל.

— בְּנֵי גֵיהִינּוֹם*, ז"ר, רשעים גמורים הנדונים להיות בגיהנום לעולם.

— בֶּן גִּיל*, ת, חָבֵר, רֵע; מי ששנותיו כשנות חברו.

— בֶּן־גֹּרֶן, ר׳ תבואה.

— בֶּן דָּוִד, ז, המשיח.

— בֶּן דַּעַת*, בַּר דַּעַת*, ז, חכם, מבין, בעל שכל.

— בֶּן הַמִּצְוֹת, ז, ראוי לקבל מצות.

— בֶּן זוּג*, ז, האחד מזוג.

— בֶּן זְקוּנִים*, ת, שנולד להוריו בעת זקנתם; •הבן האחרון להוריו.

בְּנֵי חֲבוּרָה*, ז"ר, חברים בחברה אחת.

— בֶּן חוֹרִים, ז, ש"ר, *איש חפשי, לא משֻעבד.

— בֶּן־חַיִל, ז, גבור, חזק; אמיץ לב.

— בֶּן חֲלוֹף, ת, חולף ועובר, שאינו תמידי.

— בֶּן־חֲרִיץ*, ז, חריץ קטן, תעלה קטנה.

— בֶּן־טוֹבִים*, ז, איש ממשפחה הגונה ונכבדה.

— בֶּן יוֹם*, בֶּן יוֹמוֹ*, ת, בן יום אחד, שמספר ימיו־אחד.

— בְּנֵי יָמִים◦, ז"ר, חליפות הזמן ורעותיו (בשירי הספררים).

— בֶּן כְּפָר*, ז, כפרי, אשר בכפר או בערי המדינה הקטנות ולא בעיר הבירה.

— בֶּן כְּרַךְ*, ז, אשר בכרך, עירוני, בן עיר גדולה.

— בְּנֵי לְוָיָה*, ז״ר, האנשים ההולכים יחד את איש בדרך.

— בַּן לַיְלָה, תה״פ, בלילה אחד, במשך הלילה.

— בֶּן־מָוֶת, ת, החיב מיתה.

— בְּנֵי הַמִּזְרָח*, ז״ר, יושבי ארצות הקדם.

— בְּנֵי מֵעַיִם*, ז״ר, קרב החי.

— בְּנֵי מַעַרְבָא*, ז״ר, כנוי ליושבי ארץ ישראל בפי חכמי בבל.

— בֶּן־נֹחַ*, ז, עובד אלילים; •סילי, קמצן, נהרג על שוה פרוטה.

— בֶּן נֵכָר, ז, בן ארץ אחרת, איש מארץ אחרת.

— בֶּן־נֵץ*, ז, משתמשים בו במקום נץ, עוף טורף, ר׳ נץ.

— בֶּן עַוְלָה, ז, נבל, בליעל, לא ישר.

— בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא*, ז, צדיק, איש הראוי לחיי העולם שאחרי המות.

— בְּנֵי עֲלִיָּה*, ז״ר, אנשים נכברים, רמי המעלה.

— בְּנֵי הַפַּלְטִין*, ז״ר, חבר המשרתים בהיכל, בארמון, בפלטין.

— בֶּן פְּקוּעָה*, ז, הולד שנמצא במעי הבהמה אחרי שחיטתה.

— בֶּן־קַיָּמָא*, ת, היכול לחיות, המסוגל לחיים.

— בֶּן קֶשֶׁת, ז, חֵץ (במליצה).

— בֶּן שַׁחַר, ז, הכוכב המאיר בבקר, אַיֶלת השחר.

— בֶּן־שֶׁמֶן, ת, שָׁמֵן, פורה, דָשֵׁן.

— בְּנֵי שׁוֹתֵי מַיִם*, ז״ר, כמי לבני הרכבים שאביהם צוה עליהם לבל ישתו יין.

— בֶּן תּוֹרָה*, ת, יודע תורה, למדן.

— בֶּן־תְּמוּתָה, ת, שדרכו למות, היעוד למות, ההולך למות.

— בֶּן תַּרְבּוּת*, ת, מחֻנך היטב; למוד בית, ביתי, אלוף.

— בְּנִי, קריאה של חבה מגדול לקטן ממנו.

— יֵשׁ לְאָבִיו בֵּן*, יֵשׁ לְאִמּוֹ בֵּן*, לאמר: הנה איש נכבר וגדול, חכם וכדומה, מעין: אשרי יולדתו.

— לֹא יָרַד בְּנִי עִמָּכֶם*, במוי משל כששומעים דבר של בטלה במובן: איני מסכים עם זה.

בֵּן, ר׳ בֵּן ור׳ בין.

ב״נ, ר״ת, בן נח, ר׳ שם; בעל נס.

בַּנָּאִי, ר׳ בַּנַּי.

בנה (בָּנָה, יִבְנֶה), פ״י, עשה בנין מעץ או מאבן וכדומה, עשה בית; יצור, עשה; יסוד, הַעמד וחזק דבר; הקם זרע. הִבָּנֵה, הִוָּסֵד, הוקם, היה בנוי; הֻסקר בבנים, יָלוד. בַּנֵּה°, קבל אחר לבן, אמץ אחר לבן. הִתְבַּנֵּה°, קבל לבן, הֵחשב לבן של־.

— בָּנֹה אָב*, יסוד יְסוֹד עקרי שממנו לומדים דברים דומים לו.

— מְהֵרָה תִּבָּנֶה*, מבטא שבא אחרי הזכרת עיר קדושה בא״י, וביחוד ירושלים.

— בָּנִיתָ וְאִי אַתָּה יָכוֹל לִסְתֹּר, גָּדַרְתָּ וְאִי אַתָּה יָכוֹל לִפְרֹץ*, משל לאמר: כבר נעשה הדבר ואי אפשר לשנותו.

בַּנַּי*, (בַּנָּאִי*), ז, היודע לבנות בניני אבן, האיש שאומנתו לבנות בנינים.

בִּנְיָה, נ, דבר הבנוי, בית וכדומה; פעֻלת הבונה.

בִּנְיָן, ז, דבר הבנוי; •כל אחת מתמונות הפעלים (בדקדוק).

— בִּנְיַן אָב*, ז, יסוד עיקרי שממנו לומדים דברים הדומים לו, אחת מהמדות שהתורה נדרשת בהן (במחקר, בדרשות התורה).

בנל״כ, ר״ת, ברוך נותן ליעף כח.

ב״ס, ר״ת, בלי ספק; בר סמכא; בן סירא.

בס״ד, ר״ת, בסיעתא דשמיא (בעזרת האל).

בס״ה, בסה״כ, ר״ת, בסך הכל.

בְּסוּם*, ז, נעימות, טבע דבר שהוא נעים וטוב.

בָּסִים*, ת, נעים, טוב, עָרֵב; ראוי לאכילה.
בְּסִים*, ז, יסוד, כַּן, מַסד.
בסם* (בָּסַם*, יִבְסַם*), פ״ע, שמוח, היה עליז; היה נעים. בִּסֵּם*, תת לדבר ריח בשם. בֻּסּוּם*, הֻתקן בבשמים. הִתְבַּסֵּם*, היה שמח; ההקן עצמו בבשמים; צחוק מעט, צָחוק צְחוק קל; השתכר.
— יִבְסַם לָךְ*, קריאה של ברכה למי שיושב ואוכל.
בַּסָּם*, ז, מוכר בשמים, מוכר סממני רפואות.
בְּסִמָּא*, ז, מאכל נעים לחך.
(בסס) בִּסֵּס°, פ״י, חזק, הֶעמד על יסוד. בֻּסּוּס°, היה מָעמד על יסוד חזק. הִתְבַּסֵּס°, התחזק, היה חזק, עמוד על יסוד חזק; השתרש ב־.
בֹּסֶר, ז, פרי עץ שלא גמל עוד.
— אָבוֹת אָכְלוּ בֹסֶר וְשִׁנֵּי בָנִים תִּקְהֶינָה, משל עתיק לאמר: האבות חטאו והבנים יסבלו עונם.
בסר* (בָּסַר*, יִבְסֹר*), פ״י, (עַל־), מאוס, בזה; שנוא. בִּסֵּר*, בסור.
בֻּסְתָּן*, ז, ר׳ בוסתן.
ב״ע, ר״ת, בריאות עולם; בית עולם.
בַּעְבּוּעַ*, ז, נפח ריק ונבוב; גוף כדורי ממלא אויר; נכבוית שעולה על העור מכויה וכדומה ומתמלאה לח.
בִּעְבּוּעַ*, ז, מַשק המים ברתיחתם.
בִּעְבֵּעַ*, פ״ע, הכה גלים; ההפרץ בכח (מים מכלי); פרפר בהתאמצות להלחם עם דבר (המובע במים); השמע קול כיחה מהגרון. הִתְבַּעְבֵּעַ*, העלות אבעבועות.
בְּעַד, (ס׳ בַּעַד), מ״י, דרך־; מתוך; על־, מאחרי (סגור, עצור, וכיו״ב); למען, בשביל, בעבור; חלף, תמורת.
— מִבְּעַד ל־, מאחרי.
בע״ד, ר״ת, בעל דין.
בעה (בָּעָה, יִבְעֶה), פ״י, העלה בעבועות, רתוח; שאול, דרוש; חפוץ, אַוה. הִבָּעָה, בקוע ועבור אל תוך; הֵחקר, הִדרש. הַבְעָה*, בער, לחוך ואכול וכלה צמח השדה.
בע״ה, ר״ת, בעזרת השם.
בעה״ב, ר״ת, בעל הבית.
בעוה״ר, ר״ת, בעונותינו הרבים.
בִּעוּט*, ז, ר׳ בעיטה.
בְּעוּלָה, ת״נ, אשה שיש לה בעל; שאינה בתולה, שידעה איש.
בִּעוּר*, ז, מִנּוּי; נקוי; מעלת המנקה והמטהר; שרפה.
בְּעוּת, ז, פחד פתאם, בהלה.
בע״ח, ר״ת, בעל חוב; בעל חיים.
בעט (בָּעַט, יִבְעַט), פ״י, (גם עם ב־), דחוף והכה ברגל (ביחוד בהמה); מאוס, הקל ערך; *העקם, נטה הצדה (קיר); דרוך, רמוס. בִּעֵט*, בעוט.
— אֵין יָרֵא מְבַעֵט*, ר׳ ירא.
בְּעָט°, ז, בעיטה, הכאה ברגל.
בַּעְטָן*, ת, (נ׳ בַּעְטָנִית*), שדרכו לבעט, בועט תדיר.
בְּעָיָא*, בַּעְיָה*, נ, שאלה, שאלה למורית; בקשה.
בְּעִיטָה*, נ, הכאה ברגל; מרד (כנוי מליצי); עקמימות בקיר.
בְּעִילָה*, נ, ביאה אל אשה.
בְּעִיר, ז, בהמה (ביחוד הנושאת משא).
בע״כ, ר״ת, בעל כרחו, נגד רצונו.
בעל (בָּעַל, יִבְעַל), פ״י, (את־, ב־, ל־), היה אדון ל־, משול ב־; הָבא תחת על־; לקוח לאשה; בוא אל אשה. הִבָּעֵל, היה לאשה ל־, הִלָּקח לאשה; הִשָּׁכב, הָשְׁכב (אשה).
בַּעַל, ז, (ר׳ בְּעָלִים), איש האשה, אלוף האשה; אדון, מושל; מי שאחר הדברים הוא קנינו; מי שיש לו שיכות לדבר; שם אליל הכנענים; *גשם, ר׳ שדה בעל.
— בַּעַל אֶרֶץ*, בַּעַל עִיר*, יושב המקום.
— שְׂדֵה בַּעַל*, שדה צמחים שרק מי הגשמים משקים אותם.

— בַּעַל אֶגְרוֹף*, ז, אביר, תקיף, איש זרוע.
— בַּעַל אֲבֵדָה*, ז, מי שאבד לו דבר (ונמצא).
— בַּעַל אַגָּדָה*, ז, בקי באגדה.
— בַּעַל אַכְסַנְיָה*, ז, בעל בית מלון.
— בַּעֲלֵי אֲמָנָה, ז״ר, אנשים נאמנים וישרי לב.
— בַּעַל אֻמָּנוּת*, ז, בעל מלאכה.
— בַּעַל אַף, ז, מהיר לכעס, כעסן.
— בַּעַל אִשָּׁה, ז, איש שיש לו אשה, נשוא.
— בַּעַל בַּיִת, ז, איש שהבית שלו; *יושב, תושב, אזרח במקום; •אדון, מושל ה־.
— בַּעַל הַבַּיִת יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת כֵּלָיו (מִשָּׁם)*, מבטא לאמר כי בעל הבית יכול לעשות בביתו כחפצו.
— בַּעַל בְּרִית, ז, חבר, רע, בן דעה אחת.
— בַּעַל בָּשָׂר*, ת, שמן, בריא, עבה.
— בַּעַל גּוּף°, ת, שמן, בריא.
— בַּעֲלֵי גְּמָרָא*, ז״ר, בקיאים בגמרא והלכות התלמוד.
— בַּעַל דָּבָר*, ז, מתנגד; כנוי לשטן.
— בַּעַל דְּבָרִים*, ז, איש ריב, מתנגד, תובע, נושה.
— בַּעַל דִּין*, ז, בעל דברים, איש ריב, מתנגד.
— בַּעֲלֵי דִין*, ז״ר, הנשפטים.
— בַּעַל דֵּעָה°, ז, איש שדבריו נשמעים ומתקבלים.
— בַּעַל הִגָּיוֹן*, ז, איש ששכלו ישר, איש יודע חכמת ההגיון.
— בַּעַל הֲזָיָה*, ז, חוזה משאות שוא, חולם בהקיץ.
— בַּעַל הֲנָאָה*, ז, אוהב תענוגי בשר, רודף אחרי תענוגים.
— בַּעֲלֵי זִקְנָה*, ז״ר, אנשים זקנים.
— בַּעַל זְרוֹעַ*, ז, תקיף, חומס.
— בַּעַל חוֹב*, ז, הנושה חוב בחברו; °החיב לחברו.
— בַּעַל חֹטֶם*, ז, גא, גאה מאד.

— בַּעַל חַיִּים*, ז, מי שרוח חיים באפו: בהמה, חיה ועוף.
— בַּעַל חֲלוֹמוֹת, ז, חולם חלומות; •חולם בהקיץ, בעל הזיה.
— בַּעַל חֵמָה, ז, מהיר לכעס.
— בַּעַל יִסּוּרִים*, ז, מעֻנה, נגוע, איש מכאובות.
— בַּעַל כִּיס*, ז, איש אמיד, איש שיש לו די כסף.
— בַּעַל כָּנָף, ז, מי שיש לו כנפים; עוף, צפור.
— בַּעַל כַּעַס*, ז, כעסן, מהיר לכעס, רגזן.
— בַּעַל כְּשָׁפִים*, ז, מכשף, קוסם.
— בַּעַל לָשׁוֹן, ז, הולך רכיל, מוציא דבה; *בלשן, יודע שפות; •דברן, יודע לנאם ולדבר היטב.
— בַּעַל לְשׁוֹנוֹת*, ז, יודע שפות, בלשן.
— בַּעַל מוּם*, ז, נכה, שיש לו מום וחסרון בגופו; דבר או כלי שאינו שלם.
— בַּעַל מֹחַ*, ז, בעל שכל, חכם חריף.
— בַּעַל מַחְלֹקֶת*, ז, מעורר מדנים.
— בַּעַל מַחֲשָׁבוֹת*, ז, רב מחשבות.
— בַּעַל מְלָאכָה*, ז, אמן, יודע מלאכה; מזמין, נותן עבודה.
— בַּעַל מִקְרָא*, ז, יודע היטב את המקרא (תנ״ך).
— בַּעַל מַרְאֶה*, ז, איש נכבד ונשוא פנים; איש קומה, איש הדור.
— בַּעַל־מַשֵּׁה־יָד, ז, מלוה, המלוה לשני, נושה.
— בַּעַל מִשְׁפָּט, ז, בעל דברים, בעל דין.
— בַּעַל נֵס*, ז, עושה נסים ונפלאות.
— בַּעַל נִסָּיוֹן°, איש מנֻסה בחיים על ידי הרגל.
— בַּעַל נֶפֶשׁ, ז, איש הרוח, איש שנפשו רחבה לו; *איש שדעתו חזקה וקבועה.

— בַּעַל סֵפֶר*, ז, מחבר ספר.
— בַּעַל עֲגָלָה°, ז, רַכָּב, עגלון, נוהג בעגלה.
— בַּעַל עִיר*, ר׳ בעל ארץ.
— בַּעַל עֵצָה*, ז, יועץ, נותן עצות טובות.
— בַּעַל הַפּוּל*, ז, אחד מפקידי בית המקדש (כנראה משגיח על הסדרים).
— בַּעַל פִּיפִיּוֹת, ת, ששני פיות לו, שהוא חד משני עבריו; בעל שִׁנַּיִם, שנון.
— בַּעַל פְּקִידוֹת, ז, פקיד, ראש.
— בַּעַל צְדָקָה*, ז, נדיב, מרבה לתת צדקה.
— בַּעַל צוּרָה*, ז, איש נכבד הנשוא פנים.
— בַּעַל קַב*, ז, איש קטע שיש לו רגל מלאכותית.
— בַּעַל קוֹמָה*, ז, גבוה, גבה קומה.
— בַּעַל קֶרִי*, איש שהיה לו מקרה לילה.
— בַּעַל הָרַחֲמִים*, ז, כנוי לאלהים.
— בַּעַל שְׁבוּעָה, ז, בעל ברית, איש שכרת ברית בשבועה.
— בַּעַל שֵׁם*, ז, בעל נס, עושה נסים ונפלאות על ידי לחשים וקמיעות.
— בַּעַל שֵׁם טוֹב°, בשם הזה יקראו לר׳ ישראל מיסד החסידות.
— בַּעַל שֵׂעָר, ת, שעיר, ששערותיו ארֻכות; מכסה כלו שערות.
— בַּעַל שְׂפָתַיִם*, ז, מדבר אחת בפה ואחת בלב.
— בַּעַל תַּאֲוָה°, ז, בעל תענוגים, אוהב תענוגי בשרים.
— בַּעַל תּוֹרָה°, ז, איש יודע תורה.
— בַּעַל תַּכְלִית°, ז, הדואג לעתיד; שיש לו קץ ותכלית.
— בִּלְתִּי בַּעַל תַּכְלִית°, אלהים, (שאין לו קץ ותכלית).
— בַּעַל תַּלְמוּד*, ז, יודע היטב את התלמוד.
— בַּעַל תְּשׁוּבָה*, ז, מתחרט על מעשיו הרעים.
— בַּעַל תְּשׁוּבוֹת*, ז, יודע היטב להשיב תשובות רבות.

— הַבְּעָלִים מְטַפְּלִים בִּנְבֵלָה*, בַּעַל הַנְּבֵלָה מְטַפֵּל בְּנִבְלָתוֹ*, כמשל לאמר: בבוא על איש צרה הוא לבדו סובל ונושא גם את כל תוצאותיה.
בַּעֲלָה, נ, (פי׳ בַּעֲלַת), גברת, אדונה, מושלת.
— בַּעֲלַת יֹפִי*, נ, יפה, יפיפיה.
— בַּעֲלַת כְּשָׁפִים, נ, מכשפה, קוסמת.
בַּעְדָן°, ז, מי שחפץ בדבר.
בַּעַלְנוּת°, נ, מדת הבעלן.
בע״מ, ר״ת, בגן עדן מנוחתו; בעל מלאכה; בערבון מגבל (ר׳ ערבון).
בע״פ, ר״ת, בעל פה (על פה, לא מתוך הספר).
בַּעַץ*, ז, מתכת מרכבת מבדיל ועופרת להלחמת המתכות.
(בעץ*) בָּעַץ*, חבר והלחם בבעץ.
בער (בָּעַר, יִבְעַר), פיעל, הִשְׂרִף, אֻכּל באש, דלוק; נחוך וכלה, שרוף ואכול; היה כבהמה, היה חָסר דעה. הִבְעַר, היה חסר דעה, הִסָּכל. בִּעֵר, בָּעֵר, הַצת אש, הדלק, הסק; לחוך ואכול וכלה צמח השדה; פנה והסר מבלי השאר דבר. בֹּעוֹר, הִשרף. הַבְעֵר, בָּעֵר.
בַּעַר, ז, כסיל, סכל, חסר דעה.
בְּעֵרָה, נ, שרפה, מאכלת אש.
בַּעֲרוּת°, נ, סכלות, חסר דעה, אִוֶּלֶת; בורות, ריקנות, חסר למוד וידיעה.
בעש״ט, ר״ת, בעל שם טוב; כנוי לרבי ישראל מיסד כת החסידים.
בעש״ק, ר״ת, בערב שבת קדש.
(בעת) הִבָּעֵת, הִבָּהל, היה נדכא מפחד פתאם. בִּעֵת, הַפחד, הַפיל אימה ופחד פתאם. הַבְעֵת, בַּעֵת. הִתְבַּעֵת*, הִבָּעֵת.
בע״ת, ר״ת, בעל תשובה; בעל תפלה.
בְּעָתָה, נ, פחד פתאם, אימה, בהלה.
ב״פ, ר״ת, ב׳ פעמים (שתי פעמים).
בפה״א, בפה״ג, בפה״ע, ר״ת, בורא פרי האדמה, — הגפן, — העץ (ברכות הנהנים).

בפ״ע, ר״ת, בפני עצמו.

בִּץ, ז, טיט לח.

בִּצְבּוּץ*, ז, נעֹרת קנבוס; °חזרת קרני האור; הופעה לפתע פתאם.

בַּצְבֵּץ*, פ״ע, נבוע, ההפרץ לצאת דרך מעבר צר; נזול מן־; התאמץ לעלות על פני מים; צמוח, שגוא; התגדל, התנפח; °שוב אחור (קרני אור).

בִּצָּה נ, מקום רפש, אגם טיט.

בִּצּוּעַ*, ז, פשָׁרה, משפט שלום בין בעלי דין.

בָּצוּר, ת, חזק, נשגב, שאין לקרב אליו; נסתר, נעלם; °נקטף (כרם).

בָּצִיר, ז, מעשה או עת קטיפת הענבים ואסיפתם; הענבים הבצורים; *קטן מ־.

בְּצִירָה*, נ, אסף הענבים, קטיפת הענבים.

בִּצִּית*, נ, אניה קטנה שטוחה ההולכת על פני המים ולא בעמקם.

בָּצָל, בְּצַל, ז, (בְּצָלִים) פרי אדמה, מֻרכב מקלפות זו על גבי זו וטעמו מר וחריף.

בצלים.

— אֱכֹל בָּצָל וְשֵׁב בַּצֵּל*, בטוי לאמר: הסתפק בדברים פשוטים למאכלך ותחיה במנוחה.

— בֶּן בָּצָל*, ז, העלים הצומחים מהבצל כשתגע בו רטיבות גם כשאינו מחֻבר לקרקע; בצל רך וצעיר.

(בצל*), בַּצֵּל*, הִבְצִל*, צמוח ועלה מן האדמה בגבעולים דקים.

בְּצַלְצוּל*, ז, בצל מִדְבָּרִי קטן.

בצע (בָּצַע, יִבְצַע) פ״י, כרות, גרוע, נַתֵּחַ; גזול; לקוח בחזקה; *היה להוט להרבות הון, להגדיל טובה; פרוס לחם; פַּשֵּׁר בין בעלי דין; הוציא חוטים מן הדבר הארוג; הפרד הארג הנגמר מן המסכת. בִּצֵּעַ, השלם, שים קץ; עשה, מלא דבורו; גזול; פשר בין בעלי דין. בֻּצַּע, הֻגמר; הֻכרת.

בָּצְעָ*, נ, בִּצָּה, אגם טיט.

בֶּצַע, ז, שלל; עשק, חמס, הון הבא בגזל; שוחד, שלמונים; תועלת, פרי, הנאה; רֶוַח; *חתיכה, קטע; אגם, מקוה מים, ר׳ בָּצַע.

בצץ* (בָּצַץ*, יִבְצַץ*), פ״ע, נזל, הוציא נוזל, נבוע.

בָּצֵק, ז, (כי בְּצֵקִי), עיסה, חמר המתהוה מתערבת מים עם קמח הגלושים יחד.

בצק (בָּצַק, יִבְצַק), פ״ע צבה, התנפח, תפוח.

בצר (בָּצַר, יִבְצֹר), פ״י, קטוף ואסוף ענבים; חזק, שַׂגֵּב; עשה כי לא יוכלו לקרב אל־; הַמעט, הקטן. הִבָּצֵר, היה חזק ונשגב עד שלא יוכלו לקרב אליו; הִמָּנַע, היה נמנע; *הִקָּטֵף והאסף (ענבי הגפן). בִּצֵּר, חַזֵּק, שַׂגֵּב. הִתְבַּצֵּר*, התחזק, הִשָּׂגֵב.

בֶּצֶר, ז, עפרות זהב וכסף.

בִּצָּרוֹן, ז, מקום בטוח מבֻצָּר; (שנת־), שנת עצירת גשמים; °מבצר קטן במדבר או על גבול המדבר.

בַּצֹּרֶת, נ, חסר מטר, העדר גשמים.

ב״ק, ר״ת, בבא קמא; בת קול; בן קדושים.

בַּקָּא*, נ, יתוש קטן מאד[1].

בַּקְבּוּק (בַּקְבֻּקָה), ז, כלי חרש למים, כד קטנה; °כלי זכוכית שצוארו צר.

בקבוקים.

בִּקְבּוּק*, ז, קול נוזלים בצאתם דרך פה צר של כלי.

בִּקְבֵּק*, פ״ע, בעבע; בצבץ.

בקה°, ר׳ בקא.

בקו״ח, ר״ת, בקור חולים.

בִּקּוּעַ*, ת, שיש לו שבר (מחלה), שבור.

בִּקּוּעַ*, ז, בקעה קטנה.

---

1) בקא комар, Mücke, moustique mosquito

בִּקּוּר*, ז, חקירה ובדיקה, פִּקּוּד, סיור, ביאת איש לחברו לשאל לשלומו.

— בִּקּוּר חוֹלִים*, ז, ביאה לבית חולה לשאל לשלומו.

בִּקּוּשׁ*, ז, דרישה רבה (על סחורה וכדומה).

בָּקִי*, ת, יודע ומכיר ענין או איש היטב; איש שקרא וזוכר הרבה; בעל נסיון: מֻמחה; יודע את הנמוסים.

בְּקִיאוּת*, נ, נסיון, ידיעה הבאה מנסיון; ידיעה הבאה מרב קריאה וזכירתה.

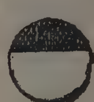
בְּקִיעַ, ז, סדק, פרץ, נקיק, מִפְתח צר ארך בתוך איזה דבר; *בקעה קטנה.

בְּקִיעָה*, נ, פעֻלת הבוקע והסורק; בְּקִיע, סדק.

בְּקִיקָה*, נ, פעלת הבוקק והתולש והמשבר בקצף.

בקע (בָּקַע, יִבְקַע), פ"י, חצה, חִלק דבר לארכו; פרוץ ופתוח בחזקה; *חרור ועבור, הִבָּקַע, הִשָּׁבר, התפוצץ; חרוֹר ועבוֹר דרך־; התפרץ ויצוא; הִפָּתח (עיר) לפני האויב; פקוע, התפוצץ פתאם בקול שאון. בַּקֵּעַ, בָּקוֹעַ. בֻּקּוֹעַ, הֻבְקַע. הַבְקֵעַ, לכוד עיר; הִלָּחץ ועבור בין־. הָבְקַע, הִפָּתח (עיר) לפני האויב; הִשָּׁבר והתפוצץ. הִתְבַּקֵּעַ, פקוע והתפוצץ בקול שָׁאוֹן.

בֶּקַע, ז, מַטבע חצי השקל; °(בהנדסה) חלק שטח העגול הנמצא בין הקשת והמותר.

בקע.

בִּקְעָה, נ, (ס' בִּקְעַת, ר' בְּקָעוֹת), עמק, מקום שפל בין הרים, גיא; *קלקול, מגרעת, חסרון.

בְּקַעַת*, נ, (ס' בְּקַעַת*, כ' בְּקַעְתִּי*, בְּקַעְתְּךָ*, ר' בְּקַעְיוֹת*), שבר עץ, חתיכת עץ שנתזה בשעת בקיעתו.

בְּקַעַת*, נ, ר' פקעת.

בקק (בָּקַק או בַּק, יָבֹק), פ"י, הרק כלו; עשה שממה; תלוש ושבר בכח ובקצף (ענפים, זמורות). הִבּוֹק, הורק, היה ריק. בּוֹקֵק, בקוק.

(בקר) בַּקֵּר, פ"י, חָקוֹר, בָּחוֹן; הַפרש, הַבדל; שַׁחר פני איש, סַיֵּר, דרוש בשלום איש; בוא לבית איש לראותו בעת חליו או בימי חג; בוא בבקר; °חקור ובחון דבר או ספר והבע דעתו עליו. בֻּקַּר*, הִבחן, החקר. הַבְקֵר*, ר' פקר, הפקר. הִתְבַּקֵּר, היה נחקר ונבחן.

— הִתְבַּקֵּר פִּנְקָסוֹ*, דבריו התאמתו והתבררו; נזכרו חטאיו ומעשיו.

בָּקָר, ז, שם קבוץ לחיים בַּיְתִים בעלי קרנים (שור, פרה, עגל ועגלה).

— בֶּן־בָּקָר, ז, אחד ממין הבקר; פר צעיר.

— עֶגְלַת בָּקָר, נ, פרה צעירה, קטנה.

בַּקָּר, ז, מְגַדל בקר, עוסק בגדול בקר; רועה בָקר.

בֹּקֶר, ז, ראשית היום, הַתחלת היום; *אור, אשר, הצלחה.

בֹּקֶר, תה"פ, מחר בבקר.

— לַבְּקָרִים, בכל בקר.

— בָּרוּר כַּבֹּקֶר*, ברור מאד, שאין כל ספק בו.

בַּקָּרָה, נ, דרישה, בחינה, בדיקה; ר' בקוֹרת.

בַּקָּרוּת*, נ, רפת לבקר; עדר בקר.

בְּקֶרֶת*, נ, פרה, עגלה, נקבת הבקר.

בִּקֹּרֶת, נ, פרסום, הכרזה בפומבי; בַּקָּרָה, חקירה, דרישה, בחינה; מכות רצועה, מלקות ברצועה של עור בקר; °הַבָּעַת חוות דעת על ספר, חקר דבר; בקרת ספרים (מטעם הממשלה).

— אִגֶּרֶת בִּקֹּרֶת*, נ, כתב הכרזה בדבר מכירת קרקע וכדומה בהכרזה לכל המוסיף.

(בקש) בַּקֵּשׁ, פ"י, חפש, דרוש; רצה, חפוץ, התאוה להשיג דבר; התחנן, התפלל; רצה (מ־), תבוע, דרוש דבר מה; שאול, דרוש תשובה. בֻּקַּשׁ, הִדָּרשׁ, חֻפּשׂ. הִתְבַּקֵּשׁ*, הִדָּרשׁ, היה נתבע; הטה אזן לבקשה, מלא בקשה.

— בַּקֵּשׁ נֶפֶשׁ אִישׁ, חפוץ להמיתו.

— סְחוֹרָה מִתְבַּקֶּשֶׁת*, נ, סחורה שיש עליה קונים רבים.

בַּקָּשָׁה, נ, שאלה, תחנה, דרישה; °ענין שחוקרים ודורשים על אודותיו.

— בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ! אנא.

בִּקְתָּה*, נ, בנין עץ קטן, סכה.

בָּר, בַּר, ז, תבואה נקיה; *שדה מחוץ לעיר; חיצוניות, המראה החיצוני.

— תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ*, פנימיותו כחיצוניותו.

בָּר, ת, (נ' בָּרָה), נבחר, נבדל; נקי, טהור; (ר"ב) *בָּקִי ברבה, מומחא, בר סמכא; פרא, מדברי, (ההפך מן ביתי).

— שׁוֹר הַבַּר*, ז, שור פרא, תאו.

— חֲזִיר הַבַּר*, ז, חזיר היער, חזיר מיער.

בַּר, ז, בֵּן; *תלמיד.

— בַּר אַבְהָן*, ז, בן אבות, מיחס.

— בַּר־אַוָּז*, ה' ברוז.

— בַּר־אוֹרַיְן*, ז, יודע תורה, למדן.

— בַּר־גְּלִילָא*, ז, יושב ארץ הגליל.

— בַּר־דַּעַת*, ז, חכם, בעל שכל.

— בַּרְזוּזָא*, ז, דבר ששוה זוז אחד.

— בַּר מַזָּל*, ז, איש מצליח בכל מעשיו.

— בַּר מִינָן*, ז״נ, מת, נפטר (חוץ ממנו), במובן: לא עלינו.

— בַּר מְצַר*, בַּר מִיצְרָא*, ז, שכן, היושב על הגבול; אשר לו זכות השכנות ולו קדימה על אחרים בקנית קרקע או בית אשר על גבולו.

— בַּר־מִן*, חוץ מן, מלבד.

— בַּר־מִצְוָה*, ז, נער שמלאו לו י״ג שנה ונתחיב במצוות; איש שומר מצוות.

— בַּר־נַשׁ*, ז, אדם, איש, בן אדם; איש שלם שהכל בו.

— בַּר סַמְכָא*, ז, בן סמך, איש שיכולים לסמך עליו ועל ידיעותיו.

— בַּר פַּחִים*, ז, איש לבוש קרעים; איש שפל וקל ערך.

— בַּר פְּלוּגְתָּא*, בַּר פְּלֻגְתָּא*, ז, מתנגד, מתקומם, איש ריב, בעל דברים.

— בַּר תַּשְׁלוּמִים*, ז, האיש המחיב לשלם.

— מִלְּבַר*, (מִלְּבַר*), מבחוץ, חוץ מהשעור הנמצא כבר, (חֹמֶשׁ מִלְּבַר, הוספת רבע חמשי על ד' רבעים).

בֹּר, ז, טהר, נקיון; בליל נתר ומים לנקות בו בגדים וכדומה.

ב"ר, ר"ת, בראשית רבא; בן רבי; בית ראשון.

ברא (בָּרָא, יִבְרָא), פ"י, יָצַר, עשה יש מאין. הִבָּרֵא, הוּצַר, יֻשַּׁר, הֵעָשָׂה. בָּרֵא, שָׁרֵשׁ, כרות עצים מיער לפנות בו מקום. הַבְרֵא, האכל, השמן; *חיה בריא וחזק (אחרי מחלה); האכיל סעדת הבראה לאבל; דקור תקוב.

בְּרֵאשִׁית*, הימים הקדמונים; הימים הראשונים; תחלת בריאת העולם; הספר הראשון של חמשת חמשי תורה.

— שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית*, נ, כנוי ליום השבת, יום השביעי בשבוע; השבת הראשונה אחרי חג הסכות.

בְּרָא*, ז, בן, בר.

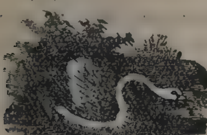
— בְּרָא כרעא דאבוהי, ר' כרעא.

בַּרְבַּר*, ז, פרא אדם; זר, נכרי.

בַּרְבּוּר, ז, שם עוף ארך הצואר השוחה במים.

בְּרַבִּי*, (בְּרַבִּי*), ז, בן רבי; כנוי לגדולי הדור.

בֹּרֶג, ז, יתד לולבות; יתד עם חריצים מסביב המסתובבת ונכנסת אל תוך דבר ומסתובבת ויוצאת ממנו.

ברבור.

(ברג), בֵּרֵג, פ"ע, עשה ברגים.

בִּרְגָּם*, ז, מגדל, מבצר.

ברד (בָּרַד, יִבְרַד), פ"ע, השתפך, ירוד (הַבָּרָד); הִבָּרֵד*, התכסה ברד.

בָּרָד, ז, אגלי הגשם שקפאו באויר לקרח וירדו

לארץ כרסיסים מוצקים; ◦לחה קפואה ויבשה בעפעף העין.

בָּרֹד, ת, (ר׳ בְּרֻדִּים), בעל צבע מְנֻמָּר בעגולים קטנים כגדל הברד.

ברדלס.

בְּרַדָּה◦, נ, שם עוף, עורב נחל 1).

בַּרְדְּלָס*, ז, שם חיה טורפת 2).

בַּרְדָּם*, ז, מחלת מעים, שלשול דם.

בַּרְדָּס*, ז, כסוי הראש שחֻבר אל המעיל מאחור.

ברה, (בָּרָה, יִבְרֶה), פ״י, בחור, הבדיל, הפריש; טעום, בחור מן האכל. הַבְרֵה, הַאֲכל, נתון לטעם; *ערוך סעודת אבל; קצץ האלונות לעשות את המקום פנוי.

ברדס.

(בָּרוּא) נמצא רק ברבים: בְּרוּאִים, כל הנמצא בעולם.

בָּרוּד◦, ז, אבק שרפה שממלאים בו את הרובה.

בַּרְוָז◦, ז, בַּרְוָזָה◦, נ, עוף מהעופות השוחים, קטן מאוז ובשרו נאכל 3).

ברוז.

בָּרוּךְ, ת, שבאה עליו ברכה, שברכו אותו; מְהֻלל (ה׳).

— בָּרוּךְ הַבָּא◦, קריאה של ברכה לבא אל הבית.

בָּרוֹם, ת, בגד ארוג בשני צבעים שונים.

1) ברדה Corvis monedula

2) ברדלס барс, Panther, Felis pardus

3) ברוז утка, Eute, canard, duck

בֵּרוּץ*, ז, העודף ועובר על המדה.

בָּרוּר, ת, נבחר, נבדל לטוב; נבחר להנהיג עדה; נקי, זך; מלטש; יום צח; שאין כל ספק בו, נכון; *דַּין נבחר לפשר בין שני צדדים, בורר.

בָּרוּר*, תה״פ, בודאי, בלי כל ספק.

— בָּרוּר כַּבֹּקֶר*, ר׳ בקר.

— יום בָּרוּר*, ז, יום בהיר.

בֵּרוּר*, ז, הסרת הספק, ודאות, טבע דבר שהוא ברור וודאי; בחירת דַּיָּן לפשר בין שני צדדים.

בְּרוֹשׁ, ז, מין עץ ממיני הארז 1); כלי נגינה עשוי מעץ ברוש; רמח עשוי מעץ ברוש.

ברוש.

בְּרוֹת, ז, ר׳ ברוש.

בָּרוּת, בָּרוֹת, נ, מזון, צידה; מאכל הנתן לחולה; ◦טבע דבר שהוא מחוץ.

ברז*, (בָּרַז*, יִבְרֹז*), פ״י, נקוב וחדור, נקוב במקדח; פַּתֵּחַ, זַקֵּק (משקה) במכבר וכדומה.

בֶּרֶז*, ז, בִּרְזָה*, נ, דד בחבית; ◦ מכשיר נקוב תחוב בצנור שבסִבּוּבוֹ הוא מונע את קלוח הנוזלים או מאפשרו.

ברז.

בַּרְזֵג*, פ״י, זַוֵּג, חבר שנים שנים, עשה זוגות.

בַּרְזֶל, ז, מתכת ידועה פשוטה ומצויה וגונה אפור כהה 2); גרזן, כלי לחצב בו; נחֻשתים, כבלים (בדבור המליצה).

— מְסִלַּת בַּרְזֶל◦, ר׳ מסלה.

1) ברוש кипарис, Cypresse, cyprès, cypress

2) ברזל железо, Eisen, fer, iron

— צֹאן בַּרְזֶל*, ר' נכסי צאן ברזל.

— קָשֶׁה כְּבַרְזֶל*, משל על איש או דבר קשה ביותר.

— בַּרְזֶל-עָשׁוֹת, ז, פלדה, ברזל מנֻקה וקשה.

בִּרְזֵל*, פ"י, צפה בברזל (אוסן).

ברח (בָּרַח, יִבְרַח), פ"ע, המלט' רוץ והחלץ מיד, השמט והחבא; עבור וחלוף במהירות; עבור מן הקצה אל הקצה; *השתמט משלם חובותיו; השתמט מדבר שאינו רוצה בו. הַבְרֵחַ, גרש, גרום כי אחר יברח; חַבֵּר ורתק בבריח; השמט מ־; הסתיר והעלם מ־. הָבְרַח*, הֻגרש ממקום.

— הַבְרֵחַ מִן הַמֶּכֶס*, העבר סחורה בגנבה מבלי שלם המכס הקבוע.

— הַבְרֵחַ נְכָסִים*, הסתר נכסיו מבעלי החוב לבל יתפשום כנגד חובם.

בַּרְחָןo, ז, מי שפשט את הרגל ולא שלם נשיו.

בְּרִי, ז, חתיכת שלג ברודה באויר.

בָּרִי, ת, שמֵן, אבוס, בעל בשר; *ברור, ודאי, שאין כל ספק בו.

— בָּרִי וְשֶׁמָּא—בָּרִי עָדִיף*, ודאי וספק—תוססים את הודאי, אמרה תלמודית.

בְּרִי*, ז, טהר, נקיון; בריאות שלמות בגוף.

— עַל בֻּרְיוֹ*, על בריאותו; על אמתותו; עד היסוד.

בָּרִיא, ת, שמן, רשן, *לא חולה, שלם בגופו; שלם, בלי חסרון ומגרעת; חזק, שאין ספק בו, ברור; ברי; קשה, לא רך, מוצק.

— בָּרִיא כְּשַׁיִשׁ*, בריא מאד.

בְּרִיאָה, נ, פעֻלת הבורא, יצירה, מעשה; oתבל ומלואה, הטבע.

בְּרִיאוּתo, נ, מצב האיש הבריא והשלם בגופו, מצב האיש שאינו חולה.

בִּרְיָה, נ, מאכל לחולה.

בִּרְיָה*, בְּרִיָּה*, נ, בריאה, פעֻלת הבורא והיוצר; יצור, יציר.

בְּרִיּוֹת*, ז"ר, אנשים, בני אדם.

— לָצֵאת יְדֵי הַבְּרִיּוֹת*, להראות כנקי יצדיק בעיני האנשים.

בִּרְיוֹן*, ז, תופש שלטון בכח הזרוע ומתאכזר במתנגדיו; אחד מן הקנאים לפני חרבן הבית השני.

בְּרִיּוֹת*, נ, ר' בריאות.

בְּרִיחַ, ז, מוט סוגר ומחבר; העצם העליונה בין השכם והצואר; oהקו המדֻמה העובר דרך כדור הארץ מן קטר אל קטר; רצועת יבשת בין שני ימים או רצועת ים בין שתי יבשות.

בָּרִיחַ, ת, בורח, פליט.

בָּרִיחַ, ז, (ר' בְּרִיחִים), מבצר משגב, עיר בצורה.

— נָחָשׁ בָּרִיחַ, ז, נחש עקלתון, נחש מתפתל; *אחד המזלות בשמים.

בְּרִיחָה*, נ, פעלת הבורח; oפשיטת הרגל לנושים.

בְּרִיכָה*, נ' נצר יוצא משרש עץ; נצר יוצא מעץ שכפפוהו ושטוהו בארמה וראשו יוצא למעלה; נפילה על הברך; ר' בְּרֵכָה.

בֹּרִית, נ, מין עשב שהטים ששרוהו בהם מעלים קצף ומנקים כתמי בגדים; oסבון, שמן או חֵלב מערב עם נתר ומשתמשים בו לכביסת לבנים ובגדים.

בֹּרִית*, נ, ר' בירית.

בְּרִית, נ, (ר' בְּרִיתוֹת*), הסכמת שלום בין שני צדדים, קֶשר, רֵעוּת ושלום; חֹק, מִצוה; אות החֹק והמִצוה; ר' ברית מילה; *לשון שבועה.

— בְּרִית מִילָה*, בְּרִית*, נ, כריתת הערלה לבן ישראל ביום השמיני להִוָלדו; oהחג שחוגגים ביום כריתת הערלה לבן ישראל.

— אֵשֶׁת בְּרִית, נ, האשה שנִשאה בחפה וקדושין כדת.

— דַּם בְּרִית*, ז, דם שיוצא בכריתת הערלה.

— בְּרִית חֲדָשָׁהo, נ, ספר אונגליון, תורת הנוצרים.

— בְּרִית יְשָׁנָה○, התניך, כנגוד לברית החדשה.

— הַבְּרִית*, נסח שבועה.

— בְּרִית כְּרוּתָה לִשְׂפָתַיִם*, מבטא כמובן; המלה שיוצאה מהפה תתקים לטוב או לרע.

בָּרַיְתָא*, בְּרַיְתָּא*, נ, משנה חיצונה, הלכות החכמים שלא באו בסדר המשנה.

ברך (בָּרַךְ, יִבְרַךְ), פ״ע כרוע ברך. הִבְרַךְ, (בפלתי) ברך את עצמו לרמות לאיש פלוני המאֻשר; התערב, התבולל ב־. בָּרֵךְ, דרוש לאיש טוב ואשר, התפלל כי יבא טוב ואשר לפלוני, אחל ל־; הלל, רומם, שבח; השב תודה; דרוש בשלום; *בטא ברכה להי על המזון. בֹּרוּךְ, מצוא טוב ואשר, מצוא תודה ותהלה. הִבְרִיךְ, הושב על הברכים; *כפוף ומורה ארכה והטמינה בארץ וראשה יצא למעלה למען תקלט ותהיה לעץ מיֻחד. הִתְבָּרֵךְ, היה ברוך; התחשב למאֻשר ומצליח; התפאר.

— בָּרֵךְ ה׳, חרף וגדף את ה׳.

— כְּעִנְיָן שֶׁהוּא מְבָרֵךְ כַּךְ עוֹנִים*, משל לאמר: כמו שאחד מתנהג עם אחרים כך מתנהגים אתו.

בֶּרֶךְ, ז, (ר׳ בִּרְכַּיִם), פרק הרגל בין השוק והירך שעליו ישען הכורע, ר׳ שלד; *העץ העקם במחרשה שבו תוחבים את שן הברזל.

— שְׁפַל בֶּרֶךְ*, ת, ענו, לא גאה.

בְּרָכָה, נ, (ס׳ בִּרְכַּת, ר׳ בְּרָכוֹת, ס״ר בִּרְכוֹת) הבעת חפץ כי תבוא שפעת אשר וטוב לאיש; הבעת תודה להי; אשר, שפע טוב; תועלת; מתנה, מנחה.

— בְּרָכוֹת*, שם מסכת תלמודית העוסקת בדיני הברכות.

— בִּרְכַּת הַבַּיִת בְּקִרְבּוֹ*, משל לאמר; כרבות בני הבית והשכרים כן תרב הברכה.

— יָנוּחוּ (לו) בְּרָכוֹת עַל ראשו*, מבטא של ברכה.

בְּרֵכָה*, נ, מקוה מים, מקום אסף מים; *אפרוחים שיצאו בזמן אחד מהביצים; נצר היוצא משרש עץ.

בְּרַכְיָה○, נ, מין עוף מצוי במקום ברכות מים, בָּרוּז הבר.

בְּרַם*, תה״פ, אך, רק; מ״ח בכל זאת.

בר״מ, ר״ת, בלי רשות מסירה (שטר וכרוטה).

בֻּרְסִי*, בֻּרְסְקִי*, ז, מַעֲבד עורות; בֵּית עִבּוּר עורות.

בַּרְקָם*, ז, דלקת עור הצלעות או החזה; נזלת, מחלת זוב האף.

ברץ* (בָּרַץ*, יִבְרֹץ*), פ״י, עבור על השולים (מרתיחה או מרבוי). בָּרֵץ*, מלא כלי עד שיעבר מעל לגדותיו; נקוב ועבור דרך־.

ברק (בָּרַק, יִבְרֹק), פ״י, שלוח ברקים וחצי אש; הופיע (ברק). הִבְרִיק*, התנוצץ; היה לְעִוֵּר; עשה לְעִוֵּר, עִוֵּר.

בָּרָק, ז, רצועת אור נוצצת עוברת ברום האויר; נגה, זהר, יפעה.

בַּרְקָה*, נ, בנין של קרשים.

בַּרְקַי*, (ברקאי), ז, אור הבקר, עלית השחר; שם ככב מאיר מאד, נגע, אילת השחר.

בַּרְקִין*, ז״ר, מכנסים רחבות.

בַּרְקִית*, נ, שם מחלת עינים.

בַּרְקָן, ז, מין קוץ; ר׳ ברקת.

בָּרֶקֶת, בָּרְקַת, נ, אבן יקרה ירקה נוצצת [1].

ברר (בַּר או בָּרַר, יָבֹר או יִבְרֹר), פ״י, בחור, הבדל מתוך דבר את הטוב לבחור או את הרע להרחיקו; נקה, טהר; בדק בדבר לדעת טהותו. הִבּוֹר, נקה את עצמו. בָּרֵר, נקה, טהר; *באר, פרש, פתור. הֵבַר, נקה, טהר; לטוש, שוף, מרוט, תת ברק ל־. הִבָּרֵר*, היה ברור ומפרש. הִתְבָּרֵר, היה נקי וטהור;

1) ברקת изумруд, Smaragd, émeraude, emerald

התהלך בישר וצדק; היה מבאר ומפורש.

בְּרֵרָה*, נ, בחירה, מבחר, סגֻלת הבוחר; °אפשרה, משפט שלום בין בעלי דין; אפשרות לבחור.

— בְּאֵין בְּרֵרָה*, אם אין אפשרות אחרת, כהכרח.

(ברש) בָּרַש°, נקה במברשת.

בר״ת, ר״ת, בראשי תבות; ברוגז רחם תזכור.

ב״ש, ר״ת, בית שמאי; בית שני.

בִּשְׁבִיל*, מ״י, בגלל, למען.

בִּשּׁוּל*, ז, הרתחה באש; גמילת הפרי והיותו ראוי לאכילה; מאכל מְבֻשָּׁל.

בְּשׂוֹרָה, נ, ידיעה; שמועה טובה; שכר ההודעה.

בְּשִׂימָה*, נ, גחוך קל, שחוק קל.

בשל (בָּשַׁל, יִבְשַׁל), פ״ע, גמול (הפרי), היה ראוי (הפרי) לאכילה; הֻרתח באש והיה ראוי למאכל. בִּשֵּׁל, הרתיח באש, אפה, צלה; *הביא את הפרי לגמר גדולו; °עכל את המזון בקיבה. בְּשׁוּל, הֻרתח באש. הִבְשִׁיל, גרום כי יגמל הפרי ויבכר. הִתְבַּשֵּׁל*, הֻרתח היטב (תבשיל) והיה ראוי לאכילה; גמול היטב (פרי) והיה ראוי לאכילה.

— בִּקְדֵרָה שֶׁבִּשֵּׁל בָּהּ הִתְבַּשֵּׁל*, במוי משל בטובן; כורה בור בו יפול וכדומה.

בָּשֵׁל, ת, מֻרתח באש לאכילה.

(בשם) בִּשֵּׂם*, פ״י, תקן דבר בבשמים, מַלא בריח בשמים. הִתְבַּשֵּׂם*, הִמָּלא בריח בשמים, שים בשמים בבגדים להפיץ ריח טוב.

בָּשָׂם, ז, עץ נותן ריח טוב ונעים.

בֹּשֶׂם, בֶּשֶׂם, ז, ריח טוב ונעים; צמח או שמן או סם נותן ריח נעים.

בַּשָּׂם*, ר׳ בַּסָּם.

בְּשָׂמִי°, ת, שיש לו ריח נעים.

בָּשְׁנָה, נ, חרפה, כְּלִמָּה, בושה.

בשס, ר׳ בוס, כוסס.

(בשר) בִּשֵּׂר, פ״י, הודיע חדשות, (עפ״ר טובות); הגד; *הגד מראשית אחרית, נבא. בְּשׂוֹר*, הִתְבַּשֵּׂר*, שמוע שמועה טובה; התכסה בשר.

— מְבַשֵּׂר צֶדֶק°, כנוי לאליהו הנביא.

בָּשָׂר, ז, (ר׳ בְּשָׂרִים), החלק הרך בגוף החי; החלק הרך בפרי המאכל; גוף, גויה; בעל חיים; קרוב, בן משפחה אחת.

— בַּעַל בָּשָׂר*, ז, איש בריא ושמן.

— בָּשָׂר וָדָם*, ז, איש, אדם, בן תמותה.

— שְׁאֵר בָּשָׂר, ת, קרוב, גואל, בן משפחה; °בן דוד או דודה.

— בְּשַׂר חַי, ר׳ חַי.

בשרה, ר׳ בשורה.

בְּשָׂרִי°, ת, של בשר; גדל בשר.

בשש, ר׳ בוש.

בֶּשֶׁשׁ*, ז, מאכל ללפת בו את הלחם; אחור, עכוב.

בֹּשֶׁת, נ, חרפה, בוז; שם קלון לאלילים; עֶרות האדם והאשה; *תשלומים בעד הבשת והחרפה שאחד גרם לחברו.

— בֹּשֶׁת פָּנִים, נ, ענוה; *טבע האיש להתביש.

— מְקוֹם הַבֹּשֶׁת*, ערות האשה.

בַּת, נ, (ר׳ בָּנוֹת), נקבה ביחס אל אביה ואמה; נערה, ילדה; מדת הלח, ששה הינים (כגדל מדת האיפה ביבש).

— בַּת עִיר״ או בַּת אֶרֶץ״, נ, יושבי המקום ההוא (במליצה); מושבה, כפר נוסד ע״י אנשים שבאו מעיר או מארץ אחרת ושַׁיכים לה.

— בַּת״, ר׳ בן״.

— בְּבַת אַחַת*, תה״פ, בפעם אחת.

— בַּת אָבוֹת*, נ, מיחסת, ממשפחה נכבדה.

— בַּת אַרְעָא*, נ, יבלת על כף הרגל.

— בַּת יַעֲנָה, נ, בת יענה.

שם עוף גדול ונוצותיו נסכרות ביֹקר, נעמית.

— בַּת מֶלֶךְ*, נ, כעין שעורה בעפעף העין.

— בַּת עַיִן, נ, בָּבַת העין, אישון; *החור באבן הרֵחיים.

— בַּת קוֹל*, נ, הד הקול; קול לא טבעי השלוח מהאלהים; קול ההמון, דעת הקהל.

— בְּבַת ראש*, ר׳ בבת אחת.

— בַּת שִׁיר, נ׳ משוררת; °רוח השירה.

בָּתָה, בַּתָּה, נ, ארמה בלתי עבודה, ארץ ציה ושממה.

בְּתוּלָה, נ, נערה שלא ידעה איש; אשה צעירה; *דבר שלא השתמשו בו עוד; אחד משני סדני בית הבד; אחד המזלות בשמים.

— בְּתוּלַת עַם פְּלוֹנִי או: בְּתוּלַת בַּת מָקוֹם פְּלוֹנִי, נ, העם או יושבי המקום (במליצה).

— קַרְקַע בְּתוּלָה*, נ, אדמה שלא נעבדה עוד.

— מַזַּל בְּתוּלָה*, ז, אחד מי״ב המזלות בשמים.

בְּתוּלִים, ז״ר, מצב הבתולה; סמני הבתולה.

(בתק) בָּתַק, פ״י, כרות, גזור, פלוח.

בתר (בָּתַר, יִבְתֹּר), פ״י, כרות, גזור, פלוח, נתח לגזרים. בַּתֵּר, בתור.

בֶּתֶר, ז, חתיכה, נתח; °מכה טריה זבה לח [1].

— בְּרִית בֵּין הַבְּתָרִים, הברית שכרת הקב״ה עם אברהם אבינו (בראשית טו, יז).

— הָרֵי בֶתֶר, ז״ר, הרים שחגבים ועמקים עוברים ביניהם.

בָּתַר*, תה״פ, אחרי.

— בָּתַר עַנְיָא אַזְלָא עַנְיוּתָא*, אחר העני הולכת העניות, האסון בא תדיר לאיש אמלל.

בַּתְרָא*, ת, אחרון.

ג.

ג, האות השלישית בא״ב העברי ושמה גִּמֶל; *ס״מ, שלשה, עם נקודות או קו מֵאזן למעלה, שלשת אלפים.

ג׳, ר״ת, גאון; גדול.

ג״א, ר״ת, ג׳ אלפים (שלשת אלפים): גירסא אחרינא, (גרסה אחרת, נוסח אחר).

גֵּא, גֵּאֶה, ת, (נ׳ גֵּאָה), גבה לב, רם לב, בעל גאוה.

גאה (גָּאָה, יִגְאֶה), פ״ע, גדול, גבור; צמוח; עלה בערך, הִכָּבֵד; רבה, עצום; נַצֵּח, התגבר על־. גֵּאֵה*, גַּדֵּל, כבד. הִגְאָה*, גַּדֵּל, כבד; הלל, שבח. הִתְגָּאָה*, התנשא, היה לבעל גאוה.

גֵּאָה, נ, ר׳ גאוה.

*גַּאָה, ר׳ גֵּא.

גַּאֲוָה, נ, רום לבב, גֹבה לב, רום עינים; נצחון.

גָּאוּל, ת, שנגאל מעבדות.

גְּאוּלָּה, ר׳ גְּאֻלָּה.

גָּאוֹן, ז, התנשאות, התרוממות; גֹדל לב, רום עינים, גאוה; גדולה, עֹז; תפארת; קנים וסבכי עצים צפופים; °תאר לראשי הישיבות וגדולי ישראל אחרי תקופת רבנן סבוראי; רב גדול מפרסם בתורה; בעל כשרונות נפלאים.

גְּאוֹנוּת°, גְּאוֹנִיּוּת°, נ, משרת הגאון בישיבה; כשרון נפלא.

גַּאַוְתָן*, ז, בעל גאוה, איש גא מאד.

גֵּאוּת, נ, גדלות, רוממות; ר׳ גאון.

גַּאַוְתָנוּת°, נ, גאוה יתרה, רום לב עד מאד.

---

1) בתר фистула, Fistel, fistule, fistula

גְּאַיוֹן, ת, (ר׳ גְּאַיוֹנִים), גֵּא, רם לבב.

גֵּאָיוֹת, ר׳ גַּיְא.

גאל (גָּאַל, יִגְאַל), פ״י, (את־, מן־), הוציא לחפשי; הצל, חַלֵּץ מצרה; פדה דבר המכור; נשא את היבמה לאשה; סִגֵּף, הַשְׁחֵר, הַקְדֵּר (ר׳ געל). הִגָּאֵל, הִפָּדֵה, יצא לחפשי; הִסְתַּגֵּף, הִכָּתֵם. גֵּאֵל, טמא, חלל. גֹּאוֹל, הִטָּמֵא, היה פסול ומחֻלל. הִגְאַל, (אֲגְאַלְתִּי=הִגְאַלְתִּי), גָּאֵל. הִתְגָּאֵל, טִמֵּא את עצמו.

גֹּאַל, ז, חלול, גְּאצה.

גְּאֻלָּה, נ, פדיון דבר המכור; זכות לפדות; מחיר הפדיון; *ישועה, חפש; תפלה על אדות הגאלה; •ביאת המשיח.

— מִשְׁפַּט הַגְּאֻלָּה, ז, הזכות לגאל, לפדות.

גַּב, ז, (ר׳ גַּבִּים), אחורי הגוף; הצד החיצון בכלי; טבור האופן שבו תקועים החשורים; תל עפר; בנין גבוה.

— גַּב הַיָּד*, גַּב הָרֶגֶל*, ז׳ השטח העליון של היד או הרגל.

— גַּב הַזָּקָן*, ז, סנטר, קצה הפנים הבולט.

— גַּב הַנָּהָר*, ז, שפת הנהר.

— עַל גַּב*, עַל גַּבֵּי*, מ״י, מטעל, על־.

— אַף עַל גַּב, מ״ח, אף כי, אם כי.

— אַגַּב*, ר׳ אגב.

גֵּב, (ר׳ גֵּבִים), ז, חפירה למקוה מים; מין ארבה; קרש לספון גג.

גֹּב, ז, מאורה, מעון חיה, בור.

ג״ב, ר״ת, גלות בבל.

גֶּבֶא, ז, בקיע בקרקע; מקוה מים; בִּצָּה.

— מֵי גְבָאִים*, ז״ר, מי ברכה, מים שאינם זורמים.

גַּבָּאוּת*, נ, משרת הגבאי, פקודת הגבאי.

גבאי*, ר׳ גַּבַּי.

גבב*, (גָּבַב*, יִגְבֹּב*), פ״י, אסף, צבר; כפוף, עשה דבר בצורת קשת. הִגָּבֵב*, הֵאָסֵף, הִצָּבֵר. גִּבֵּב*, אסף הרבה בלי סדר, ערום ערמה גדולה; (־דברים), פטפט. הִתְגַּבֵּב*, התאסף לערמה.

גְּבָבָה*, נ, זרדים, ענפים דקים יבשים; חמוטרת של הגבן; אניץ פשתן או צמר.

גבה (גָּבַהּ, יִגְבַּהּ), פ״ע, היה רם קומה; היה נעלה ורב הערך; התגאה. הִגְבִּיהַּ, הרם למעלה, נשא. הֻגְבַּהּ*, הורם, הִנָּשא למעלה.

— גָּבַהּ הַר (שׁוּרָא) בֵּינֵיהֶם*, כנוי במובן: קם פרוד או פרץ ריב או רגז בין פלוני ואלמוני.

גבה* (גָּבָה*, יִגְבֶּה*), פ״י, דרוש וקבל חוב או נדבה; קבוץ ואסוף (פרי). הִגָּבֵה*, שֻׁלּוּם, השתלם, הֻסְּלַק. הַגְבּוֹת*, גרום לגבות.

גָּבֹהַּ, ת, (ס׳ גְּבַהּ־), רם הקומה: רם המעלה; חזק (קול); בעל גאוה; *אלהים; בית המקדש.

— גְּבַהּ עֵינַיִם*, ז, הולך אחרי עיניו, מתאוה לכל דבר שהוא רואה.

גֹּבַהּ, ז, מדת גוף מלמטה למעלה; רום קומה: גאון, תפארת; גאוה; רום לב.

— גְּבַהּ־אַף, גְּבַהּ־לֵב, גְּבַהּ־רוּחַ ז, גאוה, רום לבב.

גַּבָּה*, נ, השער שמעל לעפעפים מתחת למצח; טבור האופן, גב.

— גַּבּוֹת הַזָּקָן*, נ״ר, חלקי הזקן שעל הלחיים.

גְּבֹהָה, תה״פ, בגאוה, בעזות; נ, דברי גאון וגדלות.

גְּבֹהָה, נ, ר׳ גֹּבַהּ.

גִּבְהָה°, נ, רמה, מקום גבוה.

גַּבְהוּת, נ, גאוה, רום לבב; גֹדל, רום.

גִּבּוּב°, ז, קבוצה, אסף.

— גִּבּוּב דְּבָרִים°, ז, דברים בלי טעם.

גַּבְהָן*, ת, גבה־לב, מתגאה, מתנשא.

גָּבוּי*, ת, שגבו אותו, שקבלו את תמורתו.

גִּבּוּי*, ז, ר׳ גבוב; פעלת הגובה ומקבל חוב או נדבה.

גְּבוּל, ז, הקו המבדיל בין מקום למקום, קצה, שפה; חבל ארץ, מרחב מקום ידוע; פלך, גליל; הקצה האחרון; (—המחלה) עת בוא שנוי מֻחלט במַחלה.

— הַגְּבוּל*, של ארץ ישראל, (ולא של ירושלים).

— יִהְיֶה הַיַּרְדֵּן (בַּעַל) גְּבוּלְךָ*, בטוי במובן: ברח לך לקצה הארץ, למרחקים.

גְּבוּל*, ז, לישה, פעֻלת הגובל והמערב קמח או עפר במים.

גְּבוּלָה, נ, ר׳ גְּבוּל.

גְּבוּלִין*, ז״ר, ערי או כפרי ארץ ישראל חוץ מירושלים.

גְּבוּןO, ז, מעשה הגבינה מחלב.

גִּבּוֹר, ז, (נ, גִּבּוֹרָה), איש חזק, אמיץ לב, רב כח; איש מלחמה; •איש אשר עליו ידֻבר ביחוד בספר, נושא הספור.

גְּבוּרָה, נ, כח (הגוף) גדול, תֹּקף, איל, יכלת; אמץ לב; (גבורות) מעשי גבורה; נצחון.

— *הַגְּבוּרָה, תאר לאלהים.

— גְּבוּרוֹת, נ״ר, זקנה מפלגת.

— בִּגְבוּרוֹתO, תה״פ, לכל היותר.

— גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים*, נ״ר, מבטא לתפלה לירידת גשמים.

גְּבוּשִׁים*, ז״ר, אבנים בלתי מסתתות או צרורות שנותנים בבנין למלוא.

גִּבֵּחַ, ת, (נ׳ גִּבַּחַת), גבה מצח, איש שנשרו שערות ראשו מפאת פניו; רם קומה ודק. (גבח*) גִּבֵּחַ*, עשה גבחת על הראש.

גַּבַּחַת, נ, קרחה על הראש מפאת הפנים; צד העליון של הבגד, או החלק שהוא לצד פני הגוף.

גַּבֵּי*, מ״י, אצל.

גַּבַּאי*, ז, גובה המכס; מקבל נדבות לצדקה; •ראש בית כנסת או חברה או מוסד.

גב״י, ר״ת, גם ברוך יהיה.

— גְּבִיָּה*, נ, דרישת חוב, קבלת חוב.

— גְּבִיַּת־עֵדוּת*, נ, שאלת פי העד.

גְּבִיהָה*, נ, כנוי התול לחטוטרת.

גָּבִין*, ז, ר׳ גַּבָּה.

גְּבִינָה, נ, חמר מזון נעשה מחלב חמוץ שהעמידוהו ונקפא 1); ככר גבינה.

— נָקִי כִּגְבִינָה*, נקי מאד.

גָּבִיעַ, ז, כוס ארֻכה רחבה למעלה וצרה למטה; קשוט מלאכותי בבנין או בכלי בצורת כוס פרח; •כוס הפרח.

גְּבִיעָה, נ, חטוטרת, גבנון.

גְּבִיר, ז, אדון, מושל, מצוה; •עשיר גדול; איש נכבד.

גְּבִירָה, נ, מלכה, אשת המלך; מושלת; אשה ביחס לשפחתה; עשירה גדולה; אשה חשובה.

גְּבִירוּת•, נ, עשירות, מעמד העשיר במאד.

גָּבִישׁ, ז, מין זכוכית יקרה, ר׳ אלגביש.

גבל (גָּבַל, יִגְבֹּל), פ״י, עשה גבול, הקם אבנים או תל עפר לאות הבדלה בין רשות לרשות; היה לגבול; (־בְּ־) נגוע בגבול—; *לוש, ערב עפר במים לחמר. הִגָּבֵלO, קבל גבול סביב, הֻקף בגבול; היה ברור, הֻברר בדיוק. גִּבֵּל*, לוש, ערב עפר במים לחמר. הִגְבִּיל, הבדל באות וציון, עשה גבול סביב; שים גבול לדבר להקטינו ולמעטו; •תאר איזה דבר בדיוק. הֻגְבַּל*, הוקף גבול. הִתְגַּבֵּל*, הלוש.

גַּבָּל*, ת, האיש הלש, המערב עפר במים לחמר; הַלָּשׁ קמח עם מים לעיסה; מסתת אבנים.

גַּבְלוּל*, ז, חלק בצק הנפרד מהבצק.

גַּבְלָן*, ז, רמה, מקום גבוה.

גַּבְלוּת, נ, קליעה; למישת איזה דבר שטחים שטחים מכל עבר(?).

גִּבְלִי, ת, אמן בפסילת אבנים.

1) גבינה сыр, Käse, fromage, cheese

גִּבְלִית*, נ, בליטה בכתל.

גִּבֵּן, ת, בעל גב עקום ובולט, בעל חטוטרת; בעל גבינים (השערות שמעל לעפעפים) ארכים.

(גבן) גִּבֵּן*, הִגְבִּין*, פ״י, עשה גבינה. הִתְגַּבֵּן*, היה לגבינה (חלב); היה לגבן.

גַּבָּן*, ז, עושה או מוכר גבינה; הררי, יושב הרים.

גַּבְנוּן, גַּבְנֹן, ז, חטוטרת; בליטה עגֻלה מתנשאה לטעלה (בהרים).

גַּבְנוּנִי*, ת, הבולט בצורת גבנון, (הפך: שקערורי); יושב הרים, הררי.

גֶּבֶס*, גֶּפֶס*, ז, מין סיד מתקשה לגוף מוצק[2].

(גבס*) הִגָּבֵס*, התקשה והיה כגבס.

(גבע*) גִּבֵּעַ*, הלביש מגבעת.

גִּבְעָה, נ, הר קטן.

גִּבְעֹל, ז, קנה הצמח; כוס הפסח.

גִּבְעָתִי*, ת, כעין גבעה.

גבר (גָּבַר, יִגְבַּר), פ״ע, (ב־, מ־, על־), היה חזק; הלוך וגדול. גִּבֵּר, חִזֵּק, אִמֵּץ, נתון כח. הִגְבִּיר, גִּבֵּר. הִתְגַּבֵּר, התחזק, התאמץ, התנשא; *התרבה (מים); (־על־) הכרע, נצח; (־אל־) הראה עצמו גבור כנגד־.

— גּוֹבֵר^0, ת, נוהג יותר.

גֶּבֶר, גַּבְרָא*, ז, איש זכר; גבור; כל אחד ואחד; *תרנגל; אבר המוליד לזכר.

— כֹּחַ גַּבְרָא*, ר׳ כח.

גַּבְרוּת*, נ, סגלת הגבר וטבעו.

גַּבְרִיאֵל, שם מלאך אלהים; *המלאך הממונה על בשול הפרי.

גַּבְרִית*, כמו גבר; כמו תרנגל.

גְּבֶרֶת, נ, מושלת; בעלת בית, בעלת שפחה, ר׳ גברה.

גַּבְרְתָן*, ז, גבור, איש חזק ורב כח.

גבש (גָּבַשׁ*, יִגְבֹּשׁ*), פ״י, מלא חלל בנין של כתלים וכירב בגבישים. גִּבֵּשׁ^0, עשה (דבר) צח ושקוף כעין הגביש; עשה סמיך וקרוש. הִתְגַּבֵּשׁ^0, היה צח ושקוף כעין הגביש; היה לגביש.

גַּבְשׁוּשִׁית*, נ, תל קטן של עפר, רמה; בליטה מתרוממת.

— גַּבְשׁוּשִׁית קְטַנָּה דּוֹמָה עָלָיו כְּהָרֵי אֲרָרָט*, מכשא בטובן: צל ההרים הוא רואה כהרים.

גִּבְתָּה*, נ, ר׳ גפס.

גִּבְתּוֹן^0, ז, מין עוף מבעלי השיר[1].

גָּג, (ר׳ גַּגּוֹת גם גַּגִּים), מכסה הבית, המכסה העליון לבנין אשר על התקרה; *ראש דבר; החלק העליון של האות.

— גַּג הָאוֹת*, ז, הקו העליון של האות.

גְּגִית*, ר׳ גיגית.

ג״ד, ר״ת, גזר דין.

גַּד, ז, מין גרגר זרעונים; מזל, אשר, ברכה; אליל האשר לפי אמונת העמים הקדמונים.

גדגדנית.

גְּדְגְּדָנִית*, נ, גרגיר מלא מיץ וקלפתו ארמה ונלעינו עגול וקשה[2]; צמח ממיני הירקות והוא מאכל לבהמה.

גדד (גַּד גם גָּדַד, יָגֹד), פ״י, פעוי, האסף לגדודים; *חתוך דבר מן דבר; קטוף תמרים. גִּדֵּד*, חתוך, כרות; החרב. הִתְגּוֹדֵד, שרוט, עשה שרטת בעור הבשר מרב צער ואבל; האסף לגדודים; הפרד והתחלק לאגֻדות שונות.

גָּדָה, נ, (ס׳ גְּדַת, ר׳ גָּדוֹת, ס״ר, גְּדוֹת), שפת נהר.

גְּדוּד, ז, פלוגת חיל; צבא פושט לשלל שלל;

---

1) גבתון подорожник, Ammer, bruant, yellow-hammer

2) גדגדנית вишня, Kirsche, cerise, cherry

2) גבס гипс, Gips, plâtre, gypsum

חריץ הנעשה על ידי המחרשה; החלק המתרומם על ידי החריץ; מחיצה; גבשושית של אדמה.

גָּדוּד, ת, מי שיש לו שרטת בעור בשרו.

גִּדּוּד*, ז, קטיפת תמרים ואסיפתם.

גְּדוּדָה, נ, שרטת בעור הבשר.

גְּדוּדִית*, נ, חלק מכותל שלא נשלם או שאריה כותל שנהרס.

גָּדוֹל, גָּדֹל, ת, רב ועצום במספר או במדה; חזק, עז (בדבר ממשש); עולה בערך או במספר שנים על חברו; איש שיצא מכלל ילדות; נכבד, חשוב, הפך מן קטן, הפך מן צעיר.

— גְּדוֹל הַבַּיִת*, ז, ראש הבית.

— גְּדוֹל הַדּוֹר*, ז, איש חשוב מכל בני דורו.

— גְּדוֹל הַמִּשְׁפָּחָה*, ז, הנכבד במשפחה.

— גְּדוֹל הָעוֹלָמִים*, ז, כנוי לאלהים.

— גְּדוֹלָה, גְּדוֹלוֹת, דבר גדול, דברים גדולים.

גִּדּוּל*, ז, צמיחה, טפוח, חנוך; הגדלה; ר׳ יבלת.

— גִּדּוּלִים*, ז״ר, הצמחים הגדלים.

גְּדוּלָּה, ר׳ גְּדֻלָּה.

גִּדּוּעַ*, ז, מה שנגרע מאילן; פעלת המגרע.

גִּדּוּף, ז, גִּדּוּפָה, גְּדוּפָה, נ, דברי בוז וחרוף, נאצה.

גִּדּוּר*, ז, עשית גדר וסיג; גדר.

גְּדוּר*, ז, הקרקע שבין הכרם והגדר.

גָּדוּשׁ*, ת, מלא מאד, מלא על גדותיו.

גְּדִי (בהפסק גֶּדִי), ז, (כ׳ גְּדְיִי, ר׳ גְּדָיִים, נ, גְּדִיָּה, נ״ר גְּדִיּוֹת) הולד הקטן של העזים; *אחד מי״ב המזלות שבשמים.

— אִם אֵין גְּדָיִים אֵין תְּיָשִׁים*, משל לאמר: אם אין קטנים לא יהיו גדולים.

— הַגְּדָיִים נַעֲשׂוּ תְּיָשִׁים*, משל לאמר: הקטנים נעשו גדולים, התלמידים היו לחכמים גדולים.

גְּדִידָה*, נ, חתך בבשר; לקיטת התמרים.

גְּדִיָּה*, ר׳ גְּדִי.

גְּדִיל, ז, ציצית, פתילים; קשוט בולט בבנין בצורת גדיל.

גְּדִילָה*, ר׳ גִּדּוּל.

גְּדִיעָה* נ, פעלת הגודע והקוצץ.

גְּדִירָה*, נ, פעלת הגודר; מניעה.

גָּדִישׁ, ז, (ר׳ גְּדִישִׁים), ערמת עמרים, צבור קציר שדה; קבר אשר עליו קֻבָּה או תל עפר.

גדל (גָּדַל, גָּדֵל, יִגְדַּל), פ״ע, היה גדול, רבה, עלה למעלה בגבה, בקומה; עשה חיל, עשה עשר; התרומם בערך, בכבוד, הָכְבַּר; *פ״י, (גָּדַל*, יִגְדֹּל*), קלע, עשה מעשה מקלעת. גִּדֵּל, עשה גדול, נתן גדולה; הצמח, הַשגה; חנוך, רבה, טפח (ילד); הרם כבוד איש; הלל, שבח. גֻּדַּל, הורם למעלה; היה אמון. הִגְדִּיל, גִּדֵּל, הרבה, הרחב, השגה; הרם, הגבה; *היה גדול: בוא בימים. הִתְגַּדֵּל, התנשא, התרומם; עלה על כל תפארת והוד; *התחנך; התגאה לשוא; היה גדול בשנים, יצוא מכלל ילדות.

גָּדֵל, ת, (ס׳ גְּדֵל־), עולה מעלה בגבה, בערך בעשר; *הצומח.

— גְּדַל בָּשָׂר, ת, שמן, בריא.

גֹּדֶל, ז, (ס׳ גֹּדֶל גם גָּדְל), מדת אחד הגופים; תכונת דבר שהוא גדול; כבוד, תהלה; חשיבות בכח, בערך.

— גְּדָל־לֵבָב, ז, גאוה.

גַּדָּל*, ז, (נ׳ גַּדֶּלֶת*), עושה פאות נכריות; מסלסל שערות, עושה תסרקות.

גְּדֵלָה*, נ, צמיחה, גדול.

גְּדֻלָּה (גְּדוּלָּה), נ, כבוד, תפארת; מעשים גדולים ונכבדים; *שררה, רבנות.

גַּדְלוּת*, נ, כבוד והדר; גאוה.

גַּדֶּלֶת*, נ, אשה שאומנתה לגדל שערות, ר׳ גודלת; אומנת, מחנכת.

גַּדָּם*, ז, קטע יד אחת.

גדם*, (גָּדַם*, יִגְדֹּם*), פ״י, כרות, גזור, חתוך. הִתְגַּדֵּם*, הִכָּרֵת, היה כרות.

גְּדֻמָּה*, ענף תמר, כַּפַּת תמרים; גזע עץ קצוץ המחֻבר לארץ.

גדע (גָּדַע, יִגְדַּע), פ״י, כרות, קצוץ (חלק מדבר שלם). הִגָּדַע, הִכָּרֵת, השבר. גַּדֵּעַ, כרות, כלה. גְּדוּעַ, הִכָּרֵת, שָׁבוּר, כלה.

גדף*, (גָּדַף*, יִגְדֹּף*), פ״י, מחוק, גרוד וסרוט, ר׳ גרף. גַּדֵּף, חרף, נאץ, בזה, חלל שם; *(הקערה) קנח את הקערה בפת לחם.

גְּדָפָה°, ז, גדוף, נאצה.

גַּדְפָן*, ז, מחלל, מגדף השם.

גדר (גָּדַר, יִגְדֹּר), פ״י, (על־, בעד־), עשה היקף מסביב לדבר; עשה מחיצה להבדיל בין שדות או חצרות; סתום פרצה בגדר; (־בפני־) כלוא, מנוע; עשה מחסה בפני דבר; *לקוט תמרים מן העץ; כרות, כלה. הִגָּדֵר הגזר, השמר, הִבָּדֵל; *הוקף בגדר מסביב. גַּדֵּר*, כרות; דקור. הַגְדֵּר°, יַחֵד, באר בדיוק. הִתְגַּדֵּר*, הצטין; התגאה.

גָּדֵר, נ, (ס׳ גְּדֵרָה, ר׳ גְּדֵרִים), אבנים סדורות ככתל מסביב לשדה או לחצר; חַיִץ, מחיצה (גם של עץ); *אסור שאסרו חכמים כדי לשמור מאסור דאוריתא; אסוף תמרים, גרוד; כבוד, גדולה. ●הסמן העצמי של הדבר, מהות הדבר. — פָּרוֹץ גָּדֵר, עבור על אסור.

גְּדֵרָה, נ, ר׳ גדר; מקום מֻקף גָּדֵר לנוה צאן.

גַּדְרוּת°, נ, התיפות, התהדרות יתרה.

גְּדְרוֹן°, ז, שם עוף קטן המצוי בין הגדרים 1).

גדרון.

1) גדרון Крапивник, Zaunkönig, roitelet, wren

גַּדְרִיס°, ז, חלי האבעבעות הבא בדרך טבעית או ע״י הרכבת לחה בעור.

גְּדֶרֶת, נ, ר׳ גררה.

גדש*, (גָּדַשׁ*, יִגְדֹּשׁ*), פ״י, צבור, ערום ערמה; מַלֵּא (מדה) למעלה משפתה; (־הסאה) עבור הגבול (בהוראה משאלה); נהוג (ביחוד עֵגֶר). הִגָּדֵשׁ*, הֵערם לערמה, הִמָּלֵא (מדה) על גדותיה. הַגְדֵּשׁ*, מלא מדה על גדותיה; עשה גדיש; נהוג (ביחוד עֵגֶר).

גֹּדֶשׁ*, ז, החלק היֹתר על המדה, העֹדף.

גֵּה, מ״ג, זה (יחזקאל מז, י״ג).

ג״ה, גה״ר, ר״ת, גרול הדור.

גהה (גָּהָה, יִגְהֶה), פ״י, הסר (מחלה), רפא; *פ״ע, הִכָּפֵף, נטה הצדה, ר׳ נחה. הַגְהֵה*, (את העינים) הכבד על העינים באור בהיר שקשה להן לסבלו.

גֵּהָה, נ, סבר הפנים; מראה הפנים.

גִּהוּץ*, ז, (לבנים), החלקה במגהץ; נקוי.

גְּהוּק*, ז, הוצאת רוח מהקבה דרך הפה בקול שאון; התמתחות והתפשטות האברים בעת הפהוק.

גְּהוּר°, ז, הבל היוצא מהפה (בחרף נראה כאד).

גהנום, ר׳ גיהנם.

גהץ* (גָּהַץ*, יִגְהַץ*), פ״ע, שמוח, צהול. גַּהֵץ*, הַחלק (לבנים או בגד) במגהץ; עשה זך ובהיר. גֻּהוּץ*, היה מֻגְהָץ. הַגְהֵץ*, גַּהֵץ. הִתְגַּהֵץ*, הֵעשה מגהץ.

(גהק) גַּהֵק*, פ״ע, הוצא רוח מהקבה דרך הפה בקול שאון; התפשט ומתח האברים בעת הפהוק.

גהר (גָּהַר, יִגְהַר), פ״ע, השתרע, השתטח; שחוח; ישוב על האחורים בשעה שהגוף כפוף ונטוי לפנים; נשום.

גַּהַר*, ז, השתטחות ארצה.

גַּו, ז, גַּב, אחורי הגוף.

גֵּו, ז, (ר׳ גֵּוִים), אחורי הגוף, גב; תוך; פנימיות; עדה, חבורה; ●גוף, גויה.

— דְּבָרִים בְּגַו*, יש בזה איזה דבר, לא לחנם הוא.

— מִלְּגַו*, (שליש או רביע וכדומה) מכפנים, מתוך המספר עצמו, שהמספר יחשב לשלשה שלישים וממנו יקחו השליש או לארבעה רבעים וממנו יקחו הרבע וכיו״ב.

— סְגַו, ר׳ סגו.

גּוֹאֵל, ת, קרוב, בן משפחה; פודה ומציל; *משיח.

— גּוֹאֵל הַדָּם, ז, נוקם נקמת דם קרובו השפוך.

— גּוֹאֵל אַחֲרוֹן*, כנוי למשיח.

— גּוֹאֵל רִאשׁוֹן*, כנוי למשה רבנו.

גּוֹבֶה*, ז, מי שגובה כסף, הדורש ומקבל חוב או נדבה.

גּוֹבַי, גּוֹבָאי*, ז, ארבה, חסיל.

גּוֹבַל*, ז, שפת הערוגה מסביב לה העשויה לדריסת רגל האדם.

גּוּבְיָנָא*, גּוּבַיְנָא*, נ, דרישת וקבלת חוב.

גוד (גָּד, יָגוּד), פ״י, כרות, קטוע; התאסף לגדוד.

— גּוּד אוֹ אֲגוּד*, אדם אומר לחברו שותפו: קנה אתה את חלקי ושלם לי או אני אקנה חלקך ואשלם לך.

גּוֹד*, ז, נאד, חמת.

גּוֹדָל*, ז, אגודל, בהן (ביד וברגל).

גּוֹדֶלֶת*, נ, אשה מקלעת שער.

גּוֹדֵר, ז, בונה גדרים.

גּוֹדְרוֹת*, שם קבוץ לצאן (בהמה דקה).

גֵּוָה, נ, גוף, גויה; גאוה.

גּוֹהָא*, ז, קול רעש גדול מאד.

גּוֹהֶה*, ת, עומד נטוי (כתל).

גִּוּוּן0, ז, שנוי הגון והצבע, התערבות והתאחדות הגונים.

גַּוָּז*, ז, משרת, משמש.

גוז (גָּז, יָגוּז), פ״ע, חלוף עבור מהר; עוף ובוא; *כרות, קטוע, גזה. הֵגוֹז, הֵעלם מהר. הֻגַּז, הָבא במהירות רבה.

גֹּחַ או גֹּחָה, ר׳ גּוֹחַ.

גּוֹזֵז*, ז, מי שמלאכתו לגזז את הצאן.

גּוֹזָל, ז, (ר׳ גּוֹזָלִים, גּוֹזָלוֹת*), בן עוף, אפרוח; יונה צעירה.

גּוֹזְמָא*, גּוֹזְמָה*, ר׳ גֻּזְמָה.

גֹּחַ או גּוֹחָה, ת, מוציא (ילד ממעי אמו, יַלִּין).

גּוֹי, שק״ז, עַם, בני ארץ אחת וממלכה אחת; חבר אנשים; איש לא יהודי; °עובר על הדת. (גּוֹיִם), עמים לא יהודים; *עמים שונאי ישראל; °נוצרים.

גּוֹיָה0, נ, אשה לא יהודית.

גְּוִיָּה, נ, פגר, גוף המת; גו, גוף החי.

— ראש הַגְּוִיָּה*, ז, אבר ההולדה (הזכרות).

גּוֹיוּת0, נ, אי־יהדות.

גְּוִיל*, ז, קלף שלא תֻקן כל צרכו; אבן לא מסֻתתה.

גְּוִיעָה*, נ, אפיסת הכחות, גסיסה.

גּוֹל*, ז, ענבל הפעמון, גיל.

גּוֹלָה, נ, יציאה מארץ מולדת באנס.

— הַגּוֹלָה, נ, שם קבוץ ליוצאים לארץ נכריה; ארץ נכריה ששמה הגלו הגולים; כל ארצות חוץ לארץ.

— בְּנֵי גוֹלָה*, זר, הגולים בחוץ לארץ.

— ראש הַגּוֹלָה*, ת, ראש היהודים בבבל.

גּוֹלֶה, ת, יוצא בגולה, נודד, מגרש ממולדתו.

גּוֹלֵל*, ז, אבן עגלה לסתימת הכוכים (קברים).

גּוֹלֶם*, ר׳ גלם.

(גּוּמָא*), גּוּמָה*, נ, נקרה (באדמה, באבן, בגוף או בלחם); נקב קטן, חור.

גּוּמְלִים*, זר, עוזרים אחד לשני; (סֻלָּה של־), סֻלָּה הדדית מאיש לרעהו.

גּוּמָץ, ז, ר׳ גומא.

גַּוָּן*, ז, צבע, מראה פני־; אפן; °ההבדל הדק שבין מראה דברים שונים בני צבע אחד (יותר או פחות בהיר, כהה וכיו״ב); הבדל דק בהוראת מלים.

— כְּגוֹן*, (כְּגַוְנָן*), כמו, כמו זה; זה הוא

(גון○) הִתְגַּוֵּן○, השתנה והתחלף צבעים וגונים.

גּוּדְּרָה*, נ, ר׳ גּדרה.

גוס* (גָּס*, יָגוּס*), פ״ע, התגאה; פ״י, כרות, שבור; הקיא. הֵגִיס*, עשה שאחר יתגאה; בחוש, סכסך וגער.

— גָּס דַּעְתּוֹ*, התגאה.

גּוֹסֵס*, ת, נוטה למות, הולך למות.

גוע (גָּוַע, יִגְוַע), פ״ע, יצוא (רוח החיים), מות, כלה, חדול מהיות.

גּוּף*, ז, (ר׳ גּוּפִים*, גּוּפוֹת*), גויה, החמר של החי; עצם, דבר שיכולים לראותו ולשמשו; עקר הדבר; האדם בעצמו.

— גּוּפָא*, עצם הדבר.

— גּוּפוֹ*, הוא בעצמו. גּוּפָהּ*, היא בעצמה.

— גּוּפֵי הֲלָכוֹת*, ההלכות העקריות.

— חוֹבַת הַגּוּף*, נ, חובת האיש בעצמו.

— מִלַּת הַגּוּף○, נ, או שֵׁם הַגּוּף○, ז, מלה הבאה במקום השם, העצם (בבחינת חלוקת כל העצמים לשלשה: למדבר, למי שמדברים אליו ולמי שמדברים על אודותיו): אני, אתה, הוא, וכיו״ב.

גוף (גָּף, יָגוּף*), פ״י, סתום פי כלי; חבק; זנה, נאוף. הֵגִיף*, סגור (דלת); הקיש שני גופים זה בזה להשמיע קול שאון. הוּגַף*, היה סגור.

גּוּפָה, נ, גוף מת, פגר.

גּוּפִי○, גּוּפָנִי○, ת, דבר שהוא מִטבע הגוף, השיך לגוף.

גּוּפָנִיּוּת○, נ, טבע הגוף, עצמות הגוף.

גּוּץ*, ת, קצר קומה.

גּוּר, גּוֹר, ז, ארי קטן; בן חיה יונק; *כלב או זאב קטן.

גור (גָּר, יָגוּר), פ״ע, דור, ישוב באיזה מקום משך זמן; ארוב לאיש; (העתיד, הצוי והמקור) פחוד, ירוא, יגור; התאסף; ארוב; *נאוף, זנה. גַּיֵּר*, ר׳ גיר. הִתְגּוֹרֵר*, דור, גור; הסתער. הִתְגַּיֵּר*, ר׳ גיר.

גּוֹרָל, ז, (ר׳ גּוֹרָלוֹת), אחת מהאבנים הקטנות או הפתקאות שמטילים לקלפי לחרץ על פיהן דבר מסֻפק; נחלה הבאה לאדם בגורל; מזל האדם, חלקו.

— הַטֵּל, הַפֵּל, הַשְׁלֵךְ, יָדֹה גּוֹרָל, הטל האבנים או הפתקאות האלה והוציאן להכלית המכרת.

גּוֹרֵם○, ז, דבר שהוא סבה לדבר.

גורן, ר׳ גרן.

גּוּשׁ, ז, רגב עפר; גוף מוצק; *דבר מחֻבר מחלקים רבים.

גֵּז, ז, הצמר הגזוז מהצאן; שדה שגזזו את עשביה; העשב הנקצר לצרכי מאכל בהמה; *רגבי האדמה המתרוממים בעת חרישה.

גָּז*, מין עוף דורס[1]; מין דבורה פראית.

גָּז.

גִּזְבָּר*, ז, (נ׳ גִּזְבָּרִית*), שר אוצרות; ממונה על קפת כסף (בחברה, בבית מסחר).

גִּזְבָּרוּת*, נ, משרת הגזבר.

גז״ד, ר״ת, גזר דין.

גִּזָּה, נ, גזית צמר; צמר גזוז.

גזוזטרה, ר׳ גזזטרה.

גִּזּוּם*, ז, איום, הטלת אימה על איש; פעלת הכורת והזומר.

גִּזּוּר○, ז, גזרת הארג לפי מדת הבגד.

גזז (גָּזַז, יָגֹז, גם יָגֹז), פ״י, חתוך שער או צמר או ירק; *(מעות) החסר מעט ממשקל זהב המטבע או כספה ע״י חתוך; גזה, חלוף, עבור מהר. הִגָּזֵז, הֻחְתַּךְ.

גֵּזֶז*, ז, גזוז צאן.

גְּזֻזְטְרָה*, נ, גזרה רחבה; מקום או בנין בולט

---

[1] גז сокол, Falke, faucon, falcon

מחוץ לחלון או לפתח לשבת עליו.

גָּזִיז*, ז, (־ברד, ־שלג), חתיכת שלג או ברד קטנה.

גְּזִיזָה*, נ, פעלת הגוזז, גזה; מה שנשבר מדבר.

גָּזִיר*, נ, גזר עץ.

גְּזִירָה*, נ, פעלת הגוזר והכורת; °ידיעה לגזור בד לבגדים.

גָּזִית, נ, אבנים מסֻתָּתוֹת; סתות אבנים.

— אֶבֶן גָּזִית, ז, אבן מסֻתתת מצד אחר.

— לִשְׁכַּת הַגָּזִית*, נ, מקום מושב של הסנהדרים בבית המקדש.

גזל (גָּזַל, יִגְזֹל), פ״י, חטוף, לקוח בחזקה דבר השיך לאחר; (־את פלוני) גזול דבר מאיש.
הִגָּזֵל, הלקח, החטף.

גָּזֵל, ז, (ס׳ גְּזֶל), לקיחת דבר בחזקה; דבר גזול.

— קָשֶׁה גָּזֵל הַנֶּאֱכָל*, משל לאמר: הגזלה שנאכלה אין להוציאה מיד הגזלן.

גְּזֵלָה, נ, דבר גזול, גזל.

גַּזְלָן*, ז, מי שדרכו לגזל.

גַּזְלָנוּת*, נ, מעשה הגזלן.

גזם* (גָּזַם*, יִגְזֹם*), פ״י, עשה תנועה באצבע לאיים על איש; איים על איש; כרות, זמור, חתוך ענפי עץ. גַּזֵּם*, הַגְזֵם*, גזום; °הפרז, הפלג, ר׳ גזמה.

גָּזָם, ז, ארבה בטרם צמחו לו כנפים; °דַּיָּרָה, מעמד התולעת לפני התהפכה לפרפר.

גזם.

גֻּזְמָה*, (גּוּזְמָא*), נ, הפרזה, הפלגה, הגדלת דבר או מספר הרבה יותר ממה שהוא באמת.

גֶּזַע, ז, (ר׳ גְּזָעִים), מצבת העץ שבין השרש והענפים; °קבֻצת בני אדם שהם ממוצא אחד; (מ־), ממשפחת איש חשוב.

— גֶּזַע יְשִׁישִׁים*, בן אבות מיחסים ונכבדים.

גזע* (גָּזַע*, יִגְזַע*), פ״ע, הכרת, הגדע, קטן.
הִגְזִיעַ*, עשה גזע, נתון גזע (עץ).

גזר (גָּזַר, יִגְזֹר), פ״י, כרות עץ ממקום מטעו; כרות דבר לחלקים; גזול, לקוח בחזקה; כלה; חתוך; *צוה, פקוד; מול, כרות בשר הערלה; בנה שם או פעל משרש (בדקדוק); (־על דבר) אסור את הדבר; (־השכל וכירב) חיב; פ״ע, (יִגָּזֵר) החלט, חרוץ משפט.
הִגָּזֵר, היה נבדל, הרחק, הִבָּדֵל; הכרת מארץ החיים, מות; החרץ משפט; °התיחס בתמונתו לשרש או לפעל (בדקדוק). הִתְגַּזֵּר*, התחלק לחלקים.

גזר.

גֶּזֶר, ז, (ס׳ גִּזְרֵ, ר׳ גְּזָרִים), נתח, בתר, חתיכה; גזיר עץ; *מין ירק ששרשו נאכל (מראה השרש כתום) 1).

גְּזַר*, גְּזַר־דִּין*, ז, פסק, משפט חרוץ (עפ״ר קשה).

גְּזֵרָה, נ, מקום שמם מלא סלעים וצוקים; *החלטה; פקודה, גזר דין קשה; הטלת אסור או חובה על העם מצד ראשי העם או הממשלה; יעוד המזל; סִבָּה; (עשה דבר, גזרה שמאר, או משום־) מפחד פן־.

— גְּזֵרַת מֶלֶךְ*, נ, פקודה או חק בלי טעם מובן.

— גְּזֵרָה שָׁוָה*, ז, הקש (דמיון) תלמודי מדין לדין על ידי מלה שוה הנמצאת בתורה בשניהם; °מבטא לאמר: אין כל דמיון בין המשל לנמשל.

— גְּזֵרָה שָׁוָה מֻפְנָה*, קוראים לגזרה שוה שהמלה השוה בשני הפסוקים מְיֻתֶּרֶת ואין בה צרך במקומה.

1) גזר морковь, Möhre, carotte, carrot

גְּזָרָה*, נ, (ר׳ גְּזָרוֹת), קצב תבנית הגוף, חתוך האברים; אגף הבנין, בנין צרדי המחֻבר לבית; *גזוזרה היוצאת מן הדיוטות העליונות בבנין; אבן מסֻתתת; (ברקדוק) חלק פעלים של נטיה אחת; מעלת הגוזר ארג לבגר עפ״י המִדה.

גַּזְרַקַשׁ°, ז, מכונה לגזר ולקצץ קש למאכל בהמה.

ג״ח, ר״ת, גמילות חסד, הלואה.

גחה (גָּחָה, יִגְחֶה), פ״י, משוך, הוציא; *פ״ע, נטה הצדה (כתל).

גְּחוּךְ*, ז, בת צחוק; צחוק בבוז לדבר.

גָּחוֹן, ז, בטן החיים הרומשים.

גְּחוֹר*, ת, מי שפניו אֲדֻמים ביותר.

גְּחִילָה°, נ, עמום, שרפת דבר לאט לאט.

גחך*, (גָּחַךְ*, יִגְחַךְ*, גם גִּחֵךְ*, יְגַחֵךְ*), פ״ע, צחוק; °צחוק בדְמיה, מבלי להשמיע קול.

גַּחְכָן*, ז, לץ, לֵיצן, מעורר צחוק בדבריו או בתנועותיו.

גחל (גָּחַל°, יִגְחַל°), פ״ע, עמום, בער לאט. הִגָּחֵל*, הַגְחֵל*, הפוך לגחלים.

גַּחֲלִילִית°, נ, ר׳ גחלת הלילה.

גַּחֶלֶת*, נ, (כ׳ גַּחַלְתִּי, ר׳ גֶּחָלִים), שריד אור בוער, פחם בוער; °מין מחלה, מין מכה שהבשר מסביב נשחר ונשרף.

— גַּחֶלֶת הַלַּיְלָה°, נ, מין תולע מאיר בלילה.

— גֶּחָלִים לוֹחֲשׁוֹת*, נ״ר, גחלים בוערות באש המשמיעות כעין קול לחישה.

— גֶּחָלִים עוֹמְמוֹת*, נ״ר, גחלים שכמעט כבתה אשן.

— הִכָּוֵה בְגַחַלְתּוֹ שֶׁל־*, הֵענש יחד אתו; הִפָּגע מכעסו של פלוני.

גַּחֲמוֹן*, ת, מדליק דלקה מבלי להשגיח למיתת אנשים על ידה.

גחן (גָּחַן*, יִגְחַן*), פ״ע, שחה, הִכָּפף.

גַּחַר*, ז, מערה טבעית גדולה בסלע.

גֵּט*, ז, שטר; ספר כריתות הנתן מאיש לאשתו; שטר שחרור מאדון לעבדו.

— גֵּט מְעֻשֶּׂה*, ז, גט שנתן הבעל בהכרח ולא ברצונו הטוב.

גִּטִּין*, ז, שם מסכת תלמודית העוסקת בדיני גטים.

גַּי, גַּיְא, גֵּיא, ז, (ר׳ גֵּאָיוֹת), עמק, רֶוַח צר בין שני הרים.

— גֵּיא־הִנֹּם, שם מקום בדרום ירושלים, מקום התפת ששם העבירו את הבנים למלך.

גִּיגִית*, נ, כד גדול, חבית; °מכסה זכוכית על צמחים.

גִּיד, ז, חוט, מיתר מחבר ומקשר; אחד מצנורות הדם שבגוף החי; מיתר בגוף החי המקשר את האברים יחד; *אבר ההולדה; חוט בצק.

— גִּיד הַנָּשֶׁה, ז, הגיד הנמצא על כף הירך.

(גיד) גַּיֵּד*, פ״י, כרות הגידים; גזור לגזרים.

גֵּיהִנֹּם*, ז, שאול, מקום ענוי הרשעים אחרי מותם.

גְּיוּס*, ז, אסף גדודי צבא, אסף אנשים לגדודים.

גִּיּוּר*, ז, קבלת דת ישראל.

גִּיּוֹרָא*, ז, ר׳ גֵּר.

גִּיֹּרֶת*, נ, אשה שנתיהדה וקבלה דת ישראל, ר׳ גֵּר.

גַּיֵּז*, פ״י, קצר, החסר את הסוף (במאמר וכדומה).

גיח (גָּח, יָגִיחַ), פ״ע, פרוץ לפניו, פרוץ החוצה; חיל ורעוד. הָגֵחַ, גִּיחַ.

גיכ״ק°, סדר ארבע האותיות שמוצאן מהחך (בדקדוק).

גיל (גָּל, יָגִיל), פ״ע, שמוח, עלוז.

גִּיל, ז, שמחה רבה; תקופת החיים; שנות האדם, תקופת חיי האדם; גל אבנים (שעל הקבר); *ענבל הפעמון, לשון המצלה.

— בֶּן־גִּיל־*, שנולד בזמן אחד עם־.

גִּילָה, נ, שמחה רבה, חדוה.

גִּימוֹן*, ז, ר׳ גִּמּוּל, גְּמוּן.

גֵּימַטְרוֹן*, ז, חכם בחכמת השעורים.

גִּימַטְרִיָּה*, נ, חכמת השעורים (המדידה); צרופי האותיות למספרן (למשל „יין" בגמטריה שבעים:

—י׳ עשרה, י״עשרה, נ׳ חמשים, יחר שבעים).

גימל*, ר׳ גמל.

(גין) בְּגִין*, מ״י, בגלל, בעד.

(גים) גַּיֵּם*, פ״י, אסוף את הצבא, הכן חיל למלחמה; ר׳ גוס, הגים.

— גַּיֵּם לֵב־*, ר׳ גסס, הגס לב.

גַּיִס*, ז, (ר׳ גְּיָסוֹת), גדוד צבא, חיל.

גִּיס*, ז, בעל אחות אשתו; אחי הבעל או האשה או בעל אחותם, בעל האחות.

גִּיסָה*, נ, אחות הבעל או האשה או אשת אחיהם, אשת האח.

גַּיֵּץ*, פ״י, כרסם, קרסם.

גיץ*, ר׳ גֵּץ.

גִּיר*, ז, סיד חי לפני הִכבותו במים; קֶצֶף הצף על גבי השמרים.

— בֵּיצַת הַגִּיר*, נ, חֹמֶר להלבין את הנעלים.

גַּיֵּר*, פ״י, יַהֵד, הָבֵא בברית היהדות. הִתְגַּיֵּר*, התיהד בוא בברית היהדות.

גִּירוּת*, נ, מין עוף [1].

גִּירִית°, נ, מין חי יונק בעל חרטם מחֻדד ורגלים קצרות, ר׳ תחש.

גירית.

גירסא*, ר׳ גירסה.

גִּישָׁה*, נ, פעלת המתקרב ונוגש אל־.

ג״כ, ר״ת, גם כן.

גַּל, ז, צבור אבנים; תל שממה, אבני מפלת; ערמת מים המתגלגלת ומתנשאה למעלה; מעין נובע; מין בריח לסגר הדלת; *צרות, רעות; צב השריון.

[1] גירות лысуха, Wasserhuhn hulque, coot,

-- גַּל אֱגוֹזִים*, ז, צבור אגוזים; משל על איש ידען גדול כששואלים אותו איזו־ שאלה הוא מרבה לענות תשובות על ענינים שונים.

— גַּל עֲצָמוֹת*, ז, צבור עצמות; *כנוי לאיש רזה ביותר.

— גַּלִּים קָשִׁים עָבְרוּ עַל־*, צרות ורעות רבות באו על־.

— כִּסֵּא גַּלִּים*, ז, כסא מתפרק.

— גַּל שֶׁנִּתְלָשׁ*, גל מַיִם שנשפך על יבשת החוף.

גַּלָּב, ז, מגלח, סַפָּר.

גלג* (גָּלַג*, יִגְלַג*), פ״ע, התפאר, התהדר בשוא.

גִּלְגּוּל*, ז, סבוב, פעֻלת המגלגל; כניסת הנשמה אחרי המות מגוף אחר לגוף שני; *מין מחול שהמחולל מסתובב סביב עצמו.

— גִּלְגּוּל דְּבָרִים*, ז, המשכת דברים.

— גִּלְגּוּל מְחִלּוֹת*, ז, הגלגול שהמתים יתגלגלו לא״י במערות מתחת לקרקע.

— גִּלְגּוּל עֵסָה*, ז, העברה במערוך על העסה לעשותה שטוחה.

— גִּלְגּוּל שְׁבוּעָה*, ז, הטלת שבועה על איש אגב שבועה אחרת.

גַּלְגַּל, ז, (כ׳ גַּלְגַּלֵּי או גַּלְגַּלֵּי ר׳ גַּלְגַּלִּים או גַּלְגַּלִּים)ס,

גלגל.

אופן עגלה; אופן שעל בור להעלות ולהוריד בו דלי; סבוב, תקופה; מין, צרורי תבן מסתובבים ברוח; מרכבת מלחמה קלה; ענן מלא מטר ורעם; *אבן עגלה לדריכת זיתים; ר׳ גלגל הרקיע; מצב, מעמד האיש בחיים; אנטליה, ר׳ שם; •עמוד מים מתרומם על הים.

— גַּלְגַּל הָרָקִיעַ*, ז, כפת השמים.

— גַּלְגַּל חַמָּה*, ז, כדור השמש.

— גַּלְגַּל הָעַיִן*, ז, כל גוף העין.

— גַּלְגַּל עֵינוֹ שֶׁל עוֹלָם*, כנוי לאלהים.

— גַּלְגַּל הוּא שֶׁחוֹזֵר בָּעוֹלָם*, משל עממי לאמר: מצב האיש בחיים אינו קבוע, פעם עולה פעם יורד.

גִּלְגָּל, ז, ר׳ גַּלְגַּל; אופן עגלת הדישה.

גַּלְגַּל, ר׳ גלל.

גַּלְגַּלּוֹת*, נ, צורת הגלגל.

גֻּלְגֹּלֶת, נ, (כ׳ גֻּלְגָּלְתִּי, ר׳ גֻּלְגְּלוֹת), כלל עצמות הראש המקיפות את המח; ראש; איש אחד, נפש אחת; *מכס המשתלם לפי מכסת הנפשות.

גֶּלֶד, ז׳ (ר׳ גְּלָדִים), עור; קלפת עץ; קרום העולה על המכה כהחלה להרפא; קרום.

גלד* (גָּלַד*, יִגְלַד*), הִגְלִיד*, הִגְלֵד*, פ״ע, התכסה בעור רק, העלה קרום; קפוא בקר.

גַּלְדָּאָה*, ז, סוחר עורות; מעבד עורות.

גִּלְדָּה•, נ, העור העבה שמתחת לנעל.

גֻּלָּה, נ, מעין; קערת שמן עגולה; כדור וכותרת על ראש עמוד; *מוט עץ שבו מסמרים רבים לתלות עליהם סחורות.

גלה (גָּלָה, יִגְלֶה), פ״י, (את), חשוף, ערה, הסר הכסוי; הודיע דבר נעלם; פ״ע (מ־, ל־, מעל־), יצוא והראה; עבור וכלה; עזוב מקום מולדת, יצוא בגולה. הִגָּלָה, הֵחשף, התפשט המכסה; הראה, הופיע לעין; הִוָּדַע. גִּלָּה, הרים המכסה, חשוף, ערה; הודיע דבר סתר. גֻּלָּה, הֵחָשֵׂף, הֵרָאה על ידי אחר. הִגְלָה, הוליך בגולה העבר לארץ נכריה. הָגְלָה, הָעְתַּק מארץ מולדת. הִתְגַּלָּה, גלה את עצמו; התפשט המכסה; התודע, התפרסם.

— גִּלָּה אֹזֶן, הודיע דבר לאיש.

— גִּלָּה פָּנִים*, באר, פרש; חרף, גדף; העז פנים, התחצף.

— מִי יְגַלֶּה עָפָר מֵעֵינֶיךָ*, אמרה על מת: מי יתן והיה חי ורואה את־.

גָּלוּד*, ת, שהפשט עורו.

גָּלוּחַ*, ת, איש שראשו או זקנו מגֻלחים.

גִּלּוּחַ*, ז, מלאכת התגלחות, פעֻלת המגלח.

גָּלוּי, ת, לא מכֻסה; ידוע, מפֻרסם; ז, שטר משטרי המקנה לפנים.

— בְּגָלוּי*, לעין כל, לעיני השמש, לא בסתר.

גִּלּוּי*, ז, פרסום, הודעה בגלוי; הסרת מכסה מעל דבר; התגלות; חיצוניות דבר, בוח של דבר.

— גִּלּוּי דַּעַת*, ז, הבעת דעה באיזה ענין.

— גִּלּוּי עֲרָיוֹת*, ז, זנות, נאופים.

— גִּלּוּי פָּנִים*, ז, פרושו, באורו של איזה ענין; עזות והֻצפה.

— בְּגִלּוּי פָּנִים*, בפרהסיה.

— גִּלּוּי שְׁכִינָה* ז, שרית רוח אלהים על־; התגלות רוח הקדש.

— סִתְרוֹ כְּגִלּוּיוֹ*, תוכו כברו, פנימיותו כחיצוניותו.

גְּלוּלָה0, נ, (ר׳ גְּלוּלוֹת), גרגר קטן של רפואה.

גִּלּוּלִים, ז״ר, תאר גנאי לאלילים, פסלי עץ ואבן.

גְּלוֹם, ז, מעטה רחב להתעטף בו.

גָּלוּם*, ת, לא מעֻבד; לא מובן היטב.

גְּלוּסְקָה*, נ, עוגה, רקיק; ככר לחם לבן.

גְּלוּסְקְמָה*, נ, ארון מתים עשוי אבן.

גִּלּוּף*, ז, פעֻלת המגלף והפוסל.

גָּלוּת, נ, (ר׳ גָּלֻיּוֹת*), יציאת או הוצאת איש או עם מארץ מולדתו לארץ נכריה; קהל הגולים;

*מקום הגלות וזמנה; נגישות ורדיפות בארץ הגלות; °חיים של פנופים וטלטול.

— קִבּוּץ גָּלֻיּוֹת*, ז, קבוץ כל בני ישראל הגולים לארץ ישראל.

— יוֹם טוֹב שֵׁנִי שֶׁל גָּלֻיּוֹת*, שני ושמיני של פסח, שני של שבועות, שני ותשיעי של סכות.

— גָּלוּתָא*, ר׳ גלות.

— רֵישׁ גָּלוּתָא*, ר׳ גולה, ראש הגולה.

גַּלָּחO, ז, כהן קתולי.

(גלח) גִּלֵּחַ, פ״י, גזז שער בתער. גֻּלַּח, היה נָלוּח. הִתְגַּלֵּחַ, גלח את עצמו, הסר בתער את שערו.

גְּלִיד*, ז, קרח, מים קפואים מקֹר.

גְּלִידָהO, נ, משקה מתוק קפוא בקֹר.

גִּלָּיוֹן, ז, (ס׳ גִּלְיוֹן, ר׳ גִּלְיוֹנִים וגם גִּלְיוֹנוֹת*), לוח חלק לכתיבה; לוח מטֹרט למראה; כתנת דקה שבעורה נשקף הבשר; *הַחֵלֶק החָלק הבלתי כתוב המקיף את הכתוב בדף; °נוסחה אחת של עתון.

— הַגִּלְיוֹנִים*, ז״ר, ספרי הדת הנוצרית.

גָּלִיל, ז, מוט ענל וארך; ככר; פלך; שם חבל ארץ בצפון ארץ ישראל; °העגולים הרמיונים שעל כדור הארץ; גלגל.

גָּלִיל, ת, דבר המתגולל.

גְּלִילָה, נ, גליל, ככר ארץ; *בריכת מגלה; °כריכת ספר התורה אחרי הקריאה.

גְּלִילִי*, ת, יושב ארץ הגליל אשר בצפון ארץ ישראל.

גְּלִימָה*, נ, מעיל, בגד עליון, ר׳ גלום.

גַּלְיָנִי*, ת, מכסה גלים, רועש ומעלה גלים (ים).

גְּלִיפָה*, נ, ר׳ גלוף.

גלל (גַּל, גָּלַל, יָגֹל), פ״י, טלטל דבר ממקום למקום בהסיבה; הסר דבר מעל־; כרוך מגלה בכריכה. הִגֵּל, הֻסַּב, הֻכַּךְ; שטוף, זרום כגלים. גּוֹלֵל, גלל. גִּלְגֵּל, גלל; *לוש במערוך; גרום לדבר שיבוא; הטל חובה על ידי חובה אחרת, וכן בשבועה; (־עם פלוני־) אכול עם פלוני יחד סעודה קלה ופשוטה; עסוק וטפל בדבר יחד עם־; עסוק וטפל בדבר. גּוֹלֵל, הֻגּוֹל. הֻגַּל, גלגל. הִתְגּוֹלֵל, הִתְגַּלְגֵּל, התהפך, הסתובב; °הכנס (נשמת איש) בגוף איש או חי אחר.

— גַּלְגֵּל בֵּיצָה*, בשל ביצה שלא תהיה קשה.

— גַּלְגֵּל עִם־*, אכול עם—סעודה קלה ופשוטה.

— גַּלְגֵּל עַל־*, הטל והעמס על־.

— הִתְגַּלְגֵּל עִם־*, הטפל ב־.

(גלל) בִּגְלַל־, מ״י, בשביל, בעד.

גָּלָל*, ז, גלגול, סבוב; ר׳ בגלל.

— אֶבֶן גָּלָל*, נ, אבן כברה שמניעים אותה ממקומה על ידי גלגול.

גָּלָל, גֵּלֶל, ז, (עפ״י רב בלשון רבים: גְּלָלִים), רגב צאה, צפיע בקר; *גוש קטן; גל, ערמת מים המתנשאה למעלה.

גלם (גָּלַם, יִגְלֹם), פ״י, כרוך, עטוף, צנוף; *(עם על־) הטעה בחשבון; רמה, הונה; פ״ע, היה בלי תאר ותמונה. הִגָּלֵם*, הָגְלַם*, הִתְגַּלֵּם*, הֵעָשֵׂה גלם, גוף.

— מִצְווֹת גְּלוּמוֹת*, נ״ר, חקים לא מבארים לפרטיהם.

גֹּלֶם, ז, גוש בלי תאר ותמונה; גוף העובר בבטן אמו; *כלי שלא נגמרה מלאכתו; נבער משכל, הדיוט; גוף; גוף האדם בלי נשמת חיים; דיָרה, גזם, מעמד התולעת טרם התהפכה לפרפר; °תבנית אדם עשויה מחמר.

גַּלְמוּד, ת, בודד, עירירי; עצוב.

גַּלְמוּדָה*, נ, אשה נדה.

גָּלְמִיO, ת, (משקל־), משקל הסחורה עם מעטפתה; (מחיר־) מחיר הסחורה כמו שהיא בלי הנחה.

גְּלָמַסְטְרָה*, נ, קצה הבריח העבה.

גְּלָסְקָה*, נ, ר׳ גלוסקה.

(גלע) הִגָּלַע*, הִפָּקַע, הִפָּתַח (מכה). הִתְגַּלַּע, התלהב מכעס, התפרץ; עבור הגבול; הִפָּקַע, הִפָּתַח (מכה); התברר, היה ברור.

גַּלְעִין*, ז, גַּלְעִינָה*, נ, גרעין קשה (כגרגרניות, זיתים, שזופים, תמרים וכדומה).

גלף* (גָּלַף*, יִגְלֹף*), גִּלֵּף*, פ״י, פסל, פִּתַּח, חקוק.

גְּלַפְקָה*, גְּלַפְקְרָה*, נ, שמיכת צמר להתכסות בה בעת השֵׁנָה.

גלש (גָּלַשׁ, יִגְלֹשׁ), פ״ע, ירוד ממקום גבוה למטה; הלוך בהשכמה; *עבור על פי הכלי (מרתיחה). הִגְלִישׁ*, הַרְתֵּחַ; הפרד, הבדל.

גֶּלֶשׁ*, ז, גל, ערמת מים; דבר דומה לגלי מים.

— מֵי־גְלָשִׁים*, ז״ר, מים רותחים בשעת רתיחתם ועברם על פי הכלי.

גַּלְשׁוּשִׁית*, נ, מורד הר חלק.

גַּם*, ז, האות גמל; זוית נצבת; (מרת״) מדת האורך והרחב של דבר.

גַּם, מ״ח, אף, נוסף על־; עוד זאת; בכל זאת־; (אם־, גם־) או, באפן זה; גם אם, גם כי.

— הֲגַם°, אף, אם כי.

(גמא) גָּמָא, פ״י, שאוף, בלוע משקה; *עשה גומות. הִגְמִיא, הַשְׁקֵה.

גֹּמֶא, ז, קנה הצומח על שפת יאור במצרים.

גִּמְגּוּם*, ז, כבד לשון, עלגות; פקפוק וספק בדבר.

גִּמְגֵּם*, פ״ע, עלוג, דבר בלשון עלגים, דבר ושנה הברות או מלים בדבורו; דבר בחטיפה באפן שקשה לשמע דברים ברורים; פקפק.

— גִּמְגֵּם בְּדָבָר*, פקפק, הטל ספק בדבר.

— גִּמְגֵּם עַל דָּבָר*, קרוא תגר על דבר.

— דָּבָר מְגֻמְגָּם*, ז, דבר בלתי מובן ברור.

גֹּמֶד, ז, מדה קצרה כזרוע, אמה; *מטלית ששמים על הפה להגן מפני הקֹר או האבק.

גַּמָּד, ז, שם עם; ננס, קצר קומה מאד; גבור, כביר כח(?).

גמד* (גָּמַד*, יִגְמַד*), פ״י, מדוד בגֹמד; קַצֵּר המדה. הִגָּמֵד*, הִכָּנֵס והצטמצם.

גמא.

גִּמּוּז°, ז, צמיחת נצרים רכים מן העצים.

גָּמוּל, ת, ילד שנעתק משדי אמו, שחדל מינק.

גְּמוּל, ז, מעשה, פעלה טובה או רעה; שכר, שלומים.

גִּמּוֹל*, ז, מחסום לפי עגל למנעו מלינק.

גמול.

גְּמוּלָה, ר׳ גמול.

גִּמּוּם*, ז, פעלת הגוזם והכורת החלק העליון בדבר.

גִּמּוֹן*, ז, ר׳ גמול.

גָּמוּר*, ת, שָׁלֵם, שלא חסר בו עוד; מֻבְחָר,

בשל (פרי); מֻחלט, ודאי, שאין בו עוד ספק.

גִּמְזָה*, נ, ענף רך ודק.

גִּמְזִי*, ת, רך ודק (ענף, זמורה).

גַּמְחוֹן*, ז, אדם עקש שעושה הכל בלי טעם רק מפני שכך חפץ הוא; ר׳ גחמון.

גמטריה, ר׳ גימטריה.

גֹּמִי*, ז, סוף, צמח שעושים ממנו חבלים לקשירה.

גְּמִיאָה*, נ, בליעת משקה.

גְּמִילָה*, גְּמִילוּת*, נ, ר׳ גמל.

— גְּמִילוּת חֶסֶד*, נ, עשית טובה וחסד; °מלוה בלי רבית.

גְּמִיעָה, ר׳ גמיאה.

גָּמִיר*, ת, בעל גמרא, יודע גמרא.

גְּמִירָה*, נ, סוף, אחרית דבר.

גָּמִישׁ°, ת, רך וקל להִכָּפֵף; מהיר, זריז וקל התנועה.

גְּמִישׁוּת°, נ, תכונת דבר שהוא גמיש.

גמל (גָּמַל, יִגְמֹל), פ״ע, גמור יניקתו מן העץ (פרי), היה לפרי מבֻכָּר; פ״י, בַּכֵּר פרי; הַעתק ילד משדי אמו; שַׁלֵּם לאיש כפעלו; עשה טוב. הִגָּמֵל, העתק משדי אמו. גַּמָּל*, נהג גמלים. הִתְגַּמֵּל°, הגזר מדבר שהתרגל אליו, התרגל מ־.

— גּוֹמְלִים*, ד״ר, עוזרים אחד לשני; (מַעֲלָה שֶׁל־) מעלה הדדית מאיש לרעהו.

גָּמָל, ז, גְּמַלָּה*, נ, בהמת משא ומרכב ביחוד לנוסעים במדבר.

גמל.

— גָּמָל פּוֹרֵחַ*, ז, כרכרה, גמל מהיר ברוצו.

— גָּמָל פּוֹרֵחַ בָּאֲוִיר*, דגמה לשקר ברור ולדבר שלא יוכל להיות.

— פָּצָה פֶּה כְּגָמָל*, פתוח פה רחב מאד.

— גָּמָל נְמֵרִי°, ז, מין בהמה מדברית בעלת צואר ארך מאד וגון עורו מְנֻמָּר.

גמל נמרי.

גַּמָּל*, ז, נוהג גמלים, עוסק בגמלים.

— חַמָּר גַּמָּל*, כנוי לאיש המסופק בדעותיו.

גִּמֶּל*, שם האות השלישית בא״ב העברי, ג.

גַּמְלָה*, נ, גשר קטן, מעברה קטנה; על של זוג שורים.

גְּמַלָּה* נ, נקבת הגמל, נאקה.

גַּמְלוֹן*, ת, גדול, גס.

גַּמֶּלֶת*, נ, קבוצת גמלים ההולכים יחד.

גמם* (גָּמַם*, יָגֹם*), פ״י, כרות, גזור החלק העליון מדבר; קלוף. הִגָּמֵם*, הִכָּרֵת. גַּמֵּם*, גָּמֹם.

גֻּמְמִית*, נ, גומה, חפירה; הגומות הקטנות הנשארות בעור הפנים אחרי מחלת האבעבעות.

גמע*, ר׳ גמא.

גמר (גָּמַר, יִגְמֹר), פ״ע, כלה, תום, אפוס, הגיע לסופו; גמול; החלט; *למוד; פ״י, כַּלֵּה, הַשְׁלֵם. הִגָּמֵר, הֻשְׁלַם, החרץ; גמול (פרי)

גְּמַר*, קטר בשמים על גחלים; שרוף לגחלים; אִבֵּר, כִּלָּה; לִמֵּד, הורות. הִגְמִיר*, גִּמֵּר. הֻגְמַר*, התקטר; הֻחלט. הִתְגַּמֵּר* התקטר, התבשם בריח בשמים שעל הגחלים; גמול (פרי).

— לְגַמְרֵי*, תה״פ, בשלמות, כלו.

— וְגוֹמֵר*, וגו׳, מבטא שהוראתו: הקורא צריך שיגמר סוף הפסוק או המאמר שהובאה רק תחלתו.

גְּמָר*, גֶּמֶר*, ז, סוף, אחרית; החלטה.

גְּמָרָא*, גְּמָרָה*, נ, חלק התלמוד המבאר את המשנה; למוד.

גְּמָרָה*, גַּמַּרְתָּא*, נ, גחלת; מחלת עור, אבעבועות; אבן טובה אדמה, אקרח.

(גמש) הִתְגַּמֵּשׁ*, הִכָּפֵף.

גַּן, ז, גִּנָּה, גַּנָּה, נ, מקום גדור שצומחים בו עצי פרי או צמחים.

— גַּן יָרָק, ז, מקום גדור שצומחים בו ירקות.

— גַּן עֵדֶן*, ז, מקום ענג לנשמות הצדיקים בעולם הבא; ⊙מקום תענוגים.

— כְּגִנָּה בֵּן הַגַּנָּן*, ר׳ גנן.

גַּנַּאי*, ר׳ גני.

גנב (גָּנַב, יִגְנֹב), פ״י, לקוח מרשות אחרים בהעלמה ובסתר; (— לב, — דעת*) רמה, הטעה. הִגָּנֵב, הִלָּקַח בהעלמה. גִּנֵּב, גנוב פעמים רבות; רמה, הטה לב איש בחנף. גֻּנַּב, הֻגְנַב. הִתְגַּנֵּב, הלוך או בוא בהחבא, בסתר מבלי שירגיש איש בזה.

— גְּנוֹב דַּעַת, גְּנוֹב אֶת הָעַיִן*, רמה, התעה.

— גִּנֵּב אֶת עַצְמוֹ*, הִמָּלֵט, השתמט.

גַּנָּב, ז, (נ׳ גַּנָּבִית*, גַּנֶּבֶת*), לוקח בהעלמה משל אחרים.

— פִּרְצָה קוֹרְאָה לַגַּנָּב*, ר׳ פרצה.

גְּנֵבָה, נ, פעֻלת הגנב; הדבר הנגנב.

— גְּנֵבַת הַדַּעַת*, נ, רמאות, מרמה.

גְּנֻגֶּנֶת*, נ, תרמיל של העני שמאסף לתוכו את כל מה שנותנים לו.

גְּנֻדָּה*, נ, גדוד, פלגת צבא.

(גנדר) הִתְגַּנְדֵּר⁰, התהדר, התיפה.

גַּנְדְּרָן⁰, (נ׳ גַּנְדְּרָנִית⁰), ת, משתדל למצא חן בהתיפות ובתנועות.

גַּנְדְּרָנוּת⁰, נ, מדת המתהדר והמתיפה.

גַּנָּה, גִּנָּה, נ, ר׳ גן.

(גנה) גִּנָּה*, פ״י, חרף, גדף; נתון דפי, בוזה. גֻּנָּה, חורף, גֹּרף, בֻּזה. הִתְגַּנָּה, הִמָּאֵס, התבזה, הֻשְׁפַּל.

גָּנוּב, ת, דבר שנגנבו אותו.

— תְּשׁוּבָה גְנוּבָה*, נ, דחיה בקש, בטול טענת איש בתשובה שאין בה ממש.

גָּנוּז, ת, נסתר, נעלם מן העין.

— גְּנוּזִים*, ז״ר, ספרים שלא נתקבלו אל כתבי הקדש.

גִּנּוּי*, ז, פעלת הסגנה והמחרף.

גִּנּוּן⁰, ז, הוצאת האותיות בדבור דרך האף; הגנה, פעלת המגן.

גְּנוֹנָה*, נ, מחצלת שמוחה מעל לראש הפועלים למחסה משמש; חֻפָּה.

גְּנוֹנִית*, נ, גן קטן.

גְּנוּסְיָא*, נ, נכברי העם, מיחסים; (יום־), יום הולדת.

— בֶּן־גְּנוּסִים*, בַּת גְּנוּסִים*, ת, מיחס, מיחסת, בן טובים, בת טובים.

גְּנוּת*, נ, גנַי, דפי; דבר לא נאה.

גֶּנֶז, ז, (עפ״ר בל״ר: גְּנָזִים), בית אסף כתבים עתיקים ודברים יקרים; הדבר הגנוז.

גנז* (גָּנַז*, יִגְנֹז*), פ״י, אצור; הִטמִן, הִסתִּיר. הִגָּנֵז*, הֵאָצֵר, הִטָּמֵן; מות, גוע, הֵאָסֵף.

גַּנְזָךְ, ז, אוצר, בית מסכנות.

גנח* (גָּנַח*, יִגְנַח*), פ״ע, שעֹל, השתעל; הֵאָנֵחַ, הֵאָנֵק; רקוק דם.

גְּנָי*, ז, גנות, דפי, בזוּ; חרפה, בושה.

גְּנִיזָה*, נ, הטמנה, הסתרה; אוצר, בית מסכנות;

•מקום שטומנים בו דפי ספרי קדש קרועים ובלים.

— בֵּית גְּנִיזָה*, ז, אסם, ממגורה, בית מסכנות.

גְּנִיחָה*, נ, אנחה, אנקה; שעול; נשימה מקצר רוח ומלחץ; רקיקת דם.

גְּנִין*, ז, חתיכת בשר העֻבָּר שהאשה מפלת לפני זמן יצירתו; קְבִים גסים.

גנן (גַּן, גָּנַן, יָגֵן), פ״י, (על־), סכוך, היה למחסה; •הוציא האותיות בדבור דרך האף. הֻגַּן, היה למחסה.

גַּנָּן*, ז, נוטע עצים ומשגיח על הגן, יודע עבודת הגנים.

— כְּגִנְּה בֵּן הַגַּנָּן, כְּדוֹר בֵּן הַנָּשִׂיא*, משל עממי ידוע לאמר: לכל דור נשיאו הראוי לו.

גַּנָּנוּת○, נ, מלאכת הגנן.

גַּנֶּנֶת*, נ, ר׳ גנן; •המחנכת והמלמדת בגן הילדים.

גַּס*, ת, עבה, שמן; גדול; לא מְנֻמָּס; עבה, לא דק (כתב).

— אֲכִילָה גַסָּה*, נ, אכילה יותר מכדי שביעה.

— בְּהֵמָה גַסָּה*, נ, בהמה מן מין הבקר.

— חֲרִישׁ גַּס*, ז, חרישה של תלמים רחבים.

— מִדָּה גַסָּה*, נ, במדה גדולה, הרבה בפעם אחת.

— פְּסִיעָה גַסָּה*, נ, פסיעה במרחק בין שתי כפות הרגלים, פסיעה גדולה.

— גַּס רוּחַ*, ת, בעל גאוה, גא.

— לִבּוֹ גַס בְּ־*, אינו מתביש עוד מפני־.

— גַּסִּים*, ז״ר, נקבים גדולים, עשית צרכים, המלת רעי.

גַּס*, ז, גז, מין צפור טורף, דומה לאיה [1]; רֹחב הארג, עצם שטח הארג שבכנים לאמרות.

גַּסָּא*, ז, צר, עבר; אמן.

[1] נס ястреб, Habicht, vautour, vulture

גסה* (גָּסָה*, יִגְסֶה*), פ״ע, גהק, הוציא גַּזִּים העולים מן הקבה אל הפה בקול עבה מחמת מאכל כבד. הִתְגַּסָּה*, היה גס, היה עבה.

גִּסּוּי*, ז, הוצאת הגזים העולים מן הקבה אל הפה בקול עבה מחמת מאכל כבד.

גַּסּוּת*, נ, חסר נמוס.

— גַּסּוּת רוּחַ*, נ, גאוה יתרה.

גִּסְטְרָה*, נ, חספה, שבר כלי שיש לו בית קבול.

גְּסִי*, ז, עלית הגזים (האדים) מן הקבה אל הפה.

גְּסִיסָה*, נ, גויעה, יציאת הנפש, היסורים האחרונים לפני המות.

גסס* (גָּסַס*, יְגֹסֹס*), פ״ע, היה חולה מאד, היה נוטה למות, היה קרוב למות; היה גס, התנהג בגסות. הֻגַּס*, ברור ואסוף את הגסים והגדולים; (־דעת, ־לב), התנהג בגסות דעת מבלי לפקפק.

ג״ע, ר״ת, גן עדן; גלוי עריות.

גַּעְגּוּעִים*, ז״ר, כליון נפש, תשוקה לדבר שחלף ועבר, תשוקה לדבר רחוק; חבה יתרה מהורים לילדיהם וכדומה.

גַּעְגֵּעַ*, פ״ע, חמור (התרנגלת) חפירה קלה בארמה לשעשוע; השתוקק לדבר בכליון נפש; פלול (עשב) בין האצבעות כדי שיתנדף הריח. הִתְגַּעְגֵּעַ*, (־על) השתוקק לדבר בכליון נפש; השתעשע.

געה (גָּעָה, יִגְעֶה), פ״ע, השמיע קול (בקר וצאן); נתון קול יללה.

גְּעוּל*, ז, טהרת כלים על ידי טבילה במים רותחים; דבר נפלט וּמֻשְׁלָךְ; ○דבר מאוס; עון, חטא.

גְּעִי*, גַּעְיָה*, גְּעִיָּה*, נ, קול המית הבהמה; קול בכי ויללה.

גַּעְיָה○, ז, (בדקדוק), מתג הבא תחת אות לפני שוא נע.

גְּעִילָה*, נ, ר׳ גְּעוּל.

געל (גָּעַל, יִגְעַל), פ״י, מאוס, תעב, השלך הלאה

מרגש מאוס. הִגְעַל, הִמָּאֵס; *הִטָּהֵר (כלי) במים רותחים. הֲגְעַל, הַפֵּל ילד שלא מלאו חדשיו; *טַהֵר כלי בטבילה ברותחין. הֻגְעַל*, הִטהר (כלי) במים רותחים. הִתְגָּעֵל*, הִמָּאֵס, הִתָּעֵב.

גֹּעַל, (־נֶפֶשׁ), גַּעֲלוֹ°, ז, רגש של מאוס ותעוב.

גער (גָּעַר, יִגְעַר), פ״ע, (ב־), נתן בקול על־, אַיֵּם, דַּבֵּר בנזיפה; פ״י, קלל, ארור; הַשְׁמֵד, השחת.

גְּעָר°, ז, ר׳ גערה.

גְּעָרָה, נ, תוכחה, הזהרה; תוכחת חמה; השמעת קול אדיר (רעם); קללה, מארה.

געש (גָּעַשׁ, יִגְעַשׁ), פ״ע, רגוז, רעוש, התגודד (הארץ), התרגש (הים); *השתעל, התעטש (בעל חי). הִגְעִישׁ*, הרגיז, הרעיש. גֹּעֵשׁ, הִתְגָּעֵשׁ, התרגז, המה בשאון גדול; קפץ, רקוד בהתרגשות (סוס).

גַּעַשׁ°, ז, גְּעָשָׁה°, נ, רגז ורעש, התרגשות.

— הַר גַּעַשׁ°, ז, הר שרפה, הר יורק לבות אש.

הר־געש.

גַּף, ז, גוף; גב, מקום גבוה; כנף; זרוע; *אזן כלי מחברת אליו ומתנועעת; שפת נהר.

— בְּגַפּוֹ, לבדו, באין אחר עמו.

ג״פ, ר״ת, ג׳ פעמים, שלש פעמים; גט פטורין.

גָּפָה*, נ, גדר של קנים קלועים יחד; גדר אבנים מסדרות זו על גב זו בלי טיט וחמר ביניהן; שפת נהר.

גִּפּוּף*, ז, חבוק, חשוק; סגירה; מסגרת, שפה בכלי.

גִּפּוּר°, ז, זריקת גפרית על צמחים; קטור כלי או חבית בגפרית.

(גפל*) גִּפֵּל*, נהוג, הסע.

גֶּפֶן, נ, (כ׳ גַּפְנִי, ר׳ גְּפָנִים), עץ עושה פרי ענבים, ר׳ אשכל.

— גֶּפֶן אַדֶּרֶת*, נ, גפן שיש לה דמות גזע עץ וענפים.

— גֶּפֶן דָּלִית*, נ, גפן ששריגיה מטפסים ומשתרגים על עץ או גדר.

— גֶּפֶן סוֹרַחַת, גֶּפֶן רַגְלִית*, נ, גפן ששריגיה משתרעים על האדמה.

— צֶמֶר גֶּפֶן*, ז, כתנה, מין צמח בארצות החמות שפריו מלא סיבי צמר רכים.

— גֶּפֶן שָׂדֶה, נ, גפן מדברית.

גֶּפֶס*, גִּפְסִים*, ז, מין חמר סידי לבן שבהתערבו במים יקשה מהר, ר׳ גבס.

גִּפֵּס*, פ״י, דבק וחבר בגפס.

(גפף) גִּפֵּף*, חבק; הקף. גִּפּוּף*, חִבּוּק, הִקּוּף.

גֹּפֶר, ז, מין עץ (יש אומרים: ברוש).

(גפר) גִּפֵּר*, פ״י, עַשֵּׁן בגפרית; כסה דבר בגפרית. הִתְגַּפֵּר*, הֻעַשַּׁן בגפרית; הִכָּסֵה בגפרית.

גַּפְרוּר°, ז, בדיד עץ שראשו משוח בגפרית או בחמר שרפה אחר להדלקה.

גָּפְרִית, נ, חמר שרפה הנמצא באדמה וגונו כתם[1].

גֶּפֶת*, נ, פסלת זיתים אחרי שסחטו מהם את השמן.

(גפת*) גִּפֵּת*, פ״י, כסה בגֶפֶת.

גפ״ת, ר״ת, גמרא, פרוש, תוספות.

גֵּץ*, ז, (ר׳ גֵּצִים*), ניצוץ, שביב עץ או מתכת מלֻבנת הַנִּתָּז ממנה בשעה שמכים עליה בפטיש; טיט שלא יבש לגמרי ובולט מהאדמה.

ג״צ, ר״ת, גר צדק.

---

[1] גפרית cĕpa, Schwefel, soufre, sulphur

גֵּר, ז, איש או עם יושב בארץ נכריה; (נ׳ גִּיּוֹרֶת*), בן נכר שקבל עליו דת ישראל.

— גֵּרֵי אֲרָיוֹת*, ד״ר, גרים שהתגירו מפני פחד האריות שעלו עליהם, גרים שהתגירו לא מרצונם הטוב.

— גֵּרִים גְּרוּרִים*, ד״ר, גרים הנמשכים אחרי דת ישראל מעצמם.

— גֵּר־צֶדֶק*, ז, בן נכר שקבל עליו דת ישראל בתם לבו.

— גֵּר תּוֹשָׁב*, לא יהודי שחדל מעבוד אלילים(?).

גָּר, ז, פ׳ הר שרפה (איוב כ״ח, ר׳) ; מקום עסק באדמה; הר, גל, גבעה; שכן.

ג״ר, ר״ת, גאולה ראשונה; גם רוח.

גָּרָב, ז, מין צרעת יבשה מעוררת גרוד וחכוך; *חבית של חרס; שק עור לבגדים.

גֶּרֶב*, נ, (ר׳ גַּרְבַּיִם*, כ׳ גַּרְבֵּי*), פוזמק, מכסה הרגל מסריג חוטים שעליו נועלים את הנעל.

גָּרֶבֶת°, נ, צרעת יבשה מעוררת גרוד וחכוך.

גַּרְגּוּתָנִי*, ז, בשר חי העולה על המכה.

גַּרְגִּיר*, ז, ר׳ גרגר: שם ירק.

גַּרְגֵּר, גַּרְגַּר, ז, ענבה, פרי קטן; *גרעין דק ; גל אבנים קטנות; °כדורי רפואה קטנים.

גִּרְגֵּר*, פ״י, קטוף גרגרים אחר אחד מהעץ או מהאשכול ; יַבֵּשׁ פרי עץ ; שטוף הגרון במים וכיו״ב; שפוך לתוך הגרון; הוציא קול צרוד מהגרון; הִתְגַּרְגֵּר*, גרגר את גרונו.

גַּרְגְּרָן*, ז, זולל וסובא, להוט אחרי שתיה.

גַּרְגְּרָנוּת°, נ, זוללות, תאוה לאכול ולשתות הרבה.

גַּרְגֶּרֶת*, נ, (ר׳ גַּרְגָּרוֹת*), גרון; הקנה שבתוך הגרון שממנו יוצא הקול ; זוללות.

— הַגַּרְגֶּרֶת מְכַלָּה אֶת הַזָּהָב*, משל עממי לאמר : הזוללות מכלה את הממון ועושה את הזולל לעני.

גרד* (גֵּרַד, יִגְרֹד*), פ״י שרוט, מרוט ; הסר קלפה על ידי העברת חודו של דבר חד על שטח גוף ; חרוד, עשה חד ; עורר תאוה לאכילה; סרוק. גֵּרֵד, גרד. הִתְגָּרֵד, התחכך.

גֶּרֶד*, ז, מקום שנגרדו ממנו הכתב ; (בל״ר גְּרָדִים), פתילים מדלדלים מקצה בגד לנוי.

גְּרָדָה*; תהים, בלבד.

גַּרְדּוֹם*, ז, שארית מדבר שנכרת ממנו קצהו.

גַּרְדּוֹם*, ז, בטת מטבח, מקום משפט דיני נפשות אצל הרומאים.

גַּרְדִּי*, ז, אורג פשוט שאינו אומן.

גַּרְדִּיתָה*, נ, אריג, דבר ארוג.

גַּרְדֵּם* פ״י, גזור, חתוך, גזום.

גֵּרָה, נ, מאכל שלעס בשנים ונבלע ; מטבע קטנה, חלק העשרים מן השקל ; *גרעין חרוב; חלק הגוף מהצואר ועד החזה.

— מִשְׁקַל גֵּרָה°, ז, (ברפואה) ,משקל גרעין מגרעיני החרובים.

גֵּרָה, פ״י, הרגז, הרעם ; חרחר ריב ; ששה (חיה באיש) וכדומה; הרגש והרגז העצבים; עורר תאוה וחשק. הִתְגָּרָה, התרגז, התקצף; התחל בריב, חפש תואנה לריב או למלחמה.

— גֵּרָה אֶת הַלֵּב בְּ־*,הביא צרה גדולה על־.

גְּרוֹגֶרֶת*, נ, (ר׳ גְּרוֹגְרוֹת*), תאנה יבשה.

גֵּרוּד*, ז, ר׳ גרידה.

גְּרוּדוֹת*, נ״ר, שביבי עץ או מתכת, הנופלים מתחת המקצעה או השופין.

גְּרוּטוֹת*, נ״ר, שברי כלי מתכת; סחורות עתיקות ונושנות.

גֵּרוּי*, ז, שסוי, חרחור ריב.

גָּרוּם*, ת, גדול הרבה יותר על מדתו (אמה גרומה).

גֵּרוּמִים*, ז״ר, הוספה ועודף שהמוכר נותן לקונה.

גָּרוֹן, ז, (ר׳ גְּרוֹנִים), צואר; בית הבליעה, גרגרת.

— קְרוֹא בְגָרוֹן, צעוק בקול, דבר בקול רם.

— אוֹתִיּוֹת הַגָּרוֹן° אוֹתִיּוֹת גְּרוֹנִיּוֹת°, א, ה. ח. ע. ר.

— לָהוּט אַחֲרֵי גְרוֹנוֹ*, ר׳ להוט.

גְּרוֹס*, ז, עושה גריסים מדעוני בר.

גֵּרָעוֹן*, ז, נכוי בחשבון, מחסור, חסר; מקום נמוך ועמק באדמה שמתקבצים שם המים ונשמרים בתוך האדמה.

גָּרוּעַ*, ת, רע; פחות; בסר, לא בשול (פרי); נכוי מחשבון או ממספר.

גְּרוּעָה*, נ, נאות מדבר, מקום צמחים במדבר.

גָּרוּף*, ז, גְּרוּפִית*, נ, חתיכת ענף שלקחה לנטיעה או לשתול (ביחוד מזית).

— גְּרוּפִית שֶׁל שִׁקְמָה*, משל לדלות וריקות וחסר כל; משל לשפלות וחסר ערך.

גָּרוּר*, ת, (גֵּר־), גר קנאי הנזהר בכל מנהג העם שבא אליו.

גֵּרוּשׁ*, ז, וכן בל״ר גֵּרוּשִׁים*, נתינת גט לאשה; רדיפות; קהל האנשים שגרשו מארצם.

גָּרוּשׁ*, ת, איש שגרש את אשתו, שנתן לה גט.

גְּרוּשָׁה* ת״נ, אשה שבעלה גרש אותה, נתן לה גט.

— גְּרוּשַׁת הַלֵּב*, אשה שבעלה לא גרש אותה עדין, אבל החליט בלבו לגרש אותה.

גֵּרוּת, נ, מושבה, מקום מושב לגרים; ישיבה בארץ נכריה; *קבלת דת ישראל.

(גרז), הִגְרֵז, הִגּוֹר, הִכְרִת.

גַּרְזֶן, ז, (ר׳ גַּרְזִנִּים), קרדום, כלי ברזל לחטב בו עצים.

גרזן.

גֵּרִי*, ת, יוצא חלצי גרים.

גְּרִיד*, ז, זמן היבש, שאין בו גשמים; מקום יבש; עץ חשוף עלים.

גרידא*, ר׳ גרדה.

גְּרִידָה*, נ, פעלת הגורד.

גְּרִיס*, ז, גרעיני תבואה שנגרסו ונטחנו לפתיתים.

גְּרִיעוּת*, נ, רע איכות דבר; תכונת דבר שהוא גרוע.

גְּרִיפָה*, נ, פעלת הגורף והמטאטא.

גְּרִיץ*, ז, חלת לחם עבה.

גְּרִירָה*, נ, פעלת הגורר והמושך

גְּרִישָׁה*, נ, ר׳ גרוש.

(גרל) הִגְרִיל*, פ״י, הפל גורל.

גֶּרֶם, ז, עצם, עקר הדבר; *גוף.

— גַּרְמוֹ אוֹמֵר שָׁם*, הדבר גופו מוכיח שם.

גרם (גָּרַם, יִגְרֹם), פ״י, גרד בשר העצמות; שבר עצם; *סבב, היה סבה לדבר. הֻגְרַם, היה לסבה. גֵּרֵם, שבר עצם; גרד בשנים בשר עצם. הַגְרֵם*, הפה הסכין הצדה בשעת שחיטה.

גְּרָם*, ז, גְּרָמָא*, נ, סִבָּה.

גֹּרֶן, נ, (ר׳ גְּרָנוֹת), מקום חלק מתקן לדוש בו תבואה; תבואת הגרן; זמן הבאת התבואה הגרנה; *אבן כעין חצי גליל נבוב שדרכה נשפכים מי המעין אל הברכה; בְּרֵכָה, אפרוחים שיצאו בזמן אחד מדביצים.

— חֲצִי גֹּרֶן עֲגוּלָה*, חצי עגול.

גרס (גָּרַס, יִגְרֹס), פ״ע, הִשָּׁבֵר, התפוצץ; *למד; חזור על הלמוד; הסכם לנסח ידוע; *פ״י, עשה גריסים. הִגָּרֵס*, היה שגור ורגיל על ידי למוד. הַגְרֵס, שבר, נפץ.

גִּרְסָה*, גִּירְסָא*, נ, נסח קבוע; שנוי שבין נסח לנסח; למוד.

— גִּרְסָא דְיַנְקוּתָא,* ר׳ ינקותא.

גַּרְסִי*, ז, עושה גריסים.

גרע (גָּרַע, יִגְרַע), פ״י (עם מ־), מנע; המעט, לקח מ־, חסר; חתוך השערות; אסוף מים (איוב לו כז); נתון גרעינים; פ״ע, מעוט, היה מצער. הִגָּרַע, הִכָּרֵת, אבוד זכר; הִבָּדֵל; חסור, מעוט. גֵּרַע, הוציא, הפיק. הַגְרֵעַ*, עשה, נתון גרעינים.

— הַמּוֹסִיף גּוֹרֵעַ*, מבטא ידוע לאמר: המוסיף על דבר ממעטו.

גָּרָע*, ת, רופא פשוט, חובש, מקיז דם.

גַּרְעוֹן*, ז, הֶסֵר; הפסד; נִכּוּי.

גֵּרְעוּת*, ר׳ גְּרִיעוּת.

גַּרְעִין*, ז, חרצן, הזרע שבתוך הפרי; גרגיר תבואה; משקל קטן (ר׳ גרגיר).

גַּרְעֶנֶת○, נ, חלי עינים, שגרעינים קטנים מכסים פני עור העפעף מבפנים.

גרף (גָּרַף, יִגְרֹף), פ״י, משוך תשוא הלאה; טאטא; *וקציה, קחת הרטב שבקערה על ידי חתיכת לחם. הִגָּרֵף*, דסגר באגרוף (כף היד).

— גְּרוֹף בְּיַבִּים*, נקה צנורות של שופכים, במובן: עבור עבודה בזויה ביותר.

גָּרָף*, ז, (גְּרַף שֶׁל רְעִי*), כלי לשתן ולצאה.

גרר (גָּר, גָּרַר, יָגֹר, יִגְרֹר), פ״י, משוך, סחוב; כרות, גזור במגרה או במשור; גרור בדבר הר: העלה גרה; *פ״ע, הסחב, המשך אחריו.

הִגָּרֵר*, הסחב, המשך אחריו; דנסר, היה גזור במשור. גֹּרַר, כרות, גזור במגרה. גָּרוּר, יגזור במגרה. הִתְגּוֹרֵר, התפרץ, הסתער, התחולל (ר׳ גור). הִתְגָּרֵר*, התגרר, התחכך.

גְּרָרָה○, נ, (אנגר), ע״י המשך הדבור: מין עגלה בלי אופנים על השלג.

גררה.

גֶּרֶשׁ, ז, תבואת הארץ, צמח, פרי; *אחת הנגינות בספרי הקדש (׳), וכן גֵּרְשַׁיִם (״).

גֶּרֶשׂ, ז, גריסין, פתותי גרעיני תבואה.

גרש (גֵּרַשׁ, יְגָרֵשׁ), פ״י, הוציא; שלוח הרחק ממקומו; *נתון גט לאשה. הִגָּרֵשׁ, השלח, היה גרוש; התגרש, הסתר. גֹּרַשׁ, גרש. גָּרוּשׁ, שלוח ממקומו. הִתְגָּרֵשׁ*, (האשה) הגרש.

גְּרֻשּׁוֹת, נ, שלוחים, רדיפות.

גְּרִישׁ, ר״ת, גזרה שוה.

גִּשְׁגֵּשׁ*, פ״ע, ר׳ קשקש.

גִּשָּׁה*, נ, ר׳ גישה.

גָּשׁוּם*, ת, רוה, רטוב מגשם; שירדו בו הרבה גשמים, (יום או חדש או שנה).

גָּשׁוּשׁ*, ז, מוט ארך או חבל ובקצהו אבן למדד את עמק המים.

גַּשּׁוּשָׁא*, ז, המודד את עמק המים בגשוש.

גִּשִּׁישׁ*, (שֶׁל מִטָּה), ז, מוט הנתן על חלקי מטה של פרקים לחברם יחד.

גֶּשֶׁם, ז, מטר חזק; *גוף (בלשון החקירה).

— ימות הַגְּשָׁמִים*, ז״ר, עת שהגשמים יורדים בארץ ישראל, (מחשון עד ניסן).

(גשם) הִגְשִׁים○, היה לגשם, לגוף. גָּשׁוּם*, רוה מגשם, הרטב ממטר; *קבל תמונת גוף. הִגְשִׁים, הוריד גשם; *תאר מושג מפשט בתמונת גוף. הִתְגַּשֵּׁם○, ההפך לגוף; היה גס.

גַּשְׁמוּת○, גַּשְׁמִיּוּת○, נ, טבע הגשם, טבע הגוף.

גַּשְׁמִי○, ת, של גשם, של מטר; מטבע הגשם והגוף.

גָּשְׁפַּנְקָה*, נ, חותם; חותם עם אות מיחד לממשלה או למשפחה.

גִּשְׁקָר*, ז, מין משי משוש, כלך.

גֶּשֶׁר, ז, מעברה נטויה על נהר.

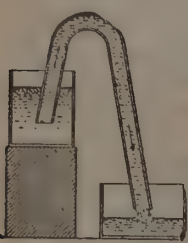
גשר* (גִּשֵּׁר*, יְגַשֵּׁר*), הִגְשִׁיר*, פ״י, עשה גשרים.

גַּשָּׁר*, שומר הגשר; איש מעביר אנשים וחפצים במעברה; עושה גשרים.

(גשש) גִּשֵּׁשׁ*, משש, חפש דבר על ידי משוש; נגוע בקרקע הים, עמד בחול (אניה). הִתְגּוֹשֵׁשׁ*, הִתְגַּשֵּׁשׁ*, האבק, הלחם.

גֶּשֶׁת, ר׳ נגש.

גִּשְׁתָּה*, נ, משאבה שמעלים בה מים ממקום עמוק, ריופי כסוף להרק

נשתה.

על ידו טולים מכלי אלכלי בכח לחיצת האויר. גַּת, נ, (ר' גִּתּוֹת, גִּתִּים), בור שדורכים בו ענבים; *עת דריכת הענבים; חצר הקבר. גִּתִּית, נ, שם כלי נגינה; *אשה דורכת בגת.

ד.

ד, האות הרביעית באלף בית העברי ושמה דָּלֶת; *סימן, ארבעה, עם נקודות או קו מאזן למעלה — ארבעה אלפים; °ד׳, אדני.

דְּ־*, דְּ״, א״ח, שֶׁ־, אשר, של.

דָּא*, מ״ג, זאת.

— דָּא עָקָא*, זאת הצרה.

ד״א, ר״ת, דבר אחר; דבר אחר; דרך ארץ; ד׳ אמות.

דאב (דָּאַב, יִדְאַב), פ״ע, המוג מרב צער ויגון, העצב; (— הָעַיִן), הזל דמעה. הִדְאִיבº, דאוב. הִדְאֵב*, צער, העצב.

— לֵב נִדְאָבº, ז, לב בואב.

דַּאֲבº, ז, דְּאָבָה, נ, (ס׳ דַּאֲבַת, כ׳ דַּאֲבָתִי), יגון, צער (?) ; פחד (?).

דְּאָבוֹן, ז, (ס׳ דַּאֲבוֹן, כ׳ דַּאֲבוֹנִי), ר׳ דאבה.

— לְדַאֲבוֹן לִבִּי או נַפְשִׁי, לְדַאֲבוֹנִיº, לצערי.

דאג (דָּאַג, יִדְאַג), פ״ע, (את־, מ־), ירוא, חשוש; היה שרוי בצער; (ל־), חרוד ל־, ירא מן קרה רע את־. הִדְאִיגº, גרום לדאגה. הִתְדָּאֵגº, דאוג.

דְּאָגָה, נ, (ס׳ דַּאֲגַת, כ׳ דַּאֲגָתִי, ר׳ דְּאָגוֹת) מגור; חששה; חרדה; מצב האיש הדואג; זעזוע (הים).

דאה (דָּאָה, יִדְאֶה), פ״ע, עוף מהר, טוס, פרש כנף.

דָּאָה, נ, מין עוף טורף [1].

דַּאֲוָהº, דַּאֲווֹןº, ר׳ דאבה, דאבון.

[1] ראה Gabelweihe, коршун, milan, glead

דאל״כ, ר״ת, דאם לא כן.

דאר, ר׳ דואר.

דֹּב, ז״נ, (כ׳ דֻּבִּי, ר׳ דֻּבִּים), מין חיה גדולה טורפת;

דב

שם לשתים מקבצות הכוכבים, הדב הגדול והדב הקטן; *דֻּבָּה; כנוי לאשה רעה.

— לֹא דֻבִּים וְלֹא יַעַר*, לא היה ולא נברא, לא היו דברים מעולם.

דֹּב לָבָןº, דֹּב הַיָּםº, ז, שם חיה טורפת מצויה בארצות הצפון הקרות.

דב לבן.

ד״ב, ר״ת, דברים בטלים.

דֹּבֶא, ז, (כ׳ דָּבְאִי) שֶׁפַע (?); ימי הַזִּקְנָה (?).

דבא*, (דָּבָא*, יִדְבָּא)*, פ״י, הזל, שפוך, דבב.

(דָּבַב*, יִדְבֹּב*), (נמצא במקרא רק בהוה דּוֹבֵב). פ״י, עורר לְדַבֵּר; *פ״ע, נטוף, נזל טפות טפות; משוח בדבר לַח או מְדַבֵּק; דַּבֵּר, הגה.

דְּבָב*, דְּבָבָא*, ז, שנאה, איבה, רגש האיש החפץ ברעת השני.

— בַּעַל דְּבָב*, בְּעַל דְּבָבָא*, ז, (ר׳ בַּעֲלֵי דְבָב*), אויב, שונא.

דְּבְדְּבָן*, ז, (ר׳ דְּבְדְּבָנִים). דְּבְדְּבָנִית*, נ, (ר׳ דְּבְדְּבָנִיּוֹת), גרגרניות, מין פרי עץ ובתוכו גלעין קשה כדורי.

דִּבָּה, נ, דברי גנות על איש או על דבר.

— הָבֵא דִבָּה, הוֹצֵא דִבָּה, הלוך רכיל, נתון דופי.

דֻּבָּה°, נ, הנקבה של הדב.

דבוב*, ת, שונא, אויב.

דָּבוּק, ת, מְחֻבּר בדבק; נמשך אחרי־.

דִּבּוּק*, ז, חבור כדבק; אחדות; דביקה, °בד טוח בדבק לצוד בו עופות הנדבקים בו; רוח רעה השוכנת באיש.

דָּבוּר, (בינוני), נאמר, אמור.

דִּבּוּר, ז, בטוי מלים בפה; שיחה, מאמר; *מלה.

— עַל פִּי הַדִּבּוּר*, במצות האלהים.

— תּוֹךְ כְּדֵי דִבּוּר*, במשך עת בטויה של מלה אחת.

— שְׁתִיקָתְךָ יָפָה מִדִּבּוּרְךָ*, מכתא לאמר: טוב לך לשתק.

דְּבוֹרָה, נ, (ר׳ דְּבוֹרִים), מין זבוב עוקץ הנותן דבש.

— אוֹמְרִים לִדְבוֹרָה: לֹא מִן דֻּבְשֵׁךְ וְלֹא מִן עֻקְצֵךְ*, ר׳ דבש.

דבורה.

דְּבוֹרִית°, נ, נחיל של דבורים, קבצת דבורים רבות יחד.

דִּבְיוֹן, (נמצא רק בלי״ר: דִּבְיוֹנִים), ז, צֵאת היונים.

דָּבִיק°, ת, הנוח לדבק ב—.

דְּבִיקָה*, נ, חבור, אחוד, פעלת הדובק.

דְּבִיר, ז, קדש הקדשים בבית המקדש; °החדר הפנימי בהיכל.

דְּבֵלָה, נ, (ס׳ דְּבֶלֶת, כ׳ דְּבֶלְתִּי, ר׳ דְּבֵלִים, דְּבֵלוֹת), תאנה יבשה; *גוש עגול תאנים יבשות דרוכות ודבוקות זו לזו.

דַּבְלוּל*, ז, קצה בולט בדבר.

דַּבְלֵל*, פי״, עשה דבר לקלוש ע״י הוספת מים או ע״י הרחקת חלקיו הקטנים זה מזה.

דבק (דָּבַק, דָּבֵק, יִדְבַּק), פ״ע, (לְ־, אֶל־, בְּ־, עִם־, אַחֲרֵי־), התחבר, האחז זה בזה, התאחד; חֻבּר ע״י דֶבֶק; הלוך בדרך־; אהוב; רדוף אחרי־; השג; *פי״, חַבֵּר ואחד, חבר ע״י דֶבֶק. הִדָּבֵק*, התחבר, המשך אחרי־. דַּבֵּק*, חַבּר היטב בדבק, אַחד; רדוף אחרי־. דֻּבּוֹק, חֻבּור בחוזקה, אָחוֹז היטב. הִדְבִּיק, הַצמד, חבר; קרב באהבה; (־אחרי־) רְדוֹף אחרי־; (־את־) השג, הגיע. הָדְבַּק, דֻּבּק. הִדַּבֵּק* (הִתְדַּבֵּק*), התחבר בחוזקה, התאחד היטב.

דָּבֵק, ת, (נ׳ דְּבֵקָה), אחוז, נצמד, מְחֻבּר; דבר שיש לו הסְגֻלה להיות נדבק; °נסמך (בדקדוק).

דֶּבֶק, ז, (כ׳ דִּבְקִי), צִמוּד, חִבּוּר; המקום שבו שני דברים דבוקים; *חמר שמדביקים בו שני דברים יחד.

דְּבֵקוּת°, נ, התחברות; סְגֻלַּת ההתחברות; התפעלות, התאמצות לרכז כל הכונה לתפלה ולהתעלות אל האלהות.

דַּבְקוּת°, נ, טבע דבר שהוא נדבק.

דָּבָר, ז, (ס׳ דְּבַר, כ׳ דְּבָרִי), מאמר, דבור, בטוי, מה שמוציאים מהפה בכלי הדבור; עצם, ענין, מקרה; פקודה; עצה.

— דָּבָר הָאָבֵד*, דבר שאם לא יעשוהו בזמנו ילך לאבוד.

— דָּבָר אַחֵר*, פרוש אחר; ביאה אל אשה; חזיר, וכן כל דבר מגנה שאין האדם רוצה להוציא מפיו.

— אִישׁ דְּבָרִים*, דַּבְּרָן.

— דְּבָרִים בְּגוֹ*, כונה מיחדת יש בתוך דבר זה.

— בַּעַל דְּבָרִים*, תובע, בעל דין.

— דִּין וּדְבָרִים*, טענות ותביעות.

— דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ (או דְּבַר שָׁנָה בְּשָׁנָה וכיו"ב), כל הנצרך לזמן ידוע, באותו זמן.

— דִּבְרֵי הַיָּמִים*, קורות, הִסְטֹרִיָּה.

— דָּבָר הַלָּמֵד מֵעִנְיָנוֹ*, ר' לָמַד.

— דְּבַר־מָה, איזה דבר.

— דִּבְרֵי נְבִיאוּת*, ז"ר, דברים שאין להם הוכחות בצדם.

— דִּבְרֵי סוֹפְרִים*, ז"ר, תקנות שתקנו אנשי כנסת הגדולה שאינן מדברי תורה.

— לֹא דָבָר, אֵין דָּבָר, אין מאומה.

— לֹא יְהֵא דָבָר*, הדבר נאמר רק־.

— עַל דְּבַר, בגלל, בסבת; על אודות; (—אשר) יען כי.

— רַגְלַיִם לְדָבָר, ר' רגל.

— דְּבַר שְׂפָתַיִם, ז, דברים שאין בהם עצה ודעת כי אם בטוי מלים בלבד.

(דבר) (נמצא במקרא רק בהוה: דּוֹבֵר), בטא בשפתים, הגד; *נהוג, הוביל. הִדַּבֵּר, (גם עם עַל־, בְּ־), דִּבֵּר איש את רעהו, שוחח. דִּבֵּר, (יבוא גם עם: אֶל־, עַל־, אֶת־, בְּ־, עִם־), בטא בשפתים, הביע רעיון במלים, הגד, הודיע; (—בְּלֵב, —עִם לֵב, —אֶל לֵב) הגה, חשוב; (—בְּ־) הגד רעות על־; דבר אל־; (—עַל לֵב) דבר דברים טובים, נחומים; הִשְׁמִיד. דִּבּוּר, בִּטּוּא. הִדְבִּיר, הִכְנִיעַ. הִדַּבֵּר (הִתְדַּבֵּר), דִּבּוּר.

דֶּבֶר, ז, (ר' דְּבָרִים), מַגֵּפָה, קֶטֶב.

דֹּבֶר, ז, (כ' דָּבְרִי), אָחוּ, מקום מרעה לצאן.

דִּבֵּר, ז, (ר' דִּבְּרוֹת*), מלה, דבור.

— עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת*, עשרת הדברים שדבר אלהים לבני ישראל בהר סִינָי.

דַּבָּר*, ז, מַנְהִיג, ראש.

דִּבְרָה, נ, דבר, מאמר, דבר חֹק.

— עַל דִּבְרַת־, על דבר, בשביל.

— עַל דִּבְרָתִי, באמונתי (נשבעתי).

דִּבְרָה, ר' דוברה.

דַּבְּרָן*, ת, (נ' דַּבְּרָנִית*, נ"ר דַּבְּרָנִיּוֹת*), היודע לדבר או לנאם יפה; המרבה לדבר.

דַּבְּרָנוּת*, נ, הסגֻלה לדבר הרבה; הסגֻלה לדבר יפה.

דְּבַשׁ, ז, (כ' דִּבְשִׁי), החמר המתוק אשר תעשינה הדבורים במין מאכלן; מין מתוק היוצא מפרות (תמרים, ענבים) או ממין קנים ידועים.

— לֹא מִן דֻּבְשֵׁךְ וְלֹא מִן עֻקְצֵךְ*, בטוי לאמר: אין צרך לא בטובתך ולא ברעתך.

דבש*, (דָּבַשׁ*, יִדְבַּשׁ*), פ"י, עשה דבש מתמרים וכדומה. הִדְבִּישׁ*, התחמץ, התקלקל (דבש).

דִּבְשָׁה, נ, עסיס נוזל.

דִּבְשׁוֹן°, ז, כרום, שם עוף קטן ינק דבש [1].

דִּבְשָׁן*, ז, עוגת דבש; מתיקות.

דַּבֶּשֶׁת, נ, (כ' דַּבַּשְׁתּוֹ, ר' דַּבָּשׁוֹת, ס"ר, דַּבְּשׁוֹת, כ"י, דַּבְּשׁוֹתֵיהֶ), גב, חטוטרת הגמל.

דָּג, ז, (ס' דַּג, ר' דָּגִים, ס"ר דְּגֵי), נפש חיה בעלת עצמות וחוליות החיה במים.

— דָּג מָלוּחַ*, מין דג מיוחד [2].

— דְּגֵי רְקָק*, ז"ר, דגים קטנים לא חשובים.

— קָרוּעַ כְּדָג*, בטוי לאמר; קרוע לקרעים בלי רחמנות.

— מַזַּל דָּגִים*, שם אחד המזלות (של חדש אדר).

דַּגְדֵּג°, פ"י, נגוע וממשש במקום שהנגיעה מעוררת גרוי עצבים וצחוק.

דִּגְדּוּג°, ז, פעֻלת המדגדג.

דָּגָה, נ, שם קבוץ למין הדגים; דג אחד; *דג קטן.

דגה, (דָּגָה, יִדְגֶּה), פ"ע, פרה ורבה. הִדְגָּה°, התרבה כדגים.

---

[1] דבשון колибри, Colibri, nectarinia

[2] דג מלוח селедка, Hering, hareng, herring

דג

דָּגוּל*, ז, פעלת המתאספים אל תחת דגל; מיטה ושקר.

דִּגּוּן*, ז, עשות הדגן בערמות, תקון התבואה.

דָּגוּשׁ0, ת, שיש דגש בתוכו.

דְּגִירָה*, נ, חמום הביצים להוציא מהן אפרוחים (עוף).

דָּגִית*, נ, ר׳ . דוגית.

דְּגִילָה0, נ, דגול, פעלת המתאספים תחת הדגל.

דגל (דָּגַל, יִדְגֹּל), פ״י, הרם הדגל. הִדְגִּל, התאסף אל תחת הדגל. דִּגֵּל*, רמה, ההות. הַדְגֵּל0, רוֹמם, נשא; התנַשֵּׂא.

— דָּגוּל מֵרְבָבָה, נשא ומרומם, עומד לנס.

דֶּגֶל, ז, · נס, חתיכת אריג מרבקה למוט עשויה לסדר את הצבא, להכיר את העם אשר בחר בו לסמל לו; פלוגה מפלוגות הצבא.

— הוֹלְכֵי בִדְגָלִ*, הולכים בסדר ומשטר ובשורה.

דַּגְלָן0, ז, שוטר הדגל, ממונה על הדגל.

דֻּגְמָה*, (דוּגְמָא*), נ, (ר׳ דֻּגְמוֹת*, דֻּגְמָאוֹת*), חלק מועט מאיזה חמר להראות כי כלו דומה לחלק זה; דבר שהוא למשל ולדמיון לדברים אחרים; דבר יוצא מן הכלל.

— דֻּגְמָתוֹ0, בדומה לו.

דָּגָן, ז, (ס׳ דְּגַן, כ׳ דְּגָנִי), מיני תבואות השדה (חטים, שעורים, כֻּסמת, שִׁפּוֹן, שבלת שועל) הגדלים בשבלים; לחם; מאכל; *שִׁפּוֹן.

— דְּגַן שָׁמַיִם, כנוי מליצי למן.

(דגן*) דִּגֵּן*, תקן את התבואה בדישה.

דְּגָנִיָּה0, נ, פרח כחול המצוי בין שבלי הדגן[1].

דגר (דָּגַר, יִדְגֹּר), פ״י, חמם הביצים (העוף) להוציא מהן אפרוחים; *ישר את האברים כדי לקפץ.

דגניה.

דגש* (דָּגַשׁ*, יִדְגֹּשׁ*), פ״י, שים דגש באות. הִדָּגֵשׁ0, קבל דגש, הִבָּטֵא בהברה חזקה. דִּגֵּשׁ*, שים דגש באות. הִדְגִּישׁ*, הטעם מלה בקריאה. הֻדְגַּשׁ0, קבל דגש (אות).

דָּגֵשׁ*, ז, נקודה בתוך האות לחזק הברתה (בבואה אחרי תנועה) ואז יִקָּרֵא בשם „דָּגֵשׁ חָזָק״, או לשנות מבטאה (באותיות בג״ד כפ״ת בראשית המלה או אחרי שוא נח) ואז יקרא „דָּגֵשׁ קַל״.

דַּד, ז, פטמת השדים, שַׁד; *ברז; פטמת פרי (אתרג).

(דדה) דִּדָּה*, פ״ע, קִפֵּץ, נִתֵּר. פ״י, עזור (לילד קטן) ללכת בעת למוד ההליכה. הִדַּדָּה (—הִתְדַּדָּה), התנועע, התנהל לאט, (אֲדַדֵּם, תהלים ג״ב,=אֲדַדֶּה עִמָּם).

ד״ה, ר״ת, דבור המתחיל; דברי הכל.

---

[1] דגניה Kornblume, василек, bluet, corn-flower

(דהב*) הַדְהֵב*, (־פָּנִים*), גרום שיוריקו הפנים מפחד או מבושה.

דְּהַב*, ז, דַּהֲבָה*, נ, זהב; מטבע זהב.

דַּהֲבִי*, ז, צורף זהב.

דָּהָה*, פ"ע, שנה מראה, החלש (גון) באפן שיקשה להכירו, כהה (הצבע). הִדְהָה*, עשה דהה, החלש הגון.

דָּהֶה*, ת, (גון), רפה, לא עז; רך, לא קשה.

דה"י, ר"ת, דברי הימים.

(דהם) הִדְהֵם, פ"ע, האלם מבהלה, הֻכֵּה בתמהון.

(דהן) הִדְהֵן*, המשח בשמן וכירב ע"י הדבקו בדבר משוח; היה לגדול ונכבד.

דָּהִין*, ת, משוח בשמן וכירב; גדול ונכבד.

דְּהַן*, ז, משחת שמן.

דהר (דָּהַר, יִדְהַר), פ"ע, רוץ (סוס) במהירות חזקה. דַּהֵר*, הרץ, גרום לדהר.

דַּהֲרָה, נ, קפיצת סוס במרוצה.

דו*, ש"מ, שנים, שתים; ס"ג, זה.

דּוֹאַר*, ז, פקודות משלח מכתבים, פּוֹסְטָה; מוליך המכתבים; המכתבים הבאים ע"י הפוסטה.

— בֵּית דּוֹאַר*, ז, הבית שבו פקודות משלוח המכתבים.

דּוּב* פ"ע, נזול, המוס. דַּיֵּב*, הָדֵב*, החלש, הכאב.

דּוֹבַב, ר' דבב.

דּוֹבֵר, בינוני ז, אומר, מדבר.

דּוֹבְרָה, נ, רפסודה, קורות עצים קשורות יחד להובילן על פני המים.

דוברה

דוג, ר' דיג.

דַּוָּג, ר' דַּיָּג.

דּוּגָה, נ, ציר הדגים; סירה קטנה.

דּוּגִית*, נ, סירה תלויה באניה גדולה ובה עולים מהאניה אל היבשה, בצית.

דוגמא*, ר' דגמה.

דּוּד, ז, (ר' דּוּדִים גם דְּוָדִים), סיר גדול; סל.

דּוֹד, ז, אחי האב או האם; בעל אחות האב או האם; אוהב, רֵעַ, ידיד; *ת, קרוב; חביב, נעים.

דַּוָּד, ז, עושה דודים.

דו"ד, ר"ת, דין ודברים; דת ודין.

דּוּדָאִים, ז"ר, מין צמח נותן ריח טוב ועושה פרי כתפוחים קטנים [1].

דּוֹדָה, נ, אחות האב או האם; אשת אחי האב או האם.

דּוֹדִים, ז"ר, אהבה, חבה, ידידות.

— עֵת דּוֹדִים, נ, פרק (זמן) נשואים.

דוה (דָּוָה, יִדְוֶה), פ"ע, כאוב; הֶעצב. הִדְוָה*, דוה. הַדְוֵה*, הַעצב.

דָּוֶה, ת, כואב, עצוב, שומם.

— אִשָּׁה דָּוָה, נִדָּה.

— יוֹם דָּוֶה*, יום התחזק המחלה אצל החולה בבוא המשבר.

דָּווּי*, ת, לחוץ; כואב.

(דוח) הֵדִיחַ, פ"י, שטוף במים. הוּדַח*, הִשָּׁטֵף במים.

דו"ח, ר"ת, דין וחשבון.

דּוּחִי°, ז, בריה החיה גם במים וגם ביבשה (צפרדע וכרוטה).

דוחק*, ר' דחק.

דְּוַי, ז, מחלה, חלי.

דַּוָּי*, ת, כואב, מצטער.

דוך (דָּךְ, יָדוּךְ), פ"י, כתות גרגרי תבואה וכירב

[1] דודאים мандрагоровое яблоко, Mandrogora, mandrake

לפרורים קטנים. הֲדוֹךְ*, הַכָּתֵת, הוּדַק.

דּוּכִיפַת, נ, מין עוף טמא [1].

דּוּכָן*, ז, (ר' דּוּכָנִים*), מקום עמדת הכהנים בשעת ברכתם, במה; אצטבה; ברכת הכהנים.

— רֵישׁ דּוּכָן*, ז, עוזר המורה החוזר עם התלמידים את השעור.

דוכס*, ר' דכס.

דַּוֵּל*, פ״י, כרוך חוטים ועשה אותם לפקועות.

דּוּלְלָה○, נ, פקעת חוטים.

דּוֹלְפָן*, ז, שם דג גדול בים.

דום (דָּם, יָדוּם), פ״ע, חרוש, שתוק, ר' דמם; חכה, המתן.

דּוּמָה, נ, דממה; קבר, שאול; *לעז, רנון; דברים שמדברים הבריות על אדם לרעה; אשה ששם רע לה; המלאך הממֻנה על השאול.

דּוּמוּס*, ז, נדבך, טור אבנים.

דּוּמִיָּה, נ, שתיקה, דממה, ארך רוח, סבלנות; הקלת הצרה; תה״פ, דומם, מבלי דַבֵּר דָבָר.

דּוּמָם, תה״פ, בשתיקה, מבלי דבר דבר; באין קול; בהשקט.

דּוֹמֵם○, ז, שם לכל מיני המחצבים והמתכיות, (כל הנמצא בתבל נחלק לחי, צומח ודומם).

דון* (דָּן*, יָדוּן*), פ״י, נשוא ונתון בדבר הגיוני למודי; ר' דין. הֲדוֹן, התוכח, התקוטט.

— הַנִּדּוֹן*, שדנו עליו.

דּוֹנַג, ז (כ' דּוֹנַגִּים), שעוה, חמר צהבהב שהדבורים עושות אותו.

דּוּנָעַ○, ז, זוחל שאין ראשו נבדל מקצה זנבו והוא יכול להתנועע פנים לאחור ולהפך [2].

דוּפָן, ר' דפן.

דּוּפֶק*, ז, אבן זקופה שסותמין בה פי מערות הקברים; צלעות הקבר שהמכסה נשען עליהן; ר' דפק.

דוץ (דָּץ, יָדוּץ), פ״ע, קפוץ הלאה, דלוג; תחוב לתוך; *שמוח.

דוק* (דָּק*, יָדוּק*), פ״ע, התבונן היטב. דַּיֵּק*, ר' דַּיֵּק.

דוק, ר' דק.

דַּוְקָא*, תה״פ, רק כך, ולא באופן אחר.

דַּוְקָן*, ת, ר' דַּיְקָן.

דּוּקְרָן*, ר' דקרן.

דּוֹר, ז, (דּוֹרִים גם דּוֹרוֹת), תקופת העת ביחס לאנשים החיים בזמן אחד; זמן חיי האדם; האנשים החיים בזמן אחד.

— לְדוֹרוֹת*, לעולם, לכל משך הימים הבאים.

— לְדוֹר דּוֹר, תמיד.

— דּוֹר וָדוֹר, בכל דור.

— דּוֹר יָתוֹם*, ז, דור שאין לו מנהיגים טובים.

דור (דָּר, יָדוּר), פ״ע שכון, ישוב, האחז במקום. גור; פ״י, הַדְלֵק עצים לעשות מדורה; *צוּר מהפעל נדור. דַּוֵּר, ר' דַּיֵּר.

דּוּר, ז, עגול, מעגל; כדור; *שורה של קליעה (בסל).

דַּוָּר*, ת, מוביל מכתבי הדואר; נושא המכתבים ומחלקם לבעליהם; שופט, דין.

דּוֹרוֹן*, ז, מתנה, מנחה.

דּוֹרֶשׁ*, ר' דרש.

דוש (דָּשׁ, יָדוּשׁ), פ״י, רמוס, בוס; הדק, נפץ; חבוט שבלים להוציא מהן את הגרעינים; *בעול, בוא אל אשה; (— ב־), התרגל, הסכן. הֲדוּשׁ, הֵרמס, הבוס, היה למרמס. דַּיֵּשׁ*, דרוך, רמוס. הוּדַשׁ, הֵחבט (התבואה) במורג.

— דּוּשׁ בַּעֲקֵבוֹ*, לא שים לב ל־; עשה עצמו כלא יודע את־.

דו״ש, ר״ת, דורש שלומך.

דּוּשָׁה*, נ, הֶרְגֵּל; פעלת הדורך והרומס ב־; ○מדרס שתחת מכונה להניע על ידו את־ אופן המכונה.

---

[1] דוכיפת удод, Wiederhopf huppe, hoopoe

[2] דונע amphésbaena

דּוּת*, ז, (ר׳ דוּתִיּוֹת*), גומה, שוחה לפני בור ומוצא ממנה אליו, ואליה נקוים המים היורדים הבורה למען יסתננו; בור חפור באדמה ומסביב לו בנין.

ד״ח, ר״ת, רגש חזק; דברי חול.

דחה (דָּחָה, יִדְחֶה), פ״י, דחוף, גרש; *בטל כח דבר (מצוה וכיו״ב); הַעבר והַעתק דבר מפני דבר אחר; העתק חג וכיו״ב מזמנו לזמן אחר. הִדָּחָה, הִכָּשל; *העבר (מפני דבר אחר או מזמן לזמן אחר). דֹּחֹה, הִכשל ונפול. הַדְחֵה*, דחוף וגרש; הטה מדרך טובה. הִדַּחֵה (—הִתְדַּחֵה), הכשל תפול בחזקה.

— דָּחֹה בְּקַשׁ*, דָּחֹה בְּקָנֶה*, דָּחֹה בְּקָנֶה רָצוּץ*, דָּחֹה בְּתֶבֶן*, בטל טענת איש או דבריו בדבר שאין בו ממש.

— דָּחֹה אֶבֶן אַחֲרֵי הַנּוֹפֵל*, סבטא לאמר: השלך אבן אחרי הנופל, עשה רע לנופל, לחלש, למסכן.

— נִדְחֶה⁰, ת, צום או חג שדחו אותו מהיום הקבוע ליום אחר.

— הַנִּדְחֶה מִפְּנֵי הַשָּׁעָה, הַשָּׁעָה נִדְחֵית מִפָּנָיו*, משל לאמר: סבלנות בעת רעה וצרה מביאה אח״כ למצב יותר טוב.

דִּחוּי*, ז, הרחקה, ארכה (ר׳ דחִיה).

דְּחָוָן*, ז, שלחן קטן לנוי בחדר אורחים.

דָּחוּס*, ת, צפוף.

דָּחוּף, ת, נמהר, אץ.

דָּחוּק*, ת, צר, לחוץ; אנוס; לא מתאים הישב.

דְּחִי, ז, (בהפסק: דֶּחִי), כִּשָּׁלוֹן, נפילה מכח דחיפה.

דְּחִיָּה*, נ, הריפה; ארכה, אחור דבר; לאחר זמן מה.

— דְּחִיָּה בְּקַשׁ*, תשובה רחוקה, תשובה רק כדי לדחות.

דְּחִיל*, ת, נורא, איום.

דְּחִילָה*, נ, פחד, אימה.

דְּחִיפָה*, נ, הדפה; *כח מעורר לפעולה.

דְּחִיק*, ז, (בדקדוק), דגש חזק הבא בראש המלה המחֻברת בענין לזו שלפניה.

דְּחִיקָה*, נ, פעלת הדוחק והלוחץ

דַּחְלוּל*, דַּחְלִיל*, ז, מפלצת, תמונת אדם או חי משֻׁנה שמעמידים בגן להפחיד צפרים ולהרחיקן מהצמחים או מהפרות.

דֹּחַן, ז, מין דגן שגרגריו קטנים מאד [1].

דַּחְסָם⁰, ז, דלקת מוציאה מֻרסה אצל הצפרן.

דחס* (דָּחַס*, יִדְחַס*), פ״י, לחוץ, רחוק יחד.

דחף (דָּחַף, יִדְחַף), פ״י, הדוף, דחה, לחוץ והרחק. הִדָּחֵף, הֵחפז, היה נמהר, מבהל.

דחק (דָּחַק, יִדְחַק), פ״י, לחוץ, ענה; *האיץ; אלוץ, המצר והמנע. הִדָּחֵק, הִלָּחֵץ; הִבקע ופַנה דרך לעצמו בהתאמצות; *הכנס במקום צר.

— דָּחוֹק אֶת הַשָּׁעָה*, התאמץ שיבוא דבר יותר מהר.

דֹּחַק*, דְּחַק*, ז, לחץ, הכרח; מחסור; קשי, כבדות.

— עַל יְדֵי הַדְּחַק*, בקשי, בכבדות, לא על נקלה.

דַּחֲקוּת⁰, נ, ר׳ דֹּחַק.

דטלנ״ת⁰, (בדקדוק) חמש האותיות שמוצאן מהלשון.

דַּי, ז, (ס׳ דַּי, כ׳ דֵּי, דַּיְךָ, דַּיֵּךְ, דַּיּוֹ, דַּיָּהּ, דַּיֵּנוּ, דַּיְכֶם, דַּיְכֶן, דַּיָּם, דַּיָּן), כמות מַספקת שלא נצרך יותר ממנה; תה״פ, (גם עם ב״, כ״), במדת הצורך, כמות מַספקת.

— כְּדֵי, כשעור המַספיק.

— כְּדֵי שֶׁ־, מ״ח, למען.

— מִדֵּי, כל פעם אשר־, כל עת אשר־.

— מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, (וכן בזמנים אחרים) בכל יום ויום.

— מִדַּי*, (יותר־), יותר מהדרוש.

— לְמַדַּי, די.

[1] דֹּחַן просо, Hirse, millet,

דִ״י, ר״ת, דִינֵי יִשׂרָאֵל.

דִי״, מ״י, אשר; של; אם.

דָּיג, פ״י (עבר: דַּגְתִּי. דָג; בינוני: דָג, דָגִים; עתיד: אָדִיג, יָדִיג. צווי: דִיג), צוד דגים.

דַּיָּג ז, (ס׳ דַּיַּג, ר׳ דַּיָּגִים), מי שעסקו לדוג דגים.

דַּיָּגוּת°, נ, מלאכת הדיג.

דַּיָּה, נ, מן עוף טורף ממשפחת האיה.

דְיוֹ, זו״נ, (דְיוֹנִי, דְיוֹךְ, דְיוֹךְ, דְיוֹהוּ, דְיוֹהָ, דְיוֹנוּ, דְיוֹכֶם, דְיוֹכֶן, דְיוֹהֶם, דְיוֹהֶן, ר׳ דְיוֹת) נוזל לכתיבה.

דְּיוּזְגִי*, ז, זוג כפול.

דְּיוֹטָה*, נ, (ר׳ דְּיוֹטוֹת*, דְּיוֹטָאוֹת*), קומת בית, יציע, ר׳ בית.

דְּיוֹמֶד, ז, עמוד כפול, שני לוחות מחברים יחד בצורת זוית ישרה.

דִּיּוּן°, ז, עשית דין, שפוט.

דְּיוֹסְטָר*, ז, אחד מכלי האריגה, הקנה בעל הכנפים אשר סביבו גוללים את חוטי השתי.

דְּיוֹסְקִ*, ר׳ דִּיסַק.

דְּיוֹפִי°, ז, שפופרת להעלות על ידה נוזלים מחבית או מכד.

דיופי

דְּיוֹפַּרְצוּף*, ז, בעל שני פנים.

דִּיּוּק*, ז, דבר הלמד מדבר אחר אַחַר רב עיון; צמצום.

— בְּדִיּוּק*, לא פחות ולא יותר.

דְּיוֹקָן*, ז, תמונה מעתקת מפני איש.

דִּיּוּר*, ז, דירת שכן אחר; מי שדר בבית.

דָּיוּר*, ז, דיר, היושב בדירה בקביעות.

דִּיּוּת°, ז, יציאת טפות נוזלים כעין זעה דרך נקבים דקים שבגוף או בכלי חרס.

דַּיּוּת°, נ, סגלת מה שהוא די.

דְּיוֹתָה°, נ, כלי הדיו, בידיו, קסת.

די״י, ר״ת, דברי ימי ישראל.

דִּיכָה*, נ, פעלת הדך במדוכה.

דִּיל״, ז, מביא המשקאות והמאכלים במארחות ובבתי הקפה.

דִּילָטוֹר*, ז, מלשין, מוסר, מביא דבה.

דִּילָטוֹרְיָה*, נ, מלשינות.

דִּילְמָא*, מלת השאלה, אולי?

דִּימוּס*, ז, בטול ענש כללי מצד מושל; דבר כללי, דבר השיך לַכלל; בית מרחץ צבורי פרסום.

— יָצוֹא בְּדִימוּס*, יצוא מבלי ענש; יצוא בפרסום.

דין (דָן, יָדִין), פ״י, שפוט, עשה משפט; ענוש, יסר, הוכח; (־עִם־) הִשפט, דרוש משפט; למוד דבר מדבר (הלכה); התפלפל בסברה. הִדּוֹן, התוכח, התקוטט, הִשָּׁפט. הִדַּיֵּן°, (=הִתְדַּיֵּן°), עמוד למשפט עם אחר.

— אִם הֲלָכָה נְקַבֵּל, וְאִם לָדִין יֵשׁ תְּשׁוּבָה*, אם זה חק מחלט עלינו לקבל אותו, אבל אם אפשר להתוכח עליו יש תשובה לסתר.

דִּין, ז, משפט, שפוט; ריב; טענה צודקת; משפט קשה; חֹק שעל פיו דנים; זכות במשפט; *מה שמחיב השכל עפ״י הקש דבר לדבר.

— בֵּית דִּין*, ז, שופטים.

— בַּעַל דִּין*, ז, מי שיש לו תביעות על חברו ונשפט עמו.

— הוּא הַדִּין*, אותו הד׳ שיך גם ל־.

— יוֹם הַדִּין*, היום הקבוע שבו יושבים הדינים למשפט.

— יִקֹּב הַדִּין אֶת הָהָר*, ר׳ נקב.

— בְּדִין הָיָה*, צריך היה.

— מִדַּת הַדִּין*, נ, נטיתו של ה׳... לשפט בדין קשה, לא ברחמים.

— עוֹרֵךְ דִּין*, ז, פרקליט, מליץ, טוען.

— צִדּוּק הַדִּין*, ז, הסכמת האדם כי הדין הקשה שנפתח עליו הוא בצדק.

— שׁוּרַת הַדִּין*, נ, לפי הדין הקבוע.

— לְפָנִים מְשׁוּרַת הַדִּין*, לא לפי חֹמֶר הדין הקבוע.

— דִּין וּדְבָרִים*, טענות ותביעות.

— עָשָׂה דִּין*, ריב ריבו.

— דִּינִים*, ז״ר, חֻקִּים דתיים.

— וַהֲלֹא דִין הוּא*, וְדִין הוּא*, וְהַדִּין נוֹתֵן*, הן ההקש השכלי מחַיב כך וכך.

דַּיָּן, ז, שופט.

דֵּין*, מ״ג, זה.

דַּיָּנוּת*, נ, משמרת הדַיָּנים.

דִּינָר*, ז, מטבע יונית ורומית של כסף ושל זהב.

דַּיְסָה*, נ, מאכל של שעורים או חטים כתושות ומבֻשלות.

דִּיסְפֵּק*, ר׳ רספק.

דִּיסַק*, ז, שק כפול הנתן על גבי בהמה מזה ומזה.

דִּיסְקוּס*, ז, קערה, צלחת.

דיעבד*, ר׳ בדיעבד.

דיפתר*, ר׳ דפתר.

דִּיצָה*, נ, שמחה, גילה; מחול, רקוד.

דִּיֵּק*, פ״ע, עשה דבר בדיוק כמו שהוא ולא בקרוב, דוק; עשה דבר דק ולא עבה.

דָּיֵק, ז, (ר׳ דָּיֵקִים), סוללה למצור ולירות ממנה אל תוך העיר.

דַּיְקָן*, ז, המדקדק בכל הליכותיו ומעשיו שיהיו בדיוק.

דַּיְקָנוּת0, נ, תכונת הדיקן, דיוק.

דִּיר*, ז, דירה לעדר צאן, גדרה.

— דִּיר הָעֵצִים*, ז, בית העצים, אסם לעצים.

(דיר*) הִדְיִיר*, הכסה גרורות בהמות (שדה).

דַּיֵּר*, עשה גרורות בהמות; זבל, שים זבל בשדה.

דַּיָּר*, ז, היושב בדירה בקביעות; גר.

דַּיָּרָה0, נ, גלם השרץ, גזם.

דִּירָה, נ, מעון, בנין לשבת בו; *תולעת קטנה שבדגן.

— בֵּית דִּירָה*, ז, בית לדור בו.

דַּיִשׁ, ז, זמן חביטת השבלים, זמן הדישה; פעלת הדש והחובט שבלים; *התבואה הנדושה; דריכה, רמיסה.

דַּיָּשׁ*, ז, האיש שאומנתו לדוש.

דִּישׁ, ז, דִּישָׁה, נ, חביטת השבלים או הדריכה עליהן להוציא מהן את הגרעינים; *ביאת אל אשה, בעילה.

דִּישׁוֹן, ז, מין חיה ממשפחת הצבאים [1].

דַּיֵּת*, פ״י, פלוט טפות דקות דרך נקבוביות (כלי, גוף); העבר דיו על אותיות רשומות. הֻדַּיַּת*, (=הִתְדַּיֵּת*), יצוא (טפות) דרך נקבוביות.

דְּיָתֵיקִי*, ז, צוואה שבכתב.

דַּךְ, ת, (ר׳ דַּכִּים), עשוק, רצוץ.

(דכא) הִדָּכֵא, השבר, הכנע. דִּכֵּא, שַׁבֵּר, נַפֵּץ, הַכנע. דֻּכָּא, שֻׁבַּר, ההרס. הִדַּכֵּא*, דֻּכָּא. הִדַּכֵּא (=הִתְדַּכֵּא), השבר (הלב) מיגון ועֹני.

דַּכָּא, ת, נכנע, נענה. ז, אבק, עפר(?).

דִּכְדּוּךְ, ז, שבירה גמורה.

— דִּכְדּוּךְ הַנֶּפֶשׁ*, ז, שבירת הנפש, צערה הגדול.

דִּכְדֵּךְ*, פ״י, שבר, נפץ.

— דַּךְ מְדֻכְדָּךְ*, עני מדֻכא.

דכה (דָּכָה, יִדְכֶּה), פ״ע, היה שבור, נכנע. הִדַּכֵּה, השבר, הכנע. דִּכָּה, שבר, נפץ, כתות (ור׳ דכא).

דַּכָּה, נ, אשך, ביצי הזכר.

דִּכּוּי*, ז, הכנעה על ידי צרה ומצוקה.

דָּכוּי*, ת, נכנע; שבור.

דֳּכִי, ז, (ס׳ דָּכְיִי, כי דָּכְיִי, ר׳ דָּכְיִים), מחי משברים, קול המון גלים; הגלים ברדתם מטה מטה אחרי הנשאם.

דִּכֵּךְ*, ר׳ רכוך.

דִּכְּן*, ר׳ רוכן.

דֻּכְּם*, ז, נסיך, רוזן.

דַּל, ת, כחוש, רזה; שפל ערך; עני, אביון; מעט הכמות.

---

[1] דישון, Antilope, антилопа

דָּלִ׳, ז, מקצר מן דֶּלֶת.

דַּל״, (צווי), הסר, החסר.

דִ״ל, ר״ת, די למבין.

דלג (דָּלַג, יִדְלַג), פ״ע, קפוץ, דהור; (־על־) עבור על דבר בקפיצה מבלי לנגע בו; *עבור בספר או בענין מחלק אחר לחלק שני רחוק מהראשון מבלי קרוא מה שביניהם. דִּלֵּג, קפץ. על־, קפץ מעל ל־, פסוח על־; *עבור בספר או בענין מחלק לחלק רחוק ממנו מבלי קרוא מה שביניהם.

דִּלְדּוּל*, ז, ירידה במצב; עניות; חתיכת בשר בולטת מהגוף ומדלדלת למטה; ●זקן התרנגל.

דִּלְדֵּל*, פ״י, הַחלש, הַרפה; העתק מעט ממקומו, הניע, טלטל; עשה לדל. דֻּלְדַּל* (פֻּעַל), הִדַּלְדֵּל*, (הִתְדַּלְדֵּל*), חלוש, הֵעָנֵה; היה לדל; היה קטן, שפל; (—אֵבֶר) נתק ממקום חבורו ונשאר דבוק בו קצת.

דלה (דָּלָה, יִדְלֶה), פ״י, הרם, העלה דבר ממקום עמק; שאוב מים מבאר; דִּלָּה, הרם ממעמקים, רומם; הַצל. הִדְלָה*, הרם, תלה ענפי הגפן הסרוחים לארץ על עץ או משענה. הֻדְלָה*, הורם, הָתלה על־ (בענפי הגפנים).

— דּוֹלֶה מַיִם מִבּוֹרוֹת עֲמוּקִים*, כנוי לת״ח חריף השכל מאד.

דַּלָּה, נ, (ס׳ דַּלַּת), סקעת צמר או פשתים קשורה לראש הכישור לטויה; תלתל משער הראש היורד על המצח.

— דַּלַּת הָעָם, דַּלַּת הָאָרֶץ*, המפלגה הנמוכה (העניה) של העם.

דִּלּוּב*, ז, שם עץ[1].

דִּלּוּג*, ז, קפיצה, פסיחה על דבר.

דָּלוּחַ, ת, עכור, לא נקי.

דְּלוּי, ז, פעלת הדולה ושואב ומעלה מים.

דָּלוּל*, ת, ר׳ דלל.

דִּלּוּעִים, ר׳ דלעת.

דַּלּוּת*, נ, עניות, שפלות, חסר כסף; רזון.

— דַּלֵּי דַלּוּת*, דלות מֻפלגת.

דלח (דָּלַח, יִדְלַח), פ״י, עשה עכורים ולא נקיים (מים). הִדְלִיחַ*, דלוח.

דַּלַּחַת°, נ, תעלה למי שופכים (מכנענית).

דִּלְטוֹר*, דִּלְטוֹרְיָה*, ר׳ דילטור, דילטוריה.

דְּלִי, דֶּלִי, ז, (כ׳ דָּלְיִי, דָּלְיָם, ר׳ דְּלָיִים, וגי׳ דְּלָיִים), כלי לשאב בו מים מבאר; ענף מדלה.

— מַזַּל דְּלִי*, שם אחר המזלות.

דלי

דְּלִינָה*, נ, פעלת הדולג והקופץ.

דְּלִיָּה*, נ, פעלת הדולה ושואב מים.

דְּלִיל*, ז, פתיל דק לקשירה.

דְּלֵיקָה*, נ, דלקה, שרפה; פעלת המדליק.

דָּלִית, נ, (ר׳ דָּלִיּוֹת), ענף ארך ודק שאפשר להדלותו; זמורת גפן מֻדלה.

דלל פ״ע, (דָּלַל), התמעט. (דַּל, יַדַּל), הנשא, הרום למעלה (ר׳ דלה); כחוש; רזה, היה דל. הֵדַל*, תלוש עצים (וביחוד זיתים) מתוך גן והשאר רֶוח בין העצים הנשארים. דִּלְדֵּל* (פִּעֵל). דֻּלְדַּל* (פֻּעַל). הִדַּלְדֵּל* (=הִתְדַּלְדֵּל), ר׳ דִּלְדֵּל.

מַיִם דְּלוּלִים*, דר, מים לא עמוקים.

דִּלְמָא*, ז, מעשה.

דִּלְמָה*, מ״י, אולי, יכול היות.

דלמ״נ, ר״ת, רעת למבין נקל.

דַּלַּעַת*, נ, (ברבים דִּלּוּעִים), מין פרי אדמה ממשפחת הקשואים גדול וצהב[1].

דלעות

[1] דלוב Platanis orientalis

[1] דלעת тыква, Kürbes, courge, gourd

דלף (דָּלַף, יִדְלֹף), פ״ע, (—הֲגִית), הָרָטֹב מִמֵּי הגשמים; נטוף, נזל; דמוע, הורד דמעות; הַמֵּס. הִדְלִיף, דָּלוּף.

דֶּלֶף, ז, (דַּלְפִּי, דְּלָפִים), טפטוף מים מהגג; *טפות גשמים הדולפות לאט.

דְּלֵפָה*, נ, צמר הגג; ר׳ דלף.

דַּלְפָן*, ז, איש שעיניו זולגות תמיד.

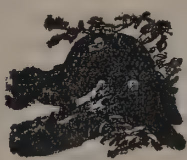
דַּלְפוֹן*, ר׳ דולסן.

דַּלְפֵּק*, ז, שלחן קטן בעל שלש רגלים לשים עליו כוסות וכלים לצרך השלחן.

דלק (דָּלַק, יִדְלַק), פעו״י, בער; שרוף; רדוף אחרי. הִדְלִיק*, הַשְׂרֵף. הַדְלֵק, הבער.

דֶּלֶק*, ז, ר׳ דלקה; *חמר הסקה.

דֶּלֶק, ז, מין חיה יונק [1]).

דלק

דְּלֵקָה*, נ, שרפה, בערה.

— נָפְלָה דְלֵקָה בְ״־, האש אחזה ב״.

דַּלֶּקֶת, נ, (כ׳ דַּלַּקְתִּי) מחלת חם; *התגברות החם בחלק או באבר מגוף האדם.

דֶּלֶת, נ, (כ׳ דַּלְתִּי, ר׳ דְּלָתוֹת, ס׳ דַּלְתוֹת, זוגי דְּלָתַיִם, ס׳ דַּלְתֵי), לוח או קרש סובב על צירים ומכסה פתח חדר או כלי; עמוד בספר; *החצי הראשון של בית בשיר המקבל לחצי השני הנקרא „סוגר״; האות הרביעית של הא״ב.

— דֶּלֶת אַלְמָנָה*, דלת שאינה סובבת על צירה.

— דֶּלֶת הַנִּנְעֶלֶת לֹא בִמְהֵרָה תִּפָּתַח*, משל לאמר: אם ההצלחה פנתה מאיש לא תשוב אליו מהר, ואם באה צרה עליו לא במהרה תעזב אותו.

דָּם, ז, (ס׳ דַּם, דָּמִי, דִּמְכֶם, דָּמִים). נוזל אדם בגידי החי; חיים; עלומים (בהוראה זו הסמיכות: דְּמִי); מלחמה (במליצה).

— דַּם בְּרִית*, ז, הדם הנוזל בכריתת הערלה.

— דַּם הַנֶּפֶשׁ, ז, הדם המקלח ונוזל.

— דַּם עֲנָבִים, ז, יין.

— דַּם הַתַּמְצִית* ז, הדם שאינו מקלח מעצמו.

— עָמוֹד עַל דַּם־, שמוח במיתת־.

— אִישׁ דָּמִים, רוצח.

— אֵין לוֹ דָמִים, אין חיבים מיתה על מיתתו.

— דָּמִים לוֹ, חייבים מיתה על מיתתו.

— דָּמִים*, מחיר דבר, ר׳ דמים.

— שְׁפִיכוּת דָּמִים*, נ, הריגת איש; *עצר וצער ע״י עלבון וכדומה; הלבנת פני אחר ע״י דבור.

ד״מ, ר״ת, דרך משל; דיני ממונות; דבר מצוה.

דְּמַאי*, (דְּמַי)*, ז, תבואה של עמי הארץ שספק אם הפרישו ממנה מעשר.

דִּמְדּוּם*, ז, אור כהה.

— דִּמְדּוּמֵי חַמָּה*, ז״ר, האור הכהה הנשאר ברקיע אחרי שקיעת השמש; בין השמשות; אור הבקר.

דִּמְדֵּם*, פ״ע, היה במצב של תמהון ומבוכה.

דַּמְדְּמָנִיּוֹת*, נ״ר, ענבים שיבשו באשכלותיהם.

דמה (דָּמָה, יִדְמֶה) פעו״י, (ל־, אל־, את־) שוה, היה דומה; חדול, פסוק. הִדְמָה, הֻסְּפָה, אבוד. היה שוה, הראה דומה; דִּמָּה, חשוב, התכון; השוות דבר לדבר; דֻּמָּה* (מְדֻמֶּה*), הֻשְׁוָה, הֻרְאָה לעין. הִדַּמָּה (=הִתְדַּמָּה), השוה, הערך את עצמו.

— דּוֹמֶה אֲנִי שֶׁ־*, בִּמְדֻמֶּה לִי*, בִּמְדֻמֶּנִי*, נראה לי, חושב אני, משער אני.

דֻּמָּה, נ, דממה, שקט; מצוק, מעין בד או עמוד אחוז בקרקע הים צף על פני המים.

דִּמּוּי, ז, עריכת שני דברים זה לעמת זה:

[1]) דלק куница, Marder, martre, marten

לראות במה הם מְדַמִּים ובמה הם נפרדים; כח הציור במחשבה.

דְּמוּמִית°, נ, פרח אֲרַם־העלים[1].

דְּמוּם*, ז, עם, המון, קהל.

דְּמוּם*, תה״פ, ר׳ דימוס.

דְּמוּעַ*, ז, עשית פרי או תבואה לתרומה; הורדת דמעות מהעין.

דְּמוּת, נ, (ר׳ דְּמֻיּוֹת), ציור של דבר הדומה לו; מראה, תמונה; תבנית; *תאר לאלהים.

דְּמַי*, ר׳ דמאי.

דֳּמִי, ז, שקט, מנוחה, שלוה.

— בִּדְמִי יָמַי, בעצם תקף ימי חיי.

דִּמְיוֹן, ז, (ר׳ דִּמְיוֹנוֹת), דמות; שווי; *כח הציור במחשבה; משל.

דִּמְיוֹנִי°, ת, שאין לו מציאות אלא בדמיון.

דָּמִים*, ז״ר, כסף, מחיר דבר. ר׳ מִדָּם.

דָּמָק, ז, רעננות הצמח (יחזקאל יט, י)?.

דמם (דָּמַם, דַּם, יִדֹּם), פ״ע, היה אלם מפחד; עמוד בלי נוע; חדול מ־, שבות. הֻדַּם (נִדַּמּוֹתָ, נִדַּמּוּ, יִדַּם), האלם כאבן; כלה ואבוד. דַּמֵּם*, לכלך בדם. דּוֹמֵם (הוֹמֵם, יְדוֹמֵם), השקט, הרגע. הֲדֵם (גם הִדְמִים), הפוך לאבן, השחת כלה; *השתיק; הרגיע, נתון מנוחה.

דְּמָמָה, נ, (ס׳ דִּמְמַת), קול שפל, קול נמוך; שתיקה.

דֹּמֶן, ז׳ (כ׳ דָּמְנִי), זבל, גלל.

(דמן°) דִּמֵּן°, זבל, שים דֹּמֶן בשדה למיבו.

דמע (דָּמְעָה, תִּדְמַע [הָעַיִן]), פ״ע, נטוף, נזול, זלוג מים, הוריד דמעות. הִדְמִיעַ*, הֶעֱרִב, שקוע; היה לתרומה על ידי התערבות חולין בתרומה. דִּמֵּעַ*, ערב תרומה בחולין. הִדְמִיעַ*, הורד דמעות.

דֶּמַע, ז, דמעה; עסים ענבים וזיתים (?); ראשית תבואת הגרן (?).

דִּמְעָה, נ, מי העינים (בשעת בכי).

[1]) דמומית anemone

— הָיְתָה לִי דִמְעָתִי לֶחֶם, משל מליצי על איש הבוכה תמיד כאלו זה מזונו.

דְּמֶשֶׁק, ז, כסת בפאת ספה או מטה להשען עליה.

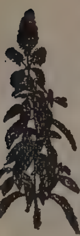
דַּן*, ז, כד חרס גדול (לשמירת נוזלים) ששוליו צרים וצריך לסמכו למען יעמד.

ד״נ, ר״ת, דיני נפשות; דם נדה.

דְּנָא*, דְּנָה*, כנוי רומז: זה; *בחדש הזה (כשמראים לפני זה מספר היום שבחדש, כמו: י״א דנא, לאמר י״א בחדש הנזכר).

(דנג) דַּנֵּג, פ״י, כסה בדונג.

דַּנְדַּנָּה*, נ, שם צמח שריחו נעים ומשתמשים בו לרפואות, מנתה[1]).

דנדנה

דְּנָן*, שלנו, זה שאנו מדברים על אודותיו.

דִּסְקָה*, נ, הזמנה לבוא לבית המשפט.

דֵּעַ, ז, (כ׳ דֵּעִי, ר׳ דֵּעִים), ידיעה, הבנה.

— תְּמִים דֵּעִים, היודע הכל.

— אֲנִי תְּמִים דֵּעִים עִמּוֹ, דעתי כדעתו.

דֵּעָה, נ, תבונה, ידיעה; *מחשבה מחלטת, סברה; טעם; טבע נפש האדם ותכונותיו.

— לְדֵעָה, לדעת.

— הִפְלִיג דֵּעָה מ־*, לא שים לב ל־, זוח את־.

דעך (דָּעֲכוּ, יִדְעַךְ), פ״ע, קפץ, נתר (השלהבת לפני כבותה, המים ממקורם וכיו״ב); כבה. הִדְעִיךְ, רעוך. דִּעוֹךְ, דעוך.

דעץ*, ר, רעץ.

דַּעַת, נ, ידיעה, הבנה, שכל טוב, מחשבה מחלטת. שהיא משרש ידוע; רצון, חפץ; הסכם.

— בַּר דַּעַת*, ז, איש נבון, בעל שכל.

— חֲסַר־דַּעַת°, עָנִי בְדַעַת°, שוטה, אויל.

— יָצוֹא מִדַּעַת*, השתגע.

[1]) דנדנה мята, Minze, menthe, mint

— נִשְׂרְפָה דַעְתּוֹ*, השתגע.

— דַּעַת נְקִיָּה*, נ, טבע האיש המדקדק במעשיו ומחמיר על עצמו.

— דַּעַת קְצָרָה*, נ, אי־רצון, לא שביעת רצון; טבע המהיר לכעס; אסטנים; כִּילַי.

— דַּעַת רְחָבָה*, נ, שביעת רצון, קורת רוח; בעל יד פתוחה.

— שִׁקּוּל הַדַּעַת*, ז, מה שהאדם חושב ושוקל בדעתו על איזה ענין.

— עַל דַּעַת כֵּן*, בתנאי זה.

דַּעְתָּן°, ז, בר דעת, איש נבון; עומד על דעתו.

דַּף*, ז, (ר׳ דַּפִּים*), קרש; עלה (בספר).

דַּפְדֵּף*, הפוך הדפים בספר.

דָּפוֹן*, ת, סמוך לקיר.

דְּפוּס*, כלי שעוצרים וכובשים בו; כלי שקובעים בו צורת איזה דבר ביצקם אותו לתוכו; °מכונה להעתקת אותיות על ניר.

— בֵּית דְּפוּס°, בית שמדפיסים בו ספרים על ידי אותיות.

דְּפוּפָה°, נ, כלי עשוי דפים דפים זה למעלה מזה וריוח ביניהם, ומשמש לסדר בו ספרים או כלים.

דפח״ח, ר״ת, דברי פי חכם חן.

דֹּפִי, ז, (בהפסק: דֹּפִי, כ׳ דָּפְיִי), הדיפה בבוז; לעג, קלס; רכילות; *מטאה; °חסרון, מגרעת.

— נָתוֹן דֹּפִי, בזה, חרף, גדף.

דְּפִיקָה*, י, פעלת הרופק והמכה.

דִּפְלָה*, נ, דבר כפול, דבר מכפל ושניהם הם כאחד.

דֹּפֶן*, ז, (כ׳ דָּפְנִי*, ר׳ דְּפָנוֹת*), כותל, קיר; צד.

— יוֹצֵא דֹפֶן*, ז, ולד בהמה שהוציאוהו מתוכה על ידי פתיחת הבטן.

דפן* (דָּפַן*, יִדְפֹּן*), פ״י, דחה, הדף; לחוץ אל הדֹּפן (במובן: הַבְרֵחַ). פ״ע, הִלָּחֵץ אל הקיר כאדם מסתר. הִדְפֵּן*, לחוץ אל הדֹּפן.

דַּפְנָה*, נ, ר׳ ארדפנה.

(דפס*) הֻדְפַּס*, היה מעתק על ידי דפוס.

הַדְפָּסָה*, העתק מלים או ציורים וכדומה על הניר על ידי לחיצת האותיות או הציורים המשוחים בצבע. הֻדְפַּס*, היה מעתק על ידי דפוס.

דפק (דָּפַק, יִדְפֹּק), פ״י, דחוק, לחוץ, האץ; הכה על־, הקש להשמיע קול. הִתְדַּפֵּק, לחוץ והקש בחזקה.

דֹּפֶק°, ז, מקום העורק שהדם רופק בו.

דֶּפֶק*, דּוֹפֶק*, ז, דפנות הקבר שהמכסה נשען עליהם; אבן שהגולל נסמך עליה.

דִּפְתָּר*, ז, עור מתקן לכתיבה, קלף; מחברת, פנקס.

דצ״ך, ר״ת, דם, צפרדע, כנים (שלש המכות הראשונות שהֻכו בהן המצרים).

דַּק, ז, אבק; כתם לבן או שחור בעין; °אחד מששים בשעה.

דַּק, ת, קטן, כחוש; הפך מן עבה; הפך מן גס; קצר, לא ארוך.

— בְּהֵמָה דַקָּה*, עזים וכבשים.

— דַּקִּים*, דַּקִּין*, מֵעַיִם; השתנה, נקבים קטנים.

דֹּק, ז, (כ׳ דֻּקִּי, דֻּקְּךָ), אריג דק; °כנוי לשמים.

ד״ק, ר״ת, דגש קל; דמי קדימה.

דִּקְדּוּק*, ז, עשית דבר במדה הראויה לא פחות ולא יותר; התבוננות עמֻקה בדבר; פרטי המצוות שאינם מפרשים בתורה; פרטיות; תורת חקי השפה.

— דִּקְדּוּקֵי עֲנִיּוּת*, קַמְצָנוּת.

דִּקְדֵּק*, ר׳ דוק; כתות, פרור לחלקים קטנים; עשה דבר דק; התבונן היטב; התיחס (לדבר מה) בדיוק, בלי ותור; יַשר (בארג וכדומה).

דַּקָּה°, נ, מחלת השחפת, רזון.

דְּקָה°, נ, צחפת, סוללה, מרצפת קטנה; כעין במה קטנה לפני פתח הבית לשבת שם.

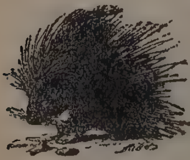
דְּקוּלָא*, ז, סל מלולבי דקלים.

דְּקוּלָאי*, דְּקוּלַי*, ז, עושה סלים מלולבי דקלים.

דְּקוֹר*, ז, חרט, כלי לנקב בו נקבים.
דַּקּוּת*, נ, סגלת דבר שהוא דק.
דְּקִיק*, ת, דק מאד.
דְּקִיקָה⁰, נ, אחד מששים ברגע.

מין דקל.

דְּקִירָה*, נ, פעלת הדוקר; ⁰רמז חד וקשה.
דֶּקֶל*, ז, (כ׳ דִּקְלִי, ר׳ דְּקָלִים), תָּמָר, תֹּמֶר; ר׳ דָּקַר.
— דֶּקֶל הָרִים*, בטוי של גנאי לחכם מפרסם שחכמתו אינה כ״כ טובה.
דַּקְלַי*, ז, איש בקי בנטיעת דקלים.
דקק (דָּקַק או דַּק, יָדֹק), פעו״י, כתות, פרור, שחוק לאבק; היה קטן כאבק. הֻדַּק, היה דק, התפזר לאבק. הֵדֵק, כתות, שחוק. הוּדַק, הֻטְחַן, הֻשְּׁחַק לאבק.
דקר (דָּקַר, יִדְקֹר), פ״י, מעֹך, תחוב, נעוץ, תקוע חנית או חרב ב׳ והמת; *הַכאב בדבור; הכנס לתוך. הִדָּקֵר, הֵהָרג בחרב או בחנית. דֻּקּוֹר, הֻדְקַר; *הִתָּחֵב ב׳, הנעץ ב׳.
דֶּקֶר*, ז, מעדר; חנית; מקדח לנקב בו נקבים.
דַּקְרָן*, ז, עקץ דק וחד; קרן אור; מַטה מחֻדד בקצהו.
דָּקְרָן*, ז, קנה מפֻצל בראשו כעין שתי שִׁנים וישתמשו בו לסעד ענפי עץ.
דַּר, ז, מין אבן טובה, אבן המרגלית, צדף[1]; מין ארג יקר.
דֵּרָאוֹן, ז, חרפה, תועבה, גועל נפש.
דַּרְבּוֹן*, ז, שומר, שוער, שומר הכניסה.
דָּרְבוֹן, (כ׳ דָּרְבוֹנִי, ר׳ דָּרְבוֹנוֹת), דָּרְבָן, ז, מסמר התקוע בראש מלמד הבקר לדפק בו את השורים בעת החרישה; ⁰המסמר הקשור לנעלי הרוכבים לדפק בו בצדי הסוס; מסמר, יתד; חרטום דק של הדבורה או היתוש וכדומה.
דָּרְבָן*, ז, מבוא, כניסה, פתח; ⁰חזיר־ספר, מין חי יונק מכסה שערות קשות כדרבנות 1).

דרבן.

דַּרְבֵּן⁰, דפוק את הסוס בדרבון למען ירוץ מהר.
דרג (דָּרַג, יִדְרֹג), פ״ע, עלה על מדרגה. הִדְרִיג, עשה מדרגות או כעין מדרגה; הלוך או עשה איזה דבר בהדרגה, בסדר טוב מן הקל אל הכבד; הרם למעלה, הגבה.
דַּרְגָּא*, דַּרְגָּה*, נ, מדרגה, מעלה; נגינה מסרתת בטעמי המקרא (S); ⁰מדרגה בשירה.
דַּרְגָּשׁ*, ז, סַפָּה.
דַּרְדּוּר*, ז, חבית גדולה; מעין א״גז ישימו על הקרון לשים בו חפצים; אזור פשוט מיחד לסמן עַבדות.
דַּרְדָּסִים*, ז״ר, גרבים, פוזמקאות, מכסה הרגל.
דַּרְדָּק*, ז, ילד קטן.
— מַקְרֵי דַרְדְּקֵי*, ז, מורה הקריאה לילדים מתחילים.

מין דרדר.

דַּרְדַּר, ז, קוץ, חוח, מין עשב סרק.
(דרדר*) הִדַּרְדֵּר* (=הִתְדַּרְדֵּר*), התגלגל והתפזר, הֻשְׁפַּך והתפזר.
דְּרָדִים*, ז״ר, שמרי היין.
דָּרוֹך*, ז, מי שמלאכתו לדרך ענבים בגת.
דָּרוֹם*, ז, ימין, תימן, נגב, הצד שמול צפון; הרוח הנושב מפאת דרום.

[1] דר перламутр, Perlmutter, nacre, mother of-pearl

[1] דרבן дикобраз, Stachelschweine, porc-épic, porcupine

דְּרוֹמִי*, ת, של דרום, הבא מדרום.

דָּרוּס*, ת, טרוף; רמוס.

— דְּרוּסַת אִישׁ*, כנוי לאשה בעולת בעל.

דְּרוֹר, ז, חרות, חפש, רְוָחָה, הנחה; מין צפור, סנונית[1].

דרור.

— מָר דְּרוֹר, שרף נקי הנוטף מן העץ.

— שְׁנַת הַדְּרוֹר*, שנת השמיטה, שביעית.

דְּרוּשׁ°, ז, נאום, דרשה, משא, קריאה באזני קהל ועדה.

דְּרִיכָה*, נ, הליכה ברגל; סחיטת ענבים.

דְּרִיסָה*, נ, רמיסה, דריכה; נעיצת חיה טורפת או עוף טורף את הצפרנים בגוף בעל חי.

— דְּרִיסַת הָרֶגֶל*, נ, מדרך רגל; •רשות כניסה.

דְּרִישָׁה*, נ, חקירה, למוד, באור; תביעה, בקשת דבר בחזקה.

— דְּרִישַׁת שָׁלוֹם*, שאלה בדבר שלומו של אדם ומעמדו.

דרך (דָּרַךְ, יִדְרֹךְ), פ״ע, צעוד, הצג כף רגל; פ״י, סחוט ענבים וזיתים להוציא מהם יין ושמן; מתוח את הקשת לירות בה. הִדָּרֵךְ*, הִמָּתַח. הַדְרֵךְ, נַהֵג, הוליך, הוביל; מתוח את הקשת; הַשֵּׂג, הַדְבֵּק; *עשה אדרכתה, ר׳ אדרכתה. הִתְדָּרֵךְ*, היה נהוג ומְחֻנָּךְ בדרך ישרה.

דֶּרֶךְ, זו״נ, (ר׳ דְּרָכִים, ר׳ דְּרָכִים, זוגי, דְּרָכַיִם, ס״ר, דַּרְכֵי, דְּרָכַי), אורח, מעגל, שביל, נתיב; מנהג, הרגל, משפט; המעשים שהאיש עושה בחייו; עסק; *אפן ואמצעי להשיג או לעשות דבר; נסיעה, מסע.

— דֶּרֶךְ אֶרֶץ*, מנהג מְקֻבָּל; נמוס יפה; עסק, משא ומתן; מלאכה; הזדונות האיש אל האשה.

— לְפִי דְרָכֵינוּ*, דרך אגב.

— מִפְּנֵי דַרְכֵי שָׁלוֹם*, כדי לעשות שלום.

דֶּרֶךְ, תה״פ, בעד, בתוך.

דַּרְכִּיָּה°, נ, תעודת מסע, תעודה לעובר דרך.

דַּרְכּוֹן*, דַּרְכְּמוֹן, ז, שם מטבע זהב פרסית.

(דרם) הַדְרֵם*, פנה לדרום, הלוך לדרום.

דַּרְמַסְקִין*, ז״ר, פרי הבא מדמשק.

דֶּרֶן*, ז, תולעת, עש.

(דרן*), הַדְרֵן°, נתון מתנה ודורון (בפיוט).

דרס* (דָּרַס, יִדְרֹס*), פעו״י, דרוך בכח על־, רמוס; טרוף (בצפרנים); הַלעט בהמה בחזקה, האכל בהמה על כרחה; דחוק את הסכין על הצואר בשעת שחיטה. הִדָּרֵס*, הֵרָמֵס; הטרף בצפרנים.

דְּרָסָה*, נ, לחיצת הסכין על צואר הבהמה בשעת שחיטה, התזת הסמנים (הקנה והושט) בבת אחת.

דְּרַקּוֹן*, ז, שם נחש אגדתי היורק אש וממית ברוח פיו.

(דרר) הַדְרֵר*, הוציא לחפשי, נתן דרור.

דַּרְדָּא*, דַּרְדָּה*, נ, נזק, היזק; עסק; ענין; סכסוך; טענות ותביעות.

דרש (דָּרַשׁ, יִדְרֹשׁ), פעו״י, בחון, חקור; שים לב, התבונן ב־; שאול, בקש, חַפֵּשׂ דבר האבוד או הנעלם; בקש והשתדל להשיג דבר; רצה, חפוץ; רצה בטובת־; פרש, באר, נשא והטף בתורה; נאום. הִדָּרֵשׁ, הִבָּחֵן, החקר; הִמָּצֵא למבקש; הֵרָצֵה לשואל; הִתָּבַע, הִפָּרַע; בֹּאַר.

— דּוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת*, ז״ר, הדורשים פסוקי־

---

[1] דרור ласточка, Schwalbe, hirondelle, swallow

התנ״ך, שאינם די מפרשים וברורים, בדרך הדרוש.

דָּרָשׁ*, ז, באור פסוקים בדרך רחוקה מהכונה האמתית.

דְּרָשָׁה*, נ, הצעת דברי תורה בפני הצבור למוסר ולהלכה; נאום.

דַּרְשָׁן*, ז, דַּרְשָׁנִית*, נ, נואם, יודע לדרש ברושות התורה.

דַּרְשְׁנָה*, נ, מחלת בשר השגיב.

דַּרְשָׁנוּת○, נ, תורת הדרוש, מלאכת הדרשן.

דֶּשׁ״, ז, כנף הבגר המקפל למעלה מול הצואר.

ד״ש, ר״ת, דרישת שלום; דרכי שלום.

דֶּשֶׁא, ז, (ר׳ דְּשָׁאִים*), ירק השדה.

דשא (דָּשָׁא, יִדְשָׁא), פ״ע, עטה ירק, התכסה בירק דשא. הִדְשִׁא*, הֶעשה דשא, צמוח והיה לירק השדה. הִדְשִׁיא, הִצמח, הוציא דשא.

דָּשָׁא״, ז, דלת הפתח, דלת השער.

דִּשּׁוּן*, ז, הסרת הדשן מן המזבח; הדשן המוסר.

דָּשׁוֹן*, ת, לח, רטוב, דשן, רענן.

דָּשׁוֹשׁ״, ז, כותת גרעינים לגריסים; עוסק במלאכת הדישה.

דֶּשֶׁן, ז, חלב, שמן; מאכלים שמנים וטובים; שפע ברכת התבואה; אפר שרפת בהמה.

דשן (דָּשֵׁן, יִדְשַׁן), פ״ע, שמן עבה; היה לח, רטוב ורענן. הִדְשִׁין*, היה לדשן, הפוך לדשן. דִּשֵּׁן, השמן; הפוך לדשן; הסר הדשן, נקה מדשן. דֻּשַּׁן, שמן, רוה. הִדַּשֵּׁן, (=הִתְדַּשֵּׁן), רוה משמן וחלב.

דָּשֵׁן, ת, שמן; רטוב, לח, רענן.

דִּשְׁנָן○, ז, דָּשֵׁן; שפע ברכת התבואה; אדמה שמנה.

דַּשְׁנוּת○, נ, תכונת דבר שהוא דשן ושמן; שפע ברכת התבואה.

דשש״ (דָּשַׁשׁ״ יָדֹשׁ״), פ״י, כתות גרעינים לעשות מהם גריסים.

דָּת, נ, (ס׳ דַּת, ר׳ דָּתוֹת גם דָּתִים, ס״ר דָּתֵי) חק, משפט; פקודה; *מנהגים שנקבעו בשם פקודת האלהים; תורת האמונה.

— דַּת מֹשֶׁה*, כנוי לתורה שבכתב.

— דַּת יְהוּדִית*, כנוי לתורה שבעל פה.

ד״ת, ר״ת, דברי תורה, דין תורה.

דָּתִי*, ת, הנוגע לדת, של הדת; אוחז בדת.

דָּתִיּוּת○, נ, תכונת האיש הדתי; שמירת כל חקי הדת לפרטיהם.

ה׳

ה, האות החמשית בא״ב העברי ושמה — הֵא; ש״מ, חמשה; עם נקודה או קו מאזן עליה — חמשה אלפים.

הַ־, הָ־, הֶ־, באה בראש השם והתאר והפעל לסמן כי הם ידועים מבחינת מה, ונקראה „ה׳ הידיעה" או „ה׳ ההודעה".

הֲ־, הָ־, הֶ־, באה בראש המלה לסמן השאלה או התמה וההשתוממות, ונקראה „ה׳ השאלה".

ה׳, סמן לשם יהוה, השם המפורש.

־ה, (בסוף השם), מ״י, אל, ל־; (בסוף העתיד והצווי) להוראת הבקשה והחפץ.

־ָה, (בסוף המלה), סמן נקבה.

הֵא, מ״ק, הנה, הרי; *שם האות החמישית בא״ב העברי.

— הֵא הַיְדִיעָה○, הֵא הַקְּרִיאָה○, הֵא הַשְּׁאֵלָה○, הֵא הַתְּמִהָה○, (בדקדוק), שמות ההאין הבאות לפני המלות.

הָא״, ובכן; הנה; אבל.

הַאֲבָקוּת○, נ, פעֻלת הנאבקים.

הַאֲדָמָה○, נ, תכונת דבר שהתאדם, פעֻלת המאדים.

הָאִדְנָא*, (=הָא עִדְנָא*), תה״ס, עד עכשיו; בזמן הזה.
הַאֲזָנָה⁰, נ, הקשבה, הטית און לשמע, שימת לב.
הָאָח, מלת קריאה לשמחה.
הָאִידְנָא*, תה״ס, ר׳ האדנא.
הַאֲלָהָה⁰, הַאֲלָהוּת⁰, נ, נתינת כבוד אלהים ל־.
הַאֲלָחָה⁰, נ, השחתה, קלקול.
הַאֲמָדָה⁰, נ, הערכה, הערכת מחיר דבר, שומה.
הַאֲמָנָה*, נ, קיום, אשור; אמונה.
הֲאָרָה*, נ, הפצת אור על דבר.
— הֲאָרַת נֵרוֹת*, נ, הדלקת נרות.
— הֲאָרַת פָּנִים⁰, נ, מאור פנים, אדיבות.
הַאֲרָכָה⁰, נ, אַרכה, רחוי, הנחה בזמן.
הַב, תק, צווי מפעל יהב, ר׳ שם.
הֲבָאָה*, נ, פעֻלת המביא דבר, הגשה והקרבה.
— הֲבָאַת שָׁלוֹם*, נ, עשִׂית שלום.
הֲבַאי*, גוזמה, הפלגה; הבלים, דברים בטלים.
הַבְאָשָׁה*, נ, הכלמה, פגיעה בכבוד.
הַבְדֵּל*, (הֶבְדֵּל*), ז, שנוי בין שני דברים, מה שמבדיל בין שני דברים.
הַבְדָּלָה*, נ, (ר׳ הַבְדָּלוֹת*), ר׳ הבדל; הרחקה; ברכה על הכוס במוצאי שבת ויום טוב להבדיל בינם ובין ימי החול; נר שמדליקים בשעת ברכת ההבדלה.
הָבָה, מלת קריאה לזרוז, קומו, מהרו! לכו!
הב״ה, ר״ת, השם ברוך הוא.
הַבְהָב, ז, בשר מהבהב, חרוך באש.
הִבְהֵב*, (פִּעֵל מן הוּב*), חרוך באש, קלה; צלה מעט; החל להתנועע ולזוז. הֻבְהוֹב*,
הִתְהַבְהֵב*, הֵחרך באש.
הִבְהוּב*, ז, חריכה באש.
הַבְחָנָה⁰, נ, הכשרון להבדיל בין דבר לדבר.
הַבֵּט, ר׳ נבט.
הַבְטָאָה⁰, נ, בטוי, מבטא.
הַבָּטָה*, נ, שימת עין, ראִיה; בִּקרת.
הַבְטָחָה*, נ, יעוד לתת או לעשות דבר מה, נתינת תקוה; במדון.
— בַּעֲלֵי הַבְטָחָה*, ז״ר, אנשים נאמנים שבוטחים בהם.
הַבְטָלָה*, נ, בַּטלה.
הָבֵי*, ז, ר׳ הבאי.
הבל (הָבַל, יֶהְבַּל), פ״ע, עסוק בדבר ריק, בהבלים; תעה בשוא; בטוח בדבר לשוא.
הַהְבֵּל, הַתעה בשוא, רַמה; *הַעלה אד וקיטור.
הֶבֶל, ז, (ס׳ הֲבֵל, ר׳ הֲבָלִים, ס״ר הַבְלֵי), נשימה, רוח הפה, אויר הנשימה; תהו, שוא, כזב, דבר שאין בו ממש; עֹל, און; *אד העולה מגוף חם, חום. תה״ס, לחנם, לשוא.
הַבְלָעָה*, נ, הכנסת דבר בתוך שאר דברים מבלי להזכיר את שמו של הדבר בפרוש או מבלי שירגישו בו.
הָבְנָה, ז, מין עץ שחור וקשה [1].
הֲבָנָה⁰, נ, בינה, כשרון להבין.
הבע״ד, ר״ת, הוראת בעל דין.
הַבָּעָה⁰, נ, בטוי, הוצאת אותיות או מלים מהפה.
הבעה״ח, ר״ת, הבא על החתום.
הבע״ל, ר״ת, הבא עלינו לטובה.
הַבְעֵר*, הֶבְעֵר*, ז, הַבְעָרָה*, נ, הדלקה, שרפה; השחתה, כליון; היזק על ידי שרפה.
הֶבְקֵר*, ר׳ הפקר.
הֶבֵּר*, הָבִיר*, ר׳ בור.
הָבֵר, ר׳ ברר.
הַבְרָאָה*, נ, האכלה לאבל; התרפאות מטחלה.
— סְעוּדַת הַבְרָאָה*, הסעודה שמאכילים את האבל אחרי קבורת המת.
הֲבָרָה*, נ, (עפייר: קול), קול שאין לא ברור; שמועה; אפן הדבור והבטוי; ⁰(דקדוק) אות או אותיות הנבטאות יחד עם תנועה אחת.
הַבְרָחָה⁰, נ, העלמה, הַסתרה.

---
[1] הבנה эбеновое дерево, Ebenholz, ébène, ebony

— הַבְרָחַת הַמֶּכֶסO, נ, גנבת המכס, העברת סחורה בגנבה בלי מכס.

— הַבְרָחַת נְכָסִיםO, נ, פשיטת הרגל, הסתרת נכסים לבל יוכלו הנושים לגבות מהם את החוב.

הַבְרָכָה*, נ, כפיפת ענף עץ למטה אל הקרקע לכסות אותו באדמה למען יקלט ויהיה לעץ מיוחד.

ה״ג, ר״ת, הכי גרסינן (כך קוראים אנו); הלכות גדולות.

הַג׳, ר״ת, הגדול; השלישי.

הַגְבֵּהַO, ז, הַגְבָּהָהO, נ, הרמה; הרמת ספר תורה לגללו.

הַגְבָּלָה*, נ, שימת גבול; חק האוסר דבר מה; Oבאור מדיק ומגבל.

— שְׁלֹשֶׁת יְמֵי הַגְבָּלָה*, ב׳ הימים שלפני חג השבועות ויום החג.

הַגְבָּרָהO, נ, חזוק, אמוץ.

הַגֵּד, (מפעל נגד), בטא, אמור, הבע.

הַגָּדָה*, נ, ספור, מעשים שקרו לפנים; אמירה; O(־של פסח, ספורי יציאת מצרים ופרקי תהלים וברכות ופיוטים שקוראים בליל הראשון (בא״י) או בשני הלילות הראשונים (בחו״ל) של פסח; אגדה, ספור בדוי.

הַגָּדִיO, ת, השיך להגדה, מטבע ההגדה.

הַגְדָּלָהO, נ, פעלת המגדיל ומרבה דבר.

הַגְדָּרָהO, נ, באור מדיק ומגבל; פעלת העושה גדר.

הגה (הָגָה, יֶהְגֶּה), פעוי׳, הרחק, הסר; נתון קול (יונה); הַשמע קול המיה; בטא, מלל; חשוב, שים לב, שים עַיִן. הַהֲגֵה*, הִקרא, הִבטא. הַהְגֵּה, השמע קול. הָהְגֵּה, הֻגה, הוסר, הָרחק.

— הָגָה כַלֵּב לַעֲנָה מָרָה*, בטוי במובן: הצטער מאד.

הֶגֶה, ז, הבל הנשימה; מלה; קול נהם; קול אנחה; אנחת וילֵלה; Oלוח מאחורי האניה להטותה.

הָגָה*, נ, קוץ ודרדר.

הַגָּהָהO, נ, תקון טעיות שבכתב או בדפוס לפני ההדפסה; הערות והוספות לדברי מחבר.

הָגוּן*, ת, ראוי, נכבד, חשוב, כשר.

הָגוּת, נ, מחשבה, מזמה.

הַגְזָמָהO, נ, הפלגה, הגדלת דבר באמרי פה.

הַגַּיO, ז, האיש האוחז את ההגה בסירה או באניה.

הֲגִיג, ז, ניב, אמר, לחש; המית הלב, התרגשות הלב.

הֲגִיָּה*, נ, קריאה בספר; מחשבה, רעיון.

הַגִּיהַ*, ר׳ נגה.

הִגָּיוֹן, ז, (בכל הנטיות: הֶגְ־), מחשבה, רעיון; *עיון; קול צלצול, צליל; Oתורת יֹשר המחשבה.

הֶגְיוֹנִיO, ת, בשכל ישר, במחשבה ישרה; בעל חכמת ההגיון.

הָגִין, ת, כמו הגון (?), (במקרא נמצא רק הֲגִינָה, והוראתה מסֻפקת).

הַגִּיעַ, (מפעל נגע), פ״ע, קרב ל־, השג עד־; בוא עד־, בוא; *(־ל־) היו חיבים לו.

הֲגִירָהO, ז, יציאה מארץ לארץ לבקש שם מקום מושב.

הגיש, ר׳ נגש.

הַגְלָשָׁהO, נ, שפיכת מים רותחים על דבר להעביר ממנו את השער או את הנוצות.

הֶגְמוֹן*, ז, פקיד, שר צבא; שר מחוז; Oכהן הראש, חשמן.

הֶגְמוֹנְיָה*, נ, מחוז העומד תחת ממשלת הגמון.

הגן*, (נמצא רק בהוה ובפעול), היה ראוי ומתאים (ממנו: הגון*, הוגן*, מְהֻגָּן*).

הֶגֶן*, ז׳ עֹגֶן; אזן כלי, אֹגֶן; בן גמל צעיר.

— כְּהֹגֶן*, תה״פ, כראוי, כמו שצריך להיות.

הָגֵן, ר׳ גנן.

הֲגַנָּהO, נ, מחסה, מגן.

הַגָּשָׁה*, נ, פעלת המגיש ומסכסך ובוחש.

הַגָּעָה*, נ, נגיעה, מגע, פעלת הנוגע.

הַגְעָלָה⁰, נ, מריקת הכלים במים רותחים, הרחקת אסור מכלי מתכת על ידי מלואו במים רותחים.

הָגָף, ר׳ גוף.

הֲגָפָה*, נ, סגירת דלת; (־תריכין), הַקָּשַׁת טַנְגִּים, השמעת קול שאון.

הַגֵּר⁰, פ״ע, יצוא מארץ לבקש מקום מושב בארץ אחרת.

הַגָּרָה⁰, נ, נזילת דם.

הַגְרֵל*, ז, הַגְרָלָה*, נ, הפלת גורל.

הַגְרָמָה*, נ, המית הסכין (בשחיטה) הצדה.

הַגָּשָׁה*, נ, פְּעֻלַּת הַמַּגִּישׁ דבר.

הַגְשָׁמָה⁰, נ, הלבשת גשם וגוף את הדבר הרוחני; חשוב על האל שהוא גוף.

הֵד, ז, קול שאון; בת קול; הקול החוזר כשהוא פוגע בקיר או בהר וכדומה.

ה״ד, ר״ת, היכי דמי.

הָדָא*, מ״ג, זה.

הד״א, ר״ת, היינו דאמרי אינשי˚ (כך אומרים האנשים); הלכות דרך ארץ.

הַדְבָּקָה*, נ, פעלת המדריך ומחבר דבר לדבר.

הָדָדִי˚, תה״פ, יחד. ת, של גומלים, זה את זה.

הָדָה, פ״י, שלוח יד, פשוט יד.

הדום, ר׳ הדם.

הִדּוּס*, ז, קפיצה, דריכה (של עוף).

הִדּוּק*, ז, כתישה, עשית איזה דבר דק על ידי כתישה; חשור; חשוק; חבור מְצֻמְצָם על ידי דחיקה ותחיבה.

הִדּוּר*, ז, כבוד; יפִי, קשוט.

— הִדּוּר מִצְוָה*, ז, עשית מצוה בנוֹי, ביפי מְיֻחָד.

הָדוּר, ז, רְכָסֵי הרים.

הָדוּר, ת, מפֹאר, מְקֻשָּׁט.

הֲדָחָה*, נ, שטיפה, ר׳ דוח.

הַדְיָא˚, תה״פ, (עם ב־ או ל־), ביחוד, בפרוש.

הֶדְיוֹט*, ז, (ר׳ הֶדְיוֹטִים גם הֶדְיוֹטוֹת), גס, פשוט, נבער מדעת.

— כֹּהֵן הֶדְיוֹט*, ז, כהן פשוט, שאינו כהן גדול.

— הֶדְיוֹט קוֹפֵץ בְּרֹאשׁ*, בטוי ידוע במובן: חסר שכל אוהב להתראות כחכם.

הֶדְיוֹטוּת⁰, נ, בערות, חסר שכל; פשטות.

הדך (הָדַךְ, יֶהְדֹּךְ), פ״י, דחה, הפל, רמוס.

הַדְכָּאָה⁰, נ, פעלת המדכא והמכניע.

הַדְלָקָה*, נ, הבערה, שימת אש ב־; שימת אש בנר של שבת; מדורת אש שמדליקים בשעת שמחה של חגיגה.

הֲדֹם, הֲדוֹם, ז, שרפרף, ספסל קטן ונמוך שמעמידים עליו הרגלים כשיושבים על כסא.

הַדָּם˚, ז, נתח, חתיכה.

הֲדַס, ז, (כ׳ הֲדַסִּי, ר׳ הֲדַסִּים), מין עץ בשם[1].

— הֲדַס הָעוֹמֵד בֵּין חֲלְפָה הֲדַס שְׁמוֹ*, משל עממי לאמור, כי השושנה גם בין החוחים שושנה היא.

(הדס) הִדֵּס*, פ״ע, רקד, קפץ; הלוך בפסיעות רועדות; חטור ברגל (תרנגלת) לנקר ולמצוא אכל; רקוד על קצות אצבעות הרגל. פ״י, (־עָפָר*), העלה עפר על גבי דבר.

הֲדַסָּה*, נ, ר׳ הדס.

הדף (הָדַף, יֶהְדֹּף), פ״י, דחה, דחוף. הֶהֱדַף, הֻדְּחָה, הֻדְּחַף.

הֲדָפָה⁰, נ, דחיפה, דחיה.

הַדְפָּסָה⁰, נ, פעלת המדפיס ספר או גליון, הכנת ספר בדפוס.

(הדק) הִדֵּק*, פ״י, חבר חגורה או כריכה או חשוק אל גוף בחזקה באפן שילחצוהו ולא יפלו מעליו; כרוך דבר בחזקה. הִתְהַדֵּק*, נתחבר ונדבק יחד בדחק.

הֶדֶק⁰, ז, (כ׳ הַדְקִי⁰), לשון הרובה שמושכים אותה להטות את המקור על הזיק; מלקחים קטנים שמהדקים בהם את הכבסים אל החבל המתוח לבל תפילם הרוח מעליו ארצה, או

[1]) הדס, мирт, Myrte

לחבר גליונות ניר יחד לכל יתפזרו.

הדר (הָדַר, יֶהְדַּר), פ״י, פאר, קשט; כבד, נשא, רומם; *שוב, חזור; סבוב. הַהָדֵר, הכבד. הַדֵּר, פאר, קשט; הַלל, שבח, רומם; *היה זהיר הרבה במצות הדת, חבב את המצות; בקש חפש. הָהדּוֹר, פאור. הִתְהַדֵּר, התגאה לשוא, התנשא.

הָדָר, הֶדֶר, ז, (כ׳ הֲדָרִי, ר׳ הֲדָרִים, פ״ר הַדְרֵי), גדלה, גאון; תפארת, יפי; מין עץ האתרוג.

הַדְרָגָה°, נ, סדר טוב מן הקל אל הכבד; ר׳ דרג, הדרג; (בחשבון) הגדלת או הקטנת המספר במדרגה ידועה.

— בְּהַדְרָגָה°, תה״פ, בסדר, האחד אחרי השני.

הֲדָרָה, נ, (ס׳ הֲדְרַת, כ׳ הֲדָרָתִי), ר׳ הָדָר.

הִדְרוֹקָן*, ר׳ הדרקון.

הַדְרָכָה°, נ, הנהגה, הולכה; חנוך, למוד.

הַדְרָן°, אות קריאה לחזר על הנאמר, (עיקר ההוראה: חזרנו !).

הִדְרָקוֹן*, ז, מחלת המים אשר על ידה הבטן צבה.

הָהּ, מלת קריאה ליגון וצער, אוי! אבוי! אללי!

ה״ה, ר״ת, הוא הדין (כך הוא הדבר גם ב־);

הלא הוא.

הה״ג, ר״ת, הלל הגדול.

הה״ד, ר״ת, הדא הוא דכתיב*, (וזהו שכתוב).

ההין, ר׳ הין.

הוֹ, מלת קריאה ליגון וצער, הה! *קצור משם הויה.

הוּא, מלת הגוף לנסתר שנזכר או גוף סתמי; ישׁ, נמצא, הוה; נוסף לפעמים אחרי מלות גוף אחרים: אני הוא, אתה הוא, כשחפצים לדיק.

— הַהוּא, כנוי הרומז לרחוק.

— כָּל שֶׁהוּא*, מַשֶּׁהוּ*, דבר מה בדמות מועטה מאד, חלק כמה שהוא.

— וְהוּא שֶׁ־*, זה רק בתנאי אם־.

— הוּא הַ־, הוא שׁ־, זהו.

הוא (הָוָא, יָהְוָא), פ״ע, נפול ארצה (שלג, איוב לז. ו.), ר׳ היה.

הַוַּאי*, ר׳ הָבֵי.

הוֹאִיל, פ״ע (מפעל יאל), חפץ, הסכם, שמע ל־; אחרי אשר.

הוֹאִיל וְ־*, מ״ח, יען כי, אחרי שֶׁ־.

הוֹאָלָה*, נ, השבעה, פעלת המשביע את אחר באלה ובשבועה.

הוֹבָאָה*, ר׳ הבאה.

הוֹבִיל, פ״י, (מפעל יבל), נהג, הבא.

הוֹבָלָה*, נ, הולכה, הבאה, הנהגה.

הוֹבֵר, ז, חוזה בכוכבים.

הוֹגֶן*, ת, ראוי, מַתאים.

הוֹגְנוּם*, ת, נכבד ומְיֻחס.

הוֹד, ז, זהר, יִפעה, יפי, תפארת; כבוד; הֵד, קול רעם; *קְבֻצת נוצות שבראש העופות.

— הוֹד שֶׁבְּיָפְיִי*, כנוי לשדי האשה.

הוֹדָאָה, (הוֹדָיָה*), נ, הסכמה על אמתות דבר, התודות; הכרת אדם בדבור פיו שהוא חיב או שחטא; תודה.

הוֹדָה, הוֹדוֹת, פ״ע, (משרש ידה), הַלל, שבח, פאר; הגד את האמת אחרי הנטיה להסתירה, תת תודה; הכר טובה, ברך על הטובה.

הוֹדוּ, שם ארץ באסיה; *חלק מפרקי ההלל, (ר׳ הלל).

הוֹדוֹת°, תה״פ, בגלל, בשביל, על ידי.

הוֹדָיָה*, ר׳ הוראה.

הוֹדָעָה°, נ, פרסום דבר שידע השומע או הקורא, מודעה, ידיעה ערוכה בכתב לפרסום.

הַוָּה, נ, (ס׳ הַוַּת, כ׳ הַוָּתִי), נשיבת רוח רעה; צרה, יסורים; אסון, פגע; תאות בֶּצע, שאיפה להון; מחשבות אָוֶן, נכלים; שׁוּחָה.

הֹוָה, נ, אסון, צרה, רעה.

הָוָה, ר׳ היה.

הַוֵּה*, פ״י, התוַכח; הצע שאלה, שאול; בוא במשא ומתן; הָבא לידי מציאות. הִתְהַוֵּה⁰, בוא לידי מציאות, הֵעשה, הִברא.

הֹוֶה, ז, נמצא, יש במציאות; (בדקדוק), הזמן שבין העבר והעתיד בפעלים, הבינוני.

— בְּהֹוֶה*, במה שרגיל להיות.

הוֹזָלָה⁰ (הֲזָלָה), נ, הורדה מן המחיר, הקטנת מחיר דבר.

הוֹי, מלת קריאה לכעס וקצף; מלת קריאה.

הֲוֵי*, הנה, זהו; יוצא מזה.

הֲוָיָה*, נ, מציאות, יֵשות, קיום; עצם דבר; התהוות.

— שֵׁם הֲוָיָה⁰, ז, שם של ד׳ אותיות יהוה.

— דְּבָרִים כַּהֲוָיָתָם*, כמו שהם ממש.

הַוָּיָה*, נ, וכוּח, פלפול בחריפות, טענות וסברות, משא ומתן בענין מסשט.

הוֹכַח, פ״י, (משרש יכח), יסר, ענוש; ברר דבר בראיות עד כי תֵאמן אמתותו; הוצא משפט או מסקנה.

הוֹכֵחַ*, ז, הוֹכָחָה*, נ, ראיה, מופת, אות מוכיח.

הוֹלָדָה⁰, נ, לֵדה.

הוֹלִיךְ, הוֹלֵךְ, פ״י, (משרש ילך), נהוג, הובל, הדרך; *הביא, הכנס אל־.

הוֹלָכָה*, נ, הובלה, העתקת דברים וחפצים ממקום; נגוד להֲבָאה.

הוֹלֵל, ת, משתגע; פורץ גדרי המוסר.

הוֹלֵלוּת (או: הוֹלֵלוֹת), נ, שגעון; פריצת גדרי המוסר; לצון.

הוֹמִיָּה, נ, רחבה גדולה, מקום אספת קהל גדול.

הוֹן, ז, קנין, רכוש, עשר; *כח, גבורה; כשרון; שכל.

— בְּלֹא הוֹן, חנם, באין כסף.

הוֹן, תה״פ, די, רב.

הוֹנָאָה*, (הוֹנָיָה*), נ, רמאות במסחר, אונאה.

הוֹנֵה, פ״י, (משרש ינה), רמה, הערם.

הוֹסָפָה⁰, נ, הגדלת דבר, תוספת על־ (שכר, עתון וכדומה).

הוֹעִיל, פ״י, (משרש יעל), הבא טובה, הבא פרי לברכה.

הוֹפִיעַ, (משרש יפע), הפץ אור, שלוח אור; הִגָּלֵה.

הוֹפָעָה⁰, (ר׳ הוֹפָעוֹת, גם הוֹפָעִיּוֹת⁰), נ, התגלות; זהר, אור.

הוּץ*, הוּצָא*, ז, עלה של ענפי התמרים; שם־ שיח שבענפיו משתמשים לגררים.

— בַּהֲדֵי הוּצָא לָקְיָא כַּרְבָּא*, עם ההוץ ילקה גם הכרוב, לאמר עם הרשע נענשי גם הצדיק שכנו.

הוֹצָאָה*, נ, פעֻלת המוציא החוצה; מכסת כסף שאיש מוצא על צרכיו וכדומה; ⁰הדפסת ספר.

— הוֹצָאַת דְּרָכִים*, נ, הוצאה לתקון הדרכים.

הוֹקָעָה*, נ, תליה; פעֻלת התולה.

הוֹקָרָה*, נ, עלית המחיר של דבר.

הו״ר, ר״ת, הושענא רבא.

הוֹרָאָה*, הוֹרָיָה*, נ, (ר׳ הוֹרָאוֹת*, גם הוֹרָיוֹת*), למוד; החלטה, הוצאת חק; ⁰פרוש, באור.

— הוֹרָאַת שָׁעָה*, נ, קביעת חק לזמנו, לפי שעה.

— מוֹרֶה הוֹרָאָה*, ת, רב, מורה הדת

הוֹרָדָה*, נ, פעֻלת המוריד; הקטנת דבר.

הוֹרָה, נ, אם; הריון.

הוֹרֶה*, ז, (כי הוֹרִי*), אב.

הוֹרָיוֹת*, שם מסכת בסדר נזיקין.

הוֹרִים, ז״ר, אבות, אב ואם.

הוֹרָיָה, ר׳ הוראה.

הוֹשֵׁט, הוֹשִׁיט, פ״י, (משרש ישט) פשוט יד להגיש.

— הוֹשִׁיט לְ־ בְּקָנֶה*, נתן ל־ את כל צרכו מן המוכן מבלי שיטרח בהם.

הוֹשָׁטָה*, נ, פשיטת היד להגיש דבר; הגשה, פעֻלת המגיש.

הוֹשִׁיעַ, הוֹשֵׁעַ, (משרש ישע), פ״י, מלט מצרה; עזור.

הוֹשַׁעְנָא*, נ, (ר׳ הוֹשַׁעְנוֹת*), ענף עץ ערבה שבאגדת הלולב בסכות.

— הוֹשַׁעְנוֹת*, פיוטים ותפלות מיֻחדים לחג הסכות.

— הוֹשַׁעְנָא רַבָּא*, ז, היום השביעי של חג הסכות, יום חבוט הערבות.

(הות) הוֹתַת, פ״ע, התנפל, הסתער באיבה; חשוב רעה.

הוֹתִיר, הוֹתֵר, פ״י, (משרש יתר), העדף, השאר חלק; העלה, נשא.

— הוֹתֵר מִדָּה*, הוספה על המדה, עדף על המדה.

הַזָּאָה*, הַזָּיָה*, נ, (ר׳ הַזָּאוֹת*, גם הַזָּיוֹת*), זריקה, הטפה, שפיכת דבר נוזל טפות טפות על־.

הֲזָדָה*, נ, עשית דבר במזיד, בכונה רעה.

הִזְדַּוְּגוּת°, נ, התאחדות, הבור; ביאה, משכבי אשה.

הִזְדַּיְּנוּת°, נ, חמוש בכלי זין.

הִזְדַּכְּכוּת°, נ, טהרה, פעֻלת מה שנעשה זך.

הִזְדַּמְּנוּת*, נ, פגישה; כשר, מקרה.

הַזֵּה, ר׳ נזה.

הַזְהָבָה°, נ, צפוי בזהב; פעלת המזהיב.

הַזְהָרָה°, נ, אזהרה, התראה.

הֲזָיָה*, נ, הלך נפש, דמיון, ראית דברים שאין להם שחר (ברמיון); אמתה מפלה.

הַזָּיָה*, ר׳ הזאה.

הִזִּיק*, הַזֵּק*, פ״י, (משרש נזק), גרום רעה והפסד.

הַזְכָּרָה*, נ, בטוי שם ה׳; פעֻלת המזכיר דבר מה; תביעת כסף מבעל חוב; זכרון הגשם בברכה בתפלת שמנה עשרה.

הַזָּלָה°, נ, פעלת המוציא נוזלים.

הֲזָמָה*, נ, הכחשה, הכחשת עדים על ידי עדים אחרים האומרים: עמנו הייתם.

הַזְמָנָה*, נ, קריאה לחגיגה או לסעודה וכיו״ב; קריאה לדין; הכנה; ●בקשת איש לשלח אליו סחורה וכיו״ב.

הֲזָנָה*, נ, כלכלה, הספקת מזון ואכל.

הַזְנָחָה°, נ, נשישה, עזיבה.

הַזֵּק*, הֶזֵּק*, ז, נזק, חסור ממון; קלקול.

הַחְבָּאָה°, נ, פעלת המסתתר ומחביא.

הַחְוָיָה°, נ, השתחויה, קידה, פעלת המשתחוה (בביטוי).

הַחְזָקָה°, נ, הספקה (לצרכי מוסד וכיו״ב).

— הַחְזָקַת טוֹבָה*, נ, הכרת טובה, שמירת רגשי תודה.

הַחְזָרָה°, נ, השבה.

הַחְיָאָה°, נ, השבה לתחיה.

הַחְיָיָה°, נ, החזקת החיים בחי.

הַחְלֵט*, ז, הֶחְלֵט*, ז, הַחְלָטָה*, נ, הסכמה גמורה באחד הענינים; גזרה, פסק; ערוב, סכסוך.

— בְּהַחְלֵט*, תה״פ, בודאות; בלי הגבלה.

— דֶּרֶךְ הַחְלָטָה°, (בדקדוק), ההבעה שהפעלה נעשתה או לא נעשתה באחד הזמנים.

הַחְסָרָה°, נ, ר׳ חֲסרה.

הֲטָבָה*, נ, שנוי לטוב; עשית טובה וחסד; תקון והשבחה.

— הֲטָבַת נֵר*, נ, תקון הפתילה.

— הֲטָבַת חֲלוֹם*, נ, הפכת חלום רע לטוב על ידי סדר תפלות ידוע.

הַטְבָּלָה*, נ, הורדת דבר יבש בנוזל; ●הבאה בברית דת הנוצרים.

הֲטָחָה*, נ, הכאה, רחיפה; רחיקה, לחיצה.

הֲטָיָה*, נ, נטיה הצדה; נטית הלב ל־.

הַטְלָאָה°, נ, שימת טלאי בבגד.

הֲטָלָה*, נ, הפלה, השלכה; שימת מסים על הקהל; ר׳ טול.

הַטְמָנָה*, נ, הצפנה, הסתרה; הכנת חמים ושמירתם לשבת.

הַטְנָה*, נ, נעל עשוי מקלפת עץ.

הֲטָעָה°, (הַטְעָאָה°), נ, הבאה לידי טעות

הַטְעָמָה°, נאום; הרמת הקול במקום הדרוש (בקריאה); טעימת דבר.
הַטָּפָה*, נ, דבור, נאום, מַאם, דרוש; יציקה, שפיכה.
הַטְפָּסָה°, נ, העתקת טפס (של שטר); העתקה.
הָטְרֵחַ°, ז, הַטְרָחָה°, נ, ר׳ טרחה.
הִי, מלת קריאה לצער וקינה, אוי! אהה!
הִי*, ר׳ הֵא.
ה״י, ר״ת, השם יתברך; השם ישמרהו.
הִיא, מלת הגוף לנסתרת; (מלה זו באה לפעמים תחת: הדבר הזה).
— הַהִיא, כנוי רומז לעצם רחוק בל״נ.
הֵיאַךְ, ר׳ איך.
הי״ב, ר״ת, השם יהיה בעזרו.
הֵידָד, מלת קריאה לשמחה, האח! מלת קריאה לזרוז.
הֻיְּדוֹת, נ, (=הודות), שיר תודה, תהלה, שבח.
היה (הָיָה, יִהְיֶה גם יְהִי ובהפסק יֶהִי, צווי: הֱיֵה, הֱיִי, הֱיוּ, הֱיֶינָה). פ״ע, המצא בעולם או באיזה מקום; קרה, התחדש דבר שלא היה; בוא למציאות או למצב אחר; *בעבר לפני פעל אחר בבינוני, להוראת התנאי או להתמדת הפעלה; =לפלוני, קרהו; =לפלוני, היה קנינו השיך לו; פלוני היה ל־, נהפך ל־; היה לפלוני לעשות, היתה חובה עליו לעשות. הַהָיָה (נִהְיֵיתִי, הוה, נִהְיָה), קרה, ההפך ל־; השתנה לרעה, חלה, חלוש; נדוד, עבור. הַיֵּה*, עשה שיהיה.
הַיּוּלִי°, ת, יסודי, מקורי.
— הַחֹמֶר הַהִיּוּלִי°, בשם הזה יקראו בפילוסופיה לראשית החמר ומקורו.
הַיּוּלָנִי°, ת׳, ראשון, קדמון.
הֱיוֹת, ר׳ היה.
— בִּהְיוֹת* הֱיוֹת וְ־*, אחרי אשר.
הֵיזֵק, ר׳ הזק.

הֵיטֵב, תה״פ, טוב, כראוי, כרצוי, הפך מן רע.
הֵיךְ, ר׳ איך, מלת השאלה.
הֵיכָא*, תה״פ, איה, איפה, היכן.
הֵיכָל, ז, (ס׳ הֵיכַל, ר׳ הֵיכָלִים גם הֵיכָלוֹת, כ״ר הֵיכְלֵי, הֵיכְלוֹתֵי). בית נהדר, ארמון גדול; בית המקדש; החלק התיכון של המקדש שבין האולם והדביר; *ארון הקדש (הספרדים משתמשים בשם זה להוראה זו).
הֵיכָן*, תה״פ, איה איפה; באיזו מלה או פסוק; באיזה מקום.
— מֵהֵיכָן*, מֵאין, מאיזה מקום.
— לְהֵיכָן*, עַד הֵיכָן, אָנָה, לאיזה מקום.
— הֵיכָן שֶׁ־*, בכל מקום אשר—.
הֵילָךְ, מ״ק, הנה לפניך (לנקבה: הֵילִיכִי); *תה״פ, למקום, הֵנָה והנה, לצד זה.
— מִכָּאן וְהֵילָךְ*, מפה והלאה, מזמן זה והלאה.
הֵילְכָךְ*, מ״ח, לכן.
הֵילֵל, ז, נגה, יפעה, זהר.
— הֵילֵל בֶּן־שָׁחַר, כוכב נגה, כוכב הבקר.
הים, (הֵמְתִּי, אָהִים), פ״ע, דבר בהתרגשות עזה.
הֵימֶנּוּ*, מ״ג, ממנו, (וכן: הֵימֶנָּה*, ממנה).
הֵימָנוּת*, הֵימָנוּתָא*, נ, נאמנות.
הֵימְנִית*, נ, ידידות, אהבת אנשים.
הין (הֵנְתִּי, אָהִין), פ״ע, העז, ערוב לב, התאמץ.
הִין*, ז, שם מדת הלח, ושעורה שנים עשר לוג (ששית דבת); ר׳ הֵן.
הַיְנוּ*, תה״פ, הנה הוא, זה הוא; כלומר.
— דְּהַיְנוּ*, לאמר, כלומר.
— הַיְנוּ, הַיְנוּ־*, זה וזה אחד הוא.
הִינוּמָה*, נ, צעיף הַכַּלָּה.
היסח, ר׳ הסח.
הי״ע, ר״ת, השם ירחם עליו, עליהם וכו׳.
הַיְשָׁרָה°, נ, הטיה לצד ידוע.
הָךְ*, מ״ג, זה.

— הֲיְנוּ הָךְ*, אחת היא.
הַךְ, ר׳ נכה.
הָכָא*, תה״פ, פה, כאן; (בתלמוד בבלי) בבבל ולא באה״י; (בתלמוד ירושלמי) בא״י ולא בבבל.
— הָכָא וְהָכָא*, פה ושם.
הַכָּאָה*, נ, הכות, פעֻלת המכה; דפיקה; מצה, מלחמת אגרוף.
הַכְבָּשָׁה*, נ, פעלת הכובש והמכריח.
הָכָה*, ר׳ הכא.
הַכֵּה, הַכּוֹת, פ״י (משרש נכה), הלום, נגוף ביד או בכלי; הרוג, המת; דפוק, ספוק.
הַכְזָבָה°, נ, הכחשה.
הַכְחָדָה°, נ, כליה, אבדן, השחתה.
הֶכְחֵשׁ*, ז, הַכְחָשָׁה°, נ, ההגדה שאין הדבר כן; כְּחוּשׁ, תכונת הכָּחוּשׁ.
הָכִי*, תוה״פ, כן, ככה.
— אֲפִילּוּ הָכִי*, בכל זאת; למרות זאת.
— הָכִי נַמִּי*, כן הוא, נכון.
— הָכִי הַשְׁתָּא*, איזה דמיון (בין זה לזה)?
הַכָּיָה*, נ, ר׳ הכאה.
הָכִיל, פ״י, (משרש כול), אצור בתוכו; עצור כח לשאת.
הָכִין, פ״י, (משרש כון), ערוך, הצב; עַתֵּד, הזמן דבר; שים לב.
הַכִּיר, הַכֵּר, פ״י, (משרש נכר), בחון והבדל דבר מן הדומים לו; דַּבֵּן, ידוע.
הַכְלָלָה°, נ, שימת דבר בכלל יתר הדברים; דַּבֵּר על ענינים בכללות.
הַכְלָמָה°, נ, פגיעה בכבוד, עלוב.
הַכְמָנָה*, נ, פעלת המכמין ומטמין, הטמנה, הסתרה, הצפנה.
הכנ״א, ר״ת, הכנסת אורחים.
הכנ״כ, ר״ת, הכנסת כלה.
הֲכָנָה*, נ, הזמנה; סגלה המכשירה דבר לאיזה ענין.
הַכְנָסָה*, נ, הבאה פנימה; סכום שעסק מביא לבעליו; סכום מה שאדם מרויח.
— הַכְנָסַת אוֹרְחִים*, נ, קבלת אורחים.
— הַכְנָסַת כַּלָּה*, נ, נתינת נערה לאיש; •כסף שמאספים להשיא נערה עניה לאיש.
הַכְנָעָה°, נ, התרפסות; ענוה, שפלות רוח.
הַכְעָסָה°, נ, פעֻלת המכעיס.
הַכְפָּלָה°, נ, הגדלה, כפל, רבוי.
הכר (הָכֵר, יַהְכֵּר), פ״י, (עם ל־), כרה שוחה למכשול; הראה פנים זועפות.
הֶכֵּר*, ז, סמן להכיר בו דבר; הכח השכלי להכיר ולהבחין.
הַכָּרָה, נ, סבר (?); חֻצפה, עזות (?); הכח להבחין ולהכיר; *הוראה; השגת ענין והבנתו.
— הַכָּרַת טוֹבָה°, הַכָּרַת תּוֹדָה°, נ, הרגשת הטוב שעשו ל־, זכירת טובה.
— הַכָּרָה פְּנִימִית°, נ, ההרגשה הנפשית לדעת מה טוב ומה רע.
הַכְרוּת°, הֶכֵּרוּת°, נ, התודעות איש לרעהו.
הַכְרָזָה*, נ, קריאה בקול רם בפמבי.
— מְכִירָה בְּהַכְרָזָה°, נ, מכירת דבר בפמבי לכל המוסיף על המחיר.
הַכְרֵחַ°, הֶכְרֵחַ°, ז, נחיצות; אֹנֶס.
— בְּהֶכְרֵחַ°, תה״פ, באנס, מבלי התחשב עם הרצון.
הַכְרָחָה°, נ, פעלת המכריח לעשות דבר.
הֶכְרֵחִי*, ת, נחוץ מאד, שאי אפשר בלעדיו; שבא באנס, שלא ברצון.
הֶכְרֵחִיּוּת°, נ, טבע דבר שהוא הכרחי ונחוץ מאד שאי אפשר להיות באפן אחר.
הַכְרֵעַ*, הֶכְרֵעַ*, ז, הַכְרָעָה*, נ, העודף על המשקל המדיק; נטיה מחלטה בדעה לאחד מצדדי האפשר; החלטה, פסק.
— הֶכְרֵעַ הַדַּעַת*, נטיה מֻחלטה בדעה לאחד מצדדי האפשר.
הַכְרָתָה*, נ, פעֻלת המכרית ומאבד, השמדה, השחתה, אבדון.

הַכְּשָׁה*, נ, פעֻלת המכיש ומכה.

הַכְשֵׁר*, הָכְשֵׁר*, ז, הכרה לכָשר, לְמֻתר (בעניני דת); מה שמכשיר דבר; תעודת רב על דבר שהוא כשר; °רבית למאה.

הַכְשָׁרָה°, נ, הכנה לאיזה דבר; יסודו של כשרון טבעי.

הַכְשָׁרוּת*, נ, צדק ויֹשר.

הַכְתָּבָה°, נ, הקראה, כתיבת איש מפי אחר.

הֵל*, ז, (כּי הֵלֵּי*), זהר, הופעת האור (בפיוט).

הֲלֹא, תה״פ, האם לא; בודַי.

הָלְאָה, תה״פ, הרחק, רחוק; הרחק בזמן (בעתיד).

— גֶּשׁ־הָלְאָה, סור מזה! לך מזה!

— מֵהָלְאָה לְ־, אחרי מקום.

הַלְאָמָה°, נ, עשית רבר לרכוש הלאֹם, לרכוש כללי של כל האֻמה.

הַלְבָּנָה°, (הַלְבָּנַת פָּנִים°), נ, ביוּשׁ, הכלמה, עלבון.

הַלְבָּשָׁה°, נ, שימת בגדים על־; נתינת בגדים ל־.

— הַלְבָּשַׁת כְּסָפִים*, נ, שימת כספים בקנית סחורות וכיו״ב.

הֻלֶּדֶת (הוּלֶּדֶת), נ, לדה, יציאה מרחם.

— יוֹם הֻלֶּדֶת, ז, יום הלדה.

הַלָּה, מלת הרמז, ההוא, האיש השני (הנזכר במאמר לפני השם האחרון).

הָלָה°, נ, עגול בהיר סביב הירח.

הַלְהָבָה°, נ, חלי התחממות חלק מהגוף (העור, העין).

הַלְוָאָה*, נ, נתיבת כסף לאחר על מנת להשיב; הכסף שמַלוים.

— הַלְוָאַת חֵן וָחֶסֶד°, נ, הלואה בלי רבית.

— הַפְקָעַת הַלְוָאָה*, פשיטת הרגל, הפסקת שלום חוב לנושה.

הַלְוַאי*, הַלְוַי*, לו, מי יתן והיה, יתן ה׳ והיה ככה.

הַלְוָיָה*, נ, הליכה אחרי־; הליכה אחרי ארון המת לכבודו.

הִלּוּךְ*, ז, הליכה; °(בדבור ההמון) לבישת בגדים צואים או קרועים.

— הִלּוּךְ מֵעַיִם*, ז, עשית צרכים.

— הִלּוּךְ מֵעַיִם כְּדֶרֶךְ אֶרֶץ*, עשית צרכיו בלי אמצעי רפואה.

הִלּוּל°, ז, תפלה; קריאת הַלֵּל (בתפלה).

הִלּוּלָא*, נ, חתונה, שמחת כלולות; שמחה וחגיגה.

— הִלּוּלָא וְחִנְגָּא*, חג ומשתה, שמחות ורקודים.

הִלּוּלִים, ז״ר, חגיגה, שמחה; שיר שמחה שהיו מזמרים בימי האסיף.

הֲלוֹם, ר׳ הלם.

הַלָּז, מלת הרמז לזכר ולנקבה, ההוא, ההיא (הנ״ראה מרחוק).

הַלָּזֶה, מלת הרמז לזכר, ההוא.

הַלְזָה*, נ, שמועה רעה, רנון, לַעַז; דבה, דברי גנות על איש.

הַלֵּזוּ, מלת הרמז לנקבה, ההיא.

הַלְחָמָה°, נ, פעֻלת המלחם מתכת בבריל.

הֶלְיוֹן°, ז, מין ירק, אספרג[1].

הליון

הֵלִיךְ, ז, שם מליצי לרגל; °מנהג.

הֲלִיכָה, נ, צעידת ההולך; מנהג. הנהגה, סדר; אורחה, חבר הולכי דרך; °אפן תנועת הגוף בלכתו; צעידה לפנים בנגוד לחזרה.

הֲלִימָה*, נ, פעֻלת ההולם והמכה.

הלך[2] (הָלַךְ, יַהֲלֹךְ, בעתיד רק בדבור הפיוטי), פ״ע, צעוד ועבור דרכו, תנועה ממקום למקום; הָמשך; נטה אחרי־ (במובן מוסרי); ־מ־, עזוב את איש, יצוא ממקום; כלה, עבור, חלוף; ר׳ ילך. הִתְהַלֵּךְ, הֵעלם, הֵאסף; חלוף;

[1] הליון спаржа, Spargel, aspérge asparagus

[2] בשרש זה משתמשים בלשון בתוספת אות ל׳ וכנוי אחריה (הלך לו, וכיו״ב) מבלי היות לו הוראה מיחדת.

עבור. הַלֵּךְ, פ"ע, צעוֹר בכח; הלוך בתמידות, הלוך בהרחבה; פ"י, גרום ללכת; הולך, בהוג, הוביל; הבא אל־, הכנס אל־; הדרך; *("את הֶחָשֶׁן", "את הַמֵּעַיִם"), עורר שלשול, הרפה את המעים. הִתְהַלֵּךְ, צעוד הנה והנה, הלוך בלי כַּוָּנָה מֻיחדה להגיע לאיזה מקום; התקרב אל־, התחבר אל־; התקים; התנהג.

— הָלוֹךְ וְ־, תה"פ המראה רבוי הפעֻלה והתמדתה.

— הָלוֹךְ לְעוֹלָמוֹ*, הָלוֹךְ לְבֵית עוֹלָמוֹ* מות, חדל מחיות.

הֵלֶךְ, ז, עובר ארח; נזילת דבר הנגר.

הָלָךְ, ז, מס הדרך.

הֲלָךְ נֶפֶשׁ, מחשבה, רעיון, מערכי לב.

הֲלָכָה*, הִלְכְּתָא* נ, (ס' הִלְכַת*, כ' הִלְכָתִי*, ר' הֲלָכוֹת*) דין, חק; מסרת; מנהג קבוע; משא ומתן בעניני דין.

— כַּהֲלָכָה*, כראוי, כנהוג.

— הֲלָכוֹת*, נ, חלק התלמוד הנושא והנותן בהלכה (בנגוד לאגדה).

— הֲלָכָה רוֹוַחַת*, נ, הלכה מקֻבלה ונהוגה בחיים.

— הִלְכְתָא לִמְשִׁיחָא*, בטוי לאמר; להלכה זו אין ערך מעשי עכשיו כי אם לימי המשיח; ⁰במובן: זה ענין לזמן רחוק.

הִלְכָּךְ*, מ"ח, לכך.

הַלְכָן⁰, ז, יודע ללכת הרבה ובמהירות.

הִלְכְּתָא*, ר' הלכה

הלל, (נמצא רק במקור ובעתיד: הַל, יָהֵל) פע"י, נגוה, הפיץ אור; (יָהֵל) השתגע, התלוצץ. הִלֵּל, פאר, רומם, שבח; שיר בקול רנה ושמחה. הוֹלֵל, הוליך שולל, סכל, הכה בשגעון. הֻלַּל, היה משבח ומפאר; הושר לכבודו שירי הלולים. הוֹלַל, היה למשגע, היה לסכל. הִתְהַלֵּל, התפאר, התהדר, השתבח; היה ראוי לתהלה וכבוד; שמח בהלולים. הִתְהוֹלֵל, רעוש, המה; היה למשגע; השתגע למראית עין, העמיד פנים כמשוגע.

הַלֵּל, ז, תהלה, שבח; שם לפרקי התהלים הנקראים בראש חדש ובמועדים.

— הַלֵּל הַמִּצְרִי*, הפרקים קי"ג, קי"ז בתהלים.

— גָּמוֹר אֶת הַהַלֵּל עַל־*, שבח איש בלי קץ וגבול.

הִלּוּל, ת, (נ' הִלּוּלָה), משֻבח, מפאר.

הל"ל, ר"ת, הוי ליה למימר, היה לו לאמר.

הַלָּלוּ*, מ"ג, ההם; אלה.

הַלְלוּיָהּ, נ, פרק בתהלים המתחיל במלה זו.

הלם (הָלַם, יַהֲלֹם), פ"י, מחא, הכה בכלי; שִׁכֵּר, טרוף דעת איש; *הִתְאִם (כנר, תכשיט), היה נאה ל־, היה ראוי ל־; באר, פרש. הֶהֱלִים*, הִבְהִיל, הִכְעִת.

הֲלֹם, תה"פ, הֵנָּה; פה, כאן.

הֹלֶם*, ז, תקף, חזק.

הַלְמָה*, נ, ציר מלוח מאד, מי מלח, שנותנים לתוכם ביצה ואינה שוקעת.

הַלְמוֹן, ז, ר' חלמון.

הַלְמוּת, נ, פטיש גדול, (?); הכאה בפטיש.

הַלְמָן⁰, ז, בּוּל עץ או נוש ברזל לתקע בו יתדות או כלנסאות בארץ.

הַלָּן*, לְהַלָּן*, הלאה, הרחק.

הֲלָנָה*, נ, נתינת מקום ללינת לילה; דחית דבר למחר; תלונה; התמרמרות.

הַלְעָזָה⁰, נ, תרגום דבר לשפה נכריה.

הַלְעָטָה*, נ, האכלה, שיטת אכל בפה.

הֲלָצָה*, נ, בריחה, ליצנות; מליצה, המלצה; חכמת הדבור.

הַלְקָאָה*, נ, פעלת המלקה והמכה.

הַלְקֵט*, פ"י, הבריח עוף שילקט במקורו; שים אכל לתוך מקור העוף.

הֶלְקֶט*, ז, תרמיל זרעונים.

הַלְקָשָׁה*, נ, אחור, דחיה בזמן.

הַלְשָׁנָה*, נ, פעלת המלשין.

הַם, מלת הנוף לנסתרים.

— הָהֵם, כנוי רומז לרחוקים.

ה״ם, ר״ת, הני מילי, הדברים האלה, בהוראת: הדברים אמורים אך—; המספר מרֻבה; הברה מֻרכבת (בדקדוק).

הָמָה, פ״ע, (עתיד אֶהֱמֶה), נהום, רעוש, נתון קול שאון (גלי ים, שופר, כלי נגון); הגה (כיונה); הָאֲנח; רנון. הַמֶּה*, השתוקק והתאוה.

— הָמָה לֵ־ (לב), השתוקק.

הַמָּה, ר׳ הם.

— הָהֵמָּה, הָהֵם.

המוכ״ז, ר״ת, המוסר כתב זה.

הֲמוּלָה, ר׳ הֲמֻלָּה.

הָמוֹן, ז, (ס׳ הֲמוֹן, ר׳ הֲמוֹנִים, גם הֲמוֹנוֹת*), שאון, המולה וקול צעקה; מספר עצום; שפע, עשר גדול; קבוצת אנשים רבים; האנשים הפשוטים, פחותי המעלה.

— הֲמוֹן מֵעַיִם, חמלה, רחמים.

הֲמוֹנוּת*, נ, סגֻלת דבר של המון העם.

הֲמוֹנִי°, ת, של דַלת העם; גס, פשוט.

הֲמוֹנִיּוּת°, נ, ר׳ המונות.

הַמְחָאָה°, הַמְחָיָה°, נ, הודעה בכתב לתת כסף לאיש; שטר סְקִרת התשלום; מומחיות.

הֶמְיָה, נ, שאון, קול המולה; רעדת הלב; תאוה, תשוקה.

הַמִּים*, ת, בעל מרת שחורה, עצב.

הֶמְיָן*, ז, חגורה.

הָמִיר, (משרש מור), פ״י, החלף דבר בדבר.

הֲמִית, ר׳ המיה.

המכ״ז, ר׳ המוכ״ז.

הֲמֻלָּה, נ, קול המון ושאון.

הַמְלָטָה*, נ, הצלה מצרה; המלת ביצים (עוף).

הַמְלָכָה*, נ, קביעת איש למלך; שאלה בעצה; חרטה.

הַמְלָצָה°, נ, צֻוָּתא, דבור או כתיבת טובות על איש לפני אחר.

הַמְלָתָה*, נ, פרי מטגן או מכסה בסֻכר; מאפית סֻכר.

הָמם (הַם, הָמַם, עת, יָהֹם), פ״י, הבא במהומה ומבוכה, החרד בקול פחדים; נפץ, פוצץ; השמד, כלה. הֻהַם, הֻמְלא קול שאון והמיה.

הִמְנוֹן*, ז, שיר שבח ותהלה; °שיר רשמי של עם או ממשלה.

הִמְנִיק*, ז, מולג בעל שתי שנים.

הִמָּנְעוּת°, נ, אי אפשרות.

הָמָס, ז, ענפי עץ יבשים; הממסה, הפעלת לעשות דבר לנמס.

הַמְסָה*, נ, הפעלה לעשות דבר לנמס.

הַמְסֵס*, ז, אחת מקֵבות בעלי החיים מעלי הגרה.

הַמְעָדָה*, ז, הקעה, נקיעה.

המע״ה, ר״ת, המוציא מחברו עליו הראיה.

הַמְעָטָה°, נ, הַקטנה, הקטנת הכמות.

הַמְעָסָה*, נ, עשית עיסה מקמח ומים.

הַמְצָאָה°, נ, חדוש, דבר שלא נודע לפנים; עשית דבר יש מאין; חריפות; תחבולה שאדם מחדש לתכלית מה.

הַמְרָאָה°, נ, פעֻלת הממרה עם חברו על ענין המֻטל בספק, דעת מי מהם תקום; ספוט בהמות או עופות; מעוף למעלה.

הֲמָרָה*, נ, חלוף, חליפים, ור׳ מור.

— הֲמָרַת דָּת*, נ, יציאה מכלל דת אחת לאחרת.

הַמְרָכָה*, נ, פעלת המרכך דבר, עשית דבר לרך.

הַמְרָצָה°, נ, התאמצות, מאמצים.

הַמְשֵׁךְ*, הֶמְשֵׁךְ*, ז, אֲרכה, מֶשך; התמדה; חלק מספור ארך וכדומה הבא פרקים פרקים; חבור ושיכות דבר לדבר.

הַמְשָׁכָה°, נ, התמדה; פעלת הממשיך דבר.

הִמָּשְׁכוּת°, נ, טבע דבר שהוא נמשך; התמדה; התרבקות.

הַמֹּשֶׁל, ז, כח המושל, שלטון.
הֲמָתָה°, נ, הריגה, פעלת ההורג והממית, ר׳ מות.
הַמְתָּנָה°, נ, חכוי, מצב האיש המחכה וממתין לאיזה דבר; מתינות, לא מהירות.
הַמְתָּקָה°, נ, הפיכת דבר למתוק, עשית דבר שיהיה מתוק; הקלה.
הֵן, מלת הגוף לנסתרות.
— הָהֵן, כנוי רומז לרחוקות.
— הֵן הֵן, אלה הן בעצמן.
הֵן, מלת קריאה רומזת: הנה; אם, הלא אם; האם; מלת קריאה לאמת ולקים מה שנאמר: כן, נכון; מלה להורות על החיוב.
— הֵן־הֵן*, בין־ובין, אין הבדל אם כן או כן.
— הֵן צֶדֶק*, ז, שבועה, דבור, שבועה בכבודו.
— הֵן שֶׁל־הֵן*, פלוני עומד בדבורו.
ה״נ, ר״ת, הכא נמי, גם כן.
הֲנָאָה*, נ, תועלת; נחת רוח, ענג; פעלת העוצר.
— טוֹבַת הֲנָאָה*, נ, הכרת טובה בעד גרם הנאה, תועלת.
הַנְדָּסָה°, פ״י, סדר ציורים של קליעות שונות בארג.
הַנְדָּס°, ז, המכון בנול האורגים, שעל ידו נעשים הציורים של קליעות שונות בארג.
הַנְדֵּס*, פ״י, חַשֵּׁב; מדוד.
הַנְדָּסָה°, נ, חכמת המדידה, חכמת השעורים, גימטריה.
הַנְדָּסִי°, ת, השיך להנדסה; מהנדס.
הֵנָּה, מלת הגוף לנסתרות, הֵן. תה״פ, להראות אל מקום מגמת הפעולה, אל המקום הזה או ההוא; במקום הזה (לפעמים).
— כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה, פי שנים ושלשה כמו אלו.
— הֵנָּה וְהֵנָּה, לצדדים שונים, למקומות שונים.
— עַד הֵנָּה, עד פה; עד כה, עד העת הזאת.
— מִ־ וָהֵנָּה, יותר קרוב אל המדבר, ההפך מן; מפני והלאה.
הִנֵּה, מלת קריאה רומזת לדבר ברור וגלוי, או לדבר מתחדש פתאם; מלה הבאה לפתיחה בתחלת מאמר.
— הִנֵּה־נָא, כהוראת הִנֵּה.
— וְהִנֵּה, מלה לעורר תשומת לב לדבר מתחדש.
— עם הכנוים: הִנְנִי, הִנְּךָ, הִנָּךְ וכו׳ מלה באה לתשובה לקריאה: בהוראת הִנֵּה, או על היות־נכון לעשות.
הנה* (הֻנָּה*, יֻהֳנֶה*), וכן הֶהֱנֵה*, קבל הנאה, מצוא תועלת, מצוא נחת רוח, מצוא ענג.
הַנֵּה*, הבא הנאה, הבא תועלת או נחת רוח או ענג. הַהְנֵה*, הַנֵּה. הִתְהַנֵּה*, הֻהְנָה.
הַנְהָגָה*, נ, הנהלה, הובלה; הליכת איש ומנהגו; אפן עשית המעשים ובחירתם; הובלת בהמה.
הַנְהָלָה°, נ, פקדת מנהל מוסר או משרד; הובלה, הולכה.
הִנּוּחַ*, ז, ר׳ הנחה.
הנ״ז, ר״ת, הנזכר.
הֲנָחָה*, נ, מנוחה; הרגעת רוח; הקלה ממסים וארנוניות; הארכה בזמן; הפחתה מהמקח הקצוב.
הַנָּחָה*, נ, שימת דבר במקום; שימת משפחת רטובה במים או דבר חם על חלק מהגוף בשעת מחלה; עזיבה מהירה (ההפך מן לקיחה); קביעות מלה להוראה ידועה בלשון; קבלת ענין ליסוד; °דעה וסברה בשאלה מן השאלות; עזיבת ירושה עפ״י צואה.
הֵנִּי*, כנוי רומז, ההם.
הֲנָיָה*, ר׳ הנאה.
הָנִיחַ, (משרש נוח), פ״י, שים דבר במקום; עזוב דבר במקום; הַרפה, לא עצור.
הָנִיף, (משרש נוף), פ״י, הנע, טלטל.

הנ"ל, ר"ת, הנזכר למעלה.

הֲנָעָה0, נ, הבאת דבר למצב של תנועה.

הַנְעָלָה0, נ, שימת נעלים על רגל; נתינת נעלים ל־; סגירה במנעול.

הַנְעָמָה0, נ, המתקה, הפוך דבר לנעים ומתוק.

הֲנָף*, ז, תנופה, טלטול, נענוע.

— יוֹם הֲנָף*, ז, כנוי ליום ט"ז בניסן, יום הנפת העומר בביהמ"ק.

הֲנָפָה*, נ, טלטול, תנופה, נענוע.

הֶנְפֵּק*, ז, אשור בית דין על שטר או תעודה.

הָנֵץ*, ז, הֲנָצָה*, נ, זריחה, זהר; צמיחת הנִצה או העלה.

— הָנֵץ הַחַמָּה*, ז, זריחת השמש, תחלת הִגלות השמש באפק.

הֲנָקָה*, נ, פעלת המניק ונותן למץ חלב משדים.

הַס, מלת קריאה להשתקה, שריקה טבעית להשקיט שאון.

הַס, ז, שקט, דממה.

הֵסֵב*, הֶסֵב*, ז, הֲסִבָּה*, נ, ישיבה, ביחוד נשען על כרים, סביב לשלחן בעת האכילה.

הַסָּבָה*, נ, העברת (נחלה) מאחד לשני; העברת חוב עפ"י שטר לאחר, מסירה בכתב חוב וכדומה לאחר.

הַסְבֵּר0, הֶסְבֵּר0, ז, הַסְבָּרָה0, נ, באור, ברור המובן על נקלה.

— הַסְבָּרַת פָּנִים*, נ, מאור פנים, ידידות גלויה.

הַסָּגָה0, נ, העתקה ממקום למקום, העברה.

— הַסָּגַת גְּבוּל*, נ, ביאה בגבול נחלת אחר; לקיחת פרנסת אחר.

הַסְגֵּר*, הֶסְגֵּר*, ז, ר' הסגרה; 0מקום בדיקת הנוסעים הבאים ממקום מנֻגע במחלה מתרבקת.

הַסְגָּרָה*, נ, כליאה למשך זמן.

(הסה) הַסָּה, שתוק, החשה. הַהֲסֵה, השקט, השתק.

הִסּוּס*, הִסּוּס*, ז, פקפוק אם לעשות דבר או לא.

הָסוּק*, ז, אחד מעצמות חֻליות השדרה.

הַסֵּחַ*, הֶסֵּחַ*, ז, ("הדעת), העתקת המחשבה מענין שלא לחשב בו.

הַסֵּט*, הֶסֵּט*, ז, נגיעה, דחיפה קלה.

הָסֵט*, פ"י, (משרש סוט*), הָנֵע, הָנֵד.

הָסִית, הַסִּית, פ"י, (משרש סות), דבר על לב, פתה.

הַסָּכָה*, נ, יציקה, התכה.

הַסְכֵּם0, הֶסְכֵּם0, ז, הבעת רצון, מציאת דבר לנכון וטוב ורצוי.

הַסְכָּמָה*, נ, ר' הסכם; התאמה; 0חק קבוע בעיני הנהגת הקהלות שהסכימו בני העדה עליו; תעודת אנשי שם על ספר להעיד על טובו ולהזהיר אחרים לבל ידפיסוהו בלי רשות המחבר.

הֶסְכֵּמִי*, ת, דבר התלוי בהסכם בלבד.

הַסֵּם", פ"ע, (הלב), היה מְסֻפָּק, פקפק.

הַסְמָכָה*, נ, ר' אסמכתא.

הַסֵּם", ר' הסס.

הַסְפֵּד*, הֶסְפֵּד*, ז, מספד, בכיה; דרוש בשבחו של מת.

הַסְפָּקָה*, נ, מלוא צרכי האדם; צרכי הארם; 0סכום קבוע לצרכי הפרנסה.

הַסֵּק*, פ"י, (משרש נסק*, הסק*), הַבְעֵר אש לחמם.

הַסֵּק*, הֶסֵּק*, ז, הַסָּקָה*, נ, הבערת עצים או פחמים בתנור.

הֲסָרָה*, נ, לקיחת דבר ממקומו.

הַסֵּת*, הֶסֵּת*, ז, (שבועת־), שבועה שלא הסיתהו לבו לכפר במה שהוא חיב.

הִסְתַּבְּכוּת0, נ, הסתעפות; טבע דבר שהוא מְסֻבָּך ונבוך ואינו ברור ופשוט.

הִסְתַּדְּרוּת0, נ, פעלת המסתדר; קבוץ אנשים המתאחרים יחד לשם איזו תכלית; סרור דבר והערכתו, מִסְדָר.

הַסְתָּרָה*, נ, פתוי, שִׁסוּי.

הִסְתַּכְּלוּת0, נ, התבוננות, הבטה בעיון; התעמקות

במחשבה; למוד ענינים בעזרת תמונות או גרמים מוחשים.
הִסְתַּכְּנוּת0, נ, הכנסת איש עצמו בסכנה.
הִסְתַּלְּקוּת0, נ, הסרה, בטול; עזיבת תביעה; פטירה, מיתה.
הִסְתָּעֲפוּת0, נ, התחלקות לסעיפים, השתלשלות.
הִסְתָּעֲרוּת0, נ, התנפלות; התרגשות; סערה.
הִסְתַּפְּקוּת0, נ, תכונת מי שמסתפק במועט ואינו דורש הרבה, טבע האיש המרֻצה בחלקו.
הַסְתֵּר*, הֶסְתֵּר*, ז, הַסְתָּרָה*, נ, העלמה, החבאה.
— בְּהַסְתֵּר*, תה״פ, בסוד.
הַעֲבָרָה*, נ, הסרה; העתקת דבר ממקום למקום; הרחקה; 0הסכום שהעבירו מדף לדף או מחשבון לחשבון (בהנהלת פנקסים).
— בְּהַעֲבָרָה*, בְּדֶרֶךְ הַעֲבָרָה*, תה״פ, בדרך אגב; בשטחיות, במובן משאל.
הַעֲדָאָה*, נ, הגדת הערות; התראה.
הַעֲדָפָה*, נ, גדש (על המדה); גרום (על המשקל), העודף, היותר על המדה או על המשקל.
הֶעְדֵּר*, הֶעְדֵּר*, ז, אי המציאות, אי ההויה, לא היות.
העוה״ב, ר״ת, העולם הבא.
העוה״ז, ר״ת, העולם הזה.
הַעֲוָה*, נ, עוות, חֻצפה.
הַעֲלָאָה*, הַעֲלָיָה*, נ, הרמה; עליה למעלה; הקרבת קרבן עולה.
— הַעֲלָאַת נֵר*, נ, הדלקת הנר.
הֶעְלֵם*, הֶעְלֵם*, ז, הַעֲלָמָה*, נ, הסתרה, הצפנה; שכחה; זמן של הסח הדעת.
— הֶעְלֵם דָּבָר*, ז, חסרון ידיעות האִסור של איזה מעשה, שִׁכחת האִסור של איזה מעשה.
הַעֲמָדָה*, נ, הצגה, הצבה; החזקה, חזקה.
הַעֲמָקָה0, נ, השפלה; פעלת המעמיק; ירידה לעמק של־.
הַעֲנָקָה0, נ, נתינת מתנה.
הָעָקָה0, נ, לחיצה, לחץ.
הַעֲרָאָה*, נ, הרקה; נגיעת אבר המוליד בערות האשה.
הַעֲרֵב*, הֶעְרֵב*, ז, (שֶׁמֶשׁ), שקיעת החמה.
הַעֲרָבָה*, נ, אחור בערב; שיבה הביתה בערב (מן העבודה).
הֶעָרָה0, נ, עוררות להתבונן; השגה על דברי אחרים (בספר); תוספת דברים בקצה הגליון או באחרית ספר או פרק לברור הענין.
העריה*, ר׳ הערָאה.
הַעֲרָכָה*, נ, שומה, אֹמד, קצבת שויו של דבר; מה שראשי עֵדה מעריכים את בני עדתם לפי רכושם להטיל עליהם מס להוצאת הצבור.
הַעֲרָמָה*, נ, מעשה ערמה, מרמה; התחכמות למצוא צד היתר בדבר האסור.
הַעֲרָצָה0, נ, כבוד גדול.
הַעְתֵּק0, הֶעְתֵּק0, ז, הַעְתָּקָה0, נ, העברת דבר ממקום למקום; כתיבת טֹפס שני מִכְּתָב אחר; תרגום; מסורת, קבלה איש מפי איש.
הַעְתָּרָה*, נ, חנינה, בקשת רחמים.
ה״פ, ר״ת, הברה פשוטה (כרקרוק); הכי פירושו.
הַפְגָּנָה0, נ, פרסום לשם איזה דבר.
הַפְגָּעָה0, נ, בקשה, תפלה, תחנה.
הֲפוּגוֹת, ני״ר, הפסק.
הִפּוּךְ*, ז, שנוי מצב דבר.
— הִפּוּךְ הַקַּיִץ0, או הַחֹרֶף0, ז, עת השנה שבה השמש רחוקה ביותר מקו המשוה.
הָפֵחַ, פ״י, (משרש פוּחַ), הַשֵּׁב וגרש בהעברת רוח.
הַפְחָדָה0, נ, הטלת פחד.
הֲפָחָה0, נ, הֲשָׁבַת רוח.
הַפְחָתָה*, נ, המעטה, הקטנה.
הַפְטָרָה*, גם הַפְטוֹרָה*, נ, סוף דבר; חתימת נאום; פרק בנביאים הנקרא בבית הכנסת אחרי פרשת השבוע או החג.
הֲפִיכָה*, נ, פעלת המהפך ומפנה מצד אל צד.

הפך (הָפַךְ, יַהֲפֹךְ או יַהֲפֹךְ), פ״ע, פנה מצד לצד, חזור, שוב אחור;* השתנה במראה או בטבע; (עם ב־) התעסק בדבר. פ״י, סבב דבר מצד לצד או מלמטה למעלה; שנה איזה דבר בעצם או במראה; שנה דבר לדבר אחר; עקור, הרוס, החרב; עַוֵּה, קלקל; חרוש (שדה). הֵהָפֵךְ, פנה, חזור; השתנה במצב; השתנה דבר לדבר אחר; הֵהָרֵס, הֵחָרֵב. הַפֵּךְ*, בחוש, טרוף, ערבב; סבב דבר; עסוק בדבר, חזור אחרי דבר. הֻפַּךְ*, ר׳ הֵהָפֵךְ. הָהְפֵּךְ, ר׳ הֵהָפֵךְ. הִתְהַפֵּךְ, הסתובב, התגלגל; השתנה.

— הָפוֹךְ פָּנִים*, סור הצדה ולא התערב בדבר, עשה את עצמו כלא רואה ולא שומע.

— עָנִי הַמְהַפֵּךְ בַּחֲרָרָה*, ר׳ חררה.

הֵפֶךְ, ז, שנוי באיכות הדבר לצד מתנגד; נגוד.

— וָו הַהִפּוּךְ*, (בדקדוק) ו׳ המהפכת את הפעל מעבר לעתיד או מעתיד לעבר.

— שְׁנֵי הֲפָכִים*, שתי קצוות מתנגדות.

הֹפֶךְ, ז, (כ׳ הָפְכִּי), מחשבה מעקלה.

הֲפֵכָה, נ, הרס, הריסה, חרבן.

הַפְכִּי[0], ת, מתנגד, דבר שהוא ההפך מדבר אחר.

הַפְכָּן*, **הֲפַכְפַּךְ***, **הֲפַכְפְּכָן***, ת, נפתל, מעֻקל, מעֻות, עקלקל; קל הדעת, שאין לו דעה קבועה.

הַפְלָאָה*, נ, תכונת דבר מפליא.

הַפְלֵג*, ז, רחוק, הרחקה במקום או בזמן.

— תְּשׁוּבַת הַפְלֵג*, נ, תשובת רחוי, דחיה בקש.

הַפְלָגָה*, נ, התחלקות, התפלגות; יציאת האניה לדרכה בים; [0]גזמה, הפרזה, רבוי.

— דּוֹר הַפְלָגָה*, ז, הדור שבנו את מגדל בבל; [0] חסר התאמה בדעות האנשים.

הַפָּלָה[0], נ, השלכה, זריקה; המלטת העֻבר לפני הזמן.

הַפְנָיָה[0], נ, סגיה, נטיה, הטיה.

הֲפָסָה*, נ, פיוס, פצוי.

הַפְסֵק*, **הֶפְסֵק***, ז, **הַפְסָקָה**, נ, חדלון; עצירה; מנוחה.

— סִמָּנֵי הַפְסָקָה[0], ז״ר, קוים ונקודות הבאים באמצע מאמר או בסופו להורות על הפסק הענין.

הַפְעָלָה[0], נ, התאמצות לפעל, לעשות רשם על מי שיהיה; רשם הבא על ידי אמצעי מלאכותי.

הִפָּעֲלוּת[0], נ, ר׳ התפעלות.

הֲפָצָה[0], נ, הרחבת דבר בקרב רבים מהקהל; פזור.

הַפְצֵר*, **הֶפְצֵר***, ז, **הַפְצָרָה**[0], נ, בקשה חזקה בהתמדה; רבוי.

הַפֵּק[0], הוציא (סחורה וכדומה) מן הארץ.

הֲפָקָה*, נ, פעלת המפיק ומוציא.

הַפְקָעָה[0], נ, פטור האדם עצמו מהתחיבות; בטול; הוצאה מידי אחרים. הוצאת חוטים מדבר ארוג.

— הַפְקַעַת שְׁעָרִים[0], נ, העלאת מחיר דבר.

— הַפְקַעַת הַלְוָאָה*, ר׳ הלואה.

הַפְקֵר*, **הֶפְקֵר***, ז, דבר שאין לו בעלים; פריצות.

— עוֹלָם שֶׁל הֶפְקֵר*, תהו וחסר סדרים ומשמעת.

הַפְקֵרוּת[0], **הֶפְקֵרוּת**[0], נ, פריצות, אי השגחה על חק ומנהג.

הַפֵר*, **הֶפֵר***, ז, בטול מחשבה שלא תצא לפעל.

הַפְרָדָה[0], נ, הבדלה, הרחקה; חלוקת דבר לחלקיו; פרוד בדעות.

— הַפְרָדָה וְהַרְכָּבָה[0], חכמת הכמיה.

הֲפָרָה*, נ, בטול, פעֻלת המבטל דבר.

הַפְרָזָה[0], נ, הפלגה, הגזמה, הגדלת דבר בדבור פה.

הַפְרָחָה[0], נ, גרום לבעלי כנף להתעופף.

הַפְרָטָה[0], נ, ספור דברים לפרטיהם.

הַפַּרְכְיָה*, נ, שלטון, ממשלה; מחוז.

הַפְרֵשׁ*, **הֶפְרֵשׁ***, ז, הבדל בין דברים שונים; דין ודברים בין אנשים שונים.

הַפְרָשָׁה*, נ, הבדלת חלק דבר מכלו.

— הַפְרָשׁוֹת*, נ״ר, טענות ותביעות.

הַפְשֵׁט*, **הֶפְשֵׁט***, ז, **הַפְשָׁטָה***, נ, הסרת

העור מעל הבשר; הסרת הבגד מעל הגוף; הסרת מובן אחר מ־.

— הֶפְשֵׁט מֵעַיִם⁰, ז, שלשול גורם כאב[1].

הַפְשָׁלָה*, נ, השלכת דבר למטה או לאחוריו.

הַפְשֵׁר*, הֶפְשֵׁר*, ז, הַפְשָׁרָה⁰, נ, הסיכת נוזלים למצב חמים.

הַפְתָּעָה⁰, נ, עשית או הגדת דבר שלא חכו לו, שבא לפתע.

הַצֵּב, (משרש יצב), הַעֲמֵד, הָקֵם. הֻצַּב, הָעֳמַד, הוקם.

הַצָּבָה⁰, נ, העמדה, הקמה; עמידה.

הַצָּגָה⁰, נ, העמדה; העמדת איש לפני רעהו לאמר מי ומה הוא או לקראו בשמו.

— הַצָּגַת מַחֲזֶה⁰, נ, הראות מחזה בתיאטרון.

— הַצָּגַת אִישׁ לִפְנֵי אִישׁ⁰, נ, הגד לאיש מי ומה הוא האיש השלישי אשר אתם.

הַצְהָרָה⁰, נ, גלוי דעת; הודעה במבטי בדבר איזה ענין נכבד.

הִצְטַדְּקוּת⁰, נ, הצדקת איש את עצמו, הוכחת איש שהוא צודק.

הִצְטַמְּקוּת⁰, נ, התיבשות; התקמטות.

הִצְטַמְצְמוּת⁰, נ, התקטנות, טבע דבר שהוא מצומצם ומתכוץ ומתרכז.

הִצְטַנְּנוּת⁰, נ, התקררות.

הִצְטָרְכוּת⁰, נ, מה שנצרך לאיש, צרכי האיש; מה שאיש נצרך לרעהו.

הִצְטָרְפוּת⁰, נ, התחברות, התאחדות.

הַצִּיל, הַצֵּל (משרש נצל), הוציא מצרה, חַלֵּץ מרעה, מַלֵּט; לקוח; הַבְדֵּל, הַפְרֵשׁ.

הַצָּלָה⁰, נ, פְּלֵטָה, ישועה, תשועה מצרה.

הַצְלָחָה*, נ, אשר, מצב האיש המצליח בכל דרכיו ומעשיו.

הַצְמָחָה*, נ, מצב הדבר הצומח.

הֹצֶן, ז, כלי זין למלחמה (?); סוס מלחמה (?); *קנה הפשתן טרם שיכתשוהו.

[1] הפשט מעים дизентерія, disenterie

הַצְנֵעַ*, ז, סתר; צניעות, תֹּם דרך.

— בְּהַצְנֵעַ*, תה"פ, בסתר, בסוד.

הַצְנָעָה*, נ, פעלת המצניע והמסתיר.

הַצֵּעַ, (משרש יצע), רבוד, רפוד למשכב; *באר, לַמֵּד; ⁰הגש איזה רעיון לפני אחר, הרצה על איזה ענין לפני אחר.

הַצָּעָה*, נ, רפידה, שטיחת דבר לשכב עליו; ⁰עריכת דבר לטורי; הקדמה לענין; הרצאת דברים, שימת דברים לפני־; הגדת עצה או חווי דעת לעשות דבר; מה שמציעים למכירת (כנגד: דרישה).

הַצְפָּנָה*, נ, הסתרה, הטמנה, פעֻלת המצפין.

הֲצָצָה*, נ, הבטה, ראית עין.

הַצָּקָה*, נ, יציקה, פעֻלת היוצק ומתיך.

הֲצָקָה*, נ, לחיצה, העקה, פעֻלת הלוחץ והמציק.

הַצֵּת, (משרש יצת), הַדְלֵק, הַבְעֵר.

הַצָּתָה*, נ, הדלקה, הבערה.

ה"ק, ר"ת, הכי קאמר, כן הוא אומר.

הֲקָאָה*, נ, החזרת הדברים האכולים או השתוים מהפה אחרי שנבלעו כבר.

הקב"ה, ר"ת, הקדוש ברוך הוא, האלהים.

הַקְבָּלָה*, נ, הערכת דבר לעֻמת דבר שני.

— הַקְבָּלַת פָּנִים*, נ, הליכה לראות פני איש חשוב, קִדּוּם פני איש.

הַקְדָּמָה*, נ, מבוא, ראש דבר, פתח דבר (לספר); כלל עקרי שצריך לדעתו קדם הדברים; עשית דבר לפני זמנו או לפני דבר אחר.

הַקְדֵּשׁ*, הֶקְדֵּשׁ*, ז, פעֻלת המקדיש דבר לה׳; הדבר שהֻקדש; מקדש; ⁰בית חולים; בית מחסה לעניים וזקנים.

הַקְדָּשָׁה*, נ, פעֻלת המקדיש; הקרבה לקרבן, הבאת קרבן; ⁰יחוד ספר לכבוד איש.

הַקָּזָה*, נ, הוצאת דם מן הגוף לרפואה.

הַקְטָנָה⁰, נ, המעטה, הפכת דבר גדול לקטן.

הַקְטֵר*, הֻקְטַר*, ז, הַקְטָרָה*, נ, שרפת הקרבן או הקטרת באש.

הֲקָלָּה*, נ, עזרה להקל.

הָקֵם*, ז, הֲקָמָה*, נ, הצבה, הצגה; אשור, קיום (נדר, דבור).

הַקְנָאָה*, הַקְנָיָה*, נ, מסירה לאיש דבר חמרי או רוחני בתור קנין.

הַקְנָטָה*, נ, הכעסה, הרגזה, העלאת חֵמה.

הַקְנָיָה*, ר׳ הקנאה.

הַקְעָה⁰, נ, נקיעה, יציאת פרק גוף ממקומו.

הַקֵּף*, הֶקֵּף*, ז, הקו הסובב את העגול; הקו הסובב דבר עגול.

הַקְפָּדָה*, נ, התרגזות; כעס וחמה; השגחה ודקדוק על כל דבר קטן ואי היכלת לסבלו.

הַקָּפָה*, נ, סבוב; הַמְתּנה במכירת דבר על מנת לשלם המחיר לאחר זמן; הליכה סביב הבימה בבית הכנסת עם ספרי תורה בשמחת תורה.

— הַקָּפַת הָרֹאשׁ*, נ, תספרת השערות סביב כל הראש.

הֲקָצָה⁰, נ, מצב הערוּת (הפך מן שֵׁנה), תעורה מִשֵּׁנָה.

הַקְצָעָה⁰, נ, פעלת המחליק במקצועה.

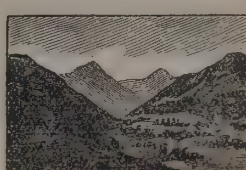
הַקְצָפָה⁰, פעלת המרגיז והמקציף.

הַקְרָאָה⁰, נ, קריאת המורה דבר לפני תלמידיו לכתבו בלי שגיאות, הכתבה; קריאה לפני אחר.

הַקְרָבָה*, נ, הבאת קרבן; התקרבות.

הַקְרָיָה*, נ, הזמנה, הכנה.

הֶקֵּשׁ*, הַקֵּשׁ*, ז, דמיון, שויון של שני דברים; השואת דברים שיש בהם צד דמיון; *משפט בנוי על פי חקי ההגיון עפ״י הקדמות ותולדה.

הרים

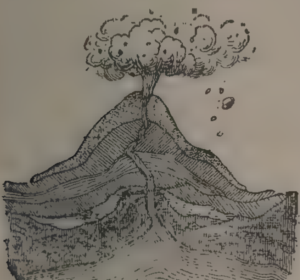
הַקְשָׁאָה⁰, נ, פעלת המקשה ומאמץ דבר.

הַקְשָׁבָה⁰, נ, שמיעה בקול, שימת לב.

הַקָּשָׁה⁰, נ, ר׳ הקש; דפיקה, הבאת דבר בדבר.

הַר, ז, (כ׳ הֲרֵי, הַרְכֶם, ר׳ הָרִים), מקום גבוה ומתרומם מעל פני האדמה אשר מסביב לו.

— הַר אֵשׁ, הַר גַּעַשׁ, הַר שְׂרֵפָה, ז, הר מוריק אש.

הר אש

— הַר הַבַּיִת, ז, הר המוריה בירושלים שעליו נבנה בית המקדש.

— הַר הַמֶּלֶךְ, בשם זה קראו להר אפרים.

— הַר הַמִּשְׁחָה*, בשם זה קראו להר הזיתים שעל יד ירושלים.

— הָרֵי חֹשֶׁךְ*, הרים המפסיקים בין אסיה לאפריקה (באגדה).

— הָרֵי עוֹלָם*, כנוי לגדולי הדור.

— הָרִים הַתְּלוּיִם בְּשַׂעֲרָה*, בנין רוחני או דמיוני הבנוי על יסוד רעוע ולא ברור.

— רֹאשְׁךָ וְהַר*, ר׳ ראש.

— עוֹקֵר הָרִים*, ז, איש מפלפל וחריף.

— אֲחוֹרֵי הָרֵי חֹשֶׁךְ*, רחוק מאד.

— הַכְנֵס הָרֹאשׁ בֵּין הָרִים גְּבוֹהִים*, התערב במחלקת שבין חכמים גדולים.

הֵרָאוּת⁰, נ, התגלות, הופעה, גִּלּוּי.

הַרְאֵל, ז, מִזְבֵּחַ.

הַרְבֵּה, תה״פ, רב, לא מעט, כמות גדולה (בא

גם בתור תאר בלתי משתנה אחרי שם).

הַרְבָּעָה*, נ, זווג (הבהמות).

הַרְבָּצָה*, נ, זריקת מים על אדמה יבשה.

הרג (הָרַג, יַהֲרֹג), פ״י, הכה נפש, הֵמת, קטול, שחוט. הַהֲרֵג, הֻקְטל, הומת. הרוג, הַהָרֵג.

הֶרֶג, ז, מכת מות במלחמה; מיתה בחרב (על ידי בית דין).

הָרָג*, ז, רוצח.

הֲרֵגָה (הֲרִיגָה*), נ, טבח, קטל, המתה, השמדה.

הַרְגֵּל*, הֶרְגֵּל*, ז, מדה שדבקה באדם על ידי עשותו דבר פעמים רבות.

הַרְגֵּשׁ*, הֶרְגֵּשׁ*, ז, הַרְגָּשָׁה*, נ, חוש, רגש, הכרת האיש את הנמצא מחוץ לו על ידי אחד מאברי חושיו.

הַרְדּוּף*, ז, שם שיח מוציא פרחים גדולים 1), ר׳ ארדפני.

ארדפני

הַפְרָדָה*, נ, רדיפה.

הרה (הָרְתָה, תַּהֲרֶה), פ״ע, יחס, חַבֵּל, קלוט זרע ועבור (אשה), היה מְעֻבֶּרֶת; הגה בלב, חשוב מחשבה. הֹרָה, (ילד) הֻוְּצַר במעי אמו.

הָרָה, ת״נ, מְעֻבֶּרֶת; ר׳ הריון; עיר מבצר השומדת על הגבול (?).

הַרְהֵן* (משרש רהן), מַשְׁכֵּן, נתון לערבון. הָרְהַן*, הִנּתן לערבון.

הַרְהוּר*, הִרְהוּר*, ז, מחשבה העולה על הלב (בנגוד לדבור); דמיון.

הַרְהֵר*, פ״ע, חשוב בדבר, הגה.

— הַרְהֵר אַחֲרֵי־*, חשוב כי לא טוב עשה־, חשוב כי־ איננו טוב; התרעם, התאונן.

1) הרדוף, Олеандр, oleander

הָרוּג, ת, איש שנהרג והומת.

— הָהָרוּג בָּא בְּרַגְלָיו*, משל והוכחה ברורה להכחשת דבר.

הַרְוָחָה*, נ, רְוָחָה; הרחבה, רֶוַח.

הֵרוֹן, ר׳ הריון.

הַרְחָבָה*, נ, הגדלת שטח דבר ברחבו; רבוי דברים; הפצה.

הַרְחָה*, נ, פעלת הַמריח באפו.

הַרְחָצָה*, נ, רחיצה.

הַרְחֵק*, הֶרְחֵק*, ז, הַרְחָקָה*, נ, הסרת דבר; גזרה על איש לבלי עשות דבר אחד למען יתרחק מעשות מעשה אחר אסור, סְיָג; התרחקות במקום; (בחכמות העיוניות) החלטה שאין דבר נמצא באיזה עצם.

הַרְטָבָה*, נ, השקאה מעטה; הבאת רטיבות.

הֲרֵי*, מלת הזרוז, הנה, (בהוראת „אז״ אחרי מאמר תנאי; ובתוספת שֶׁ־ אחריה בהוראת „אם״ בראשית מאמר תנאי).

— הֲרֵי שֻׁלְחָן, הֲרֵי בָּשָׂר וַהֲרֵי סַכִּין וְאֵין לָנוּ פֶּה לֶאֱכֹל*, הדבר מפרט ומפרש ובכל זה אינו ברור.

— הֲרֵינִי* = הנני.

הֶרְיֵ*, ז, טיבו של דבר, איכות.

הֲרִיגָה*, נ, ר׳ הרגה.

הֵרְיָה (הֲרִית?) ר׳ הָרָה.

הֵרָיוֹן, ז, עִבּוּר אשה.

הֲרִיסָה, נ, פריצה, סתירה (בבנין); פעֻלת המהרס; חָרְבָּה; *עזות, העזת פנים.

הֲרִיסוּת, נ, חרבן.

הֲרִיפוּת עַיִן*, ר׳ הרף עין.

הַרְכָּבָה*, נ, שיטת יחור עץ אחר בשני למען יתן פרי דומה לפרי היחור הַמֻרְכָּב; חבור של שני מינים שונים.

הַרְכָּנָה*, נ, הורדת הראש, נטית הראש למטה.

הָרָם°, ז, (ר׳ הֲרָמִים°), בנין בעל צלעות רחב למטה והולך וצר למעלה, ר׳ חרם.

הַרְמָה*, נ, פְּעֻלַּת הָרֵים דבר למעלה; הפרשת החלקים של הכהנים (בקרבן).

הַרְמוֹן, ז, ארמון, היכל; בית הנשים בארצות הקדם.

הַרְמָן*, הַרְמָנָא*, ז, פקודה, מצוה; רשיון.

הַרְנָנָה*, נ, מין שירה.

הרס (הָרַס, יַהֲרֹס, יֶהֱרֹס), פ"י, נתץ, סתר, פרק, קלקל

התתה

הסדרים, בטל והחריב; יכול, קשה לעשות דבר. הֶהֱרַס, הֻתַּץ, נחרב. הֵרֵס, הרס בחזקה.

הֶרֶס*, ז, חרבן, פרק, קלקול הסדרים.

הַרְסָנָה*, נ, הגים קטנים כבושים בחמץ.

הֵרַע, פ"י, (משרש רעע), עשות רעה.

הֲרָעָה, נ, עשית רעה; שבר רעה; השמעת קול תרועה.

הַרְעָפָה*, נ, הטפה, הזלה.

הַרְעָשָׁה⁰, נ, רעש הארמי, רעש; התנפלות על מבצר להבקיעו.

הֶרֶף עַיִן*, ז, זמן מעט מאוד, רגע.

הַרְפָּאָה*, נ, שימת ברזל חמים באש לעשותו יותר רך.

הַרְפַּתְקָה*, נ, מקרה רע, סבה, תלאה, אסון.

הַרְצָאָה*, נ, נאום בקהל, הקראת דברים מפרשים לבחור איזה ענין, הצעה; קבלה ברצון.

הַרְצָיָה⁰, נ, קבלה ברצון.

הַרְקָבָה*, נ, רקבון.

הַרְקָדָה*, נ, הטפה, פעלת המטיף בטפה, העברת קסת הטוסה בטפה.

הַרְקָה*, נ, פעלת הריק כלי, הוצאת כל מה שיש בכלי מתוכו.

הַרְרָ, ז, (ר' הֲרָרִים) הר; קבוצת הרים, רכסי הרים.

— הָרִים הַתְּלוּיִם בְּשַׂעֲרָה*, משל על דברים הבאים בכללים הכבדים ובאמת אין להם יסוד.

הֲרָרִי, ת, יושב ההר; של הר

הַרְשָׁאָה*, הַרְשָׁיָה*, נ, נתינת רשות, נתינת כח לאיש לעשות דבר בשם הרשות.

הַרְשָׁעָה*, נ, פעלת הרשיע.

הַרְתָּחָה*, נ, פעלת הרתיח דבר.

הֲרָת*, נ, שליה, חבל הילד במעי אמו.

הַשְׁאָרָה*, נ, פזור, פעלת המשאיר והמאסף.

הַשְׁאָלָה*, נ, נתינת דבר לאיש בתנאי כי ישיבהו אחרי זמן.

— בְּדֶרֶךְ הַשְׁאָלָה⁰, משתמשים במלה לא במובנה העצמי כי אם במובן לקוח מענין אחר.

הַשְׁאָרָה*, נ, פעלת המשאיר.

הַשְׁאָרַת (הַשְׁאָרַת) הַנֶּפֶשׁ⁰, נ, האמונה שהנשמה תהיה חיים נצחיים גם אחרי מות הגוף, חיי הנפש אחרי מות הגוף.

הַשֵּׁב* ז, הֲשָׁבָה*, נ, נתינה בחזרה, די שוב.

הֶשְׁבּוֹן*, ז, החזרת דבר; די השבה.

הַשְׁבָּחָה⁰, נ, השבח; השקטה, הרגעה.

הַשְׁבָּעָה⁰, נ, פעלת המשביע את אחר באלה וקללה.

— הַשְׁבָּעַת מַלְאָכִים או שֵׁדִים⁰, נ, השבעתם לעשות או להמנע מלעשות דבר (אמונה טפלה).

הַשְׁבָּתָה*, נ, בטול.

הֶשֵּׂג יָד*, ז, מה שאדם יכול לשלם.

הַשָּׂגָה⁰, נ, הגעה אליו; בשרון הבנה; טענה לסתור.

הַשְׁגָּחָה*, נ, שימת עין, שמירה; ⁰הנהגה בלתי אמצעית של האלהים בעולמו ובריותיו.

הַשְׁגָּרָה*, ר, שגרה.

הַשְׁוָאָה* (הַשְׁוָיָה*), נ, השתוות, שווי; (⁰בספרי חשבון) חשבון ההכפלה והחלוקה.

— הַשְׁוָאַת הַקֵּץ או הַחֹרֶף⁰, הזמן שם

⁴ התתה горный зяблик, Bergfink, pinson, chaffinch

עוברת השמש את הקו הַמַּשְׁוֶה, ואז היום והלילה שוים בארכם.

הַשְׁחָזָה*, נ, פעֻלת המשחז ומחדד סכין וכרומה.

הַשְׁחָרָה*, נ, קִימה עם אור השחר; הפיכת דבר לשחור, פעֻלת המשחיר.

הַשְׁחָתָה*, נ, נזק, הזק, קלקול; השמדה.

הִשְׁתַּמְּטוּת°, נ, הסתתרות, התחמקות, פעֻלת המשתמט ומתחמק.

הש״י, ר״ת, השם יתברך, אלהים.

השי״ו, ר״ת, השם ישמרהו ויחיהו.

הַשְׁכָּבָה*, **תְּפִלַּת הַשְׁכָּבָה***, נ, תפלה לנשמת מת.

הַשְׂכֵּל*, ז, בינה, הבנה, דעת.

הַשְׂכָּלָה*, נ, הַשְׂכֵּל, הבנה בדברים רוחנים; °תַּרְבּוּת, למוד הידיעות הדרושות לאדם בחיים.

הַשְׁכָּמָה*, נ, קימה בבקר השכם.

— **בְּהַשְׁכָּמָה***, בבקר השכם.

הַשְׂכָּרָה*, נ, פעֻלת המשכיר דבר לאחר.

הַשְׁלָחָה*, נ, שליחה, שלוח.

הַשְׁלָטָה°, נ, גרום לדבר שיהיה לו השלטון.

הַשְׁלָכָה*, נ, זריקה.

הַשְׁלָמָה*, נ, סיום, גמר; °עשית שלום; החלק המַשְׁלים את הנשוא במאמר (בנתוח דקדוקי); הרכבת לַחַת אכעבועות (כלשון הרבור הספרדי).

הַשְׁלָשָׁה*, נ, מסירת ממון או חפץ המֻטל בספק לידי שליש.

הַשְׁמָדָה*, נ, כליון, השחתה, אבדון.

הָשָּׁמָּה*, ר׳ שִׁימה.

הַשְׁמֵט*, ז, **הַשְׁמָטָה***, נ, מחילת חוב; אִי פריעת חוב למַלוה; דלוג על איזו מלים בכתב או ברפוס; המלים החסרות שדלגו עליהן.

הִשָּׁנוּת°, נ, ביאת דבר פעם שניה; ביאת מחלה פעם שניה לאיש.

הַשְׁמָעוּת (אָזְנַיִם), נ, שמועה, בשורה, ידיעה.

הַשְׁעָרָה°, נ, מה שנדמה לאדם, מה שהוא חושב כי כן הוא.

הָשְׁפָּה*, נ, נקיון מתכת מחלודה ע״י שפשוף וגרוד.

הָשְׁפּוֹת, (נחמיה ג׳, י״ג), סלה מקצרת מן האשפות.

הַשְׁפָּלָה*, נ, הורדה; שִׁפלוּת.

הָשְׁפֵּעַ*, ז, שפעה, מרבית.

הַשְׁפָּעָה°, נ, הבאת השפע; פעֻלה מוסרית על מי שהוא.

הַשְׁקָאָה°, נ, העברת מים בערוגות הגן; נתינת מים לשתיה.

הַשָּׁקָה*, נ, הבאה לידי נשיקה; הגעת נוזלים זה בזה.

הַשְׁקֵט*, ז, מנוחה, שלוָה.

הַשְׁקָעָה°, נ, נתינת כספים באיזה עסק או ענין.

הַשְׁקָפָה*, נ, הבטה מַקפת; דעת איש על אחד הענינים; שִׂימת עין על־.

הַשְׁרָאָה°, נ, השכנה; שליחות ממרום.

הַשָּׁרָה*, נ, נפילה, נשירה, נשילת עלים או שער וכיו״ב ממקום חבורם.

הַשְׁרָשָׁה*, נ, הוצאת שרשים; הכאת שרשים באדמה.

הָשַׁתָּא״, (הָא שַׁעְתָּא״), עתה, כעת.

הַשְׁתָּאָה°, נ, סדור מערכת חוטי השתי בארג.

הִשְׁתַּדְּלוּת*, נ, התאמצות לטובת ענין.

הִשְׁתּוֹבְבוּת°, נ, משובה, טבע המשתובב.

הִשְׁתַּוּוּת°, נ, דמיון, שִׁוְיוֹן.

הִשְׁתּוֹמְמוּת°, נ, התפלאות.

הִשְׁתּוֹקְקוּת°, נ, געגועים; חפץ עז לאיזה דבר.

הִשְׁתַּחֲוָאָה*, **הִשְׁתַּחֲוָיָה***, נ, קידה, פעֻלת המשתחוה; מסגד, בית תפלה למושלמים, הכורעים ומשתחוים בעת תפלות.

הִשְׁתַּטְּחוּת°, נ, פעֻלת המשתטח ומתפשט.

הִשְׁתַּכְלְלוּת°, נ, השתלמות.

הִשְׁתַּכְּרוּת°, נ, שכרון, שתית משקה חריף עד לשכרה.

הִשְׁתַּלְּמוּת°, נ, הגעה לשלמות לאיזה דבר חמרי או רוחני.

הִשְׁתַּלְשְׁלוּת°, נ, יציאת דבר מדבר בסדר.

הִשְׁתַּמְּטוּת°, נ, פעלת המשתמט ומסתתר.
הִשְׁתַּמְּשׁוּת°, נ, פעלת המשתמש בדבר לצרכו.
הִשְׁתֵּן, ר׳ שתן.
הַשְׁתָּנָה°, נ, מי רגלים; הטלת מי רגלים.
הִשְׁתַּנּוּת°, נ, שנוי, חלוף.
הִשְׁתַּעְבְּדוּת°, נ, הכנעה, מצב הנכנע.
הִשְׁתַּעַשְׁעוּת°, נ, שמחה, בלוי הזמן בדבר ענג.
הִשְׁתַּפְּכוּת°, נ, מצב הדבר הנשפך; מצב דבר הנובע ויוצא.
הִשְׁתַּפְּכוּת הַנֶּפֶשׁ°, נ, הבעת מה שמתרחש בלב בהתפעלות.
הִשְׁתַּפְּקוּת*, נ, ר׳ הסתפקות.
הִשְׁתַּתְּפוּת°, נ, פעלת המשתתף ולוקח חלק בדבר; לקיחת חלק בדבר.
הִת־°, היה ל־, הֵראה כ־, חשוב את עצמו ל־.
ה״ת, ר״ת, הכי תרגמו, כן תרגומו.
הִתְאַבְּלוּת°, נ, פעלת המתאבל והבוכה.
הִתְאַבְּנוּת°, נ, מצב דבר שהיה לאבן.
הִתְאַבְּקוּת°, נ, פעלת הנאבק וחפץ להפיל את חברו.
הִתְאוֹנְנוּת°, נ, תלונה, צעקת המס, פעלת המתאונן.
הִתְאַזְרְחוּת°, נ, ההויה לאזרח בארץ.
הִתְאַחֲדוּת°, נ, פעלת המתאחד ומתחבר עם־.
הִתְאַכְּלוּת°, נ, הסיבת האכל בתוך המעים לחמר מזין ומכלכל.
הַתְאָמָה°, נ, תאום, תכונת דבר שחלקיו מתאימים ומקבילים אחד לשני.
הִתְאַמְּצוּת°, נ, התחזקות, עשית כל מה שאפשר כדי להשיג דבר.
הִתְאַמְּתוּת°, נ, הבירור שהדבר שֶׁהֻגַּד הוא אֱמֶת.
הִתְאַפְּקוּת°, נ, תכונת איש מתאפק ומושל בעצמו וברוחו, היכלת למשל בעצמו.
הִתְבַּדְּלוּת°, נ, הִבדל והפרד מאחרים, מציאות דבר נבדל.
הִתְבּוֹדְדוּת°, נ, מציאות דבר ביחידות ובדידה; ישיבת האדם לבדו, נפרד מאחרים.

הִתְבּוֹלְלוּת°, נ, טמיעה, התערבות, מעשה המתערב באחרים ובטל בהם.
הִתְבּוֹנְנוּת°, נ, הסתכלות, שימת לב בדבר, פְּעֻלת המתבונן ומסתכל.
הִתְבַּזּוּת°, נ, השפלת האדם כבוד עצמו.
הִתְבַּטְּלוּת°, נ, טבע האיש המבטל את עצמו; בטול, חִדלון.
הִתְגַּבְּרוּת, נ, התחזקות התאמצות, הגדלת הכח.
הִתְגַּדְּלוּת°, נ, גאוה, תכונת איש מתגאה ומתגדל.
הִתְגַּנְדְּרוּת°, נ, תכונת האיש המתגנדר ומתגאה.
הִתְגַּוְּנוּת°, נ, חליפת הצבעים, השתנות הגְוָנים.
הִתְגּוֹשְׁשׁוּת°, נ, התאבקות, התעטלות, פְּעֻלת המתגושש ונאבק.
הִתְגַּלּוּת°, נ, הֵראות דבר שהיה נעלם; הראות האלהים.
הִתְגָּעֲשׁוּת°, נ, רעש האדמה; התרגשות עצומה.
הִתְגַּנּוּת°, נ, הֵרָאות במצב של גְּנַי ובִעור.
הִתְגַּשְּׁמוּת°, נ, לבישת דבר רוחני צורה חמרית.
הִתְדַּבְּקוּת°, נ, דבוק, אחוד, חבור; הִמשכות בלי הפסק.
הִתְדַּמּוּת°, נ, דמיון, דמוי, שִׁוְיוֹן.
הַתְדָּרָה°, נ, טבע דבר שהוא בא תדיר, התמדה.
הִתְהַדְּרוּת°, נ, התקשטות, טבע המתקשט ומתהדר בבגדים ותכשיטים.
הִתְהַוּוּת, נ, הויה, היות דבר נוצר, נברא.
הִתְהַלְּלוּת°, נ, התפארות, השתבחות.
הִתְהַפְּכוּת°, נ, שנוי, חלוף; אי העמידה בדבור.
— הִתְהַפְּכוּת הַנֶּפֶשׁ°, רגש חזק של בחילה המביא לידי הקאה, קבס.
הִתְוַדְּעוּת°, נ, הַכָּרת איש את רעהו.
הִתּוּךְ°, ז, המסה, התכה.
הִתְוַכְּחוּת, נ, וִכּוּחַ, רִיב דברים, שקלא וטריא בין איש לרעהו.
הִתּוּל*, ז, לעג, שחוק.
הִתּוּלִי°, ת, (נ׳ הִתּוּלִית°), של התול.
הֲתוּלִים, ר׳ התלים.

הִתְוָעֲדוּת°, נ, אספת אנשים במקום אחד במועד קבוע.

הַתָּז*, ר' נתז.

הַתָּזָה*, נ, כריתה בחזקה עד שהחלק הנכרת נופל רחוק מהחלק הנשאר, הסרה.

הִתְחַבְּרוּת° התדבקות, התרועעות.

הִתְחַדְּשׁוּת°, נ, חדוש.

הִתְחַזְּקוּת°, נ, התאמצות, התגברות.

הִתְחַטְּאוּת°, נ, התפנקות, התנהגות ברכות ועדינות, בפנוק ותענוג.

הִתְחַיְּבוּת°, נ, לקיחת איש חובה על עצמו; יציאת דבר מדבר בהכרח.

הִתְחַכְּמוּת°, נ, מעשה מי שמראה עצמו חכם; חבול תחבולות.

הַתְחָלָה*, נ, ראשית, פתיחה; פעֻלת המתחיל בעשית דבר; °כלל עקרי במדע.

— כָּל הַתְחָלוֹת קָשׁוֹת*, משל עממי ידוע לאמר: כל דָבָר מעשה קשה בתחלתו.

הִתְחַלְחֲלוּת°, נ, רעדה, חרדה, פלצות.

הִתְחַלְּפוּת°, נ, חלוף, השתַּנוּת, חליפים.

הִתְחַלְּקוּת°, נ, תכונת דבר המתחלק ומתפרד.

הִתְחַמְּצוּת°, נ, היות דבר חמוץ.

הִתְחַמְּקוּת°, נ, השתמטות, הסתתרות.

הִתְחַסְּדוּת°, נ, התראות כחסיד.

הִתְחַפְּשׂוּת°, נ, צביעות, חנף; לבישת איש בגדים באופן שלא יכירוהו.

הִתְחַקּוּת°, נ, חקוי; חפוש אחרי אמתות דבר.

הִתְחָרוּת°, נ, פעֻלת החפץ לעבר את השני באיזה דבר.

הִתְחַתְּנוּת°, נ, ביאה בברית נשואים.

הִתְיַחֲדוּת°, נ, אחוד; ישיבה ביחידות עם אחד בלי אחר עמם.

הִתְיַחֲסוּת°, נ, הטות למשפחה, חבור למשפחה; יחס, ערך.

הִתְיַלְּדוּת°, נ, התהוות.

הִתְיַפּוּת°, נ, הִתְקַשְּׁטוּת, השתדלות להראות כיפה.

הִתְיַשְּׁבוּת°, נ, ישוב; התבוננות לפני עשית דבר.

הַתֵּךְ, ר' נתך.

הַתָּכָה°, נ, המסה באש.

הִתְכּוֹנְנוּת°, נ, בנין, יצירה, עשיה.

הִתְכַּוְּצוּת°, נ, תכונת דבר שמתכוץ.

הִתְכַּחֲשׁוּת°, נ, כחש; הראות איש עצמו שאינגו מה שהוא או שאינו שיך לאלה שהוא שיך להם באמת.

הַתֵּל או הָתֵל, (בְּ־), פ"ע, לעוג, התלוצץ, צחוק על־.

הִתְלַבְּנוּת°, נ, היות דבר ללבן; טהר פני השמים.

הִתְלַהֲבוּת°, נ, חמימות, חם; התפעלות חזקה.

הִתְלוֹנְנוּת*, נ, תלונה, צעקת חמס.

הִתְלוֹצְצוּת°, נ, לעג, לצון.

הִתָּלוּת°, נ, היות דבר תלוי בדבר אחר.

הֲתֻלִּים, ז"ר, לעג, התול, לצון.

הִתְלַכְּדוּת°, נ, חבור, אחוד, קשור.

הַתְלָעָה°, נ, רקבון; הוצאת תולעים; לקיחת תולעים והפרתם מ־.

הָתָם", תה"פ, שָׁם, במקום ההוא; (בתלמוד בבלי) בארץ ישראל; (בתלמוד ירושלמי) בבבל.

הַתְמָדָה°, נ, שקידה; המשך דבר זמן רב בלי הפסק.

הִתְמַהְמְהוּת*, נ, שהות, ארכה, זמן.

הִתְמוֹטְטוּת°, נ, נפילה, הרס.

הִתְמַזְּגוּת°, נ, התערבות במדה מְכֻוֶּנֶת.

הִתְמַכְּרוּת°, נ, מסירת נפש לענין; תכונת איש המסור וּמָכוּר לדבר בכל לבו.

הִתְמַנּוּת°, נ, פקדה, מִשרה; פעֻלת היות איש נמנה למשרה.

הִתְמַעֲטוּת°, נ, תכונת דבר המתקטן ומתמעט.

הִתְמַרְמְרוּת°, נ, התאוננות עצומה, טבע המרבה להתמרמר ולהתאונן.

הִתְמַשְּׁכוּת°, נ, המשכה, הִמָּשְׁכוּת.

הִתְנָאוּת°, נ, התיפות, התקשטות, ההשתדלות להראות כנאה.

הִתְנַגְּדוּת, נ, נגוד, היות דבר הפך הדבר השני.

חפץ איש את ההפך ממה שחפץ רעהו, דעת איש ההפך מדעת רעהו.

התנגשות°, נ, פגישת שני דברים זה בזה בדחיפה עצומה; פגישת שתי דעות מתנגדות.

התנהגות°, נ, מנהג, האפן שהאיש מתנהג בו בחייו.

התנודדות°, נ, תנועה, תנודה.

התנונות°, נ, קלקול התולדה (ביחס לזרע), תולדה רעה ונשחתה.

התנועעות°, נ, תנודה, תנועה.

התנחמות°, נ, התחרטות; תנחומים.

התנכלות°, נ, רמאות, מרמה, חבול תחבולות.

התנכרות°, נ, התחפשות, התראות כנכרי וזר.

התנערות°, נ, פעלת מי שעושה תנועה לקום משנתו; מצב מי שהיה לנער.

התנפחות°, נ, נפח, גאוה יתרה, התגאות.

התנפלות°, נ, פעלת המתנפל.

התנפנפות°, נ, תנועה, תנודה; רעידת הרגל וכדומה ברוח.

התנצלות°, נ, הצטדקות, הסרת איש אשם מעליו.

התנקשות°, התאמצות להפיל איש, לארב לנפשו.

התנשאות°, נ, גאוה, התגדלות, טבע איש מתנשא ומתגאה.

התעבות°, נ, היות דבר עבה.

התעוררות°, נ, תעורה, הקצה; חפץ ותשוקה להוצאת דבר לפועל.

התעכבות°, נ, אחור, התמהמהות.

התעלות°, נ, התרוממות.

התעלמות°, נ, פעלת המתעלם ומסתתר.

התעלפות°, נ, היות איש במצב של אברת ההרגשות והמחשבה.

התעמלות°, נ, תנועת אברי הגוף להתגושש, התגוששות.

התעמקות°, נ, התבוננות עמקה בענין או ברעיון.

התענות°, נ, סבל יסורים ועניים.

התעניינות°, נ, שימת לב לדבר והשתתפות בו בחפץ.

התעסקות°, נ, עסק, תרגיל, ענין, מעשה.

התעצבות°, נ, הרגשת עצבון, תוגה.

התעצמות°, נ, התגברות, התחזקות, השתדלות מרבה.

התעקמות°, נ, היות דבר לא ישר.

התערבות°, נ, (עדברה), התעסקות איש בדבר שבעקרו אין לו שיכות אליו.

התפארות°, נ, התהללות, השתבחות.

התפחמות°, נ, התהפכות דבר לפחם.

התפטרות°, נ, עזיבת משרה או עסק; הסרת חובה מעל עצמו.

התפלאות°, נ, השתוממות, מצב המתפלא ומשתומם.

התפלגות°, נ, התחלקות.

התפלספות°, נ, התעסקות בעניני פלספיה ועיון.

התפנקות°, נ, התנהגות בפנוק ותענוגים.

התפסה°, נ, תפיסה, לכידה, אחיזה.

התפעלות°, נ, התלהבות, הרגשה חזקה.

התפרטות°, נ, התחלקות דבר לפרטיו.

התפרצות°, נ, מרידה, קשר; כניסה למקום בלי רשות.

התפשטות°, נ, היות דבר נפוץ הרבה; הסרה, פשיטה.

התפתחות°, נ, השתלמות אטית והדרגית, השתלשלות.

התקבצות°, נ, התאספות למקום אחר.

התקדמות°, נ, קדמה, מצב דבר ההולך וטוב; הליכה לפני.

התקדשות°, נ, טהרה, נקיון; היות קדוש.

התקה*, נ, פעלת המנתק והקורע.

התקוממות°, נ, קשר, מרד.

התקנה°, נ, תקון, תקנה.

התקפה°, נ, התנפלות חזקה, הסתערות.

התקצפות°, נ, קצף, כעס, ביאה לכלל כעס.

התקרבות°, נ, ביאה בקרוב מקום לדבר, היות קרוב לדבר.

התקררותo, נ, הצטננות, מצב דבר שאחזתו קרה.
התקשותo, נ, היות דבר במצב קשה.
התקשטותo, נ, התהדרות, טבע המתקשט.
התקשרותo, נ, קשר בין שני צדדים באיזה ענין בתנאים קבועים ובהתחיבות מצד שניהם.
התר, ר׳ נתר.
התר*, (התר*), ז, רשות, רשיון; התרת דבר קשור; פתרון שאלה קשה.
התראה*, נ, הזהרה, אזהרה.
התרבות*, נ, תכונת דבר המתרבה ומתגדל.
התרברבo פ״ח, התגדל, התנשא כרב וגדול.
התרברבותo, נ, התגדלות, התנשאות.
התרגזותo, נ, התקצפות, כעס, קצף, חרון.
התרגשותo, נ, התרגזות, התפעלות מהירה, טבע איש קל להתרגש.
התרה*, נ, אמירה על דבר כי הוא מתר; בטול; פתיחת קשר.
התרוממותo, נ, התעלות למעלה.
התרועעותo, נ, התחברות.
התרופפותo, נ, התרפות, תכונת דבר רפה ולא חזק.
התרוקנותo. השאר דבר ריק.
התרחבותo, נ, התגדלות בשטח לרחב.
התרחצות*, נ, פעלת המתרחץ במרחץ.
התרחקותo, נ, הפניה אל רחוק מקום מדבר.
התריה*, נ, התראה, אזהרה, הזהרה.
התרכבות*, נ, תכונת דבר שהוא מתחבר ומתרכב.
התרכזותo, נ, הצטמצמות דבר במרכז אחד.
התרככות*, טבע דבר שנעשה רך.
התרעה*, נ, זעקת שבר, תרועת שאון.
התרפותo, נ, התרופפות, תכונת דבר ההולך הליך ורפה.
התרפסותo, נ, הכנעה בפני גדולים והתחננות בפניהם.
התרשלותo, נ, עצלות ורפיון ידים, רשלנות.
התרשמותo, נ, קבלת רשמים והתפעלות על נקלה.

ו

ו, האות הששית באל״ב העברי ושמה וו; סמן המספר— ששה; עם נקדה או קו מאזן עליה— ששה אלפים.
ו־, ו־, ו־, ו־, ו־, אות הקשור להוסיף דבר לדבר, גם, גם כן, עם; או, אם; ולפני פעל היא גם מהפכת לפעמים את העבר להוראת העתיד ואת העתיד להוראת העבר.
ואל״כ, ר״ת, ואהבת לרעך כמוך; ואם לא כן.
וגומר*, (וגו׳), סמן להמשיך את המאמר או המספר עד הסוף, אף אם אין סופו נזכר בכתב.
ודאo, פ״ע, אמור דבר בודאי, החלט בטוח.
ודאותo, נ, טבע דבר שהוא ודאי ואין ספק בו.
ודאי, ודי*, ת, (נ׳ ודאית*, ר׳ ודאים*, ודאיות*), דבר שאין ספק בו, ברור, נכון; שהיה באמת.
— **בודאי***, **בודי***, תה״פ, בלי ספק, לנכון.
(ודה) **התודה***, ר׳ ידה.
ודוי*, ז, הודאה על האמת, הבעת האדם בפיו, כי עבר עברה.
ודי*, ר׳ ודאי.
— **אשם ודי***, ר׳ אשם.
וד״ל, ר״ת, ודי למבין.
ודל״ב, ר״ת, ודי לחכימא ברמיזא*, לחכם די רמז להבין.
(ודע) **התודע**, ר׳ ידע.
וה*, מלת קריאה להביע שמחה.
והב, ז, מקוה מים בין הרים (?).

וָו, ז, יתד כפופה בקצה כאנמון; מסמר, יתד; *שם האות הששית בא״ב העברי.

— וָוֵי הָעַמּוּדִים°, כנוי לאות ו׳ הנמצאת בראשי העמודים ברבים מספרי התורה הכתובים באופן שכזה.

וָוִית°, נ, וו קטן ובקצהו כפוף, ישימו אותו במזוזת החלונות לרכס בו את דלת החלון לבל תסגר וכרומה.

וזה״ד, ר״ת, וזה הדין.

וָזִיר°, ז, שר עליון משרי הממשלה ומנהיגי המדינה במחלקה אחת מעניני ההנהגה.

וז״ל, ר״ת, וזה לשון.

וָזָר, ת, כוזב ומכחש.

וָי, מלת קריאה להביע צער ויגון.

וִילוֹן*, ז, (ר׳ וִילָאוֹת*), יריעה, מסך, פרגוד; צעיף לכסות הפנים; שם לרקיע הראשון, ר׳ שמים.

וילאות

וכה״א, ר״ת, וכן הוא אומר.

וכו׳ וְכוּלֵּה, ר׳ גומר.

וִכּוּחַ*, ז, ריב דברים, פעֻלת האנשים המתוכחים ביניהם בטענות ותשובות באיזה ענין או שאלה עיונית.

(וכח) וִכֵּחַ°, ישר, הוכיח, ענוש. הִתְוַכֵּחַ, ר׳ יכח.

וָלָד, ז, (ר׳ וְלָדוֹת*), ילד; *חי קטן, ביחוד ביתר בעלי החיים מלבד האדם, או בבני אדם פשוטים או בלתי כשרים; הילד בעת הִוָּלְדוֹ.

וַלְדָּנִי*, ת, יולד, מוליד, עלול ללדת, ההפך מן עקר.

ול״נ, ר״ת, ולי נראה, אני חושב.

וֶסֶת*, (ר׳ וְסָתוֹת*), ז, הרגל, מנהג; דרך הנשים, נדת האשה.

(ועד) וַעֵד*, פ״ע, יעד, מנה, קבוע. הִתְוַעֵד°, התאסף, התקבץ יחד.

וַעַד*, ז, (ר׳ וְעָדִים*), אספה, קהלה; סוד המועצה, חֶבר הנבחרים לעמוד בראש איזה ענין.

— בֵּית הַוַּעַד*, ז, מקום שמתאספים בו.

וַעֲדָה°, נ, חֶבר אנשים נבחרים לעַיֵּן בענין מיֻחד, באחד מסעיפי עניני הועד הכללי.

וָעוּד°, ת, נאסף לאספה.

וִעוּד*, ז, מקום שמתאספים בו, מקום ועד; קביעות.

וְעִידָה°, נ, אספה, קהלה להתיעץ באחד הענינים; ועד זמני לאיזה דבר.

וְצִדְקָתָךְ*, כנוי לאיש המראה עצמו כצדיק וחסיד, לאיש כזה אומרים גם: נושא מצותיו על שכמו.

— הִזָּהֵר מִן וְצִדְקָתָךְ*, מבטא עם לאמר: הזהר והשמר מן הצבועים.

וֶרֶד*, וְרָדִים*, ז, מין פרח יפה בעל ריח טוב הצומח על שיחים מלאים חוחים; אחת מאונות הריאה לצד ימין; נץ הרמון.

ורד

— בְּתוּלַת הַוֶּרֶד*, נ, ורד סגור שלא נפתחו עליו.

וָרֹד°, (ר׳ וְרֻדִּים°), ת, דבר שגונו כגון הוֶרֶד, ארמדם חוּר.

וַרְדִּינָה*, נ, שיח הורד.

וַרְדִּינוֹן*, ז, שמן ורד.

וָרְדִּיס, וַרְדִּיס, ת, שגונו כעין הורד.

וָרִיד*, ז, אחד מעורקי הדם בחי, וביחוד עורק מעורקי הצואר.

וָרִיר*, ז, כתם לבן בעין.

וַשָּׁט*, ז, הקנה בגרון המקבל את האכל אל תוכו; נקב עגל בכלי להכניס בו דבר.

וָתוּק*, ת, חולה במחלת השחפת.

וִתּוּר*, ז, נותר, מותר; עזיבת איש זכותו; בטול רצונו מפני רצון אחר; °הנחה מהמחיר הקצוב, גרעון מהמחיר.

וָתִיק*, ת, חזק, אמיץ, (בתכונות הנפש או במדות); חסיד, ירא אלהים; נאמן, קים; זריז ופקח.

וְתִיקָא*, ז, מאכל עשוי מקמח.

וָתִיקוּת°, נ, חזק, אמץ (בתכונות הנפש או במדות); חסירות, יראת אלהים.

(ותק) וַתֵּק*, פ"י, האדיר את איש, אמור עליו שהוא ותיק; חַזֵּק, אַמֵּץ.

וֶתֶק*, ז, מחלת הרזון, שחפת.

(ותר) וַתֵּר*, פ"ע, עזוב איש זכותו או חלק ממנה כדבר; לא התקשה להעמיד הדבר דוקא על דעתו או לתבע את כל זכותו; היה נדיב, פתוח ידו; סלוח, מהול. הִתְוַתֵּר, היה למותר.

וִתְּרוֹן*, ז, שארית, מה שנשאר; יתרון, ערף מעלה; עזיבת זכיות או אי תביעתן; סליחה, מחילה.

וַתְּרָן*, ז, נדיב, איש שידו פתוחה, שאינו מדקדק במה שמגיע לו מאחרים; איש שמטה לבו לחפץ רעהו, שאינו מתקשה לעמד דוקא על דעתו או לתבע זכותו.

וַתְּרָנוּת°, נ, טבע איש וַתרן.

ז

ז. האות השביעית באל"ב העברי ושמה ־זַיִן; סמן המספר־שבעה; עם נקודה או קו מאֻזן למעלה־ שבעה אלפים.

ז"א, ר"ת, זאת אומרת; זה אומר; זכות אבות.

זְאֵב, ז, חי טורף דומה לכלב[1].

זאב

— זְאֵב הַמַּיִם°, ז, שם דג טרף ארך החי בנחלים[1].

זאב המים

— חֳלִי הַזְּאֵב°, ז, חלי רעב חזק.

זְאֵבָה*, נ, נקבת הזאב; °חלי בגרון[2].

זאה"ל, ר"ת, זכור אותו האיש לטוב.

זא"ז, ר"ת, זה אל זה; זה את זה; זה אחר זה (וכן זר).

[1]) זאב волк, Wolf, loup, wolf

[1]) זאב המים щука, Hecht, brochet, pike

[2]) זאבה angina

זַאֲטוּטִים˚, ז״ר, בני הנעורים.

זֹאת, מ״ג, מלת הרמז לנקבה; מלת הרמז בהוראת: הדבר הזה.

— כָּזֹאת וְכָזֹאת, כך וכך, רמז על דבורים או מעשים שנזכרו כבר ואין צורך לשַׁנוֹתָם.

— בְּכָל זֹאת, אף על פי כן.

זָב, ז, שממנו נוזל ריר.

— זָבָה*, נ, אשה שדם יורד ממנה, אשה נדה.

זבד (זָבַד, יִזְבֹּד), פ״י, נתון מתנה.

זֶבֶד, ז, מתנה, מנה. הִזָּבֵד*, הנתן במתנה. הַזֻּבַּד*, זבור.

— חַיַּת הַזֶּבֶד°, נ, מין חיה יונקת ובבטנה כיס קטן מלא נוזל נותן ריח[1].

חית הזבד

זִבְדָּה°, נ, שַׁמֶּנֶת החלב שנחמץ, שמנונית עבה העולה על החלב בעמדו זמן ידוע.

זָבָה*, ר׳ זב.

זְבוּב, ז, שרץ העוף קטן[2].

— בַּעַל זְבוּב, ז, אליל שיחסו לו השמדת הזבובים הארסים. זבוב.

זְבוּחַ*, ז, שחיטה, הריגת בהמה בסכין, ר׳ זביחה.

זְבוּל, ז, מעון, דירה, בית; היכל; בית המקדש; שם לרקיע הרביעי, ר׳ שמים.

זִבּוּל*, ז, שימת זבל בשדה להשיבו; זביחה לעבודה זרה (לשון גנַי בחלוף אות ח׳ בל׳).

זְבוּן*, ז, קונה, אחד הלקוחות.

זִבּוּן*, ז, מכירה.

זִבּוּרִית*, נ, אדמת מרשים, אדמה כחושה, לא טובה; °המין היותר רע.

זְבוֹרִית˚, נ, נטל, משא יתנו בספינה להחזיקה במעמד זקוף שלא תטה הצדה; משא שיתנו בתחתית כלי לבל יצוף על פני המים.

זבח (זָבַח, יִזְבַּח), פ״י, שחוט בהמה לאכילה או לקרבן; הבא קרבן; עשה משתה וחג. הִזָּבַח, השָׁחט; הובא לקרבן. זֻבַּח, זבוח.

זֶבַח, ז, (כ׳ זִבְחִי, ר׳ זְבָחִים), קרבן בהמה שחוטה; משתה ושחיטת בהמה לכבוד הקרואים; הרוג ארם רב.

— זְבָחִים*, שם מסכת תלמודית העוסקת בדיני קרבנות.

זִבְחָה, נ, קרבן בהמה; הבאת קרבן.

זְבִיחָה*, נ, שחיטה, הריגת בהמה בסכין; הבאת קרבן; ר׳ זבח.

זָבִיל˚, ז, כלי להפך בו זבל.

זְבִיל˚, ז, תיק, נרתיק של ספרים.

זְבִינָא*, ז, ר׳ זְבוּן.

זְבִינָה˚, נ, סחורה, כנעה.

זֶבֶל*, ז, (ר׳ זְבָלִים*), רמן, מַדְמֵנָה, החמרים שבהם מדשנים את השדה למען יתן פרי טוב; הפֶּרֶש שבגוף; צואה, טנוף; קרבן לאליל.

— בֵּית זְבָלִים*, ז, שדה שמזבלוהו.

זבל (זָבַל, יִזְבֹּל), פ״י, חיה תמיד עם־; שכון, דור. הִזָּבֵל*, הִמלא בזבל, הִדשן בזבל. זַבֵּל*, תת זֶבל על־; הַקרב קרבן לעבודה זרה. הִזְדַּבֵּל*, ר׳ הִזָּבֵל.

זַבָּל*, ז, מוביל זבל לשדה.

זְבֻל, ר׳ זבול.

זַבְלְגָן*, ז, מי שעיניו זולגות וזבות תמיד.

זַבְלִית°, נ, חפושית הדרה בין הזבלים.

זַבֶּלֶת*, ז, מקום צבור הזבלים בשדה; ערמת זבל.

זבן˚ (זָבַן˚, יִזְבֹּן˚), פ״י, קנה. זַבֵּן˚, מכור. הִזְדַּבֵּן˚, הִמָּכֵר, היה מכור.

זָבָן°, ר׳ זובן.

1) זבד Vivérra zibétha

2) זבוב муха, Fliege, Mouche, fly

זִבֹּרָה*, נ, דבורה.

זִבָּרוֹן*, ז, ר' זַבּוּרית.

זַבָּרִית*, נ, ר' זְבוּרית.

זָג, ז, קלִפּת הענבים; קלִפּה; *מלח מתכותי; פעמון, מצלה עם הענבל.

ד״ג, ר״ת, זקן גדול.

(זגג) זַגֵּג°, פ״י, עשה כלי זכוכית.

זַגָּג*, ז, קובע שמשות זכוכית בחלונות; עושה כלי זכוכית; מוכר כלי זכוכית.

זַגְהוּם*, ת, מי שאין שתי עיניו מכוונות לעמת נקֻדה אחת, פוזל, זוֵּר.

זִגּוּג°, ז, צפוי זכוכית על כלי לתת לו ברק.

זְגוּגִית*, נ, ר' זכוכית.

זַגּוּת°, נ, טבע דבר שהוא שקוף וצח.

זִגְזֵג*, פ״י, עשה דבר שקוף.

זֵד, ז, רשע, מעַוֵּל; עז פנים, חצוף; סר מהדרך הטובה.

זְדָה, נ, כדק באבן (בכתבת השלח).

זָדוֹן, ז, (ר' זְדוֹנוֹת*), גבה לב, עזות, חֻצפה; רֶשע, חמס; כַּוָּנה לעבר עבֵרה.

— בְּזָדוֹן, תה״פ, בכַוּנה, בידיעה, לא בשגגה.

זֶה, מ״ג, כנוי רמז לגוף או לדבר נוכחי; אשר; כבר; (מלה זו נוספת גם אחרי מלות השאלה לחזוק השאלה: למה־זה? מה־זה? אי־זה? וכיו״ב).

— בָּזֶה, במקום הזה, פה.

— מִזֶּה, מפה, מהמקום הזה.

— מִזֶּה וּמִזֶּה, מצד זה ומצד זה.

— זֶה אֶל זֶה, האחד אל השני.

— זֶה בָּזֶה*, האחד עם השני.

— בָּזֶה וּבַבָּא*, בעולם הזה ובעולם הבא.

— זֶה כָּל הָאָדָם*, כנוי למָות.

זֹה, זוֹ, מ״ג, זאת; אשר.

— כָּזֹה וְכָזֶה, כך וכך (ור' זאת, מבטא: כזאת וכזאת).

זהב* (זָהַב* יִזְהַב*), פ״ע, היה כעין הזהב, קבל גַון זהב; הפוך צהב. הִזְהִיב*, זהוב; °צפה בזהב.

זָהָב, ז, (ס' זְהַב, כ' זְהָבִי), שם למתכת יקרה שנוגה צהב והיא קלה להרָקע וכבדה במשקלה[1]; חתיכת זהב במשקל קצוב שהיה משמש למשקל; כנוי מליצי לשמן; *זהוב, מטבע זהב.

— זָהָב לָבָן°, ז, מתכת לבנה כבדה מחוזהב ודומה לו בקצת סגֻלותיה[2].

— שִׁיר זָהָב°, שיר בן ארבעה עשר חרוזים, סוניט.

— יוּצַק זָהָב רוֹתֵחַ לְתוֹךְ פִּיו שֶׁל־*, לשון קללה למי (ביחוד כשמדברים על גדול ומפֻרסם) שאמר דבר שאינו ראוי להֵאמר.

זֶהָב*, זֶהָבִי*, ז, צורף זהב, עושה בזהב.

זְהָבִיָּה°, נ, זַהֲבָן° ז, מין עוף מזמר[3].

זהביה

זָהוּ*, מ״ג, זה הוא.

— אֵי־זֶהוּ*, מי הוא.

זָהוּב*, ז, מטבע זהב.

זִהוּב*, ז, צפוי זהב על דבר.

זָהוֹהַ*, ז, גאוה, יהירות.

זָהוּם*, ז, תעוב, בחילה, מאוס, טנוף; טפילת זבל או איזו משחה נותנת ריח רע על אילן לרפאותו או להרחיק ממנו את התולעים.

זִהוּר°, ז, אור הנאצל מאור אחר.

זְהוֹרִים*, ז״ר, בגדים לבנים.

זְהוֹרִית*, נ, צבע שָני, צבע הארֹם, תולע; משי ארמדם.

זַהוּת*, נ, גאוה, יהירות רבה, זחוה.

זָהוּת°, נ, דמיון, שויון; תכונת דבר שהיא

---

[1] זהב золото, Gold, or, gold

[2] זהב לבן платина, Platine

[3] זהביה иволга, goldamsel, loriot

בעצמה הנה גם תכונת הדבר השני.

זה״ז, ר״ת, זמן הזה.

זָהִיר*, ת, נשמר, נזהר שלא יִכָּשל בדבר; מַבהיק, מזהיר.

זְהִירָה*, נ, זהרי זיו, נגה.

זְהִירוּת*, נ, טבע איש זהיר ונשמר.

(זהם*) זַהֵם*, פ״י, הפוך לזרא ולתעוב, עשה לגעל נפש; געל, טנף; טפל זבל או משחה נותנת ריח רע על אילן להחזיקו או לרפאותו או להרחיק ממנו את התולעים. זֻהוֹם*, התלכלך בדבר שֶׁמֶן או מַסריח.

זֻהֲמָה*, זֻהֲמָה*, נ, סחי, רפש, טיט; הקצף העולה על פני התבשיל הרותח.

(זהר) הִזָּהֵר, הִשָּׁמֵר, היה נשמר וזהיר. זַהֵרº, האור, הגיה באור. הַזְהֵר, האיר, הגיה באור; העֵר, התרה באיש שיִשָּׁמֵר וְיִזָּהֵר. הֻזְהַר*, קבל התראה; שמע התראה והזהרה; ºהתכסה זהר ואור.

— הִזָּהֵר בְּ־*, שים לב ל־.

זֹהַר ז, (כי זָהֳרַיִ), נֹגה, אור מבריק, ברק.

— זָהֳרִים*, ז״ר קרני השמש.

זַהֲרוּרִיםº ז״ר, קוים ארמדמים הנראים ברקיע לפני צאת השמש ובואה.

זַהֲרוּרִית*, נ, סרט אדם, פתיל אדם; ºזהרורים.

זַהֲרִירº, ז, אור נאצל מדבר מבריק.

זַהֲרִיתº, נ, מין גפרית מאירה[1].

זה״ש, ר״ת, זה הוא שאמר.

זַהֵתº, פ״י, הוכיח זהות איש או דבר.

זָו, ר׳ זִיו.

זוֹ*, ר׳ זה.

זוּ, מ״ג, כנוי רומז לזכר ולנקבה, זה, זאת; כנוי מושך (בדבור המליצי): אשר.

זוּב, פ״ע, נזול, נטוף לאט לאט. הָזֵב, עשה שיזוב.

זוֹב, ז, חלי נטף הזרע (באיש); שֶׁפֶךְ דם הנדה (באשה).

[1] זהרית — фосфор, phosphore

זֹוּבֶןº, זְבָןº, אבר הזכרות בבהמה; העור המכסה את אבר הזכרות בבהמה.

זוּג*, ז, (ר׳ זוגות*), צמד, שני דברים ממין אחד; איש ואשתו; זכר ונקבה; מספרַים; מעטון, מצלה.

— בֶּן־זוּג*, ז, אחד מן הזוג; השני משני חלקי הזוג ביחס לראשון.

— זוג וְנִפְרָד*, זוג וָפֶרֶט*, מספר זוגי ומספר לא זוגי, מספר שנחלק לשנים ושאינו נחלק לשנים.

(זוג) זַוֵּג*, פ״י, חבר צמדים צמדים, חבר שנים שנים; שַׁדֵּךְ אשה לאיש. זֻוַּג*, היה מחבר שנים שנים. הִזְוֵג*, זֻוַּג. הִזְדַּוֵּג*, התאחד שנים יחד; התחבר אל־; הלחם עם־; בוא אל אשה.

זוּגָה*, נ, אשה, רעיה, (נמצא רק בכנויים: זוגתי וכיו״ב).

זוּגוֹת*, ז״ר, שם לראשי ישראל שהיו בימי הבית השני האחד נָשיא והשני אב בית דין; מספר הנחלק לשנים.

זוּגִיº, ת, הנחלק לשנים שנים, שיש בו זוגות; דבר השיך לזוג.

זוּד, פ״ע, חשוב להרע, עשה בכונה רעה. הָזֵד, בַּשל, הרתח; חשוב להרע, עשה בכונה רעה; העז פנים.

זְוָדָה*, נ, מלתחת הנוסעים לשים בה חפצים; החפצים הנלקחים לדרך; תכריכים למת.

זָוֶה*, ז, ר׳ זוית.

זִוּוּג*, ז, נשואים, חתנה; חבור זוגות זוגות; אחד מן הזוג.

— זִוּוּג מִלִּיםº, ז, השוָאות שתי מלים הבאות זו אצל זו למשקל אחד לא על פי חקי דקדוק השפה.

זוז*, פ״ע מוש ממקומו, סור, נוע; חדול מ־. הָזֵז*, הָנֵע, הָמֵש, הגר.

— לֹא זוּז*, לא חדול.

—·זוּ מְקוֹמוֹ*, מבטא לאמר: שנה את דעתו, את דרכו.

— לֹא זָזָה יַד־מִיָּדוֹ שֶׁל־, לא נפרדו זה מזה.

זוּז*, ז, מטבע של כסף, רבע השקל או הסלע (חמש מעות), ר׳ סלע.

— זוּזִים זָזִים מִזֶּה וְנִתָּנִים לָזֶה*, משל עממי לאמר: כי הכסף אינו קים ותמידי ועובר מהאחר לשני.

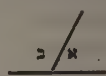
זוֹחַ*, פ״ע, נוע, התנועע; (־דַּעַת*), התגאה בנפשו, התנשא. הֵזִיחַ*, זוח.

(שוחל) זוֹחֲלִים*, ז״ר, מים שוטפים לאט; °רמשים, שרצים; מין בעלי החיים הזוחלים על הארץ.

זוֹט*, ז, קרקע הים; תחתית כלי; °שפל מי הים, חסר מי הים.

זוּטָא*, זוּטָר*, ת, קטן, זעיר מאד.

זָוִית*, נ, פנה, קרן; הרוח שבין שני קירות במקום שהם נפגשים; עמוד בולט.

זוית מצרניות

— זָוִיּוֹת מִצְרָנִיּוֹת°, זָוִיּוֹת צְמוּדוֹת°, שתי זויות ששוק משותפת להן ושתי השוקים האחרות הן המשך האחת לשניה.

זוית נצבת

— זָוִית נִצֶּבֶת°, נ, זוית שצלעותיה מאֻנכות האחת אל השניה (בהנדסה).

זית חדה

— זָוִית חַדָּה°, זוית צרה מזוית נצבת.

— זָוִית רְחָבָה°, נ, זוית רחבה מזוית נצבת.

זוית רחבה

זוֹל, פ״י, פזר לרב, בזבז; °פ״ע, היה במחיר מצער, היה זול. הַזֵּל, בזה, השפל, הקל בערך איש או דבר; ירוד מחירו, היה זול. הוּזַל, היה זול.

זוֹל, ז, מעוט מחיר דבר, הפך: יֹקר.

זוֹל*, ת, לא יקר, שמחירו מעט וקטן.

— בְּזוֹל*, תה״פ, לא ביֹקר, במחיר מעט.

— בְּזוֹל הַזּוֹל°, בזול מאד, בחצי חנם.

זוֹלֵל, ת, דבר בזוי ונקלה; מרבה לאכל יותר מהצרך; °שם חיה[1].

זוֹלְלָה*, נ, פקעת חוטים, חוטים כרוכים בצורת כדור וכדומה.

זוֹלְלוּת°, נ, מדת הזולל.

זוּלַת (זוּלָתִי), תה״פ, חוץ מ־, בלעדי־, בלי־, בלתי אם, כי אם; *שם לפיוטים הנאמרים בשחרית אחרי „אין אלהים זולתך".

— הַזּוּלַת°, ת, אחר, כל האחרים.

זוֹם*, זוֹמָן*, ז, רטב הצלי וכדומה נוזל אשר יטבלו בו את האכל.

זוּמִית*, נ, הקצף העולה ברתיחת קדרה.

זוֹמֵם (עֵד־), מעיד באיש עדות שקר.

זוּן*, פ״י, כלכל, תן אכל. (־הָעֵינַיִם*), הֲנָאָה, קבל הנאה. הַזּוֹן*, כלכל נפשו, החיה נפשו. הָזִין*, זון.

זוּן*, ר׳ זוּנִים.

זוֹנָה, נ, אשה נואפת, פרוצה, מְפקרת; אשה מספיקה מזון לעוברי דרך (?).

זוּנִים*, (זוּנִים*), ז, מין צמח פרא שגרגיריו שחורים והוא נמצא בין הקמה[2].

זו״ס, ר״ת, זולל וסובא.

זוּעַ, פ״ע, נוע, נוד; התעורר פתאם; רעוד, התנודד; *הוציא זעה. הֵזִיעַ, הָנַע, הָגֵר; התעורר, התרגש; הוציא זֵעָה, גרום להוצאת זֵעָה.

זְוָעָה, נ, חרדה, רטט, חלחלה, פלצות.

---

[1] זולל россомаха, Vielfrass, glouton, glutton

[2] זונים куколь, Lolch, ivraie darnel

— זְוָעוֹת*, ב״ר, רעידת הארץ, רעש.

זוּף*, ר׳ זיף.

זוּר, פעיוי, דחוק, מעוך, רמוס; סחוט, מצה; נסוג לאחור; התנכר. הֻזּוֹר, מנה הצדה. זוֹרֵר, התעטש, הוציא אויר דרך האף ברעש על ידי התעוררות עצבי הריח. הזוֹר, היה לזר, לנכרי.

— בֵּיצִים מוּזָרוֹת*, ביצים מעוכות ונשברות.

— נָשִׁים מוּזָרוֹת בַּלְּבָנָה*, נשים מטפטפות במסבה לאור הירח.

זוֹר*, ז, עִגּוּל, מעגל, הקף.

זַוַּר*, ת, מי שאין שתי עיניו מביטות לעמת נקודה אחת, פוזל, נַגְדִּים.

זַח*, ת, עצב מאד.

(זחח), הִזּוֹחַ, פ״ע, הֵעתק ממקומו הצדה. הֶזֱחַ, העתק דבר מעט הצדה; רחה בזלזול. הַזְחִיחַ*, הֵזַח; זַלְזֵל, הבט בזלזול.

— זְחוֹחַ הַלֵּב*, ת, בעל גאוה, גא, יהיר.

זְחִילָה*, נ, סְעָלת או מצב הזוחל.

זְחִיר*, ז, יציאת הצרכים בדחיקה וכאב.

זחל (זָחַל, יִזְחַל), פ״ע, הלוך על הגחון, רמוש על הארץ; חרוד, רעוד מפחד; נזול; ⁰התרפס לפני־, הִזָּחֵל⁰, זוב, נזול; הִמָּשֵׁך.

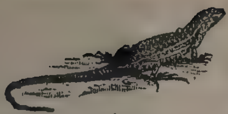

זחל

הַזְחֵל*, גרום לדבר כי יזחל; שפוך נוזל לתוך־; חרוד, רעוד מפחד.

זַחַל*, ז, חרק בהיותו עוד זוחל בלי כנפים; גזם; פחד, מורא.

זַחְלִית⁰, נ, מין שרץ בעל ארבע רגלים וזנב ארך היכול לחיות במים ועל היבשה, לטאה.

זחלית

זַחְתָּן*, ז, גא, יהיר, בעל גאוה.

זְט*, מלת קריאה: לחיים! רפואה וחיים!

זט״ה, זטה״ע, ר״ת, ז׳ (שבעה) טובי העיר.

זִיבָה*, נ, נזילת הזרע.

זִיגִ⁰, ז, מין בגד עליון מַקְרֶק אל המתנים.

זִיג*, ת, שקוף.

(זִידוֹן), זֵידוֹנִים, ת, מתגעש, הומה ורותח.

זִיו, ז, נֹגַה, זֹהַר; יֹפִי, הָדָר; חרש אִיר; ⁰יפי צבע עור הפנים.

— בּוֹא בְּזִיווֹ*, שוב לבריאותו, קבל שוב צבע עור הפנים.

זִיּוּן*, ז, הכנת כלי מלחמה, שיטת כלי זין; כלכול, האכלה; קשוט; קשוט אותיות בכתב המרבע בקוים ותגים דקים על ראשם (ככתיבת ספרי תורה); ⁰אפשרות של סכנה בעסק או במעשה.

— בֵּית זִיּוּן⁰, ז, בית הנשק.

זִיוָנִית*, נ, פרח האביב[1].

זִיּוּף*, ז, אי נכונות, מעשה מרמה, פְּעֻלּת המזיף ועושה כמעשה אחר.

זִיוְתָן*, ז, איש יפה מאד; איש שצבע עור פניו יפה.

זִיז, ז, השרץ השורץ על הארץ, שם הקבוץ לכל החיים הקטנים; שפע מַרְבֶּה; *בליטה, קרן בבנין; דד, הפטמה של השדים; תולע הנמצא בזרעונים (וביחוד בערשים); שם עוף גדול באגדה; ⁰קרן המשוש לרמשים ולשרצים ולחרוקים.

זִיזָה⁰, נ, תנועה קלה של דבר ממקומו.

[1]) זיונית ландыш, Maiglökchen, muguet, may flower

זִימִים*, ז״ר, אגידים, אברי הנשימה לדגים, ר׳ דג.

זַיִן*, נ, שם האות השביעית בא״ב העברי.
ז, נשק; כלי מלחמה.
— כְּלֵי זַיִן*, ז, כלי נשק, כלי מלחמה.

זַיָּן*, ת, חמוש בכלי נשק.

זִיֵּן*, פ״י, אזור, הכין נשק למלחמה; קשט, יפה. הִזְדַּיֵּן*, התאזר בכלי מלחמה; התקשט.

זִין*, ז, שם משקל, חצי הסלע.

זַיֶּנֶת*, נ, אשה נותנת מזון.

זִיעַ*, ז, רעדה, חרדה, פלצות.

זִיעָה*, נ, ר׳ זֵעָה.

זִיֵּף*, פ״י, עשה במעשה אחר, עשה כתבנית דבר אחר לרמות בו. זֻיַּף*, הִזְדַּיֵּף*, היה עשוי בערמה כמעשה אחר לרמות בו.

זַיָּף*, ר׳ זַיְּפָן.

זִיף*, ז, שֵׂעָר רקמה לשולי בגד; זיזף; שער קשה; שער חזיר; ריסי העפעף.

זַיְּפָן*, ז, איש מזיף ועושה דבר כתבנית דבר אחר לרמות בו; שקרן, כזבן.

זַיְּפָנוּת*, נ, זיוף, פעלת המזיף.

זִיק, ז, זִיקָה, נ, ניצוץ אש; חץ; כוכב השבט, כוכב שיש לו כמו זנב; ברק; נאד מקפל עשוי לנפוח, ר׳ מפוח; ר׳ זקה; °שֵׂד.

זִיקוּקִים*, ז״ר, כוכבי השבט, כוכבים שיש להם כמו זנב, זיקים.

זִיר*, ז, ציץ, נִצָּה, גבעל הזרע של הצמחים; אגֻדת עשבים רכים; כד גדול למים; חוט או חבל כפתל חזק מאד.

זִירָה°, נ, מכונת גלילים להחליק בה הלבנים אחרי הכבוס.

זִירָה*, נ, מקום עגל בקרקע להתגוששות; שדה מלחמה.

זַיִת, ז, (ס׳ זֵית, ר׳ זֵיתִים), מין פרי עץ הנותן שמן טוב למאכל ולמאור; העץ הנותן את פרי הזית.

— כְּזַיִת*, תה״פ, כגדל הזית, כחצי הביצה, שעור שנתנו חכמינו התורנים בדיני אסור והתר.

— עֵץ זַיִת, ז, העץ הנותן את פרי הזית.

ענף זית

— זֵיתֵי כֶּבֶשׁ°, ז״ר, זיתים שכובשים אותם במלח לאכילה.

— זֵיתִים מְגֻלְגָּלִים*, זיתים ירקים שלמים הנתנים במים ומלח.

— רִשְׁעֵי זֵיתִים*, פְּרִיצֵי זֵיתִים*, ז״ר, זיתים רעים, שאינם ראוים לאכילה, שהם תמיד בסר ואינם בושלים.

— שֶׁמֶן זַיִת*, ז, השמן היוצא מפרי הזית.

זַיָּת*, ז, עוסק בזיתים, נוטע זיתים.

זַךְ, ת, נקי, טהור, בהיר, צלול; טהור לב, נקי הלב, צדיק.

זֹךְ°, ז, נקיון, טהר, בהירות.

זַכַּאי*, ר׳ זכי.

זָכָה, (זָכָה, יִזְכֶּה), פ״ע, היה נקי וצדיק בדין; *היה ראוי לדבר בגלל צדקו; היה כשר בלי חטא; השג, הגע עד־; (לדבר*) היה הצלחה לאיש להגיע לדבר; (בדבר*), היות דבר לרכוש איש בכח הדין; נצח, גבור על־. פ״י, תת זכות. זִכָּה, נקה, הצדק, אמור על איש כי הוא צדיק בדין; *רצה; נשא פני איש, כבד; עשה טובה; תת זכות; °זקף סכום לזכות איזה איש או חשבון (בהנהלת פנקסים). הִזַּכָּה*, הִזְדַּכָּה*, היה נקי, טהר; היה זכאי, יצוא צדיק וזכאי בדין.

— זְכֵה עִמִּי*, מעוד עמי, בוא לאכל אתי.

זִכּוּי*, ז, פעלת המזכה דבר לאחר; פעלת המזכה ומצדיק איש.

זִכּוּךְ°, ז, צרוף, נקוי, פעלת המזכך.

זְכוּכִית, נ, (ר׳ זְכוּכִיּוֹת*), חמר נתך שקוף ובהיר לשמשות החלונות ולכלים; כלים עשויים זכוכית.

— זְכוּכִית מַגְדֶּלֶתo, נ, זכוכית שהדברים הנשקפים דרכה נראים כגדולים, ר׳ מגדלת.

זְכוּר, ז, קבוץ הזכרים; *זכר המשמש עם זכר, משכב זכור.

— מִשְׁכַּב זְכוּר*, ביאה על זכר.

זְכוּר, ר׳ זכר.

זְכוּרִים*, ז״ר, ר׳ זכרות.

זְכוּת*, נ, (ר׳ זְכֻיּוֹת*), ההפך מן „חובה" בדין; טובה מוסרית, מעלה מוסרית; מעשה טוב; צדקה; יתרון; משפט חֻקִּי על דבר; ●חלק החשבון שכותבים בו מה שקבלו ממי שהוא לטובתו או שיש לו לקבל.

— בִּזְכוּת*, בגלל המעשה הטוב.

— זְכוּיוֹת*, זְכֻיּוֹת*. נ״ר, צדקות עפ״י החק.

זַכּוּתo, נ, טבע דבר שהוא זך ובהיר.

זכ״ז, ר״ת, זה כנגד זה.

זַכַּי*, זַכָּאי*, ת, מי שיצא צדיק בדין; ישר, נקי, צדיק; מי שיש לו זכות ורשות על דבר.

— יום זַכָּאי*, יום מאֻשר, יום של הצלחה.

זְכִיָּה*, נ, צדקה, משפט; משפט היתרון; יתרון; זכות.

זִכָּיוֹןo, ז, שווי הזכויות.

זְכִירָה*, נ, כח הנפש לזכור דבר, כשרון הזכרון.

זכך (זַךְ, יָזֹךְ), פ״ע, היה נקי, היה צח, היה בהיר. זַכֵּךְo, נקה טהר. הֻזַּךְ, זֻכַּךְ. הִזְדַּכֵּךְo, היה זך; נקה את עצמו, הטהר.

זַכֵּךְ*, עושה זכוכית, זגג.

זכ״ל, ר״ת, ז׳ (שבעה) כוכבי לכת.

זכר (זָכַר, יִזְכֹּר), פ״ע, שמור בלב ולא לשכח; העלה על לב דבר שנשכח; צייר ענין בדמיון או במחשבה; שים לב לדבר והתבונן בו; הריח ריח טוב והתענג בו (תהלים כ. ד.); ספר מעשי איש בתהלה. הִזָּכֵר, עלה על לב; עלה דבר פתאום בזכרון; הולד זכר. זַכֵּרo, חשב למין זכר (בדקדוק). הִזְכִּיר, העלה על לבו או על לב אחר; העלה על הפה; גרום שישאר זֵכֶר; הַלֵּל, שַׁבֵּחַ, תת כבוד; קטר, הקטר. הֻזְכַּר*, היה זכור, עלה על לב. הִזְדַּכֵּר*, הִזָּכֵר.

— זָכוּר לַטּוֹב*, כנוי לאליהו הנביא.

זָכָר, ז, (ר׳ זכרים), איש, גבר; החי המוליד, הפך מן נקבה; *אבר הזכר; חלק בבלי שהוא כעקץ חד.

— לְשׁוֹן זָכָרo, (בדקדוק), שם שמשתמשים בנוגע לו בלשון (בתארים, בכנויים ובפעלים) כמו שמשתמשים בנוגע לבעל חי זכר.

זֵכֶר, (זֶכֶר) ז, (כ׳ זִכְרוֹ), דבר או ענין שמור בלב האדם; שם; ריח ערב ונעים; *רמז; ראיה; דבר או ענין להזכיר; שם טוב.

— זֵכֶר לִבְרָכָהo, מבטא הנאמר אחרי הזכרת שם מת.

זִכָּרוֹן, (זִכְרוֹן), ז, (ס׳ זִכְרוֹן, ר׳ זִכְרוֹנִים או זִכְרוֹנוֹת), זכר, עדות שמורה בלב לדבר שעבר; אות להזכיר דבר; מבצר רם; מטה בגוהה (?); כשרון האיש לזכר, כח הנפש לזכר דבר.

— סֵפֶר זִכָּרוֹן, ז, ספר שבו כתובים הדברים שצריך לזכר.

— סֵפֶר הַזִּכְרוֹנוֹת, ז, ספר דברי הימים.

— זִכְרוֹנוֹת*, אחת מתפלות ראש השנה במוסף שבה נזכרים זכרונות עולם.

— זִכְרוֹן עֵדוּת*, ז, כתב שרשומים בו כל פרטי דברי העדים שהגידו.

— זִכְרוֹן דְּבָרִיםo, ז, כתב שרשומים בו כל פרטי הדברים שנאמרו באספה.

— זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, ר׳ זכרו לברכה.

זִכְרוֹן*, ז, נקבה, תעלה.

זַכְרוּת*, נ, סגֻלת הזכר וטבעו; האבר המיוחד לזכר; קצה מֻחדד; קלוּח חוק; ●גברות.

זַכְרִיָּה0, נ, מין פרח השדה1).
זַכְרָן0, ת, מי שכח זכרונו חזק.
זַכְרָנוּת0, נ, הכח לזכר דבר ולא לשכחו.
זַל*, ת, זול, לא יקר; נקלה, שאין לו ערך רב.
ז"ל, ר"ת, זכרו (זכרונו) לברכה.
זלג (זָלַג*, יִזְלַג)*, פעו"י, זב, נזול, הוריד (העינים) טפות דמעות.
זַלְדְּקָן*, ז, איש שזקנו דק ובו שערות מעטות; הפך: עַבְדְּקָן.
זִלּוּחַ*, ז, זריקת מים על־; זריקת מי בשמים על־.
זִלּוּף*, ז, נטיפה, הטפה, יציקת נטפים על דבר.
זָלוּת0, ז, זול, היות דבר בשער לא יקר; שפלות.
זַלּוּת, נ, שפלות, נבלוּת, קלון.
זְלוּתָא*, ז, הקלת ערך; זול; מחיר קטן של דבר; השפלת כבוד.
זִלְזוּל*, ז, הקלה בכבוד־, בזיון ל־, יחס של בוז ל־.
זִלְזֵל*, פ"י, חשוב דבר ללא חשוב; בזה, הקל בכבוד־. זָלְזוּל*, הֵחָשֵׁב לדבר קל ערך. הִזְדַּלְזֵל*, התבזה; היה בזול.
— זִלְזֵל בְּמָעוֹת*, בזבז כסף, פזר מעות לחנם.
זַלְזַל, ז, ענף דק (בגפן), שריג.
זלח* (זָלַח*, יִזְלַח*), פ"ע, הִמלא מים; פ"י, הריח בְּשָׂמִים. זִלַּח*, הזה, זָרוק נטפי מים על הארץ להרביצה.
זָלַח*, ז, ר' זלוח.
זְלָחִים*, ז"ר, מי בשמים להרביץ את הבית.
זְלִילָה*, נ, זול, מעוט מחיר דבר.
זְלִיפָה0, נ, נטיפה, יציקת נטפים על דבר או בתוכו.
(זלל) הַזֹּלֵל, הזרעון; אכול הרבה (?), ר' זלזל.

1) זכריה незабудка, vergissmeinnicht, myosotis

זַלְעָף0, שרף, הַבער בחם חזק (בפיוט).
זַלְעֹף0, השרף, הבער בחם חזק (בפיוט).
זַלְעָפָה, נ, רעדה, חלחלה; חם חזק.
זלף*, (זָלַף*, יִזְלֹף*), פ"י, הטף נטפים, הזה, זרוק נטפי מים על־; זרוק מים ממטה למעלה; העלה מים ממקום נמוך למקום גבוה. זַלֵּף*, זָלֹף.
זְלֶף*, ז, ר' זליפה.
זִמָּה, נ, מחשבת תועבה; זנונים, פריצות; מחשבה, מזמה, עצה.
זִמּוּם*, ז, גמון, כעין סל שנותנים על פי החי לחסמו.
זָמוּם*, ת, חי שיש לו זָמוּם על פיו.
זִמּוּן*, ז, יעוד, הכנה; הזמנה; אספת שלשת אנשים לברך יחד ברכת המזון.
זִמּוּר*, ז, כריתת ענפים יתרים בגפן ובעצים אחרים.
זְמוֹרָה, נ, בד הענף; זלזל, ענף הגפן; כנוי לאבר הזכרות; נפיחה (?).
זִמְזוּם0, ז, המית קול הזבוב בעופפו; דבור בקול נמוך.
זִמְזֵם0, פ"ע, השמיע קול זמזום (הזבוב, היתוש).
זָמִיר, ז, שירה, זמר, רנה; שם עוף מזמר 1).

זמיר

— עֵת הַזָּמִיר, הזמן שבו זומרים את הגפנים.
זְמִירָה, נ, שירה, זמרה, תזה, נגינה, *כריתת ענפי הגפן.
זְמִית*, נ, ציר מלח.
זמם (זָמַם, יָזֹם) פעו"י, חשוב מחשבות לעשות

1) זמיר соловей, Nachtigal, rossignol, nightingale

דבר (רע); החלט, חרוץ משפט; *סגור פי בהמה בזמם; נוע ונוד, התהלך הנה והנה; (־הֵעֵד*), העד עדות שקר. הִזּוֹם*, הֻכְרוּר כי עדות איש היא עדות שקר ע״י עדות עדים אחרים האומרים: עמנו היית. נִזֹּם*, הֻזַם*, הוכיח כי דברי השני שקר, הוכיח כחש. הוּזַם*, הִזְדַּמֵּם*, הִתָּפֵשׂ בשקר.

— עֵד זוֹמֵם*, עד שהֻכּר לעד שקר ע״י עדות עדים אחרים האומרים: עמנו היית.

זְמָם, ז, עצת רָשע, מחשבת בליעל; *נִמּוֹן, כעין סל שנותנים על פי החי לחסמו.

זמם.

זְמַן, זְמָן, ז, (כ׳ זְמַנֵּי, ר׳ זְמַנִּים), עת, מועד קבועה; תאריך; *חג, יום טוב, ברכת שהחיינו; ⁰(במליצת התקופה הספרדית) גורל, מזל, מקרי איש הבאים על פי כח נעלם; זמן למוד ששה חדשים בקיץ או בחרף; מעמד האויר, מזג האויר.

— כָּל זְמָן*, עד אשר־, כל העת אשר־.

— לִזְמָן, בהגיע העת הקבועה.

— בִּזְמַן שֶׁ־, אם, בתנאי.

זמ״ן נקי״ט, ר״ת, סדר ששת סדרי המשנה: זרעים, מועד, נשים, נזיקין, קדשים, טהרות.

(זמן) זַמֵּן*, הכן, עַתֵּד; המציא; קרוא למשתה; ברך ברכת המזון בשלשה. זֻמַּן*, היה מוכן, הכן עצמו. הִזְמִין*, הכן; עַתֵּד, יַעֵד; קרוא לסעודה או לדין. הִזְדַּמֵּן*, בוא דבר ליד איש במקרה; הִפָּגֵשׁ, הִמָּצֵא יחד עם־; היה מְזֻמָּן; הכן עצמו.

זִמְנָא*, (ר׳ זִמְנִין*), תהי׳ם, פעם.

זְמַנִּי,⁰ ת, ארעי, לא תמידי, של זמן ידוע.

זמר (זָמַר, יִזְמֹר), פ״י, כרות ענפי הגפן היתרים. הִזָּמֵר, (הגפן), הִכָּרֵת, הִגָּרַע הענפים היתרים. זַמֵּר, נַגֵּן, פרוט על כלי שיר; הלל ושבח בקול רנה או בכלי נגינה.

זֶמֶר, ז, מין חיה ממשפחת הצבאים[1] (?); חיה גבהה ארכת הצואר[2] (?); *שירה, נגינה.

— כְּלֵי זֶמֶר*, ז, כלי המנגנים, כלים שמנגנים בהם.

זָמוֹר*, ת, כחל שחרחר, כחל עמק.

זַמָּר*, ז, מי שאומנתו לזמר, משורר; מי שאומנתו לזמר נפנים.

זְמַרְגַּד*, ז, מין אבן יקרה שקופה וגונה ירוק[3].

זִמְרָה, נ, שירה, רנה, נגינה; מִבְחַר פרי הגנות והכרמים(?); פרי מֵיטָב(?); ⁰חכמת השמוש בקולות בפה ובכלי זמר.

זִמְרָת, נ, שירה, רנה(?); כח, גבורה(?)

זַמֶּרֶת*, נ, אשה שאומנתה לזמר.

זמ״ש, ר״ת, זה מה שאמר.

זָן, ז, חלק ממין (המין נחלק לזנים); זמן אסף הדגן (?); פנה; *דבר הנותן ריח טוב.

זַנָּאִי*, (זַנַּי*), ז, רועה זונות, רודף זונים.

(זנב) זַנֵּב, פ״י, גרוע הזנב, גרוע את הקצה; הרוג את קצות המחנה; *קצר וגמם קצות; הענפים.

זָנָב, ז, (ר׳ זְנָבוֹת), סרח הקצוני מאחרי גוף החי; קצה דבר בולט מהמסדר והנערך; *(במליצה) הפך: ראש; החלק הבלתי חשוב; כוכב שבקצה כוכב אחר; אבר הזכר.

---

[1] זמר, серна, Gemse, chamois, chamoy.

[2] זמר, жираф, Giraffe, girafe,

[3] זמרגד, изумруд, Smaragd, émaraude, emerald

— כּוֹכַב זָנָב⁰, ז, כוכב שבט, כוכב המפיץ קבוצת קוי אור, זיק.

— זְנַב הַסּוּס*, ז, חרישה גסה.

זַנְגְּבִיל*, (מלה הודית), ז, קִנְסוֹן, מין צמח בשם הודי ששרשו היבש נתן כבשמים במאכלים שונים[1].

זָנָה, (זָנָה, יִזְנֶה), פעו״י, נאוף, בגוד (אשה) בבעל ללכת אחרי זרים; בגוד, מעול; סור מעל־ (אַחֲרֵי), המשך אחרי דבר לא טוב; עבוד אלהים אחרים. זֻנָּה*, נאוף בגוד (אשה) בבעל ללכת אחרי זרים. זָנָה, זנה אחרי־. הִזְנָה, זנה, נאוף; מסור לזנונים; הדח, התעה לזנונים.

זְנוּנִים, ז״ר, נאופים, פריצות (במלוא תאות המין).

זִנּוּק*, ז, קִלּוּחַ, שֶׁטֶף מים נוזלים.

זְנוּת, נ, זִמָּה, נאוף, זנונים, פריצות (במלוא תאות המין).

זנח (זָנַח, יִזְנַח), פ״י, עזוב, נטוש; רחה הלאה, הרחק, הדח. הִזְנִיחַ, זנח.

זַנַּי*, ר׳ זַנָּאִי.

(זנק), זִנֵּק, פ״ע, דלוג, קפץ; בוא בשטף; פ״י, זרוק בשטף.

זסשר״ץ⁰, (בדקדוק), סדר חמש האותיות שמוצאן מהשנים.

זֵעָה, נ, טפות דקות היוצאות מנקבי העור בהתחממו; *רטיבות דומה לזעה שעל גופים אחרים לא בעלי חיים; התעוררות, התרגשות.

זעה״א, ר״ת, זקני עם הארץ.

זַעֲוָה, נ, דבר שנבהלים ומזדעזעים לזכרו; חרדה, חִיל, רעדה.

זָעוּם*, ת, מסיק כעס.

זָעוּף*, ת, רועש וגועש.

— פָּנִים זְעוּמוֹת*, פנים מביעים כעס.

זע״ז, ר״ת, זה על זה.

[1] זנגביל инбирь, Ingwer, gimgembre, ginger

זַעֲזוּעַ⁰, ז, רעדה, חלחלה.

זַעֲזֵעַ, פ״י, הַרעד, הָנד דבר הנח במקומו, הָנֵעַ בחזקה. הִזְדַּעֲזֵעַ*, רעוד, חרוד, התחלחל.

זַעְזָעוּת*, נ, רעידה, תנועה, ההרגשות, התעוררות.

זַעְטוּט*, ז, נער, נער משרת.

זְעֵיר, תהים, מעט, מצער, בטרה קטנה.

זָעִיר*, ת, לא נכבד, נקלה, קטן ערך; קטן, לא גדול.

זְעִירוּת*, נ, תכונת מה שהוא זעיר.

(זעך) הִזָּעֵךְ, כבה, שקוע (אש), הרול מבער.

זָעַךְ*, כבה, השקע אור אש; ⁰כַּלֵּה, הכרת.

זעם (זָעַם, יִזְעַם), פעו״י, כעוס, קצוף; העלה כעס ורגז; קַלֵּל. הִזָּעֵם, כעוס, היה סר וזעף. הַזְעֵם⁰, גרום לאיש שיכעס.

— פָּנִים זְעוּמִים, ר׳ זעום.

זַעַם, ז, כַּעַס, חָרוֹן, חרון אף, קצף חוק.

זעף (זָעַף, יִזְעַף), פ״ע, כעוס, קצוף, התרעם; היה בצער ויגון. זָעַף*, זעוף.

זַעַף, ז, כַּעַס, חרון אף, קֶצֶף, עֶברה; התגעשות מי הים; מהירות רבה וגדולה.

זָעֵף, ת, מי שהוא בצער.

זְעַפְרָן*, (מלה ערבית), ז, כרכם, מין צמח בצלי ופרחיו צהובים ונותנים ריח[1].

זעק (זָעַק, יִזְעַק), פ״ע, הָרֵם קול; קרוא אל האלהים לעזרה; אסוף אנשים. הִזָּעֵק, זעק; הֵאָסֵף, הִקָּהֵל על ידי שמיעת קול צעקה; הַזְעֵק, הָרֵם קול; אסוף אנשים על ידי זעקה; צוה לאסוף ולהקהל; קרוא לאיש בקול, קרוא באזני העם והודיע.

זַעַק, ז, זְעָקָה, נ, זעק, צעקה, הרמת קול; קול חרדה, קול יללה; נערה, הרמת קול להפיל אימה ופחד; בקשה, תחנה.

ז״פ, ר״ת, זמן פסח; זמן פרעון (שטר וכדומה); ז׳ (שבע) פעמים; זרע פשתים.

זִפָּה*, נ, ר׳ זִיף.

[1] זעפרן шафран, zafran, saffron

זְפוּת*, ת, מצֻפה בזפת.

זִפּוּת*, נ, משיחה בזפת.

(זפק) זַפֵּק*, צַפֵּה בזפת, זפות. זָפוּק*, היה מצֻפה בזפת.

זֶפֶק*, ז, מֻראה, כעין שק בחלק התחתון של צואר העוף, ששם יֵרָכו הגרעינים.

זַפֶּקֶת0, נ, שם מחלה כעין ספחת או זפק על הצואר מתחת לסנטר3).

זפת* (זָפַת*, יִזְפֹּת*), פ״י, צפה בזפת, משוח בזפת; סתום בזפת. זַפֵּת*, זפות.

זֶפֶת, נ, מין חמר מְדַבֵּק וקל להִשָּׂרף היוצא מסתי עצים ידועים, שרף עצים ידועים, שעל ידי רתיחה יעשוהו סמיך ועבה.

זַפָּת*, ז, עוסק במלאכת הזפות; עושה זפת.

זצ״ל, ר״ת, זכר צדיק לברכה.

ז״ק, ר״ת, זרע קודש; זקף קטן.

זַק*, ז, נאד.

(זק) זִקִּים, ז״ר, נחֻשתים, כבלים, אזורים של ברזל; לשון אש מעופפת כחץ.

זִקָּה*, נ, קֶשֶׁר מוסרי בבת התורה והחק; חבור ודבוק; חיוב המוטל על דבר; נאד.

זְקוּנִים, זְקֻנִים, ז״ר, ימי הזקנה.

— בֶּן זְקוּנִים, ילד הנולד לאיש בימי זקנתו.

— יֶלֶד זְקוּנִים, בן זקונים.

זָקוּף*, ת, גבוה, עומד ישר, לא כפוף.

זְקוּפִית0, תה״פ, בזקיפה, בעמידה.

זִקּוּק* ז, טהור, נקוי; זיק אש, ניצוץ; כוכב השבט; נאד קטן.

זָקוּק*, ת, נצרך; קָשור ל־; צָרוּף, מֻנְקה. ז, מין מטבע.

זְקוּקָא*, ז, מכתה לזקק ולנקות נוזלים.

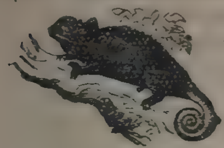
זָקִיף*, ז, איש צבא העומד על המשמר.

זְקִיף*, ז, העץ שעליו תולים את התלויים, תליה; איש צבא עומד בקצה המחנה לשמר שלא יברחו מהחיל.

3) זפקת зоб, Kropf, Struma

זְקִיפָה*, נ, הרמה, עמידה; העברה בחשבון; 0נתינת חוב על הסחורה הנשלחת; הכסף שהשולח את הסחורה דורש כי יקחו מידי מקבלה.

זִקִּית*, נ, מין למאה המשנה את גוניה1).

זקית

זקן (זָקֵן, זָקַן, יִזְקַן), פ״ע, בוא בימים, היה מלא ימים. הִזְקִין, זקן: *עשה לזקן, נראה שאחר יזקין; היה לישן, הישן. הִזְדַּקֵּן*, זקן, היה לזקן.

— הִזְדַּקֵּן הַדִּין*, כבר עבר על הדין הזמן הקבוע ואין לו תקף.

זָקֵן, ז, (ס׳ זְקַן, כ׳ זְקֵנִים), איש בא בימים, איש מלא ימים; ראש, נכבד, חכם; *אבי האב או האם, אב זקן, סבא.

זָקֵן, ת, בא בימים, מלא ימים.

זָקָן, ז״נ, (ס׳ זְקַן, ר׳ זְקָנִים), השער שבפאת הפנים התחתונה; סנטר, פאת הפנים התחתונה.

— חֲתִימַת זָקָן*, סמן של זקן, התחלת צמיחת הזקן.

— הַזָּקָן הַתַּחְתּוֹן*, הזקן שמסביב לאבר המוליד.

— זְקַן הַתְּכֵלֶת0, ז, מין פרח מצוי בקמת השדה, דגניה 2).

זקן התכלת

זֹקֶן, ז, שבע ימים, ימי הזקנה.

זְקֵנָה*, נ, אשה באה בימים, אשה מלאה ימים, *אם האם או האב, אם זקנה, סבתה.

זִקְנָה, זְקֻנּוֹת*, נ, ימי השיבה; מעמד הזקן.

זְקָנִים, ר׳ זקונים.

זַקְנָן*, ת, שיש לו זקן גדול.

1) זקית хамелеон, caméléon

2) זקן התכלת василек, Kornblume, bluet, corn-blower

זקף (זָקַף, יִזְקֹף), פ״י, עשה דבר זקוף, לא כפוף; העמד בזקיפה*; (־מַטָּה), העמד מטה על עמדה; הצב, שים על־; כתוב בחשבון. פ״ע, עמוד, היה במצב זקוף. הִזְקִיף*, היה ישר וזקוף. הִזְדַּקֵּף*, העמד במצב זקוף. הִזְדַּקֵּף*, ר׳ הִזְקִף; עמד כנגד, התיצב למול־.

— זָקוּף בְּמַלְוֶה*, חשוב כחוב; חשוב ככסף שלוה.

— זָקוּף קוֹמָה*, חרם אף, התגאה, התנשא; העז פנים, ענה בחצפה רבה.

— זָקוּף עַצְמוֹ כְּמַקֵּל*, התרומם לעמוד בזקיפה.

זָקֵף°, ז, אחד משני צלעות של משלש ישר זוית, היוצרת את הזוית הישרה.

זָקֵף גָּדוֹל°, ז, שם אחד מטעמי הנגינה במקרא (וצורתו ״).

זָקְפָּא*, ז, כהן, אגודל.

זקק (זָקַק, יָזֹק), פ״ע, פַּנֵּן, התך דבר לבררו, נַקֵּה; *שים לחובה, חַיֵּב; קשור, אסור; בוא אל אשה. הִזָּקֵק*, היה חיב לעסק בדבר; היה קשור לי; הצטרך לדבר; שכוב עם־. זִקֵּק, טהר, נקה. זָקוּק, נָקֶה, צרוף. הִזְקִיק*, הכרח, חַיֵּב. הֻזְקַק*, היה מכרח, הצטרך. הִזְדַּקֵּק*, הִזָּקֵק.

זַקָּק*, ת, עושה נאדות.

זקר* (זָקַר, יִזְקֹר*), פ״ע, בלוט, הִשָּׁקֵף מ־; *פ״י, השלך, זרוק. הִזָּקֵר*, הִזְדַּקֵּר*, הִלָּחֵץ ועבור בין־; קפוץ או נפול ברגלים למעלה והראש למטה.

זֵר, ז, עגול לכלי, שפה מתרוממת מסביב; °אגֻדַּת פרחים, עגול פרחים כעטרה.

זָר, ז, איש אחר, לא זה; נכרי, בן משפחה אחרת; בן עם אחר; בן ארץ אחרת; מי שאינו כהן, חילוני; רודף זנונים.

זָר, ת, מוזר, נכרי; יקר המציאות, לא רגיל, נפלה; נתעב, נמאס; זורם; טהור, צלול (מים); °לא ישר.

זָרָא, נ, שקוץ, דבר מעורר גֹעל נפש דבר מעורר קיא.

(זרב) זֹרֵב, פ״ע, התחמם; הִשָּׁמֵד; נוזל; זרום.

זֶרֶב*, ז, סנדל צמר שנועלים בבית.

זָרָב*, ז, חם גדול (בפיוט).

זַרְבּוּבִית*, נ, צנור דק בצד כלי כמין חרטם שדרכו נוזלים המשקים מתוך הכלי.

זרד (זָרַד*, יִזְרֹד*), פ״י, חתוך ענפים רכים מהעץ; ארוג, עשה מעשה רשת מחוטים. זָרֵד*, זרוד.

זֶרֶד*, ז, (ר׳ זְרָדִים*), ענף רך ורטוב; מקום בעץ שמשם יצא ענף; מין גרגרי עץ יערי.

זרה (זָרָה, יִזְרֶה), פ״י, פזר, הפץ; זרוק גרגרים לרוח לנקותם; השלך, הרחק. הִזָּרָה, התפזר. זָרָה, זֵרָה; הפץ בין רבים. זֹרֶה, פֻּזּוֹר, הִשָּׁטַח.

זֵרוּד*, ז, כריתת ענפים לחים מעל העץ.

זֵרוּז*, ז, עוררות לעשות דבר תֵּכֶף בלי התרשלות ובלי דחוי.

זָרוּי*, ת, נפוץ, פזור.

זְרוֹעַ, נ, (ר׳ זְרוֹעוֹת גם זְרוֹעִים), קנה היד מן הכתף עד הכף; כח, עצמה; חמס, אלמות; °רצועות נהר הפונה מטהלכו הרגיל הצדה; קצות כלי או מכונה.

— בִּזְרוֹעַ*, ביד חזקה, בעל כרחו של אחר.

— בֵּית זְרוֹעַ*, ז, חלק הבגד המכסה את היד, שרוול.

זֵרוּעַ, ז, דבר שנזרע, מה שזָרוּעַ; גרגיר זרע; ירק; *זריעה, פעֻלת הזורע.

זָרוּת*, נ, לא כהֻנָּה, חולין; דבר שאינו תדיר, דבר פלא; (בדקדוק) יוצא מן הכלל.

(זרז*) זֵרֵז*, עורר, העֵר ל־, האץ ב־ לעשות דבר לא ברשלנות, החש, בַּהֵל. הִזְדָּרֵז*, עשה בחריצות ובשקידה, מהר, החפז.

— אֵין מְזָרְזִים אֶלָּא לִמְזֹרָז*, משל לאמר:

כי הזרוז אינו מועיל אלא לזריז אבל לא לשפל ונרפה.

זַרְזִיף, ז, השקאה; שפך מטר בחזקה.

זַרְזִיר*, מין עוף ממשפחת העורבים[1]; מתאבק בזירה; תרנגל נלחם.

— אֵין שְׁנֵי זַרְזִירִים יְשֵׁנִים בְּדַף אֶחָד*, בטוי משל לאמר: שני אנשי ריב לא יוכלו לשבת יחד.

— זַרְזִיר מָתְנַיִם, ז, מין עוף טורף שמלמדים אותו לצוד[2]; °כלב צירים דק הבשר.

זַרְזֵף*, (־שמן וכיו״ב), פ״ע, עבור והשפך מגדות הכלי בהמלאו, גלוש; התז נטפים.

זִרְזָר*, ז, מתאבק על הזירה.

זרח (זָרַח, יִזְרַח), פ״ע, עלה השמש על הארץ; הזהר, נוצץ; התגלע (צ״ע). הִזְרִיחַ*, האיר, תת אור; פנה למזרח; החל להיות אדם (פרי) כעין האדם של זריחת השמש.

זֶרַח, ז, זהר, אור נוצץ.

זַרְחָן°, ז, אורות, מין מתכת המפיצה אור גדול[3].

זַרְחַת°, נ, תולעת מאירה בלילה.

זְרִיבָה°, נ, מסיפה, מצב הדבר הנמס; חֹם האש.

זָרִיד*, ז, גרש דק.

זְרִידָה°, נ, פעלת הזורד ועושה מעשה רשת.

זְרִיָּה*, נ, פעלת הזורה וזורק גרגרים לרוח לנקותם.

זָרִיז*, ת, מהיר, עושה מעשהו במהירות ובלי רשלנות.

זְרִיזוּת*, נ, טבע איש זריז ומהיר במעשהו, מהירות, אי רשלנות.

זְרִיחָה*, נ, עליה (של השמש); תכונת דבר המזהיר והמבריק.

[1] זרזיר, скворец, Star, étourneau, starling

[2] זרזיר מתנים, сокол, Falke, faucon, falcon

[3] זרחן, Phosphor

זָרִים, ז, זרם מים שוטפים.

זְרִימָה*, נ, זרם, שטף המים.

זְרִיעָה*, נ, פעלת הזורע; °מה שנזרע באדמה (בלשון ההמון).

זְרִיקָה*, נ, פעלת הזורק; המטה, שפיכת נטפים על־.

זרם (זָרַם, יִזְרֹם), פע״י, שטוף, נזל בכח; משוך וסחוף בכח השטף. זוֹרֵם, השתפך בכח, שטוף והשתפך מסביב.

זֶרֶם, ז, שטף מים ברעש; שטף נחל; פלג, יובל; °תנועה חזקה (רוחנית); עורקים וגידים שבהם זורם הדם.

זִרְמָה, נ, שטף זרע ההולדה; קלח מים, זנק מים, זרם.

זַרְמִית°, נ, גשם שוטף בחזקה, זָרִים.

זַרְנוּק*, ז, דלי עור לדלות בו מים.

זַרְנִיךְ*, זַרְנִיק*, (מלה פרסית) ז, גוף מתכת שהוא סם מות[1].

זרע (זָרַע, יִזְרַע), פע״י, פזר גרעיני זרע באדמה להצמיח; פזר והפץ; נטוע, הִזָּרַע, הנתן באדמה להצמיח; היה (האשה) הרה. זֹרוּעַ, הנָּתן באדמה להצמיח. הִזְרִיעַ, הוליד זרע, הפרה, עשה כי יפרה.

זֶרַע, ז, גרגר המוליד פרי; חלקי הצמח המתהוים מפרחיו ובהם עצור צמח ממין זה; פרי הדבר המזרע, תבואה; העת שזורעים בה; מין, משפחה; זרע פרי בטן במשכבי אשה; ילדים, צאצאים, פעלת הזריעה, זריעה; *צמחים שיש להם זרעונים.

זֵרַע, ר׳ זֶרַע.

זֵרָעוֹן, ז, (ר׳ זֵרְעוֹנִים), ירק גנות, ירקות; גרגיר זרע.

זַרְעִי°, ת, מטבע הזרע, של הזרע.

זְרָעִים*, זר, שם הסדר הראשון מששת סדרי המשנה.

זַרְעִית*, נ, כל הדורות הבאים אחרי האדם.

[1] זרניך—мышьяк, arsenic.

זַרְעִית0, נ, מין חוגה המצויה בשדה[1].
זָרָפָא*, זְרָפָה*, דלקת, צרבת, מחלת חם.
זרק (זָרַק, יִזְרֹק), פ״י, השלך, ירה רמה; פזר, שפוך; הטף, הזה. הִזָּרֵק*, הֻשלך; הֻשפך על ידי הזיה. זָרֵק*, זרוק. זרוק, השפך על ידי הזיה, הֻזה.
— זָרוֹק סָרָה בְּ־*, היה קשה, הפיל אימה.
— הִזָּרֵק מִפִּי*, יצוא דבר בלי כונה מפי־.
— זָרוֹק אֶבֶן אַחֲרֵי הַנּוֹפֵל*, משל עממי לאמר: עשה רע לנפל, התעולל בנופל ויורד, וכן גם: דחה אבן אחרי הנופל.

זַרְקָא0, נ, אחד מטעמי נגינה של המקרא (צורתו ~).
(זרר) זוֹרֵר פ״ע, התעטש, הוציא אויר מאפו בקול על ידי גרוי עצבי הריח; ר׳ זור.
(זרת*) זָרַת*, פ״י, סדור בזֶרת.
זֶרֶת, נ, רחב יד פרושה מקצה האצבע הקטנה עד קצה האגודל; *האצבע הקטנה ביד.
זש״ה, ר״ת, זה שאמר הכתוב.
זְתוּם*, ז, שֵׁכר, מין משקה משכר עשוי משעורים וכשות.
זת״ח, ר״ת, זקני תלמידי חכמים.

ח.

ח, האות השמינית בא״ב העברי ושמה חֵית; ס״מ—שמנה; עם שתי נקודות או קו מאזן מלמעלה - שמנה אלפים.
ח׳, ר״ת, חלק; חדש.
ח״א, ר״ת, חלק א, חלק ראשון; חכמים אומרים; חד אמר.
חֹב, ז, (כ׳ חֻבִּי), חֵק, מפתח הבגד מול החזה; *ענפי האילן עם העלים; קוץ.
ח״ב, ר״ת, חלק ב׳, חלק שני.
(חבא), הֵחָבֵא, הסתר; הטמן; הִסָּתֵר על ידי אחרים; עשה דבר בסתר. חָבוֹא, הֵחבא. הַחְבֵּא, הַסתר, הַטמן. הָחְבָּא, הובא למקום סתר. הִתְחַבֵּא, הֵחָבֵא.
— נֶחְבָּא אֶל הַכֵּלִים0, כנוי תאורי לאיש עניו וצנוע.
חֶבֶא*, ז, מחבא, מסתר.
(חבב) חַבֵּב*, אהוב, הטה חסד; עורר אהבה ל־; כבד, הוקיר. הִתְחַבֵּב*, היה אהובו חביב.

חב״ד, ר״ת, חכמה, בינה ודעה (שם מפלגה בין החסידים).
(חבה), הֵחָבֵה, הִסתר, הִטמן, הֵחבא.
חִבָּה*, נ, אהבה, נטית חסד, ידידות, רֵעוּת.
— קָשׁוֹר חִבָּה עִם־*, התרועע והיה לידיד עם־.
— חִבַּת הַזְּאֵב0, נ, חבת שקר, חבת הזאב לכבש כדי שיוכל לקרב אליו ולטרפו.
— חִבַּת הָעַיִן*, נ, מחמד העין, כנוי לאשה יפת תאר.
חִבּוּב*, אהבה, חבה, ידידות.
חִבּוּט*, ז, הכאה, מלקות.
— חִבּוּט חֲרָיוֹת*, ז, הכאת ענפי הדקלים בצדי המזבח ביום השביעי לסכות בזמן שביהמ״ק היה קים.
— חִבּוּט עֲרָבָה*, ז, הכאת אגדת ענפי ערבה בהושענא רבה בתפלת הושענא.
— חִבּוּט הַקֶּבֶר*, ז, היסורים שאחרי המות.
חָבוּי, ת, נסתר, לא גלוי.

[1] זרעית луговой жаворонок Felderche, mauviette, lark

חִבּוּל*, ז, ראשית ההריון; השחתה, קלקול.

חֲבוּלָה*, נ, קלקול מוסרי.

חֲבוּלָה*, נ, הדבר הלקוח במשכון.

חָבוּק*, ת, דבוק, מחֻבר.

חִבּוּק, ז, אחיזת גוף ותפיסתו מסביב בזרועות.

— חִבּוּק יָדַיִם, שליבת ידים, עצלות, ישיבה בטל בלי עבודה.

חָבוּר, ת, קשור, דבוק.

חִבּוּר*, ז, אִחוּד, רבוק; ספר, מעשה סופר; °מאמר כתוב מצד מתלמד שיתקנהו המורה; (בחשבון), אחוד המספרים, חשב סכום מספרים שונים יחד.

— מִלַּת הַחִבּוּר°, (בדקדוק) מלה לחבר ענינים או דברים שונים יחד.

חַבּוּרָה, חֲבוּרָה, נ, מכה שעל ידה נצבר הדם במקום אחד והעור צבה; שורטת בעור, פצע.

חֲבוּרָה*, נ, חברה, קבוץ אנשים; יום אספה.

חָבוּשׁ, ת, כלוא בבית האסורים; כלוא, שמור במקום שלא יוכל לצאת ממנו.

— אֵין חָבוּשׁ מַתִּיר עַצְמוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים*, מבטא ידוע לאמר, כי האיש הנדכה, החולה וכדומה לא יוכל לעזור לעצמו אם אחרים לא יעזרו לו.

חבוש

חַבּוּשׁ*, ז, מין פרי עץ דומה לתפוח גדול אך קשה ממנו [1].

חבט (חָבַט, יַחְבֹּט), פ״י, הכה במקל ונשל הפרי מן העץ; הכה במקל את שבלי התבואה להוציא מהן את הגרעינים; הכה ענפים בקרקע להשיר מעליהם את העלים; הכה, הלקה; השלך דבר בכח; *הניף בכברה (תבואה וכדומה); סכסך וערבב; הוריד למטה; הפל והשכב. הֵחָבֵט, נפול בכח חזק והכות על ידי זה; הֻנְקַף (זית, תבואה). חַבֵּט*, זרוק בכח, השלך; חבוט. הִתְחַבֵּט*, התנפל ארצה בהשתדלות להשיג דבר; התאמץ בתנועות כל הגוף להחלץ מדבר; בקש, התחנן; (״בְּדָבָר״), התאמץ בכל כח להבין דבר קשה.

— הֶחָבֵט בְּקַרְקַע*, התרפס והתחנן.

חָבָט*, ז, קשר או טבעת בקצה רצועת הנעל.

חֶבֶט*, ז, חֲבָטָה*, נ, הקשת דבר בדבר על ידי חביטה.

חֲבָט*, ז, קשר הנעל, רצועת הנעל.

חָבִיב*, ת, אהוב, נעים; יקר, חשוב.

חֲבִיבוּת*, נ, היות דבר חביב על איש ורצוי לו.

חֶבְיוֹן*, ז, מצפון, סתר; מכסה, כסוי.

חֶבְיוֹנָה*, נ, חבית קטנה.

חֲבִיטָה*, נ, הכאה בדבר על דבר אחר.

חֲבִילָה*, נ, (ר׳ חֲבִילוֹת*, בסמיכות גם חֲבִילֵי*), אגדה, צרור; עיבון, משכון; כנופיה, חבר אנשים.

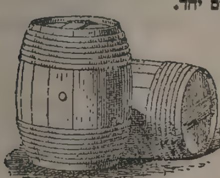
— נִתְפָּרְדָה הַחֲבִילָה*, הופרה ברית האהבה בין־; החבורה התפרדה והתפזרה.

חֲבִיץ*, ז, תבשיל עשוי מקמח ושמן; °תבשיל כדורי קמח שבלוש בשמן.

חֲבִיצָה*, נ, תבשיל מִמִין עשוי מבצק בשמן.

חֲבִישָׁה*, נ, ישיבה בבית האסורים; קשירת פצע ברצועת אריג; רצועת אריג לקשירת פצע.

חָבִית*, נ, (ר׳ חָבִיּוֹת), כלי חרס גדול לשמירת יין וכיו״ב; °כלי עץ ענול עשוי מלְוחים מחֻברים יחד.

חביות.

☞ — צְלוֹלָה הָיְתָה הֶחָבִית וכו׳*, ר׳ צלול.

חֲבִיתָה°, נ, לביבת בצים טרופות מטֻגנות

---

[1] חבוש айва, Quitte, coign, quince

בשמן או בחמאה במחבת.

חבל (חָבַל, יַחְבֹּל), פ״י, לקוח דבר באנס לערבון, למשכון; הסב מכאב על ידי הכאה; התנהג בדרך רעה; *פצוע, מחוץ. הֵחָבֵל*, הִלקח במשכון; *הִפָּצע. חִבֵּל*, הַשחת, קלקל; חשוב על דבר תחבולות; התעבר (אשה); *ענה בדברים קשים (בוכוח). חֻבּוֹל, הֻשחת, התקלקל. הִתְחַבֵּל*, חֻבּוֹל.

חֲבָל!* (־על), מ״ק, צר לי! צר מאד! מלה להביע השתתפות בצער על איזה דבר.

חֲבָל*, ז, נזק, פצע, מום.

חֹבֵל, ר׳ חובל.

חֶבֶל, ז, (כ׳ חֶבְלִי, ר׳ חֲבָלִים, ס״ר חַבְלֵי, חֶבְלֵי(?), מיתר עבה שזור ופתול מחוטים רבים; מדת ארך קצוב במדידת קרקע; חלק ארמה, נחלה, כברת ארץ; קבוצה, קהלה, גורל, מזל; טוקש, פח עשוי מחבלים קלועים וסבוכים.

— חַבְלֵי שֵׁנָה*, החפץ והנטיה לשנה.

— אָחוּז (תָּפוּשׂ) הַחֶבֶל בִּשְׁנֵי רָאשִׁים*, בקש שני דברים מתנגדים זה לזה.

— הָלַךְ הַחֶבֶל אַחֲרֵי הַדְּלִי*, אחרי צרה אחת באה שניה, אחרי נזק אחר בא שני.

חֵבֶל, ז, (כ׳ חֶבְלִי, ר׳ חֲבָלִים, ס״ר, חֶבְלֵי), מכאובי הלֵדה; יסורים, מכאובים, צרות.

— חֶבְלֵי מָשִׁיחַ*, ז״ר, הצרות שתבואנה לפני ביאת המשיח.

חֲבֹל, ז, ערבון, משכון, עבוט.

חִבֵּל, ז, חבל עבה; בד עץ ארוך מדבק במצב מאזן לתרן, תרן משכב.

חֲבַלְבַּל*, ז, מין צמח מטפס 1).

חֲבָלָה*, נ, הכאה, נגיפה, פציעה; פצע.

חֲבֹלָה, נ, ר׳ חבל.

חַבָּלָה*, נ, השחתה, קלקול; שַׁחַת, שאול.

— מַלְאֲכֵי חַבָּלָה*, המלאכים המיסרים את נפש החוטא בשאול תחתיה.

1) חבלבל Convolvulus

חַבְלָן*, ת, מי שדרכו להכות ולהשחית; ממית, מכלה.

חבס* (חָבַס*, יַחְבֹּס), פ״י, לחוץ על ידי כבד משא. הֵחָבֵס*, הלחץ והמעך.

חֲבָסָה*, נ, כבד לחיצה.

(חבץ) חִבֵּץ*, פ״י, עשה חמאה מחלב על ידי טרוף החלב.

חֲבַצֶּלֶת, נ, (כ׳ חֲבַצַּלְתִּי, ר׳ חֲבַצָּלוֹת), מין צמח נותן פרח ותבניתו כפעמון 1); *לדיק, שושנה קטנה קודם שהתפתחה.

חבצלת

חבק (חָבַק, יַחֲבֹק), פ״י, אחוז גוף מסביב בזרועות, עפ״י רב לאות חבה; שים יד על יד על החזה. חִבֵּק, חבוק. הִתְחַבֵּק, חבוק איש את אחיו; התעטף והתכסה היטב.

— חִבּוּק יָדַיִם, ישוב בטל בלי עבודה ומעשה.

חִבֻּק, ר׳ חבוק.

חֲבָק*, ז, רצועה המקשרת את האֻכָּף לגוף הבהמה; מכסה לבהמה לשמרה מהצטננות; ⁰רצועה להדק הגרבים אל השוק.

חֹבֶק*, ז, (כ׳ חִבְקִי*, ר׳ חֲבָקִים), מקום חבור הירך והשוק.

חֲבָקֹ⁰, ז, שם צמח שריחו טוב 2).

חבר (חָבַר, יַחְבֹּר), פע״י, דבוק באחר, התאחד עם־; קסום, כַּשֵּׁף; (־על־) הִוָּעֵד כנגד־; הִוָּעֵד והסכם על דבר. חִבֵּר, אַחֵד יחד, קשור יחד; ⁰ערוך ספר, כתוב ספר או מאמר. חֻבּוֹר, היה דבוק וקשור יחד; ⁰היה כתוב (ספר, מאמר וכדומה). הִתְחַבֵּר

1) חבצלת лилія, Lilie, lis, lily;
2) חבק полей, Polei, pouliot, pennyroyal

(בְּמִלִּים), צרוף וחבר מלים יחד, הרבה מלים.

הִתְחַבֵּר, חֻבּוּר; *הלכד בקסם וכשוף.

חֶבֶר, (ר' חֲבָרִים, ס"ר חַבְרֵי), קבוץ אנשים משתתפים בענין; קסם, כשוף.

— חֶבֶר עִיר*, ז, צבור מסדר.

חָבֵר, ז, (ר' חֲבֵרִים, ס"ר חַבְרֵי), רֵעַ, עמית, ידיד; *מי שלומד יחד עם אחר כבית ספר; איש מלמד שלא קבל תאר רב או חכם; איש חסיד הנזהר ומדקדק בדיני טמאה וטהרה ותרומות ומעשרות (בימי הבית השני); דומה לו; ⊙לוקח חלק בחברה, אחד מבני חברה או אגדה; תאר למי שלמד תורה הרבה (באשכנז).

— חָבֵר עִיר*, ז, אחד מגדולי בני העיר.

— חָבֵר שֻׁלְחָן*, מי שסועד יחד עם חברו; מי שסועד על שלחן זולתו.

— חֲבֵרוֹ*, רעהו, איש אחר, איש שני (אמור לחברו וכירב).

— חֲזָקָה עַל חָבֵר וכו'*, ר' מתקן.

חַבָּר*, ז, (ר' חַבָּרִים*, ס"ר חַבָּרֵי*), שֻׁתָּף ועמית; כהן הפרסים עובדי האש; מכשף, קוסם.

חֲבַרְבּוּר*, ת, בעל חברברות.

חֲבַרְבָּר*, ז, מין לטאה גדולה ארסית (?); מין נחש (?); ⊙מין צב ארסי.

חֲבַרְבֻּרָה, נ, שורות וכתמים בגונים שונים בעור חיה.

חֲבֵרָה, חֲבֶרֶת, נ, רֵעָה, ידידה; אחרת, שניה; *אשת חבר, אשה המתנהגת כחבר בעניני טהרה; ⊙הלומדת יחד עם אחרת בבית ספר.

חֶבְרָה, נ, (ס' חֶבְרַת, ר' חֲבָרוֹת), אגדת אנשים, קבוץ אנשים מחברים לענין אחד, לתכלית אחת; הישיבה יחד עם אחרים לשוחח ולבלות הזמן.

— הַחֶבְרָה⊙, קבוץ כל בני האדם.

חֲבֵרוּת*, חַבְרוּת*, חַבְרוּתָא*, נ, חברה, אגדת אנשים; נטיה ואהבה להיות בחברת אנשים; זהירות בדיני טמאה וכירב; מנהגי חבורות וחובותיהן.

— אוֹ חַבְרוּתָא אוֹ מִיתוּתָא*, כמו לאמר: או חיי חברה או המות, כי היושב בדד באין חבר חייו אינם חיים.

חַבְרוּתִי⊙, חֶבְרָתִי⊙, ת, של החברה, של הקהל.

חַבְרוּתִיּוּת⊙, נ, התקשרות האנשים לחברה אחת להטבת מצבם וכדומה.

חֲבֶרֶת, נ, ר' חברה.

חֹבֶרֶת, ר' חוברת.

חבש (חָבַשׁ, יַחְבֹּשׁ, יַחֲבֹשׁ), פ"י, קשור ואגוד סביב, עטוף; שים כובע על הראש; קשור ועטוף בד על מכה או פצע; (בְּהֵמָה), קשור אֻכּף על גב בהמה; *שים במאסר; צפוף, דחוק מאד, רחוס; עצור מעשות דבר. הֵחָבֵשׁ*, הנתן במאסר; הלקח בשבי; האסר, היה נעצר מעשות דבר. חַבֵּשׁ, קשור ועטוף בד על מכה או פצע; עצור ומנוע, הניא. חֻבַּשׁ, היה עטוף וקשור (מכה או פצע). הִתְחַבֵּשׁ*, החבש.

חֶבֶשׁ⊙, ז, חובשת, מה שחובשים על מכה.

חב"ש, ר"ת, חרבן בית שני.

חֲבִשָׁה*, נ, קשירת אֻכּף על גב בהמה.

חֲבִת*, ר' חבית.

חֲבִתָּה⊙, ר' חביתה.

חֲבִתִּים*, חֲבִתִּין*, ז"ר, מעשה אפיה או טגון במחבת.

חַבְתָּן*, ז, עושה חביות.

חַג, (ר' חַגִּים), יום טוב לכבוד האלהות; יום זכרון שמחה; קרבן שמקריבים ביום מועד וחג; *חג הסכות (בתלמוד).

ח"ג, ר"ת, חלק ג', חלק שלישי.

חָגָא, ז, דבר המעורר רעידה, חלחלה, רטט; *שיח קוצים; ⊙כנוי לחגי דתות זרות.

חָגָב, ז, (ר׳ חֲגָבִים), מין ממיני הארבה; ארבה קטן טרם שצמחו לו כנפים; ערות האשה(?).

חגג (חַג, יָחֹג), פ״ע, רקד, פזז, חול; התנועע מבלי יכלת לעמד על הרגלים; עשה חג ויום טוב, עשה מנהגי יום טוב; הלוך אל מקום קדוש.

חֲגָגO, ז, חגיגה, עשית החג (בפיוט).

חָגָו, ז, בקיע, נקיק, נקרת צור.

חָגוּר, ת, אזור, לבוש חגורה.

חָגוֹר, ז, חֲגוֹרָה, נ, אזור שקושרים סביב המתנים, אבנט; האזור עם הנשק התלוי עליו.

חֲגִיגָה*, נ, עשית החג; קרבן שמקריב יחיד לכבוד שמחת החג; חג פרטי; שם אחת המסכות בתלמוד.

חֲגִיגִיּוּתO, נ, רוח חג, מראה חג, שמחת חג.

חֲגִירָה*, נ, חסרון האיש החִגר; הליכת החִגר; שימת החגורה על המתנים; בֶּלֶם, מוט או יתד לעצר את הגלגל.

חגר (חָגַר, יַחְגֹּר), פ״י, אזר, שים חגורה על המתנים; קשור חרב או נשק אחר אל המתנים; קפוץ ודהור; (־שַׂק), שים שק על המתנים (לאות אבלות או צער וכיו״ב); *בלום, עצור. חַגֵּר*, חגור. הַחָגֵר*, התגודד (שלחן, ספסל או כסא); בלום ועצור. הִתְחַגֵּר*, היה לחגר.

— אַל יִתְהַלֵּל חוֹגֵר כִּמְפַתֵּחַ, משל ידוע לאמר: אל תתפאר בתחילת מעשיך, תתפאר כאשר הכלה.

חִגֵּר, ז, פסח, נכה רגלים.

חִגְּרוּת*, נ, מום החגר.

חַד*, ש״מ, אחד; כל אחד ואחד.

חַד, ת, שחוז, מטוש, שנון, דק מאד שקל לכרת בו, ההפך מן כהה; לא עגלגל, ההפך מן כד; דק וחזק (קול); חריף, עז, עוקץ (משקה וכדומה).

חוֹד*, ז, הקצה החד של כל דבר; הקצה החד של מחט.

חַדְגּוֹנִיO, ת, שגון אחד לו, שצבע אחד לו, שאין בו שנויים.

חַדְגּוֹנִיּוּתO, נ, טבע דבר שהוא חדגוני.

חדד (חַד, יָחֹד), פ״ע, היה חד; היה חזק ועז. חַדֵּד*, עשה חד, שחוז, מרוט; שנן, פתח (השכל). הוּחַד, היה חד ושנון. הִתְחַדֵּד, העשה חד, הִשָּׁחֵז; התחזק הטעם (ביין); היה יותר קשה (יחס בין).

— אֵין סַכִּין מִתְחַדֶּדֶת אֶלָּא בְּיֶרֶךְ שֶׁל חֲבֶרְתָּהּ*, משל לאמר: הלמוד בחברת חברים מחדד את השכל.

חדה (חָדָה, יֶחֱדֶה), פ״ע, שמח, היה שמח. חִדָּה, שמח, גרום שמחה.

חִדּוּד, ז, עקץ, להב, קצה חד.

חִדּוּד*, ז, עשית דבר חד; עקץ, קצה חד; חור, נֶקֶב; חריפות (מטעמים); הלָצה, עקיצת דברים, שנינה; חד המחט.

חִדּוּדִיתO, נ, חריט, אצטרובל, גוף מארך ועגל ההולך וחד בקצהו האחד (בגאומטריה).

חרודית

חֶדְוָה, נ, שמחה, עליצות.

חֶדְוָןO, ת, משמח, גורם חדוה ושמחה.

חִדּוּק*, ז, דבר שסותמים בו נקב או פי כלי.

חִדּוּשׁ*, ז, דבר חדש, חדשה, ידיעה חדשה; עשית דבר מחדש; דבר לא ידוע; דעה חדשה; דרוש חדש; Oדבר נפלא, פלא; מקרה מתחדש בעולם; המצאה חדשה.

— חִדּוּשׁ מִקְרָא*, ז, חק שאין לו יסוד מובן.

חַדּוּת*, נ, סגלת דבר חד.

חדל (חָדַל, יֶחְדַּל, יַחְדִּל), פעו״י, שבות מהיות, כלה, לא היות עוד; הִמנע או הפסק מעשות דבר; בַּצע, כַּלה; יאוש לבו מדבר; (־מִ־), הַרפה מ־; הַפסק, בטל. הֶחָדֵל*, שבות מהיות, כלה.

חָדֵל, ת, מסיר לבו, ממאן; קצר ימים, שאינו מתמיד, שאינו מתקים.

— חֲדַל אִישִׁים, נבזה, נתעב, שאינו ראוי להקרא בשם איש.

חֶדֶל, ז, העולם הנפסד והכלה.

חֲדַף⁰, ז, מין עכבר קטן שחרטומו מָארך[1].

חֲדֶק, חֵדֶק, ז, מין קוץ[2]; *חרטם הפיל הארך; חֹתך באיזה דבר; ר׳ חָרוּק.

(חדק) חִדֵּק*, פ״י, מחוץ בשביב עץ את עור הבשר; לחוץ והבא בחזקה אל תוך־; הִתְחַדֵּק*, התלחץ ובוא בחזקה אל בין־.

חדר (חָדַר, יַחְדֹּר), פ״ע, חלוף ועבור דרך־, הִכָּנֵס פנימה.

חֶדֶר, ז, נסי׳ חֲדַר גם חֶדֶר, כ׳ חֲדָרִי גם חֲדָרִי, ר׳ חֲדָרִים, ס״ר חַדְרֵי), חלק מֻקף קירות בבית; תוך, פנים; ⁰בית ספר.

— חֲדַר הָאֹכֶל⁰, ז, החדר שבו אוכלים.

— חֲדַר הַמִּטּוֹת, חֲדַר הַמִּשְׁכָּב, ז, החדר שבו ישנים.

— חַדְרֵי בֶטֶן, לב, פנימיות הבטן והלב.

— חַדְרֵי חֲדָרִים*, מקום נסתר מאד.

— חַדְרֵי תֵימָן, הכוכבים שבשמים בצד דרום.

חדר״ג, ר״ת, חרם דרבנו גרשון.

חַדְרָן⁰, ת, משרת החדר.

(חדש) חִדֵּשׁ, פ״י השב דבר לקדמותו; עשה דבר פעמים שונות; ⁰המצא דבר שלא היה עוד. חִדּוּשׁ, היה עוד פעם. הִתְחַדֵּשׁ, שוב לקדמותו; התהוה דבר שלא היה עוד.

חֹדֶשׁ, ז, (ר׳ חֳדָשִׁים, ס״ר חָדְשֵׁי, זוגי חָדְשַׁיִם*), יום מולד הירח, מועד הראות הירח מחדש (ראש חדש); יֶרַח ימים, מספר ימי תקופת הירח.

— רֹאשׁ חֹדֶשׁ ז, ראשית הירח; חג ראשית הירח.

[1] חדף, землеройка, Spitzmaus musaraigne, shrew-mouse

[2] חדק solonum cordatum

— חֹדֶשׁ הָעִבּוּר*, ז, חדש אדר שני שמוסיפים פעם לשנים אחרית בין אדר וניסן.

חָדָשׁ, ת, שלא היה מקדם: שלא השתמשו בו עוד, הפך מן ישן; תבואה חדשה; ⁰טרי.

חֲדָשָׁה, נ, חדוש, דבר חדש שלא היה מקדם.

— חֲדָשׁוֹת⁰, נ״ר, ידיעות על דבר מאורעות בעניני העולם והמדינות.

חָדְשִׁי⁰, ת, של חדש בחדשו, של חדש אחד.

חַדְשָׁן⁰, ז, מחדש דבר, ממציא דבר חדש.

חֲדַת*, חַדְתָּא*, ת, חָדָשׁ.

ח״ה, ר״ת, חלק ה׳; חלול השם.

חה״ש, ר״ת, חלול השם.

חה״מ, ר״ת, חול המועד.

ח״ו, ר״ת, חלק ואו (ששי); חסר ואו; חס ושלום, וחס; חלילה חקירה ודרישה.

חוב*, פ״ע, היה חיב, היה על — דבר לעשותו. חַיֵּב*, הַטֵּל על — לעשות דבר; הכר את — כאשם וכלא צדיק וזכאי. הִתְחַיֵּב*, הִתְחוֹבֵב⁰, קבל על עצמו לעשות דבר.

חוֹב*, ז, תחיבת המחט, תפירה אחת.

חוֹב, ז, (ר׳ חובות*), מה שעל איש לשלם או להשיב לרעהו*; ר׳ חב.

— בַּעַל חוֹב*, ז, (ר׳ בַּעֲלֵי חוֹב*), מי שחיבים לו חוב; ⁰מי שחיב חוב לאחר.

— שְׁטַר חוֹב*, ז, (ר׳ שִׁטְרֵי חוֹב*), כתב המעיד כמה חיב אחד לשני.

חוֹבֵב, ת, אוהב.

חוֹבָה, נ, המוטל על איש לתת או לעשות; האשמה, הטלת אשמה על־.

חוֹבֵל, ת, מושך בחבלי האניה, משרת באניה

— רַב חוֹבֵל, ז, מנהיג האניה.

— בְּרוֹב חוֹבְלִים תִּטְבַּע הַסְּפִינָה*, משל עממי לאמר: אם רבים עוסקים בדבר אחד לא יראה הדבר ברכה, ויש עוד משל דומה לזה: קְדֵרָא דְבֵי שׁוּתְפֵי לָא

חֲסִימָא וְלָא קְרִיָּרא, ר׳ קררא.

חוּבֶּץ*, נ, חלב שנחמץ והיה לגושי גבינה רכה.

חוֹבֵר, ת, קוסם, מלחש.

חוֹבֶרֶת*, נ, מקום הקשר והדבק; 0פנקס, גליונות ניר מחֻברים יחד; ספר קטן; נֻסחה של קבֶץ היוצא לעתים קבועות.

חוֹבֵשׁ, ת, קושר ומעטף מכות או פצעים; רופא היודע לקשר מכה או פצע.

— **חוֹבֵשׁ בֵּית הַמִּדְרָשׁ***, עוסק כל ימיו בלמודים, ביחוד בלמודים מפשטים.

חוג (חָג, יָחוּג), פ״י, תאר קו מסביב, עשה עגול מסביב.

חוּג, ז, עגול, קו סובב, גבול מקיף; מחוגה, כלי ציור.

חוֹגֵג, ת, רוקד, מכרכר; 0ההולך לבקר מקומות קדושים; של חג ושמחה, שָׂמֵחַ.

חוּגָה*, נ, מין עוף מזמר [1].

חוגה

חוד (חָד, יָחוּד), פ״י, הגד חידה, דבר במשל.

חוּד*, ז, ר׳ חד.

— **לְחוּד***, תה״פ, לבד.

חו״ד, ר״ת, חלב ודבש; חוקר ודורש.

חוֹדֶשׁ, ר׳ חדש.

(חוה) **חִוָּה**, פ״י, הגד, הודיע, גלה דעת; *הַראה.

— **חַוַּת הַדַּעַת**0, נ, הודעה, הבעת דעה ומחשבה על ענין.

חַוָּה, נ, קבוץ אהלים; כפר קטן, מושבה קטנה.

חוה״מ, ר״ת, חול המועד.

חוהמ״ס, ר״ת, חול המועד סכות.

חוהמ״פ, ר״ת, חול המועד פסח.

חוֹזֶה, ז, נביא, רואה, ר׳ חזה.

חוֹזֵר0, ז, שוזר לטורה לחזר עם התלמידים על השעורים; 0כתב שלוח לאנשים רבים בנֻסח אחד.

— **מִכְתָּב חוֹזֵר**0, ז, כתב שלוח לאנשים רבים בנסח אחד.

חוֹחַ, ז, (ר׳ חוֹחִים גם חֲוָחִים), קוץ, שיח מלא קוצים; חכה, אנקול שבו צדים דגים; חגו, בקיע, נקיק.

חוּט, ז, תקות פתיל דק; קו עשוי בצבע.

— **חוּט הַשִּׁדְרָה***, ז, שורות הפ־קים בגב החי; עמוד חוליות מסדרות האחת על יד השניה מהראש ועד קצה הגויה.

— **חוּט הַשַּׂעֲרָה***, ז, שערה אחת, במובן: שִׂעור קטן, חלק קטן מאד.

— **חוּטֵי שֵׂעָר***, ז״ר, החוטים או הסרטים שבהם קולעות הנשים את שערותיהן.

חוֹטֵא, ז, איש שדרכו לחטא ולפשע.

חֲוִילָּה*, נ, בית יפה בנוי במקום אויר צח מחוץ לעיר.

חוּכָה*, (**חוּכָא***), נ, צחוק, התול; דבר צחוק.

חוֹכֶה, ת, מחכה, ממתין, מקוה.

חוֹכֵר*, ז, מי שלוקח לו בתשלום קבוע הכנסת איזה דבר או הזכות להשתמש בו לזמן קבוע; השוכר אדמה על מנת לתת לבעליה חלק קבוע מהיבול.

חוּל, **חִיל**, (חָל, יָחוּל גם יָחִיל), פ״ע, רקוד; חרוד; חַכה, יַחל בכליון עינים; נפול על־, בוא על־; הוטל חובה על־; *הִפגש, בוא יחד (בנוגע לזמן). **חוֹלֵל**, רקוד, יצוא במחול; הַרקיד; ברוא, יצוֹר, עשה; תַרעד, הַחרד; חַכה, יחל. **חַלְחֵל***, ר׳ חלחל. **חוֹלַל**, הוּלד; הִברא, הֵעשה; היה בחרדה, רגוז. **הֻחַל**, הגר, הנע; הַרעד; הַרעש; רעוד, רעוש; חַכה, יחל; גרום רעדה, הַרקיד; הבא על־. **הוּחַל**, הִבָּרא, הֵעשה; *הִפגש, בוא יחד (בנוגע לזמן). **הִתְחוֹלֵל**, רעור, חרור; הסתובב, התגלגל; יַחל, חכה; הֵרגע, הִשקט.

[1] חוגה жаворонок, Lerche, alouette, lark

חוֹל, ז, (ר׳ חוֹלוֹת*), גרגרים קטנים כתמתמים או לבנים הנמצאים על שפת הים ובמדבריות; עוף אגדי, השורף את עצמו בקנו ומהאפר יִוָּלֵד עוף אחר; ר׳ חֹל.

— **בְּחוֹל הַיָּם**, הרבה מאד עד לאין מספר.

— **חוֹל הַמּוֹעֵד**, ר׳ חֹל.

חו״ל, ר״ת, חוץ לארץ, בארץ אחרת.

חוֹלֶבֶת*, ת, נותנת חלב (פרה וכיו״ב).

חוֹלֶה, ז, אדם שאינו בריא.

חוּלָה*, נ, רקוד, מחול; שם מקום בארץ ישראל, בקעת מי מרום.

— **רֹאשׁ חוּלָה***, ז, מנצח על רקודים.

חוֹלָה*, נ, **חוֹלוֹת***, נ״ר, גבעות חול על שפת הים; מקום מכֻסה חול; נחלה, כברת ארץ.

חוֹלְיָה*, ר׳ חֻלְיָה.

חוֹלִין*, ר׳ חֻלִּין.

חוֹלִית*, נ, ר׳ חוֹלָה, חולות.

חוֹלָם⁰, ז, שם אחת התנועות בלשון העברית (ֹ).

חוֹלָנִי*, ת, קצת חולה, חולה וחלש תדיר.

חוֹלֵץ*, ז, צבת לחלץ בה מסמרים; ר׳ צבת; ⁰מין מסמר מבֹרג לחלץ בו הפקק מבקבוק; ר׳ מחלץ.

חוּם*, ת, שחרחר, אדם שחרחר.

חוֹם*, ר׳ חֹם.

חוֹמָה, נ, קיר אבנים מסביב לעיר; בית אבנים.

— **חוֹמוֹתַיִם**, שתי חומות, חומה כפולה.

— **בְּחוֹמָה***, תה״פ, בחזקה, בעשק.

חוּמְרָא*, **חוּמְרָה***, נ, ר׳ חֻמְרָה.

חוּמָשׁ*, ז, אחד מחמשת ספרי התורה; חמשת הספרים יחד.

חו״נ, ר״ת, חכם ונבון.

חוּס (חַס, יָחוּס), פ״י, רחם, חמול, כסה על דבר להצילו; התעצב על אבדן או חסרון דבר.

חוֹסֶן, ר׳ חֹסֶן.

חוֹף, ז, (ר׳ חוֹפִים), שפת הים; מבוא לאניות בשפת הים.

חוּף* (חָף*, יָחוּף*), פ״י, שפשף, חכך, ר׳ חפף.

חו״פ״ק, ר״ת, חונה פה קהלת־.

חוּץ* (חָץ*, יָחוּץ*), פ״י, הבדל, הפרש, חלק; לחוץ יחד, דחוק והצר.

חוּץ, ז, (ר׳ חוּצוֹת), רחוב, השטח שבין שתי שורות בנינים; שוק; מה שלא בתוך הבית או המחנה.

חוּץ, (־ל־, מ־), תה״פ, לא בפנים, לא בתוך.

— **חוּץ מִן־***, מלבד.

— **חוּץ לָאָרֶץ***, **חוּצָה לָאָרֶץ***, ארץ אחרה, מעבר לגבול; לא בארץ ישראל.

— **הַחוּצָה**, לחוץ, אל מחוץ לבית.

— **שְׁחוּטֵי חוּץ***, ז״ר, בהמות שנשחטו שלא לשם קרבן; ⁰בהמות שנשחטו מחוץ לעיר המדֻברת.

— **חוּץ מִדַּעַת***, שלא בידיעת־.

— **חוּץ מִן הַכָּבוֹד**⁰, **חוּץ מִן הַפָּנִים**⁰, מבטא לבקשת מחילה על בטוי מלה לא נקיה בדבור.

חוֹצֵל*, ז, עושה מחצלאות.

חוֹצֶלֶת*, נ, מחצלת, שטיח עשוי קש או קנים.

חָוָק*, ז, (ר׳ חֲוָקִים*), שלב הסֻלם.

חוּר (חָוַר, יֶחֱוַר), פ״ע, הפוך לבן (עפ״ר מיגון, מפחד), היה חִוֵּר. **חַוֵּר***, עשה חִוֵּר, הַלְבֵּן, עשה לבן; ברר, באר. **הִתְחַוֵּר***, היה ברור, התברר.

חִוֵּר*, ת, לבן, לבנבן, לבן יותר ממה שצריך להיות; בלי דם (מראה הפנים).

חוֹר **חוּר**, ר׳ חֹר.

חוּר, ז, אריג לבן מעשה רשת.

חוֹרְבָה, ר׳ חֻרְבָּה.

חוֹרֵג*, ת, (נ, חוֹרֶגֶת*), בן אשתו של איש מבעל אחר, או בן בעלה של אשה מאשה אחרת.

— **אָב חוֹרֵג***, ז, בעל האם.

— **אֵם חוֹרֶגֶת***, ז, אשת האב.

— אָח חוֹרֵג*, ז, בן בעל האם, או אשת האב.

— אָחוֹת חוֹרֶגֶת*, נ, בת בעל האם או אשת האב.

— בֵּן חוֹרֵג*, ז, בן האשה מבעל אחר או בן בעל מאשה אחרת.

— בַּת חוֹרֶגֶת*, בת האשה מבעל אחר או בת הבעל מאשה אחרת.

חֲוַרְוַר*, חֲוַרְוָר*, ז, תבלול, קרום לבן על אישון העין (מחלה).

חֲוָרָה*, נ, אֲדָמָה לבנה.

חוּרֵי, ז״ר, אריג מעשה רשת בנקבים; ⁰רקמה דקה יפה לקשוט שמלות וכיו״ב.

חוֹרִים, חוֹרִין*, ר׳ חר.

חִוַּרְיָן*, ת, חִוֵּר מעט.

חוֹרְשָׁה*, ר׳ חֹרֶשׁ.

חוּשׁ (חָשׁ, יָחוּשׁ), פ״ע, מִהֵר, הֵחִישׁ, שקוד; הרגש, רחוש בלב; דאוג, חרוד לדבר; *היה חולה. הָחֵשׁ, מהר את אַחר, זרז; מהר את הדבר.

חוּשׁ, ז, הרגשת הלב׳ רגש; הכח הטבעי להרגיש דבר על ידי אחד מאברי הגוף; *יער עצים וקנים, יער שיחים.

— חֲמֵשֶׁת הַחוּשִׁים⁰, חושי הראות, השמע, הריח, הטעם והמִשוש.

חֲוָשׁ*, ז, קרן המשוש לרמשים, וזו.

חוּשִׁי⁰, ת, של הרגש, המרגש על ידי החוש.

חוּשִׁיּוּת⁰, נ, הטבע להכיר דבר ולדעתו על ידי החוש והרגש.

חוּת, ר׳ חתת.

חוּתָל*, ז, (ר׳ חוּתָלִים*), חוּתֶלֶת*, נ, (ר׳ חוּתָלוֹת*), סל עשוי מחריות התמר.

חוּתָלוֹת⁰, נ״ר, סחבות לעטף בהן הרגלים.

חוֹתָם, ז, (ס׳ חוֹתַם, כ׳ חוֹתָמִי, ר׳ חוֹתָמִים), טבעת עם פתוח שם נושאה; כלי שחותמים בו, אות או סמן נתון לקיום דבר; *מטבע מסֻכת או מחֹמר אחר לסמן; פתקה חתומה לסמן; קלפת גרעין; עקץ הפרי; ⁰אות הקלון על בגדי היהודים בימי הבינים.

חוֹתֵם*, ז, מי שחותם על דבר (שטר וכדומה).

חוֹתָמָה⁰, נ, אות, כתבת לאות, פסת ניר עם חותם לאות שלום מס וכדומה.

חוֹתֶמֶת, נ, (ר׳ חוֹתָמוֹת), חותם; *טבעת שבכרכרת

ח״ז, ר״ת, חדש זה.

חזה (חָזָה, יֶחֱזֶה), פ״י, (עפ״ר בדבור המליצי), ראה, הבט, השקף; התבונן, ראה בעין השכל; הגד מראשית, נבא; בחון ובחור; הגבל.

חָזֶה, ז, (ס׳ חֲזֵה, כ׳ חָזִי, ר׳ חָזוֹת, ס״ר חֲזוֹת), חלק הפנים בגוף בין הידים מהצואר ועד הבטן.

חֹזֶה (חוֹזֶה), ז, נביא, רואה; מגיד מראשית אחרית; ברית, דברי ברית; ⁰כתב התקשרות לאיזה ענין.

חֲזָוָה⁰, נ, מראה של הפנים לפי מעמד הרוח של האיש.

חָזוֹן, ז, (ס׳ חֲזוֹן), מראה נבואי, נבואה; התגלות רוח אלהים.

חִזּוּק*, ז, הוספת חזק ועצמה לדבר; פְּעֻלַּת המחזיק; תקון.

חֲזוֹת, נ, ר׳ חזון.

חָזוּת, נ, חזון, מראה נבואי, נבואה; חוזה, ברית, דברי ברית; דבר בולט וזקוף; פני הבנין, חזית; *מראה, המראה החיצוני של דבר.

— קֶרֶן חָזוּת, נ, קרן בולטת; ⁰קרן ראי, שפופרת להביט דרכה.

חֲזָז⁰, ז, כמו סְבִין בין השערות על עור הראש, חטטים, פארי דראשי.

חֲזָזִית*, נ, מין שחין על העור המעלה כעין קרוטים על הפנים; כעין שחין על קלפת הפרי.

— לְסָפוֹ בַּחֲזָזִית*, נדבק בו כשחין הזה שאין להחליץ ממנו.

חֲזָזָן*, ז, איש מֻכֵּה שחין.

חָזֵי*, ת, כי שאגפו תלויות למטה (בפ״ח); ראוי, כשר; מוכן ומזומן.

— אִי חָזְיָא לָךְ לָא אַזְלָא מִינָּךְ*, אמרה ארמית לאמר: אם זה מוכן בשבילך לא ילך ממך, במובן מה שמוכן לאיש יבוא לו.

חֲזִיָּה0, נ, בגד קצר המגיע עד המתנים, בגד המכסה את החזה.

חִזָּיוֹן, ז, (ס׳ חֶזְיוֹן, ר׳ חֶזְיוֹנוֹת), התגלות רוח אלהים; מראה, כראה נבואי, נבואה; *ראיה; 0מחזה, משא לבמת התיאטרון.

— חֶזְיוֹן לַיְלָה, ז, כנוי מליצי לחלום.

— חֶזְיוֹנוֹת הַטֶּבַע*, ז״ר, מה שמתחדש בטבע, באויר.

חָזִיז, ז, (ר׳ חֲזִיזִים), ברק, קרן אור נוצץ באויר; קול גלגל הרעם; *ענים; העשב הרך הצץ אחרי הזריעה; מין ירק 1).

— חֲזִיז וְרַעַם0, מלת קריאה כעין קללה.

חֲזִזָן*, ז, העשב הרך הצץ אחרי הזריעה.

חֲזִינָה*, נ, טלה מקל עֲגֻלָּה, ראש מקל.

חֲזִיר, ז, חֲזִירָה*, נ, מין חיה ביתית טמאה 2); *מין שחין עם מורסה ביחוד תחת הלחי; כנוי של זולל וסבוי לאיש.

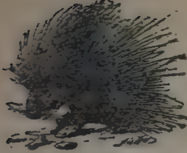

חזיר

— חֲזִיר הַיַּעַר, חֲזִיר מִיַּעַר, ז, חזיר פרא שוכן ביער.

— חֲזִיר קָפָד, ז, דרבן, מין חי יונק מכסה שערות קשות 1).

— חֲזִירִים0, (נ׳ מִיעוּת), נצרים היוצאים מגזע עץ מֻרְכָּב מתחת להרכבה.

חזיר קפד

חֲזִירָה*, נ, שיבה, חזרה; הסבה, החזרה; ר׳ חזיר.

חֲזִירוּת0, נ, טבע החזיר, גסות רבה ויתרה.

חֲזִירִית0, נ, מחלת השקדים 2).

חֲזִית*, נ, (ר׳ חֲזִיּוֹת*), פני הבנין; בלישה על גב כתל לטיח; השורות הראשונות של צבא המלחמה.

חז״ל, ר״ת, חכמינו זכרם (זכרונם) לברכה.

חזם* (חָזַם*, יַחֲזֹם*), פ״י, כרת והסר ביד עלי ירק של בצל וכדומה.

חֻזָּמָה0, נ, מין פרח דומה במראהו לגביע, ר׳ צבעוני 3).

(חזן) חִזֵּן*, פ״ע, היה חזן, מלא תפקיד שליח צבור בבית הכנסת.

חַזָּן*, ז, (ר׳ חַזָּנִים*), משורר בבית תפלה; העובר לפני התיבה; שליח צבור; משרת בבית הכנסת; משרת בבית המשפט.

חַזָּנוּת0, נ, מִשְׂרַת החזן; אמן שירת החזנים.

חזק (חָזַק, חָזֵק, יֶחֱזַק, יֶחֱזָק), פ״ע, גבור, אזור כח; היה דבוק אל־, נאחז ב־; היה עז וקשה; התגבר על־. חַזֵּק, הַרְק, קשור אזור מתנים; שגוב, בַּצֵּר; אַמֵּץ לב, הפח רוח גבורה. הֶחֱזִק (אֶת־, בְּ־), תפוש, אחוז באמץ; (־בְּעֵיר־) נַהֵל, נהוג; שגב, בצר; עזור; תמוך; משול ב־; השתמש בדבר

---

1) חזיז лишай, Feechten, lichen

2) חזיר свинья, Schwein, cochon, pig

1) חזיר קפד дикобраз, Stachel-schweine, porc-epic, porcupine

2) חזירית золотуха, Skröpheln, scrofule

3) חזמה тюльпан, Tulpe, tulipe,

וחשוב אותו לקנין; הִכנע את־; *הכִיל, עצור בתוך; ⁰שים דגש באחת מאותיות בג״ד כפ״ת או במא אותה כאלו יש בה דגש. הֶחֱזַק*, הֵחשב ל־; היה לקִנין על ידי השתמשות; היה ברור ובטוח. הִתְחַזֵּק, התאמץ, התגבר; עוור, תמוך.

— הַחֲזֵק טוֹבָה*, הכיר טובה, היה אסיר תודה, זכור טובה.

— חָזָק כְּשֵׁן*, חזק מאד.

— מַחֲזִקְנִי*, (מוחזקני*), אני בטוח.

חָזָק, ת, אמיץ, רב כח, רב איל; קשה, עז; ⁰שיש בה (באחד מאותיות בג״ד כפ״ת) דגש או שמבטאים אותה כאלו יש בה דגש.

— דָּגֵשׁ חָזָק⁰, ר׳ דגש.

חָזֵק, ת, מתגבר.

חֲזָק, ז, (כ׳ חִזְקִי), מעוז, משגב.

חֹזֶק, ז, (כ׳ חָזְקִי), כח, אֹמץ, גבורה; ⁰מהתלה, התּול (בדבור בזרגון האשכנזי).

— בְּחֹזֶק יָד׳, בחזקה, שלא ברצון, בכפיה.

חֲזַק! מ״ק, ברכה שנהגים לקרא בסיום כל אחד מספרי התורה בצבור; קריאת זרוז ואמוץ למי שעשה דבר נאה.

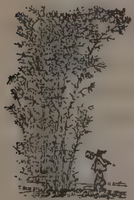
חֶזְקָה, נ, תקף דְבר מצוה, פקודה חזקה; התגברות.

חָזְקָה, נ, (בא תמיד עם ב׳ לפניו; בְּחָזְקָה), חוזק, עז.

חֲזָקָה*, נ, (ס׳ חֶזְקַת*, ר׳ חֲזָקוֹת*), אחיזת דבר ביד; הִשָּׁאֲרוּת דבר ביד איש (וזו הוכחה כי הוא קנינו); דבר מְקֻבל, ברור; דבר ידוע לכל; מצב הדבר שהיה מקדם.

— בְּחֶזְקַת־*, במצב.

חזר* (חָזַר*, יַחֲזוֹר*), פ״ע, שוב למקום או למצב; נסוג אחור; שנה דבר פעם שניה ושלישית; חַפש ובקש; סובב; התחרט, הִנחם, הִמלך, עשה ההפך מקדם; שוב ממעשה רע; ⁰בצבץ (שוב אחור [האור]). חַזֵּר*, בַּקש וחַפש; סובב. הַחֲזֵר*, השב דבר; גרום לשוב; השב דבר למקומו, למצבו הקודם; שַׁנֵּה, בטל; הָלוך וסבוב; הסב, הַסֵּב; גרום שאחר ישנה דבר פעם שניה ושלישית.

חזר

— חָזוֹר עַל הַפְּתָחִים*, הַחֲזֵר עַל הַפְּתָחִים*, סַבב על הפתחים, הלוך וקבץ נדבות מבית לבית.

— חֲזוֹר לַאֲחוֹרֶיךָ*, שים לב אל מוצאך, אל אבותיך.

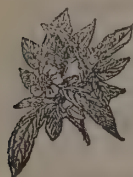
חַזָּר⁰, ז, עמיל, סוכן נוסע, סחרן.

חֵזֶר*, ז, (ר׳ חֲזָרִים*), בסביק, מין קנה, עץ הודי נבוב.

חֲזָרָה*, נ, השבה; פעולת החוזר והשונה על דבריו או על למודו; סבוב, הקפה.

חִזְרָן*, ר׳ חֵזֶר.

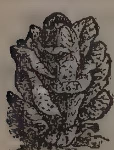
הַזְרָן*, ז׳ מי שמשתדל ומבקש וחוזר אחרי דבר לעשותו.

ענף החזררה

חַזְרָר*, ז, מין פרי כעין תפוח קטן חמצמץ ולו גרעינים גדולים¹).

חַזְרָרָה*, נ, עץ נותן פרי חזרר.

חזרת

חֲזֶרֶת*, נ, (ר׳ חֲזָרִים*), חסא, מין ירק גנים שעליו נאכלים במליח²).

חָח, ז, (כ׳ חַחִי, חַחֲךָ, ר׳ חַחִים), קרס או טבעה ברזל ששמים באף החי לקשרו בחבל; קרס כסף או זהב המושם באף לקשוט.

---

¹) חזרר Mispelapfel, кизильник nèfle, medlar

²) חזרת Lattich, салат, laitue, lettuce

חח״ת, ר״ת, חמשה חומשי תורה.

חַט*, ר׳ חטא.

חָט*, נ, (ר׳ חָטִים*), אחת מהשנים החרות שבין הניבים באמצע מתחת לאף.

חטא (חָטָא, יֶחֱטָא), פעו״י, פשע, מעול, סור מדרך ישרה וטובה, עשה לא כחק; לא מצוא המטרה; הִכשל, פסוע פסיעה לא כראוי. חִטֵּא, נקה, טהר; זרוק דם קרבן על המזבח; טהר במי אפר שרפת הפרה האדֻמה. הֶחֱטִיא, הָסֵת לחטא; לא מצוא המטרה (בירִיה). הִתְחַטֵּא, הִטהר (בדם קרבן או באפר פרה); נקה נפשו; התרפא, בקש רפואה; *התפנק כילד על אביו כדי שימלא רצונו.

— טוֹבִיָּה חָטָא וְזִיגוּד מִנְגָּד*, חָם חָטָא וּכְנַעַן הִתְקַלֵּל*, משלים ידועים במובן: האחר חטא והשני נענש; ויש עוד משל דומה לזה: שְׁכֶם נָסִיב וּמַבְגַּאי גָּזִיר ר׳ נסיב.

— חוֹטֵא נִשְׂכָּר*, מבטא לאמר כי העושה רעה ירויח עוד ממעשהו הרע.

חֵטְא*, ז, (כ׳ חֶטְאִי, ר׳ חֲטָאִים, ס״ר חֲטָאֵי), מכשול עון, פשע, מעשה נגד החק.

חַטָּא*, ז, (נ, חַטָּאָה, ר׳ חַטָּאִים, ר״נ, חַטָּאוֹת), איש שדרכו לחטא ולפשע. ת, חוטא ופושע, רגיל בחֲטאים, אשֵׁם.

חֲטָאָה, חַטָּאָה, חַטָּאת, נ, (ס׳ חַטַּאת, כ׳ חַטָּאתִי, ר׳ חַטָּאוֹת), חטא, עון, פשע; ענש החטא.

חַטָּאת, ת״ז, המסית לחטא (בראשית ד׳ ז׳).

חַטָּאת, נ, קרבן הבא על חטא בשגגה; זריקה של מי אפר פרה לטהור; ר׳ חטאה.

חטב (חָטַב, יַחְטֹב), פ״י, כרות גזע עץ בגרון וקצצו לגזרים להסקה. חִטֵּב, גזור; פסול, גלוף. חָטוּב, גָלוּף. הֶחֱטִיב*, העבר קו בריו על מלה כתובה לסמן שלא צריך לקראה.

חַטָּב*, ז, אמן במלאכת החטוב והפסול.

חֲטָבָה*, **חֲטִיבָה***, נ, פעלת החוטב עצים.

(חטה) חַטֵּה, חשב לאיש מה שחסר או מה שאבד לו (?).

חִטָּה, נ, (ר׳ חִטִּים), אחד ממיני הבר שממנו עושים קמח ללחם 1); *בליטות בגרון החי בראש בית הבליעה, קוראים להן גם בלוטים או שקדים.

חִטּוּב*, ז, מלאכת החַטָּב, פִסול.

חֲטוּבָה*, נ, ארג יקר וטוב; ארג או מכסה חטב.

חֲטוֹטֶרֶת*, נ, (ר׳ חֲטוֹטָרוֹת*), רכשת הגמל; גבנון הגבן.

— בַּעַל חֲטוֹטֶרֶת*, ז, גבן, מי שיש לו חטוטרת על גבו.

חִטּוּי*, ז, נקוי, טהור; זריקת דם קרבן.

חָטוּף0, ת, מנֻקד בחטף (אות).

— מִיתָה חֲטוּפָה*, ר׳ חטף.

חטט* (חָטַט*, יַחְטֹט)*, חִטֵּט, חַטְחֵט*, פ״י, נקוב וחרור דרך״; גרר, עשה שרטת; נקר וחפש; חפור והוציא; נקוב. הֶחֱטֵט*, הִשָּׂרֵט, היה שרוט ונקוב. הִתְחַטֵּט*, הֵחפר, היה חפור.

חֲטָטִים*, ז״ר, חזז, כעין אבעבעות רקות על עור הראש בין השערות.

חֲשִׁיבָה*, נ, דבר יקר; ר׳ חטבה; 0שרות, טובה על ידי שרות, חסד.

— בַּחֲטִיבָה אַחַת*, בבת אחת, כפעם אחת.

חֲטִיטָה*, נ, נקור, גרור.

חֲטִיפָה*, **חֲטִיפוּת***, נ, מהירות; לקיחה בחזקה ובמהירות.

חטם (חָטַם, יֶחֱטֹם), פ״ע, עצור כעס, האריך אף.

חֹטֶם*, ז, (כ׳ חָטְמִי*, ר׳ חָטְמִים*), אף; נחירי האף; חח; פִטמת האתרוג; פִטמת הדד; הקצה החד של כלי או נעל.

---

1) חטה пшеница, Weizen, blé, wheat

— חֹטֶם נוֹטֵף*, ז, אף ארוך ביותר ונראה כאלו הוא תלוי על השפה העליונה.

— חֹטֶם סוֹלֵד*, ז, אף בולט בקצהו ונוטה לאמעלה.

— חֹטֶם שְׁקוּעַ*, ז, אף שטוח, חרום.

— זָקוּף חֹטֶם בְּ־*, העז פנים, ענה בחֻצפה.

— עָקוֹם אֶת הַחֹטֶם*, סתום את נחירי אפו במשכו את שפתו העליונה למעלה.

— רֹאשׁ הַחֹטֶם*, ז, עקץ דדי האשה.

חָטָם*, ז, (ר׳ חֲטָמִים*), זְמם ששמים לבהמה על פיה, ר׳ זמם.

חטף (חָטַף, יַחֲטֹף), פ״י, גזול, לקוח בחזקה, במהירות, בחמס; לקוח לו, הוציא מיד אחר; *מהר, עשה דבר במהירות רבה. הַחֲטֵף⁰, קבל נקודת חֲטַף (אות).

— מִיתָה חֲטוּפָה*, מות פתאומי.

חֲטָף⁰, ז, שוא נע (בספרי המסורה הקדמונים); תנועה מרכבת משוא וקמץ (הקרא גם: חטף קמץ), משוא ופתח (ונקרא גם: חטף פתח) או משוא וסגל (הקרא גם חטף סגל).

— קָמָץ חֲטָף⁰, קמץ קטן.

חַטְפָן⁰, ת, מי שדרכו לחטף.

חֹטֶר*, ז, (כ׳ חָטְרִי, ר׳ חֲטָרִים), ענף, נצר, שבט; *מקל, מַטֶּה.

— חֹטֶר הָאוֹת⁰, ז, הקו הזקוף שבצורת האות.

חֹטֶרֶת*, נ, ר׳ חטוטרת.

חַטָּת, ר׳ חטאת.

ח״י, ר״ת, חתימת יד; חכמת יון.

חַי, ת, (ס׳ חַי, נ׳ חַיָּה, ר׳ חַיִּים, נ״ר חַיּוֹת), בעל חיים, אשר נשמה באפו, ההפך מן מת; בריא, שלם, רב כח; מלא חיים, מהיר; לא מבשל ולא אפוי; דבר חי, בעליים; שָׁנָה.

— חַי ה׳, שבועה בשם ה׳.

— חַי־, שבוע בשם פלוני.

— בָּשָׂר חַי, ז, לא מבשל ולא צלוי; בשר שעלה על גוף מחמת מכה.

— יַיִן חַי*, ז, יין נקי שלא מזגו בו מים.

— מַיִם חַיִּים*, ז, מים קרים נוזלים.

— סִיד חַי*, ז, אבני סיד שלא שפכו עליהן מים.

— כָּעֵת חַיָּה, לֶחָי, לשנה הבאה.

— הֵיךְ יָכוֹל הַחַי לְהַכְחִישׁ אֶת הֶחָי*, אמרה במובן: אין איש מעיז להכחיש דבר מפני חברו החי והיודע את האמת.

(חיב) חַיֵּב, הַטל על איש לעשות דבר בתוקף; האשם, חשוב לאשם; *(־דָּבָר לְ־), החלט כי דבר־ ישנו ב־. חִיּוּב*, הטל חובה על־. הִתְחַיֵּב*, היה אשם; ⁰קבל על עצמו לחובה; היה מֻכרח.

חַיָּב*, ת, (נ׳ חַיֶּבֶת*), אשם; מי שמוטל עליו דבר; מי שעליו לשלם, להשיב.

חִידָה, נ, משל שנון שנסתר בו איזה ענין; מליצה ברמזים ומשלים; דברים תמוהים.

חַיְדַּק⁰, ז, חי קטן מוער הנראה רק דרך זכוכית מגדלת.

חידקים

חיה (חָיָה או חַי, יִחְיֶה), פ״ע, היה חי (ההפך מן: מות), היה בעל תנועה והרגשה; הֵרפא. הַבְרא, שוב לכחו ובריאותו; הִשָּׁאֵר בחיים, התקים; שוב לחיים, התעורר ממות. חַיֵּה, כלכל את החי, נתון אכל לבעל חיים; השב לחיים, חדש רוח בבעל החיים; הַשאר בחיים; נתון אפשרות לבעל חיים לחיות; רַפא, הָשב לבריאות; הקם הריסות עיר, תקן בדקי חורבה (דה״י א, יא, ח). הַחֲיֵה (הֶחֱיָה, הַחֲיוּ), השב רוח חיים למת; כלכל את בעל החיים, נתון אכל לחי; הַשאר בחיים; רַפא; עודד, השב נפש.

— מְחַיֵּה חַיִּים*, מְחַיֵּה מֵתִים*, כנוי לאלהים.

— עַד שֶׁיִּחְיוּ הַמֵּתִים*, עד שיבוא המשיח.

חַיָּה, נ, (ס׳ חַיַּת, במליצה: חַיְתוֹ, ר׳ חַיּוֹת*), מין החי ההולך על היבשה ואינו מבהמות הבית; כל יצור שיש בו רוח חיים; חיים, כח התנועה והרגש (ההפך: מָות); נפש, נשמה; *מילדת; יולדת; שבט, גדוד, עם; חַיָּה.

— חַיַּת יָד, מַכֹּלֶת, צרכי החי.

— חַיָּה רָעָה, חיה טורפת.

— חַיַּת שֵׁן*, נ, חיה טורפת.

חָיֶה, ת, (נ׳ חָיָה, ר׳ חָיִים, נ״ר חָיוֹת), בריא, מלא חיים ובריאות; מהיר, זריז.

חִיּוּב*, ז, חובה, חוב, מה שמוטל על אדם לעשות; הדבר אשר עליו חוב; אשמה; הכרח; ודאות, קיום (הפך: שלילה).

— בְּחִיּוּב*, תה״פ, לא בשלילה, בודאי, באמירת: הן.

חִיּוּבִיº, ת, ענין שהוא לחובה; שהוא ודאי, שאין בו ספק של שלילה.

חִיּוּנָהº, נ, פרנסה, כלכלה (בזרגון האשכנזי).

חִיּוּנִיº, ת, דבר של חיים, מטבע החיים.

חִיּוּנִיּוּתº, נ, טבע הכח החיוני.

חִיּוּת*, נ, חיים.

(חיט), חַיֵּט*, פ״י, תפור.

חַיָּט, ז, (נ׳ חַיֶּטֶתº, ר׳ חַיָּטִים*, נ״ר חַיָּטוֹתº), תופר בגדים או שמלות.

חַיָּטוּתº, נ, מלאכת החיט.

חַיִּים, ז״ר, כח התנועה והרגש (ההפך מן: מָוֶת); צרכי החיים, פרנסה; הזמן שאדם חי על הארץ.

— חַיֶּיךָ וְחַיֵּי רֹאשְׁךָ*, שבועה, אני נשבע בחייך.

— חַיֵּי נֶפֶשׁ*, ז״ר, צרכי החיים, הצרכים של האדם.

— חַיֵּי עוֹלָם*, חַיֵּי עַד*, ז״ר, החיים הרוחניים שיש להם חשיבות לעולמי עד.

— חַיֵּי שָׁעָה*, ז״ר, החיים החמריים שהנאתם אינה אלא לשעה קלה.

— עוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ*, כמוי של ברכה.

— בַּעַל חַיִּים*, ז, נפש חיה, להבדיל מן הצומח והדומם.

— לְחַיִּים*, ברכת איש לרעהו כששותים כוס משקה.

(חיך*) חַיֵּךְ*, פ״ע, צָחוֹק צְחוֹק קל.

חַיְּכָן*, ת, משחק, מחייך.

חַיִל חֵיל, ז, (ס׳ חֵיל, כ׳ חֵילִי, ר׳ חֲיָלִים גם חֲיָלוֹת, ס״ר חֵילֵי*), כֹּח, עצמה, גבורה; קבוץ אנשי צבא; כח מוסרי; תחנה ומקום שנוחים בו עוברי דרך (תהלים פ״ד); עשר, הון רב; הצלח.

— עָשָׂה חַיִל, עשה מעשי גבורים; עשה מעשים גדולים ונכבדים; ºהצלח במעשיו.

— אִישׁ חַיִל, (אֵשֶׁת־, אַנְשֵׁי־), בֶּן חַיִל, בעל כח רוחני, בעל מדות טובות; אמיץ לב.

— יִישַׁר חֵילְךָ*, קריאה של ברכה למי שעשה דבר טוב.

חֵיל, ז, ר׳ חל; כתל בבית המקדש סביב העזרה לפני עזרת הנשים; קיר נמוך לפני חומה גדולה של מבצר.

חִיל, (חָל, יָחִיל), פ״ע, רעוד, חרוד; התפתל ממכאובים (יולדת); הצליח, עשה חיל; חכה, המתן. חַיֵּל*, אסוף צבא, הַצבא צבא; נתון כח לאיש, חזק, אמץ.

חַיָּל*, ז, (ר׳ חַיָּלִיםº) אחד מאנשי הצבא.

חִיל ז, חִילָה, נ, רעדה, חלחלה, התפתלות (היולדת) ממכאובים.

חִילָת*, ז, מין סוף, אחד ממיני הקנים.

חִין, ז, חֵן, הדר.

חַיָּם*, ז, ר׳ יתום.

חַיָּפָה*, ר׳ חִפָּה.

חַיִץ, ז, (ס׳ חֵיץ), מחיצה, קיר מבדיל.

חִיצוֹן, חִיצוֹנִיº, ת, אשר מחוץ ל־, שאינו בפנים; *כופר, אפיקורס; כחות הטֻמאה (בקבלה).

— מִשְׁנָה חִיצוֹנָה*, נ, המשניות שלא נכנסו אל ששת סדרי המשנה, בריתא.

— סְפָרִים חִיצוֹנִים*, ז"ר, ספרים שלא נכנסו אל כתבי הקודש; ⁰ספרי כופרים, ספרי כפירה ואפיקורסות.

חֵיק*, ז, (כ' חֵיקִי), מקום חבוק הידים, החלל בין החזה והיד כשנושאים דבר; החלל שמעל לחגורה בין הבגד והחזה, או בין שני בגדים שבו אפשר לשים חפצים; מעמק, משקע בדבר; ⁰כיס בבגד.

— חֵיק אֵם*, כנוי של חבה לארץ ישראל.

חֵירוּת*, ר' חֵרוּת.

חִירִק⁰, ז, שם אחת התנועות הבאה מתחת לאות (ִ).

חִישׁ, תה"פ, מהר, קל מהרה, הפך מן: לאט.

חֲיָשׁ*, ר' חוּשׁ.

חִישָׁה*, נ, חרש, יער עצים דקים וקנים.

ח"כ, ר"ת, חסרון כיס.

חֵית*, ז, שם האות השמינית באל"ב העברי.

חֵךְ, ז, (כ' חִכִּי), כִּפַּת חלל הפה מעל ללשון; *חלל הפה שמתחת ללשון.

— חֵךְ מָתוֹק*, דברים נעימים וטובים.

חכ"א, ר"ת, חכמים אומרים.

(חכה) (חִכָּה, יְחַכֶּה), פ"ע (עם לְ־); קוה, יחל, צפה, המתין. חַכֵּה, חַכֵּה, חַכֵּה*, *דוג דגים בחכה.

חַכָּה*, נ, אחד מכלי הדיגים, קרס שנון קשור לחוט לדוג בו דגים.

חִכּוּךְ*, ז, גרוד, שפשוף חזק; מין צרעת.

חָכוּר*, ת, חוכר; סכום החכירה.

חַכְחֵךְ*, פ"י, זרוק לַח מפה.

חַכִּים*, ת, חכם, נבון; רופא.

— דַּי לְחַכִּימָא בִּרְמִיזָא*, די לחכם ברמז קל להבין את הדבר.

חָכִיר*, ז, חוכר איזה דבר; ר' חכירה.

חֲכִירָה*, חֲכִירוּת*, נ, לקיחת דבר בשכירות לזמן קבוע.

חָכַךְ*, פ"ע, הִתְאַוָּה, התאוה, התנקש, בקש תואנות; השתדל, התאמץ; הטיל ספק, חשוש.

חִכֵּךְ*, פרוח, שחק; גרד, שרוט; הוציא קול מהגרון בחכוך; ⁰שחק בקול נעצר.

הִתְחַכֵּךְ*, שפשף גופו על דבר.

חַכָּךְ*, ז, צרה גדולה.

חַכְלִיל (בס' במליצה: חַכְלִילִי), ת, אדם, ארמדם.

חַכְלִילוּת, נ, אדם, מראה האדמימות.

חַכְלִילִי, ר' חכליל.

חכם (חָכַם, יֶחְכַּם), פ"ע, קנה דעת, השג חכמה, מצוא בינה, הַשכל; *הכר וידוע.

הֶחְכֵּם*, היה חכם, מצוא בינה. חִכֵּם, לַמד תבונה יָדעת לאחרים; שפוט. הַחְכֵּם, הַכֵּם. הֶחְכִּם, התגבר בכח שכלו, קנה דעת לרב. הִתְחַכֵּם, היה חכם; בקש לעלות על אחר בחכמה; הבל התחבולות; התהדר והתגדל בחכמתו.

חָכָם, ת, (ס' חֲכַם, ר' חֲכָמִים, ס"ר חַכְמֵי, נ' חֲכָמָה, נ"ר חֲכָמוֹת), בעל שכל, בן דעת; בעל כשרונות טובים; ערום.

חָכָם, ז (ר' חֲכָמִים), איש נבון ומשכיל, איש בעל שכל; מְלֻמד; *תאר כבוד ליהודי מְלֻמד בתורה; רב העדה; בָּקִי באחד המלאכות.

— תַּלְמִיד חָכָם*, ז, תלמיד בית המדרש; איש מְלֻמד בתורה.

— אֵין חָכָם כְּבַעַל הַנִּסָּיוֹן*, אמרה ידועה לאמר: כי הנסיון בחיים טוב מחכמה.

— חָכָם לְבִשְׁיִרְצָה*, משל על איש חכם שאינו מרבה לדבר ולהראות את חכמתו.

חָכְמָה, נ, (ס' חָכְמַת, ר' חָכְמוֹת), כשרון רוח האדם להבין ולהשכיל; שכל, תבונה; ידיעה ברבר שכל ולמוד; כשרון המעשה במלאכה; ⁰אחד ממקצועות המדע.

— חָכְמַת הָאֱמֶת⁰, נ, חכמת הקבלה.

— סֵפֶר הַחָכְמָה*, כנוי לספר משלי שלמה (בפיוט).

— חָכְמַת הַשִּׁעוּר*, הנדסה, חכמת המדידה.

חָכְמָה*, נ, מְיַלֶּדֶת.

חָכְמוֹת*, נ, חָכְמָה.

חָכְמָנִית*, נ, אשה חכמה ובעלת שכל.

חכר* (חָכַר*, יַחְכֹּר*), פ״י, שכור אדמה על מנת לתת לבעלה חלק מהיבול; מסור אדמה לאחר לקבל מעובדה חלק מהיבול; לקוח איזה דבר או איזה עסק בשכירות לזמן קבוע, לקוח בשכר קבוע את הכנסת איזה דבר או זכות השמוש בו לזמן קבוע. הַחְכֵּר*, מסור בשכירות לזמן קבוע הכנסת דבר או זכות השמוש בו.

חַכְרָן*, ז, חוכר.

חֹל, ז, לא קדש; לא שבת ומועד.

— חֹל הַמּוֹעֵד, ז, הימים שבין יום טוב ראשון ואחרון של פסח וסכות.

(חלא) הֶחֱלִיא, ר׳ חלה.

חֶלְאָה, נ, משקע זהמה בכלי בשול אחרי השמוש בו; רפש, לכלוך.

חֲלָאִים*, ר׳ חֳלִי.

חֳלָאִים, ר׳ חֳלִי.

חלב* (חָלַב*, יַחֲלֹב*, יַחְלֹב*), פ״י, הוציא החלב מדדי הבהמה על ידי לחיצה ומשיכה; נתון חלב. הַחְלֵב*, תת להוציא החלב מהדדים. הֶחְלֵב*, (־לתוך כלי), הוציא החלב מהדדים אל כלי.

חָלָב, ז, (ס׳ חֲלֵב, כ׳ חֲלָבִי), נוזל לבן היוצא משדי הנשים או נקבות שאר בעלי החיים.

— מֵי חָלָב*, ז״ר, מי קפאון חלב, המים הנשארים אחרי הגבון.

— חֲלֵב בֵּיצִים*, ז, חלבון.

— מָשׁוֹךְ נִימָה מֵחָלָב*, הוציא חוט מחלב, משל על קלות מעשה בלי טרחה.

— עֲדַיִן הֶחָלָב בֵּין שִׁנָּיו*, עודו ילד צעיר.

חֵלֶב, ז, (כ׳ חֶלְבִּי, ר׳ חֲלָבִים, ס״ר חֶלְבֵי), חלק משומן החי המתהוה על הקרומים והקלף בנקל מעליהם; שמן; כנוי לחלק מיטב הפרות.

חֶלְבּוֹן*, ז, הריר הלבן שבתוך הביצה הסובב את החלמון.

חֲלָבִי°, ת, של חָלָב, מֵחָלָב.

חֶלְבִּי°, ת, של חֵלֶב, מֵחֵלֶב.

חֲלַבְלוּב°, ז, מין צמח [1].

חַלְבָּן°, ז, מוכר חָלָב.

חֶלְבְּנָה, נ, מין שרף עץ צומח בסוריא ובכוש, אחד מסמי הקטרת [2].

חַלְבָּנוּת°, נ, מכירת חלב, עסק מכירת חלב.

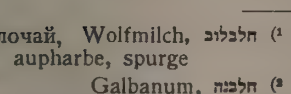
חֲלַבְצִין*, ז, צמח שפרחו לבן [3].

חֲלַגְלוֹגָה*, נ, צמח צומח בארצות חמות [4].

חלד* (חָלַד*, יַחֲלֹד*), פ״י, חפור מתחת לארמה. הֶחָלֵד°, הִכָּסה בחלודה. הַחֲלֵד*, התכסה בחלודה; תחוב דבר חד (סכין) תחת העור; חפור תחת הארמה.

חֶלֶד, ז, (כ׳ חֶלְדִּי), עולם, תבל; משך זמן החיים; °חלודה.

חֹלֶד, ז, (כ׳ חָלְדִּי, ר׳ חֲלָדִים, ס״ר חָלְדֵי), חפרפרה, מין חיה קטנה עִוֶּרֶת הדרה בחפירות בתוך הארמה [5].

חלד הרים

---

1) חלבלוב molочай, Wolfmilch, aupharbe, spurge

2) חלבנה Galbanum,

3) חלבצין птицемлечник, Vogelmilch, ornithogal

4) חלגלוגה Portulak

5) חלד крот, Maulwurf, taupe, mole

— חֹלֶד הָרִים0, ז, מין חיה קטנה טורפת[1]).

חֻלְדָּה*, נ, חתול; מין חיה קטנה יונקת, פיה מחֻדד וגונה צהוב ובחרף לבנבן[2]).

— חֻלְדַּת הַבָּר*0, נ, מין חיה קטנה, דומה לחתול וכח ראיתה חזק מאד[3]).

— חֻלְדַּת הַסְּנָאִים0, ר' סנאי.

חֲלֻדָּה*, חֲלוּדָה*, נ, חמר עפרי העולה על פני המתכות הפשוטות מלחות האויר; מין צרעת

חֲלָדָה*, נ, תחיבת הסכין מתחת להוריד הנשחט (בהלכות שחיטה).

חלה (חָלָה, יֶחֱלֶה) פ"ע, היה רפה כח, היה חלש, היה נעדר בריאות; סבול מכאוב, היה כואב; הרגיש צער; (עם; על־) חוס על־, הצטער על־. הֶחֱלָה, היה רפה כח, הכשל בכחו; חוס על־, הצטער על־; היה מסֻכן. חִלָּה, פגוע, נגוף; הַשְׁלֵךְ ב־; העתר, התחנן, בקש; *המתק; גרום מחלה וכאב לאחר. חֻלָּה, הִפגע, היה חולה. הַחֲלֵה, גרום מחלה וכאב לאחר. הָחֳלֵה, חֻלֵּה, הִתְחַלֵּה, היה חולה, היה רפה כח; התראה כחולה וכואב.

חַלָּה, נ, עֻגָה, אר־לחם; *חלק הבצק שהיו מפרישים אותו לכהן בזמן שבית המקדש היה קים ובזמננו שורפים אותו; שם אחת המסכות בתלמוד.

— חַלַּת דְּבַשׁ*, נ, ככר תאי השעוה והדבש שבתוכם בכַּוֶּרת דבורים.

חל"ה, ר"ת, חלק לעולם הבא.

חֲלוּדָה*, ר' חלדה.

חֲלוּדִיס0, ת, שעלתה עליו חלודה.

---

1) חלד הרים горностай, Hermelin, hermine, ermine

2) חלדה хорек, Iltis, putois, polecat

3) חלדת הבר рысь, Luchs, lynx

חָלוּט*, ז, קמח הנתן לתוך מים רותחים.

(חֲלוּטִים*) לַחֲלוּטִין*, תה"פ, לצמיתות, לגמרי; בהסכם, בהחלטה, באמת, בכל אופן.

חִלּוּי0, ז, תפלה, בקשה.

חָלוּל*, ת, נבוב, דבר שיש בו חלל.

חָלוּל*, ז, נקב, חלל.

חִלּוּל* פעֻלת המחלל והמבזה (ההפך מן: קדיש); הֻפרה.

— חִלּוּל הַשֵּׁם*, ז, דבר שעל ידו מתחלל שם ה'.

חֲלוֹם, ז, (ר' חֲלוֹמוֹת), חזיונות ודמיונות העולים בשֵׁנה; דמיון, חזון שוא, הזיה.

— שָׁמוּעַ כְּמִתּוֹךְ חֲלוֹם*, שמוע לא ברור.

חָלוּם*, ת, בריא, רב כח, לא חולה; בריא בשכלו, לא שוטה.

חַלּוֹן, ז, ר' חַלּוֹנִים, גם (חַלּוֹנוֹת), מפתח בקיר כדי שיבוא דרכו האור והרוח פנימה וכדי לראות דרכו; *שקע בקיר כעין ארון לתשמיש.

— חַלּוֹן מִצְרִי*, ז, חלון קטן.

— חַלּוֹן צוֹרִי*, ז, חלון גדול.

חִלּוֹנִי*, ת, פשוט, של חל, לא קדוש; שאינו כהן.

חֲלוֹף, ז, כליון, הערה, אברן, טבע דבר החולף ועובר.

— בְּנֵי חֲלוֹף, ז"ר, בני אדם שאין להם קיום, בני תמותה.

חִלּוּף*, ז, המרה, חליפת דבר בדבר, נתינת דבר אחר לקחת בעדו דבר אחר; התנגדות; ההפך מהקדם.

— חִלּוּפִים*, ז"ר, אנשים המוכנים ועומדים לבוא תחת אחרים באיזו עבודה.

— חִלּוּף כְּתָב*, כְּתַב חִלּוּף*, ז, שטר חוב.

— חִלּוּפֵי נֻסְחָאוֹת*, ז"ר, גרסות שונות, נסחאות שונות.

חִלּוּץ*, ז, הישרה, זקיפה; שליפה; הוצאה.

— חֲלוּץ עֲצָמוֹת*, ז, אמץ לב, חיל; °התעמלות, התגוששות.

חָלוּץ*, ז, החיל ההולך לפני המחנה בצבא המלחמה; האיש ההולך בין הראשונים לעשות איזה דבר צבורי.

חָלוּץ*, ת, מי שאשת אחיו המת קימה בו ענין החליצה (ר׳ חליצה); מגֻלה, חשוף, לא מכֻסה.

חֲלוּצָה*, נ, אשה שמת בעלה בלי בנים וחלצה נעלה של יבמה.

חָלוּק*, חֲלוּקָא*, ז, כתנת, הכסות שלובשים על עצם הבשר; בגד רחב וארוך שלובשים אותו על הבשר.

חַלּוּק, ז, אבן קטנה חלקה שבנחל.

חִלּוּק*, ז, פעֻלת המחלק דבר לחלקים; הבדל, הפרש; מין פלפול דק וחריף (בהלכה, במרע, וכדומה); המלאכה לחלק מספר אחד על השני (בחשבון).

— חִלּוּקֵי דֵעוֹת*, ז״ר, לא סדרים; התנגדות הדעות.

חָלוּק*, ת, נפרד לחלקים.

— חֲלוּק לֵב*, ת, שאין בו דעה קבועה, פוסח על שתי סעיפים.

חֲלוּקָה*, ר׳ חלֻקה.

חָלוּשׁ*, ת, חלש, לא חזק, לא בריא, חסר כח, רפה.

חֲלוּשָׁה, נ, חֻלשה, רפיון.

חַלּוֹת, נ, הזמן שחלף ועבר (תהלים ע״ז, י״א).

חִלָּזוֹן*, ז, (ס׳ חִלָּזוֹן, כ׳ חִלְזוֹנִי, ר׳ חִלְזוֹנוֹת), מיני שרצי המים הגדלים בנרתיקם ודמם משמש לצביעה; קן שבלול, צדף; ענב שבעפעף העין, שעורה שבעפעף; קשוט על כלי ברמות חלזון.

חִלְזוֹנִי°, ת, כמו קן השבלול, כעין קונכי, מעשה לולים.

חִלְחוּל*, ז, ארס, מררה; חלל, נקב; חלחלה, רעדה.

חַלְחֵל*, פ״י, הגע, הנר; בקוע והכנס, חדור ובוא אל תוך־. חָלְחוֹל*, התנודד, התנועע, היה לא חזק, היה לא קבוע, לא מהֻדק; התקלקל, השחת, ההרס. הִתְחַלְחֵל, רעוד, רגוז מפחד, הזדעזע; *התפרד; (״המעים״), שלשל.

חַלְחָלָה, נ, רעדה, חרדה, רעידת האברים מפחד או מיגון או מכאב.

חֲלַחְלוּחַ*, ז, תאנה קטנה.

חַלְחֹלֶת*, נ, המעי המחבר לפי הטבעה, כרכשתה.

חלט (חָלַט, יַחְלֹט), פע״י, חקור ודרוש דבר; הצב לחק; *גלוש רותחים או חמץ על קמח וכיו״ב; °לוש, בלול קמח במים; חרוץ דבר, גזור אמר. הֶחְלֵט*, חרוץ דבר, גזור אמר, גמור אמר; הקם לחק; מסור דבר לצמיתות, לחלוטין. הָחְלַט*, הוקם לחק.

חֲלִי, ז, (ר׳ חֲלָאִים גם חֲלָאוֹת*), עדי זהב, תכשיט.

חֳלִי ז, (בהפסק: חֹלִי, כ׳ חָלְיִי, ר׳ חֳלָיִים), מחלה, נגע, מדוה.

— חֳלִי־נְפִילָה*, ר׳ נכפה.

— חֳלִי רָע°, ז, מין מחלה מסכנת מתדבקת (סמניה: הקאה, שלשול וכאב בטן).

חֲלִיבָה°, נ, פעֻלת החולב בהמה.

חֶלְיָה, נ, חֲלִי, תכשיט.

חֻלְיָה*, נ, אחת מטבעות שרשרת; פרק בשדרה; פרק של כלי המרכב מחלקים שונים; כדור קטן מנֻקב שחורזים אותו על חוט; כעין טבעת בולטת בעמוד בראשו או באמצעו; (בור), צבור העפר אשר מסביב לבור.

בַּעֲלֵי חֻלְיוֹת°, ז״ר, מיני בעלי החיים שיש בהם עצמות.

— אֵין הַבּוֹר מִתְמַלֵּא מֵחֻלְיָתוֹ*, מבטא משל על איש או קהל אנשים שאינם יכולים להתקים מעצמם בלי עזרה ממקורות אחרים.

— חֲלִיָה שֶׁל גַּרְגֶּרֶת*, נ, פיקה של גרגרת, בליטה של שחוס שבראש פרק הגרון.

חֲלִיטָה*, נ, הפעלה לגלש מים רותחים על מאכל; מאכל של קמח שנלשו עליו מים רותחים; החלטה, משפט חרוץ.

חֲלִיטָר*, ז, מוכר או אופה מאפי ממתקים.

חָלִיל, ז, (ס׳ חֲלִיל, ר׳ חֲלִילִים), כלי נגינה עשוי מקנה נבוב ונקבים בצדו.

חליל

חָלִילָה, תה״פ, לא ראוי, לא יאות לעשות; ה׳ ישמר.

חָלִילָה*, (חָזוֹר־), תה״פ, שוב עוד פעם כאותו אפן.

חָלִים*, ת, ר׳ חלום.

חֻלִּין*, (חוּלִּין*), ז״ר, לא קדש; שם מסכת בתלמוד.

חֻלִּין*, תה״פ, לא ראוי, לא הגון.

— שִׂיחַת חֻלִּין*, נ, שיחה על דברים פשוטים ורגילים ולא בדברי תורה וחכמה.

חֲלִיף*, ז, ר׳ חליפים; ר׳ חֵלֶף.

חֲלִיפָה, נ, ערך בגדים שלובשים בבת אחת; שנוי, תמורה, חלוף; סוף, אחרית.

חֲלִיפוֹת, תה״פ, בסרוגין, בסדר מתחלף פעם זה ופעם זה.

חֲלִיפִים*, ז״ר, נצרים דקים הצומחים במקום גזע או ענף שנגמם; הדברים הבאים במקום אחרים.

חֲלִיץ*, ז, עניבה, קשר בלי הדוק שקל לפתח אותו ע״י משיכת אחד הקצוות.

חֲלִיצָה, נ, האזור שחוגרים בו החלצים יחד עם הנשק הקשור בו; הבגדים שפושטים מחללי המלחמה; *הפשטה, הסרה; שליפת הנעל של היבם על ידי יבמתו (אם אינו רוצה ליבמה).

חֲלִירָעO, ז, ר׳ חלי, חלי־רע.

חֲלִישָׁהO, חֲלִישׁוּתO, נ, רפיון, חסר כח.

— חֲלִישׁוּת הַדַּעַת*, נ, צער, הצטערות.

חֵלֶךְO, חֵלְכָה, חֵלְכָה, ז, (חֵלְכָּאִים), אמלל, מסכן, נדכה, רצוץ, לא מצליח.

חלל (חָלַל), פ״ע, היה נבוב, היה נקוב. הֵחֵל, (הֵחֵל), הורד מכבודו, הֻנתן לכלמה; היה חל ולא קדש. חוֹלֵל, דקור, נקוב; הפל חָלל. חִלֵּל, נקוב, דקור; בזה קדש, הקל בכבוד; נגן בחליל; (־כֶּרֶם), החל לאכל פרי הכרם אחרי שנות הערלה; *פרה, החלף. חוֹלוֹל, היה מֻכה ונגוע. חֻלַּלO, הנתן לכלמה; היה חל ולא קדש; הפרה, הֻחלף. הֵחֵל (יָחֵל), חָלל, הפר; תת לכלמה, בזה קדש; (יָחֵל), התחיל, היה הראשון באיזה פעלה. הוּחַל, הֻעשה ראשונה. הִתְחַלֵּל*, הֻנתן לכלמה, הוקל, הורד מכבוד ומקדושה.

חָלָל, ת, (ס׳ חֲלַל, ר׳ חֲלָלִים, ס״ר חַלְלֵי), מדֻקר, הרוג, גוף מת הרוג; משחת המדות; נמאס, נתעב, פסול לכהונה; כהן שנולד מפסולי כהנה.

חָלָל*, ז, מקום רֵיק בבנין או בגוף; משקע, שקערורה; מחשבה, הגות לב; O מקום פנוי, מקום חָלק בין דברים כתובים.

חֲלָלָה, ת, פסולה לכהן (אשה).

חֲלָלִי*, ת, שיש בו חלל, שהוא נבוב.

חלם (חָלַם, יַחֲלֹם), פ״ע, היה בריא וחזק, היה חזק ועצום; פ״י, חזה חזיונות ודמיונות בשנה; *(הַשְּׂפָתַיִם), קפוץ השפתים בחוקה.

הֶחֱלִים, חזק, אמץ, רפא; ספר חלומות.

חַלְמָה*, נ, טיט עבה מתדבק שעושים ממנו כלים.

— מְקוֹם חַלְמָה*, מקום התפירה בבגדים.

חֶלְמוֹן*, ז, החלק הצהוב שבתוך הביצה.

חַלָּמוּת*, נ, טבע דבר נדבק ונאחז.

— רִיר חַלָּמוּת, ז, הלֵחַ היוצא מגרון החי.

חַלָּמִישׁ ז, מִין אבן קשה וחזקה 1).
חֶלְמִית*, נ, ר׳ חלגלוגה.
חל״ע״ה, ר״ת, חלק לעולם הבא.
חלף (חָלַף, יַחֲלֹף), פ״ע, עבור דרך־; עבור מהר; הלוך ועבור; אבוד, העלם; *(צֶמַח), צמוח מחדש במקום צמח אחר. הֶחֱלִף*, בוא במקום דבר אחר. חִלֵּף, הַחֲלֵף, הסר, העבר דבר בשביל דבר, העמד דבר בשביל דבר אחר; שַׁנֵּה, חדש, שוב לְ־; (שְׂמָלוֹת), פשוט בגדים ולבוש אחרים במקומם; (־אִגְּרוֹת*), כתוב וקבל מכתבים; (־צֶמַח), צמוח מחדש תחת צמח אחר, הֶחֱלֵף*, שֻׁנֵּה; קבל צורה אחרת. הִתְחַלֵּף*, שֻׁנֵּה, השתנה, קבל צורה אחרת; בוא דבר או איש במקום דבר אחר או איש אחר.
— הֶחֱלֵף בְּדִבּוּרוֹ*, שנה את דבורו, לא שמור מוצא פיו.
חֲלַף, תה״פ, במקום, בשביל.
חֲלָף, חַלָּף*, ז, (ר׳ חֲלָפוֹת*), סכין של השוחטים.
חֲלֵף, ז, חַלְפָּה*, נ, גמי, זיר ארך ורך שעושים ממנו מחצלאות.
חַלְפִּית0, נ, מין דג שלחיו העליונה בולטת בדמות חנית 2).
חַלְפָן0, ז, שלחני, מחליף כספים; מחצלת של חלפה.
חַלְפָנוּת0, נ, עסק החלפן.
חַלְפָנִי0, ז, חלפן, מחליף כספים.
חלץ (חָלַץ, יַחֲלֹץ), פ״ע״י, הוציא, שלוף מתוך־; פשוט, הסר; סור והתרחק; *הצל; תת חליצה ליבמתו; (חָלְצָה הַחַמָּה אֶת הָאִישׁ*), עזוב הקדחת איש. הֶחָלֵץ, המלט, הנצל; חגור חלצים למלחמה; נתון חליצה לאשת אחיו המת, נתון ליבמתו לקים בו ענין החלוצה.

1) חלמיש кремень, Kiesel, silex
2) חלפית меч-рыба, schwerdfisch, scie, sawfish, xiphias

חִלֵּץ, הצל, מלט, הוציא מצרה וצוקה; עקור והוציא בחזקה. הֶחֱלִיץ (הָעֲצָמוֹת), דַשֵּׁן, מַלֵּא מח; *המציא מנוחה.
— חָלוֹץ אֶת הַגַּלְעִינִים מ־*, הוציא את הגלעינים מזיתים, מתמרים וכרומה.
חָלָץ, ר׳ חלצים.
חֲלָצָה0, נ, בגד עליון קצר המגיע עד החלצים.
חֲלָצַיִם, ז, זוגי, משקע הבשר במקום החגורה, מתנים, המקום שבין הירך והצלעות.
חלק (חָלַק, יַחֲלֹק), פעו״י, פַּלֵּג לחלקים; פלג חלקי דבר בין אנשים שונים; שים כל חלק במקומו; הָפֵק לחלקים; היה חלק וישר; לקוח חלק; *(בין־ל־), עשה הבדל; (־על), התנגד, הביע דעה שלא כדעת איש אחר. הֵחָלֵק, הִפָּרֵד לחלקים; *(על)־, חלוק על, התנגד ל־; (־בְּדָבָר), היה שונה בדעה, בענין איש מרעהו; חִלֵּק, פלג לחלקים; תת חלק לאחר; *(־בין־ל־), עשה הבדל. חָלוֹק הֻחֲלַק. הֶחֱלִק, עשה חלק וישר; דבר בחנופה וכחש, דבר דברים טובים לגנב את הלב; *עבור במהירות על דבר חָלָק; הַמְעֵד, השמט במקום חָלָק; שיר בפה או בכלי זמר בין חלקי השיר או קדם שיתחיל המשורר. הָחֳלַק, הִמָּעֵד, הִשָּׁמֵט, הִכָּשֵׁל במקום חָלָק. הִתְחַלֵּק, לקוח איש חלקו.
חָלָק, ת, ישר, שוה, שאין עליו כל חדוד ושרטת, שמרגישים ביד העוברת עליו שאין עליו שערות; משתמט על נקלה מתופשו (שמן, נחש וכיו״ב); מלא חנף וכחש; *ריק ופנוי; פשוט.
— נְיָר חָלָק*, ז, ניר שלא כתוב עליו דבר.
— חָלָק כְּבַדֹּלַעַת, חָלָק כְּצִפֹּרֶן*, חלק מאד.
— יָצוֹא חָלָק*, יצוא ריק וחסר כל.
— הוֹצִיא אֶת־ חָלָק*, שלח ופטר את פלוני בלי תשובה.
חָלָק*, ז, מקום ריק ופנוי (בספר או בכתב).

חֵלֶק, ז, (ר׳ חֲלָקִים, ס״ר חֶלְקֵי), מנה מן הנחלק, מקצת מדבר שלם, חבל; גורל האדם ומנת חלקו בחייו, מה שנגזר על האדם; חבל אדמה, נחלה; טבע דבר חָלָק.

— **חֵלֶק כְּחֵלֶק**, חלקים שוים.

— **חֵלֶק שְׂפָתַיִם**, רכות ונעימות הדברים.

— **לָקַחַ חֵלֶק בְּ־**°, השתתף.

חָלָק, ז׳ אבן נחל שהמים החליקוה.

חִלָּק*, ז, דג מלוח 1).

— **חִלָּק וּבִלָּק***, מבטא תלמודי, כנוי לנוכים בלתי ידועים: פלוני ואלמוני.

חֶלְקָה, נ, (ר׳ חֲלָקוֹת גם חֲלַקּוֹת, ס״ר חֶלְקוֹת), חֵלֶק, נחלה, חבל, שדה; נקיון העור משער; טבע דבר חלק.

— **חֶלְקַת לָשׁוֹן**, נ, חֲנֻפָּה.

חֲלֻקָּה, נ, פעלת המחלק דבר; אפן חלוק דבר לחלקיו; חלק אחד של עם או חברה; הבדל ברעות; °חלוק (בחשבון); כסף הצדקה הנחלק לעניי ארץ ישראל.

חֲלַקּוּק*, ז, קלע, כף קלע.

חֲלַקּוֹת, חֲלָקוֹת, נ״ר, מקום חלק שנוח לנפול עליו; דברי חנף; °מחמאה.

חֲלָקוּת*, נ, סגלת דבר חלק.

חֲלַקְלַקָּה°, נ, מקום חלק על הגליד לרוץ שם בנעלי ברזל.

חֲלַקְלַקּוֹת, נ, מקום חלק שאין בו מעמד לרגלים; דברי חנף ומדוחים.

חלשׁ (חָלַשׁ, יַחֲלֹשׁ), פעו״י, היה חלש ורפה מאין כח; הפל והשלך ארצה; הפל גורל. פ״י, (יַחֲלִשׁ), עשה חַלָּשׁ, גָּבֹר על־; השלך אל תוך־; *ר׳ חשל. חַלֵּשׁ*, הֶחֱלִישׁ*, עשה חַלָּשׁ, הכשל כח. הִתְחַלֵּשׁ°, חלוש; התעטף, התעטף נפשו.

— **חֲלוּשׁ דַּעַת־***, הצטער.

— **חֲלוּשׁ לֵב־***, הרגש רעב.

חֶלֶשׁ*, ז, גורל, פור.

חַלָּשׁ, ת, חסר כח, אין אוניב, רפה כח.

חֹלֶשׁ°, ז, **חֻלְשָׁה***, נ, טבע האיש החלש, רפיון כח, חֹסר כח.

חַלָּשׁוּת*, נ, התעלפות; געל נפשי פגול.

חִלְתִּית*, נ צמח חריף הריח 1).

חָם, ז, (כ׳ חָמִי, חָמִיךְ, חָמִיהָ, ר׳ חָמִים), אבי הבעל; *אבי האשה.

חַם, ת, הֵהֵפך מן: קַר (האש חמה, ימי הקיץ חמים); טרי, לא יבש.

— **חַמִּים***, **חַמִּין***, ז״ר, מים חמים, מאכלים חמים; המאכלים הנטמנים מערב שבת לשבת; מעינות מים חמים, יֵמִים.

— **חַמֵּי טְבֶרְיָה***, ז״ר, המעינות החמים על חוף ים כנרת אצל טבריה.

— **מַעְיְנוֹת חַמִּים**°, ז״ר, מעינות שמימיהם חמים, יֵמִים.

חֹם, ז, טבע דבר שהוא חַם ולא קר (כמו: טבע האש); °מזג האויר במדרגה מעל לנקודת הקפאון, שרב, ההפך מן קֹר.

ח״ם, ר״ת, חתום משה, חתומי משה; חבלי משיח; חשן משפט.

חֶמְאָה, נ, שֶׁמֶן המכסה את החָלָב; שמן קרוש הנעשה מחלב כשמחמיצים אותו.

חמד (חָמַד, יַחְמֹד), פ״י, חשוק (דבר טוב, יפה), אוה, חפוץ בכל לב להשיג דבר. הֶחָמֵד, היה יקר וחביב. חַמֵּד, חשוק, אוה; התענג.

חֶמֶד, ז, (ר׳ חֲמָדִים, ס״ר חַמְדֵי), תשוקה, תאוה; יפי, חמדה.

חֶמְדָּה, נ, הוד, הדר, יפי, תפארת; חפץ, חשק; תאוה לתענוגות בשרים.

---

1) חלק селедка, Hering, Hareng Herring.

1) חלתית вонючка, Teufelsdreck assafoetida

חֲמָדוֹת (חֲמוּדוֹת), נ״ר, נעם; יקר, תפארת.
— אִישׁ חֲמוּדוֹת, ז, אדם יקר ונחמד.
— בִּגְדֵי חֲמוּדוֹת, ז״ר, בגדים יפים ויקרים.
— לֶחֶם חֲמוּדוֹת, ז, מאכל נעים לחך.
— חֶמְדּוֹת הָעוֹלָם*, נ״ר, הדברים היותר טובים ויקרים שבעולם.
חַמְדָּן⁰, ז, איש חומד ביותר, איש שלא ידע שבעה.
חַמְדָּנוּת⁰, נ, מדת החמדן.
חַמָּה, נ, שמש; קרני אור השמש; חֹם, חֹרב; *מחלת הקדחת; ימי הקיץ, קיץ.
— דִּמְדּוּמֵי חַמָּה*, ר׳ דמדום.
— יְמוֹת הַחַמָּה*, ז״ר, ימי הקיץ, קַיִץ; שנה של השמש, (שס״ה) (365) יום.
— נֵץ הַחַמָּה*, הָנֵץ הַחַמָּה*, ז, התחלת זריחת השמש בבקר.
חֵמָה, נ, (ס׳ חֲמַת, ר׳ חֵמוֹת), חרון, כעס עז, קצף; יין עז מרתיח הדם; ארס, ראש; רבוי מֻפלג, המון; חמאה (פעם אחת בתנ״ך, איוב כ״ט, ו.); *שם למלאך חבלה (באגדה).
חִמָּה*, נ, קֹר חזק.
חָמָה*, רָאה.
חָמוּד*, ז, דבר נחמד, דבר שחומדים אותו ומשתוקקים להשיגו; נוף(?); ⁰בן (בתקופת הגאונים והספרדים).
חִמּוּד*, ז, חֵפֶץ, חֵשֶׁק, תַּאֲוָה, חמדה.
חִמּוּם*, ז, פעֻלת המחמם; חֹם, להב, להט, שרב; התעוררות של כעס או של צער.
חִמּוּס*, ז, פעלת החומס והגוזל.
חמו״ע, ר״ת, חנניה, מישאל ועזריה.
חָמוּץ, ת, גזול, עשוק; צבוע צבע אדם מאד.
חִמּוּץ*, ז, סגלת דבר הנחמץ; עכוב דבר.
חָמוֹץ, ת, חומס, גוזל(?); עשוק, גזול(?).
חָמוּץ*, חֲמוּצִי⁰, ת, דבר שטעמו כטעם החמץ החריף (ענבי בסר וכיוצ׳).
חַמּוּק*, ז, סבוב, היקף, עגול.

חֲמוֹר, ז, (בתלמוד גם בלשון נקבה: חֲמוֹרָה*), בהמה למשא ולרכיבה[1]; *כן העשוי להעמיד עליו דבר, משענה, בסיס; כנוי לשוטה.

חמור

— חֲמוֹר הַיָּם⁰, ז, מין דג [2].
— שְׁאֵלַת חֲמוֹר*, נ, שאלה טפשית וחסרת טעם.
— שְׁעוּל הַחֲמוֹר*, ר׳ שעלת.
חָמוּר*, ת, כבד, לא קל (במובן מפשט); נכבד, חשוב; קשה, נמרץ.
חֲמוֹרָה*, נ, אתון, נקבה של מין החמור.
חֲמֹרֶת*, נ, עדר חמורים; ארחת חמורים.
חָמוּשׁ, ת, מזין ומוכן למלחמה.
חָמוֹת, נ, אם הבעל; *אם הבעל או אם האשה.
חַמּוּת*, נ, חֹם, חמימות.
חֹמֶט, ז, מין שרץ, לטאה, זחלית(?); זקית(?); ⁰רכיבה.
חֲמִידָה⁰, נ, חפץ, חשק, חמדה.
חֲמִיטָה*, נ, שנה דקה ורכה.
חֲמִילָה*, נ, בגד עבה מצמר גמלים; מסך עבה להגן מפני המטר.
חָמִים*, ת, חם מעט.
חַמִּים*, חַמִּין*, ז״ר, ר׳ חם וחמים.
חֲמִימוּת*, נ, חֹם, שרב, חֹרב.
חֲמֵיסַר*, ש״מ, חמשה עשר.

---

[1] חמור осел, esel, âne, ass
[2] חמור הים треска, Stackfisch — morue, cod

חֲמִיעָא*, ז, דבר חמוץ.

חָמִיץ, ת, חד וחריף למאכל; שטעמו חמיץ

מעם, ז, מספוא לבהמה מעֹרב בעשבים מלוחים.

חֲמִיצָהo, נ, מרק ירקות חמוץ.

חֲמִיצוּתo, נ, טעם הדבר החמוץ.

חֲמִירָא*, ז, חָמֵץ, בצק שטעמו חמוץ.

חֲמִישִׁי, חֲמִשִׁי, מ״ס, שהוא אחרי הרביעי.

— חֲמִישִׁית, נ, אחד אחוז מחמשה, חלק אחד של דבר הנחלק לחמשה חלקים שוים.

חמל (חָמַל, יַחְמֹל), פ״ע, רחם, חוס; מאן להוציא דבר מידו; הוקיר דבר שלא לבזבזו מפני התועלת שבו.

חֶמְלָה, נ, רחמים, חנינה, רגש הלב לטוב על אחר.

חמם (חַם, יָחֹם, יֵחַם), פ״ע, היה חם, קבל הֹם. הֵחֹם, הֵחָמֵם*, היה חם, קבל חֹם; (לֵב), התקצף, כעס. חִמֵּם, הֵחַם, הסיק חֹם, הרבה חֹם; עשה איזה דבר חם על ידי הסקה וכיו״ב. הוּחֹם*, הִתְחַמֵּם, היה חם, קבל חֹם, חמם את עצמו; קבל חם ע״י חמום.

חֲמָמָהo, נ, גן החרף, גן לגדל בו צמחים בימי הקר.

חַמָּן, ז, פסל אליל החמה; כעין עמוד לעבודת האלילים.

חמס (חָמַס, יַחְמֹס), פ״י, עשה עול לאיש; גזול, לקוח בחזקה; אנוס, ענה; (־תּוֹרָה), בזה, הפר; (־מְזִמָּה), חבל מחשבות לרעה; (־הָעֵץ פִּרְיוֹ), השיר גרגרי הבסר. הֵחָמֵס, נגלה; הֻשְׁרַשׁ על ידי דבר הזד; נפול, נשור (פרי מהעץ). חִמֵּס*, שרש, נדד.

חָמָס, ז, (ר׳ חֲמָסִים), גזל, עַוְלָה; דבר הנלקח בעַוְלָה; מעשה עול, מעשה נבלה; קלון, כלמה.

חַמְסָן*, ז, איש זרוע, איש חמסים, גזלן.

חַמְסָנוּתo, נ, פעלת החמסן.

(חמע*) חַמֵּעַ*, החמיץ, היה חמץ.

חמץ (חָמֵץ, יֶחְמַץ), פ״ע, היה הבצק חָמֵץ על ידי שאור; היה אדֹם; פ״י, גזול, עשוק, לקוח בחזקה. חִמֵּץ, עשה חָמֵץ; המשך, האריך, עכב, דחה לאחר זמן. חָמוּץ*, היה חמץ. הֶחְמִיץ*, חִמֵּץ; היה חָמֵץ; היה (היין) לחמץ; התקלקל, הֻשְׁחַת, היה רע. הִתְחַמֵּץ, (הלב), התמרמר, הִמָּלֵא תרעומות וכעס; *היה חמוץ; o התקלקל, הֻשְׁחַת; יצא לתרבות רעה.

חָמֵץ, ז, בצק שטעמו חמוץ על ידי שימת שאור בו; לחם העשוי מבצק כזה.

חֹמֶץ, ז, (כי׳ חֻמְצִי), משקה שטעמו חריף ומֻבְצָץ כשאור, יין שהתקלקל בחֹם והיה טעמו חמוץ (כטעם ענבי בסר).

— חֹמֶץ בֶּן יַיִן*, משל על איש רע שהוא בן לאב טוב.

— חֹמֶץ וּמֶלַח*, משל לדברים היותר הכרחיים בצרכי החיים.

— חֹמֶץ הַפֶּחָמִיםo, ז, גוף כימי, החמצה אשר יוציאו מן הפחמים על ידי שרפתם.

חִמְצָא*, ז, חִמְצָה*, נ, מין קטניות עגולות, אפונים 1).

חֻמְצָהo, נ, הרכבת היסוד הבוער עם החמצן.

חֻמְצִיo, ת, חמיץ, ששעמו כטעם החמץ.

חַמְצָן*, ז, איש זרוע, קשה ואכזרי, חמסן; oיסוד החמין.

חֹמְצָן*, ז, דבר חמוץ.

חמק (חָמַק, יַחֲמֹק), פ״ע, הפוך פנים, הֵעלם במהירות. הִתְחַמֵּק, שוטט אנה ואנה; הסתתר, השתמט.

חמר (חָמַר, יַחְמֹר), פ״ע, העלה קֶצֶף; תסוס; (יַחְמֹר), פ״י, משוח בחמר וזפת; *שיוף, צרוב; אסוף חמרים; הוכף אֻסור. הֶחְמִיר, השיף. חַמַּר*, נהוג החמור, הלוך אחרי

---

1) חמץ ropox, Erbse, pois, pea

חמור לזרוז בהליכה. הַחֲמֵר*, החלט תוספת אסור וזהירות יתרה במצות התורה; היה קשה;

חֲמַרְמַר, היה אדם; קצוף, רתוח; היה שרוף.

חֵמָר, ז, זפת שרפה (1.

חֲמָר, חֶמֶר, ז, יין (בדבור המליצי).

חֵמַר, ת, אדם (תהלים עה, ט ?)

חֹמֶר, ז, טיט האדמה שנותנו אדם למעשה לבנים וכלי חרס; מין חמר רבקי שסוגרים וחותמים בו מכתבים וכרומה; דבר צָבור ומגֻבב; אחת ממדות הלח והיבש ושעורו שלשים סאה (קרוב לארבע מאות ליטר); *חֻמרה, הכבדה, הוספת אסור; תוספת מים והֶמיתם; °דבר שממנו יעשו עצמים שונים (העץ חמר השלחן); גשם, נגוד ל„רוח", נגוד לכל דבר רוחני; הלָכה, חדוּד; כפתור הכתנת והירתים שאינו תפור לבגד אלא מכניסים ומוציאים אותו לפי הצרך.

— חֹמֶר רִאשׁוֹן°, חֹמֶר קַדְמוֹן°, ז, (בדברי הפלוסופים), החמר שממנו נתהותה כל המציאות.

— חֹמֶר טִבְעִי°, ז, חמר לא מעֻבד.

— קַל וָחֹמֶר*, ז, אחת מהמדות שהתורה נדרשת בהן, דרך הגיוני להוכיח דבר מהקל להחמור.

— קַל וָחֹמֶר שֶׁל חֹשֶׁךְ*, קל וחמר שאין לו יסוד וטעם נכון.

חַמָּר*, ז, מנהל חמורים.

— חַמָּר־גַּמָּל*, ת, המכפך ברעות; מי שבא במבוכה מבלי דעת מה לעשות; כנוי למי ששתי פעֻלות מתנגדות פועלות עליו ואינו יכול לנטות לשום צד.

חַמְרָא*, ז, יין, חמר.

— חַמְרָא לְמָרֵהּ וכו'*, ר' טיבותא.

חֻמְרָה*, (חוּמְרָא*), נ, (ר' חֻמְרוֹת*), הַכבדה, הוספת אסור (בעניני דת ודין); קֹשי, כֹבד.

חַמְרָה°, נ, מורסה רעה בעור.

חַמָּרוּת*, נ, עבודת החַמָּר.

חָמְרִי°, ת, מחמר, גופני, גשמי, לא רוחני.

חָמְרִיּוּת°, נ, גשמיות, לא רוחניות, טבע דבר שהוא חמרי ולא רוחני.

חֲמַרְמַר, ר' חמר.

חֲמֹרֶת*, נ, אורחת חמורים.

(חמש) חִמֵּשׁ, זִיֵּן איש למלחמה; הטיל מס כדי חמשית התבואה; חִלק לחמשה חלקים; עשה דבר חמש פעמים. הִתְחַמֵּשׁ*, הזדין, התאזר בכלי מלחמה.

חָמֵשׁ, ז, חֲמִשָּׁה, נ, מספר יסודי בין ארבעה וששה (כמספר אצבעות היד).

חֹמֶשׁ, ז, (כ' חָמְשִׁי), החלק החמשי; מקום דבוק המתנים אל הירכים; *(גם חוּמָּשׁ*), אחד מחמשת ספרי התורה, חמשה חמשי התורה: בראשית, שמות, ויקרא, במדבר, דברים; אחד מחמשת חלקי התהלים.

חֲמִשָּׁה*, ר' חָמֵשׁ.

חֲמִשִּׁי, ר' חמישי.

חָמְשִׁי°, ת, של חמשה; (בדקדוק), שרש בן חמש אותיות.

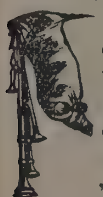
חֲמִשִּׁים, ש״מ, חמש עשרות, עשר פעמים חמשה.

חֲמִשִּׁית, חֲמִישִׁית, נ, חֹמֶשׁ, חלק אחד מחמשה. חלק חמשי מאיזה מספר.

חֲמֶשְׁתָּן*, ש״מ, חמשה ביחד.

חֵמֶת, נ, (ר' חֲמָתוֹת*), נאד, שק מעור למים; *כיס שצרורים בו שטרות.

— חֵמֶת חֲלִילִים*, נ, נבל, מין כלי זמר מרכב מנאד עם חלילים.

חמת חלילים.

(חמת) מֵחֲמַת*, מ״י, בשביל, בעד; על ידי; מפני.

חֵן, ז, (כ' חִנִּי, ר' חִנּוֹת*), יפי ונעם המעורר רגש רצון ונחת; הוד ויקר.

(1 חמר асфальт, asphalte

— אֶבֶן־חֵן, נ, אבן יקרה.
— אֵשֶׁת־חֵן, נ, אשה נעימה וחביבה.
— יוֹדְעֵי־חֵן⁰, ר׳ מקבלים.
— מָצוֹא חֵן, נָשׂוֹא חֵן, היה אהוב וחביב ורצוי.
— נָתוֹן חֵן לְ־*, נָתוֹן חֵן עַל־*, רִחם.
חַן⁰, ז, אכסניא, מלון לאורחים.
ח״ן, ר״ת, חצי נזק; חכמה נסתרה.
חֵן־חֵן, מ״ק, תודה; (הנני משיב לך תודה).
חִנְגָּא*, נ, מחול, רקוד; חג, חגיגה.
חנה (חָנָה, יַחֲנֶה), פ״ע, שכון (צבא) על מקום ללכדו; (־על־), צור; נטה אהל, שכון; (־הַיּוֹם), נטה, החל לערב.
חַנָּה, נ, המַּדָּה חן וחסד.
חָנָה⁰, (חוֹנָה⁰), ת״נ, (אות־⁰), אות נחה נראה או נסהרת.
חנ״ה, ר״ת, חנֻכּת הבית.
חָנוּט⁰, ז, מת שגופו נמרח בסמנים לעמור ימים רבים.
— חֲנוּטִים, ז״ר, חניטת גופה מתה.
חִנּוּךְ*, ז, פעֻלת המחנך, למוד; הרגל, הרגלה בדבר לאט לאט; חנכת בית או דבר; ⁰גרול, אמון, פעֻלת המגרל והמלמד ילד.

חנוּט.

חִנּוּכִיּ⁰, ת, השיך לחנוך.
חִנּוּן*, ז, חנינה, תחִנה.
חַנּוּן, ת, רחום, טוב ומיטיב, עושה חסד ורחמים.
חֶנְוָנִי*, חֶנְוָנִי*, ז, (ר׳ חֶנְוָנִים*), חֶנְוָנִית*, נ, (ר׳ חֶנְוָנִיּוֹת*), בעל או בעלת חנות, סוחר קטן.
חֶנְוָנוּת⁰, נ, התעסקות בחנות; המסחר הפעוט.
חֲנוּפָה*, ר׳ חֲנֻפָּה.
חַנּוֹת, נ, רחמים, חמלה, חנינה.
חָנוּת, נ, (ס׳ חֲנוּת, ר׳ חֲנוּיוֹת), אוצר, אָסָם, מקום שגונזים בו כלים; *בית ממכר לסוחר פעוט, בית למכר בו חפצים וסחורות ליחידים.
— חָנוּת מְזֻיֶּנֶת*, בטוי משל על איש חכם גדול הבקי בכל החכמות.
חנט (חָנַט, יַחֲנֹט), פ״י, מרוח גוף המת ומלא אותו בסמנים ידועים למען יעמד ימים רבים ולא ירקב; מלא ריח טוב; (הַפְּרִי או הַתְּבוּאָה), הנץ, נתון ציץ; הגיע לכלל בשול. הֶחָנֵט*, הגיע לבשול (פרי או תבואה).
חֲנָט*, ז, חֲנָטָה*, נ, הנצה, נתינת ציצים (צמחים); גמול ובשול הפרי.
חֲנָטָה*, חֲנִיטָה*, נ, מלוא גוף המת בסמנים למען יאריך ימים בלי כליון.
חֲנֻטִים, ז״ר, ר׳ חנוטים.
חֲנָיָה*, חֲנִיָּה*, נ, מנוח, מנוחה; תחנה, מעמד.
חֲנִיטָה*, נ, ר׳ חנטה.
חָנִיךְ, ז, (ס׳ חֲנִיךְ, ר׳ חֲנִיכִים), צעיר מלֻמד מלחמה; אָמוּן, תלמיד; *תלמיד של בעל מלאכה.
חֲנִיכָה*, נ, שם נוסף על שם העקרי, כנוי; ⁰תלמידה.
— חֲנִיכַת אָבוֹת*, שם המשפחה, שם שבו מכנים את כל בני המשפחה.
חֲנִיכַיִם*, ז״ר, בשר השנַיִם; העצמות שהשִּׁנים תחובות בהן.
חֲנִינָה, נ, רחמים; חסד.
חֲנִיפָה*, חֲנִיפוּת*, נ, ר׳ חֲנֻפָּה.
חֲנִיקָה*, נ, פעֻלת המחנק; מות על ידי לחיצה חזקה בגרון.

חָנִית, נ, (ר׳ חֲנִיתִים גם חֲנִיתוֹת), כלי מלחמה מעץ דק וארך כעין קנה ובראשו להב ברזל חד ושנון.

חנך (חָנַךְ, יַחֲנֹךְ), פ״י, למד, הַדְרִיךְ, הַרְגֵּל, הַכְשֵׁר למעשה; עשה חג חנכה (של בית וכיו״ב); הַקְדֵּשׁ דבר לתכליתו. חַנֵּךְ, הרגל, גַּדֵּל ילד.

חָנִיךְ⁰, ר׳ חניכים.

חֲנֻכָּה, נ, הקדשת דבר לתכליתו; ראשית השמוש בדבר נכבד; *חג החשמונאים (ח׳ ימים בשנה; מיום כ״ה כסלו) לזכר גבורתם וחנכת בית ה׳ שחנכו.

חֲנֻכִּיָּה⁰, נ, מנורה לחנכה בעלת שמונה קנים.

חנכ״ל, ר״ת, חַמָּה, נֹגַה, כוכב, לבנה, וביחד עם **שצ״ם**, ר״ה, שַׁבְּתַאי, צֶדֶק, מאדים, הם שבעה כוכבי הלכת.

חִנָּם, תה״פ, בלי שכר, בלי כסף, בלי תשלומים; בלי הועיל, בלי תועלת, בלי סבה; בלי חטא; בלי היות ראוי לזאת.

חֲנָמַל, ז, אבן ברד; כפור, קֹר חזק(?); מין ארבה(?).

חנן, (חַן, יָחֹן, חָנַן, יֶחֱנַן), פ״י, הטה חסד אל־; חמל, רחם; נתון מתנה ברצון להיטיב למקבלה. הֵחוֹן, היה ראוי לחנינה. חוֹנֵן, אהוב, קדם ברצון; חוס, רחם, הטה חסד. הֻחַן, מצוא חן. חַנֵּן, הִתְחַנֵּן, בקש רחמים ורצון, העתר.

חַנָּנִי*, ת, מלא חן, מוצא חן.

חנף (חָנֵף, יֶחֱנַף), פ״ע, מעול, בגור, כחש; (־ל־) חלל, טמא, הַשְׁחֵת על ידי מעשים רעים; דבר חלקות בלב ולב; הֶחֱנִיף, הַשְׁחֵת במרמה וָשקר, חַלֵּל; *(־ל־), דבר חלקות לגנב את לב אחר.

חָנֵף, ת, (ר׳ חֲנֵפִים), איש מרמה וכחש; גונב לב אחר בדברים טובים וחלקות.

חֹנֶף, ז, כחש ומרמה; צִדְקַת שוא.

חֲנֻפָּה, נ, כחש ומרמה, דברים רכים וטובים או דברי תהלה על פי רב לא אמתים לגנב את הלב.

חַנְפָן*, ז, מי שדרכו להחניף.

חנק (חָנַק, יֶחֱנַק), חִנֵּק, פ״י, הָמֵת על ידי לחיצה בגרון; *הכרח לעשות דבר; צער, גרום כאב נפשי. הֵחָנֵק, הוּמַת על ידי אחר או הָמֵת את עצמו על ידי לחיצה חזקה בגרון; *הרגש ענוי חזק מפני צער; התעצב והתרגז מאד; התחרט והצטער. הִתְחַנֵּק*, המת עצמו על ידי לחיצה בגרון.

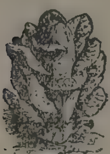
חֶנֶק*, ז, אחת מארבע מיתות בית־דין; חניקה, הרג על ידי לחיצה בגרון.

חַנְקָן⁰, ז, אחד מיסודי האויר (בכימיה) 1).

חַנֹּת, ז, באשה, סרחון (איוב, ט. יז.?).

ח״ס, ר״ת, חטף סגול (בדקדוק).

חַס וְשָׁלוֹם*, **חַס וְחָלִילָה***, מבטא קריאה: ישמרנו ה׳ מזאת.

חסא

חָסָא*, **חַסָּא***, ז, חזרת, מין ירק גנים שעליו המרורים נאכלים בשלוח 2).

(חסד) חִסֵּד, פ״י, גדף, חרף; *עשה חסד ל־. הִתְחַסֵּד, התנהג בחסד, עשה חסד; ⁰התראה כחסיד וצדיק.

חֶסֶד, ז, (כ׳ חַסְדִּי, ר׳ חֲסָדִים, ס״ר חַסְדֵי), מה שנעשה לא מחובה כי אם מנטית אהבה ורצון, נדבת הלב; פעלת צדקה לאחר; מעשה טוב, צדקה; חן; תועבה, מעשה רע. — בְּחַסְדְּךָ⁰! בְּחַסְדְּכֶם⁰! מ״ק, אנא! בי! — חוּט שֶׁל חֶסֶד*, חוט של חן.

חסה (חָסָה, יֶחֱסֶה), פ״ע, מצוא מחסה ומסתר,

---

1) חנקן azot

2) חסא салат, Lattich, laitue, lettuce

מצוא מגן ומחסה מרעה וצרה.

חָסוּד*, ת, (נ׳ חֲסוּדָה*), מלא חן וחסד.

חֲסוּדָה*, נ, מקום הקרע שהוציאו ממנו דם על ידי הקזה. ת, ר׳ חסוד.

חִסּוּחַ*, ז, נקיק סלעים, נקרה.

חֲסוּם*, ז, נמון, זמם, כעין סל הנתן על פי הבהמה והחיה למנען מאכילה או מנשיכה.

חִסּוּם*, ז, סגירה, פעֻלת הסוגר והחוסם; קשוי, חזוק; יבֹש, חסר לחות; פלדה, חֵלק ברזל (כגון חודה של סכין) שנחסם (ר׳ חסם).

חָסוּם*, ת, יבש, קשה.

חֲסוּסָה*, נ, ר׳ חסחוס.

חִסּוּר*, ז, מעוּט, המעטה; ⁰(בחשבון), הפעֻלה לחסר מספר אחר ממספר השני.

חָסוּת, נ, הפעֻלה לחפש אחרי מחסה ומסתור; מקום מחסה ומסתור; *מקום אדמת חול שיש למצא בו מים.

חַסְחוּס*, ז, כעין עצם רכה מאד, כתנוך האזן, סחוס, סחוס.

חָסִיד, ז, אוהב צדקה וחסד; מתנהג בצדק וישר; דבק בדרכי ה׳; *תואר לאלהים; ⁰מחזיק בשטת החסידות.

חֲסִידָה, נ, מין עוף גדול ארך הרגלים והמקור[1]; אשה דבקה בדרכי ה׳.

חסידה.

חֲסִידוּת*, נ, הדביקה בדרכי ה׳; אהבת צדקה וחסד; ⁰שטת כת החסידים שמיסדה היה הבעש״ט (ר׳ ישראל בעל שם טוב).

חֲסִידִים*, ז״ר, כנוי לכתה שקמה בישראל בימי החשמונאים; ⁰בני כתה שנוסדה לפני כמאה וחמשים שנה על ידי הבעש״ט (ר׳ ישראל בעל שם טוב).

חָסִיל, ז, אחד ממיני הארבה.

חֲסִימָה*, נ, סגירה, מניעה, עצירה; חִסּוּם (ברזל) ר׳ חסם.

חֲסִין, ת, חזק, תקיף.

חֲסִינָה*, נ, סל גדול עשוי מענפי תמרים לשמר בו תבואה וכרומה.

חָסִים*, ז, קמח עשוי ממצה אפויה.

חָסִית*, נ, שם כללי למיני הבצלים.

חסך* (חָסַךְ*, יַחְסֹךְ*), חַסֵּךְ*, פ״י, חשוך; (־על־), חוס, חמול על־.

חִסָּכוֹן*, ז, שמירת הון על ידי קמוץ בהוצאה; ⁰ידיעה במשק הבית.

חַסְכָן⁰, ז, איש שומר הונו על ידי קמוץ ההוצאות.

חסל (חָסַל, יַחְסֹל), פעו״י, כִּלָּה, השחת עד כלה (ארבה את התבואה); *תום, כָּלָה, חדול מהיות.

חֲסָל*, ז, גמר, סיום, סוף.

חסם (חָסַם, יַחְסֹם), פ״י, שים מחסום על פי בהמה לבל תאכל מהתבואה שלפניה; מנוע, עצור, סתום (פֶּה); גדור וסגור, סגור היטב; *(־ברזל), לבן ברזל באש ושים אותו אחר כך במים קרים להקשותו; (־סל), קלוע דור עבה וחזק לשפת הסל לחזקו שלא יתפרק; הַכרח, אנוס; ר׳ הסם. הֵחָסֵם*, הִסגר על ידי מחסום. חַסֵּם*, חָסוּם. הִתְחַסֵּם*, הִסגר היטב; הָשקה (ברזל); התחזק, התאמץ.

(חסן) הֵחָסֵן, ־אצר, הִטָּמן. חַסֵּן⁰, הַלל, שבח בפרת החסן; עצור בפני מחלה על ידי הרכבת נסיוב. הַחְסֵן*, הניח בירושה. הִתְחַסֵּן*, התחזק.

חֹסֶן, ז, (כ׳ חָסְנֵי), מה שנשמר לשעת הצורך; משגב, חזק; *פשתן בלתי מְנֻפָּץ.

חָסֹן, ת, (נ׳ חֲסֻנָּה), חזק, רב כח.

חָסֹן, ז, פשתן בלתי מְנֻפָּץ (ישעיהו א. לא.).

חסף (חָסַף, יַחְסֹף), פ״י, גלה, הודיע דבר נעלם (בן־סירא).

---

[1] חסידה аист, Storch, cigogne, stork

חֲסַף*, חַסְפָּא*, ז, חרש, שבר כלי יוצר; דבר חסר ערך, דבר שאינו שוה כלום.

חַסְפָּנִית*, נ, בהרת לא חלקה בעור האדם.

חִסְפֵּס, פ״י, פצל פצלות; ⁰עשה מְחֻסְפָּס, עשה לא חלק. חִסְפּוּס, העשות פצלות פצלות; *העשות לא חלק, הטלא שרטוטות וגבנונים זעירים.

חסר (חָסֵר, יֶחְסַר), פ״ע, היה פחות מהצרך; מעוט, הגרע מאשר היה קדם; בלתי מצוא די הצרך, בלתי השיג את הדרוש; הֶעְדֵר, לא היות במקום. חִסֵּר, הִמְעִט, הִקְטִין, גרוע; מנוע, חדול מתת די הצורך, נתון פחות מכפי הצרך; *אַבֵּד, הַפְסִיד, גרום נזק לאיש שיחסר לו ממה שיש לו; הקטן מספר אחר ממספר שני. חֻסַּר*, שיש בו פחות מהצרך. הֶחֱסַר, היה לאיש פחות מהצרך; גרוע, הַפְחֵת; *הקטן מספר אחר ממספר שני.

— מְחֻסַּר־*, שאין בו־, שאין לו־.

חָסֵר, ת, (ס׳ חֲסַר־, חֲסֵרִ־), שאין לו הדרוש לו; שאין בו כפי הצרך: פחות; (*בדקדוק) מלה כתובה בלי אמהות הקריאה ו׳, י׳ ולפעמים גם א׳.

— חֲסַר לֵב, כסיל, שוטה.

— חֲסַר לֶחֶם, עני שגם לחמו לנפשו אין לו.

— חֹדֶשׁ חָסֵר*, חדש שיש לו רק עשרים ותשעה יום.

— מִדָּה חֲסֵרָה*, נ, מדה קטנה שאין בה כפי הדרוש.

חֹסֶר, (כ׳ חָסְרִי), חֶסֶר, (כ׳ חַסְרִי), ז, העדר דבר שיש צרך בו, ריש, עֹנִי, עניות, דלות; ⁰(במשחק הקלפים), החסר עד המספר המֻסכם עליו בין המשחקים.

חֲסֵרָה*, נ, מלה שחסרה בה אחת מאותיות אהו״י (בדקדוק).

חֶסְרוֹן (בדבור: חִסָּרוֹן), ז, (ר׳ חֶסְרוֹנוֹת, מגרעת, מום; *נזק, הזק; מה שחסר ודרוש לאדם לחייו, לצרכיו; ⁰אי־שלמות.

— חֶסְרוֹן כִּיס*, ז, נזק כסף, הפסד ממון.

ח״ע, ר״ת, חתימת עדים; חיי עולם.

חַף, ת, (נ׳ חַפָּה), נקי, לא אשם.

ח״פ, ר״ת, חטף פתח; חונה פ״ה; חג פסח.

חָף*, ז, (ר׳ חַפִּים*), שן המפתח.

חֹף, ז, ר׳ חוף

(חפא) חִפֵּא, פ״י, (־על־), בדוא דברים על־, יחס דברים בשקר ל־. הִתְחַפֵּא*, חפּא׳

חָפָא*, ז, מכסה שמורישים על כלי מפני האבק.

חפה (חָפָה, יֶחְפֶּה), פ״י, כָּסָה, הִסְתִּיר. הֵחָפֵה, היה מְכֻסֶּה. חִפָּה, כִּסָּה, הסתר; *הַצְדֵק באמתלאות שונות; כסה על מעשה איש; חֻפָּה*, הְכסה, הֻסתר.

חֻפָּה, נ, כעין גג עשוי מאריג מעל לכסא או למטה; יריעה נטויה לסוכך; כסא תפארת שעושים לחתן וכלה ביום חתנתם; ⁰נשואים, חתנה.

— יֵשׁ חֻפָּה שֶׁאֵין לָהּ כַּלָּה!?*, משל על דבר שלא יוכל להיות.

חִפָּה*, נ, מסרק של אורגים; מין קלף ששטו עליו מלא ולא גמרו את עבודו.

חִפּוּי, ז, מכסה; תכריך לדבר; דף שבין רגלי כסא; ציור פתוחים כקשוט לכלי או לרהיטים.

חִפּוּף*, חִפּוּפָא*, ז, גדר יתרות או אבנים גדולות.

חֲפוֹרָה*, נ, בור חפור באדמה; קמה ירוקה ורכה טרם שעלתה שבלים וקוצרים ממנה למאכל הבהמה.

חִפּוּשׁ⁰, ז, הוצאה לחפשי, שליחה לחפשי.

חִפּוּשׂ*, ז, השתדלות ובקשה למצוא דבר, חקירה ודרישה; ⁰חקירה בתורה שבכתב, (בסגנון הקראים).

חִפּוּשִׁית*, נ, מין שרץ קטן שחרחר[1]).

---

[1]) חפושית жук, Käfer, scarabée, beetle

חפושית.

חָפוּת*, ת, מתאים, מכֻון (בגד); משוך הצדה ומקֻטט קמטים רבים (מסך, פרגוד).

חפז (חָפַז, יַחְפֹּז), פ״ע, אץ, מהר, עשה דבר במהירות רבה מפני בהלה; זרֹם במהירות; *פ״י, הגד הגה והגה במהירות; הַבהל, רחוק לעשות או למלא דבר במהירות. הֵחָפֵז, הִבהל, פחוד ומהר לטס; מהר, אוץ.

חִפָּזוֹן, ז, מהירות הבאה מפני רגש בהלה ומרומה.

חפ״י, ר״ת, חסרי פא יוד (בדקדוק).

חֲפִיָּה*, נ, מטאטא קטן מעלי התמר.

חֲפִינָה*, נ, מלוא החפנים.

חֲפִיסָה*, נ, כיס, שק קטן; °חבילה קשורה וארוזה, צרור.

חֲפִיפָה*, נ, כסוי, פעלת המכסה; רחיצת הראש בחכוך ובדבר מנקה; חכוך הגוף ושפשופו בשעת רחיצה; °שן בכלי או במכונה.

חֲפִירָה*, נ, פעלת החופר; בור חפור באדמה; °פעלת החופר בעמקי האדמה למצא שם מטמונים או עתיקות.

חֲפִישָׂה*, נ, ר׳ חפוש.

חפן* (חָפַן*, יַחְפֹּן*), פ״י, לקוח בחפנים. הֵחָפֵן*, הִלָּקח בחפנים; הִלָּקח ביד.

חֹפֶן*, נ, חָפְנַיִם, זוגי, מלא יד קמוצה.

חַפָּן*, ז, משרת בבית מרחץ הרוחץ ומשפשף את הבאים להתרחץ.

חפ״נ, ר״ת, חסרי פא נון (בדקדוק).

חפף (חָפַף, יָחֹף), פעו״י, (עם על־), כסה, גנן; הַקף; *רחוץ הראש בחכוך ושפשוף. חַפֵּף*, חוֹפֵף, חפוף. הִתְחוֹפֵף*, התהכך.

חֲסָפִית*, נ, שחין הגורם חכוך חזק.

חפץ (חָפֵץ, יַחְפֹּץ, יֶחְפַּץ), פעו״י, (גם עם בְּ־), רצה, בקש להשיג דבר, חשק, התאוה; נטה, השתרע; הגד הגה והגה במהירות.

חָפֵץ, ת, רוצה, נוטה, אוהב, חושק.

חֵפֶץ, ז, (כ׳ חֶפְצִי, ר׳ חֲפָצִים, ס״ר חֶפְצֵי), נטית הלב לדבר, תאוה, תשוקה, רצון; דבר, עצם; כלי חמדה, דבר יקר ערך; דבר, ענין; בצע, תועלת; °סחורה.

— נְקִיטַת חֵפֶץ*, נ, אחיזת דבר קדוש ביד בעת שבועה.

חפר (חָפַר, יַחְפֹּר), פ״י, כרה, פתוח בור בקרקע; ת״ר, רגל, חפש. פ״ע, עשה לבן פנים; הִכלם, התביש. הֶחְפִּר*, היה כרוי וחפור; התביש. הֵחָפֵר*, חפור (פ״ע).

חֲפָר*, ז, ר׳ חפירה.

חֲפַרְפָּרָה, חֲפַרְפֶּרֶת, נ, מין עכבר החופר בקרקע.

חפש (חָפַשׂ, יַחְפֹּשׂ), פ״י, חפור ובקש; חקור ובדוק דבר לדעת טיבו. הֵחָפֵשׂ, החקר, הִבדק; בֻּקש. חִפֵּשׂ, בקש, השתדל למצוא; התבונן. חֻפּוֹשׂ, הִסָּתר והֵעלם עד שיבקשוהו ויחפשוהו. הִתְחַפֵּשׂ, השתנה, התנכר, התראה כ־; התנכר על ידי לבישת לבוש אחר.

חֵפֶשׂ, ז, בקשת הדבר הטמון, חפוש.

(חפש) הֻחְפַּשׁ°, השתחרר, יצוא לחפשי.

חִפֵּשׁ°, פ״י, הוציא לחפשי, הוציא מעבדות לחרות, שחרר. חֻפּוֹשׁ, יצוא לחפשי, השתחרר, הנקה מעבדות. הִתְחַפֵּשׁ*, חפש.

חֹפֶשׁ, ז, רְוָחָה; דרור, חרות, מצב האיש שאין לו אדון ומצוה.

חֻפְשָׁה, נ, דרור, חרות, חפש.

חָפְשִׁי, ת, משחרר, נקי מעבדות, שאין לו אדון ומושל; °פטור ממס.

— חָפְשִׁי או לַחָפְשִׁי, תה״פ, בלי עבדות, בלי אדנות עליו.

חָפְשִׁיּוּת*, נ, דרור, חפש, חרות.

חָפְשִׁית, נ, בדידות, יחידות.

— בֵּית הַחָפְשִׁית, ז, בית החולים הנשלחים מחוץ למחנה.

חפת* (חָפַת*, יַחְפֹּת*), פ״י, קפל, קמט (בגד) בקמטים רבים כפולים; קפל בית היד והריטו לחשף היד; הרם שולי הבגד וכפוף אותם למעלה לבל יתלכלכו.

חֹפֶת*, ז, (ס׳ חֲפַת*, כ׳ חַפְתִּי*, ר׳ חֲפָתִים*), קמט כפול; כיס בבגד.

— נְתַתִּיו (יְהַבְתֵּיהּ*) בְּחַפְתִּי*, שמתיו בכיסי, ל״אמר: נצחתיו וגברתי עליו בתחבֻּלות שכל.

חֵץ, ז, (כ׳ חִצִּי, ר׳ חִצִּים, ס״ר חִצֵּי), מקל או ברזל מחדד בקצהו הנִתן בקשת לירות בו ולהמית; כנוי מליצי לברק; עץ, יד כלי (חנית וכרומה); פגע רע הבא על האדם פתאם (במליצה); °קו נצב יורד מאמצע הקשת אל היתר (בהנדסה).

חֲצָאִים*, ר׳ חצי.

חצב (חָצַב, יַחְצֹב), פ״י, כרות, גזור (אבנים מתוך סלע); פסול מ־; חפור בור או קבר בסלע. הֶחָצֵב, חָצוּב, היה חקוק וחרות; הִפסל (אבן מסלע); הִגזר (גְזֵרה). הַחְצֵב, הַכרת, גרע, כַּלֵה.

חַצָּב*, ז, חוצב אבנים מן ההר או מן הפסילים.

חצב.

חָצָב*, ז, (ר׳ חֲצָבִים*), קנה הסֻכר; כרח רם גרול; ירק ממין הבצלים הגדל במקומות חול[1].

חַצְבָּה°, נ, חלי ארמת[2].

חַצָּבוּת*, נ, מלאכת החצב.

חצה (חָצָה, יֶחֱצֶה), פ״י, פלוח, בקוע, חַלק לשנים או ליותר מזה; חצוץ; הגיע עד החצי. הֶחָצֵה, הֵחלק, התפרד. חַצֵּה*, הַחֲצֵה*, חצה.

חָצוּב°, ת, נגזר (ברקדוק).

חֲצוּבָא*, חֲצוּבָה*, נ, מכון בעל שלש רגלים להעמיד עליו קדרה בשעת בשול.

חִצּוּי*, ז, פעֻלת החוצה והמחלק לשנים או ליותר מזה.

חָצוּף*, ת, עז פנים.

— שָׁעָה חֲצוּפָה*, נ, שעה שקרו בה מקרים לא הגונים.

— בֵּית דִּין חָצוּף*, ז, בית דין שבו פחות משלשה שופטים.

חֲצוֹצְרָה, נ, כלי תקיעה כעין שופר עשוי מתכת.

חִצּוּר°, ז, פעֻלת המחצצר בחצוצרה (בפיוט).

חֲצוֹת (— לַיְלָה, ובתלמוד בלי מלת: לילה), תה״פ, אמצע, חצי הלילה; הזמן שנחלק בו הלילה לשני חלקים שוים (ולפעמים חצי היום); ר׳ תקון חצות.

— תִּקּוּן חֲצוֹת°, תפלות וקנות על חרבן בית המקדש הנאמרות בחצות הלילה.

חֲצִי, (בהפסק: חֵצִי, ר׳ חֲצָאִים* גם חֲצָיִים*), ז, חלק אחר מדבר הנחלק לשנים.

— בַּחֲצִי, באמצע, בתָּוֶךְ.

חִצָּי, ר׳ חץ וחצי.

— לַחֲצִי, לשני חלקים שוים.

חֲצִיבָה*, נ, פִסול, חקיקה; עבודת החוצב.

חֲצִיבוּת°, נ, (בהנדסה), נקודה ששם שני קוים נפגשים זה בזה וחוצבים זה את זה.

חָצִין*, חַצִינָא*, ז, כלי החרשים כמַזצר חד.

חֲצִיפוּת°, נ, ר׳ חצפה.

חָצִיץ*, ז, חֲצִיצָה*, נ, סיג, מחיצה, דבר מפסיק ומבדיל.

---

[1] חצבה скилла, scilla

[2] חצב корь, Masern, rougeol, measles

חָצִיר, ז, עשב ירק; מחב, מין צמח דק שפרחיו אינם נראים וצומח במקום לח; עשב המתיבש וכלה מהר; שדה שבו צומח החציר; מין ירק ממין הבצלים הנאכל [1]; חצר (לפעמים במקרא).

חָצֵל*, ז, מין ירק גנים שפריו סגלגל ועינו כחולה או כתומה.

חצל.

חֲצֶלֶת*, נ, ר׳ מחצלת.

חֹצֶן, (כ׳ חָצְנָי), חֵצֶן, (כ׳ חִצְנִי), ז, חיק, החלל שבין הבגד והגוף מעל לחגורה באחד מצדי החזה.

(חצף) הַחֲצֵף*, פ״ע, היה חצוף, הָעֵז פנים. הִתְחַצֵּף*, החצף.

חֻצְפָּה*, נ, עזות פנים, עזות מצח.

חצץ* (חָצַץ*, יָחֹץ*), פ״י, הבדל, הפסק, עשה מחיצה. חַצֵּץ*, חלק, פלג; זרז והלהיב למלחמה; ירה חצים; *נקה (השנים בקיסם שמכניסים אותו ביניהן). חָצוּץ*, היה נקבע וקצוב.

חָצָץ, ז, חץ (כנוי לברק); אבנים קטנות חלקות; ⁰מחלת האבן בכליות.

חֲצָץ*, ז, חֲצָצָה*, נ, מחיצה, קיר מבדיל, דבר מפסיק.

חַצְצֵר, פ״ע, תקוע, הריע בחצוצרה.

חֲצֹצְרָה, ר׳ חצוצרה.

חַצֶּצֶת⁰, נ, מחלת האבן.

(חצר) הַחֲצֵר, פ״ע, תקוע, הריע בחצוצרה.

חָצֵר, זו״נ, (ס׳ חֲצַר, כ׳ חֲצֵרִי, ר׳ חֲצֵרִים, גם חֲצֵרוֹת, ס״ר חַצְרֵי, גם חַצְרוֹת), מקום פנוי מֻקף גדר לפני בית משכן האדם או באחד מצדדיו; כפר, מושב, חוה; החלק החיצוני של הרחם.

— חֲצַר הַכָּבֵד*, נ, כרל הכבד.

— חֲצַר הַכִּירָה*, נ, המקום הפנוי שבכירה לשים שם כלים.

— חֲצַר מָוֶת*, נ, בית הקברות.

חַצְרוֹן⁰, חַצְרָן⁰, ז, אחד מאנשי חצר המלכות.

חַצְרָנוּת*, נ, מנהג החצרונים ומדותיהם.

חֵק, ר׳ חיק.

ח״ק, ר״ת, חטף קמץ; חיריק קטן (בדקדוק); חצי קדיש.

חֹק, (כ׳ חֻקִּי, ר׳ חֻקִּים), קביעות רשות עליונה במעשים ובמנהגים בחיוב או בשלילה; משפט כתוב וחרוץ; מדה קצובה; זמן קצוב; גבול; ארח, משפט טבעי; נמוס ומנהג קבוע; זכות, רשות; ⁰סמן חקוק וטבוע.

— לִבְלִי חֹק, תה״פ, יותר מדי, יותר מהצרך, בלי גבול וקץ, בלי מדה.

— בְּחֹק*, (בסגנון הספרדים), בנוגע ל־.

(חקה) חַקֵּה, פ״ע, חקוק, חרות, פַּתֵּחַ פִּתּוּחִים, *עשה כמעשה אחר. חֻקָּה, היה מְחֻקָּק. הִתְחַקָּה (על־), הלוך בעקבות־.

חֻקָּה, נ, מצות ה׳, חק; קביעות פְּעֻלּוֹת כחות הטבע.

חִקּוּי*, ז, פְּעֻלַּת המחקה מעשה אחר; ⁰ציור נפשי או שכלי.

חִקּוּק*, ז, פְּעֻלַּת החוקק והחורת.

חִקּוּר*, ז, פעלת החוקר והדורש.

חֲקִיקָה*, נ, פְּעֻלַּת המחוקק והחורת.

חֲקִירָה*, נ, בריקה, דרישה ועיון, פְּעֻלַּת החוקר והדורש; ⁰עיון בחכמה.

— חֲקִירַת עֵדִים*, נ, שאלות שונות ששואל השופט את העדים כדי להוכח אם אמת בפיהם.

חַקְלָא*, ז, שדה.

חַקְלָאוּת⁰, נ, תורת עבודת־האדמה; עבודת האדמה.

חַקְלָאָה*, חַקְלָאִי*, חַקְלָי*, ז, אכר עובד

---

[1] חציר, poireau, Porre, порей, leek

אדמה; ⁰מלָמד בתורת עבודת האדמה.

חָקָן⁰, ז, מין כלי־זרק שעל ידו יכניסו רפואה מימית לגוף החולה דרך החלחלת לנקות את המעים.

חקן⁰, (חָקַן⁰, יַחְקֹן⁰), פ״י, עשה חקן לאחר.

חקק, (חַק, חָקַק, יָחֹק), פ״י, חרות, חקה, פתח פתוחים; צַיר, האר, רשום; חצוב, נקוב; קבוע חק; *עשה, יצור. הֵחָקֵק*, היה חרות ומחֻקק, היה נכוב ונקוב. חוֹקֵק, חצוב, נקור, כ״ה; חרות, נקוב; כתוב בחרט, קבוע חק. חֻקּוֹק, היה חרות וחקוק; הקבע לחק. הוּחַק, חֻקּוֹק.

חֲקָק*, ז, שרטת, מקום חקוק.

חֵקֶק, ז, (ר׳ חֲקָקִים, ס״ר חִקְקֵי), עצה עמֻקה; חק ומשפט.

חקר (חָקַר, יַחְקֹר), פ״י, דרוש, העמק ושאול; רגל, תור, חפור; זלזל (?); ⁰חפש ועַין בשאלות מדע וחכמה. הֵחָקֵר, הִבחן, הברק; הודע מהות דבר או כמותו. חַקֵּר, חקור. הִתְחַקֵּר⁰, הבחן, הִבדק.

חֵקֶר, ז, גבול, קצה, קץ; חקירה ודרישה; החלטה, משפט חרוץ; דבר נסתר ונעלם.

— אֵין חֵקֶר, לְאֵין חֵקֶר, בלי גבול וקצה; נשגב מהבין.

חֹקֵר, חוֹקֵר, ז, דורש ובודק; ⁰איש חשבונות.

חַקְרָן⁰, ז, חוקר ודורש, מבקר; מתפלסף ביותר; חוקר קפדן.

חַקְרָנוּת⁰, נ, התפלספות יתרה, טבע החקרן.

חֹר (חוֹר), ז, נקב ארך וצר, בקיע; חלל מקום העינים; מערה; משכן בעלי־חיים שונים; ר׳ חרים.

— חֹרִים, (חוֹרִין*), ז״ר, שרים, רוזנים.

— בֶּן־חוֹרִים*, בֶּן־חוֹרִין*, ז, בן גדולי־היחס; מי שאינו עבד.

— נְכָסִים בְּנֵי חוֹרִים*, נכסים שאינם משֻׁעבדים בשביל חוב.

חֲרָאִים, ז״ר, צואה, רעי.

חרב (חָרַב, יֶחֱרַב, יַחֲרֹב), פעו״י, יבוש, חרול מהיות נוזל, היה שמם ונהרס; הרוס. הֶחָרֵב, היה לשממה, הֵהרס; הִלחם; בוא במהומה. חֹרוֹב, יַבּוֹשׁ. הֶחֱרִב, יַבֵּשׁ, הפוך נוזל ליבשה; הרוס, הבא חרבן על מקום. הָחֳרַב, הֶחָרֵב.

חָרֵב, ת, יבש, חסר כל לח; שמם ונעזב.

חֹרֶב, ז, יבשת, צחיחה, חסר מים; חֻרבן, הריסה; חם.

חֶרֶב, נ, (כי׳ חַרְבִּי, ר׳ חֲרָבוֹת, ס״ר חַרְבוֹת), כלי־זין ארך וחד, מאכלת להרגת אדם; גרזן, סכין; מחלת חם פנימי; עץ המחרשה.

— חֶרֶב פִּיוֹת, נ, ח״ב חדה משני עבריה.

— חֶרֶב לַ״, מלחמה למען־.

חַרְבָּה*, נ, מין סכין לבצירת הפרי.

חָרְבָּה, חָרְבָּה*, נ, (ר׳ חֳרָבוֹת, חֻרְבוֹת), מקום שמם, מדבר; מקום בנינים הרוסים, מפלת.

חֲרָבָה, נ, (ר׳ חֲרָבוֹת), בנין גדול שבסיסו מרבע וכל קיר הוא משֻׁלש הזויות שיסודו למטה וצלעותיו מחברות למעלה בחד אחד; ארמון, היכל; חֻרבה, מפלת.

חרבות.

חָרָבָה, נ, (ר׳ חֲרָבוֹת), יבשה, יבשת, האדמה שאינה מֻכסה מים.

חֲרָבוֹן, ז, חם חזק; יבש.

חֻרְבָּן*, חָרְבָּן*, ז, הרס, מפלה, הריסה, מהפכה; ⁰חרבן בית המקדש.

חרג (חָרַג, יַחְרֹג), פ״ע, דלוג, קפץ ממקומו.
— חוֹרֵג*, חוֹרֶגֶת*, אָב חוֹרֵג*, אֵם־חוֹרֶגֶת*, בֵּן חוֹרֵג*, בַּת חוֹרֶגֶת*, אָח־חוֹרֵג*, אָחוֹת־חוֹרֶגֶת*, ר׳ חורג.

חָרֶג*, חִרְגָּא*, ז, (ר׳ חֲרָגִים*), חלקים דקים כאבק הנראים באויר בבוא זהרורי השמש במקום חשוך.

חַרְגֹּל, ז, (ר׳ חַרְגֹּלִים), מין ארבה המצוי בשדה.

חרד (חָרַד, יֶחֱרַד), פ״ע, (עם אֶל־, לִקְרַאת־, אַחֲרֵי־). הֵחפז, הִבהל; רעוד, הזדעזע התעורר מרגש; פחוד, דאוג לדבר; (־לִקְרַאת־), מהר לצאת לקראת איש ברגשי כבוד. הֶחֱרִיד*, הבהל פתאם. הֶחֱרִיד, הַפחד, יָרֵא, הבהל, הרגז.

חָרָד*, ז, (ר׳ חֲרָדִים*), חלל ארך בלתי מפלש עשוי בקיר לשים בו חפצים.

חָרֵד, ת, מְפחד, דואג; ירא אלהים; 0אדוק מאד בדתו.

חֲרָדָה, נ, (ס׳ חֶרְדַּת, ר׳ חֲרָדוֹת), רגז, רעדה מפחד, יראה; דאגה לדבר; ר׳ חרדות.

חַרְדּוֹן*, ז, לטאה גדולה.

חֲרָדוֹת, נ״ר, בגדים קרועים ובלואים לסמן אבל וצער.

חַרְדָּל*, ז, (ר׳ חַרְדָּלִים*), מין צמח ידוע שגרעיניו חריפים ומרים מאד, ובהשחקם יערבום במים והשתמשו בהם ללפת את האכל, ולפעמים יניחום על הגוף לחממו 1).

צמח החרדל.

חַרְדָּלִית*, חַרְדֶּלֶת*, נ, פלג ביער; אשדה, מפל מי־גשמים נוזלים בעז ממקום גבוה; סערים, מחלת עינים.

1) חרדל горчица, Senf, moutarde, mustard

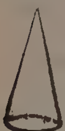
חרה (חָרָה, יֶחֱרֶה, וַיִּחַר), פ״ע, (־אַף בְּ־, אֶל־, עַל־), כעוס, קצוף; (עם לְ־ או עם בְּעֵינֵי־) הצטער. הֶחָרָה, צַער, העלה אף, הַכעס. חָרָה*, הַבער, הצת. הַחֲרֵה, חָרֵה, זרז. הִתְחָרֵה, התלהב מחמת קנאה; השתדל לחקות את אחר מקנאה בו; 0התערב, הַמרה; השתדל להעביר את אחר בסחר על ידי מכירה יותר בזול.

חַרוּב*, חָרוּב*, ז, (ר׳ חֲרוּבִים*), מין פרי עץ מתוק, ארך, מְתֻרטל וגרעיניו קשים מאד 1); העץ הנושא את הפרי הזה; מין קטנית.
— קַב חֲרוּבִים*, ז, ספל לאכילה מועטה ופשוטה.

חֲרוּבִית*, נ, (ר׳ חֲרוּבִיּוֹת*), עץ החרוב.

חָרוֹד*, ז, בגד תפור מסחבות שלובשים הפוחחים.

חָרוּז, ז, (ס׳ חֲרוּז, ר׳ חֲרוּזִים), פנינים או חוליות נקובות מְסֻדרות על חוט אחד; *נתח בשר או דג חרוז על שפוד; שירה (שקולה במשקל ידוע), אגדה, חבילה; 0שויון צלצול סוף השורות בשיר.

חרוט

חָרוּז, ז, מחבר חרוזים ושירים.

חֲרוּזָה0, נ, בתים אחדים של שיר מְחֻברים יחד.

חָרוּט0, ז, (ר׳ חֲרוּטִים0), גוף עגל אשר תושבתו רחבה והוא הולך וחד עד ראשו, ר׳ חרודית.

חֲרוּט*, ז, פעלת החורט ומפתח בכלי חד על ידי סבוב.

חרול

חָרוּי*, ז, שקיעה בכתל להניח בה חפצים.

חָרוּךְ*, ת, שהתחרך, שהֻבהב באש.

חָרוּל, ז, סבך של קוצים; 0מין צמח שעל עליו

1) חרוב рожок, Johanisbrot, caroube, carob

הירקים יש בשערות צורבות, ר׳ סרפד 1).

חֵרוּם*, ז, חמסנות החילים ואנשי הצבא בימי מלחמה; מצב מלחמה בין שתי ארצות.

חָרוּם, ת, שחטמו שקוע לצד מצחו.

חֲרוּמַף0, (=חרום־אף), ז, איש בעל חטם שקוע.

חָרוֹן, ז, כעס, קצף; אֵש חֵמָה; צמח קוצי; רשן גחלי אש (תהלים, נ״ח י).

חֵרוּף*, ז, דברי חרפה ונאצה.

חֲרוּפָה*, (שִׁפְחָה*), שפחה יעודה לאדוניה; בזויה, פשוטה וגסה.

— פָּנִים חֲרוּפוֹת*, נ״ר, פנים זועמים.

חָרוּץ, ז, תעלה, חריץ, חסירה מסביב לעיר מבצר; שם מליצי לזהב.

— חֲרֻצוֹת הַבַּרְזֶל, נ״ר, לוח עם מסרקי ברזל תחתיו לדוש בו.

חָרוּץ, ת, חד; שנון; שוקד על עבודתו, זריז, מהיר; מחלט, גמור; לא חלק, מחספס, שיש בו נבנונים ושרטות.

חָרוּק*, ת, בעל שִׁנים וחדודים; 0אות מְנֻקדת בחריק; בעלי חיים קטנים מסוג הרומשים בעלי שש רגלים שגופם חרוץ ונחלק בתוך2).

חֵרוּק שִׁנַּיִם0, ז, לחיצת השנים העליונות אל התחתונות מכעס.

חָרוּר*, ז, עבד משחרר.

חֵרוּת*, נ, חפש, דרור, רוחה.

חָרוּת*, נ, (ר׳ חֲרָיוֹת*), ענף דקל יבש שעליו היבשים מסרדים, ר׳ חריה.

חָרוּת*, חֲרוּתָה*, ת, בהמה שאונות הריאה שלה צמקו והתקשו.

חרז* (חָרַז*, יַחֲרֹז*), פ״י, נקוב, רצוע; שים פנינים או חֻליות וסררם על פתיל אחר; כתוב שרים בחרוזים. חָרֵז*, הֶחֱרֵז*, חרוז.

1) חרול крапива, Dessel, ortie, nettle*

2) חרוק насѣкомое, Insekt, insecte

חֶרֶז0, ז, חרוז בשיר.

חַרְזָן0, ז, משורר, כותב חרוזים שאין בהם רוח שירה.

חַרְזָנוּת0, נ, כתיבת חרוזים בלי רוח שירה.

חַרְחֲבִינָה*, נ, ירק מר נאכל בחמץ ושמן וכיו״ב 1).

חִרְחוּר*, ז, מריבה, סכסוך; רכילות, דבה.

חַרְחוֹר*, נ, מעדר ברזל, כלי ברזל רחב ודק לחפר בו.

חַרְחוּר, ז, שם מחלה (השתמשו בו למחלת הרזון והשחפת); *המקום שנחרך בככר הלחם; 0דלקת, התגברות החם בחלק או באבר מגוף האדם.

חִרְחוּר*, ז, מחלקת וריב.

חַרְחֵר, פ״י, עורר ריב ומדנים; *חמם חלת דבש להוציא ממנה את הדבש; העלה עשן לגרש את הדבורים מן הכַּוֶּרת כדי להוציא ממנה דבש. הִתְחַרְחֵר, (ריב), פרוץ ריב.

חרט* (חָרַט*, יַחֲרֹט*), פ״י, חקוק ופַתח בעץ וכיו״ב בכלי חד; תת לגוף דמות עגול בחרט חד על ידי סבוב הגוף במכונת גלגל. הַחֲרֵט*, צַיֵּר מערך בנין בחקיקת קוים. הֶחָרֵט*, היה חקוק בחרט. הִתְחָרֵט*, שוב איש ממחשבתו, הנחם איש על מעשיו.

חֶרֶט, ז, דפוס לצורות ממתכת; כלי חד לפתח בו פתוחים; מִכתב לכתב בו על לוח שַׁיִשׁ;

חָרָט0, ז, אמן עושה כלים מעגלים בחרט חד על ידי סבוב הכלי במכונת גלגל.

חֲרָטָה*, נ, התנחמות; דאגה וצער על מעשה.

חַרְטוֹם*, ז, מַקּוֹר לא חד; הפה והחטם של כל בהמה; ראש, קצה (נעל).

— חַרְטוֹם הַסַּפָּן*, ז, קרן סתו, קצה הסרן הבולט, ר׳ סרן.

חַרְשִׁית0, נ, צורה בולטת, תבליט.

1) חרחבינה синеголовник, (eryngium), Mannstren, panicaut

חַרְטֹם, ז, (ר׳ חַרְטֻמִּים), מבין כתב הציורים, הוא כתב הירוגליפים (כתב המצרים הקדמונים); מכשף, קוסם.

— **כְּתָב הַחַרְטֻמִּים**⁰, ז, כתב הצורות שהשתמשו בו המצרים הקדמונים.

חֳרִי (־אַף), ז׳ חרון, כעס, חמה.

חֹרִי, ת, נקוב מעשי רשת; מין מאפה; שם עם קדמון יושב מערות.

חָרִי, ז, צואה, חראים, רעי.

חֲרָיָה*, נ, (ר׳ חֲרָיוֹת*), ענף יבש של עץ התמר; ר׳ חָרוּת.

חֶרְיוֹן, ז, צואת היונים.

חָרִיט, ז, כיס קטן יפה לשים בו כסף וכיו״ב.

חֲרִיכָה*, נ, פעלת המחרך והקולה באש.

חָרִיעַ*, ז, צמח עשבי דומה בגֹבהו לכרכום[1].

חָרִיף*, ת, חד; עז, עוקץ (טעם); חכם מאד, פקח.

— **מֶקַח חָרִיף*** **שַׁעַר חָרִיף***, ז, מחיר גבוה מאד של דבר.

חֲרִיפוּת*, נ, טבע דבר שהוא חריף; חדוד השכל, עוז השכל; עוז הטעם.

חָרִיץ, ז, נתח, חתיכה; לוח דישה שקבועות בו שני ברזל או אבן; *חפירה ארכה וצרה בקרקע; חתך ושריטה באחד הגופים; ⁰גבינה אחת שלמה, מקרצת של גבינה.

— **חֲרִיץ־חָלָב**, ז, חתיכת גבינה.

חֲרִיצָה*, נ, בית השחי, בין הזרוע והצלעות; אזור שקושרים על החלצים.

חֲרִיצוּת*, נ, התמדה בעבודה, טבע איש חרוץ, זריזות רבה.

חִרִיק*, ר׳ חיריק.

חָרִיק, ז, חרוץ, פגימה, פתחת בפי דבר.

חֲרִיקָה⁰, נ, עשית חריק וחריץ, פגימה, פתחת בפי סכין או חרב; ר׳ חרוק שנים.

---

[1]) חריע дикій шафран, Saflor, carthame, sunflower

חָרִיר*, ז, חר קטן; החֹר בראש המחט, קופת המחט.

חָרִישׁ, ז, עת חרישת השדה; פעֻלת החורש, חרישה; השדה העומד לחרישה.

חֲרִישָׁה*, נ, פעלת החורש את האדמה, חריש; שתיקה, אי־שמיעה; חורשה.

חֵרִישׁוּת*, נ, טבע האיש שאינו שומע, תכונת החֵרש.

חֲרִישִׁי, ת, שקט, בקול דממה; חם, יוקד(?).

חֲרִיתָה*, נ, פעלת החורת והחוקק.

חרך (חָרַךְ׳ יַחֲרֹךְ), חָרֵךְ*׳ הֶחֱרִךְ*, פ״י, קלה באש, הכהב להעביר שער או נוצות.

הִתְחָרֵךְ*, הקלה באש, התהבהב.

חָרָךְ, ז, (ר׳ חֲרַכִּים), אחד חורי החלון ונקביו; מסגרת לזכוכית החלון; חלון קטן; חֹר בקיר במקום חלון.

חָרֻל, ר׳ חָרוּל.

חָרֶלֶת*, נ, קדחת עם אבעבעות כּכְוִיּוֹת של נגיעה בחרולים, סרפדת[1]).

חרם* (חָרַם*׳ יַחֲרֹם*), פ״י, עשה רשתות.

הֶחֱרִם׳ הַקְדֵּשׁ, הבדל מן החל אל הקדש או מחיים למות; החלט על דבר אִסור הנאה ממנו; הַחֲרֵב, הובש; השמד ואבד; תת חרם על־, הכרז חרם על־, נדה.

הָחֳרַם, היה נדון להרג ואבד; הֵאסר בהנאה; הנתן בחרם, היה בנדוי.

חֵרֶם׳ **חֶרֶם**, ז, (ר׳ חֲרָמִים, חֲרָמוֹת), כליון חרוץ, חרבן, מעשה תועבה; הקדשה, הבדלה מחל אל הקדש; נדוי, הבדלה מתוך העדה; רשת, מצודה; ברכה שצדים בה דגים.

חָרָם*, ז, שודד, גזלן; דַיָּג; שם לעמודים הענקים במצרים הרחבים למטה וצרים למעלה, ר׳ חרבה.

---

[1]) חרלת крапивная лихорадка, Nesselausschlag, urticaire, nettlerash, (urticaria)

חָרְמָה⁰, ז, השמדה, כליון.
חֶרְמוֹן, ז, שם ההר הגבוה מצפון לארץ ישראל.
חֶרְמֵשׁ, ז, (ר' חֶרְמֵשִׁים), מגל לקצר תבואה.

חרמש

חֶרֶס, ז, שמש; שחין יבש הגורם חכוך; *חרש, שֶׁבֶר כלי יוצר שרוף באש; עביט של מי רגלים; דבר קל ערך.
— כְּלֵי חֶרֶס*, ז"ר, כלים עשוים מחמר שרוף באש.
— צְלוֹל בְּמַיִם אַדִּירִים וְהֶעֱלָה חֶרֶס בְּיָדוֹ*, משל על איש העמל להוכיח איזה דבר והדבר גופא הוא קל הערך שלא כדאי לעמל בו או שההוכחה בטלה ומבֻטלה.
— כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר*, משל לדבר שאין לו כל ערך.
חָרָס*, ז, יוצר חרס, קַדָּר, עושה כלי חרס.
חַרְסִינָה⁰, נ, כלי חרס סיני [1].
חַרְסִית*, נ, כלים עשוים מחמר; חמר שממנו עושים כלים; חרס כתות ושחוק לחלקים קטנים מאד.
— שַׁעַר הַחַרְסִית*, אחד משערי ירושלים בימי הבית השני מצד מזרח.
חֲרֹסֶת*, נ, תערבת מיני פרות כתושים ובלולים בחמץ שבה מטבילים ירקות חריפים (ביחוד בליל הסדר של פסח).
חרף (חָרַף, יֶחֱרַף), פ"י, היה רפה; הסוג אחור; גור כל ימי החרף; גדף, נאץ, שים לקלון. הֶחֱרַף, היה מֻקדש, קנוי לאחר. חֵרֵף, שים לקלון, גדף, נאץ; (-נֶפֶשׁ) שים נפשו בכפו. הִתְחָרֵף*, היה לקלון; שמוע חרפה; הזרקן.

[1] חרסינה фарфор, Porzelan, porcelaine

חֹרֶף, ז, רבע השנה שאחרי הקיץ; חצי השנה שבין תקופת הקיץ והאביב (מתשרי עד ניסן).
— בֵּית הַחֹרֶף, הבית שיושבים בו בימי החורף והקֹר.
— יְמֵי חֹרֶף הָאָדָם*, ז"ר, ימי עלומים; ימי זקנה.
חֶרְפָּה, נ, (ס' חֶרְפַּת, ר' חֲרָפוֹת, ס"ר חֶרְפוֹת), כלימה, קלון, בוז, בזיון; בזוי, חרוף; כנוי לערוה.
חִרְפִּי⁰, ז, מין עוף קטן מזמר וגוו ירקרק [1].
חרץ (חָרַץ, יֶחֱרַץ), פ"י, שנן, (לשון); גזור, פסוק דין; קבוע דבר, החליט; חקוק וגזור בתוך־; עשה חריץ, פריטה; הזרדז. הֶחֱרַץ, היה נגזר ונחתך בדין; היה חקוק ונגזר.
חָרוּץ*, ז, שרטת; מעמק; ⁰כליה, השמדה (בסיום); החלטה.
חַרְצֹב, ז, (ר' חַרְצֻבּוֹת), מחץ, פצע; כבלי ברזל, נחשתים.
חַרְצָן, ז, (ר' חַרְצַנִּים), הגרעינים הקטנים שבתוך גרגיר הענבים; ⁰הגרעינים הקטנים שבתוך גרגיר התמר.
חרק (חָרַק, יַחֲרֹק), פ"י, (שִׁנַּיִם על־), חכוך השנים העליונות על התחתונות מכעס וכדומה והשמיע מביניהן קול צרוד; *שרוט בתוך־.
חָרָק⁰, ז, (ר' חֲרָקִים⁰, חֲרָקִי⁰), חתך דק או חריצה בגוף מן הגופים; ר' חרוק.
חרר (חָר, יָחֹר), פ"ע, היה חם והֻשרף; יבוש מאד; ⁰(חָרַר, יַחְרֹר), פ"י, נקוב, עשה חור בתוך־. הֶחֱרָה, הֻשרף ויבש מאש; היה יבש (הגרון). חוֹרֵר*, היה חפשי, יצוא לחפשי. חַרְחֵר, ר' חרחר.
חָרֵר, ז, (ר' חֲרֵרִים), מקום חרב ושמם מחרבוני קיץ.
חָרָר*, ז, חור, נקב קטן.
חֲרָרָה*, נ, עֻגָה דקה עגלה אפויה על גחלים;

[1] חרפי чижъ, Zeizig, serin, siskin,

דבר הדומה בצורתו לענה כזאת.

— עָנִי הַמְּהַפֵּךְ בַּחֲרָרָה*, מבטא תלמודי לאחד העוסק ומסתפק בדבר מועט שיש לו.

חֶרֶשׁ*, ז, סוד, רָז; שתיקה, דומיה.

— חֲרָשִׁים, כשוף, כשפים.

— שְׁלִיחַ חֶרֶשׁ*, שליח שנשלח בסוד.

חֶרֶשׁ, תה"פ, בלאט, בשתיקה, בסוד.

חרש (חָרַשׁ, יַחֲרֹשׁ), פ"י, פלח האדמה להכינה לזריעה; חרות, הקוק, פתח פתוחים; יצור כלי ממתכת; חשוב רע על־. (יֶחֱרַשׁ), פ"ע, היה חֵרֵשׁ, חדול מהיות שומע; שתוק, עבור בשתיקה על דבר. הֶחֱרִשׁ, החפר לשדה זרע. חָרֵשׁ*, גרום שאחר ישתק. הַחֲרֵשׁ, חשוב רעה; שתוק, דום, גרום שאחר ישתק; היה חרש, לא שמוע; עשה לחרש; (־לְ־), לא ענה על דברי איש, לא ערער על דבריו. הִתְחָרֵשׁ, דַּבֵּר (אנשים אחדים) בלאט ביניהם; *היה לְחֵרֵשׁ, חדול מהיות שומע; שמור, ארוב.

חֹרֶשׁ, ז, (ר' חֳרָשִׁים), יער־קטן, סבך עצים, שיח.

חָרָשׁ, ז, (ס, חָרַשׁ, ר' חֲרָשִׁים גם חָרָשִׁים, ס"ר חַרְשֵׁי גם חָרָשֵׁי), אמן במלאכת מחשבת; מצַיר, עושה ציורים ותמונות; עושה מלאכה בחמרים שונים; נַפָּח, חרש ברזל; חרש עץ, נגר; מכשף.

— חָרַשׁ אֶבֶן, ז, חוצב אבנים, סתת.

— חָרָשֵׁי מַשְׁחִית, ז"ר, חכמים להרע.

— חָרַשׁ־עֵץ°, ז, שם עוף[1].

— חָרַשׁ עֵצִים, ז, נגר עושה כלים מעץ.

חֵרֵשׁ, ז, אטום אזנים, בלתי שומע; *אִלֵּם וחרש; שומע ואינו מדבר, אלם.

חֶרֶשׂ, ז, חמר שנשרף באש והתקשה; שבר מכלי עשוי בחמר זה.

— כְּלִי חֶרֶשׂ°, ז, חרס, כלי חרס.

[1] חרש עץ дятель, Specht, pic, Woodpecker

חַרְשָׁאִי°, ז, פועל אצל אכר, המקבל בשכרו חלק ביבול השדה ומזונותיו.

חֹרְשָׁה, ר' חֹרֶשׁ.

חֲרָשָׁה*, ר' חרישה.

חֵרְשׁוּת*, נ, מום החֵרֵשׁ שאינו שומע.

חֵרְשִׁית*, **חֵרֶשֶׁת***, נ, אטומת אזנים; אלמת וחרשת (שאינה מדברת ואינה שומעת).

חַרְשָׁן°, ז, עוסק בחרשת; בעל בית חרשת.

חרשף

חַרְשָׁף ז, מין עשב קוצי נאכל[1].

חֲרֹשֶׁת, נ, מלאכת חרש עץ או אבן או מתכת; °תעשיה, כללות המלאכה הנעשית בבתי מעשה.

— בֵּית חֲרֹשֶׁת°, ז, בית מלאכה, סַדנה.

חֵרֶשֶׁת*, נ, ר' חרשית.

חרת (חָרַת, יַחֲרֹת), פ"י, חקוק, פַּתֵּח, רשום בעט ברזל. הַחָרֵת°, הִכתב; הִגזר (גזרה). הַחֲרֵת*, חרות.

חֶרֶת*, ז, צבע שחור של רצענים ומעבדי עורות; הרשם העמוק החרות בדבר חד.

חָרָת°, ז, חרשאי, פועל אצל אכר המקבל בשכרו חלק ביבול השדה ומזונותיו.

ח"ש, ר"ת, חלול שבת; חצי שעה.

חשאי*, ר' חשי.

חשב, (חָשַׁב, יַחְשֹׁב, יַחֲשֹׁב), פ"י, יצור רעיונות במֹחַ; (־אִישׁ או דָּבָר לְ־), דמה כי איש פלוני או דבר פלוני הוא כך וכך; כַּבֵּד, תת כבוד וחשיבות; עַיֵּן בדבר והתבונן איך לעשותו; *עשה חשבון; (־לַעֲשׂוֹת), רצה לעשות, החלט לעשות. הֵחָשֵׁב, הֵראה דומה לְ־, התמשל לְ־; הכבד, היה נכבד; הובא במספר, הִמנה. חִשֵּׁב, ערוך חשבון; בחון בלבו; בקש תחבולות ועצות; *הבא בחשבון. הִתְחַשֵּׁב, בוא במספר, הִמנה; עשה חשבון

[1] חרשף артишок, Artishoke, artichaut, artichoke,

מְדִיק, חשוב הרבה; *היה לאדם חשוב.

חֵשֶׁב, ז, חגורה, אפוד, אזור מקשט.

חֶשְׁבּוֹן, ז, (ר׳ חֶשְׁבּוֹנוֹת), עיון ומחשבה שכלית; עריכת מספרים ביחס ידוע זה לזה; *חכמת החשבון; °סדור מספרים של הוצאות שונות, של מחירי דברים, המגיע מאיש והמגיע לו וכיו״ב.

— **עָשָׂה חֶשְׁבּוֹן***, ברר את החשבון, סדר את החשבון, גמור את החשבון.

חִשָּׁבוֹן, ז, (ר׳ חִשְּׁבוֹנוֹת), מזמה, תחבולה; מכונה; מכונת מלחמה לקלע בה מרחוק אבני קלע.

חַשְׁבָּן°, ז, בעל חשבונות, איש היודע לחשב חשבונות.

חשד* (**חָשַׁד***, **יַחְשֹׁד**), פ״י, (גם עם־), חשוב עון ב־, חשוב שפלוני עשה דבר רע מבלי לדעת לנכון ומבלי הוכחות וראיות. **הֵחָשֵׁד***, הֵחשב לפושע ועושה מעשה רע. **חַשֵּׁד***, חשוד.

חֲשָׁד* (או **חָשָׁד***), ז, מחשבת עון על־, מחשבת איש על רעהו מבלי ידיעה וראית כי עשה דבר רע.

חַשְׁדָן°, ז, איש שדרכו לחשד תמיד בחבריו כי הם עושים רעות.

חַשְׁדָנוּת°, נ, טבע החשדן.

חשה (**חָשָׁה**, **יֶחֱשֶׁה**), פ״ע, שתוק, הס, הִמנע מהשמיע קול; היה שקט בלי תנועה, המנע מעשות דבר. **הֶחֱשָׁה**, חָשה; הַשתק, הקם דממה.

חש״ו, ר״ת, חרש שוטה וקטן.

חָשׁוּב*, ת, נכבד, נשוא פנים; יקר, רב ערך.

— **חָשׁוּב כְּ־***, דומה ל־, כאילו היה־.

חִשּׁוּב*, ז, חשיבות; מציאות המספר המְדיק על ידי חשבון; חשבון.

חָשׁוּד*, ת, נחשד בדבר, הנחשד לפושע ב־.

חָשׁוּךְ*, ת, אפל, מלא חשך.

חָשׂוּךְ*, ת, שחסר לו, שאין לו.

– **חֲשׂוּךְ־בָּנִים***, ת, עקר, שאין לו בנים.

חֶשְׁוָן*, **מַרְחֶשְׁוָן***, ז, שם החדש שאחרי חדש תשרי.

חָשׁוּק*, ת, אהוב, חמיד. ז, כל מה שאדם מתאוה לו.

חָשׁוּק, ז, כעין חגורה או טבעת גדולה לחבר בה ראשי עמודים או חלקי כלי וכדומה להדקם; קשוט דבר בקביעת כסף או זהב בתוכו.

חִשּׁוּק, ז, העגול העליון של האופן שבו תקועים החשורים; *עגול ברזל או עץ לחבר את הלמודים בחביות וכדומה.

חֲשׁוּקָה*, נ, אהובה, חמודה.

חִשּׁוּר, ז, אחת היתדות שמחברות את החִשוק של האופן אל הנב, הוא הגלגל הקטן שבמרכזו.

חֲשָׁי*, (**חֲשָׁאי***), ז, סוד; דממה, שקט.

— **בַּחֲשָׁי***, תח״פ, בסוד, חרש.

חֲשִׁיבוּת*, נ, תכונת דבר שהוא חשוב ונכבד.

חֶשְׁיוֹן°, ז, הרגשה, תחושה, הכרת האיש את הנמצא מחוץ לו.

חֲשִׂיף, ז, עדר צאן.

חֲשִׂיפָה*, נ, פעלת המגלה, גלוי דבר; קלפת העץ.

חֲשִׁיקָה*, נ, תאוב, תשוקה, חשק.

חשך (**חָשַׁךְ**, **יֶחְשַׁךְ**), פ״ע, היה חשך, התכסה אפלה, העדר אור; (עֵינַיִם), העדר הראות; (־פנים), היה שחור וקודר מצער. **הֶחְשִׁיךְ***, היה חשך. **הֶחֱשִׁיךְ***, מנוע אור, כסה באפלה; *היה חשך; אחר עד חשכה; חכה עד הלילה; בוא הלילה פתאם.

חָשֵׁךְ, ת, נקלה, לא נכבד.

— **חֲשֵׁכִים**°, ז״ר, מורדי אור, שונאי השכלה וקדמה.

חֹשֶׁךְ, (כי׳ חָשְׁכִּי), אפלה, העדר אור; (במליצה),

כנוי למעשים רעים, לצרה וליגון.

חָשֵׁךְ, ת, (ר׳ חֲשֵׁכִים), הולך בחשך.

חשך (חָשַׂךְ, יַחְשֹׂךְ), פ״י, מנוע, עצור, לא נתון; הַחסר, הַמעט; שמור וקבץ יחד; חוס, רחם. הֵחָשֵׂךְ, הֵעצר, חדול מהיות.

חָשָׂךְ, ז, הפסק.

חֲשֵׁכָה, נ, (ס׳ חֶשְׁכַת), אפלה, חסר אור; *ראשית הלילה אחרי בוא השמש; °סכלות; בערות.

חשל (חָשַׁל*, יַחְשֹׁל*), פ״י, חרוש ברזל, הכה בפטיש על המתכת לתת לה צורה; נפץ לרסיסים. הֵחָשֵׁל, היה חלש וכושל, הרגש רפיון ולאות; הכשל בהליכה. חַשֵּׁל*, הַרפות, החליש. הַחְשֵׁל°, הַחליש, הרפה.

חֲשָׁל°, ז, רפיון כח, חֻלשה.

חַשָּׁל*, ז, חרש ברזל, ביחוד הפועל המכה בפטיש על המתכת.

חֶשְׁלָא*, ז, שעורים כתותות שנטלה קלפתן, גרש שעורים.

חִשְׁמוּל°, ז, נתינת כח חשמל בדבר.

חַשְׁמוֹנָאִי*, שם משפחת מתתיהו הכהן שעמד בראש המתקוממים כנגד היונים בימי הבית השני.

חַשְׁמַל, ז, (גם חַשְׁמַלָּה), נגה אש, זהר אש; מין כפר ימי; ענבר; °כח וטבע דבר אשר בהמרחו יצאו ממנו זיק אש והוא מושך אליו גופים אחרים [1].

חִשְׁמֵל°, פ״י, תת כח חשמל בדבר; עורר כח חשמל בדבר על ידי מריחה וכדומה.

חַשְׁמָן, ז, שַׂר, אביר; °אחד מראשי הכהנים הקתולים העומדים לפני האפפיור.

חֹשֶׁן, ז, כסות מכסה החזה; אחד מבגדי הכהן הגדול שנשא על חזהו.

חשעע״ה, ר״ת, חמץ שעבר עליו הפסח.

[1]) חשמל электричество, Elektrizität, électricité, electricity

חשף (חָשַׂף, יַחְשֹׂף), פ״י, גלה דבר סתר, הסר המכסה; הסר הקלפה, קלוף; שאוב מעל־. הֵחָשֵׂף°, התגלה, הִגלה.

חשק (חָשַׁק, יַחְשֹׁק), פעו״י, (גם עם ב־), התאוה, רצה בחזקה, חפץ בדבר, אהוב בחזקה; *חבר יחד, צמד. חִשֵּׁק, חזק ודבק.

חִשּׁוּק, הֶחזק וְהִדָּבֵק; היה חשוק.

חֵשֶׁק, ז, (כ׳ חִשְׁקִי), תאוה, תשוקה, חפץ; נטית אהבה בין זכר לנקבה.

חָשֻׁק, ר׳ חָשׁוּק.

חִשֻּׁק, ר׳ חִשּׁוּק.

חַשְׁקָנוּת°, נ, טבע איש מבקש אהבה.

חִשֻּׁר, ר׳ חִשּׁוּר.

חשר* (חָשַׁר*, יַחְשֹׁר*), פ״י, כבור בכברה, הנף בנפה. חַשֵּׁר*, נשוף, הזל טפות.

חֲשַׁר*, ז, חַשְׁרָה, נ, קבוץ, אספה.

חשש* (חָשַׁשׁ*, יַחְשֹׁשׁ*), פ״ע, (עם לְ־, בְּ־, אֶת־), דאוג, חרוד, הצטער; כאוב, הרגש כאב; (־לדבר), שים לב לדבר והשגיח בו, התחשב בדבר.

— חוֹשְׁשָׁנִי*, ירא אני פן־; מרגיש אני כאב ב־.

חֲשַׁשׁ, ז, עשב יבש דק.

חֲשָׁשׁ*, חֲשַׁשׁ*, ז, חֲשָׁשָׁה*, נ, יראה, פחד, דאגה, לדבר.

חַת, ז, (כ׳ חִתִּי, חִתּוֹ, חִתְּכֶם), פחד, מורא, יראה, מגור.

חת, חַת, ת, (נ׳ חַתָּה, ר׳ חַתִּים, חַתּוֹת), בלי אמץ לב, ירא.

— לִבְלִי חָת, תה״פ, בלי מורא ופחד.

ח״ת, ר״ת, חתן תורה.

חתה (חָתָה, יַחְתֶּה), פ״י, גרוף והפרד; גרוף ואסוף יחד; גרוף והשלך הלאה; ר׳ חתת.

חַתָּה*, תאב, מאס, שקץ.

חִתָּה, נ, פחד, מורא.

חִתּוּי*, ז, פעלת הגורף והמאסף יחד.

חִתּוּךְ*, ז, כריתה בסכין וכיו״ב, פעֻלת החותך; החלטה, גמירת אמר; °מילה, כריתות הערלה.
— **חִתּוּךְ הַדִּבּוּר**°, ז, הפרדת המלים בדבור להברות.

חָתוּךְ*, ת, גזור, כרות; מֻחלט וקבוע בלי שנויים.

חִתּוּל, ז, תכריך, מטלית לתחבשת פצע; °חתיכת בד לעטף בו ילד קטן.

החתול

חָתוּל*, ז, (ר׳ חֲתוּלִים*, חֲתוּלוֹת*), שונרא, שם חי ביתי הידוע ברדיפתו אחר העכברים[1], (בשם הזה קוראים לזכר וגם לנקבה).

חָתוּם, ז, ספר מקנה, שטר חוזה; *סיום, סוף נוסחא; מקום החתימה בכתב או בשטר.

חָתוּם,° ת, מנוי על עתון או ספר.

חִתּוּם ז, חתימה (על שטר); סגירה בטבעת חותם; סיום, סוף.

חִתּוּן*, ז, ביאה בקשר קרבת משפחה על ידי חתונת אחד הקרובים; התונה, נשואים.

חַתְחַת, נ, (ר׳ חַתְחַתִּים), סכנה, דבר גורם פחד גדול; בקע באדמה.

חֲתִיָּה*, נ, הפעֻלה לחתות גחלים.

חֲתִיכָה*, נ, חתוך, פעלת החותך והכורת; גזר, חלק הנחתך מדבר שלם, נתח אחד מנתחי דבר נגזר; °החלק היותר קטן שלא יֵחָלק עוד (בספרות הקראים).

חֲתִימָה*, נ, כתיבת איש את שמו לאשור הכתוב למעלה; כתיבת יד לאות הסכם על דבר; סוף, סיום, גמר; סתימה; °מניה, התמנות על דבר.

חֲתִיפָה*, נ, פעֻלת החותף והלוקח בחזקה מיד אחר.

חֲתִירָה*, נ, מחתרת, חפירה תחת דבר; פרץ בין־, תעלה.

[1] חתול кошка, katze, chat, cat

חִתִּית, נ, מורא, פחד.

חתך* (חָתַךְ*, יַחְתֹּךְ*), פ״י, גזור, כרות; החלט, חרוץ, גזור דבר; הוציא פסק דין, חרוץ משפט; הַפסק; תת תבנית לדבר; בטא ברור; עשה פשרה בין־; °פגוש ב־ (קו בקו או שטח בשטח—בהנדסה). הֵחָתֵךְ, הִגָּזֵר (דין ומשפט); *הכרת לחתיכות; הִכרת מ־. חַתֵּךְ*, גזור לשנים או לשלשה ויותר; הַבדל בין החברות. חֻתּוּךְ*, הִתְחַתֵּךְ*, הגזר.
— **מוֹפֵת חוֹתֵךְ**°, ז, ראיה שאין בה כל ספק, הוכחה נמרצה.
— **שִׁנַּיִם חוֹתְכוֹת**°, חֻטים, השנים הקדמיות בפה.

חֲתָךְ*, ז, שסע, מקום הנחתך; חלק חָתוּךְ מדבר, חתיכה.

(חתל) **חַתֵּל**°, עטוף ילד בחתולים; חבוש מכה. חֻתּוֹל, הָחְתֵּל, היה עטוף וכרוך.

חֹתָל*, ז, סל עשוי מענפי תמר, ר׳ חותל.

חֲתֻלָּה, נ, מעטפה, תכריך.

חתם (חָתַם, יַחְתֹּם), פ״י, סתום, סגור, נעול; כסה, הסתר; קַיּם איש דבר בכתיבת שמו או בשימת חותמו; סגור בטבעת־חותם; גמור, הַשלם דבר; °הִמנה על דבר. הֵחָתֵם, הִסגר בטבעת־חותם; הִסתם. חַתֵּם, סגור, כלוא; סגור בטבעת־חותם. חֻתַּם*, הִסגר בטבעת חותם. הַחְתֵּם, עצור, כלוא, סגור; *עשה שאחר יחתם ויַקים דבר בכתיבת שמו או בשימת חותמו.

חֹתָם (חוֹתָם), ז, **חֹתֶמֶת** (חוֹתֶמֶת), נ, טבעת או יתד וכדומה עם פתוח שם נושאה לאשר ולַקים בה דבר; *מטבע ממתכת או מחמר אחר לסמן; קלפת גרעין; °אות הקלון על בגדי היהודים בימי הבינים.

(חתן) **הִתְחַתֵּן**, התקשר (שתי משפחות) על ידי נשואי איש ואשתו; *היה חתן.

חָתָן, ז, (ר׳ חֲתָנִים, ס״ר, חַתְנֵי) ז, בעל הבת;

ילד נמול; ארוס; איש בימי שמחת חתנתו; °מי שעושים לכבודו חגיגה (חֲתַן חג היובל).

— חֲתַן בְּרֵאשִׁית°, ז, ר' חתן תורה.

— חֲתַן תּוֹרָה, ז, מי שנקרא לעלות לקריאת התורה לסיום הפרשה האחרונה בתורה ביום שמחת תורה, וכן מי שנקרא להתחלת התורה באותו יום, ויש שקוראים לשני חֲתַן בְּרֵאשִׁית.

חֹתֵן (חוֹתֵן), ז, אבי האשה ביחס לבעלה; לפעמים גם: אחי האשה.

חֲתֻנָּה, (ס' חֲתֻנַּת, כ' חֲתֻנָּתִי), חג כלולות, חג ברית הנשואים.

חֹתֶנֶת (חוֹתֶנֶת), נ, אם האשה ביחס לבעלה.

חֲתֻנּוֹת, נ, ר' חֲתֻנָּה.

חתף (חָתַף, יַחְתֹּף), פ"י, גזול, לקוח פתאם מיד אחר בחזקה; הֵמִת.

חֶתֶף, ז, גזל, גזלה; גזלן, רוצח; מות; *התנפלות, פְעֻלת המתנפל, התקפה; °חתיפה, פְעֻלת החותף.

חתר (חָתַר, יַחְתֹּר), פ"י, (עם ב־, ל־), פרוץ ובקוע אל תוך־; חַפּוֹר מתחת ל־ כדי לפרץ אל תוך־; חפור במשוט במי הים או הנחל לדחף את האניה או את הסירה; *נקוב וקדוח בתוך־; °(תחת־), עשה לאחר רעה בסתר.

חתת (חַת, יֵחַת), פ"ע, הִשָּׁבֵר; הִבָּהֵל; דְּכוֹא. הַחוֹת, הִשָּׁבֵר; פחוד, ירא. חִתֵּת, שַׁבֵּר, נפץ; הַפְחֵד, הַבְהֵל. הָחֵת, חתת.

חֲתַת, ז, פַּחַד, מורא, מגור; צרה, שבר.

ט.

ט. האות התשיעית בא"ב העברי, שמה טֵית; סמן המספר תשעה, תשע.

ט"א, ר"ת, טעם אחר.

טֵאוּט°, ז, כבוד חדר, הסרת הסחי במטאטא.

טָאֵט*, **טַאטֵא**, (טַאטֵא, יְטַאטֵא), פ"י, גרוף סחי ודמן של הקרקע במטאטא של קבוצת שבטים דקים, כבד, נקה והסר הזבל.

טָאטָא*, ז, ר' מטאטא.

טָב˘, **טָבָא˘**, ת, טוב. תה"פ, טוב, היטב.

— לְטָב˘, לטובה.

— טָבִין וּתְקִילִין˘, (מטבעות), [illegible] ושקולים במשקל נכון.

טַבָאוּת*, תה"פ, היטב, טוב.

טִבּוּחַ*, ז, טביחה, שחיטה, הריגה, פעלת הטובח.

— יוֹם טִבּוּחַ*, ז, יום שחיטת קרבנות רשות.

טָבוּחַ*, ז, שם רוח חמה השולטת בארץ ישראל בראשית ימי הקיץ.

טְבוּל, ז, מצנפת שחובשים לראש בארץ הקדם; ציצית התלויה במגבעת ליושבי ארץ הקדם.

טִבּוּל*, ז, טבילה, הטבלה, פעלת הטובל; החרֹסת שבה מטבלים בשר; הבאת תבואה למצב טֶבל, עשית תבואה לְטֶבל (ר' טבל).

טִבּוּעַ*, ז, אבדה, דבר האבוד; פְּעֻלת המטבע ומשקיע ב־.

טַבּוּר, ז, (הָאָרֶץ), מקום מורם; מרכז, תוך; *שרר, ככפתר שקוע בעור הבטן.

טבח (טָבַח, יִטְבַּח), פ"י, שחוט בהמה למאכל; הרוג אנשים במלחמה וכיו"ב; בשל מאכלים. טַבֵּחַ, טָבוֹחַ.

טֶבַח, ז, שחיטת בהמה לאכלה; שפך דם אדם לרב; בהמה מוכנה לשחיטה; בשול מאכלים לסעודה.

— טִבְחוֹ שֶׁל־ טָבוּחַ*, מבטא משל

לאמר: מזונותיו של פלוני מוכנים לו, כמו: פתו אפויה.

טַבָּח, ז, שוחט בהמות; מוכר בשר, קצב; מבשל, מכין אכל; תַּלְין מְמֻנֶּה להרג הרוגי מלכות.

טִבְחָה, נ, מאכלים מְבֻשָּׁלִים לסְעֻדָה; טֶבַח, הריגה.

טַבָּחָה, נ, מבשלת, מכינה אכל.

טַבָּחוּת*, נ, אומנות הטבח, עסק הטבח.

טְבִיחָה*, נ, שחיטה, הריגה; פְּעֻלַּת הטובח והשוחט; פְּעֻלַּת המבשל.

טְבִילָה, נ, טִבּוּל, רחיצה במים, השקעת דבר או גוף במים והוצאתו משם; מקוה מים עשוי לטבילה.

— **טְבִילַת אֶצְבַּע***, נ, השקעת האצבע ב־.

טְבִיעָה*, נ, מצב הטובע והצולל.

— **טְבִיעַת עַיִן***, נ, הכרה במבט עין, סְגֻלָּה להכיר במבט עין חודר.

טבל (**טָבַל, יִטְבֹּל**), פעו״י, (גם עם ב־), הורד דבר יבש במים ללחלחו; רחוץ הגוף במים; *עשה לטֶבֶל (ר׳ טֶבֶל). **הִטָּבֵל**, הִשָּׁקַע, הוּרד בנוזלים; *היה טֶבֶל (ר׳ שם). **טַבֵּל***, **הַטְבֵּל***, הַשקע והורד דבר בנוזלים; טבול דבר בנוזל לאכלו; אכול; הבא בברית הדת הנוצרית. **הֻטְבַּל**°, הוּבא בברית הדת הנוצרית.

— **טְבוּל יוֹם***, איש שטבל מטמאתו ביום ועליו לחכות עד שקיעת השמש כדי לְהִטַּהֵר.

— **טוֹבֵל וְשֶׁרֶץ בְּיָדוֹ***, משל על העושה תשובה ואינו מחזיר את הגזלה שבידו, או על המתודה בדברים על מעשי חטא ואינו גומר בלבו לעזב את מעשיו.

טֶבֶל*, ז, תבואה לפני שהרימו ממנה תרומה ומעשרות.

טַבְלָא*, **טַבְלָה***, נ, (ר׳ טַבְלָאוֹת גם טַבְלִיּוֹת*), לוח קטן; לוח מספרים או שמות; שֻׁלְחָן; תף.

טַבְלָן°, ז, צולל במים, אמודאה, יורד במעמקי מים; מין עוף[1].

טבע (**טָבַע, יִטְבַּע**), פעו״י, שקוע, צלול, ירוד והֵעמק בתוך דבר; *צלול במים וירוד תהומה; הַשקע, הורד דבר במים; עשה מטבעות; התך והדפס צורה במתכת; עשה לחק, קבוע לחק; קרוא בשם, כנה. **טַבֵּעַ**°, הַשקע בנוזלים. **טֻבַּע**, הָשקע, צלול, ירוד תהומה. **הַטְבֵּעַ**°, הַשקיע; שים בטבע דבר; קבוע תמונה או מלים במטבע; חרות בלב־, עשה רשם חזק ב־. **הָטְבַּע**, הורד למעמקים; הונח ליסוד; °הֵחרת בלב־.

— **טָבְעָה סְפִינָתוֹ בַּיָּם***, מבטא לאמר: הוא טרוד ועסוק מאד כאלו קרהו אסון נורא.

טֶבַע*, ז, (לפעמים נ׳), מטבע; תהלה, שם טוב; יסוד עקרי; חקי היצירה העושים את העצמים כמו שהם; °התולדה וכל אשר בה; אפי, תכונת האיש ומזגו; סְגֻלַּת דבר ותכונתו; מדה.

— **טֶבַע שֵׁנִי***, תכונה שבאה לאיש ע״י הרגל וכדומה.

— **יָצָא טִבְעוֹ בָעוֹלָם***, (מלך), מטבעותיו קֻבלו, ובהשאלה: התפרסם שלטונו או שמו.

טִבְעִי°, ת, של הטבע, כמו שהוא מהטבע, מה שאינו מלאכותי; חכם בקי בחכמת הטבע.

טִבְעִיּוּת°, נ, מצב דבר שהוא טבעי.

טַבַּעַת, נ, (כ׳ טַבַּעְתִּי, ר׳ טַבָּעוֹת, ס״ר טַבְּעוֹת), עגול ממתכת וכיו״ב; עגול קטן ממתכת וכיו״ב לאצבע לתכשיט; *אחד העגולים שבגרון. —

טבעות.

[1] טבלן нырок, Taucher, harle, goosander

— פִּי טַבַּעַת*, ז, חלחלת, קצה המעים, מקום יציאת הצואה.

טֵבֵת, ז, שם החדש העשירי אחרי ניסן.

ט"נ, ר"ת, טעות גוי.

טַנָּא*, טַנָּה*, נ, בגד עליון רחב שלבשו הרומאים, תגא.

טִגּוּן*, ז, פעלת המטגן; °רִבָּה, מיני פרי מְבֻשָּׁלִים בסכר.

טִגֵּן*, פ"י, בשל דבר היטב בשמן; צער, ענה; °בשל פרי בסכר. טֻגּוֹן*, היה מְטֻגָּן.

טִגְרוּס*, טִגְרִים*, ז, נמר, חית טרף ממשפחת החתולים[1].

טגרוס.

טַדִּי*, ז, קשת בנין מְחֻדדה.

טָהוֹר*, ת, נקי (מסיג, מטֻמאה, מלכלוך), צח, ברור; הפך מן „טמא"; מי שלא נגע בדבר טמא; מי שאינו מלֻכלך בחטא ובכל מעשה רע.

— הַטָּהוֹר*, כנוי לאלהים.

טהר (טָהַר, יִטְהַר), פ"ע, היה נקי וברור (על ידי העברת זהמה מהגוף). טִהַר, נִקָּה, הסר כל חלאה וסיג; הוצא מחזקת טֻמאה, חשוב לטהור. טֹהוֹר, הֻנקה, היה נקי וטהור. הִטַּהֵר (־הִתְטַהֵר), נקה את עצמו.

טֹהַר, ז, צחות, נקיון; זהר, בהירות; מקום נקי וטהור; *שמח ה־, פני ה־.

טָהֳרָה, ר' טֹהר.

טַהֲרָה°, נ, פעלת המנקה והמטהר.

— טַהֲרַת הַחֶשְׁבּוֹן*, נ, גמר החשבון, סגירת החשבון.

טַהֲרוֹן°, ז, מכונה לנקות ולטהר האויר בחדר.

[1] טגרוס Tigris

טָהֳרוֹת* (טַהֲרוֹת*), נ"ר, שם החלק הששי מששת סדרי המשנה העוסק בדיני טמאה; הלכות טהרה.

טוב (טוֹב, טֹבוּ, טוֹבוּ, יִיטַב), על דרך נחי פ"י משרש „יטב"), פ"ע, (־ל־), (היה) איש במצב נעים לו; היה ישר ושלם באיכותו ובתכונתו; (לב־ טוב עָלָיו), היה שמח ומלא רצון; (בְּעֵינֵי), מצוא דבר חן בעיני איש, היה דבר רצוי ונעים. טֵיֵּב*, ר' טַיֵּב. הֵיטִיב, ר' שרש „יטב".

טוֹב, ז"ר, דבר טוב (ע' להלן: טוב, ת'), איש טוב; מאכל דשן; מנוחה, שלוה; אשר, ברכה; חסד, פעלת חסד לאחר; מעשה הצדקה, מעשה חסד ונדבות.

טוֹב, ת, יפה, נעים, מועיל, רצוי שהוא כראוי להיות, שאינו רע; בריא, חזק; חשוב.

טוֹב, תה"פ, רצוי, נכון, יפה.

טוֹב, מ"ק, אות הסכמה לענין רצוי.

— טוֹב לֵב, ת, בעל לב טוב; שמח ועליז.

— טוֹב מַרְאֶה, ת, יפה נעים.

— טוֹב עַיִן, ת, רוצה בטובת אחרים.

— טוֹבֵי הָעִיר*, ז"ר, מנהיגי העיר וראשיה.

— טוֹב שֵׂכֶל, ת, חכם נבון.

— יוֹם טוֹב, ז, חג, יום שמחה.

— בֶּן־טוֹבִים*, בַּת טוֹבִים*, איש או אשה ממשפחה טובה והגונה.

— כִּי טוֹב*, כנוי לאור היום.

— לְעוֹלָם יִכָּנֵס אָדָם בְּכִי טוֹב וְיֵצֵא בְּכִי טוֹב*, מבטא משל לאמר: על האדם לצאת לדרך ולבוא העירה לאור היום מפני פחד חיות טורפות ורוצחים בלילה.

טוּב, ז, עשר, שפע ברכה, דברים יקרים; ישר, חסד, רוח נדיבה; אשר, הצלחה; יפי, יפעה, הדר.

— טוּב לֵב, ז, שמחה.

טוּבָא*, תה"פ, הרבה.

טוֹבָה, נ, נדיבת הלב, רוח נדיבה; ישר; מעשה טוב וחסד, מעלל טוב; שרות לאחר מבלי חפץ לקבל שכר; אשר, הצלחה; הרוחה, הרחבה; *הכרת תודה.

— **טוֹבַת הֲנָאָה***, נ, תועלת קטנה, תועלת צדדית.

— **בְּטוֹבָה***, בחפץ לב, בהסכמה, ברצון.

— **שֶׁלֹּא בְטוֹבָתוֹ***, למרות חפצו, נגד רצונו, על כרחו.

— **הַחֲזֵק טוֹבָה***, הכר וזכור טובה, היה אסיר תודה.

טוֹבֵל°, ז, שם עוף מעופות המים, טבלן, ר' שם.

טוה (טָוָה, יִטְוֶה), פ"י, שזור, עשה חוטים מצמר או מפשתן. הִטָּוָה*, הֵעשה לחוטים.

טו"ה, ר"ת, טובת הנאה.

טוֹזִיג*, ז, סעודה שכל אחד משתתף בה ונותן חלקו בדברי אכל.

טוח (טָח, יָטוּחַ), פ"י; שים טיט בבדקי הקיר; צפה, כסה בטיט או בסיד את אבני הקיר; צפה במתכת; מרוח דבר על איזה עצם. הִטּוֹחַ, הִסתם בסיד או בטיט; *הִדבק והִלחץ אל־. טַיֵּחַ*, טוח. הִטִּיחַ*, טוח; לחוץ ודבוק ל־; הַכה, הלקה; בוא אל אשה; חרף, גדף.

— **הִטִּיחַ ראשו לְכוֹתֶל*** הכה ראשו לקיר, במובן; הצטער הרבה מאד.

טְוֹחַ*, ז, (ר' טְוָחִים*), יריה, השלחת חצים.

טוּחָה, נ, קרב איש וסתר לבו; אחת הכליות; ענן דק (איוב ל"ח).

טוֹחֵן, ז, מי שעוסק בטחינה.

טוֹחֲנוֹת, נ"ר, השנים הנכות שמשני צדי הפה, ר' שן.

טוֹט*, ז, חקוי לקול השופר.

טוֹטָפֹת, נ, עדי על המצח; *תפלין; תכשיט הראש.

טוֹיָה*, נ, מעלת הטוה חוטים.

טול (טָל, יָטוּל ור' נטל), פ"י, לקוח והעבר ממקום למקום; לקוח וחסר. טַיֵּל*, ר' טיל. הֵטִיל, זרוק, השלך; *שים בתוך; (־מים) השתן. הוּטַל, הֻשלך בכח; נפול.

— **טוֹל לְךָ מַה שֶּׁהֵבֵאתָ***, מכמא לאמר: אין ערך לראיה והוכחה שאמרת.

טו"מ, ר"ת, טענה ומענה; טענות ומענות.

(**טון***) הַטִּין*, הרטב בטיט וטינא, עשה לא רטוב.

טוס*, פ"ע, עוף, רחוף, עבור באויר ממקום למקום, פרוש כנף. הֵטִיס*, גרום לעוף.

טָוָס*, ז, **טַוֶּסֶת***, נ, עוף בעל נוצות יפות.

טוּס.

טוֹעֵן*, ז, תובע, שיש לו תביעה ודרישה אצל חברו; °עורך דין, סניגור, מליץ לפני השופטים.

טוף* (טָף*, אָטוּף*), פ"י, הטף מים על־, שטוף וכסה בזרם.

טוֹפֶס*, ז, תבנית, דמות; העתקה; דברי השטר שאינם משתנים, ר' טפס.

טוּר, ז, מה שמסדר בשורה, מערכה, שדרה; °שורה של כתב; שורה של שיר.

טוּר*, **טוּרָא***, ז, הר, גבעה.

— **נָבָה טוּרָא בֵּינֵיהֶם***, קם פרוד וריב ביניהם.

טוֹרֵף*, ז, איש הלוקח דבר בחזקה מיד אחר (בעד חוב). ר' טרף.

טוּשׁ, (טָשׁ, יָטוּשׁ), פ"ע, עוף, טוס, התפרץ

במעוף מהיר; *משוח, טוח, הטנף, התגאל.

טִשְׁטֵשׁ*, ר׳ טשטש.

טו״ת, ר״ת, טענה ותביעה; טענות ותביעות; טלית ותפילין.

טַחַב*, ז, לחות, רטיבות; מקום לח; ⁰מין צמח דק שפרחיו אינם נראים לעין ועולים במקומות לחים [1].

טְחָה, ר׳ טוחה.

טַחֲוָה, פ״י, ירה, השלך, זרוק.

טְחוֹל*, ז, אבר ספוגי בתוך בטן החי המונח בשמאל הבטן [2].

טְחוֹן, ז, עבודת הטחינה ברחים; אבן הרחים; ⁰טחנה.

טָחוֹר*, ח. חולה במחלת הטחורים.

טְחוֹרִים, ז״ר, אבעבועות בפי הטבעות והגורמת מכאובים בעת עשית הצרכים.

טחח (טַח, יָטֹחַ), פ״ע, (־הָעַיִן), היה (העין) מכסה בדבר המונע מראות; *פ״י, הקש דבר בדבר, הכה בו בנגיעה בחזקה.

טָחִין*, ז, גרגר טחון ועשוי כגריסים.

טְחִינָה*, נ, עבודת הטוחן; ביאה אל אשה.

טחן (טָחַן, יִטְחַן), פ״י, שחוק, כתות דבר לרסיסים, הדק באבני רחים. הסובבות זו על זו; (־פְּנֵי אִישׁ), התנהג עם איש בקשי. הִטָּחֵן*, היה טחון. טַחֵן*, לחוץ את־ כי יטחן, גרום שאיש יטחן בטחנה. הַטְחֵן*, גרום שאיש יטחן בטחנה.

— טָחוּן קֶמַח טָחוּן*, ספר דבר ידוע לכל.

— טוֹחֵן הַרְבֵּה וּמוֹצִיא קִמְעָא*, משל על תלמיד חכם הלומד הרבה ושוכח רק מעט מאד.

— עוֹקֵר הָרִים וְטוֹחֲנָם זֶה בָּזֶה*, מתוכח בחריפות רבה מאד.

טַחַן*, ז, ר׳ טחינה.

טַחֲנָה*, נ, טחינה, עבודת הטוחן; ⁰בית רחים, הבית שבו טוחנים.

— טַחֲנַת מַיִם⁰, נ, בית רחים שהאבנים מסתובבות בו על ידי כח המניעים.

טחנת רוח.

טחנת מים.

— טַחֲנַת קִיטוֹר⁰, נ, בית רחים שהאבנים מסתובבות בו על ידי כח הקטור.

— טַחֲנַת רוּחַ⁰, נ, בית רחים שהאבנים מסתובבות בו על ידי כח הרוח.

טֹחֲנוֹת, ר, טוחנות.

טחר*, (טָחַר*, יִטְחַר*), פ״ע, הדחק בעשית הצרכים.

טְחֹרִים, ר׳ טחורים.

טִטְרָם*, ז, ר׳ דיופי.

טִיאַטְרוֹן*, ר׳ תאטרון.

טִיב*, ז, מהות; אפי איש ומזגו; תכונת דבר וסגֻלתו.

(טַיֵּב) טַיֵּב˜, פ״י, היטיב, עשה טוב, עשה יותר טוב; זַבֵּל שדה להטיבו. הִטַּיֵּב˜, (=הִתְטַיֵּב) הִזָּבֵל (שדה), הכסה בזבל, היה טוב יותר.

טִיבוּתָא˜, ר׳ טובה; תודה בעד טובה.

— חַמְרָא לְמָרֵהּ וְטִיבוּתָא לְשָׁקְיֵהּ˜, היין של בעליו והתודה לַמַשקה, משל עממי לאמר: מכירים טובה לעושה מבלי שים לב למקורה.

---

1) טחב, мох, Moos, mousse, moss

2) טחול селезенка, Milz, rate, milt

טִינָן*, ז, מחבת שמטגנים בה.

טִיּוּב*, ז, השבחה, הטבה (של שדה על ידי ריבוי חרישה), שימת זבל (בשדה) להיטיבו.

טִיּוּט*, ז, העברת דיו על־.

טְיוּטָה*, נ, לא נקי (דבר־); °הכתב הראשון שממנו יעתיקו לנקי.

טִיּוּל*, ז, הליכה לשוח, לטיל, פעֻלת המטיל.

טִיחַ, ז, סכר בקיעי קיר בסיד ובטיט; מה שטחים על כתל לצפותו.

טַיָּח*, ז, איש שמלאכתו לטיח את הבנינים.

טִיחָה*, נ, משיחת טיט וסיד על־.

טִיט, ז, עפר מערב במים; חמר יוצרים; בץ ורפש.

(טיט) טַיֵּט*, פ״י, העבר קו בדיו או רשום נקודות בדיו על הכתוב; משוה בטיט.

(טיל) טַיֵּל*, פ״ע, הלוך הנה והנה; הלוך לשוח לתענוג, התהלך בשדה לרוח היום לשאוף רוח; פ״י, הוליך אחר לשוח לתענוג או לשאוף רוח; °בדה דעת. הִטַּיֵּל*, (־הִתְטַיֵּל*), טַיֵּל.

טַיָּל*, ז, הולך בטל, הולך לטיל כל הימים.

טִינָא*, ז, טִינָה*, נ, טיט; לחות, רטיבות, תולעת הרקבון; תרעֻמות, טענות; שנאה, כעס.

טִיסָה*, נ, מעוף, פעֻלת המעופף.

טַיְסָן*, ז, איש נע ונד, מרוד.

טִיף*, ז, טפה, נטף; בסים של כירה.

טִיף°, ז, חקוי קול המים המטפטפים.

טַיָּר*, ז, החכמה להגיד עתידות לפי מעוף העופות.

טִירָה, נ, ישוב; כפר אהלים; חומה מקפת; בנין; *בנין נוסף על דבר; °היכל, בנין מפאר.

— טִירַת הַתַּנּוּר*, נ, המקום שלפני התנור מוקף בכתלים ששמים שם את הלחם ביציאתו מהתנור.

טִירוֹן*, ז, איש לא רגיל בדבר; חניך הצבא; שר, ראש.

טֵית*, נ, שם האות התשיעית בא״ב העברי.

טכס (טָכַס, יִטְכֹּס*) פעו״י, יצא בשורות; עמוד שורות שורות; סדר וצין. טַכֵּס*, הביא סדר, ומשטר; קשט ויפה.

— טַכֵּס עֵצָה°, בקש עצות, התיעץ.

טֶכֶס*, ז, סדר, משטר.

טַכְסָה°, נ, קצבה, מקח קצוב.

טַכְסִיס*, ז, סדר ומשטר, סדור ענין בתחבולות חכמה; מנהיגי המלחמה וסדריה.

טַל, ז, (ר׳ טְלָלִים*, ס״ר, טַלְלֵי*), רסיסי לילה, הטפות העולות באויר מלחות האדמה.

טלא* (טָלָא*, יִטְלָא*), הַטְלֵא, פ״י, כסה קרע בגד בחתיכת אריג. טָלוּא, הכסה בחתיכת ארג או עור.

טָלֶא°, טְלָאִי*, טְלַי*, ז, חתיכת אריג שתופרים על בגד קרוע או בלוי.

— הִתְקַלֵּף טְלָאֵךְ*, מבטא משל לאמר: נפל הטלא ונגלה הקרע, במובן: נגלו מערמיך ורואים את אפסותך וחסר ידיעותיך.

טָלֶה, ז, (ר׳ טְלָאִים גם טְלָיִים), כבש רך בשנים.

— מַזַּל טָלֶה*, ז, קבוצת כוכבים.

טלה* (טָלָה*, יִטְלֶה*), פ״י, ר׳ טלא.

טָלוּא, ת, מכסה בהרות וכתמים; בעל צבעים שונים; שיש עליו טְלַי (בגד).

טָלוּל*, ת, מלא טל, שיש בו טל״ לרב.

טִלּוּל°, ז, הורדת טל; פרישת צל (בפיוט).

טְלוּלָא*, נ, מהתלה, לצנות.

טל״ח, ר״ת, טעות לעולם חוזרת, ר׳ טעות.

טִלְטוּל, ז, נדידה הנה והנה; מסעות; העתקת דבר ממקום למקום; דבר תלוי ומתנדנד.

טַלְטֵל, פ״י, זרוק, השלך הלאה; *העתק ממקום למקום; הנד, הנע; נשוא. הִטַּלְטֵל*, (=הִתְטַלְטֵל*), העתק ממקום למקום; נוד, נוע, נסוע ממקום למקום, רוד.

טַלְטְלָה*, ז, דבר מטלטל ונעתק ממקום למקום, ר׳ מטלטל.

טַלְטֵלָה, נ, זריקה, השלכה; הנפה.

טְלַי*, טְלָאִי*, ז, חתיכת אריג שתופרים על בגד קרוע או בלוי.

טְלִי*, ז, כל כלי תשמיש השלחן בסעודה, מערכת כלי השלחן.

טַלְיָא*, ז, **טַלְיְתָה***, נ, עלם צעיר, עלמה צעירה.

טַלְיוּתָא*, נ, נֹער, נערות, עלומים.

טַלִּיסְמָא*, נ, קמיע, קשור לתרופה.

טַלִּית*, נ, (ר׳ טַלִּיּוֹת* גם טַלִּיתוֹת*), מעטה להתעטף בו; עטיפת היהודים בעת התפלה.

טְלָלִים*, ז״ר, ר׳ טל.

(**טלל**) **טִלֵּל**, פ״י, שים מכסה גג על־; שים צל על־; *הוריד טל. **הֵטְלִיל***, הוריד טל; כסה, סכך.

טֶלֶף*, ז, (ר׳ טְלָפִים*, זוגי טְלַפַּיִם*, ס״ר טַלְפֵּי*), פרסת הבהמה והחיה.

— **טַלְפֵּי סְדוּקִים***, משל על איש רע המראה עצמו ככשר וטהור על ידי איזו מדה טובה או מעשה טוב.

ט״מ, ר״ת, טומאת מת; טעמא מאי, מה הוא הטעם; טעמי מקרא.

טמא (**טָמֵא, יִטְמָא**), פ״ע, היה לא טהור (עפ״י דין התורה); היה מתעב (במעשים רעים או בעבודה זרה). **הִטַּמֵּא**, התגאל במעשה זמה ותועבה; *העשה טמא (עפ״י דין תורה). **טִמֵּא**, חלל כבוד דבר, נבל, תעב; עשה לא טהור; גזור דין טֻמאה על דבר. **הִטַּמֵּא**, (הִתְטַמֵּא), **הִטְמֵא**. **הֻטְמָא**, העשה טמא.

טָמֵא, ת, לא טהור (עפ״י דין תורה); מתעב, נתעב; בעל חי שאכילתו אסורה מן התורה.

— **כָּל הַמִּתְחַבֵּר לְטָמֵא טָמֵא***, משל לאמר: כל המתחבר לרשע יֵחָשב כרשע.

טֻמְאָה, נ, אי־טהרה, תועבה, חלאה, חלול משפט הטהרה.

(**טמה**) **הִטָּמָה**, החשב לחסר דעה.

טָמוּן, ז, מקום שטומנין שם; ת, נסתר, נחבא; שמור ומוכן.

טֻמְטוּם*, ז, אדם שקרום מכסה את אברי המין שלו ולא נכר אם הוא זכר או נקבה.

טִמְטוּם*, סתימה; לישה.

— **טִמְטוּם הַמּוֹחַ°**, ז, חסר שכל, בערות.

טִמְטֵם*, פ״י, סתום, סגור; גבול עיסה ועשה אותה קשה, לוש. **הִטַּמְטֵם***, (הִתְטַמְטֵם*), הלוש היטב; היה לבער, לחסר שכל, הִסָּכֵל.

טִמְיוֹן*, ז, אוצר הממשלה.

טְמִינָה*, נ, מקום חם על התנור להטמין בו־ מאכלים כדי שיהיו חמים; פעֻלת המטמין דבר.

טְמִיעָה°, נ, ערבוב, תערובה; התבוללות עם אחד בעם שני.

טָמִיר*, ת, נסתר, נעלם.

טְמִירָה*, נ, הסתרה, הטמנה, פעֻלת המטמין.

טמם* (**טָמַם*, יִטְמֹם***), פ״י, סתום, סכור־ (חסירה). **טִמְטֵם***, ר׳ טמטם.

טמן (**טָמַן, יִטְמֹן**), פ״י, הצפן, כסה והסתר, טמור; *שמור המאכל שיהיה חם. **הִטָּמֵן**, הסתר, התחבא, העלם. **הִטְמִין**, טמון. **הָטְמַן***, היה נסתר ונעלם. **הִטַּמֵּן***, (=הִתְטַמֵּן), הסתר, התחבא הֵעלם.

טמסח*, ר׳ תמסח.

(**טמע**) **הִטָּמַע***, התערב, התבולל, הבלע בתוך־ דבר ואבוד.

טמר* (**טָמַר*, יִטְמֹר***), פ״י, ר׳ טמן.

טֶנֶא, ז, (כ׳ טַנְאִי, ר׳ טְנָאִים), סל נצרים לפֵרות.

טַנְבּוּר*, ז, אחד ממיני כלי זמר.

טִנּוּף*, ז, לכלוך, חלאה; צאה, גלל.

טְנִי*, ז, קערה גדולה של מתכת.

טנן* (**טָנַן*, יִטֹּן***), פ״ע, היה רטוב, קבל רטיבות. **טֻנַּן***, היה רָטֹב, היה מלא רטיבות. **הֻטַּן***, הרטב.

(**טנף**) **הִטַּנֵּף***, התלכלך, היה לא נקי. **טִנֵּף**, פ״י, לכלך, עשה לא נקי. **טֻנּוֹף**, העשה

לֹא נקי. הִטַּנֵּף* (=הִתְטַנֵּף*), התלכלך.

טִנֹּף°, ז, לכלוך: הטא, יָוֵן.

טִנֹּפֶת°, נ, לכלוך; דבר לא נקי; צאה.

טְנָרָה*, נ, מדלה, אבעבועת קשות על עור הגוף.

טַס*, ז, צלחת, קערית; פח רקוע.

ט״ס, ר״ת, טעות סופר, ר׳ שב.

טַסִּית* נ, טס קטן דק, פח רקוע דק.

טַסְקָה*, ילקוט, ארנק, כיס.

טעה (טָעָה, יִטְעֶה) פ״ע, שגה, תעה, נטה מדרך. הַטְעֵה, התעה, הוליך שולל, הַטֵּה מהדרך.

— טָעָה בְּמַקֵּל שֶׁל סוּמָא*, תעה הנה והנה מבלי דעת הדרך הנכונה; היה מְסֻפָּק בדבר מבלי דעת איך הוא.

טְעוּן*, ז, משא דבר; הדבר הנִשא.

טָעוּן*, ת, צריך, חיב, מֻטל עליו.

— טָעוּן מִצְווֹתָיו עַל כְּתֵפוֹ*, כנוי משל על איש מתהדר ומתפאר במצוה או בדבר טוב שהוא עושה.

טְעוּן°, ז, כמות המשא הנתנת להטען על עגלה או ספינה וכיו״ב.

טָעוּת*, נ, (ר׳ טָעֻיוֹת*), שגיאה, משגה; כנוי לאליל.

— טָעוּת סוֹפֵר*, נ, שגיאה בכתב יד.

— טָעוּת הַדְּפוּס*, נ, שגיאה של הדפוס.

— יֵאוּשׁ טָעוּת*, ז, הסח הדעת מדבר בטעות.

— מִקַּח טָעוּת*, ז, קניה בשגיאה, קניה שאין לה תקף.

— טָעוּת לְעוֹלָם חוֹזֵר*, (חוֹזֶרֶת*), חק ידוע בהלכה ובחיים כי טעות בחשבון חוזרת גם אחרי זמן רב ואינה בכלל הונאה.

טָעִים°, ת, נעים וטוב בטעמו.

טְעִימָה¹, נ, מעשה המועם קצת מן האכל; צביעת חלק קטן מהחמר שצריך לצבע לראות אם הוא עשוי כהגן.

טְעִינָה*, נ, פעֻלת הטוען ועומס משא על־; דקירה בחרב.

טעל״פ, ר״ת, טעם לפגם.

טעל״ש, ר״ת, טעם לשבח.

טעם (טָעַם, יִטְעַם), פ״י, בחון מאכל, לקוח קצת ממאכל אל הפה לדעת טעמו; לקוח מעט מאכל או משקה אל הפה; הרגיש, חוש. הַטְעֵם*, תת לאחר לטעם מאכל; הסבר, באר דבריו; שים נגינה על מלה או הברה בכונה, הרם קול מלה או הברה בכונה להעיר את אזן השומע. הָטְעַם°, היה מטעם, היה בחון (מאכל).

טַעַם, ז, (כ׳ טַעֲמִי, ר׳ טְעָמִים, ס״ר, טַעֲמֵי), איכות המאכל כפי שהוא מרגש בחך; שכל, תבונה, חכמה; פקודה, מצוה; דעה, סברא; *יסוד, סבה שבשבילה נעשה או נאמר דבר; נגינה, החלפת קול הקריאה לפי חבור הדברים והפסקם.

— לֹא מִן הַטַּעַם הַזֶּה*, לא זהו הטעם העקרי שלי.

— דְּבָרִים שֶׁל טַעַם*, ז״ר, דברים נאמרים לפי הדעת והשכל.

— מַה טַּעַם*, מה הסבה והיסוד לדבר? מדוע?

— מִלּוֹת הַטַּעַם*, (בדקדוק), המלים המשמשות לקשר השמות והפעלים.

— פִּסְקֵי טְעָמִים*, ז״ר, סמני הנגינות שבמקרא.

טען (טָעַן, יִטְעַן), פעו״י, העמס משא על בהמה וכדומה; היה עמוס, נשוא; נשוא פרי; היה הרה בולדות; דקור, דפוק את החמור או את הסוס(?); *תבוע איש דבר בהנהה כי חיבים לו; ערוך דבר תביעה או התנצלות; שאול שאלה; הצטרך. הִטָּעֵן*, היה נאשם בדבר; היה מחֻיב, היה חיב. טֹעַן, הָדְקַר. הַטְעֵן*, עמֹס, נשוא וסבול.

— טְעָנוֹ חִטִּים וְהוֹדָה לוֹ בִשְׂעוֹרִים*, מבמא משל על איש שעונה תשובה

שלא מעין השאלה.

טֹעַן*, ז, משא, מעמסה, כבד.

טַעֲנָה*, נ, תביעה, דרישה, שאלה; טעם, נמוק לחזק תביעה; וכוח ועריכת דברים בין תובע ונתבע; תשובה, תוכחה.

טַף, ז, שם קבוץ לילדים קטנים, כל בני הבית הקטנים.

טִפָּה*, נ, (ר׳ טִפּוֹת* גם טִפִּים)*, נטף, אֶגל, רסיס מים; כנוי למחלת כאב בפרק.

— **מִטִּפָּה לְטִפָּה מִתְמַלֵּא הַהִין***, משל עממי לאמר: דברים קטנים מתאספים יחדו לדבר גדול.

טִפּוּחַ*, ז, גדול וטפול.

טָפוּחַ*, ת, נרטב במים, לא יבש.

טָפוּי*, ז, ביצת החרקים.

טִפּוּל*, ז, שמירה על דבר, התעסקות בדבר ביגיעה, דאגה לדבר, טרחת גדול בנים; דבר שהוא נוסף ומְחֻבר לדבר אחר; משיחה, טיחה.

— **טִפּוּלֵי נָשִׁים***, ז״ר, תמרוקי נשים.

טִפּוּס*, ז, מין; דפוס; °תכונה טבעית; תבנית ראשונה, שלא נעשה בדמות אחרת.

טָפוּף*, ת, במדה מְדיקת, לא גדושה ולא מחוקה, °עבֹת (ברבוי שערות).

טַפּוּת°, נ, ילדות, ימי חיי האדם כשהוא נחשב בין הטף.

טֶפַח, טֹפַח, ז, מדת רחב כף היד.

— **טֶפַח עָצֵב***, ז, טפח מצמצם ולא מְרוח.

— **טֶפַח שׂוֹחֵק***, ז, טפח מְרוח ומרחב.

— **טוֹב טֶפַח (עֲשָׂרָה טְפָחִים) וְעוֹמֵד מִמֵּאָה אַמָּה וְנוֹפֵל***, משל עממי לאמר: טוב דבר קטן ודאי ובטוח מדבר גדול שהוא בספק.

טֹפַח*, ז, אחד ממיני הקטניות.

טפח* (**טָפַח*, יִטְפַּח***), פעו״י, צבה, התנפח; היה לח, רטב; הכה, הכה בכף היד; התגאה, התנשא. **הִטְפִּחַ***, הֻרְטב. **טִפֵּחַ**, הִרחב, בִּקע; גִּדל, טפל בילד; מִשמש ביד; *הכה; אסוף, קבץ (נוזלים ביד). **הִטְפִּחַ***, עשה לח.

טְפָחַ, ר׳ טפוח.

טְפָחָה*, נ, טפח, מדת רחב כף היד; דבר מדוד; אבן בולטת מהקיר בראשו לשים עליו קורות התקרה.

טִפְחָה°, נ, אחד מטעמי המקרא (֖).

טִפְטוּף*, ז, ירידת טפות.

טִפְטֵף*, פ״ע, נטוף, הורד נטפים; שלוח קרני אור; הלוך ודעוך (אור).

טְפֵי, תה״פ, יותר, עוד; הרבה.

טָפִי*, ז, כלי שפיו צר ומוציא מהנוזל שבתוכו טפות טפות.

טָפִיחַ*, ז, כלי לצקת בו מים על הידים לרחיצה; מדה של יין; קרקע רטובה; מין פול.

טָפִיחַ*, ת, איש שחור מאוד.

טְפִיחָה*, נ, הכאה בפטיש וכיו״ב; מדידה בטפח.

טַפִּיט*, **טַפִּיטָן***, ז, מרבד, שטיח, מכסה לסוס.

טַפִּיל*, ז, חיה או צמח דבוק לגוף אחר והוא נזון ממנו.

טְפִילָה*, נ, ר׳ טפול; כלכלה, הוצאת הכלכלה; דבר צדדי, לא עקרי.

טַפִּילִי°, ת, שיש בו מטבע הטַּפִּיל להִזון מגוף אחר.

טְפִיפָה°, נ, נטיפה, פעלת המזיל נטפים, הטפת נטפים (בפיוט); הליכה בצעדים קטנים ומהירים.

טפל (**טָפַל, יִטְפֹּל**), פ״י, הוסף, הִצמד, הדבק (דבר צדדי לעקרי); יַחס ל־; טוח, משוח על־; תלה דבר בדבר אחר; שים מקום לדבר. **הִטָּפֵל***, התחבר, הדבק, אל־; הִקשר עם־; החל לדבר ולהתוכח; (־ב־), התעסק בדבר. **טִפֵּל**, עסוק שעה ב־. **הִטַּפֵּל*** (=הִתְטַפֵּל*), הִטָּפֵל.

טָפֵל*, ת, נוסף; דבר צדדי, לא עקרי; תפל,

דבר שאין לו טעם, מאכל חסר מלח.

טַפְלָא*, ז, ילד קטן.

טְפֵלָה*, נ, מה שמדביקים על דבר; דבר טפל לדבר אחר; טיח הדבק בתנור או בכלי לתוספת ולהשלמה; (בדקדוק), אות שמושית.

טַפְלוּת°, נ, טבע דבר שהוא טפל ולא עקרי.

טְפֵלִי*, ת׳ מה שהוא טפל לדבר.

טֹפֶס*, ז, הנֹסח הקבוע של שטר ובו מקום פנוי לכתיבת הפרטים המשתנים בכל מקרה (התרף); °העתקה; תכן דברים, תמצית.

טִפֵּס* (על), פ״ע, עלה על־, עלה על הר או על כל מקום גבוה על ידיו ועל רגליו. הִטְפִּס*, העתק, עשה טפס של שטר. הָטְפַּס*, היה מעתק.

טִפְסָר, ז, שר, מושל; שר צבא, ראש הצבא.

טפף (נמצא רק במקור; טָפוֹף), פ״ע, הלוך בצעדים קטנים ומהירים; *פ״י, מלא המדה עד הגדות.

— מִדָּה טְפוּפָה*, מדה מלאה עד הגדות.

טפש (טָפַשׁ, יִטְפַּשׁ), פ״ע, היה שמן, התכסה בשומן; היה חסר דעת. טִפֵּשׁ*, טפוש; דִבר דברי שטות; עשה לשוטה. הִטַּפֵּשׁ*, (=הִתְטַפֵּשׁ), הִסְכל, היה לכסיל ובער.

טִפֵּשׁ*, (טִפְּשָׁן* להגדלה, נ, טִפְּשָׁה*, טִפֶּשֶׁת*), ת, כסיל, שוטה, בער, חסר שכל.

טִפְּשִׁי°, ז, מעשה שטות.

טִפְּשׁוּת*, נ, סכלות, חסר שכל, בערות, העדר דעת.

טִפְּשִׁי°, ת, מטבע הטפש.

טַצְדַּק*, ז, תחבולות, ערמות.

טֶקֶס°, ז, (ר׳ טקסים), מנהג סדר, ארח עולם; קבוצת הקערות ומכשירי השלחן.

טִקֵּס*, פ״י, סדר, ערוך.

טַקְסִים*, ז, ר׳ טַכְסִים.

טרבל

טְרְבָּל*, ז, מורג; °מכונת הדיש, מחבטה.

טרד (טָרַד, יִטְרֹד), פעו״י, מטפף בלי הפסק; דחה, דחוף; *הַרחק, גרש; הוריק כלי; עֲסק, עִנין; בוא בלי הפסק. הִטָּרֵד*, היה מֻרחק; מגֹרש; התבלבל. טָרֵד*, בלבל והציק בשאלות; גרש. הַטְרֵד*, גרש; העסק; בלבל.

טִרְדָּה*, נ, טרח, התעסקות; ענין; דאגה, חסר מנוחה; עסוק המחשבה.

טַרְדָּן*, ת, שדרכו להטריד ולהטריח אחרים.

טרה* (טָרָה*, יִטְרֶה*), פ״ע, (שָׁקוֹל וְטָרֹה*), נשוא ונתון, התוכח, דבר על־.

טֵרוּד*, ז, גרוש; השכחה; הפרעה.

טָרוּד*, ת, עסוק, לא פנוי; דואג ל־; חרד אל־.

טָרוֹחַ*, ת, מטריד, הבא בעמל.

טָרוּט, ת, מי ששערות ריסי עיניו מעשות הדלות; עגלגל, סגלגל.

טְרוּנְיָה*, נ, חזקה, אמיצות; אבירות לב, קשי לב.

טֵרוּף*, ז, (־הַדַּעַת*), שגעון; נדנוד.

טרז* (טָרַז*, יִטְרֹז*), פ״י, הכין צִיורים לבגד מרקם.

טַרְזָן°, ז, איש מתהדר בלבושו.

טַרְזָנוּת°, נ, טבע איש מתהדר בלבושו, אהבה להתהדר בלבושים.

טרח* (טָרַח*, יִטְרַח*), פ״ע, עמל, יגוע. הַטְרַחַ*, העמס, הכבד על איש לעסק בדבר, עיף, הוגע, הצק; השלך ארצה (?).

— מִי שֶׁטָּרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת יֹאכַל בְּשַׁבָּת*, משל לאמר: מי שעמל יאכל פרי עמלו.

טֹרַח, ז, (ר׳ טָרְחֲכֶם), משא, נטל, מעמסה; יגיעה, עמל.

טִרְחָה*, (ר׳ טְרָחוֹת*), נ, יגיעה, עמל, טורח; הכבדה; דאגה, חסר מנוחה.

טַרְחוּת°, נ, טרח, טרחה, יגיעה.

טָרָט*, ז, אדם פשוט, בן דלת העם.

טַרְטֵן*, פ״ע, הלוך או רכוב במשקלת והתאמצות לבלי נטות ימין ושמאל.

טַרְטָן*, ז, קנה משקל, פלס.

טַרְטֵר*, פ״ע, הכרז, התרומם (הקול).

טָרִי, ת, לח, נוזל; °חדש, חי; רענן, לא יבש; לא עתיק.

טְרִי*, ז, לַחָה, מֻגְלָה.

טַרְיָא*, נ, שיחה, משא ומתן (שַׁקְלָא וְטַרְיָא*).

טְרִיבוּט*, ז, מס, מכס.

טְרִיגוֹל*, טְרִיגוֹן*, ז, מְשֻׁלָּשׁ, צורה בעלת שלש זויות.

טְרִיז*, ז, יתד רחבה חדה בקצה האחד וכַדה בקצה השני, ישתמשו בה לבקע דבר, ר׳ פסל.

טְרִימָה*, נ, מאכל עשוי מפרות כתושים ושחוקים מעט.

טריז

טְרַיְקְ*, נ, מעין לוח עם מסגרת סביב להגיש עליו תקרבת לאורחים וכדומה.

טָרִית*, ענת ביצים וקמח; דג קטן מלוח[1].

טְרַכְסִיד*, ז, סִיד מערב בחול לטיח ולשים בין אבני הבנין וכדומה.

טֶרֶם, תה״פ, (לפני פעל) עוד לא; לפני אשר.

— בְּטֶרֶם, (לפני פעל) לפני אשר; (לפני שם לפעמים) לפני.

[1] טרית сардинка, Serdelle. sardine

טרם* (טָרַם*, יִטְרֹם*), פ״י, הקדם, עשה דבר טרם דבר. טֵרֵם*, הִטְרִים*, טרוס.

טַרְמִיטָה*, נ, ביצה שנתבשלה רק מעט.

טרם* (טָרַם*, יִטְרֹם*), פ״י, רקום בחוטי זהב.

טַרְסִי*, ת, רוקם בחוטי זהב; אורג אמן; חופר מתכיות.

טַרְסְקָל*, ז, כסא או שלחן בעל שלש רגלים; סל.

טרף (טָרַף, יִטְרֹף), פ״י, (גם עם ב־), רטוש, חנוק והמת; דרוס ורמוס והמת; *ערבב וסכסך על ידי נענוע והכאה חזקה; חבוט, הכה; פסוק וגזור שבשר בהמה איננו כשר לאכלה; לקוח דבר מאיש בחזקה (בעד חוב); החסר, הפחת. הִטָּרֵף, הִדָּרֵס, רֻטּשׁ; *(־הַדֵּעָה), התבלבל, בוא במבוכה, אבד דעתו; היה לא כשר לאכלה; (־הַשָּׁעָה), עבור פתאם. *טָרֵף, טרוף; (־אֶת לִבּוֹ), הכה על החזה לאות חרטה וצער. טֹרַף, הֻדְּרַס על ידי חיה; *(־סְפִינָה בַּיָּם), הֻטְרַד על ידי סער חזק. הִטְרִיף, תת אכל, כלכל; *פסוק וגזור שבשר איננו כשר לאכלה.

— טָרוֹף הַקְּלָפִים*, ־הַגּוֹרָלוֹת*, סכסך וערבב את הקלפים במשחק, או את האבנים או הפתקאות שמטילים לקלפי לחרוץ על פיהן דבר מספק.

— בְּשַׂר טָרוּף*, ז, בשר קצוץ ורסוק.

טָרָף, ת, קטוף מעץ; רענן(?); *עלה מעץ.

טֶרֶף, ז, (כ׳ טַרְפִּי), בשר החי הדרוס והנטרף על ידי חיה רעה; אכל, צידה, מזון; עלה מעץ.

טְרֵפָה, נ, בהמה דרוסה ונטרפת על ידי חיה רעה; *לקוי במכה שקשה לו לחיות בה עוד; מאכל שאיננו ראוי על פי הדין לאכילה; לקוי בגוף בעל חי שאפשר שימות על ידו.

טִרְפָּה*, נ, (שְׁטַר־), שטר מצד בית דין לטרף ולקחת בחזקה נכסי בעל חוב.

טַרְפוּת°, נ, סְגֻלַּת מה שהוא בלתי כשר לאכילה.

טַרְפַּחַת*, נ, שלחופית, אם.
טַרְפֵּס*, פ"ע, הלוך אנה ואנה, שוטט.
טַרְפֵּשׁ*, ז, יותרת על הכבד, חלב המכסה את הכבד.
טרק* (טָרַק*, יִטְרֹק*), טָרֵק*, הַטְרֵק*, פ"י, דפוק, חבוט; ערבב משקה ממטה למעלה.
טְרַקְלִיל*, ז, קורה נתונה על עמוד תקוע בארץ לדלות על ידה מים מבאר.
טְרַקְלִין*, ז, אולם, חדר גדול.
טָרֵשׁ*, פ"י, בַּקַע; הכה בפטיש להדק.
טַרְשָׁה*, נ, מכירת סחורה בהקפה על מנת לשלם אחר כך; קנית סחורה על מנת לקבל אותה אח"כ לפי המחיר שיהיה אז בשוק.
טְרָשִׁים*, ז"ר, סלעים.
— אַדְמַת טְרָשִׁים*, נ, אדמה מכסה סלעי אבנים; אדמה שאינה ראויה לזריעה.
טִשְׁטוּשׁ*, ז, מקום מחוק בכתב; מחיקה; הַפסד צורת אות או אותיות באפן שקשה לקרא.
טִשְׁטֵשׁ*, פ"י, מחוק, מחה; לכלך כתב; רכך (אדמה) כמו טיט. טְשְׁטוּשׁ*, הָמחק, הֻפסד (כתב) עד בלי יכלת להקרא; התלכלך.
הִטַּשְׁטֵשׁ*, (=הִתְטַשְׁטֵשׁ), הִמחה, המחק, היה (כתב) בלתי ברור.
טשש* (טָשׁ*, יָטֹשׁ*), פ"י, לכלך, הרטב.
טש"ת, סא"ר, מע"ק, גד"ד, ר"ת, טלה, שור, תאומים, סרטן, אריה, בתולה, מאזנים, עקרב, קשת, גדי, דלי, דגים, — אלה הם י"ב המזלות, ר' מזל.

י

י, האות העשירית בא"ב העברי ושמה יוד; סמן המספר — עשרה.
י"א, ר"ת, יש אומרים; יש אומרים; ירא אלהים; ירחמהו אל.
יאב (יָאַב, יִיאַב), פ"ע, (־ל־), השתוקק, חשוק, התאוה.
יאה (יָאָה, יִיאָה), פ"ע, היה נאה וראוי לדבר.
הִתְיָאֵה*, הראה את עצמו יאה ונאה.
יָאֶה*, ת, נאה, ראוי, יפה, נחמד למראה.
— יָאֶה וְיָאֶה*, ת, נחמד מאד, יפה מאד.
יְאוֹר, ז, ר' יאֹר.
יֵאוּשׁ*, ז, מצב האיש שחדל לקוות, שאבדה לו כל תקוה, אבדון התקוה; הסח דעת מ־.
יָאוּת*, תה"פ, נאה, הגון, טוב.
— כְּיָאוּת°, תה"פ, כצרך, כמו שראוי להיות.
— וְיָאוּת*, וכך צריך להיות, והדבר נכון.
יא"י, ר"ת, ישוב ארץ ישראל.
(יאל) הוֹאֵל, פ"ע, היה לכסיל ובער, עשה אֱוֶלֶת. הוֹאִיל, הִסכם, רצה, התרצה, הטה לב לדבר; החל לעשות דבר אחרי פקפוק.
יא"ל, ר"ת, יש אם למקרא; יש אם למסרת; יזכרם אלהים לטובה.
יְאֹר, ז, נילוס, נהר מצרים; נהר (לפעמים); אגם, מקוה מים.
(יאש) הוֹאֵשׁ, פע"י, (מ־, על־), הסח דעת מדבר; חדל מקוות, אבוד תקוה. יָאֵשׁ, חַסר מתקוה את־. הִתְיָאֵשׁ*, הוָאשׁ; (—מִדָּבָר) חשוב שאי אפשר להשיג עוד הדבר, חשוב שהדבר אבד מבלי לשוב; שכוח, נטוש מלב.
— אַל תִּתְיָאֵשׁ מִן הַפֻּרְעָנוּת*, משל לאמר: אל תבטח ביותר ואל תשכח את הענש העתיד לבוא.
יאת, ר' אות.
(יבב) יַבֵּב, פ"ע, בכה בכי מקטע, ילל, צעוק.

יְבָבָה*, יַבָּבָה*, נ, קול נכאים מְקטע היוצא מן השופר; בכי, בכיה.

יְבוּל, ז, פרי תבואת הארץ; מטר סוחף, (איוב כ, כח. ילין).

יִבּוּם*, ז, נשיאת אשת האח שמת בלי בנים לאשה.

יִבּוּשׁ°, ז, פעלת המיבש, עשית דבר יבש, הסרת לחות מדבר.

יַבְחוּשׁ*, ז, מין זבוב עוקץ קטן, בקה, יתוש.

(יבל) **יַבֵּל***, פ״י, הסיר מן האדמה את העשבים הרעים, וביחוד את היבלית (ר׳ שם); הסיר יבלות או מזיקים מן העץ; הוליד, הביא; °עשות חג היובל לאחר (בלשון הלצה). **הוֹבִיל**, נהוג, נהל, הוליך; הבא מנחה בסמביות. **הוּבַל**, היה נהוג; הובא (מנחה בסמביות).

יָבָל, ז, (ס׳ יְבַל, ר׳ יְבָלִים, ס״ר, יִבְלֵי) זרם מים, פלג, נחל, יובל.

יַבְלָה, יַבְלִית°, נ, מין עשב רע הצומח בשדה [1].

יַבֶּלֶת, נ, (ר׳ יַבָּלוֹת), ספחת קשה בעור; בהמה בעלת יבלות; *ספחת על קלפת העץ; °כעין כפתר עור קשה בבשר הרגלים או הידים.

יַבַּלְתִּי*, ת, מטבע היבלת.

יָבָם, ז, אחי הבעל, גיס; *הלוקח את אשת אחיו שמת בלי בנים.

— **שׁוֹמֶרֶת יָבָם***, נ, אשה שמת בעלה ולה אין ילדים ומחכה ליבום או לחליצה.

(יבם) **יַבֵּם**, פ״י, נשוא את אשת האח שמת בלי בנים לאשה. **הִתְיַבֵּם***, הנשא ליָבם.

יְבָמָה, יְבֶמֶת, נ, אשת האח; אלמנת איש שמת בלי בנים ועליה להנשא לאחיו או לחלץ; אשת אחי הבעל.

— **יְבָמוֹת***, שם המסכת התלמודית העוסקת בדיני יבום וחליצה.

יְבָמוּת*, נ, יבום, נשיאת אשת האח המת בלי בנים לאשה.

יב״ע, ר״ת, יונתן בן עוזיאל.

(יבר*) **הוֹבִיר***, ר׳ בור, הבר.

יַבְרוּחַ*, ז, מין שיח נותן ריח טוב ועושה פרי תפוחים קטנים, ר׳ דודאים.

יבש (**יָבֵשׁ, יִיבַשׁ**), פ״ע, חרוב, חסור לחות לגמרי, חסור מים; (־יָד) חסר כח בתנועה. **יַבֵּשׁ**, חַסר לַח או מים, עשה ליָבֵשׁ. **הוֹבִישׁ**, יַבֵּשׁ; הַכלם, הביא במבוכה; הִפָּלֵם; חדול מהיות. **הִתְיַבֵּשׁ°**, יבוש.

יָבֵשׁ, ת, חרב, חסר לחות.

— **עֵץ יָבֵשׁ**, כנוי לאיש שאינו מוליד ילדים.

— **יָבֵשׁ כְּחֶרֶס**, משל ודוגמא ליֹבש גמור ומוחלט.

יֹבֶשׁ°, ז, חֹסר לחות, מצב דבר יבש.

יַבָּשָׁה, נ, חלק הארץ שאינו מכֻסה מים; ארץ יבשה, חרבה; מקום יבש.

יַבֶּשֶׁת°, נ, יבש; חסר לחות.

יַבֶּשֶׁת, נ, ר׳ יבשה; *פרי או ירקות מיֻבשים.

י״נ, ר״ת, יש נורסים (יש מנסחים); יין נסך.

יָגֵב, ז, שדה חריש, שדה זרע.

יֹגֵב, ר׳ יוגב.

(יגה) **יָגָה**, פ״י, העצב, הדכה, גרום תוגה; ר׳ הגה. **הוֹגָה**, **יֻגָּה**.

יָגוֹן, ז, (ר׳ יְגוֹנִים° גם יְגוֹנוֹת°), עצב, תוגה, צער, דאגה, כאב נפש המדכא את האדם.

יָגוֹר, ת, מפחד, ירא.

יָגִיעַ, (או: **יְגִיעַ**), ת, יגע, עיף, רפה כח. ז, עמל, מאמצי כח; פרי עמל, רכוש שבא בעמל.

— **יְגִיעַ כַּפַּיִם**, ז, פרי עמל, רכוש הבא בעמל ועבודת ידים.

יְגִיעָה, נ, עמל, מאמצי כח, יגיע.

ינע (**יָגַע, יִינַע**), פ״ע, (ב־), טרוח, עמול, אמץ

[1] יבלה, יבלית, ежа, Knaulgras chiendent (Dactylis glomerata)

ידים בעבודה; עבוד עד לעיפות, עד בלי השאר כח לעבד; חלש מרב עבודה. *פ״י, גרום להיות יָגֵעַ, הצק וִיגע. יַגֵּעַ, גרום להיות יָגֵעַ, הכשל כח איש בעבודה; *ענה, צער, הצק. הוּגַע, יֻגַּע, הִתְיַגֵּעַ*, יגוע; הצטער, הענה.

— יָגַעְתִּי וּמָצָאתִי–תַּאֲמִין, יָגַעְתִּי וְלֹא מָצָאתִי–אַל תַּאֲמֵן, לֹא יָגַעְתִּי וּמָצָאתִי–אַל תַּאֲמֵן*, מבטא ידוע לאמר: העובד יאכל פרי עבודתו ובלי עבודה לא ישיג האיש כלום.

— יָגַעְתָּ וּפָתַחְתָּ יְגַע וּסְתוֹם*, משל לאמר: אתה קלקלת לך ותקן.

— הַגַּע עַצְמְךָ*, (הַגִּיעִי*, הַגִּיעוּ*), שים אל לבך, חשוב בעצמך.

יְגִיעָה, ת, עֲיֵפוּת, חלש מעבודה; מכביד, מלאה.

יָגָע, ז, פרי עמל, קנין הבא על ידי יגיעה.

יְגִעָה, נ, ר׳ יגיעה.

יגר (יָגֹר, יָגוּר, ע״ד שרש גור), פ״ע, (־מפני־), פחוד מפני דבר העתיד לבוא, ירוא, דאוג; בלוע אל תוכו לאט לאט (ב״י).

יְגַר, ר׳ גל.

יָד נ, (זוגי יָדַיִם, ר׳ יָדוֹת), אבר הזרוע עם הכף והאצבעות; הרגל הקדמית של הולכי על ארבע; עזרה, כֹּח, גבורה; יכלת, אפשרות לעשות דבר; נבואה, חזון; שלטון, ממשלה; מקום; מצבת זכרון; צד (שפת נהר); פעם; חלק; ציר האופן; צדי הכסא, משענות; *נצב; חלק בולט מהכלי שתופשים אותו בו; עֹקֶץ שהפרי מחבר בו אל הענף; חלק הבגד המכסה את היד; בא כח; רמז וסמן לנדר או לשבועה או להקדשה; (־נְיָר־), מספר קבוע של גליונות ניר המסדרים ונמכרים יחד.

— שְׁתֵּי יָדוֹת, שתי שלישיות; שָׁלֹשׁ יָדוֹת, שלש רביעיות; אַרְבַּע יָדוֹת, ארבע חמשיות; וכו׳.

— יָדַיִם*, שם מסכת תלמודית.

— יְדֵי־ חֲמוּת*, חֲמוּמוֹת*, פלוני כעסן ומהיר לנקם.

— יְדֵי־ יָפוֹת*, יְדֵי־ רָפוֹת*, פלוני מהיר וזריז באכילה, חוטף ואוכל.

— יָדַיִם מוֹכִיחוֹת*, ראיות ברורות ונכוחות.

— יָד מְבֹרֶכֶת*, יָד קַלָּה*, נ, יד מצליחה, שבכל דבר שהיא נוגעת בו מצליח (באמונת ההמון).

— בּוֹא לִידֵי־*, הגיע לעשות איזה דבר.

— הָיֹה יַד־ בְּ־, עשה רעה, נזק.

— הָרִים יָד, נָשׂוֹא יָד בְּ־, מרוד, קשור, התפרץ מפני־.

— הַשֵּׂג יָד, הצליח, מצוא.

— יָצוֹא וְיָדָיו עַל רֹאשׁוֹ*, לא הצליח; יצוא בפחי לב; יצוא מבלי לקחת אתו כלום.

— יָצוֹא יְדֵי הַבְּרִיּוֹת*, עשות רצון הבריות.

— יָצוֹא יְדֵי חוֹבָתוֹ*, מלא את חובתו.

— מָטָה יָדוֹ, ירד מנכסיו, היה לעני.

— מַלֵּא יָד, מסור כח והרשאה; קדש, חנוך.

— מָצוֹא יָד, השג דבר.

— מָצוֹא יָדָיו, מצוא האמצעים לעשות דבר, הצליח לעשות דבר.

— מָשׁוֹךְ יָד מִ־, התרחק מדבר, לא עשה אותו.

— נְטִילַת יָדַיִם*, נ, רחיצת הידים, (ביחוד לפני האכילה ובבקר לפני התפלה).

— סֶלַע הַבָּא בְּיָדַיִם*, ר׳ סלע.

— עוֹדְךָ בְּיָדְךָ*, בטוי לאמר: כל זמן שאתה עודך בחיים.

— שִׂים יַד לְפֶה, החרש, שתוק, דום.

— שָׁלוֹחַ יָד, פשוט יד לעשות דבר.

— שָׁלוֹחַ יָד בְּ־, לקוח במעל; הכה, נגוע.

— שָׁלוֹחַ יָד בְּנַפְשׁוֹ, המית את עצמו.

— בְּיַד־, ברשות, בשלטון.

— בְּיַד־, בִּידֵי־, עַל יַד־*, עַל יְדֵי*, (שְׁלוֹחַ דָּבָר־), באמצעות, להראות על האיש שמוסרים לו דבר להולכה או לעשותו.

— כְּיַד, מ״י, כדי היכלת, כראוי.

— כִּלְאַחַר יָד*, תה״פ, דרך אגב, אגב ארח (אורחא); שלא כדרך עשיה.

— לְיַד־, אצל.

— לִידֵי*, מ״י, עד, אל.

— מִיַּד*, תה״פ, תכף, בלי אחור זמן, כרגע.

— מִיַּד, או מִידֵי*, מן, מ־.

— מִיַּד לְיָד, בידו הוא ולא על ידי אחר.

— עַל יַד, מ״י, אצל, קרוב ל־.

— עַל יְדֵי שֶׁ*, בגלל, בסבת.

— עַל יָד, עַל יָד*, מעט, מעט, זה אחר זה.

— יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה*, ־לְעֶלְיוֹנָה*, בידו הרשות לבחר בטוב שבשני דברים.

— יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה*, אין בידו הרשות לבחר, כי אם השני יוכל לבחר את הטוב.

— לֹא הָיָה בְּיָדוֹ*, לא ידע מה לענות, לא ידע את התשובה.

— אֵין שְׁתֵּי יָדַיִם זוֹכוֹת כְּאַחַת*, בטוי לאמר כי אין שנים יכולים לזכות בדבר אחד, או זה זוכה או זה זוכה.

י״ד, ר״ת, יש דורשים.

ידד, ר׳ ידה.

י״ד שח״ט ד״ם, ר״ת, של שבעת הנוזלים המכשירים לקבל טֻמאה והם: יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים.

ידה (יָדָה, יִידֶה), פ״י, השלך, זרוק, ירה. יַדֵּה, יַדֵּה; גדע, הפיל, מגר ארצה. הוֹדָה, בקש סליחה על חטאות; הלל, שבח, פאר; הכר אמתות דבר; הגד (בעל כרח) כי הדבר אמת; הרגש רגש הכרת תודה או הביע אותו בפה; (־ל־) הכר אמתת דעת איש; (־ב־), הכר אמתת ענין. הִתְוַדָּה, השתחוה ארצה; הגד איש (בעל כרחו) כי אכן חטא איזה חטא; בקש סליחה על חטאות.

יְדוּד*, ז, ניצוץ, זיק אש; דוד, סיר גדול.

יַדּוּעַ, ז, בעל חי דומה לעכבר ארך ועבה הזנב[1].

יָדוּעַ ת, שיודעים ומכירים אותו, גלוי, נודע; °קבוע.

— כַּיָּדוּעַ*, תה״פ, ברור, כנודע וגלוי לכל.

— כַּיָּדוּעַ שֶׁ־, ידוע כי.

יָדִיד, ז, (ס, יְדִיד, כ, יְדִידִי), אהוב, חביב, ראוי לחבה; רֵעַ, חבר; *כנוי לבית המקדש.

יְדִידָה, נ, אהובה, חביבה; רֵעָה, חברה.

יְדִידוּת, יְדִידוֹת, נ, דבר נחמד, מחמד; רֵעוּת; אהבה.

יְדִיעָה, נ, הכרת דבר, דֵּעַ; °שמועה, בשורה; פרסום איזה דבר; °למוד.

— יְדִיעַת הַטֶּבַע°, נ, למודי הטבע לפרטיו.

— ה׳ הַיְדִיעָה°, ה׳ הבאה לפני השם והתאר הנודע מקדם או שהוא ידוע בכלל.

ידע (יָדַע, יֵדַע), פ״י, הכר דבר בברור; הכר את איש; חוש, הרגש; היה מְלֻמד בדבר; ראה מראש; חקור והתבונן, הבן והשג דבר ברוח; אהוב על ידי הכרה; בוא אל אשה; שבור, הרוס; הִוָּדַע, הֵראה לעינים, הִגלה; הִגלה בשמו לזולתו; היה ידוע ומפרסם; הֵענש; הושם למשמרת. יַדֵּעַ, קבוע; הַראה תת ידיעה לאחר. הוֹדִיעַ, הַשמע לאיש דבר; גרום שידע איש דבר; באר דבר; פרסם; יסר, ענוש. הוֹדַע, הָשמע, היה ידוע. הִתְוַדַּע, התגלה, היה ידוע ונכר, הִגלה בשמו לזולתו; *היה מְפֻרסם.

— יוֹדֵעַ וּמַכִּיר*, יודע את־ פנים.

יֶדַע°, ז, ידיעה, דַּע, הכרת דבר.

יַדְעָן°, ז, איש יודע הרבה.

יַדְעָנוּת° נ, ידיעת דברים רבים.

---

[1] ידוע, тушканчик Springmaus gerbaise jerboa

יִדְּעֹנִי, ז, מכשף, אשף, קוסם.

יָהּ, שם האלהים (בסגנון הפיוטי); להוראת החזוק והגדל (מרחב־יה, רחב מאד בלי קץ). *מ״ק, אלי, לו.

יהב, (במקרא בא רק הצווי; הָב, הָבָה, הָבִי, הָבוּ), נתון; *הֵעמס, הַטען.

— יָהַבְתִּיו בְּחַפְתִּי*, שמתיו בכיסי, לאמר: רמיתיו וגברתי עליו.

יְהָב, ז, משא, נֵטל; תקוה, תוחלת.

(יהד) יָהַד°, פ״י, גַּיֵּר, הכנס אל כנפי היהדות. הִתְיַהֵד, היה ליהודי, קבל על עצמו את היהדות.

יַהֲדוּת°, נ, תורת היהודים, מנהגיהם, חייהם ונמוסיהם.

יַהוּד°, ז, פעלת המַיהד והמגַיר.

יְהוּדִי, ז, משבט יהודה, מארץ יהודה; *בן ישראל, ישראלי.

יְהוּדִי*, ת, של יהודי, הנוגע ליהודים.

יְהוּדִיָּה, נ, בת ישראל.

יְהוּדִית, תה״פ, בלשון היהודים, עברית; °הסופרים האחרונים משתמשים בשם זה לשפה הזרגונית־האשכנזית, וכן לכל השפות הזרות שהיהודים משתמשים בהן בינם לבין עצמם, יודית.

יְהוָֹה, שם פרטי לאלהי ישראל, אלהי העולם כלו (מלה זו נקראת: „אֲדֹנָי״, ובהיותה נקודה „יֱהֹוִה״ תקרא: „אֱלֹהִים״).

יָהִיר, ת, גבה לב, בעל גאוה.

יְהִירוּת*, נ, גאוה, גאון, רום לב.

יה״כ, ר״ת, יום הכפורים.

יהל, ר׳ אהל.

יַהֲלֹם, ז, מין אבן טובה שקופה וקשה מאד אשר אין לה כל גון[1].

יהר* (יָהַר*, יִיהַר*), פ״ע, מצוא עֹז בלבו. הִתְיָהֵר*, התגאה, התנשא.

יה״ר, ר״ת, יהי רצון.

[1] יהלם алмаз, Diamant

יַהֲרָה*, נ, יהירות, גאוה, רום לב.

יהר״מ, ר״ת, יהי רצון מלפניך.

יוֹבִים°, ז, שם אליל היונים.

יוֹבֵל, ז, (ר׳ יובלים), אַיִל, זכר מן הכבשים; שופר; (ר׳ יוֹבְלוֹת*), שנת החמשים שאחרי שבע שמטות.

— חַג הַיּוֹבֵל°, ז, חג למלאות חמשים שנה, חג למלאות מספר שנים ידוע.

יוּבַל, ז, פלג, תעלה; מעין, עין.

יוֹגֵב, ז, אכר, עובד אדמה, עובד בשדה.

יוּד*, (יוֹד*, עפ״י קריאת הספרדים), שם האות העשירית בא״ב העברי.

יו״ד, ר״ת, יורה דעה, ר׳ שם.

יוּדִי°, ז, יהודי (לפעמים בספרי הרבנים).

יוּדִית°, ר׳ יהודית.

יוֹדְעִים°, ז״ר, פלוסופים דתיים במאה השניה והשלישית למספר הנוצרים.

יוֹהֲרָא*, ר׳ יהרה.

יוֹחֲסִין*, ז״ר, תולדות המשפחות.

יו״ט, ר״ת, יום טוב, חג.

יו״כ, ר״ת, יום כפור.

יוֹכָנִי*, (בַּר־), ז, שם עוף אגדי גדול מאד.

יו״ל, ר״ת, יוצא לאור.

יוֹלֵד, ז, אב.

— יוֹלְדִים*, ז״ר, הורים, האב והאם יחד.

יוֹלֵדָה, נ, אשה שילדה ילד (בימים הראשונים שאחרי לדתה).

יוֹלֶדֶת, ר׳ יולדה; אֵם.

יוֹם, ז, (ר׳ יָמִים, ס״ר יְמֵי, יְמוֹת, זוגי, יוֹמַיִם), זמן היות אור השמש על הארץ מן הבקר עד הערב (ההפך מן: לילה); כנוי לשמש; תקופת זמן של עשרים וארבע שעות; זמן קבוע לאיזה ענין; זמן; יום קבוע למות או לענש; זמן החיים, תקופת החיים; קץ החיים (בָּא יוֹמוֹ), תקופת החיים.

— יוֹם ה׳, יום הדין, היום שבו ישפט ה׳

את הרשעים.

— יוֹם־, (ואחריו שם מקום), יום מלחמה ידועה או מקרה חשוב שקרה במקום ההוא.

— מַה יוֹם מִיּוֹמַיִם?*, בטוי במובן: איזה חדוש נתהוה היום?

— בֶּן־יוֹמוֹ*, של אותו היום.

— מִיּוֹם לְיוֹם*, (שָׁנָה או שָׁנִים), שנים שלמות ותמימות.

— יוֹם יוֹם, בכל יום, יום ביום.

— מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ*, בכל יום.

— יוֹם הַמֶּלֶךְ, יום חגיגת המלך.

— יוֹם טוֹב, חג, מועד, יום שמחה.

— הַיּוֹם, כַּיּוֹם, היום הזה, היום שבו מדברים; בזמן הזה, עתה, תכף.

— בֵּין הַיּוֹם בֵּין מָחָר*, מבטא במובן: עכשיו או אחר כך.

— הַיּוֹם סִיַּע*, היום או הזמן גרם.

— בְּלֹא יוֹמוֹ, לפני זמנו.

— וַיְהִי הַיּוֹם, קרה פעם.

— יְמוֹת הַחַמָּה, קיץ, תקופת השנה מניסן עד תשרי.

— יְמוֹת הַגְּשָׁמִים*, יְמוֹת הַחֹרֶף*, עונת הגשמים בארץ ישראל מתשרי עד ניסן.

— יָמִים, שנה.

— יָמִים קַלִּים*, ימים מועטים.

— שְׂבַע יָמִים, זקן מאד.

— לְיָמִים*, אחרי זמן.

— מִיָּמִים יָמִימָה, משנה לשנה.

— מִיָּמָיו, בכל ימי חייו.

— מִיָּמִים, אחרי זמן ידוע.

— חֹדֶשׁ יָמִים, שְׁנָתַיִם יָמִים, תקופה של־.

— יְמֵי אִישׁ, ימי חייו.

— מִימַי*, בכל ימי חייו.

— יוֹם יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְהוֹמוֹת*, כנוי ליום סופה וסערה רבה.

— יָמִים נוֹרָאִים°, עשרת ימי התשובה מראש השנה עד יום הכפורים; ימי ראש השנה ויום הכפורים.

יוֹמְחָרָן*, ז, יום המחרת, היום שיבוא אחרי־.

יוֹמִי°, ת, של היום, של כל יום ויום.

יוֹמָם, תה"פ, בעת יום, במשך היום, ביום (ההפך מן: בלילה). ז, יום.

יוֹמָן°, ז, ספר זכרונות הימים; הספר שבו נרשמים המעשים בכל יום.

יונה

יָוֵן, ז, (ס' יְוֵן), רפש, טיט עבה.

יוֹן*, ז, יוֹנָה, נ, (ר' יוֹנִים), מין עוף ביתי ידוע[1].

— יוֹנַת אֵלֶם, שם לכלי נגינה; כנוי לעם ישראל.

יָוָן, ז, שם ארץ ועם.

יוֹנֶה, (נ' יוֹנָה), ת, מציק, חומס.

יוֹנָה, ר' יון.

יְוָנִי*, ז, בן עם יָוָן.

יְוָנִית*, נ, שפת היְוָנים; תה"פ, בשפת היְוָנים.

יוֹנֵק, ז, (ר' יוֹנְקִים), ילד קטן בעודנו מוצץ חלב משדי אמו; (ר' יוֹנְקוֹת), בד רך היוצא משרש עץ ונהיה במשך זמן לעץ שני.

יוֹנְקִים°, ז"ר, מין בעלי החיים הנולדים חיים מבטן אמם.

יוֹנֶקֶת, ר' יונק.

יוֹסֵר, ת, מוכיח, מלמד להיטיב.

יוֹעֶזֶר*, ז, שם צמח דומה לשערות ארכות[2].

יוֹעֵץ, ז, נותן עצות, מורה תחבולות ומזמות לאחר.

יוֹפִי, ר' יפי.

---

[1] יון, יונה, Голубь, Taube, pigeon, dow

[2] יועזר сухостебельник, Frauenhaar, adiante, maidenhair

יוֹצְאָנִית*, נ, אשה המרבה להתהלך בחוצות.
יוֹצֵאת חוּץ*, נ, אשה זונה.
יוֹצֵר, ז, (ר׳ יוֹצְרִים), נותן דמות וצורה לחמר; עושה כלי חרס; כנוי לאלהים; °(ר׳ יוֹצְרוֹת), שם לפיוטים בורא, ממציא; שאומרים אחרי תפלת „יוצר אור״.
— **אוֹי לִי מִיּוֹצְרִי וְאוֹי לִי מִיִּצְרִי***, אמרה במובן: אוי לי ככה ואוי לי ככה, איך שאעשה אוי לי, אם לא אחטא אסבל מצד יצרי הרע המפתגי ואם אחטא אוי לי כלפי יוצרי.
— **יוֹצֵר חֶרֶשׂ**, ז, אומן עושה כלים מחמר.
יו״ר, ר״ת, יושב ראש, ר׳ יושב, יושב ראש.
יוֹרֶדֶת*, נ, פלג מים יורד מן הר.
יוֹרֵד°, ז, איש שירד מנכסיו והיה לעני; משקל בשיר הבנוי מהברה קצרה עם הברה ארכה והנגינה על השניה[1].
יוֹרֶה, ז, הגשם הראשון בארץ ישראל המרוה את הארץ (בחדש חשון וכסליו); מורה, זורק חצים.
יוֹרֶה דֵעָה°, אחד מארבעת חלקי ספר ההלכות שלחן ערוך.
יוֹרָה*, נ, קלחת, דוד גדול שמרתיחים בו מים על האש; חפירה באדמה לאפות בה.
— **יוֹרָה שֶׁל פּוּרְעָנוּת***, צרות ויסורים רבים.
— **שָׁפוֹת לְ־ יוֹרָה שֶׁל פּוּרְעָנוּת***, מבטא במובן: הביא על פלוני צרות ויסורים רבים.
יוֹרֵשׁ, ז, מי שנחלה עוברת אליו לאחוזה אחרי מות בעליה; מי שלו הזכות לרשת; *מי שיש לו הון רב ואינו צריך לדאוג לפרנסתו.
— **יוֹרֵשׁ עֶצֶר**, ז, בן המלך היושב על הכסא אחריו.
יוֹשֵׁב, ז, גֵר, אזרח.

[1] יורד ямб, Jambe

— **יוֹשֵׁב רֹאשׁ**, ז, מנהל, שליש; °מנהל אספה.
יוֹשָׁן, ר׳ ישן.
יוֹתֵר, תה״פ, רב מ־; ז, נשאר, עודף, יתרון.
— **יוֹתֵר מִדַּי**, רב מהצרך, יותר מהצרך.
— **בְּיוֹתֵר**, ביחוד, רב מאד; *וכל שכן, ומה גם.
יוֹתֶרֶת, נ, שארית, שאר; *אונה עודפת בריאה.
יַז, ר׳ נזה.
יזל (יָזַל, יַזֵּל), פ״ע, היה זריז ומהיר (ירמיה ב׳ ל״ו).
יזם (יָזַם, יִיזַם), פ״ע, החל לעשות דבר חדש; ר׳ זמם.
יָזְמָה°, נ, קבלנות, קבלת איש על עצמו לעשות איזה דבר חדש.
יֶזַע, ז, זעה(?); מין חגורה או סינר(?).
יחד (יָחַד, יַחַד) פ״ע, היה יחד עם־, התחבר עם־. **יִחֵד**, (הַלֵּב), הקדש הלב כלו לדבר אחד; קבוע דבר רק לדבר אחד ולא לאחר; *(־שְׁנֵי אֲנָשִׁים), שים שני אנשים לבדם במקום אחד; מבלי שיהיה עמהם איש אחר; פַרסם את אחדות האלהים. **הִתְיַחֵד***, (־עם־), השאר לבד עם־ בלי אחר אתם, התבודד עם־; היה בודד במקום מבלי חברה; פנה ביחוד אל־.
יַחַד, בְּיַחַד, יַחְדָּו, יַחְדָּיו*, תה״פ, זה עם זה, בחבורה אחת; הכל; גם כן; לבד, בלי עזרת אחר (עזרא ד׳ ג).
יִחוּד*, ז, חבור, אחוד; היות שנים יחד בלי אחר עמם; התבדלות; אחדות הבורא.
— **אֱמוּנַת הַיִּחוּד**°, **יִחוּד הַשֵּׁם**°, ז, האמונה השלמה רק באל אחד בלי כל צרופים אליו.
— **בְּיִחוּד***, תה״פ, בפרט; בהבדלה מ־; בודאות; בהתבודדות.
יִחוּל*, ז, תקוה, תוחלת.
יִחוּם*, ז, תולדות משפחה או שבט; שיכות

למשפחה חשובה, פרסום לתהלה; °שַׁיכות דבר אל דבר; מצב דבר אחד בנוגע לשני.

יְחוּף*, ז, ההליכה יחף בלי נעלים.

יְחוֹר*, ז, (ר' יְחוֹרִים*), ענף דק של עץ הצומח מן הגזע (ביחוד של תאנה).

יְחוּשׁ*, ר' יחוס.

יָחִיד, ת, (כ' יְחִידִי, ר' יְחִידִים, ס"ר יְחִידֵי), אחד מעין זולתו; אחד במעלה ואין דומה לו; בודד, גלמוד; *אחד מהצבור; חבר להצבור או לחברה; איש מצֻין מהצבור; ההפך מן: „רבים" (במספר הנוטים לדעה אחת בענין דין והלכה).

— בְּיָחִיד*, ר' ביחוד; בסוד.

— יְחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם*, כנוי לאלהים.

— לְשׁוֹן יָחִיד°, (בדקדוק), כשמדברים על גוף אחד ולא במספר רבים.

— יְחִידֵי סְגֻלָּה*, יחידי עולם, מצטינים ונעלים, נבחרים, שאין רבים כמהם.

יְחִידָה*, נ, כנוי לנפש (בסגנון הפיוטי); °(בחשבון) אחד המספרים מאחת עד עשר.

יְחִידוּת*, נ, ערירות, בדידות, מצב דבר שהוא יחיד.

יְחִידִי*, (נ' יְחִידִית*), ת, אחד בלי אחרים עמו.

יְחִידִי*, תה"פ, לבד (עם כנוי); בלי חברה.

יָחִיל, ת, מקוה, מצפה.

(יחל) הֻוחַל, חכה לחנם, צפה לשוא; אבד תוחלת. יִחֵל, קוה, צפה, חכה; נתון תקוה בלב איש, הִבטיח; *עשה שיפול וינוח דבר על דבר. הוֹחִיל, חכה, צפה, קוה.

יחם (יָחַם, יַחַם), פ"ע, הֵחם, היה להוט בתאוה למשגל; התעבר (אשה), הרה; התחמם.

יִחֵם, היה להוט; התעבר; הקדח אש, חמם.

הִתְיַחֵם*, התחמם בתאוה.

יַחְמוּר, ז, אחד ממיני הצבאים; (השתמשו בו גם לבקר הבר).

(יחס) יַחֵס*, פ"י, הראה את מוצא איש

יחמור.

ממשפחה או משבט; חשוב את־ לנכבד; נתון זכות קדמה ל־. °הראות שַׁיכות דבר אל־; הגד כי דבר נמצא באיזה עצם, או הוא פעלת העצם ההוא. הִתְיַחֵס*, החשב אל משפחת־; °היה שיך ל־; נגוע אל־.

יַחַס*, יַחַשׂ, מוצא איש ומקור מחצבתו; מוצא איש ממשפחה חשובה; °שיכות, נגיעת דבר אל —.

— שֵׁם הַיַּחַס°, ז, (בדקדוק), כנוי לעצם על ידי שיכותו למשפחה, לעם, או למקום וכיו"ב (נעשה בתוספות יוד על השם שמתיחס העצם אליו; ירושלמי, מצרי וכו').

יַחְסִי*, ת, מטבע היחס.

יַחְסָן°, ז, בן למשפחה נכבדה, בן אצילים, אפרתים.

יָחֵף, ז, הליכה בלי נעלים ברגלים.

יָחֵף, ת, חשוף רגלים, בלי כסוי לרגלים; °פּוֹחֵחַ, בן השדרה התחתונה, בן דלת המון העם.

(יחף*) הִתְיַחֵף*, הלוך יחף, פשוט הנעלים מעל הרגלים.

יַחַף ז, עיפות או חכוך ברגלי הבהמה מרב הליכה או דישה; °ר' יָחֵף.

יחר, פ"ע, ר' אחר.

יָחֵשׂ, ר' יחס.

(יחש) הִתְיַחֵשׂ (־אל־), החשב ליוצא ממשפחה או משבט או מעם פלוני; הגד איש יחסו ומוצאו.

י"ט, ר"ת, יום טוב; יש טעם; יצר טוב.

ימב (טוֹב, ע״ד נחי ע״ו, יִיטַב), פ״ע (־ל־), היה איש במצב נעים לו; (לב־טוב עליו), היה שמח ומלא רצון; היה ישר ושלם באיכותו ובתכונתו; (־בעיני־) מצוא דבר חן בעיני איש, היה דבר רצוי ונעים. **הֵיטִיב**, עשות חסד וטובה ל־; עשה דבר כראוי; תקן ונקה פתילה; תַּקֵּן; יַפֵּה, (קשט; עשה הטוב והישר; (הֵיטִיב לִבּוֹ), היה שמח ומתענג.

יְיָ, קצור מן השם המפרש, וגם מן יָהּ.

יו״לא, ר״ת, יתברך ויתעלה לעולם אמן.

יט״ל, ר״ת, יש טעם לדבר.

יַיִן, ז, (ס׳ יֵין, ר׳ יֵינוֹת* גם יֵינִים°), משקה מְשַׁכֵּר עשוי מעסיס ענבים, דם ענבים; שכרון שכרות.

— **יַיִן חַי***, ז, יין נקי שלא מזגו בו מים.

— **יַיִן מִגִּתּוֹ***, תירוש, יין חדש שלא תסס.

— **יֵינוֹ שֶׁל־ מָזוּג***, מזונותיו וצרכיו של פלוני מוכנים לו, כמו: פתו אפויה, טבחו טבוח וכדומה.

— **יֵין נֶסֶךְ***, יין של עובדי אלילים, יין שהקריבו לאלילים; יין שנגע בו גוי.

— **מִשְׁתֵּה יַיִן**, סעודה.

— **יַיִן שָׂרוּף***, **יַיִן שָׂרָף***, ז, משקה חריף היוצא מטשרפות יין או חמרים אחרים תוססים.

יֵינִי°, ת, מטבע היין; שטעם יין לו.

יי״נ, ר״ת, יין נסך.

יי״ש, ר״ת, יין שרוף, יין שרף.

יָכוֹל*, תה״פ, אפשר, אפשר לחשוב.

(יכח), **הוּכַח**, השפט, עמוד במשפט עם־; הלחם איש במלחמת דברים להראות צדקו. **הוֹכִיחַ**, יסר, ענוש; העיר איש לתקן מעשיו הרעים; מצוא ישר ומקביל אל־; הוציא משפט; הַכרע ושפוט בין טוענים; הראות את צדקו; ברר ענין מֻסְפק בראיות; היה לראיה על דבר. **הוּכַח**, היה ענוש; סבול תוכחה; התברר על ידי ראיות והוכחות. **הִתְוַכַּח**, הִשָּׁפט עם־.

יָכֹל (יָכֹל, יוּכַל), פ״ע, עצור כח; היה די כח לאיש לעשות דבר; היה לאיש סבלנות לסבל דבר בלתי נעים; (־ל־), התחזק על־, התגבר על־; היה בידו הרשות; *אולי, אפשר להיות; הייתי חושב כי־.

— **יְכוֹלַנִי***, יכול אני.

— **כִּבְיָכוֹל***, **כִּבְיָכוֹל***, (או: **כִּבְיָכוֹל***), תה״פ, כאלו היה אפשר הדבר, בטוי שמשתמשים בו כשמיחסים לאלהים דבר אפשרי רק באדם.

יְכֹלֶת, נ, (כ׳ יְכָלְתִּי), כח לעשות דבר, עז, עצמה; אפשרות לעשות דבר; רשות.

— **בַּעַל יְכֹלֶת***, כנוי לאלהים הכל יכול.

— **עַל דֶּרֶךְ יְכֹלֶת***, ר׳ כביכול.

יכ״ק, ר״ת, יום כפור קטן.

י״ל, ר״ת, יש לאמר (אפשר לאמר).

ילד (יָלְדָה, תֵּלֵד), פ״י, המליט ילד, הוציא עֻבר לאור העולם; הוציא דבר לפעל; יצור, ברוא דבר שלא היה מקדם. **הִוָּלֵד**, יצוא מרחם אמו; *התהוה דבר חדש; (־לבָנה), התחדש הירח, הראותו שֵׁנית בראשית החדש אחרי היותו נעלם משך זמן. **יַלֵּד**, עזור ללדת; *עשה לילד, עשה לצעיר. **יֻלּוֹד**, היה נולד; הברא. **הוֹלִיד**, גרום ללדת; יצור, ברוא; *הוציא סברה. **הוּלַד**, הֻוְּלַד. **הִתְיַלֵּד**, הֵחשב על משפחת־, התיחס על־; הִוָּלֵד.

— **נוֹלָד***, ר׳ נולד.

יֶלֶד, ז, (כ׳ יַלְדִּי, ר׳ יְלָדִים, ס״ר, יַלְדֵי), הקטן של האדם מצאתו מבטן אמו עד היותו לנער, בן קטן.

— **יֶלֶד זְקֻנִים**, ז, ילד שנולד לאיש בימי זקנתו, בן זקנים.

— **יַלְדֵי אָדָם°**, בני אדם, אנשים.

— **יַלְדֵי הַזְּמָן°**, **יַלְדֵי הַיּוֹם°**, המקרים

שיקרו בעולם.

— **יְלָדִים**, ז״ר, בניו ובנותיו של איש; אנשים צעירים.

יַלְדָּה, נ, (כ׳ יַלְדָּתִי, ר׳ יְלָדוֹת, ס״ר, יַלְדוֹת), בת קטנה; אשה צעירה; *צמח רך.

יָלְדָה, יַלְדָה, יֹלֶדֶת, ר׳ יולדת.

יַלְדוּת, נ, נעורים, הזמן שהאדם עוד ילד, מַפּוּת; מולדת, ארץ מולדת; *תכונת האדם בהיותו ילד.

יָלוּד, ז, ר׳ ילד.

— **יְלוּד אִשָּׁה**, ז, כנוי מליצי לאדם, להורות על חֻלשתו.

יִלּוֹד, ת, נולד, ילוּד, בן.

יָלִיד, ז, (ס׳ יְלִיד, ר׳ יְלִידִים, ס״ר יְלִידֵי), נולד, ילוּד, בן.

— **יְלִיד בַּיִת**, ז, עבד הנולד בבית אדוניו; בן העבד.

יְלִידָה*, נ, מצב היולדת, לדה, יציאת הילד לאור העולם.

ילך, ר׳ הלך.

(ילל) **יַלֵּל***, פ״ע, בכה, ספוד, זעוק בקול מר.

הֵילִיל, (עתיד: יְיֵלִיל, יְיֵלִיל, יְהֵילִיל), יַלֵּל.

יְלֵל, ז, בכי, קול נאקה, זעקה בקול מר.

יְלָלָה, נ, (ס׳ יִלְלַת), ר׳ יְלֵל.

ילף*, ר׳ אלף.

יַלֶּפֶת, נ, ספחת בעור; חזזית מצרית; °קלפות קטנות כעין סֻבים המתילדים בשרשי השער.

יֶלֶק, ז, אחד ממיני הארבה.

יַלְקוּט, ז, אמתחת קטנה, תרמיל; °קֹבֶץ, מאסף מאמרים שונים; הכיס שהתלמיד שם בו צרכי למודו בלכתו אל בית הספר.

יָם, ז, (ר׳ יַמִּים), שטח מים רבים על פני האדמה; אגם; בְּרֵכָה; כלי גדול למקוה מים; צד מערב; סמל ומשל לרֹחב ולגֹדל ולרבוי; *קרקעות הגפה (אריג השער המלא נקבים); קרקע הגת שדורכים בה הענבים(?); אבן עֲגָלָה לסחט עליה זיתים או ענבים(?).

— **הַיָּם הָאַחֲרוֹן, הַיָּם הַגָּדוֹל**, שמות של הים התיכון, ר׳ תיכון.

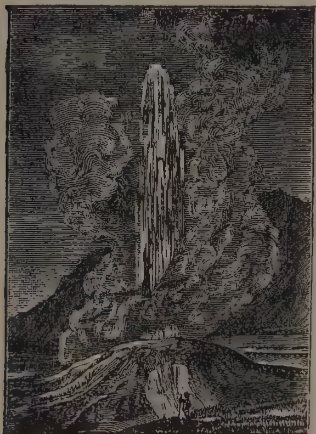
— **הַיָּם הַקַּדְמוֹנִי**, ים המלח שאצל יריחו הוא ים המות.

— **יָם הַמֶּלַח**, הוא הים הקדמוני.

— **יָלֵךְ לְיָם הַמֶּלַח***, ילך לאבדון ולא יהנו ממנו.

— **לְשׁוֹן יָם***, ר׳ לשון.

יַם, ז, מעינות מים חמים; יונת הבר(?); פרד(?).

יַם

ימ״מ, ר״ת, יש מפרשים; יציאת מצרים; יש מקומות.

יַמָּה*, נ, יָם; זרם הים המהיר.

ימ״ה, ר״ת, ימות השנה; יצוא מן הכלל.

ימה״מ, ר״ת, ימות המשיח.

יַמִּי°, ת, של הים.

יַמִּיָּה°, נ, קְבֻצת אניות מלחמה, צי המלחמה של המדינה.

יָמִים, יָמִין, ר׳ יום; שנה.

יָמִין, נ, הצד אשר לעבר הגוף שאין בו הלב,

להפך: שמאל; צד דרום; צד היד הימנית; שבועה; כֹּחַ, גבורה, עצמה.

— עַל יָמִין וְעַל שְׂמֹאל, מכל הצדדים.

(ימן) יַמֵּן°, זַמֵּן, הָכֵין; פנה לימין. הֵימִין או הַיְמִין, פנה לימין; השתמש ביד הימנית.

יְמָנִי, ת, אשר מצד ימין, ימיני.

(ימר) הֵימִיר, החלף דבר בדבר. הוֹמִיר, גדל, נשא. הִתְיַמֵּר, התענג בדבר; °התפאר, התנשא, התגדל.

ימ"ש, ר"ת, ימח שמו.

ימש, ר' משש.

י"נ, ר"ת, יאיר נרו; יחיה נצח.

ינה (יָנָה, יִינֶה), פ"י, הַחרב, כלה. הוֹנָה, גרום לחץ; חמוס; רמה, התעה.

יִנּוֹן, ז, שם המשיח(?); ר' נון.

יָנוּקָא˘, יְנוּקָא˘, ז, ילד, תינוק.

יַנִּיק°, ת, צעיר בשנים.

יְנִיקָה, נ, ענף רך; °פעֻלת היונק; קבלת תועלת, הנאה.

ינק (יָנַק, יִינַק), פעו"י, מצוץ בפה חלב משדים; מצוץ (צמח מאדמה). הֵינִיק, נתון למץ חלב שדים.

ינשוף

יַנְקוּת*, יַנְקוּתָא˘, נ, הזמן שהילד יונק; נערות, ילדות, טַפּוּת.

— גִּרְסָא דְיַנְקוּתָא˘, מה שלמד איש בימי הנעורים.

יַנְשׁוּף, ז, מין עוף טורף [1].

י"ס, ר"ת, יש ספרים (בספרים אחרים נמצא נסח כך וכך); יש סבירין (יש סוברים).

יס"ג, ר"ת, יש ספרים גורסים.

יסד (יָסַד, יִיסַד), פ"י, עשה יסוד ובסיס במעבה האדמה, שעליהם נבנים הקירות; כונן; קבוע; *שים לחק; חבר וסדר. הוּסַד, הוקם על מכונתו; הֵאסף והתיעץ יחד. יַסֵּד, יסוד; חזק; צוה, גזור. יֻסּוּד, הוסד, הוּסַד. הִתְיַסֵּד*, התבסס, היה מיֻסד.

[1] ינשוף сова, Eule, hibou, owl

יְסֹד, יְסוֹד, ז, הנחת יסוד; ראשית, התחלה.

— יְסוֹד הַמַּעֲלָה, בשם הזה קוראים לבני גלות יהודה שעלו מבבל; °שם מושבה בגליל העליון על שפת מי מרום.

יְסוֹד, ז, (ר' יְסוֹדִים גם יְסוֹדוֹת), כֵּן, בסיס, תחתית; בנין, חלק הבנין אשר בארץ לחזקו; קביעת דבר; * תחלת דבר ומקורו; עִקר גדול; ספר, חבור; °העצמים העקריים שאינם מתחלקים; אחת הספירות בקבלה.

— יְסוֹדוֹת°, ז"ר, החמרים שמהם מרכבים הגופים.

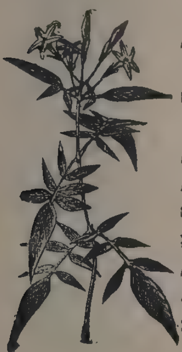
יִסּוּד*, ז, פעֻלת המיסד דבר; פקודה, שיטת חק.

יְסוּדָה, נ, יסוד, בסיס, מכון.

יְסוֹדִי°, ת, של יסוד, עקרי.

יִסּוּר*, ז, ענש, גמול רשע.

יִסּוּרִים*, יִסּוּרִין*, ז"ר, ענויים קשים, צער, צרות ומצוקות; ענשים.

יסמין

יסך (יָסַךְ, יִיסַךְ), פ"י, משוח, סוך.

יַסְמִין*, ז, מין צמח ריחני [1].

יסף (יָסַף, יוֹסִיף), פ"י, המשך דבר, עשה דבר עוד פעם או פעמים שונות; (־ על־) הרבה, הגדל בכמות. הִוָּסֵף*, התרבה יותר; הספח על־.

הוֹסִיף, יסוף. הִתְוַסֵּף*, התמד בדבר; היה מִסְפח עַל־.

[1] יסמין ясмин, Jasmine

(יסר) הוּסַר, חדול מהרע; הוּטב איש דרכו; קבל מוסר. יַסֵּר, הוכח; הַזהר; חזק; קשור היטב; חרוש אחרי הזריעה. הַיְסִיר*, הוכח; אסור. הִתְיַסֵּר* (נִתְיַסֵּר*), הוסר.

יעד (יָעַד, יִיעַד), פ״י, מנה, קבוע; קבוע זמן או מקום להתאסף; *הבטח. הִוָּעֵד, בוא למקום שנקבע; התאסף, התקבץ; התיעץ יחד. יָעֵד*, יעוד; קרוא למשפט, הַזמן לדין; פנה; קבוע לאשה. הוֹעִיד, עשה שיִוָּעֵד איש או אנשים למקום קבוע או בזמן קבוע. הוּעַד, הוּכן, פנה.

יַעַד°, ז, הבטחה.

יעה (יָעָה, יִיעֶה), פ״י, פנה הצדה או החוצה, גרוף.

יָעֶה ז, (ר׳ יָעִים), כלי לגרוף בו.

יַעוּד*, ז, מנוי, קביעה; °תעודה, עתיד; הבטחת גמול.

יַעוּר°, ז, פעֻלת המְיָער ומכסה מקום ביער, פעֻלת הנוטע יערות.

(יעז) הִוָּעֵז, היה עז פנים, הרהיב בנפשו.

יעט, ר׳ עטה.

יְעִידָה*, נ, ר׳ יעוד; פגישה.

(יעל) הוֹעִיל, צלוח לדבר; הצלח; הביא ברכה, גרום טובה; עזור, היה לתועלת; השג טובה.

יָעֵל, ז, (נ׳ יַעֲלָה, ר׳ יְעֵלִים), מין חיה ממשפחת העזים המטפסת על ראשי ההרים והסלעים; °(בלשון נקבה), כנוי לאשה יפה.

יעל

— יַעֲלַת חֵן, יפה מאד, מלאה חן.

יַעַן, (־כִּי, ־אֲשֶׁר, ־וּבְיַעַן), מלת חבור המורה על סבת דבר; בגלל, בעבור, מפני; למען.

יָעֵן, ז, יַעֲנָה, בַּת־יַעֲנָה, נ, (ר׳ יְעֵנִים גם יְעֵנוֹת גם בְּנוֹת יַעֲנָה), שם עוף בר גדול, נעמית.

בת־יענה

יעף (יָעַף, יִיעַף), פ״ע, עיף, חסור כח מרב עבודה או מצמא; °עוף, טוס, העלה כנף.

יָעֵף, ת, עיף, רפה כח מעבודה או מצמא.

יְעָף, ז, מעוף, טיסה.

יעץ (יָעַץ, יִיעַץ), פ״י, (גם עם אֶל־, עַל־), נתון עצה, הורה איך להתנהג, אם טוב ונכון לעשות דבר או לא; החלט, חשוב מחשבה לעשות; הדבק ב־; (־על־), חשוב לעשות רעה לאיש. הִוָּעֵץ, חשוב דרכו, בקש עצה; המתק סוד, התאסף יחד לבקש עצה; נתון עצה. יָעֵץ*, נתון עצה. הִתְיָעֵץ, התאסף יחד לבקש עצה.

יַעַר, ז, (ר׳ יְעָרִים גם יְעָרוֹת), מקום צומח קבוץ עצי סרק, חרש; מקום בר, מקום לא מְעֻבד ולא זרוע; חלת דבש.

— חַיּוֹת יַעַר, נ״ר, חיות טרף השוכנות על פי רב ביער.

— עֵץ יַעַר, ז, עץ שאינו נותן פרי מאכל.

— לֹא יַעַר וְלֹא דֻבִּים*, מבטא משל לאמר: לא היה ולא נברא, לא היו דברים מעולם.

(יער) יַעֵר°, פ״י, כסה ביער, הצמח יער באיזה מקום.

יַעְרָה, נ, חלת דבש.

יַעֲרִי°, ת, של יער.

יַעֲרָן°, ז, עוסק בגדול יערות, יודע את מלאכת גדול היערות.

יַעֲרָנוּת°, נ, ידיעה בגדול היערות.

יפה (יָפָה, יִיפֶה), פ״ע, היה הדור, נחמד למראה, מלא חן. **יִפָּה**, העטה הוד והדר, קשט; *היטיב, שבח; (־כֹּחַ), חזק; נתון זכות לאיש לאיזה דבר. **יֻפָּה***, היה יפה ומצוא חן; (־כֹּחַ), קבל זכות מאחר לאיזה דבר. **הִתְיַפָּה**, עשה עצמו יפה; התקשט, עטה הוד, עדה; היה יפה.

יָפֶה, ת, (ס׳ יְפֵה, נ, יָפָה, ס״נ יְפַת, ז״ר יָפִים, ס״ר יְפֵי, נ״ר יָפוֹת, ס״ר יְפוֹת), מלא חן, טוב למראה; *טוב, נאוה; שוה, ראוי לשלם בעדו (סכום כך וכך).

— **בְּעַיִן יָפָה***, בעין טובה, בחפץ לב.

— **דַּעַת יָפָה***, נ, טבע איש שאינו בוחל ואינו חש גֹעל נפש.

— **יָדַיִ־ יָפוֹת***, ר׳ יד.

— **כֹּחוֹ יָפֶה***, לו משפט הקדמה.

— **יְפֵה עֵינַיִם, יְפֵה קוֹל**, ת, מי שעיניו יפות, מי שקולו יפה.

— **שְׁתִיקָתְךָ יָפָה מִדִּבּוּרְךָ***, ר׳ שתיקה.

יָפֶה, תה״פ, באפן טוב, נאוה, רצוי.

יְפֵה־פִיָּה, ת, (נ׳ יְפֵה־פִיָּה), יפה מאד.

יִפּוּי*, ז, הוד מראה, הדרת חן, יֹפי; קשוט והדר; חזוק ענין.

— **יִפּוּי־כֹּחַ°**, ז, כח והרשאה.

(יפח) **הִתְיַפֵּחַ**, האנח, בכה; הכה ביד על הראש (מצער).

יָפֵחַ, ת, מוציא רוח מפיו; מדבר.

יֳפִי, יְפִי, ז, (כ׳ יָפְיִי), הוד מראה, הדרת חן, חן.

יָפְיוּת*, נ, יֹפי, הדר, הדרת חן.

יָפִיחַ, ת, מדבר, מבטא, יפח.

יָפְיָפָה, פ״ע, היה יפה.

יְפַיְפִי*, (או: יְפֵיפִיֶה*, נ, יְפֵיפִיָּה*), ת, יפה מאד.

יֶפֶךְ*, ר׳ הפך.

(יפע) **הוֹפִיעַ**, פעו״י, הפץ אור, שלוח קרני אור; הֵראה, הגלה; היה חשוך, אפל(?); *(־פָּנִים נֶגֶד־) העז פנים כנגד־; °יצא, התפרסם בדפוס (ספר או עתון).

יִפְעָה, נ, זהר; יֹפי, הוד, הדר.

י״צ, ר״ת, ישמרהו צורו, ישמרם צורם.

יצא (יָצָא, יֵצֵא), פ״ע, (גם עם מן־, אל־, ל־, על־), עבור מתוך מקום החוצה; התרחק ממקום או מאיזה עצם; היה בולט ונשקף החוצה; כלה, תם (זמן); צמוח; *קים מצוה; מלא חוב; (־הַשֶּׁמֶשׁ), זרוח בבקר; (־צֶמַח; צמוח, יצוא מהארץ; (־נֶפֶשׁ, ־רוּחַ, ־נְשָׁמָה), מות; (־מִשְׁפָּט), נפסק דין־; הִבָּדֵל מן־, הסר מן־; (מטבע), עבור לסוחר. **הוֹצִיא**, העבר דבר החוצה, הרחק, גרש מהבית, הצל, מלט; נתון מכספו לאיזה דבר; *הסר, הבדל; פטר מחוב חיב; שלח את אשתו; (־דִּבָּה), דבר רעות על איש. **הֻיְצָא***, הוציא. **הוּצָא**, הובא החוצה.

— **יוֹצֵא דֹּפֶן***, ר׳ דפן.

— **יָצוֹא הָעַיִן בְּנֶגֶד־***, עין פלוני כלתה מכעס על־.

— **יוֹצֵא חֲלָצַיִם, יוֹצֵא יָרֵךְ־, יוֹצֵא מֵעַיִם**, יֶלֶד.

— **יוֹצֵאת חוּץ***, יצאנית, אשה מתהלכת תמיד ברחובות; אשה משרכת דרכיה.

— **יָצָא וְאָזְנָיו מְקֻטָּפוֹת***, יצא בבשת פנים.

— **יָצוֹא יְדֵי־***, מלא חובה כלפי־.

— **יָצוֹא וְיָדָיו עַל רֹאשׁוֹ***, ר׳ יד.

— **יָצוֹא מִדַּעַת***, השתגע.

— **יָצוֹא נָקִי מִנְּכָסָיו***, אבד כל הונו.

— **כַּיּוֹצֵא בוֹ***, באפן דומה לזה.

— **פָּגַע בּוֹ כַּיּוֹצֵא בוֹ***, נפגש עם דומה לו, מצא מין את מינו, מבטא על איש קשה שנפגש עם איש קשה כמוהו וכדומה.

— **יָצָא דָבָר זֶה וָזֶה***, חוץ מדבר זה.

— הוֹצִיא דָּבָר מִן הַכְּלָל*, לא חשוב דבר בכלל דברים אחרים.

— הוֹצִיא עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל*, לא היות יחד עם אחרים.

— הוֹצִיא סֵפֶר או עִתּוֹן°, פרסם בדפוס.

— הוֹצִיא אִשָּׁה*, גרש אשה.

— הוֹצִיא כֶּסֶף*, הוֹצִיא הוֹצָאוֹת*, נתון כסף להשגת חפץ, לצרכי החיים וכדומה.

— הוֹצִיא אֶת פְּלוֹנִי חָלָק*, לא ענה ל־ על שאלה.

— הוֹצִיא אֶת־ מֵאָזְנָיו*, השכיח את פלוני או את דבר פלוני מלב־ על כרחו.

— לֹא הוֹצִיא אֶת שְׁנָתוֹ*, לא חי שנה שלמה.

— הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה*, חק ידוע בהלכה ובמנהגי החיים כי התובע מהשני איזה דבר, על התובע להביא הוכחה ועדות לתביעתו.

יַצְאָן*, (יַצְאָנִית*), ת, מי שדרכו לצאת הרבה החוצה.

(יצב) נִצַּב, פ"ע, (נמצא רק בעבר ובבינוני), עמוד זקוף, הֻכַּן על עמדו; (־על־), עמוד אצל־; עמוד להשגיח על־. הִצִּיב, הֶעֱמִיד, הקים. הֻצַּב, הָעֳמַד קוממיות. הִתְיַצֵּב, עמוד הכן; עמוד והתחזק נגד־; הִשָּׁאֵר על עמדו. הִתַּצֵּב, התיצב.

(יצג) הִצִּיג, הֶעֱמִיד, הכין, הקם דבר; הַשְׁאֵר דבר במקום; הגיח דבר; °(־מַחֲזֶה), הַרְאֵה מחזה בתיאטרון. הֻצַּג, הִשָּׁאֵר על מקומו; °(־מַחֲזֶה), הֵרָאוֹת מחזה בתיאטרון.

יצה"ט, ר"ת, יצר הטוב.

יִצְהָר, ז, שמן זך (כנוי פיוטי לשמן); גדולה, תפארת.

יצה"ר, ר"ת, יצר הרע.

יָצוּל*, ז, (ר' יְצוּלִים*), יד המחרשה; [illegible] המחרשה; מוט העגלה, שוק העגלה.

יָצוּעַ, ז, (ר' יְצוּעִים), מטה, משכב; דיוטה, קומה; ר' יָצִיעַ.

יְצוּקָה, יְצֻקָה נ, התכה; דפוס להתיך בו מתכת, מוצקת.

יְצוּקִים*, ר' מצוקים.

יְצוּר, ז, דבר נוצר, בריה; אבר.

יַצִּיא, ת, יוצא חלצים, בן.

יְצִיאָה*, נ, פעלת היוצא; מוצא, מקום לצאת דרכו; הוצאת כסף (לצרכיו או לרכישת דבר); מסקנה; פרידה, פרישה; גלות, עזיבת מקום מושב; צואה; עשית צרכים.

יַצִּיב*, ת, נכון, אמתי.

יַצִּיב*, ז, אזרח, יליד הארץ; °עוף או חי היושב במקום קבוע ואינו נד ממקום למקום.

יַצִּיגָה°, נ, פעלת המציג והמעמיד דבר.

יָצִיעַ, ז, מהלך רצוף בסלע הקיר; דיוטה, קומת בנין; *בנין טפל נצב ונשען על העקרי; גזרה, גזוזטרה היוצאת מן הדיוטה העליונה בבנין מחוץ לחדר או פנימה; כתלי הספינה.

יְצִיקָה*, נ, פעלת היוצק ושופך; התכה.

יְצִיר*, ז, דבר נוצר, בריאה.

יְצִירָה*, נ, בריאה, פעלת היוצר; °מעשי ידי־, מפעל־.

יצ"מ, ר"ת, יציאת מצרים.

(יצע) הִצִּיעַ, פ"ע, ירוד מטה; פ"י, שים מרבדים למשכב, שטוח כרים וכסתות; °הרצה דבר למודי; שים לפני־; נתון עצה; ערוך ענין בפני אחרים שיעינו בו ויקבלוהו; הנח, קבל דבר או רעיון כיסוד קים ואמתי. הֻצַּע, היה שטוח למשכב; (־מִטָּה, הַחֶדֶר) היה מצע שטוח עליו.

יצף, ר' צוף.

יצק (יָצַק, יָצֹק), פ"י, (גם עם ל־, אֶל־), שפוך, הוציא נוזל מכלי; התך, הפוך מתכת לנוזל. הִצִּיק, יצוק; הֶעֱמִיד, הציג. הֻצַּק, הוּצַק, הֻתַּךְ (מתכת); הִשָּׁפֵךְ; היה חזק.

— יָצוּק מַיִם עַל יְדֵי־, שרת, היה תלמיד.

— יוּצַק זָהָב רוֹתֵחַ וכו׳, ר׳ זהב.

יְצֻקָה, ר׳ יצוקה.

יצר (יָצַר, יִיצַר או יִצֹר), פ״י, ברוא, עשה; הַמצא דבר חדש; נתון צורה ודמות; עשה כלי חרס מחמר. הִוָּצֵר, יָצוֹר, הוּצַר, הִתְיַצֵּר*, הִבָּרֵא, היה, העשה בדמות ובתבנית.

יֵצֶר, ז, מערכי לב, מחשבה; בריאה, מעשה ידי־; טבע, תכונה; *תאוה, נטיה לדבר.

— יֵצֶר טוֹב*, ז, נטיה לעשות טוב.

— יֵצֶר הָרָע*, ז, נטיה לעשות רע; השטן.

— אוֹי לִי מִיּוֹצְרִי וְאוֹי לִי מִיִּצְרִי*, ר׳ יוצר.

יְצֻרִים, ר׳ יצור.

יצת (יָצַת, יִצַּת), פ״ע, בעור, דלוק. הִצּוֹת, הִשּׂוֹם; בעור, דלוק; (־בָּאֵשׁ), הִשָּׂרֵף. הַצִּית, שרוף; (־אֵשׁ), הבער אש בדבר לשרפו.

יֶקֶב, ז, (כ׳ יִקְבִי, ר׳ יְקָבִים, ס״ר יִקְבֵי), מקום שדורכים בו את הענבים לעשות ממיצם יין; בור שבנת לקלט אל תוכו את היין היוצא מן הענבים הנדרכים; *סל גדול, כלי להחזיק בו זיתים; מעטק, משקע באיזה דבר.

(יקב) יַקֵּב*, פ״י, נַקב, חקוק, נקב; עשה יקבים.

יקד (יָקַד, יֵקַד, יִיקַד), פ״ע, (ב־), בעור, דלוק. הוּקַד, יקוד; היה מֻבער.

יִקְהָה, נ, מִשמעת, הקשבה; זקנה; קבוץ קמטים בפנים מוקנה; *אספה, קבוץ עם.

יְקוּד, ז, שרפה, להבת אש, אש בוערה.

יָקוּד, ז, אח מבֹערת, מוקד.

יְקוּם, ז, קבוץ החי הנמצא בטבע; תבל ומלאה.

יָקוֹשׁ, יָקוּשׁ, ז, ציד עופות; הַשָּׂם מוקש; °מוקש.

יְקִידָה*, נ, מוקד, מדורת אש.

יְקִיצָה°, נ, עֵרוּת, הפך ממצב השֵׁנה.

יַקִּיר, ת, יקר מאד, רצוי מאד, חביב מאד; *נכבד; כבד.

יֶקֶם*, ז, (ר׳ יְקָמִים*), ספל בבית המרחץ שנוטלים בו מים רותחים לרחיצה.

יקנה״ז, ר״ת, יין, קדוש, נר, הבדלה, זמן (סדר הברכות בקדוש בחג שחל במוצאי שבת).

יָקֶנֶת°, נ, שם פרח[1].

יקנת

יקע (יָקַע, יֵקַע), פ״ע, הִשמט ונטה ממקומו (אבר); סור מ־, קוץ ב־ (נפש). הוֹקִיעַ, תָּלֹה, הַעלה בחבל על עץ וכדומה. הוּקַע, הִתָּלֵה.

יקץ (יָקַץ, יִיקַץ), הָקִיץ (ע״ד שרש קיץ), פ״ע, התעורר משֵׁנה.

יָקֵץ°, ת, עֵר, הפך מן: ישן.

יקר (יָקַר, יִיקַר, יֵקַר), פ״ע, היה נכבד, היה חשוב; היה שוה מחיר רב; היה כבד מחבין; *היה כבד. יַקֵּר*, כבד; (־ראש) הרים ראש, התגאה; °הרים את המחיר של דבר, הַעלה השער. הוֹקִיר, הרים ערך דבר, הַרבה מחיר דבר; כבד, נשא; עשה שיהיה איזה דבר לא מצוי, לא תדיר; *היה (המחיר) יקר. הוּקַר*, היה (המחיר) יקר. הִתְיַקֵּר*, עלה מחירו, היה ביקר; התכבד; היה כבד.

יָקָר*, ת, (ס׳ יְקַר, נ׳ יְקָרָה, ס״נ יִקְרַת, ר׳ יְקָרִים, ס״ר יְקָרֵי, סר״נ יְקָרוֹת). נכבד, חשוב; רב המחיר; כבד המשקל; לא רגיל, לא נפוץ.

— יְקַר הַמְּצִיאוּת°, ת, שכבד למצא.

יְקַר רוּחַ, ת, בעל רוח טובה.

יְקָר, ז, פאר; כבוד, גדולה; דבר בעל ערך רב.

יֹקֶר*, ז, מחיר רב, גדול; עליַת המחיר, רבוי הערך; חשיבות.

יָקֶר*, ז, מין כלי לבשל בו זפת לספינות; °יֹקר; יְקָר.

יְקָרָה, ענגה כבדה (ב״י, ?); דבר יקר.

[1] יקנת, гіацинт, Hyacinthe, yacintha, hyacinth

יְקָרָה°, נ, משתמשים במלה זו במקום „מכתב יקר" או „אגרת יקרה".

יַקְרוּת*, נ, גדולה, חשיבות; °יֹקר, עלית המחיר.

יַקְרָן*, ז, איש המוכר סחורתו או הלוקח בעד עבודתו ביֹקר.

יַקְרָנוּת°, נ, מכירה ביקר.

יְקֶרֶת, נ, סגלת דבר יקר.

יקש (יָקַשׁ, יִיקַשׁ), פעו"י, (ל־), פרוש רשת, שים מוקש, טמון פח ללכד. הִוָּקֵשׁ, הִלָּכֵד ברשת, הֵאחז בפח.

י"ר, ר"ת, יהי רצון.

ירא (יָרֵא, יִירָא), פעו"י, (את־, מן־, מפני־), פחד, חוש אימה ופחד, דאוג; כַּבֵּד, דאוג לכבוד־. הִוָּרֵא, היה לפחד ולאימה (שמפחדים מפניו); היה נכבד ונשגב מאד. יָרֵא, הפיל פחד, הַחרד, אַים. הִתְיָרֵא*, פחוד, ירוא.

יָרֵא, ת, (ס' יְרֵא, נ' יְרֵאָה, ר' יְרֵאִים, ס"ר יִרְאֵי, נ"ר יְרֵאוֹת, ס"ר, יִרְאוֹת), חָרֵד, מְפחד, פחדן; °חסיד, ירא אלהים.

— יְרֵא חֵטְא*, יְרֵא שָׁמַיִם*, ת, ירא אלהים, חסיד.

— סִפְרֵי יְרֵאִים°, ז"ר, ספרים המדברים על יראת שמים וחסידות.

— אֵין יָרֵא מִבַּעַט*, בטוי לאמר: הפחדן לא ימרוד ולא יתקומם.

יִרְאָה*, נ, פחד, אימה; חרדה מפני כבוד־, *(ר' יְרָאוֹת), כנוי לעבודה זרה, לאליל.

— יִרְאַת הַכָּבוֹד°, יִרְאַת הָרוֹמְמוּת°, נ, חרדה יתרה לכבוד־.

— יִרְאַת שָׁמַיִם*, נ, חסידות, יראת האלהים.

יָרֵב, ת, רב את ריב זולתו.

יַרְבּוּז*, ז, יַרְבּוּזָה*, נ, מין ירק שנותנים אותו לתוך קשואים כבושים, שמיר; °אבטיח צהוב, ר' שֵׁם.

יַרְגָּזִי*, ז, שם עוף מזמר קטן[1]. синица,

ירגזי

ירד (יָרַד, יֵרֵד), ־פ"ע, (מן־, אל־), העתק ממקום גבוה למקום נמוך; הלוך או עוּף למטה; הלוך אל ארץ שפלה ונמוכה; שקוע וטבוע במעמקים; נפול מלמעלה למטה; הֵהָרֵם; התהלך כה וכה; (־הָעַיִן דִּמְעָה) שפוך דמעות; °היה שפל; הוזל המחיר, קטֹן המחיר. הוֹרִיד, הוביל למקום נמוך; הַעבר מלמעלה למטה; הסר מעל־; הטה ארצה. הוּרַד, השפל, הוּבא למטה.

— יָרוֹד אֵצֶל־*, התאכסן אצל־.

— יָרוֹד לְאוּמָנוּתוֹ*, התחרה עם־, הסיג גבול.

— יָרוֹד לְדִין*, הלוך לבית דין, בוא למשפט.

— יָרוֹד לְחַיֵּי־*, קפח את פרנסת פלוני, הסג גבולו.

— יָרוֹד לְנִכְסֵי־*, לקוח נכסי פלוני בתור תשלום חוב.

— יָרוֹד לִשְׂדֵה חֲבֵרוֹ*, לקוח שדה של אחר לרשותו.

— יָרוֹד מִנְּכָסָיו*, היה לעני.

— לֹא מַעֲלֶה וְלֹא מוֹרִיד*, אחת היא, לא מביא תועלת ולא מזיק.

— לֹא יֵרֵד בְּנִי עִמָּכֶם*, בטוי במובן: אין אני מסכים עמכם.

— עוֹלֶה וְיוֹרֵד (קָרְבָּן)*, קרבן שמתחשבים בו במצב האיש אם הוא עשיר או רש.

יַרְדֵּן, ז, שם הנהר העובר בארץ ישראל מצפון דרומה.

---

[1]) ירגזי Meise, mésange, titmouse

— יְהֵא הַיָּרֵדְן גְּבוּלְךָ*, מבטא בטובן: ברח לך לקצה ארץ, למקום שלא ימצאוך.

ירה (יָרָה, יִירֶה), פ״י, הַשלך, זרוק דבר למרחוק לפגע באיזו גוף; זרוק חצי מות; זרוק כדורים מרובה, מנשק אש. **הִיָּרֵה**, הומת בחצים או בכדור נשק אש. **הוֹרֵה**, ירה; לַמד, אלף, הודיע דבר בלתי ידוע; רמוז באצבע על־; *פסוק הלכה, החליט שהדין הוא כך וכך; °הַראה על דבר.

— **יָרֹה חִצִּים בְּעֵינֵי־***, רמוז לאחר על איזה ענין על ידי דברים בולטים ביותר בכונתם.

יר״ה, ר״ת, ירום הודו (למלך).

יָרוֹד*, ז, קרום השולה על העין.

יָרוֹד*, ת, שפל, מי שירד ממדרגתו; פחות, בעל ערך קטן, בלי חשיבות.

יָרוֹק, ז, דבר ירֹק; עשב.

יְרוֹקָה*, נ, צמח ירֹק העולה על פני מים עומדים, אצה; מחלת הירקון.

— **יְרוֹקַת הַחֲמוֹר°** (או: **יְרֶקֶת°**), פרי צמח בר כקשוא קטן[1].

יָרוֹר*, ז, כלב המדבר.

יְרוּשָׁה, ר׳ יְרֻשָּׁה.

יָרֵחַ, ז, לבנה, סהר, המאור הקטן לממשלת הלילה.

— **עַד בְּלִי יָרֵחַ**, עד העת שלא יהיה עוד ירח; לעולם, בלי קץ.

יֶרַח, ז, חדש ימים.

— **יֶרַח הָאֵיתָנִים**, חדש תשרי.

— **יֶרַח בּוּל**, חדש חֶשון.

— **יֶרַח בֶּן יוֹמוֹ°**, אחד מטעמי המקרא (֪).

— **יֶרַח זִו**, חדש איר.

יַרְחוֹן°, ז, עתון חדשי, עתון היוצא פעם בחדש.

ירט (יָרַט, יִירַט), פ״ע, ירוד ושפל (?); היה (דרך) מקלקל (?).

יָרִיב, ז, מריב, מתנגד, מתקומם.

יָרִיד*, ז, שוק, אספת סוחרים מערים שונות למקום ידוע בזמן קבוע.

יְרִידָה*, נ, פעֻלת היורד, מצב דבר היורד; דלדול ברוחניות; התרוששות; פחיתות המקחים.

יְרִיָּה*, נ, פעֻלת היורה חצים וכדורים, זריקה והשלכה.

יְרִיעָה, נ, מסך, חַיִץ עשוי ארג, וילון; סדין לגג אהל ולמחיצותיו; כנוי מליצי לאהל; *גליון קלף כתוב; גליון ניר כתוב.

יָרֵךְ, נ, (ס׳ יְרֵךְ, זוגי יְרֵכַיִם, ר׳ יְרֵכוֹת, ס״ר יַרְכוֹת), פרק הרגל העליון שבין המתנים והשוק; מקום חגירת החרב; צד; החלק התחתון בבנין או בכלי; רגל האות.

— **יוצא ירך**, ר׳ יצא.

יַרְכָה (או: **יְרֵכָה**), נ, (זוגי יַרְכָתַיִם, ס׳ יַרְכְתֵי), קצה (של מקום), סוף הגבול; המקום היותר רחוק; מעמק (בור וכיו״ב).

יר״מ, ר״ת, יהי רצון מלפניך.

ירע (יָרַע, בעתיד לא נמצא), פ״ע, רעוד, הרוד; ר׳ רעע. **הוֹרִיעַ***, הסף לרע; עשה רעה ל־.

ירק (יָרַק, יִירַק), פ״י, רקוק, הוציא לח ספיו. *פ״ע, היה ירֹק. **הוֹרִיק***, היה כתם כצבע השיטה והכרכם.

— **הוֹרִיק פָּנִים***, היה ירֹק הפנים; הבהל, שנה פנים מפחד; התעקש, הקשה ערפו; העיז פנים; הראה פנים זועפים.

ירֹק, ת, שצבעו כעשב השדה; כתם.

יָרָק, **יֶרֶק**, ז, (ר׳ יְרָקוֹת*), עשב מאכל; פרי האדמה, צמח שזורעים אותו בכל שנה; עלה רך ירק בצמחים; *(במאכלים) נגוד לבשר.

יֵרָקוֹן, ז, מחלה בתבואת־השדה שנהפכה לגון כתם, כגון עלה נובל; מחלת האדם ששור פניו יהפך כתם.

---

[1] ירוקת החמור ослиный огурец, Eselgurke, giclet, wild cucumber.

יַרְקוּת°, נ, הגוון הירק.

יַרְקָנָא*, ז, מין אבן ירקה[1].

יְרַקְרַק, ת, קצת ירק; קצת כתם; *(לד"ק) ירק מאד; כתם מאד.

ירש (יָרַשׁ, יִירַשׁ), (בצווי: יְרַשׁ או רֵשׁ), פ"י, לקוח לאחוזה, נחול רכוש שהניח איש במותו; (־אֶרֶץ או: ־גוי) לקוח ארץ מיד אדוניה; לקוח בחזקה; גָּרֵשׁ, הַגלה; לקוח מקום אחר. **הִוָּרֵשׁ**, היה לדל, הֵענה, חסור רכושו; *הִגָּרֵשׁ, הָגלה. **יָרֵשׁ**, בוז, שלול. **הוֹרִישׁ**, הַנחל, נתון לאחוזה; גָרֵשׁ איש או עם מנחלתו, הַגלה; כַּלֵּה, השחת; שים לרש.

יְרֵשָׁה, יְרֻשָּׁה, נ, אחֻזה, נחלה שאיש מניח לזרעו ולקרוביו; רכוש העובר מאיש לאיש; *פְּעֻלת היורש דבר.

יֵשׁ, ז, דבר קַיָּם, דבר נמצא; °מציאות.

יֵשׁ, תה"פ, להורות על מציאות דבר, הפך: אין; *(־לעשות־) צריך, ראוי; (־ל־דבר), נמצא ל־; (־שֶׁ), לפעמים יקרה; (־לִפְלוֹנִי על פְּלוֹנִי), פלוני חיב לפלוני.

— **יֵשׁ אוֹמְרִים***, אחרים אומרים.

— **יֵשׁ אֶת נַפְשִׁי**, אני חפץ.

— **יֵשׁ לְ־ עַל־***, יש לפלוני תביעות וטענות על אלמוני.

— **יֵשׁ לְאָבִיו (לְאִמּוֹ) בֵּן***, מבטא במובן: אשרי יולדתו, הנה בן יקיר ונעלה.

י"ש, ר"ת, ירא שמים; יראת שמים; ימח שמו; יין שרוף.

ישא"י, ר"ת, ישוב ארץ ישראל.

ישב (יָשַׁב, יֵשֵׁב), פ"ע, הִשָּׁעֵן על המתנים, הסמך (הגוף) על הירכים בשוקים מקֻפלות; גור, שכון; הִשָּׁאר על מקומו; חכה, הַמְתֵּן; (ארץ), היה מקום ישוב, לא חרב ושמם; *היה שקט. **הוּשַׁב**, (אֶרֶץ, עיר וכיו"ב), המלא אדם, היה למקום ישוב. **יִשֵּׁב**, הַשכן, יסד מושב; *הַרגע, הַשקט; באר, תרץ; שים בתוך. **הוֹשִׁיב**, שים על מקום; הַשכן, שים מושב; עשה (מקום) למשכן אנשים; לקוח לאשה. **הִתְיַשֵּׁב***, היה למשכן אנשים; הֵרגע, היה שקט; הסכם, התרצה; °(־בְּדָבָר), התיעץ, עַיֵּן בדבר וחשוב עליו.

— **יָשׁוּב בְּחֵיקוֹ שֶׁל אַבְרָהָם***, הִכנס בברית, המול; מות (?).

— **יָשׁוּב בְּתַעֲנִית***, צום, התענה.

— **הוֹשִׁיב תַּרְנְגֹלוֹת***, שים תרנגלת על ביצים לדגר.

ישו"ז, ר"ת, ימח שמו וזכרו.

יִשּׁוּב*, ז, מקום נושב; כפר; העולם הנאור; התישבות, פְּעֻלת המישב; דעת צלולה; מצב מקום נושב; °מספר מועט של יהודים הגרים בכפרים של לא יהודים.

— **יִשּׁוּב הַדַּעַת***, מחשבה, שימת לב ל־.

— **־יִשּׁוּב*, שֶׁל יִשּׁוּב***, ביתי, לא מדברי, לא פרא.

— **יִשּׁוּב הָעוֹלָם***, תקון העולם כראוי לצרכי בני אדם.

— **יִשּׁוּב הָעוֹלָם בְּאִילָנוֹת*, ־בְּבוֹרוֹת***, אִמרה במובן: תקון העולם הוא ברבוי העצים והנטיעות או ברבוי בורות המים.

— **אֵין מִן הַיִּשּׁוּב***, מי שאינו בן תרבות.

יִשּׁוּבוֹן*, ז, איש יושב כפר; מתישב מחדש.

יִשּׁוּבִי*, ת, של ישוב, לא מהמדבר.

יְשָׁוִים*, ז"ר, מושות האניה שבהם מאחזים את החבלים (?); אבנים וחול שנותנים באניה להחזיק מעמדה ישר (?).

יֵשׁוּעַ הַבֵּן*, ז, פדיון הבן.

יְשׁוּעָה, יְשׁוּעָתָה, נ, עזרה, הצלה; ברכה, הצלחה.

ישועים°, ז"ר, בני כת נזירים קתולים.

יְשׁוּעָתָה, נ, ר' ישועה.

---

1) ירקנא, diorite, Diorit, діорит, green-stone.

יְשׁוּר°, ז, פְעֻלַּת המְיַשֵּׁר והמפלס; הישרה.

יֵשׁוּת°, נ, הויה מציאות דבר, היפך: אַינוּת.

יֶשַׁת, ז, רעי, טנפת (מיכה ו׳, י״ד, ילין). חלי של חלשה וקלקול הגוף (ב״י).

ישט, ר׳ הושיט.

יְשִׁיבָה*, נ, פעלת או מצב היושב; מקום ישיבת חכמים לחקר בדברי תורה וחכמה; בית מדרש ללמוד התלמוד; בית דין.

— **בַּחוּר יְשִׁיבָה°**, ז, צעיר הלומד בבית מדרש ללמוד התלמוד; בטלן, מי שאינו יודע את הליכות העולם ובנמוסים המקֻבלים בחברה.

— **רֹאשׁ יְשִׁיבָה***, ז, מורה המלמד את למוד התלמוד בישיבה; מנהל ישיבה; גאון.

— **יָשׁוּב בִּישִׁיבָה***, היה ראש ישיבה.

— **יְשִׁיבָה שֶׁל מַעְלָה***, מסבת המלאכים והאלהים; בית דין הגדול בעולם הנשמות.

יְשִׁימָה, נ, **יְשִׁימוֹן**, ז, מדבר, ציה, מקום שממה.

יָשִׁישׁ, יָשֵׁשׁ, ז, זקן מאד, שבע ימים; נכבד, חשוב; *חכם, מלמד; תאר לראש יועצי רומא לפנים.

— **גֶּזַע יְשִׁישִׁים***, ז, בן מְיֻחס, בן אבות נכבדים.

יְשִׁישָׁה°, יְשִׁישׁוּת*, נ, זקנה, מעמד הישיש.

ישם (יָשַׁם, יִישַׁם או יֵשַׁם), פ״ע, היה לחרבה ושממון. **הֵשִׁים** (על דרך חסרי פ״נ), החרב, עשה לשממה.

ישן (יָשֵׁן, הוה יָשֵׁן, יִישָׁן), פ״ע, היה (בעל חי) במצב מנוחה גמורה בהפסק התנועה ופעלת החושים, נום, הרדם (הפך: הקיץ). **הִוָּשֵׁן**, היה נמצא מזמן רב; הֵאחז במקום. **יִשֵּׁן**, הבא איש לידי שֵׁנה; *העמד דבר לימים רבים; עשה יָשָׁן. **יֻשַּׁן***, היה לְיָשָׁן. **הִתְיַשֵּׁן***, עמוד לימים רבים; הזדקן: °הִשקע בשֵׁנה, הֵרדם.

יָשֵׁן, ת, נרדם, שוקט בתנומה; שקוע בהבלים.

— **יְשֵׁנֵי חֶבְרוֹן***, כנוי לאבותינו הראשונים: אברהם, יצחק, ויעקב (בפיוט ובספרות האגדה).

יְשֵׁנוּת°, נ, הדבר הנמצא, דבר שהוא במציאות.

יָשָׁן, ז, דבר לא חדש; תבואות שנה שעברה.

יָשָׁן, ת, לא חדש, שאינו מזמן קרוב, כביר ימים (דבר).

יֹשֶׁן, ז, המצב הקדם; מה שהיה לפנים.

יַשְׁנָן°, ז, אוהב תנומה.

(**ישע**) **הִוָּשַׁע**, מצוא עזרה, הֵעזר, הֵחלץ, הוצא מצרה. **הוֹשִׁיעַ**, מלט מצרה; הצל מאויבים; עזור.

יֵשַׁע, יֶשַׁע, ז, ר׳ יִשְׁעֵי, הצלה, עזר מצרה.

יֵשַׁע°, ז, חפץ, תשוקה (בא תמיד בצרוף עם השם: „חֵפֶץ״ לחזוק המושג, כמו: כָּל יִשְׁעִי וְכָל חֵפֶץ הוּא״).

יָשְׁפֵה, יָשְׁפֶה*, ז, מין אבן חן יקרה ונוגה כעין הזכוכית [1].

ישר (יָשַׁר, יִישַׁר), פ״ע, היה שוה, היה מפֻלס, בלי עקמימות; הלוך בלי נטיה ימין או שמאל; הלוך בצדק, היה תם; ("בְּעֵינֵי״), היה רצוי, חשוב דבר לטוב ונכון; מצוא חן. **יִשֵּׁר**, שַׁוה, פַלס; הכר לצדק; המה פנית דבר לאיזה צד. **הֵיְשִׁיר**, שוה, ערוך לנכח; הבט ישר לפניו, כונן המבט ישר. **הִתְיַשֵּׁר°**, הֵעשה ישר, לא כפוף (קומה); התחשב כישר וכנכון.

— **יְיַשֵּׁר** (או: **יִישַׁר**) **כֹּחֲךָ***, **יְיַשֵּׁר** (או: **יִישַׁר**) **חֵילָךְ***, מבטא להבעת הסכמה לאיזה מעשה כי טוב ויפה הוא; הבעת תודה על עשית מעשה טוב.

יָשָׁר, ז, איש תמים, הולך בדרך הנכונה; יֹשֶׁר.

יָשָׁר, ת, (ס׳ יְשַׁר, ר׳ יְשָׁרִים, ס״ר יִשְׁרֵי), שוה, לא מעקם, לא כפוף, לא נוטה לצדדים;

---

[1] ישפה, яспис, Jaspis, jospe, jasper

נכון, כשר; תמים, נקי מעון; מתאים, מכֻון, מקביל.

— סֵפֶר הַיָּשָׁר, ז, ספר שהיו כתובים בו שירי הגבורים של עם ישראל.

— מִשְׁקָל יָשָׁר*, ז, משקל נכון, לא פחות ולא יותר.

— שֵׁם יָשָׁר°, ז, (בדקדוק), צורת השם העקרית בלי נטיה.

יֹשֶׁר, ז, תֹּם, צדק, אמת; נכוחה, שאין בה עקמימות.

— יֹשֶׁר הַכְּתִיבָה°, ז, הכתיבה לפי חקי הלשון והכתיב הנכון.

יְשָׁרִים°, ז, נטיה, מגמה, פניה.

יִשְׂרָאֵל, ז, יהודי (ההפך: גוי) ; *יהודי שאינו לא כהן ולא לוי.

יִשְׂרְאֵלִי°, ת, בן ישראל.

יְשָׁרָה, נ, דבר ישר; ישר לב, צדק, תם.

יְשֻׁרוּן (יְשׁוּרוּן), כנוי מליצי לעם ישראל.

יַשְׁרוּת*, נ, יֹשֶׁר, תמימות.

— מִדַּת יַשְׁרוּת*, נ, צדק ורחמים.

יַשְׁרָן°, ת, מי שמתנהג בישר וצדק.

יַשְׁרָנוּת°, נ, התנהגות בישר; תכונת התמים והיָשר.

(ישש)* יַשֵּׁשׁ*, עשה לישיש; עשה שהדבר יתקים לארך ימים.

יָשִׁשׁ, ר׳ ישיש.

יַת*, מ״י, את.

י״ת, ר״ת, יונתן (בן עוזיאל) תרגם.

יָתֵד, יְתֵדָה*, (ר׳ יְתֵדוֹת), נ, מסמר עץ או ברזל לחבר בו או לתקעו בקיר לתלות עליו דבר או לתקעו באדמה לחזק בו מיתרי אהל; ראש ונכבד במשפחה; °(במשקל השיר) הברת שוא נע ותנועה אחריו; איש גדול ונכבד.

— יְתַד הַמַּחְרֵשָׁה*, נ, מסמר הברזל שבקצה המחרשה הנתקע באדמה בעת החרישה.

— יִתְדוֹת דְּרָכִים*, נ״ר, הבצות שבדרכים.

יַתּוּךְ*, ז, ר׳ יתּיך.

יָתוֹם, ז, (נ׳ יְתוֹמָה*), מי שמת אביו או אמו; נעזב מבלי עוזר.

— דּוֹר יָתוֹם*, ז, דור שאין לו מנהיג הגון.

— אָמֵן יְתוֹמָה*, ענית אמן מצד מי שלא שמע הברכה.

יִתּוּם*, ז, מצב היתום, יתמות.

יִתּוּר*, ז, מה שיותר מהנחוץ (באריג של בגד); °מה שהחיט לוקח לו ממותר האריג שנשאר אחר תפירת הבגד מבלי דעת בעליו.

יִתּוּשׁ*, ז. יִתּוּשָׁה*, נ, זבוב קטן מאד עוקץ, בקה [1].

יְתִיב°, ז, אחד מטעמי המקרא המפסיקים (<).

יַתִּיךְ*, ז, מין כלי של ברזל להוציא בו את הסיר מן התנור.

יַתִּיר*, ז, מותר, נוסף; נפלא, מְצֻין.

(יתם) יַתֵּם*, עשה ליתום. הִתְיַתֵּם*, היה ליתום.

יַתְמוּת*, ז, יִתּוּם, מצב היָתום.

(יתר) הִוָּתֵר, פ״ע, הִשָּׁאֵר, היה עוד, היה עודף; הִשָּׁאֵר לפלטה. יַתֵּר*, הוסיף. הוֹתִיר, הִשְׁאִיר; הִשְׁאִיר חלק מן־; הניח מה שהוא יותר מכדי הצרך; נתון יתרון על־, נתון יותר; פ״ע, היה יתר. הִתְיַתֵּר*, הִשָּׁאֵר, הִוָּתֵר.

יָתֵר, ת, (נ׳ יְתֵרָה), נכבד; גדול מזולתו באיזה ענין; *עודף על־; שיש בו דבר יותר מאשר בזולתו.

יֶתֶר ז, (כ׳ יִתְרִי, ר׳ יְתָרִים), חבל, חוט עבה; חבל הקשת; חבל הרסן; מיתר הכנור וכיו״ב; שארית; יתרון, עדף, שאר, חוץ ממה שנזכר (בסמיכות); °הקו העובר מקצה הקשת אל הקצה השני (בהנדסה); העצבים של בעלי חיים.

---

[1] יתוש комар, Mücke, moustique, mosquito

— כָּל יָתֵר כְּנָטוּל דָּמֵי*, מבטא משל לאמר: כל המוסיף הרי הוא גורע, כל דבר מיֻתר דומה לחסר.

יָתֵר, תה״פ, יותר, רב מ־.

— יָתֵר עַל כֵּן*, יותר מזה, נוסף על זה, מלבד זה.

יִתְרָה, יִתְרַת, נ, רכוש, הסכון; °שארית, עדף; מה שנשאר בחשבון לזכות או לחובה (בפנקסאות).

יִתְרָה*, נ, מלה שיש בה אות יותר מהראוי.

יִתְרוֹן, ז, (ר' יִתְרוֹנוֹת גם יִתְרוֹנִים), עדף מעלה; מעלת דבר על דבר; דבר יָתֵר; תועלת, בצע; °מותר, מה שהוא יותר מהצריך באמת.

יְתֵרוֹת*, נ״ר, העודפות, המלות במקרא הנכתבות מלא וָו או יוד.

יִתְרָן*, ר' יִתְרוֹן.

יַתְרָנוּת*, נ, הסגֻלה לבקש יתרונות.

יְתֶרֶת*, נ, חלק נוסף על דבר.

יֹתֶרֶת, נ, הקרום המכסה את הכבד; ר' יותרת.

ית״ש, ר״ת, יתברך שמו.

כ.

כ, האות האחת עשרה בא״ב העברי ושמה כַּף; ס״מ, עשרים.

כְּ־, כַּ־, כִּ־, כֶּ־, כָּ־, אות יחס להורות על הדמיון; להורות שהדבר המדֻבר קרוב במדה או בערך או באיזו בחינה שהיא ל־; (עם תאר הפעל), בזמן, בעת אשר; (לפני מלת זמן או מקום או מדה) בערך, קרוב ל־.

כְּ־־כְּ־־, להורות על דמיון גמור בין שני דברים.

כְּ־־כֵּן־, תכף בהיות ענין אחד קרה או יקרה הענין השני.

כ', ר״ת, כבוד או כבודו וכיו״ב.

כָּאo, תה״פ, פה, בזה.

כ״א, ר״ת, כי אם; כל אחד; כך אמר; כתוב אחד; כלל אחד.

כא״א, ר״ת, כתוב אחד אומר.

כאב (כָּאַב, יִכְאַב), פ״ע, הרגש צער גופני ממכה או מפצע או ממחלה; הרגש צער רוחני. הִכְאִב*, הרגש צער גופני או רוחני. הִכְאִיב, הסב יסורים וצער, החלה; השחית, חבל, קלקל.

כְּאֵב, ז, מכאוב, רגש לא נעים ומצער הבא לגוף או לנפש על ידי איזו מכה או מחלה או צרה.

כָּאֶה, ת, (פעם אחת במקרא: חל־כָּאִים, תהלים י', ו), דל, מֻעְנה, כואב; ר' חלכאים.

(כאה) הִכְּאָה, היה נשבר ונדכה. הַכְאֵה (נמצא רק במקור: הַכְאוֹת), צער, הַכְאִיב, הסב צער.

כאו״א, ר״ת, כל אחד ואחד; כל איש ואיש.

כאו״ל, ר״ת, כל אֻמה ולשון.

כָּאוּר*, ז, כעור, גנֵי.

כָּאוּר*, ת, מכֹער, מגֻנה.

(כאורה) לִכְאוֹרָה*, תה״פ, כנראה, כנדמה, במבט הראשון נראה כי־.

כאחז״ל, ר״ת, כך אמרו חכמינו זכרם לברכה.

כְּאִיבָה*, נ, מכאוב רגש הכאב.

כְּאֵינָה צְדִי*, ר' כיצד.

כאל״ש, ר״ת, כל אשר לך שלום.

כָּאן*, כָּן*, בְּכָאן*, תה״פ, פה, במקום הזה; בענין הזה.

— לְכָאן*, תה״פ, הנה, למקום הזה.

— לְאַחַר מִכָּאן*, תה״פ, אחרי כן,

אחרי זאת.

— מִכָּאן*, תה״פ, מזה, מהדבר הזה; מהדבר הזה אנו לומדים כי־.

— מִכָּאן וְאֵילָךְ*, תה״פ, מזה והלאה.

— מִכָּאן וּמִכָּאן*, תה״פ, מזה ומזה, משני הצדדים.

(כאר*) הִכְאִר*, עשה מכער ומגנה; היה מכער ולא יפה; ר׳ כער. הִתְכָּאֵר*, הֵעשה כאור, היה מגֻנה.

כַּאֲשֶׁר*, ר׳ אשר.

כַּבָּא*, ז, נתחי בשר קצוץ צלויים באש על שפוד.

(כאף*) הִכְאִף*, כפוף, השח.

כַּבֵּב*, פ״י, צלה באש (בשר) על השפוד.

כב״ב, ר״ת, כל בני ביתו.

כַּבְבָּא*, ז, ר׳ עִנָּה.

כבד (כָּבֵד, יִכְבַּד), פ״ע, היה קשה (על־); היה רב המשקל; רבה, היה רב במספר; היה גדול ונשא; היה רב הערך והמעלה; (־לֵב) התעקש; (־עַיִן או אֹזֶן) היה קשה לראות או לשמע. הִכָּבֵד, עשה כבוד לעצמו, הֻנשא; היה יקר; היה כבד; היה רב בכמות. כִּבֵּד, חִזק, הִקשה; הִגדל ערך, הוקר, תת כבוד ויקר ל־; פֵּאר, יִפּה; *טאטא ונקה; °קבל פני אורח בהקרבת מטעמים וכדומה; תת מנחה לאיש. כִּבּוּד*, הִכבד, היה חשוב. הִכְבִּיד, עשה כבד, הרבה המשא, העמס הרבה; הרבה; הִקשה, חזק; עשה דבר גדול; *היה כבד, היה רב המשקל; טאטא ונקה. הִתְכַּבֵּד, רבה במספר; התאסף במספר רב; התגדל והתגאה; הראה עצמו כמְכֻבד, הֻכבד, הֵחשב לגדול ונשא; *הנקה בטאטא.

כָּבֵד, ז, אבר אדם בגוף החי המריק מתוכו מרה[1].

— רָאָה בַכָּבֵד, קסום קסמים בכבד.

כָּבֵד, ת, (ס׳ כְּבֵד־ גם כָּבֵד־), רב המשקל, רב המשא; שקשה להרימו או לטלטלו; שקשה לעשותו; מלאה וּמֵעִיק; רב המספר, רב הכמות; רב הערך, רב המעלה; קשה וחזק.

— כְּבַד עָוֺן, ת, מלא עונות, חוטא, פושע.

— כְּבַד פֶּה וּכְבַד לָשׁוֹן, ת, מדבר בכבדות, עלג.

— אִישׁ כָּבֵד°, ז׳, טרחן, מכביד על אחרים.

— בִּנְיָן כָּבֵד°, ז, (בדקדוק), בנין פעל שנוסף בו דגש חזק או אות על השרש.

כָּבֹד, ת, (נ, כְּבֻדָּה), רב הערך, נכבד.

כָּבוֹד, ז, יקר, הון, עשר.

כֹּבֶד, ז, (כ׳ כָּבְדִּי), משׂא, נטל, קֹשי דבר; קֹשי התנועה; עבי דבר; עצמת חלקי דבר.

— כֹּבֶד עֶלְיוֹן*, כֹּבֶד תַּחְתּוֹן*, ז, גלילים בנול האורגים, שכורכים עליהם את השתי.

— כֹּבֶד רֹאשׁ*, ז, רצינות, שימת לב לדבר; חסר רצון, אי־חפץ.

כְּבֻדָּה, נ, טעינה של דברים כבדים להסיעם ממקום למקום.

כְּבֵדוּת, כְּבֵדֻת, נ, קֹשי עבודה; אטיות תנועה, תכונת דבר שהוא כבד וקשה ומלאה.

כבה (כָּבָה, יִכְבֶּה), פ״ע, עמום, חדול פתאם מהאיר (נר); חדול מבער (אש). הִכָּבֵה*, כבה. כִּבָּה, הִשבת, הִשקע אור אש. הִתְכַּבֵּה, כבה, עמום.

— אֵין עֲבֵרָה מְכַבָּה תוֹרָה*, מבטא משל לאמר: תלמיד חכם אף על פי שחטא אין תורתו נמאסת.

כַּבָּה, נ, להבה, שלהבת (בן־סירא).

כַּבּוּב*, ז, פעלת הסכבב וצולה בשר של שפוד.

כִּבּוּד*, ז, נתינת כבוד ל־; נהיגת כבוד ב־; נקוי חדר או חצר בטאטא.

כָּבוֹד, ז, משא; יקר, גדולה, חשיבות, נתינת ערך רב לאיש; גבורה עז; יתרון על אחר; עשר, הון רב; רבוי כמות; פאר, הדר; מרום עם הארץ, נכבדי העם; נפש האדם; בגד נאה,

[1] כבד печень, Leber, foie, liver

מלבוש נהדר ויפה (? איוב יט, ט).

— בֵּית הַכָּבוֹד°, ז, כנוי לבית הכסא, למחראה.

— כְּבוֹד־° (לפני שם איש), מבטא חשיבות לפני הזכרת שם איש נכבד; (עם כנוי נוכח ונסתר), מבטא חשיבות לאיש שמדברים אתו תחת לפנות אליו בכנוי הנוכח.

— בִּכְבוֹדוֹ*, בעצמו.

— בִּמְחִילָה מִכְּבוֹד־°, מבטא של בקשת סליחה כשמיחסים דבר לא הגון או שגיאה לאיש חשוב.

— חוּץ מִכְּבוֹד־°, כנ"ל.

כְּבוּדָּה, נ, עֹשֶׁר, הון; משא, נטל, חפצים שהאיש לוקח אתו לדרך, ר' כְּבֻדָּה.

כְּבוּדָּה, ת"נ, נכבדה, חשובה (אשה).

כָּבוּי°, ת, שחדל להיות דולק או בוער.

כִּבּוּי*, ז, פעֻלת המכבה אש או נר.

כָּבוּל*, ת, חרב, יבש, לא יצלח לעבודה (אדמה); °מין אדמה מערבת עם רקבובית שרשי צמחים ישתמשו בה העניים להסקת תנורים.

כָּבוּל*, ז, כִּפָּה של צמר שהנשים קושרות לראשן להחזיק את השער; חתיכת אריג צמר שנותנות הנשים על עצמן תחת חליי הזהב.

כָּבוּן*, ת, עטוף, עטוי.

כִּבּוּס*, ז, פעֻלת הכובס והמכַסְכֵּס בידים; °חקן לטהר המעים.

כְּבוּסָה*, נ, מי הכבוס.

כִּבּוּשׁ*, ז, פעֻלת הכובש והלוכד; המקומות שנכבשו; דריכה, רמיסה, פעלת הכובש והעוצר; פעלת הנותן פרי או ירקות או בשר במי מלח או בחמץ וכדומה למען יעמדו ימים רבים; מעמק, משקע.

— כִּבּוּשִׁים*, (דִּבְרֵי כִבּוּשִׁים*), דברים חזקים הפועלים על שומעיהם; דברי סוד ומסתרים.

כָּבוּשׁ*, ת, נתון במי מלח או בחמץ למען יתקים ולא יתקלקל; נעלם, נסתר, כמוס, לא ידוע.

— כְּבוּשִׁים*, ז"ר, פרות או ירקות מושמים במי מלח או חמץ למען יתקימו.

כְּבִיָּה*, נ, כבוי, פעלת המכבה אש.

כִּבְיָכוֹל*, כִּבְיָכוֹל, כְּבְיָכוֹל*, תה"פ, כאלו היה אפשר הדבר, בטוי שמשתמשים בו כשמיחסים לאלהים דבר אפשרי רק באדם.

כְּבִילָה*, נ, פעלת הקושר והכובל.

כְּבִינָה*, נ, עטיפה, כסוי.

כְּבִיסָה*, נ, כבוס, פעלת הכובס.

כַּבִּיר, ת, חזק; עצום, רב המספר או הכח.

כַּבִּיר, תה"פ, הרבה.

כְּבִיר, ז, שק עור לצרכי הדרך (?); מפיט, מרבד, שטיח (?).

כַּבִּירוּת°, נ, רב, רבוי במספר; חזק, עצמה.

כְּבִישׁ°, ז, דרך כבושה וסלולה בחצץ ועפר כבושים יחד; פרי או ירק או בשר כבוש במי מלח או בחמץ למען יעמד ימים רבים.

כְּבִישָׁה°, כְּבִישׁוּת°, נ, התגברות האדם על יצרו או תאוותיו.

כִּבְכָּב*, ז, כסוי חרס לסל וכיו"ב.

כבל* (כָּבַל*, יִכְבֹּל*), כִּבֵּל*, פ"י, קשור בכבלים, קשור. הִכָּבֵל*, כָּבוּל*, היה קשור בכבלים.

כֶּבֶל, ז, (כ' כַּבְלִי), אחת מטבעות ברזל ששמים ברגלי האסיר ומחברים אותו בשלשלת לבל יברח; רתוק, שלשלת; טבעות קשוט לרגלי הנשים מחֻברות בשלשלת לפסע פסיעות קטנות; חבל העוגן באניה; °עבות התלגרף אשר מתחת למים.

כבן* (כָּבַן*, יִכְבֹּן*), כִּבֵּן*, פ"י, עטוף (צאן) במעטפה.

כְּבֵנָה*, נ, ברדס, מין מכסה לעטיפת הראש.

כבס (כָּבַס, יִכְבֹּס), כִּבֵּס, פ"י, נקה מעשה ארג וכלים ע"י רחיצה ושפשוף וכסכוס במים;

נקה, טהר. כִּבּוּס, הֻכַּבֵּס, הִתְכַּבֵּס*, הנקה במים.

כַּבָּס*, ז, כובס.

כֻּבָּס*, ז, ר' כבוס.

כַּבְסָה*, נ, אשכול תמרים.

כְּבָסִים°, ז"ר, הבגדים וכיו"ב שמכבסים אותם.

כבע ר' כובע.

כַּבְעָן°, ז, ר' כובעי.

כבר* (כָּבַר*, יִכְבֹּר*), פ"י, הנף חטים וכיו"ב בכברה. הִכָּבֵר*, הונף בכברה. הַכְבֵּר, הרבה, העדף; *כבור. הָכְבַּר*, הונף בכברה.

כְּבָר, תה"פ, לפני זמן, זמן רב קֹדם; *בודאי, בלי ספק.

— בִּשְׁכְּבָר הַיָּמִים, לפני זמן רב, באחד הימים הראשונים.

— מִכְּבָר*, מלפני זמן.

כְּבָרָה, נ, כלי מעשה רשת אשר חוריו יותר גדולים מאלה של הנפה להניף בו זרעונים וכדומה.

כברה

כִּבְרַת אֶרֶץ, נ, מדת מרחק (לא מבררת בדיוק).

כֶּבֶשׁ, ז, קרש משפע או שפוע מעפר לעלות ולרדת בו; הדום רגל; *כבוש פֵּרות; פֵּרות כבושים במי מלח או בחמץ; לוחות עץ שנותנים על הזיתים וכדומה לכבש בהם; סֻלָּם לעלות בו על האניה ולרדת בו מן האניה אל היבשה.]

— מֵי כְּבָשִׁים*, ז"ר, המים שכבשו בהם זיתים וכדומה.

כֶּבֶשׂ, ז, (כי כִּבְשִׂי, ר' כְּבָשִׂים), זכר מאחד ממיני הצאן לפני הגיעו לכלל איל; *איל הברזל לשבר חומות.

כבש (כָּבַשׁ, יִכְבֹּשׁ), פ"י, אנוס, לחוץ, הַכרח, דחוק; לכוד והכנע תחת ממשלתו, שעבד; התגבר על (הַיצור וכיו"ב); *עצור, עכוב; הסתר, הַטמן; סלול וַישֵׁר (דרך); כפוף והטה; שים פרי או ירקות במי מלח או בחמץ או בשמן למען יעמדו ימים רבים; נקב את אבן הרחים כשהיא חלקה לעשות בה חדודים למען תטחן היטב. הִכָּבֵשׁ, הִכנע תחת ממשלת־, שֻׁעבד ל־; *הִלחץ, הִדחק; הנתן (פרי או בשר וכדומה) בחמץ או במי מלח; (־על) בוא אל אשה. כַּבֵּשׁ, לכוד (ארץ); הַכנע, לחוץ, דחוק, העק; *הַכרח; סלול וישר (דרך וכיו"ב); אנוס (אשה למשכב); שים (פרי או בשר וכדומה) בחמץ או במי מלח או בשמן למען יעמד ימים רבים; נקר (אבני הריחים). הַכְבֵּשׁ, כבוש. הִתְכַּבֵּשׁ*, הכנעה תחת ממשלת־.

— כָּבוּשׁ פָּנִים*, כָּבוּשׁ פָּנִים בְּקַרְקַע*, הורד הראש מבושה, הַסתר פנים מבושה.

— כּוֹבֵשׁ שְׁטָרוֹת*, ת, מי שמחזיק בידו שטר פרוע.

— כּוֹבֵשׁ אֶת כַּעְסוֹ*; ־אֶת יִצְרוֹ*, מתחזק ומתאפק מכעסו; מתחזק ומתגבר על יצרו.

כבשים

כִּבְשָׂה, כַּבְשָׂה, נ, (ס' כִּבְשַׂת, ר' כְּבָשׂוֹת, ס"ר כִּבְשׂוֹת), נקבת הכבש, רחל; °סמל התמימות והשקט.

כִּבְשׁוֹן*, ז, כִבשן; דבר כבוש, נסתר, סודי.

מלמעלה ולה מראה כובע.

כּוֹבָעִי°, ז, עושה כובעים.

כּוֹבֶרֶת*, נ, אשה שמלאכתה לכבר בכברה.

כּוֹדֵד*, ת, לא חד ושנון, עגלגל, כד.

כַּוָּה*, נ, מפתח, חור; חלון קטן, צהר.

כוה (**כָּוָה***, **יִכְוֶה***), פ״י, עשה כויה באש. **הִכָּוֵה**, הִשָּׂרֵף (עור האיש) באש. **כַּוֵּה***, **הַכְוֵה***, העבר ברזל לוהט על מכה; לבן באש.

— **הִכָּוֵה מִגַּחַלְתּוֹ שֶׁל־***, הפגע מקפדנותו וכעסו של פלוני; הֵענש יחד אתו.

— **הִכָּוֵה בְּפוֹשְׁרִים***, הבין רמז קל, ור׳ פושרים.

כו״ה°, ר״ת, כח והרשאה.

כִּוּוּן*, ז, ישור; נטיה, מגמה; כַּוָּנָה; התאמת דבר למה הוא ראוי ומְכֻוָּן.

— **כִּוּוּן בַּיִת***, ז, סדור ועריכת בית, הנהלה וסדור הליכת הבית.

כִּוּוּץ*, ז, כויצה; התקבצות בשטח צר.

כּוּז, ז, כד קטן; פך.

כּוֹזֵב, ת, חדל ערך; *לא נכון.

כוח*, (**כָּח***, **יָכוּחַ***), פ״ע, חַכֵּך, הדח לֵחַ מהגרון; הדח מיץ אף.

כות״ט, ר״ת, כתיבה וחתימה טובה.

כוחל*, ר׳ כחל.

כּוֹי*, ז, חיה ממין מְסֻפָּק, ספק בהמה ספק חיה; °כנוי של בוז לאיש שאין לו דעה קבועה ומְסֻיֶּמֶת ונוטה בדעתו הנה והנה.

כְּוִיָּה, נ, צרבת בבשר הגוף על ידי נגיעה באש.

כְּוִיצָה*, נ, קמיטה, צמיקה; התכַוְצוּת חזקה של השרירים.

כּוּךְ*, ז, (ר׳ כּוּכִים*), חור ארוך וצר חצוב בסלע או חפור באדמה לשים בו ארון מת; חדר קטן בלי חלונות; מערה; חפירה, מעמק.

כו״כ, ר״ת, כך וכך.

כּוֹכָב*, ז, (ר׳ כּוֹכָבִים, ס״ר, כּוֹכְבֵי), אחד המאורות ברקיע השמים הנראים בלילה כנצוצי אור מזהירים; *שם אחד המזלות היותר קרוב לשמש[1]; °מזל טוב; סימן בכתיבה ובדפוס בצורה כוכב (*).

— **כּוֹכַב זָנָב°**, **כּוֹכָב זְנָבִי°**, **כּוֹכַב שֵׁבֶט***, **כּוֹכְבָא דְשָׁבִיט***, ז, כוכב שנראה מאחריו כעין זנב אור.

— **כּוֹכַב הַיָּם°**, ז, בעל חי יַמִּי שממרכז גופו יוצאים פצולים אחדים (חמשה או יותר), אסתר הים.

אסתר הים

— **כּוֹכְבֵי לֶכֶת°**, **כּוֹכְבֵי נְבוֹכָה°**, ז״ר, הכוכבים המחליפים את מקומם.

— **כּוֹכְבֵי שֶׁבֶת°**, ז״ר, הכוכבים שאינם מחליפים את מקומם ביחס זה לזה.

— **בַּעַל כּוֹכָב°**, בעל מזל טוב, מצליח בכל מעשיו.

— **צֵאת הַכּוֹכָבִים***, תחלת הלילה כשאור הכוכבים מתחיל להראות לעין.

כּוֹכָבִי°, ת, של כוכב, מטבע הכוכב.

כּוֹכֶבֶת*, נ, כוכב נגה, אילת השחר.

כּוֹכֶלֶת*, נ, מין תכשיט קטן ששמים בו בשמים.

כול (**כָּל**, **יָכִיל**), פ״י, מדוד בכלי, ר׳ כלכל (?). **הֵכִיל**, אצור בתוכו; היה מקום בכלי להכניס בו דבר במדה ידועה; החזק (כלי) דבר שבתוכו מבלי תתו לצאת ממנו; עצור כח לשאת ולסבל. **הִתְכַּלְכֵּל***, ר׳ כלכל.

כּוֹלָב*, ז, צבת.

כּוּלֵי הַאי״, תה״פ, כל זה, כל כך הרבה.

— **כּוּלֵי הַאי וְאוּלַי״**, אחרי כל זה ועוד יש ספק.

כּוֹלֵל*, ז, (ר׳ כּוֹלְלִים*, כּוֹלְלוֹת*), קהל, צבור, חברה; קהלה, עדה; °קבוצת יהודים היושבים

[1] כוכב меркурій, Merkur, mercure, Mercury

בארץ ישראל שהם יוצאי ארץ אחרת או מחוז אחר בחו״ל.

כּוֹלֵל°, ת, מכיל ומקיף הכל יחד.

כּוֹלֵף*, ז, כלי מחֻדד לפתח ולסתת בו אבנים.

כּוּמָז, ז, מחוך, מין חזיה שיש בה מקלות ברזל או שני התנין, תלבשנה הנשים לתת לגופן תבנית יפה (?); מין תכשיט של נשים (לא נתבררה מהותו).

כּוּמָסָה*, נ, אלֻמה, אשר שבליה נאגדות יחד מלמטה.

כּוּמר*, ר׳ כמר.

כון (כָּן, יָכוּן), פ״ע, עשה, תקן. **הִכּוֹן**, היה ברור לאמת; היה מְזֻמן על ידי־; היה אפשר ויאה; השען על־; היה חזק ואמיץ; התקים זמן רב; היה נאמן, עמוד בישרו; היה גמור ושלם. **כּוֹנֵן**, יסד, הצב, הַעמד; °יצור, עשה, ברוא; הקם דבר באפן שיתמיד; הקם דבר הרוס; ערוך ויַשר דבר למטרתו; *כרוך והקף חוט או חבל סביב דבר פעמים רבות. **כּוֹנַן**, הֻסד, הֻערך; העשה מראש כל מה שצריך לעשות; היה נועד לדבר; הָעמד במישור; הֻערך אל מטרתו. **הֵכִין**, העמד, הצב, סַדר, ערוך דבר על מקומו, כַּוֵן דבר ישר לעומת זולתו; קבוע, יעוד; חזק; זמן, הזמן; עשה או אסוף מראש כל הנצרך להעשות ולהאסף; הַשלם כל הנצרך; (־לב), הַפנה לב לדבר; יכול. **הוּכַן**, היה ערוך וּמְזֻמן מראש; הָחזק, הָעמד על מקומו. **הִכּוֹנֵן**, **הִתְכּוֹנֵן**, הָחזק, הָעמד על מקומו; התקים.

(**כוון***, **כַּוֵּן***, פ״י, העמד והפנה דברים ישר זה מול זה; יַשר, הַישר; סַדר, ערוך בסדר (בית); דַּיֵּק (משקל), הַתוה, סַמן; ערוך ועשה אות ל־; בקש ומצוא דבר ראוי וטוב ל־; (־הָרוּחוֹת*), ידוע באיזה צד הם ד׳ הרוחות; (־הַשָּׁעָה*), מצוא עת ראויה ל־; (־לֵב), התבונן, שים איש דעתו למה שהוא עושה; הפנה המחשבה לדבר; היה כַּוָּנַת איש במעשהו לאיזו תכלית; (־הָעֵדוּת*), היה עדות עד אחד כעדות העד השני; **כֻּוַּן***, היה מָעמד ישר מול־; היה מדֻיק; היה ערוך ומסֻדר. **הִתְכַּוֵּן***, פנה לצד; הַפנה המחשבה לדבר.

כַּוָּן, ז, (ר׳ כַּוָּנִים), עוגה עגֻלה בעלת קרנים כצורת הלבנה; כעך; °כּוּנָה, מגמה.

כֵּוָן*, (**כֵּוָן***), תה״פ, תכף, מיד אחרי־; (־שֶׁ־), בעת אשר, אחרי אשר; יען כי.

— **מִכֵּוָן***, (**מִכֵּוָן***), כֵּוָן.

כַּוָּנָה*, נ, תשומת לב, הבנה, קשב, הקשבה; מחשבה וחפץ; מגמה, צדיה.

— **כַּוָּנַת מִלָּה***, ־**דָּבָר***, משמעות, הוראה.

כּוֹנָנִית*, נ, (ר׳ כּוֹנָנִיּוֹת*), אצטבות, מערכת דפים, מערכת אצטבות; כריכה.

כּוֹנֶם*, ז, הצד הרחב של מגרף לתבואה; ת, תואר לחכם המאסף דברי חכמים.

כּוֹס, נ, (ר׳ כּוֹסוֹת), גביע, כלי לשתות בו; גורל, מנת החיים; מין עוף (לא התבררה מהותו [1]); *נץ פרחים בצורת גביע; *הנקב הקטן בעור שהשערה תקועה בו.

— **כּוֹס תַּנְחוּמִים**, נ, כוס יין שהיו שותים בעת תנחומי אבל.

— **כּוֹס תַּרְעֵלָה**, **כּוֹס חֵמָה**, נ, (במליצה), גורל רע.

— **כּוֹס שְׂרִיטָה***, **כּוֹס מְצִיצָה***, נ, כוס שמהדקים אל העור לרפואה על ידי הוצאת האויר ממנה באש.

— **בֵּית הַכּוֹסוֹת***, ר׳ בית.

כו״פ, ר״ת, כלל ופרט.

כופו״כ, ר״ת כלל ופרט וכלל.

כּוּפַח*, ז, כירה קטנה שיש בה מקום רק לשפיתת קדרה אחת.

---

[1] כוס, יש אומרים сова, Nachteule, chouete ויש אומרים пеликан, Pelikan, pelican

כּוֹפֵל°, ז, (בחשבון), המספר שבו מכפילים את המספר השני (הנכפל).

כּוֹפֵר*, ז, מי שאינו מאמין בדבר, באלהים או בעקרי הדת.

כּוֹפֶת*, ז, (ר' כֻּפָּתִים*), קורת עץ.

כוץ* (כָּוַץ*, יִכְוַץ*), פ"ע, התכנס חלקי דבר בשטח צר; הִקמט, העשה קמטים קמטים.
כִּוֵּץ*, קבץ יחד וקמוט; לחוץ. **הִתְכַּוֵּץ°**, הצטמצם בשטח או בגפוה קטן, התכנס, הִקמט.

כּוּר, ז, כלי להתיך בו כסף או זהב או מתכת אחרת באש; *בית קבול הלול.
— **כּוּר הַבַּרְזֶל**, **כּוּר עֳנִי**, (במליצה), מקום שעבוד קשה וצרה גדולה.

(**כּוֹר***), **כַּוָּר***, דוג דגים; °רדה דבש מכורת.
— **בֵּית כּוֹר***, מקום שאפשר לזרע בו כור זרעונים.

כּוֹר, ז, מדת היבש, שלשה סאים.

כּוֹרָה*, נ, גזע העץ; הקף העץ, ר' כֹּרֶת.

כּוֹרֵז*, ר' כרוז.

כּוֹרֵךְ°, **כּוֹרֵךְ סְפָרִים°**, אומן מחבר דפים בתפירה לספר אחד; מצה ומרור יחד (בסדר הפסח).

כורת

כּוֹרֵם, ז, בעל כרם, עובד בכרם.

כַּוְרָן°, ז, איש עוסק ברדית דבש מהכורת.

כַּוֶּרֶת*, נ, (כ' כַּוַּרְתִּי*, ר' כַּוָּרוֹת*), משכן נחיל דבורים לעשות הדבש; סל של קנים לצוד בו דגים.

ראש כושי

כּוּשׁ*, ז, כישור, מקל למוית חוטים; שפוד של עץ קטן לתחבו בדבר מאכל להכניסו לתוך הפה.

כּוּשִׁי, ז, (נ' כּוּשִׁית), בן ארץ כוש; בן אדם שחור מגזע האפריקנים; כנוי לבן אדם שחור ביותר; שחור.
— **יַיִן כּוּשִׁי***, יין שחור.
— **אֶתְרוֹג הַכּוּשִׁי***, אתרוג שחור.

כּוֹשֵׁל, ז, חלש, רפה, חסר כח.

כּוֹשָׁרוֹת, נ"ר, הצלחה, אשר (?); כח, אמץ לב (?).

כּוֹשֶׁרֶת°, נ, כבל, חבל; כשרות.

כְּוָת*, תה"פ, כמו, דומה.

כּוֹתֵב*, ז, סופר, מי שיודע לכתב בכתב יפה; הקצה החד של המכתב שבו כותבים.

כּוֹתֶבֶת*, נ, פרי התמר בהחלו להתיבש; סופרת, יודעת לכתב בכתב יפה.

כּוּתָח*, ז, מין רטב לתבל בו את האכל.

כּוּתִי*, (נ, כּוּתִית*), ר' שמרוני.

כּוֹתֶל, ר' כתל.

כּוֹתֶרֶת, נ, ראש, זר לעמוד בראשו; °זר הפרח.

כ"ז, ר"ת, כל זה; כל זאת; כל זמן; כלי זין; כף זכות.

כזב (כָּזַב, יִכְזַב), פ"ע, דבר שקר, הגד לא אמת, אמור על דבר שלא היה שהיה או להפך; היה הבל ותהו; *חדול מהיות; חרוב, יבוש (מעין). **הִכָּזֵב**, התפש בשקר; (־תּוֹחֶלֶת), לא התקים, היה אפס ואין. **כִּזֵּב**, כזוב. **הִכְזִיב**, הוכיח, כי פלוני דבר שוא; כחוד דברי פלוני, הכחש.
— **מַיִם מְכַזְּבִים***, ז"ר, מים החרבים ומתיבשים לעתים, אכזב.

כָּזָב, ז, (ר' כְּזָבִים), הבל, שוא; שקר, מרמה; כנוי לאלילים.
— **אִישׁ כָּזָב**, ז, רמאי; שקרן.

כַּזְבָן*, ז, (נ' כַּזְבָנִית*), מדבר שקר.

כַּזְבָנוּת°, נ, המדה לדבר שקר.

כְּזוּב*, ז, פעלת המכזב והמשקר.

כזז* (כָּזַז*, יִכְזוֹז*), פ"ע, בוש, הכלם, הרגש מעין כלימה. כֻּזַּז*, הֻכלם, בֹּיש.

כְּזַיִת*, ז, כגדל הזית.

כֹּחַ, ז, אחד ממיני הלטאות.

כֹּחַ, ז, (כ׳ כֹּחָהּ, ר׳ כֹּחוֹת*), מאמצי הגוף בעבודה; גבורה, עֹז, עצמה, יכלת; עֹשר, הון, קנין, פרי עמל איש; זכות, צדקה, משפט, התאמצות לסבל יסורים וכיו"ב, °סבה; גורם, מסבב דבר; סגלה חמרית או רוחנית, גופנית או נפשית.

— בָּא כֹּחַ*, ר׳ בוא, בא כח.

— כֹּחַ גַּבְרָא*, כֹּחַ אֲנָשִׁים*, כח ההולדה; כנוי לקשוי אבר המוליד.

— עָצוּר כֹּחַ, יכול, היה ביכלת.

— כֹּחַ כֹּחוֹ*, ז, כח הבא מכח אחר, כח צדדי, לא עקרי.

— בְּכֹחַ°, נגוד ל„בפעל“, דבר שהוא רק באפשרות ואינו עוד במציאות.

— יָצוֹא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל°, היה דבר במציאות אחרי היותו לפני זה רק באפשרות.

— כֹּחוֹ רַע*, אינו די חזק.

— הֶחָזֵק כֹּחוֹ שֶׁל*, במוי במובן: פלוני נהיה לבר סמכא.

כַּחַד°, ז, כחש; העלמה.

(כחד), הִכְחַד, פ"ע, הסתר, הִטמן, הֵעלם; אבוד, הִשמד, הכרת. כִּחֵד, הסתר, העלם, צפון, טמון; הכחש, הוכיח כי פלוני דבר שוא ושקר. הִכְחִיד, הַסתר, העלם; הַשמד, אַבד, הַכרת.

(כחה) כָּחָה*, פ"ע, חכך, הדיח מגרונו לח עבה, ר׳ כוה.

כָּחוּל*, כְּחוֹל*, ר׳ כָּחַל.

כָּחוּשׁ*, ת, רזה, דל; קטן, מוער; חלש.

כְּחוּשׁ*, ז, תכונת הכָּחוּש והרזה.

כֹּחִי°, כֹּחָנִי°, ת, של הכח.

כְּחִילָה°, נ, פעלת הכחל והשם צבע.

כְּחִישָׁה°, נ, כחוש, תכונתו הרזה; הכחשה, אמירה על דבר שהוא לא היה.

כְּחִישׁוּת*, נ, טבע הרזה והכחוש, רזון.

כָּחַל*, (כָּחַל, יִכְחֹל), כַּחֵל*, פ"י, שים צבע כחל־שחור על ריסי העין; צבוע בצבע כחל, בפוך.

כָּחֹל*, ת, תְּכֹל, כגון השמים.

כֹּחַל*, כְּחָל*, ז, צבע כחל; פוך, אבק דק כחל ששמים על ריסי העינים לרפואה או ליפוי.

כְּחָל*, ז, עֲטִין של בהמה.

כְּחָלִי, ת, כחל, תְּכֹל, כגון השמים.

כְּחָלָנִית*, נ, בהמה בעלת עטינים גדולים.

כחש (כָּחַשׁ, יִכְחַשׁ), פ"ע, (־ב־, ־ל־), רזה, הלוך וחסר, מעוט בכמות, היה דל וכחוש. הִכָּחֵשׁ, השפל עצמו, הכנע; החניף. כִּחֵשׁ, בגוד, שקר; שקר למצא חן; אמור על דבר שהיה כי לא היה. הִכְחִישׁ*, רזה, היה דל וכחוש; עשה רזה; היה קל ערך, היה קטן ערך; הוכיח כי פלוני דִבר שקר. הֻכְחַשׁ*, התפש בשקר. הִתְכַּחֵשׁ, הִכחש; *היה כחוש ורזה.

כַּחַשׁ*, (כ׳ כַּחֲשִׁי, ר׳ כְּחָשִׁים, ס"ר, כַּחֲשֵׁי), מרמה, בגד; *רזון; מגרעת, חסרון.

כֶּחָשׁ, ת, (ר׳ כֶּחָשִׁים), בוגד, ומשקר.

כִּי, ז, כויה, סמן שעושים בבשר על ידי כוית ברזל לוהט; *אות x ביְוָנית.

כִּי, מ"ח, כאשר, כל זמן ש־; אם; יען; שבשביל זה; למען; כי אם (אחרי מלות: לא, אין); אכן (בהתחלת מאמר); הִנֵּה; האם? תה"פ, כמו; בעת.

— כִּי אִם, אך, רק; יען אשר.

— כִּי עַל כֵּן, אחרי אשר.

— הֲכִי־, (לפני תאר), היותר.

— הֲכִי? וכי? האם? הבשביל ש־?

— הֲכִי°, (בשירי הספרדים), כי, אכן.

— אַף כִּי, מכל שכן, על אחת כמה וכמה.

כ״י, ר״ת, כתב יד; כתבי יד.

כִּיב, ז, מכה טריה מלאה מוגלה.

כִּיד, ז, איד, מפלה.

כִּידוֹד, ז, זיק, ניצוץ, שביב אש.

כִּידוֹן, ז, רמח קצר לירות בו.

כִּידוֹר, ז, הסתערות על אויב (?); חיל צבא העומד סביב לעיר לצור עליה (?); °כדור.

כיו״ב, ר״ת, כיוצא בו.

כִּיּוּל*, ז, מדידה, פעלת המודד.

כִּיּוּן, ז, כוכב שבתאי; אליל סטורנוס, אֵל הזרע והקציר לעמי הקדם.

כִּיוֹן, ר׳ כֵּוֵן.

כְּיוֹנָה°, נ, מכונה או כלי שמוש לדבר חכמה.

כִּיּוֹר, כִּיר, ז, (ר׳ כִּיּוֹרִים גם כִּיּוֹרוֹת), אגן; כלי נחשת גדול לבשול בשר; סיר לגחלי אש; אוד שהאש אוחזת בו מהרה (?); במה, דוכן; כלי למים לרחיצה.

כִּיּוּר*, ז, קשוט הכתלים בעשית צורות בולטות או שוקעות בטיח המצפה אותם; חקיקת צורות באבן.

כֵּיוָה* = כְּאֵיזֶה*, (־צד), באיזה, באיזה אפן, כיצד.

כִּיחַ* (כָּח*, יְכִיחַ*), פ״ע, הרה לחה מהגרון.

כִּיחַ*, ז, (ר׳ כִּיחוֹת*), לחה עבה הנדחית מהגרון.

כי״ח, ר״ת, כל ישראל חברים (חברה).

כִּיחָה*, נ, פעֻלת המוצא לֵחָה מהגרון.

כִּיכְלִי*, ז, מין עוף [1].

כִּיל (כָּל, יָכִיל), פ״י, מדוד בכלי. כַּיֵּל*, כִּיל; כלול, חשוב הכל יחד.

כַּיָּל*, ז, מודד אדמה, משחאי.

כַּיָּל°, ז, מדה; מדידה בכלי.

[1] כיכלי дрозд, Drossel, grive, fieldfare

כִּילָה*, נ, ר׳ כִּלָּה.

כִּילוּ*, תה״פ, כאלו, כמו.

כִּילוֹן*, ז, בעל ראש ארוך וצר משני צדיו.

כֵּילוּף, ר׳ כילף.

כֵּילוּת°, נ, קמצנות, טבע הכילי והקמצן, טבע החרד לכספו.

כֵּילַי, כֵּלַי, ז, נוכל, בעל מזמות; חרד לכספו, קמצן (הפך: שוֹעַ).

כֵּילָף, ז, (ר׳ כֵּילַפּוֹת), גרזן, קרדם גדול בעל שן ארֻכּה וחדה לחפירה ולהריסת בנין.

כִּימָה, נ, מערכת שבעת כוכבי השמים [1].

כִּיס, ז, שק קטן לשמר בו כסף, אבני משקל וכדומה; כיס תפור בבגד לשים בו מטפחות או ניירות וכיו״ב; *אוצר הכסף, רכוש; קפה כללית של העסק; כיס המכושים בגוף בעלי החיים הזכרים.

— הַטֵּל בְּכִיס*, נתון כסף אל קפת עסק וכדומה.

— חֶסְרוֹן כִּיס*, ז, הפסד ממון.

כִּיסָן*, ז, מאפה בצק יבש כעין כיס ממלא שקדים ותבלין וכיו״ב.

כֵּיף, ז, חוף, שפת הים או הנהר.

כֵּיפָה*, נ, אבן; אבן יקרה.

— תְּלֹה כֵּיפֵי ב־*, קשט ויפה אחר.

— כֵּיפַת הַבָּרָד*, נ, רגב ברד, אבן ברד.

כִּיפָה*, נ, מחלת הנופלים.

כֵּיצַד*, מ״ש, באיזה אפן? איך? איכה?

— הָא כֵּיצַד?*, דבר זה איך אפשר הוא?

(כיר) כַּיֵּר*, פ״י, קשט את הכתלים על ידי עשית צורות בולטות או שוקעות בטיח המצפה אותם; חקוק צורות באבן.

כִּיר*, ז, עלי לכתישת זיתים.

כי״ר, ר״ת, כן יהי רצון.

כִּירָה*, נ, מוקדה של בית התבשיל לבשל עליה, מין כלי לשים בו אש לחמם או

[1] כימה плеяды, Plejaden, Pleiades

לבשל עליו שתי קדרות.

כִּירַיִם, ז״ז, ר׳ כירה.

כִּישׁ*, ר׳ קיש.

כִּישׁוֹר, ז, לוח עץ או קנה שמהדקים עליו הצמר או הפשתן למוית חוטים.

כַּךְ*, תה״פ, כן, ככה, כה.

כַּךְ*, ז, דבר זה (הנזכר לפני זה).

— כַּךְ וְכַךְ*, כזאת וכזאת.

— לְכַּךְ*, לָכֵן.

— לְכַךְ*, בְּכַךְ*, לדבר זה, בדבר זה.

— לְכַךְ אֲנִי אָמַרְתִּי*, זאת היתה באמת כונתי, לזאת התכונתי.

— אַחַר כַּךְ*, אחרי כן, אחרי הדבר הזה.

— בִּשְׁנַת כַּךְ וְכַךְ*, בשנת פלונית.

— בֵּין כַּךְ וּבֵין כַּךְ*, יהיה כן או כן; בין כה וכה.

— כָּל כַּךְ*, תה״פ, כמו, כפי; במדה גדולה כזו! לרבוי מֻפלג.

— מַה בְּכַךְ*, (דָּבָר שֶׁל־), דבר שאין לו כל חשיבות.

כ״כ, ר״ת, כל כך; כמו כן; כל כתבי־; כתוב כאן.

כָּכָא*, ז, מלתעה, השן הטוחנת את האכל.

כֹּכָב, ר׳ כוכב.

כִּכֵּב°, כסה בכוכבים, מלא כוכבים.

כָּכָה, תה״פ, כן, כה, כך.

כָּכוּב°, ת, מלא ככבים, שיש בו ככבים.

כָּכֵי*, ז, תוך העץ, לב העץ.

כִּכָּר, נ, (ר׳ כִּכָּרוֹת), סביבה, חבל אדמה, גליל, מחוז; (ר׳ כִּכָּרִים, כִּכָּרוֹת, זוגי כִּכָּרַיִם), אבן או מטיל של מתכת שמשקלם שלשת אלפים שקל; (־לֶחֶם), זו״נ, (ובתלמוד בלי מלת: „לחם״), לחם שלם אחד או (בל״ר) במספר יותר מאחד.

— כִּכַּר הַיַּרְדֵּן, נ, ארץ העמק אשר על יד הירדן.

— כִּכָּר שֶׁל דְּבֵלָה*, נ, דבלה, עשויה בצורת ככר.

כֹּל, הַכֹּל, ז, דבר שלם בחבור חלקיו, היקף דבר מתחלתו ועד סופו; (לפני שֵׁם ברבים), קבוץ דברים בלי יוצא מהכלל; (לפני שֵׁם ביחיד), כל אחד מבני מין או סוג אחד; מי שהוא, מבלי הבדל; כלל; *הַכֹּל, כלם יחד מבלי חסר אחד מהם.

— כֻּלּוֹ*, כֻּלָּהּ*, בלי אשר יחסר שום חלק ממנו.

— בְּכָל זֹאת, למרות כל זה.

— אֵין כֹּל, אין מאומה, חסר הכל.

— אֵין כָּל־, אף לא אחד.

— לֹא כָּל־, לא כל אחד מאיזה מין כי אם רק חלק ממנו.

כָּל, ת, שלא חסר דבר, שלא חסר אחד.

— כָּל עוֹד, כל זמן אשר עוד.

— כָּל־כַּךְ*, ר׳ כך.

— כָּל מַה שֶׁ־, במדה אשר־.

— כָּל מַיִם (זָרוּעַ עַל כָּל־ מַיִם), השקאה רבה שמכסים את כל השדה כלו במים.

— כָּל־ה־*, כלו בשלמות.

— כָּל עִיקָר*, כלום.

— כָּל שֶׁ־*, כל דבר אשר, כל אחד ש־.

— כָּל־שֶׁהוּא*, כָּל שֶׁהֵן* (על דבר הבא במספר רבים), איזה דבר קטן.

— הַכֹּל*, בַּכֹּל*, כל דבר, בכל דבר.

— וְכָל שֶׁכֵּן*, ומה גם, על אחת כמה וכמה.

— לֹא כָּל שֶׁכֵּן*, בודי, בלי כל ספק (בא בסוף מאמר של קל וחמר).

— מִכָּל מָקוֹם*, בכל זאת, בכל אפן שהוא.

— בְּכָל־, בכל עת אשר, בכל פעם שֶׁ־.

— מִכֹּל וְכֹל*, תה״פ, לגמרי; כלל וכלל.

— בְּכֹל, מִכֹּל כֹּל°, בטוי במובן: הכל מבלי להשאיר כלום.

כלא (כָּלָא, יִכְלָא), פ"י, עצור, חשוך; מנוע דבר מ"; מנוע מְצאת ממקום; סגור, עצור במשמר, שים בסהר. הִכָּלֵא, הֵעָצֵר, הִמָּנַע; חדול, הפסק. כַּלֵּא, שים קץ; עצור, הַשְׁבֵּת.

כֶּלֶא, ז, (כ׳ כִּלְאִי, ר׳ כְּלָאִים), מעצור, בית אסור, בית סהר, משמר.

— בֵּית כֶּלֶא, כלא.

כְּלֻאָה, נ, בית כלא, כלא, מאסר.

כִּלְאַיִם, ז"ר, הרכבת שני מינים שונים במערכות החי והצומח; *בעל חי הנולד משני מינים שונים; שם מסכת תלמודית העוסקת בענין זה.

(כלב) **כַּלֵּב***, **הַכְלֵב***, תפור תפירות גסות ורחוקות זו מזו. הִתְכַּלֵּב°, השתגע (כלב).

כֶּלֶב, ז, (כ׳ כַּלְבִּי, ר׳ כְּלָבִים), מין חיה ממשפחת הזאבים; כנוי של זלזול לאיש; קָדֵשׁ (דברים כ"ב, יט).

כ ל ב י ם

— כֶּלֶב מֵת, סמל השפלות וקלות הערך.

— אַתָּה וְכֶלֶב שָׁוִים*, בטוי של חרוף וגדוף.

— כֶּלֶב הַיָּם*, ז, מין חית מים [1]; ר׳ סקלידרה.

כלב הים

— כֶּלֶב הַכְּפִרִי*, ז, מין כלב קל הרגלים.

— כֶּלֶב הַמַּיִם*, ז, ר׳ כלב הים.

— כֶּלֶב שׁוֹטֶה*, ז, כלב שהשתגע שנשיכתו גורמת מחלת הכלבת.

כַּלְבָּה*, נ, נקבת הכלב; צבת (של רופא או אומן).

כַּלְבּוּם*, ז, מין צבת.

כַּלְבּוּת°, נ, סגֻלת הכלב וטבעו.

כַּלְבִּי°, ת, של כלב, מכלב.

— שִׁנַּיִם כַּלְבִּיּוֹת°, נ, השנים שבין הקדמיות והמתלעות; ניבים.

כַּלְבִּיָּה*, נ, כלבה קטנה.

כַּלְבִּיּוֹת°, נ, ר׳ כַּלֶּבֶת.

כַּלְבִּית*, נ, מין דג קטן מלא חדודים [1].

כְּלַבְלַב°, ז, כלב קטן.

כַּלְבָּן°, ז, כלב גדול.

כַּלֶּבֶת°, נ, מין מחלה, שגעון יראת מים.

כַּלְדִּי*, ז, כשדי; חוזה בכוכבים.

כלה (כָּלָה, יִכְלֶה), פ"ע, תם, בוא עד קצו, היה נגמר ונשלם; חדול מהיות, אפוס על ידי אבדון; אפוס הכחות מתוחלת ומתשוקה לדבר;

[1] כלב הים акула, Haifisch, requin shark.

[1] כלבית, колючка, Stachelfisch, épinoch.

(־נפש), הַכּסף, אוה, חשוק; הָרזה, קטון; מנוע (ר' כלא). כַּלֵּה, הַשלם, גמור, התם; מַלא דבר עד סופו; סור, הַפסק; הכרת, אבד, השמד; הצק, לחוץ, העק. כָּלֹה, בוא עד קצו, הוכן עד תֻּמו. הִתְכַּלֵּה*, הכרת, אבוד, הִשמד.

כָּלֶה, ת, בטל, חדל מהיות; *כולא, מונע דבר מלבוא; °ז, דבר שאינו קים, דבר העלול להבטל.

— בְּעֵינַיִם כָּלוֹת°, תה"פ, בקצר רוח.

— כְּלֵה עוֹרֵב*, ז, דבר העשוי למנֹע את העורבים מבוא לקנן בבנין.

— כְּלֵה רַעַם°, ז, דבר העשוי למנע את הרעם מלחול בבנין.

כָּלָה, נ, סוף; השחתה, השמדה; משפט חרוץ; החלטה גמורה.

כָּלָה, תה"פ, כליל, בשלמות, מראש ועד סוף.

כְּלָה*, כַּלָּה*, נ, מדת התבלין; מדה ליבשים ולחוּם.

כַּלָּה, נ, נערה ביום חתנתה; אשת הבן; אהובה; *ארוסה; תאר ליום השבת; אספת התלמידים בהמון בישיבה פעמים בשנה, באדר ובאלול, בימי חכמי בבל; שם מסכת אחת בתלמוד.

— קָשׁוּט כְּכַלָּה, *קשוט מאד.

כִּלָּה*, נ, מִטה עם חֻפּה; יריעה מכסה את המטה סביבה למחסה מפני יתושים; יריעה פרושה על אהל; חֻפת חתֻנה; מסוה, צעיף.

כְּלוּא, ז, ר' כלא.

כְּלוּב, ז, סל מקלפת עץ או מנצרים קלועים לפרות; בית הצפור עשוי מבדים דקים של עץ או ברזל.

כלוב

כִּלּוּב*, ז, כעין מוט ברזל חזק להרס בו קיר וכדומה.

כִּלּוּי*, ז, קֵץ, סוף, חתימה; השמדה, כליון.

כָּלוּי*, ת, עצור; מתאפק.

כִּלּוּל*, ז, השלמה, חתימה; שרפת העולה.

כְּלוּלוֹת, נ"ר, עת דודים לכלה, עת החתֻנה.

כְּלוּם*, (=כָּל־מְאוּם) ז, איזה דבר; (במאמר שלילה) שום דבר, לא כלום. מ"ש, האם? האמנם? מ"ח, אך, רק.

— לֹא כְלוּם*, אֵין כְּלוּם*, מש"ל, כל מאום, שום דבר.

כְּלוֹמַר*, (=כְּאִלּוּ אוֹמֵר), מ"ח, זה הוא פשר הדבר (שנזכר לפני זה).

כְּלוֹן*, ז, איש שמצחו בולט ביותר.

כְּלוֹנָס*, ז, (ר' כְּלוֹנְסוֹת*), מוט עץ כעין קָנֶה.

כְּלוֹנְסָה*, נ, (ר' כְּלוֹנְסָאוֹת*, כְּלוֹנְסִיּוֹת*), קורת עץ לתקע בארץ.

— בִּנְיְנֵי הַכְּלוֹנְסָאוֹת°, ז"ר, ערי היאורים מתקופת האבן ההדשה ותקופת המתכיות.

בניני כלונסאות

כְּלוֹת°, (כְּלוֹת הַלֵּב°), נ, השתוקקות.

כל"ז, ר"ת, כלי זמר, מנגנים; כלי זין.

כֶּלַח, ז, זִקנה גמורה; כח, גבורה (?).

כְּלִי, כֶּלִי, ז, (ר' כֵּלִים, ס"ר, כְּלֵי), דבר המשמש למלאכה ולצרכים שונים: לבשול, לשירה, למלחמה, להלבשה, וכיו"ב; חפץ שיש לו בית קבול לשים בו דברים, כמו כד וכיו"ב; אניה לשוט בה; *(באברי הגוף), כל אבר שיש לו

תפקיד מיחד הוא כלי התפקיד הזה.

— כֵּלִים, ז״ר, בגדים, מלבושים; תכשיטים, חפצים יקרים; *שם מסכת אחת בתלמוד.

— כְּלֵי זַיִן*, ז״ר, נשק, כלי מלחמה, חרבות, חניתות.

— כְּלִי שֶׁטֶף*, ז, כלי שצריך לשטפו במים כדי לטהרו מטמאתו.

— כְּלִי שָׁרֵת, ז, כלי שמשתמשים בו בקדש, במשכן או בבית המקדש; °כלי שמשתמשים בו לאיזה צרך.

כל״י, ר״ת, כהן, לוי, ישראל.

כֵּלַי, ר׳ כילי.

כְּלִיאָה*, נ, פעלת הכולא והסוגר.

כְּלִיב*, ז, כלי לשים בו מחטים וחוטים ויתר כלי תפירה.

כְּלִיבָה*, נ, כלוב קטן; מין מטה פשוטה לשאת בה מת.

כִּלְיָה, נ, (ר׳ כְּלָיוֹת), אבר עגל מארך בגוף החי בצדי הצלעות מתחת לכבד ולטחול; (לפנים היו מיחסים שכל והבנה לכליות).

— כְּלָיוֹת (הִטָּה), כנוי לעסים אשר בצומח.

כְּלָיָה*, נ, אבדון, אבוד והשמדה.

כִּלָּיוֹן, ז, אבדן, מפלה; סוף חשבון; גמר דין; *ר׳ כלה.

— כִּלְיוֹן עֵינַיִם, ז, שבר רוח, עצבת; אפיסת כחות מצער של תקוה נכזבה.

כְּלָיוֹת, ר׳ כִּליה.

— מוּסַר כְּלָיוֹת°, ז, נחם, חרטה, דאגה וצער על מעשה רע.

כְּלִיּוּת°, נ, מה שהוא תכונת כלי.

כְּלִיל, ז, הקף דבר מתחלתו עד סופו; עשן ואש מתלקחת בתוכו (?); *ר׳ כליל, כלילה.

כָּלִיל, ת, תמים, שלם, גמור כלו.

כְּלִיל, תה״פ, הכל בשלמות, לגמרי.

כְּלִיל*, ז, כְּלִילָה*, נ, עטרה, גזר; זר פרחים, צרור פרחים; מס הכתר.

קְלִינוּס*, ז, רפן ומתג.

כֵּלִים, ר׳ כלי.

כֶּלֶךְ*, ז, מין משי גם דומה לצמר.

כֶּלֶךְ*, (או כְּלֵךְ*) מ״ק, (=כְּלֵה וָלֵךְ), לֵךְ; פנה אל־.

כַּלְכּוּל*, ז, גדול השערות; נתינת אכל וְדי הצרך; מזוח, פנוק.

כַּלְכִּית*, נ, מין דג קטן.

כִּלְכֵּל, פ״ע, אצור בתוכו. פ״י, תת לחם ודי הצרך ל־; סדר וערוך; נשוא, וסבול; *נתון את השערות לגדל ולצמח. כֻּלְכַּל, הצטיד, קבל די מחסורו. הִתְכַּלְכֵּל*, קבל אכל; הזון.

כַּלְכָּלָה*, נ, סל לפרי; מחיה; °חסכון; הנהגה, משק הבית.

כַּלְכָּלִי°, ת, השיך לכלכלה, למשק הַ־.

כלל (כָּלַל, יִכְלֹל), פ״י, השלם, התם; *הקף הכל יחד; (־דָּבָר בְּתוֹךְ דָּבָר*), הזכיר דבר בתוך דבר שני; חשוב בתוך; חבר, אחד; קבץ דברים בסוג וכלל אחד. הִכָּלֵל*, הֵחשב בתוך; הֵחשב הכל יחד. כִּלֵּל*, חשוב הכל ביחד; עשה דבר בתכלית השלמות; שים עטרה וכליל על־. הִכְלִיל*, כִּלֵּל. הִכְלִיל*, הִכְלַל. הִתְכַּלֵּל°, שים עטרה בראשו.

כְּלָל*, ז, (ס׳ כְּלַל*, ר׳ כְּלָלִים* גם כְּלָלוֹת*), חבור דברים יחד; ענין הכולל פרטים רבים; חק קבוע כולל להתנהג על פיו באחד הענינים; עיקר ויסוד; כל הצבור, כל הקהל; דבר המתיחס לַכֹּל (בנגוד לפרט); סך הכל, סכום כללי של מספרים אחדים.

— כְּלָל גָּדוֹל*, ז, חק קבוע כללי ועקרי.

— כְּלַל הַדָּבָר*, ז, סתם הדבר מבלי פרש פרטיו.

כְּלָל*, או: כְּלָל וּכְלָל*, או כְּלָל וְעִקָּר*

(לא־, אין־), תה״פ, אף לא דבר; (בא לחזוק השלילה).

— זֶה הַכְּלָל*, בא לפני מאמר קצר כולל אחרי שנזכרו פרטים שונים לפני זה.

— כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר*, מה שכולל כל הפרטים שנזכרו לפני זה.

— בִּכְלָל*, בִּכְלָלוּת*, תה״פ, בלי שים לב אל הפרטים; סוף דבר. ס״י, בתוך, כלול בתוך.

— עַד וְעַד בִּכְלָל*, כשנתנת קצבה עד פלוני, וגם פלוני זה כלול בתוך הקצבה, וההפך מזה: „עַד וְלֹא עַד בִּכְלָל״*, לאמר שהפלוני לא כלול בתוך הקצבה.

— לִכְלָל־*, (בּוֹא לִכְלַל דָּבָר*), לענין.

— מִכְּלָל־*, תה״פ, מזה לומדים אנו, מזה יוצא.

כְּלָלוּת°, נ, קבוץ, סגלת הכלל.

כְּלָלִי°, ת, השיך לכלל, לכל הדברים, לכל המקומות יחד; המתיחס לכלם.

— שֵׁם עֶצֶם כְּלָלִי°, ז, (בדקדוק), שם הנתן לעצם על שם צורתו, מהותו ושמושו.

כְּלָלִיּוּת°, נ, תכונת דבר כללי.

(כלם) הִכָּלֵם, (מ־, ל־), היה נעלב, בוש, התביש, הסתר פנים מבושה; הִבָּדֵל, העצר בביתו, הִסָּגֵר (במדבר יב, יד, דהי״ב ל, טו).

הִכְלִים, גשר בגדוף; הובש, בִּיֵּשׁ, שים חרפה על־; התביש; הִזִּיק; צער. הָכְלַם, היה נזוק; התביש, בוש.

כְּלִמָּה, כְּלִמּוּת, נ, חרפה; בושה, בשת פנים; טבע איש המתביש; נאצה, בוז.

כַּלָּנִית*, נ, מין פרח, ר׳ אסתר [1].

כָּלַף*, ר׳ כולף.

כֶּלֶף*, ז, בהרת כתמה על הפנים מקרני השמש, קיצונות.

כְּלַפֵּי*, תה״פ, מול, לעמת, לנכח, לצד; בכונה לפלוני.

[1] כלנית Anemone, Anémone

כ״מ, ר״ת, כל מה; כל מקום; כן מצאתי; כן משמע; כן מוכח.

כָּמֵד*, ת, (אֶבֶן כְּמֵדָה*), אבן מסתתת בפניה כעין שפה שקועה סביב וכל צד פניה בולט (בן־יהודה, במלון הלשון העברית).

כְּמָה*, תה״פ, כמו.

כמה (כָּמַהּ, יִכְמַהּ), פ״ע, (ל־), חשוק, שאוף ל־.

כַּמָּה, כַּמֶּה, תה״פ, מלת שאלה בנוגע לשעור דבר ומדתו ומספרו; הרבה, רב (במספר בלתי קצוב); *(בסוף מאמר), איזה שהוא. מ״ק, *באיזו מדה! אחדים (כאשר יבוא אחרי שם מספר: עשרים וכמה, שלשים וכמה).

— עַד כַּמָּה*, עד אנה, עד אימתי.

— עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה*, בודי ובודי.

כַּמָּה°, נ, כמות.

(כְּמֵהַּ*) כְּמֵהִים*, כְּמֵהִין*, ז״ר, מין צמח הצומח בטהירות באדמה רטובה והוא רך וחלול כלו.

כמהים

כמה״ר, ר״ת, כבוד מורנו הרב.

כְּמוֹ (כְּמוֹת*), תה״פ, להורות על הדמיון; בעת אשר, כאשר; כאלו.

— כְּמוֹ־כְּ־, להורות כי שני דברים שוים ביניהם.

— כָּמוֹנִי (כְּמוֹתִי*), דומה אלי. כָּמוֹךָ (כְּמוֹתְךָ*), דומה לך. כָּמוֹךְ (כְּמוֹתֵךְ*), דומה לך. כָּמוֹהוּ (כְּמוֹתוֹ*), דומה לו. כָּמוֹהָ (כְּמוֹתָהּ*), דומה לה וכו׳.

כמוהר״ר, ר״ת, כבוד מורנו הרב רבי.

כַּמּוֹן, ז, מין צמח של גרעיני בשם שריחו חזק, משתמשים בו למאפה תנור [1].

[1] כמון тмин, Kümmel, cumin, cummin

כָּמוּם, ת, טמון, צפון, נסתר, מכֻסה.

כָּמוּשׁ*, ת, (עלה, פרח), קמוט ומתחיל להתיבש.

כַּמּוּת°, נ, שם מפשט לשעור דבר במספרו, במדתו או במשקלו.

כְּמוֹת*, ר' כמו.

כַּמּוּתִי°, ת, השיך לכמות דבר ולא לאיכותו.

כִּמְיָה°, נ, חכמת ההרכבה וההפרדה.

כְּמִירָה*, נ, פעֻלת הכומר ונותן פרי בסר באדמה למען יבשל; °חמלה, רחמים, רגש הלב לטוב על אחר.

כְּמִישָׁה°, נ, מצב הדבר הקמֵל והיבש.

כמ״ל, ר״ת, כל משאלות לבך.

(כמן) הַכְמֵן*, הַסתר, הטמן, הצפן; שים פרי בסר באדמה למען יבשל. הָכְמַן*, היה נסתר.

כְּמָנָה*, נ, מקום להסתר בו, מפלט.

כמס° (כָּמַס°, יִכְמֹס°), פ״י, הַסתר, הצפן, הטמן, הכמן. הִכָּמֵס°, הִסָּתֵר. הַכְמֵס°, כמוס.

כְּמְסָה*, נ, ערמת אלֻמות.

כמעבו״נ, ר״ת, כמאה עדים כשרים ונאמנים.

כמר* (כָּמַר*, יִכְמֹר*), פ״י, חמם, עשה חם; פרוש מכמרת בנהר לצוד דגים; (־עֲנָבִים או זֵיתִים), שים פרי בסר באדמה למען יבשל. הִכָּמֵר, הֻחם, קדוח; (־רַחֲמִים), חוּס, חמול, *התבקע, התפוצץ. כַּמֵּר*, שים פרי בסר באדמה למען יבשל. הַכְמֵר*, פרש רשתות ומכמרות; עורר רחמי איש. הִתְכַּמֵּר°, עשה את עצמו לכֹמר.

כֹּמֶר, כֹּמֶר*, כּוּמָר*, ז, (ר' כְּמָרִים, כּוּמָרִים*, נ, כּוּמֶרֶת*), כהן לאלילים; כהן, משרת בקדש, כהני אמונה אחרת מאמונת ישראל.

כְּמָר*, ז, ענבים וזיתים שנטמנו בקרקע שיתחממו ויתרככו ויתבשלו כל צרכם; הכלי שנותנים בו ענבים או זיתים כדי שיתרככו.

כְּמָרוּת*, נ, משרת הכֹמר; מצב הכמר.

כָּמְרִיָּה°, נ, בית נזירים, בית מקלט לכמרים, מנזר.

כַּמְרִיר, ז, חם היום; חשכה, אפלה (?).

כָּמֶרֶת°, נ, כמריה, בית נזירים, מנזר.

כמש* (כָּמַשׁ*, יִכְמֹשׁ*), פ״ע, נבול, קמול, יבוש. הִכָּמֵשׁ*, הִתְכַּמֵּשׁ*, כמוש.

כָּמֵשׁ*, ת, כמוש.

כמ״ש, כמש״כ, ר״ת, כמו שכתוב, כמו שנאמר.

כמש״ל, ר״ת, כמו שכתוב לעיל.

כְּמְתָּה*, נ, כובע קטן לכסוי הראש.

כַּן, ז, בסיס, מסד; משרה, פקודה; *חטר מחֻדד לשרטט בו קוים על ניר או קלף.

כֵּן, ז, בסיס, יסוד; אמת, צדק; כִּנָּה, מין שרץ קטן בעל שש רגלים עם חרטם למצץ, נמצא ביחוד בשערות לא נקיות או על גוף מזהם.

כֵּן, ת, ישר, נכון, אמתי, לא רמִי.

כֵּן, תה״פ, מורה על דמיון דבר לדבר באיכותו או בכמותו, (לפני מלה זו באה: כְּ־, כַּאֲשֶׁר־); ככה, באפן כזה; *הן (להורות על החיוב, ההפך מן: לא) (סוטה כ״ט); ויבוא גם עם הפעל (כֵּן אָמַרְתָּ וכדומה), אמנם, נכון ואמת; פה, במקום הזה.

— כֵּן וָכֵן*, כך וכך, (מספר בלתי מֻסים).

— בְּכֵן, בדרך זה, באופן זה.

— וְכֵן*־, וגם (להוסיף על מה שנאמר לפני זה).

— לָכֵן*, לזמן זה.

— מִכֵּן*, מדבר זה.

— כָּל שֶׁכֵּן*, ר' כּל.

— אִם כֵּן, אם הדבר הוא ככה.

— אַחֲרֵי כֵן, אחרי הדבר הזה.

— אַף עַל פִּי כֵן*, בכל זאת.

— אֶלָּא אִם כֵּן*, רק אם.

— עַל כֵּן, בגלל זאת, לסבה זו; אכן.

— כִּי עַל כֵּן, יען כי, הואיל ו־, אחרי אשר.

כַּן*, ר׳ כאן.

כ״נ, ר״ת, כן נאמר.

כִּנָּה, נ, (ר׳ כִּנִּים), שרץ קטן מאד בעל שש רגלים עם חרטם למצץ, נמצא על גוף אדם מזהם ועל גוף החי; *מין שרץ קטן נמצא בתבואה ועל עלי עצים; תולע שבמעים.

(כנה) כִּנָּה, פ״י, קרוא בשם לואי; קרוא בשם גנַי או של לצנות; קרוא דבר בשמו; הגד דבר לא כמו שהוא כי אם בשנוי; ־עֶבֶד, תת יקר, חנוף (איוב לב, כא); *כסה והעלם את הכונה. כֻּנָּה°, הִקרא. הִתְכַּנָּה*, כנה את עצמו, קרוא את עצמו.

כַּנָּה, נ, גנה; שתיל נטוע באדמה; *סרגל; כֵּן, בסיס, יסוד.

כנה״ג, ר״ת, כנסת הגדולה.

כִּנּוּי*, ז, חניכה, שם נוסף, שם לואי, שם תאר; הגדת דבר בשנוי ממה שהוא; כל שמות האל מלבד יהוה; °שם כבוד; (בדקדוק), מלה הבאה במקום השם.

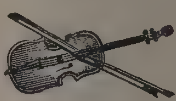
כִּנּוּיִם°, ז״ר, האותיות המסמנות את יחס הקנין או את הפועל או הפעול (בדקדוק).

כָּנוּן*, ז, סיר טלא גחלים לוהטות שמתחממים לאֻשן.

כִּנּוּס*, ז, אספה, כנסיה, קבוץ; פעֻלת המאַסף והמקבץ.

כְּנוּפְיָה*, נ, אספה, עצרה, קבוץ, חברה, צבור.

כִּנּוֹר, ז, (ר׳ כִּנּוֹרוֹת גם כִּנּוֹרִים), מין כלי זמר עם מיתרים לפרט עליו ביד[1]; מין כלי זמר עם מיתרים לנגן עליו בקשת שערות[2].

כנור עם קשת

כֵּנוּת°, נ, טבע דבר שהוא נכון ואמתי.

[1] כנור цитра, Zither, cithre, cither

[2] כנור скрипка, Violine, violon violin

כנ״י, ר״ת, כנסת ישראל.

כְּנִימָה*, נ, תולעת קטנה שבפרי או בתבואה.

כְּנִיסָה*, נ, ביאה פנימה, פעֻלת הנכנס והבא ל־; מקום שדרך בו נכנסים; התחלת דבר; חתונה, נשואים; אספה, קבוץ, פעֻלת המקבץ; בית הכנסת (אצל הקראים); משקע, ההפך מן; בליטה.

— יוֹם הַכְּנִיסָה*, ז, יום השוק (יום ב׳ ויום ה׳ בשבוע לפנים).

כְּנִיעָה°, כְּנִיעוּת°, נ, הכנעה.

כנ״ל, ר״ת, כנזכר לעיל; כן נראה לי.

כנלע״ד, ר״ת, כן נראה לפי עניות (לעניות) דעתי.

כִּנָּם, שם קבוץ, נ, שרצים, כנים.

כְּנַמִית*, נ, מן חפושית קטנה.

(כנן) כַּנֵּן*, פ״י, חתול, עשוף; כרוך את נוצת השעון או המכונה למען ימלאו תפקידם; כרוך חבל וכיו״ב על דבר כריכות רבות.

כְּנָנִית*, נ, (ר׳ כְּנָנִיּוֹת), כריכה אחת של דבר מכרך.

כנס (כָּנַס, יִכְנֹס), פ״י, אסוף, צבור, קבוץ; הבא מן החוץ פנימה; *לקוח לאשה. הִכָּנֵס*, בוא מחוץ פנימה; הנשא לאיש (אשה); (־לְתוֹךְ דִּבְרֵי פלוני), הפסק דברי איש באמצע על ידי דבור; (־זְמַן, ־חֹדֶשׁ), התחיל. כַּנֵּס, אסוף, קבוץ, צבור. הַכְנֵס*, הבא אל תוך, אסוף אל־; הבא הכנסה או פרי. הִתְכַּנֵּס, התעטף; התאסף, הִקהל; התכוץ, הצטמצם; בוא אל תוך־; *הִנשא לאיש.

— הִכָּנֵס בִּתְחוּם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ*, התענין או התעסק בדבר שאינו שיך לו.

— הִכָּנֵס בִּבְרִית*, ־בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם*, מ״ל.

— הַכְנֵס הָרֹאשׁ בְּקוֹלָר פָּנוּי*, ר׳ קולר.

— מַכְנִים ומוֹצִיא*, ככה יקראו לרשות הנתנה לאיש לעבר מביתו אל הרחוב דרך חצרו של חברו.

כְּנֵסָה*, כְּנֵסִיָּה*, כְּנֶסֶת*, נ, (ר׳ כְּנֵסִיּוֹת*), אספה, קהלה, קבוץ, עדה, קהל; °ארץ שאין מלך שליט עליה, כי אם איש נבחר על ידי העם (נשיא); אספה גדולה של מורשי הצבור הנועדים לדון בשאלות מיוחדות.

כְּנֶסֶת*, או: בֵּית כְּנֶסֶת*, (ר׳ בָּתֵּי כְּנֶסֶת*, גם בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת*), בית תפלה.

— כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל*, נ, כנוי לאֻמה הישראלית.

— כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה*, נ, האספה הגדולה של גדולי חכמי ישראל שהתמידה בראשית ימי הבית השני ותקנה תקנות רבות בדת ובחיי היהודים.

— בְּנֵי כְּנֵסִיּוֹת*, ז״ר, בני אמנותו של אדם שהוא מבלה זמנו בחברתם לעתים קרובות; רעים, חברים.

כְּנִסְתָּא״, נ, בית כנסת.

(כנע), הִכָּנַע, הִכָּרע; הָשפל לפני; קבל מרות ושלטון־, בוא תחת על־. הַכְנֵעַ, הורד גאון איש; הָבא תחת על, שַׁעבד.

כִּנְעָה, נ, סחורה; נכסים.

כְּנַעַן, ז, סוחר; ארץ ישראל ופיניקה לפנים.

כְּנַעֲנִי, ת, סוחר; אחד מעם הכנענים.

כנף* (כָּנַף*, יִכְנֹף*), פ״י, אסוף, צבור. הִכָּנֵף, התכסה, הסתתר; הסב אל־. הַכְנֵף*, כסה בכנף; פרוש כנף על־. הָכְנַף*, הכסה בכנף.

כָּנָף, נ, (ס׳ כְּנַף, כ׳ כַּנְפֵי, זוגי, כְּנָפַיִם, ס״ר כַּנְפֵי), אבר העוף שבו הוא מעופף; אגף צבא, פלוגת צבא אשר מצד המחנה העקרי; מפרש האניה, גם אניה, יריעה יקשרוה אל התרן להטות את האניה ברוח; (כְּנָפוֹת, כַּנְפוֹת), קצה, פאה (כבגד, ארץ); מקום חבוי ומכסה; קרן השמש (מלאכי ג. כ.); *גַּפַּיִם, האברים החצונים בגוף; (כְּנָפַיִם), שני מוטות של עֹל או כלי זמר וכיו״ב הדומים לשני מוטות הטנגט; (בכלי זמר), מנענעים, כלוחות קטנים מתנועעים בכלי זמר הגורמים להשמעת הקול; חלק בריאת החי.

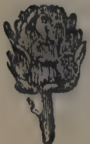
— סֵתֶר כְּנָפַיִם, צֵל כְּנָפַיִם, מחסה, מסתור.

— בַּעַל כָּנָף, ז, עוֹף כָּנָף, ז, צִפּוֹר כָּנָף, נ, בעלי החיים שיש להם כנפים ונוצות.

— פָּרוֹשׂ כָּנָף עַל־, הגן, שמר על־.

— צָרוֹר לְ־ בִּכְנָפָיו*, זכור ל־ את מעשיו לפרע ממנו בבוא השעה או ההזדמנות.

כַּנָּר°, ז, מנגן בכנור, מנצח על הכנור.

כנר

כֶּנֶר*, ז, צמח קוצי שכפותיו ופריו נאכלים, עכבית, קנר, קנרס[1].

כנש*, ר׳ כנס.

כְּנִשְׁתָּא״, נ, ר׳ כנסתא.

כְּנָת, ז, (ר׳ כְּנָוֹת), חבר, עוזר, בן סיעה אחת.

כֵּס, ר׳ כסא; נס, פלא (?).

כֶּסֶא, כֶּסֶה, ז, זמן קבוע, מועד; ראש חדש, זמן התכסות הלבנה (?); זמן חצי החדש.

כִּסֵּא, כִּסֵּה, ז, (כ׳ כִּסְאֵי, ר׳ כִּסְאוֹת), כלי מושב לאיש אחד עם גב להשען עליו ולו רגלים מתחת למושב, ספסל עם גב; מכון שבת נכבד למלכים ושרים; כנוי לשלטון ומלוכה.

כסא

— כִּסֵּא הַכָּבוֹד*, ז, כנוי מליצי

[1] כנר, артишок, Artischoke, artichaut, artjchoke

לכסא האלהים.

— בֵּית הַכִּסֵּא*, ז, בית מחראות (בלשון נקיה).

כְּסְבָּר*, ז, מין קטנית.

כסה (כָּסָה, יִכְסֶה), פ"י סכוך, פרוש דבר על פני דבר להסתירו; הסתר, הצפן. הִכָּסָה, צֻפּה, היה חפוי, הֻסַּךְ, סֻכַּךְ; *הסתר, הטמן. כִּסָּה, סכוך, פרוש דבר על דבר להסתירו; הַסתר, הצפן; שים כסות על הגוף, לבוש בגד; הגן על־; סתום, סכור; סלוח, כפר. כֻּסָּה, צֻפּה, היה חפוי, הֻכסה. הִכַּסֵּה, הִתְכַּסָּה, חפה עצמו; התעלם, הסתתר.

כִּסֶּה, ר' כִּסֵּא.

כֶּסֶה, ר' כֶּסֶא.

כְּסוּחַ, ת, (נ' כְּסוּחָה, ר' כְּסוּחִים), כרות, קצוץ.

— קוֹצִים כְּסוּחִים*, ז"ר, דבר קל ערך.

— אִם אֵשׁ אָחֲזָה בַּלַּחִים יָנוּעוּ יְבֵשִׁים כְּסוּחִים*, משל במובן: אם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו אזובי קיר, אם לגדולים באה רעה על אחת כמה וכמה שתבוא לקטנים.

כַּסּוּחַ, ת, (נ, כַּסּוּחָה), כרות (־?ישעיהו ה. כה.).

כִּסּוּחַ*, ז, מקום פנוי מקוצים שקצצו אותם; נכוש ועדור; פעֻלת המקצץ וגוזם.

כִּסּוּי, ז, צִפּוּי, מִכסה.

— כְּסוּי עֵינַיִם, ז, עִוֵּר.

כִּסּוּי*, ז, צפוי, מכסה; פעֻלת המכַסה; הדבר המכֻסה.

כָּסוּל*, ז, מי שאחת מירכותיו גבוהה.

כִּסּוּף*, ז, תשוקה, חשק.

כְּסוּת, נ, בגד, מלבוש, דבר שמכסים בו.

— כְּסוּת עֵינַיִם, נ, צעיף, מכסה על הפנים; תואנה, עלילת דברים.

כסח (כָּסַח, יִכְסַח), כִּסֵּחַ*, פ"י, כרות, קצץ, גמום, גזור קטה או עשבים או זמורות. הִכָּסֵחַ*, הִקצץ. הִכְסֵחַ*, כרות, קצץ.

כְּסָיָה*, נ, בית יד, נעל יד.

כְּסִיחָה*, נ, פעֻלת הגוזר והכוסח.

כְּסִיל, ז, בער, אויל, חסר שכל, שוטה; קבוצת כוכבים[1].

כְּסִילוּת, נ, שטות, אוֶלת, חסר שכל; גסות הלב.

כְּסִימָה*, נ, פעֻלת הכוסם והגוזז שערות.

כְּסִיסָה*, נ, שבירת חטים או קטניות קשות בלתי מבֻשלות בשִנים ולעיסתן.

כָּסִית*, נ, מין פניני הים, קורלים.

כסית

כֶּסֶךְ*, ז, רצועה או פתיל בנאד וכיו"ב לתלותו בם.

כִּסְכּוּס*, ז, שפשוף בגד מקצתו במקצתו להסיר מעליו טיט וכיו"ב; שפשוף בגד בעת כביסתו מקצתו במקצתו לנקותו היטב, ר' כסכס.

— כָּל כִּבּוּס שֶׁאֵין לוֹ כִּסְכּוּס אֵינוֹ כִּבּוּס*, אמרה לאמר כי שטיפה במים בלי שפשוף ונקוי לא יקרא כבוס.

כִּסְכֵּס*, פ"י, שפשף בגד להסרת טיט מעליו; שפשף בגד בעת הכביסה מקצתו במקצתו לנקותו היטב כדרך המכבס בגדים אוחז הבגד בשתי ידיו ומשפשף; שבור דבר יבש קשה בשִנים לחתיכות קטנות.

כסל (כָּסַל, יִכְסַל), פ"ע, היה לכסיל, הוֹאל.

כֶּסֶל, ז, (כ' כִּסְלִי), כסלות, אולת; תקוה, תוחלת; מבטח; (ר' כְּסָלִים), השרירים הפנימים של הירך סמוך להכליות.

כִּסְלָה, נ, כסילות, אולת; תקוה, תוחלת, מבטח.

כִּסְלֵו, ז, שם החדש התשיעי אחרי ניסן.

כסם (כָּסַם, יִכְסֹם), פ"י, גזוז (השער), הסתפר; כָּרסם.

כֻּסֶּמֶת, נ, (ר' כֻּסְּמִים), מין תבואה לאכל[2].

---

[1] כסיל Орион, Orion

[2] כסמת, spelt, épeautre, Spelt, полба

כסס (כַּס, יָכֹס), פ״ע, הִמנה על דבר, לקוח חלק בדבר; *שבור בשנים חטים או קטניות קשות בלתי מבשלות ולעוס אותן; גרוד, שפשף וחפוף.

כסף (כָּסַף, יִכְסֹף), פער״י, השתוקק לדבר, תאוב. הִכְסִף, כסוף. כִּסֵּף*, ביש, גרום חרפה וקלון לאחר. הִכְסִף*, היה חִור; היה לבן; התקלקל, הִשָּׁחת, הקטן בערכו, (הפך: השבח); היה כחוש; הַלבן; בַּיש; °צפה בכסף.

כֹּסֶף*, ז, חפץ, תשוקה, חשק; ביוש.

כֶּסֶף, ז, (ר׳ כְּסָפִים), מין מתכת לבנה יקרה; ממון, מעות; מטבע, שקל, רבע הסלע.

— כֶּסֶף חַי°, ז, כספית, מין מתכת כבדה לבנה הנשפכת כמו נוזל[1].

כַּסָּף*, ז, אמן עושה מלאכה בכסף.

כִּסְפָּה*, נ, פסלת השמשמין.

כַּסְפִּי°, ת, של כסף, מכסף; מן ממון, של ממון.

כַּסְפִּית°, נ, כסף חי, ר׳ שם.

כַּסָּפִי*, ז, כַּסָּף, עושה מלאכה בכסף.

כַּסֶּפֶת*, נ, ארגז לממון.

כֶּסֶת, נ, (ר׳ כְּסָתוֹת), כעין כיס ממֻלא מוך או קש וכיו״ב שמֻנח מראשותי האיש במטה.

— כֶּסֶת הַסַּבָּלִים*, נ, המצע ששמים הסבלים על כתפם או ראשם למען יקל להם לשאת המשא.

כַּסָּת*, ז, אמן עושה כסתות.

כ״ע, ר״ת, כתב עתי, עתון; כוליה עלמא.

כָּעוּס*, ת, מי שהוא בכעס; נחש, אפעה.

— פָּנִים כְּעוּסוֹת*, פנים זועפות.

כֵּעוּר*, ז, תכונת דבר מאוס ומגֻנה; מעשה מכער.

— רְחַק מִן הַכֵּעוּר וּמִן הַדּוֹמֶה לְכֵעוּר*, אמרה ידועה לאמר: התרחק מדברים מכֹערים ומדברים הנראים כמכערים.

כָּעוּר*, ת, מאוס, לא יפה, לא נאה; לא נכבד, חסר ערך, קטן ערך.

כְּעִירוּת*, נ, ר׳ כעור.

כַּעַךְ*, ז, (ר׳ כְּעָכִים*), עגה עֻגלה כגלגל; עגה יבשה.

כַּעְכֵּעַ*, פ״ע, שעל, הוצא בחזקה ובקול מיֻחד אויר מן הריאה; השמע קול כמשתעל; הוציא לחה מגרונו.

כְּעַן״, תה״פ, כעת עתה, עכשיו.

— מִכְּעַן״, מעתה והלאה

— עַד כְּעַן״, עד עתה, עד עכשיו.

כעס (כָּעַס, יִכְעַס), פ״ע, (על־), התקצף, חרה אף, התגעש מרגז ועצב; הצטער. כִּעֵס, הִכְעִס, צַער, הַרגז, הקצף, הרעם. הִתְכַּעֵס*, החל לכעס.

כַּעַס, כַּעַשׂ, ז, (ר׳ כְּעָסִים), קצף, רגז; דאבון, צער מפני מעשה לא טוב; עזות והצפה של גאוה (?).

כַּעֲסָן°, ז, מהיר ונוח לכעס, מי שטבעו לכעס.

כַּעֲסָנוּת°, נ, טבע הכעסן, טבע המהיר לכעס.

(כער) הִכָּעֵר*, היה לא יפה. כִּעֵר*, עשה לא יפה, הַשחת יֹפי. כָּעוֹר, היה לא יפה. הַכְעֵר°, היה לא יפה, היה למכֹער; עשה לא יפה, השחת יֹפי. הִתְכָּעֵר*, היה לא יפה.

כַּעַשׂ, ר׳ כַּעַס.

כָּף*, נ, שם האות האחת עשרה בא״ב העברי.

כַּף, נ, (זוגי: כַּפַּיִם, ר׳ כַּפּוֹת), טפח היד, שטח פני חלק היד הרחב והשטוח אשר אליו מחֻברות האצבעות ואשר יוכל להכפף ולשמש ככלי קבול; החלק הקצון של היד; ענף (תמרים); כח, יכלת; כלי יד לשאוב בו מרק או מאכל אחר מהקערה; פסת הרגל הנוגעת בארץ; *כלי הבנאים לקחת בו סיד ומלט;

[1] כסף חי, ртуть, Quecksilber mercure, mercury

נעל יד כבגד ישימו על אצבעות היד; תחתית הנעל; כמין קערה במאזנים, ר׳ כף מאזנים; בשר תפוח מעל להערוה.

— כַּפַּיִם, ז״ז, כנוי מליצי לכפת השמים.

— כַּף זְכוּת*, כַּף חוֹבָה*, נ, צד זכות, או חובה.

— כַּף יָרֵךְ, נ, שקערורה בקצה הבטן ובראש הרגל.

— כַּף מֹאזְנַיִם*, נ, הכלי שבמאזנים לשים בו את אבני המשקל או את הדבר הנשקל.

— כַּף הַסַּיָּד*, נ, כלי כעין כף שלוקחים בו סיד ומלט לטוח את הכתל.

— כַּף פְּעָמִים, ר׳ כף רגל.

— כַּף קֶלַע, נ, כף שמשימים בה האבן לירות, ר׳ קלע; °אחד מענויי הרשעים בגיהנם.

— כַּף רֶגֶל, כַּף פְּעָמִים, נ, פעם הרגל, השטח התחתון ברגל שהאיש עומד עליו.

— בּוֹא בְכַף, התפש.

— הַכֵּה כָף, מחוא לשמחה או לצער.

— יְגִיעַ כַּפַּיִם, ר׳ יגיע.

— נָתוּן־בְּכַף־, מסור־ ל־ לשלט בו.

— נְקִי כַּפַּיִם, ת, מי שאינו נוגע כלל בשל אחרים.

— נִקְיוֹן כַּפַּיִם, ז, תם וישר, תם לבב.

— נָשׂוֹא כַּפַּיִם, (הכהנים), לברך את הקהל.

— סָפוֹק כַּפַּיִם, הכה כף אל כף או כף אל ירך להשתוממות או לצער או מכעס.

— פָּרוֹשׂ כַּפַּיִם, (אל ה׳, השמימה, וכיו״ב), לתפלה, לתחנונים; (ל־), נתון דבר ל־.

— פָּרֵשׂ כַּפַּיִם, לצער.

— רָחוֹץ כַּפַּיִם בְּנִקָּיוֹן, השמר מחטא ועון.

— תָּקוֹעַ כַּף, ערוב בעד־.

— שִׂים הַנֶּפֶשׁ בַּכַּף, סכן עצמו.

— שִׂים כַּף לְפֶה, שתוק, החרש.

כֵּף, ז, שן סלע; סלע שיש בו נקרה, מערה; כִּפָּה; *אֲגֻדָּה קטנה של ירק; ר׳ כִּיף.

כ״פ, ר״ת, כך פרש, ־פרשו; כל פנים.

כפא־ (כָּפָא־, יִכְפָּא־), פ״י, לחוץ, דחוק, הכרח, כפה.

כפה (כָּפָה, יִכְפֶּה), פ״י, שכך והשקט; *הכרח לעשות מעשה לא ברצון, האץ ב־; הפל; הפוך כלי בקרקעיתו למעלה ופיו למטה לכסות בו דבר. הִכָּפֵה*, הֵהפך; הַחלה במחלת הנופלים. כַּפֵּה*, עשה כִּפָּה, הפוך כלי בקרקעיתו למעלה ופיו למטה לכסוי דבר; הַכרח לעשות.

— נִכְפֶּה*, ז, חולה נופל, חולה בכיפה.

— כָּפָה הַסַּיָּח אֶת הַמְּנוֹרָה*, משל עממי בנוי על מעשה שהיה שאחד הנשפטים נתן לשופט מנורה ואח״כ בא השני ונתן לו סיח—וזכה השני, והכונה: מי שנתן שוחד יותר גדול יזכה במשפטו.

כִּפָּה, נ, ראש, קץ, מרום־, *דבר שצורתו כחצי העליון של כדור הלול; מכסה הבית העשוי בצורה זו; כִּמְתָּה, כובע קטן לנשים; מין בשם; ענף, בד, זמורה; (־של אבנים), גל אבנים בצורת כפה; גוש כעין כדור; חדר בנוי בעמקי האדמה; חדר צר למשמר, סהר.

— מָשׁוֹל בְּכִפָּה*, מלוך על כל העולם, על כל הארצות אשר תחת כפת השמים.

— כִּפַּת הָרָקִיעַ*, נ, השמים הנראים לעינינו כעין כפת בנין.

כַּפָּה*, נ, מין מכסה לראש.

כִּפּוּי*, ז, כסוי, מִכסה.

כְּפוּי טוֹבָה, ת, לא מכיר טובה, משלם רעה תחת טובה.

כָּפוּל, ת, גדול פי שנים; ר׳ כִּפּוּל.

— כְּפוּלִים°, ז״ר, (בדקדוק), הפעלים ששתי האותיות האחרונות שלהם שוות.

כִּפּוּל°, ז, (במלאכת החשבון), הגדלת מספר פי שנים ויותר.

כְּפוּלָּה*, נ, קִפּול; °שם מטבע.

כָּפוֹן*, ז, רעב.

כָּפוּף*, ז, סל לצוד בו דגים. ת, מְעֻקם ולא עומד ישר.

כְּפוֹר, כְּפֹר, ז, שכבת טל על הארץ שהיה מקֹר לרגבי קרח דקים מאד; מכסה, צִפּוּי(?); כוס (?).

כִּפּוּר*, ז, מחילה, סליחה.

— יוֹם כִּפּוּר*, יוֹם כִּפּוּרִים, ז, יום הצום בעשירי לחדש תשרי.

כָּפוּת*, ז, (ר׳ כְּפוּתִים*), חתיכת עץ וכיו״ב ששמים תחת כרעי מטה כדי שלא תגענה בארץ ותתקלקלנה; כלי ששמים בו דברים כבושים.

כִּפֵּחַ*, ז, ענק, בעל קומה גבוהה מאד.

כְּפִי, ז, הכרח, אנס (איוב, ל. י״ח. (?)

כְּפִיָּה*, נ, הפוך, הטיה, הסלה; °הכרח, אנס.

כְּפִילָה*, נ, קמיטה; חזרה פעמים; מעשה הכופל מספר במספר (בחשבון).

כַּפַּיִם, כנוי לכפות השמים; ר׳ כַּף.

כָּפִים, ז, קטע עץ; קורה נתונה בין אבני הבנין לחזוק הבנין; קורת התקרה המחזקת את כל הקירות; *אריח וחצי לבנה; כלי הבנאי לטיח ולסיד בו, כף הסידים.

כְּפִיפָה*, נ, סל עשוי מנצרי תמרים; סֻלת הכוסף.

כְּפִיר, ז, בן אריה צעיר; גבור, אביר.

כְּפִירָה*, נ, הכחשה, כחש, חסר אמונה; הכחשת מציאות האלהים; לביאה צעירה.

כְּפִישָׁה*, נ, סל עשוי מכפות תמרים וכיו״ב; ר׳ כפש.

— מָדוּר לְ־ בִּכְפִישָׁה*, מדור במדה גסה לא מְדֻיקה.

כְּפִיתָה*, נ, אִסור, קשור.

כַּרְכַּף*, ר׳ כבכב.

כפל (כָּפַל, יִכְפֹּל), פ״י, כפוף חלק פני דבר על חלקו השני לעשותו משנה; שנה דבר פעמים; *הגדל דבר פי שנים. הִכְפִּל, השנה פעמים רבות; היה גדול פי שנים; היה מונח חלק אחד של דבר על משנהו; כֻּפַּל*, הֻכְפַּל*, כפול; שנה ושלש דבר; °(בחשבון) הרבות מספר אחד פעמים כגדל המספר השני. כִּפֵּל*, הָכְפֵּל*, הֻכְפַּל.

כֶּפֶל, ז, משנה, סעור פי שנים; *קפל, מקום כפול בבגד, בּיריעה וכדומה; °(בחשבון) מלאכת הכפלת מספר אחד במספר שני.

— (־יְרִיעָה, וכיו״ב), חלק ה־הנקפל על חלקו השני.

— בַּעֲלֵי הַכֶּפֶל*, (בדקדוק), גזרת הכפולים שבה האות האחרונה באה כפולה.

— כִּפְלַיִם, תה״פ, פי שנים, שתי פעמים יותר גדול; *זוגות, מספר הנחלק לשנים.

— כִּפְלֵי כִּפְלַיִם°, הרבה פעמים יותר גדול.

כֶּפֶל, ת, דבר כפול.

כְּפֶל°, ז, כפילת כמות מספר אחד בכמות מספר אחר.

כפן (כָּפַן, יִכְפַּן), פ״י, הטה, כפוף; רעוב, היה רעב. הַכְפֵּן*, הרעב.

כָּפָן, ז, רעב.

כָּפְנִית*, נ, פרי התמר בתחלת גדולו.

כפף (כָּפַף, יִכְפֹּף, יָכֹף), פ״י, הטה דבר הצדה לצד מטה בעקמימות; השח, עשה דבר בצורת קשת; *הכרח, אַלץ, כפה; (־אֹזֶן), הטה אזן לשמע, הקשב. הִכֹּף, השתחוה, היה נכנע; *היה קל להתעקם בצורת קשת; חרול מהיות ישר, נטה הצדה בצורת קשת.

כֶּפֶף°, ז, נטיה לצד מטה, כפיפה.

כפר (**כָּפַר**, **יִכְפֹּר**), פ״י, טוח, משוח בּ־, כסה במיח; *הכחש, לא האמין, חדול מהאמין; לא האמין בה׳, הכחש את הדת; הגדי: לא, הכחש המציאות; קנות, מחה.
כִּפֵּר, סלוח, מחול (חטא); גרום לסליחה ומחילה על חטא; נקה, טהר מטמאה; השקט כעס, כסה אף; מנוע טבוא; *נקה ונגב, מחה ונקה. **כֻּפַּר**, הִשכח עון; הֻהרס, הופר.
הִכְפִּיר*, הַכחש, הוכיח כי פלוני דבר שקר.
הִכַּפֵּר, **הִתְכַּפֵּר**, השכח עון.

— **כָּפוֹר בְּעִקָּר***, הַכחש מציאות אלהים.

— **כִּפֵּר יָדַיִם בְּ־***, בּטוי במובן: הטל האשמה על אחר.

כְּפַר, **כָּפָר**, **כֹּפֶר**, ז, (ס׳ כְּפַר, כ׳ כְּפָרִי, ר׳ כְּפָרִים, ס״ר, כְּפָרֵי״), חוה, עיר קטנה למושב אכרים, ישוב קטן של בני אדם על פני השדה.

כֹּפֶר, ז, (כ׳ כָּפְרִי), מחיר, פדיון נפש, כסף מחיר; ענש כסף המושם על החוטא לפיס את מי שחטא לו; שחד; זפת משרף היוצא מעץ; חֵמר; (ר׳ כְּפָרִים) מין פרח טוב הריח[1]; *ענף רך של תמר.

— **כֹּפֶר הַיְהוּדִים°**, החמר של ים המלח.

— **פְּלוֹנִי כֹּפֶר פְּלוֹנִי***, פלוני נענש תחת שהיה איש אחר צריך להענש.

— **בְּנֵי כֹּפֶר***, בשם זה קראו לבוני האניות על שם גמר מלאכתם שכפרו בכפר את האניות.

כְּפֹר, ר׳ כפור.

כְּפוֹר, ר׳ כְּפוֹר.

כַּפָּרָה*, נ, סליחה, מחילה, העברת חטא; קרבן לה׳ לכפר על עון.

— **כַּפָּרוֹת***, נ״ר, התרנגל והתרנגלת (או הכסף לצדקה) שהיהודים מסבבים בהם את ראשם בליל ערב יום הכפורים לכפר על עונותם.

— **הֲרֵינִי כַּפָּרַת־***, אנכי אהיה כֹּפֶר־, לקבל הרע שצריך לבוא עליו, (מבטא להבעת כבוד וחבה).

— **הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ***, בטוי להבעת כבוד למת.

כָּפְרִי*, **כְּפָרִי°**, **כַּפְרִי°**, ז, יושב כפר, בן כפר.

כֶּלֶב כָּפְרִי*, ר׳ כלב.

כִּפֻּרִים, **כִּפּוּרִים**, ז״ר, מחילה, סליחה, כפרה, העברת חטא.

— **יוֹם הַכִּפּוּרִים***, ז, יום צום העשירי בתשרי.

כַּפְרָן*, ז, שקרן; כופר בכל דבר.

כַּפְרָנוּת°, נ, טבע השקרן והכפרן; כחש, הכחשה.

כַּפֹּרֶת, נ, כסוי, כלי עשוי מתכת; מכסה לארון הקדש; °מסך קצר מעל לפרכת שבבתי הכנסת.

— **בֵּית הַכַּפֹּרֶת***, ז, כנוי לקדש הקדשים.

כפש, (**כָּפַשׁ***, **יִכְפֹּשׁ***), פ״י, מלא והדק.
הִכְפִּישׁ*, הרמס, היה רמוס והדוק. **הַכְפֵּשׁ**, העק, רמוס.

כֶּפֶשׁ*, ז, סל גדול ששמים בו זיתים לפני כתישתם להתרכך.

כפת* (**כָּפַת***, **יִכְפֹּת***), פ״י, קשור, (ידים או ידים ורגלים). **הִכָּפֵת***, הִקשר, הֵאסר, היה קשור. **כַּפֵּת***, **הַכְפֵּת***, קשור וחזק, קשור היטב.

— **אִכְפַּת***, ר׳ איכפת.

כֹּפֶת*, ז, חתיכה גדולה וגסה של עץ.

כֻּפְתָּה*, נ, (ר׳ כֻּפְתָּאוֹת*), עגול של בצק ממֻלא בבשר לבשול.

כַּפְתּוֹר, **כַּפְתֹּר**, ז, ציץ פרי; כותרת בראש

---

[1] כֹּפֶר, кипер, Cyperstrauch cyperus esculentus

עמוד; מין קשוט במנורה; כעין שושנת מסמר גדולה קבועה בדלת לדפק בה ביד הוא „הקורא", ר' קורא; °גוף עגל ככדור או כחצי כדור או כעגול שטוח תפור לבגד לרכס בו את כנפי הבגד.

— **כַּפְתּוֹר וָפֶרַח***, תה"פ, יפה ונפלא, פלא פלאים (ביחוד על מאמר או ספר יפה).

כַּפְתֵּר°, פ"י, רכוס הבגד בכפתור, שים הכפתור בלולאה.

כ"צ, ר"ת, כהן צדק; כל צרכי.

כַּצּוֹצְרָה*, נ, נזוזטרה היוצאת מגוף הבנין.

כצ"ל, ר"ת, כן צריך לאמר, ־להיות, ־לבאר.

כ"ק, ר"ת, כלי קדש.

כקש"ת, ר"ת, כבוד קדושת שם תפארתו, תאר כבוד.

כַּר, ז, (ר' כָּרִים, ס"ר כָּרֵי), כבש שמן; שליח מהיר; איל ברזל, מוט ברזל ובראשו כעין קרנים לשבר ולנתץ חומה; ככר, חלקת ארץ רחבה; שדה מרעה; אֻכָּף, מה ששמים על גבי הבהמה לשבת עליו בשעת הרכיבה; *כים מְלֵא נוצות או מוך המונח תחת הגוף בעת השכיבה (משתמשים במלה זו גם בהוראת כֶּסֶת); גמל מהיר המרוץ.

— **שָׁמַט הַכַּר מִתַּחְתָּיו***, מבטא לאמר: ירד מגדולתו.

כֹּר, ז, (ר' כֹּרִים), מדת היבש, עשר איפות (393 ליטר).

כרב* (כָּרַב*, יִכְרֹב*), פ"י, חרוש חרישה קלה בימי הקיץ; פלוח אדמה.

כְּרַב*, ז, אדמה נחרשה.

כַּרְבָּא˘, ז, כרוב (מין ירק, ר' כרוב); חלק ענף הדקל העבה במקום חבורו לגזע; קשר בתוך העץ, זרד.

— **בַּהֲדֵי הוּצָא לָקְיָא כַּרְבָא˘**, ר' הוצא.

כִּרְבֵּל*, פ"י, כבור, הנף בכברה. **כֻּרְבַּל***, **הִתְכַּרְבֵּל*** הָעֹטֵף, התכסה.

כַּרְבָּלָה*, נ, אדרת; ר' כרבלת.

כַּרְבֹּלֶת*, נ, ציץ בשר אדם על ראש התרנגל.

כַּרְנָא˘, כְּרָנָא˘, ז, מס לגלגלת.

כרבלת

כרה (כָּרָה, יִכְרֶה), פ"י, חפור, נקוב במעבה האדמה; חשוב רעה על־; התנקש להרע; קנה, עשה מקח וממכר; עשה משתה; עשה כרי, ערום ערֵמה. הִכָּרָה, החפר, הִכְרָה*, עשה משתה, האכיל.

כֵּרָה, נ, משתה, סעודה לכבוד אורח.

כְּרוּב, ז, תבנית בעלי כנפים שהיתה במקדש; מין מלאך; *מין ירק מאכל הצומח בדמות כדור מארך מחֻבר מעלים רחבים לבנים כרוכים זה על זה[1]).

כרוב

כְּרוּבִית*, נ, מין כרוב אשר לפריו תבנית פרחים, תרבתר[2]).

כְּרוּז*, ז, פרסום הודעה בקול רם בפמבי; פרסום, השמעות אזנים.

כָּרוֹז*, ז, (ר' כְּרוֹזוֹת*), נַשָּׂר, מודיע לקהל בקול רם דבר פקודה וכיו"ב; כד קטנה.

כָּרוּךְ*, ת, (־אַחֲרֵי־), דבוק ב־, נמשך אחרי־.

כְּרוֹבָה*, נ, מעי, אבר ארוך בבטן החי שבו יתפרד החמר המזין.

כְּרוּכְיָה*, נ, מין עוף ממשפחת ארוכי השוקים[3]).

---

1) כרוב капуста, Kohl, chou, cabbage

2) כרובית цвѣтная капуста, Blumenkohl, chou-fleur, cauliflower

3) כרוכיה, журавль, Kranich, grue crane

כְּרוּכִית°, נ, מין מאפה תנור עשוי מגליון בצק דק כרוך על בליל שקדים או אגוזים וסכר ומיני בשמים.

כְּרוּם*, ז, מין צבע אדם; מין עוף קטן מאד, דבשון[1].

— כְּרוּם הַיָּם*, ז, מין אבן יקרה כחולה־ירוקה[2].

— כְּרוּם פָּנִים*, ז, בשת פנים.

כְּרוֹת, נ, ר׳ כְּרֹת.

כְּרוּתָה, נ, קרש, לוח עץ.

כרז* (כָּרַז*, יִכְרֹז)*, הַכְרֵז*, פ״י, הודיע בקול רם בפמבי, פרסם. הֻכְרַז°, הוּדַע, הודע גלוי.

כָּרָז*, ז, דוחי, בריה החיה גם בים גם ביבשה.

(כרח) הַכְרֵחַ*, פ״י, אלץ, אנס, כפה, אכוף על־; הוכח בראיות ברורות; הכרע. הֻכְרַח°, הֻאנס, אֻלץ.

כָּרַח°, הכרחי, נחיצות רבה.

— עַל כָּרְחִי*, בְּעַל כָּרְחִי*, תה״פ, נגד רצוני, באנס.

כַּרְטִים*, ז, כַּרְטִיסָה*, נ, פסת ניר כתוב עליה איזה דבר; °מכתב גלוי.

כָּרִי, ז, חיל גדוד שומרי ראש המלך; שלוחי מלך מהירים.

כְּרִי*, ז, (ר׳ כְּרָיִם*), ערמת גרעיני תבואה.

כְּרִיבָה*, נ, ר׳ כְּרָב; חרישת האדמה להכינה לכרב.

כְּרִיָּה*, נ, חפירה, פעלת החופר.

כַּרְיָה*, נ, בן חזיר צעיר.

כָּרִיךְ*, ז, ירוקה העולה על פני מים עומדים.

כְּרִיכָה*, נ, פעלת הכורך והמחתל; אלומה קטנה, °חבור דפי ספר בתפירה ובחבור לוחות וגב אליו; הלוחות והגב וכיו״ב המשמשים לכריכת ספר.

כְּרִיעָה*, נ, השתחויה, קידה, פעלת הכורע על ברכיו.

כְּרֵישׁ*, ז, כרתי, מין ירק נאכל דומה קצת לבצל[3].

כְּרִיתָה*, נ, פעלת הכורת; הפרת ברית בין איש לאשתו, נתינת שטר שלוחים לאשה; עשית ברית; מין ענש בידי שמים או גרוש מתוך העם, כרת.

כְּרִיתוּת, נ, הפרת ברית בין איש לאשתו; *נתוח במקום לקוי בגוף לרפואה.

— סֵפֶר כְּרִיתוּת, ז, שטר שהבעל נותן לאשתו בגרשו אותה ומתירה להיות לאשה לאחר, גט.

כרך* (כָּרַךְ*, יִכְרֹךְ*), פ״י, פתול סביב, חתל, ענוד, גלול גוף ארך איזה פעמים מסביב לגוף אחר; קבוץ הענפים וקשרם יחד שיעלו למעלה ולא ירדו למטה; אכול פת; עטוף; חבר יחד בלי הפסק (בקריאה); כַּפֵּל; צנוף יחד; גלול; °חבר דפי ספר בתפירה ושים עליו לוחות וגב. הִכָּרֵךְ*, הֵעָטֵף, העטה, הקפל; הדבק והמשך אחרי־; °הושם (ספר) בלוחות וגב. כֹּרַךְ*, כרוך.

כֶּרֶךְ*, ז, (ר׳ כְּרָכִים*), מגלה, גליון; חלק אחד מספר המכרך לבדו; אגדה, חבילה; כריכה.

כְּרָךְ*, כְּרַךְ*, ז, (ר׳ כְּרַכִּים*, ס״ר כְּרַכֵּי*), עיר גדולה, רבת עם; עיר בצורה מקפת חומה.

— כְּרַכֵּי הַיָּם*, ז״ר, ערי החוף, הערים היושבות על שפת הים במרחקים.

כַּרְכֹּב, ז, מסגרת, זר; כותרת לראש עמוד או כחגורה לחלק הבניה.

כַּרְכֵּב*, פ״י, עשה חריץ בעגול מקיף מסביב; תקן צורת כלי במכונת החרט.

כֶּרְכָּר*, ז, אחד מחלקי הנול, הכלי שהאורג מכה בו על הארג.

---

[1] כרום колибри, Colibri

[2] כרום הים хризолит, Chrysolit

[3] כריש порей, Lauch, poireaux, leek

כַּרְכֹּם, ז, מצור מסביב לעיר.

כִּרְכּוּר*, ז, ריקודה, קפיצה; הליכה הנה והנה; ענינים חיצונים; ענינים צדדים; עקלקלות.

כִּרְכּוּשְׁתָּא*, נ, מין חיה קטנה הגוזנת מעכברים ואפרוחים[1].

כרכושתא

כַּרְכְּיָה*, נ, ר' כרוכיה.

כַּרְכֹּם*, ז, (ר' כַּרְכְּמִין), מין צמח שלפרחיו ריח חריף וגוגם כתם[2].

כִּרְכֵּם*, פ"י, צבוע בכרכם, עשה כתם. כֻּרְכּוּם*, היה כתם, הפוך כתם. הִתְכַּרְכֵּם*, כִּרְכּוּם.

— יָצָא וּפָנָיו מְכֻרְכָּמִים*, יצא בבשת פנים.

כִּרְכֵּם*, פ"י, (–פָּנִים*), הראה פנים זועפים.

כִּרְכֵּר*, פ"ע, רקוד, חול; הסתובב; *הלוך מסביב ל–, הלוך סחור סחור–; קרקר, השמע קול.

כִּרְכָּר*, ר' כרכד.

כִּרְכָּרָה, נ, גמל מהיר המרוץ; °מרכבה קלה.

כִּרְכֵּשׁ*, פ"י, הגד, הנע, נדד.

כִּרְכֻּשׁ*, ז, ציצה, ציצית פתילים.

כַּרְכָּשָׁה*, כַּרְכַּשְׁתָּה*, נ, המעי התחתון שדרך בו יוצאת הצאה, חלחלת; °נקניק, מעי ממלא בשר קצוץ.

כַּרְכְּתָה*, נ, חלק שדה מוקף גדר.

כרם* (כָּרַם*, יִכְרֹם*), פ"י, גבוב חמרים חמרים; °עבוד בכרם.

כֶּרֶם, ז, (כ' כַּרְמִי, ר' כְּרָמִים, ס"ר כַּרְמֵי), שדה גפנים.

— כֶּרֶם דַּל*, ז, כרם שיש בו מעט גפנים.

— כֶּרֶם זַיִת, ז, כֶּרֶם תְּאֵנָה*, ז, שדה עצי זית או עצי תאנה.

— כֶּרֶם בְּיַבְנֶה*, ז, הישיבה שהיתה לפנים בעיר יבנה.

— כֶּרֶם רְבָעִי*, ר' רבעי.

— בַּעַל הַכֶּרֶם*, ז, כנוי לאלהים אדון העולם.

— קָרַחַת בַּכֶּרֶם*, קָרַחַת הַכֶּרֶם*, ר' קרחת.

כַּרְמִיל, ז, צבע שָׁנִי; אריג עשוי בצבע שָׁנִי.

כַּרְמִית*, נ, ר' כרמת.

כַּרְמֶל, ז, (כ' כַּרְמִלּוֹ), מקום שדות וכרמים פורים; גרעיני תבואה הנמללים משבליהם בעודם לחים; מין צבע; שם רכסי הרים בארץ ישראל על יד העיר חיפה; שם עיר במדבר יהודה.

כַּרְמִלִּי*, ת, של צבע שני.

כַּרְמְלִית*, נ, מקום שאינו קנין יחיד ואין בני אדם רבים מצוים בו, ולכן אינו לא רשות היחיד ולא רשות הרבים (בהלכות שבת).

כֶּרֶמֶת*, נ, גפן משוכה וסבוכה על גבי הכרם.

כֶּרֶס*, כָּרֵס*, נ, (כ' כְּרֵסִי*, ר' כְּרֵסוֹת*), כרש, הבטן הפנימית, קרב החי; חלק בולט בכלי.

— דַּעַת הַכֶּרֶס°, נ, דעה שאין לה כל יסוד וראיה.

— סְבָרַת הַכֶּרֶס°, נ, סברה שאין לה כל יסוד וראיה.

— כְּרֵסָהּ בֵּין שִׁנֶּיהָ*, מבטא מליצי לאשה שכלם רואים שהיא הרה.

— הַכֶּרֶס נוֹשֵׂאת אֶת הָרַגְלַיִם*, משל עממי לאמר: הכח תלוי באכילה, ע"י האכילה יש כח בגוף.

כַּרְסָא*, נ, כסא, כסא רחב.

כִּרְסוּם*, ז, כריתה בשנים.

כַּרְסָם*, ז, זנב הנחירים.

[1] כרכושתא, ласка, Wiesel, beliete, Weasel

[2] כרכם, шафран, Safran, safran, saffran

כַּרְסֵם, פ״י, כרות, גזור בשנים; חפור, כרה.

כֻּרְסַם*, היה כרות ונזור בשנים.

כַּרְסָן°, כַּרְסְתָן*, ז, בעל בטן עבה, בעל כרס.

כַּרְסֹפֶת*, נ, אחד ממיני הארבה.

כַּרְסְתָן, ר׳ כרסן.

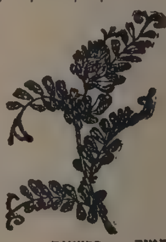
כרע (**כָּרַע, יִכְרַע**), פ״ע, (אל־, לפני־, לנגד־), השתחוה, הכף, עמוד על הברכים, כפוף הירך על השוק; *ירוד מטה, שפול (כף המאזנים). **הִכְרִיעַ**, הפל לארץ; הכנע, שעבד, הפל תחת על; שבר רוח, דכה נפש; *הורד כף המאזנים, הכבד על כף המאזנים; החלט דבר, גזור אמר; (־בין־), פשר בין שני דברים מתנגדים; החלט כדעת צד אחד נגד הצד השני. **הָכְרַע°**, היה מחלט; קבל עדף במשקל.

כֶּרַע, נ, (זוגי כְּרָעַיִם), **כַּרְעָא***, נ, חלק הרגל בבעל חי מן הברך עד העקב; רגל בעל חי בכלל.

— **כַּרְעֵי הַמִּטָּה*, כַּרְעֵי הַשֻּׁלְחָן***, נ״ר, רגלי המטה, רגלי השלחן.

— **בְּרָא כַּרְעָא דְאַבוּהּ***, משל המוני; הבן הוא ברך האב, לאמר: כאב כן הבן.

כַּרְפַּס, ז, בד יקר עשוי צמר גפן דק; *מין ירק הגן [1].

כרשינה

כֶּרֶץ*, ז, (כי׳ כַּרְצִי*, ר׳ כְּרָצִים*), תולע שבמעים.

כַּרְקוֹם*, ז, מוט חד שתומכים בו גפן רעועה; מקום המצור.

כָּרָר*, ז, אמן עושה אכפים, עושה כרי הבהמות.

כֶּרֶשׁ, ז, בטן, קרב החי.

כַּרְשִׁינָה*, נ, (ר׳ כַּרְשִׁינִים*), מין ירק ממשפחת הקטניות שהוא מאכל לבהמה [1].

כרת (**כָּרַת, כָּרַתִּי, יִכְרֹת**), פ״י, גזור, חרתוך, גדוע דבר ממקום גדולו; חטוב, חצוב, הפיל; הרוג, המית, השמד. **הִכָּרֵת**, הִגָּזֵר, הִגָּדַע, הֵחָטֵב; הִשָּׁמֵד; חדול מהיות, הפסק, הֵעָצֵר. **כָּרֵת**, כרות. **כֹּרוֹת**, הִגָּזֵר, הִגָּדַע. **הִכְרִית**, הַשְׁמֵד, אַבֵּד; הַחֲרֵב; הסר, הַחְסֵר, הַפְסֵק; גרום מות ואבדון־. **הָכְרַת**, הִכָּלֵא, המנע, הוסר.

— **כָּרוֹת בְּרִית**, בוא בקשר לְקַיֵּם דבר מְסֻכָּם בין שני צדדים; עשה ברית שלום.

— **כָּרוֹת דָּבָר***, החלט החלטה גמורה.

כְּרָת, נ, חפירה שעושים הרועים סביב לעדר לשמירה (צפניה ב. ו. ?).

כָּרֵת*, ז, (ר׳ כְּרֵתוֹת*), מיתה קודם זמנה בידי שמים, או גרוש מתוך העם לענש על חטא.

כֹּרֶת*, לחלק האמצעי באילן, הגזע של העץ, ר׳ כורה.

כְּרְתָּה*, נ, קורת עץ עבה.

כַּרְתִּי*, ז, כרוש, מין ירק ירק [2].

כְּרֵתִי, (**כְּרֵתִי וּפְלֵתִי**), בחירי אנשי הצבא מבני יושבי אי כרתים שהיו בחיל דוד הגבורים.

כְּרֵתִית*, נ, מין שק עשוי מעור.

כ״ש, ר״ת, כבוד שם־; כבוד שמו; כל שכן; כל שעה; כבוד שבת.

כֶּשֶׂב, ז, כבש, שה, זכר מן הצאן.

כִּשְׂבָּה, נ, כבשה, נקבה מן הצאן.

כש״ד, ר״ת, כללו של דבר.

כשה (**כָּשָׂה, יִכְשֶׂה**), פ״ע, שמן; המלא במטעמים; היה גס.

כִּשּׁוּף*, ז, פעלת המכשף והקוסם קסם.

---

[1] כרפס сельдерей, Selleri, séleri, selery

[1] כרשינה журавлиный горох, Wicke, vesce, vetch

[2] כרתי порей, Lauch, poireau, leek

כְּשׁוֹר*, ז, קורה.

כשו״ש, ר״ת, כל שעה ושעה; כל שנה ושנה.

כְּשׁוּת*, כְּשׁוּת*, מין ירק אשר בפרחיו ישתמשו לבשול הבירה לתת לה טעם מרירי ונעים[1]; נימים דקות על עור ילד או על קלפת פרות; השער הדק שבשפמו של העלם.

כשות

כש״ט, ר״ת, כתר שם טוב.

כַּשִּׁיל, ז, כלי מפץ לשבר חומה; קרדם גדול; גרזן, ברזל.

כִּשְׁכּוּשׁ*, ז, פעלת המניע הנה והנה, נדנוד.

כִּשְׁכֵּשׁ*, פ״ע, (ב־), הניע (זנב) הנה והנה; נענע דבר כה וכה; לטוף, העבר יד והחלק.

כשל (כָּשַׁל, יִכְשַׁל), פ״ע, מעוד ונטה לנפל; (־ב־), הִנגף בדבר, הִפגש בדבר והדחה; חלוש, רפה, עמוד מכח, התמוטט. הִכָּשֵׁל, כשול; *שגה, טעה; חטוא; הנגף; הִלכד בדבר. כִּשֵּׁל, החלש, הרפה. הִכְשִׁיל, הדח במוקש; הפל לארץ על ידי שימת מכשול על הדרך; הַתעה, הטה מן הדרך.

— פִּיו הִכְשִׁילוֹ*, כבטא לאמר: דבריו מעידים עליו, כי נוקש באמרי פיו ועל ידם באה עליו הצרה.

כֶּשֶׁל°, כִּשָּׁלוֹן, ז, מפלה; מדחה; חטא.

כשל״ת, ר״ת, כבוד שמו לתפארת.

(כשף) כִּשֵּׁף, לחוש בקסמים, קסום, פעול פעלות לא טבעיות בעזרת כחות מְיֻחדים; °לקוח לב, משוך הלב כמו בקסם.

כֶּשֶׁף, (בא תמיד ברבוי: כְּשָׁפִים), ז, כשוף. קסמים, פעלות לא טבעיות בעזרת כחות מיחדים; כח למשך אנשים (ביפי וכיו״ב).

כַּשָּׁף, ז, קוסם, מכשף.

כַּשְׁפָן*, ז, (נ׳ כַּשְׁפָנִית*), כַּשָּׁף, קוסם, מכשף.

כשר (כָּשֵׁר, יִכְשַׁר), פ״ע, הצלח, עלה יפה; (״דָּבָר בְּעֵינֵי״), היה ישר וטוב; היה ראוי והגון. הֻכְשַׁר*, כשור. כִּשֵּׁר°, עשה דבר כי יהיה מֻתר וכָשֵׁר לפי חקי הדת. הִכְשִׁר, עשה שיהיה ראוי והגון וטוב; *הָכֵן, הַזמן, עַתֵּד; הַחלט שדבר מֻתר וכשר לפי חק הדת. הֻכְשַׁר*, היה ראוי והגון וטוב. הִתְכַּשֵּׁר*, הראה את עצמו טוב וראוי; השתדל להמצא מֻכשר לדבר; היה חרוץ וזריז בעבודה; התרגל והתלמד במלאכה; °היה מוכן ומזומן.

כָּשֵׁר*, ת, טוב, ראוי, הגון; טוב ונעים; מֻתר, שאינו אסור לפי חקי הדת; צדיק וישר וטוב; חסיד וירא אלהים; חרוץ, זריז, מהר.

כֹּשֶׁר*, ז, הזדמנות; תכונת דבר שהוא כשר־ והגון וטוב; תכונת דבר שהוא מֻתר וכשר ולא אסור לפי חקי הדת.

— שְׁעַת הַכֹּשֶׁר*, נ, עת ראויה, זמן נאה ל־.

כִּשְׁרוֹן, ז, (ר׳ כִּשְׁרוֹנוֹת), תועלת, טובה; חריצות, הכשר, יכלת איש לעשות־; °רוח חכמה לעשות דבר, יכלת טבעית.

כַּשְׁרוּת*, נ, תכונת דבר שהוא ראוי וכשר; תכונת דבר שהוא מֻתר וכשר על פי הדת; כשרון, רוח חכמה.

כש״ש, ר״ת, כמו שכתבתי שם.

כש״ת, ר״ת, כבוד שמו תפארתו.

כַּת*, כִּתָּה*, נ, (ר׳ כִּתּוֹת*, גם כִּתִּים*, פ״ר, כִּתֵּי*), סיעה, חברת אנשים בדעה אחת; פלוגה, חברה, מחלקה; חבורה או חבורות (בלי״ר) אנשים מתחלקים מזולתם באיזה ענין או בדעה דתית או מחקרית; °מחלקה בבית ספר.

---

[1] כשות хмѣль, Hopfen, houblon, hop

כ"ת, ר"ת, כתב תורה; כבוד תפארתו.

כתב (כָּתַב, יִכְתֹּב), פ"י, עשה אותות וקוים שהם סמני קולות הדבור; הבע מחשבה על ידי אותות ותוים על הגליון; רשום שמות אנשים בספר ליחסם לתולדותיהם וכדומה; רשום גבולות מקום, תוה; סַמן; מנה, ספור; *(־נְכָסָיו לְ־), כתוב בצואה שהנכסים יהיו שיכים אחרי המיתה ל־. הִכָּתֵב, היה רשום על לוח או גליון; הִרשם בספר (שמות אנשים) ליחסם לתולדותיהם וכדומה. כַּתֵּב, כתוב הרבה; הרבה לכתב. הִכְתִּב*, כתוב, רשום; כתוב איש ברשימת הצבא; ⁰הַקרא לאחר כי יכתב. הָכְתַּב, היה רשום לעבודת הצבא.

— כָּתוּב עַל קֶרֶן הַשּׁוֹר*, פרסם דבר.

— כָּתַבְתָּ בָּזֶה מָחוֹק בָּזֶה*, אתה כתבת ואתה מחוק.

כְּתָב, ז, דבר רשום על ספר; מגלה; פקודה בכתב; ספר היחס למשפחות; תמונת האותיות.

— כְּתַב חִלּוּף*, כְּתַב חֲלִיפִים*, ז, שטר חוב; המחאה.

— כְּתָב יָד⁰, ז, ספר הכתוב ביד ולא נדפס; ⁰(־פְּלוֹנִי) צורת הכתב של איש.

— כְּתָב עִתִּים⁰, ז, עתון.

— כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ*, ז"ר, ספרי התורה והנביאים והכתובים.

— תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב*, תורת משה שנתנה בכתב.

— בִּכְתָב*, בכתיבה ולא בפה, לא בעל פה.

— יֵאָמְרוּ הַדְּבָרִים כִּכְתָבָם*, מבטא לאמר: יאמרו דברים ברורים ולא ברמזים ובדברים מספקים.

כַּתָּב⁰, ז, סופר; כותב דברי חדודים ושנונות; כותב תדיר מכתבי חדשות בעתון.

כְּתֻבָּה*, נ, כתב חוזה וכדומה; כתב הנשואים שהבעל כותב לאשתו; סכום הכסף שהבעל מתחיב לתת לאשתו כשיגרשנה או להשאיר לה אחרי מותו.

— כְּתֻבּוֹת*, שם מסכת תלמודית בסדר נשים.

כַּתָּבָה⁰, נ, מה שהַכַּתָּב כותב בעתון.

כַּתָּבוֹת⁰, נ, חדוד, שנינה, הלצה קצרה.

כְּתָבִים*, ז"ר, דברי ספר; פקודות, גזרות; ⁰חבור, יצירת איש בכתב; קריאה וכתיבה.

כַּתְבָן*, ז, מזכיר, סופר; כותב כתיבה יפה.

כֹּתֶבֶת*, **כּוֹתֶבֶת***, נ, פרי התמר; ⁰סופרת.

כְּתֹבֶת, נ, (ר' כְּתֹבוֹת), תו, ציור חרות בעור בדיו; דבר כתוב; ⁰שם האיש ומקום מושבו, שכותבים על המכתב הנשלח אליו, מען; דברים כתובים וחרותים על אבן (עתיקה).

כִּתָּה, ר' כַּת.

כתה"ק, ר"ת, כתבי הקדש.

כְּתוֹב, ז, רשימה, ספירה.

כָּתוּב*, ז, **כְּתוּבָה***, נ, מאמר או פסוק אחד מכתבי הקדש; ר' כְּתֻבָּה.

כְּתוּבִים*, ז, החלק השלישי שבתנ"ך (תהלים, משלי, איוב, חמש המגלות: [שיר השירים, רות, איכה, קהלת, אסתר], דניאל, עזרא, נחמיה ודברי הימים).

— כְּתוּבִים אַחֲרוֹנִים⁰, ז"ר, ספרי הכתובים שלא נכנסו אל תוך התנ"ך: החשמנאים, בן סירה, יהודית וכו'.

כָּתוּם*, ת, מלא כתמים, שיש בו כתם.

כָּתוּף*, ת, עמוס, טעון.

כתו"ק, ר"ת, כתובה וקדושין.

כָּתוּת, ת, רצוץ, מרסק (האשכים).

כְּתוּתִים*, ז"ר, חתיכות סמרטוטים ומוך וקרעי בגדים.

כְּתְתָא*, ז, חלב חמוץ שנקפה.

כתחז"ל, ר"ת, כתקון חכמינו זכרם לברכה.

כְּתִיב*, ז, דבר שנכתב; הגרסה הכתובה בתנ"ך ושקוראים אותה באפן אחר ממה שכתוב;

°אפן כתיבת מלים של הלשון על פי חקי הדקדוק.

כְּתִיבָה*, נ, פעלת הכותב.

— **כְּתִיבָה וַחֲתִימָה טוֹבָה°**, נסח של ברכת איש לרעהו לראש השנה.

כְּתִישָׁה*, נ, פעלת הכותש.

כָּתִית, ת, כתוש במכתש; שמן זך היוצא מהזיתים על ידי כתישה; *מקום פצוע בגוף האדם מרב חכוך או בגַבּה של בהמה מרב משאה.

— **פִּי כָּתִית***, ז, פי המכה, פי הפצע.

— **כְּתִיתִים***, ז״ר, חתיכות סמרטוטים לשים על גבי המכה; דברים כתותים לאכילה.

כְּתִיתָה*, נ, כתישה; שבירת עצם בגוף ורציצתו.

כֹּתֶל, ז, קיר, דפן; צד.

— **כֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי°**, ז, כתל הר הבית המערבי שלא נחרב והוא עתה מקום תפלה ליהודים בירושלים.

— **כָּתְלֵי הַחֲזִיר***, ז״ר, חתיכת בשר משוק החזיר מְיֻבָּשׁ או מְעֻשָּׁן.

— **אָזְנַיִם לַכֹּתֶל***, ר׳ אזן.

(כתם) **הִכָּתֵם**, היה רשום ומצוין; הִכָּסֵה בכֶתֶם. **כַּתֵּם°**, כַּסֵּה בכתם, העלות כתמים על דבר. **הִתְכַּתֵּם°**, נִכְתַּם.

כֶּתֶם, ז, (בדבור הפיוטי), זהב נוצץ, זהב נבחר; *(ר׳ כְּתָמִים) רשם לכלוך של דם או של דבר שמן וכיו״ב; מקום בניר או בארג אשר הצבע השתנה בו.

כָּתֹם°, ת, (ר׳ כְּתֻמִּים°), צהוב.

כִּתָּן*, ז, פשתן; ארג פשתים.

כַּתָּן*, ז, פשתני, עוסק בנפוץ הפשתן; עוסק בפשתן; עוסק בטוית חוטים מפשתן.

כִּתְנָה°, נ, צמר גפן.

כְּתֹנֶת, כֻּתֹּנֶת, נ, (ר׳ כֻּתֳּנוֹת, ס״ר כָּתְנוֹת), לבוש לעור הבשר; מין בגד קצר לכבוד.

כתנה

כָּתֵף, נ, (ס׳ כֶּתֶף, כ׳ כְּתֵפִי, זוגי כְּתֵפַיִם), ראש הזרוע, קצה השכם מימין ומשמאל; חלק הבגד קצה המכסה את הכתף; קצה בולט בכלי; בנין; הצד הקיצוני (בארץ, בים); חלק הכתל הקרוב לפתח; *שריג דק היוצא מאשכל ובו תלוי גרגיר ענב; (ר׳ כתפות), צד, עבר.

— **כְּתֵפוֹת**, נ״ר, רצועות עוברות מעל לכתפים לאחז איזה בגד (מכנסים, סנור).

— **הַקֵּשׁ כְּתֵפוֹ שֶׁל־ לִכְתֵפוֹ שֶׁל־***, ר׳ נקש.

— **אֶבֶן כָּתֵף***, נ, אבן גדולה שצריך לשאת אותה על הכתף ולא ביד.

(כתף) **כַּתֵּף***, פ״י, נשוא על הכתף; סַדֵּר טעינת משא על הכתף.

כַּתָּף*, ז, סבל, נושא על כתפו; אחד מנושאי מטת המת.

כְּתֵפָה°, נ, חתיכת אריג מגֻון או של חוטי כסף או זהב שנותנים פקידי הצבא וכיו״ב על הכתף מעל לבגד לסמן שררה.

כְּתֵפִיָּה°, נ, בגד עליון קצר בלי בתי־זרוע אשר ישימוהו על הכתפים.

(כתר) **כַּתֵּר**, פ״י, עטור מסביב, הקף, סבוב; חכה, המתן, יחל; *שים כתר על ראש־. **הַכְתֵּר**, סבוב, עטור מסביב; שים כתר על ראש־; הרבות. **הֻכְתַּר***, היה בכתר על ראשו.

כֶּתֶר, נ, (כ׳ כִּתְרִי, ר׳ כְּתָרִים), נזר מלך, עטרה, זר; צרור פרחים, זר פרחים; *תג על אות; °שם למטבע בארצות אחדות.

— **קָשׁוֹר כְּתָרִים לְ־***, הרבה להלל את־.

כֹּתֶרֶת, ר׳ כותרת.

כתש (כָּתַשׁ, יִכְתֹּשׁ), פ"י, כתות לפרורים קטנים, הדק, שחוק, הכה והדק, הכה עד אשר דק; *הכה; נפץ זיתים לרככם; ריב, התקוטט; הכה על החזה. **הִכָּתֵשׁ**, הֻשְׁחַק, הכה עד אשר דק. **כַּתֵּשׁ***, הדק, שחוק, הכה עד אשר דק; דחוף וְהֵאָבֵק זה עם זה. **הִתְכַּתֵּשׁ***, הִלָּחֵם, הֵאָבֵק.

כֹּתֶשׁ*, ז, מכתש, מדוכה; ענפי גפן וכיו"ב המשתרגים עד לגדר.

— **שַׁעַר כֹּתֶשׁ***, ז, ענפי עצים דקים סבוכים המשתרגים על הגדר.

כתת (כַּת, יָכֹּת), פ"י, כתוש דבר לרסיסים, הדק, שחוק עד אשר דק; הכה בפטיש, נגוד, חשול; הכה והפץ, הכה ופזר. **כִּתֵּת**, הכה בפטיש לרסיסים; חשול; שבר, נפץ; הכה והחרם, הכה ואבד, השחת וכלה. **כֻּתּוֹת**, הֻכֵּה והחרם, הֻכֵּה ואבוד. **הֻכַּת**, הכה והפץ, הכה ופזר. **הֻכַּת**, הֻכֵּה וְהִנָּפֵץ, הֻכֵּה וְהֵחָרֵב.

— **כַּתֵּת רַגְלַיִם***, שבר רגלים מרב הליכה, במובן: הלוך הרבה מאד.

ל.

ל, האות השתים עשרה באלף בית העברי, שמה לָמֶד; ס"מ, שלשים.

לְ־, אות יחס להורות על נטיה ופניה למקום, לזמן ולמטרה, בהוראת: אֶל; בהוראת: עַד; בהוראת הקנין (יֵשׁ לְ־); תבוא עם מלות הגוף: לִי, לְךָ, לָךְ, לוֹ, לָהּ, לָנוּ, לָכֶם, לָכֶן, לָהֶם, לָהֶן, בהוראת השיכות; בהוראת יחס הפעול, אֶת; להורות תכלית הפעלה ומטרתה, למען; תבוא עם שם מקור ועם הכנויים; לפעמים תבוא עם כנוי אחרי פעל להטעים את הפעל (הלך לו); *תבוא לפני הנסתר בעתיד (לִקְטֹל, הכה קטל!) להוראת זרוז וצווי; בהוראת: משל לְ־.

— **לִפְלוֹנִי לַעֲשׂוֹת***, או **לֹא לִפְלוֹנִי לַעֲשׂוֹת***, ראוי או לא ראוי לו לעשות.

— **לִכְשֶׁ־***, (לפני עתיד), כאשר.

לֹא, מלת שלילה, אין, אפס, להורות על חסרון דבר: בהוראת האזהרה לבלי עשות דבר; תבוא לפני שם או תאר בחבור אליו להורות על שלילתו (לֹא־אֵל, לֹא־אִישׁ, לֹא־חָסִיד).

— **לֹא תַעֲשֶׂה***, מבטא בתור שם בהוראת לָאו, ר' עשה (מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה).

— **לֹא כִי, לֹא כִּי אֶלָּא***, לא כן כי אם־.

— **הֲלֹא**, להורות שאלה ותמהון; בהוראת: הֵן, הנה.

— **וַהֲלֹא***, להשגה על מה שנזכר לפני זה בהבאת ראיה מתנגדת.

— **וָלֹא**, ואם לא כן.

— **וְלֹא —**, (לפני עתיד), למען לא, כדי שלא.

— **בְּלֹא**, בלי.

— **כְּלֹא**, כאלו לא.

— **וְלֹא עוֹד אֶלָּא***, לא רק מה שנזכר לפני זה, אלא גם יותר מזה.

— **שֶׁלֹּא בְ־***, בלעדי־.

— **עַד שֶׁלֹּא***, לפני אשר.

ל"א, ר"ת, לשון אחר, באפן אחר.

לא"א, ר"ת, לאדוני אבי; לא אמרו אלא.

לאה (לָאָה, יִלְאֶה), פ"ע, לא יכול; יעוף, עיף, יגוע. **הִלָּאֵה**, התעלף מאין כח, לא עצור כח לעשות או לשאת. **הֶלְאָה**, הוגע, הכשל כח.

לָאו*, מלת שלילה, לא, אין, (אחרי : וְאִם־, או בהפסק בתור תשובה שלילית על הנאמר לפני זה).

לָאו*, ז, (ר׳ לָאוִין*, לָאוִים*), שם למה שהתורה מזהירה לבלי עשותו; שם לשלילה (הפך: הֵן).

לַאוּט°, (בספרות הקראים), ז, למוד והרגל לאט לאט.

לְאוּם, ר׳ לאֹם.

לֵאוּת*, נ, עיפות, אֵין אֱיָל, כשל כח, חסר כח מרב עבודה.

לאט (לָאַט, יִלְאַט), פ״י, עטוף, עטה, לוּט; כסה, הסתר. פ״ע, דַבֵּר בנחת. הִלְאִט*, כַּסֵּה, הסתר.

לְאַט, תה״פ, במתינות, ר׳ אט.

לָאט, ר׳ לָט.

לא״י, ר״ת, לארץ ישראל; לארך ימים.

לְאַלְתַּר*, תה״פ, תכף, מיד, כרגע, בלי אחור.

לְאֹם, ז, (ר׳ לְאֻמִּים), עם, גוי, אֻמה, שבט.

(לאם) הֲלְאֵם°, יחס אל הלאם כלו; עשה לרכוש של הלאם כלו. הָלְאַם°, הֵעשה לרכוש של הלאם.

לְאֻמִּי°, ת, של העם, של הלְאֹם; ז, אוהב עמו, אוהב לאֻמו.

לְאֻמִּיּוּת°, נ, אהבת הלאם; טבע הלאם, תכונת העם.

לֵב.

לֵב, (ס׳ לֵב, כ׳ לִבִּי, ר׳ לִבּוֹת), לֵבָב, ז, (ס׳ לְבַב, כ׳ לְבָבִי, ר׳ לְבָבוֹת), אבר ידוע בקרב החי בחזהו שבו מתקבץ הדם, וממנו הוא נשלח לכל הגוף; מקום מושב הרצון, הרגש, הידיעה, הגבורה וכיו״ב (לפי דעת הקדמונים); תוך, קרב דבר, אמצע; מקור כח החיים; מחשבה, רצון; חכמה, שכל; *בטן, המעים שבבטן; בית החזה; שדים; ישר, תם.

— לֵב הַ־, תוך ה־, קרב ה־.

— לֵב אֶחָד, בדעה אחת.

— לֵב הַלֶּחֶם*, לֵב הַפְּרִי*, ז, החלק הרך שתחת הקרום או הקלפה.

— לֵב הַשָּׁמַיִם, אמצע השמים, גֹבה השמים.

— גִּלָּה לֵב*, הגיד סוד ל־.

— חֲסַר לֵב, חסר דעת, כסיל.

— טוֹב לֵב, שמח, עלז.

— אֵין בְּלֵב־עַל־*, אין פלוני כועס על־, פלוני מחל וסלח ל־.

— בְּכָל־לֵב, ברצון גמור.

— בְּלֵב שָׁלֵם, בכל לבו, בכל חפצו, באמת ובתמים.

— בְּלֵב וָלֵב, בלב לא שלם, במרמה וכחש.

— בְּלֹא לֵב וָלֵב, בלב שלם, באמת ובתמים, בלי כחש.

— שֶׁבַּלֵּב בַּלֵּב*, מבטא על איש המסתיר את המחשבה שבלבו ואינו מגלה אותה.

— שֶׁבַּלֵּב בַּפֶּה*, מבטא על איש המדבר בפיו את אשר עם לבו ואינו מכסה.

— אֶחָד בַּפֶּה וְאֶחָד בַּלֵּב*, חשוב אחרת והגד אחרת.

— לִבּוֹ הוֹלֵךְ, חפץ, משתוקק.

— לִבּוֹ הִכָּהוּ, מתחרט, מתנחם.

— לִבּוֹ יָצָא*, הצטער הרבה מאד.

— לִבּוֹ נוֹקְפוֹ*, לבו הכהו, מתחרט על־.

— לִבּוֹ עַל־, (בְּלִבּוֹ עַל־*), כעוס על־.

— לִבּוֹ עִם־, נטה אחרי־.

— לִבּוֹ רָפָה כְּשַׁעֲוָה*, לבו נמס מפחד.

— אָמוֹר אֶל לִבּוֹ זכור דבר; חשוב במחשבה.

— גְּנוֹב לֵב, ר׳ גנוב.

— דַּבֵּר עַל לֵב־, פתה בדברים את־.
— הוֹצֵא דָבָר מִלֵּב־, הוכח לאיש שאין הדבר כמו שהוא חושב.
— הָיָה לִבּוֹ אַחֲרֵי־, נטה אחרי.
— הָיָה בְלִבּוֹ (לַעֲשׂוֹת), חשוב לעשות.
— הָשֵׁב אֶל לִבּוֹ, ענה לעצמו.
— נָפוֹל לִבּוֹ, פחוד, ירא; °נפול רוחו בקרבו.
— נָתוֹן לֵב, התבונן, שעה בדבר.
— עָלֹה עַל לֵב, התחדש מחשבה.
— קָנֹה לֵב, השיג חכמה ודעת.
— עָשֹׂה דָבָר מִלִּבּוֹ, עשה דבר מדעת עצמו ולא על פי מצוה.
— שִׂים (שִׁית־) לֵב לְדָבָר, חשוב על אדות דבר, התבונן בו.
— שְׁפוֹךְ לֵב, התחנן, בטא מה שמעיק על הלב.
— גְּרוּשַׁת הַלֵּב*, אשה שבעלה החליט לגרשה אבל לא נתן לה עוד את הגט.

לִבָּא״, ז, לֵב; דעת, מחשבה.
— אַלִּבָּא ד־״, במובן: לדעת פלוני.
— אַלִּבָּא רֵיקָנָא״, על לב ריק (לפני טעימת אכל בבקר).
— לִבָּא לְפֻמָּא לָא גַלֵּי״, הלב לא גלה לפה, לאמר: לא הוציא מהפה את אשר יחשב הלב.
— רַחֲמָנָא לִבָּא בָּעֵי״, הקב״ה מבקש לב, לאמר: מחשבה טובה ורצון טוב.

לָבָא, לְבָאִים, ר׳ לביא.
לְבָאָה, ר׳ לְבִיָּה.
(לבב) הִלָּבֵב, היה בעל לב, בעל דעת; כעוס, התקצף. לַבֵּב, אפה; עשה לביבות; מחוץ לב; לקוח לב, משוך לב; *חזק רוח, אמץ לב; חבר וקשר יחד; שים על הלב; °ענין.
לֵבָב, ר׳ לב.

— כִּלְבָבוֹ, כרצונו, כחפצו.
— אֲשֶׁר בִּלְבַב־, מה שהוא חושב.
— אָמוֹר בִּלְבָבוֹ, חשוב.
— גָּנוֹב אֶת לְבַב־, רמה.
— הָיֹה עִם לְבָבוֹ, חשוב לעשות.
— הַעֲלֵה עַל לְבָבוֹ, זכור דבר.
— הָשֵׁב אֶל לְבָבוֹ, התבונן בענין.
— הִתְבָּרֵךְ בִּלְבָבוֹ, התפאר בדמיונו.
— הַכְבֵּד־, כַּבֵּד אֶת לְבָבוֹ, התעקש בדבר.
— נֶהְפַּךְ לְבָבוֹ, התחרט על מה שעשה.
— נָתוֹן אֶת לְבָבוֹ לַעֲשׂוֹת, הפנה דעתו ומחשבתו לדבר.
— נָתוֹן אֶת לְבָבוֹ כְּ־, חשוב את עצמו כ־.
— שִׂים אֶל לְבָבוֹ, חשוב על דבר.
— תּוּר אַחֲרֵי לְבָבוֹ, עשה כתאות לבו.

לְבִבָה, נ, ר׳ לביבה.
לְבַד, תה״פ, אך, רק, זולתי; יחידי, באין אחר עמו (ההפך מן: יַחַד).
— לְבַד מִ־*, חוץ מן.
— בִּלְבָד*, (בסוף המאמר), רק, אך.
— וּבִלְבַד שֶׁ־*, בתנאי כי.
— מִלְּבַד, חוץ מן.

לבד* (לָבַד*, יִלְבַּד*), פ״י, חבר, אַחד; חזק. לַבֵּד*, לבוד. לֻבַּד*, היה לבדו, היה יחידי, (בפיוטים). הִתְלַבֵּד*, התחבר, התאחד.
לֶבֶד, ז, כביר שער; צמר כבוש בלתי ארוג; בגד עשוי מחמר כזה; הצד התחתון בארג; °מין מחלת השערות שמתדבקות יחד.
לִבָּה, נ, ר׳ לב.
לַבָּה, נ, (ס׳ לַבַּת), להבה, לשון אש, שלהבת; °החמר הנוזלי היוצא מהר שרפה.
(לבה) לַבֵּה*, פ״י, נפוח באש להעלות להבה. הִתְלַבֵּה*, התלהב, התגדל האש.

לָבוֹב°, ז, התלהבות; הדר, חמדה, תכונת דבר המלבב ומושך את הלב (בפיוט).

לָבוֹב*, ת, קשור ועטוף; מְכֻסה כנגד הלב; איש בעל לב מבין; עזם, אמיץ לב.

לָבוּד*, ת, מְחֻבר על ידי נגיעה חיצונית.

לָבוּט*, ז, עמל וטרח מְרֻבה.

לָבוּי*, ז, פעֻלת המלבה אש; התלהבות האש, הלהבה.

לִבּוּן*, ז, הלבנה באש, קליה באש; נקוי, פעֻלת המנקה והמלבן; באור, ברור דברים; שם שבעת הימים הנקיים שהאשה סופרת אחרי כלות ימי דמי נדתה.

לְבוֹנָה, נ, מין שרף מוצק ריחני [1].

לִבּוֹנָאָה* (כְּתָב־), כתב השמרונים, הכתב העברי הקדום.

לְבוּשׁ, ז, בגד, תלבשת; *קלפה, קרום, מעטה.

לִבְזְבַז*, ז, מסגרת, מלבן לתמונה.

לבט° (לָבַט°, יִלְבַּט°), פ"י, עָנה. הִלָּבֵט, נפול, הכשל ונפול; התעיף. לַבֵּט*, עַנה מאד. לֻבַּט*, עֻנה. הִתְלַבֵּט*, תעה הנה והנה; יגוע על ידי הליכה כה וכה.

לֶבֶט*, ז, יגיעה, תלאה, עמל; מכשול.

לָבִי, לָבִיא, ז, (ר' לְבָאִים), אריה (בדבור המליצי).

לְבִיאָה, לְבִיָּה, נ, נקבת האריה (בדבור המליצי).

לְבִיבָה, נ, עֻגת קמח; °כיס בצק משֻׁלש וממֻלא בבשר או בגבינה או בתבלין.

לְבִישָׁה*, נ, פעֻלת הלובש, שימת בגד על־.

לֶבֶךְ°, ז, מין עץ גדול, שטה המצרית [2].

לִבְלֵב*, פ"ע, החל לציץ ציץ, שגשג, פרוח, נתון ענפים ועלים; חזק לב איש על ידי צעקות וקריאות; °החל לזרח (השמש).

לַבְלָב°, ז, שם צמח מטפס [3].

לִבְלוּב*, ז, נצה (בצמח), ציץ העולה על צמח.

לַבְלוּנִי*, ת, לבן מאד, לבן ביותר.

לַבְלָר*, ז, כתבן, סופר, מזכיר; °מסדר ספרי חשבונות, פִּנקסן.

לַבְלָרוּת° נ, סדור ספרי חשבונות, פנקסאות.

לבן (לָבַן, יִלְבַּן), פ"י, עשה לבנים. לַבֵּן*, עשה לָבָן, רחוץ וכבס; שרוף לבֵנים; להוט (ברזל באש לחמם אותו), קלה כלי חרס או כלי מתכת באש; ברר וזכך ענין. הִלְבִּן, היה לבן, הפוך לבן; עשה לבן*; (—פְּנֵי—), בַּיֵּשׁ, הוביש. הִתְלַבֵּן, הִטהר, התברר; התרחץ, התכבס; °היה ברור ומפורש.

— הַלְבֵּן שִׁנַּיִם לְ־*, הסבר פנים לְ־, הראה לְ־ פנים שמחים וצוהלים.

— עַד שֶׁיַּלְבִּין רֹאשָׁהּ*, עד שתזקן ושערותיה תהיינה לבנות.

— אִישׁ מְלֻבָּן*, ז, מְנֻסה, בקי, משכיל.

לַבָּן°, ז, עושה לבנים; מְלַבֵּן בגדים.

לָבָן, ז, לֹבֶן, לבנונית; *החלק הלבן שבעין; °שם מטבע כסף.

לָבָן, ת, בהיר שמראה אור לו, שגונו כעין השלג, הסיד, החָלב וכיו"ב; נקי, טהור.

— בִּגְדֵי לָבָן*, ז"ר, בגדי בד לבנים, בגדי פשתן לבן.

— לְבָנִים*, ז"ר, כתנות, סדינים וכדומה, בגדי בד לבן.

— שְׂדֵה לָבָן*, ז, שדה שזורעים בו תבואה, (בנגוד „שדה אילן" או „שדה כרם").

לֶבֶן°, ז, חלב חמוץ.

לִבֵּן*, גון דבר לבן, צבע הלבן; זרע הגבר.

---

[1] לבונה ладан, Weihrauch, encence, incense

[2] לבך египетская акація, ägyp. Akazia, accacia d'Egypte, Egyptian aceacia

[3] לבלב вьюнок, Winde, liseron, bindweed

— לְבֶן שֶׁל בֵּיצָה*, ז, חלבון של ביצה.

— לְבָן שֶׁבָּעַיִן*, ז, החלק הלבן שבעין; כתם לבן או קרום לבן בעין.

לְבַנְבַּן°, ת, לבן קצת.

לְבָנָה, נ, (ר׳ לְבָנוֹת*), ירח, המאור הקטן לממשלת הלילה; °הלחה הלבנה שבגוף בעל חי.

— חֲצִי לְבָנָה°, ז, (ר׳ חֲצָאֵי לְבָנָה°), קו כפוף ישתמשו בו בכתיבה לפני דבור צדדי ואחריו (...).

— קִדּוּשׁ לְבָנָה*, ז, ברכה להתחדשות הלבנה, שאומרים באחד הערבים בראשית החדש.

לִבְנָה, נ, טהר, בהירות; תכונת דבר לבן.

לְבֵנָה, נ, (ר׳ לְבֵנִים, ס״ר לִבְנֵי), אבן בנין עשויה מחמר מיֻבשת בשמש או שרופה באש; מזבח עשוי מלבנים (ישעיהו ס״ה, ג.); *שורה של כתב פיוטי שמלמעלה ומלמטה לו נשאר מקום פנוי.

לִבְנֶה, ז, מין עץ לבן; מין עץ שקלפתו לבנה[1].

לְבֹנָה, נ, ר׳ לבונה.

לְבָנוֹן, ז, שם הרים גבוהים בצפון ארץ ישראל.

לַבְנוּנִי°, ת, קצת לבן.

לַבְנוּנִית*, נ, לֹבֶן; צבע הלבן.

לַבְנוּת*, נ, לֹבֶן.

לְבָנִי°, ת, קר הטבע, שאינו מתפעל מדבר.

לְבָנִיּוּת°, נ, לֹבֶן.

לְבָנִים°, ז״ר, ר׳ לָבָן, לְבָנִים.

לַבְנִינוּת°, נ, לֹבֶן.

לָבָם*, ז, מין תאנה גרועה; יורה גדולה.

לב״ע, ר״ת, לבריאות עולם.

לבע״ד, ר״ת, לבעל דין.

לבע״ח, ר״ת, לבעל חוב. לבעלי חיים.

[1] לבנה тополь, Weisspapel, peuplier blanc, abele; ויש אומרים: берёза, Birke, boulean, birch-tree.

לַבְקָן*, ז, אדם לבן ביותר.

לבש (לָבַשׁ, גם לָבֵשׁ, יִלְבַּשׁ), פ״י, שים על בשר (בגד); עטוף, עטה; חול, היה על־ (רוּחַ ה׳, רוּחַ גְבוּרָה וכיו״ב); *(־צורה), קבל צורה חדשה. לֻבַּשׁ, היה עטוף; °(־מָעוֹת בִּסְחוֹרָה), קנה סחורה בהם (במעות). הִלְבִּשׁ, שים בגד על בשר־, העטה, שים דבר על־; *כסה בדבר; °(־מָעוֹת בִּסְחוֹרָה), קנה סחורה בעד מעות, הכנס מעות בעסק ובמסחר. הִתְלַבֵּשׁ*, שים בגד על בשרו, התעטף, התכסה. נִתְלַבֵּשׁ°, (־הָרוּחַ בַּבָּשָׂר) היה הרוח לבשר, הכנס בבשר.

לֹג, ז, מדת הלח, חלק שנים עשר מהין, מדת שש ביצים.

ל״ג, ר״ת, לא גרסינן; לשון גמרא.

לגז*, (לָגַז*, יִלְגֹּז*), פ״י, טלטל והפוך חציר או שבלים במלגז.

לִגְיוֹן*, ז, (ר׳ לִגְיוֹנוֹת*), גדוד צבא; שר הצבא; קהל, עדה, המון אנשים.

לְגִיזָה*, נ, פעלת הלוגז ומהפך שבלים במלגז.

לְגִימָה*, נ, מלא הפה; טעימת המשקה או המאכל; מאכל, אֹכל.

לָגִין*, לָגִינָא*, ז, לָגִינָה*, נ, כד, בקבוק; °כד לרחיצה.

לַגְלֵג*, פ״ע, צחוק על־, התל, התלוצץ ב־; זלזל בדבר; בזה דבר; גמגם, דַּבֵּר בלשון עלגים.

לַגְלְגָן*, ת, לץ, מתלוצץ.

לִגְלוּג*, ז, לַעַג, מהתלה, קלסה; גמגום.

לֶגֶם*, ז, לגימה, מלא הפה; שעור כנום משקה בגמיאה אחת.

— מְלֹא לָגְמוֹ*, כמות אכילה או שתיה שאדם לוקח לפיו בבת אחת.

לגם* (לָגַם*, יִלְגֹּם*), פ״י, בלוע, לגֹם בפה.

לְגִמָה*, נ, לגימה; המאכל הנלקח בפה בבת אחת.

לְגַמְרָה*, לְגַמְרֵי*, ת, כלו, כליל, עד הסוף.
לְגְנָה*, נ, (ר' לְגָנִים*), תלם שעושה האכר סביב חלק שדה שהוא רוצה לחרש בבת אחת; חלק השדה המקף בתלם כזה.
לְגַרְמֵיה', (ארמית בהוראת: לְבַדוֹ), ז, שם אחד מטעמי ההפסק וצורתו קו נצב בין שתי מלים.
ל"ד, ר"ת, לאו דוקא; לפי דעת; לא דמי.
לד"א, ר"ת, לדעת אחרים; לדבר אחר.
לד"ה, ר"ת, לדברי הכל.
לֵדָה, נ, עת צאת הילד מבטן אמו: צאת הילד לאור העולם.
— אֵשֶׁת לֵדָה, יולדת.
לֶדֶת, ר' ילד.
ל"ה, ר"ת, למען השם.
לְהָאָה°, נ, לשון בשר קטנה בקצה החך ויורדת אל הגרון.
לַהַב, ז, לשון אש בוערת ולוהטת, שלהבת; ברק דבר, נגה, לַהַט; פי חרב, מאכלת, החלק החד בסכין, בחרב וכיו"ב.
— פְּנֵי לְהָבִים, פנים אדמים מפחד ובהלה.
להב° (לָהַב°, יִלְהַב°), פ"ע, היה לו להב, הבריק; בעור. הִלְהֵב, *הוצת; המלא אש (דת או נקמה וכיו"ב). הַלְהֵב°, הבער, הצת; העיר רוח, החיה רוח; העיר רגשות קנאה עזה לדבר. הִתְלַהֵב°, התעורר, החליף כח; התרגש, התפעל; הוצת, התלקח באש.
לֶהָבָה, לַהֶבֶת, נ, ר' להב.
להג° (לָהַג°, יִלְהַג°), פ"י בטא דבר בצחות לשון; דבר בלי טעם. לַהֵג°, להוג.
לַהַג, ז, עיון ומחשבה וחקירה בדבר; °רבוי דבורים בלי דעת.
לה"ד, למה הדבר דומה.
להד"מ, ר"ת, לא היו דברים מעולם.
להה (לָהָה, יִלְהֶה), פ"ע, כלה כחו. הִתְלַהְלֵהַּ, ר' להלה.
לָהוּט*, ת, נבהל ל־, משתוקק ל־, שואף ל־; (־בְּדָבָר), עסוק בדבר בחשק ובזריזות.
— לָהוּט אַחֲרֵי גְרוֹנוֹ*, זולל וסובא, רודף אחרי אכילה טובה.
להט (לָהַט, יִלְהַט), פ"ע, אחוז (אש) מסביב; בלוע דבר בטהירות. לַהֵט, שרוף, הבער. לֻהַט*, השרף. הִתְלַהֵט°, התחמם; התקצף.
לַהַט, ז, (ר' לְהָטִים), להב, ברק חרב, החלק החד בחרב; מעשה כשפים, כשוף; °ברק, ניצוץ; חם חזק.
לה"ט, ר"ת, לוח הטעויות.
לְהִיטָה°, נ, טבע הלהוט, שאיפה עזה ל־.
(להלה) הִתְלַהְלֵהַּ, השתעשע בדבר; התחפש כמהתל ומצחק.
(להם) הִתְלַהֵם, התרפס(?); היה נאמר בלחש(?).
לְהַלָּן', הלאה, ר' הלן.
לָהֵן, מ"ח, לכן, בשביל זאת (רות א, יג).
לה"פ, ר"ת, למד הפעל, האות האחרונה של שרש מלה בדקדוק; לחם הפנים, ר' שם.
לה"ק, ר"ת, לשון הקדש (עברית).
להק° (לָהַק°, יִלְהַק°), אסוף, קבץ. לַהֵק°, להוק. הִתְלַהֵק°, התאסף והתקבץ ללהקה.
לַהַק°, ז, לַהֲקָה°, נ, קהל, אספה, קבוץ; °גדוד.
לה"ר, ר"ת, לשון הרע, ר' שם.
(להת*) הַלְהֵת*, ר' לחת, הלחת.
לוּ, לוּא, מ"ח, אם, אלו; מי יתן והיה כן.
לוֹא, ר' לא.
לְוַאי*, לְוַי*, מ"ח, בהוראת: לו, וכן: הַלְוַאי.
לוּג, ר' לג.
לוּגְמָא*, ר' לגמה.
לוּדִי*, לוּדָר*, ז, איש מתגושש בתיאטרון או בקרקוס.
לוה (לָוָה, יִלְוֶה), פ"י, שאול כסף מאיש; לקוח דבר מאחר על מנת להשיב לו דבר השוה לו בערכו; הִמָּשֵׁךְ אחרי זולתו להתחבר

אליו. הִלְוָה, התחבר, הספח, הצמד. לִוָּה*, הלוך יחד עם־, שלח; חִבר, הצמד. הִלְוָה, נתון לאחר כסף או דבר על מנת להשיב, נתון לאחר בחוב. הִתְלַוָּה, הלוה; היה משֻלח בדרך על ידי לוית אחר.

לֹוֶה, ז, בעל חוב.

לִוּוּי*, ז, הליכה עם אחר לשלחו בדרך.

לוז (לָז, יָלוּז), פ״ע, נטה הצדה, סור. הֵלוֹז, סור מדרך ישר; התעקש. הֵלִיז, (הֵלִיז), לוז, הטה הצדה; *(־אַחֲרֵי־), דבר סרה ב־; התלונן; הוציא לעז.

לוּז, ז, מין עץ, עץ שקדים; [0]אגוז קטן[1]; חלק ספוגי המפריש מיץ בגוף, שקד.

— לוּז שֶׁל שִׁדְרָה*, השחוס שבפרקי השדרה; חליה קטנה בקצה חליות השדרה.

לוּזָה*, נ, לעז, שמועה רעה.

לוּחַ, ז, (ר׳ לוּחות, גם לֻוחִים*), קרש, רקוע פח, טבלה מעץ, מאבן או ממתכת; *דף של ניר וכדומה רשומים עליו מספרים שונים בשורות מסדרות; [0]סדר העתים לימי השנה (בצורת ספר קטן או דף ניר).

— לוּחוֹת*, לוּחוֹת הָעֵדוּת*, לוּחוֹת הַבְּרִית, הלוחות שעליהם נחרתו עשרת הדברים.

— לוּחוֹתַיִם, ז״ר, קרשי האניה.

לַוֵּחַ*, פ״י, עשה כתבנית לוח.

לוֹחֶשֶׁת*, ת, גחלת דולקת שהאש מתלבה בה מהרה.

לוט (לָט, יָלוּט), פ״י, העטה, עטוף, כסה. הֵלִיט, עטוף, שים דבר בתוך מעטפה.

לוֹט, ז, מכסה, מעטה, צפוי; ר׳ לט.

לוּט, ת, עטוף, מֻנח בתוך דבר, בתוך מעטפה.

לְוַי*, ז, (שֵׁם־), כנוי לאיש, חניכה, שם טפל נלוה על השם העקרי; ר׳ לואי.

[1] לוז opex, Haselnus, noisette, hozelnut

לֵוִי, ז, (ר׳ לְוִיִּם), אחד מבני שבט הלוי.

לְוִיָּה*, נ, אשת או בת הלוי; משמרת הלויים; מצב הלוי; שבט הלויים; ר׳ לְוִיָּה.

לִוְיָה, נ, מין תכשיט על הצואר או על המצח; זר, נזר, כתר; [0]תכשיט קטן אשר יחברוהו אל שרשרת לנוי; [0]קריאת צער ואבל.

לְוָיָה*, לְוִיָּה*, נ, הלויה, הליכה עם אחר לשלחו בדרך; ארחה; כנוי לאשה ביחס לבעלה; סדר קבורת מת וההליכה ללותו.

— בֶּן לְוָיָה*, ז, בְּנֵי לְוָיָה*, ז״ר, ר׳ בן.

לוּיָה, נ, צורה קלועה ועבותה באחרת (במלאכת הבנין).

לִוְיָתָן, ז, תנים; קריאה של צער ואבל (איוב ג. ח.); *דג גדול הסובב את כל הארץ והגנוז לצדיקים לעתיד לבא; [0]תנין, דג גדול, ר׳ תנין.

לוּכְסָן*, ר׳ אלכסון.

לוּל, ז, מעלות מתעקלות זו מזו ועולות בגלגול, מדרגות מסתובבות; אֻרבה בתקרה שבין שתי דיוטות להעביר דרכה חפצים מדיוטה לדיוטה; *חלל בקרקע לשופכים או להשלכת דברים אחרים; בית התרנגולים.

לו״ל, ר״ת, לפני ולפנים.

לוּלֵא, לוּלֵי, מ״ח, אם לא, מלה להודות תְנאי השלילה: לו היה הדבר לא באופן זה.

לוּלָאָה, נ, עניבה, חוּר לתחב בו קרס לחבר על ידו שתי קצות דבר.

לולב

לוּלָב*, ז, ענף ירֹק ורך; ענף תמרים, כפת תמרים; אגדת כל ארבעה המינים הנלקחים בחג הסכות; ברג, בד עץ או מתכת חרוק בקו הולך ומקיף ונמשך מלמעלה למטה.

לוּלָבִי*, ת, בצורת לולב, בצורת כפת תמרים.

לוּלִי*, ת, כתבנית לול, כמדרגות מתעקלות זו מזו.

לוּלֵי, ר׳ לוּלא.

לוּלְיָן*, ז, רוקד על חבלים.

לוּלְיָנִי*, ת, לוּלִי, עשוי מדרגות לוליות לוליות.

לוּן, לִין (לָן, יָלִין), פ״ע, הִשאר בלילה במקום, הִשאר במקום מערב עד בקר למחרתו; שכון במקום, ישׁוֹב במקום; *עבור לילה על דבר. **הָלוֹן**, התלונן, גרה מדון, עורר ריב. **הָלִין** (הֵלִין), עורר מדון וריב; הַשאר ללילה, גרום ללון; לוּן, הִשאר במקום מערב עד בקר. **הִתְלוֹנֵן**, הֵאחז במקום, שכון במקום; °התרעם, עורר תלונות, התאונן.

לוּע (לָע, יָלוּעַ), פעו״י, גמוֹא, בלוֹע, שאוֹף אל תוכו; גמגם בלשון, פטפט; היה לא ברור, היה מְסֻבָּך.

לוֹעַ, ז, בית הבליעה בגרון החי, פה; לחי.

לוֹעֵז, ת, מי שאינו מדבר עברית; מדבר בשפה זרה; *ז, זר, נכרי, של ארץ אחרת, של עם אחר.

לוֹעֲזִי°, ת, נכרי, של ארץ אחרת, של עם אחר.

לוֹעֲזִית°, תה״פ, בשפה זרה, לא בעברית.

לוּף*, ז, מין עשב בעל עלים רחבים מתפשטים על הארץ[1].

— **לוּף הַשּׂוֹטֶה***, ז, לוף מדברי.

לוּפְיָן*, ת, מי שנבות עיניו עבות וגדולות; ששערות ריסי עיניו מרבות והן מתקפלות לתוך העין.

לוּץ, ר׳ לִיץ.

לוֹצֵץ, ז, קל הדעת, לֵץ, מי שדרכו להתלוצץ.

לוֹקֵחַ*, ז, הקונה סחורה.

לוּשׁ (לָשׁ, יָלוּשׁ), פ״י, בלול קמח במים וגלגלם לבצק; כבוש את הבצק ביד משך זמן להכשירו לאפיה; **הָלוֹשׁ***, הבלל (קמח) במים והיה לבצק, הִכָּבֵשׁ הבצק ביד.
הוּלַשׁ*, הָלוֹשׁ.

[1] לוף змѣевка, Schlangenkraut, serpentaire

ל״ז, ר״ת, לשון זכר.

לָז, לָזֶה, ר׳ הַלָּז.

לַזְבֵּז, ז, שפה; זר, אֹגן (לכלי מְרֻבָּע).

לַזוּ, ר׳ הַלָּזוּ.

לְזוּת (־שְׂפָתַיִם), נ, עקמימות; *לעז, דבה.

— **לְזוּת פֶּה***, נ, דברים בטלים.

לזעי״צ, ר״ת, לזכר עולם יהיה צדיק.

לֵחַ, ז, אֵב, רעננות, כֹּח הנעורים; עסיס, מיץ; זֹב בשר החי, ריר.

לַח, ת, רטוב רטיבות טבעית, עודנו באבו, מלא מים (הפך: יָבֵשׁ).

— **אִם אֵשׁ אֲחֻזָּה בְּלַחִים וכו׳***, ר׳ כסוחים.

לַחָה*, נ, רטיבות, תכונת דבר לח; טבע הנֹּגר, הנוזל; ריר, זֹב בשר החי; חֹמר נוזלי בגוף בע״ח, דם מכה שנתקלקל ונתעפש והיה לבן.

לְחוּד, תה״פ, לבד.

לְחוּם, ז, לחות; ר׳ לחם; שרפה, יקוד אש (?).

לְחוּת°, לַחוּת°, נ, רטיבות, טבע דבר לח ורטוב; ר׳ לַחָה.

לְחִי, לֶחִי, נ, (ר׳ לְחָיַיִם), עבר הפנים, צד הפנים מהעין ועד קצה הפנים למטה; עצמות הלחיים שבהן תקועות השנים; *פס, לוח קטן; צד (בעל של בהמה); יד המחרשה; °החלק העליון של הנעלים.

— **לְחִי הַתַּחְתּוֹנָה***, נ, החלק התחתון בפנים שבו תקועות השנים התחתונות.

— **עָלוּ עֲשָׂבִים בִּלְחָיָיו***, הוא קבור באדמה מזמן רב.

לְחַיִּים!° קריאת ברכה לשתית יין וכיו״ב.

לְחִיכָה*, נ, פעֻלת הלוחך והמלקק; °סמי רפואה יבשים; אבקת סמי רפואה יבשה.

לְחִיצָה°, נ, פעֻלת הדוחק והלוחץ.

לְחִישָׁה*, נ, פעֻלת המלחש; דבור בקול נמוך; קול כעין שריקה שמשמיע הנחש; דברים שלוחש החבר לרפא מנשיכת נחש וכיו״ב;

רכילות ולשון רעה; קול אוֹשת גחלים בוערות.

— בִּלְחִישָׁה*, בקול נמוך, בלחש.

לחך (לָחַךְ, יִלְחַךְ), לַחֵךְ, פ"י, הַעבר לשונו על דבר יבש לטעימה; בער בלשונו; כלה והחרב (האש); אכול ובלוע; העבר הלשון על דָבר לאות חבה.

— לַחֵךְ עָפָר, הִכנע ל־.

— מְלַחֵךְ פִּינְכָּא*, מלחך קערות (זרות), חונף.

לַחְלוּחַ*, ז, לחות, רטיבות; מיץ הפרי, עסיס.

לַחְלוּחִית*, נ, תכונת דבר לח ורטוב, רטיבות; נוזל, נֶגר; זוב בשר החי; ריר היוצא ממכה וכיו"ב; אֵבֶ, כח הנעורים; כח של דבר.

לַחְלֵחַ*, פ"י, הרטב, עשה לח. לֻחְלַח*, הֻרטב, היה לח ורטוב. הִתְלַחְלֵחַ*, הֵרטב, היה לח ורטב.

לחם (לָחַם, יִלְחַם), פ"י, אכול לחם (בדבור המליצי); ערוך קרב ומלחמה. הִלָּחֵם, ערוך קרב ומלחמה; *התאמץ להבין דבר חכמה.

לַחֵם*, הַלְחֵם*, חבר יחד, אַחד; חבר מתכת בבדיל. הִתְלַחֵם*, הִלָּחֵם.

לָחֶם, ז, קרב, מלחמה.

לֶחֶם, ז, (ר' לְחָמִים*), מזון המכלכל את האדם; מזון נעשה מקמח ומים ונאפה בתנור; סעודה, משתה; צרכי מחית האדם; תבואת דגן; ככר לחם (באפן זה יבוא תמיד בלשון יחיד: שתי לחם); מלחמה, קרב.

— לֶחֶם אוֹנִים*, לֶחֶם אֲנָשִׁים*, ז, לחם שמברכים את האבל.

— לֶחֶם אֱמֶת*, ז, נתינת אכל בכונה טובה.

— לֶחֶם בִּכּוּרִים, ז, לחם שהיו מביאים לבית המקדש.

— לֶחֶם כְּזָבִים, ז, לחם הנתן לא בלב תמים.

— לֶחֶם לַחַץ, ז, הנתן רק בכמות קטנה.

— לֶחֶם הַמַּעֲרֶכֶת*, ז, לחם הפנים שהיה מנח בבית המקדש.

— לֶחֶם עֲצָבִים, ז, לחם שנאכל בעצב.

— לֶחֶם הַפָּנִים, ז, הלחם שהיה בבית ה' לפניו תמיד, לחם המערכת.

— לֶחֶם שָׁמַיִם, ז, כנוי מליצי למן.

— לֶחֶם שֶׁקֶר*, ז, נתינת אֹכל בכונה רעה.

— אַנְשֵׁי לֶחֶם, ז"ר, אנשים אוכלים על שלחן אחד.

— עָשָׂה לֶחֶם, עשה משתה וסעודה.

— פַּת לֶחֶם, נ, חתיכת לחם.

— פְּלוֹנִי הוּא לֶחֶם פְּלוֹנִי*, הוא נתון בידו לעשות בו כחפצו.

לְחֹם, ז, בשר, גוף (בסגנון המליצי).

לַחְמִי*, ת, מבית לחם; מטבע הלחם.

לַחְמָנִיָּה*, לַחְמָנִית*, נ, עֻגה קטנה לושה בחלב, בדבש וכיו"ב; ככר לחם קטנה.

לַחַן, ז, נעם השיר, נגינת השירה.

לְחֵנָה*, נ, פלגש.

לחץ (לָחַץ, יִלְחַץ), פ"י, דחוק, העק, הצק, ענה, דכא; *אנוס אשה לביאה. הִלָּחֵץ, הדחק, בוא בצוקה.

— לָחוֹץ אֶת פְּלוֹנִי אֶל הַקִּיר*, הכרח איש בטענות וכדומה, דפון.

לַחַץ, ז, דחיקה חזקה גופנית או רוחנית, מצוקה, צרה.

לחש* (לָחַשׁ*, יִלְחַשׁ*), פ"ע, דבר בלאט, דבר בקול דממה; עורר תשומת לב; מסור דברים מפה לאזן בלחש; דבר בלאט לקסם קֶסֶם, או לרַפא מכה וכיו"ב; השבע בקסמים.

הִלָּחֵשׁ*, שמוע לחש. לַחֵשׁ, לחוש; *הַשמע קול (נחש); דבר סרה ב־, הוציא דבה על־. הִתְלַחֵשׁ, דבר עם רעהו בלחש.

— גֶּחָלִים לוֹחֲשׁוֹת*, גחלים בוערות המשמיעות כעין לחישה.

לַחַשׁ, ז, (ר׳ לְחָשִׁים), דבור בקול נמוך; דברי הקוסם והמכשף בדבור או בכתב לרפואת מחלה, דברי הלוחש על הנחש שלא ישך; אחד מתכשיטי הנשים עם קמיע; °כנוי לתפלה.

— **בְּלַחַשׁ***, תה״ם, בקול דממה דקה.

לַחְשָׁן°, ז, איש שאמנותו ללחש למשחקים על הבמה את אשר עליהם לדבר.

(**לחת**) **הַלְחֵת***, (הכלב), הוציא לשון מרב לאות ועיפות; נשום תכופות בכבדות.

לָט, ז, (ר׳ לָטִים), קסמים, כשוף.

— **בַּלָּט**, **בַּלָּאט**, תה״ם, חרש, בסתר, בחשאי.

לֹט, ז, מין שרף ריחני יוצא מאילן הצרי [1].

לְטָאָה, נ, מין שרץ [2].

לטאה.

— **בְּזָנָב הַלְּטָאָה***, כנוי לדבר מועט ומזער.

לטה* (**לָטָה***, **יִלְטֶה***) פ״י, קלל, ארור.

לְטִיף°, ת, מתנהג באדיבות.

לְטִיפָה°, חבוק באהבה; העברת יד בחבה; משיכת חסד.

לְטִישָׁה*, נ, חרשת מתכת, פעֻלת החושל והלוטש; עשית ברק לדבר.

לְטִישׁוּת°, נ, סגלת דבר מְלֻטש.

[1] לט mastic,
[2] לטאה ящерица, Eidechse, lézard, lizard

לטף° (**לָטַף**°, **יִלְטֹף**°), **לִטֵּף***, פ״י, העבר יד על־ לסמן חבה; משוך חסד.

לָטָר*, ז, נואם, דרשן.

לִטְרָא*, נ, משקל ידוע.

לטש (**לָטַשׁ**, **יִלְטֹשׁ**), פ״י, הכה והדק מתכת בפטיש, חשול; חדד, השחז; עשה ברק; (־עַיִן לְדָבָר), התבונן בדבר במבט חד; *טפוח ביד על דבר (בצק וכיו״ב). **לָטוּשׁ**, היה חד ושנון; *הֻכה והדוק בפטיש.

לִי, מלת הגוף למדבר בעדו מורה על יחס שאליו.

ל״י, ר״ת, לשון יחיד; לא ידעתי.

לִיָה, נ, מין קשוט, לויה; קשוט בבנין.

לִיזָה*, נ, דבה, הוצאת דבה.

לי״ח, ר״ת, לצאת ידי חובה.

לֵיחָה, ר׳ לחה.

לֵיךְ*, **לֵיךְ***, **לֵיכִי***, מ״ג, לָךְ.

לֵיכָּא*, (לֵית כָּא), תה״ם, אין, לא יש; אין פה.

לַיִל, **לֵיל** (בדבור המליצי), **לַיְלָה**, ז, (ס׳ לֵיל־, ר׳ לֵילוֹת, ס״ר, לֵילוֹת גם לֵילֵי־), עת הסתר השמש מעל הארץ מערב עד בקר; חשך, חסר אור; בערות, העדר שכל ודעת; סמל תקופת הצרות; °סמל השערות השחורות (בשירי הספרדים).

— **לַיְלָה**, תה״ם, בלילה (הקבלה למלת: יומם).

— **הַלַּיְלָה**, הלילה הזה.

— **בַּלַּיְלָה**, תה״ם, בעת הלילה.

— **גַּחֶלֶת הַלַּיְלָה***, נ, מין זבוב המאיר בלילה.

— **מִקְרֵה לַיְלָה**, ר׳ מקרה.

לֵילִי°, ת, של הלילה, השיך ללילה.

לִילִית, נ, שם עוף [1]; *מלכת השדים לפי האגדה; מלכת המכשפות.

לִילָךְ°, ז, מין עץ [2].

[1] לילית сова, Eule, hibou, owl,
[2] לילך сирень, Flieder, libos, elder

לימון

לִימוֹן, ז, מין עץ ופריו קרוב לאתרוג ומיצו חמוץ [1].

לִין, ר' לוּן.

לֵינָא˝ (לֵית אֲנָא˝), לא אני, אינני.

לִינָה*, נ, מלון; פעֻלת הלן במקום.

לִיסְטִים*, ר' לסטים.

לִיף°, ז, (ר' לִיפִים°, לִיפוֹת°), חוטים בצומח; חלקים קטנים כחוטים הנבדלים מאיזה גוף ועצם; פתילים דקים בבשר אברי בע"ח.

(לִיף), לֵיֵּף*, פ"י, משור ואגוד יחד.

לִיץ (לָץ, יָלִיץ), לוֹצֵץ, פ"ע, בוזה ולועג. סלוף הישרה. הֵלִיץ, המה מן הדרך; °הגן והוכיח צדקת איש; דבר טובות על איש. הִתְלוֹצֵץ, (־בְּ־), לעוג ל־, התל ב־.

לִיף*, ז, אחת מכריכת החוטים של הפקעת.

לֵיצָן*, לֵיְצָן*, ז, לֵץ, מהתל.

לֵיצָנוּת*, נ, מהתלות, לצון, לעג, התולים, סגֻלת מי שהוא ליצן.

לַיִשׁ, ז, (ר' לְיָשִׁים), אריה (בדבור המליצי); *עסה, בצק; °מין חיה, החתול גדול בעור מֻנמר[2].

לַיָּשׁ*, ז, האיש הלש ועושה עיסה.

לִישָׁה*, נ, פעלת הלש ועושה עיסה.

לֵית˝, תה"פ, אין, לא יש.

— לֵית דִּין וְלֵית דַּיָּן˝, מבטא משל לאמר: אין משפט ואין שופט ואיש הטוב והישר בעיניו יעשה.

לְךָ, לָךְ, מלת הגוף לנוכח ומורה על יחס שאליו.

ל"כ, ר"ת, לא כתוב; לא כן; לפי כבודו.

לכאו"א, ר"ת, לכל אחד ואחד.

[1] לימון, лимон, Citrone, citron, lemon.
[2] ליש Leopard

לִכְאוֹרָה*, ר' כאורה.

לכד (לָכַד, יִלְכֹּד), פ"י, תפוש (במובן חמרי או מוסרי), אחוז בפח או ברשת; כַּבֵּשׁ (עיר) במלחמה; בחור ותפוש בגורל. הִלָּכֵד, התפש; הלקח במלחמה, הִכָּבֵשׁ; נפול ביד־; הֵאחז בגורל; נפול בגורל. הִתְלַכֵּד, הִדבק היטב, הֵאחז יחד.

לֶכֶד, ז, (כ' לִכְדִּי), מוקש, פח.

לַכָּה*, נ, מין נוזל שנותנים אותו על כלים לתת להם ברק.

לְכָה, כמו לך, מלת הגוף לנוכח.

לכהפ"ח, ר"ת, לכל הפחות.

לכ"ז, ר"ת, לכף זכות.

לְכִידָה*, נ, פעלת הלוכד והכובש.

לָכִים*, ז, מין דג לבן מצוי בנהרות[1].

לִכְלוּךְ*, ז, הרטבה, טשטוש, טנוף, פעלת המלכלך והמטנף.

— כְּדֵי לִכְלוּךְ פֶּה*, מעט מאד, רק די להרטיב את השפתים.

לִכְלוּכִית*, נ, לחות, לחלוחית; תאר לאשה מכֹערת ובעלת מום.

לִכְלֵךְ*, פ"י, טנף, גאל; הַרטב, עשה לח. לֻכְלַךְ*, הֻטנף, הֻכער. הִתְלַכְלֵךְ*, התגאל, הֵאלח, הֻטנף.

לָכֵן, מלת טעם, לסבת זאת; בגלל זאת; אך, אבל; אכן, באמת.

לכנ"ל, ר"ת, לכן נראה לי.

לכ"ע, ר"ת, לכולי עלמא.

לכ"ש, ר"ת, לא כל שכן.

לֶכֶשׁ*, ז, חוטים דקים כעין צמר, הנמצאים בארזים בין הקלפה והעץ; מין אשוח רב השרף ועלול לשרפה[2].

לֶכֶת, שם הפעל מן הלוך.

[1] לכים бѣлорыбица, weisslachs, saumon blanc (salino lencichthys)
[2] לכש Pinus holepensis

לֶפֶר*, ז, מטעמים שנותנים אחרי הסעודה.
לפ"ד, ר"ת, לפי דעתי, לפי דעת־.
לְפוּת*, נ, אכילת מאכל עם הפת, פעלת המלפת.
לְפוּם־, ר' לפי.
לְפוּף°, ז, חתול ילד בחתולים.
לפ"ז, ר"ת, לפי זה.
לפז"א, ר"ת, לפי זה אמרו.
לְפִי, מ"י, כדי; בערך במספר; באפן; *(־שֶׁ־), יען אשר, על כי.
— לְפִי תֻמּוֹ*, בלי כונה מְיֻחדת.
— לְפִי כַךְ*, ר' לפיכך.
לַפִּיד, ז, (ר' לַפִּידִים), לבת אש, אבוקה; גזר עץ אחוז באש אחרי שטבלוהו בזפת וכיו"ב; *קונדס של עץ ובראשו כעין קערה של מתכת לתת בו שמן או עטרן ופתילות להבעיר אש להאיר; מנורה.
לְפִיכָךְ*, מ"ח, על כן, לכן, בשביל כך.
לְפִיפָה°, נ, כריכה בחוטים.
לְפִיתָה*, נ, מטעמים מתוקים עשוים מלפת וכדומה, נותנים אותם לקנוח סעודה אחרי האכילה.
לְפְלוּף*, ז, לַחָה שבעין.
לפמש"ה, ר"ת, לפנים משורת הדין.
לִפְנֵי, (לְפָנַי, לְפָנֶיךָ, לְפָנָיו, לְפָנֵינוּ, לִפְנֵיכֶם, לִפְנֵיהֶם), תה"פ, כנגד פני־, מול, נגד; בעיני; טרם, קדם (במקום או בזמן).
— מִלִּפְנֵי, מן; מפני; קדם.
לִפְנַי, לִפְנִים, תה"פ, בתוך, בקרב.
— לִפְנַי וְלִפְנִים*, קדש הקדשים; תוך תוכו של דבר.
לְפָנִים, תה"פ, לפני ימים רבים; בימים מקדם.
לֶפֶס*, ז, אלפס, כלי כעין מחבת עמוקה לבשל ולטגן בו.
לפ"ע, ר"ת, לפי ענינו.
לפע"ד, ר"ת, לפי עניות דעתי.

לפף *(לָפַף*, יִלְפֹּף*), לַפֵּף*, פ"י, חבק; חִתֵּל, כרוך (ילד, חוט); פִּתֵּל.
לְפָפָה°, נ, מה שכורכים בו דבר.
לפ"ק, ר"ת, לפרט קטן (מספר השנים ליצירה בלי הזכרת מספר האלפים).
לפ"ש, ר"ת, לפי שעה.
לפת (לָפַת, יִלְפֹּת), פ"י, אחוז מסביב. הֶלָּפֵת, נטה עקלקלות, פנה הנה והנה; °התקלקל, השחת. לַפֵּת*, (פַּת בְּדָבָר*), אכול מאכל עם הפת. לְפֹּת°, הִלָּפֵת.
לֶפֶת*, נ, (ר' לְפָתוֹת*), מין ירק גנים [1]; כל מאכל הנאכל עם הפת.
לִפְתָּן*, ז, תבשיל של לפת; כל מאכל הנאכל עם הפת.
לִפְתָּן*, ת, שראשו דומה ללפת, רחב למעלה והולך וצר וכלה כעֹקץ.
לֵץ, ת, קל הדעת; אוהב להתלוצץ; אדם קשה; גאותן; *ז, שד.
ל"צ, ר"ת, לא צריך.
לָצוֹן, ז, לָצוּת*, נ, התול, שחוק, לעג.
לקה* (לָקָה*, יִלְקֶה*), פ"ע, הִלָּקֵה*, קבל מכות שבט, קבל מלקות ברצועה; הֻכֵּה; הֵענש בענש כסף; הִנגף בדבר; סבול, נשוא (מחלה); היה לבעל מום; התקלקל; הֶחשך, קדור. הַלְקֵה*, הכה, יסר, הכה בשבט; עשה רזה. הֻלְקֵה*, הֻלקה.
לַקְוָה°, נ, עקום והתעוּתות הפה לאחד צדי הפנים.
(לָקוֹחַ*), לְקוּחוֹת*, ז"ר, קונים; מזמינים תדירים, זבונים.
לִקּוּחַ*, ז, קניה, פעלת הקונה; לקיחה.
לִקּוּחִים*, ז"ר, חתונה, נשואים, ברית הנשואים.
לִקּוּט*, ז, פעלת המלקט והמאסף, אסף.
— לִקּוּטִים°, ז"ר, דברי חכמה, תפלות, דינים וכיו"ב; מלקטים מספרים שונים.

[1] לפת pѣпа, Rübe, navet, rape

לָקוּט*, לְקוּטוֹת*, ז״ר, מאספי לקט אחרי הקוצרים; מאספים, מלקטים, מקבצים; °ר׳ לִקּוּטִים; מקום לקוט וְקִבּוּץ או מְקֻפָּל בבגד.

לָקוּי*, ת, רזה, דל, צנום, כחוש; מְקֻלְקָל; שהלקוהו, שקבל מלקות; שיש בו מום או מגרעת; שאינו בריא.

לִקּוּי*, ז, מכת שבט או שוט או רצועה; קלקול, השחתה; הקטנה, המעטה.

— לִקּוּי חַמָּה°, ז, הקדרת השמש על ידי הירח המסתיר מעין יושבי הארץ את אור השמש.

— לִקּוּי לְבָנָה°, ז, הקדרת הירח על ידי הארץ המפסיקה בתקופתה בין השמש והירח.

לָקוּת°, נ, לִקּוּי, סגלת דבר לָקוּי.

— לְקוּת הַחַמָּה°, לְקוּת הַלְּבָנָה°, ר׳ לקוי חמה, לקוי לבנה.

לקח (לָקַח, יִקַּח), פ״י, תפוש ביד; הסר דבר ממקומו ושימו ברשותו; קבל מיד הנותן, השג; קבל דבר ברצון; הביא, הוביל; הצל, פלט; הוציא דבר בערמה או בחזקה מרשות מִי שהוא בידו; כבוש (ארץ); (לב) הטה לב אחרים אחריו; שמוע, הָבִין; חשוב, הסכם בלב לעשות דבר; התכונן לפְעלה; קנה בכסף; נשוא לאשה. הִלָּקַח, הִנָּזֵל; נפּוֹל בידי האויב; הוּסר ממקומו; *הִקָּנֵה בכסף; הִנָּשֵׂא לאיש. לֻקַּח, הֻקַּח, הֻלְקַח, הוּבא. הִתְלַקֵּחַ, תפוש איש את רעהו; התלהב, התחזק (אש).

— לָקוֹחַ אֶת שָׂלוֹ*, בוא על שכרו.

לֶקַח, ז, למוּד, תורה, מוסר, ידיעה; *קניה; ר׳ לקיחה.

לקט (לָקַט, יִלְקֹט), לַקֵּט, פ״י, אסוף דבר מְפֻזָּר, צבור, קבץ; *תפוש (כדור מידי הזורק); כַּלֵּב, פּזר התפירה; תקן מקום קרוע בבגד, שים מלאי; תלוש עשבים וצמחים ואסוף אותם, קטוף פֵּרות ואסוף אותם; מנה באיזה מקום אחד אחד. הִלָּקֵט*, הִקָּטֵף, הֵאָסֵף (פֵּרות); היה מתֻקָּן (מקום קרוע בבגד). לֻקַּט*, לקוט; האכל את האפרוחים (עוף). לְקוֹט, הֵאָסֵף, הִקָּבֵץ הנפזר. הִלָּקֵט*, לקוט; הֵאָכֵל עופות. הִתְלַקֵּט, התאסף לאט לאט, הִקָּבֵץ; הֵאָסֵף הנפזר.

לֶקֶט, ז, מה שלוקטים ומאספים; התבואה או הפרי שנשארו אחרי הקציר והבציר בשביל העניים; *מלאי בבגד.

לַקְטִיקָה°, נ, עגלת חרף, גררה, מזחלת.

לקטיקה

לְקִיָּה°, נ, לקוי.

לְקִיחָה*, נ, פְעֻלַּת הלוקח; קניה, פְעֻלַּת הקונה; נשואים, חתונה.

לָקִיט*, ז, מְשָׁרֵת הדר בבית אדוניו ועומד לשרות הבית, לכבדו, לפנותו, ללקט עצים להסקה וכיו״ב; משרת לעבודת הקצירה עד האסיף.

לְקִיטָה*, נ, אסף, פְעֻלַּת המלקט.

לְקִיקָה*, נ, פעלת המלקק בלשונו, לחיכה.

לָקִישׁ*, ת, מה שצומח או שנולד בזמן מְאֻחָר.

לַקְלֵק*, פ״י, לקוק, העבר הלשון על דבר.

לְקַמָּן*, תה״פ, הלאה, למטה.

לק״פ, ר״ת, לקבל פרס.

לקק (לָקַק, יָלֹק, יִלְקֹק), לַקֵּק, פ״י, גמוא בלשון דבר נוזל, העבר הלשון על דבר.

— כְּכֶלֶב הַמְלַקֵּק מִן הַיָּם*, משל לדבר גדול וענקי שאי אפשר להקטינו.

לַקְקָן*, ז, לַקְקָנִית*, נ, זולל, זוללה.

לִקְרַאת, תה״פ, מול, נגד, לפני.

(לקש) לַקֵּשׁ, לקוט המְּסֻזר; בצור הענבים האחרונים. הִלָּקֵשׁ°, בוא באחור זמן. הִתְלַקֵּשׁ*, אחר, בושש, התמהמה (ביחוד בקצירה).
הִלְקִישׁ*, התאחר.

לֶקֶשׁ, ז, העשב המאחר לצמח; צמח שני לעשב אחרי הקצרו; מלקוש, הגשם היורד באחרית ימי הגשמים.

ל״ר, ר״ת, לשון רבים; לשון רעה.

(לרע) מִלְּרַע*, תה״פ, מתחת, מלמטה; (בדקדוק), נגינה כשהיא מטעמת את ההברה האחרונה של המלה.

ל״ש, ר״ת, לא שנו (זה נאמר רק אם־); לא שנא (אין הבדל); לא שיך; ליל שמורים.

לָשָׁד, לְשַׁד, ז, שקוי, שמנות; הלח החיוני; מאכל שָׁמֵן.

לְשַׁדִּי°, ת, שיש בו לשד.

לשה״ב, ר״ת, לשנה הבאה בירושלים.

לשה״ג, ר״ת, לשכת הגזית.

לשה״ר, ר״ת, לשון הרע.

לָשׁוֹן, זו״נ, (ר׳ לְשׁוֹנוֹת), אבר בפי החי המתנועע לרצונו והוא כלי המאכל והדבור; כשרון הדבור; תכונת הדבור; שפה; עם, שבט, אֻמה; פלח, נתח, חתיכה; לשון (לשון אֵשׁ, לשון ים וכיו״ב); *סרט, פתיל רחב, תקוה; כל דבר היוצא מעקרו ומתפשט בצורת לשון; נוסח; סגנון הדבור; הוראת מלה; אפן שמוש שם וכיו״ב במין ובמספר (בדקדוק: לשון זכר, לשון יחיד וכיו״ב).

— הַאֲרֵךְ לָשׁוֹן עַל־, לעוג, התלוצץ.

— הַכֵּה בַלָּשׁוֹן אֶת־, הַלשין, דַבר רע.

— חָרוֹץ לָשׁוֹן, (כלב), נבוח.

— עָמוֹם בִּלְשׁוֹנוֹ*, ת, כבד לשון, כבד פה.

— שַׁנֵּן לָשׁוֹן, דבר רעות.

— לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם*, שפת אנשים רגילה, שפה מובנה לבני אדם, שפה שמדברים בה.

— לְשׁוֹן הָרָע*, נ, דבה, רכילות, דברים רעים שאדם מספר על חברו.

— לְשׁוֹן זָהָב, נ, חתיכת זהב בצורת לשון.

— לְשׁוֹן יָם, נ, חלק ים הנכנס אל היבשה.

— לְשׁוֹן מֹאזְנַיִם°, נ, מוט ברזל קבוע בבד המאזנים להורות על דיוק המשקל בהיותו מְאֻנָּךְ, קוראים לו גם נפש המאזנים.

— לָשׁוֹן מְדַבֶּרֶת גְּדוֹלוֹת, דברי עתק וגאוה.

— לָשׁוֹן נוֹפֵל עַל לָשׁוֹן°, הבאת מלים אחדות שוות או קרובות במבטאן ושונות בהוראתן.

— לָשׁוֹן נָקִי*, לָשׁוֹן נְקִיָּה*, נ, לשון כבוד, דבור במלים נקיות ולא גסות.

— לְשׁוֹן קֹדֶשׁ*, נ, שפת עֵבֶר, עברית.

— בַּעַל לָשׁוֹן°, ז, היודע לדבר היטב; היודע לשונות שונות.

— חֶלְקַת לָשׁוֹן, נ, חֲנֻפָּה, חֹנֶף.

— סְרוּחַ לָשׁוֹן°, ז, מדבר דברים מְגֻנִּים.

לְשׁוֹנִי°, ת, השיך ללשון, של הלשון.

לשמ״ש, ר״ת, לפני שמש ינון שמו.

לִשְׁכָּה, נ, (ר׳ לְשָׁכוֹת, ס״ר לִשְׁכּוֹת), חדר על יד בנין גדול עשוי לתשמיש מיחד, תא, בית, אולם.

— לִשְׁכַּת הַגָּזִית*, נ, מקום מושב של הסנהדרין הגדולה בבית המקדש.

— לִשְׁכַּת הַסּוֹפְרִים°, נ, משרד, החדר שהסופרים יושבים בו.

— לִשְׁכַּת חֲשָׁאִים*, נ, שם לשכה שהיתה במקדש לעניני צדקה.

לִשְׁלֶשֶׁת*, נ, צאת תרנגלים.

לֶשֶׁם, ז, מין אבן יקרה אדמדמת.

(לשן) לַשֵּׁן, פ״י, הוציא דבה על אחר. הַלְשֵׁן, הכות בלשון את אחר, דבר או כתוב שטנה על אחר; הוציא דבה על אחר.

לִשְׁנָא*, ז, לָשׁוֹן.

— לִשְׁנָא בִּישָׁא˝, לשון רעה.
— לִשְׁנָא מְעַלְיָא נָקַט˝, אחז בלשון נקיה, דִבר בלשון נקיה.
— כְּהַאי לִשְׁנָא*, כלשון הזה.
לש״ש, ר״ת, לשם שמים.
ל״ת, ר״ת, לא תעשה.
לְתִיתָה*, נ, רטיבת גרעיני תבואה במים לפני טחינתם.
לֶתֶךְ, ז, מדת היבש, חצי החמר, ט״ו סאה.
לתת* (לָתַת*, יִלְתֹּת*), לַתֵּת*, פ״י, הַרטב גרעיני תבואה לפני הטחינה או הכתישה; עשה רך ורטוב.

מ.

מ. האות השלש עשרה בא״ב העברי, ושמה „מֵם״; ס״מ, ארבעים.
מִ־, מֵ־, אות יחס: מן, מתוך.
מַ־, באה לפעמים (בדגש חזק אחריה) במקום מה (מַזֶּה—מַה זֶּה).
מ׳, ר״ת, מסכת; מאזור; משנה.
מָא˝, מנ״ס, מה.
מ״א, ר״ת, מקום אחר; מקום אחד; מדרש אגדה; מלאכים א׳; מים אחרונים; מנהג אבותינו.
מא״א, ר״ת, מלתא אגב אורחא, דבר טובא דרך אגב.
מַאֲבוּס, ז, אוצר תבואה.
מַאֲבָק°, ז, כיס האבק המפרה שבראש האבקן.
מְאֹד, ז, כח, יכלת; התאמצות; רכוש, עשר.
מְאֹד, תה״פ, בתכלית הרבוי במדה או במספר, בכמות או באיכות (תבוא אחרי תאר או פעל או תאר הפעל, ולפעמים היא באה כפולה: מְאֹד מְאֹד, וכן: בִּמְאֹד מְאֹד, וכן: עַד מְאֹד, עַד לִמְאֹד).
(מאד°) הַמְאֵד°, פ״י, הַרבה במאד, עשה שיהיה מאד.
מְאֹדִי°, ת, רב; תדירי.
מַאְדִים*, ז, אחד מכוכבי הלכת שאורו נראה לעינינו אדמדם[1]; °אליל המלחמה.

[1] מאדים Марс, Mars

מֵאָה, נ, (ס׳ מְאַת־, ר״ז, מָאתַיִם, ר׳, מֵאוֹת), שם מספר, עשר עשרות; °מאה שנה, יובלַיִם.
— אֶחָד, שְׁנַיִם, שְׁלֹשָׁה, וכו׳ לְמֵאָה, אחד, שנים, שלשה וכו׳ אחוזים ממאה.
— מֵאָה רַגְלַיִם*, ר׳ גדל.
(מאה) הַמְאֵה°, הַמְאוֹת°, הכפל דבר מאה פעמים.
מאה״ג, ר״ת, מאור הגולה; מאור הגדול.
מַאֲוַי, ז, (ר׳ מַאֲוַיִּים), מה שאדם מתאוה.
מְאוּם, ז, מום, חסרון, מגרעת, גרעון; מ״ג, מאומה, דבר קטן, דבר מה.
מְאוּמָה, מ״ג, דבר מה, דבר קטן יהי מה שיהיה.
— לֹא מְאוּמָה, אֵין מְאוּמָה, לא שום דבר.
מְאוּן*, מֵאוּן*, ז, סרוב, אי־חפץ; השבת פני־; התחרטות של נערה שלא בגרה ומחאתה אחרי שהשיאוה אחיה ואמה, על שהיא נשואה שלא ברצונה.
מָאוֹס, ז, דבר שמשליכים מהבית התוצה לפחיתות ערכו.
מָאוּס*, ת, בזוי ונמאס.
מְאוּס*, מֵאוּס*, ז, תועבה, געל נפש; מאיסה, רגש המטאס בדבר.
מָאוֹר, ז, (ר׳ מְאוֹרוֹת* גם מְאוֹרִים*), דבר הנותן ומפיק אור; הארה, נתינת אור; זהר, בהירות;

*אור; חלון קטן לאור.

— מְאוֹר עֵינַיִם, ז, הצהלת פנים; *כח הראות; (עִוֵּר, בלשון סגי נהור).

— מְאוֹר הַגּוֹלָה°, שם כבוד לגדולי הדור בימי הבינים.

מְאוּרָה, נ, חור בעפר, נקב באדמה (מקום משכן הנחש).

מְאוֹרָה°, נ, שם לפיוט, שקוראים בימים קבועים בתפלה (בפסקת: יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת).

מְאוֹרָע*, ר' מארע.

מְאֻזָּן°, ת, מָשכב ישר, הנמצא במצב מוט המאזנים.

מַאֲזָן°, ז, השואת החשבונות.

מֹאזְנַיִם, ז"ז, קנה משקל עם שתי כפות לשני קצותיו.

מאזנים

— מַזַּל מֹאזְנַיִם*, ז, קבוצת כוכבים; מזל חדש תשרי.

— מֹאזְנֵי מִרְמָה, מֹאזְנֵי רֶשַׁע, מאזנים לא נכונים, לא ישרים.

— מֹאזְנֵי צֶדֶק, מאזנים נכונים ואמתים.

— לְשׁוֹן מֹאזְנַיִם°, נֶפֶשׁ מֹאזְנַיִם*, מוט ברזל קבוע בבד המאזנים להורות על דיוק המשקל וכי כפות המאזנים ישרות אחת כלפי השניה.

מַאֲחָזָה°, נ, (ר' מַאֲחָזוֹת°), מקום שדבר נאחז בו.

מְאֻחָר*, ז, החלק האחורי של דבר; הזמן שהוא באחרונה.

— שְׁטַר חוֹב מְאֻחָר*, ז, שטר שנכתב בו זמן המלוה אחרי הזמן האמתי.

מַאי", מ"ש, למה? מה?

מְאֻיָּם, ת, נורא, מבהיל.

מֵאֵימָתַי*, מ"ש, מאי־מתי? מאיזה זמן?

מְאַיֵּן°, ת, משלל, שאין בו, שחסרה בו המציאות.

מְאִיסָה*, מְאִיסוּת*, נ, בחילה, רגש הממאס בדבר.

מֵאִית°, ש"מ, מדרגת המאה (בחשבון); חלק ממאה.

(מאך*) הַמְּאַךְ*, השפל, הכנע.

מַאֲכָל, ז, (ר' מַאֲכָלוֹת*), אכל, מזון החי, דבר הנאכל.

— עֵץ מַאֲכָל, עץ שפריו נאכל.

— צֹאן מַאֲכָל, נ, (במליצה) הכבשים העומדים לטבח ולאכילה.

— הַמְעֵט מִמַּאֲכָלְךָ וְהוֹסֵף עַל דִּירָתְךָ*, בטוי עממי ידוע, לאמר כי דירה טובה קודמת למאכל טוב.

מְאֻכְלָס°, ת, שיש בו הרבה תושבים, מְרֻבֵּה באכלסים.

מַאֲכֹלֶת, נ, אכילה של כליון והשמדה; *מין כִּנָּה המצויה בגוף בע"ח או בעצים; חיה דקה דבקה בגוף אחר והיא נזונה ממנו, טפיל.

מַאֲכֶלֶת, נ, סכין, סכין גדולה לשחיטה, חרב.

מְאֻכָּף°, ת, שיש עליו אֻכָּף, ששמו עליו אכף.

מְאֻלָּף*, ת, מְלֻמָּד, מֻרְגָּל.

מַאֲמָץ, ז, (ר' מַאֲמַצִּים), התחזקות, התאמצות, התגברות.

מַאֲמָר, ז, (ס' מַאֲמַר, ר' מַאֲמָרוֹת), דבור, בטוי שפתים; מצוה, פקודה; *מִלָּה"; ארוסים (ליבמה); °פרק, ענין בדברי ספר, מחקר בענין, חבור באיזה ענין בעתון או בקבץ; משפט, מחשבה המבטאה במלים, אסף מלים המביעות ענין אחד.

— מַאֲמָרוֹ שֶׁל־ הוּא מַעֲשֶׂה*, דבורו של פלוני חשוב כמעשה כי בודאי ימלא את אשר אמר.

מָאן", מַאן", מ"ש, מי? מ"נ, ההוא.

— מַאן דְּהוּא", מי שיהיה.

— מַאן דְּכַר שְׁמֵיהּ˝, (מי הזכיר שמו), כמוי במובן; מה שיך זה לכאן?

(מאן) מָאֵן (מֵאֵן, יְמָאֵן), פ״ע, לא חפץ, סרב, אמור: לא, אמור: אינני חפץ. °פ״י, עורר אחר שימאן, שלא יחפץ.

מָאֵן, (ר׳ מָאֵנִים), מֵאֵן, (ר׳ מֵאֲנִים), ת, מסרב; מקשה לבו לבלי חפץ לעשות דבר.

מְאַנֵּה*, ת, מרמה, מתעה, מונה.

מָאנֵי˝, ז״ר, ר׳ מנא.

מְאֻנָּך°, ת, מעמד ישר מלמעלה למטה במצב אנך.

מאס (מָאַס, יִמְאַס), פ״י (גם עם בְּ˝), הרגש לא רצון, הרגש גֹּעַל לדבר; תעב, בזה, שנוא; זנוח, עזוב, נטוש. הִמָּאֵס, היה נתעב ובזוי; הִפִּס. הַמְאֵס*, עשה דבר מאוס.

מָאֹס*, ז, מאיסה, מאוס.

מַאֲסָר°, ז, בית האסורים; אסירה, פֹעַלת האוסר.

מַאֲפֶה, ז, (ס׳ מַאֲפֵה), דבר אפוי.

מַאֲפִיָּה°, נ, בית האופה, בית הנחתום.

מַאֲפֵל, ז, דבר מאפיל ומחשיך; חשך ואפלה.

מַאְפֵּלְיָה, נ, אפלה אֲיֻמָּה, מאפל גדול; צמאון, מקום אין מים בו.

מַאֲפֵרָה°, נ, קפסה או כוס או קערה או כלי קבול אחר ששמים על השלחן לשפך בהם את האפר מהסיגרה.

(מאר) הַמְאֵר, פ״י, נקור, דקור, פצוע; הַדְבֵּק, התפשט.

מַאֲרָב, ז, מקום מושב האורב לארב; הגדוד היושב במארב.

מְאָרֵב, ז, אורב.

מְאֵרָה, נ, (ס׳ מְאֵרַת, ר׳ מְאֵרוֹת), קללה; הרע הבא בסבת קללה; אבדון, כליון; דבר רע ומקלקל.

— לִמְאֵרָה˝, לאבדון, למחתה.

מַאֲרוֹפָה*, נ, קרדם לחפור בו ולתלש בו נטעים; מין כלי חפירה רחב בקצהו.

מארז״ל, ר״ת, מאמר רבותינו זכרם לברכה.

מְאָרֵחַ*, ת, מכניס אורחים.

מַאֲרִיךְ*, ז, שם לאחת הנגינות, כמו מתג.

מְאֻרָךְ°, ת, סגלגל, שהוא בצורת עגול ביצי, סרוט, עגלגל.

מְאֹרָס*, ת, שבא בברית הארוסים.

מְאֹרָע*, ז, (ר׳ מְאֹרָעוֹת גם מְאוֹרָעִים*), מקרה, מעשה שהיה.

— מֵעֵין הַמְאֹרָע*, ממה שקרה באותו יום, באותו זמן.

מְאֻשְׁכָּן*, ת, שאשכיו גדולים ביותר.

מְאֻשָּׁר, ת, מצליח, מצליח בדרכיו, שמצא אֹשֶׁר.

מְאֻשָּׁשׁ*, ת, חזק, אמיץ.

מָאתַיִם, ש״מ, שתי מאות.

מ״ב, ר״ת, מה בכך; מתן בסתר.

מַבְאִישׁ, ת, נותן ריח רע.

מב״ד, ר״ת, משיח בן דוד; מיתת בית דין.

מַבְהִיל*, ת, מעורר פחד ובהלה.

מַבְהִיק*, ת, מזהיר, מאיר.

מְבֹהָל*, ת, שבא במהירות יתרה; שבא בפחד ובהלה.

מְבֻהָק*, ת, ברור, שאין ספק בו; מְנֻסֶּה, מומחה; °מזהיר מאד.

מב״ו, ר״ת, מלך בשר ודם; מתנת בשר ודם.

מָבוֹא, ז, (ר׳ מְבוֹאוֹת, ס״ר מְבוֹאֵי˝), מקום שדרכו באים לאיזה מקום; ביאה אל תוך˝, פרוזדור, חדר שדרך בו יבואו אל האולמים; °ענין; פתיחה בספר, הקדמה, ראשית דבר.

— מְבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ, ז, פאת מערב, מקום שקיעת השמש בערב.

— מְבוֹאוֹת יָם, ז״ר, מקום בא האניות אל החוף.

מָבוֹי*, ז, (ר׳ מְבוֹאוֹת*), פרוזדור, חדר לעבר בו; רחוב צדדי מקֹרה והוא צר וקטן ויש בו חצרות אחדות; חצר גדולה שרבים בוקעים בתוכה.

מָבוֹךְ°, ז, מקום דרכים מְסֻבכות שאדם נבוך בו ואינו יודע איך לצאת ממנו.

מְבוּכָה, נ, בלבול, אי ידיעה איך להנצל ומה לעשות, מהומה, התבלבלות השכל; ר׳ מבוך.

מַבּוּל, ז, גשם רב וחזק מאד, שטף מים רבים; השטף שהיה בימי נח; *זרם, שטף (של דברים, של דמעות, של כספים וכיו״ב); חרבן, הרס.

— דוֹר הַמַּבּוּל*, אַנְשֵׁי דוֹר הַמַּבּוּל*, האנשים שהיו בימי נח.

מְבוּסָה, נ, מרמס, תבוסה; מפלה גמורה של האויב.

מַבּוּעַ, ז, מקום נביעת מעין, מקור.

מְבוּקָה, נ, ריקות, שממון; חרבן, הרס.

מַבּוֹרָא״, מַבְּרָא״, ז, מנהל דוברה, בעל מעברה.

מְבוּשִׁים, ז״ר, הגיד והאשכים, אברי הבושה לזכר.

מְבֻזְבָּז*, ת, ר׳ בזבון.

מִבְחוֹר, ז, (ס׳ מִבְחוֹר), הדבר היותר טוב, מה שהאדם בוחר בו.

מִבְחָן°, ז, מסה, בחינה, פעלת הבוחן; בחינת התלמיד בידיעותיו את הלמודים.

— עָמוֹד לְמִבְחָן°, נֻסה על ידי בוחנים.

— עָמוֹד בְּמִבְחָן°, יצוא בהצלחה בבחינה, הצלח בבחינה.

מִבְחָר, ז, (ס׳ מִבְחַר), הטוב מכל, הנבחר והרצוי מכל; בחירה, פעלת הבוחר.

מֻבְחָר*, ת, היותר טוב, הנבחר.

מַבְחֵשׁ°, ז, כלי עץ לבחש בו את הקדרה, בחשה.

מַבָּט, ז, תקוה, תוחלת; מה שמביטים אליו בעת צרה ומקוים עזרה ממנו; °מראית עין, ראות העינים.

— חָכְמַת הַמַּבָּט°, נ, חכמת טבע ההבטה, חכמת הראיה.

מִבְטָא, ז, (ס׳ מִבְטָא), דבר שפתים, מוצא פי איש, °אפן הברת הדבור; אפן קריאת התנועות (מבטא אשכנזי ומבטא ספרדי); דבור.

מִבְטָח, ז, (ס׳ מִבְטַח, כ׳ מִבְטַחִי, ר׳ מִבְטָחִים), בטחה, בטחון מפחד רעה; דבר שאדם בוטח בו; תקוה, תוחלת; משען, מסעד; מבצר, מצודה.

מֵבִין, ת, רב ומורה (דהי״א כ״ו—לב); *מכיר היטב מהות דבר.

מְבִינוּת°, נ, (בלשון ההמון), סְגֻלת המבין איכות ומהות דבר ויודע לעַרכו בדיוק.

מֶבֶךְ (?), ז, מוצא נהר, ראשיתו.

מַבְכִּירָה, נ, יולדת בכור.

מְבֻכָּר*, ת, בשול, גמול (פרי).

מִבְלָט*, ז, מה שבולט מדבר.

מַבְלִיגִית, נ, מאמצי כח, התחזקות, התאמצות; התאפקות.

מְבֻלָּם*, ת, סתום; מְכֻוץ וקצר.

מַבְלַעַת*, נ, החלק העליון של בית הבליעה.

מִבְנֶה, ז, בנין.

מְבֻסָּם*, ת, שהתקן בבשמים.

מִבְעֶה*, ז, שממה, חרבן.

מַבְעֶה*, ז, לוקח יבול שדה אחר בעצמו או מכלה אותו על ידי בהמתו.

מַבְעִיר*, ז, משחית יבול שדה אחר על ידי בהמתו; האיש המצית אש.

מַבְעֶרֶת°, נ, זִקת אש, נפרור.

מב״צ, ר״ת, מבשר צדק, כנוי לאליהו הנביא.

מִבְצָר, ז, (ס׳ מִבְצַר, ר׳ מִבְצָרִים גם מִבְצָרוֹת, ס״ר מִבְצְרֵי), חזק, עצם; מקום גדור חומה חזקה שקשה לאויב ללכדה.

מַבְקֵעַ°, ז, כלי מפץ להבקיע חומת מבצר.

מְבַקֵּר°, ז, מי שכותב בקרת על ספר ומדבר בשבחו או בגנותו; מחפש אחרי מומים בדבר; מְמֻנה מצד הממשלה לבקר הספרים שלא יבוא בהם דבר שלא לפי החק; מְמֻנה לבקר ולבדק דבר.

מְבֻקָּשׁ°, ז, הדבר שחפצים בו, שמבקשים אותו; תכלית, מטרה.

מִבְרָאָה°, נ, בית בריאות, מעין בית חולים לרפא בו את החלשים אחרי הבראם ממחלתם.

מַבְרֵג°, ז, מכונה לעשות בה ברגים.

מְבֻרְזָל*, ת, מצֻפה ברזל.

מִבְרָח, ז, (ר' מִבְרָחִים), קהל הבורחים מהמלחמה.

מַבְרַחַת*, נ, אשה המעבירה לפני נשואיה את נחלתה מבעלה כדי שלא יירשנה.

מַבְרִיךְ*, ז, האיש העוסק בהברכת ענפים באדמה כדי שיקלטו.

מְבַרְכְתָּא*, נ, אורחה, שַׁיָּרה, ארחת נוסעים על גמלים; ארחת גמלים נושאים סחורה.

מְבֻרָק*, ת, בהיר, נראה; מלא ונדוש ועובר על גדותיו (מדה וכדומה); פתוח מקצה לקצה.

מִבְרָק°, ז, הודעה הבאה מרחוק בכח החשמל (תלגרמה).

מִבְרֶשֶׁת°, כלי שערות קשות לנקות בו בגדים וכדומה, משערת.

מָבֹשׁ, ר' מבושים.

מְבַשֵּׁל, ז, מי שעוסק בבשול.

מְבַשְּׁלוֹת, נ"ר, מקום שנותנים את הסירות לבשל בכירה; מטבח, החדר שבו מבשלים.

מְבֻשָּׂם*, ת, שתקנוהו בבשמים.

מְבֻשָּׂר*, ת, ששמע בשורה טובה.

מב"ת, ר"ת, מנשים באהל תברך.

מָג, ז, כהן, מכשף, אמגוש, מגוש.

— **רַב מָג**, תאר שר משרי מלכות בבל.

מ"ג, ר"ת, מחזור גדול (כ"א שנים); מסורה גדולה; מלת גוף (בדקדוק).

מג"א, ר"ת, מגלת אסתר.

מַגָּב*, ר' מגוב.

מְגָבָּה*, נ, גביה, אספת הכסף מבעלי החוב.

— **מְגָבַּת חֲכָמִים***, נ, אספת כסף לתמיכת תלמידי חכמים.

מַגְבִּית*, נ, גבית כסף לצדקה; גבית מסים; גבית כסף, גבית חוב.

מֻגְבָּל°, ת, שיש לו גבול וקצה; לא גדול, לא רב; חסר שכל.

מִגְבָּלָה, נ, מלאכת קליעת שרשרת; °הגבול שבין שני שטחים הגובלים אחד לשני.

מְגַבֵּן*, ז, עושה גבינה.

מִגְבָּע°, ז, כובע שחור גבוה כגליל שמשתמשים בו בחגיגות רשמיות וכיו"ב.

מְגֻבָּע*, ת, לבוש מגבעת.

מִגְבַּעַת, נ, כבע גבה כעין גביע מֻהפך.

מְגֵהֶת°, נ, מטפחת בד לנגב בה הידים, הפנים וכיו"ב.

מגג* (מָגַג*, יִמְגֹּג*), פ"י, המס, עשה רך.

מְגַג*, ז, מין גומי שעושים ממנו חבלים.

מֶגֶד, ז, (ר' מְגָדִים), ברכה; פרי טוב בטעמו.

— **פְּרִי מְגָדִים**, פרי ברכה, פרי טוב טעם.

(מגד°) **הַמְגֵּד°**, המתק; ברך, נתון ברכה.

מִגְדָּל, מִגְדּוֹל, ז, (ס' מִגְדַּל, ר' מִגְדָּלוֹת גם מִגְדָּלִים), בנין גבוה למחסה מאויב ושעליו מעמידים כלי מלחמה, ולפעמים עומד עליו צופה לראות מרחוק; עיר בצורה; בָּמה, עמוד; *ארון גבוה לאצור בו חפצים, תבה גדולה נפתחת מן הצד, ששמים בה דברים לשמרם; מטבעות מונחות האחת על השניה כעמוד; °אחד מכלי משחק האשקקי, צריח, ר' אשקקי.

מגדלור

— מִגְדְּלוֹת מֶרְקָחִים, מקומות צומחים בם מיני בשׂם.

— מִגְדַּל הַפּוֹרֵחַ בָּאֲוִיר°, ז, חלום שוא, הזיה, חזיון הבל.

מִגְדַּלּוֹר°, ז, מגדל־אור, פנס, מגדל גבוה על שפת הים או על סלע בלב הים למען יראוהו הנוסעים בים ויזהרו.

מְגַדֶּלֶת°, נ, אומנת, מינקת, קולעת שער לצמות.

מַגְדֶּלֶת°, נ, זכוכית מגדלת, זכוכית אשר דרכה יֵראו כל הדברים גדולים.

מִגְדָּנוֹת, נ״ר, דברים יקרים; מתנות, מנחות (?).

מגדלת

מְגֻדָּר*, ת, שיש לו גדר מסביב.

מֻגָּה*, ת, שהגיהו ותקנו אותו (ספר, כתב וכדומה).

מַגְהֵץ°, ז, כלי ברזל שמחממים אותו לגהץ בו בגדים ולבנים למען יהיו חלקים ומבריקים.

מְגֻהָץ*, ת, שגהצו אותו במגהץ, שהחליקו אותו במגהץ; מצֻחצח.

מִגּוֹ״, מִינוֹ״, מ״ח, אחרי אשר; יען אשר־; הואיל ו־.

מַגּוֹב*, ז, מין מִזְרֶה מלא שִׁנַּים לזרות התבואה אחרי הדיש; מין מגרפה בעלת שנים לגרף בה הקש מן התבן או לישר את האדמה החרושה וכדומה.

מְגוֹד*, ז, כלי לתלות עליו או לשטח עליו בגד.

מְגֻוָּן°, ת, בעל צבעים וגונים שונים.

מְגוּסָא״, ז, מאכל, תבשיל, אחד ממיני המאכלים של סעודה.

מְגוּפָה*, נ, טיט וכיו״ב שגפים בו פי חבית; סכר, פקק.

— מְגוּפַת הַיּוֹצֵר*, נ, גוש של טיט שמשתמש בו היוצר לעשות כלים.

מָגוֹר, ז, פחד, מורא מפני דבר העתיד לבוא או שאפשר שיבוא.

מָגוֹר, ז, (כ׳ מְגוּרִי, ר׳ מְגוּרִים), מקום מושב לגר; מעון, דירה; ישיבה של גר בארץ; *בסיס, יסוד; שכן, שוכן עם איש בדירות קרובות זו לזו.

מְגוֹרָה, נ, (כ׳ מְגוֹרָתִי, ר׳ מְגוֹרוֹת), מגור, פחד, מורא מפני דבר העתיד לבוא או שאפשר שיבוא.

מְגוּרָה, נ, (כ׳ מְגוּרָתִי, ר׳ מְגוּרוֹת), אסם, בית אוצר לתבואה; פחד, מורא, מגורה; *בְּרֵכָה, מקוה מים: חצר שבה דירות רבות; אחד הבתים הקטנים שבתוך תבה; אחד החדרים הקטנים שבתוך פרי (כאגוזים וכיו״ב); החדרים הפנימיים שבגוף.

מְגוּשׁ°, ז, אשף, קוסם, מג, אמגוש, כהן מכשף.

מִגְזָם*, ז, גֻזמה, הפרזה, הפלגה.

מְגַזֵּם*, ת, מפריז, מפליג, מגדיל דבר או מספר יותר הרבה מטה שהוא באמת.

מַגְזֵרָה, נ, גרזן, ברזל גוזר ופולח ובוקע.

מִגְזָרָה°, נ, תבנית לגזר על פיה חלקי הבגד.

מִגְזָר*, ז, חתיכה, גזר, נתח.

מְגַחֵךְ*, ת, מעורר צחוק ובוז.

מְגִינָּה*, נ, התכה, עשית דבר מוצק לנוזל.

מַגִּיד, ז, מספר; מבשר; *דַּרשן בבית הכנסת, נואם, מַטיף; °מלאך המתגלה לאדם להגיד לו עתידות.

— מַגִּיד שֶׁ־*, מבטא במובן: הכתוב מלמדנו ש־.

מְגֻיָּד°, ת, שיש בו גידים; שכרתו את גידיו.

מַגִּידוּת°, נ, דרשנות, הטפה, תורת הדרוש.

מַגִּיהַּ*, ז, מתקן השבושים בספר; איש מספק בדפוס לתקן השבושים המתהוים בשעת סדור האותיות.

מְגִיזָה*, נ, מַעברה.

מָנִים*, ז, סעודה; קערה, תבשיל.

מַגָּל, ז, (ס' מַגַּל, ר' מַגָּלִים, ס"ד מַגָּלַי), מעין סכין עקומה לקצר תבואה, חרמש.

מגל

— מַגַּל־יָד*, ז, סכין בעלת שתי פיות אחד חלק ואחד פגום כמשור.

(מגל°) מִגֵּל°, עשה מְגלה.

הִתְמַגֵּל°, הֵעשה מְגלה, הִמלא מְגלה.

מַגְלָב*, ז, שוט, שבט; מכת השוט; מֶתג; מכה, צרה.

מְגֻלְגָּל°, ת, מי שנתגלגל אחרי מותו בבע"ח (לפי אמונות ידועות); שיש לו צורת גלגל, שהוא מעגל; (זַיִת), כבוש ונתון במלח.

מְגֻלְגֶּלֶת*, (בֵּיצָה), ביצה שמבשלים אותה שלמה במים רותחים באפן שתשאר רכה; (עיסה), בצק שגלוש כל צרכו.

מְגִלָּה, נ, קלף או ניר ארך נגלל וכרוך לכתב עליו ספר; ספר כתוב על קלף או ניר כזה; *מגלת אסתר; שם מסכת עוסקת במגלת אסתר ובעניני פורים.

— מְגִלַּת יוּחֲסִין*, נ, ספר היחס לבתי אבות.

— מְגִלַּת קִינוֹת*, נ, מגלת איכה.

— מְגִלַּת תַּעֲנִית*, נ, רשימת הימים שאין מתענים בהם.

— חָמֵשׁ מְגִלּוֹת*, ספרי אסתר, רות, שיר השירים, איכה וקהלת.

מְגֻלָּה°, נ, לחה לבנה המתהוה במכה.

מְגֻלָּח*, ת, שגלחו אותו; °שגלחו את זקנו.

מַגְלָן, ז, שם עוף ממשפחת ארוכי השוקים, חסידה מצרית[1]. מגלן

[1] מגלן ибис, Ibis

מִגְלָשׁ°, ז, כלי שמרתיחים בו מים.

מַגִּ'ים, ר"ת, מצוה גוררת מצוה.

מַגְמֵג*, פ"י, ערבב תבשיל בכף בקדרה; המס, התך. הִתְמַגְמֵג*, הֻתך, המס.

מְגַמָּה*, נ, הצד שאליו מכונים; שאיפה, חפץ, נטית הרוח; °נטיה, דרך; מַטרה.

מְגֻמְגָּם°, ת, מי שנשארו גומיות בפניו אחרי מחלות האבעבעות, פנוף.

מֻגְמָר*, מֻגְמָר*, ז, מיני בשמים ששמים אותם על גבי גחלים לעשן בהם את הבתים להעלות ריח טוב; גמר, אחרית.

— לְבָרֵךְ עַל הַמֻּגְמָר°, לברך על גמר דבר.

מִגְמֶרֶת*, נ, מחתה שמגמרים בה את המֻגמר.

(מגן) מִגֵּן, פ"י, מסור, הַסגר ל־; עטור, צנוף, שים עטרה על־ (משלי ד. ט.); °הגן על איש.

מָגֵן, ז, (ס' מָגֵן, כ' מָגִנִּי, ר' מָגִנִּים), שם גדול של מתכת וכיו"ב שאוחז הלוחם להחסות מסכת חרב וחץ; מחסה, מסתר; מבטח, משען; °ברכת אבות, הברכה הראשונה בברכות שמונה עשרה (הגומרת במלים: מגן אברהם).

— מָגֵן דָּוִד°, ז, צורת משלש מֻנח על משלש הפוך (שמאמינים כי זאת היתה צורתו של מגנו של דוד המלך).

מגן דוד

— מָגֵן הַמֶּלֶךְ, *צורת מגן שהוא כעין מגן מיֻחד לבעליו.

מַגָּן*, תה"פ, חנם, בלי כסף; הבא מבלי שיהיו ראוים לו; לחנם; ללא אמת.

— עַל מַגָּן*, תה"פ, בחנם.

מְגִנָּה, נ, צוקה, צרה; דחק, לחץ.

— מְגִנַּת לֵב, תמהון לבב, בעתה, בהלה.

מְגֻנֶּה*, ת, מכער, לא נאה; מאוס, מגאל.

מַגְנוֹן*, ז, (ר' מַגְנִיּוֹת*), קרב המכונה, אברי המכונה הפנימיים.

מְגַנּוֹר°, ז, מֵסַךְ, מעין סככה ששמים על המנורה.

מגנורים

מַגָּס*, ז, קערה קטנה, צלחת; קערה קטנה תחת כוס.

מַגָּס°, ז, בנין על מכסה האניה הקדום.

מנ״ס, ר״ת, מלת גוף סתמי (בדקדוק).

מַגָּע*, ז, (ר׳ מַגָּעוֹת), נגיעה, פעלת הנוגע בדבר.
— **מַגָּע וּמַשָּׂא***, נגיעה ונשיאה; יחס של דין ודברים, משא ומתן, שיח ושיג.

מַגְעִיל*, ת, העוסק בהגעלת כלים.

מִגְעָל*, ז, געל נפש, בחילה.

מָגָף*, ז, (ר׳ מְגָפַיִם*), בתי שוקים של ברזל לכסוי השוקים בעת מלחמה; °נעלים עם בתי שוקים של עור.

מגף

מַגֵּף*, (מַגִּיף*), ז, איש העוסק בסתימת חביות.

מַגֵּפָה*, נ, (ס׳ מַגֵּפַת), נגף, הרג, מכת מלחמה; מחלה מהלכת, מכת מדינה; דֶבֶר, חליים רעים; *פצע, נגע, מכה.

מְגֻפָּף*, ת, מכפל וטֻקפל וסתום; שיש לו שפה (כלי).

מְגֻפָּר*, ת, שעשנוהו בגפרית; ששמו עליו אבק גפרית.

(מגר) **מַגֵּר**, פ״י, הפל והשלך, סחוב והשלך; כַּלֵּה, החרב, הצמת.

מַגְרֵד°, ז, מטיל פלדה בעל מקצעות חדים לגרד בו מתכת, מגרה.

מִגְרֶדֶת*, נ, מין מסרק של שער קשה או של חוטי מתכת וכיו״ב לנקות בו: °פמפיה, מגררת; ברזל חד לנקות בו את הנעלים מטיט.

מגרד

מְגֵרָה, נ, משור, כלי בעל שנים לכרות בו עץ וכדומה; מגרד, כלי ברזל בעל שנים קטנטנות לחדד בו את המשור וכיו״ב; *תבה נכנסת ויוצאת בארון או בשלחן או בשִדה.

מַגְרוֹס*, ז, רחים לטחינת שעורים לגריסים.

מַגְרוֹפִית*, נ, ר׳ מגרף.

מְגֹרָם*, ת, שהטו את הסכין הצדה בשעת שחיטתו (בהמה).

מְגָרְמִים°, ז״ר, בעלי החיים המכרסמים ומגרמים בשניהם.

מִגְרָעָה, **מִגְרַעַת**, נ, משקע בקיר; °חסרון; מה שחסר למספר.

מַגְרֵף*, ז, **מַגְרֵפָה***, נ, מין כלי של הבנאים שישימו בו טיט בין האבנים; מין מעדר לחפר בו את האדמה; מין יעה לאסף ולגרף בה את העפר וכיו״ב; מין כלי זמר בעל עשרה נקבים שהיה במקדש.

מֶגְרָפָה, נ, גוש עפר, רגב עפר.

מִגְרֶרֶת°, נ, פמפיה, מין כלי של ברזל מלא נקבים ומסביב להם כעין שנים ומגררים בו חזרת וכיו״ב.

מִגְרָשׁ, ז, (ס׳ מִגְרַשׁ, ר׳ מִגְרָשִׁים), מקום מרעה לבהמות; מקום נטיעות סביב העיר; °מקום מיֻעד לבנין.

מִגְרֹשָׁה, נ, מקום מושב במדינת הים, תושבה (יחזקאל כז, כח).

מַגָּשׁ°, ז, טס או קערה רחבה שעליהם מביאים תקרבת לאורח וכיו״ב.

מִדֵּי־, (לפני שם או פעל), אחרי אשר־.

מַד, ז, (כ׳ מַדִּי, ר׳ מַדִּים), בגד; בגד עליון; בגדי כבוד או בגדי השרת למלכים ושרים ופקידים.

מַד, ז, (ר' מַדִּים גם מִדּוֹת), מדה, שעור ארך; מצע יקר שטוח לשבת עליו.

מ"ד, ר"ת, מַאן דאמֹר˚, (מי שאמר); מאי דכתיב (מה שכתוב בתורה); מי דמי; מה דעתך; מי דבש.

מד"א, ר"ת, מן דאמֹר; משום דרכֵי אמורי; מסכת דרך ארץ.

מדא"ז, ר"ת, מסכת דרך ארץ זוטא.

מדא"ר, ר"ת, מסכת דרך ארץ רבה.

מִדְבַּח˚, ז, ר' מזבח.

מִדְבָּק*, ר' נדבך.

מְדֻבְלָל*, ת, מסֻבך, מעֹרב יחד; לא צפוף, לא עבה.

מִדַּבֵּק°, ת, דבר הנדבק.

מְדֻבָּק°, ת, נמשך ובלתי נפסק.

מִדְבָּר, ז, (ס' מִדְבַּר, ר' מִדְבָּרוֹת*, מִדְבָּרִיּוֹת*), מקום מרעה לבהמות; מקום חסר כל אילן ופרי; ישימון, מקום שממה וציה; דבור, דבר שפתים.

— מֵתֵי מִדְבָּר*, ז"ר, כך קוראים לדור שיצא ממצרים ומת במדבר ולא זכה לעלות לארץ ישראל.

מְדַבֵּר*, ז, החלק הקיצוני של הלשון שאינו נדבק לחך; °בשם זה יקראו החכמים את האדם (דומם, צומח, חי ומדבר).

— מְדַבְּרִים°, ז"ר, שם לכתה פילוסופית (דיאליקטיקים).

מְדֻבָּר*, ת, שעליו דברו.

מִדְבָּרָה*, נ, מנהג, התנהגות.

מְדַבְּרָה, נ, דבור, דבר שפתים (דברים לג. ג.); *מלה.

מִדְבָּרִי*, ת, של הישימון; פרא; הרועה במדבר (בהמה, כנגד: בַּיתי).

מְדַבְּרָנָא˚, ז, מנהיג, מנהל, עומד בראש.

מְדַגֶּרֶת°, נ, מכונה לחמם בה ביצים ולהוציא מהן אפרוחים.

מדד (מַד, יָמֹד), פ"י, הגבלת שעור וכמות השטחים השונים של איזה גוף או שעור, כמות דבר על פי המקום שהוא תופש. הַמֹּד (או הַמָּדֵד), הַעֲרֵך (מדת דבר). מַדֵּד, מוֹדֵד, מדוד; מתוח, הרחב. הִתְמוֹדֵד, השתרע, התפשט.

— מָדוּד עַצְמוֹ עִם—*, התחרה עם אחר בכח וכדומה.

מְדַד*, ז, הרחקה; משיכה, מתיחה.

מִדָּה, נ, שעור שטח דבר או תכנו; גֹדל דבר באֹרך או ברחב וכדומה או במקום שהוא תופש; חבל או מוט או כלי למדד בו שעור גופים אחרים וגדלם; אֹרך, אריכות; בגד, שמלה; מס לממשלה מהמחוזות; *תכונת נפש איש, טבעו ומזגו, מנהגים שאדם מֻרגל ומחזיק בם על פי תכונתו; אֹפן פעֻלה, דרך, מנהג; אחד הכללים לבאור התורה והוצאת הלכות מן המקרא.

— מִדָּה גְדוּשָׁה*, נ, מדה מלאה על כל גדותיה.

— מִדַּת סְדוֹם*, נ, מדה רעה ונשחתה.

— מִדַּת הַדִּין, נ, משפט קשה.

— אִישׁ מִדָּה, ז, (ר' אַנְשֵׁי מִדּוֹת), איש גבוה.

— מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה*, תשלום גמול מעין המעשה בדיוק.

— מִדַּת הָרַחֲמִים*, נ, נטית חסד, רחמנות במשפט.

— בֵּית מִדּוֹת*, ז, בית רחב וגדול.

— שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת* (או י"ג מִדּוֹת*), דרכי ה' שהודיע למשה (שמות ל"ד ו').

— הַעֲבֵר עַל מִדּוֹתָיו*, לא להיות קפדן, לא לעמד על דעתו בכל תקף.

— עָמוֹד עַל מִדּוֹתָיו*, עמוד על דעתו ולא לְוַתֵּר.

— בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד בָּהּ מוֹדְדִים

לוֹ*, משל לאמר: כמו שהאדם מתנהג עם אחרים ככה מתנהגים אחרים אתו.

— מִדּוֹת*, שם מסכת תלמודית.

מַדְהֵבָה*, נ, אהבת עֹשר, חמדת זהב (?).

מדה"ד, ר"ת, מדת הדין.

מדה"ר, ר"ת, מדת הרחמים.

מְדוּד*, ת, דבר שמדדו אותו; המסֻדר עפ"י המדה.

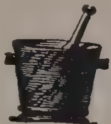
מַדְוֶה, ז, (ר' מַדְוִים), מכאוב, כאב, חלי; בגד; *זיבת דמים (באשה).

(מַדּוּחַ), מַדּוּחִים, ז, מדחה, נטיה מדרך הישר.

מָדוֹךְ*, ז, עלי, מעין יתד שדכים בה במדוכה.

מְדוֹכָה, נ, מכתש, כלי לכתש בו; *כסא, מושב.

— עַל מְדוֹכָה זוֹ יָשַׁב*־, על שאלה זו או בענין זה התקשה־.

מדוכה ובה מדוך

מְדוֹכָן*, ת, דבר הנדוך במדוכה.

מָדוֹן, ז, (ר' מְדוֹנִים), ריב, מריבה, קטטה; דבר הגורם ריב.

— אִישׁ מָדוֹן, ת, איש ריב; איש מדה, איש גדול.

מַדּוּעַ, מלת שאלה או תמיה, על מה? למה, °מאיזו סבה?

מָדוֹר־, ז, (ר' מְדוֹרִים־ גם מְדוֹרוֹת־), מעון, דירה, משכן; מקום מושב; *דיוטה, קומת בית, יציע.

מְדוּרָה, נ, מערכת עצים לשרפה; שלהבת אש גדולה; *מדור, דירה.

מְדוּשָׁה, מְדֻשָׁה, נ, תבואה, בר היוצא מהקש בדַיִש.

מִדּוֹת, ר' מַד; *שם מסכת בתלמוד המבארת את מדות המקדש וכליו.

מִדּוֹתִי°, ת, בעל מדות טובות וישרות, בעל מזג טוב.

מִדְחֶה*, ז, שגיאה, משגה; דחיה, מדחפה, גרם לנפילה.

מַדְּחֶה*, ז, מדבר על לב אחר ומפתה אותו להטותו מהדרך.

מַדְחֹם°, ז, כלי למדד בו חֹם גוף או אויר וכיו"ב.

מִדְחָף*, ז, ר' דחיפה.־

מַדְחֵפָה, נ, מדחה, דחיה, הדיפה.

מִדְחָק*, ז, ר' דֹחק.

(מדי) לְמַדַּי, תה"פ, די הצֹרך, מספיק לפי הצרך.

מִדֵּי, מ"י, בכל עת אשר־, כל פעם אשר־.

מְדִידָה*, נ, פעֻלת המודד.

— חָכְמַת הַמְּדִידָה°, נ, הנדסה, גיאומטריה, חכמת החשבון העוסקת במדידת הגופים השונים.

מַדִּיחַ*, ז, מסית, מפתה, מַטה מהדרך הישרה, מַדחה.

מדחם

מַדִּים, ז"ר, בגדי שרד, ר' מַד.

מְדִין, ז"ר, מדברים, שטיחים; בגדים; °כסא השופטים.

מְדָיָן, ז, (ר' מִדְיָנִים), מדון, ריב, מריבה.

מְדִינָאִי*, ז, איש מדיני, איש בקי בהלכות המדינות.

מְדִינָה, נ, פלך ערים וסביבותיהן העומד תחת שלטון שר אחד; ארץ מלך אחד; עיר גדולה, כרך; *ארץ ישראל חוץ מן המקדש.

— מְדִינַת הַיָּם*, נ, ארצות רחוקות; ארצות שמעבר לים.

מְדִינִי°, ת, של הממשלה; הנוגע להנהגת המדינה; חברתי, בן החברה.

מְדִינִיּוּת°, נ, סגֻלת הקבוץ המדיני ומנהגיו.

מְדֻיָּק*, ת, כמו שצריך, לא פחות ולא יותר.

מְדַיֵּק*, ת, דיקני, עושה הכל בדיוק.

מְדַכֵּא*, ת, מכניע, מְשַׁעבד.

מְדֹכָה, ר׳ מדוכה.

מְדַלֵּל*, ת, העושה שיהיה דבר פחות צפוף, פחות עבות, המשאיר רֶוַח יותר גדול בין דבר לדבר.

מְדֻלְדָּל*, ת, שנתתך מעקרו ודבק בו רק בקצהו (צפורן וכדומה); לא צפוף, לא סמיך.

מְדַלֶּה*, ת, איש העוסק בהרמת ענפי הגפן ובקשורם אל משענות.

מְדֻלֶּה*, ת, מוּרם, שהרימו אותו.

מִדְלָעָה*, נ, שדה דלועים.

מְדֻמְדָּם*, שכור, הלום יין.

מְדֻמֶּה*, ת, הנראה כמו־; הנראה רק לעין אבל באמת אינו כן; °שקרי, של שקר וכזב.

מַדְמַיִם°, ז, כלי למדד בו מדת המים.

מַדְמֵנָה, נ, מקום בצה ורפש; טיט, רפש.

מְדָן, ז, (ר׳ מְדָנִים), ריב, מריבה; *קשר, אגד.

מְדֻנָּג*, ת, מצפה בדֹנג.

(מדן) מִדֵּן°, עשה למְנֻמס, ליודע נמוסים ודרך ארץ.

מַדָּע, מַדַּע, ז, ידיעה, הכרת דבר; חכמה ולמוּד; מחשבת הלב.

— סֵפֶר הַמַּדָּע°, הספר הראשון של החבור „משנה תורה" להרמב״ם שבו נאספו ההלכות התלויות בדעות.

מַדָּעִי*, ת, של למוּד.

מֹדַעַת, ר׳ מודעת.

מַדָּף*, ז, (ר׳ מַדָּפִים*), כלי מלא נחלים לוחשות שעל ידי העשן העולה ממנו נדהמות הדבורים בכַּוֶּרת; מין מוקש לעופות; מכוש עץ שבו מכה וחובט מנפץ הצמר או הכתנה על מיתר הקשת שהוא כלי מלאכתו.

מדמ״ד, ר״ת, מבין דבר מתוך דבר.

מְדָפָה*, נ, (ר׳ מְדָפוֹת*), נגיעה קלה, דחיפה קלה.

מַדָּף*, ז, (ר׳ מַדָּפִים*), לוח עץ בארון או קבוע בקיר לשים עליו דברים שונים.

מַדְפִּיס°, ז, איש שיש לו בית דפוס להדפסת ספרים; איש עובד בבית דפוס.

מַדְפְּנָה°, נ, כלי או מכונה למדד בהם את רֹחב הזויות.

מְדַקְדֵּק*, ז, ידען בדקדוק השפה; ת, דיקן, עושה הכל בדיוק נמרץ.

מַדְקֵרָה, נ, נקירה, נעיצה, נקיבה, פְּעֻלת הדוקר.

מְדַקְרֵן*, ז, ר׳ דקרן.

מֶדֶר*, ז, רגב אדמה, גוש עפר.

(מדר) הִמְדִּיר*, פ״י, עשה משפּע.

מַדְרֵגָה, נ, (ר׳ מַדְרֵגוֹת), מעלות בהרי סלעים שהן מקום לכרמים ולגנות; דרך עשויה מעלות מעלות; מעלה אחת בדרך כזאת; °מעלה מוסרית באדם.

— בְּמַדְרֵגָה°, בתור, באיכות.

מַדְרוֹחַ°, ז, כלי למדד בו את כֹבד האויר ושנויו.

מַדְרוֹן*, ז, שפוע, מורד.

מַדְרִיךְ, ז, מנהל, מנהיג.

מִדְרָךְ, ז, צעד, דריכת הרגל או מקום דריכת הרגל.

מַדְרֶכֶת°, ז, מכונה למדד בה את ארך הדרך שעברו בו.

מִדְרְכָה°, נ, מפסעה, צדי דרכים שנתיחדו בחוצות לעוברים ברגל.

מִדְרָס*, ז, (ר׳ מִדְרָסוֹת*), דריכה, רמיסה; לחיצה, דחיקה; מקום שדורכים עליו; דריכת הטמא או מקום מדרך הטמא; הטֻּמאה שהטָּמא גורם למקום בדריכתו בו; מין נעל.

מִדְרָשׁ, ז, (ר׳ מִדְרָשִׁים* גם מִדְרָשׁוֹת*), חקר דבר לפרטיו; תורת דבר וחקירתו; *החלק העיוני בתורה, למוד התורה (בנגוד: מעשה המצוות); באור, פרוש אגדי לכתבי הקדש; ספר אספת דרשות ואגדות.

— בֵּית הַמִּדְרָשׁ*, ז, (ר׳ בָּתֵּי מִדְרָשׁוֹת*), בית למוד לתלמוד, ישיבה.

— לֹא הַמִּדְרָשׁ עִיקָר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה*, לא הדבור הוא העיקר כי אם המעשה, לא לדרוש נאה כי אם נאה לקים, במובן: נָאִים הַדְּבָרִים כְּשֶׁהֵם יוֹצְאִים מִפִּי עוֹשֵׂיהֶם*.

מִדְרָשָׁה°, נ, בית מדרש ללמודים, בית ספר גבוה.

מד״ש, ר״ת, מפני דרכי שלום.

מְדֻשָּׁה*, נ, ר׳ מדושה.

מְדֻשָּׁן*, ת, שמן, רוה משמן וכדומה.

מָה־, מַה, מֶה, מג״ס, את אשר, הדבר אשר־; כנוי לענין ודבר בלתי נקוב בשם; מאומה; איזו; איך; מ״ש, איזה דבר? שאלה על דבר או פעלה שלא ידע אותו המדבר; למה? לאיזו תועלת? מלה להורות תמהון ופליאה להפלגת דבר: כמה! מלת שלילה: אין, אַל, לא.

— מַה, האם?

— וִיהִי מָה, וְיַעֲבֹר עָלַי מָה, יהיה מה שיהיה.

— מַה בֶּצַע, איזו תועלת°.

— מַה־טּוֹב, טוב מאוד.

— מה־לִּי, למה זאת לי?

— בַּמָּה? בַּמֶּה? על ידי מה? באיזה אפן? על ידי איזה דבר?

— כַּמָּה? כַּמֶּה? מה מספר? מה מדת?

— לָמָּה? ר׳ למה.

— לְמָה, לאיזה צֹרך.

— עַד מָה? עד מתי?

— עַל מָה? לאיזו סבה? מדוע? למה?

— מַה בְּכָךְ*, מה הרעה בזאת, אין כל דבר רע בזה.

— דְּבַר מָה*, דבר קטן, דבר קל הערך.

— דְּבָרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ*, דברים קלי ערך.

— מָה־אַף־*, כמו זה כן זה.

— מַה־בֵּין*, מה רב ההבדל בין־לבין.

— מַה־נַּפְשָׁךְ*, מה תחשב אתה על זאת?

— מִמָּה־נַפְשָׁךְ*, אחת משתים, זאת או זאת; בכל אפן.

— בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים*, הדבר יוכל להיות אך אם־.

מ״ה, ר״ת, משום הכי, לכן, על כן; מלך העולם.

מְהֻגָּן*, ת, הגון, נאה, טוב, נכבד.

מְהַגֵּר*, ז, עקר, תושב ארץ אחרת, הולך מארצו לבקש לו מקום מושב.

מה״ד, ר׳ מדה״ד.

מַהֲדוּרָא*, ז, רוכל, איש מסובב למכור סחורתו; נוסע בארצות רחוקות.

— מִמַּהֲדוּרָא מְלֵי*, מבטא לאמר: הנוסע דרכו להרבות דבורים ולספר ספורים.

מַהֲדוּרָה*, נ, מחזור, חזרה על למוד; עשית דבר פעם שניה או שלישית.

— מַהֲדוּרָה רִאשׁוֹנָה, שְׁנִיָּה וכו׳°, הוצאה של ספר בדפוס פעם ראשונה או שניה וכו׳.

מְהַדֵּם*, ת, רוקד, קופץ, מנתר.

מְהַדֵּק°, ז, ר׳ הֶדֶק.

מְהַדֵּר*, ת, זהיר הרבה במצות הדת.

מְהֻדָּר*, ת, יפה, טוב; מקֻשט.

(מהה*) הִמְהַהַּ*, היה שחוק ובלוי (אריג).

מַהוּ*, (נ, מַהִי*), מ״ש, מה זאת? איך זאת? מה הוא?

מְהוּהַּ*, ת, שחוק, בלוי.

מָהוּל, ת, מעורב, מסוך; *נמול, שמלו אותו.

מְהוּמָה, נ, המון, שאון, מבוכה, רעש.

— רָעָב שֶׁל מְהוּמָה*, ז, רעב בסבת מהומות מלחמה.

מָהוּת°, נ, תכונת דבר וטבעו; עצם הדבר (לקוח מן המלה: מה).

מהט*, ר׳ מחט.

מְהֵימָן*, ת, נאמן, הראוי להאמין לו.
מָהִיר, ת, זריז, חרוץ; בקי במלאכה, עושה מהר; מְנֻסֶּה, ממחה.
— מְהִיר חֵמָה, ת, ממהר לכעס, הכועס מהר.
— מָהִיר לְאַבֵּד*, ת, שוכח מהר מה שלמד וידע.
— מָהִיר לִשְׁמֹעַ*, ת, מבין מה שהוא לומד.
— מְהִיר צֶדֶק, ת, חרוץ להוציא משפט צדק.
מְהִירוּת*, נ, חפזון; טבע המהיר.
— בִּמְהִירוּת*, מהר, בלי התמהמה.
מהל (מָהַל*, יִמְהֹל*), פ"י, מול, כרות בשר הערלה; °ערבב יין במים; ערב חמר נוזל בנוזל אחר.
מֹהַל*, ז, טפות מיץ פרי הזב ממנו (בשעת כבישתו).
מַהֲלָךְ, ז, הליכה; מעבר ממקום למקום; דרך, שטח או זמן של הליכה.
מַהְלֵךְ, ז (ר' מַהְלְכִים), כניסה, יציאה וביאה בין אנשים; מדריך, מנהיג (זכריה ג. ז.?).
מַהְלָכָה°, נ, שְׂדֵרָה, שורות עצים מזה ומזה לטיל ביניהן, שדרה.
מַהֲלָל, ז, שם כבוד איש, תהלה, הדר, כבוד.
מהל"ל, ר"ת, מה הוה ליה למימר, מה היה לו לאמר.
מַהֲלֻמָּה, נ, מכה באגרוף או בשבט.
מה"מ, ר"ת, מנא הני מלי (מאין יודעים אנו את הדברים האלה); מלאך המות; מלך המשיח.
(מהמה) הִתְמַהְמֵהַּ, אחר, בושש, התעכב, לא מהר.
מַהֲמוֹרָה, נ, מצולה, תהום מתגעשת; עמק, בקע, מקום עמוק; *חפירה לקבורת הרוגי בית דין.

מה"נ, ר"ת, מדרש הנעלם.
מְהַנְדֵּס°, ז, חכם בחכמת ההנדסה; סולל דרכים.
מה"ע, ר"ת, מכתב העתי (עתון).
מַהְפֵּכָה, נ, הריסה, אבדן, כליון; הסיכה, שנוי; מרד, קשר.
מַהְפְּכָנִי°, ת, מי שנושה למעשה מהפכה במדינה.
מַהְפֶּכֶת, נ, סד לצואר האסורים או לידיהם ורגליהם.
— בֵּית הַמַּהְפֶּכֶת, ז, בית האסורים, בית הסהר.
מה"ק, ר"ת, מלת הקריאה (דקדוק).
מהר (מָהַר, יִמְהַר), פ"י, לקוח אשה במהר ומתן; היה נחפז ונבהל לדבר. הִמָּהֵר, היה נחפז ונבהל לדבר. מַהֵר, חוש, הָחפז, לא אחר, לא התעכב; עשה בחפזון בלי התבוננות; האיץ, גרום כי אחר ימהר.
מַהֵר, תה"פ, חיש, בלא אחור, בלי התמהמה.
מֹהַר, ז, הכסף שהחתן היה נותן לאבי הכלה.
מְהַר*, ת, מי שהוא ממהר בדבר, מהיר.
מְהֵרָה, תה"פ, מהר, בלי אחור, בלי עכוב.
— בִּמְהֵרָה, בזמן קרוב, בלי התמהמה.
מְהֻתָּךְ*, ת, נתוך, נמס.
מַהֲתַלָּה, נ, לעג, התול; חזון מעורר צחוק.
־מוֹ, כנוי העצם לגוף ודבר: כְּמוֹ, כָּמוֹנִי, וכו'; כְּמוֹ־, לְמוֹ־.
— כְּמוֹ, באותו רגע; באפן זה.
מוֹאל, ר' מול(?), ור' שמאל(?).
מוֹבָא, ר' מָבוֹא.
מוּבָאת*, תה"פ, בכוון, בדיוק, בצמצום.
מוּבְהָק*, ר' מֻבהק.
מוֹבִיל, ז, מנהיג, מדריך; °מכונית, עגלה שנוסעים בה ע"י המכונה שבה ולא בכח סוסים וכדומה.
מוֹבִילָא*, ז, מוֹבִילְתָּא*, נ, משא, נטל

שמובילים ומעבירים ממקום למקום.

מוּבָן°, ז, רעיון דבר, פשר דבר, כונת דבר, הוראת דבר.

— **כְּמוּבָן°**, תה"פ, מובן מאליו.

מוג (מָג, יָמוּג), פעו"י, זעזע או הזדעזע כגלי ים; המס; רפה, חלוש; הרפה; החלש. **הֵמוֹג**, המס, המק; הֶהרס. **מוֹגֵג**, זעזע, מגמג; הרך, עשה רך. **הִתְמוֹגֵג**, הזדעזע; המס, התרכך; חרוד, רעוד.

מוֹג*, ז, דבר נתך.

מוּגְבָּל°, ר׳ מֻגבל.

מוּגְלָא*, ר׳ מֻגלה.

מוּגְמָר*, ר׳ מֻגמר.

מוֹגֶרֶת*, נ, מחסן מכלת, אוצר דברי מאכל.

מוד (מוֹדֵד, יְמוֹדֵד), פ"י, מוט, זעזע, נדנד.

מוֹדֵד*, ז, כלי שמודדים בו את האדמה; °מהנדס.

מוֹדִים*, אחת מברכות שמונה עשרה האחרונות.

מוֹדִיעַ*, ז, סמן ואות לזכרון.

מוֹדָע, מוֹדַע, ז, קרוב קרבת משפחה; מַכר, רֵעַ; *אות, סמן.

מוֹדָעָה*, נ, הודעה; התראה; בשורה, השמעות אזנים.

— (**מְסִירַת**) **מוֹדָעָה***, מחאה בפני עדים כנגד דבר שעושים בכפיה ובעל כרח, והשארת הזכות הקודמת לאחר עבור ההכרה.

מוֹדַעַת, נ, קרבת בשר, קרבת משפחה.

מוֹהֵל*, ז, האיש המָל את הילד, אמן במילה.

מוהר"ר, ר"ת, מורי הרב רבי.

מוּז°, ז, מין תאנה, תאנת חוה[1].

מוז

[1] מוז банан, Banane, banane. banana

מוֹזֵג°, ז, מוכר משקאות; משקה יין.

מוֹזֵר*, ת, טוה, שוזר.

מוּזָר, ת, נכרי, זר; לא רגיל, לא מצוי.

— **בֵּיצִים מוּזָרוֹת***, ביצים שבורות ומעוכות; ביצים מְקלקלות שריחן רע.

מוֹחַ, ר׳ מֹח.

(**מוח***) **הֵמוֹחַ***, היה רך.

מוּחְלָט*, ר׳ מחלט.

מוֹחֵק*, ז, קצה שטוח של כלי כתיבה למחק בו; °כלי קטן למחק בו את הכתוב.

מוּחָשׁ°, ת, שמרגישים אותו בחוש.

מוט (מָט, יָמוּט), פ"ע, התגודד, כשול, מעד; (־יד־), היה לעני. **הִמּוֹט**, הִכשל, הֵהרס, נפול; הָנוע בחזקה. **מְטֻמֵט***, ר׳ מטמט. **הֵמִיט**, הַפל על־, השלך; *הנד, הנע; הטה הצדה. **הִתְמוֹטֵט**, התגודד; *ירוד; הלוך לאבדון; הלוך ושפל.

מוֹט, ז, (ר׳ מוטות), מטה, בד למשא; על; כִּשלון, מכשול.

— **מוֹט הַמֹּאזְנַיִם***, ז, ר׳ פלס.

— **מוֹט הָעֲגָלָה***, ז, המוט שאליו קושרים את הסוסים בעגלה.

מוֹט, ז, (כנענית בספר סַנְחוֹנְיַתוֹן), חומר עבשיש נירקב (הומוס).

מוֹטָב*, ז, טוב, הדרך הטובה.

מוּטָב*, תה"פ, טוב; יותר טוב ב־.

מוֹטָה, נ, מוט קטן; מוט המאזנים; על, בד העל; לחץ, מועקה; עֹול, חמס; מטה לשאת בו משא בכתף.

מוּטֶה*, ת, נוטה, פונה הצדה.

מוך (מָךְ, יָמוּךְ), פ"ע, ירוד מנכסיו, הִוָּרֵשׁ, היה לעני; שפל, שחה ארצה; פ"י, שים תחת־, הציע. **הֻמּוֹךְ**, הֻשְׁפל; ר׳ מכך. **הֵמַךְ***, השפל, הוריד ארצה.

— **רוּחַ נְמוּכָה***, נ, ענוה, ר׳ נמוך.

— **הֵמַכְתִּי אֶת רֹאשׁוֹ שֶׁל־***, הכנעתי את־.

מוֹךְ*, ז, נוצות רכות, רך שבנוצה; פִּתְנָה, צמר גפן.

מוכ"ז°, ר"ת, מוסר כתב זה; מוביל כתב זה.

מוֹכִיחַ, ז, מעיר לתקן מעשים רעים.

מוּכָן*, ת, ערוך ומזֻמן.

מוּכָנִי*, ז, מכונה להרים משאות; מכונת גלגלים; מכונה; קרב המכונה.

מוֹכֵס*, **מוֹכְסָן***, ז, פקיד על המכס, גובה המכסים.

מוֹכֵר, ז, האיש המוסר לחברו איזה דבר בכסף, (הפך: קונה).

מול (מָל, יָמוּל), פ"י, כרות בשר הערלה; כרות ערלת הלב, במובן חזור לטובה; *עשה שפה לבגד וכרותה. הִמּוֹל, הִכּרת בשר הערלה. הֻמַּל, הֻכּרת, החרב.

מוּל, **מוֹל**, מ"י, נוכח, נגד, לְעֻמַּת, לפני; צד שכנגד.

— **מוּל אֱלֹהִים**, עומד לפני ה', מתַוך בין ה' ובין העם.

מו"ל, ר"ת, מוציא לאור.

מוּל*, **מוּלָא***, ז, פרד.

מוֹלָד*, ז, (ר' מוֹלָדִים*, מוֹלָדוֹת*), ילידה, לדה; התחדשות אור הירח.

מוֹלֶדֶת, נ, (כ' מוֹלַדְתִּי, ר' מוֹלָדוֹת), לדה; תולדה, פרי בטן; ילידי משפחה אחת; °ארץ אבות.

— **אֶרֶץ מוֹלֶדֶת**, נ, ארץ מושב אבות, ארץ אבות.

מוּלוֹת, ש"ק, כריתת בשר הערלה, מילה.

מוֹלִי*, ז, מנהיג פרדות.

מוּלְיָאר*, **מוּלְיָר***, ז, כלי גדול להרתיח בו מים, ר' מיחם.

מוֹלִיךְ, ז, מנהיג, מדריך, מוביל.

מוּם, ז, מגרעת, חסרון או קלקול טבעי באבר בע"ח; חסרון רוחני; מאומה, מאום, דבר מה.

— **מוּם קָבוּעַ***, ז, מום קים ואינו עובר.

— **מוּם עוֹבֵר***, ז, מום שאינו קים ועתיד לחדל מהיות.

— **מוּם שֶׁבְּךָ אַל תֹּאמַר לַחֲבֵרְךָ***, בטוי המוני ידוע, לאמר אל תוכיח את חברך על דבר שאתה בעצמך עושה אותו.

(מוּם*) **הוּמַם***, היה לבעל מום.

מו"מ, ר"ת, משא ומתן; מקח וממכר; מגע ומשא.

מוּמוּם*, ז, משעשע בתנועות ובבדיחות.

מוּמְחָא*, **מוּמְחֶה***, ז, מֻנסה, בעל נסיון; בקי בדבר, אמן ביחוד לאיזה דבר.

מוּמָם°, ת, בעל מום.

מוּמָר*, ז, (נ, מוּמֶרֶת*, מוּמָרִית*), מֻחלף; משֻמד, משנה דתו, בוגד בדתו; מפיר תורה.

— **מוּמָר לְהַכְעִיס***, המפיר תורה כדי להכעיס את האלהים, כדי להפר את החק.

— **מוּמָר לְתֵאָבוֹן***, המפיר תורה וחק כדי למלא תאותו.

מוּמָרוּת*, נ, מעמד המומר.

מוֹנֶה°, ז, המספר העליון בשברים המראה כמה חלקים של המכנה באו במספר.

מוּנָח*, ז, שם נגינה (֣); שם מְקבל לאיזה דבר או מושג או פְּעֻלה.

— **מוּנָח עוֹלֶה**°, ז, המונח שעל האות (בספרי אמ"ת).

— **מוּנָח יוֹרֵד**°, ז, המונח שתחת האות (בספרי אמ"ת).

מוֹנִיטָא*, ז, (ר' מוֹנִיטִין*), מטבע (של מלך); תולדות, צאצאים; שבט, עם; שֵׁם, פרסום.

מוֹנִים, ז"ר, פעמים.

מוֹנֵעַ°, ז, דבר מעכב ומפריע.

מוּס (נמצא במקרא רק בבינוני: מָס), פ"י, מנוע, חשוך, הרחק מ־(?); לחוץ, דכא (?) (איוב ו, יד).

מו"ס, ר"ת, מוכר ספרים.

מוּסָב, ז, מדרגה הולכת וסובבת בבנין כעין לול, מדרגות מסתובבות.

מוֹסָד, ז, (ר׳ מוֹסָדִים גם מוֹסָדוֹת, ס״ר מוֹסְדֵי גם מוֹסְדוֹת). **מוּסָד**, ז, (ר׳ מוּסָדִים), יסוד, תחתית הבנין; °דבר נוסד לטובת ולמטרת איזה ענין.

מוּסָד, ז, יִסּוּד.

מוּסִיקָה°, נ, חכמת השירה והנגון.

מוּסָךְ, ז, (ס׳ מוּסַךְ־), יציע, מכסה; ר׳ מסך.

מוּסְכָּם°, ת, ר׳ מֻסכם.

מוּסָף*, ז, (ס׳ מוּסַף*, ר׳ מוּסָפִים*, ס״ר, מוּסְפֵי*), הוספה על־; קרבן נוסף בימי השבת והחג; התפלה הבאה אחרי תפלת שהרית בשבת, בראש חדש ובמועדים השונים במקום הקרבן הנוסף בימים אלו; שפה של כלי.

מוּסָר, ז, (ס׳ מוּסַר, כ׳ מוּסָרִי), חבל, כבל; תוכחה להיטיב המעשה; אזהרה; ענש, פֻרענות על חטא; *תורת הטבת והישרת המדות וההנהגות.

מוֹסֵר, ז, (ר׳ מוֹסְרִים גם מוֹסֵרוֹת), חבל, כבל, קִשור; מושכות הסוס או העגלה; *אִסור; מלשין, מי שדרכו למסור דברים למלכות על זולתו.

מוּסָרִי°, ת, השיך למוסר; השיך לתורת המוסר; בעל מדות טובות, מתנהג על פי תורת המוסר.

מוּסָרִיּוּת°, נ, תורת המוסר, תורת הטבת המדות וההנהגות של האדם.

מוֹעֵד, ז, (ר׳ מוֹעֲדִים גם מוֹעֲדוֹת), זמן ידוע וקבוע; חג, יום טוב ושמחה; קרבן החג; מקום קבוע לאספת עם; קביעת זמן ומקום לאיש להתראות אתו; אות וסמן; *חצי חג, חול המועד, הימים שבין יום טוב ראשון ואחרון של פסח וסֻכות.

— **מוֹעֵד קָטָן***, ז, חול המועד; שם מסכת תלמודית בסדר מועד.

— **בֵּית מוֹעֵד לְכָל חַי**, ז, בית הקברות, שדה הקברות.

— **חוֹל הַמּוֹעֵד***, ז, הימים שבין יום טוב ראשון ואחרון של פסח וסֻכות.

— **סֵדֶר מוֹעֵד***, ז, הסדר השני מששת סדרי המשנה.

— **מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה**°, ברכה שמברך אדם את חברו ביום חג.

מוֹעָד, ז, (ר׳ מוֹעָדִים), מקום אספת עם.

מוּעָד*, ת, (נ׳ מוּעֶדֶת*), מי שהעידו בו והזהירוהו מעשות דבר; שור שנגח שלש פעמים והועד בבעליו; אחראי בעד מעשיו.

— **אָדָם מוּעָד לְעוֹלָם**°, בטוי עממי לאמר, כי לאדם אין תרוץ של שגגה או של חסר ידיעה.

מוּעָדָה, נ, תעודה; מקום נועד ומוכן.

מוֹעָז, ת, חצוף, עז פנים (בן סירא).

מוּעָט*, ת, (נ׳ מוּעֶטֶת*), קטן; דל, מעט המספר.

מוּעָט*, ז, דבר קטן, דבר קל הערך או הכמות.

— **תָּפַשְׂתָּ מוּעָט תָּפַשְׂתָּ***, משל עממי לאמר: המסתפק במועט ואינו רודף אחרי גדולות ישיג חפצו, הפך מזה: תָּפַשְׂתָּ מְרֻבֶּה לֹא תָפַשְׂתָּ.

מוֹעִיל*, ת, מביא תועלת, נחוץ וטוב.

מוּעָף, ת, עיף, יעף, יגע.

מוֹעָצָה°, נ, קבוץ אנשים להתיעץ בדבר, אספת יועצים.

מוֹעֵצוֹת, נ״ר, התבוננות בדבר, התיעצות.

מוּעָקָה, נ, לחץ, מצוקה, דחיקה, דחק; *כלי מְעַנִּים שנותנים על מתני המְעֻנֶּה.

מוֹפֵת, ז, (כ׳ מוֹפְתִי, מוֹפֶתְכֶם, ר׳ מוֹפְתִים, ס״ר מוֹפְתֵי), פלא, דבר נפלא, דבר היוצא מגדר הטבע וההרגל; דבר נעשה לסמן למה שיקרה בעתיד; תבנית ודמות לדֻגמה ולמשל; °הוכחה, ראיה.

— **מוֹפֵת הַדּוֹר***, ז, האיש המְצֻין בדורו (תאר כבוד).

— מוֹפֵת חוֹתֵךְ*, מוֹפֵת פּוֹסֵק*, ז, ראיה חזקה, הוכחה ברורה שאי אפשר לסתור אותה.

מוֹפְתִי°, ת, שהברר באותות ובמופתים; שהוא למופת ולפלא, נפלא; המוכיח ונראה בראיות והוכחות.

מוֹץ, מֹץ, ז, הלקים דקים מן התבן וקלפת גרגירי התבואה; °תאנת חוה, ר׳ מוז.

מו״צ, ר״ת, מורה צדק (כנוי לרב ראשי בעיר).

מוֹצָא, ז, (ס׳ מוֹצָא) יציאה; מקום צאת דבר; מקום יציאה מאיזה מקום; ביאה, מזרח, קדם; *שם מקום על יד ירושלים; °כנוי לברכות.

— מוֹצָא אוֹת°, ז, כלי המבטא שממנו יוצאת האות בבטוי.

— מוֹצָא־דָּבָר, ז, סוף דבר, אחרית דבר; מסקנא.

— מוֹצָאֵי יוֹם טוֹב*, הלילה שאחרי יום טוב.

— מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית*, הזמן שאחרי סוף שנת השמטה.

— מוֹצָאֵי שַׁבָּת*, הלילה שאחרי יום השבת.

מוֹצָאָה, נ, מקור תולדות איש; בית הכסא.

מוֹצִיא*, הַמּוֹצִיא*, ברכת המוציא לחם מן הארץ שמברכים באכילת לחם.

מוֹצִיא לָאוֹר°, ז, מדפים ספרים של אחרים על חשבונו.

מוצי״ט, ר״ת, מוצאי יום טוב.

מוּצָק, ז, הצקה, יציקה מתכת; קפאון; טבע דבר נתך שהתקרש והתעבה.

מוּצָק, ת, עבה, קרוש, קשה, דבר נתך שיצקו אותו.

מוּצֶקֶת, נ, דפוס לצקת בו מתכת; צנור לצקת בו שמן.

מוצש״ק, ר״ת, מוצאי שבת קדש.

(מוק) הֵמִיק, בזה; המס; שים לאל.

מוֹק*, ז, נעל לא גבוהה.

מוֹקֵד, ז, (ר׳ מוֹקְדִים), מדורת אש, להבה; מקום האש היוקדת, תנור אש.

— בֵּית הַמּוֹקֵד*, ז, מקום בבית המקדש שבו היתה אש יוקדת תמיד.

מוֹקְדָה, נ, מדורת אש יוקדת, להבה, מוקד.

מוּקְדָם*, ת, הבא קדם, שצריך לבוא קדם; שבא לפני הזמן הנחוץ.

— בְּמוּקְדָם°, תה״פ, בזמן היותר קרוב, היותר קדם.

מוּקְיוֹן*, ז, לץ, איש מעורר צחוק ושמחה על ידי תנועותיו וכדומה.

מוּקָף*, ת, שיש לו מסביב, סבוב; קרוב, סמוך.

מוּקְצָה*, מוּקְצֶה*, ר׳ מקצה.

מוֹקֵשׁ, ז, (ר׳ מוֹקְשִׁים גם מוֹקְשׁוֹת), מלכדת, פח; מכשול הגורם ללכידה בפח; מעצור; סכנה, פגע.

מוּקְשֶׁה*, מוּקְשָׁה*, ר׳ מֻקְשֶׁה.

מוֹר, ר׳ מֹר.

מו״ר, ר״ת, מורי ורבי.

(מור) הֵמוֹר, השתנה, היה מָחלף. הָמֵר (פ־), החלף דבר בדבר; השתנה. הוּמַר*, היה מָחלף ומשֻׁנה.

— הָמֵר דָּת*, קבל אמונה אחרת, בגוד באמונתו וקבל אמונה אחרת.

מוֹרָא, ז, (ר׳ מוֹרָאִים), פחד, מגור, יראה; דבר שאדם ירא מפניו; יראת הכבוד; פלא, מופת מפליא.

— מוֹרָא שָׁמַיִם*, ז, יראה מפני ה׳, יראת אלהים.

מוֹרָאָה*, נ, מורא, פחד, יראה.

מוּרְבִּית*, נ, צבור של אבנים, גל אבנים.

מוֹרַג, ז, (ר׳ מוֹרַגִּים גם מוֹרִיגִים), גליל עץ עם שנים שמגלגלים על השבלים לדושן; חך הבהמה, החך העליון והתחתון של הבהמה.

מוּרְגָל*, ר׳ מרגל.

מוֹרָד, ז, (ס׳ מוֹרַד, ר׳ מוֹרָדִים, ס״ר מוֹרְדֵי), מקום משפע; שפוע ההר; פרחים, מעשה פתוחים בבנין.

מוֹרֵד, ז, (נ׳ מוֹרֶדֶת), מתפרץ מפני שהוא עליון עליו; איש שאינו עושה רצון אשתו או אשה שאינה עושָׂה רצון בעלה.

מוֹרָדָה*, נ, ירידה, הליכה למטה.

מוֹרֶה, ז, מלמד לאחרים; מראה הדרך הנכונה; איש צבא יודע לירות בקשת; יורה, גשם מֻקדם.

— **מוֹרֶה הוֹרָאָה***, ז, רב, דַּיָּן, פוסק דינים.

— **מוֹרֶה שָׁעוֹת**°, ז, שעון, מכונה לדעת על פיה את שעת היום.

מוֹרֶה, ת, נורא; ממרה, לא שומע בקול־.

מוֹרָה, נ, תער הגלבים; מפלה, כליון; מרות ועֹל; *ר׳ מורא; מלמדת לאחרים.

מוֹרוּת°, נ, אמנות המורה, הוראה.

מוֹרָט, ת, מהיר חמה, כעסן; *קֵרח.

מוֹרִיר*, ת, מוציא ריר.

מוֹרִישׁ, ז, מנחיל, נותן ירושה; עושה לרש.

מוֹרָם*, ז, דבר הנבדל והנפרד; גבוה, נעלה.

מוֹרְסָה*, ר׳ מרסה.

מוֹרְסָן*, ר׳ מרסן.

מוֹרָשׁ, ז, (ס׳ מוֹרַשׁ, ר׳ מוֹרָשִׁים), **מוֹרָשָׁה**, נ, (ס׳ מוֹרֶשֶׁת, כ׳ מוֹרַשְׁתִּי, ר׳ מוֹרָשׁוֹת), יְרֻשָּׁה, קנין, אחזה, נחלה.

— **מוֹרָשֵׁי לֵבָב**, ז״ר, מחשבות, מזמות.

מוֹרְשֶׁה°, ר׳ מרשה.

מו״ש, ר״ת, מוצאי שבת.

מוּשׁ (מָשׁ, יָמוּשׁ, יָמִישׁ), פעו״י, סור ממקומו, הֵעתק ממקומו; חדול; הָנֵע ממקומו, הרחק; משש, נגוע בידים; ר׳ משש.

הֵמִישׁ*, הַרפה מדבר.

מוֹשָׁב, ז, (ס׳ מוֹשַׁב, ר׳ מוֹשָׁבוֹת גם מוֹשָׁבִים, ס״ר, מוֹשְׁבוֹת גם מוֹשְׁבֵי), ישיבה, מצב האיש היושב; כסא, ספסל, כלי לשבת עליו; מקום הישיבה על כסא; קהל יושבים במקום; מעון, מקום מושב, משכן; ישיבת עם בארץ; מקום מעמד דבר; זמן ישיבה במקום; ר׳ מושבה, ר׳ ישיבה.

מוֹשָׁבָה, נ, (ס׳ מוֹשֶׁבֶת, כ׳ מוֹשַׁבְתִּי, ר׳ מוֹשָׁבוֹת, ס״ר מוֹשְׁבוֹת), מושב; °כפר, כפר פרזי; כפר נוסד מחדש על ידי אנשים שבאו על פי רב מארץ אחרת; תושבה, הארץ שיש לאיזו ממשלה מחוץ לארצה העקרית.

מוֹשָׂג°, ר׳ מֻשׂג.

מוֹשִׁיעַ, ז, עוזר, מציל, הנותן תשועה ועזרה; °כנוי למשיח.

מוֹשְׁכוֹת, נ״ר, חבלים, מיתרים; °חבלי הרתמה שבהם יטה המנהיג את הבהמה לרצונו.

מוֹשֵׁל, ז, שליט, מנהיג, ראש; ממשל משלים.

מוֹשְׁלָם, ר׳ מֻשלם.

מוֹשָׁעוֹת, נ״ר, ישועה, עזרה.

מוּשָׁק*, ז, מין חיה 1); הבשם הנמצא בחיה הזאת.

מוּת (מֵת, יָמוּת), פ״ע, גוע, האסף, חדול מחיות. **מוֹתֵת**, **הָמֵת**, הרוג, שים קץ לחיי־; הוריד שאולה, הפל חלל. **הוּמַת**, ההרג בידי אדם, הומת בדיני שמים.

מוֹת, ז, גוף, גויה (תהלים ע״ג י״ד (?)).

— **כְּמוֹת***, ר׳ מו, כמו.

מָוֶת, ז, (ס׳ מות, כ׳ מוֹתִי, ר׳ מִיתוֹת*), תֹּם ימי החיים על הארץ; פסיקת החיים בדרך הטבע או בהריגה; סם מות, רעל; צרה גדולה.

— **אִישׁ מָוֶת**, ז, איש הנדון למות, איש שצריך להמיתו.

— **בְּכוֹר מָוֶת**, ז, תאר מליצי למות; °בכור שטן, שובב מאד.

1) מושק, Moschusthier, кабарга, musc, musk

— חֵטְא מָוֶת, ז, חטא שבעדו צריך להרג את החוטא.

— מַלְאַךְ הַמָּוֶת*, ז, המלאך הממֻנה על מות בני האדם.

— סַם הַמָּוֶת*, ז, רעל.

מוֹתָב˚, ז, ר' מושב.

מָוְתָה, נ, ר' מָוֶת.

מוֹתָן*, ז, מגפה, דֶּבֶר.

מוֹתָר, ז, (ס' מוֹתַר, ר' מוֹתָרוֹת*), עדף על הצרך: רֶוַח; יתרון, נוספת על מעלת אחר; נשאר.

מוֹתָרוֹת*, נ"ר, שירים, הנשאר; היתר מהצרך; דברים שאין בהם צרך גמור בחיים ובאים רק להרחבת הדעת.

מֶז, ז, היין הטוב (תהלים ע"ה, ט', ולפי"ז קרא שם: „וַיַּגֵּר מִזֶּה").

מִזְבֵּחַ, ז, (ס' מִזְבַּח, כ' מִזְבְּחִי, ר' מִזְבְּחוֹת), בנין להקריב עליו קרבנות.

— כַּמִּזְבֵּחַ כֹּהֲנָיו*, משל לאמר: כדור כן נשיאו ומנהיגיו.

מִזְבָּלָה˚, נ, מקום אסף זבל ואשפות.

מֶזֶג, ז, יין הרקח, יין מתקן לשתיה; *ערבוב גוזל בנוזל; יין מהול במים; תכונת הנפש טבע האדם.

— מֶזֶג הָאֲוִיר˚, ז, מצב האויר בנוגע לחם, לקר, ללחות וכיו"ב.

מזג* (מָזַג*, יִמְזֹג*), פ"י ערבב יין במים; מסוך כוס, יצוק יין אל כוס. הִמָּזֵג*, היה (יין) מהול במים, התערב. מַזֵּג*, ברר, צרוף; ערבב. הִתְמַזֵּג˚, היה (יין) מהול ומערב.

— יֵינוֹ שֶׁל־ מָזוּג*, לאמר מאכלו מוכן לו כמו: פתו אפויה.

מָזָה, ת, (ס' מְזֵה) מצוץ; נחלש; שרוף, חרב ויבש.

מַזֶּה*, מ"ש, מה זה?

מַזֶּה*, ז, מטיף נטפים, זורק נוזלים על־; כנוי לכהן, זורק דם הקרבן.

— מַזֶּה בֶּן מַזֶּה*, ז, כהן בן כהן, איש מְיֻחס.

מָזֶה, ת, (ס' מְזֵה), נחלש; מצוץ; שרוף.

מְזֹהָם*, ז, מטֻנף, מלא זהמה.

מַזּוּ*, מ"ש, מה זו?

מזו"ב, ר"ת, מזל וברכה.

מְזֻוָּג*, ת, המחֻבר זוגות זוגות.

מִזְוָדָה*, נ, שק הנוסעים; שק לשים בו צידה לדרך.

מָזֶוֶה, ז, (ר' מְזָוִים), אסם, אוצר.

מְזוּזָה, נ, אחד מצדי הפתח לימין או לשמאל, אמת הספים; *מגלת קלף כתובות עליה פרשיות „שמע" ו„היה אם שמע", שהיהודים נותנים אותה על פתחי בתיהם.

מָזוֹן, ז, אֹכל, מאכל המכלכל; *סעודה; (מְזוֹנוֹת*), כלכלה, פרנסה; מיני מאכל.

מְזוֹנִי˚, ת, השיך למזון.

מָזוֹר, ז, מכה טריה; תחבשת למכה; מלכדת, מוקש (עבדיה א' ז'); *לוח עץ קטן שחובטים בו על הלבנים בעת הכביסה; שטיח, מרבד.

מִזוֹרָה*, נ, קורת הבד לסחט בה; מזודה, שק הנוסעים.

מזז, ר' מזמז.

מֵזַח, ז, (כ' מְזָחִי, ר' מְזָחִים, ס"ר מְזָחֵי), חגורה, אזור, חֹזק, אמץ; משען; מסתר; ˚כעין קיר אבנים חזק יוצא אל הים למחסה ומסתר לאניות מפני גלי הים וסופותיו [1].

מַזְחִילָה*, נ, מרזב או צנור בנוי בכתל להורדת מי הגשמים.

מִזְחָלָה˚, מַזְחֶלֶת˚, נ, עגלת חרף, לקטיקה, גררה.

מז"ט, ר"ת, מזל טוב.

מְזִיגָה*, נ, מלאכת המוזג והמוהל יין במים; יציקה בכוס.

[1] מזח, мол, Hafendamm, jetée, mole

מֵזִיד*, ת, (ר' מְזִידִים*), מְכַוֵּן להרע, עושה רע בכונה.

— בְּמֵזִיד*, תה"פ, ברצון רע, בכונה רעה.

מָזִיחַ, ז, (ס' מְזִיחַ), חגורה, אזור, מזח.

מְזֻיָּף*, ת, לא אמתי, דבר שאיננו באמת כמו שהוא נראה.

מַזִּיק*, ת, משחית, מֵרֵעַ; גורם נזק. ז, שד, רוח רעה, מחבל; °חריף וחרוץ ושנון מאד.

מַזְכִּיר, ז, כותב ספרי זכרונות של המלך; סופר סתרים; סופר נאמן; °סופר במוסד או בחברה.

מַזְכֶּרֶת°, נ, גליון רשומים בו דברים לזכרון; זכרון, אות להזכיר דבר.

מַזָּל, ז, (ר' מַזָּלוֹת, ס"ר, מַזְּלוֹת), קבוצת כוכבים; כוכב לכת; *כוכב; גורל האיש ומנת חלקו בחיים; גורל האיש על פי השפעת הכוכב שבזמן הופעתו נולד.

— מַזָּל טוֹב!°, מבטא ברכה לאיש בשעת שמחתו.

מַזְלֵג, ז, (ר' מַזְלְגוֹת), כף בעלת שנים לקחת בה בשר מן הקערה או מן הסיר; °כלי מכלי המְעָנִים.

מְזִמָּה, מְזִמָּתָה, נ, מחשבה לעשות דבר; תבונה, דעת; תחבולת רשע; שקר, תרמית.

מִזְמוּז*, ז, פעלת הממזמז.

מַזְמוּטִים*, ז"ר, זמירות שמחה ותענוגים.

מִזְמוֹר, ז, (ר' מִזְמוֹרוֹת* גם מִזְמוֹרִים*), שיר תהלה ותפלה לה'; שיר,שירה; אחד מפרקי ספר תהלים.

מִזְמֵז°, פ"י, רִכֵּך, עשה רך.

הִתְמַזְמֵז*, היה רך, התרכך.

מַזְמִין*, ז, מכין; נותן פקדה להכין לו איזה דבר.

מְזֻמָּנִים*, ז"ר, כסף בעין.

מְזַמֵּר, ז, משורר, מנגן.

מַזְמֵרָה, נ, (ר' מַזְמֵרוֹת), סכין לזמר גפן וכדומה.

מזמרה

מְזַמֶּרֶת, נ, (ר' מְזַמְּרוֹת), צבת להטבת הנרות; °משוררת, מנגנת.

מְזִמָּתָה, ר' מזמה.

מִזְנוֹן°, ז, ארון האכל, ארון כלי האכל.

מִזְעָר, תה"פ, מעט, לא רב.

— מְעַט מִזְעָר, מעט בהפלגה (כמו „מאד" לרבוי).

מַזְקֶפֶת°, נ, מגרדת של זיפים לזקף את השערות באריג.

מַזָּר, ז, (ר' מַזָּרוֹת), מזל, קבצת כוכבים.

מזר* (מָזַר*, יִמְזוֹר*), מֵזֵר*, טוה, שזור.

מְזָרֶה, ת, מפזר, מפיץ.

מִזְרֶה, ז, (ר' מִזְרִים), כלי לזרות בו התבואה אחרי הדיש להבר הבר מן התבן.

מְזָרֵז*, ת, זריז ומהיר וחרוץ במלאכתו, בעבודתו.

— אֵין מְזָרְזִים אֶלָּא לִמְזָרֵז*, משל עממי לאמר: הזרוז אינו מועיל אלא לזריז אבל לא לשפל ונרפה.

מִזְרָח, (ס' מִזְרַח), מקום מוצא השמש, פאת קדם; °לוח מצֻיר וכתובים בו פסוקים ששמים בבית הכנסת לפני תבת החזן, או בבית יולדת או בבית פרטי על הקיר המזרחי.

— אַרְצוֹת הַמִּזְרָח°, נ"ר, ארצות אסיה והחלק המזרחי של אירפה.

מִזְרָחִי*, ת, של מזרח, ממזרח. ז, איש יושב בארצות הקדם או בן ארצות הקדם.

— מִזְרָחִית צְפוֹנִית° או מִזְרָחִית דְּרוֹמִית, הצד הנוטה בין מזרח וצפון או בין מזרח ודרום.

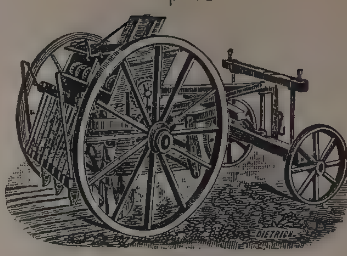
מְזָרִים, ז"ר, הרוחות המפיצות את העננים (?); כוכב כימה (?); מזרות (?)

מִזְרָן*, ז, מצע, כר גדול על המטה לשכב עליו.

מִזְרָע, ז, (ס' מִזְרַע), זרע השדה, מה שזורעים בשדה; מקום זרוע.

מִזְרָעָה°, נ, מכונה לזריעת זרעונים בשדה.

מִזְרָק, ז, (ס' מִזְרַק, ר' מִזְרָקִים, ס"ר מִזְרְקֵי),

מזרעה

ספל, אגן; גביע גדול עם צנור על שפתו; *עורקי הדם בגוף החי.

מִזְרָקָה°, נ, מזרק מים, ברכת מים וממנה עולים המים למעלה דרך צנור ומשתפכים למטה בתמונות שונות.

מֹחַ, ז, (ר׳ מֹחוֹת גם מוֹחִין*), שקוי עצמות החי; החמר הלבן הנמצא בגלגלת החי; סמל השכל.

— בַּעַל מֹחַ*, ז, חכם חריף, בעל שכל טוב.

— אֵין לְ־ מֹחַ בְּקָדְקֳדוֹ*, אין ל־ שכל ודעת.

מֵחַ, ת, (ר׳ מֵחִים), שמן, דשן.

מחא (מָחָא, יִמְחָא), פ״ע, (־כַּף, ־יָד), הכה כף אל כף להשמיע קול; *מחה, מחוק; חוה דעת נגד־, התנגד ל־. מַחֵא*, חוה דעת נגד, התנגד ל־, מַחה.

מַחָאָה*, נ, אסור, צווי; חות דעת נגד איזה דבר, גלוי דעת להתנגדות.

מחבטה

מְחַטֵּא*, ז, מחפש, בודק ומחפש.

מַחֲבֵא, מַחֲבֹא, ז, מַחֲבוֹאָה*, מַחֲבוֹיָה*, נ, מקום להסתר בו, מסתר.

מַחֲבוֹט*, ז, מקל לחביטת זיתים; °כעין לוח עץ עם יד לחבט את הלבנים בכביסה, מזור.

מַחְבָּטָה°, נ, מכונה לחבט בה את התבואה, טרבל.

מְחַבֵּל, ת, משחית, מקלקל; *שד, רוח רעה, מזיק; °שובב.

מַחְבֶּצֶת°, נ, כלי לחבץ בו חמאה.

מחבצת

מְחַבֵּר°, ז, כותב ספר.

מַחְבָּר°, ז, חברת אנשים יושבים יחדו, חברה.

מַחְבֶּרֶת, נ, (ר׳ מַחְבְּרוֹת), קורה לחבר שני חלקי בנין; חשוק ברזל לחבר שני גופים; °כותבת ספר.

מְחֻבָּר*, ת, קשור לדבר.

מַחְבֶּרֶת, נ, (כ׳ מַחְבַּרְתִּי, ר׳ מַחְבָּרוֹת), קשור, אחוד, אגֻדה; מקום חבור שני חלקי דבר; °גליונות ניר קשורים ונאחזים יחד; ספר ספורים שונים; ספר קטן.

מַחֲבַת, נ, (ר׳ מַחֲבַתִּים*), כלי ברזל לא עמוק למאפה תנור או לטגון עם יד לאחז בה.

מַחְבֹּשֶׁת*, נ, ר׳ תחבשת.

מַחְגָּר*, ז, חבל קשור בצואר הסוס שרתומה לו העגלה.

מַחֲגֹרֶת, נ, חגורה; אזור שקושרים סביב המתנים; ר׳ חגורה.

מְחֻדָּד*, ת, שהוא חד, שחדדו אותו; °חד השכל, חריף.

מְחֻדָּשׁ*, ת, דבר שבא מחדש.

מְחַדֵּשׁ°, ז, חדשן, ממציא דבר חדש.

מחה (מָחָה, יִמְחֶה), פ״י, מרוק, שטוף והדח דבר במים; קנח ונקה; מחוק והסר

כאב; נגוע, פגוע; "חכה, הלקה; אִפֵּר, מנוע מעשות. הַמְחֵה, הִפרק או הִמחק מבלי השאר זכר; "הִמס. מִחֵה", שטוף וקנח לנקות; קנח; אָסר, צוה לבלי־; חוה דעת נגד־, התנגד ל־; גרד מ־, מרוק מ־; שחוק; הַמסה, הַתך. מֻחה, הלחך, התלקק כלו. הַמְחֵה, מחק מבלי השאר זכר; אַבד והשחת; "הַמסה, הַתך; נתון שטר לאחר שהוא ישלם בעדו; חשוב לְמַמחה וידען. הִתְמַחֵה", הֵחשב כמֻמחה; היה מֻמחה ומנֻסה בדבר.

מְחוּבָה°, נ, שטר חוב, שטר התחיבות של מוסד או חברה וכדומה עם רבית קבועה[1].

מָחוֹג", ז, תנועת הידים לאות וסמן; °מחט השעון המורה את השעה.

מְחוּגָה, נ, כלי ציור, כלי בעל שתי שוקים לחרט בו חוג עגול.

מחוגה

מָחוֹז, ז, (ר' מְחוֹזוֹת), גבול, תכלית; מפרץ, מבוא ים; "עיר; מקום השוק; °פלך, חבל ארץ, עיר וסביבותיה השיכות לפקיד אחד.

מְחוֹזִי", ת, השיך למחוז, של מחוז; עירוני ולא כפרי.

מְחוּי, ז, פְעֻלת המוחה והמוחק; פְעֻלת המנקה ומקנח.

מְחוּי", ת, נשכח, שאין לו עוד זכר; מֵת; סָרִים.

מָחוֹךְ", ז, מין חזיה שיש בה מקלות ברזל או שני התנין שלובשות הנשים על מתניהן לתת לגופן תבנית יפה; צחוק, חיוך.

מָחוֹל, ז, (ס' מְחוֹל, ר' מְחוֹלוֹת), כרכור, רקידה במעגל; "חלק כרם בלתי נטוע שבין הגפנים ובין הגדר; גדר סביב למקום; עגול.

מְחוֹלָה, נ, מחול במעגל.

מְחוֹלֶלֶת, נ, אשה רוקדת במחול.

מָחוֹק", ז, כלי שמוחקים בו את המדות, מעבירים אותו על פני המדה הגדושה להסיר ממנה את העדף.

מָחוּק", ת, (מדה), בצמצום, בלי עדף ותוספת.

מְחוֹקֵק, ז, עושה חקים, נותן חקים; כלי לפתח בו פתוחים; °מדפיס, עוסק בהדפסת ספרים.

מְחֻוָּר", ת, ברור, מובן; יותר טוב.

מְחֻוֶּרֶת", נ, ידיעת דבר בברור; ידיעה ברורה.

מָחוּש", ז, מחלה, חלי, כאב, חֻלשה; ספק.

מְחוּש", ז, קרן המשוש לרמשים, זיז.

מַחֲזֶה, ז, (ס' מַחֲזֵה, ר' מַחֲזוֹת°), מראה, חזיון נבואי; °חזיון על הבמה בתיאטרון.

מֶחֱזָה, נ, רֶוַח, הנשקף בין שני טורים, רֶוַח בין שתי שדרות.

מַחֲזוֹר", ז, תקופה של השמש או הירח; °סדר התפלות והפיוטים לחגי בני ישראל; אקדח, רובה קטן, המכיל בקרבו כדורים אחדים יחד.

— מַחֲזוֹר גָּדוֹל", ז, סבוב השמש בכ"ח שנים; (־שֶׁל הַיָּרֵחַ°), סבוב הירח בכ"א שנים.

— מַחֲזוֹר קָטָן°, ז, סבוב הירח בי"ט שנים; (שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ°), סבוב השמש בארבע שנים.

— מַחֲזוֹר הַמַּדָּעִים°, ז, ספר אוצר בקרבו ידיעת כל החכמות והמדעים השונים, כל־בו.

מַחֲזִיק", ז, משתמש בדבר וחושב אותו לקנינו.

מַחֲזִירָה", נ, מהדורה.

מַחֲזִית", נ, זכוכית שמביטים דרכה.

מחז"ל, ר"ת, מאמר חכמינו זכרם לברכה.

מֻחֲזָק", ת, מְקֻבל, ידוע; שהכירו אותו ל־.

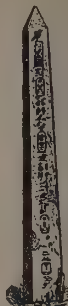
מחט" (מְחַט", יְמַחֵט"), פ"י, הסר הפחם מראש פתילה; נקה את הָאַף, הוציא את הלֵחָ

---

[1] מחובה облигація, obligation, debenture

מן האף; הפל ילד מת.

מַחַט*, נ, (ר׳ מְחָטִים*), כעין בד קטן דק עשוי פלדה שקצהו האחד חד ובקצהו השני חור (קֻפָּה) לשים בו חוט לתפר; דקירת המחט בתפירה; סמל לדבר קטן וקל ערך; °מצבת אבן מרֻבעה גבוהה ההולכת וחדה למעלה שהעמידו על הקברים, ביחוד במצרים.

מחט

— מַחַט שֶׁל סַקָּאִים*, נ, מחט עבה של תופרי שקים.

— מַחַט הַשָּׁעוֹן°, נ, מחוג, כעין מקל על אבן השעות להראות את השעה.

— מְשִׁיכַת הַמַּחַט*, מדת החוט שנותנים במחט לתפר בו.

— חֲרִיר הַמַּחַט*, קוּף הַמַּחַט*, ז, החור הקטן בראשו של המחט להשחיל בו את החוט.

מַחְטָבָה*, נ, חטיבה.

מְחִי, ז, מהלומה, מכה, קול הולם.

— מְחִי קָבָל, ז, כלי מלחמה להכות בו חומה ולהרסה.

(מְחִיאָה) מְחִיאַת כַּפַּיִם°, נ, הכאה בכפים האחת אל השניה לאות הסכם והלל.

מְחֻיָּב*, ת, חיב, שעליו החובה לעשות.

מְחַיֵּב*, ז, מטיל חובה.

מִחְיָה, נ, (ס׳ מִחְיַת, כ׳ מִחְיָתִי), מאכל להחיות, מזון, כלכלה; תקומה, העמדה בחיים; ספחת בשר חי בעור האדם; *חיה, יצור (מִחְיַת הים).

— בֵּית מִחְיָה*, ז, מקום שמוכרים בו מיני מזון.

מְחִיָּה*, נ, פעלת המוחה והמוחק; כליון, פעֻלת המשחית והמכלה.

מְחַיֶּה*, ז, נותן חיים, נותן אפשרות לחיות, ר׳ חיה.

מְחִילָה*, נ, סליחה, כפרה, נשיאת עון; וִתּוּר על חוב.

— בִּמְחִילַת כְּבוֹדוֹ°, מ״ק, יסלח נא לי.

מְחִיצָה*, (ר׳ מְחִיצוֹת*, גם מְחִיצִין*), נ, פעֻלת המוחץ ופוצע; חלוקה, פעֻלת המחלק דבר; גדר, קיר מבדיל; מקום גדור ומֻגבל לאיש או לדבר מיֻחד; קרבת מקום.

מְחִיקָה*, נ, פעֻלת המוחק והמוחה, מחִיה.

מְחִיר, ז, שלום, תמורה; מה שצריך לתת או מה שנותנים או מקבלים בעד דבר; מקח, ערך הדבר ושויו; שכר.

מְחִישָׁה°, נ, הרגשה על ידי החושים.

מַחְכִּיר*, ז, המוסר לאחר הכנסות דבר או את זכות השמוש בו לזמן קבוע בשכר קבוע.

מחל* (מָחַל*, יִמְחֹל*, צווי: מְחַל*), פ״י, סלוח, כפר, נשוא עון; וַתֵּר; ותר על חוב.

הֻמְחַל*, הֻסלח, התכפר; היה פטור מחוב, משעבוד.

מֹחַל*, ז, מיץ הפרי, ר׳ מהל.

מַחֲלָבָה°, נ, בית להכנת מעשי חלב; בית שמוכרים בו חלב ומאכלי חלב.

מַחֲלָה, נ, (ולפעמים: מַחֲלֶה, ז), חלי, רפיון הכח, מדוה, מצב האיש הכואב והדואב.

מְחִלָּה, נ, מאורה, חור, חלל באדמה; *מערה; מקום נבוב בגוף.

— גִּלְגּוּל מְחִלּוֹת*, ז, הגלגול שהמתים יתגלגלו לארץ ישראל דרך מערות מתחת לקרקע.

מַחֲלוּי, ז, (ר׳ מַחֲלֻיִים), מחלה, מכאוב, חלי.

מֻחְלָט*, מֻחְלָט*, ת, גמור, שאין בו שום ספק.

מַחְלֹקֶת, ר׳ מחלקת.

מְחֻלְחָל*, ת, שאינו מהֻדק וצפוף.

מַחֲלִיקָה°, נ, אחד ממיני המקצוע שקצה להבה ישר והוא מחליק את העץ.

מַחֲלִיקַיִם°, ז״ז, נעלי ברזל להחלק בהם על

הגליד או על רצפה חלקה.

מְחֻלָּן*, ז, מי שמוחל וסולח תמיד.

מַחֲלָף, ז, (ר׳ מַחֲלָפִים*), סכין גדולה לבשר, חלף, סכין השוחטים.

מַחְלָפָה, נ, (ר׳ מַחְלָפוֹת, ס״ר מַחְלְפוֹת), מקלעת שער הראש, קווצת שער.

מַחְלָץ*, ז, אחד מכלי הבנאים והטיָּחים להדק בו את החמר או את הטיה.

מַחֲלֵץ°, ז, כעין מסמר להוציא בו הפקק מהבקבוק וכיו״ב.

מחלץ

מַחֲלָצָה, נ, (ר׳ מַחְלָצוֹת), בגד נקי וטוב לימי חג וכדומה.

מַחְלְצַיִם*, ז״ז, כלי להחלקת הטיח (בבנין).

מַחֲלֵק°, ז, כלי מלאכה של הסנדלר להחליק בו את קמטי העור.

מְחַלֵּק°, ז, (בחשבון), המספר שעל ידו מחלקים את המספר השני (מְחֻלָּק) לחלקים שוים.

מְחֻלָּק°, ז, (בחשבון), המספר שאותו מחלקים על ידי מספר שני (מְחַלֵּק) לחלקים שוים.

מַחְלָקָה, נ, הפרדה, הבדלה; *מחלקת, מריבה, ריב, התנגדות; חלק; °זן, מין; מדרגה; לשכה, כתה בבית ספר; סניף של מוסד וכדומה מיֻחד לאיזה עבודה.

מַחֲלֹקֶת, נ, (כ׳ מַחֲלָקְתִּי, ר׳ מַחְלְקוֹת, מַחֲלוֹקוֹת*), הבדלה, פעֻלת המבדיל והמחלק; סדור קבוץ לחלקיו; פלוגת אנשים; *מריבה, התנגדות, סכסוך, חלק מדבר; ריב ומדנים; פרוד הדעות בענין.

מַחֲלַת, נ, מין כלי זמר; *שם שׂדה.

מֵחָם*, ז, כלי לחמם בו מים על ידי פחמים שנותנים בצנור מיֻחד אשר בתוכו.

מחם

מַחֲמָאָה, נ, משמן החמאה; דברים חלקים ונעימים; °דברי חנופה.

מַחְמָאָה°, נ, מחבצת, כלי לחבץ בו חמאה.

מַחְמָד (ר׳ מַחֲמַדִּים, ס״ר מַחְמַדֵּי). **מַחֲמֹד**, (ר׳ מַחֲמֹדִים, ס״ר מַחֲמֹדֵּי) ז, תאוה לעינים, דבר נחמד לוקח לב.

מַחֲמִיר*, ז, שדרכו להוסיף אסורים וזהירות וחמרות בעשית דבר.

מַחְמָל, ז, דבר אהוב שהנפש חומלת וחסה עליו; משאת נפש, רעיון או ענין ששואפים לו בכל נפש.

מַחֲמָצָן*, ז, בּרֵכה לשרות בה לבָנים או בגדים לפני הכבוס.

מַחְמֶצֶת, נ, בצק מחמץ בשאור, חָמֵץ.

מְחַמֵּר*, ז, ר׳ חַמָּר.

מְחֻמָּשׁ°, ת, בעל חמש צלעות; שיש בו חמשה.

מֵחֲמַת*, מ״י, מפני־, מטעם; על ידי־.

מַחֲנֶה, זו״נ, (ר׳ מַחֲנוֹת גם מַחֲנִים), מקום חנות שירת נוסעים או קהל הצבא או קהל רועים; מקום שכונה ודירה; שַׁיָּרַת נוסעים; חיל, אנשי המלחמה, אנשי הצבא; קבוץ אנשים.

— מַחֲנַיִם, שני מחנות.

— מַחֲנִים, מקומות מושב פרוזים בלי חומה.

מְחַנֵּךְ*, ז, עוסק בחנוך וגדול ילדים.

מַחֲנָק, ז, מיתת חנק, חניקה.

מַחֲסֶה, ז, מקום מסתר, מפלט; מגן, איש או דבר שחוסים בו.

מַחְסוֹם, ז, סוגר לפה, זמם.

מַחְסוֹמִית*, נ, עצירה; חסום, הדוק.

מַחְסוֹר, ז, גרעון והעדר דבר נצרך; עֹנִי, ריש, דלות, עניות; ׳ מה שדרוש לצרכי איש, צֹרֶך.

מַחְסֹם°, ז, בלם הדרך, מחסום ומעצור לעוברים.

מַחְסָן*, ז, אסם, בית לצבור בו סחורות ודברים שונים.

מְחֻסְפָּס, ת, עשוי פצלות פצלות; לא חלק, מלא שרטות וגבנונים.

מְחַסֵּר°, ז, (בחשבון), המספר שאותו מחסרים ממספר שני (מְחֻסָּר).

מְחֻסָּר°, ז, (בחשבון), המספר שממנו מחסרים מספר שני (מְחַסֵּר).

מֶחְפָּצָה°, נ, כלי לשמר בו תכשיטים או חפצים יקרים.

מַחְפֹּרֶת*, נ, שדה שנעקרו עציו.

מַחְפֹּרֶת*, נ, מִכרה שחופרים להוציא ממנו מתכות או מלח וכדומה; החמר המוצא מהמִכרה; פרי אֲדָמָה מוצאים על ידי חפירה.

מחץ (מָחַץ, יִמְחַץ), פ״י, בקוע, שבור; רצוץ, פצוע, פגוע; הַשקע. **הִמָּחֵץ°**, הִפצע, היה לפצוע.

מַחַץ, ז, בקיע, פצע; *כלי חרס גדול לקבלת משקה; כלי לדלות בו.

מַחְצֵב, מַחְצָב*, ז, (ר׳ מַחְצְבִים), **מַחְצֵבָה°**, נ, מלאכת הוצב בהר; מקום שחוצבים משם אבנים; מחפֹּרת, מכרה, מקום שחופרים בו מתכות או מלח וכיו״ב.

מַחְצָבִ°, ז, מעדני הארץ, הדוממים המוצאים מן הארץ.

מְחִצָּה*, ר׳ מחיצה.

מֶחֱצָה, מַחֲצִית, נ, חצי, חלק אחד מדבר הנחלק לשנים בשוה.

— **מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה°**, לחצאים, לשני חלקים דומים ממש, חצי בדיוק.

מַחְצֵל*, ז, ר׳ מלחצים.

מַחְצֶלֶת*, נ, (ר׳ מַחְצָלוֹת*, מַחְצְלָאוֹת*), שטיח עשוי קש או קנה או גמא.

מְחַצֵּץ, ז, יורה בחצים.

מֶחְצָצָה°, נ, קסם לנקות בו את השנים.

מַחְצֵר (או: **מְחַצֵּר**), ז, תוקע בחצוצרה.

מחק (מָחַק, יִמְחַק), פ״י, מחוץ, בקוע, פצוע; *מחה, גרד והסר את הכתב; גרד שער מעור; הישר, עשה ישר וחלק; הסר מה שעולה מעל שפת המדה (בתבואה) בשעת המדידה. **הִמָּחֵק**, הוסר והגרד והמחה. **מַחֵק**, גרד מן־, הסר כן־.

מַחַק*, ז, (ר׳ מְחָקִים*), המקום הנמחק והנמחה בשטר וכדומה; מחיקה; מָחוֹק, כלי שמוחקים בו את המדות, מעבירים אותו על פני המדה הגדושה להסר את העֹדֶף.

מֶחְקָר, ז, (ס׳ מֶחְקַר, ר׳ מֶחְקָרִים, ס״ר מֶחְקְרֵי), עמק, מעמק, תעלומת דבר; °חקירה מדעית, דרישה, שאלה ודרישה לדעת דבר נעלם.

מָחָר, תה״פ, (ז), ביום השני, ביום שיבא אחרי היום הזה; ביום שיבא אחרי זמן.

— **לְמָחָר**, ליום השני.

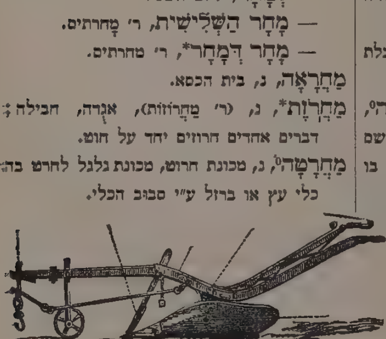
— **מָחָר הַשְּׁלִישִׁית**, ר׳ מָחֳרתים.

— **מָחָר דְּמָחָר***, ר׳ מחרתים.

מַחֲרָאָה, נ, בית הכסא.

מַחֲרֹזֶת*, נ, (ר׳ מַחֲרוֹזוֹת), אגֻדה, חבילה; דברים אחדים חרוזים יחד על חוט.

מַחֲרֵשָׁה°, נ, מכונת חרוש, מכונת גלגל לחרש בה: כלי עץ או ברזל ע״י סבוב הכלי.

מחרשה

מַחֲרִיב, ז, מהרס, מביא חרבן על־.

מַחֲרִיד, ז, מפיל פחד וחרדה.

מַחֲרֵשָׁה, נ, (כ׳ מַחֲרַשְׁתִּי, ר׳ מַחֲרֵשׁוֹת), כלי האכר הפולח ובוקע את האדמה; כלי למלאכת החורשים; כלי מלאכת חרש עץ ואבן; *מסרק, מגרדת.

מַחֲרֶשֶׁת, נ, (כ׳ מַחֲרַשְׁתִּי, ר׳ מַחֲרָשׁוֹת), כלי ברזל הפולח ובוקע את האדמה בחרישה, כלי החורש.

מָחֳרָת, תה״פ, (מִ־, ולפעמים: לְ־), ביום השני שאחרי היום שנדברו על אדותיו (בספור דבר).

מָחֳרָתַיִם*, תה״פ, היום שאחרי יום המחר.

מַחֲשָׁב°, ז, מחשבה (בפיוטי הספרדים).

מַחֲשָׁבָה, נ׳ (כ׳ מַחֲשַׁבְתִּי, ר׳ מַחֲשָׁבוֹת, ס״ר מַחְשְׁבוֹת), הגות לב, מזמה, עצת לב, כונה, מגמה; *דאגה, חששה.

— בַּעַל מַחֲשָׁבוֹת*, שקוע במחשבות הרבה, מתעסק במחשבות; °בעל תחבולות, מלא מזמות.

מַחֲשֶׁבֶת, נ, מזמה בחרשת מלאכה, אמנות.

מַחְשָׁךְ, ז, (ר׳ מַחְשַׁכִּים), מקום חשך, אופל.

מַחְשֹׂף, ז, גלוי, התגלות.

מְחָתָא־, מַחְתָּה־, נ, מכה, הכאת יד.

— בַּחֲדָא מַחֲתָא־, במכה אחת, במובן: בכלל אחד, בסדר אחד.

מַחְתָּא, נ, כלי לחתות בו גחלי אש; מספרַיִם למחש בהן את פחם הפתילה בנר; מקום לאסף את האפר במנורה.

— מַחְתָּה פְּרוּצָה*, נ, מחתה פשוטה ושטוחה שאין לה שפה מסביב.

מְחִתָּה, נ, הֶרס, שבר, צרה, אסון, פגע.

מְחֻתָּן*, ז, מְחֻתֶּנֶת*, נ, אנשים שבניהם השתדכו והתקרבו זה בזו קרבת חתון.

מְחֻתָּנוּת°, נ, קרבת האנשים שבניהם השתדכו זה בזו.

מַחְתֶּרֶת, נ, (ר׳ מַחְתָּרוֹת), פרצה חפורה מתחת לקיר בית; *מקום פתוח, פרץ, בקע.

מ״ט, ר״ת, מאי טעמא (מה הטעם, מה הסבה); מקח טעות.

מַטְאֲטֵא, ז, (כ׳ מַטְאַטְאִי, מַטְאֲטַאֲךָ, מַטְאַטְאוֹ, ר׳ מַטְאַטְאִים, מַטְאַטְאֵי), אגֻדת שבטים לפנות קרקע, בית או רחוב, מַכבד לכבד בו בית.

מַטְבֵּחַ, ז, (ר׳ מַטְבְּחוֹת), הרג, קטל; במה שעליה הורגים את הנדונים למיתה.

מִטְבָּח°, ז, חדר הבשול, מבשלה.

מַטְבְּחַיִם*, (בֵּית־), בית ששוחטים בו את הבהמות.

מַטְבִּיל°, ז, שמלאכתו להטביל ולהביא בברית דת הנוצרים; בשם זה קראו לאחד מאבות הכנסיה הנוצרית.

מַטְבֵּעַ*, ז, בית דפוס.

מַטְבֵּעַ*, זו״נ, (ר׳ מַטְבְּעוֹת*), חתיכת מתכת בעלת צורה קבועה, שיש לה מחיר קבוע; שמע איש; נֻסח, סדר שנקבע (בברכה, בתפלה וכדומה).

— מַטְבֵּעַ פְּסוּלָה*, מַטְבֵּעַ שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא*, מטבע שאין לו מהלכים בשוק, שאינו עובר לסוחר.

מִטָּה, נ, (ס׳ מִטַּת, ר׳ מִטּוֹת), ערש למשכב, כלי עשוי לשכב עליו; ספה, מטת מושב; הלוח, התבה או הארון שנושאים בהם את המת; אפריון, מעין כסא לשאת בו אדם; *צאצאים, זרע.

— נוֹשְׂאֵי הַמִּטָּה*, ז״ר, האנשים הנושאים את המת לקבורה.

מַטֶּה, ז, (ר׳ מַטִּים גם מַטּוֹת), מקל, בד; ענף; שבט, שוט; סמל ההכאה והרדיה; משען, מסעד; שבט, משפחה, צאצאי ראש בית אב אחד.

— הֶעָשָׂה מַטֶּה*, בטוי במובן: היה דומם בלי תנועה מפחד פתאם וכדומה.

מַטָּה, תה״פ, בתחתית דבר, בשפל, (הפך;

מעלה) ; בשפל המצב ; *ארץ, תבל, חלד.

— לְמַטָּה מ־, מִ־ וּלְמַטָּה, תחת (במקום); פחות (בזמן).

— אֹזֶן שֶׁל מַטָּה*, עַיִן שֶׁל מַטָּה*, במובן אזן האדם או עין האדם, בנגוד ל„של מעלה", במובן של האלהים.

מֻטֶּה, ז, הֶרֶס, מפלה ; אי סדרים, לא ישר ; עוות משפט, הטית משפט.

מֻטָּה, נ, מפרש, משלח, ממתח, התפשטות ; *הקרסול שבקצה האחרון של כנף העוף.

מְטַהֶרֶת*, נ, כלי או צנור למים צוננים להשטף בהם במרחץ לאחר הרחיצה.

מָטוּ", מָטוּתָא", ז, בקשה (נמצא ביחוד במבטא: בְּמָטוּ מִינָךְ ! בְּמָטוּתָא מִינָךְ ! — בבקשה ממך, אנא).

מַטְוֶה, ז, (ס׳ מַטְוֵה, כ׳ מַטְוִי), מלאכת מעשה שזירה, עשית חוטים מצמר או מכתנה ; החוטים הטויים.

מַטְוִיָּה°, נ, מכונה לטוית חוטים.

מָטוּתָא*, ר׳ מטו.

מַטְחֵן*, מִטְחָן*, ז, מחנה, בית רחים ; כלי למרס בו ענבים, זיתים וכדומה.

מטט*, הִתְמַטֵּט*, ר׳ מוט.

מְטֻטֶּלֶת*, מְטֻלְטֶלֶת*, נ, אנך, משקלת אנך, חתיכת ברזל או עפרת קשורה בחוט הנאחז בקצהו השני למעלה, שמשתמשים בו לבַוּן ישר הבנין; חתיכת מטלית מדלדלת; בד עם עלים מחבר לפרי; כר מלא מוכין ; °(בשעון קיר, במכונה וכדומה), כעין מקל מתכת ובקצהו כעין לוח או מטיל מתנועע הנה והנה ומניע את הגלגלים בשעון או במכונה וכדומה.

מטטלת.

מֶטַטְרוֹן*, ז, שם ראש מלאכי השרת באגדה ובפיוט, המלאך שר הפנים.

מְטִיל, ז, מוט, בד ברזל, בד למשא.

מַטִּיף°, ז, דרשן, נואם.

מְטַכְסָא*, ז, מְטַכְסָה*, נ, מין משי פשוט ועבה.

מְטֻלָּא*, ת, שיש בו טלאים (בגד או נעל).

מַטְלוֹן*, ז, מקום גלות, ששם עובדים הפושעים במלאכת המכרות.

מְטֻלְטָל*, ת, מבֻלבל, לא מסֻדר.

מְטַלְטְלִים*, מִטַּלְטְלִים*, ז"ר, חפצים, נכסים שיכולים להעבירם ולטלטלם ממקום למקום (בנגוד למקרקע — קרקעות ובתים).

מְטֻלְטֶלֶת*, ר׳ מטטלת.

מַטְלִיָּה*, מַטְלִית*, נ. (ר׳ מַטְלִיּוֹת*), סחבה, בלוי סחבות; חתיכת אריג שתולים על גבי בגד במקום שהוא קרוע; פלח, חתיכה; חלק אדמה.

מִטְמוּט*, ז, תנודה, תנועה; רעידה, כשלון.

מַטְמוֹן, ז, (ר׳ מַטְמוֹנִים, ס"ר מַטְמוֹנֵי או מַטְמֻנֵי), אוצר טמון ונסתר; מתכיות טמונות באדמה ; *מקום נסתר ונעלם.

בְּמַטְמוֹנִים*, בסתר, בחשאי.

מַטְמוֹנִית*, נ, (בְּ־), בסתר, במחשך (הפך מן : בְּפַרְהֶסְיָא).

מַטְמוּרָה°, נ, חפירה עמוקה באדמה לאצר בה את התבואה ; הדבר השמור והטמור.

מִטְמֵט*, פ"י, הֵמעד; הגד, הנע. הִתְמַטְמֵט*, התפרר, התמעט, היה לחלקים דקים מאד.

מַטְמֹנֶת*, נ, אוצר שמור; מקום נסתר ונעלם.

מִטְמַע*, ז, מה שנטמע והתבולל בתוך דבר.

מַטָּע, ז, (ס׳ מַטַּע, ר׳ מַטָּעִים, ס"ר מַטָּעֵי), שתילת עצים, נתינת גרעין או ענף עץ או שְׁתִיל בארץ כדי שיצמח ממנו עץ.

מַטָּעָה*, נ, מטע, שתילת עצים ; °ככר גדולה שזורעים או שנוטעים בה.

מְטֻעָם*, ת, שטעמו ממנו.
מַטְעָמָה*, נ, מאכל נעים משיב נפש.
מַטְעַמִּים, מַטְעַמּוֹת, ז"ר, מאכלי תאוה, מאכלים ערבים לחך.
מַטְעֶמֶת*, נ, דבר שאדם טועם להכיר את טעמו בלבד מבלי כַוָּנת אכילה.
מִטְעָן*, ז, משא שהנוסע לוקח אתו לדרך, כבֻּדָּה.
מַטַּעַת*, נ, נטיעה, איכות נטיעת המטע.
מִטְפַּחַת, נ, (ר' מִטְפָּחוֹת), סודר רחב ששמים על הכתפים; חתיכת אריג ששמים על הראש או על הצואר; *תכריך ספרים; ילקוט לשים בו ספרים ומחברות וכדומה; מגבת, חתיכת בד לנגב בה הידים והפנים.
— מִטְפַּחַת הַסַּפָּרִים*, נ, כעין סנור ששמים הספרים על המסתפרים לקבוץ השערות.
מְטֻפָּל*, ת, מלא עד להכביד; [0]מי שבני משפחתו רבים.
מְטַפְּסִים[0], ז"ר, מין בבעלי החיים המטפסים על העצים; מיני הצמחים המשתרגים ומטפסים ועולים למעלה.
מָטָר, ז, (ס' מְטַר, ר' מְטָרוֹת, ס"ר מִטְרוֹת), גשם, יורה, נטפי המים היורדים מן העננים אשר בשמים.
— מָטָר סוֹחֵף, גשם חזק.
— כְּמָטָר בַּקָּצִיר, משל לדבר שבא לא בזמנו.
(מטר) הֻמְטַר, היה רטוב מגשם. הִמְטִיר, הגשים, הוריד גשם; הֻרטב בגשם.
מַטָּרָה, נ, (ס' מַטְּרַת, ר' מַטָּרוֹת, ס"ר מַטְּרוֹת), משמר, בית כלא, בית אסורים; ציון מוצב למורים בקשת או ברובה לכונן אליו חציהם או כדוריהם; [0]תכלית, תעודה.
מַטְרוֹנָה*, מַטְרוֹנִית*, נ, אשה חשובה ונכבדה, שָׂרָה (ביחוד גבירה רומית).
מַטְרוֹפּוֹלִין*, נ, עיר הבירה.
מַטְרִיד*, ז, כדון הצָּדים; שפוד קטן.
מִטְרִיָּה[0], נ, כעין סככת גג שנושאים ביד להתכסות בגשם והיא מתקפלת סביב למקל התקוע ונפתחת לרצון נושאה.
מְטֹרָף*, ת, שאבדה דעתו, שהשתגע, שיצא מדעתו.
מַטַּרְפְּסָא˝, ז, מה שמגיע לאיש וביחוד ענש, (נמצא ביחוד במבטא: פלוני שָׁקִיל לְמַטַּרְפְּסֵיה; כלומר: פלוני קבל חובו, בא עליו הענש שהיה ראוי לו).
מַטְרְקָא˝, ז, שבט להכות בו, שבט שמשתמשים בו החַמרים.
מַטַּרְתָּה*, נ, חיל המשמר; משמר; כיס עור גדול.
מִי, מ"ג לשאלה, כנוי להחי הבלתי נקוב בשמו בין יחיד ובין רבים; אחד; יהיה מי שיהיה; יבוא גם להקטנת ערך˝; יבוא גם בהוראת שלילה; *בעת, כאשר; האם? האמנם?
— מִי הוּא? מִי הוּא זֶה? להפלגת השאלה וההתפלאות.
— מִי וָמִי, מי הוא זה?
— מִי יִתֵּן, הלואי.
מֵי ר' מים.
מ"י ומ"י, ר"ת, מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחיקוך.
מִינּוֹ*, ר' מנו.
מִיַּד*, מלה להורות הזמן הקרוב והתכוף בלי הפסק.
מִידֵי˝, מג"ס, איזה דבר; האם?
— לֹא מִידֵי˝, שום דבר, אפס ואין.
מְיֻדָּע, ז, ידיד, מכר, רֵע.
מִיהָא˝, מִיהַת˝, מ"ח, בכל אפן, איך שיהיה.
מִיהוּ*, מ"ח, אבל; בכל זאת, עם כל זאת, לפחות.
מִיּוּן[0], ז, סדור העצמים למיניהם.
מְיֻזָּן, ת, רב התאוה לנקבה (סוס וכדומה).
מְיֻחָד*, ת, נועד, מוכן; נבדל ונפרד מאחרים.

— שֵׁם הַמְּיֻחָד, שם אלהים.

מֵיחוּשׁ*, ז, הרגשת מכאוב; כאב, מדוה.

מִיחַם*, ר׳ מחם.

מְיֻחָס*, ת, מבני מרום עם הארץ; בן אבות נכבדים; נכבד ונשוא פנים; נבדל לטוב מ־; °שיש לו זכויות מיֻחדות.

מַיִט*, ז, נפילה, כשלון, מוט.

מֵיטָב, ז, (ס׳ מֵיטַב), היותר טוב, המֻשבח, הנבחר; החלק הטוב.

מִיכָאֵל, שם מלאך המגן לעם ישראל.

מִיכָה*, נ, ירידה מִנכסים, מַכּוּת.

מִיכָל, ז, נהר יורד מן ההרים; מקוה מים.

מִיל*, ז, מרחק של אלפַּיִם אמה; האבן המֻצבת בדרך בקצה כל מיל.

מֵילָא°, מ״ק, יהי כן.

— מִמֵּילָא*, מעצמו, מאליו.

מְיַלֶּדֶת, נ, אשה עוזרת לנשים בעת לדתן.

מִילָה*, נ, כריתת בשר הערלה; אבר הזכרות שנמול.

מֵילָה*, נ, מין עץ סרק גדול[1]; אחד ממיני האלון הנותן את העפצים.

מִילָל*, ת, אמלל, מסכן, לא מצליח.

מִילָן*, ז, דיו.

מֵילַת*, נ, צמר נקי; משי.

מִילַת*, ז, החלק התחתון התפוח שבתנוך האזן.

מַיִם, ז״ר, (ס׳ מֵי, מֵימֵי, כ׳ מֵימַי), הנוזל הידוע הנמצא בבטן האדמה, בנהרות, בנחלים, בימים ובבארות שאין לו לא צבע, לא ריח ולא טעם (והוא אחד מארבעה היסודות של העולם לפי הנחת הקדמונים) ומשמש למשקה העקרי של בעלי החיים, (הרכבה הכימית של המים היא חלק אחד חמצן ושני חלקים מימן); מטר, גשם; דמעות; לחות, מיץ; *השתנה.

— מֵימֵי אָנוּ שׁוֹתִים*, אנו לומדים תורה מפי פלוני, אנו לומדים תורת פלוני.

— מַיִם אַחֲרוֹנִים*, נ, נטילת הידים אחרי האכילה לפני ברכת המזון.

— מֵי אָפְסַיִם, מים לא עמוקים.

— מֵי אֵפֶר*, ז״ר, בֹּרִית, מים מעֹרבים באֵפר לכבוס לבגים וכדומה.

— מֵי גְפָנִים*, ז״ר, עסיס גפנים.

— מֵי גְשָׁמִים*, ז״ר, המים שירדו מהעננים.

— מֵי דְבַשׁ*, ז״ר, משקה עשוי ממים מבֻשלים עם דבש וכשות.

— מַיִם דְלוּלִים*, ז״ר, מים לא עמוקים.

— מֵי חַטָּאת, ז״ר, מי אפר הפרה (האדמה) לטהרת הטמאים.

— מַיִם חַיִּים, ז״ר, המים הנובעים מהמקור, מהמעין.

— מֵי חָלָב*, ז״ר, קום, נסיוב החלב.

— מַיִם מְגֻלִּים*, מים שלא כסו אותם ונחש היה יכול לשתות מהם.

— מַיִם מְהַלְּכִים*, ז״ר, מים זורמים ושוטפים ונושאים בכח זרמם אניות וכדומה.

— מֵי מֶחְצָבִים°, ז״ר, מים שיש בהם טבע המחצבים השונים.

— מַיִם מְכַזְּבִים*, ז״ר, מים המתיבשים בעת האביב.

— מֵי מֶלַח°, ז״ר, מים מעֹרבים במלח רב.

— מֵי מָתְנַיִם, ז״ר, מים לא עמוקים המגיעים עד המתנים.

— מֵי נִדָּה, ר׳ מי חטאת.

— מֵי נֹחַ, (במליצה), כנוי למי המבול שהיו בימי נח.

— מֵי פֵּרוֹת*, ז״ר, עסיס של פרות.

— מֵי רֹאשׁ, ז״ר, מים מרים; ארס.

---

[1] מילה, Ясень, Eschenbaum, frêne, ash-tree

— מַיִם רִאשׁוֹנִים*, ז"ר, נטילת הידים לפני האכילה.

— מֵימֵי־, מֵי רַגְלַיִם, ז"ר, שתן.

— מֵי שָׂחוּ, ז"ר, מים שאפשר לשחות בהם.

— מַיִם שֶׁלָּנוּ*, ז"ר, מים שעמדו בכלי כל הלילה.

— מֵי שְׁפִיכוּת*, ז"ר, מים שאינם ראוים לשתיה, שופכים.

— מֵימוֹת*, ז"ר, ר' מים.

— בָּאוּ מַיִם עַד נָפֶשׁ, מבטא משל לאמר: הצרה רבה מאד שאי אפשר עוד לסבל.

— מִשְׂרְפוֹת מַיִם, מקום שעושים שם מלח ממי הים.

— הָיָה הַלֵּב לְמַיִם, פחוד מאד.

— נִשְׁפְּכוּ מַיִם עַל בִּרְכֵּי־*, פלוני השתין מרב בהלה ופחד.

— בֵּית הַמַּיִם*, ז, חדר להשתין בו.

מֵימִי°, ת, שטבע מים לו.

מֵימָן°, ז, החמר האדי המוליד את המים.

מְיֻמָּן*, ת, אשר לצד ימין; זריז, מהיר.

מֵימָר*, מֵימְרָא*, ז, מלה, דבור; מאמר מבטא.

מִין, ז, סוג, מפלגה, מחלקה מיחדה (המין נחלק לזנים) *כופר, בוגד בדתו; אפן, דרך; מין החי (זכר ונקבה); ר' מִן.

— כְּמִין*, תה"פ, דומה ל־.

— לְמִינוֹ, לְמִינֵהוּ, וכיו"ב, כולל המינים של עצם אחד.

— בִּרְכַּת הַמִּינִים*, הברכה הי"ב בתפלת שמונה עשרה.

— חֲמִשָּׁה מִינִים*, חמשה מיני תבואה הנקראים בשם דגן: חטה, שעורה, כסמת, שיפון ושבלת שועל.

— שִׁבְעַת הַמִּינִים*, שבהם השתבחה א"י: חטה, שעורה, גפן, תאנה, רמון, זית ודבש (תמרים).

מַיֵּן°, פ"י, סדר עצמים למיניהם.

מִינוּת*, נ, כפירה, בגידה בדת.

מֵינִיקוֹת*, ז, פעלת המינקת את הילד בשדיה.

מֵינֶקֶת, נ, (כ' מֵינַקְתִּי, ר' מֵינִיקוֹת), האשה הנותנת את שדיה לילד למץ חלב; אומנת, מחנכת; *משאב, משאבה, קנה חלול ששמים ראשו האחד בנקב חבית ומוצצים בפה מראשו השני והמשקים יוצאים דרכו.

מְיַסֵּד*, ז, איש שיסד וכונן איזה דבר.

מֵיסַךְ, ר' מסך.

מְיֻעָד*, ת, מוכן, מזומן.

מִיץ, ז, דחיקה, כבישה; עסים, הנוזל היוצא מן הפרי אם יסחטו אותו; *לחות, לֵחַ.

(מיץ*) מַיֵּץ*, מצמץ, קרוץ בעינים.

מִיצָה*, נ, הקשר של הצמחים, הקשר של פרקי הקש, כעין תפיחה קשה בולטת קצת בקנה של התבואה.

מֵירוּג* (מֵרוּג*), ז, אסף פרי הגנה קמעא קמעא ולא בפעם אחת.

מֵישׁ*, ז, מין עץ[1].

מְיֻשָּׁב*, ת, מלא מנוחה, שאנן, שלאנן, שלו; אזרח היושב במקומו.

מְיֻשָּׁב*, תה"פ, בשבתו, במצב ישיבה; בר דעת, בר דעת נכונה.

מִישׁוֹר, ז, מקום ישר בלי רמות ועמקים; ישר, צדק; אמת, רוח נכונה, תם לב.

— בְּמִישׁוֹר, תה"פ, בישר וצדק.

מֵישָׁר*, ז, תלם בקו ישר, ערוגה ישרה; מישור.

מֵישָׁרִים, ז"ר, ישר, ארחות צדק וישר; דברי אמת וצדק; דרך ישרה; תה"פ, בישר, באמונה, בתם לב.

---

1) מיש боярышник Mehlbeerbaum, alisier, hawthorn

מִית˝, ר' מות.

מִיתָה*, נ, (ר' מִיתוֹת*), מות, תֹּם ימי החיים.

— **מִיתָה חֲטוּפָה***, נ, מיתה פתאומית.

— **מִיתָה מְשֻׁנָּה***, נ, מָות לא טבעי.

— **מִיתַת עַצְמוֹ***, נ, מָות טבעי.

— **אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין***, ארבעה מיני המיתה שאפשר לשופטים לדון בם את האשמים (סקילה, שרפה, הרג וחנק).

מִיתוּתָא˝, נ, מיתה (במשל: „אִי חַבְרוּתָא אִי מִיתוּתָא", לאמר: או לחיות בחברה או למות).

מֵיתָר, ז, (ר' מֵיתָרִים, ס"ר מֵיתְרֵי), חבל, כבל, פתיל; חבלי האהל שבסופם היתדות שתוקעים באדמה; חוט הקשת, חוטי הכנור ויתר כלי זמר; *החלקים המקשרים את השרירים; °(בהנדסה) הקו הישר המאחד את קצות הקשת בעגול.

מְיֻתָּר*, ת, נוסף ויותר על הצרך.

מָךְ, ז, (ת'), עני, דל; *נדכה, שפל רוח.

מ"כ, ר"ת, מעלת כבודו; מנוחתו כבוד.

מַכְאוֹב, ז, (ר' מַכְאוֹבִים גם מַכְאוֹבוֹת), כאב, מדוה, חלי; מכה, מהלומה; יסורים, צרות ופגעים.

מַכְאִיב, ת, מסב יסורים ומכאובים.

מַכְבֵּד*, ז, (ר' מַכְבֵּדוֹת*), מטאטא, אֲגֻדַּת שבטים לנקות בית וכדומה; ענף התמר שבו נתונים הפרחים והפרי.

מְכֻבָּד, ת, נכבד, שמכבדים אותו.

מכבי˝, ר"ת, מי כמך באלים ה'; *שם לבני משפחת הכהנים מזרע מתתיהו החשמונאים; °שם לחברות של התעמלות בימינו.

(מַכְבִּיר) לְמַכְבִּיר, תה"פ, לרֹב, הרבה מאד.

מַכְבֶּנֶת*, נ, (כ' מַכְבַּנְתִּי*), מחט של השער; מין כיס עשוי מעשה רשת לאסף בו שערות הראש (לנשים).

מַכְבֶּסָה°, נ, (כ' מַכְבַּסְתִּי°), בית כביסה.

מַכְבֵּר, ז, (ר' מַכְבְּרוֹת*), מטפחת מעשה רשת; *כברה, נפה.

מִכְבָּר, ז, (ס' מִכְבַּר, ר' מִכְבָּרִים), שבכה, מקלעת מעשה רשת, סורג.

מַכְבֵּשׁ*, ז, כלי לכבש בו דבר (עצים ליבשם, בגדים מְכֻבָּסִים לגהצם וכדומה); מועקה.

מַכְבֵּשָׁה*, נ, בית שבו כובשים פרי או ירקות או בשר וכדומה.

מִכְּדֵי*, תה"פ, הלוא; אחרי אשר.

מַכָּה, נ, מחי, מהלומה, פעֻלת המכה; נגף; פצע, חבורה; כל מין פורעניות; מפלה במלחמה; *צרה, יגון.

— **מַכַּת בְּכוֹרוֹת***, המכה האחרונה בעשר המכות שבאו על המצרים לפני צאת בני ישראל מארצם.

— **מַכָּה מְהַלֶּכֶת***, **מַכַּת מְדִינָה***, נ, מכה כללית, מכה של רבים.

— **מַכַּת מַרְדּוּת***, נ, מכת ענש על מרד.

— **מַכּוֹת***, שם מסכת בתלמוד בסדר נזיקין, העוסקת בדיני המלקות לעוברי עברות.

מִכְוָה, נ, מקום כויה בעור, צרבת אש.

מָכוֹךְ*, ז, סירת הארג, בַּכְיָר.

מָכוֹן*, ז, (ר' מְכוֹנִים) מקום (בדבור המליצי); מעמד, בסיס, מקום מוסד; *שם הרקיע הששי, ר' שמים.

מְכַוֵּן*, ז, מכבש מהדק על ידי ברג לישר בו עצים וכיו"ב.

מְכֻוָּן*, ת, מדיק, שאין בו לא יותר ולא פחות; עומד ממול˝; שיש בו כונה.

מְכוֹנָה, נ, מסד, כן, בסיס; *סוגר, כלוב; °מין כלי מלאכה מרכב מאברים על ידי ברגים או גלגלים ושטחים שונים באפן שיוכלו לעשות בו מלאכות שונות.

מְכוֹנִית°, נ, (ר' מְכוֹנִיּוֹת°), עגלה עם מכונה בקרבה להסיע אותה על ידה בלי סוסים וכדומה.

מְכוֹנָן*, ת, שכונו אותו.

מְכוֹנָן°, ז, איש עוסק במכונות, איש יודע לתקן מכונות.

מבוער, ר׳ מבֹעָר.

מְכוֹרָה, מְכוּרָה, נ, ארץ מולדת; מקום דבר, מוצא דבר.

מַכּוֹשׁ*, ז, כלי האכרים לעקר בו את העשבים הרעים; פעם שדופקים בו בדלת; מכה, מחי; הכאת המכוש; זוג הפעמון, גיל; כלי להכות בו על דבר; כלי יד שהכובס מכה בו על הלבנים, מזור, מדף.

מַכּוּשִׁית°, נ, פסנתר, מין כלי זמר ידוע עם מנענעים [1]).

מכולת, ר׳ מכלת.

מָכוּת*, נ, עניות, דלות; ענוה.

מִכְחָל*, מַכְחוֹל*, ז, בדיד ששמים בו אבק כחל וסרק לכחל את העינים; °ציצית שער לצבע בה.

מְכַחֵשׁ*, ז, שקרן, כזבן.

מַכִּיר, ת, מודע, מכר, מְיֻדָּע; יודע; מְכַבֵּד לטוב.

— **מַכִּיר טוֹבָה***, ז, זוכר את הטוב שעשו לו, (ההפך: כְּפוּי טוֹבָה).

מְכִירָה*, נ, פעלת המוכר, מסירת דבר לאחר בכסף.

מכך (מָכַךְ, יָמֹךְ), פ״ע, גוע, הֻמַּק, הֻמַּס. הִמֹּךְ, התמוטט, נפול. מַכְמַךְ*, ר׳ מכמך. הֻמַּךְ, הֻשלך לארץ.

מְכֻכָּב°, ת, מכסה כוכבים, שיש בו כוכבים.

מַכָּל*, ז, נכל, רמיה; זיוף; מנופת, לכלוך.

מִכְלָאָה, מִכְלָה, נ, גדרת צאן, רפת לצאן.

— **מִכְלוֹת זָהָב**, זהב סגור, זהב טהור כלו.

מַכְלֵב°, ז, איש התופר תפירות גסות ורחוקות זו מזו כדי לשים צורה לבגד.

מְכֻלֶּה*, ת, שבא עד קצו, עד תמו.

מִכְלוֹל, מַכְלוּל, ז, בגד פאר, בגד תפארת.

מִכְלָל, ז, שלמות, תַּכלית השלמות.

מְכֻלָּל*, ת, הנחשב בתוך־; °משֻׁכלל, שהוא בתכלית השלמות.

מִכְלָלָה°, נ, בית מדרש גבוה לכל המדעים.

מַכֹּלֶת, נ, מאכל, מזון, מחיה.

מְכִילְתָּא*, נ, מדה, כלי למד בו; קבץ למדות ולכללים שהתורה נדרשת בהם; אחד המדרשים לספר שמות שחבר ר׳ ישמעאל.

מַכְמוֹר, ז, (ר׳ מַכְמוֹרִים), רשת, מלכדת.

(מכמך*), הִתְמַכְמֵךְ*, הִלחץ, הִמָּעֵך.

מִכְמָן*, ז, (ר׳ מִכְמַנִּים), מטמון, אוצר שמטמינים בו דברים יקרי ערך; *מארב.

מִכְמָר, ר׳ מכמור; *חמום, פעלת המחמם וכומר דבר.

מִכְמֶרֶת, מִכְמֹרֶת, נ, (כ׳ מִכְמַרְתִּי, ר׳ מִכְמָרוֹת, ס״ר מִכְמְרוֹת), רשת, רשת קטנה של דיגים.

מְכַנֶּה°, ז, (בחשבון), המספר שמתחת לקו בשברים, המספר המכַנה את חלק השבר, (לעליון קוראים „מוֹנֶה").

מַכְנִים (־אוֹרְחִים*), מקבל אורחים אל ביתו בסבר פנים יפות.

מַכְנִים וּמוֹצִיא*, ר׳ כנס.

מִכְנָס*, ז, מה שאדם אוצר למחית ביתו וכיו״ב.

— **בֵּית מִכְנָס***, ז, החלק התחתון של המרדה שבו מכניסים את יד המרדה.

מְכֻנָּס*, ת, מקֻבץ ונאסף יחד, לא פזור (הפך: מפֻזר).

מִכְנָסָה*, נ, הכנסה; כניסה.

מִכְנָסַיִם, ז״ז, בגד תחתון מכסה את השוקים והירכים.

מֶכֶס, ז, (ר׳ מְכָסִים גם מִכְסָאוֹת*), מתת, תרומה בשעור קצוב; מס, מה שמשלמים לממשלה חלק ידוע מערך דבר.

— **בֵּית הַמֶּכֶס***, ז, בית ששם גובים את המכס.

מִכְסָה, נ, שעור קצוב, מספר ידוע; תרומה לפי ערך דבר; חשבון.

מִכְסֶה, ז, (ר׳ מִכְסָאוֹת*), צפוי; יריעה לכסות בה.

מְכַסֶּה, ז, ספון האניה; בגד, שמלה; החֵלב המכסה את הקרבים.

---

[1]) מכושית Фортопіано, Fortopiano

מִכְמָס*, ז, מקום חיות רעות; מקום מסֻכן מאד.

מְכְסָן*, ז, פקיד על המכס, גובה המכס.

מכ"ע, ר"ת, מכתב עתי, (עתון).

מְכֹעָר* ת, לא יפה, לא יאה, מאוס.

מִכְפֶּה*, ז, ר' מקפה.

מַכְפִּיל°, ז, (בחשבון), המספר שבו מכפילים מספר שני (נכפל).

מַכְפֵּלָה°, נ, (בחשבון), המספר היוצא מכפל מספר אחד על השני.

— מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, מְעָרַת שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה, נ, מקום קברות האבות ונשיהם על יד חברון.

מְכֻפְתָּר°, ת, רכוס בכפתור.

מכר (מָכַר יִמְכֹּר), פ"י, המר דבר בכסף או בדבר השוה בערכו; מסור דבר לאיש וקבל מחירו כסף; מסור, סגור. הִמָּכֵר, הִנָּתֵן במחיר דבר או כסף; הִמָּסֵר לידי זר; מכור עצמו. הִתְמַכֵּר, מכור את עצמו; התמסר בלב וברוח לדבר.

מֶכֶר, ז, (כ' מִכְרִי), מחיר, דמי דבר הנמכר; סחורה עומדת להמכר; מחיר; *מכירה, פעֻלת המוכר; קניה, פעֻלת הקונה.

מַכָּר, ז, מודע, קרוב, ידיד; זבין, איש שרגילים למכר לו או לעסק אתו.

— וְכִי יֵשׁ מַכָּר לֶעָנִי*, בטוי ירושלמי במובן: גם „לרעהו ישָּׂנא רש", לאמר: מן העני מתרחקים כלם.

מִכְרֶה, ז, (ר' מִכְרוֹת°), חפירה, בור; °חפירה בעמקי האדמה להוציא משם מתכת וכיו"ב.

מְכֵרָה, מְכֹרָה, נ, קרבה, קרבת משפחה; התחברות; תחבולת רמיה.

מַכְרִיז*, ז, כָּרוֹז, מודיע לקהל בקול רם דבר פקודה וכדומה.

מַכְרִיעַ°, ז, האיש המחליט כדעת צד אחד נגד הצד השני; הדבר הגורם להחלטה בדעה לאחד מהצדדים; °משקל בשיר (—◡—).

מַכֹּשׁ*, ר' מכוש.

מכ"ש, ר"ת, מכל שכן.

מִכְשׁוֹל, ז, מוקש, נגף, דבר המונח בדרך והעוברים נכשלים בו.

— מִכְשׁוֹל לֵב ז, נֹחם, חרטה, התחרטות.

מַכְשִׁירִים*, ז"ר, כלי מלאכה; אמצעים להכנת דבר; מה שנצרך להשגת דבר.

— מַכְשִׁירִין*, שם מסכת בסדר טהרות.

מַכְשֵׁלָה, נ, מכשול, כשלון, נגף, מוקש.

מְכַשֵּׁף, ז, (ר' מְכַשְּׁפִים, נ, מְכַשֵּׁפָה, ר' מְכַשְּׁפוֹת), קוסם, קסם, אשף, עושה בלהטים.

מְכַשְּׁפוּת*, נ, עסק המכשף, כשוף.

מכת, ר"ת, מעלת כבוד תורתו, ר' מעלה.

מִכְתָּב, ז, (ס' מִכְתַּב, כ' מִכְתָּבִי, ר' מִכְתָּבִים, ס"ר, מִכְתְּבֵי), ספר, אגרת; כתיבה, פעֻלת הכותב.

— מִכְתָּב חוֹזֵר°, ז, מכתב עובר מאיש לאיש, מכתב שמפרסמים בנסחאות רבות ושולחים לאנשים בני חברה אחת וכיו"ב.

— מִכְתָּב עִתִּי°, ז, עתון, גליון או מחברת היוצאים לעתים קבועות.

מַכְתֵּב*, מִכְתֵּב*, ז, חרט אבן לכתב בו על לוח; עט מתכת שבראשו האחד „הכּוֹתֵב" כותבים ובראשו השני „המוחק" מוחקים את הכתוב.

מַכְתֵּבָה°, נ, הספסל ושלחן הכתיבה של תלמידי בית הספר; שלחן העשוי לכתחלה לכתיבה.

מְכִתָּה, נ, (ס' מְכִתַּת־, כ' מְכִתָּתִי), שבירה, הריסה; שברי כלי חרס, רסיסי כלי שבור; מקום ששם כותתים שברי כלי חרס לאבק חמר לבנין.

מַכְתִּיר*, ז, תאר לנשיא הסומך את החכמים.

מִכְתָּם, ז, שיר כתוב לזכרון איזה מקרה; °שיר קצר בסשל הכמה; משל חכמה.

מַכְתֵּף*, ז, ר' כָּתֵף.

מַכְתֵּשׁ, ז, (כ' מַכְתְּשִׁי), כלי שכותשים בו,

מכתש

מדוכה; משקע באדמה, בקעה קטנה; *כלי ענוי.

מַכְתֶּשֶׁת*, נ, מכתש.

מ״ל, ר״ת, מנא לן? מאין לנו?

מלא (מָלֵא, יִמְלָא), פעו״י, הכיל בתוכו בכלו עד אפס מקום; כנוס אל כל רתוכו של דבר; (־זְמַן), שלום, תם, הגמר הזמן הקבוע; השלם זמן; מעוך, פרוך. הִמָּלֵא, אצור בכל תוכו; שלום; תם (זמן); שבע, היה שבע; היה כבד בנכסים; המעך והפרך. מִלֵּא, תת דבר בתוך דבר שני עד אפס מקום בו; הַרוה, השבע; השלם (זמן); שים בתוך, שַׁבֵּץ; אסוף קהל גדול; קים הבטחה; שאוב מים, דלה; דקור. מֻלֹּא שֻׁבּוֹץ. הִתְמַלֵּא, התאסף, התקבץ; הִמלא.

— מָלוֹא לֵב, הרהיב עֹז.

— מִלֵּא יַד, הַקדש וחנך לאיזה עבודה; *נתון יפוי כח, נתון כח והרשאה.

— מִלֵּא יָד בְּקֶשֶׁת, מתוח את מיתר הקשת.

— מִלֵּא אַחֲרֵי־, היה מסור ל־; עשה רצון המצוה.

— מִלֵּא מָקוֹם*, היה במקום־.

מָלֵא, ת, רב בכמותו; כנוס בכל חלל מקום ריק, מכיל כלו מבלי חסר גם מעט (הפך: ריק); נשרף, נפרך; *(חודש) שיש בו שלשים יום.

— כֶּסֶף מָלֵא, כסף בשלמות בלי החסיר אף מעט.

— מְלֵא יָמִים, זקן, ישיש.

— מִקְרָא מָלֵא*, ז, מקרא מפורש, מקרא כתוב מפורש.

— בְּפֶה מָלֵא*, בפרוש, בלי השאר כל פקפוק.

מָלֵא, ז, קהל, המון (ירמיה י״ב ו׳).

מְלֹא, תה״פ, הכל, בלי חסר דבר.

מְלֹא, ר׳ מלוא.

מְלֵאָה, נ, ר׳ מלואה.

מְלֵאָה, נ, כלל תבואת השדה והכרם; כנוי מליצי ליין; *התפתחות שלמה, שלמות.

מְלֵאָה, ת״נ, מכילה בתוכה כלה; הרה, מְעֻבֶּרֶת; השופע ביקב (יין); בשלה (תבואה).

מַלְאָה*, ת, מיעף, מיגע.

מְלַאי*, מְלָי*, ז, סחורה שבחנות; מעות קדימה לקנית סחורה; ראש השבלת המלא זרעונים.

מִלֻּאִים, ר׳ מלואים.

מַלְאָךְ, ז, (ס׳ מַלְאַךְ, כ׳ מַלְאָכִי), מי שתפקידו ללכת בשליחות אדוניו; שליח, ציר; עצם רוחני שליח ה׳.

— מַלְאַךְ הַמָּוֶת*, ז, עצם רוחני הממנה על הַמָּוֶת, המלאך הממית.

— מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת*, ז״ר, משרתי עליון, משרתי שמים.

— מַלְאֲכֵי חַבָּלָה*, מַלְאֲכֵי שָׂטָן*, ז״ר, המלאכים, המיסרים את נפש החוטא בשאול תחתיה אחרי המות.

— אֶתְמוֹל מַלְאָךְ וְהַיּוֹם שׁוֹטֶה*, מבטא במובן: הלוך וירוד.

מְלָאכָה, נ, (ס׳ מְלֶאכֶת, כ׳ מְלַאכְתִּי ר׳ מְלָאכוֹת, ס״ר מַלְאֲכוֹת), פֹּעַל כפים, עבודת הידים; עשית כלים ועצמים שונים מחמרים שונים; אמנות; ענין, עסק; עבודה; רכוש, קנין; מקנה; צאן ובקר, עדרים; מטלטלים, נכסים שיכולים להעבירם ממקום למקום; חכמה, ידיעה (מלאכת ההגיון, הרפואה וכדומה).

— אַב מְלָאכָה*, ר׳ אב.

— בַּעַל מְלָאכָה*, ז, אומן; מוסר עבודה לפועלים.

— מְלֶאכֶת מַחְשֶׁבֶת, נ, מלאכת חרש חכם, אמנות, עבודה בהגות לב.

— מְלֶאכֶת עֲבוֹדָה, נ, עבודה קשה וכבדה, המאריכה זמן רב.

— הַיּוֹם קָצָר וְהַמְּלָאכָה מְרֻבָּה*, משל עממי לאמר: חיי האדם קצרים לעֻמת המעשים שעליו לעשות.

מַלְאָכוּת, נ, (ס׳ מַלְאֲכוּת־), שליחות, משלח; חבר צירים, קהל מלאכים; טבע, איכות ודמות מלאך; °כהֻנת ציר ממלכה בעיר הבירה של ממלכה אחרת.

מְלָאכוּתִי°, ת, הנעשה בידים ולא טבעי.

מְלָאכוּתִיּוּת°, נ, טבע דבר שהוא עשוי מלאכותי ולא טבעי אמתי.

מְלָאפוּם°, ז, שם הנקודה וּ או וֻ.

מִלֵּאת, נ, המקום הקבוע למשבצת אבן חן, מסגרת.

מַלְבֵּדָה°, נ, בית מעשה לבד.

מַלְבּוּשׁ, ז, בגד; ערך בגדים, חליפת בגדים.

מַלְבֵּן, ז, (ר׳ מַלְבְּנוֹת), דפוס ללבן לבנים; כבשן, תנור לשרפת לבנים; *בסיס, כן; תלם, ערוגה מרֻבעה; כלי עם בית קבול לכתש בו גרעינים; טבלא מרבעת; מסגרת.

— מַלְבֵּן שֶׁל כִּסֵּא*, ז, המושב שבכסא.

— מַלְבֵּן הַמִּטָּה*, ז, הרבוע ששמים עליו המזרן או המסרג.

— מַלְבֵּן הַפֶּתַח*, ז, המשקוף, המפתן ושתי המזוזות.

— מַלְבֵּן הַשֻּׁלְחָן*, ז, ארבעת הדפנים של השלחן בלי הדף שעליו.

מִלְּבַר*, תה״פ, מחוץ; שאינו בא בחשבון (למשל: שליש מלבר מאיזה מספר, הוא הצי המספר שמדברים על אודותיו, אשר בהצטרפו אתו יחד יעלה לשליש מהכל).

מַלְבָּשָׁה°, נ, חדר לשמירת בגדים; חדר להתלבש בו.

מָלָג°, ז, מים רותחים.

מלג* (מָלַג*, יִמְלֹג*), פ״י, הסר במים רותחים את שערותיהן של הבהמות או את הנוצות של העופות.

מִלְּגַו*, מִלְּגַו*, תה״פ, מבפנים, מתוך; הבא בחשבון (למשל: שליש מלגו, הוא החלק השלישי ממספר שמדברים על אדותיו).

מַלְגֵּז*, ז, קלשון, מזלג גדול לחציר וכדומה.

מִלָּה, נ, (ס׳ מִלַּת, ר׳ מִלִּים, מִלִּין, גם מִלּוֹת°), דבר שפתים, הגה (בדבור המליצי); תבה; מאמר.

— מִלָּה בְּמִלָּה*, בדיוק, בלי כל שנוי.

— נָתוֹן מִלָּה*, הבטח בדבור פה.

מלה״ד, ר״ת, משל למה הדבר דומה.

מלה״ש, ר״ת, מלאכי השרת.

מְלֹו, מְלוֹא, מְלֹא, ז, שפע, המון, רב; כמות הדבר הממלא; כל אשר ב־; הדבר הממלא את המקום; כמות מדת ארך (מְלוֹא חֲבֶל).

— תֵּבֵל וּמְלוֹאָהּ, התבל וכל אשר בה.

— מְלוֹא לֻגְמוֹ*, ר׳ לגם.

— מְלוֹא נִימָא*, כשערה אחת.

— מְלוֹא קוֹמָתוֹ, כל ארכו.

מִלּוֹא, ז, תל גדול למצודה עשוי מאבנים ועפר.

מִלּוּא*, ז, פעלת הממלא; המקום, החלל שאיזה דבר תופש; תכן הדבר הממלא איזה דבר שני (במאכלים וכיו״ב).

מִלּוּאָה, נ, משבצת, מלאת; °תבשיל ממֻלא (בשר, דגים וכיו״ב).

מִלּוּאִים, ז״ר, משבצת; הקדשה, חנוך כהנים במשמרת פקֻדתם; נתינת כח ל־.

— אַבְנֵי מִלּוּאִים, נ״ר, אבנים משֻבצות ב־.

מְלוֹג*, ז, (נִכְסֵי מְלוֹג*), נכסי האשה שבעלה רק אוכל את פרותיהם אבל אינם שלו.

מְלוּג*, ז, ילקוט עור (של שטרות וכיו״ב).

מָלוּג*, ת, שהוסר השער מאליו (עור).

מְלוּגְמָה*, נ, תחבשת לחה על המכה לרככה.

מַלְוֶה, ז, איש המלוה כסף לאיש, נושה.

— מַלְוֶה בְּרִבִּית*, ז, נותן כסף בנשך.

מִלְוֶה*, ז, מִלְוָה*, נ, מַשָּׂא, מה שאחד מַלוה לשני, מה שאחד לוה משני; חוב, מה שאחד חיב לשני.

מְלוּחַ*, ת, שטעמו כטעם המלח, מלא מלח.

מַלּוּחַ, ז, מין עשב חמוץ שאוכלים אותו בני דלת העם [1].

מְלוּחִית°, נ, ירקות קצוצים מְתֻבָּלים בשמן ומלח.

מְלוּט*, ז, מלטה, הצלה; °המלת בצים (עוף).

מִלּוּי*, ז, ר' מלוא.

מַלּוּי*, ז, סחורה המוטלת בחנות להמכר וממלאה את החנות, מלאי.

מְלוּכָה, נ, (ס' מְלוּכַת, כ' מְלוּכָתִי), ממשלת מלך; ענין מלך ומשפטו.

— זֶרַע הַמְּלוּכָה, בני המלך, צאצאי המלך.

— כִּסֵּא הַמְּלוּכָה, כסא שהמלך יושב עליו.

— עִיר הַמְּלוּכָה, עיר שהמלך יושב בה.

— עָשָׂה מְלוּכָה, השג כסא המלכות, מצוא ממשלת מלך; נהוג ממשלה.

מִלּוּל*, ז, דבור, ר' מֶלֶל.

מָלוֹן, ז, (כ' מְלוֹן־, ר' מְלוֹנוֹת°), מקום ללון לעוברי דרך; מקום לאורחים, בית אורחים.

מִלּוֹן°, ז, ספר מלים, אגרון.

מְלוּנָה, נ, סכה קטנה של השומר בשדה.

מָלוֹשׁ*, ז, הכלי שלשים בו את העיסה: לישה, פעלת הלש עיסה; עגול.

מֶלַח, ז, (כ' מִלְחִי), מין חמר חפור מאדמה וטעמו חריף והוא נמס במים, ישתמשו בו להטעים את המאכל ולקים דבר לבל ירקב.

— בְּרִית מֶלַח, ברית עולם.

— זָרוֹעַ מֶלַח, החרב והשם באֹפן שלא יצמח דבר.

— יָם הַמֶּלַח, ז, הים שמדרום־מזרח בא"י.

— יֵלֵךְ לְיַם הַמֶּלַח*, בטוי לאמר: אסור בהנאה וילך לאבדון.

— מֶלַח מָמוֹן חָסֵר*, מכתא לאמר: לממון ולעשירות אין מלח לקיום ולשמרם והם עוברים מאיש לאיש.

מלח (מָלַח, יִמְלַח), פ"י, פזר מלח על־; תת מלח ב־: *תת מלח על־ כי יתקים ימים רבים; נהוג אניה, חתור במשוט להסיע אניה. הִמְלִיחַ, הושם מלח עליו; השחק, הוּדַק. מְלוּחַ, התבלל, התערב; *היה חריף השכל. הָמְלַח, הֻרחץ במלח או במי מלח; *הכסה מלח.

מַלָּח, ז, (ר' מַלָּחִים), תופש המשוט ומניעו במים להסיע אניה או סירה; *סוחר במלח.

מְלָח, ז, (ר' מְלָחִים), התיכת בגד שחוקה ובלויה.

מְלֵחָה, נ, מקום קפאון מי הים למלח; מחפרת מלח; כנוי לאדמה שלא יצמח בה כל צמח.

מַלָּחוּת°, נ, אמנות המלח.

מַלְחִין°, ז, מחבר לחנים או מנגינות.

מִלְחָמָה, נ, (ס' מִלְחֶמֶת־, ר' מִלְחָמוֹת, ס"ר מִלְחֲמוֹת), ריב עם אויב בחיל צבא, בחרבות וכלי נשק; מריבה, ריב.

— אָסוֹר מִלְחָמָה, עָרוֹךְ מִלְחָמָה, סדר עניני מלחמה.

— אִישׁ מִלְחָמָה, איש צבא; איש הנושא ושואף תמיד להלחם.

— מִלְחֶמֶת חוֹבָה*, מִלְחֶמֶת מִצְוָה*, נ, מלחמה שצוה ה' לקשרה; מלחמה לסבות דתיות.

— מִלְחֶמֶת הַחַיִּים*, ההתאמצות של האדם והחי לשמר על קיומם.

— מִלְחֶמֶת מָגֵן°, נ, מלחמה להגן על עצמו מפני האויב המתנפל.

— מִלְחֶמֶת רְשׁוּת*, נ, מלחמה הבאה רק על פי חפץ האדם.

— מִלְחֶמֶת תִּגְרָה°, נ, מלחמה של

[1] מלוח мальва, Malve, mauve, mallow

התנפלות על האויב.

— מִלְחֲמוֹת תְּנוּפָה, נ"ר, משחקי מלחמה, חניכת הצבא למלחמה.

מַלְחֲמָה°, נ, כלי לְהַלְחם בו מתכת בבדיל.

מֶלְחָצַיִם°, ז"ז, כלי אמנות של נפח ללחץ הברזל היטב.

מלחצים

מַלְחֵץ*, ז, כלי הטיחים להחליק בו את הטיח.

מְלַחֵשׁ, ז, קוסם, מכשף; °ר' לחשן.

מִלְחָת*, נ, מחצב מלח.

מְלַחַת*, מְלְחִתָּה*, נ, מלח נתר, מין גוף כימי [1].

מֶלֶט, ז, טיח, סיד בבנין לדבק בו אבנים ולבנים; *נדבך עץ בראש הקיר לשים עליו ראשי קורות התקרה; אבקת חמר מרכב מאבני סיד מחונות [2].

(מלט) הִמָּלֵט, חמוק ועבור ממקום מסכן וכיו"ב בסתר; הִנָּצֵל, הֵחָלֵץ; הִלָּקַח בחזקה מידי חומס. מַלֵּט, הצל, חלץ מצרה, הוציא ממצר; הטל ביצים (עוף). הַמְלֵט, הַצֵּל, חַלֵּץ מצרה; ילֹד. הִתְמַלֵּט, הנצל; ברוח; יצוא בכח והתפזר במהירות (ניצוצות).

מְלַי*, ר' מלאי.

מַלְיָא*, ז, עוף או בהמה דקה שנצלו ממֻלאים בשר או דבר אחר.

מְלִיאָה*, נ, שדה שלם, ערוגה שלמה; תכונת דבר שהוא מלא.

מְלִיאִים°, ז"ר, עלי ירק ממֻלאים בשר או ארז וכדומה.

מְלִינָה°, נ, שפיכת מים רותחים להסיר את השער או את הנוצות.

---

1) מלחת селитра, Salpeter, salpêtre, salpetre

2) מלט цемент, Cement, ciment, cement

מְלִיחַ*, ז, דג מלוח.

מְלִיחַ*, ת, מלוח, שיש בו מלח, שנתנו עליו מלח (מאכל, דג, ירקות וכיו"ב).

מְלִיחָה°, נ, שימת מלח על־ או ב־.

מְלִיחוּת°, נ, טבע דבר שהוא מלוח.

מְלִיטָה°, נ, יציאת העבר מבטן אמו.

מְלִילָה, נ, גרגר שבלת שבשלה וקרובה להתיבש; °שפשוף ברגלים.

מֵלִיץ, ז, (ר' מְלִיצִים), איש הבינים בין שני אנשים שאינם מבינים איש את שפת רעהו והוא מתרגם להם משפה לשפה; מוכיח צדקת איש בנאום נמרץ, סניגור; °מדבר יפה; כותב בסגנון יפה ונעלה.

מְלִיצָה, נ, אמרי בינה; דברי משל; משל התולים ושנינה; °אמרי שפר; סגנון נעלה, שירי, פיוטי; (בדרך התול) דברים ריקים.

מְלִיצִי°, ת, בדרך משל; מלא משלים; (סגנון) שירי, פיוטי, נעלה ומופתי.

מְלִיקָה*, נ, קציצת ראש עוף בצפרן ממול ערפו.

— בֵּית מְלִיקָה*, ז, המקום בערך ששם מולקים את העוף.

מליר*, ר' מוליאר.

מְלִישָׁה*, נ, המקום בראש או בזקן שנשרו משם השערות.

מַלְיְתָה*, ר' מַלְיָה.

מלך (מָלַךְ, יִמְלֹךְ), היה מלך, היה למוליך ומנהיג וראש עם; היה נגיד ורועה עם; *ישוב על כסא רבנות או גאונות. הִמָּלֵךְ, משול ברוחו; ערב לבו ל־; *התיעץ; בקש רשות; התחרט, שוב מדעתו או מדבורו. הַמְלֵךְ, בחור למלך, עשה, הקם למלך; *התיעץ. הָמְלַךְ, הוקם למלך. הִתְמַלֵּךְ*, התיעץ, שאול בעצת־.

מֶלֶךְ, ז, (כ' מַלְכִּי, ר' מְלָכִים, מַלְכֵי), נגיד עם, מושל, שליט, ראש, מנהיג, ששלטונו עובר בירושה לזרעו או לבני משפחתו.

— מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים*, כנוי לאלהים.
— מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם*, ז, מלך מבני אדם (בנגוד לאלהים).
— אֶבֶן הַמֶּלֶךְ, נ, המשקל אשר קבע המלך או הממשלה.
— בַּת מֶלֶךְ*, ר' בת.
— כְּיַד הַמֶּלֶךְ, בשפע רב, ברחב יד, במדה שרק מלך יכול לתת.
— מִדַּת הַמֶּלֶךְ, מְנָת הַמֶּלֶךְ, המס שמעלים למלך או לממשלה.
מֹלֶךְ, ז, אליל בני עמון, אליל האש.
מַלָּךְ*, ז, (מַה־לָּךְ, במבטא: דְּבָרִים שֶׁל מַלָּךְ*), דבר שאין לו ערך.
מַלְכֹּדֶת, נ, (כ' מַלְכָּדְתִּי ר' מַלְכֹּדוֹת), מוקש, פח, חבל לצוד וללכד בו.
מַלְכָּה, נ, (ס' מַלְכַּת, גם מְלֶכֶת, כ' מַלְכָּתִי, ר' מְלָכוֹת, ס"ר מַלְכוֹת־), גברת המלוכה, מושלת; אשת המלך.
— מְלֶכֶת הַשָּׁמַיִם, הלבנה או כוכב ידוע בתור אלילה.
מַלְכוּת, נ, (ר' מַלְכֻיּוֹת*), שלטון מלך, ממשלת מלך; ארץ ממשלת מלך; *מלך; נתינת תאר מלך לאלהים; המלים „מלך העולם" בברכות; (בקבלה) שם הספירה האחרונה שבעשר הספירות (ר' ספירה).
— מַלְכֻיּוֹת*, אחד מחלקי תפלת שמונה עשרה במוסף לראש השנה שבו נזכר בכל פסוק ענין מלוכת ה' בעולמו.
— מַלְכוּת אֱדוֹם*, כנוי לממלכת רומא.
— מַלְכוּת שָׁמַיִם, שלטון האלהים.
— כָּל בְּרָכָה שֶׁאֵין בָּהּ מַלְכוּת אֵינָהּ בְּרָכָה*, לאמר ברכה שאין בה „מלך העולם" אינה ברכה.
מִלְכֹּם, מַלְכָּם, ז, ר' מֹלֶךְ.
מְלֶכֶת, ר' מלכה.
מְלָל*, ז, מה שהתופר כופל מן האריג במקום שהוא תופר; חוטים יתרים של השתי היוצאים בשני קצות האריג.
מְלָל*, ז, קול הגחלים הבוערות, לחישה; °דבור, מלה, מלול (בפיוט).
מלל (מָלַל, יָמֹל או יִמְלֹל*), פ"ע, שפשף ברגלים, רקוע ברגלים; *הדק, פרך (שבלים להוציא הגרעינים); הַכלב, תפור תפירות נסות; הוציא חוטים יתרים בקצה האריג; שים פרורי גרגרי שבלים בקדרה לבשול; השתמש בדבר והֲהנה ממנו על ידי שמושו וכדומה. הִמֹּל, הִשָּׁבֵר והודק. הִמָּלֵל*, הודק. מִלֵּל, (בסגנון המליצי) דַּבֵּר, אמֹר; *הוציא לעז. מוֹלֵל, הכרת, הגזר; יבוש, נבול; הִפרק. הַמְלֵל*, הרק, פרך. הִתְמוֹלֵל, התפזר, הֵהרס.
מַלְמֵד, ז, (ס' מַלְמַד), מקל שבראשו דרבן להטות ולהישיר מהלך הבהמה החורשת ולזרזה.
מְלַמֵּד, ז, מורה, איש מלמד לאחר.
— מְלַמֵּד שֶׁ־*, ר' למד.
מְלֻמָּד, ז, איש שלמד דעת וחכמה; *ת, רגיל, מֻנסה.
— מְלֻמָּד בְּנִסִּים*, רגיל בנסים, שנעשו לו נסים פעמים רבות.
— מִצְוַת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה, מצוה שעושים אותה רק עפ"י פקודה או על ידי חקוי בלי שים לב להבינה.
מְלַמְּדוּת°, נ, מלאכת המלמד; טבע המלמד; חסר ידיעה בחקי החיים ונמוסיהם.
מִלְמוּל°, ז, פטפוטי דברים; לחש; לשון עלגים.
מִלְמוּלִים*, ז"ר, פרורים הנעשים בידים מלכלכות כשמשפשפים אותן זו בזו.
מִלְמֵל°, דבר, אמור, הגה; פטפט, דבר דברים שאין להם טעם; מלל, הוציא לעז.
מַלְמָלָה*, נ, אריג דק מאד [1].

[1] מלמלה, муслин, Mousslin, muslin

מִלְעֵיל̄, (בדקדוק), מלה שהנגינה באה בה בהברה שלפני האחרונה.

מְלָעִים*, ז״ר, **מַלְעָן***, ז, פרקי הקש, חלקי הקש בין המיצות; שערות ראש השבלת.

מַלְפָּא̄, **מַלְפָנָא**̄, ז, מורה.

מַלְפּוֹן*, **מְלָפְפוֹן***, ז, דלעת; קשוא (1.

(מלץ) **הִמְלִיץ**, היה מי־תוק לחך; °(סגנון), יפה, מלא מליצות. **הֵמְלֵץ***, דַבר טוב על־, הַצדק את־.

מלפפון

מֶלְצָר, ז, שר מרתפי היין; °משרת בבית משתה או במסעדה.

מלק (מָלַק, יִמְלֹק), פ״י, כרות ראש עוף מערפו, ערוף; צבוט, מרוט. **הֻמְלַק***, הֻמרט והֻקרע.

מַלְקָה*, ר׳ מלקות.

מַלְקוֹחַ, ז, שבי נפש חיה באדם או בבהמה.

מַלְקוֹחַיִם, נ״ז, החך העליון והתחתון.

מַלְקוֹט*, ז, שק המחֻבר לבהמה הדשה מאחוריה לאסף בו הגללים; ר׳ מקלוט; ר׳ מלקט.

מַלְקוֹשׁ, ז, מטר היורד באחרית ימי הגשמים.

מַלְקוּת*, נ, (ר׳ מַלְקִיּוֹת*), מכת שוט; ענש של ארבעים (או חסר אחת) מכות שוט.

מֶלְקָחָה*, נ, **מֶלְקָחַיִם**, ז״ז, בדיד מתכת כפוף באמצעו ושני קצותיו מכֻונים האחד מול השני לתפש בו דבר שאינו נִטל בידים.

מַלְקֵט*, ז, **מַלְקֶטֶת***, נ, צבת ללקט בה את השערות ולתלש אותן.

מִלְרַע̄, (בדקדוק), מלה שהנגינה באה בה בהברה האחרונה.

(1 מלפפון огурец, Gurke, concombre, cucumber

מַלְשִׁין*, ז, הולך רכיל, מוסר, מספר על רעהו, מביא דבה, כותב שטנה; מוסר ממון ישראל ביד עכו״ם.

מַלְשִׁינוּת*, נ, דבה, שטנה, רכילות.

מ״לת, ר״ת, מצות לא תעשה; מסיח לפי תֻמו.

מִלְתָא̄, נ, מלה; דבר.

— **מִלְתָא זוּטַרְתָּא**̄, נ, דבר קטן וקל ערך.

מֶלְתָּחָה, נ, ארון הבגדים; חדר הבגדים.

מַלְתָּעָה, נ, (ר׳ מַלְתָּעוֹת), השן הטוחנת את האֹכל; °אחד מניבי החיים הטורפים.

מַלְתְּרָאָה*, **מַלְתְּרָה***, נ, מערכת קורות גדולות וחזקות לרחב הבנין מתחת לתקרה.

מֵם*, נ, (ר׳ מֵמִין*), שם האות הי״ג בא״ב העברי — מ.

— **מֵם סוֹפִית**°, המם הבאה בסוף מלה — ם.

מ״מ, ר״ת, מכל מקום (בכל זאת); מאי משמע (מה הכונה); ממלא מקום; מראה מקום; משנה מקום; מת מצוה; מגיד מישרים (שם תאר לדרשן בעיר או בקהלה).

מַמְאִיר, ת, (נ׳ מַמְאֶרֶת), דוקר, עוקץ; מַדְבֵּק (חלי).

מַמְגּוּרָה, נ, אסם לתבואת השדה; °ארון העשוי מגורות מגורות.

מֵמַד, ז, (ר׳ מְמַדִּים), מדה, קנה המדה.

מְמֻדָּן°, ת, מנמס, בן תרבות ודרך ארץ.

ממ״ה, ר״ת, מלך מלכי המלכים.

מָמוֹן*, ז, (ר׳ מָמוֹנוֹת*), כסף; רכוש, הון, אליל הכסף.

— **דִינֵי מָמוֹנוֹת***, ז״ר, דינים הנוגעים לעניני כספים (בנגוד לדיני נפשות).

מִמּוּשׁ°, ז, הוצאת דבר לפועל, עשית דבר לישות ולמציאות.

מָמוֹת, ז, (ר׳ מְמוֹתִים), בן מות, נתן להרג; מָות.

מַמּוּתָה°, נ, שם הפיל הענקי הקדמון (1.

(1 ממותה мамонт, Mamut, mammouth, mamoth

מַמְזֵר, ז, (נ׳ מַמְזֶרֶת, ר׳ מַמְזֵרִים), בן זנונים, בן תערובות; ילד שנולד מנשואים שלא על פי החק; נכרי, זר.

מַמְזֵרוּת*, נ, ענין ומצב ממזר.

מַמְזֵרִי*, יוצא מזרע ממזר, יוצא חלצי ממזר.

מֻמְחֶה*, ת, מְנֻסֶּה, בעל נסיון; בקי בדבר, אמן ביחוד במלאכה או בחכמה; דַּיָּן או רופא מֻבהק.

מְמֻחֶה, ת, שמן, דשן, מלא חלב ומֹח.

מִמְחָטָה°, נ, מטפחת למחט את האף.

מַמְטֶרֶת°, נ, בגד שהגשם אינו עובר דרכו.

מִמַּלְּאָ", תה"פ, מעצמו.

מִמְכָּר, ז, (ס׳ מִמְכַּר, כ׳ מִמְכָּרִי), פְּעֻלַּת המוכר, מכירה; סחורה, דבר הנמכר.

— **מִקַּח וּמִמְכָּר***, קניה ומכירה, ענין סחרנות.

מִמְכֶּרֶת, נ, מכירה, פְּעֻלַּת המוכר, ממכר.

מְמֶל*, ז, אבן שבה כובשים או כותשים את הזיתים; טחנת זיתים.

מִמְלָח*, ז, דף למליחת הבשר.

מְמֻלָּח*, ת, חריף השכל, מְפֻלפל.

מַמְלָחָה°, נ, כלי קטן שנותנים בו מלח לשים על השלחן.

מַמְלָכָה, **מַמְלֶכֶת**, נ, (ס׳ מַמְלֶכֶת, כ׳ מַמְלַכְתִּי, ר׳ מַמְלָכוֹת, ס"ר מַמְלְכוֹת־), ממשלת מלך, מלוכה; גבול ממשלת מלך, ארצו ועמו; מדינה.

מַמְלָכוּת, נ, מלוכה, ממשלה.

מַמְלֶכֶת, ר׳ ממלכה.

ממ"נ, ר"ת, ממה נפשך.

מַמּוֹן°, נתון הכסף הנחוץ לאיזה ענין.

מְמֻנֶּה, ת, מפקד ל־; *פקיד ביחוד בבית המקדש; °ראשי הכוללים בירושלים.

מְמֻסְמָס*, ז, לץ, מוקיון.

מִמְסָךְ, ז, בליל יין עם מרקחת בשמים, יין מְמֻזָּג.

מִמְסָר°, ז, דבר הנמסר; שטר או המחאה או ניר ערך שנמסרו לגובינא.

מְמֻעָט*, ת, מֻעָט, פחות; הפחות.

מַמְצִיא°, ז, מחדש דבר, מוצא דבר חדש, יוצר דבר חדש.

מְמֻצָּע*, ת, עומד בתוך; בינוני.

מִמְקָק*, ז, רקב, מאכלת רִמָּה; דבר שאכלתו רִמָּה.

מֶמֶר*, ז, גורם צער ומרירות, מְמָרֵר, גורם מרות נפש.

מַמְרֵא*, **מַמְרֶה***, ת, מורד, פושע, שאינו שומע.

מַמְרוֹ*, ז, מין צמח מר שהשתמשו בו לרפואה (ביחוד לכאב שנים).

מַמְרֵט°, ז, כלי מכלי הרצענות למרט בו את העור.

מַמְרֹרִים, ז"ר, דברים וענינים הממררים את החיים.

מַמָּשׁ*, **מֶמֶשׁ***, ז, הֲוָיָה, יֵשׁוּת, מציאות; עצמיות; דבר כמו שהוא.

— **אֵין בּוֹ מַמָּשׁ***, אין בו כל דבר.

מַמֵּשׁ°, פ"י, הוציא דבר לפעל, עשה דבר לישות ומציאות.

מַמָּשׁ*, **מֶמֶשׁ***, תה"פ, באמת, נכון.

מַמָּשׁוּת°, נ, הֲוָיָה, יֵשׁוּת, מציאות, טבע דבר שיש בו ממש.

מִמְשָׁח, ז, משיחה, נסיכה בשמן.

מַמְשִׁי°, **מַמָּשִׁי**°, ת, שיש בו ממש.

מִמְשָׁךְ°, ז, דבר תאוה נתון במקום ללכד בו חיה וכדומה; המחאה, שטר פְּקֻדַּת תשלום.

מְמֻשָּׁךְ, ת, נמשך, מאריך עד הגיעו ל־; גבוה, גבה הקומה; °מתדבק.

מִמְשָׁל, ז, (ס׳ מִמְשַׁל, ר׳ מִמְשָׁלִים, ס"ר מִמְשְׁלֵי), שלטון, ממשלה; מושל, ראש בית אב*; (ר׳ מִמְשָׁלוֹת), מָשָׁל.

מֶמְשָׁלָה, נ, (ס׳ מֶמְשֶׁלֶת, כ׳ מֶמְשַׁלְתִּי, ר׳ מֶמְשָׁלוֹת, ס"ר מֶמְשְׁלוֹת), שלטון, ממשל, כח, יכלת; קבוץ שרי הצבא, פקידי הממלכה; מלכה; שלטון הממלכה.

מִמְשָׁלָה*, נ, מֶשֶׁל.

מְמַשְׁמְשָׁן*, ת, הַמְמַשֵּׁשׁ הכל.

מִמְשָׁק, ז, (ס׳ מִמְשַׁק, ר׳ מִמְשָׁקִים, ס״ר מִמְשַׁקֵּי), אֲחֻזָּה, מורשה, נחלה; °הנהגה, ממשלה, משק.

מְמֻתָּג°, ת, ששמו בפיו מתג, שיש לו מתג.

מַמְתַּקִּים, ז״ר, דברי מאכל או משקה נעימים לחך ומתוקים; °סכריות.

מָן, ז, המזון שלקטו בני ישראל במדבר בצאתם ממצרים; מין שרף הנוטף מעצים ידועים במדבר סיני שמשתמשים בו ללפת את הפת.

— אוֹכְלֵי מָן*, כנוי לאנשים שצרכיהם מוכנים לפניהם בלי טרח ועמל.

מָן¨, מַן¨, (מאן¨), מג״ס, מי? מה?

— מַנּוּ¨? מי הוא?

— מַנִּי¨? מי היא?

מַן, ז, חלק, מנה.

מִן, מִנִּי, מִנֵּי, מִ־, מֵ־, (בכנויים: מִנִּי, מִמֶּנִּי, מִמְּךָ, מִמֵּךְ, מִמֶּנּוּ, מֶנְהוּ, מֶנְהָ, מֵנְהוּ, מֶנְהוּ, הֵימֶנּוּ*, מִמֶּנָּה, הֵימֶנָּה*, מִמֶּנּוּ, מִכֶּם מִכֶּן, מֵהֶם, מֵהֵמָּה, מֵהֶן, מֵהֵנָּה), מ״י, מלה להורות על הרחקת והתחלקות ויציאת דבר מדבר שני או ממקום; באה לפני שם החמר שממנו נעשה איזה עצם; באה לפני שם המקום או המשפחה וכיו״ב שממנו מוצא איש או דבר; באה בהוראת: מפני, על ידי, בגלל; באה בהוראת האות ב; בהוראת שלילה (אחרי הפעלים: הסר, שבת וכיו״ב); בהוראת: חלק מן־, בהוראת נקודת ההתחלה בזמן (כבואה לפני מלה המורה על זמן); וכן תבוא לפני הרבה מלות יחס או תארי הפעל המורים על המקום (מעל, מִסָּבִיב וכיו״ב); בהוראת: יותר, הרבה יותר.

— מִן (או: לְמִן) ־עַד־, להורות על הכללות.

— לְמִן, מן הזמן, מן.

— לֹא כָל הֵימֶנּוּ*, אין לו כל יכלת.

מ״נ, ר״ת, מה נפשך.

מְנָא¨, מ״ש, מֵאַיִן? מאיזה מקום? מאיזה דבר.

— מְנָא לָן¨? מְנָלָן¨? (מֵאַין לנו?) מאין יודעים או לומדים זאת?

מָנָא¨, ז, (ר׳ מָנֵי¨), כלי מלאכה או כלי נגינה וכדומה; יד המחרשה; בגדים, מלבושים.

מְנָאוֹת ר׳ מנת.

מְנָאֵף, ז, שוכב עם אשה משכבי זמה.

מְנְגּוֹן*, ר׳ מנגנון.

מִנְאָם°, ז, נאום, דרשה, הטפת דברים בפני קהל.

מְנָאֶפֶת, ת, נואף, ר׳ נאף.

מַנְגִּינָה, נ, שיר, נגון, לַחַן.

מַנְגְּנוֹן*, ז, מגנון, קרב המכונה, אברי המכונה הפנימיים; מכונה; נפלאות.

מְנַגֵּן, ז, יודע לנגן בכלי זמר.

מְנֻגָּע*, ת, מצרע, מֻכֵּה נגע.

מִנְדָּה¨, נ, מס האדמה.

מְנֻדֶּה*, ת, מֻחרם, נבדל מהקהל.

מִנְדְּרוֹן*, ר׳ מדרון.

מנה (מָנָה, יִמְנֶה), פ״י, ספור, בחון מספר; יעוד איזה דבר; נתון מנה. הִמָּנֵה, הספר, בוא במספר; הֵחשב כמו־;* (־עַל־), התחבר עם אחרים לקחת חלק בדבר; הרוץ דבר במספר דעות רֹב הנאספים. מַנֵּה, יעוד; קצוב; הַפקד, עשה לפקיד; הכין. הַמְנֵה*, חשוב במספר אל־; הוסיף אל מספר. הֻמְנֵה*, הוּסַף על מספר. הִתְמַנֵּה*, הִפקד, היה לפקיד; (־דָּבָר לִפְלוֹנִי) הזדמן בדרך מקרה; הִסמך, קבל תאר „רבי" או „זקן"; קבל חלק ב־.

— נִמְנוּ וְנִגְמְרוּ*, עמדו למנין והחליטו, מנו את הדעות ובאו לידי החלטה ברב דעות.

מָנֶה, ז, (ר׳ מָנִים), שם של מטבע ומשקל שהיו לבני ישראל בימים קדמונים (מאה זוזים שהם חמשים שקל קדש).

— **מָנֶה בֶּן־מָנֶה***, ז, איש חשוב בן איש חשוב.

— **מָנֶה בֶּן־פְּרָס***, ז, איש חשוב בן איש פשוט.

מָנָה, נ, (ס׳ מְנַת), חלק; חלק ממאכל המתחלק לפי מספר אוכליו.

— **מִשְׁלוֹחַ מָנוֹת***, שליחת מיני מטעמים וממתקים מאיש לרעהו בפורים.

מֹנֶה, ז, (ר׳ מֹנִים), פעם.

מֹנֶה°, ר׳ מונה.

מִנְהָג, ז, (ס׳ מִנְהַג, ר׳ מִנְהָגִים* גם מִנְהָגוֹת*, ס״ר מִנְהֲגֵי*), דרך, אֹפן; הנהגת הסוסים; *הרגל בדבר לעשות באפן ידוע; דרך חקות החיים שנוהגים בהן בני האדם; דבר שנהגו בו בני ישראל אף כי אינו חוב על פי ההלכה.

— **הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה***, **מִנְהָג מְבַטֵּל אֶת הַהֲלָכָה***, בטוים במובן: דרך חקות החיים שנוהגים בה יותר חזקה מהדין והחק.

— **עוֹלָם כְּמִנְהָגוֹ נוֹהֵג (וְהוֹלֵךְ)***, בטוי ידוע במובן: אין כל חדש תחת השמש.

מַנְהִיג*, ז, נוהג, מנהל; ראש, פקיד, מצוה; משוט שמנהיגים בו את הספינה; ראש האניה, ראש המלחים.

מְנַהֵל, ז, נוהג, מנהיג, מורה דרך; °ראש, פקיד ראשי; עומד בראש מוסד.

מְנַהֲלוּת°, נ, משרת מנהל; עבודת הנהלת המוסד.

מנה״מ, ר״ת, מנא הני מילי (מאין יודעים אנו את הדברים הללו?).

מִנְהָרָה, נ, חריץ, מחלת עפר; *אילת השחר, אור הבקר; °מערה עשויה בידי אדם.

מַנּוּ, מ״ש, (מַן־הוּא), מי הוא? לפי דעת מי?

מָנוֹד, ז, (ס׳ מְנוֹד), ניעה, פעלת המניע והמניד; *רטט, זיע, חרדה, רעדה.

— **מְנוֹד רֹאשׁ**, נענוע בראש להשתוממות או להשתתפות בצער.

מָנוֹחַ, ז, (ר׳ מְנוּחִים, ס״ר מְנוּחֵי, כ׳ מְנוּחַי, מְנוּחֲיִכִי), מציאות דבר על מקומו בלי תנועה; שלוה, השקט, מנוחה; מקום מעמד, מקום מנוחה; °נפטר, מת.

מְנוּחָה, נ, שקט, שלוה, שלום; מקום מנוח, מקום מעמד; (מְנוּחוֹת*), כנוי לחיים אחרי המות.

— **מְנוּחָתוֹ כָבוֹד°**, דבור של כבוד לזכרון מת נכבד.

מָנוּי*, ת, נמנה, ספור, שבא במספר (־עַל־), לוקח הלק בו (ביחוד על ספר לפני הדפסתו או על עתון למשך זמן לפני הופיעו), שהודיע מקדם כי ימנוהו בין הלוקחים חלק ב־; מחלט.

מִנּוּי*, ז, סמיכה, נתינת תאר „רבי״ או „זקן״; הפקדת איש לְמִשְׂרָתוֹ.

מְנֻוָּל*, ת, מכער, לא יפה; משחת המדות, רע מעללים; תאר לשטן ויצר הרע.

מְנֻוָּל*, ז, מטפחת הראש לאשה.

מָנוֹן, ז, הולך בטל ומבקש מנה משלחן זרים(?); מושל, מצוה(?); חצוף, עז פנים(?); קל ונבזה(?).

מְנֻוָּן°, ת, שהוא התנונה, שהלך ודל.

מָנוֹס, ז, ניסה, בריחה, מפלט מִפחד; מקום מקלט, מקום לנוס שמה להנצל.

מְנוּסָה, נ, ניסה, בריחה, מפלט, מנוס.

מָנוּעַ*, ת, עצור.

מָנוּעַ אֲנִי מ־*, בטוי נדר להיות נזיר מ־.

מָנוֹף°, ז, מוט להרים בו משא.

מָנוֹר, ז, (ס׳ מְנוֹר), עץ הארג שחוטי השתי כרוכים עליו.

מְנוֹרָה, נ, כלי למאור בשמן שבו מחברים נרות אחדים; נברשת; פמוט.

— **כָּפָה הַפַּיָּח אֶת הַמְּנוֹרָה***, ר׳ כפה.

מנורה.

מִנְזָר, ז, נושא נזר, נסיך, שר עליון; °בית נזירים, בית מקלט לנזירים.

מִנָּח°, ר׳ מונח.

מִנְחָה, נ, (ר׳ מְנָחוֹת), מתנה, מנה מֻגשת לאיש לאות כבוד או אהבה; מס, מכס לממשלה; קרבן; קרבן לה׳ מסלת; *תפלת מנחה אחרי הצהרים; העת שמתפללים מנחה.

— **מִנְחָה גְדוֹלָה***, נ, תפלת המנחה שמתפללים אותה משש שעות ומחצה אחרי זריחת השמש עד תשע ומחצה.

— **מִנְחָה קְטַנָּה***, נ, תפלת מנחה שמתפללים אותה מתשע ומחצה אחרי זריחת השמש עד הערב.

— **מְנָחוֹת***, שם מסכת בתלמוד העוסקת בדיני הקרבנות.

מְנֻחָה, ר׳ מנוחה.

מְנַחֵם*, ז, כנוי למלך המשיח.

מְנַחֵשׁ, ז, קוסם, מכשף.

מְנַטֵּף*, ת, נוזל, שנטפים יורדים ממנו.

מִנִּי, ר׳ מן.

מְנִי, ז. אליל המזל (ישעיהו ס״ה, י״א).

מַנִּי*, מ״ש, מי היא?; לפי דעת מי?

מִנֵּיהּ וּבֵיהּ*, תה״פ, ממנו בעצמו, מאותו דבר גופו; °(בזרגון) כרגע, כהרף עין.

מְנָיָה, נ, (ר׳ מְנָיוֹת), מנה; °החלק שהאיש משתתף ולוקח בדבר מסחר וכדומה; ר׳ שטר מניה.

— **שְׁטַר מְנָיָה°**, ז, שטר להוכיח כי לבעליו יש חלק ידוע בדבר או בעסק.

מִנְיָה°, נ, פעלת המונה וסופר, ספירה.

מִנִּים, ר׳ מינים.

מִנִּים, ז״ר, מין כלי זמר עם מנענעים, מפוחית.

מִנַּיִן*, **מִנַּיִין***, (מִן־אַיִן, מֵאַיִן), מ״ש, מאין? מן־איה? איך? מאיזה מקום אנו לומדים ויודעים שהדבר כך.

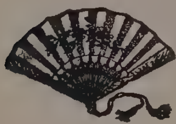
מִנְיָן, ז, מספר; מספר השנים; *עמידה למנין להחליט על פי רב דעות; עש־ה אנשים הצריכים לתפלה בצבור.

— **אֵינוֹ מִן הַמִּנְיָן***, לא נחשב לכלום.

מְנִיעַ°, ז, הדבר הגורם לתנועה, הדבר המעורר תנועה.

מְנִיעָה°, **מְנִיעוּת°**, נ, מעצור, עכוב; סבה לעכוב; מאון, השבת פני־.

מְנִיף*, ז, **מְנִיפָה***, **מְנָפָה***, נ, חפץ עשוי להניפו כדי להפיח בו רוח על פני האדם, והנשים משתמשות בו ביחוד לקשוט.

מניף

מְנִיָק*, ז, רביד הזהב שעל הצואר.

מֻנְכָּר, ת, נכר, ידוע, נראה וגלוי.

מנ״ל, ר״ת, מנא לן, מאין לנו? מטה לומדים או יודעים אנו זאת.

מִנְלָ(?), **מִנְלֶה(?)**, ז, ראש העץ(?); צל(?); רכוש וחיל(?) (איוב ט״ו, כ״ט).

מנ״מ, ר״ת, מאי נפקא מנה? מה יוצא מזה.

מִנָּלָן, ר׳ מנא.

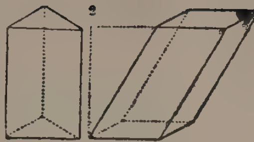
מְנֻמָּס°, ת, היודע נמוסים ודרך ארץ; בן תרבות ודרך ארץ.

מְנֻסָּה, ר׳ מנוסה.

מְנֻמָּר*, ת, בעל גונים שונים.

מְנֻסֶּה°, ת, בעל נסיון; שנסה כבר דברים שונים בחייו; שעמד בנסיון.

מִנְסָרָה°, נ, מִשְׂרָה, מטיל זכוכית משלש הפנים; גוף מארך בעל שלש צלעות ישרות.

מנסרה

מנע (מָנַע, יִמְנַע), פ"י, עכב, עצור, שים מעצור; חשוך דבר מ־.; חשוך מעשות דבר; מאן, השב פנים; (־מִ־) לא נתון ל־; כחד. הִמָּנַע, הֵעצר, הִכלא; חדול להיות; חדול לעשות. הַמְנֵעַ*, הבדל, הפרש; עכב, עצור, חַשוך מ־. הִתְמַנֵּעַ*, הִמָּנַע.

— **מָנוּעַ אֲנִי מ־***, ר' מנוע.

מַנְעוּל, ז, מסגר לדלת שעל ידי מפתח שתוחבים בו נועלים ופותחים אותה.

מִנְעָל, מַנְעָל*, מִנְעוֹל*, ז, (ר' מִנְעָלִים גם מִנְעָלוֹת*), נעל, כסות הרגל מעור; מסגר, מנעול.

מִנְעָל°, ת, ששמו עליו נעל, נעול נעל.

מַנְעַמִּים, ז"ר, מטעמים, דברי אֹכל ערבים ומתוקים.

מְנַעַנְעִים, ז"ר, צלצול שמע, כלי שיר עם לוחות נחשת קטנים אשר בהגיע אותם ישמיע קול צלצול; °אברי הפסנתר שהמנגן נוגע בהם להשמיע קול.

מְנָפָה*, נ, ר' מניף.

מַנְפּוֹל*, ז, סוחר גדול קונה סחורות במדה גדולה כדי שימכרן הוא לבדו.

מַנְפֵּחַ*, ז, כלי שמנפחים בו להקר; כלי לפחות בו באש.

מְנַצֵּחַ, ז, מפקד ומפקח על מלאכה או על מקהלת משוררים או מנגנים; °מי שגבר במלחמה על אויבו והכריע אותו.

מַנְצְפַךְ*, ז"ר, חמש האותיות הסופיות שאין מראיתן כבנות הברתן הבאות באמצע המלות או בראשיתן (ך, ם, ן, ף, ץ).

מְנֻקָּב°, ת, מלא נקבים, מחֻלחל.

מְנַקִּיָּה, מְנַקִּית, נ, (ר' מְנַקִּיּוֹת), חצי קנה נסדק לארכו ששמו על שלחן הפנים שבמשכן מתחת לחלות (לחם הפנים) למען תכנס בה הרוח ולא תתעפשנה.

מְנַקֵּר*, ז, איש העסק בעקור הגידים האסורים מן הבשר.

מֶנֶקֶת, ר' מינקת.

מִנְשֶׁרֶת°, נ, בית לנשר בו קורות עץ לקרשים.

מְנָת, נ, חלק, מנה, גורל.

— **עַל מְנָת*, בִּמְנָת*, עַל מְנָת כֵּן***, בתנאי; כדי; בתנאי זה; מסכים לזה בכל אפן.

מִנְתָּה*, נ, שם צמח שריחו נעים ומשתמשים בו לרפואות, דנדנה [1].

מְנַתֵּר*, ז, קופץ, דולג, מהדס.

מָס, ז, מונע, עוצר(?); נדכא, סובל יסורים(?) (איוב ו' י"ד).

מַס, ז, (ר' מִסִּים), עבודה בגוף או בתרומת מכס לצרכי הממשלה; מכס, דורן שעל הנכנע לשלם לאדוניו.

— **מַס עֹבֵד**, עבודה בגוף לטובת האדון.

— **הָיָה לָמַס**, היה נכנע תחת שלטון אדון.

מ"ס, ר"ת, מוכר ספרים; מר סבר; מצות סכה; מנהג ספרד; מדת סדום.

מְסֹאָב*, ת, מלכלך, טמא, לא נקי.

מְסָאנָא, ז, נעל, לבוש הרגל, ר' סאון.

— **עַרְקְתָא דִמְסָאנָא**, נ, רצועת הנעל; כנוי גם לדבר קטן ערך.

מְסָאסָא*, ז, מלמד הבקר, מסס.

מֵסַב, ז, (ר' מְסִבִּים, מְסִבֵּי), מקום שמסביב למקום אחר: זר מקיף בבנין; הישיבה מסביב לשלחן.

מִסְבָּאָה°, נ, בית משתה יין ושכר.

---

1) מנתה, мята, minze, menthe, mint

מְסַבֵּב°, ז, גלגל בעל שנים המניע בהסתובבו גלגלים אחרים; גורם דבר.

מְסֻבָּב°, ז, תוצאה, תוצאת דבר.

מְסִבָּה, נ, הסוּך, תנועה הצדה, סבוּב; *קבוץ אנשים מסבים לאכילה או להתרועעות; בּנין מקיף; מדרגות עשויות כדרך לולית; °חֶברה; ענין.

מְסֻבָּה*, ת, יושב אל השלחן לאכל; אורח.

— מְסֻבִּים*, מְסֻבִּין*, ז״ר, היושבים אל השלחן לאכל.

מְסֻבָּה*, תה״פ, נשען על צדו.

מְסֻבָּךְ*, ז, קנה עבות מענפים ובדים דקים.

מְסֻבָּכָה°, נ, אותיות אחדות מאֻחדות וסבכות יחד זו בזו בציור אחד.

מַסְבָּנָה°, נ, בית בשול הסבון.

מְסִבְתָּא*, נ, מדרגות לוליניות, מדרגות מסתובבות.

מס״ג, ר״ת, מסורה גדולה.

מִסְגָּד°, ז, בית תפלה למֻשלמים.

מְסֻגָּל*, ת, מוכן ל־; °מֻכשר, ראוי.

מַסְגֵּר, ז, (ר׳ מַסְגְּרִים גם מַסְגְּרוֹת), כלא, בית אסורים; עושה מלאכת נחשת וברזל; עושה מנעולים; מְלַמד (בהוראה משאלת); °מנעול; כיבר, בית אסף חיות הבר.

(מסגר) מַאֲמָר הַמְסֻגָּר°, ז, מאמר המובא בתוך הדבור בין מאמרים אחרים שאין לו קשר ישר אליהם.

מַסְגֵּרוּת°, נ, אמנות המסגר.

מִסְגֶּרֶת, נ, (ר׳ מִסְגְּרוֹת), טירה בצורה, ארמון נשגב; אזור מקיף דבר מסביב, בד כעין שפה סביב שלחן בין רגליו וכיו״ב; °מלבן לתמונה.

מַסָּד, מַסַּד, ז, יסוד, מכון, תחתית קיר.

מִסְדָּר°, ז, מערכת דבר, דבר מְסֻדָּר במשטר.

מְסַדֵּר°, איש המסדר בבית דפוס יחד את האותיות הבודדות להדפיס בהן.

מְסַדֵּר°, ז, מכונה או מכשיר להביא סדר באיזה דבר.

מִסְדְּרוֹן, ז, (ר׳ מִסְדְּרוֹנוֹת), שדרת עמודים בצלע בנין; פרוזדור, החדר שדרך בו נכנסים אל האולמים.

(מסה) הַמְסַה, פ״י, הסוך לנוזל, התך; הבא מֹרך בלב אחר, הַפחד.

מַסָּה, נ, מבחן, בחינה, נסיון; אות, מופת; תְּמִיסָה.

מִסָּה, נ, קצבה, ערך; מס, מכס.

— מִסַּת־, לפי ערך.

מָסוֹ*, (מְסוֹ*), ז, החלב הנקפה הנמצא בקבת הכבשים שבו מקפיאים חלב לגבינה.

מְסוּבָב°, ז, תוצאת דבר; תולדות הסבה.

מַסְוֶה, ז, (ס׳ מַסְוֵה, ר׳ מַסְוִים, ס״ר מַסְוֵי), צעיף לכסות הפנים; מכסה; אֵפר שנותנים על הפנים לשנותם.

מַסּוֹי*, ז, משא, נטל, מעמסה.

מְסוּכָה, מְשׂוּכָה, נ, סיג קוצים ששמים מעל לגדר אבנים.

מַסּוּעָה*, נ, משואה, מדורת אש לסמן ואות.

מָסוֹר, ז, (ר׳ מְסוֹרוֹת*), מלשין, מביא דבה, כותב שטנה; מוסר ממון ישראל לעכו״ם.

מָסוּר*, ת, נָתוּן, נִתָּן.

מַסּוֹרָה*, מָסוֹרָה*, מַסֹּרֶת*, מָסֹרֶת*, נ, קבלה איש מפי איש, מורשת דברים מדור לדור; כתיבת התנ״ך באופן שנמסר לנו מבלי שנוי באותיות; רשימות הקרי והכתיב והמלא והחסר וכיו״ב בתנ״ך; סמנים לזכר איזה דבר.

— מַסֹּרֶת אַגָּדָה*, נ, אגדה שנמסרה מאיש לאיש ומדור לדור.

— אֵם לְמַסֹּרֶת*, יסוד ותקף לאֹפן הכתוב בספרי המקרא.

מְסוּתָא*, נ, בית מרחץ.

מַסָּח, תה״פ, חליפות, בסדר הִתְחלפות(?) בהסח הדעת(?).

מִסְחָבִי°, ז, פרח הערף של שטלה.

מַסְחֵט*, ז, יד כלי; עץ מסעד לדלת.

מַסְחִיט*, ז, סוחט ומוציא מיץ מפרי וכדומה.

מִסְחָר, ז, (ס' מִסְחַר, ר' מִסְחָרִים), רכולה, מקח וממכר, משא ומתן.

מִסְטוֹר*, מִסְטָר*, ז, מכת לחי.

מִסְטוֹרִין*, ז"ר, סודות, דברי סתר.

מְסֻטָּף*, ת, שהתפקעה קלפתו (פרי).

מִסְטָר*, ר' מסטור.

מְסֻיָּף*, ת, הבא בסוף ה־ (ביחוד על פרי הגמל בסוף הקיץ).

מְסִיסָה°, נ, מצב דבר הנמס.

מְסִיפָּס*, ז, מְחִצָּה עראית; מחיצה עשויה מַקלות עץ שאינם מְחֻבָּרים יחד ויש חללים ביניהם, סורג.

מַסִּיק*, ז, מַצִּיק; גובה המסים, מוכס; מוציא מסקנה; °מבעיר אש בתגורים.

מָסִיק*, ז, מְסִיקָה*, נ, לקישת הזיתים (ביד) מעל העצים; זמן לקישת הזיתים.

מְסִירָה*, נ, פעלת המוסר והנותן לשני; °מלשינות, פעלת המלשין.

— מְסִירַת נֶפֶשׁ°, סכנה רבה, השלכת נפשו מנגד, שימת נפשו בכפו בעד דבר.

מְסִירוּת*, נ, מלשינות, פעלת המוסר והמלשין.

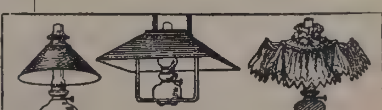
— מְסִירוּת נֶפֶשׁ°, ר' מסירת נפש.

מֵסִית*, ז, מעורר, מדיח; מסתת, פוסל אבנים; °מעורר לקבל דת אחרת.

מסך (מָסַךְ יִמְסֹךְ), פ"י, מזג, עָרב (נוזל בנוזל); שפוך, יצוק.

מֶסֶךְ ז, יין הרקח, יין בלול במרקחת.

מֵסַךְ, ז, ר' מוסך; ° מעין סככה ששמים על המנורה, מָגֵנּוֹר.

מסך

מָסָךְ, ז, (ס' מְסַךְ־, כ' מְסָכִּי, או מְסָכִי, או מְסָכִּי, ר' מְסַכִּים, או מְסָכִים, או מְסָכִּים, ס"ר מְסַכֵּי או מְסָכֵי), יריעה, הפוי, מכסה; וילון; °קרום בגוף בע"ח המבדיל בין החלל העליון והכרס.

מסך

מְסֻכָּה, נ, מכסה, צפוי; סכה, חפת צל.

מַסֵּכָה, נ, מכסה, שמיכה להתכסות בה; צעיף לכסות הפנים; יציקה, התכה; אליל יצוק; אריגה; מוטה, מחשבת לב; קשר וברית (ישעיה ל. א.).

— אֱלֹהֵי מַסֵּכָה, אלהי הגנה על בית או שבט; פסל מוצק ממתכת.

מֻסְכָּם°, ת, דבר שכלם הסכימו עליו; שתנאי הותנה בו מתחלה.

מְסֻכָּן, ז, דואג לעתיד, שומר הונו, קמצן (ישעיהו מ' כ'); *חולה מאד; חולה הקרוב למות; שיש בו סכנה.

מִסְכֵּן, ז, עני, דל, אביון, איש מחסור.

מַסְכֵּן*, פ"י, עשה לדל, לעני, רושש.

הִתְמַסְכֵּן*, היה לעני, הוּרַשׁ; הֶרְאָה כעני.

מִסְכֵּנוּת, נ, עֹנִי, דלות; דאגה ליום מחר.

מִסְכְּנוֹת, נ"ר, אסמים, אוצרות לתבואה.

מְסֻכְסָךְ*, ת, לא חלק, מעכב את האצבע כשמעבירים אותו עליו (סכין, מגל, מגרה).

מַסֶּכֶת, נ, (ר' מַסָּכוֹת°), מסרק האורגים המהדק את החוטים של הערב בשתי; חוטי השתי הכרוכים ביתד הארג(?); *ארג; (גם מַסֶּכְתָּא˘, ר' מַסֶּכְתִּיּוֹת˘) ספר אחד בתלמוד.

— נֶפֶשׁ הַמַּסֶּכֶת*, נ, חוטי הערב.

מְסִלָּה, נ, דרך סלולה ומתקנת לעוברי דרכים; מעקה בצלע מדרגות; מנהג, משפט.

— מְסִלַּת בַּרְזֶל°, נ, דרך מְתֻקֶּנֶת לרכבות

עם מטילי ברזל לטעבר הגלגלים.

מַסְלוּל, ז, דרך סלולה, מסלה.

— ־הַשֶּׁמֶשׁ, הַיָּרֵחַ°, ז, קו מהלך גרמי השמים.

מְסֻלֶּת*, **מְסֻלֶּת וּמְשֻׁמָּן**°, ת, נבחר, טוב.

מְסַמָּה*, (**מְסַמָּא***), ת״נ, (אֶבֶן־), אבן העשויה לכסוי פי חלל(?); אבן חזקה וקשה שנקבי חלליה סתומים(?); אבן בלתי מסֻתתת.

מִסְמוּס*, ז, מעוך, טרוף.

מִסְמָךְ°, ז, דבר שאדם סומך עליו; כתב מאשר ומוכיח דבר.

מֻסְמָךְ*, ת, שסמכו אותו ונתנו לו רשות לכהן באיזה משרה או להקרא בשם כבוד.

מַסְמֵס*, פ״י, הִשקט, הִרגע; רמוס, מעוך, עסה; הַתך; מזמז; חַזק, אַמץ; טרוף מאכל בנוזלים; פ״ע, היה מלַכלך. **הִתְמַסְמֵס***, התמזמז; הִרקב, היה נשחת.

מַסְמָסָה*, נ, רקבון; התרככות המֹח ורקבונו.

מַסְמֵר, **מַסְמֵר**, **מַשְׂמֵר**, ז, (כ׳ מַסְמְרִי, מַסְמְרֵי, ר׳ מַסְמְרִים גם מַסְמֵרוֹת, מַסְמְרִים, מַסְמְרוֹת, מַשְׂמְרוֹת), יתד ברזל דקה שנונה בקצה וראשה שטוח ומשתמשים בה לחזק ולדבק חלקי חפץ או תוקעים אותה בקיר לתלות עליה דבר; *הבצק הבולט מן הככר; יבלת קשה כעין כפתור בבשר הרגלים או באצבעות הרגלים.

— **מַסְמֵר הַגָּרַע***, ז, סכין שנונה של המקיז דם.

— **קָבוּעַ מַסְמְרוֹת** (**בַּהֲלָכָה**)*, קבוע דברים בהחלטה גמורה.

— **שׁוֹשַׁנַּת הַמַּסְמֵר***, ז, ראש המסמר.

מְסֻמָּר*, ת, דבוק במסמרים; בעל מסמרים; (שערות) קשות ומסֻבכות.

מְסַנֶּנֶת*, נ, כלי מלא נקבים לסנן בו דבר נוזל.

(**מסס**) **הִמֵּס**, פ״ע, התוך והיה לנוזל; הִקרע לחתיכות; המֹק; התקלקל, השחת; (־לֵב־), התיאש; פחוד, ירוא, חלוש מפחד. **מַסְמֵס***, ר׳ מסמס. **הֵמֵס**, (אֶת לְבַב־), הפחד, הַחלש מפחד.

— **תִּמַּס עֵינוֹ שֶׁל־***, קללה לבעל עין רעה.

מְסֹס, ז, מַק, רקבון; °חלי הרזון, שחפת.

מָסָס*, ז, מעים, כרכשת; מַלמד הבקר.

מַסָּע, **מַסַּע**, ז, (ר׳ מַסָּעִים, ס״ר מַסְעֵי גם מַסָּעוֹת*), מהלך, תנועה ממקום למקום; העתקת דבר ממקום למקום; כף הקלע לירות בה אבנים; *מוט לתמוך בו גפנים.

מִסְעָד, ז, משען שבנין סומך עליו; מעקה למשען בצלע קיר; *עוזר, עוסק בדבר; °גב הכסא שנשענים עליו.

מִסְעָדָה°, נ, בית אֹכל, בית שסועדים בו.

מַסָּעָה*, נ, אוד, בקיע עץ אחוז אש.

מִסְעָף°, ז, סעיף, ענף הצומח מ־.

מִסְעָר*, ז, סער, סערה, סופה; הסתערות.

מַסְפֵּג°, ז, כלי שבו גיר סופג לספג בו את הכתב.

מִסְפֵּד, ז, (ס׳ מִסְפַּד), קינה, יללה, בכי; בכיה אחר מת.

מִסְפּוֹא, ז, מאכל הבהמה.

מִסְפַּחַת, נ, צרעת מתפשטת בעור הבשר, נגע; מין כסוי הראש של נביאות השקר שנמצאות בו קמיעות.

מַסְפִּיק*, ת, שיש בו די הצרך; °הממציא את הצרכים ל־.

מִסְפָּק*, ז, ספק; דבר שאין מוצא ממנו; ענין קשה ומסֻבך.

מְסֻפָּק° שאינו ברור, שהוא בספק; שאינו יודע בברור, המטיל ספק בדבר.

— **מְסֻפְּקַנִי**°, מסֻפק אני.

— **מְסֻפְּקָנוּ**°, מסֻפקים אנו.

מִסְפָּר, ז, (ס׳ מִסְפַּר, ר׳ מִסְפָּרִים, ס״ר מִסְפְּרֵי), מנין, סכום; כמות קטנה שאפשר לספרה

בנקל; קצב, גבול; ספור, פרשת מקרה.

— יָמִים מִסְפָּר, שְׁנוֹת מִסְפָּר, ימים מעטים, זמן לא רב.

— מְתֵי מִסְפָּר, אַנְשֵׁי מִסְפָּר, אנשים מעטים.

— מִסְפָּר יְסוֹדִי°, ז, (בדקדוק), מלה הקוראת את המספר בשם: אחד, שנים, שלשה, ארבעה וכו'.

— מִסְפָּר סִדּוּרִי°, ז, (בדקדוק), מלה המראה על מקומו של איזה דבר בתוך סדור קבוע: ראשון, שני, שלישי וכו'.

מִסְפְּרַיִם*, ז"ז, מין כלי מחֻבר משני להבים להתך ולגזז בהם בקרבם האחד אל השני.

מַסְפֶּרֶת*, נ, כלי גזיזה גדול; כלי כעין מספרים ועשוי מפרק אחד כפוף; מזמרה.

מסק* (מָסַק*, יִמְסֹק*), פ"י, לקוש את הזיתים ביד מהעץ.

מס"ק, ר"ת, מסירת קולמוס (כשאיש אינו יודע לחתום שמו והוא מוסר העט ליד חברו לחתום שמו במקומו); מסורה קטנה.

מַסְקָנָא˚, מַסְקָנָה˚, נ, תוצאה, אחרית דבר, מוצא דבר; מדרגה; ההלטה שבאה אחרי עיון והבנת הדבר.

מסר (מָסַר, יִמְסֹר), פ"י, נתון ליד אחר; הַסגר, מַגן; *גלה דעת; נתון דברים לאחר; סַפר דברים לאחר; לקוח מאחד ונתון לשני; הַלשין, הוציא דבה; °כתוב כללי המסורה. הִמָּסֵר, הִנָּתֵן ברשות אחר. הִתְמַסֵּר (־לְדָבָר)°, הִנתן איש בשלמות לאיזה ענין, שים את כל נפשו באיזה ענין.

— מָסוֹר נֶפֶשׁ עַל־*, שים נפשו בכפו על־.

מַסָּר*, ז, מַשּׂוֹר.

מִסְרָג°, ז, מצע של סריגת חוטי ברזל.

מְסֹרָג*, (כְּתָב־), הכתוב בסרוגים ולא כסדר.

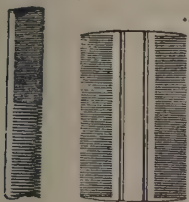
מְסֻרְגָּל*, ת, שעשו עליו קוים בסרגל, שסרגלוהו.

מַסְרֵד*, ז, חגורה לחזק בה מרדעת החמור.

מְסֹרָס*, ת, שאינו בסדר הראוי.

מְסָרֵף°, ז, קרוב קרבת משפחה; שורף עצמות מתים(?); חונט מתים בסממני שׂרף(?); מקטיר קטרת אחרי מת(?).

מַסְרֵק*, ז, (ר' מַסְרְקוֹת*), כלי מקרן או משן פיל או מחמר קשה אחר עם שנים דקות לסרק ולנקות בו את שער הראש; כלי עם שני חוטי ברזל לנקות בו את שער הבהמה; ראש גביע פרח הרמון העשוי שִׁנים, מעין עטרה שבראש הרמון ושבתוכה נצים כמו שערות.

מסרקות

מְסֹרָק°, ת, סרוק, שסרקו אותו.

מָסֹרֶת (־מַאֲסֹרֶת), נ, קֶשור, כריתת ברית, הבור.

מַסֹּרֶת*, ר' מסורה.

מַסְרֶת*, נ, מין מחבת לאפית מעשה בצק.

מַסַּת*, ז, מסתת אבנים.

מסת*, ר' מסה.

מִסְתּוֹר, נ, סתר, מחבא, מקום סתר, מפלט; *סוד, דבר סתר.

מִסְתַּכֵּן*, ת, מי שמעמיד עצמו בסכנה.

מִסְתַּמָּה°, תה"פ, (־מן הסתם), כנראה; בודאי, אל נכון.

מַסְתֵּמָה°, נ, פקק, סכר לבקבוק.

מִסְתָּר, ז, (ר' מִסְתָּרִים, ס"ר מִסְתָּרֵי), מקום סתר, מחבא; סוד, דבר סתר.

מִסְתֶּרֶת°, נ, כעין גליל שנותנים עליו את החוטים לסתר את הכריכה.

מְסַתֵּת°, ז, סופל אבנים.

מַעַ, ר' מעים.

מ"ע, ר"ת, מצות עשה; מנוחתו (ה) עדן; מכתב עתי (עתון); מראית עין; מצות ערוב.

מַעְבָּד, ז, מעשה, פֹּעַל.

מַעְבָּדָה°, נ, בית מלאכה לעבוד דברים כימים.

מַעֲבֶה, ז, עבי; עֹמֶק דבר.

מְעֻבֶּה*, ת, עבה, סמיך, אוץ ודחוס; צפוף, שיש בו אנשים רבים.

— אֲסֵפָה מְעֻבָּה*, נ, אספה רבת עם מאד.

מַעֲבָט*, ז, גיגית לדריכת ענבים.

מַעֲבִיָּה*, נ, (ר' מַעֲבִיּוֹת*), עבי היער, תוך היער ששם עצים עֲבֻתִּים רבים.

מַעֲבָר, ז, (ס' מַעֲבַר, ר' מַעֲבָרִים, ס"ר מַעֲבָרֵי), פעלת העובר; מקום לעבר בו נהר או הר; סירה לעבר בה נחל לרחבו; °העברה, השאלה.

מַעְבֵּר*, ז, מלגז, כעין מזלג גדול לקחת בו אלֻמות, להבר בו את הבר מן הקש וכדומה.

מַעְבָּרָה, נ, (ס' מַעְבֶּרֶת, ר' מַעְבָּרוֹת, ס"ר מַעְבְּרוֹת), מקום לעבר בו נהר או הר, מַעֲבָר; *סירה קטנה או כעין גשר שט על פני המים לעבר בו נהר לרחבו.

מַעְבֹּרֶת*, נ, כעין גשר שט על פני המים לעבר בו נהר לרחבו, רפסדה, דוברה; חלק התפלין שהרצועה עוברת בו.

מְעֻבֶּרֶת*, ת, הרה.

— שָׁנָה מְעֻבֶּרֶת*, נ, שנה שיש בה חדש עבור (אדר שני, ואדר).

מַעְגִּילָה*, נ, גליל, מערוך להחלקת טיט בגג; מכבש להישרת עצים.

מַעְגָּל, ז, (ר' מַעְגָּלִים גם מַעְגָּלוֹת), דרך, מסלה (בדבור המליצי); דרך החיים; מחנה צבא המשתרע בשורה עגלה; סביב.

מעד (מָעַד, יִמְעַד), פ"ע, התמוטט, כשול, מוּט. הַמָּעֵד*, מעוד. הַמְעַד, הִמֵּט, הכשל, מוטט.

מַעְדָן, ז, קשר, קִשּׁוּר.

מַעְדָן°, ז, עפר מוצק, מחצב, אחד מיני הדומם.

מַעֲדַנִּים, ז"ר, מטעמים, מאכלים עֲרֵבִים מתוקים; תענוג רוחני.

מַעֲדַנּוֹת, ז"ר, קשורים. תה"פ, קשור, אסור (שמואל א. טו. לב).

מַעְדֵּר, ז, (כ' מַעְדְּרִי, ר' מַעְדְּרִים, ס"ר מַעְדְּרֵי), כלי בעל שנים או חד לחפור בו האדמה; חלק מהמחרשה.

מָעָה, נ, (ר' מָעוֹת גם מָעִים*), גרגר חול (ישעיהו מח. יט); *גרעין (של אבטיח, קישות וכיו"ב); מטבע קטנה (חלק עשרים וארבעה של הסלע); אבן משקל קטן; ר' מעות.

מֵעֶה, ר' מֵעַיִם.

מע"ה, מעה"כ, ר"ת, מעלה עליו הכתוב, עליו נאמר בכתוב.

מָעוֹג, ז, עוגה, עגיל לחם; העויה, קריצת שפתים.

מְעוֹדֵד*, ת, מלא פרי (שַׂק).

מָעוֹז, ז, (כ' מָעוּזִי, ר' מָעוּזִּים, ס"ר מָעוּזֵּי), מחסה, מגן, מקלט; כובע על הראש (?).

מְעוּט*, ת, פחות, דל בכמות.

מִעוּט*, ז, הקטנה, המעטה; החלק הקטן מ־; החלק היותר קטן שממנו אין לגרע; הוצאה מן הכלל (בדרשת הפסוקים).

— מְעוּטֵי תוֹרָה*, ז"ר, עמי הארץ, בורים.

— לְמְעוּטֵי*, להחסיר, להוציא מן הכלל.

מָעוֹד*, ז, מין חזיה לנשים מהמתנים ועד אצילי הידים.

מָעוּךְ ת, מי שנמעכו אשכיו (ביצי הזכר); תחוב, נעוץ.

מְעוֹלֵל, ת, עושה מעשים רעים, עושה מעללים רעים.

מָעוֹן, ז, מְעוֹנָה, נ, דירה, בית מושב, משכן, מדור (בסגנון המליצי); מפלט, מחסה; עזרה, סעד, משען, מחזיק; *בית המקדש; שם הרקיע החמשי, ר' שמים.

— הַמָּעוֹן הַזֶּה!*, שבועה בה׳.

מְעוֹנֵן, ז, מכשף, קוסם, מנחש.

מְעוּף, ז, חשכה, עלטה; לאות (?); °עוף, פעֻלת המעופף.

מְעוֹפֵף°, ז, מי שיודע לעוף; המעופפים באוירונים.

מָעוֹר, ז, (ר׳ מְעוֹרִים), קלון, ערוה; מצב האיש שהוא ערם, עירם, מער.

מָעוֹת*, נ״ר, כסף (במובן: הון מְזֻמן); מטבעות קטנות.

— מָעוֹת יָפוֹת*, נ״ר, מטבעות שיש להן מהלכים בשוק.

— מָעוֹת כּוֹזְבִיּוֹת*, נ״ר, מטבעות מתקופת מרד בר כוכבא.

— מָעוֹת פּוּרִים*, נ״ר, הכסף שנותנים לעניים בפורים.

— מָעוֹת רָעוֹת*, נ״ר, מטבעות שאין להן מהלכים בשוק.

מְעֻוָּת*, ז, קלקול, עוֹן, חטא.

מָעֹז ז, (ר׳ מָעֻזִּים), מבצר חזק, משגב.

מְעַזֵּי*, ז, צמר עזים, שער העזים.

מַעֲזִיבָה*, נ, מלט טוח על גבי גג שטוח.

מְעַזְיָה*, נ, מעזי, שער עזים.

מָעוֹז, ז, (ר׳ מָעֻזְנִים), מעז, מבצר חזק, משגב.

מָעַט, ת, (נ, מְעָטָה), חד, מְחֻדד, מטרט.

מעט (מָעַט, יִמְעַט), פ״ע, היה מצער, היה לא הרבה; הלוך וקטן במספר; °חדד, עשה חד. מִעֵט, היה מצער, היה לא הרבה; *הַקטן, עשה שיהיה קטן; הפחת, גרוע; הוציא מן הכלל; לקוח מעט מ־. הַמְעֵט, הַקטן, חַסר המספר, גרוע. הִתְמַעֵט*, (נִתְמַעֵט*), היה מצער אחרי היותו הרבה, היה לא הרבה.

מְעַט, ת, לא הרבה, לא כביר (ההפך: הרבה). תה״פ, במספר קטן מאד, בכמות קטנה; בזמן מצער.

— מְעַט מִזְעָר, מעט מאד (ההפך: הרבה מאד).

— כִּמְעַט, דבר קטן, שעור מספר קטן; זמן מעט; תיכף, אך — וחנה, עוד מעט ו־.

— הַמְעַט? האם לא דַי ש־.

— עַל הַמְעַט*, לעתים רחוקות ולא תדיר.

מע״ט, ר״ת, מעשים טובים.

מְעֻטּ*, ר׳ מועט.

מַעֲטֶה, ז, (ר׳ מַעֲטִים, ס״ר מַעֲטֵי), מעטפה, כסות.

מַעֲטָן*, ז, כלי גדול שכובשים או מרככים בו הזיתים; צבור זיתים.

מַעֲטָפָה, (ס׳ מַעֲטֶפֶת, כ׳ מַעֲטַפְתִּי, ר׳ מַעֲטָפוֹת, ס״ר מַעַטְפוֹת), מַעֲטֶפֶת, נ, מין אדרת להתעטף בה; °הגליונות שכורכים בהם ספר; כיס ניר ששמים בו המכתב.

מְעֻטָּר*, ת, שיש לו עטרה, שקשטו אותו בעטרות וזרי פרחים.

מְעִי, ז, גל, תל שממה; ר׳ מֵעַיִם.

מְעִיל, ז, בגד עליון של הכהנים, המלכים ובנות המלך; בגד עליון קצר; °בגד עליון עד הברכים לגבר.

מְעִילָה*, נ, פעלת המועל, הכחדה, מַעַל, העלמה; בגידה, פשע; קרבן שמביאים על המעילה; שם של מסכת תלמודית העוסקת בדיני מעילה בקדשים.

— אֲשַׁם מְעִילוֹת*, קָרְבַּן מְעִילָה*, ז, הקרבן שמביאים על המעילה.

מֵעַיִם, (או מֵעִים גם מְעוֹת), ז״ז, קרבי החי, אברי העכול וקני הדחת פסלת המאכלים החוצה; *תוך הפרי, הגרעינים עם הרטב (של אבטיח וכיו״ב).

— מְעֵי הָאֵם, מקום יצירת הילד בבטן.

— הָמוּ מֵעַי, נכמרו רחמי, חסתי, רחמתי.

— בְּנֵי מֵעַיִם*, המעים הדקים.

מַעְיָן, ז, (ס׳ מַעְיַן, כ׳ מַעְיָנִי, ר׳ מַעְיָנִים גם

מַעְיָנוֹת, ס״ר מַעְיְנֵי גם מַעְיְנוֹת), מקור, בור נובע מים; שימת עין, מחשבה, מבט; *פנימיות, קרב.

— מַעְיָן מִתְגַּבֵּר*, ז, מעין הנובע מים רבים מאד; כנוי לתלמיד חכם שתורתו רבה מאד ואין קץ וגבול לה.

— מַעְיָן נוֹבֵעַ*, ז, כנוי למחלת השלשול.

— הִלּוּךְ מֵעַיִם*, ז, עשית צרכים.

מְעֻיָּן*, ת, בעל גונים רבים; שם צמח בעל גונים שונים[1]; מכֻוָּן, שקול, ששני צדדיו שוים במשקלם.

מַעְיָנָה*, נ, מחלת כאב בטן.

מְעִיסָה*, נ, שׂימת קמח לתוך מים רותחים; מאכל של קמח שנתנו לתוך מים רותחים.

(מעך) מָעַךְ*, פ״י, דחוק על ידי משמוש ביד, עָשה; השפל קול. מֹעַךְ, המק מלחץ ומשמוש ידים, היה משוש ודחוק ולחוץ בידים. הִתְמָעֵךְ*, (נִתְמָעֵךְ*), הִדחק, הִכבש על ידי החק; מות מתוך דחק ולחיצה.

מע״כ, ר״ת, מעלת כבודו, ר׳ מעלה.

מְעֻכָּב*, ת, מתאחר, מתעכב; שעכבוהו.

מַעֲכוֹן*, ז, לוחץ, דוחק, נוגש.

מְעֻכָּל*, ת, נחר באש; °נאכל ונהפך במעים לחמרים מכלכלים.

מעכ״ת, ר״ת, מעלת כבוד תורתו, ר׳ מעלה.

מעל (מָעַל, יִמְעַל), פ״ע, בגוד, פשוע; רמה, שקר; *בוזו כסף קדשים, לקוח מכסף קדשים.

מַעַל, ז, (כ׳ מַעֲלָן), בגידה, פשע, רמאות; שקר, כזב; בזוז כסף קדשים.

(מַעַל) מִמַּעַל, תה״פ, מַעל (הפך: מתחת), מגבי דבר ומעלה; גבוה מ־.

מֹעַל, ז, הרמה, הגבהה, פעלת הרִים.

מַעֲלֶה, ז, (ס׳ מַעֲלֵה, ר׳ מַעֲלִים), מקום עלות, מקום שעולים בו; מקום גבוה בבנין; מקום נשא וגבוה, גבעה.

— מַעֲלֵה־עָשָׁן*, ז, שם צמח שהיה משמש במקדש להעלות את עשן הקטרת למעלה.

מַעֲלָה, נ, (ס׳ מַעֲלַת, ר׳ מַעֲלוֹת), עליה, פעלת העולה; יציאה; עליה, בנין על הגג; מדרגה; מדרגת מצב האדם וערכו; יתרון הכשר, יתרון חכמה, יתרון ערך; *אלהים.

— מַעֲלַת כְּבוֹדוֹ°, מַעֲלַת כְּבוֹד תּוֹרָתוֹ°, מבטא של כנוי כבוד לאיש בעין „אדוני" וכיו״ב.

— מַעְלָה, מַעְלָה, תה״ם, אל על; גבוה מגב דבר; הלאה, הרחק בזמן.

— לְמַעְלָה, תה״ם, אל על, במקום היותר גבוה: הרבה מאד.

— מִלְמַעְלָה, תה״ם, מהצד העליון.

מְעֻלֶּה*, ת, היותר טוב, הנבחר, הנעלה.

מְעַלִּי*, מְעַלְּיָא*, ת, טוב, נבחר, נעלה.

— לִשְׁנָא מְעַלְּיָא נָקַט*, אחז בלשון נקיה, דִּבר בלשון נקיה.

מַעֲלִית°, נ, מכונה להעלות ולהוריד בה אנשים או משא מדיוטה לדיוטה.

מַעֲלָל, ז, (ס׳ מַעֲלַל, ר׳ מַעֲלָלִים), מעשה, פֹּעַל, מפעל; מעשה רע.

מַעֲלָן°, ז, המובא לארץ מחו״ל (סחורה וכדומה).

מעל״ע, ר״ת, מעת לעת (יום שלם).

מַעֲמָד, ז, (ס׳ מַעֲמַד, ר׳ מַעֲמָדוֹת*), מצב איש על משמרתו, על כהֻנתו; משמרת כהֻנה, משרה; מקום לעמד בו; *מצב האיש החמרי או הרוחני; (־ומושָׁב*), מקום שעומדים בו בחזרה מהלוית המת להספד או לנחום האבלים; סנום, מכון עץ על יד בנין שהבנאים עומדים עליו.

— בְּמַעֲמַד־, תה״פ, בנוכחות, בפני.

מָעֳמָד*, ז, מקום לעמד בו.

מָעֳמָד*, תה״פ, בעמידה.

---

[1] מעין, Goldblume, златоцвѣтъ, chrysanthème chrysanthemum

מַעֲמָדוֹת*, ז"ר, צבור כהנים ולויים וישראלים שנבחרו בימי הבית השני לעמד על הקרבת הקרבנות בשם כלל ישראל; °לקוטים ממקרא וממדרש שנוהגים לאמר אחרי תפלת הבקר.

מַעֲמִיד*, ז, סוּל, תחתית הנעל; בסיס, כן, משען.

מְעֻמָּם*, ת, מעוּן משא, עמוס.

מְעֻמְעָם*, ת, מבֻלבל, לא ברור.

מַעֲמָסָה, נ, משא, כבד, נטל.

מַעֲמָק, ז, (ס' מַעֲמַק, ר' מַעֲמַקִּים, ס"ר מַעֲמַקֵּי), מקום עמֹק, מצולה.

מַעַן, ר' לְמַעַן.

מַעַן°, ז, כתֹבת האיש, שמו ומקום שבתו.

(מען) הִתְמָעֵן*, קוץ בנפש, הרגש גֹעל נפש.

מְעֻנֶּה, ר' מעון.

מַעֲנֶה, ז, תשובה, דברים שהנשאל עונה לשואל; הצעת דברים בסדר נכון.

מַעֲנָה, מַעֲנִית, נ, חריץ הנעשה באדמה על ידי החרישה.

מְעַנְיֵן°, ת, מלא ענין, מושך את הלב, לוקח לב.

מַעֲנִית, ר' מענה.

מְעֻנָּן*, ת, מכֻסה ענן.

מְעַפֵּר, ת, מעלה עפר.

מְעֻפָּר*, ת, נדוש לעפר.

מַעְפֹּרֶת*, נ, (ר' מַעֲפָרָאוֹת* גם מַעֲפָרִיּוֹת*), אדרת שמתכסים בה להנצל מעפר ואבק על הדרכים; כסוי שהספָּרים מכסים בו את המסתפרים שלא תפלנה השערות הגזוזות על בגדיהם; אדרת מיֻחדה שלבשו שרי העם.

מַעֲצֵבָה, נ, יָגון, צַער.

מעצד

מַעֲצָד, ז, (ר' מַעֲצָדִים ס"ר מַעֲצְדֵי), מין גרזן, מקצועה, רהיטני; *מין כלי של נגרים העשוי בד עץ ולהב ברזל חד נתון בתוכו להחליק בו הקרשים [1].

[1] מעצד стругъ, Hobel, rabot, plane

מַעֲצוֹר, מַעְצָר, ז, עכוב, מניעה, דבר נצב לשטן.

מַעֲצָמָה°, נ, ממשלה אדירה, ארץ גדולה עומדת ברשות עצמה.

מַעְצָר, ר' מעצור.

מַעֲצָרָא*, ז, מַעֲצַרְתָּא*, נ, יקב, מזיתה לשמירת היין; מכבש לעצירת וסחיטת זיתים, שמשמין, ענבים וכיו"ב; בית עצירת הזיתים.

מְעֻקָּב°, ת, רָבוּע מכל ששת צדדיו, שגבהו וארבעת צדדיו שוים.

מַעֲקֶה, ז, (ס' מַעֲקֵה, ר' מַעֲקִים, ס"ר מַעֲקֵי), כעין גדר סביב גג או לצדי מדרגות; גזרה, נזוזטרה יוצאת מן הדיוטות העליונות בבנין.

מְעֻקָּל*, ת, לא ישר, עקום.

מַעֲקַשִּׁים, ז"ר, עקלקלות, דרך עקֻמה, לא ישרה.

מַעַר ז, (כ' מַעֲרִי), ערוה, מערֹם, מצב האיש הערום; רֵוח פנוי, שטח גלוי.

מְעֹרָב*, ת, מהול, בלול, שיש בו דברים שונים בלולים יחד.

— מְעֹרָב עִם הַבְּרִיּוֹת*, איש רֵעים, אוהב להתרועע עם אנשים.

— מְעֹרָב שֶׁמֶשׁ*, מי ששהר בעת שקיעת החמה.

מַעֲרָב, ז, (ס' מַעֲרַב), צד נטות היום לערב, ירידת השמש; הארצות אשר מעבר לים התיכון; סחר חליפים; סחורה המובאה מארץ אל ארץ.

— אַרְצוֹת הַמַּעֲרָב°, ארצות אירפה.

— מַעֲרָבָה, צד מערב לאיזה מקום.

מַעַרְבָא*, ז, מערב; בשם הזה קראו חכמי בבל לארץ ישראל שממערב לבבל.

— בַּר מַעַרְבָא*, בן ארץ ישראל.

מַעֲרָבִי*, ת, של מערב, ממערב.

— רוּחַ מַעֲרָבִית*, נ, הרוח הנושבת מצד מערב.

מַעַרְבִית°, נ, פיוטים לתפלת ערבית בחגים.

מַעַרְבְּלָא*, ז, שבלת מים, גלגל מים, מקום בים שהמים מסתובבים במקום אחד.

מַעֲרֶה, ז, מקום פנוי וגלוי סביב לעיר.

מְעָרָה, נ, (ס׳ מְעָרַת, ר׳ מְעָרוֹת), מחלת עפר, מקום נבוב בבטן האדמה.

— **מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה**, נ, המערה שבה קבורים אבותינו הראשונים בחברון.

— **מְעָרַת פָּרִיצִים**, נ, מערה לשודדים, מעון שודדים.

מַעֲרוֹךְ*, ז, גליל עץ, בד עץ ארך עגל לגלילת העסה להדק אותה.

מַעֲרִיב°, (תְּפִלַּת־), נ, תפלת הערב.

מַעֲרִיךְ*, ז, האיש הקוצב מחיר דבר לפי שויו או מסים על התושבים לפי ערך רכושם.

מַעֲרִיץ, ז, נותן פחדו על־; נותן כבוד אלהים ל־.

מַעֲרָךְ, ז, (ר׳ מַעֲרָכִים, ס״ר מַעַרְכֵי), סדור ענין, מחשבות הלב ומצבו; *תכנית בנין וכיו״ב; °סדר החיים ומצבם.

מַעֲרָכָה, מַעֲרֶכֶת, נ, (ר׳ מַעֲרָכוֹת, ס״ר מַעַרְכוֹת), שורה, שדרה, סדור דברים בשורה; שורות אנשי הצבא מוכנים לקרב; שדה המלחמה; מלחמה; דור עצים שעל גבי המזבח; °מקום שעורכים בו עתון יומי, שבועי או חדשי; חלק של חזיון.

— **לֶחֶם הַמַּעֲרֶכֶת, שֻׁלְחַן הַמַּעֲרֶכֶת**, לחם הפנים ושלחנו שבמקדש.

— **מְקוֹם הַמַּעֲרָכָה***, ז, קצה המזבח ששם נתנו את מערכת העצים.

— **מַעֲרֶכֶת**°, **מַעֲרֶכֶת הַמַּזָּלוֹת**°, **מַעֲרֶכֶת הַשָּׁמַיִם**°, המזל; היות מקרי האדם תלוים במזל ובהשפעת סדור הכוכבים באותה שעה.

מַעֲרֻמִּים, ז״ר, חסרון כסות לעור הבשר; המקומות הערֻמים בגוף שרגילים תמיד לכסותם.

מְעַרְעֵר°, ז, מי שמערער על דבר, מי שמגיש ערעור על משפט או החלטה וכדומה.

מַעֲרָצָה, נ, כח חזק(?); גרזן, קרדם.

מַעֲשׂ°, ז, ר׳ מעשה.

מַעֲשֵׂבָה°, נ, אסף עשבים, קֻפסה לאסף בה עשבים שונים.

מַעֲשֶׂה, ז, (ס׳ מַעֲשֵׂה, ר׳ מַעֲשִׂים, ס״ר מַעֲשֵׂי), מפעל, עבודה, עבודת ידים; עסק, עִסוק; הדבר העשוי; פְּרִי, יבול העבודה; עלילת אדם ומנהגו; כדמות, כצורת־, דומה לעשית־ (מַעֲשֵׂה־רֶשֶׁת); המקרים המתהוים בעולם; *מקרה, מאורע; ספור פרטי מקרה; נסיון, הרגל בעבודה; מעורר אחר לעשות דבר.

— **מַעֲשֵׂה־בְרֵאשִׁית***, ז, סדר ותורת יצירת העולם; סודות השתלשלות הבריאה.

— **מַעֲשֶׂה לִסְתֹּר***, המעשה שהובא סותר ומבטל מה שנאמר מקדם.

— **מַעֲשֵׂי ה׳, מַעֲשֵׂי יְדֵי ה׳**, ז״ר, הברואים.

— **אַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה***, ז״ר, אנשים שבזכותם נעשים נפלאות.

מעש״ט, ר״ת, מעשים טובים.

מְעַשֶּׂה*, ז, איש המעורר אחר לעשות דבר.

— **גָּדוֹל הַמְעַשֶּׂה יוֹתֵר מִן הָעוֹשֶׂה***, אמרה ידועה לאמר: הגורם לעשות דבר יותר נכבד מעושה הדבר.

מְעֻשֶּׂה, ת, הכרחי, שבא מאנס ולא מרצון טוב; עשוי, מלאכותי, לא אמתי ולא טבעי.

מַעֲשִׁי, ת, נסיוני, שקנה או שנקנה בנסיון.

מַעֲשִׂיָּה°, נ, ספור קטן.

מְעֻשָּׁן*, ת, שעשנו אותו, שתֻקן על ידי עשון.

מַעֲשֵׁנָה°, נ, ארֻבת עשן, צנור יוצא מתנור וכדומה להוציא דרכו את העשן.

מַעֲשַׁקָּה, נ, עשק, גזל, חמס, שוד.

מַעֲשֵׂר, ז, (ס׳ מַעְשַׂר גם מַעֲשַׂר, ר׳ מַעַשְׂרוֹת), עשרון, אחוז אחד מעשרה; עשירית המספר או המדה; החלק העשירי מפרי האדמה בא״י הנִתָּן לבני שבט הלוי.

— **תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר***, נ, מעשר מן המעשר שנתנו הלויים לכהנים.

— **מַעֲשֵׂר שֵׁנִי***, ז, המעשר שהיו בעלי השדות מביאים לירושלים לאכלו שם; שם אחת מסכתות התלמוד.

— **מַעֲשֵׂר עָנִי***, ז, המעשר שהיו מפרישים בני ישראל בארץ ישראל בכל שלש שנים לחלקו לעניים.

— **מַעַשְׂרוֹת***, שם אחת מסכתות התלמוד.

מְעֻתָּד*, ת, מוכן ומזומן.

מַעְתִּיק*, ז, כותב מכתב על הניר; °מתרגם משפה לשפה בכתב; כותב נסחה דרשה לדבר שנכתב כבר.

מַעְתֵּק°, ז, מכבש להעתיק בו כתבים מניר אל ניר.

מַעְתָּר°, ז, חגיגה (בפיוט).

מִפְגִּיעַ*, ז, מין יתוש קטן.

— **בְּמִפְגִּיעַ***, תה"פ, בכל תקף, בחזקה.

מִפְגָּע*, ז, מכשול, אבן נגף, שטן, פגע.

מַפָּה*, נ, מטפחת קטנה; מטפחת פרושה על השלחן; מטפחת שכורכים בה ספר תורה; מגבת לקנוח הידים; יריעת הדגל; רשימת המאכלים שיגישו אל השלחן; °גליון של כתיבת הארץ שרשומה עליו תבנית ארץ או מדינה וכדומה.

מפוח

מַפּוּחַ, ז, כלי לפחת בו באש; בית המלאכה של הנפח.

— **בֵּית מַפּוּחַ***, ז, חדר שהרוח מפיחה בו לקרר; בית המלאכה של הנפח(?).

מַפּוּחִית°, נ, מין כלי זמר עם מנענעים ועם קירות מתקפלים.

מַפּוֹלֶת, ר' מפלת.

מְפֻזְמָק°, ת, לבוש פוזמק, ששמו עליו פוזמק.

מפוחית

מְפֻזָּר, ת, נפוץ ומפרד, (הפך: מכנס); °מבלבל ונבוך במחשבותיו.

מַפָּח, ז, (מַפַּח־נֶפֶשׁ), גשימה; נשיבת הרוח; °יאוש, העדר תקוה; צער; דאגה.

מַפֹּחַ, ר' מפוח.

מַפָּחָה°, נ, בית המלאכה של הנפח, בית חרש הברזל.

מְפֻחָם*, ת, שהשחירו אותו בפחם; שנעשה לפחם.

מַפְטִיר*, ז, מְסַיֵּם קריאת התורה בפרק אחר מהנביאים; שמש המשגיח על סדרי ביהכנ"ס או הישיבות.

מְפֻטָּם*, ת, שפטמו אותו להשמינו, שהאכילוהו להשמינו, פטום.

מֵפִים*, ז, מטיל גורל; פוסק, מחליט דבר.

מַפִּיץ, ז, פטיש לפוצץ בו קירות חומה או לנפץ בו אבנים.

מַפִּיק°, ז, (בדקדוק), אחד מהאותיות ה, ו, י, הנסתרות בהיותה נבטאה בסוף המלה; סמן (נקדה בתוך האות) לבטא את האות ה בסוף המלה־ה; מכניס לארץ (סחורה וכדומה).

מַפִּית°, נ, מפה קטנה ישימו על שלחן האכילה לפני כל אחד המסבים לקנח בו הידים והפה.

מַפָּל, ז, (מַפַּל, ר' מַפָּלִים, ס"ר מַפְּלֵי), דבר שמניחים לנפל באין ערך לו; קמט הבשר השמן המתקפל ונופל למטה.

מֻפְלָא*, ז, הנבחר, הראש; דבר סתום ולא מובן; נפלא, מצין.

— **מֻפְלָא שֶׁל בֵּית־דִּין***, ז, איש מיֻחד

שאליו פונים בשאלות קשות בדינים.

מִפְלָאָה, נ, (ר׳ מִפְלָאוֹת, ס״ר מִפְלְאוֹת), פלא, דבר נשגב מבינת אדם.

מֻפְלָג*, ז, נבדל מחבריו, נעלה על חבריו; מֻמחה לדבר; מֻגזם, נפרז, שהגדילוהו על ערכו האמתי; (־ל) רחוק מ־ (בזמן).

מִפְלַגָּה, נ, (ר׳ מִפְלַגּוֹת), חלק, מחלקה; °כתה השואפת לרעיון אחד, פלגת העם.

מַפֵּלָה, מַפָּלָה, נ, (ס׳ מַפֶּלֶת, כ׳ מַפַּלְתִּי), חרבות בנינים, תל שממה; ר׳ מַפֶּלֶת; *אבדון, מגפה, הרג; נפילה.

מִפְלָט, ז, (ס׳ מִפְלַט, כ׳ מִפְלָטִי), מנוס, סתר מפחד רעה.

מֻפְלָם*, ת, לח, רטוב; (דָּג), דג רטוב מיד אחרי שדגו אותו; °לא מֻעבד, גלום.

מְפַלֵּס°, ז, אבר במכונה לפלסה ולישר הליכתה.

מְפֻלְפָּל*, ת, ששמו בו פלפלים; חריף מאד בשכלו; בעל פלפול.

מִפְלֶצֶת, נ, (כ׳ מִפְלַצְתִּי, ר׳ מִפְלָצוֹת, ס״ר מִפְלְצוֹת), אליל מבהיל ומפחיד; דחליל, פסל דמות אדם או חי להפחיד בו.

מִפְלָשׂ, ז, (ר׳ מִפְלָשִׂים, ס״ר מִפְלְשֵׂי), רקוע, משטח דבר לארכו ולרחבו, השתטחות.

מֻפְלָשׁ*, פתוח מכל עבריו; שעוברים בו.

מַפֶּלֶת, נ, (כ׳ מַפַּלְתִּי, ר׳ מַפָּלוֹת), נפילה, הרס; ירידה במצב; נבלה, פגר; חֻרבה, חרבות בנינים, תל שממה.

מַפֹּלֶת*, נ, קיר הרוס נופל; נפילה, הרס; חֻרבה, תל שממה; °ענפי עץ שנשברו ברוח ונפלו ארצה.

מֻפְנֶה*, ת, ריק, פנוי, לא תפוש; מֻיתר.

— גְּזֵרָה שָׁוָה מֻפְנָה*, ר׳ גזרה.

מִפְנֶה°, ז, ר׳ פניה.

מִפְּנֵי, מ״י, (ר׳ פנים), רחוק מן־; מלפני; בפני; מ״ח, בגלל, יען כי.

מְפֻנָּק*, ת, שפנקו אותו, שעדנו אותו, רך וענוג.

מְפֻנְקָס°, ת, שהָעבר בפנקס, שכתבו אותו בפנקס.

מֵפֵס*, ז, (־מַכָּה, ־חַבּוּרָה), ממעך ומרכך להוציא הלחה.

מִפְסָד°, ז, ר׳ הפסד.

מַפְסִיק*, ת, משבית, עוצר, גומר וחודל, מבדיל ומפריד.

— נְגִינָה מַפְסֶקֶת°, ר׳ הפסקה.

— סְעוּדָה מַפְסֶקֶת*, נ, הסעודה האחרונה לפני צום.

מַפְסֶלֶת*, מְפַסֶּלֶת*, נ, כלי ברזל לחקק בו, מחוקק, כלי המפתח; מעצד.

מִפְסָעָה°, נ, מדרכה, צדי הרחוב או הדרך הנועדים להולכי רגל.

מִפְעָל, ז, (ס׳ מִפְעַל, ר׳ מִפְעָלִים, ס״ר מִפְעֲלֵי).

מִפְעָלָה, נ, (ר׳ מִפְעָלִים, ס״ר מִפְעֲלוֹת), מעשה, עלילה.

מְפַעְפֵּעַ*, ת, חודר אל כל חלקי הגוף ומתפשט בם.

מַפָּץ, ז, (ס׳ מַפַּץ, ר׳ מַפָּצִים, ס״ר מַפְּצֵי), הריסה, נפץ, שבירה; *מחצלת של קני סוף רכים או עשבים לשכב עליה; °שטיח עב קטן לפני המטה שעומדים עליו לפעמים ברגלים יחפות.

מַפֵּץ, ז, (כ׳ מַפְּצִי, ר׳ מַפְּצִים, ס״ר מַפְּצֵי), כלי לשבר ולהרס בו, פטיש לפוצץ בו.

מַפְצֵל°, ז, כלי לפצל בו את הקלפה מעל העץ לצרך הַרכבה.

מְפֻצָּל*, ת, נחלק, שהוא מתחלק ומסתעף.

מַפְצֶלֶת°, נ, אחד ממיני המקצועה, שקצה להבה החד נבנוני והוא מפצל את הלוח שמהקצים בו ולא מחליק.

מפצע

מַפְצֵעַ°, ז, כלי לפצע בו אגוזים ושקדים.

מִפְקָד, ז, (ס׳ מִפְקַד, ר׳ מִפְקָדִים, ס״ר מִפְקְדֵי), מנין, ספירה, מניה; פקודה, מצוה; מקום להפקיד בו צרכי בית, לשכה.

מְפַקֵּד, ז, מְמֻנֶּה על אנשי החיל ומצוה עליהם.

מַפְקִיד*, ז, איש הנותן פקדון לאחר.

מַפְקָן°, ז, המוציא לחוץ לארץ (סחורה וכדומה).

מְפֻקְפָּק*, ת, לא בטוח, לא מחלט; חלש.

מְפֻרְזָל°, ת, שפרסות ברזל לו.

מַפְרִים, ת, שיש לו פרסה שסועה ומחלקת; *כנוי לחזיר.

מְפֻרְךְ*, ת, שהוכח כי אינו נכון, שדבריו הושמו לאַל.

מַפְרֶכֶת*, נ, אבן בית הבד המשברת ומפרכת את הזיתים.

מְפֻרְסָם*, ת, ידוע לכל; נודע לשם.

— מְפֻרְסָמוֹת°, ז״ר, דברים ידועים ונודעים לכל.

(מַפְרֵעַ*), לְמַפְרֵעַ*, תה״פ, באפן לא כסדר; מתחלה, מראש, מקדם; בסדר מהֻפָּךְ.

מְפֹרָע*, ת, גלוי ונכר.

מַפְרָעָה°, נ, דמי קדימה, הלואה מְקֻדֶּמֶת על החשבון העתיד.

מִפְרָץ, ז, (ס׳ מִפְרַץ, ר׳ מִפְרָצִים, ס״ר מִפְרְצֵי), פרץ מים בחוף, מבוא אניות; °רצועה של מים החודרת מהים אל היבשה.

מִפְרָק*, ז, ר׳ פרק.

מַפְרֶקֶת, נ, פרקי הגב; שדרה הגוף המְחֻבֶּרֶת מחליות ופרקים.

מִפְרָשׂ, ז, (ר׳ מִפְרָשִׂים, ס״ר מִפְרְשֵׂי), יריעות נס האניה; משטח דבר לארכו ולרחבו, השתטחות דבר.

אנית מפרשים

— עָשָׂה מִפְרָשׂ, נסוע באניה.

מִפְרָשׂ*, ז, נסיעה בים.

מַפְרֵשׂ*, ת, היוצא לנסיעה בים; °מבאר דברי התורה וכדומה.

מְפֹרָשׁ*, תה״פ, בברור, בלי הבלעה או העלמה.

— הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ*, שם ה׳ בהקראו ככתבו; שם ה׳ הידוע רק ליחידי סְגֻלָּה.

מֻפְרָשׁ*, ת, נפלא, מצֻין עד להפליא.

מֻפְשָׁט°, (שֵׁם־), ר׳ שם.

מִפְשָׂעָה, נ, מקום הפרד רגל האדם מגויתו, התחלת פרק הירך.

מַפְתֵּחַ, ז, (ס׳ מַפְתֵּחַ, כ׳ מַפְתְּחִי, ר׳ מַפְתְּחוֹת, ס״ר מַפְתְּחוֹת), כלי פותח המנעול; °רשימת עניני פרקי ספר.

מפתח

מִפְתָּח, ז, (ס׳ מִפְתַּח, ר׳ מִפְתָּחִים, כ״ר מִפְתְּחֵי), פתחון, פתיחה; החלק הפתוח (בכתנת וכיו״ב).

מְפַתֵּחַ*, ז, עושה פתוחים, מחוקק, מְגַלֵּף.

מִפְתָּן, ז, (ס׳ מִפְתַּן, ר׳ מִפְתָּנִים, ס״ר מִפְתְּנֵי גם מִפְתָּנוֹת*), סף הדלת, אסקפה, הקורה המונחה על הארץ בפתח.

מֹץ, ר׳ מוץ.

מ״צ, ר״ת, מורה צדק (כנוי לרבנים); משיח צדק.

מֵץ, ז, לוחץ, מעיק, צורר.

מצא (מָצָא, יִמְצָא), פ״י, גלה דבר שנעלם מקומו או שאבד; גלה דבר אבוד אחרי החפוש; השג; קרה; פגוש דבר על דרכו מבלי אשר חשב עליו; היה די. הִמָּצֵא, היה; הִקָּרָה, הֻשַּׂג במקרה; היה למדי, היה כדי צרכו; *היה נחשב. הַמְצֵא, הגש, הושיט, נתון ל־; מסור, סגור; °יצור, ברוא דבר חדש.

— מְצוֹא יָד־*, מצוא מקרה והזדמנות.

— מָצְאָה יַד־ לְ־, היה היכלת ביד איש לעשות או להשיג דבר.

— מְצוֹא אֶת לִבּוֹ לְ־, מְצוֹא אֶת יָדוֹ לְ־, העז לעשות, התחזק לעשות דבר.

— אִם תִּמְצָא לוֹמַר*, אם תחפץ להגיד.

— נִמְצָא°, ז, הֲוָיָה, מה שיש.

— לֹא מָצוֹא יָדָיו וְרַגְלָיו*, התבלבל.

מַצָּב, ז, (ס׳ מַצַּב, ר׳ מַצָּבִים, ס״ר מַצְּבֵי), מעמד, מקום עמידה; מקום משמר במערכת המלחמה; מעמד איש על כהנתו; צבא, מחנה; °מדרגה בחיים, גורל, מנת איש; יחס האיש אל הסובבים אותו ויחסם אליו.

מֻצָּב, ז, מערכת צבא לצור על עיר.

מִצְבָּא°, ז, אסף אנשים לצבא, אסיפת הצבא.

מַצָּבָה, מִצָּבָה, נ, גדוד חיל משמר, גדוד אנשי צבא (?, זכריה, ט׳ ח׳); *אספה כללית.

מַצֵּבָה, נ, (ס׳ מַצֶּבֶת, גם מַצְּבַת, כ׳ מַצַּבְתִּי, ר׳ מַצֵּבוֹת, ס״ר מַצְּבוֹת), עמוד או אבן גדולה מְצבים לאות זכרון; אבן מוקמה לעבודת אלילים; גזע העץ; *אבן או לוח עץ או בנין שמקימים על קבר המת לזכרון.

מַצְבּוֹעַ°, ז, מכחול, ציצית שער לצבע.

מַצְבִּיא°, ז, שר צבא, ראש הצבא, פקיד עליון של צבא.

מַצֶּבֶת, נ, גזע עץ; ר׳ מַצֵּבָה.

מְצָד, ז, מצודה, מבצר, מקום סגור בחומה בצורה.

מָצֹד, מְצָדָה, ר׳ מצוד, מצודה.

מְצַדֵּד, ז, מטה הצדה; משתדל למצא אפנים לישב דבר; נוטה לצד־.

מְצֻדָּק*, ת, ראוי וכשר.

מצה (מָצָה, יִמְצֶה), פ״י, סחוט; מצוץ, ינוק והוציא כלו; משוך אל תוכו בשפתיו לאט. הִמָּצֵה, הִסחט; הוריק על ידי שתיה. מַצֵּה*, מצה; נסה ובדק דבר. הִתְמַצֵּה*, הִגמר, הִשלם; התגונה.

— הִתְמַצֵּה הַחֶשְׁבּוֹן*, בא לידי גמר ולידי קץ.

מַצָּה, נ, (ס׳ מַצַּת), עֻגת לחם שלא חמץ; בצקה; מריבה, קטטה, ריב נאבקים ומכים איש את אחיו; *עור שמכינים לכתיבה לפני שמלחוהו ומחו עליו קמח.

— מַצָּה עֲשִׁירָה°, נ, מצה שלשו אותה עם ביצים.

מִצָּה*, ר׳ מיצה.

מֻצְהָב*, ת, מבריק (מתכת); ז, מין נחשת (ברונזה ?).

מִצְהָלָה, נ, (ס׳ מִצְהֲלַת, ר׳ מִצְהָלוֹת, ס״ר מִצְהֲלוֹת), קול שאון עליזים, קול צהלה ושמחה.

מְצוּבָה*, נ, בסיס בעל שלש רגלים, חצובה; חֲדָבָה, בנין גדול שבסיסו מְרֻבע וכל קיר הוא משֻלש הזויות שיסודו למטה וצלעותיו מחברות למעלה בחד אחד.

מצובה

מָצוֹד, ז, מבצר, מצור; רשת, פח יוקשים; שלל, בִזה.

מְצוּדָה, מְצוֹדָה, נ, מגדל, מבצר; מפלט, מנוס; רשת, פח יוקשים לצוד בו; שלל, בִזה, גזל.

מִצְוָה, נ, (ס׳ מִצְוַת, ר׳ מִצְוֹת), פקודה, צווי, דבר איש אל הנכנע לו לעשות איזה דבר; חק, פקודת ה׳; כלל פקודות ה׳; מעשה המצוה והחק; *דבר טוב, מעשה טוב וישר; צדקה, מתת יד לעני.

— בַּר מִצְוָה°, ז, נער מבן י״ג שנים.

ומעלה, שמאז הוא מְחֻיב בכל מצוות התורה.

— מִצְוַת עֲשֵׂה*, נ, המעשה שעל האדם לעשות על פי חקי התורה.

— מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה*, נ, המעשה שעל האדם לא לעשות על פי חקי התורה.

— מִצְווֹת נוֹלָמוֹת*, נ״ר, מצוות לא מפרשות ולא מבררות.

— מֵת מִצְוָה*, ר׳ מת.

— שֶׁבַע מִצְווֹת שֶׁנִּצְטַוּוּ בְּנֵי נֹחַ*, דינים, עבודה זרה, ברכת השם, גלוי עריות, שפיכות דמים, גזל ואבר מן החי.

מָצוּי*, ת, נמצא תדיר, רגיל, דבר שנקל למצאו; °ז, עצם נמצא.

— מָצוּי רִאשׁוֹן°, כנוי לה׳ (בספרי המחקר).

— הַשָּׂדֶה מָצוּי לְהִתְבָּרֵךְ*, משל עממי לאמר: הברכה מצויה בעבודת האדמה.

מִצּוּי*, ז, פעלת המוצה והמוחט; גמירה, גמר.

— מִצּוּי הַמִּדּוֹת*, ז, מה שנשאר בכלי המדה.

מְצוֹלָה, מְצוּלָה, נ, מעמקי מים בנהר או בים; שפעת מי הים; *גיא, עמק; °ז, קלפת גרגרי התבואה.

מִצּוּעַ*, ז, (ס׳ מִצּוּעַ*), פשרה, בצוע, משפט שלום בין בעלי דין; אמצע, מקום שמתחלק בו דבר לשנים.

מָצוֹף°, ז, חתיכת עץ קל קשור אל חבל העגן לדעת מקומו בתחתית המים; חתיכת עץ קל קשור אל חוט החכה לדעת על ידה את נגיעת הדג בחכה.

מִצּוֹפִית*, נ, שפופרת למדד בה מרחקים[1]; מכסה, צפוי.

מָצוֹצָא*, ז, חי יונק, אחד היונקים.

מָצוּק, ז, (ר׳ מְצוּקִים), ראש צורים, שן סלע.

מֻצָּק ת, עומד נצב.

— מְצוּקִים*, ז״ר, שם פיוטי לבני האדם (בהקבלה אל המלאכים ה„אראלים״).

מָצוֹק, ז, מְצוּקָה, נ, צרה, לחץ, דחק; חסר, מחסור.

מָצוֹר, ז, (ס׳ מְצוֹר, כ׳ מְצוּרִי, ר׳ מצורות מן מצורה). מגדל, מבצר; בנין לצור על עיר לסגרה; לחץ, צרה, מצוקה; מחנה צבא הצר על עיר ללכדה.

מְצוּרָה, נ, מגדל, מבצר לבצור עיר, הומה להגן על עיר; מגדל לצור בו על עיר.

מַצּוּת, נ, ריב נאבקים במכות אגרוף, מצה.

מֵצַח, ז, (כ׳ מִצְחִי, ר׳ מְצָחוֹת, ס״ר מִצְחוֹת), חלק הפנים מעל העינים עד מקום השער.

— אִישׁ חֲזַק הַמֵּצַח, עז פנים, חצוף; *איש בעל דעה תקיפה.

— בַּעַל מֵצַח נְחוּשָׁה°, איש שלא ידע בשת.

מִצְחָה, נ, רקוע פח לפני הברך כדמות מצה כמגן במלחמה; °חלק קשה מהכובע הבולט מעל למצה.

מְצֻחְצָח*, ת, שצחצחו ונקו אותו, מְנֻקֶּה.

מִצְטָרֵף*, ת, שיוכל להתחבר ולהתאחד.

מְצִיאָה*, נ, דבר שמצאו; דבר יקר שקנוהו בזול.

מְצִיאוּת°, נ, הויה, יֵשׁוּת, נמצא, מה שיש.

מְצִיָּדָה*, נ, סחיטה, עצירה, מצוי.

מַצִּיּוֹנָא*, ז, איש ריב ומדון, מחרחר ריב.

מְצֻיָּן*, ת, נפלה ונבדל לטובה מאחרים.

מַצִּיעַ*, ז, משטח מרבדים לשכב עליהם; °כר ארך שנותנים אותו במטה מתחת לגוף השוכב בה.

מְצִיעַ*, ז, אמצע דבר, התָּוֶךְ.

מְצִיעָא*, ת, אמצעי, תיכון.

— בָּבָא מְצִיעָא*, שם אחת המסכתות בתלמוד בסדר נזיקין.

[1] מצופית телескоп, Telescope

מְצִיץ*, ת, שיש בו ציצית.

מְצִיצָה*, נ, פעֻלת המוצץ בשפתיו (ביחוד מציצת הדם בשעת ברית מילה).

מֵצִיק, ת, לוחץ, דוחק, צורר; *מצטער.

מֵצַל, ת, פורש צל.

מִצְלָה, נ, פעמון קטן.

מַצְלִחַ*, מַצְלִיחַ*, ת, איש מְאֻשר, איש מצליח בכל דרכיו.

מַצְלִיף*, ז, מכה ברצועה.

מְצֻלָּע°, ת, בעל צלעות רבות (שטח).

מַצְלֵפָה*, נ, שוט להכות בו.

מְצַלְצְלִים°, ז״ר, מין כלי זמר קטנים ששמים על האצבעות לצלצל בהם; כנוי לכסף מזומן (בדבור ההמון).

מצלתים.

מְצִלְתַּיִם ז״ר, מין כלי זמר משני רקועי פחים לצלצל בהם.

מַצְמֵץ*, פ״ע, ינוק, מצוץ; קרוץ בעינים, הבט בעינים סגורות למחצה.

מְצֻמְצָם°, ת, שהוא בדיוק, לא מֻיתר.

מְצֻמָּק*, ת, מֻקמט כצמוק.

מְצֻמָּת*, ת, עשוי צמות; מחֻבר ל־; ענו, צנוע.

מְצֻנָּן*, ת, שהתקרר, שפג חֻמו; בעל מזג קר.

מְצֻנָּע*, ת, מְכֻסה, שהסתירו והצניעו אותו.

מִצְנֶפֶת, נ, (כ׳ מִצְנַפְתִּי), מעטפה כרוכה לראש; *כסוי ראש בכלל.

מצע* (מָצַע, יִמְצַע*), פ״ע, היה באמצע, היה בתָוך. מִצַּע*, שים דבר בתָוך; נתון ללכת באמצע; חַלק לשנים; עשה דבר במדה בינונית; מדוד בדיוק; חשב בדיוק. מְצֻוָּע*, היה בין שני דברים. הִמְצִיע*, שים דבר בתוך; חלק לשנים. הִתְמַצֵּעַ*, הֵחלק באֹפן שיהיה מקום בין ההלקים לגוף אחר.

מַצָּע, ז, (ס׳ מַצַּע, ר׳ מַצָּעוֹת), יצוע, דבר ששוטחים תחת הגוף לשכב עליו.

— מַצָּעוֹת*, ז״ר, סדינים שפורשים על היציע; כל חפצי המטה והכליה.

מִצְעָד, ז, (ר׳ מִצְעָדִים, ס״ר מִצְעֲדֵי), צעד, מדרך כף רגל.

מַצְעִיר, ת, צעיר, קטן, זעיר.

מִצְעָר, ז, מספר מעט, דבר קטן ודל הכמות.

— לְמִצְעָר°, לכל הפחות; לו רק־.

מִצְפֶּה, ז, מִצְפָּה, נ, מגדל גבוה להביט ממנו למרחוק.

מְצֻפֶּה*, ת, מְכֻסה.

מַצְפּוּן, ז, מסתר, מטמון, אוצר טמון; °יושר לב, מוסר לב.

— חָכְמַת הַמַּצְפּוּן°, נ, תורת חובת הלבבות.

מַצְפִּיר°, ת, שיש לו צפרנים, בעל צפרנים.

מִצְפִּית*, נ, פי כלי זמר המושם בפה ומצפה בחמר מְיֻחד.

מַצְפֵּן°, ז, מחט המגנט, מכונה להראות את ארבע הרוחות.

מצפן

מצץ (מָצַץ, יָמֹץ), פ״י, ינוק אל תוכו, ספוג, משוך אל תוכו נוזל בשפתיו ממקום שהוא עצור בו;* משוך אליו.

מַצְמֵץ*, ר׳ מצמץ.

מֵצַר, ז, (ר׳ מְצָרִים), צרה, לחץ, מועקה; מקום צר ודחוק; *שביל צר בין שדות המגביל אותם; גשר קטן או מעברה על נהר; °לשון ים המאחדת שני־

מצר

ימים ומפסקת בין שני חלקי יבשה; לשון יבשת המאחדת שתי יבשות ומפסקת בין שני ימים.

— בַּר מֶצֶר", בַּר מִצְרָא", ז, שכן על גבול נחלת חברו ולו זכות קדימה בקנית נחלתו.

מַצַּר*, ת, מצטער; קל ערך, שפל.

מצר* (מָצַר*, יְמְצַר*), פ"י, עשה מצר וגבול בין־; עשה גבול מסביב.

מִצְרִי*, ת, יושב ארץ מצרים; מארץ מצרים; העשוי מקליעת נצרים ובדי אילן דקים (חבל, כפיפה, וכיו"ב).

מָצְרָן*, ת, היושב על הגבול, שכן, שאך המצר מפסיק בינו ובין־; ר' בר מצר.

מִצְרָנוּת*, נ, (הִלְכוֹת־), דיני זכיות בר־מצרא.

מְצֹרָע, ז, איש מֻכֵּה צרעת.

מַצְרֵף, ז, כלי לצרף מתכיות להסיר מהן סיגים.

מַק, מָק, ז, רקבון, דבר שנרקב; אבק עץ רקוב, רקבובית.

מ"ק, ר"ת, מחזור קטן; מועד קטן (שם מסכת תלמודית); מלת קריאה (בדקדוק).

מַקָּב*, ז, פטיש שקצהו חד לעשות בו נקבים.

מַקָּבָה°, נ, מכונה לנקיבת חורים.

מקבי", ר' מכבי.

מַקְבִּיל*, ת, העומד או המונח מול, מנגד, בשורה ישרה מול־.

מַקְבָן*, ת, איש שראשו חד ודומה למקבת.

מִקְבָּרָה°, נ, בית הקברות, שדה קברות.

מַקֶּבֶת, נ, פטיש שראשו אחד חד לנקב בו; חלל בור חפור בבטן האדמה.

מִקַּדָּה*, נ, קערית; קערה; חרס, שבר כלי יוצר שרוף באש.

מַקְדֵּחַ*, ז, כלי הנגרים לנקב בו נקבים, יתד ברזל עשויה כברג שקצותיו חדות לנקב בו.

מֻקְדָּם*, ת, הבא קדם; דבר שבא לפני הזמן או המקום הנצרך.

— בְּמֻקְדָּם*, תה"פ, בזמן היותר קרוב, היותר קדם.

מִקְדָּשׁ, מִקְדַּשׁ, ז, (ס' מִקְדַּשׁ, ב' מִקְדָּשַׁי, ר' מִקְדָּשִׁים, ס"ר מִקְדְּשֵׁי), מקום קדוש, דבר קדוש; בית ה' הקדוש, דביר, היכל ה'; קדש, קדשה; החלק המֻקדש לה'.

— בֵּית הַמִּקְדָּשׁ*, ז, מקדש ה' שבירושלים.

— מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן*, ז, בית המקדש שבנו בימי שלמה המלך.

— מִקְדָּשׁ שֵׁנִי*, ז, בית המקדש שבנו עולי בבל בימי זרבבל.

מַקְהֵלָה*, נ, (ר' מַקְהֵלִים גם מַקְהֵלוֹת), חברת שרים ונוגנים.

מִקְוֶה, ז, (ס' מִקְוֵה), מקום אספה; מקום קבוץ מים; קבוץ אנשים; תקוה, תוחלת; *חלקי רקבון הצפים על גבי יין.

מִקְוָה, נ, (ר' מִקְווֹת גם מִקְוָאוֹת*), מקום הקוות המים; אסף מים להטהר בם בטבילה.

— מִקְוָאוֹת*, שם מסכת תלמודית בסדר טהרות.

מָקוּלִין*, ז, בית מטבחים; חנות שמוכרים בה בשר.

מָקוֹם, ז, (ס' מְקוֹם, ר' מְקוֹמוֹת), שטח ומרחב שבו נמצא דבר; מרחק, רֶוַח; מכון, משכן; מושב; עיר, מדינה; מעמד, מצב.

— הַמָּקוֹם*, האלהים.

— בִּמְקוֹם, תה"פ, תחת, חלף.

— מִכָּל מָקוֹם*, בכל זאת, עם כל זאת; בכל אֹפן.

— הַמָּקוֹם יִהְיֶה בְּעֶזְרוֹ*, מבטא הנאמר אחרי הזכרת שם מת, כמו: זכרו לברכה.

— מִמָּקוֹם שֶׁבָּאתָ*, מבטא לאמר: מדבריך אפשר למצא סתירה והתנגדות להם.

מַקּוֹף*, ז, החלק השטוח בגרזן; החלק השנון

במעדר; נקב (בגרזן) שמכניסים בו בית יד.

מָקוֹר, (ס׳ מְקוֹר, ר׳ מְקוֹרִים גם מְקוֹרוֹת), מוצא מים מן האדמה; מעין, מבוע מים; ערות הנקבה; מוצא דבר; °(בדקדוק) שרש פעל, המלה המורה על הפעלה מבלי תוספת משג הזמן והפועל.

מַקּוֹר*, ז, פטיש מחדד לנקב בו את אבני הרחים; °חרטום חד בעוף; שם אחד מאברי הרובה המכה על זיק הכדור.

מקורים

מְקוֹרִי°, ת, לא רגיל, מוזר; שיש בו תכונות מיחדות רק לו; שאינו הולך בדרך אחרים.

מְקוֹרִיּוּת°, נ, טבע דבר או איש שהוא מקורי ואינו הולך בדרך אחרים.

מַקּוֹשׁ*, ז, כלי עשוי כפח מתכת שמקישים עליו להשמיע קול ולאסף את העם; כעין יד מתכת בדלת לדפק בה; הדופק בדלתות (פקיד בית הכנסת המאסף את העם להתפלה).

מִקָּח, מֶקַח*, ז, לקיחה, פעלת הלוקח והמקבל מיד זולתו; *קניה, פעלת הקונה; הדבר הקנוי.

— מִקַּח שֹׁחַד, ז, לקיחת שחד, קבלת שחד ומתן להטות משפט וכדומה.

— מִקַּח וּמִמְכָּר*, ז, מסחר, סחר, קניה ומכירה.

— מִקַּח טָעוּת*, ז, קניה בטעות ובשגיאה, קניה שאין לה תוקף.

— בַּעַל מִקָּח*, ז, המוכר.

מֶקָח*, ז, מחיר דבר.

— עָמוֹד עַל הַמֶּקָח*, נשוא ונתון על מחיר דבר בשעת קניתו.

מַקָּחָה, נ, סחורה, רכלה העוברת מיד ליד (נחמיה, י׳ ל״ב).

מִקְטָר, ז, (ס׳ מִקְטַר, ר׳ מִקְטָרִים, ס״ר מִקְטְרֵי), מקום להקטיר עליו; הקטרה, פעלת המקטיר.

מְקַטְרֵג*, ז, מאשים, קטיגור, מלמד חובה על־.

מִקְטָרָה, נ, במה להקטיר עליה(?); כלי להקטיר.

מִקְטֹרֶן*, ז, מעיל בלי בתי ידים ויש לו בית ראש, כתפיה.

מִקְטֶרֶת, נ, (כ׳ מִקְטַרְתִּי, ר׳ מִקְטָרוֹת), מחתה לקטר עליה; °מין כלי שמקטרים בו טבק.

מקטרות

מקיון, ר׳ מוקיון.

מַקִּיף*, ז, הלוקח סחורה מחנות בהקפה, בלי שלם כסף מזומן.

מַקֵּל, ז, (ר׳ מַקְלוֹת), מטה למשען בשעת ההליכה; חטר בד עץ; מטה קסמים.

— מַקֵּל יָד, ז, כלי נשק.

— מַקֵּל תִּפְאָרָה, ז, שבט מושלים.

— הֶעֱבֵר מַקֵּל*, מבטא במובן: טרחה קלה.

מֵקֵל*, ת, שדרכו למעט באסורים ואינו מחמיר.

מִקְלָה*, ז, שרפה, הבערה; כירים; °כלי שקולים בו את גרעיני הקפה.

— אֵפֶר מִקְלָה*, ז, אפר לקוח מכירים

בעודנו הם; אפר של חמרי עץ.

מַקְלוֹט*, ז, כלי עור לקבל גללי הבקר בשעת הדישה, מלקוט.

מַקְלוֹף*, ז, קלפה; קלפה שהיא כעין כיס לגרגרי הפרי.

מִקְלַחַת°, נ, צנור מים שבקצהו כעין כברה וכשפותחים אותו משתפכים המים ממנה כרביבי גשם.

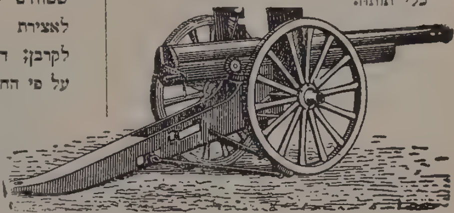
מִקְלָט, ז, (ס' מִקְלַט), מפלט, מקום לברח שמה, מקום מהסה לנרדף.

מְקֻלָּס*, ת, מְהֻלל, משבח.

— גְּדִי מְקֻלָּס*, גדי צלוי על קרבו.

מַקְלֵעַ°, ז, אחד מאנשי הצבא המורים במקלעה.

מִקְלָעָה*, נ, קוֻצת שער קלועה; °רובה גדול, כלי תותח.

מקלעה

מִקְלַעַת, נ, קליעה, מלאכת הקולע והאורג חליפות; פתוח ציורים.

מְקַלְקֵל*, ז, משחית, מפסיד.

מְקֻלְקָל*, ת, מָשחת, נפסד.

(מקמק) הִתְמַקְמֵק*, פ"ע, הרקב, הִפָּסד.

מְקֻמָּר*, ת, עשוי כעין קשת.

מִקְנֶה, ז, (ס' מִקְנֵה), קְניה, פְעלת הקונה; עדרי צאן ובקר; רכוש, הון; קנין.

— אַנְשֵׁי מִקְנֶה, מגדלי עדרים, רועי צאן ובקר.

מִקְנָה, נ, (ס' מִקְנַת), קנין, דבר קנוי; מחיר, כסף הקנין; שלום.

— סֵפֶר הַמִּקְנָה, ז, שטר הקנין.

מְקָם*, ז, מכנסים רחבות.

מִקְסָם, ז, (ס' מִקְסַם), חזון מכשפים, כשוף, פְעלת המכשף והקוסם קסם.

מַקָּף°, ז, (בדקדוק), קו מחבר בין שתי מלים (־).

מֻקָּף*, ת, דבר שהוא קרוב מאד לשני; יושב בעיר שיש לו חומה מסביב.

מִקְפֶּה*, ז, תבשיל גרש עבה, בליל גרש או ריפות.

מַקְפִּיד*, ת, מתרגז; מדקדק עם זולתו גם בדבר קל ערך.

מִקְצָב°, ז, משקל שיר, בית שיר נעשה עפ"י מספר יתדות ותנועות.

מֻקְצֶה*, ז, סכין לבצירת ענבים ולחתיכת תאנים וכדומה; ערמת תאנים יבשות; אוצר פֵּרות שטוחים על הארץ; מקום גדור מאחרי בית לאצירת עצים וכיו"ב; בהמה שהבדילוה לקרבן; דבר שאינו לשמוש בשבת ויום טוב. על פי החק, דבר שאסור להשתמש בו בשבת או ביום טוב.

מֻקְצֶה*, ת, נבדל, נפרד.

מִקְצוֹעַ, ז, צלע בנין; מגבלה; פני צד אחד; פנה, זוית; °ענף, סעיף, חלק אחד המסתעף מדבר שלם; ענין אחד למודי מיֻחד; הגבול שבין שני שטחים.

מַקְצוּעַ*, ז, סכין לא חדה לקוץ בה דבלי תאנים; מקום גדור ליבש בו תאנים.

מַקְצוּעָה, נ, כלי הנגרים להחליק את העץ, מעצד, רהיטני, כלי עשוי בד עץ ולהב ברזל חד נתון בתוכו להחליק בו את הקרשים; *מחצלת לכריכת תאנים.

מִקְצֹעָה, נ, זוית בנין, צלע, מגבלה, פנת צד אחד.

מַקְצָעָה°, נ, מכונת הקצעה.

מַקְצֵרָה°, נ, מכונה לקצר בה הקמה או חציר שדה.

מִקְצָת, נ, קצה, סוף; אחרית זמן; איזה דבר

מ״; חלק ממספר, חלק מכל״; *מעט, מזער, לא רב.

(מקק) הָמַק, פ״ע, המס, התפרד לחלקיו; הרקב, נבול, התנונה. הֵמַק, הָמַס; הרס, הפרד לחלקיו. הֻמַּק, הֻמַּס. הִתְמַקְמֵק*, ר׳ מקמק.

מְקָק*, ז, דבר בלוי, רקבובית, מק.

מַקָּק*, ז, שרץ קטן ממין החפושיות הנמצא ביחוד במקומות לחים; עֲשׁ הטכלה ספרים.

מֵקַר*, ת, מקרר, מצנן; מקרר עצמו.

מִקְרָא, ז, (ר׳ מִקְרָאִים, גם מִקְרָאוֹת וגם מִקְרָיוֹת*), קריאה בספר; קריאת התורה או פרשה ממנה; אֹפן הקריאה בתנ״ך כפי שנמסרה לנו; קריאת קהל עם, אספת הקהל; מקום לאספת עם; הכרזה להודעה; קריאה, פעֻלת הקורא והמודיע לאחר שיבוא; *כתבי הקדש; כתוב, פסוק אחד מכתבי הקדש; למוד התורה.

— מִקְרָא מָלֵא*, ז, פסוק מפֹרש.

— אֵם לְמִקְרָא*, יסוד ותקף לאֹפן הקריאה במקרא.

— בְּנֵי מִקְרָא°, ז״ר, בני כת הקראים המאמינים רק בתורה שבכתב.

— בַּעֲלֵי מִקְרָא*, ז״ר, אנשים היודעים היטב את המקרא.

מִקְרָאָה°, נ, בית קריאה, בית שמתאספים בו לקרא בספרים.

מַקְרֶבֶת°, נ, מין כלי זכוכית לטושה באֹפן כזה שהמביט בה רואה את הגופים הרחוקים כקרובים אליו.

מַקְרֵדָה*, נ, מין מסרק של האורגים להעלות בו שער על הארג.

מִקְרֶה, ז, (ס׳ מִקְרֵה, ר׳ מִקְרִים, ס״ר מִקְרֵי), דבר בא מבלי כַונה והכנה, מאֹרע; גורל החיים, מנת האיש בחיים.

— מִקְרֵה־לַיְלָה*, ז, ראית קרי, יציאת זרע מאבר המוליד.

— שֵׁם מִקְרֶה°, ר׳ שֵׁם.

מְקָרֶה, ז, ספון בית, קורת הבית, מקרה.

מְקֵרָה, נ, קרור; °מכונה לקרר את הדברים הנתנים אל תוכה, מקרר, מגדל או תבה ששמים בהם קרח לשמר את המאכלים או את המשקים שיהיו קרים.

מְקֻרְזָל*, ת, מְעֻגל; קשה.

מִקְרִיּוּת°, נ, טבע דבר הבא במקרה בלי כַונה והכנה.

מַקְרִין, מַקְרִן, ת, בעל קרנים.

מִקְרֶצֶת*, נ, חתיכת בצק שבוצעים מן העסה לעשות ממנה ככר או חלה.

מְקַרְקֵעַ*, ז, נכסי קרקעות, נכסי דלא נידי.

מְקָרֵר°, ז, תבה עשויה לקרֵר בו דברי אכל וכדומה, מְקֵרה.

מִקְשָׁאָה*, מִקְשָׁה, נ, (ר׳ מִקְשָׁאוֹת*) שדה קשואים, שדה אבטיחים; חרשת מתכת בהכאת פטיש בלי אש.

מִקְשֶׁה*, ז, (ר׳ מִקְשָׁאוֹת*), ערוגת קשואים. °ת, דבר בלתי מובן היטב, דבר קשה.

מִקְשֶׁה, ז, עשית הדרך לקשה.

— מַעֲשֵׂה מִקְשֶׁה, תלתול השער, תסרקת השער.

מִקְשָׁה, נ, ר׳ מקשאה; *שערה הקשה של חזיר.

מַקְשֶׁה*, מַקְשָׁן*, ז, מי שדרכו לשאל קושיות, שאוהב להקשות.

מַקְשִׁיב, ת, שומע בקול; שם לב לשמע.

מַר, ז, טפה, אגל.

מָר*, ז, *אדון, קריאת כבוד לאיש (ביחוד לחכמי בבל בימי האמוראים); פלוני, איש אחד, אחד (איש); ר׳ מרא; אָמַר (בתלמוד ירושלמי).

מַר, ת, רע בטעמו (היפך: מתוק); מלא יגון ושבר רוח; אכזרי.

— מַר נֶפֶשׁ, ת, מי שנפשו נרגזת מצרותיה הרבות.

מַר, מָרָה, תה"פ, במרירות.

מֹר, מוֹר, ז, מין בשם הנוטף מעץ בשמים ומתיבש[1].

— מָר־דְּרוֹר, ז, מֹר נקי שאין בו זיוף ותערבת.

מַר, ז, נוחל, יורש (משלי ג. ל"ה.?).

(מרא) הַמְרֵא, הַגבה לשוּף, עוּף למעלה; *פטם בהמות.

מָרֵא*, ת, אדון, שליט.

מָרָא", ז, מָרָה", נ, מעדר.

מַרְאֶה, ז, (ר' מַרְאוֹת), ראות עינים, ראיה; תמונה; תמונת דבר הנראה; מחזה, חזון; תבנית, דְּמוּת; גון, צבע.

— מַרְאֵה מָקוֹם°, מראה איפה נמצא איזה פסוק או מאמר המובא.

מראה

מַרְאָה, נ, (ר' מַרְאוֹת), חזון, מחזה, נבואה; ראי, כלי חלק שהמביט בו רואה את פניו.

מֻרְאָה, נ, זפק בולט בצואר העוף.

מַרְאִית־עַיִן*, נ, מבט, ראִית העין; דבר שרבים רואים אותו; עין רעה.

מְרַאֲשׁוֹת, נ"ר, (־הָאִישׁ), מקום ראש האיש על משכבו; כסת שתחת הראש; *(־הַמִּטָּה*), חלק המטה אשר שָׂם שׂם האיש ראשו בשכבו.

מְרַאֲשׁוֹת*, תה"פ, תחת הראש, לצד הראש.

מֻרְבָּב*, ת, משוח בדבר מתדבק.

מִרְבָּג*, ז, נדבך, שורת אבנים בקיר.

מַרְבָד, ז, (ס' מַרְבַד, ר' מַרְבַדִּים, ס"ר מַרְבַדֵּי), מרפד, מצע משכב; שמיכת צמר יפה.

מִרְבָּה, נ, רב', מספר עצום; רב מאד.

מַרְבֶּה, ז, מספר רב ועצום; רבוי, הגדלה.

— לְמַרְבֶּה°, (בזרגון), תה"פ, לכל היותר.

— מַרְבֵּה־רַגְלַיִם°, ז, ר' גדל.

מְרֻבֶּה*, ת, גדול, רב המספר. תה"פ, יותר, גדול יותר, רב יותר; הרבה (היפך: מועט).

— מְרֻבֶּה בְגָדִים*, ז, כנוי לכהן הגדול בימי בית שני שלא נמשח בשמן המשחה והצטין רק בזה שהיו לו ארבעה בגדים יותר מאשר לכהן הדיוט.

מְרֻבֶּה*, ז, דבר גדול, דבר רב הערך.

— תָּפַשְׂתָּ מְרֻבֶּה לֹא תָפַשְׂתָּ*, משל עממי לאמר: הרודף אחרי גדולות לא ישיג כלום; הפך מזה: תָּפַשְׂתָּ מוּעָט תָּפַשְׂתָּ, ר' מועט.

מַרְבִּית*, נ, רב', חלק גדול מן־; נשך, רבית; הוספה להון; שִׁכבה.

מֻרְבִּית*, נ, (ר' מֻרְבִּיּוֹת*), עץ או ענף רך; זמן ההשקאה בשדה או בגן; שכבת אבן; גל אבנים.

מֻרְבָּךְ*, ת, חלוט במים רותחים (קמח).

מַרְבֵּךְ*, ז, שורה, מרבג, נדבך.

מְרֻבָּע, ת, בעל ארבעה צדדים שוים. °ז, גוף בעל ארבע פנות; גוף שכל ארבעת צדדיו שוים ביניהם.

מַרְבָּעָה*, נ, תקופה מראשית גשם אחד עד חדלו, רביעה.

מְרֻבָּעִים°, ז"ר, (בדקדוק), פעלים בעלי ארבע אותיות שרשיות.

מַרְבֵּץ, מִרְבָּץ, ז, מקום רבץ לחיה או לבהמה.

מַרְבֵּק, ז, מקום שאוסרים שם את הבהמה לפטמה; כלי שנותנים בו אֹכל לבהמה, אבוס.

מרג* (מָרַג*, יִמְרֹג*), פ"י, תלוש, עקור והוציא בחזקה.

מַרְגּוֹעַ, ז, מנוחה, שקט, חסר רגז; העדר עבודה.

---

[1] מר мирра, Myrrhe, Myrrh

מַרְגִּיעַ*, ת, זוחל, מתנועע ממקום למקום (ילד קטן).

מֻרְגָּל*, ת, דבר רגיל; מי שהסכין ל־.

מְרַגֵּל, ז, איש הולך לתור ולחפר ארץ ולראות את ערותה.

מַרְגְּלָא״, ז, הרגל, רְגִילוּת.

— מַרְגְּלָא בְּפוּמֵיה דְ־״, רגיל היה פלוני לאמר כך וכך.

מַרְגְּלוֹת, נ״ר, (־הָאִישׁ), מקום רגלי האיש על משכבו;*(־הַמִּטָּה) חלק המטה אשר שׂם שׂם האיש רגליו בשכבו.

מַרְגָּלִית*, נ, (ר׳ מַרְגָּלִיּוֹת*), אבן יקרה, פנינת הים, גוף קטן עגל וקשה הנמצא בצדפי הים, שמשתמשים בו לקשוט.

— מַרְגָּלִית טוֹבָה הָיְתָה בְּיָדְךָ וּבִקַּשְׁתָּ לְאַבְּדָהּ מִמֶּנִּי*, אמרה על איש שלא רצה למסור איזה חדוש בתורה או ידיעה טובה וכדומה.

מַרְגֵּמָה, נ, גל אבנים; כף הקלע לזריקת אבנים(?).

מֻרְגָּן*, ז, צריף, דירת קש וקנים.

מַרְגָּנִית*, נ, מרגלית; כנוי לענין מוסרי או רוחני יקר; כנוי לשדי האשה; מין פרח [1].

מַרְגֵּעָה, נ, מרגוע, מנוחה.

מַרְגֵּשׁ*, ז, (ר׳ מַרְגֵּשׁוֹת*), רעש, מהומה; התרגשות רבה.

מרד (מָרַד, יִמְרֹד), פ״ע, (בְּ־), פשוע, התפרץ מפני־, פרוק על מלכות; פ״י, הַכעס לב, מרה והעצב רוח; *פ״ע, היה חולה; זוב, הַזל (לחה מעין או ממכה). הַמְרֵד*, הַרעש, קומם כנגד.

מֶרֶד, ז, קשר, בגד, מחשבת בוגדים; התפרצות.

מֻרְדָּד*, ת, שטוח, רקוע.

מַרְדָּא״, ז, שם עוף [2].

מִרְדֶּה*, ז, כלי האופה שעליו הוא נותן ככרות הלחם להכניסן אל התנור ולהוציאן ממנו; משוט, בד עץ להסיע בו אניה או סירה.

מִרְדָּה*, נ, חמר מְעֹרב עם גללי בקר.

מַרְדּוּת, נ, מחשבת בגד ומעל; *ענש, תוכחה.

— מַכַּת מַרְדּוּת*, נ, מכת ענש על מרד או על חטא ופשע.

מִרְדַּיָּה*, נ, משוט להסיע בו סירה.

מַרְדִּין*, ז, ענש מות.

מַרְדֵּעַ*, ז, (ר׳ מַרְדְּעִים* גם מַרְדְּעוֹת*), דרבן, מַלמד הבקר, מקל להטות את הבהמה בחרשה.

מַרְדַּעַת*, נ, אֻכף, כר החמור לרכיבה; אֻכף של משא.

מרה (מָרָה, יִמְרֶה), פ״ע, פשוע, לא שמוע, סרב לעשות רצון המצוה; מרר. הַמְרָה, מרה; מרר; העז; *התערב בכסף או בדבר אחר; פטם (בעלי חיים).

מֹרָה, מֹרַת רוּחַ, נ, דאבון נפש, כעס.

מָרָה, נ, צער, דאבון נפש; *כעס; ארס; טעם מרירות; מררה, נוזל מר שגונו ירק כתם ונמצא בשלחופית בגוף החי ועוזר לעכול המאכלים; מעדר, מרא; מרד, התפרצות.

— זָרוּק מָרָה*, המל אימה.

— מָרָה שְׁחוֹרָה*, נ, מחלת שגעון העצבת.

מָרוּד*, ת, מורד, מתפרץ; מֶרֶד; חמור פרא.

מָרוּד, ת, שבור לב; הולך תועה; צעיר בשנים.

— מַטְבֵּעַ מָרוּד*, ז, מטבע שעשו המורדים במלכות.

מְרוּדִים, ז״ר, עניות, שפלות.

מַרְוָה*, נ, מין צמח שריחו חריף [1].

מָרוֹחַ, ת, (ס׳ מְרוֹחַ), מעוך, כתות(?); מלא רוח(?).

---

[1]) מרגנית маргаритка, Margaretenblume, marguerite, daisy

[2]) מרדא голубятник, Weihe, milan, kite

[1]) מרוה шалфей, salbei, sauge, sage

מַרְוָחַ*, ז, משיחת דבר רך מתמעך על איזה גוף.

מְרֻוָּחַת*, ת, רחב ידים, שיש בו די רוח; שהכניסו אל תוכו אויר נקי (חדר); ששטוהו ברוח לנקותו (בגד).

מָרוּט*, ז, מי שנשרו שערותיו, קרח.

מָרוֹם, ז, (ס' מְרוֹם, ר' מְרוֹמִים), רוּם, שיא, גבה; מקום גבוה; שמים.

— מְרוֹמִים, שמים.

— מְרוֹם עַם הָאָרֶץ, כנוי לשרים ולראשי העם.

מָרוֹן*, ז, צאן, עדר צאן.

מֵרוּץ, ז, ריצה, הליכה בחפזון; לחץ, פעל חמס, עֹשֶק.

מָרוּק*, ז, חֹמר שמשתמשים בו למרק ולהחליק כלים.

מֵרוּק*, ז, שפיכה (של זרע).

מְרוּקִים. ז"ר, מריחת שמני בשמים על עור הבשר.

מָרוֹר*, ז, עשב מר.

מְרוֹרָה*, נ, דבר מר; ארס, רעל.

מְרוֹרוֹת*, נ"ר, צרות, רעות.

מְרוֹרִים, ז"ר, מיני ירק חריפים ומרים; מרירות.

מָרוּת*, נ, שררה, אדנות, שלטון; משמעת.

מַרְזֵב*, ז, צינור בקצה מעין או בקצה גג לקלוח המים; קפול קצות בגד בצורת מרזב; °כים ניר בצורת קרן שהחנוני עושה לשים בו מה שהוא מוכר.

מַרְזוּבָא*, נ, פטיש (לענויים).

מַרְזֵחַ, ז, קול שאון, המולה (של שכורים); משתה גדול; *סעודת אבלים (בלשון: סגי נהור).

— בֵּית מַרְזֵחַ, ז, מסבאה, בית משקים.

מַרְזָח*, ת, עצוב, ענום.

מַרְזֶפֶת*, נ, פטיש קטן, בן פטיש.

מרח (מָרַח, יִמְרַח), פ"י, משוח, טוח; מעוך דבר רך על איזה גוף בלחץ ובחזקה; *הַחֲלֵק, השוה, (פני ערמת תבואה). הִמָּרֵחַ, הִמָּשֵׁחַ, הטוח. מֹרַח*, מרוח; זרה ברחת.

הִתְמָרֵחַ*, העשה חלק (פני ערמת תבואה).

מֶרְחָב, ז, (ס' מֶרְחַב, ר' מֶרְחָבִים, ס"ר מֶרְחֲבֵי), רֶוַח, שטח רחב; רְוָחָה, הצלה, מבטח מנגף ומצוקה.

מֶרְחָץ*, ז, (ר' מֶרְחֲצָאוֹת*), מקום רחצה; בית לרחץ בו.

מֶרְחָק, ז, (ס' מֶרְחַק ר' מֶרְחַקִּים, ס"ר מֶרְחַקֵּי), מקום רחוק; רֶוַח בין־.

— שְׁלֹשָׁה מֶרְחַקִּים°, (שֶׁל גוף), האֹרֶךְ, הרחב והגבה.

מַרְחֶשְׁוָן*, שם החדש השמיני מניסן, חשון.

מַרְחֶשֶׁת, נ, כלי עמֹק מְכֻסֶּה בכסוי לטַגֵּן בו.

מרט (מָרַט, יִמְרֹט), פ"י, לטוש, צחצח כלי מתכת, עשה חלק; חדד, שנן; תלוש שער או נוצות בחזקה; עשה קרחה. הִמָּרֵט, הקרח. מֹרַט*, מרוט. מוֹרוֹט, הוחד, לֻטּוֹש, היה חד. הִתְמָרֵט*, התלש (שער, נוצות).

מְרֻטָּה*, ת, מרוט, קרח.

מַרְטוּט*, ז, חתיכת בגד בלוי, סמרטוט.

מַרְטֵט*, פ"י, עקור עם השרש, שרש.

מְרִי, מֶרִי, ז, מֶרֶד; קשיות ערף; מרירות.

מְרִיא, ז, בהמה שמנה ומפטמת; מין מְיֻחד בשורים מצֻין בגדלו ובחזקו [1].

— מְרִיאִים*, ז"ר, שֵׁדִים.

מְרִיבָה, נ, ריב, מדון, קטטה.

מְרִידָה*, נ, קשר, מרד.

מָרִיחַ*, ת, מֵעֵז לעשות דבר, מי שלבו לא חת מעשות דבר.

מְרִיחָה°, נ, פעֻלת המורח על־.

מְרִיטָה°, נ, פעֻלת המורט; ת, קרח, איש שנשרו שערותיו.

---

[1] מריא буйвол, buffel, buffle, buffalo

מְרִימָה*, נ, במה, מזבח במקום רם.

מְרִיָם*, ז, ציר דגים כבושים בטלח.

מְרִיעַ, ת, חולה.

מְרִיעָה*, נ, השקאה אחת בגן או בשדה.

מְרִיצָה*, נ, אחד מכלי החפירה באדמה; מקבת לשבירת אבנים שקצה אחד רחב וחד כצפורן.

מְרִיקָה*, נ, פעֻלת המורק והמחליק דבר.

מָרִיר*, ת, שטעמו מר מעט.

— מָרִיר כְּחַסָּא*, משל ידוע על דבר מריר.

מְרִירָה*, נ, מרירות, הטעם המר.

מְרִירוּת, נ, דאבון נפש, יגון; *הטעם המר.

מְרִירִי, ת, מר; משחית, ארסי. *ז, שד.

מָרִישׁ*, ז, (ר׳ מְרִישׁוֹת*), קורת עץ חזקה ועבה בבנין.

(מרך*) הַמְרֵךְ*, עשה רך. הִתְמָרֵךְ*, היה רך, התרכך.

מֹרֶךְ, ז, רפיון מפחד; רכות, טבע דבר רך.

מַרְכָא°, אחד מטעמי המקרא (֥).

— מַרְכָאוֹת°, נ״ר, סמן של קוים קטנים („–״) לפני דברי איש ואחריהם במאמר או בספור.

מֶרְכָּב, ז, רכב, קבוץ מרכבות; אֻכף, מקום מושב הרוכב.

מֻרְכָּב*, מֻרְכָּב*, ת, רכוב על גב־; °מחֻבר מחלקים או מדברים או מחמרים שונים.

מֶרְכָּבָה, נ, עגלה שרוכבים בה שרים; *חכמת האלהות.

מרכבה

— מַעֲשֵׂי מֶרְכָּבָה*, עניני קבלה נסתרים בבאורי מראה המרכבה שראה יחזקאל הנביא (יחזקאל א׳).

מַרְכּוֹב*, ז, יתד שמכוננים עליה קצה המיתרים העליון בכנור.

מַרְכּוֹל*, ז, פקיד; פקיד בבית המקדש.

מַרְכּוֹף*, ז, סוס עץ למשחק; יד מזמרה; °כעין משענת עץ עומדת תחת המיתרים בכנור.

מֶרְכָּז°, ז, (ס׳ מֶרְכָּזִי°), הנקודה התיכונה בעגול; דבר עקרי באיזה ענין.

מַרְכָּל*, ז, ר׳ אמרכל.

מַרְכֹּלֶת, נ, (כ׳ מַרְכֻּלְתִּי), מסחר; שוק.

מִרְמָה, נ, רמאות, ערמה; שקר וחנף; בָּגַד; שָׁוְא.

מֻרְמֶה*, ת, (דִּין־*), דין שיש בו מקום לדַיָּנים לשער כי התובע מרמה בדבריו.

מַרְמוֹטָה*, מַרְמִיטָה*, נ, מין חיה הישנה כל החרף [1].

מִרְמָס, ז, דבר נרמס ברגלים; רמיסה, פעֻלת הרומס ברגליו.

מֻרְמָר*, פ״ע, רטון, נהום; מָרַר. הִתְמַרְמֵר*, כעוס, התקצף במרירות; היה מר.

מַרְמְרָה*, נ, אבן שיש.

מָרָן, מָרָנָא, ז, אדון.

(מרן) מָרַן°, פ״י, הרגל ברטרניל׳י צבא, בהתעמלות וכיו״ב.

מָרַנִּים°, ז״ר, יהודים או מורים בספרד ופורטוגל שהיו אנוסים לקבל עליהם את הדת השולטת ונשארו נאמנים לדתם בסתר, אנוסים.

(מרס*) מָרַס*, פ״י, בחוש ודחוק; ערבב; שפוך מים על עפר וערבב; סחוט, לחוץ והוציא נוזל מ־.

מוּרְסָא, ז, בועה שיש בה לחה; מכה מלאה לחה ודם.

מֻרְסָן*, ז, סבין גסים.

מֻרְסָן°, ת, ששמו עליו רסן, שיש לו רסן.

מֻרְסָס*, ת, שבור לרסיסים, כתות.

מֵרַע, ז, רֹע לב, רשעה.

---

[1] сурок, Marmeltier, מרמיטה marmotte, marmot

מְרָע, ז, מחלה.

— שְׁכִיב מְרָע, חולה מאד, נוטה למות.

מֵרֵעַ, ז, (ר' מֵרֵעִים), חבר, ידיד, רֵעַ.

מֵרַע, ז, (ר' מְרֵעִים), עושה רע.

מִרְעֶה, ז, (ס' מִרְעֵה, ר' מִרְעִים), מקום לרעות עדרים, מקום דשא טוב: הדשא שהוא מאכל לבהמות הרועות.

מֵרֵעוּת*, נ, ידידות, טבע איש להתרועע עם אנשים; אספת רֵעִים.

מַרְעִית, נ, מקום מרעה; שם קבוץ לעדרים הרועים בשדה; *שביעת רצון.

מַרְפֵּא, מַרְפֵּה, ז, רפואה, הסרת מחלה; הצלה, עזרה מצרה; נחת, שקט מאף ורגז.

— מַרְפֵּא !*, קריאת ברכה למי שמתעטש.

מְרַפֵּא*, ז, רופא.

מַרְפֵּה, ר' מַרְפֵּא.

מַרְפּוּד*, ז, מקום מנוחה.

מְרֻפָּט*, ת, משֻׁרבב, מתרופף ותולה מטה.

מִרְפָּס*, ר' מרפש.

מִרְפֶּסֶת*, נ, יציע לפני בית בדיוטה עליונה שממנה יורדים במדרגות אל החצר של הדיוטה התחתונה.

מַרְפֵּק*, ז, מקום בליטת העצם בין הזרוע והקנה ביד.

מִרְפָּשׂ, ז, דִלּוּח וסכסוך מים.

(מרץ) הִמְרַץ, פ"ע, היה חזק, אמיץ. הִמְרִיץ, חזק, אמץ לב; עורר לב.

מֶרֶץ*, ז, (כ' מִרְצִי*), אֹמֶץ לב, חזק רוח; מהירות, מרוץ, מרוצה, הליכה בחפזון חזק.

מְרִצָה*, נ, ר' מריצה.

מְרֻצֶּה*, ת, רצוי; שָׂמֵחַ ב־.

מַרְצוּף*, ז, שק גדול לשים בו סחורות; מלתחת עור.

מְרֻצָּע°, ת, מלא רצועות וקוים.

מַרְצֵעַ, ז, מחט לנקב בה עור, מחט עם נצב עץ.

מַרְצֶפֶת, נ, רצפה, רפידה בבנין, רפידה על הארץ מעצים או מאבנים.

מרק (מָרַק, יִמְרֹק), פ"י, שפשף והחלק לצחצח, מרוט, נקה; *גמור, כלה. הִמָּרֵק*, הנקה. מָרַק*, מרוק; גמור מלאכה; (־גּוּף הָאָדָם), כַּלֵּה; (עָוֹן*), התם, כַּלֵּה. מֹרוּק, המרט והזכה; הֻרְחק. הַמְרֵק, גרד ונקה (משלי כ', ל. ?). הִמְרִיק*, המחה, המחק מבלי הַשאר זכר.

מָרָק, ז, רֹטב תבשיל שנתבשל בו בשר.

מַרְקָה*, נ, מִשחת חמר, טִיחַ.

מַרְקוּלִים*, ז, שם צלם אלהי המסחר והמסע ליונים ולרומאים (מֶרְקוּר).

מַרְקֹעַ*, ז, חתיכה מבלויי בגדים לטלא בה בגד; רקיק, עֻגה דקה.

מֶרְקָח, ז, (ר' מֶרְקָחִים, ס"ר מֶרְקָחֵי), ערבוב סממני בשם יחד למשיחה ולהרחה.

מֶרְקָחָה, מִרְקַחַת, נ, תבשיל מְתֻבָּן; תערבת סממנים מעשה רוקח; קלחת שמבשלים בה; רעל; °פֵּרות מְתֻגנים בְּסֻכָּר.

— בֵּית מִרְקַחַת°, ז, בית רפואות.

מרר (מָרַר, יָמֹר), פ"ע, היה מר (הפך: מתוק); סבול צער ויגון. מֵרֵר, עשה מר; הַעצב והַכאב נפש; (־בְּבֶכִי), בכה מרה. מְרַמֵּר*, ר' מרמר. הֵמַר, הכאב נפש וּמַלא יגון; בכה מרה. הִתְמַרְמֵר*, היה מר. הִתְמַרְמֵר*, ר' מרמר.

מֹרֶר*, ז, מרירות; צרות.

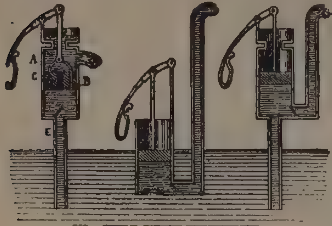
— בְּמֹרֶר*, תה"פ, במרירות.

מְרֵרָה, נ, מרה, מיץ מר נוזל נמצא בקיבת בעלי החיים (ר' מָרָה).

מֻרְשֶׁה°, ז, (ס' מֻרְשֵׁה°), בא כח, מי שיש לו כח והרשאה מאחד לעשות דבר במקומו; ציר נבחר לבית מועד של המדינה.

— בֵּית הַמֻּרְשִׁים°, ז, מקום אספת מֻרשי המדינה.

מַרְשׁוּתָה*, נ, בית שנושרים בו קורות עץ.
מַרְשִׁים*, ז, עושה מִרשמים, עושה תאורי תבניות דבר, עושה רשימות.
מְרֻשָׁל*, ז, נרפה, לא מהיר; לא נקי.
— בֶּגֶד מְרֻשָּׁל*, בגד הנגרר על הארץ.
מִרְשָׁם°, ז, רשימה קלה, תאור תבנית דבר עשוי לא מְדַיק.
מִרְשָׁע, ת, (רָשָׁע־), רשע בתכלית הרשעות.
מִרְשַׁעַת, ת״נ, עושָׂה רשעה.
מָרַת°, נ, גברת, אדונה.
— נַפְשְׁךָ מָרָתֶךָ*, מבטא לאמר: תאותך מושלת בך, אתה עבד לתאותך.
מַרְתְּחָה*, נ, סיר להרתיח בו.
מַרְתֵּף*, ז, בנין מתחת לקרקע הבתים לאצר בו דברים (יין וכיו״ב); °מקום עשית היין, יקב; בית משקה, מסבאה.
מַרְתֵּק*, ז, מכת אגרוף.
מ״ש, ר״ת, מאי שנא (מה ההבדל); מי שברך; מה שכתוב.
מַשָּׂא, ז, (ס׳ מַשָּׂא, ר׳ מַשָּׂאוֹת), פְּעֻלת הנושא דבר בידו על שכמו; נטל, כבד, סבל, מעמסה; מכס המוטל לשלמו; דבור, נאום, מאמר; נבואה, חזון; הרמת קול שיר במקהלת משוררים; °החמר שממנו עושים גופים שונים.
— מַשָּׂא נֶפֶשׁ, ז, מחמד נפש, הדבר שהאיש חומד; מגמה, מטרה.
— מַשָּׂא וּמַתָּן*, ז, עסק, מסחר, מכירה וקניה; דבורים, שיח ושיג; התעסקות בדבר, התענינות בדבר.
— מַשֹּׂא פָּנִים, ר׳ משוא פנים.
מַשָּׁא, ז, (ס׳ מַשָּׁא), מִלוה, מה שאחד מַלוה לשני.
מַשְׁאָב, ז, (ר׳ מַשְׁאַבִּים), באר לשתות מים ממנה.
מַשְׁאֶבֶת°, נ, מכונה להעלות על ידה מים מבאר, צנור שעל ידי לחיצת האויר עולים בו המים למעלה.

משאבות

מַשָּׂאָה, נ, עמוד עשן עולה, גאות עשן; ר׳ משא.
מַשָּׁאָה, נ, ר׳ מַשָּׁא.
מַשָּׁאוֹן, ז, חלקת לשון, מחמאה; מרמה, ערמה.
מַשָּׁאוֹת, נ, עקירה, נשישה.
מַשָּׁאִי°, ז, אחד מכתת הפלוסופים ההולכת אחרי דעת אריסטו.
משא״כ, ר״ת, מה שאין כן (אם היה כך וכך).
מִשְׁאָל°, מִשְׁאָלִי°, (שֵׁם־), שם של דבר לא במובנו האמתי כי אם במובן לקוח מענין אחר.
מִשְׁאָלָה, נ, שאלה, בקשה; חפץ לב.
מִשְׁאָר*, ז, שאר, שארית.
מִשְׁאֶרֶת, נ, כלי להחמיץ בו בצק, עריבה; בצק נחמץ; משאר, שארית.
מַשְׂאֵת, נ, (ס׳ מַשְׂאַת), הגבהה, העליה, הרמה; עמוד עשן, גאות עשן; מתן, מתנה, מנחה; מנה, חלק; מכס.
— מַשְׂאַת נֶפֶשׁ, נ, רעיון או ענין ששואפים לו בכל נפש.

משב

מַשָּׁב*, ז, מפוח, כלי לפחות בו באש.
מְשֻׁבָּח*, ת, מְהֻלל, מפאר; נבחר, נעלה.
מַשְׁבִּיחַ*, ז, שקט על הים.

מַשְׁבָּע*, ת, שהשביעו אותו, שנשבע.

מְשֻׁבָּע*, ת, שיש בו שבעה.

מִשְׁבֶּצֶת, נ, מקלעת, רקמה, ציור; מסגרת.

מַשְׁבֵּר, ז, (ס׳ מַשְׁבַּר), מפרץ, התפרצות; *כסא שמושיבים עליו את היולדת; °חליפה עצומה במצב (במחלה, בדרך החיים הכלכלים או הרוחניים וכיו״ב).

מִשְׁבָּר, ז, (ס׳ מִשְׁבַּר, ר׳ מִשְׁבָּרִים, ס״ר מִשְׁבְּרֵי), גל; נפץ הגלים; °מַשְׁבֵּר, חליפת המצב ושנויו (במחלה, בדרך החיים הכלכלים או הרוחנים וכדומה).

מְשֻׁבָּשׁ*, ת, שיש בו שבושים ושגיאות.

מַשְׁבֶּשֶׁת*, נ, שגיאה, שבוש, שבשתה.

מִשְׁבָּת, נ, (ר׳ מִשְׁבַּתִּים), הרס, הריסת הסדרים.

מַשָּׂג°, ז, מובן, הוראה, רעיון.

מַשָּׂג°, ז, דבר שאפשר להשיגו.

— מַשַּׂג־יָד*, ז, ר׳ השג יד.

מִשְׂגָּב, ז, (ס׳ מִשְׂגַּב, ר׳ מִשְׂגַּבִּים), מעוז, מחסה.

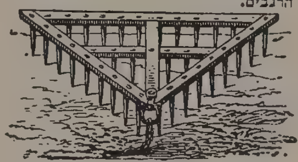
מִשְׁגֶּה, ז, שגגה, שבוש, שגיאה, טעות המחשבה מחסרון ידיעה.

מַשְׁגִּיחַ°, ז, מפקח, נוטר, שומר על הסדרים.

מִשְׁגָּל°, ז, בעילה, ביאה אל אשה.

מְשֻׁגָּע, ת, שנטרפה דעתו, שבאה בו רוח רעה.

מַשְׂדֵּדָה°, נ, כלי בעלי שנים גדולות שהאכר משתמש בו לשדד האדמה הנחרשה ולשבר הרגבים.

משדדה.

משה (מָשָׁה, יִמְשֶׁה), פ״י, משוך והעלה (מבור, ממים). הַמְשֵׁה, משה.

מֹשֶׁה, ש״פ, משה רבנו, משה בן עמרם; *כנוי לגדול הדור; שבועה בשם משה.

מש״ה, ר״ת, משום הכי, לכן, על כן.

מַשֶּׁה, ז, הלואה, פעלת המלוה לשני.

מַשֶּׁהוּ*, מַשְּׁהוּ*, ז, (ר׳ מַשֶּׁהוּיִים*), מה שהוא, דבר קל ערך, חלק קטן.

— שָׁעָה וּמַשֶּׁהוּ*, שעה וחלק קטן משעה.

מְשֻׁהָם°, ת, שיש בו אבני שהם.

מַשּׂוֹא*, ז, נטל, משׂא; חיוב.

— מַשּׂוֹא פָּנִים*, ז, נשיאת פנים, לא ענוש איש מפני רגש הכבוד או החבה לו.

מַשּׂוּאָה*, נ, מדורת אש לסמן ואות.

מְשׁוֹאָה, נ, חרבן; מקום חרב; זְוָעָה.

מַשּׁוּאוֹת, נ״ר, חרבוה, מקומות שוממים; הליכה, ביחוד לקראת אויב (תהלים עד. ג.?).

מְשׁוּבָה, נ, פעלת השובב, מעשה הסר מדרך צדק; שובבות; ת, שובבה.

מְשׁוּגָה, נ, שגגה, משגה, טעות המחשבה.

מַשְׁוֶה° (קַו הַ־), ר׳ קו.

מָשׁוּחַ, ת, דבר שמשחו אותו בשמן או בצבע.

— מְשׁוּחַ מִלְחָמָה*, ז, הכהן הנמנה לצאת בראש העם למלחמה.

— מָשׁוּחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה*, כנוי לכהן הגדול.

מַשּׁוֹחַ*, ז, (ר׳ מַשּׁוֹחוֹת*), מודד אדמה.

— יִתְדוֹת הַמַּשּׁוֹחוֹת*, נ״ר, מקלות שמשתמשים בהם המודדים בעבודתם להדק בהם את החבל או השרשרת.

— שַׁלְשֶׁלֶת שֶׁל מַשּׁוֹחוֹת*, נ, השרשרת שהמודדים משתמשים בה בעבודתם.

מָשׁוֹט, מִשּׁוֹט, ז, (ר׳ מְשׁוֹטִים), בד עץ להסיע בו אניה או סירה על המים; °עור דק בין אצבעות כפות העופות השוחים במים, הם האברנים.

משוט

— סִירַת מְשׁוּטִים°, ר׳ סירה.

מַשּׂוֹי*, ז, משא, נטל, כבד.

מָשׁוּךְ*, ת, נמשך בארך (מעין, פלג וכדומה); שבשר ערלתו נמשך ונראה כאלו לא נמול; (מ־) מֻרְחָק, נפרד, לא סמוך.

מְשׂוּכָה, נ, קוצים ששמים מעל לגדר אבנים.

מָשׁוּל*, ת, נדמה, דומה.

מִשּׁוּם*, ר׳ שום.

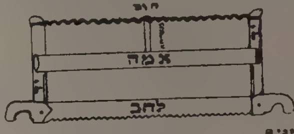
מְשׁוּנִית*, נ, מערת סלעים; מצר הרים.

מַשּׁוֹף*, ז, שיפון, מגרה, כלי ברזל מלא שנים קטנטנות לחדד בו משור וכדומה.

משוף

מַשּׂוֹר, ז, מגרה, מַגזרה בעלת שִׁנים, כלי הנגר לנסר בו עצים, (חלקי המשור הם: הלהב, הסנימים, הידות, החוט, האמה והמשיחה).

משור

מְשׂוּרָה, נ, כלי מדת הלח (אחד מששה ושלשים בלוג).

מַשּׂוֹרִי*, ת, מלא שנים כמשור.

מְשׁוֹרֵר, ז, נושא קולו בשיר; מחבר שירים, פיטן; *(בזרנון) עוזר לחזן בשירו במקהלה.

מִשְׁוֶרֶת*, נ, ארכוף, רְכֻבָּה, כעין טבעת תלויה בצד האֻכף לשים בו כף הרגל בשעת הרכיבה.

מִשְׁוֶרֶת

מָשׂוֹשׂ, ז, (ס׳ מְשׂוֹשׂ, כ׳ מְשׂוֹשִׂי), שמחה, ששון; דבר הגורם לשמחה.

מִשּׁוּשׁ°, ז, פעלת הממשש ונוגע בידיו.

— חוּשׁ הַמִּשּׁוּשׁ*, ז, הרגש שהאיש במששו מרגיש דבר בנגעו בו.

מְשׁוּשָׁה°, זו״, קרן המשוש וההרגשה לחרקים ידועים.

מְשׁוּשׁוֹת*, ז״ר, ר׳ נמושות.

משח (מָשַׁח, יִמְשַׁח), פ״י, (עַ־, לְ־, עַל־), סוך בצבע או בשמן, שים שמן על־ (לקדוש דבר או לחנוך איש במנוי שררה קדושה או חשובה); הֶעבר על דבר שמן או צבע; *מדוד. הִמָּשַׁח, הסוך בשמן.

מִשְׁחָה, מָשְׁחָה, נ, סיכה בשמן לחנוך במשמרת קדש; פעלת המושח; החמר שבו מושחים; מעלת משרה; חלק, מנה (ויקרא ז׳ ל״ח); *מדה.

— שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, ז, שמן מערב בתערבת מיני בשמים למשיחת כלי המשכן והכהנים.

— הַר הַמִּשְׁחָה*, ז, הר הזיתים שבירושלים.

מַשְׁחֶזֶת*, נ, אבן לשחז ולחדד בה סכינים וכדומה.

מַשְׁחִית, ז, מזיק, משמיד, מאבד; כליון, אבדן; הגדוד הנכון למכת הרג באויב.

— הַר הַמַּשְׁחִית, ז, הר הזיתים שבירושלים; הר שרפה, הר געש, הר לוהט אש.

מַשְׁחָן*, ז, תורנותא, מין עץ יער שמשתמשים בעצו ללפידים [1].

מְשֻׁחָק*, ת, שהוסרו ממנו (בגד) חלקים דקים על ידי שמוש וכדומה.

מִשְׂחָק, ז, (ס׳ מִשְׂחַק. ר׳ מִשְׂחָקִים, ס״ר מִשְׂחֲקֵי), צחוק, לעג; דבר לשחק ולהשתעשע בו; דבר לא חשוב.

— בֵּית מִשְׂחָק°, ז, תיאטרון, בית שמציגים בו חזיונות.

[1] משחן сосна, Fichte, pin, pine

מְשַׂחֵק°, ז, אחד מהעולים על הבמה בתיאטרון ולוקח חלק במחזה.

מִשְׁחָר, ז, עת עלות השחר, בֹּקֶר; שַׁחֲרוּת, נעורים, ימי הנעורים.

מְשֻׁחְרָר*, ת, שהוצא לחפשי (עבד או איש צבא וכדומה).

מַשְׁחֵת, ת, מְקַלְקֵל, נשחת.

מָשְׁחָת, ז, מום, חסרון, מגרעת.

מְשַׂטֶּה*, ת, (־בְּ־), מהתל ב־, מצחק בדברי שטות.

מִשְׁטוֹחַ, מִשְׁטָח, ז, מקום לשטח ולפרש בו; השתטחות, פעלת המשתטח.

מִשְׁטָח*, ז, שכבה; שורה שטוחה; מקום לשטח בו ענבים או תאנים ליבשם.

מַשְׂטֵמָה, נ, שנאה, איבה.

מִשְׁטָר, ז, (ס׳ מִשְׁטַר), שלטון, מושל; סדר, עריכת דבר ודבר על מקומו ובזמנו.

מִשְׁטָר*, ז, מכת לחי, סטירה.

מִשְׁטָרָה°, נ, בית פקודת השוטרים; משמרת פקודת השוטרים.

מֶשִׁי, ז, ארג מקורי תולעת ידועה [1].

מָשִׁיחַ, ת, משוח בשמן; משוח לכהנת קדש או למלוכה; *ז, הגואל אשר יבוא לגאל את ישראל מגלותם.

— כֹּהֵן מָשִׁיחַ*, ז, הכהן הגדול.

— מְשִׁיחַ ה׳, תאר למלך שבחר בו ה׳.

— מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד*, מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ*, הגואל אשר יבוא לגאל את ישראל מגלותם.

מְשִׁיחָה*, נ, פעלת המושח; חבל המדידה; פתיל, חוט; אחד מחלקי המשור, ר׳ שם; מדידה, פעלת המודד.

מְשִׁיחוּת°, נ, כְּהֻנַּת המשיח; תקופת המשיח; אמונה במשיח.

מְשִׁיחִי°, ז, (ר׳ מְשִׁיחִיִּים), המאמין בישוע הנוצרי כי הוא המשיח, נוצרי.

מְשִׁיחִי°, ת, של המשיח, הנוגע והמתיחס למשיח.

מְשִׁיחִיּוּת°, נ, ר׳ משיחות.

מְשִׁיט*, ז, יד כלי.

מְשִׁיכָה*, נ, פעֻלת המושך; ההחזקה בדבר קנוי לקַיֵּם בזה את הקניה ושיכותו לקונה; °המחאה, פְּקֻדַּת תשלום.

מְשִׂימָה*, נ, מנוי, שימה.

מְשִׁיפָה*, נ, מִשְׁחָה, דהן למשח ולשפשף בו מכה וכדומה.

משך (מָשַׁךְ, יִמְשֹׁךְ), פ״י, (בְּ־, אֶל־, עַל־), סחוב, לקוח דבר ביד וסחוב אותו והעבר ממקום למקום; הַעְתֵּק ממקום למקום; (־אִישׁ דָּבָר או אִישׁ אֵלָיו), הקרב ודבק אליו, הַטֵּה אחריו; הַאֲרֵךְ בזמן; חַבֵּר, אַחֵד יחד; (נהר) שטוף, זרום, נזול בכח. הִמָּשֵׁךְ, ארוך הזמן; היה לקוח ונסחב. מֻשּׁוֹךְ, הַאֲרֵךְ, היה ארך; ארוך הזמן. הַמְשֵׁךְ*, משוך. הָמְשֵׁךְ*, הִמָּשֵׁךְ.

— מָשׁוֹךְ בְּקֶשֶׁת, משוך את החץ הנִתָּן על היתר בכח גדול למען יִזָּרֵק בחזקה.

— מָשׁוֹךְ חֶסֶד, עשה חסד.

— מָשׁוֹךְ יָד מִ־*, הִמָּנַע מעשות דבר.

— מָשׁוֹךְ עַצְמוֹ וְאַחֵר עִמּוֹ*, יאמרו על מלה העומדת במקום שתים כאלו נכתבה פעמַים.

מֶשֶׁךְ, ז, משיכה, פעֻלת המושך; מנהג, הרגל בדבר; שק הזרע; משׂא; °המשכת דבר והארכתו; התמדת הזמן; מועד, זמן קבוע.

— מֶשֶׁךְ דִּירוֹת°, ז, הזמן הקבוע להחלפת הדירות הקבועות.

— בְּמֶשֶׁךְ°, תה״פ, בארך זמן.

מש״כ, ר״ת, מה שכתוב כאן.

מִשְׁכָּב, (ס׳ מִשְׁכַּב, ר׳ מִשְׁכָּבִים גם מִשְׁכָּבוֹת, ס״ר מִשְׁכְּבֵי גם מִשְׁכְּבוֹת), שכיבה, מצב

---

[1] משי шелк, Seide, soie, silk

השוכב; שכיבת חולה על מטתו; כלי לשכב עליו; מקום לשכב בו; קבר; ביאה, בעילה (באשה).

— חֲדַר הַמִּשְׁכָּב, ז, חדר המטות.

מְשֻׂכָּה, נ, משוכה, קוצים מושמים על גבי גדר.

מִשְׁכָּה˚, נ, עור.

מַשְׁכּוֹכִית*, נ, תיש ההולך בראש העדר(?); דבר המושך אחריו כל העדר (פעמון וכיו"ב); °מַמשך, דבר המושך אחריו דבר אחר.

מַשְׁכּוֹן*, ז, (ר' מַשְׁכּוֹנוֹת*), עבוט, ערבון, דבר או כלי שנִתן לבטחון הלואה.

מַשְׂכִּיָּה°, לויָה, צעצוע לתכשיט.

מַשְׂכִּיל, ז, חכם, נבון, מבין, בוחן בשכלו; מצליח; הגיון לב, חזון; °איש מְלֻמד ומפֻתח.

מַשְׂכִּית, נ, תמונה, ציור, מראה; מחזה, חזון לב; קפסה, תבה קטנה; מערכי לב, השערה; רצפה משֻׁבצת אבנים קטנות, פספס.

— חֲדַר מַשְׂכִּית, בית אסף תמונות.

מֻשְׂכָּל°, ת, בעל שכל, חכם; ז, דבר, יצור שמשיגים אותו בשכל.

— מֻשְׂכָּל רִאשׁוֹן°, ז, אמת ידועה שאין צרך לה בהוכחות.

מַשְׁכַּלְתָּא˚, נ, קערה להתרחץ בה.

מֻשְׁכְלָל*, ת, משלם, מתֻקן בכל המעלות.

מְשַׁכֶּלֶת, נ, שכול, גרם לאבוד נפשות; אשה המפילה את ילדה.

מִשְׁכָּן, ז, (ס' מִשְׁכַּן, ר' מִשְׁכָּנִים גם מִשְׁכָּנוֹת, ס"ר מִשְׁכְּנֵי גם מִשְׁכְּנוֹת), ישיבה במקום; בית, מעון, דירה; אהל מועד שעשו בני ישראל לה' בצאתם ממצרים.

מַשְׁכֵּן*, פ"י, עבוט, תת בערבון; לקוח ערבון. מֻשְׁכּוֹן*, היה בערבון. הִתְמַשְׁכֵּן*, הֻלְקח בערבון.

מַשְׁכַּנְתָּא˚, נ, משכון, דבר שנִתן לבטחון הלואה.

מַשְׁכְּרִים*, ז"ר, משקים חריפים.

מַשְׂכֹּרֶת, נ, (ר' מַשְׂכֻּרְתִּי), שכר, גמול עבודה; מחיר עבודה.

משל (מָשַׁל, יִמְשֹׁל), פ"ע, (עפ"י רב עם בְּ־), שלוט, רדה, נהוג; (עפ"י רב עם על־, אֶל־, לְ־), דמה דבר לדבר; דַּבֵּר במשלים. הִמָּשֵׁל, היה דומה לאיזה דבר. מַשֵּׁל, דבר בדמיונות ומשלים. הַמְשֵׁל, נתון שלטון לאחד על השני; דמה דבר לדבר. הִתְמַשֵּׁל* המשל.

מָשָׁל, ז, (ס' מְשַׁל, ר' מְשָׁלִים, ס"ר מִשְׁלֵי), דמיון דבר לדבר; חזון; מאמר מליצי נשגב; מאמר קצר למודי ומוסרי לקוח מנסיונות החיים; אות ודוגמה; *ספור על החי או על הצומח והכַונה בו על האדם; מופת, מעשה עומד למופת; דבר בדוי, דבר שלא היה.

— לְמָשָׁל, למופת.

— מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְ־*, או: מָשָׁל לְ־*, מבטא בא לפני דמוי דבר לדבר.

מֹשֶׁל, ז, שלטון, שררה, ממשלה; דמיון, משל.

מֻשְׁלָב*, ת, מחבר יחד על ידי שלבים.

מֻשְׁלְהָב*, ת, שהבער באש.

מִשְׁלוֹחַ, ז, פעלת השולח, שליחות; °מחיר השליחה ממקום למקום.

מִשְׁלָח, ז, משלוח, שליחות; מקום אשר לשם משלחים.

— מִשְׁלַח יָד, ז, עסק, מה שאדם עוסק בו.

מִשְׁלָח*, ז, שליח, ציר; איש הנשלח מאיזה מוסד שבצדקה וכדומה לאסף כספים לטובת המוסד.

מִשְׁלַחַת, נ, שליחות, פעלת השולח; *פטורים; שלוח לחפשי (חיות הבר); °מלאכות, שליחות צירים להפיץ איזה דת או רעיון.

מְשֻׁלַּחַת*, ת, אשה גרושה מבעלה.

מַשְׁלִית*, נ, כלי שבו ענגים קטנים להעלות דלי שנפל לבור וכדומה.

מְשֻׁלָּל°, ת, חסר, שאין בו.

מְשֻׁלָּם*, ת, שלם, שלא חסר בו דבר ; מי שלמד הרבה; יודע כל.

מְשֻׁלָּם, ת, נכון, אמתי ; °ז, מְשֻׁעבד, מכור ממכרת עבד.

מִשְׁלָם*, ז, גמר, גמירה; הכל, כלו; השלמת זמן.

מְשֻׁלָּשׁ°, ז, צורה בעלת שלש זויות.

מְשֻׁלָּשׁ, ת, מכפל שלש פעמים ; של שלש שנים.

— מְשֻׁלָּשִׁים°, ז״ר, (בדקדוק), פעלים בעלי שלש אותיות יסודיות.

מְשֻׁלְשָׁל*, ת, מְכֻפל ומְחֻבר; עשוי כשלשלת.

מַשְׂמְאִילִים, ז״ר, אטרי יד ימין; מתנגדים.

מְשֻׁמָּד*, ת, בוגד, פושע ; מומר, איש שהמיר את דתו.

מְשֻׁמָּדוּת*, נ, פשיעה בדת, המרת הדת.

מְשַׁמָּה, נ, שממון, תמהון.

מַשְׁמוּט*, ז, גונב מהכיסים.

מִשְׁמוּשׁ*, ז, משוש, פעלת המושש בידיו.

— שְׁטַר מִשְׁמוּשׁ*, כְּתַב מִשְׁמוּשׁ*, ז, רשימת כל הנמצא בבית, או בחנות, או באיזה עסק וכיו״ב.

מִשְׁמָט*, ז, זוית נסתרה.

מִשְׁמָן, ז, (ס׳ מִשְׁמַן, ר׳ מִשְׁמַנִּים, ס״ר מִשְׁמַנֵּי־), עבי החי או הצומח מדשן ושמן ; איש שמן.

מַשְׁמָן, ז, (ר׳ מַשְׁמַנִּים), מאכל שמן ובריא.

מְשֻׁמָּן°, מְסֻלָּת וּמְשֻׁמָּן°, ת, נבחר, טוב.

מִשְׁמָע, ז, שמע אזן; *הכנעה, שמיעה בקול.

מַשְׁמָע ז, מַשְׁמָעוּת*, נ, הוראת דבר, פתרון דבר ; המובן הפשוט של מלה ; הוצאת או הוכחת דבר למודי מדרשת פסוק מהתורה.

— בְּמַשְׁמָע*, בתוך הנאמר.

— קָא מַשְׁמַע לָן*, הוא משמיענו, הוא מלמדנו.

מִשְׁמַעַת, נ, (כ׳ מִשְׁמַעְתִּי), שמיעה בקול, הקשבה; °שמירת פי המצוה למלאות פקודותיו בדיוק ; הכנעה לסדר קבוע (במחנה צבא, בבי״ס וכיו״ב).

מַשְׁמֵר, ז, ר׳ מסמר.

מְשַׁמֵּר*, ת, מסנן ; °שומר מנהגים ונמוסים עתיקים (הפך: מתקדם).

מִשְׁמָר, ז, (ס׳ מִשְׁמַר, ר׳ מִשְׁמָרוֹת), בית אסורים, בית כלא ; חַיִל שומרים ; דבר הנשמר בגלל יקר ערכו; עמידה בשמירה (ביחוד של כהנים בעבודתם); *ר׳ משמרה.

מִשְׁמָרָה*, נ, חלק מהלילה, אשמורה.

מַשְׁמְרוּת°, תכונת וטבע איש משטר.

מִשְׁמֶרֶת, נ, (כ׳ מִשְׁמַרְתִּי, ר׳ מִשְׁמָרוֹת, ס״ר מִשְׁמְרוֹת), שמירת דבר ; פקודה, צווי ; חיל שומרים ; משרה, פקודה, כהנה ; *גזרה או אסור חכמים (מדרבנן) לשמירה מעברה על דברי התורה.

מְשַׁמֶּרֶת*, נ, מסננת, כלי מלא חורים לסנן בו דבר.

מַשְׁמֵשׁ*, פ״י, משש ; חפש ובדוק ; משמש במעשים. מְשֻׁמּוֹשׁ*, היה משוש ביד. היה בדוק ונתפש.

— מְמַשְׁמֵשׁ וּבָא*, הולך וקרב.

מַשְׁמָשׁ*, ז, עצם, ממשות.

מִשְׁמֵשׁ°, ז, אחד ממיני האפרסקים.

מַשְׁמְשָׁן*, ז, (נ, מַשְׁמְשָׁנִית*), מי שידו ממששת בכל.

מְשֻׁמֶּתֶת*, ת, מְנֻדה, מחרם, שהֻטל חרם עליו.

מִשְׁנֶה, ז, (ס׳ מִשְׁנֵה), כפל המספר, שתי פעמים יותר ; המדרגה השניה בכהנה ; העתק דבר ; °הקול השני במקהלת השָׁרים.

— מִשְׁנֵה תּוֹרָה, הספר החמשי בספרי התורה, ספר דברים.

מִשְׁנָה*, נ, (ס׳ מִשְׁנַת), למוד ; פסקה אחת מהלכות המשניות; (ר׳ מִשְׁנָיוֹת), קבץ ההלכות שסדרו תנאים שונים וביחוד זה של רבי יהודה הנשיא.

— מִשְׁנָיוֹת*, נ״ר, ההלכות אשר אסף רבי יהודה הנשיא בששה סדרים; זרעים, מועד, נשים, נזיקין, קדשים וטהרות.

— מִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה*, ההלכות שהורו התנאים האחרונים.

— מִשְׁנָה חִיצוֹנָה*, מִשְׁנָה חִיצוֹנִית*, נ, ההלכות שלא אספן רבי יהודה הנשיא אל המשנה אשר חבר הוא בששה סדרים.

— מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה*, ההלכות שהורו חכמי המשנה הראשונים.

מַשְׁנֶה*, ז, מורה, מלמד משניות.

מִשְׂנַבִּית*, נ, סלע, צור.

מְשִׁסָּה, נ, בז, שלל.

מְשֻׁעְבָּד*, ת, נכנע, סר למשמעת; נתון במשכון, עבוט.

מִשְׁעוֹל, ז, דרך צר, שביל.

מִשְׁעִי, ז, חלקת דבר; נקיון, טהר.

מִשְׁעָן, מַשְׁעֵן, ז, מַשְׁעֵנָה נ, דבר, שרתומכים בו, מסעד, דבר שנסמכים עליו.

משענות

מִשְׁעֶנֶת, נ, (כ׳ מִשְׁעַנְתִּי, ר׳ מִשְׁעָנוֹת, ס״ר מִשְׁעֲנוֹת), מטה להסמך עליו; מסעד, סֶמֶךְ.

מִשְׁעָר*, ז, מִסְחָה על השער (מחיר הסחורות שבשוק).

מִשְׂעֶרֶת°, נ, כלי שערות קשות לנקות בגדים וכדומה, מברשה.

מְשֻׁפָּה*, ת, עשוי חלק במקצוע או בשיפון.

מִשְׂפָּח, ז, ספחת, צרעת; (במליצה) העדר משפט, חסר חקים ישרים.

מִשְׁפָּחָה, נ, (ס׳ מִשְׁפַּחַת, כ׳ מִשְׁפַּחְתִּי, ר׳ מִשְׁפָּחוֹת, ס״ר מִשְׁפְּחוֹת), צאצאי בית אב אחד; שבט, גוי; מין, זן, סוג.

מִשְׁפָּט, ז, (ס׳ מִשְׁפַּט, כ׳ מִשְׁפָּטִי, ר׳ מִשְׁפָּטִים, ס״ר מִשְׁפְּטֵי), פעלת השופט, שקול הדין לרוח החקים; דין צדק ומישרים; חק, סדר, דרך, מנהג קבוע; *ענש; °מאמר (בנתוח דקדוקי).

מַשְׁפֵּךְ*, ז, (ר׳ מַשְׁפְּכִים*), כלי רחב מצד אחד וצר מצד שני, שמשתמשים בו לשפך על יד נוזלים לבקבוק וכדומה; תאר לאיש שַׁכְּחָן, דומה לזה: „קרן נקובה״.

מַשְׁפָּךְ*, ז, מקום שפיכה; מקום שנשפך זרם מים מלמעלה בחזקה, אשד.

מְשֻׁפָּךְ*, ת, משפע ונוטה למטה בעקלתון ולא במצב מאֻנך.

מַשְׁפֶּלֶת*, נ, סל, קֻפָּה; תבת האשפות והזבל; קֻפה שמוציאים בה זבלים.

מְשֻׁפָּע*, ת, הנוטה למטה בעקלתון ולא במצב מאֻנך.

מְשֻׁפָּשׁ*, ת, עקלקל, לא ישר (דרך); ז, פתח צדדי קטן (?).

מִשְׁפְּתַיִם, ז״ז, מקום גדרות צאן ובקר (?).

מֶשֶׁק, ז, הנהגה, הליכת בית.

— בֶּן מֶשֶׁק בֵּית־, מנהיג את בית־.

מַשָּׁק, ז, (ס׳ מַשַּׁק), מרוצת דוחקים איש את אחיו, דחק; רעש קטן, מהומה, המולה.

מַשְׁקָאוֹת°, ז״ר, מיני משקה.

מַשְׁקֶה, ז, (ס׳ מַשְׁקֵה, ר׳ מַשְׁקִים), שקוי, הנוזל המרוה נפש שותיו; ממֻנה על המשקים; מקום רוה מים.

— מַשְׁקִין*, שם נוסף לאחת המסכתות בתלמוד הנקראת בשם „מועד קטן״.

מִשְׁקוֹל, ז, שקילה, פעלת השוקל דבר במאזנים.

מַשְׁקוֹף, ז, הקורה או האבן הארכה העליונה מעל לפתח.

— אַל תְּהֵא כְּמַשְׁקוֹף הָעֶלְיוֹן, (שֶׁאֵין אָדָם יָכוֹל לִגַּע בּוֹ)*, משל לאמר: אַל התגאה, אַל תחשב את עצמך לגדול מחבריך.

מַשְׁקִיף*, ת, המביט ושם עין על־.

מִשְׁקָל, ז, (ס' מִשְׁקַל, ר' מִשְׁקָלִים גם מִשְׁקָלוֹת), פעלת השוקל; תֹּכֶן המשא על המאזנים; °(בשיר) מדת השיר על פי הברותיו.

— מִשְׁקָלוֹת*, ז"ר אבני המאזנים.

מְשֻׁקָּל*, שהוא בעל שווי המשקל.

מִשְׁקֶלֶת, מִשְׁקֹלֶת, נ, אנך, אבן משקל בקצה תקוה שהבונה מרים על ההוטה לבחון את ישרה.

משקלת

— מִשְׁקֹלֶת°, (בזרגון), שווי המשקל; הנקודה במאזנים שממנה היא נוטה לצד זה או לצד השני; ההתאמצות לעמד בנקודה הנזכרת מבלי נטות לאחד הצדדים.

מִשְׁקָע, ז, (ס' מִשְׁקַע), ירידת דבר למטה; מה שנאסף מנוזלים בתחתית הכלי; עמק.

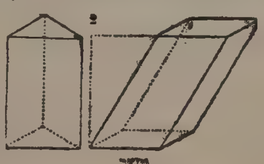
מְשֻׁקָּע*, ת, שקוע, שקערור, ההפך מן: בולט.

מִשְׁקָפַיִם°, ז"ז, כלי ראיה משתי זכוכיות מחֻברות בקשת קטנה של מתכת או חמר אחר שנותנים על העינים לראות בהן היטב.

מִשְׁקֶפֶת°, נ, כלי להביט דרכו למרחוק.

מִשְׁקָר*, ז, קן של חלזון ושל רכיכות אחרות.

מֵשָׁר*, ז, שורה, ערוגה בשדה; מישור, מקום ישר.

משר

מְשָׁר°, ז, גוף מזכוכית בעל שלש צלעות שוות, (ר' מנסרה).

מִשְׂרָד, ז, בית פקידות.

מִשְׁרָה, נ, עסיס פרי גפן; *ברכת מים שבה שורים את האריגים שחפצים לכבס; °הטבלה, טבילה בנוזלים.

מִשְׂרָה, נ, ממשלה, שלטון; כהֻנה, פקידה.

מַשְׁרוֹקִית˘, נ, כלי זמר נבוב, חליל נוגנים.

מַשְׁרִית°, נ, כלי לַמְשׁרת הבשר לפני מליחתו.

מִשְׂרֶפֶת, נ, בערה, שרפת אש; מקום ששורפים בו.

— מִשְׂרְפוֹת מַיִם, מקום שעושים שם מלח ממי הים.

מְשָׁרְשָׁר*, ת, קשור בשרשראות.

מַשְׂרֵת, נ, מחבת לצקת עליה בצק למאפה תנור.

מְשָׁרֵת, ז, משמש, עובד, פועל אצל אחר.

מַשְׁרֶת*, נ, סם להשיר את השערות.

משש (מָשַׁשׁ, יָמֹשׁ), פ"י, גשש, העבר האצבעות על איזה גוף לדעת על ידי כח ההרגשה את מהותו. מִשֵּׁשׁ, חפש ובדוק; משמש, ר' משמש. הֻמַּשׁ, נתון למשמש; הכרח למשמש.

מְשָׁשָׁא˘, ז, דבר שיש בו ממש, ממשות.

מְשֻׁשֶּׁה*, ת, הנכפל בששה, שיש בו ששה, (צדדים וכדומה).

מִשְׁתָּאֵל*, ת, שואל עצה בתרפים וכיו"ב; קוסם מכשף.

מִשְׁתֶּה, ז, (ר' מִשְׁתָּאוֹת* גם מִשְׁתִּיּוֹת*), שתיה, פעלת השותה; דבר ששותים אותו; סעודה לקרואים.

— בֵּית מִשְׁתֶּה, ז, בית שמוכרים בו יין ושכר.

מַשְׁתּוֹקָא˘, ז, שתיקה, דממה.

— מִלָּה בְּסֶלַע וּמַשְׁתּוֹקָא בִּשְׁנַיִם˘, מבטא עממי לאמר: טוב לשתק, כי ברב דברים לא יחדל פשע, דומה

לזה: טֶיג לַחָכְמָה שְׁתִיקָה.

מַשְׁתִית*, נ, יסוד, בסיס.

מַשְׁתֵלָה°, נ, ככר אדמה ששותלים בה זריעות לעצים וצמחים לקחתם אחר כך ולנטע אותם במקום אחר.

מְשֻׁתָּף*, ת, מְחֻבר יחד; כללי, שהוא שיך לאחדים.

— שֵׁם מְשֻׁתָּף°, שם שיש לו הוראות שונות (בדקדוק).

מֵת, ז, איש שחייו תמו, שיצאה נפשו, שאין בו רוח חיים; *כנוי לאלילים.

— מֵת מִצְוָה*, ז, מת שאין לו קרובים שיטפלו בקבורתו והחובה מֻטלת על כל איש לעסק בזה.

מ״ת, ר״ת, מתן תורה; משנה תורה.

מָתָא״, נ, עיר, קריה.

מַתְאִים*, ז, העלה העליון בענף התמר (הלולב) המרכב משני עלים מְחֻברים ודבוקים.

— מַתְאִימוֹת*, נ״ר, מלתעות בעל חי שכל אחת מהן נראית כמְחֻברת משתים.

מַתְאִים*, ת, דומה ל־ כתאומים; נאה, יאה ל־.

מַתְבֵּן, ז, אגֻדת תבן וקש, אוצר תבן.

מִתְבַּקֵּעַ*, ת, שהוא עלול להִבקע, שדרכו להִבקע.

(מתג*) מַתֵּג*, פ״י, שים מתג בפי בהמה; שים מתג תחת אות (בדקדוק).

מֶתֶג, ז, (כ׳ מִתְגֵי), רתוק ברזל בפי בהמה ולשני קצותיו קשורות המושכות שהרוכב מחזיק בהן לעצר הליכת הבהמה ולהטותה לצד שהוא חפץ; °קו קטן תחת האות להמשיך קצת הברתה (בדקדוק); °חידק, חי קטן מזער הנראה רק דרך זכוכית מגדלת.

מִתְגּוֹשֵׁשׁ*, ז, לוחם, איש נפתולים; מתעמל, עסק בהתעמלות.

מָתוּחַ*, ת, משוך, פרוש, רקוע; משוך בחזקה, בכל כח, כמה שאפשר (חוט, חבל וכיו״ב).

מִתּוּחַ*, ז, פעלת המתחה, רקוע; עץ האורגים שמהדקים בו את הארג.

מִתּוֹךְ שֶׁ־*, מאחר ש־, כיון ש־.

מָתוּן*, ת, לא מהיר, לא נחפז, מְיֻשב, עושה דבריו בנחת, בחשבון, במועצות ודעת ולא בחפזון ופזיזות; נמשך לאט, נוזל לאט לאט.

— מָתוּן מָתוּן אַרְבַּע מֵאוֹת זוּזִים שָׁוֶה*, משל המוני ידוע לאמר: למתינות ולזהירות יש ערך רב.

מָתוֹק, ת, שטעמו טוב לחך (הפך: מר); ערב, נעים; *ז, אדמה לחה.

מתח (מָתַח, יִמְתַּח), פ״י, משוך, רקוע עד כמה שאפשר, פשוט, פרוש לארך ולרחב. הִמָּתַח*, המשך והרקע. מַתֵּחַ*, מתוח. הַמְתֵּחַ*, מתוח. הִתְמַתֵּחַ*, התפשט, התרקע.

מָתַי? מ״ש, באיזה זמן?

— עַד מָתַי? עד איזה זמן.

מְתִיבְתָּא״, מְתִבְתָּא״, נ, ישיבה, בית מדרש לתלמוד; למוד היום בישיבה; מענה, תשובה.

מְתֻיָּג°, ת, שיש עליו תג או תגים.

מְתִיחָה*, נ, מתוח, פשוט, רקוע.

מְתִים, ז״ר, אנשים; כל החברים הנמצאים במקום אחד.

— מְתֵי מִסְפָּר, אנשים מעטים.

מְתִינָה*, מְתִינוּת*, נ, טבע המתון, ישוב הדעת, זהירות, (הפך: חפזון, פזיזות).

— בִּמְתִינוּת*, תה״פ, לאט לאט.

מָתִיק*, ת, שטעמו מתוק מעט.

מְתִיקָה*, מְתִיקוּת*, נ, טבע דבר שהוא מתוק; נעימות, ערבות.

— מִינֵי מְתִיקָה*, ז״ר, מאכלים מתוקים.

מַתִּיר*, ז, אומר על דבר שהוא מֻתר (ואינו אסור על פי הדין).

מַתָּךְ*, ז, יציקה, יציקת מתכת; תבנית יציקה.

מַתָּכוֹת*, ר׳ מתכת.

מַתְכֹּנֶת, נ, שעור מספר או מדה הראוי לדבר; °יחס שוה בקבוצות של מספרים שונים בין איש לרעהו.

מַתֶּכֶת*, **מַתָּכוֹת***, נ, חמר המוצא מן האדמה °הוא קל להתך אותו; כסף, זהב, נחשת, ברזל, בדיל, עפרת וכדומה.

מַתִּיל, ר״ת, מה תלמוד לומר, מה הכונה בזה.

מַתְלָא˘, ז, משל.

מַתְלָאָה, נ, צרה, צוקה.

מִתְלַהֵב°, ת, שהאש אוחזת בו על נקלה, שהוא קל לבער באש; °קל לכעס, מתקצף על נקלה.

מִתְלַהֵם*, ת, מראה עצמו כבעל אהבה לדבר, מחניף בצביעות.

מְתֻלָּע, ת, אדם כתולע (?); לבוש תולע, ר׳ תולע (? נחום ב. ד.); °נאכל ע״י תולעים.

מַתְלְעָה, נ, שן המטחנת את המאכל, מלתעה.

מְתֹם, ז, מקום שלם ותמים; אנשים, בני אדם, מתים.

מַתְמִיד*, ת, הרוץ ושוקד על עבודתו או למודיו.

מַתְמִיהַ*, ת, מעורר השתוממות; °ההפץ לעורר השתוממות בזרותו ובמנהגו.

מִתְמַצֵּעַ°, נ, (בחשבון), המספר היוצא לנו מחבור מספרים שונים וחלוקת הסכום אחר כך למנין המספרים האלה.

מָתְנָן, ז, ר׳ מתנים; °המקום בגוף האדם ובין אגן הירכים והצלעות.

מתן* (**מָתַן***, **יִמְתַּן***), התעכב, הוה לה ורפה (פרות), ר׳ מתון. **הִמְתִּין***, (ה״ל), חכה; שהה משך זמן, האריך זמן.

מַתָּן, ז, (ס׳ מַתַּן), נתינה; מנחה, תשורה, ר׳ מתנה.

— **מַתַּן דָּמִים***, ז, זריקת דם הקרבן על המזבח.

— **מַתַּן תּוֹרָה***, ז, נתינת התורה בהר סיני.

— **מַשָּׂא וּמַתָּן***, ז, עסק, מסחר, מכירה וקניה; דבורים, שיחה ושיג; התעסקות בדבר, התענינות בדבר.

מִתְנַגֵּד°, ז, מי שהוא נגד איזו דעה או השקפה; מי שהוא כנגד השקפת כתת החסידים.

מַתָּנָה, נ (ס׳ מַתְּנַת), נתינה, מסירה; מנחה, תשורה, דבר הנתן לאות כבוד ואהבה; קרבן שנודרים לכבוד הכהנים; °זריקת דם הקרבן על גבי המזבח.

— **מַתָּנָה עַל מְנָת לְהַחֲזִיר מַתָּנָה שְׁמָהּ***, משל עממי ידוע ומובן.

— **מַתָּנוֹת***, נ, תרומות, קרבנות.

— **מַתְּנוֹת כְּהֻנָּה***, נ״ר, החלק הנתן לכהנים.

מַתְנִיתָא˘, **מַתְנִיתָה˘**, נ, משנה.

מִתְנַוֵּנֶה*, ת, הולך וכלה, מִדַּלדל והולך.

מָתְנִיָּה°, נ, בגד קצר עד המתנים.

מָתְנַיִם, ז״ז, חלצים, חלק גוית האדם מהתבורה עד הירכים, מקום חגירת האזור או כלי הנשק.

מַתְנֶנֶת°, נ, שם מחלה במותנים[1].

מַתְעֶה, ת, מוליך שולל, מטה מדרך הישר.

— **יִמְתַּק לָךְ***, קריאה של ברכה למי שיושב לאכול, יבסם לך.

מתק (**מָתַק**, **יִמְתַּק**), פ״ע, היה מתוק בטעמו, היה נעים וערב לחך; °מצוץ, מצה, ינוק ומשוך אל תוכו בשפתיו (עיין איוב כ״ד כ׳?). **מִתֵּק***, עשה מתוק. **הִמְתִּיק**, היה ערב; (״סוד), התיעץ, בקש עצות; °מִתֵּק, עשה יותר קל (דין, ענש). **הִתְמַתֵּק***, היה מתוק.

— **פְּלוֹנִי יוֹדֵעַ לְמַתֵּק אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל***, במוי במובן: פלוני חכם גדול מאד ויודע להתיר את האסור בפלפולו.

מִתְקַבֵּל°, ת. שאפשר לקבלו, שראוי לקבלו.

מֹתֶק, ז, מאכל ערב.

[1] מתנות, Lumbago

מָתֵק, מָתֹק, ז, (ס׳ מָתְקִי, מִתְקִי), נעם, טוב טעם לחך, מתיקות.

מִתְקַדֵּם°, ת, הולך קדימה, הולך לפנים לפי דרישת הזמן.

מִתְקִית°, נ, מין חמר מלאכותי מתוק[1].

מְתַקֵּן°, ז, מיטיב דבר, משנה דבר לטוב; °מחדש שנוים בדת או בחקים.

מְתֻקָּן*, ת, מוכן, שתקנו אותו כל צרכו, מְסֻדר היטב; ששִׁנו אותו.

— **חֲזָקָה עַל חָבֵר שֶׁאֵינוֹ מוֹצִיא מִתַּחַת יָדוֹ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְתֻקָּן***, משל עממי ידוע לאמר: איש חכם ודאי נזהר לבלי הוציא מתחת ידו דבר שאינו מסֻדר ואינו מתֻקן כל צרכו.

מַתְקֵן°, ז, מכונה, מוכני.

מֻתָּר*, ת, שיש לו רשות עפ״י התורה ל־; שהתירו אותו, דבר שיש רשות עפ״י התורה לאכלו או לעשותו, דבר שאינו אסור על פי החֻקים.

מְתֻרְבָּת°, ת, שתִּרבתו אותו, אלוף, למוד עם בני אדם (חיה); בן תרבות, משכיל.

מְתַרְגֵּם°, ז, איש מעתיק משפה לשפה, מליץ.

מְתֻרְגְּמָן*, ז, מתרגם, איש מעתיק משפה לשפה; מתרגם דברי הקורא, הדורש בתורה בבית הכנסת, לארמית או ליונית לפנים (בבבל ובארץ ישראל).

מְתֻרְמָל°, ת, שיש לו תרמלים כעין כיסים ארֻכים (צמחים).

מְתֻשָּׁע°, ת, הנכפל בתשעה, שיש בו תשעה.

מַתָּת, נ, (ס׳ מַתַּת, כ׳ מַתְּתִי), מתנה, מנחה, תשורה.

נ.

נ, האות הארבע עשרה בא״ב העברי ושמה — נון; מ״ס, חמשים.

נ׳, ר״ת, נקבה (בדקדוק); נפטר, מת.

נָא, מ״ק, מלה להורות בקשה, להטות לחפצו את זולתו, או להוראת בקשת רשות לעשות דבר, או להוראת ההזדרזות (בהוראת: הָבָה); בצווי בשלילה (באזהרה) תבוא בין מלת „אַל“ ובין הפעל בעתיד: אַל נָא תַעֲשֶׂה; וכן תבוא אחרי המלים: אִם, הִנֵּה, הָבָה, אַיֵּה, אוֹי, וכיו״ב בהוראות הנ״ל; *אֲנָא, אני (בירושלמי).

נָא, ת, שאינו צלוי ואפוי כל צרכו (בשר); *שלא נשרף בכבשן כל צרכו (כלי חרס).

נ״א, ר״ת, נֻסחא אחרינא (נוסח אחר); נביאים אחרונים.

נֹאד, ז, (ר׳ נֹאדוֹת), חֵמת, שק מעור לשים בו נוזלים (מים, יין, שמן, חלב וכיו״ב).

(**נָאָה, נָאוֹת**) **נְאוֹת־**, מקום מרעה; מעון, משכן.

— **נְאוֹת מִדְבָּר**, ז, מקומות מושב ומרעה במדבר, נרועה, מקום צמחים ומים במדבר.

(נאה) **נָאֵה***, פ״י, יפה, קִשט. **הִתְנָאָה***, התיפה, התקשט, התהדר; הֻהגה, קבל הנאה, מצוא תועלת, מצוא ענג.

נָאֶה, ת, יפה, נוה, נעים, נחמד; ראוי, הגון.

— **נָאֶה כְּמַרְגָּלִית***, נאה מאד.

— **נָאִים דְּבָרִים כְּשֶׁהֵם יוֹצְאִים מִפִּי עוֹשֵׂיהֶם*, נָאֶה דוֹרֵשׁ וְנָאֶה מְקַיֵּם***, מבטאים לאמר: על האיש לעשות ולהתנהג כמו שהוא מדבר ודורש מאחרים ולא לדבר ולדרוש אחרת ולעשות אחרת.

---

[1] מתקית Glycerine, глицерин

נָאָה*, תה״פ, באֹפן יפה.

נאוה (נָאֲוָה, יִנְאֶוֶה), פ״ע, היה רצוי ונאה ונחמד.

נָאוֶה, ת, (נ׳ נָאוָה), נעים, יפה, נחמד, נאה; ראוי והגון.

נְאוּם (במקרא: נְאֻם), ז, דבור, אֹמר; דבר־ (בדבור המליצי); °דרשה, הטפת דברים בפני קהל.

— **נְאוּם פְּלוֹנִי־°**, מלה באה בשטרות וכיו״ב לפני שם החותם בעצם ידו.

נִאוּף, ז, **נִאוּפִים**, ז״ר, משכבי זמה, זנות.

נְאוּץ*, ז, גדיפה, בוז, שימת קלון וחרפה על־, גדופה, נאצה.

נָאוֹר*, ת, מלא אור, עושה אור, נותן אור; °חכם, משכיל.

נָאוּת°, ת, יאה, נאה, יפה, נחמד.

נָאוֹת*, נ״ר, יֹפי, הדר.

נא״כ, ר״ת, נאמר כאן.

נאם (נָאַם, יִנְאַם), פ״ע, דבר, הגד, הגה, אמור; הטף דברים בקהל.

נְאֻם, ר׳ נאום.

נֶאֱמָן, ת, נכון, אמתי; שאינו בוגד־; שאינו משקר; *שראוי להאמין בו; בא כֹּחַ; מְמֻנֶּה על הכספים.

נֶאֱמָנוּת°, נ, אמון, אמונים; תכונת דבר או איש שראוי להאמין בו.

נאף (נָאַף, יִנְאַף), פ״ע, שכוב עם אשה משכבי זמה; בגידה בברית; סור מאחרי ה׳ (בהשאלה). **נָאֵף**, נָאוּף. **הַנְאֵף***, הַדֵּחַ, הַתְעֵה לנאוף.

נַאֲפוּף, ז, ר׳ נאוף.

נאץ (נָאַץ, יִנְאַץ), פ״י, בזה, מאוס בכעס, חלל; קצוף, כעוס. **נָאֵץ**, חלל, בזה, חרף. **הִנָּאֵץ**, היה לחרפה ולגדופה. **הִתְנָאֵץ***, היה לחרפה ולגדופה.

נְאָצָה, **נֶאָצָה**, נ, גדופה, חלול הכבוד.

נאק (נָאַק, יִנְאַק), פ״י, האנח, האנק.

נְאָקָה, נ, (ס׳ נַאֲקַת), זעקה, צעקה, זעקה מִשבר רוח.

נָאקָה*, נ, נקה, גמל נקבה.

(נאר) נָאֵר, פ״י, חלל, הקל כבוד־; בַּזֵּה קֹדש; הרוס; בטל.

נָאֶתָן*, ת, נאה, יפה, נחמד, נעים.

נ״ב, ר״ת, נות בית (רעיה, אשה); נכתב בצדו או בסופו (ר״ת שמשתמשים בו בסוף מכתב אחרי החתימה כשנזכרים להוסיף דבר אחרי שחתמו כבר על המכתב [1]).

(נבא) הִנָּבֵא, הטף לקח, דבר דברי חזון; הגד עתידות בהשפעת רוח ה׳; קבל השפעת הדבור מאת ה׳; חבר שירי קדש בהתפעלות רוח השיר. **נַבֵּא°**, הַשְׁפֵּעַ להיות נביא. **הִתְנַבֵּא**, **הִנַּבֵּא**, דבר דברי חזון, הטף לקח; הבע דברי שיר ברגש קדש; השתגע, הטף מלים ברוח שגעון.

נִבָא־, **נְבָה־**, נ, ביצת כנים.

נָבָג*, ר׳ נבע.

נַבְגַּ־, ז, נצר, מטע; כוס, גביע.

(נהה) נַבֵּה* (אֵשׁ), פ״י לַבֵּה, העלה להבה ע״י נפיחה באש.

נִבָה, ר׳ נבא.

נב״ה, ר״ת, נפשו בצרור החיים.

נְבוּאָה, **נְבִיאוּת***, נ, השפעת הרוח האלהי; דבר חזון, משא; *הגדת עתידות בהשפעת רוח ה׳.

— **הִתְקַיְּמָה (נִתְקַיְּמָה) הַנְּבוּאָה***, באו הדברים שנִבָּא ואמר מראש.

נְבוּאִי°, ת, הנוגע לנבואה, של נבואה.

נָבוּב, ת, ריק, חלול בתוכו; ריק מכל מדע וחכמה.

נָבוֹךְ, ת, מבֻלבל, שאינו יודע מה לעשות.

נִבּוּל*, ז, חרפה, קלון, נוול.

[1] חקוי לשפות זרות N. B. nota bene או Neben Bemerkung

— **נְבוּל פֶּה***, ז, דברי נבלה, דברי זמה.

נָבוֹן, ת, מכלכל דבריו בשכל, בתבונה ודעת, שיש בו בינה.

נְגִזְבָּה*, נ, מתנה, דברים מֻיתרים, מותרות.

(נבח) **נָבַח**, **יִנְבַּח**, פ״ע, השמע קול (כלב); *(בּ־), פ״י, השמע קול והתנפל על־ (כלב).

הַנְבֵּחַ*, חלוש ורפה (קול).

נִבְחַז, **נִבְחָן**, ז, שם אליל.

נַבְחָן*, ת, נובח תמיד (כלב).

נִבְחָר, ת, היותר טוב; ⁰ציר שלוח מקהל אל בית קרואי העם.

נֶבֶט*, ז, ציץ, נצה, ראשית הצמח.

נבט (**נָבַט***, **יִנְבֹּט***), פ״ע, החל לצמח. **הִנָּבֵט**, הֵראה, הֻשקף. **נִבֵּט***, ראה חזון. **הִבִּט**, הפנה העינים לאחד העצמים או לאיזה צד, שים עַין על־, שים לב ל־; התבונן בדבר, הסתכל; ראה; הפנה העינים בתקוה ותוחלת.

נָבִיא, ז, (ס׳ נְבִיא, ר׳ נְבִיאִים, ס״ר נְבִיאֵי), מטיף; איש שנחה עליו רוח ה׳; *אחד מספרי הנביאים שבתנ״ך.

— **נְבִיאִים***, ז״ר, החלק בתנ״ך הכולל ספרי יהושע, שופטים, שמואל ומלכים (נביאים ראשונים) וספרי ישעיה, ירמיה, יחזקאל ותרי עשר (נביאים אחרונים).

— **בְּנֵי הַנְּבִיאִים**, **חֶבֶל נְבִיאִים**, **לַהֲקַת נְבִיאִים**, צעירים מבחירי העם שחבר נביא אליו ותעודתם היתה להפיץ ידיעת ה׳ בעם.

— **הַפְטֵר בְּנָבִיא***, קרוא את ההפטרה אחרי קריאת התורה מספר הנביאים.

— **חָכָם עָדִיף מִנָּבִיא***, משל ידוע לאמר, כי החכם גדול בערכו ויודע עתידות יותר מהנביא.

נְבִיאָה, נ, אשה שנחה עליה רוח ה׳; אשת הנביא.

נְבִיאוּת*, *ר׳ נבואה.

— **דִּבְרֵי נְבִיאוּת***, ז״ר, דברים שאין להם הוכחות בצדם.

נְבִיָּה*, נ, עלי העץ או הצמח יחד; פרחי העץ.

נְבִיחָה*, נ, צעקת הכלב.

נְבִיטָה*, נ, התחלת הצמיחה של נטיעה או של צמח.

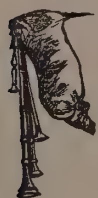
נֵבֶךְ, ז, (ר׳ נְבָכִים, ס״ר נִבְכֵי), מקור מי תהום; עמק, מעמק (?).

נבל (**נָבַל**, **יִבֹּל**), פ״ע, בלה, הצטמק, כמוש, יבוש (צמח); לאה, חלוש; ירוד מכבוד, שפול; התפרד והמוט. **נִבֵּל***, שים קלון על־, גול; *הטרף (בהמה) על ידי שחיטה; הַשר פרות (עץ). **הִתְנַבֵּל***, היה לנבלה; הטרף (בהמה) ע״י שחיטה; ⁰שים קלון על עצמו. היה לחרפה ולשמצה.

— **נַבֵּל פֶּה***, דַבר דברי נבלה וזמה.

נָבָל, ז, (נ׳ נְבָלָה), איש בליעל, איש לא ישר, משחת במעשיו ובמדותיו.

נֵבֶל, **נֶבֶל**, ז, נאד, שק עור למשקים; כלי שיר ממקל נבוב עם נבל עור; כד חרס; *שלחופית תשתן.

נבל

נְבָלָה, נ, תועבה, זמה; נבלות.

נְבֵלָה, נ, (ס׳ נִבְלַת), פגר, גוית בעל חי שמתה מיתה טבעית, או איש שמת לא במיתה טבעית; *גוית בהמה שנטרפה על ידי שחיטה; כנוי לאיש נרפה ושפל ידים; כנוי לאיש משחת במדותיו.

— **בַּעַל הַנְּבֵלָה מְטַפֵּל בְּנִבְלָתוֹ***, משל ידוע לאמר, כי מי שהצרה שלו מחֻיב לשאת אותה כֻלה; דומה לזה: בַּעַל דַקוֹרָה טָעִין בְּעָבְיָהּ, ר׳ עבי.

נַבְלוּת, נ, בשת, ערוה, חרפה.

נַבְלֶת, ר׳ גובלת.

(נבע) הִבִּעַ, הקר מים ממקור; דבר, גלה מחשבות לב; דלות, עכור (קהלת י. א.).

נבצ״ה, ר״ת, נשמתו בצרור החיים.

נָבָר, ת, נקי משֶׁמֶן, טהור, צדיק, ישר, תם.

נבר* (נָבַר*, יִנְבַּר*), פ״ע, חפור, כרה והפש (הזיר בחרטומו וכדומה).

נִבְרֶכֶת*, נ, אגם, ברכת מים.

נַבְרֶשֶׁת*, נ, מנורה תלויה בספון.

נגב* (נָגַב*, יִגֹּב*), פ״ע, יבוש, חרוב. נַגֵּב*, מחה רטיבות, יַבש לחה חיצונית מבגד, מאדמה, מכלי; קנח ונקה. הִנְגֵּב* נַגֵּב; הדרם, פנה לדרום. הִתְנַגֵּב*, נגב ויבש את עצמו מלחות; התיבש מלחות חיצונית (ארץ).

נברשת

נֶגֶב, ז, פאת דרום; יבשת, חֹרב; אדמה יבשה והרבה.

(נגד) הִגֵּד, הודיע דבר חדש; בשר בשורה; ספר; אמור; הֻגַּד, הֻדַע, התבשר.

— מַגִּיד, ז, מספר; מבשר; *דרשן בבית הכנסת, נואם; °מלאך המתגלה לאדם להגיד לו עתידות או לגלות לו נסתרות.

— מַגִּיד שֶׁ־*, מבטא במובן: הכתוב מלמדנו ש־.

— כֵּיוָן שֶׁהִגִּיד אֵינוֹ חוֹזֵר וּמַגִּיד*, אין לעד רשות להתחרט מדבורו, מבטא משל על כל איש שאחרי שהוציא מפיו דבור אינו יכול לשוב ממנו.

נגד˘ (נָגַד˘, יִנְגֹּד˘), פ״י, נהוג, הוליך; הלקות, הכה; גזול, הלוך ונגור, זוב. נַגֵּד˘, הכה, חשול ברזל; הלקות, הכה בשוט; חשוב ההפך ממה שחושב השני; עשה דבר כנגד דעת השני. הִתְנַגֵּד*, עמוד לנגד־, קום לקראת־.

— טוֹבִיָּה חָטָא וְזִיגוּד מִנְגָּד˘, בטוי במובן: האחד חטא והשני נענש במקומו, ודומה לזה: שכם נסב וטגבאי נזר, וגם: חם חטא וכנען התקלל, ר׳ חטא ור׳ נסב.

נֶגֶד, מ״י, מול, לעומת, מצד השני ל־; בדמיון ל־, בערך ל־; בנגוד ל־; לפני־, לעיני־.

— כְּנֶגֶד, מול, לעמת, בהקבלה ל־.

— מִנֶּגֶד. מרחוק.

נַגָּד˘, ז, מושך ספינה בחבל במים לא עמוקים שזורמם אינו יכול להגיע את הספינה; שַׁיָּט, תופש משוט.

נַגְדָּא˘, ז, התיש ההולך בראש העדר.

נֶגְדִּי°, ת, שהוא מתנגד לדבר אחר.

נגה (נָגַהּ, יִגַּהּ), פ״ע, (יבוא גם עם: עַל־), האיר, הפיץ אור. הִגִּיהַּ, האיר, העטה אור; *תקן שגיאות בספר תורה; °תקן והסיר את שגיאות הדפוס. הֻגַּהּ*, היה מְתֻקָּן שגיאות (ספר).

-- מַגִּיהַּ*, ר׳ מגיה.

-- מַגִּיהַּ סְפָרִים*, איש מְמֻנֶּה לבדק את ספרי התורה אם אין בהם שבושים.

נֹגַהּ, ז, אור, אור לא גדול ביותר, זהר קרן אור; בצבוץ אור, אור חוזר מדבר נאור; *שם כוכב מזהיר מאד; אילת השחר[1].

נגה״ד, ר״ת, נגמר הדין.

נָגוּב*, ת, מְיֻבָּשׁ מלחותו החיצונית.

נִגּוּב*, ז, פעלת המנגב והמיַבש.

נִגּוּד*, ז, התנגדות, היות דבר הפך הדבר השני, דעת איש ההפך מדעת רעהו.

נָגוֹד˘, ת, מנהל, מוליך, מוביל.

[1] נגה Venus

נְגוֹהָה, נ, (ר' נְגוֹהוֹת), אור, נגה, זהר אור.

נִגּוּן*, ז, נֹעַם השיר, לחן; שירה, זמרה.

— חָכְמַת הַנִּגּוּן°, נ, מוסיקה.

נִגְזָל*, ת, איש שגזלו ממנו דבר.

נגח (נָגַח, יִגַּח), פ״י, דחוף והכות בקרנים. נַגֵּחַ, נגוח ; *(בתורה) התוכח בריב דברים. הַנְּגֵחַ*, עורר לנגח, גרום שאחר יגח. הִתְנַגֵּחַ, הלחם, הֵאבק.

נַגָּח, נַגְחָן*, נַגְחָן*, ת, נוגח תמיד בקרניו, שדרכו לנגח.

נָגִיד, ז, (ס' נְגִיד, ר' נְגִידִים, ס״ר נְגִידֵי), מושל; קצין עם, מנהל, ראש, פקיד; שם לבהמה ההולכת בראש העדר; °כנוי לנשיא היהודים בימי הבינים; עשיר, אמיד, בעל הון רב.

נָגִיד*, ת, גוֵע, גוסס, נוטה למות.

נְגִידוּת°, נ, שלטון; כח, ממשלה; עשר, עשירות.

נְגִידִים, ז״ר, דברים נכבדים.

נְגִיחָה*, נ, פעלת הנוגח בקרנים.

נְגִינָה, נ, פרט על כלי שיר, פעלת המנגן; שירה של שמחה ושחוק, זמרה; °מוסיקה, מערכת השיר; טעם במלה; מקום ההטעמה וההפסקה במלה.

נְגִינַת, נ, כלי זמר.

נְגִיעָה*, נ, מַגע, פעלת הנוגע.

נְגִיפָה*, נ, נקישה, הכאה, התנקשות.

נְגִישָׂה*, נ, לחץ, לחיצה, פְּעלת הנוגשׂ.

נְגִישָׁה*, נ, קרוב, קרבה, פְּעלת הנִגָּשׁ והמתקרב אל־.

(נגן) נַגֵּן, פ״ע, פרוט באצבעות על מיתרי כלי שיר; זמר.

נגם* (נָגַם*, יִגֹּם*), פ״י, נשוך חלק מַאכל בשנים כדי טעימה; לעוס.

נגע (נָגַע, יִגַּע), פעו״י, (עם: ב־), קרב עצם אל עצם; שים יד על עצם מבלי תפוש אותו; פגוע בדבר לרעתו; (עם: אל־) בוא עד־, בוא אל־. הִנָּגַע, הֻכֵּה, הִנגף במלחמה.

נַגֵּעַ, הַכֵּה, נַגֵּף; הבא נֶגַע צרעת. נֻגַּע, הֻנגע. הַגִּיעַ, פ״י, הקרב דבר לדבר; גרום לנגע; (־ל־*), היה שיך ל־; פ״ע, ירוד או עלה עד־, בוא אל־; בוא (זמן); (־ל־) חול מקרה; בוא דבר על־; (־יד) השג דבר. הִתְנַגֵּעַ*, היה מֻנגע.

— נוֹגֵעַ בְּדָבָר*, נוֹגֵעַ בְּ־*, ת, מי שיש לו נגיעה ושיכות לדבר, שיש לו יחס לדבר ולא יוכל לשפט עליו משפט בלתי מֻשְׁחד.

— הַגֵּעַ עַצְמְךָ*, תאר לעצמך; למשל, כגון.

— הִגִּיעוּ גַּלִּים אֶת־*, באו על־ צרות רבות מאד.

— אַל תָּדִין אֶת חֲבֵרְךָ עַד שֶׁתַּגִּיעַ לִמְקוֹמוֹ*, מִבטא משל ידוע לאמר: אל תאשים את האחר על מעשהו בטרם שהיית במצבו.

נֶגַע, ז, (ר' נְגָעִים, ס״ר נִגְעֵי), צרה, אסון, פגע, מקרה רע; תוכחת אלהים; צרעת.

— נְגָעִים*, שם מסכת בתלמוד.

נִגְעָה*, ר' נֶגַע.

נגף (נָגַף, יִגֹּף), פ״י, (יבוא גם עם: ב־, על־, לפני־), הקש בדבר; הכה ופצוע; הכה, המת; לחוץ, הצק, ענה; הכה בדבר; הכה והרוג במלחמה. הִנָּגֵף, הֻכֵּה בְמלחמה. הַגֵּף*, סגור, סתום. הִתְנַגֵּף, הִכשל, הֻכֵּה, הנקש בדבר.

נֶגֶף, ז, מפגע, מכשול; מגפה, מכת דֶבר.

(נגר) הִנָּגֵר, נזול, הִמשך (מים); השתפך, התפרץ ממקומו; *הגרר, הִסחב. נַגֵּר*, עשה מלאכת הנגר, נשור במשור. הַגֵּר, סחוב וגרור מטה; שפוך; שפוך היבש; שפוך דם בחרב. הֻגַּר, הֻשפך, נזול.

נַגָּר*, ז, חרש עץ, עושה כלי בית מעץ; חרש, אמן; חכם ובעל תחבולות.

— מַה נַּגָּר הוּא*, עד כמה הוא אמן וחרוץ ויודע היטב איך ל־.

נִגָּר°, ת, נוזל, משתפך, שטבעו להשתפך (מים, חלב, יין, וכיו״ב).

נֶגֶר*, ז, צנור המוביל את המים, תעלת המים; בריח; מוט סוגר.

נַגָּרוּת*, נ, מלאכת חרש העץ; אֻמָּנוּת, כשרון מלאכת מחשבת.

נִגְרָר°, ת, נמשך ומִדַּבק; נמשך אחרי־, ר׳ גרר.

נגש (נָגַשׂ, יִגֹּשׂ), פ״י, לחוץ, דחוק; תבוע בחזקה, דרוש בחוקה לשלם חוב. הִנָּגֵשׂ, הֵאנס, הלחץ, הדחק.

נגש (נָגַשׁ, יִגַּשׁ), פ״ע, (לְ־, אֶל־, עַל־, עַד־, הֵנָּה, הֲלוֹם), קרוב עד נגיעה, בוא אל־, הלוך אל־; (־בְּ־), דבוק ב־. הִנָּגֵשׁ, נָגוֹשׁ; הִפגש, הִקרב יחד. הַגֵּשׁ, הבא אל־, הקרב; הבא קרבן; מהר והחש מעשה. הֻגַּשׁ, הובא. הִתְנַגֵּשׁ, התקרב, התחבר, °הִתָּקֵל אחד בשני, התנגף אחד בשני.

נֹגֵשׂ, ר׳ נוגש.

נַגְשָׁן*, ת, נַגָּח, נגחן (שור וכיו״ב).

נֵד, ז, תל מרומם; עמוד מים; נאד.

נָד°, ת, שוא נע, ר׳ שוא.

נדב (נָדַב, יִדֹּב), פ״י, (־הַלֵּב, ־הָרוּחַ), עורר, העֵר למעשה טוב או להרמת תרומה לה׳; תת נדבה. הִתְנַדֵּב, התעורר בחפצו למעשה טוב; תת נדבה.

נִדָּב*, ת, נִתן בנדבה.

נְדָבָה, נ, (ס׳ נִדְבַת, ר׳ נְדָבוֹת, ס״ר נִדְבוֹת), קרבן מתנה; תרומה, מתת ברצון טוב; חפץ לב.

— גֶּשֶׁם נְדָבוֹת, ז, גשם ברכה.

— מִנְחַת נְדָבָה*, נ, מנחה שמקריבים על המזבח בתור נדבה ולא ככפרה על חטא.

נִדְבָּךְ*, ז, (ר׳ נִדְבָּכִים*, נִדְבָּכוֹת*), שורת אבנים או לבנים בקיר, טור אבנים או עצים.

נַדְבָן°, ז, נדיב, בעל לב טוב.

נַדְבָנוּת°, נ, טבע הנדבן, נדיבות, נטיה לתת נדבות.

נִדְבָּק°, ת, (חֳלִי־), מחלה המִדבקת מאיש לאיש.

נדד (נָדַד, יִדֹּד, יִדַּד), פע״י, נוע ונוד ממקום למקום; ברוח, נוס; הֵעתק ממקומו; נתור וקפוץ לאחור מפחד או מרגש אחר; לא עמוד קבוע במקומו; התנועע כה וכה; הנע, הנף; (־שֵׁנָה), לא יכול לישון. נַדֵּד* (שֵׁנָה), הַרחק שֵׁנה. הָנֵד, הרחק ממקומו. הֻנַּד, הגרש, הָיֹה מֻרחק ממקומו. הִתְנוֹדֵד, התנועע הנה והנה; קפוץ אחור. הִתְנַדֵּד*, זוע ממקום למקום; התרחק מ־.

— שֵׁן נוֹדֶדֶת*, נ, שן שהיא מתנועעת בפה.

— נָדְדוּ הַשָּׁמַיִם כִּסְאוֹ*, האלהים הוריד אותו מממשלתו.

— הַר שֶׁבָּכֶם צִפּוֹר נְדַדְתּוֹ*, מבטא משל לאמר: הגדול שבכם הנהו פחדן ומוג לב ובורח מצפור פורחת או מקול עלה נדף.

נְדֻדִים, ז״ר, ר׳ נדודים.

(נדה) נַדֵּה, הַרחק, הדוף; *תת חרם ונדוי על־. הִתְנַדֵּה*, היה בחרם ונדוי.

נֵדֶה, ז, מתן דודים, שכר אהבים; °שחד ומתן, נדוניה.

נִדָּה נ, מצב של טֻמאה; תועבה; בודדות; דם ארח הנשים; הזיה, זריקה; *שם אחת ממסכתות התלמוד בסדר טהרות.

נִדָּה*, ת, אשה בימי טמאתה.

נָדוֹד*, ת, מתנועע כה וכה (שֵׁן).

נְדוּדִים, ז״ר, חסר שנה, אי האפשרות לישן; התהפכות מצד אל צד; מצב הנע והנד.

נִדּוּי*, ז, הטלת חרם מבדיל מתוך העדה; חרם, שמתה.

נְדוּנְיָה*, נ, מתן נכסים ומלבושים מצד האב לבתו בנשואיה, נְדה; ר׳ נכסים, נכסי מלוג ונכסי צאן ברזל.

נָדוּר*, ת, שאינו שכיח, שאינו רגיל.

נדח (נָדַח, יִדַּח), פ״י, הנף בכח, דחוף ותקוע ב־. הִנָּדַח, הִדחף הלאה, הדחף והרדף; סור מדרך הישרה; הִגרש והִגלה; היה נפוץ ומפֻזר; תעה בדרך. נְדוֹחַ, התלכד והתעבה (?). הִדִּיחַ, הַתעה מן הדרך, הוליך תועה; הַרחק והברח; השלך והטל על־. הֻדַּח, הֻרדף והדחף.

נִדָּח, ת, תועה מן הדרך; מְגֻלה ממקומו.

— עִיר הַנִּדַּחַת, נ, עיר שהֻתעו יושביה לעבד עבודה זרה.

נָדִיב, ז, שר, נסיך, בן מרום עם הארץ.

נָדִיב, ת, (נ׳ נְדִיבָה), אוהב צדקה וחסד, עושה טוב וחסד, איש נכבד.

נְדִיבָה, נְדִיבוּת, נ, רוח חסד, עשית טוב, אהבת צדקה וחסד.

נְדִידָה*, נ, סירה קטנה.

נַדְיָן*, ז, בִרכה שכובסים בה בגדים; מין ארבה.

נְדִיָּן*, ז, מין זית טוב ומלא מיץ.

נָדִיר°, ת, שאינו תדיר, שבא לעתים רחוקות.

נַדָּל*, ז, מין שרץ מרבה רגלים החי במקומות חשוכים ולחים בארצות החמות [1].

נִדְמָה*, ת, ולד בהמה או חיה שאינו דומה לאבותיו.

נָדָן, ז, ר׳ נְדה; תער החרב; תיק.

— נְדַן הַנְּשָׁמָה*, ז, כנוי לגוף. נדל

נַדְנֵד*, פ״י, הנד, הנע כה וכה; הנף, טלטל. הִתְנַדְנֵד*, התנועע, התנודד.

[1] נדל сороконожка, Tausend-fuss, mille-pieds, milleped (myriapoda).

נַדְנֵדָה°, נ, ערש מתנועע, לוח תלוי קשור משני קצותיו בקצה שני חבלים משלשלים להתנודד עליו; לוח נתון באמצעותו על מסעד, ועל שני קצותיו יושבים שנים ומתנודדים וכשזה עולה זה יורד.

נדנדות

נִדְנוּד*, ז, התנועעות כה וכה; חפץ, תשוקה; קרבה לדבר, *דמיון לדבר.

נדף (נָדַף, יִדֹּף, גם יִנְדֹּף), פ״י, זרה והפץ; הרחק דבר קל ממקומו בנשימת רוח; *תת ריח. הִנָּדֵף, הזרה והפזר אל כל רוח. הִתְנַדֵּף°, עלה מהר וכלה.

נדר (נָדַר, יִדֹּר), פ״י, (גם עם לְ־), קבל והתחיב (עפ״י רב בעת צרה) להביא קרבן או לתת צדקה או לעשות מעשה טוב או לעשות מעשה רע; *(־מִן־), אסור על עצמו הנאה מאיזה דבר. הֻנְּדַר*, היה מֻשבע ומחֻיב ועומד להמלא. הִדִּיר* חַיֵּב את זולתו בנדר; שים נדר על אחר. הֻדַּר*, הנדר; היה אסור בהנאה מאיזה דבר.

נֶדֶר, נֵדֶר, ז, קבלת חיוב על עצמו להביא קרבן או לעשות מעשה טוב; הדבר שנדרו להביאו לקרבן.

— הַתֵּר נֶדֶר, בטל נדר, הַרשות לא לְקַיֵּם את הנדר.

— נְדָרִים*, שם אחת ממסכתות התלמוד בסדר קדשים.

נַדָּר*, נַדְרָן*, ת, (נ׳ נַדָּרִית*, נַדְרָנִית*), הרגיל לנדר נדר על נקלה.

נֹהַ, ז, בכי, מספד, נהי.

נ״ה, ר״ת, נמי הכי; נר הבדלה.

נָהַג*, ז, הרגל, דרך, מנהג; דרך חֻקות החיים

שֶׁנּוֹהֲגִים בָּהֶם בְּנֵי הָאָדָם.

— בְּנֹהַג (בְּנוֹהַג) שֶׁבָּעוֹלָם*, הַמִּנְהָג הַמְּקֻבָּל וְהָרָגִיל הוּא כִּי־.

נהג (נָהַג, יִנְהַג, יִנְהָג), פ"י (יבוא גם עם בְּ־), נהל הבהמות למרעה; משוך עגלה; הוליך, הוביל, הדרך; *היה רגיל באיזה מעשה. נִהַג, הסיע הלאה, נחה, נהל; נתון קול נאקה, המה (נחום ב', ח'). הִנְהִיג*, הוביל והבא: נהל, נדה; שים לחק ולמנהג. הֻנְהַג*, היה לחק ולמנהג. הִתְנַהֵג*, הלוך בדרך, התהלך ב־; עשה לו למנהג.

— נָהוֹג כָּבוֹד בְּ־*, הראה סמני כבוד לאיש.

נַהָג°, ז, מוביל ומוליך, ביחוד קבל השם למוביל מכונית.

נהה (נָהָה, יִנְהֶה), פ"ע, נשוא קינה; האנח; °שאוף ל־, התאמץ ל־. הִנָּהוֹת, התאונן, דאוג ל־; המשך אחרי־(?).

נְהוּג*, ז, פעלת הנוהג, הובלה, הולכה.

נְהוֹר־, נְהוֹרָא־, ז, אור, זהר.

— סְגֵי נְהוֹר־, ז, עִוֵּר, שאינו רואה.

— בִּלְשׁוֹן סְגֵי נְהוֹר־, תה"פ, במובן מהפך.

נְהִי, ז, יללה, אנחה, בכי.

— נְהִי נִהְיָה, קינת מספד, שירת קינה(?).

נִהְיָה, נ, נהי, יללה, אנחה.

נָהִיל־, ת, כבור, שהניפו אותו בכברה.

נְהִימָה*, נ, המיה (יונה); קול הנוהם; שאגה, נהמה.

נְהִיקָה*, נ, קול צעקת החמור, נעירה.

נָהִיר*, ת, נאור, בעל שכל; (־ל־) ידוע בבירור.

נהל (נִהֵל), פ"י, (יבוא גם עם בְּ־, לְ־), נחה, נהג, הוליך; עזור, תמוך; כלכל, נתון אכל; עמוד בראש ענין והנהג אותו; ־כבור, הניף בכברה. הִתְנַהֵל, הלוך ונסוע בנחת הלאה.

נַהֲלֹל, ז, מגרש, מקום מרעה(?); מין קוץ(?).

נהם (נָהַם, יִנְהֹם), פ"ע, (גם עם בְּ־, לְ־, עַל־), המה בקול היוצא מהגרון; התאונן והשמע קול המיה; שאוג, נתון קול פחדים (אריה); השמע קול שאון ורעש (ים).

נַהַם*, ר' נהום.

— נָהוֹם כְּיוֹנָה*, בכה, האנה והתאבל.

— אֵין אֲרִי נוֹהֵם מִתּוֹךְ קֻפָּה שֶׁל תֶּבֶן אֶלָּא מִתּוֹךְ קֻפָּה שֶׁל בָּשָׂר*, משל לאמר כי על פי רב חוטאים מרב טובה ולא ממחסור, מענין זה: וישמן—ויבעט.

נַהַם, ז, נְהָמָה, נ, קול שאון; שאגה; *אנחה.

נַהֲמָא־, ז, לחם, פת.

נַהֲמָה, ר' נהם.

נהק (נָהַק, יִנְהַק), פ"ע, שאוג, זעק בקול הגרון; *קרוא בקול (חמור).

— אֵין הַחֲמוֹר נוֹהֵק אֶלָּא מִתּוֹךְ כְּפִיפָה שֶׁל חֲרוּבִים*, משל לאמר כי על פי רב חוטאים מרב טובה ולא ממחסור, מענין זה: וישמן—ויבעט.

נהר (נָהַר, יִנְהַר), פ"ע, (יבוא גם עם לְ־, אֶל־, עַל־), שאוף והמשך ל־; שטוף והמשך; נסוע והלוך; היה מלא אורה; הצהל פנים. זכור, שמור בלב. הִנְהִיר*, הָאֵר, השכל. הֻנְהַר°, היה מכסה אור.

נָהָר, ז, (ס' נְהַר, ר' נְהָרִים גם נְהָרוֹת), נַהֲרָא־, ז, שטף מים רבים; נחל גדול; הרך מים רבים השוטפים אל הים.

— נַהֲרַיִם, שני הנהרות פרת וחדקל.

— נְהַר דִּי נוּר־, ז, נהר אש; °נהר אש בגיהנום של מעלה היורד על ראשי הרשעים אחרי המות לזקקם (לפי דעת המקבלים); שביל החלב, הרצועה הלבנה הנראית בשמים בליל כוכבים בהיר.

— נַהֲרָא נַהֲרָא וּפַשְׁטֵיהּ־, (לכל נהר

זרמו), משל המוני, שכונתו: בכל מקום הולכים אחרי מנהגי המקום וחקותיו ודרכי חייו.

נְהָרָה, נ, אורה, אור היום.

נוֹא*, ז, נוי, יפי.

(נוא) הֵנִיא, (גם עם לְ־, מִ־), מנוע מעשות, הפר, בטל.

נוֹאֵם, ז, מיטיב לדבר, דברן, מליץ, איש שפתים.

נוב (נָב, יָנוּב), פ״ע, (גם בְּ־), צמוח, עלה ושגה; הביע, הרצות דברים. נוֹבֵב, רוה, דשן; הפרח.

נוֹבֶלֶת, נ, פרי לא בשול שנפל מן העץ (ביחוד תאנה ותמר); *דבר דומה מעט לדבר שני אבל באמת אינו כמהו.

נוֹבֵעַ, ת, מַקור מים.

נוֹבֵר*, ת, מחפש על ידי הפוך והפירה.

נוּגֶה, ת, נעצב, אבל.

נוּגָה, ר׳ נגה.

נוֹגֵשׂ, ת, ממֻנה לרדות משֻׁעבדים לעשות מלאכתם; לוחץ, מעיק; נוהג ומריץ בהמות (איוב לט. ז.).

נוד (נָד, יָנוּד), פ״ע, (גם עם בְּ־, לְ־, מִ־), התנועע הנה והנה, התנודד, התמוטט; הטלטל ממקום למקום, לא היה קבוע במקום; פסוח על שתי הסעיפים, לא עמוד על דעתו; נום הנה והנה; אבוד וכלה; הנע הראש והצטער על־. נִדְנֵד*, ר׳ נדנד. הֵנִיד, טלטל, הנע; הנע הראש והצטער על־; הַברח והַגלה; °בטא כשוא נע. הִתְנוֹדֵד, הסתער, חרוד ודאוג ורגוז.

נוֹד, ז, טלטול, נדידה; ר׳ נאד.

נַוָּד°, ז, נע ונד, מתנודד ממקום למקום.

נוה (במקרא נמצא רק בעתיד: יִנְוֶה), פ״ע, נוח, מצוא מנוחה, הרגע. הִנְוָה*, התיפה. נִוָּה*, יפה וקשט. הַנְוֵה, נוה, יפה, פאר; הלל, יפי דבר. הִתְנַוָּה*, הִנָּוֵה, התיפה, התהדר.

נָוֶה, ז, (בדבור המליצי), משכן, מעון; מקום משכן ה׳; מקום משכן רועים ועדריהם.

— נְוֵה־קַיִץ°, ז, בית למושב בימי הקיץ, קיצונית.

נָוֶה, ת, יפה, נאה.

נָוָה, נ, משכן רועים ועדריהם; בְּנָוָה (איוב ח׳ ו); *דירה, מעון.

— נְוַת בַּיִת, נ, בעלת הבית; °אשת האיש.

נוֹהֵג, בְּנוֹהֵג שֶׁבָּעוֹלָם*, ר׳ נהג.

נִוּוּל*, ז, כעור; קלון.

נוֹזֵ*, ת, שזור, משזר.

נוֹזֵל°, ת, שהוא נִגָּר, משתפך ולא קרוש, רופף.

נוח (נָח, יָנוּחַ), פ״ע, (גם עם עַל־, בְּ־, לְ־, אֶל־), הֵרגע מעבודה או מרגז, שקוט; טעום טעם מנוחה; עמוד מתנועה; שכון במקום; חנה במקום (צבא); ישכוב; (־יַד־) הכבד יד על־; (רוּחַ), היה רוח נבואה על איש; *(נֶפֶשׁ), מות, גוע. הֵנִיחַ, הַרגע, תת מנוחה, הַשקט; שים דבר במקום; (־רוּחַ) שכך כעס. הִנִּיחַ, שים דבר במקום, השאר; עזוב; השלך בכח; עזוב בלי השגחה; הרפה מ־, נתון ל־ לעשות; *קַבל דבר או רעיון כיסוד קים ואמתי; °בטא כשוא נח. הֻנַּח, הושם במקום. הוּנַח*, רָאה מנוחה, קבל מנוחה, היה במנוחה.

— נוֹחַ לְ־ שֶׁ־, מוטב, יותר טוב.

— נָח נַפְשֵׁיה ד־״, מת, גוע פלוני.

נוֹחַ, ז, שקט ומנוחה; מקום מנוחה, משכן מנוחה.

— נוֹחַ־נֶפֶשׁ*, ז, נפטר, מת, נעזב; עליו השלום.

נוֹחַ*, ת, נעים, טוב; רצוי; שפל רוח, עָנו, מתנהג בנחת; קל, מהיר, שיכול להיות על נקלה.

— רוּחַ־ נוֹחָה מִ־*, פלוני שבע רצון מ־.

— נֹוחַ לִכְעוֹס*, כועס מהר, מהיר חמה.

— נֹוחַ לִרְצוֹת*, מתרצה ומתפיס מהר, אינו שומר כעסו ושוכחו על נקלה.

נֹוחַ*, תה"פ, יותר טוב; קל, על נקלה.

נוֹחָה*, נ, מקום למושב או למשכב, מקום מנוחה.

נוֹחֵשׁ*, ז, מנחש, קוסם, מכשף.

נוט (נָט, יָנוּט), פ"ע, התנודד, התמוטט.

נָוָט*, ת, (ר' נְוָטִים*), תופש ההגה בספינה; משוט.

נוֹטֶה*, ת, לא ישר, סוטה הצדה.

— נַעַל נוֹטָה*, נ, נעל שהתעקמה על ידי הליכה ונוטה הצדה.

— דַּעַת נוֹטָה*, נ, דעה קרוב מאד לאמת; דעה שאפשר לקבלה כדבר אמת.

— בֵּית דִּין נוֹטֶה*, ז, בית דין ממספר לא זוגי בנונע לחבריו שאי אפשר שיהיה מספר החברים המסכימים לדעה אחת שוה למספר המתנגדים לה.

נוֹטָר*, נוֹטָרוֹן*, נוֹטָרְיוֹן*, ז, סופר הקהל, הנאמן בערכאות.

נוֹטָרִיקוֹן*, ז, כתיבה בקצורים וראשי תבות („מכבי" נוטריקון: מי כמכה באלים ה').

נוֹי*, ז, (ר' נוֹיִים*), יפי; קשוטים ליפות ולפאר.

— בַּעֲלַת נוֹי*, נ"ר, אשה יפה מאד.

נוֹכֵחַ°, ת, מי שנמצא במעמד (הפך הנסתר).

נוֹכְחוּת°, נ, המציאות במעמד־, העבדה להיות נמצא במעמד.

נוֹכְחִיּוּת°, נ, נוכחות, המציאות במעמד־, העבדה להיות נמצא במעמד.

נוֹכֵל, ז, רמאי, זומם להרע; עושה זיופים.

(נול*) נִוֵּל־, פ"י, ארוג; השחר ולכלך; השחת וקלקל פני־; בער: הִתְנַוֵּל*, השחת והתקלקל והתלכלך.

נוֹל־, נָוֶל־, ז, כסא האורגים.

נַוָּל*, ז, אורג.

נוֹלָד*, ז, דבר שנולד; אחרית, מוצא דבר; עתידות; מה שיבא; מה שנולד ביום טוב ושאסור לאכלו בו ביום.

נום (נָם, יָנוּם), פ"ע, ישון שנה קלה, החל בשנה; *אמור, הגד. נִמְנֵם*, ר' נמנם.

— כְּשָׁנֵם וְשָׁכֵב אָמַר־*, פלוני אמר את הדבר בלי עיון ובלי תשומת לב.

נוּמָה, נ, שנה קלה, נטיה לשנה, תנומה.

(נון) הִנּוֹן, היה גדול ורב; הארך ימים.

נוּן*, שם האות הארבע עשרה בא"ב העברי; דג (בארמית).

נו"נ, ר"ת, נע ונד; נעשה ונשמע.

(נונה)* הִתְנַוְנֵה*, הרזה, הלוך חל, הלוך וכחוש עד למיתה.

נוס (נָס, יָנוּס), פ"ע, (גם עם לְ־, אֶל־, לִפְנֵי־, מִפְּנֵי־). ברוח, רוץ והמלט, המלט במרוצה; הרם נס(?). הֵנִיס, הדוף והניס לנוס ולברוח; הַצֵּל, מלט, פלט.

נוּסָח*, נוּסְחָא*, ז, ר' נֹסַח ונֻסחה.

נוע (נָע, יָנוּעַ), פ"ע, (גם עם בְּ־, אֶל־, מִ־, עַד־, אֶל־), נטה לצדדים; תעה ופנה הנה והנה; הלוך ממקומו הלאה; נוד, התמוטט. הִנּוֹעַ, הונף והטלטל. נַעֲנַע*, הנד, טלטל, הנף הנה והנה. הָנִיעַ, טלטל והנף הנה והנה; החרד דבר ממנוחתו; °סבב, גרום; בשא כשוא נע. הִתְנוֹעֵעַ°, הִתְנַעְנֵעַ°, נוע.

נוף (נָף, יָנוּף), פ"י, (גם עם לִפְנֵי־, עַל־), זלף, הזה והטף. נוֹפֵף, הנע והנד הנה והנה. נִפְנֵף*, נוסף והתנועע הנה והנה. הֵנִיף, הנע הנה והנה; זלף, זלה; כבור בכברה. הוּנַף, הונע אל כל עבר ועבר. הִתְנוֹפֵף*, התרומם, הנשא. הִתְנַפְנֵף*, התנופף, התנועע.

נוֹף, ז, מקום רם, גבעה; מחוז קטן; ענף, קבוץ הענפים; ראש הר.

נוֹפֵף, ר' נפף.

נוֹפֶל, ת, גבֹה, ענק (איוב יד, יח?).

נֹפֶת, ר׳ נפת.

(נוץ) ר׳ נצץ.

נוֹצָה, נ, קנה דק נעוץ בעור העוף ועליו גימים (במקום השער בגוף בע״ח אחרים); קבוץ הנוצות יחד; צמר, שער; °עט לכתב בו.

נוֹצְרִי*, ז, המאמין בתורת הברית החדשה.

— **יֵשׁוּ הַנּוֹצְרִי***, מיסד הדת הנוצרית.

נוק, הניק, ר׳ ינק.

נוֹקֵד, ז, מגדל צאן, בעל עדרי צאן.

נוֹקְדָן*, **נוֹקְרָן***, ר׳ נקדן; ר׳ נקרן.

נוֹקְשָׁה*, ז, דבר מקלקל, דבר נשחת.

נוּר*, ז, **נוּרָא***, נ, אש; אור.

— **הַצְרִיךְ לְנוּרָא יַפִּיחַ בֵּהּ***, הצריך לאש ינפח בה, משל עממי לאמר: מי שצריך לאיזה דבר יעסק בו הוא בעצמו.

— **נְהַר דִּי נוּר***, ר׳ נהר.

נוֹרָא, ת, שהוא לפחד ואימה; נפלא מאד; תה״פ, נפלא מאד.

נוש (נָשׁ, יָנוּשׁ), פ״ע, חלה חלי אנוש (תהלים ס״ט, כ״א).

נוֹשֵׂא°, ז, הנוף שעליו ידבר במאמר או בספור, נושא המאמר, נושא הדרוש או החבור; גוף, עצם, דבר.

נוֹשֶׁבֶת*, נ, העולם, התבל ויושביה.

נוֹשְׁבוֹת*, זו״ר, אשכלות ענבים מחֻברים וסבוכים יחד.

נוֹתָר, ז, מה שנשאר (עפ״י רב: הבשר שנשאר מן הקרבן).

נוֹתָר, ת, הנשאר.

נזה (נָזָה, יִזֶּה), פ״ע, (עם אֶל־, עַל־, מ־), נטוף והזרק הצדה; *השמיע קול, געה (שור). הִזָּה, הטף, זרוק נטפים; השלך, זרוק. הֻזָּה, נֻסה בנטפים.

נָזוּף*, ת, מי שנערו בו, מי שאין מרצים בו.

נזז* (נָזַז*, יָנֻז*), פ״ע, התגאה, היה לבעל גאוה.

נזח (נָזַח, יִזַּח), פ״ע, (מ־), הֻעתק ממקומו, ר׳ זוח.

נָזִיד, ז, (ס׳ נְזִיד), תבשיל, רתח.

נָזִיחַ*, שם כנוי לנזיר.

נְזִילָה°, נ, שטף, זרם; מחלת נזילת זב מהאף, ר׳ נזלת.

נְזִיפָה*, **נְזִיפוּת***, נ, גערה, תוכחה; מין נדוי וחרם.

נָזִיק*, שם כנוי לנזיר, נזיח.

נְזִיקִים*, (נְזִיקִין*), זו״ר, נזק, חסר, הזק; שם הסדר הרביעי מששת סדרי המשנה שבו דנים ביחוד בעניני נזק בין איש לרעהו ובעניני בתי הדין בכלל.

נָזִיר, ז, איש מקדש לה׳; נבדל מתענוגים; נשמר מטֻמאה; מתבודד; גפן שלא נזמרו זמורותיה; נסיך, נגיד, נושא נזר שלטון על ראשו: *שם אחת ממסכתות התלמוד בסדר נשים; °מי שקבל עליו בנדר לא לקחת לו אשה; חבר מחברות הנזירים הנוצריות השונות.

נְזִירָה°, נ, אשה שקבלה עליה בנדר לא להנשא לאיש; ר׳ נזירות; אחת מחברות הנזירות הנוצריות השונות.

נְזִירוּת*, נ, נדר להיות נזיר; התבודדות, התאפקות; °מצב הנזיר; חברת הנזירים.

נזל (נָזַל, יִזַּל), פ״ע, (יבוא גם עם עַל־, מִן־), הלוך וזוב, נגור; המס, הוצק; הטף. הִזִּיל, שפוך, הוציא זרם נוזלים.

נַזֶּלֶת°, נ, מחלת זוב האף.

נֶזֶם, ז, (ר׳ נְזָמִים, ס״ר נִזְמֵי), טבעת לעדי האזן או האף.

— **נֶזֶם זָהָב בְּאַף חֲזִיר**, משל על דבר טוב ונאה הנמצא בידי איש נבזה.

נזף* (נָזַף*, יִזֹּף*), פ״י, (־בְּ־), געֹר ב־, הוכח את־, נתון בקול על־.

נֶזֶק, **נֵזֶק**, ז, (כ׳ נִזְקִי, ר׳ נְזָקִים), הפסד, חסרון,

הזק; *דמי ההפסד וההזק.

(נזק) הִנָּזֵק*, נשוא חסרון, נשוא הפסד; הֻחבל. הַזֵּק*, גרום הפסד ומגרעת. הֻזַּק*, הִתְנַזֵּק*, הֻגזק.

נִזָּק*, ת, מי שהזיקוהו (הפך: מזיק).

נֵזֶר, ז, (כ׳ נִזְרִי, ר׳ נְזָרִים), עטרה, כתר, זר על הראש; שער ראש הנזיר; השער המקיף את המצח; הקדשה; נדר להיות נזיר.

נזר (נָזַר, יִזַּר), פ״ע, קבל על עצמו להיות נזיר. הִנָּזֵר, היה מֻפרש ונבדל מדבר, התרחק מדבר אָסור; *היה לנזיר על ידי אחרים. הַזֵּר, הַרחק מדבר אסור; התרחק מדבר אסור; הקדש עצמו לה׳; עשה איש לנזיר.

נ״ח, ר״ת, נר חנכה; נס חנכה; נשאר חיב; נקישת חפץ (אֹפן של שבועה).

נחº, (שוא נח), ר׳ שוא.

נחה (נָחָה, יִנְחֶה), פ״י, נהוג, נהל בהשגחה, הוליך. הַנְחֵה, נחה; הושם במקום; תת מנוחה.

נִחוּמִים, ז״ר, דברי פיוס ורצוי; דברי נחמה; רגשי רחמים.

נָחוּץ, ת, נמהר, ºשיש בו צרך רב, שאי אפשר בלעדיו, שהוא הכרחי; שאי אפשר לדחות אותו לאחר זמן.

נָחוּשׁ, ת, של נחשת, מנחשת.

נִחוּשׁ*, ז, פְעֻלת המְנחש והקוסם.

נְחוּשָׁה, נ, נחשת, מין מתכת אדֻמה ידועה[1]; תחתית הכלי.

נְחוּתָה*, נ, כלי שטוח לשים עליו כלים, מגש.

נְחִיל*, ז, עדת דבורים שבכַּוֶרת אחת.

— נְחִיל שֶׁל דָּגִים*, ז, דגים שצדים בפעם אחת.

נְחִילָה, נ, מין כלי זמר, מין חליל; *ירושה, נחלת ירושה.

נְחִיצָה*, נ, לחיצה, דחיקה.

נְחִיצוּת*, נ, תכונת דבר שיש בו צרך והכרח רב.

נָחִיר*, ת, בעל חי שנחרו אותו, שהומת בדקירה.

נְחִיר*, ז, חר קטן.

— נְחִירַיִם, ״ז, נקבי האף.

נְחִירָה*, נ, הריגה בדקירה; שפיכת דם.

— דַּם נְחִירָה*, ז, הדם שיצא מבהמה שנהרגה בדקירה.

נחל (נָחַל, יִנְחַל), פ״י, (בְּ־, אֶת־, לְ־), תפוס ומצוא אחֻזה, קבל חלק ונחלה, ירוש; קנה לקנין. נַחֵל, הַנְחַל, נתון לאחֻזה ולמורשה; נתון במתנה. הָנְחַל, קבל, השג נחלה, נחול. הִתְנַחֵל, השג ולקוח לו לאחֻזה; הורש, הֻנחל.

נַחַל, ז, (ר׳ נְחָלִים, ס״ר נַחֲלֵי), עמק, בקעה בין רכסי הרים; זרם מים שוטף בעמק שבין הרים; שבלת מי מעין או מי גשמים; נהר קטן.

נַחֲלָה, נ, (ס׳ נַחֲלַת, ר׳ נְחָלוֹת, ס״ר נַחֲלוֹת), אחזה, קנין; מורשה, ירושה; חלק.

נַחֲלָה, נ, נחל, נהר קטן.

נַחֲלָת, נ, ר׳ נחלה.

(נחם) הִנָּחֵם, (מִן־, בְּ־, עַל־), שקוט מִצער ומיגון ומרגז; שקוט מכעס ומחרון; חוס, חמול, רחם; התחרט, הִמלך, שוב ממחשבה רעה; הצטער על מעשה רע; הִנקם, הנח חמה בנקמה. נַחֵם, הַרגע נפש איש בדברי פצוי, וביחוד בשעת אֵבל על מת; רחם; תת מנוחה. נֻחוּם, הונח לאיש מצרה ומיגון; מצוא נחמה. הִתְנַחֵם, הִנַּחֵם, הנחם; שאוף להִנקם.

— תִּתְנַחֵם לְרַגְלֵי מְבַשֵּׂר*, הבעת תודה על תנחומים.

נֹחַם, ז, חרטה, פְעֻלת השב ממחשבתו; ºמוסר לב האיש על מעשהו, חרטה; נחמה.

[1] נחושה мѣдь, Kupfer, cuivre, copper

נָחֵם*, ת, מתחרט, שב ממחשבתו.

נֶחָמָה, נ, (ס' נֶחָמַת, ר' נֶחָמוֹת), הנחה לנפש, רגש נעים מהעבר או מהעתיד המשקיט את הצער והיגון; *השוב אשר ייטיב ה' לעם ישראל אחר סבלותו; כנוי לברכת „בונה ירושלים".

— **יוֹם הַנֶּחָמָה***. ז, יום תחית המתים.

— **אֶרְאֶה בְּנֶחָמָה אִם־***, שבועה בהוראה: לא אראה בנחמה אם־; (יש אומרים: שבועה בהוראה: תבוא עלי צרה שאצטרך לנחמה אם־).

— **בַּעַל נֶחָמוֹת***, כנוי לאלהים.

נִחֻמִים, ר' נחומים.

נַחְנוּ, מ"ג, אנחנו, אנו, מלה לגוף הראשון ברבים.

(נחץ) **נָחַץ°**, פ"י, מַהר, עשה דבר במהירות גדולה.

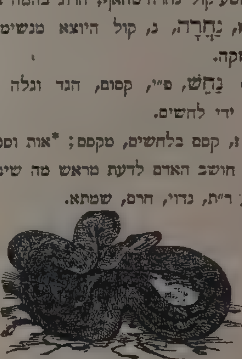
נחר* (**נָחַר***, **יִנְחֹר***), פ"י, הרוג בהמה על ידי נעיצת סכין באף או בגרון; הַשמע קול נשימה מהאף; השמע קול (גמל); תת לדם לזרם מאחד נקבי הגוף; הוציא מיץ מהאף. **נִחֵר***, השמע קול נחרה מהאף; הרוג בהמה בדקירה.

נַחַר, ז, **נַחֲרָה**, נ, קול היוצא מנשימת האף בחזקה.

(נחש) **נִחֵשׁ**, פ"י, קסום, הגד וגלה נסתרות על ידי לחשים.

נַחַשׁ, ז, קסם בלחשים, מקסם; *אות וסמן שעל ידו חושב האדם לדעת מראש מה שיבוא.

נח"ש, ר"ת, נדוי, חרם, שמתא.

נחש

נָחָשׁ, ז, (ס' נְחַשׁ, ר' נְחָשִׁים), חי זוחל על הארץ ומֵמית בארס פיו [1]; *מין חלי עינים על ידי קרום מארך ומתפתל כנחש המכסה את בבת העין; הגבעול שבאמצע הבצל הנשמר לזריעה; °כנוי לאיש רע ומשחת העושה רעה לאחרים גם אם אין לו מזה טובת הנאה.

— **נָחָשׁ בָּרִיחַ**, ז, נחש ישר כקנה; שם מזל.

— **נָחָשׁ עֲקַלָּתוֹן**, ז, נחש מתפתל הנה והנה.

— **נָחָשׁ שָׂרָף**, ז, מין נחש מזיק בנשיכתו.

— **הַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹן***, כנוי לנחש הערום שבימי אדם וחוה (בספור התורה).

— **מִי שֶׁנְּשָׁכוֹ נָחָשׁ יָרֵא מִפְּנֵי הַחֶבֶל***, משל עממי לאמר: מי שקרה לו אסון ירא מדבר הדומה לזה שגרם לו האסון או הפגע.

— **אֵין אָדָם דָּר עִם נָחָשׁ בִּכְפִיפָה***, משל לאמר: אין איש יוכל לחיות יחד עם אשה רעה.

נַחְשׁוֹל*, רעש גלי מים; סופה בים.

נְחֹשֶׁת, נ, (כ' נְחָשְׁתִּי או נְחֻשְׁתִּי), מתכת אדמה ידועה שעושים ממנה כלים שונים גם מטבעות פשוטות [2]; כבלי נחשת; סיר נחשת; תחתית הכלי; אבר המין לאשה; מצע המטה, יצוע.

נְחֻשְׁתַּיִם, ז"ז, כבלי נחשת או ברזל.

נְחֻשְׁתָּן, ז, שם נחש הנחשת שעשה משה במדבר; °חלודת הנחשת.

נחת (**נָחַת**, **יִנְחַת** גם **יֵחַת**), פ"ע, ירוד; ירוד על־, נוח על־; פעול והשפיע על־.
הִנְחִית, השלך והורד למטה, הורד ובוא

---

[1] נחש змѣй, Schlange, serpent, snake

[2] נחשת мѣдь, Kupfer, cuivre, copper

לתוך־; הכפף. נַחֵת, הפל, הוריד. הַנְחֵת, הוריד לארץ, הכרע והפל.

— נְחִית דַּרְגָּא נְסִיב אִתְּתָא, סַק דַּרְגָּא בְּחַר שׁוּשְׁבִינָא, משל עממי לאמר: שא אשה פחותה בערך ממך ובחר לך חבר גדול בערך ממך.

נָחֵת, ת, (ר׳ נְחֵתִים), חונה, עומד וחונה.

נַחַת, נ, הורדה, הפלה; דבר המורד; מנוחה, שלוה; *בסיס, כן, דבר עשוי לשים עליו דבר אחר; ענג, תענוג, שבע שמחות.

— נַחַת רוּחַ*, נ, ענג, תענוג, דברים נעימים; השקטת הרוח.

— בְּנַחַת*, תה"פ, במנוחה, בשלוה; לאט, במתינות; בלי כעס; בנעימות, בפיוס.

נַחְתּוֹם*, ז, אופה, אופה לחם.

נַחְתּוֹמֵר*, ז, בית מאפה.

נטה (נָטָה, אֶטֶּה, אֵט, אֵט, תִּטֶּה, תֵּט, תֵּט, יִטֶּה, יֵט, יֵט, נְטֵה, נֵט, נְט), פעו"י, פנה הצדה, סור אל־; הכּוף, היה כפוף; הפוץ, רצה; (־אַחֲרֵי־), היה עם־, היה לצד; (־מִן־) סור מן־; פרוש, מתוח, ערוך היריעות; הפנה, כונן אל מטרה; °הגד או כתוב כל מלות הפעל או השם עם הכנויים זו אחר זו (בדקדוק). הִנָּטֵה, השתרע, התפשט. הַטֵּה, הַפנה הצדה; הַרחק הלאה, הסר מן־; פשוט, שלוח (יד); מתוח וערוך (אהל); פתה, הדח; פנה אל־; כפוף, עקם. הֻטֵּה, היה נוטה; ישוב בהסבה.

— נָטָה אֹהֶל, מתוח יריעות האהל; קבוע אהל במקום.

— נָטָה יָד, הושט, פשוט.

— נָטָה קַו, מתוח קו המדה לעריכת בנין.

— נוֹטֶה לָמוּת*, קרוב למות, הולך למות.

— הַטֵּה אֹזֶן, הקשב ושמוע.

— הַטֵּה מִשְׁפָּט, עַוֵּת ועקם משפט, שפוט לא בצדק.

— דַּעַת נוֹטָה*, ר׳ נוטה.

— נַעַל נוֹטָה*, ר׳ נוטה.

— בֵּית דִּין נוֹטֶה*, ר׳ נוטה.

נָטוּי, ת, פרוש, פשוט, מושט, שלוח (יד, זרוע וכיו"ב).

נְטוּף*, ז, מה שעובר על שפתי הכלי בהמלאו נוזלים.

נְטוּפָה*, נ, דבר שממנו יורדות טפות.

נָטוּר*, ז, שומר, נוטר.

נְטוּרָה°, נ, כעין נקודה בולטת בקצה קנה הרובה, שעל ידה מכונים את הרובה אל המטרה.

נָטוּשׁ*, ת, העוזב מקום מושבו, מהגר.

— נִכְסֵי נְטוּשִׁים*, ז"ר, נכסים שבעליהם עזבו את הארץ או את העיר.

נט"י, ר"ת, נטילת ידים.

נְטִיָּה*, נ, תכנית דבר הפונה אל־; עריכה, סדור; פרישה (אהל); °מגמת פני־.

— נְטִיַּת הַשֵּׁמוֹת°, נְטִיַּת הַפְּעָלִים°, נ, אפן שנוי השמות או הפעלים לפי המין, המספר והגופים וכו׳.

— יְמֵי הַנְּטִיָּה°, ז"ר, ימי הזקנה, הימים הבאים אחרי ימי העמידה בחיי האדם.

נְטִיל, ת, עמוס, מלא.

— נְטִילֵי כֶסֶף, ז"ר, עשירים; עמוסי כסף; סוחרים.

נְטִילָה, נ, לקיחה, פעֻלת הלוקח; לקיחה בכח, גזלה.

— נְטִילַת יָדַיִם*, נ, רחיצת ידים.

— נְטִילַת לוּלָב*, לקיחת הלולב עם האתרוג וכו׳ בימי חג הסכות.

— נְטִילַת נְשָׁמָה*, נ, הריגה, הֲמתה.

— נְטִילַת צִפָּרְנַיִם*, נ, כריתת צפרני האצבעות.

— נְטִילַת רְשׁוּת*, נ, בקשת רשות והשגתה.

נְטִיעַ, ז, שתיל, צמח נטוע.

נְטִיעָה*, נ, פעלת הנוטע והשותל; שתיל, צמח; עץ צעיר (עד חמש שנים); בן או תלמיד.

— נְטִיעוֹת בְּטֵלוֹת*, נ״ר, נטיעות מקלקלות שלא כדאי לעבדן.

— קִצֵּץ בִּנְטִיעוֹת*, מבטא מליצי במובן: הָפַר תורה.

נְטִיפָה, נ, מין תכשיט של נשים, חרוזי מרגליות לעדי; *פעלת המזיל נטפים, הטפת נטפים.

נְטִירָה*, נ, שמירת איבה ושנאה מבלי נקם ומבלי שלם גמול הרעה.

נְטִירוּת*, נ, שמירה.

נְטִישָׁה*, נ, ענף נטוע בארץ; זמורה ארכה; *פעלת הנוטש והעוזב; שריד דבר, שארית, מה שנשאר.

נטל (נָטַל, יִטֹּל, צווי: טוֹל*), פ״י, הרם, הנף והשלך, נשוא; שים דבר כבד על־; *לקוח, קבל; רחוץ (ידים); שאול (עצה); הסר, כרות, קצוץ (צפרנים). הִנָּטֵל*, הלקח; חסור, הֵעדר; הפרש, התרם (תרומה וכיו״ב). נַטֵּל, נשוא; הרם. הַטֵּל*, הַשלך, זרוק והשלך; (־לְ־) שים אל תוך; התכסה. הֻטַּל, הֻשלך, הזרק; היה מֻנח.

— הַטֵּל בֵּיצִים, המלט ביצים.

— הַטֵּל גְּלָלִים*, הוציא צֹאה מתוכה (בהמה).

— הַטֵּל מַיִם*, השתן.

— הַטֵּל עַל־*, שים חובה על־.

— הַטֵּל שָׁלוֹם*, עשה שלום, השלם.

— לֹא כָל הָרוֹצֶה לִטּוֹל אֶת הַשֵּׁם יִטּוֹל*, מבטא משל לאמר: לא כל אדם יכול לחשב את עצמו לגדול ולנכבד.

נֵטֶל, ז, כֹּבד, משא.

נַטְלָה*, נ, כלי לרחוץ הידים.

נטע (נָטַע, יִטַּע), פ״י, שתול, תקוע צמח או זרע צמח בארץ; הושב על האדמה; הושב עם בארץ; הושב (ארץ); העמיד (אהל); *שים, עשה, נתון. הִנָּטַע, הָשתל, התקע בארץ.

נֶטַע, ז, (ס׳ נִטְעוֹ, ר׳ נְטָעִים), שתיל, צמח נטוע; נטיעה.

— נֶטַע רְבָעִי*, ז, פרי האילן בשנה הרביעית להנטעו שצריך להביאם לירושלים או לפדותם.

נִטְעָן*, ת, שלאחר יש טענות אליו.

נטף (נָטַף, יִטֹּף), פ״י, נזול טפות טפות; הבע דבר; *ירוד למטה, היה ארוך ונמשך למטה. נַטֵּף*, הוריד טפות. הַטֵּף, הִנָּטֵף*, שפוך טפות, הרעף; דבר, הבע.

— חֹטֶם נוֹטֵף*, ז, אף ארוך ביותר ונראה כאלו הוא תלוי על השפה העליונה.

— הִתְחִיל הַגֶּשֶׁם מְנַטֵּף*, התחיל הגשם לרדת.

נֶטֶף, ז, (ר׳ נְטָפִים, ס״ר נִטְפֵי), טפה, רסיס, אגל נוזלים.

נָטָף, ז, שרף ידוע הנוטף מעצי בשמים; *ענב שהוא בקצה האשכול ומדלדל למטה.

נטר (נָטַר, יִטֹּר), פעו״י, שמור, נצור; הקף דבר לשמרו; שמור עברה ואיבה בלבו; זכור איבה לאיש מבלי לנקם ממנו ומבלי שלם לו גמול הרעה.

נֹטֵר, ר׳ נוטר.

נַטְרוֹן*, ז, מין חמר כימי, ר׳ נתר.

נטריקון, ר׳ נוטריקון.

נטש (נָטַשׁ, יִטֹּשׁ), פ״י, עזוב, הסר דעת מדבר; השלך; הרשה, נתון רשות; התפשט, השתרע; פשוט, חלוץ, הסר, שלוף (ישעיהו. כא. טו). הִנָּטֵשׁ, התפשט; היה משלך ועזוב. נָטוּשׁ, העזוב, השלך.

נִי, ז, נהי, בכי.

נ״י, ר״ת, נרו יאיר: נר ישראל.

נִיא, ר׳ נוא.

נִיא*, ז, תנועה הנה והנה (ענפי עץ).

נִיאוֹב*, ז, כלי ששואבים בו מים.

נִיב, ז, פרי, תנובה; דבור, מלה; *שן חותכת, השן שבין השִׁנים הקדמות והמלתעות; עורק, גיד; שכבה של תבן; תבן מְעֻבה.

— **נִיב שְׂפָתָיִם**, ז, מוצא הפה, דבור; *השפה העליונה בבע״ח.

נִיד, ז, תנועה, תנודה.

נִידָה, נ, מנ:ד ראש; גלות; °טלטול.

נִיהוּ״, מ״ג, הוא.

נִיהִי״, מ״ג, היא.

נִיוָה*, ז, נוה, משכן, מלון.

נָיוֹם*, ת, אוהב לישון, אוהב תנומה; מתנמנם.

נָיוֹת, נ״ר, בית מדרש.

נִיחָא״, תה״פ, נעים, טוב לפלוני.

— **הָנִיחָא״**, (=הָא־נִיחָא״), זה נכון.

נִיחָה״, ר׳ ניח.

נִיחָה°, נ, מצב הנח והנמצא במקום.

נִיחֹחַ, (רֵיחַ־), ז, ריח נעים משיב נפש.

— **נִיחוֹחִים**, ז״ר, קרבנות.

נִיחוּתָה*, נ, מנוחה, מנוח; ענוה; רוח חמלה ורחמים.

נִיטֵל°, ז, ליל הולדת ישו הנוצרי.

נִילוּס*, ז, שם יאור מצרים.

נִים*, ת, ישן.

— **נִים וְלֹא נִים תִּיר וְלֹא תִּיר***, ישן ולא ישן, ער ולא ער, לאמר: מתנמנם במצב של תרדמה לא שלמה ואם קוראים אותו הוא עונה אבל בלי דעה ברורה.

נִימָה*, נ, (ר׳ נִימִין*), חוט, תכוה; שערה; מיתר; עלוקה.

נִימוּס, ז, ר׳ נמוס.

נִימוּק*, ז, ר׳ נמוק.

נִימְפָה*, נ, כלה, ארוסה; חצי אלילה.

נִין, ר׳ נון; פרי בטן, נכד; בן אח או אחות.

נִינְהוּ״, מ״ג, הם, הן.

נִיסָה*, נ, מנוס, בריחה.

נִיסָן, ז, שם החדש הראשון לחדשי השנה (בראשית תקופת האביב).

נִיסָנִי°, ת, של חדש ניסן, שנולד בניסן.

נִיעַ*, **נִיעַ***, ז, ליחה היוצאת מהחטם ע״י עטוש או מהגרון ע״י שעול וכיו״ב.

נִיעָה, נ, תנועה, תנודה.

נִיפוּל*, ז, גוזל (של יונה).

נִיצוֹץ*, ז, (ר׳ נִיצוֹצִים* גם נִיצוֹצוֹת*), זיק אש; קרן אור; טפת מים.

נִיר, ר׳ נר.

נְיָר*, ז, (ר׳ נְיָרוֹת*), גליונות דקים עשוים מסחבות, מקש ומחמרים אחרים לכתב עליהם או לעטף בהם דבר.

ניר (נָר, יָנִיר), פ״י, בעור עצי השדה באש או עקור קוצי השדה לעשותו ראוי למזרע; עבוד והרוש שדה לזרע.

נִר, נִיר, ז, קרקע בתולה, שדה שתקנוהו מחדש לזריעה; חלק ונחלה, אחזה; שורת דורות; אחרית ותקוה טובה למשפחה או לשבט; נֵר, דבר עשוי למאור; *עבודת שדה להכינו למזרע; מנור, סליל חוטים; המכון של הקנים להעלאת חוטי השתי ולהורדתם, חוטי האורג; עֹל של פר או פרה חורשים.

נ״כ, ר״ת, נביאים, כתובים; נשיאת כפים; נאמר כאן.

(נכא) הִנָּכֵא, גרוש, הדחף.

נָכֵא, ת, (נ׳ נְכֵאָה, ר׳ נְכֵאִים), מֻכֶּה, מְדֻכָּא, שבור ונגוע מיגון ושבר רוח.

נְכָאִים, ז״ר, עצבת, יגון, שבר רוח.

נְכֹאת, נְכֹת, נ, מין בשם, שרף נוטף מעצים; סממנים כתושים דק.

— **בֵּית נְכֹאת**, ז, בית ממכר הדברים מתוקים; °בית מסחר רפואות וסממנים; בית אֹסף דברים עתיקים.

נִכְבָּד, ז, (ר' נִכְבָּדִים גם נִכְבַּדִּים), נִשָּׂא ורם בערכו, שאחרים מכבדים אותו; עמוּס ומסֻבָּל.

נֶכֶד, ז, (ר' נְכָדִים), בן דור אחרון, זרע, צאצא; °בן הבן או הבת; בן האח או האחות.

נֶכְדָּה, נ, בת הבן או הבת; בת האח או האחות.

(נכה) **הֻכָּה**, היה נִגָּף, הֻכָּה. **נַכֵּה***, הַחסר, גרוע, הסר מחשבון. **נֻכָּה**, הֻנכה. **הַכֵּה**, הלום, הַלקה, נגוף ביד או בכלי; הרוג, המת; השחת, קלקל; הרוס (עיר); הפל והוריד; (־שֹׁרֶשׁ), השרש שרש בארץ; *(קוץ), דקור. **הֻכָּה**, היה הלוּם; הֻוכח במהלומות; התקלקל, השחת.

— **הַכּוֹת בַּלָּשׁוֹן**, הלשין, דבר שטנה על אחר; הוציא לעז על־, הוציא דִבה על־.

— **הַכּוֹת גַּלִּים**, הִכסה בגלים; זעוף, געוש, רעוש (ים).

— **הַכֵּה כַף**, מחוא כף אל כף משמחה.

— **מֻכֵּה שְׁחִין***, מצורע.

— **מַיִם מֻכִּים***, ז"ר, מים באושים ונשחתים.

נָכֶה, ת, (ס' נְכֵה, ר' נְכִים), בעל מוּם, מֻכֶּה.

נַכֶּה, ז, (ר' נַכִּים), מחבל, רגיל להכות.

נִכּוּי*, ז, ר' נכיון.

נָכוֹן, ת, ישר, אמתי; מוכן ומזומן; חזק.

— **אֶל נָכוֹן**, (לְנָכוֹן°), תה"פ, באמת, באמונה.

נְכוֹנָה, נ, אמת, צדק וישר.

נְכוֹנוּת°, נ, טבע דבר או איש שהוא נכון ואמתי.

נִכּוּשׁ*, ז, הסרת העשבים הרעים מבין הצמחים בגן או בשדה.

נֹכַח, (כ' נִכְחִי), תה"פ, (אֶל־, עַד־, לְ־), מול, נגד, ישר מול פניו; °(בדקדוק) הגוף שאליו מדברים.

נָכֹחַ, ת, (ר' נְכֹחִים), ישר נגד, ישר ממול; מכֻוָּן במישרים.

נְכֹחָה, נ, **נְכֹחוֹת**, נ"ר, צדק וישר, ארח ישר.

נִכַּי*, ז, נכוי, מה שמחסירים מחשבון או מדבר.

נֶכְיָ°, ז, מחלת השתוק, מיתת האברים.

נִכָּיָה°, נ, **נִכָּיוֹן°**, ז, גרעון, מגרעה, הַמעטה.

נָכִיל*, ת, רמאי.

נָכִית*, נ, גרעון מחשבון או מחוב.

נכל (נמצא רק בהוה: **נוֹכֵל**), **נַכֵּל**, פ"ע, זמום מרמה. **הִתְנַכֵּל**, זמום רעה, התיעץ לדבר בליעל.

נֵכֶל, ז, (ר' נְכָלִים, נִכְלֵי), מרמה, עצת בליעל; *חמר שבו מזַיְּפים חמרים אחרים ע"י תערובות וכדומה.

(נכס) **נְכָסִים**, ז"ר, מקנה, צאן ובקר; הון, עשר, קרקעות, בתים.

— **יָצוֹא נְקִי מִנְּכָסָיו***, אבד כל הונו.

— **יָרוֹד לִנְכָסִים***, קבל אדרכתא מבית דין על נכסי איש בעד חוב וכיו"ב.

— **יָרוֹד מִנְּכָסִים***, היה לעני, הוּרש.

— **נִכְסֵי דְנַיְדֵי***, **נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶם אַחֲרָיוּת***, ז"ר, מטלטלים, חפצים שיכולים להעבירם ממקום למקום.

— **נִכְסֵי דְלָא נַיְדֵי***, **נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אַחֲרָיוּת***, מקרקע, נכסי קרקעות, נכסים שאי אפשר לטלטלם ולהעבירם ממקום למקום.

— **נִכְסֵי מְלוֹג***, ז, נכסים שהאשה מכניסה לבעלה והם נשארים שיכים לה והבעל אוכל פֵּרוֹתֵיהֶם.

— **נִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל***, ז, נכסים שהאשה מכניסה לבעלה ועוברים לרשותו והוא חיב לשלם לה מחירם בגרשו אותה או במותו.

נִכְפֶּה*, ז, (נ, נִכְפֵּית*), חולה נופל, חולֶה במחלת הנופלים, חולה בכיפה, ר' נפילה, חלי הנפילה.

נִכְפָּל°, ז, (בחשבון), המספר שאותו מכפילים במספר שני (כופל).

(נכר) הִנָּכֵר, הֻוָּדַע לעין; הִבדל מ־; התחפש כאחר; *הִוָּדע והִגלות. נָכַּר, כחד, כחש; חשוב לזר; לא לדעת; מסור לרשות אחרים; הַכֵּר, ידוע מַהות עצם אחרי היותה בלתי ידועה; ידוע מַהות עצם; הבדל בין עצם לעצם; ידוע, הבן; הותר איש לטוב על אחרים; *גרום שאחרים יכירו; הסכם, הודה. הֻכַּר*, הֻודע. הִתְנַכֵּר, הִנכר.

— הִכִּיר לְטוֹבָה, עשות טוב ל־.

— הִכִּיר מְקוֹמוֹ*, ידוע את ערכו.

— הִכִּיר פָּנִים, חרוץ משפט לא בצדק וישר כי אם לפי כבדו או בזותו את העומד למשפט.

נֶכֶר, נֹכֶר, ז, (כי נָכְרִי), אסון, פגע, צרה (איוב לא. ג. עובדיה יב.).

נֵכָר, ז, ארץ עם זר; דבר זר, ענין זר; מִשְׁנֶה מן הרגיל.

— בֶּן נֵכָר, ז, בן ארץ אחרת, בן עם אחר.

— בַּת נֵכָר, נ, בת עם אחר, בת ארץ אחרת.

נִכָּר*, ת, ידוע ומובן, שאפשר להכיר בו.

— נִכָּרִים דִּבְרֵי אֱמֶת*, משל ידוע לאמר: דברי אמת אפשר תמיד להכיר על נקלה כי הם נכונים ואמתים, ויש שהכונה: נִכרים הדברים האמורים כי הם אמתים ונכונים.

נָכְרִי, ת, (נ׳ נָכְרִיָּה), אחר, איש זולתי המדבר; בן עם זר; לא רגיל, מוזר; *לא יהודי.

נָכְרִיָּה, נָכְרִית*, ת״נ, בת עם זר; מוזרה, לא רגילה. נ, סוררת, זונה; °לא יהודיה.

(נכש*) נַכֵּשׁ*, פ״י, בער קוצים מגן, הוציא עשבים רעים עם שרשיהם מבין הצמחים.

הַכֵּשׁ*, הכה; נשוך; גרום לנשך.

נְכֹת, ר׳ נכאת.

נ״ל, ר״ת, נראה לי; נוכל לאמר; נזכר למעלה; ניחא ליה.

נל״ד, ר״ת, ר׳ נלע״ד.

נל״ה, ר״ת, נחי למד הא, (דקדוק).

(נלה) הַנְלֵה(?), כלה, גמור (? ישעיהו ל״ג. א).

נָלוֹז, ת, דבר עקֹם, לא ישר.

נלע״ד, ר״ת, נראה לפי עניות דעתי.

נ״מ, ר״ת, נפקא מיניה (ההבדל הוא ב־).

נִמְבְזֶה, ת, מאוס, נבזה.

נָמוּךְ*, ת, לא גבוה, שפל; תחתון (בנגוד לעליון).

— נְמוּכֵי רוּחַ*, ז״ר, ענוים, שפלי רוח, לא גאים.

— רוּחַ נְמוּכָה*, נ, ענוה, שפל רוח.

נִמּוּס*, ז, חק, מנהג; °הנהגה בסבר פנים יפות ובנעימות, אדיבות.

— בַּעַל נִמּוּס°, ז, אדיב, מתנהג בנעימות ובסבר פנים יפות.

— כְּנִמּוּס°, תה״פ, כנהוג עפ״י החק.

נָמוּס*, חי חסר קרנים (בע״ח ממין בעלי הקרנים).

נִמּוּסוֹת*, ז״ר, ספר חקים; שטרות כתובים עפ״י החק.

נִמּוּסִי°, ת, שעל פי החק והמנהג; אדיב; מתהלך בנמוס ובנֹעם.

נִמּוּק*, ז, סבה נכונה, סבה עקרית המעוררת וגורמת איזו פְּעֻלָּה; טעם, סברא.

נָמוֹר*, ת, דבר שיש בו נקודים, דבר נקוד.

נִמְרֶת*, נ, חיל צבא העובר ממקום למקום.

נִמּוּשׁוֹת*, ז״ר, הבאים לאחרונה (העניים המלקטים את השכחה והפאה).

נָמִי*, נִמִּי*, ז, מכה בבשר.

נָמֵי˝, מ״ת, גם כן, עוד.

— הָכִי נָמֵי˝, כן הוא; הלא.

נְמִינָה*, נ, ר׳ נמסה.

נְמִיָּה*, נ, מין חיה יונקת טורפת קטנה [1].

[1] נמיה куница, Marder, martre, marten

נמיה

נְמִיסָה*, נ, ר' נמסה.

(נמך*) הַנְמִיךְ*, הַשפל, כפוף למטה.

נמל (נָמַל, יִמֹּל), פ"י, כרות, גזור, מול.

נָמָל*, ז, חוף האניות (=לִמֶן בסרוס האותיות).

נְמָלָה, נ, (ר' נְמָלִים), נ, מין שרץ קטן שחור חרוץ מאד, וע"י חריצותו היה למשל[1].

נמלה

נַמְנֵם*, פ"ע, נום, עמוד להֵרדם.

הִתְנַמְנֵם*, היה קרוב להֵרדם; הֵרדם.

נִמְנָע°, ז, נִמְנַעַת°, נ, דבר שלא יוכל היות, דבר בלתי אפשרי.

— מִן הַנִּמְנָעוֹת°, תה"פ, אי אפשר, לא יוכל היות.

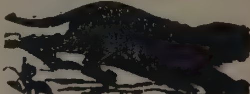
(נמס) נַמֵּס°, פ"י, הַשכל ולַמד נמוסים.

נְמִסָּה*, נ, טבע דבר הנמס.

נִמְפִּי*, ר' נימפה.

(נמק*) נְמַקִּים*, ז"ר, מקומות בגוף שהולכים ונרקבים.

(נמר*) נַמֵּר*, פ"י, עשה כמראה עור הנמר, טלוא ונקוד, עשה מְנֻקד וטלוא.

נמר

— מְנֻמָּר*, ת, בעל גונים שונים; שיש בו

[1] נמלה муравей, Ameise, fourmi, ant

נקודות וכתמים של גון אחר.

נָמֵר, ז, (ר' נְמֵרִים), חי טורף נקד וטלוא, טגרוס[1].

— נְמַר הַגָּמָל°, ז, זמר, מין חי אוכל עשב בעל צואר ארך[2].

נמר הגמל

— הַרְרֵי נְמֵרִים, כנוי להרי הלבנון.

נְמֵרָה°, נ, נקבת הנמר.

נִמְרֶשֶׁת°, (בֵּיצָה), ת"נ, לא קשה, מבֻשלה רק למחצה.

נֶמֶשׁ*, ז, (ר' נְמָשִׁים*), כתמים על הפנים מאור השמש, כתמי קיץ.

נ"נ, ר"ת, נח נסתר (בדקדוק); נח נראה (בדקדוק); נח נפש; מת.

נַנָּס*, ז, (נ' נַנֶּסֶת*), קצר קומה מאד, גמד. ת, קצר, קטן, לא גבוה; קטן ערך, נקלה.

(ננס) הִתְנַנֵּס*, היה לננס.

נֵס, ז, (ר' נִסִּים), מוט גבוה מוצג לאות; מוט עם דגל בראשו (באניה); משל, מופת; *דבר פלא יוצא מדרך הטבע; סלע בים.

נסב* (נָסַב*, יִסֹּב*), פ"י, לקוח, תפוש; נשוא

[1] נמר тигр, Tiger, tigre, tiger

[2] נמר הגמל жираф, Giraffe, girafe, giraffe

אשה. הִתְנַסֵּב°, הִנשא, הִלקח לאשה.

— שְׁכֶם נָסִיב וּמַבְנֵי גָּזִיר*, שכם נושא אשה ומבגי (האכר הפשוט) חותך (את בשר ערלתו), משל עממי במובן: האחד חטא והשני נענש (המשל נוסד על ספור שכם בן חמור שבתורה), דומה לזה: טוביה חטא וזיגוד מנגד, וגם: חם חטא וכנען התקלל.

נְסִבָּה, נ, סבה, ענין גורם ומסובב דבר.

נסג (נָסַג, יִסַּג), פ״ע, שוב, סור, התרחק. הַסֵּג, הרחק ממקומו, הסע הלאה; העתק אחורנית (גדר, גבול). הֻסַּג, הֻרחק ממקומו.

— הַסֵּג גְּבוּל°, העתק גבול אחר אחורנית; בוא בנחלת אחר, לקוח של אחר; לקוח פרנסת אחר.

נסה (נָסָה, יִסֶּה), פ״ע, הרם, נשוא. הִנָּסֵה, הִבחן והוּדע ביכלתו לעשות, הִבחן בידיעתו. נַסֵּה, בחוֹן, בדוק לדעת את ידיעתו ויכלתו; בחון אמונתו ודעתו; התרגל בדבר, למוד דבר על ידי נסיון. הִתְנַסֵּה*, הִבּחֵן.

נִסּוּחַ°, ז, סדור דברים בכתב באֹפן מדֻיק ומתאים לפי הצרך.

נִסּוּךְ*, ז, פעלת הנוסך והשופך; יציקה, שפיכה; הקרבת יין על המזבח עם המנחה.

— נִסּוּךְ הַמַּיִם*, שאיבת ויציקת המים בשבעת ימי חג הסכות בזמן שבית המקדש היה קַים.

נְסוֹרֶת, ר׳ נסֹרת.

נסח (נָסַח, יִסַּח), פ״י, עקור, תלוש, נתוש. הִנָּסֵחַ, הֵעקר. נַסֵּחַ°, ערוך נסחה, ערוך תכן דבר. הַסֵּחַ* (דַּעַת), חדול מחשב על־.

נֹסַח*, ז, נֻסְחָה*, נ, מֹפס שטר וכיו״ב; אֹפן הקריאה; אֹפן כתיבת מלה או מאמר.

נֻסְחָה°, נ, העתקה אחת; ספר אחד מספרים רבים דומים.

נֵסִי°, ת, נפלא, שהוא לנס ומופת.

נְסִיגָה°, נ, תשובה לאחור, הליכה לאחור, עזיבת מקומו ללכת אחורנית.

נְסִיוּב הֶחָלָב*, ז, מי קפאון חלב, חמוץ.

נְסִיוּבָה°, נ, מין חמר מלאכותי לרפואה לדברים שונים ע״י זריקה בתוך הגוף.

נִסָּיוֹן*, ז, (ר׳ נִסְיוֹנוֹת*), בחינה, מבחן; °הרגל, ידיעה הבאה מהרגל; בחינה לדעת ידיעתו וכשרונו.

— עָמוֹד בְּנִסָּיוֹן°, הִבחן והצלח בבחינה, עבור היטב את הבחינה; סבול דבר הבא כדי להוכח כח סבלות איש.

— עָמוֹד לְנִסָּיוֹן°, הִבחן, הלוך להִבחן.

— בַּעַל נִסָּיוֹן*, ת, איש שהיו לו נסיונות רבים בחייו.

— אֵין חָכָם כְּבַעַל־נִסָּיוֹן*, משל עממי ידוע לאמר: הנסיון מלַמד את האדם יותר מחכמה.

— לְעוֹלָם אַל יָבִיא אָדָם עַצְמוֹ לִידֵי נִסָּיוֹן*, אמרה ידועה לאמר: אל ינסה האדם את עצמו אם יוכל לעמוד בנסיון פן לא יעלה בידו ונמצא נכשל.

נָסִיךְ, ז, (ס׳ נְסִיךְ), נגיד עם, שר; דבר שיוצקים אותו לשם קרבן; מסכה, יציקה; שפיכה, יציקה.

נְסִיכָה*, נ, שפיכה, יציקה; אשת נגיד עם, שרה.

נְסִיכוּת°, נ, מצב הנסיך; ארץ ממשלת נסיך.

נְסִיעָה*, נ, פעֻלת הנוסע; מסע, הליכה בדרך, מהלך.

— נְסִיעָה מ־*, יציאה ממקום.

נְסִירָה*, נ, פעלת המנסר עצים במשור.

נסך (נָסַךְ, יִסֹּךְ), פ״י, יצוק, שפוך; יצוק יין בהבאת קרבן; משוח (מלך); יצוק תמונה ממתכת; רקום מחשבות; קלוע, ארוג. הִנָּסֵךְ, הִמשח למושל; הִשפך. נַסֵּךְ, יצוק נוזלים לכבוד אלהים; *יצוק יין לאלילים.

הַסֵּךְ, יצוק יין לכבוד אלהים; *הרם את המסכת (בארג). הֻסַּךְ, הֻשפך לכבוד אלהים; היה מְכֻסּה (?). הִתְנַסֵּךְ*, הִשָּׁפֵךְ; היה ליין נסך. (ר' יין נסך).

נֶסֶךְ, נֵסֶךְ, ז, יציקת נוזלים לכבוד אלהים; מסכה, תבנית אליל יצוק ממתכת; כסוי (?).

— יֵין נֶסֶךְ*, ז, יין שהיו נוסכים לאלילים; יין של לא יהודי או שנגע בו לא־יהודי.

נִסְמָךְ*, ת, מי שהוא בעל רשות לכהן באיזה משרה או להקרא בשם כבוד ידוע; °(בדקדוק), שם נסמך על שם אחר (כמו: בֵּית־אלהים, ארץ־ישראל וכדומה).

נִסְמָן, ת, מְצֻיָּן ומְגֻבָּל.

(נסס) נוֹסֵס, פ"י, הרם, הנף, עורר. נִסֵּס°, עשה נס ופלא. הִתְנוֹסֵס, התנפנף; הנשא והתרומם; התנוצץ, הופיע; התהדר, עטה הוד והדר.

נסע (נָסַע, יִסַּע) פעו"י, הלוך ממקומו; מוש, יצוא ממקומו; שים לדרך פעמיו; עקור, הַעתק דבר ממקומו. הִנָּסַע, הֵעקר ממקומו. הַסִּיעַ, עקור ממקומו, הַעתק הלאה; *(־דַּעַת), הסח דעת, חדול מחשוב על־; (־מִלִּבּוֹ), הַשכח מלבו. הֻסַּע*, היה מֻרחק מדבר; הֻדח ממשרה.

נסק (נָסַק, יִסַּק), פ"ע, עלה, התנשא, הָרום. הִנָּסֵק*, הֻוחם באש. הִסִּיק* (־תַּנּוּר), הבער אש בתנור, העלה להב בתנור; בוא לידי מסקנה וההלטה; כנה בשם, קרוא בשם. הֻסַּק*, (־תַּנּוּר), היה (תנור) מֻחָם באש.

נסר* (נָסַר*, יִסֹּר*), פ"י, חתוך עצים במשור. הִנָּסֵר*, היה חתוך וגזור במשור. נַסֵּר*, נסור.

נֶסֶר*, ז, (ר' נְסָרִים*), לוח, קרש.

נְסֹרֶת*, נ, (ר' נְסוֹרוֹת*), מפל המשור, השבבים הנופלים מתחת המשור.

נִסְתָּר*, ת, מלא סודות; מְכֻסה בסודות; °חכמת הסוד (בקבלה); הגוף השלישי שעליו מדברים (בדקדוק).

— נָח נִסְתָּר°, אות נִסְתֶּרֶת° (בדקדוק), אות שנכתבת ואין מבטאים אותה.

נִסְתָּרוֹת, נ"ר, דברים נשגבים מבינת איש.

נָע, ר' נוע.

— שְׁוָא נָע°, (בדקדוק), שוא שקוראים את האות שהוא נמצא בה ברהיטה עם האות שאחריה.

נ"ע, ר"ת, נשמתו עדן; נוחו עדן.

נַעֲוֶה, ת, מְעֻקם, מקלקל, לא ישר.

— נַעֲוֵה לֵב, הפכפך, איש תהפוכות; עקש לב.

נָעוּר, ת, ריק, שאין בו דבר.

נַעוּר*, ז, פְּעֻלַּת המנער והמטלטל.

נַעוּר*, ת, ער, שאינו ישן.

נְעוּרוֹת, נ"ר, נְעוּרִים, ז"ר, ימי הילדות והשחרות.

— בְּנֵי הַנְּעוּרִים, ז"ר, ילדים ונערים מלאים כח וחיל.

נעורת, ר' נערת.

נְעִילָה*, נ, סגירה, פְּעֻלַּת הנועל והסוגר; שימת נעלים ברגל; °התפלה האחרונה ביום כפור; סגירת אספה מְמֻשכה.

נָעִים, ת, עָרֵב, נחמד, טוב טעם; ז, ר' נעימות.

— נְעִים זְמִירוֹת, מיטיב נגן.

— נְעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל°, כנוי לדוד המלך בתור מחבר מזמורי תהלים.

נְעִימָה*, נ, נגון, לַחַן, טעם השירה; נעימות, תכונת הדבר הנעים; טעם, שכל, תבונה.

נְעִימוֹת, נ"ר, נְעִימִים, ז"ר, נעימות, ענג, משוש נפש.

נְעִימוּת*, נ, טעם; דעה; תכונת דבר הנעים והערב.

נְעִימִים, ז"ר, ר' נְעִימוֹת.

נְעִיץ*, ז, בור; חור, חפירה; חר בקרקע שנעשה

על ידי שעקרו ממקומו עץ או עמוד.

נְעִיצָה*, פְּעֻלַּת הנועץ והתוחב לתוך־.

נְעִירָה*, נ, נהיקה, קול צעקת החמור.

נְעֻבֶּרֶת, נ, מגרעת, קלקול.

נעל (נָעַל, יִנְעֹל), פ"י, (אַחֲרֵי־, בְּעַד־, בִּפְנֵי־), סגור דלת במפתח. (נָעַל, יִנְעַל), הלבש נעל, שים נעל ברגל. הִנָּעֵל*, (בעבר: נִנְעַל), הִסגר במפתח. הִנְעִל, שים נעל ברגל, הלבש נעל.

— נָעוֹל דֶּלֶת בִּפְנֵי־*, הַרחק ומנוע את־ מעשות או מהשיג דבר.

— דֶּלֶת הַנִּנְעֶלֶת לֹא בִמְהֵרָה תִפָּתַח*, משל לאמר: אם ההצלחה פנתה מאיש לא תשוב אליו מהר, ואם באה צרה עליו לא במהרה תעזוב אותו.

נַעַל, נ, (ר' נְעָלִים, נְעָלוֹת, גם נַעֲלַיִם), מלבוש הרגל, בית עור לרגל; ר' מנעול.

— נַעַל נוֹטָה*, נ, נעל שהתעקמה הצדה.

נעל

נַעֲלָם, ת, מי שאבדה לו ידיעתו; מי שאינו מרגיש בשום דבר (נחום ג' י"א).

נעם (נָעַם, יִנְעַם), פ"ע, היה טוב וערב ונחמד; °הרגש נעימות. הִנָּעֵם°, נעום. הַנְעִים*, עשה ערב ונחמד; שיר על פי לחן ידוע. הִנְעֵם°, היה נעים וערב ונחמד.

— יִנְעַם לָךְ!* קריאה שקוראים לאיש שמוצאים אותו בשעת אכילה.

נֹעַם, ז, עֲרֵבוּת, חמדה, תכונת דבר שהוא נעים; רצון, חסד.

נַעֲמָה*, נַעֲמִית*, נ, (ר' נַעֲמִיּוֹת*), בת היענה, שם עוף גדול[1].

נַעֲמָן, ת, נעים, נחמד, יקר.

[1] נעמה страус, Straus, autriche, ostrich

נעמה

נַעֲנָה, ת, סובל ענויים.

נַעֲנוּעַ*, ז, טלטול, נדידה הנה והנה, נדנוד.

נַעֲנֻעַ, ר' נוע.

נַעֲנֻעַ*, ז, עשב הדנדנה, ר' דנדנה.

נעץ* (נָעַץ*, יִנְעַץ), פ"י, תקוע ב־, תחוב, מעוך לתוך־.

הִנָּעֵץ*, (בעבר: נִנְעַץ*), הִתקע והמעך לתוך־.

נַעֲצוּץ, ז, קוץ דוקר.

נֶעְצָר°, ת, מי שסובל מעצירות מעים.

נער (נָעַר, יִנְעַר), פעו"י, הנד, נענע דבר או בגד להסיר ממנו אבק או פרורים וביו"ב; הרעד; נתון קול חזק, שאוג; *נתון קול (חמור). הִנָּעֵר, (בעבר: נִנְעַר), היה מִנֻדנד ומטלטל; (בעבר: נֵעוֹר או נִנְעַר*), התעורר, הקיץ משנה; קום מחלה; הכה (עצי פשתים) להסיר את הנערת. נַעֵר, נענע בגד להסיר ממנו אבק; טלטל והשלך; *סכסך, בהוש קדרה, בלול; טלטל והוביל ממקום למקום (צאן); הכה עצי פשתים להסיר את הנערת; הוציא; עורר. הַנְעִיר*, עורר. הִתְנַעֵר, הסר אבק או עפר מעליו ע"י העברת היד פעמים אחדות; נענע בגדו להשליך מעליו עפר או אבק; *התעודד והתעורר.

נַעַר, ז, (ר' נְעָרִים, ס"ר נַעֲרֵי), איש רך בשנים, צעיר לימים; עלם צעיר; בן ענג ומפנק; משרת.

נֹעַר, ז, ימי הנעורים, עלומים; *נדנוד וטלטול.

נַעֲרָה, נ, עלמה צעירה לימים; אשה צעירה; משרתת.

נַעֲרוּת*, נ, נֹער, ימי הנעורים, עלומים; תכונת הנערה; ילדות, תכונת הילדים.

— מַעֲשֵׂה נַעֲרוּת*, ז, מעשים בלי שכל

והבנה כמעשי ילד.

נְעֹרֶת, נ, חוטי קש היוצא מהפשתים, עושים מהם חבלים וכדומה.

נ״פ, ר״ת, נכתב פה.

(נפה) נַפֵּה*, פ״י, הנף קמח בנפה לנקותו מן הפסלת, כבור; ברור ביד. נֻפָּה*, הֻנף בנפה.

נָפָה, נ, כברה בנקבים קטנים מאד לנפות בה; גוף, מחוז קטן; מקום רם.

נפה

נִפּוּחַ*, ז, פעֻלת המנפח אש; תכונת דבר הנפוח והצבה.

נָפוּחַ, ת, רותח, מעלה אד; °צבה, מלא רוח.

— נְפוּחַ רָעָב*, מי שפניו צבו מרעב.

נִפּוֹל*, ז, בן יונה, גוזל קטן שאינו יודע עוד לעוף; מין ארבה; דבר מקֻלקל; לחם שלא נאפה היטב.

נָפוּס*, ז, מין ירק הגן[1]; צנון סורי (?).

נִפּוּץ*, ז, שבירה לרסיסים; רסוק ונקוי צמר.

נפוס

נְפוּצוֹת, נ״ר, כלל הנפוצים והמפזרים.

נפח (נָפַח, יִפַּח), פ״י, (בְּ־ עַל־), נשוב, הוציא רוח; הלהב אש על ידי רוח; *מלא דבר ברוח. הִנָּפֵחַ*, היה צבה ומלא רוח. נַפֵּחַ*, נפוח; הַצבה, מתח דבר במלאותו רוח; הרחק דבר על ידי נשיבה. נֻפּוֹחַ, התלקח מרוח הנושב (אש). הַפֵּחַ, השב רוח להרחיק דבר. הִתְנַפֵּחַ*, נָפוח; היה מלא רוח; °התגאה והתגנדר.

— נְפוֹחַ נֶפֶשׁ, מות, הוציא הנפש בנפיחה.

— תִּפַּח רוחו*, תִּפַּח נַפְשׁוֹ*, ימות, תצא נשמתו.

[1] נפוס брюква, Steckrübe, turneps, swedish turnip

נַפָּח*, (נַפָּחָא*), ז, חרש ברזל.

נֹפַח*, ז, התפשטות מדת דבר; °מדת דבר לארכו ולרחבו ולגבהו, מדת גֹדל הדבר ונפוחו.

(נפט) נַפֵּט*, פ״י, נַפֵּץ בקשת צמר גפן או צמר כבשים וכדומה.

נֵפְט*, ז, מין שמן מאור היוצא מן האדמה, שמן אדמה.

נְפִיחָה*, נ, פעֻלת הנופח והנושב; נשימה; °נפיחת רוח מהגוף שריחו רע.

נָפִיל, ת, ענק; ענק שנפל, לפי האגדה, משמים ארצה; *שד.

נְפִילָה*, נ, פעֻלת הנופל ומצבו; זרעים, גרגיר זרע.

— חֳלִי הַנְּפִילָה°, ז, מחלת הנכפה, מין חלי[1].

נְפִיצָה*, נ, שבירה, פעֻלת המשבר והמנפץ; פעֻלת המפזר והמפריד.

נְפִישָׁה°, נ, מנוחה, מנוה.

נֹפֶךְ, ז, מין אבן יקרה[2]; *הוספה, תוספת.

נפל (נָפַל, יִפֹּל), פ״ע, (בְּ־, לְ־, עַל־, מִן־, בְּעַד־, לִפְנֵי־, תַּחַת־), הוטל ממעלה למטה; הטל עצמו ברצונו; ירוד; מות במלחמה או במגפה; היה פחות במעלה מ־; שפול במצב; התנפל על־; עבור אֶל־; חנה, דור במקום, עמוד במנוחה; הֵהרס (קיר, חומה); *קרה מקרה; בוא על־; °הלום, התאם, היה נאה (בגד). נְפֹלוֹל, נפול לרב. הַפִּיל, השלך ארצה; ירה; הרוג; ילוד לא בזמנו, ילוד ילד מת; עזוב, נטוש. הִתְנַפֵּל, נפול והשתטח ארצה; הפל עצמו על אחר להעיק עליו ולהכריעו; בוא על אחד בריב ותלונות.

[1] חלי הנפילה эпилепсія, Epilepsie, épilepsie, epilepsy

[2] נפך изумруд, Smaragd, emeraude, emerald

— נָפוֹל אַרְצָה מִ־, חסור, אבוד.

— נָפוֹל גּוֹרָל, יצוא הגורל על־.

— הַפֵּל גּוֹרָל, הטל גורל להחליט דבר על פיו.

— הַפֵּל דָּבָר, החסר; בטל.

— נָפוֹל בְּיַד־, המסר ביד מי שחזק ממנו.

— נָפוֹל לְמִשְׁכָּב, חלה.

— נָפוֹל עַל פָּנָיו, נפול ארצה והשתחוה.

— נָפְלוּ פָּנָיו, הֵרזה, היה דל ורזה.

— נָפוֹל רוּחַ, בוא נבואה.

— הַפֵּל שֵׁן, עקור שֵׁן על ידי הכאה.

— לָשׁוֹן נוֹפֵל עַל לָשׁוֹן°, שתי מלים דומות או קרובות במבטא ושונות בהוראה.

נֵפֶל, נֶפֶל, ז, (ר׳ נְפָלִים*), ילד נולד לפני זמנו שאינו חי; °מחלת הנכפה (ר׳ נפילה).

נִפְלָאוֹת, ר׳ פלא.

נִפְלָה*, נ, מה שנפל; זרעים, גרגיר זרע.

נַפְלָן*, ת, שדרכו לנפל תחתיו (שור או חמור).

נַפְנֶפֶת*, ר׳ נוף.

(נפס*) נַפֵּס*, פ״י, נער ונפץ צמר או צמר גפן ביד או בכלי.

נַפָּס״, ז, איש שמלאכתו לנער ולנפץ צמר או צמר גפן או פשתים, נפץ.

נִפְסָד*, ת, משחת, מְקלקל ולא טוב.

נפע* (נָפַע*, יִפַּע*), פ״י, נפוח.

(נפח*) נַפֵּחַ*, פ״י, שגשג צמח, גרום לצמח לרום בגדולו.

נפץ (נָפַץ, יִפֹּץ), פעו״י, (בְּ־, אֶל־), התפזר, התפרד; התפשט במקומות שונים; הפרד ופזר דבר; שַׁבֵּר לשברים; *שפוך (דבר יבש); הוציא זוב האף ברעש, מחוט; הכה עצי פשתים להסיר את הנערת. נַפֵּץ, שבר לרסיסים; סרוק ופרוד; *נער בגד מאבק; רסק ונקה צמר. נֻפּוֹץ, הִשָּׁבֵר. הִתְנַפֵּץ, הִשָּׁבֵר.

נֶפֶץ, ז, רוח סערה חזקה; °צליל דבר נשבר ומִנְפּץ.

נַפָּץ*, ז, סנור עור שקושר עליו בעל המלאכה בשעת עבודתו.

נַפָּץ*, ז, נפס, איש שמלאכתו לנער ולנפץ צמר או צמר גפן או פשתים.

נֶפֶק״ (נַפְקָא״), ז, הוצאה.

נָפֵק*, ת, היוצא מ־.

— לְמַאי נָפְקָא מִינָּה״, מה יוצא מזה? מה הוא ההבדל אם היה כך או כך?

נִפְקָד*, ת, שהפקידו אצלו פקדון.

נַפְקָה״, ז, זונה, אשה סוררת, יצאנית; צואה, רעי; כעין מסגרת בולטת.

נַפְרָז*, ז, צבוע, מין חי טורף [1].

נפרז

נִפְרָךְ*, ת, המשתבר לרסיסים, המתפורר.

(נפש) הִנָּפֵשׁ, נוח, הֵרגע, שקוט. הַנְפֵּשׁ*, נתון מנוחה ומרגוע ל־.

נֶפֶשׁ, נ, (ר׳ נְפָשׁוֹת, נַפְשׁוֹת, בפיוט לפעמים: נְפָשִׁים°), רוח החיים המניע את תקופות הדם ואת כל תנועות הגוף ורגשותיו; חיים; נשימה; חֵפֶץ, רצון; תאוה לאכילה (ישעיהו נו, י״א.); קבוץ נפשות; איש אחד; גוף מת; *מצבת זכרון על קבר; תוך, פנים; דעה; משתמשים בשם זה גם במקום שם הגוף בהוראת: עצמי, עצמך, או את עצמי וכו׳.

— נֶפֶשׁ חַיָּה, בעל חי.

— נֶפֶשׁ מֹאזְנַיִם*, נ, לשון המאזנים המראה כי כפות המאזנים ישרות הן אחת כלפי השניה.

— נֶפֶשׁ הַמַּסֶּכֶת*, נ, סליל החוטים (באריגה); חוטי הערב.

---

1) נפרז, гиена, Hyäne, hiene, hyena.

— בָּתֵּי הַנֶּפֶשׁ, ז״ר, קמיעות (או צלוהיות בשם) שנשאו הנשים על הצואר.

— הַשְׁאָרַת (הִשָּׁאֲרוּת) הַנֶּפֶשׁ°, נ, חיי הנפש אחרי מות הגוף.

— טְמֵא נֶפֶשׁ, מי שנגע במת.

— דִּינֵי נְפָשׁוֹת*, ז״ר, דינים השיכים לענש הגוף או למיתת בית דין.

— נֶפֶשׁ יָפָה*, נ, (בַּעַל־*), אסטנים, בעל הרגשה דקה מאד; מי שאינו אסטנים, לא אנין, שדעתו חזקה (בלשון סגי נהור).

— נֶפֶשׁ רְחָבָה, נ, מי שדורש הרבה ואינו מסתפק במועט.

— נֶפֶשׁ רָעָה*, נ, איש רע עין.

— הַכֵּה נֶפֶשׁ, הרוג, רצוח.

— יָצוֹא נֶפֶשׁ, נָפוֹחַ נֶפֶשׁ, מות.

— עַז נֶפֶשׁ, ת, חצוף.

— קְצוֹר נֶפֶשׁ, לא יכול לסבל.

— בְּנַפְשׁוֹ, במחיר נפשו; *בעצמו ולא אחר.

— כְּנֶפֶשׁ, כחפץ.

— בַּעַל נֶפֶשׁ, ז, איש הרוח, איש שנפש רחבה לו; *איש שדעתו חזקה וקבועה.

— חָרֵף נַפְשׁוֹ, הֶעֱרָה נַפְשׁוֹ, שִׂים נַפְשׁוֹ בְּכַפּוֹ, הַשְׁלֵךְ נַפְשׁוֹ מִנֶּגֶד, הטל עצמו בסכנה.

— מַה נַּפְשְׁךָ*, מִמַּה־נַּפְשָׁךְ*, באיזה אֹפן שתרצה; בכל אֹפן.

— אִם נַפְשְׁךָ לֵאמֹר*, אם רצונך לאמר.

נָפֹשׁ*, ז, מנוחה, מרגוע.

נַפְשִׁי°, ת, הנוגע לנפש.

נֹפֶת, ז, דבש נוטף ונוזל טפות טפות מחלת הדבש.

נָפֶת, נ, מקום נשא, גבעה; נוף, נפה.

נַפְתּוּלִים, ז״ר, התאבקות, קרב, ריב.

נֵץ, ז, (ר׳ נִצִּים), פרח היוצא מכפתר הפרח; מין עוף טורף[1]; שערות בראש הרמון סביב לפטמה.

נץ

— נֵץ חָלָב*, ז, מין עשב[2].

— נֵץ הָרִמּוֹן*, ז, השערות בראש הרמון סביב לפטמה.

— בֶּן־נֵץ*, ז, מלאך.

נ״צ, ר״ת, נחמת ציון.

נצא (נָצָא, יָצָא), פ״י, עוף, עופף.

נצב, ר׳ יצב.

נִצָּב, ז, יד חרב, עץ החנית; שר, פקיד עומד על משמרתו, נציב.

נִצָּב°, ת, (קַו־°), ישר, עומד הכן, עומד מאנך.

נִצָּב, תה״פ, חזק, בחזקה.

נִצְּבָה*, נ, תכונת דבר העומד וקים; תכונת דבר שיכול לעמד כנגד המקרים החלים עליו; חזק, תכונת דבר חזק; °עמידה על דעתו.

נצה (נָצָה, יָצָה), פ״ע, נדוד; היה חרב ונהרס. הִנָּצָה, ריב, הֵאָבֵק; היה חרֵב. הַצֵּה, עורר ריב ומדנים; הִלָּחֵם. הִתְנַצֵּה*, הִלָּחֵם, הֵאָבֵק.

נִצָּה, נ, פרח היוצא מכפתר הצמח.

נצה

נָצוֹחַ*, ז, איש מזהיר בגדלותו ובנצחונותיו.

נִצּוּחַ°, ז, וכוח, ריב דברים, דין ודברים; התגברות על אחר והכנעתו; הלל ושבח.

נִצּוּי*, ז, ריב, קטטה.

---

[1]) נץ, ястреб, Habieht, vautour, volture

[2]) נץ־חלב, молочай, Wolfsmilch, enphorbe, spurge

נִצּוּל°, ז, בזבוז; הֲרָקָה; הוצאה מדבר מה שאפשר להוציא ממנו; השתמשות באיש יותר מהראוי בלי צדק או לא לשלם לו מה שמגיע לו עפ״י הישר.

נְצוּלָה*, נ, ר׳ נצלת.

נִצּוּק*, **נָצוּק***, ז, קלוח של נוזלים.

נָצוּר, ז, סכה, אהל, מלונה(?); חרבה(?); *מכה טריה זבה לֵחַ; קול דק מאד.

נָצוּר, ת, מובא במצור; גולה, אסור בגלות.

— **נְצוּרוֹת**, נ״ר, דברים נסתרים.

נצח* (**נָצַח***, **יִנְצַח***), פ״י, גָבור במלחמה; עלה וצמוח; מהר, חיש, החפז. **הִנָּצֵחַ***, היה מְנֻצח מצד מתנגדו, הִכנע לפני האויב. **נִצֵּחַ**, (עַל־), משול ב־, היה לנגיד ומצוה; הַשגח ופקח על מלאכה או על זמרה; *הִלחם, גבור במלחמה; התוכח והִלחם מלחמת דברים; °עשה שדבר יתקים עד עולם, עד נצח. **נִצּוֹחַ**°, הִכנע לפני מתנגד או אויב; היה עד עולם, עד נצח.

נֵצַח, **נֶצַח**, ז, תֹקף, חזק; דם החי; אריכות ימים, משך זמן בלי קץ; זהר, אור (חבקוק א. ד.); נצחון.

— **עַד נֶצַח**, תה״פ, עד עולם, לעד.

— **לְנֵצַח נְצָחִים**, תה״פ, לְארך ימים, לעולם, לעד, תמיד.

נִצֵּחַ, ת, (נ׳ נִצַּחַת), ארֹך, נמשך, מתמיד; תקיף, חזק.

— **תְּשׁוּבָה נִצַּחַת***, תשובה מוכיחה ומופתית.

נִצָּחוֹן*, ז, (ר׳ נִצְחוֹנוֹת*), כֹח, גבורה, התגברות על מתנגד; (תְּרוּעַת־), שמחת תרועה; הלל ושבח.

נִצְחִי°, ת, שהוא קים לעולם, עולמי.

נִצְחִיּוּת°, נ, תכונת דבר שהוא קַים לארך ימים, לעד.

נַצְחָן*, ת, תקיף, אַלם; איש מנצח תמיד, מתגבר תמיד על אויביו; °מתעקש להעמיד על דעתו גם נגד האמת.

נַצְחָנוּת*, נ, טבע הנצחן; °עקשנות להעמיד על דעתו גם נגד האמת.

נְצִיב, ז, עמוד נִצב; פקיד ומצוה; שר מפקח ומשגיח על מדינה; חיל, מחנה, צבא השוטר על הארץ; °תושב, יציב.

— **נְצִיבוּת**°, נ, מצב הנציב; משרת הנציב; חבל ארץ שנציב מושל בו.

נְצָיוֹן*, ז, מריבה, מצה, קטטה.

נַצְיָן*, ז, איש ריב ומדון, מחרחר ריב.

(נצל) **הִנָּצֵל**, הִמלט, יָצוא מ־; הֵחלץ מצרה; *התקלקל. **נִצֵּל**, מַלט, חלץ, הוציא מצרה; הרק; לקוח רכוש איש; °השתמש בחֻלשת איש להעבידו או לקחת ממנו יותר מהדרוש ומהראוי; הוציא מענין או מדבר כל מה שאפשר להוציא מִמֶּנו. **הִצִּיל**, חלץ מיד אויב או מצרה, מַלט; שמור דבר מקלקול; לקוח מ־ בעל כרחו; הַאצל, הַפרש חלק מדבר לאיזה צרך. **הֻצַּל**, הוצא מתוך־. **הִתְנַצֵּל**, התפשט, הסר מעליו; °הצטדק; נקה עצמו ממעשה רע בנתינת טעם למעשה.

נָצָל*, ז, בשר מת שנעשה לחה סרוחה.

נְצֹלֶת*, נ, חלק גרוע מדבר שמשליכים אותו.

נִצָּן, ז, פרח, נצה, ציץ.

נִצְנֵץ, ר׳ נצץ.

נִצְעָק*, ת, מי שצועקים עליו; מי שקובלים כנגדו, נתבע, שלאחר יש תביעה ודרישה ממנו.

נִצְפָּה*, נ, מין צמח [1].

נצץ (**נָצַץ**, **יָנֹץ**), פ״ע, זרוח, ברוק, נגוה; *פרוח, הוציא ציץ. **נִצְנֵץ***, זרוח, נגוה; הופיע פתאם; החל להתגלות. **הֵנֵץ**, הַפרח, הַצמח ציצים; *(־הַחַמָּה), החל לזרח.

---

[1] נצפה, каперсъ, Kapern, câprier, caperbush (capparis spinosa)

נצר (נָצַר, יִצֹּר), פ״י, שמור מדבר רע; גטור; הַשגח על דבר; כסה, הסתר; צפון, שמור בלב; קַיֵם מצוה. נַצֵּר°, הביא בברית דת הנוצרים. הִתְנַצֵּר°, בוא בברית דת הנוצרים.

נֵצֶר, ז, (ר׳ נְצָרִים), שתיל; ענף רך; ענף ערבה; ענף או גזע הצומח משרש עץ; *צרצר.

— סַל נְצָרִים*, כְּלִי נְצָרִים*, ז, סל או כלי עשוים מבדי עצים יבשים.

נִצְרָה*, נ, מחסום; בריח קטן.

נַצְרוּת°, נ, דת הנוצרים, דת הברית החדשה.

נקב (נָקַב, יִנְקֹב, יִקֹּב), פ״י, דקור ועשה חֹר מצד אל צד, רצוע; מחוץ; קלל, חרף, גדף; קבוע; מנה. הִנָּקֵב, הקרא בשם; *הֵרצע, היה נקב בדבר. נַקֵּב*, דקור ועשה חֹר.

— יִקֹּב הַדִּין אֶת הָהָר*, גזור דין בלי חמלה ורחמים ומבלי משוא פנים.

נֶקֶב, ז, (ר׳ נְקָבִים, ס״ר נִקְבֵי), חֹר קטן; חליל שיש בו חורים.

— נְקָבִים*, ז״ר, נקבי הגוף שמהם נפרשים השתן והצואה; צרכים טבעיים, השתנה או הטלת רעי.

— נְקָבִים גְּדוֹלִים*, ז״ר, הטלת רעי.

— נְקָבִים קְטַנִּים*, ז״ר, השתנה.

נְקֵבָה, נ, אשה, המין השני בבעלי חיים שאינו זכר.

— לְשׁוֹן נְקֵבָה*, (בדקדוק), שם שמשתמשים בנוגע לו בלשון (בתארים, בכנוים ובפעלים) כמו שמשתמשים בנוגע לבעל חי נקבה.

נִקְבָּה, נ, (בכתבת השלוח מימי חזקיהו מלך יהודה), תעלה או מנהרה חצובה בהר לעבר בו מקצהו האחד אל קצהו השני; *חור, נקב, חלל פתוח בדבר.

נַקְבּוּבִי°, ת, מלא נקבים.

נַקְבּוּבִית°, נ, נקב קטן, חֹר קטן בחמרים.

נַקְבוּת*, (או: נְקֵבִית* או: נַקְבוּת*), נ, תכונת הנקבה; אבר המין לאשה.

— צַד נַקְבוּת*, (או: נַקְבוּת), ז, הצד הרחב שבכלי (קופיץ או קרדם וכיו״ב) לא השנון.

נקד* (נָקַד*, יִנְקֹד*), פ״י, שים נקודות; פ״ע, זרוח, הזהר. הִנָּקֵד*, הִכסה בנקודות וכתמים; זרוח, נצוץ(?). נַקֵּד*, נקות, טהר; שים נקודות. נֻקּוֹד°, הִכסה בנקודות, קבל נקודות. הַנְקִיד*, נקה, טהר.

נָקֹד, ת, (נ׳ נְקֻדָּה, ר׳ נְקֻדִּים), מכסה נקודות וכתמים.

נֹקֵד, ר׳ נוקד.

נְקֻדָּה*, ר׳ נקודה.

נַקְדּוֹד*, ז, ראש הרועים; רועה קטן (?); בעל מקנה.

נִקֻּדִים, ז״ר, פתותי לחם ישן ויבש המעלה נקודות מעפושו(?); לחם שנאפה באסן שיהיה יבש מאד וקשה(?).

נַקְדָּן*, ז, אחד מן החכמים שתקנו את הנקודות בתנ״ך; מתעסק בנקוד ספרי התנ״ך.

נָקְדָן*, נַקְדָּן*, ת, קפדן המקפיד על ענינים קלי ערך; מדקדק בכל דבר יותר מדי; מבקר כל דבר לרעה; בוחר ומדקדק במאכלים לאכילתו.

(נקה) הִנָּקֵה, היה נקי וטהור; היה ריק, הורק; היה חף מעון ומענש. נַקֵּה, עשה נקי וטהור; הַצדק, הוציא חפשי ונקי מעון ומענש; הִנקם; הרק, עשה ריק; כַּלֵּה. נֻקֵּה*, היה נקי מעון. הִתְנַקֵּה*, היה נקי וטהור.

נָקָה*, נ, נאקה, נקבת הגמל.

נָקוּב, ת, שיש בו נקב מקצהו אל קצהו.

נִקּוּב*, ז, התכונה להיות נקוב.

— נְקוּבִים*, ז״ר, נקבי הגוף להפרשת המותרות.

נְקוּבָה*, נ, נקב.

— בֵּית נְקוּבָה*, פי הטבעת.

נָקוּד*, ת, שיש בו נקודות; ר׳ נקדים.

נִקּוּד*, ז, שיטת הנקודות (במלים).

נְקוּדָה*, נְקֻדָּה*, נ, תו דק שאין לו כמעט לא אֹרך ולא רֹחב; כתם קטן; *נקודה שעל אות כתובה לאיזה סמן; °התוים תחת האותיות או עליהן לקבע את אֹפן קריאתן.

— נְקוּדַת הַמַּגָּע־־הַמּוֹצָא*, המקום המדיק ששם נוגע אחד בשני או שמשם יוצא איזה דבר.

נְקוּטִים* (נְקוּטָאִים*), ד״ר, אנשים מתלקטים ממקומות שונים לגור יחד במקום חדש.

נִקּוּי*, ז, פעלת המנקה והמטהר.

נָקוּי*, ת, ראוי, טוב ומסגל.

נִקּוּף*, ז, הכאה; חבטה; חבטת והפלת הזיתים מהעץ לאספם.

נָקוּר*, ת, (ר׳ נְקוּרוֹת*), מנקר אבני הרחים שלא תהיינה חלקות.

נָקוּר*, ת, שנעשה בו נקב (גרגר תבואה או פרי) על ידי נִקּוּר.

נִקּוּר*, ת, פעֻלת המנקר והעושה חור; פעלת העושה חריצים באבני הרחים; הסרת הגידים האסורים מהבשר העומד לאכילה; דבר שנקרו בו עופות וכיו״ב.

(נקז) הִקִּיז* (־דָּם), פ״י, הוציא דם מתוך עֹרק לרפואה ע״י עשית נקב באזמל.

נק״ח, ר״ת, נקיטת חפץ, ר׳ נקיטה.

נקט (נָקַט, יִקֹּט), פע״י, תעב, מאס; ⁵אחז, תפוש ביד. נָקַט*, הנש, הספק ל־.

נָקִי, (פעמים במקרא: נָקִיא), ת, חף מפשע; טהור; חפשי; פטור מחובה או מהתחיבות.

— נְקִי הַדַּעַת*, ת, עדין, אריב.

— נְקִי כַּפַּיִם, ת, מי שידיו נקיות על ידי זה שלא חטא; °שונא בצע, שאינו לוקח שוחד.

— יָצוֹא נָקִי מִנְּכָסִים*, אבד כל הונו.

— לָשׁוֹן נְקִיָּה*, נ, דבור שנזהרים בו מבטוא לא יפה, לא של נמוס.

— פַּת נְקִיָּה*, נ, לחם מסלת נקיה (ההפך: פַּת קִבָּר).

נִקָּיוֹן, ז, (ס׳ נִקְיוֹן), טהרה, בֹּר; טהרת הנפש; התפטרות מעָון או מענש.

— נִקְיוֹן כַּפַּיִם, ז, בלי עון, טהרה מאשמה.

— נִקְיוֹן שִׁנַּיִם, ז, ריקות שִׁנים מכל אֹכל, רעב, חסר לחם.

נְקִיּוּת*, נ, תכונת דבר שהוא נקי וטהור; ישר, צדק; °עשית צרכים.

נָקִיט*, ת, קָץ, בוחל בדבר.

נְקִימָה*, נ, נקמה, פעלת הנוקם.

נְקִיטָה*, נ, אחיזה, לקיחה ביד.

— נְקִיטַת חֵפֶץ*, נ, אחיזת דבר קדוש ביד בעת שבועה.

נְקִיעָה°, נ, פרוק אבר ממקומו, שמיטת אבר מפרקו.

נָקִיק, ז, (ס׳ נְקִיק, ר׳ נְקִיקִים), בקיע, נקרת צור, חגו.

נְקִירָה*, נ, פעלת הנוקר; פעלת הנושך.

(נקל) בְּנָקֵל, בְּנָקֵל°, תה״פ, בקלות, באפן קל; בלי התאמצות.

נִקְלֶה*, ת, לא נכבד, קל, נבזה.

נִקְלָה*, נ, בית זרוע; מכנסים המגיעים עד הברכים.

נְקַלָּה, נ, דבר קל.

— עַל נְקַלָּה, תה״פ, בקלות, באפן קל, בנקל.

נַקְלִיט*, ז, אחד ממוטות דהמטה שמשני עבריה שמים מוט ארֹך למעלה מזה ומזה לפרש עליו כִּלָּה.

נקם (נָקַם, יִקֹּם), פ״י, (מ־, בְּ־, לְ־), השב לאיש כרעתו, שלם רעה תחת רעה; פקוד

עוֹן בהמה; הִפרע מ־, תבוע עלבון מ־. הִנָּקֵם, הנקה מחובת גמול לאחר; השב לאיש כרשעו. נַקֵּם, נקום. הֻקַּם, הֵעָנֵשׁ בעד מעשה רע. הִתְנַקֵּם, הִנָּקֵם.

נָקָם, ז, נְקָמָה, נ, (ר׳ נְקָמוֹת), גמול מעשה רע; התפעלות שמחה ונחת רוח בהשבת גמול לאויב; תביעת עלבון או דם; שלום; רשעה; איבה, שנאה.

נַקְמָן*, ז, שדרכו לנקם, רודף נקמה.

נַקְמָנוּת°, נ, טבע הנקמן.

נַקְנִיק*, ז, מעי מְמֻלָּא בשר.

נקע (נָקַע, יַקַע), פ״ע, סור, התרחק בגֹעל נפש.

נֶקַע*, ז, נקיק, בקיע באדמה.

נִקְעָה°, נ, רגש שנאה או בוז ל־.

נקף (נָקַף, יִקֹּף, יִנְקֹף), פ״ע, סבוב בתקופה; *הכות, פצוע. הִנָּקֵף*, היה גזוז שער מסביב לראש. נַקֵּף, גדוע, חצוב, כרות; הכה והפל, חבוט והפל (זיתים מהעץ). הַקֵּף, סבוב, עמוד או הלוך סביב; עמוד מסביב; גרום ללכת מסביב; הַדבק, שים דבר סמוך לדבר; גזוז שער מסביב לראש; נתון בחוב; *נתון בלי כסף על מנת שישלם הלוקח אחר זמן; השוה, דמה דבר לדבר; °כלול בידיעה דברים שונים. הִנָּקֵף*, הכות, פצוע. הֻקַּף*, היה מֻקָּף מסביב, היה סבוב.

— נָקוֹף אֶצְבַּע*, הכה מכה קלה; °טרוח טרחה קטנה.

— לִבּוֹ נוֹקְפוֹ*, לבו מעורר חשש ופחד, לבו נוקרו.

נֹקֶף, ז, חבוט (זיתים) להפיל.

נֶקֶף*, ז, מקום הנקוף; מכה.

נִקְפָּה, נ, שרטת בעור, פצע; סמן במקום הכאה בגוף.

נַקְפַי*, ת, אוהב לקחת בהקפה בלי כסף על מנת לשלם אחר כך.

נקר (נָקַר, יִקֹּר, יִנְקֹר), פ״י, דקור ועשה נקב; דקור והוציא דבר ממקומו (עַיִן). נַקֵּר, נקור; *לקט במקור (עוף); עשה חריצים באבני הריחים להכשירן לטחינה; עשה נבוב; נקה, ברר הפסלת והאבנים וכדומה מהתבואה; עקור והוציא גִידי החֵלב האסורים מן הבשר העומד לאכילה. נֻקּוֹר, הֵחָפֵר מתוך־. הַנְקִיר*, הסר חלאה ואשפה.

— לִבּוֹ נוֹקְרוֹ*, לבו נוקפו, לבו עורר בו פחד ויראה.

נֶקֶר*, ז, נקור, נקירה.

נִקְרָה, נ, מקום נבוב, סדק; *שברי עץ או מתכת או גרגרי אבן המתהוים על ידי נקור בדבר.

נִקְרִיָּה°, נ, מין עוף המנקר במקורו בקלפת העץ להוציא משם את הרמשים [1].

נִקְרִים*, ז, תבנית.

נַקְרָן*, (נַקְרָן*), ת, דיקן ביותר; מבקר קשה לרעה, נקדן.

נַקְרָנוּת°, נ, טבע הנקרן.

(נקש) הִנָּקֵשׁ, הֵאָחֵז במצודה; הִכָּשֵׁל בדבר. נַקֵּשׁ, לכוד; העמד מוקש. הַקֵּשׁ*, דפוק, הכה; נגן בכלי זמר; דמה דבר לדבר. הֻקַּשׁ*, הֻדמה. הִתְנַקֵּשׁ, התנכל ללכד; *הפגש והכה זה את זה.

— הַקֵּשׁ עַל־ כְּווּג*, דבר וצעוק באזני־ בלי הרף.

— הַקֵּשׁ כְּתֵפוֹ לִכְתֵפוֹ שֶׁל־, השוה עצמו עם־ ולא להתגאות עליו.

נִקְשֶׁה, ת, קשה יום, סובל צרות.

נָקְשֶׁה*, נִקְשֶׁה*, ת, דבר יבש, דבר מְקֻלְקָל, דבר נפסד.

נֵר, ז, (ר׳ נֵרוֹת), אור, דבר עשוי למאור; פתילה מוקפת שעוה או חֵלב להאיר; בזיך שהאש דולקת בו, מנורה; *כנוי לתורה; כנוי לנפש האדם.

---

[1] נקריה, Specht, pic, дятель, wood-pecker

— נֵר יִשְׂרָאֵל*, גדול הדור המאיר את עיני הדור.

— בְּלִי נֵר וּבְלִי מֶרְחָץ*, מבטא לתאור חיים מרים וקשים ברחק ובמחסור.

— נֵר לְאֶחָד נֵר לְמֵאָה*, אִמרה במובן: השמוש באור נר וכדומה ע"י רבים אינו מכביד ואינו מטריח יותר מהשמוש ע"י אחד.

נָר*, ת, מוכן לזריעה, שחרשו אותו (שדה).

נ"ר, ר"ת, נביאים ראשונים; נקבה רבות.

נִרְגָּז°, ת, מתרגש, עצבני; מלא רגז.

נַרְגִּיל*, ז, אגוז הדו.

נִרְגָּל*, ז, מי שרגיל לבוא לאיזה מקום.

נִרְגָּן, ז, הולך רכיל, מוציא דבה, מעורר מדנים.

נִרְגָּנוּת°, נ, טבע הנרגן.

נֵרְדְּ, ז, (נְרָדִים), מין צמח ריחני [1].

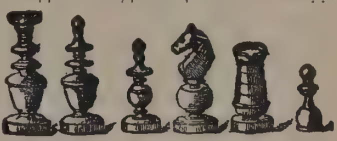
נַרְדִּינוֹן*, ז, שמן עשוי מנרד.

נִרְדָּף, ת, מי שרודפים אותו.

— שֵׁם נִרְדָּף°, ז, (לְשֵׁם אַחֵר), שם הדומה בהוראתו לשם אחר.

— שֵׁמוֹת הַנִּרְדָּפִים°, ז"ר, המלים (שמות או חלקי דבור אחרים) שהוראה אחת להן עם מלים אחרות.

נַרְדְּשִׁיר*, ז, משחק האשקקי, ר' אשקקי.

חיל, צריח (מגדל), פרש, רץ (זקן), מלכה, מלך

נרדשיר

נָרְהָה*, נ, מיץ רמונים.

נַרְוָד*, ז, מטה שנושאים בה את המת.

נָרוֹק*, ת, (טִיט־), טיט רך מאד, שיש בו מים רבים והוא לא סמיך.

נַרְמָק*, ז, מוק המגיע רק עד למעלה מהקרסול.

נִרְפֶּה, ת, שפל ידים, מתעצל.

נִרְפָּשׁ, ת, דלוח, עכור.

נָרֹק*, ר' נרוק.

נַרְקִים*, ז, מין פרח [1].

נרקים

נַרְתִּיק*, נַרְתֵּק*, ז, (ר' נַרְתִּיקוֹת*), תיק, תער; קפסה, תבה קטנה.

נִרְתֵּק*, פ"י, שים נרתיק על־.

נָשׁ*, איש (בא בשמוש: בַּר-נָשׁ = בן אדם; בְּנֵי=נָשׁ או בְּנֵי־נָשָׁא = בני אדם).

נ"ש, ר"ת, נזק שלם.

נשׂא (נָשָׂא, יִשָּׂא), פ"י, הרם, הגבה, העלה; הרם והעבר ממקום למקום; העתק דבר כבד ממקום למקום; נטול, סבול; טעון על אחר, הטל משא על אחר; (קול) הרם קול; הבע, הגד, אמור; עקור או הסע דבר ממקומו ולקוח אותו למקום אחר; הסר, לקוח מעל־; לקוח, נטול; (־עֵץ פְּרִי או עָנָף), הצמח; גדל; הבא; שרוף, העלה באש; סבול ענש; סלוח, מחול; הבא מנחה ומתנה; הכיל; לקוח אשה. הִנָּשֵׂא, הֵעמס על גבי אחר; הלקח, הֵעקר ממקומו על ידי אחרים; הֵרום; התגדל; *הלקח לאיש (אשה). נַשֵּׂא, הרם, רומם, הַגבה; טלטל, עקור דבר ממקומו למקום אחר; כלכל, הספק צרך; עזור, תמוך. הַשֵּׂא, גרום להרם ולשאת, טעון, שים על־; *העתק דבר ממקומו; הוציא; הרם משואות אש; נתון לאיש (אשה); הַסכה דעת איש לאיזה ענין; הבער אש, העלה להבה; שוף, חכוך ושפשף כלי בכלי כדי לנקותו או להדרו וכדומה. הִתְנַשֵּׂא, הִנַּשֵּׂא, התעלה, התרומם; התהדר,

---

[1] נרד нард, Narde. nard, spikenard

[1] נרקים нарцис, Narcisse. narcisse. narcissus

התגדל; התאמץ להשיג מעלה.

– נָשׂוֹא בְּשָׂרוֹ בְּשִׁנָּיו, התאפק, נשוך השפתים לבלי דַבר דָבר; חרוף נפשו, העמיד עצמו בסכנה.

— נָשׂוֹא חֵן, מצוא חן.

— נָשׂוֹא יָד, מרוד, התקשר כנגד; הרם יד להִשבע.

— נָשׂוֹא הַלֵּב אוֹתוֹ, התעורר לנדיבות; התגאה, התנשא.

— נָשׂוֹא מָשָׁל, הגד משל; דַבר דברי ליצה ושיר.

— נָשׂוֹא נֶפֶשׁ, יחל, קוה בכל נפש.

— נָשׂוֹא עָוֹן, סלוח, מחול.

— נָשׂוֹא אֶת עַצְמוֹ*, משל על דבר המתַקים מעצמו בלי עזרה או תמיכה של אחרים.

— נָשׂוֹא פָּנִים, הכר לטובה, כבד; סלות.

– נָשׂוֹא פָּנִים אֶל־, פנה לטובה, השגח לטובה.

— נָשׂוֹא וְנָתוֹן*, סחור, קנה ומכור; בוא בדברים על אדות־; התוכח על ענין.

— נָשׂוֹא ראֹשׁ, העז, התחצף; התגאה; ספור מספר נפשות; העלית זכר איש על לב לטובה.

— נָשׂוֹא ראֹשׁ מֵעַל־, הרוג, כרות ראש.

— נָשׂוֹא שֵׁם (ה׳), הזכר שם שנשבעים בו בשבועה.

— נוֹשְׂאֵי הַמִּטָּה*, ז״ר, הקברנים הנושאים את מטת המת.

— הַשֵּׂא לְדָבָר אַחֵר*, הפנה דעת איש לענין אחר, הפליגו בדברים.

נִשָּׂא, ת, מרוֹמָם, גבוה.

נשא (נָשָׁא, יִשָּׁא), פ״י, דחה, העתק דבר ממקומו (?); התעה (?); הַלוה, ר׳ נשה. הִנָּשֵׁא, תעה, הִנטה מדרך הישרה. הַשֵּׁא, הדח, הַתעה; עורר־על־, הסת ב־.

נְשֵׂאת, נ, מנה, חלק, מתנה.

נשב (נָשַׁב, יִשֹּׁב), פ״ע, נפוח, נשוף, הוציא רוח על־. נַשֵּׁב*, נשוב; גרום לנשיבה. הַשֵּׁב, הפח, גרום לנשיבה, הנע רוח; גרש, הַברח.

נֶשֶׁב*, ז, (ר׳ נְשָׁבִים*), כלי לצוד בו עופות, מעין רשת נתונה על חשוק עץ; [0]נשיבה.

נְשָׁבֶת*, נִשְׁבֶת*, נ, הדבר הנִשב על ידי הרוח; מֹץ, קלפת גרגרי התבואה.

(נשג) הַשִּׂיג, פ״י, הדבק עצם הרחוק או המתרחק מ־, הגיע עד העצם הרדוק או המתרחק; בוא מקרה על איש; הגיע, גרום לנגיעה; (־יָד), עלה ביד לקנות או לקחת ספוק המחסור; [0]תפוש בשכל, ידוע; קרה, חול על־; ענה על דברי־, העיר על דברי־. הֻשַּׂג[0], הֻרדף ונפול ביד־.

— הַשִּׂיג גְּבוּל, העתק גבול אחר אחורנית; בוא בנחלת אחר; [0]לקוח פרנסת אחר.

נִשְׂגָּב, ת, נעלה, מרומם; חזק, איתן.

נְשָׁדוּר*, ז, מין מלח או שרף [1].

ישה (נָשָׁה, יִשֶּׁה), פ״י, הַרחק, הדח הלאה; שכוח; הַלוה; גבה חוב, תבוע חוב. הִנָּשֵׁה, הִשכח. נַשֵּׁה, הַשכח. הַשֵּׁה, נָשה; תבוע חוב; הַחסר.

נָשֶׁה (גִּיד הַ־), ז, גיד המוליך אל העורק היוצא מחוט השדרה אל כף הירך ויורד עד כף הרגל.

נָשׂוּא, ת, מי שנושאים אותו; שאינו יכול בעצמו למוש ממקומו, ומזה כנוי לאלילים (ישעיהו מו. א.); *(נָשׂוּי*), בעל אשה; עמוס.

— נְשׂוּא פָּנִים, ת, מי שמכירים אותו לטובה מפני מעלתו וחשיבותו.

— נְשׂוּא עָוֹן, ת, מי שסלחו לו עונותיו.

— נְשׂוּא הַמַּאֲמָר[0], ז, מה שמְדֻבר על

1) נשדור аммоніак, Ammoniak, ammoniac

איזה דבר, על נושא המאמר.

נְשׂוּאָה, ר' נשׂוּא; *אשה שיש לה בעל.

נְשׂוּאִים*, נְשׂוּאִין*, ז"ר, נשיאת אשה, חתונה, כלולות; משרה, משמרת.

נשובת, ר' נשבת.

נִשּׁוּב°, ז, פְּעֻלַּת הנושם והשואף רוח.

נָשׂוּי*, ת, בעל אשה; עמוס.

נָשׁוּף*, ת, יבש, חרב.

נִשּׁוּק*, ז, נשיקה, פְּעֻלַּת המנשק.

נָשׁוֹת, נ"ר, ר' נשים.

נִשְׁחַת, ת, מְקֻלְקָל, נפסד.

נֶשִׁי, ז, חוב, מלוה; *כנוי ליבשת (בפיוט).

נָשִׂיא, ז, (ס' נְשִׂיא, ר' נְשִׂיאִים, ס"ר נְשִׂיאֵי), נגיד, ראש, שר ושופט; ראש שבט; *ראש הסנהדרין בזמן הבית השני, ואח"כ גם ראש הישיבה או ראש בית דין הגדול.

— **נְשִׂיאִים, נְשִׂיאִים**, ז"ר, ענגים, עבים.

— **נְשִׂיאִים וְרוּחַ וְגֶשֶׁם אָיִן**, משל לדבר או לאדם שעשה רעש גדול ואחריתו לא כלום.

נְשִׂיאָה*, נ, אשת הנשיא; הרמה, פְּעֻלַּת המרים והנושא, עמיסה, שימת משא על דבר.

— **נְשִׂיאַת כַּפַּיִם***, נ, ברכת הכהנים בבית הכנסת (בהרימם ידיהם).

— **נְשִׂיאַת רֹאשׁ***, מניה, פקודי עם.

נְשִׂיאוּת*, נ, משרת הנשיא; הרמה, פְּעֻלַּת המרים והנושא.

נְשִׁיבָה°, נ, פעלת הנושב רוח.

נְשִׁיָּה, נ, שכחה.

— **אֶרֶץ נְשִׁיָּה**, שאול, אבדון.

נְשִׁיכָה, נ, פְּעֻלַּת הנושך בשניו; °מין צרעת מגרדת, חכוך.

נְשִׁילָה, נ, נפילה, נשירה (אבר מן הגוף או פרי מן העץ).

נָשִׁים, נ"ר, (עם הכנוים לפעמים: נָשׁוֹת; נְשׁוֹתֵיהֶם וכיו"ב), רבוי השם אִשָּׁה; *שם של הסדר השלישי בש"ס.

נְשִׁימָה*, נ, פעלת הנושם; רוח האף.

— **בִּנְשִׁימָה אַחַת***, בפעם אחת בלי הפסק.

— **אוֹתִיּוֹת הַנְּשִׁימָה***, אותיות א. ו. י.

נְשִׁיפָה*, נ, פְּעֻלַּת הנושף ומוציא רוח מפיו.

נְשִׁיקָה, נ, הנעה או הדבקה של השפתים בגוף לאות אהבה וחבה; *נגיעה, מגע.

— **מִיתַת נְשִׁיקָה***, נ, מיתה קלה ובכבוד.

נְשִׁיקוּת* נ, דבקות, הבה.

נְשִׁירָה*, נ, נפילה, נשילת עלים או שער וכיו"ב ממקום חבורם.

נָשִׁית°, נ, כאב בגיד הנשה, שם מחלה[1].

נשך (נָשַׁךְ, יִשֹּׁךְ), פ"י, אחוז בשנים בהדוק עד להכאיב; דקור, עקוץ; הטל ארס (נחש); עַנֵּה, הציק; לקוח רבית; *חתוך בשנים חלק מדבר (לחם וכיו"ב); התחבר והתדבק (עיסה). נַשֵּׁךְ, נשוך. הִשִּׁיךְ, לקוח רבית, הלוה ברבית; *גרום לנשך; הַשְׁלֵחַ לנשוך; הַדבק דבר לדבר.

— **יוֹם שֶׁהַקַּיִץ נוֹשֵׁךְ אֶת הַחֹרֶף***, יום האביב שבין סוף החרף וראשית הקיץ.

— **הַשָּׁעָה שֶׁהַיּוֹם נוֹשֵׁךְ אֶת הַלַּיְלָה***, שעת הבקר שבין סוף הלילה וראשית היום.

נֶשֶׁךְ, ז, תרבית, רבית, שכר הלואה; *רחש בגוף המעורר לחכוך וגרוד.

נִשְׁכָּה, נ, לשכה, חדר קטן בבנין.

נַשְׁכָן*, ת, (נ' נַשְׁכָנִית*), שדרכו לנשך את הקרוב אליו.

נִשְׁכָּר*, ת, מרויח.

נשל (נָשַׁל, יִשַּׁל), פ"י, השלך למרחוק,

---

1) נשית боль (лом) в бедрѣ, Huftweh, ischias, gouttes ciatique, hip-gout

הפל; גרש; שלוף נעל. הִנָּשֵׁל*, נפול (אבר מן הגוף); הָשלך מעל־; הִכשל, הָמָעד.

נַשֵּׁל, גרש, הדח. הַשֵּׁל*, השלך, הפיל, זרוק, הטיל.

נֶשֶׁל*, ז, נפילה (פרי מעץ).

נשם (נָשַׁם, יִשֹּׁם), פ״ע, הוציא רוח מהחזה דרך האף או הפה. נַשֵּׁם*, נשום.

נֶשֶׁם*, נָשָׁם*, ז, סם הגורם נשירת השער; °נשימה; נשמה.

נְשָׁמָה, נ, (ס׳ נִשְׁמַת, ר׳ נְשָׁמוֹת, ס״ר נִשְׁמוֹת), נשיפת הרוח דרך האף והפה; רוח החי המניע את הגוף; נפש, רוח; נפש כל חי; איש; *חיים.

— שֶׁהַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה בּוֹ (אֵבֶר)*, שבלעדו לא יוכל החי לחיות.

— שֶׁאֵין הַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה בּוֹ (אֵבֶר)*, שגם בלעדו יוכל החי לחיות.

נִשְׁמָע לְ־, ת, ר׳ שמע.

נשף (נָשַׁף, יִשֹּׁף), פ״ע, הוציא רוח מהפה; נפוח. נַשֵּׁף*, תקוע אל תוך־.

נֶשֶׁף, ז, (ר׳ נְשָׁפִים, ס״ר נִשְׁפֵּי), ערב, ראשית הלילה; עת נטות צללי ערב; ראשית הבקר; חשכה, אפלה; משתה, משתה שמחה.

— נֶשֶׁף חֵשֶׁק, ז, נשף תענוגים.

— הָרֵי נֶשֶׁף, ז״ר, הרים מכֻסים ענן וערפל ועטופים באפלה.

נִשְׁפֶּה, ת, רם, נשא, גבוה; חָלָק.

נְשֹׁפֶת*, נ, ר׳ נשבת; האבק הנופל מתחת השופין.

(נשק) הִנָּשֵׂק, התלקח והתלהט (אש). הַשֵּׂק, הסק, הבער אש, העלה להב.

נשק (נָשַׁק, יִשַּׁק), פעו״י, (ל־, את־), הַגע או דבק השפתים בהדוק לגוף מתוך רגש חבה או הערצה; התלכד זה בזה, התקרב זה לזה; האזר בנשק; התנהג, הסתדר.

נַשֵּׁק, הַגע או דבק השפתים בהדוק לגוף אחר מתוך רגש חבה או הערצה. נֻשּׁוֹק*, קבל נשיקה מאחר. הַשֵּׁק, נגוע והתלכד ב־; *קרב דבר לדבר.

— הַיּוֹם שֶׁהַקַּיִץ נוֹשֵׁק אֶת־הַחֹרֶף*, יום האביב שבין סוף החורף ובין ראשית הקיץ.

— הַשָּׁעָה שֶׁהַיּוֹם נוֹשֵׁק אֶת־הַלַּיְלָה*, שעת הבקר שבין סוף הלילה ובין ראשית היום.

נֶשֶׁק, נֵשֶׁק, ז, מלחמה, מערכה; כלי קרב, כלי מלחמה; אוצר כלי מלחמה.

נְשָׁקִים*, ז״ר, סמנים בבשר החי עשויים על ידי אש או ברזל מְלֻבָּן.

נִשְׁקָף, ת, מביט; נראה.

נַשָּׁר, ז, ציר מבשר, מכריז (הושע ח. א.).

נשר* (נָשַׁר*, יִשַּׁר*), פ״ע, נפול (עלה או שֵׂעָר) בהנתקו ממקום חבורו לרפיון קשורו. נַשֵּׁר*, הַשֵּׁר*, (הִנָּשֵׁר*), הפל, השלך מעליו.

נשר

נֶשֶׁר, ז, (ר׳ נְשָׁרִים, ס״ר נִשְׁרֵי), עוף טורף גדול [1]; *הַפֵּרוֹת או העלים הנופלים מן העץ; כנוי למלכות רומא; בדברי חז״ל ידוע הנשר כמלך העופות.

נשת (נָשַׁת, יִשַּׁת), פ״ע, חרוב, יבוש; הֵרזה. הִנָּשֵׁת, חרוב, יבוש.

נִשְׁתְּוָן, ז, ספר, אגרת, מכתב; כתב פקֻדת מלך.

נִתְבָּע*, ת, שלאחר יש תביעה ודרישה אליו, שתובעים ממנו.

נִתּוּחַ*, ז, כריתה לחלקים, לאברים; °חקר דבר לפרטיו.

— חָכְמַת הַנִּתּוּחַ°, נ, חכמת נתוח גוף האדם.

נָתוּק, ת, בעל חי שנתלשו אשכיו ממקום חבורם.

[1] נשר орел, Adler, aigle, eagle

(נתז) הִנָּתֵז*, הזרק (טפות); נתר ממקומו (נוזל או ניצוץ); סוג לאחור. נִתַּז*, נתר ממקומו. הַתֵּז*, כרות, גדוע, קצץ דבר בכח עד שיקפץ החלק הנכרת ממקומו למרחוק; הזה, זרוק טפות; הדגש את האות „ז"; ר' תזז; הֻתַּז*, הכרת, הגדע.

(נתח) נַתֵּחַ, פ"י, כרות וגזור דבר לאבריו, פלוח ופלג; נתק חלק מדבר; °חקור ובדוק דבר לחלקיו.

נֵתַח, ז, (ר' נְתָחִים), אבר מֻנתח; חתיכה, גזר, פלח.

נָתִיב, ז, נְתִיבָה, נ, (בדבור המליצי), דרך, ארח, שביל; חריץ ארך ומתוח; *דרך עולם, מנהג עולם.

נָתִין, ז, משרת מִקדש לעבודת ההיכל; מבני הגבעונים שנזר עליהם יהושע להיות משרתים במקדש ה'; °שיך לאחת הממשלות על פי מולדתו או ישיבתו בארצה.

נְתִינָה*, נ, פעלת הנותן; שימת דבר ב־; מסירה; מתנה; ר' נתין.

נְתִינוּת°, ז, מצב הנתין וזכיותיו וחובותיו; שַׁיכות איש לאחת הממשלות עפ"י מולדתו או עפ"י ישיבתו בארצה.

נְתִיצָה*, נ, פעלת הנותץ וההורס דבר בנוי.

נְתִיקָה*, פעֻלת הנותק והעוקר; פתיחת דלת נעולה בחזקה.

נְתִישָׁה*, נ, פעֻלת הנותש והעוקר והתולש.

נתך (נָתַךְ, יִתַּךְ), פ"ע, הִשפך מלמעלה למטה, הוצק. הִנָּתֵךְ, נתוך; הִמס; התפרק; הִצרף. הַתֵּךְ, יצוק; הצק וצרוף מתכת. הֻתַּךְ, הוצק והִצרף (מתכת); התפרק והתפורר.

נתן (נָתַן, יִתֵּן), פ"י, מסור ליד אחר; מסור במתנה; שים ב־; עשה; גרום; שַׁלם גמול; הרשה לעשות, לא מנוע מעשות; הפוך ל־; שים ל־, מנה ל־; חשוב כ־. הִנָּתֵן, הִמסר ועבור מיד ליד; הושם, הֵעשה; החשב. יֻתַּן, (עתיד), יהיה נתון.

— נָתוֹן דָּם*, יצוק דם על המזבח, הזה דם.

— נָתוֹן חֵן... בְּעֵינֵי־, גרום למציאת חן.

— נָתוֹן חֹק, קבוע חק ומשפט.

— נָתוֹן יָד לְ־, הסכם לעשות דבר.

— נָתוֹן לֵב לְ־, הַפנה דעת לעשות דבר; התבונן.

— נָתוֹן מִלָּה*, הבטח בדבור פה.

— נָתוֹן נַפְשׁוֹ עַל־, נָתוֹן אֶת עַצְמוֹ עַל־*, מסור נפשו לשאת ולסבול בעד־.

— נָתוֹן עֵינַיִם בְּ־*, כעוס על־, הבט בכעס על־; השתוקק ל־; חשוב בחבה על אודות־.

— נָתוֹן עַיִן לַעֲשׂוֹת דָּבָר*, חשוב לעשות דבר.

— נָתוֹן עֵינַיִם לְדָבָר*, הוכיח צדקת הדבר.

— נָתוֹן פָּנִים בְּ־, פנה לרעה אל־.

— נָתוֹן פְּרִי, (עץ), הצמח.

— נָתוֹן קוֹל, הרם קול.

— נָתוֹן רֵיחַ, הפץ ריח טוב

— נָתוֹן לְתוֹךְ פִּיו שֶׁל־*, כלכל ומלא את כל צרכיו של־; נתון איזה דבר ל־ לסתם את פיו.

— נָתוֹן מִשְּׂמֹאלוֹ לִימִינוֹ*, אמרה במובן: לקוח לעצמו, נתון מכיסו האחד לכיסו השני.

— מִשֶּׁלְּךָ נָתְנוּ לָךְ*, מבטא לאמר: מדבריך הוכיחו נגדך.

— הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְּנֵהוּ לְ־*, הקב"ה ישמרהו ויברכהו.

— הַדִּין נוֹתֵן*, על פי הדין או על פי הסברה יוצא כי־.

— הִיא הַנּוֹתֶנֶת*, זה בעצמו הוא הדבר

הגורם לחשב ככה.

— מִי יִתֵּן, הלואי כי־.

נתם (נָתַם, יִתֹּם), פ"י, שים קוצים בדרך (איוב ל' י"ג, יְלִין); ויש מבארים: נתוץ, הרוס.

נֶתֶם°, ז, מין קוץ שמשתמשים בו להסקה במשרפות סיד ביחוד.

(נתע) **הִנָּתַע**, הִנתץ; הֵעקר.

נִתְעָב, ת, מאוס, בזוי.

נתץ (נָתַץ, יִתֹּץ), פ"י, הרוס, שבור, עקור. **הִנָּתֵץ**, השבר, הֵהרס. **נַתֵּץ**, הרוס, שבור, ונפץ. **נֻתַּץ, יֻתַּץ**, (עבר ועתיד), היה נִתץ, שבור, נהרס.

נתצב"ה, ר"ת, נפשו תהי צרורה בצרור החיים.

נתק (נָתַק, יִתֹּק), פ"י נתוש, עקור; העתק ממקומו; הַגֵּר, הַזֵּל, פלט (מַיִם); *הוציא מסמר. **הִנָּתֵק**, הִנתש, הֵעקר, התלש; הוסר; הֵעתק ממקומו; הִקָּרַע לשנים על ידי משיכה לשני הצדדים (חבל, חוט); *עבור מ־ ל־; היה קרח ובעל נֶתק. **נַתֵּק**, קרוע ותלוש; קרוע (חבל, חוט) לשנים על ידי משיכה משני הקצוות. **הַתֵּק**, הַעתק ממקומו. **הֻנְתַּק**, הֻעתק ממקומו, התרחק. **הִתְנַתֵּק***, הִנתק.

נֶתֶק, ז, שחין העור במקום השער שעל ידו מתהוה קרחה.

נתר (נָתַר, יִתַּר), פ"ע, קפוץ, דלוג, הסתער ממקומו. **הִנָּתֵר***, קפוץ, דלוג; הפרד והעתק ממקומו; היה מֻתָּר, לא אסור וקשור. **נַתֵּר**, קפוץ, דלוג. **הַתֵּר**, החרד ממקומו; הוציא למרחב; פתח קשר; *תת רשות; אמור כי הדבר מֻתָּר, כי אפשר לעשותו על פי הדין; הרוס, סתור. **הֻתַּר***, הִפתח מקשר; קבל רשות, היה ברשות, היה מֻתָּר.

— הַתֵּר נֶדֶר*, בטל נדר, הַרשות שלא למלא את הנדר.

נֶתֶר, ז, מין מלח שנותנים אותו בכביסה[1]; קרטון לכתב בו.

נתש (נָתַש, יִתֹּש), פ"י, עקור, תלוש; גרש, השמד. **הִנָּתֵש**, העקר, הֵהרס; הֵעזב. **הֻתַּש***, החלש; עקור, העבר וכלה. **הַתֵּש**, הַשלך, הוטל ארצה.

ס.

ס, האות החמש עשרה בא"ב העברי ושמה סָמֶךְ; ס"מ, ששים.

ס', ר"ת, ספר; סדר; סמן; סעיף.

ס"א, ר"ת, ספרים אחרים; סטרא אחרא (בקבלה: הצד האחר, צד הטֻמאה); סברא אחרינא, סברה אחרת.

(סאב) **סָאַב**, פ"י, טנף, גאל, טמא. **סֹאֵב***, הַגאל, הִטנף. **הִסְתָּאֵב***, היה לבעל מום; היה לטמא.

— יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב*, יחכו עד שיבוא בו מום; °משל המוני במובן: הִנח לו עד שיִמאס בעיני הבריות וכדומה.

סְאָב, ז, טֻמאה.

סְאָה, נ, (ס' סְאַת, ר' סְאִים*, לפעמים סָאוֹת*, זוגי סָאתַיִם), מדת התבואה, שלישית האיפה (מכילה 13 ליטר בערך); מדת הלח והיבש; מדה בדרך כלל.

— בֵּית סְאָה*, בֵּית סָאתַיִם, שדה שיכולים לזרוע בו סאה או סאתים תבואה.

סְאוֹב, ז, טֻמאה, לכלוך. ת', טמא, מלֻכלך.

סְאוֹן, ז, נעל, סנדל מסֻמר; °מהומת המלחמה.

[1]) נתר, натр, Natron

סְאוֹר*, סְאוֹר*, ז, שאור; מין תוסס של פֵּרות; היצר הרע, התאוה לחטא.

סְאָן, ת, נועל סנדל; איש צבא לבוש סנדל מלחמה.

סָאסָא*, ז, ראש השבלת; זקן השבלת.

סַאסְאָה, נ, מדה גדולה ודרושה (?); טלטול, תגודה חזקה(?)

סְאָר*, ז, ר׳ סֵוֶר.

ס״ב, ר״ת, סמן ברכה.

סָב˝, סָבָא˝, ת, זקן, בא בימים; אבי האב או האם; חכם, מלמד.

— יַעֲקֹב סָבָא*, יִשְׂרָאֵל סָבָא*, כנוי ליעקב אבינו.

— סָבָה˝, סַבְתָּא˝, נ, זקנה, אשה באה בימים; אם האב או האם.

— סָבֵי דְ־*, ז״ר, הזקנים של־, גם במובן חכמי־.

סבא (סָבָא, יִסְבָּא), פ״י, שתה משקים משַׁכְּרים לשכרה, שתה הרבה יין או שכר וכדומה.

סבא, ת, (ר׳ סָבָאִים), שכור, ששתה משקים משַׁכְּרים.

סַבָּא*, ז, בעל בית מרזח, מוזג, מוכר משקאות.

סֹבֶא, ז, (כ׳ סָבְאִי, סָבְאֲךָ, סָבְאֵךְ), יין, מַשקים משַׁכְּרים.

סבב (סָבַב, סַב, יָסֹב), פעו״י, הקף דבר מכל צדדיו, הלוך סביב; הלוך לכל עבר; סור הצדה; עבור מאחד לשני; ישוב אל השלחן לאכל; גרום דבר, היה סבה לדבר; הטה הנה והנה; הקף מסביב. הֵסֵב, פנה הצדה; פנה לא לצד הנכון; עבור מאחד לאחר; חזור ממקום למקום; הקף דבר מכל עבריו. סוֹבֵב, הלוך הנה והנה; הקף מסביב; הזור אחרי איש (בקש). סַבֵּב, שנה פני הדבר; *הקף מסביב; °גרום דבר. הָסֵב, הַפנה, הַפנה דבר לדבר; הַפנה לצד אחר מן הצד הנכון; הַקף מסביב; הָסֵר מ־; *ישוב אל השלחן לאכל; ישוב והִשָּׁען על הצד; הַעבר (חוב וכדומה) לאחר על ידי כתיבה וחתימה. הוּסַב, היה מוקף מסביב; גֻּלגֹּל.

— סוֹבֵב*, ר׳ סובב.

— סַבֵּב עַל הַפְּתָחִים*, חזור על הפתחים, הלוך מבית לבית וקבץ נדבות.

— הָסֵב נַחֲלָה מ־*, הַעבר ונתון נחלת ירושה לאחר ולא ליורש.

— הָסֵב שֵׁם, שַׁנה שם, קרוא איש או דבר בשם אחר.

— הוּסַב שֵׁם, קבל שם אחר.

סִבָּה, נ, הטיה, הפניה, פניה; °עלילה גורמת איזה דבר, נסבה; אסון, צרה, פגע.

— סִבַּת כָּל הַסִּבּוֹת°, הַסִּבָּה הָרִאשׁוֹנָה°, תאר לאלהים הגורם ויוצר הכל.

סָבוֹא*, ז, מוכר יין, מוזג.

סָבוֹא*, ת, מְלֻחלח, רטוב, רוח־לַח ורטיבות.

סִבּוּב°, ז, תנועה להקף; פְּעֻלת המסבב.

— סִבּוּב הָרֹאשׁ°, ז, סחרחרת, תמהון (מחלה).

סִבּוּבִי°, ת, מתנועע בסבוב.

סִבּוּךְ*, ז, פְּעֻלת הסורג והעושה מעשה עבות.

סַבּוֹן°, סַבּוּף°, ז, בֹּרית, מין חמר הנעשה משמן או מחֵלב מְהֻתָּך באש עם נתר ובֹרית.

סִבּוּן°, ז, עשית הסבון, בשול הסבון; מריחת סבון על דבר לנקותו.

סָבוּר*, ת, חושב, סובר, נוטה בדעה.

— סְבוּרָנִי*, סובר אני.

— כִּסְבוּר*, ר׳ סבור.

סִבּוּר*, ז, תקוה, תוחלת.

סָבוֹרָא˝, סְבוֹרָאִי˝, ז, בעל סברא; חכם חריף.

— סְבוֹרָאִים˝, ז״ר, חכמי בבל מן התקופה שאחרי האמוראים, שסדרו והסבירו את

ההלכות, ועד תקופת הגאונים.

סַבַּטְיוֹן*, ר׳ סמבטיון.

סָבִיב, ז, (ר׳ סְבִיבִים גם סְבִיבוֹת), חוג, הקף דבר.

— **סְבִיבִים**, ז״ר, השכנים מסביב.

— **סְבִיבוֹת**, נ״ר, מסבי עיר, מגרשים; השכנים מסביב; תקופות.

סָבִיב, סְבִיבוֹת, תה״פ, מכל עבר, מכל צד.

סְבִיבָה°, נ, מגרש, מסבי עיר; חוג; סבוב, תנועה בהקף; חברת האנשים שהאיש נמצא בתוכה וחי בה.

סְבִיבוֹן°, סְבִיבָן°, ז, צעצוע עשוי מתכת או עץ שהילדים משחקים בחנֻכה.

סָבִיל°, ת, המקבל את הפְּעֻלה, הפך: פָּעִיל, העושה את הפעֻלה.

סְבִילָה°, נ, נשִׂיאַת משא; עבודה קשה מיגעת.

סִבִּילָה°, נ, נבואה עברית־יונית בימי הבית השני.

סְבִים*, סְבִין*, ז״ר, סיגי הקמח, מַפַּל קמח, חלקי קלפת גרגירי התבואה הנטחנים; סמל לדבר קל ערך הנמצא בין דברים נכבדים.

סְבִינָה°, נ, מריחת סבון על גוף או על בגד לנקותם, סִבּוּן.

סבך (סָבַךְ, יִסְבֹּךְ), פ״י, אחוז ורתק יחד; *מלא איזה חלל. **הִסָּבֵךְ***, הֵאחז והֻרתק יחד; היה מסֻכסך. **סַבֵּךְ***, הַאחז ורתק יחד. °שלוב ענינים בערבוביה באפן שיקשה להחליץ מהם. **סֻבּוֹךְ**, הֵאחז והֻרתק יחד; היה בערבוביה ולא מסֻדר. **הִסְבֵּךְ***, **הִסְתַּבֵּךְ***, הִסבך; הֵאחז בקוצים (בגד או צמר צאן); השתלב בדבר באפן שקשה להחליץ ממנו.

— **הִסָּבֵךְ בְּצָרוֹת***, הִמצא בתוך צרות רבות.

סְבָךְ, סְבַךְ, ז, (ר׳ סְבָכִים), שיח עץ; עצים דקים; יער עבה, קבוץ עצים אחוזים ומשרגים יחד; מקום הסתבך יחד ענפי העצים; *שבכה; כסוי הראש של נשים עשוי כרשת; רשת.

סֹבֶךְ, ז, ר׳ סְבָךְ; *חלק הבשר העבה באחורי השוק על יד הארכובה.

סַבָּךְ*, ז, עושה שבכות, עושה מעשה קליעה; עושה רשתות.

סְבָכָה*, נ, כסוי הראש של נשים עשוי כרשת; ארג דק, חורי; רשת; ענפים סבוכים יחד.

סבל (סָבַל, יִסְבֹּל), פ״י, נשוא משא כבד; נטול ונשוא צרות ויסורים. **סַבֵּל***, שלוח דורונות (החתן לכלה). **סֻבּוֹל**, היה טעון משא; היה טעון בשר (הגוף). **הִסְתַּבֵּל**, היה למשא ולטרח.

— **אֵין הַדַּעַת סוֹבֶלֶת אוֹתוֹ***, אין השכל הטוב של הבריות יכול לשאת ולכבד אותו.

סַבָּל, ז, נַטָּל, נושא משא; משא כבד.

— **כֹּחַ הַסַּבָּל**, ז, סבלנות, עצר רוח.

סֵבֶל, סֹבֶל, ז, (כ׳ סִבְלִי, סֻבֳּלוֹ), משא, מעמסה.

— **סֵבֶל הַיְרוּשָּׁה°**, ז, מנהגי הקראים באפני עשית המצוות על פי מסרת חכמיהם.

סִבְלָה, נ, עבודה קשה; עבודת הגוף, מס עבודה: *משא, נטל, מעמסה.

סִבְלוֹן*, ז, נשיאת משא כבד.

— **סִבְלוֹנוֹת***, ז״ר, מתנות החתן לכלתו.

סַבְלָן°, ת, ארך אפים, עוצר ברוחו; שאינו קנאי לדעותיו, הסובל גם דעות של אחרים.

סַבְלָנוּת°, נ, טבע הסבלן, כח הסבל.

סַבְלָנִי°, ת, המקבל השפעה, מֻשפע מאחרים.

סִבֹּלֶת, נ, ר׳ שבלת; *השתתפות בסעודה כללית; חלק שאחד נותן בענין שבו משתתפים רבים.

(סבן) **סַבֵּן°**, פ״י, שפשף, ונקה בסבון; בַּשל סבון, עשה סבון.

סַבְנָה*, נ, סדין שמתעטפים בו ביציאה מבית המרחץ.

סְבֶק*, ז, נר של חלב.

סבר* (סָבַר*, יִסְבֹּר*), פ״ע, חשוב, דמה; הבין. הִסְבִּיר*, באר, פרש. הִסְתַּבֵּר*, היה ברור ומובן.

— סַבֵּר אֶת הָאֹזֶן*, הסביר דבר כדי להבינו היטב; ר׳ שבר.

— הַסְבֵּר פָּנִים*, הראה הבעת פנים טובים, קבל בפנים יפים את אחר.

סֵבֶר*, ז, תקוה, תוחלת.

— סֵבֶר פָּנִים*, ז, הבעת רצון, חסד; הבעת תוי פני האיש.

— סֵבֶר פָּנִים יָפוֹת*, ז, מראה פנים נעים.

סַבָּר˚, ז, בעל סברה, חכם חריף.

סְבָרָא˚, סְבָרָה˚, נ, דעה, שקול הדעת; משפט השכל; טעם חשוב, טעם, נמוק.

— סְבָרַת הַכֶּרֶס˚, נ, דעה בלי כל יסוד נכון.

— גְּמָרָא גְמִירְנָא סְבָרָא לָא יָדַעְנָא˚, למדתי וידעתי את החק הזה אבל את טעמו ונמוקו אין אני יודע.

סַבְּרֶן°, ז, כלי לסובב ברגים להכניסם או להוציאם.

סִבְרוֹן*, סִבָּרוֹן*, ז, תקוה, תוחלת.

סַבְרֵי מָרָנָן˚, ברשות האדונים (משתמשים במבטא זה לפני ברכה על היין, קדוש או הבדלה, או ברכה על האכל, שאחר מברך ומוציא את כל המסבים האחרים).

סַבְרַק*, ז, בגד עליון.

סַבְתָּא˚, ר׳ סבה.

ס״ג, ר״ת, סנהדרין גדולה.

סגד (סָגַד, יִסְגֹּד), פ״ע, השתחוה, כרוע ברך לתפלה או לכבוד.

סַגְדָּא˚, ז, פסל, צלם אליל.

סֶגּוֹל°, ז, שם נקודה בדקדוק (ֶ); שם אחת הנגינות (֒).

סְגוֹל*, ז, אשכול.

סָגוֹל°, ת, מְנֻקָּד בסֶגּוֹל (אות).

סְגוֹלָה, ר׳ סגלה.

סְגוֹלִי°, ת, (בדקדוק), שם שבסופו סגול או תנועה אחרת במקומו והטעמתו מלעיל.

סָגוֹם*, ז, אריג, אריג בד עבה; מעיל עבה; מזרן לישן עליו.

סָגוּף*, ת, מעֻנֶּה, סובל יסורים.

סִגּוּף*, ז, ענוים, תלאה; הכאת עצמו, צַעֵר עצמו.

סְגוֹר, ז, צמיד לסגר פי כלי; זהב מוצק; מין חרב (תהלים ל״ה, ג׳); אטימה, סתימה.

סָגוּר, ת, סתום, נעול; מוצק ומְהֻדָּק עד שאין נקבוביות בו.

סַגִּי˚, (סַגִּיא˚), ת׳ ותה״פ, הרבה; די, עד בלי די.

— סַגִּי נְהוֹר˚, ז, עִוֵּר, אין עינים (מַרְבֵּה האור, בדרך הַשְּׁאָלָה בהוראה הפוכה).

— בִּלְשׁוֹן סַגִּי נְהוֹר˚, באמירת ההפך ממה שחושבים להגיד.

סְגִידָה°, נ, השתחויה, כריעת ברך.

סֻגְיָה˚, נ, ר׳ סוגיא.

סְגָנִים, ר׳ סגן.

סְגִירָה*, נ, פעלת הסוגר והנועל.

(סגל*) סִגֵּל*, השג, רכוש; קנה לו (דרך טוב או רע); חשוך, אצור לימים הבאים; °הִכְשִׁר, עשה ראוי וכשר ל־, סֻגַּל*, היה ראוי וכשר ל־. הִסְגִּיל*, הכשיר, עשה ראוי וכשר. הִסְתַּגֵּל°, היה ראוי וכשר ל־; הִכְשִׁיר עצמו ל־, התרגל ל־.

סֶגֶל˚, (סִגְלָא˚), ז, מין פרח שריחו טוב וגונו כחל[1]; סְגֻלָּה, דבר יקר (פיוט).

סָגֹל°, ת, שעינו כחל כעין פרח הסגל.

סְגַלְגַּל*, סְגַלְגֵּל*, ת, עגל.

---

[1]) סגל фіалка, Veilchen, violette, violet

סגל

סְגֻלָּה, סְגוּלָה, נ, דבר יקר, דבר נחמד; רכוש, קנין, נחלה; אוצר, מטמון; דבר שהקרן קימת בו; °תרופה, רפואה; אמצעי תרופה שיסודו בדמיון ובאמונה טפלה; תכונה פרטית; תכונה טבעית.

סְגַן, סְגָן, סָגָן, ז, (ר' סְגָנִים), שר מדיני; מנהל, פקיד; *משנה ל־, ממלא מקום־.

— **סְגַן הַכֹּהֲנִים***, ז, ראש הכהנים, משנה לַכהן הגדול.

סִגְנוֹן*, סִגְנוֹם*, ז, דגל, נס; סמן, אות; רעיון; °אפן הדבור, אפן הבעת דברים בכתב.

סִגְנוֹר*, ז, נושא הדגל.

סִגְנִיָּה*, נ, מחצלת לכסוי פֵרות קלועה מנצרים או עלים.

סִגְנִית*, נ, סמן מיֻחד; נס, דגל.

(סגף*) **סִגֵּף***, ענה, הצק, צַער. **הִסְתַּגֵּף***, ענה את עצמו, חשוך מנפשו מה שדרוש לו; הצטער, סבול ענויים.

סַגְפָן*, ז, מענה את עצמו.

סַגְפָנוּת°, נ, טבע הסגפן, דרך הסגפן.

סגר (סָגַר, יִסְגֹּר), פ"י, הנף דלת לתוך חלל הפתח לסתמו; נעול; סתום, סכור; (בְּעַד או אַחֲרֵי), סגור איש דלת מבפנים כדי שלא לתת לאחר להכנס אליו; (־בְּעַד או ־עַל) סגור דלת מבחוץ כדי שלא לתת למי שהוא בפנים לצאת. **הִסָּגֵר**, היה נעול, לא פתוח (שער, דלת); היה סגור מבלי יכלת לצאת החוצה (איש); סגור את עצמו. **סַגֵּר**, מסור בידי־. **סְגוֹר**, הָסֵגר. **הַסְגֵּר**, סגור; שים איש או דבר במקום סגור; מסור בידי־. **הָסְגַּר**, היה סגור. **הִסְתַּגֵּר°**, הִסָּגֵר.

— **זְהַב סָגוּר**, ז, זהב מוצק ועצום מאד.

— **מַאֲמָר מֻסְגָּר°**, ז, ר' מסגר.

סֶגֶר*, סְגוֹר*, ז, מנעול, מסגר לדלת וכדומה שעל ידי מפתח שתוחבים בו פותחים ונועלים אותו.

סְגַרְגַּר*, פ"ע, היה לבעל גרגירים או גרעינים.

סִגְרוֹן*, ז, נושא כלי מלחמה.

סַגְרִיר, ז, גשם זורם וסוחף; גשם ורוחות סוערות.

— **אִשָּׁה רָעָה קָשָׁה כְּיוֹם סַגְרִיר***, משל המוני ידוע.

סַד, ז, גוש עץ שסוגרים בו רגלי האסיר.

ס"ד, ר"ת, סוף דבר; סלקא דעתך (העולה דבר זה על דעתך ?).

סד"א, ר"ת, סלקא דעתך אמינא (עולה על דעתך שנאמר).

סְדָה*, נ, מערכת עצים; רפסודה, דוברה, קורות עצים קשורות יחד להובילן על פני המים.

סדה

סד"ה, ר"ת, סדר היום.

סְדוֹם, שם עיר בארץ ישראל שנהפכה בימי אברהם אבינו מפני מעשי יושביה הרעים.

— **מִדַּת סְדוֹם***, מדה רעה שנהגו בה אנשי סדום שלא לעשות לאחר טובה גם אם זה נהנה וזה לא חסר; חכמינו קראו „מדת סדום" גם למדה: „שֶׁלִּי שֶׁלִּי וְשֶׁלְּךָ שֶׁלָּךְ".

— יַמָּה שֶׁל סְדוֹם*, הוּא ים המלח שמדרום־מזרח בארץ ישראל.

סְדוֹמִי°, ת, מסדום, נוהג מנהג סדום, כנוי של בוז; רע, בליעל, איש רע וּמָשחת.

סָדוּק*, ת, נבקע, שיש בו בקעים וסדקים (כגון בצק שמתחיל להחמיץ).

סִדּוּק*, ז, פְּעֻלַּת המסדק; דבר שיש בו סדק; עסה שבפניה סדקים על ידי החִמוּץ.

סִדּוּר*, ז, סֵדֶר; פעלת המסדר: דבר מְסֻדָּר; חלק שנקצב ל־; חלק ידוע של אברי מכונה השיכים אחד לשני; רשת בטחנת קמח; ספר סדר התפלות; °אספת האותיות בדפוס והעמדתן בסדר לפי המלים שחפצים להדפים.

— מִסְפָּר סִדּוּרִי°, (בדקדוק), התארים: ראשון, שני, שלישי ושאחריהם.

סָדִין, ז, (כ' סְדִינֵי, ר' סְדִינִים), מרבד פשתן דק, יריעה דקה שמכסים בה את מצע המטה ושוכבים עליה; מלבוש של פשתן דק; מעשה גדול להתעטף בו.

— עֲטוּפֵי סְדִינִים*, ז"ר, כנוי לתלמידי חכמים; כנוי לצבועים שאין תוכם כברם.

סַדָּן*, סַדָּנָא*, ז, הנגר העושה את הסַּד; גוש עץ עבה; גוש גזע עץ קשה וחזק; גוש ברזל עבה לחלש עליו בפטיש את הברזל לרדדו; יד העגלה לשים עליה האופן; גוש עץ המשמש במכונה כגליל סובב או כיד שעליה סובב גלגל; גוש עץ חלול; °ציר הארץ.

סדן

— בֵּין הַפַּטִּישׁ וְהַסַּדָּן*, בין שתי צרות, מבטא לאמר: אוי לו מצד זה ואוי לו מצד זה.

— חַרְטוֹם הַסַּדָּן*, ז, קצה הסדן הבולט, קרן הסדן.

— סַדְנָא דְאַרְעָא חַד הוּא˜, הארץ כֻּלה אחת היא בכל מקום.

סַדְנָה*, נ, בית מלאכה, בית עבודה.

סָדֶס*, ז, בגד או מטפחת של שש כנפות.

סדק* (סָדַק*, יִסְדֹּק*), פ"י, שסוע, בקוע ופלח (עפי"ר לארך הדבר). הִסָּדֵק*, הִבקע; הִפסל (מטבע). סִדֵּק*, סדוק.

סֶדֶק*, ז, בדק, שסע, בקע; חתיכה, חלק מְדֻבָּר.

סַדְקִי*, ז, סוחר קטן בתבואה; מי שקונה תבואה מסוחר כדי למכרה במדה קטנה; שוק תבואות.

סִדְקִית*, נ, מלאכת הטרסים, מלאכת הרוקם בחוטי זהב או כסף; פרצה, סדוק; שוק תבואות; אשה סוחרת בתבואה.

— מַחַט סִדְקִית*, נ, מחט לצַיֵּר בה.

סדר* (סָדַר*, יִסְדֹּר*), פ"י, ערוך בסדר, שים סדר ומשטר ב־. הִסָּדֵר°, היה ערוך בסדר. סַדֵּר*, סדור; שום, הַעריך; °אסוף אותיות בדפוס והעמידן בסדר לפי המלים שחפצים להדפים; ערוך את מנהגי הסדר בלילה הראשון (בא"י), או בשני הלילות הראשונים (בחו"ל), של פסח, ר' סֵדֶר. הַסְדֵּר*, סדור; הַרצה דבר בסדר. הִסְתַּדֵּר*, סדר את עצמו; העמיד את עצמו בסדר; התכונן בתור אֲגֻדה מסֻדרת.

— מְסַדֵּר°, ז, האיש המאסף ומחבר אותיות בדפוס למלים.

סֵדֶר, ז, (ר' סְדָרִים), מערכת דברים כמשפטם האחד אחרי השני; שורה; *חלק מן חמש מחמשי התורה או אחד מששת חלקי המשנה; פרשת השבוע בתורה, ר' סדרה; כנוי לבית המדרש, לישיבה; °מנהגי הלילה

הראשון (בא״י), או שני הלילות הראשונים (בחו״ל), של פסח.

— רֹאשׁ הַסֵּדֶר*, (רֵישׁ סִדְרָא°), ראש הישיבה, מנהל הישיבה.

— סֵדֶר הַיּוֹם°, תכן הענינים שדנים עליהם באספה.

— לֹא סְדָרִים, ז״ר, חסר סדר, תהו ובהו, ערבוביה.

— סִדְרֵי בְרֵאשִׁית*, ז״ר, חקות הטבע הקימים.

— סִדְרֵי חָכְמָה*, ז״ר, חקי החכמה ומשפטיה.

— סִדְרֵי נְשִׂיאוּת*, תקנות משרת הנשיא.

— כְּסֵדֶר*, עַל הַסֵּדֶר*, תה״פ, שהוא ערוך כמשפט; בשורה קבועה; בעתו, כמשפט.

סַדָּר*, ז, ר׳ סדרן; מסלסל השערות; מסדר השערות.

סִדְרָה*, נ, בית ספר; פרשת השבוע, חלק בתורה שקוראים אותו בשבת אחת.

סַדְרָן*, סַדְּרָן*, ז, מביא סדרים בדבר; אוהב סדרים; משגיח על הסדר; מי שלמודו מסֻדר בפיו; מי שבקי בסדרי המשנה והתוספתא וכו׳.

סַדְרָנוּת°, נ, מדת איש אוהב או מכנים סדרים, טבע הסדרן.

ס״ה, ר״ת, סך הכל.

(סהד) סָהֵד°, פ״י, העמד עדים לדבר; העד עדות. הַסְהֵד°, סהד.

סה״ד, ר״ת, סדר הדורות.

סַהֲדָא°, סַהֲדָה°, ז, עֵד.

סָהֲדוּתָה°, נ, עדות, דברי העד.

סה״כ, ר״ת, ר׳ ס״ה.

סה״ק, ר״ת, ספרי הקדש.

סַהַר, ז, יָרח, לבנה; עגול, הקף דבר; מעין נובע תמיד(?); *מגרש מֻגלה מֻקף חומה עֻגלה; גדרה לבהמות בשדה.

— אַגַּן הַסַּהַר, ז, עגול הלבנה; סף ״עגל; מכתש המעין(?).

סֹהַר, (בֵּית הַסֹּהַר), ז, בית האסורים, בית כלא.

סַהֲרָא°, ז, סהר, ירח; דבר עגול; זהר, אור.

סַהֲרוֹן*, ז, מין תכשיט סגלגל כעין ירח (ר׳ שהרון); פרט צבוע אדם.

סַהֲרוּרִי°, ז, איש מֻכֵּה יָרֵחַ, איש מתהלך, מדבר ועושה מעשים מתוך שֵׁנָה [1].

סוֹאֶן, ת, רועש, הומה.

סוֹאָר (סַוָּאר), ר׳ סַוָּר.

סוֹבֵב*, ז, עגול, הקף דבר; כרכר המזבח בבית המקדש הבולט באמצע גֹּבה המזבח מסביב לו ובו מקום ללכת עליו; עגול ברזל המקיף את האופן; °חצי רחב העגול.

סוֹבְבִים*, סוֹבְבִין*, ר׳ סבים.

סוֹבְבִין*, ז, רמח קטן בעל שני חדים; ז״ר זִיזִים בטיח לקשוט הבנין במגדל.

סוֹבֵר*, ת, לומד בסברה ועיון.

סוג (סָג, יָסוּג), פ״ע, הִבדל, הִנזר, התרחק; היה לסִיג; *פ״י, חַלק, הבדל; הַגבל, עשה גדר מסביב; אסור דבר המֻתָּר כדי שיִשָּׁמר אִסּוּר הדבר האסור הקרוב לו בענין. הִסּוֹג, הִבדל והתרחק; הלוך לאחור. סַיֵּג*, ר׳ סיג. הַסֵּיג, הֻסַּג, ר׳ נסג.

סוּג, ת, מֻגדר, מֻקף גדר.

— סוּג לֵב, ז, מי שלבו נסוג מהדרך הישרה.

— נָסוֹג אָחוֹר°, שם לנגינה העוברת אל ההברה שלפני זו שהיתה צריכה לבוא בה (בדקדוק); כנוי לאיש משַׁמר שאינו מתקדם בהשקפותיו או בדרכי חייו.

סוּג*, ז, סל גדול קלוע מעלים או מנצרים ובו מגורות שונות למיני צידה שונים; °דבר הכולל ומקיף מינים אחדים (הסוג נחלק

[1] סהרורי, лунатик, Mondsüchtige, somnambule, somnambulist

למינים והמין נחלק לזנים).

סוּגָה*, נ, גדר (עפי״ר עשוי צמחים); שם עוף קטן המצוי בין הגדרים, גדרון[1].

סוגה

סוּגְיָא*, נ, מהלך, הלוּךְ; מהלך המשא והמתן בהלכה; °ענין הלכה בתלמוד עם כל השקלא וטריא בנוגע לו.

— **סוּגְיָא דְעָלְמָא**˘, מנהג ומשפט העולם.

סוּגַר, ז, כלא; כלוב של חיות; כבלי ברזל לצואר; *ענק על צואר כלב או חיה אחרת; מחסום לפי כלב או חיה אחרת.

סוֹגֵר°, ז, החצי השני של בית בשיר (בשירי הספרדים שנחלקו לבתים, וכל בית, לאמר שורה משורות השיר, נחלק לשני הצאים, החצי הראשון נקרא „דלת" והשני „סוגר").

סוד* (סָד*, יָסוּד*), פ״י, ר׳ סיד.

סוּד*, ת, משוח בסיד.

— **בּוֹר סוּד***, **בּוֹר סוּד שֶׁאֵינוֹ מְאַבֵּד טִפָּה***, תאר לאיש, ביחוד לת״ח, שכֹח זכרונו חזק ביותר ושאינו שוכח דבר מלמודו.

סוֹד, ז, (ר׳ סודוֹת*), מושב רֵעים; אספה; עצת נועצים; דבר שהפצים להסתירו; *דבר סתר; ענינים נפלאים בבריאה ובחכמת התורה; יסוד, בסים.

— **סוֹד הָעִבּוּר***, ז, (לפעמים: סוד הַלְּבָנָה*), סוד ידיעת סדור וקביעת לוח החדשים, השנים והמועדות.

— **נִכְנַס יַיִן יָצָא סוֹד***, אמרה ידועה לאמר: השותה יין מגלה סוד (בנוי על הגמטריה של „יין" ושל „סוד", העולה לשבעים).

סוּדָן*, ז, שֵׁכָר שעורים.

סוּדָנִי*, ז, עושה שֵׁכָר שעורים וכיו״ב.

סוּדָר*, ז, צעיף, מטפחת לצואר ולכסוי הזרועות; אדרת; בגד עליון; נס, דגל.

סוח (סָח*, יָסוּחַ*), פ״ע, שיח, דִּבֵּר, אמור; סַפֵּר. הֵסִיחַ*, סוח.

— **מֵסִיחַ לְפִי תֻמּוֹ***, מספר דבר בלי כַוּנה מְיֻחדה.

— **אֵין מְסִיחִין בִּסְעוּדָה***, לא צריך לדבר בשעת אכילה.

סַוָּח*, ז, יודע לשוט, שוחה, שחיָן.

סוּחָה*, נ, רפש וטיט חוצות, אשפה, צבור זבל; ר׳ כסוח.

סוֹחֵק*, ת, שוחק, מְרֻוח, מְרֻחב (מדה).

סוֹחֵר, ז, (כי סוֹחֵר, ר׳ סוֹחֲרִים), רוכל העוסק בקניה ומכירה, מי שעוסק בקניה ומכירה.

— **סוֹחֵר בְּהֵמָה***, ז, סוחר בהמות, מוכר בקר וצאן.

— **סוֹחֵר יָד***, ז, סוחר קטן.

— **סוֹחֵר כְּסוּת***, ז, סוחר בגדים, מוכר בגדים.

סוֹחֵרָה, כלי מגן המקיף את הגוף.

סוֹחֶרֶת, נ, אשה עוסקת בקניה ומכירה; מי אבן שיש אֲדֻמה; דר, אבן המרגלית, צדף.

(סוט*) הֵסוּט*, הובא בנענוע. הֵסִיט*, נענע; הניד והרחק.

סוֹטָה*, נ, אשה שחשדו בה כי בגדה באישה; אשה בוגדת בבעלה; שם של מסכת תלמודית בסדר נשים העוסקת בהלכות אשה סוטה.

סוּי*, ז, (ר׳ סוּאִים*), סל גדול.

סוך (סָךְ, יָסוּךְ), פ״י, יצוק שמן על הגוף למשיחה; משוח, מרוח; משוח ומרוח לרכך העור. הֵסוּךְ, היה משוח. סִכְסֵךְ*, ר׳ סכסך. הֵסִיךְ, סוך.

---

[1] סוגה крапивник, Zaunkönig, roitelet, wren

— הָסֵךְ אֶת רַגְלָיו, עשה צרכים גדולים.

סוֹךְ*, ז, סוֹכָה*, נ, ענף, בד; שיח.

סוּךְ, ת, דבר שסכו אותו בשמן.

סוֹכָה*, נ, ר׳ סוֹךְ.

סוּכָּה, ר׳ סֻכָּה.

סוֹכֵךְ, ז, בעל הסוכך ומגן על העיר; *שמשיה, מטריה, ר׳ שם.

סוֹכֵן, ז, פקיד; מנהל צרכי הבית; *בא כח בית מסחר וכיוצא; גובר הגובה ומשלם הכספים בבית מסחר או אצל אגודה או מוסד.

סוֹכְנוּת*, נ, עבודת הסוכן; משרת הסוכן; בית פקידת הסוכן.

סוֹכֶנֶת, נ, מנהלת צרכי הבית.

סוֹלְ*, ז, מין שמך; קיץ, הוה, עוקץ; ענף דק ...

סוֹלְ*, ז, סוֹלְיָה*, נ, גלדה, העור שתחת כף הרגל בנעל; מטל בעל עקב.

סוֹלֵד, ת, קופץ לאחור, קץ מפני דבר.

— חֹטֶם סוֹלֵד*, ז, חטם שקצהו מורם למעלה.

סוֹלְיָה*, ר׳ סל.

סוֹלְלָה, נ, תל עפר שמתגבבים על עיר בצורה לצור עליה וללכדה.

סוּלָם, ר׳ סלם.

סוֹלְמַאי*, ז, עושה סֻלָמות.

סוֹלֶת, ר׳ סלת.

(סוּם*) הִסּוֹם*, פיע, היה שד, התשר. סַמִּים*, הַסַּמְתִּים*, ר׳ סם.

סוּמָא׳, (נ׳ סוּמָה*), ת, שד, אין עינים.

— כְּסוּמָא בָאֲרֻבָּה׳, בלי בינה, במקרה.

— הַמְּשֵׁךְ אַחֲרֵי כְּסוּמָא׳, הלוך אחרי עצת פלוני בלי כל בקרת ומבלת ספק כסומא וזה ההולך אחרי מוליכו.

— תָּעָה כְּמַקֵּל שֶׁל סוּמָא׳, תעה הנה והנה מבלי דעת הדרך הנכונה; היה מספק בדבר מבלי דעת איך הוא.

סוֹמֵךְ*, ז, מטעה בעל שבה החוב קטה מוס המחרשה; *(בדקדוק), השם שאליו סומכים שם אחר שלפניו; עץ דק וחזק שקושרים אליו נטיעה רכה שלא תשבר מפני הרוח.

סוּמְפּוֹנְיָה, נ, מין חליל כפול מחבר אל נבל שר; *תאום וחבור הקולות.

סוּמָק׳, סוּמָקָה׳, ת, אדם כהה.

סוּמָקְנוּת׳, נ, אדמימות.

סוֹנִית*, נ, הרגל, דרך, מנהג; בעיי, תבונת דבר מאום.

סוּס, ז, (ר׳ סוּסִים), מין חי ביתי ידוע למשא ולמרכב [1]; שם עוף, סנונית [2]; הסוס ורוכבו; *מין צמח מתוק שעושים ממנו משקה לימי הקיץ [3].

סוּס

— סוּס הַיְאוֹר*, ז, מין חי יונק הולך על ארבע החי במים, בהמות [4].

— סוּס הַיָּם*, ז, מין חי יונק שבים הצפוני [5].

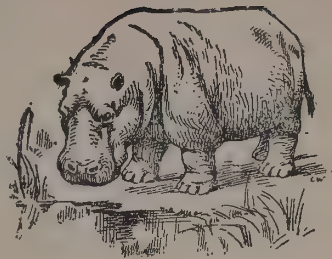
[1] סוס, חי ביתי лошадь, Pferd, cheval, horse

[2] סוס, עוף ласточка, Schwalbe, hirondelle, swallow

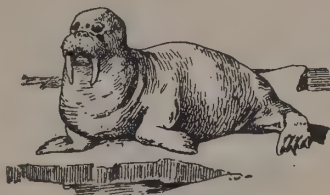
[3] סוס, צמח лакрица, Süssholz, reglisse, liquorice

[4] סוס היאור, hippopotamus amphibius

[5] סוס הים, морж, Walross, morse, waltron

סוס היאור

סוס הים

— רוּץ כְּסוּס*, רוץ מהר מאד.

סו"ס, ר"ת, סוף סוף.

סוּסָה, סוּסְיָה*, נ, (ר' סוּסְיוֹת*), נקבת הסוס.

סוֹעָה, ת, (רוח) סוער, חזק (תהלים נה. ט).

סוּף, ז, עשב הצומח בקרקע הים על שפתו ; קנה הצומח על שפת ים או נהר.

— יַם סוּף, ז, הוא לשון הים המבדיל בין ארץ ערב ובין ארץ מצרים ונוביה וכוש, הוא הים האדם.

סוּף (סָף, יָסוּף), פ"ע, חדול להיות, כלה ; בוא עד קצו; כלה ואבוד, הֵעלם. סַיֵּף*, ר' סַיֵּף. הָסֵף, הַשמד, כלה, הַכרת.

סוֹף, ז, קצה, קץ, אחרית דבר; *מוצא דבר.

— אֵין סוֹף°, כנוי לאלהים.

— אֵין לַדָּבָר סוֹף*, בלי קץ ותכלית.

— לֹא סוֹף דָּבָר*, לאו דוקא, לא רק.

— לֹא סוֹף דָּבָר שֶׁ- אֶלָּא-*, לא רק כי-, אלא-.

— סוֹף סוֹף*, בכל זאת; אחרי הכל.

— סוֹפִים*, סוֹפֵי תְאֵנִים*, או-עֲנָבִים*, הפרות הנגמלים בסוף הקיץ (הפך: בכורים).

— סוֹפוֹ טוֹב כֻּלּוֹ טוֹב*, משל עממי ידוע; מעין זה: אַל יִתְהַלֵּל חוֹגֵר כִּמְפַתֵּחַ, ר' חגר.

סוֹף*, ת, אחרון.

סוּפָה (במליצה: סוּפָתָה), נ, סער, סערה, רוח חזקה.

סוֹפָה*, נ, ר' סוף.

סוּפִין*, ז, חֶרב, סיף.

סוֹפֵר, ז, (נ' סוֹפֶרֶת°), המתעסק במלאכת הכתיבה; עורך ספרי חשבונות ; פקיד מְמֻנה בחצר המלך לכתיבה ; כותב ספרי תורה, תפלין ומזוזות; פקיד בבית דין הממֻנה על הכתיבה; אחד מחכמי ישראל (בתורה) מימי עזרא ועד התנאים; חכם, לא בור; מלמד תינוקות; כותב דברי ספרות, מחבר ספר.

— סוֹפְרִים*, מַסֶּכֶת סוֹפְרִים*, שם מסכת תלמודית.

— סוֹפֵר סת"ם, כותב ספרי תורה, תפלין ומזוזות.

— דִּבְרֵי סוֹפְרִים*, ז"ר, תקנות שתקנו אנשי כנסת הגדולה שאינן מדברי תורה.

— מִקְרָא סוֹפְרִים*, ז, אפן קריאת המלים ב־תנועותיהן על פי מה שנמסר מצד הסופרים של ימי בית השני.

— עִטּוּר סוֹפְרִים*, ז, הפרדה בין מלים ע"י השמטת ו' ההבור שנעשתה ע"י הסופרים של ימי בית השני שהיו לפני התנאים.

— תִּקּוּן סוֹפְרִים*, ז, ־תקון בתורה שנעשה על ידי הסופרים של ימי הבית השני כדי למנע מבטאים הנדמים ללא יפים.

סוֹפָת*, נ, סוף הזמן של קטיפת איזה פרי.

סור (סָר, יָסוּר), פ״ע, (מִ־, מֵעַל־, מֵאַחֲרֵי־), פנה הצדה מן הדרך המְכֻוֶנת; התרחק מן־; התרחק מדבר מאין חפץ בו; (־אֶל־) פנה אל־; בוא אל־; חדול והִפסק; התקלקל, הִפסד; *בדק, חקור ובדק; בקר, ור׳ סַיר.
סוֹרֵר, הטה מדרך ישר; (־דֶרֶךְ), שים קוצים וסירים בדרך, (איכה ג. יא.). הָסֵר, הַרחק דבר; הטה; כרות, גזור; הַשבת, בטל; (־אֶל־), הבא אל־; (־בֶּגֶד), פשוט. הוּסַר, היה מֻרחק; הִלקח למקום אחר; בטל.

סוּר, ז, ענף, זמורה הצומח מהרכב מתחת למקום ההרכבה (ירמיהו ב. כא.); *הרגל, מנהג, דרך; הרגל רע; מה שמשיחים הבריות על איש בנוגע למנהגו.

סוּר, ת, נוטה ונסוג מן־.

סַוָּר*, ז, מרבג, ערמה של חמרי בנין מסדרות שכבות שכבות; מערכת עצים סדורים זה על גבי זה.

סַוֵּר*, פ״י, ערום ערמה של שכבות שכבות.

סוֹרֵג*, ז, גדר נמוכה מעמודים; שבכה מברזל בקיר או בחלון.

סוּרְסִי*, ת, של סוריה.
— לְשׁוֹן סוּרְסִי*, נ, הלשון הארמית הסורית.

סוֹרֵר, ת, נוטה מהדרך הישרה, הולך בשרירות לבו; משחת; לא מקשיב.

(סות*), הִסּוּת*, פ״ע, הִמשך לדברי־, שמוע לקול־, הִפתה. הָסֵת, פתה, השיא, משוך את־ בדברים טובים; פתה לעשות רעה; (־בְּ־), הַשלח ב־; (מִן־) הוציא מ־, חלץ מן־. הוּסַת*, הפתה.

סוּת, נ, (ר׳ סוּתוֹת*), בגד, לבוּש; הסתה, פתוי.

סָת*, ז, מדבר, אומר.

סחב (סָחַב, יִסְחַב), פ״י, משוך וגרור. הִסָּחֵב°, הִסְתַּחֵב°, הִמשך והגרר.

סְחָבָה, נ, בגד קרוע ובלוי, סמרטוט.

(סחה) סַחֵה, פ״י, גרוף והרחק.

סְחוּי*, ז, שְׂחִיָּה, פְעֻלת השוחה.

סְחוּם*, סְחוּם*, סָחוּם*, ז, חלק העצם הרך שבגוף האדם והחי (באזן, באף וכיו״ב).

סָחוּף*, ת, נגרר, סחוּב ממקום למקום.

סְחוֹר*, תה״פ, סביב, מסביב.

סְחוֹרָה, נ, מסחר, קניה ומכירה, מקח וממכר; °הדבר הנקנה והנמכר, כנעה.

סחט* (סָחַט*, יִסְחַט*), פ״י, עצור והוציא נוזל מ־, עסה, שחוט. הִסָּחֵט*, הִכבש, הוצא (נוזל) מ־.

סְחִי, ז, דבר מאוס שמשליכים החוצה; אשפה.

סַחְיָא״, ז, ר׳ שדַיָן.

סְחִיבָה*, נ, פְעֻלת הסוחב והגורר.

סְחִיטָה*, נ, פְעֻלת הסוחט והמוציא נוזל מ־.

סַחְיָן*, ז, ר׳ שחיָן.

סְחִיפָה*, נ, פְעֻלת המושך והסוחף.

סָחִישׁ, ז, הצמח הצומח בשדה בפעם שניה מבלי שיזרעו, מן הגרגרים שנפלו לארץ מן התבואה בעת הקציר, ספיח מן הספיח.

סחף (סָחַף, יִסְחַף), פ״י, משוך וסחוב וגרור הלאה. הִסָּחֵף, הִסחב והגרר בכֹח. הִסְתַּחֵף*, (שָׂדֶה), בוא על שדה מטר הסוחף את חלקי העפר; (במובן משאל) הורע מזלו, אבד את שלו.

סחק*, ר׳ שׂחק.

סחר (סָחַר, יִסְחַר), פ״י, סבוֹב, התהלך בארץ; קנה ומכור.

סַחַר, ז, (ס׳ סַחַר), רֶוח פרי המסחר; משא ומתן, מסחר; גדר מקיפה.

סֹחֵר, ר׳ סוחר.

סְחֹרָה, ר׳ סחורה.

סֹחֵרָה, ר׳ סוחרה.

סְחַרְחַר, ת, מתנודד כה וכה.

סְחַרְחֹרֶת°, נ, סבוב ראש, תמהון.

סַחְרָן*, ז, רוכל המחזר מבית לבית למכר

סחורתו; איש סובב בארץ למצוא קונים לסחורה.

סַחֲרָנוּת*, נ, עסק הסוחר.

סֹחֶרֶת, ר׳ סוחרת.

סַחְתְּיָן°, ז, עור מְעֻבד ומאדם [1].

ס״ט, ר״ת, סמן טוב; סופו טוב; ספרדי טהור (אחרי החתימת הספרדים).

ס״ט ומז״ט, ר״ת, סמן טוב ומזל טוב.

סַט*, ז, בית יד של כלי או של כלי מלאכה.

סְטָדִין*, ר׳ אצטדין.

סטה (סָטָה, יִסְטֶה), פ״ע, ר׳ שׂטה.

סְטָו*, ז, חדר לפני הבית; בנין משדרות עמודים.

סָטוּף*, ת, מי שנשארות בפניו גומות אחרי מחלת האבעבעות.

סְטְיוֹן*, ז, זיז לקשוט מגדל.

סֵטִים, ר׳ שׂט.

סְטִים*, ז, צבע כחל שמשתמשים בו לצביעת בגדים, (ר׳ אסטים).

סָטִיף*, ת, מי שיש לו בקעים ביֹּער פניו; ר׳ סטוף; פרי שהתבקעה קלפתו; שופע דם (?).

סְטִירָה°, נ, מכת לחי בכף יד שטוחה.

סטן*, הִסְטִין*, ר׳ שטן.

(סטף*) הָסְטַף*, התבקע, התפקע (קלפת פרי מרב בשול).

סטר* (סָטַר*, יִסְטֹר*), סַטֵּר*, פ״י, הכה על הלחי בכף יד שטוחה; הַפנה.

סִטְרָא˘, ז, צד; שפה, גדה.

— סִטְרָא אַחֲרָא˘, (בקבלה), הצד האחר, הכח הרע, צד הטֻמאה ומחנה השטן (כנגד צד הקְדֻשה).

סְטְרַטְיוֹט*, ז, איש צבאי, חיל, שכיר.

סַטְרְנוּרָא*, ז, שם חג אצל הרומאים.

ס״י, ר״ת, ספר ישן; ספרים ישנים; סימן יפה.

סִיאָה*, נ, מין ירק [1]; חבורת אנשים, כנופיה, סיעה.

סִיב*, ז, ליף, קרום דק מתחת לקלפת העץ, ביחוד בדקל, שהוא מתפצל לחוטים ועושים ממנו חבלים; שער דק הגדל על הפרי כחוטים דקים (ביחוד בשרש הצנון).

סִיג, ז, (ר׳ סִיגִים גם סִגִּים), פסלת של מתכת; חלקי העפרורית הנמצאים במיני המתכות הטובות ונבדלים על ידי הצרוף; תערובת מתכת טובה במתכת פשוטה; *האבק המַפרה של הפרח; עפרורית שעל גבי צמחים או שרשי הירקות.

סְיָג*, ז, גדר; תוספת אסור וזהירות יתרה.

— סְיָג לַחָכְמָה שְׁתִיקָה*, פתגם ידוע לאמר: השתיקה שומרת על החכמה כי „בְּרֹב דְּבָרִים לֹא יֶחְדַּל פָּשַׁע״, (דומה לזה: מִלָּה בְּסֶלַע וּמַשְׁתּוֹקָא בִּתְרֵין).

סיג, ר׳ סוג.

סַיֵּג*, פ״י גדור והקף מסביב; הוסיף אסור וזהירות יתרה; °חלק וסַדר עצמים לסוגים.

— סַיֵּג הַמְסַיֵּג וּפְרוֹץ הַפָּרוּץ*, משל במובן: עבוד עבודת חנם, כמו: טחון קמח טחון.

סִיּוּג*, ז, גִדור והקפה מסביב; פעלת המסַיג; °סדור העצמים לסוגיהם.

סִיד*, ז, שִׂיד, אבק אבני גיר שרופות באש; מין כחל לבן; חמר להסיר בו השער.

— סִיד חַי*, ז, סיד שרוף ולא כבוי.

(סיד*) סַיֵּד*, פ״י, משוח בסיד, לַבן בסיד.

סַיָּד*, ז, איש שמלאכתו לַסיד בסיד.

— הַסַּיָּד לְסִידוֹ, הַיּוֹצֵר לְטִיטוֹ וְהַנַּפָּח לְפַחֲמוֹ*, משל עממי לאמר: כל אחד למלאכתו, במובן: כל איש יעסק בעסקו הוא.

---

[1] סחתין сафьян, Saffian, maroquin, morocoleather

[1] סיאה перечная мята, Pfeferkraut, menthe poivrêe, pephermint

סִיּוּד*, ג, מלאכת הסיד; טיחת הקיר בסיד בכבישה.

סִיּוּט*, ג, מועקה בלב מחזיון לילה; פלצות.

סִיּוּם*, ג, גמר; °חגיגה כשמסיימים ספר וכיו"ב.

סִיוָן*, ג, החודש השלישי לניסן.

סִיּוּעַ*, ג, עזרה, תמיכה; °הסכמה, קיום ואשור דבר.

סִיּוּף*, (סִיּוּפָא*), ג, גמר; חסר. ת, פרי נשאר בעצו לאחרונה; פרי מאחר בגדולו, אסיף.

סִיּוּר*, ג, בקור איש את רעהו.

סִית, ר' סות.

סַיָּח*, סְיָח*, ג (נ' סְיָחָה*), בן סוס או בן חמור.

— הַרְבֵּה סְיָחִים מֵתוּ וְנַעֲשׂוּ עוֹרוֹתֵיהֶם שְׁטִיחִים עַל גַּבֵּי אִמּוֹתֵיהֶם*, משל עממי ידוע לאמר: יש שצעירים לימים מתים לפני הזקנים מהם.

— כָּפָה הַסַּיָּח אֶת הַמְּנוֹרָה*, ר' כפה.

סִיחָן, ג, שם צמח[1].

סִיחָה*, ג, שיחה.

סִיט*, ג, מדת האורך של חצי זרת או מדת טפח עם האגודל(?); מדת האורך כמרחק שבין קצה האגודל עד קצה האצבע כשכף היד שטוחה ופרושה (?).

סִיטוֹן*, ג (ר' סִיטוֹנוֹת*), סוחר תבואה; סוחר הקונה ומוכר הרבה יחד ולא לאחדים; ספסר.

סִיָּן*, ג, כתן כח טמני.

סִיְפָן*, ג, נקדן, מדקדק בכל דבר יותר מדי; מי שמוצא פגימה בכל.

סִיף*, ג, סִיפָה*, נ, עלה שבי המחזים (התרגיזות, יבניות, האזה וכדומה); °מתם עם גלה בראשה.

סִיבָה*, נ, עקלת הבושת, מסרקה ותרקה.

[1] ציץ, Ehrenpreis, вероника, véronique, speedwell

סִילוֹן*, ג, תעלה, צנור; קילון, קין ויום; °צנור עשוי בד או עור או גומי שנקל לטלטלו ממקום למקום.

סַיֵּם*, פ"י, גמר, כלה; סמן, צין, שים את; גאל גאל. סִיּוּם*, גרשם בסמן יצין. הִסְתַּיֵּם*, הגמר, בא עד קצהו; היה מסמן ונכר; יצא מסקנה.

— פָּתַח בְּכַד וְסִיֵּם בְּחָבִית*, מבטא משל למי שגומר דבריו בענין אחר ולא כמה שפתח.

— מִינָאי וּמִיָּד הִסְתַּיֵּם שְׁמַעְתְּתָא*, מפני יספר, לאמר: משנינו יחד, חבורי ההלכה.

סִימָה*, נ, אוצר, מטמון, סגולה.

סִימָן*, ר' סמן.

סִין*, ג, יתד תקועה בקרשים כדי לחברם זה אל זה; °קצה המפתח.

סִינָה*, נ, גומה אשר בקצה לצד המצח מצחה מגנה עליו מפני השמש.

סִינַי, ג, ההר הידוע שנתנה עליו התורה. *ת, חכם בקי בתורה והלכה.

— שְׁמִיטָּה וְהַר סִינַי*, מַה עִנְיַן שְׁמִיטָּה אֵצֶל הַר סִינַי?*, מבטא משל לאמר: איזה שייכות וקרבה יש בין זה לזה?

סִיעָר*, ג (ר' סִיעָרוֹת*), פרעות, אפוד.

סִיב*, ג, חוטי הבשר; ליף, חוטי הצמחים; גדיל, אירן, ציצית.

סַיָּס*, ג, שומר סוסים, מגדל סוסים.

סִיסָא*, ז, יסוד האריג המלא מן האריג.

סִיסְמָא*, ג, סמן שקובעים להם שני אנשים ביניהם; °אמרה הכוללת שטה קבועה ודעה.

(סיעה*) סִיֵּעַ*, פ"י, עזר, תמך; עזר לדעת איש, היה לראיה על נכונות הדעה של איש. הִסְתַּיֵּעַ*, הצליח; °השען על, הסמך על.

סִיעָה*, נ, עדה, חבורה.

סִיעָה*, נ, אספת אנשים; קבוצה, המון; קבוצת אנשים הנוסעים יחד; כתה, חברת אנשים בני דעה אחת.

סַיְעָן˝, ז, עוזר, תומך.

סִיַּעְתָּא˝, נ, עזרה, עזר.

— סִיַּעְתָּא דִשְׁמַיָּא˝, סִיַּעְתָּא מִן שְׁמַיָּא˝, עזרת האלהים.

סְיָף*, ז, (ר' סְיָפוֹת*), פרי המאַחר בגדולו.

סַיִף*, ז, חרב, מאכלת; הריגה בחרב; °מין צמח[1]).

סַיֵּף*, פ"י, אבד וכַלה, הַשמד והַכרת עד הסוף; התרגל בשמוש כלי זין וביחוד בחרב.

הִסְתַּיֵּף*, הִגמר, כלה (פֵּרות מן העצים).

סַיָּף*, סַיָּפָא˝, ז, בעל חרב, איש מלחמה.

— אִי סַפְרָא לָא סַיָּפָא, אִי סַיָּפָא לָא סַפְרָא˝, אם הוא איש מלחמה איננו סופר ואם הוא סופר איננו איש מלחמה, לאמר: אין אדם יכול לעסוק כאחד בתורה ומלחמה וכדומה בשני דברים מתנגדים או רחוקים האחד מהשני.

סֵיפָא˝, ז, סוף, קצה, אחרית דבר; החלק האחרון של פסוק שבמקרא או של משנה; ת, אחרון; מְאֻחר.

סַיפוֹן°, ז, מין פרח[2]).

סִיפּוּק*, ר' סִפּוּק.

סַיָּפִי*, ז, נושא חרב, איש מלחמה; ת, סַיִף, סַיָּפָא.

סְיָפוֹת*, ר' סְיָף.

סִיקוּס*, ז, משקל, מדה; גבול; סֵכר; בליטה על גבי צמחים, קשר הצמח.

סִיקוּר*, ז, סֻכר, קנה הַסֻכר.

סִיקָר*, (ר' סִיקְרִין*, סִיקָרִיקִין*), ריק ופוחז; שודד הרוצח את כל מי שמוגעו ממעשיו; אחד מחבורת השודדים והרוצחים שהיו בארץ ישראל בימי מלחמות הרומאים.

[1]) סיף ирь, Schwertlilie, iris

[2]) סיפון мечеобразная лилія Siegwurz (gladiolus communis)

סִיר*, זו"נ, (ר' סִירִים, גם סִירוֹת), דוד, יורה, כלי לבשל בו; כלי לגרף אליו דשן וכיו"ב; קוץ, חוח; ענפי שיחים יבשים.

— סִיר רַחַץ, סיר שרוחצים בו, כנוי של בוז והקלת ערך.

סַיֵּר*, פ"י, בקר את רעהו; פקוד איש נכסיו; חקור ובדוק.

סַיָּר*, ר' תַּיָּר.

סִירָה, נ, (ר' סִירוֹת גם סִירָאוֹת*), אניה קטנה; *הקלפה הנמצאת בין ארבעת חלקי האגוז; קוץ, סבך קוצים; עגול העין שמסביב לבָבָהּ; מקום מֻקף וסגור; בית כלא, בית סהר, בית אסורים.

— סִירַת מִפְרָשִׂים°, סִירַת רוּחַ°, נ, סירה ההולכת על פני המים בכח הרוח הדוחף את המפרש או המפרשים הקשורים אל התרן.

סירת מפרשים.

— סִירַת מְשׁוֹטִים°, נ, סירה ההולכת על פני המים בכח המשוטים שיהתרו בהם.

— סִירַת קִיטוֹר°, נ, סירה ההולכת על פני המים בכח הקיטור המניעה.

סִירוֹג*, סִירוֹגִין*, ר׳ סרוג, סרוגין.

סִירוֹנִית*, (נ, סִירוֹנִיּוֹת*), בתולת הים (באגדה) הצדה בשירתה את הנוסע בים והורגתו.

סִירִיקוֹן*, ז, משי.

סִירִיקִי*, נ, טוית המשי.

סָךְ, ז, המון עם, קהל; חֶפֶת כבוד (?); *מספר, סכום.

— סַךְ הַכֹּל°, סַךְ הַכּוֹלֵל°, ז, תכן מספר כל ה־; מוצא דבר; מסקנה.

— סַךְ חֶשְׁבּוֹן°, ז, מספר לא מְדֻיק אך קרוב למספר הנכון ומשתמשים בו מפני היותו מספר כולל יותר (ב„שבעים נפש" תחת תשע וששים).

סֹךְ, ז, (כ׳ סֻכִּי), מעבה היער; סֻכָּה, אהל; כנוי לבית המקדש.

סכה* (סָכָה*, יִסְכֶּה*), פ״ע, רָאָה, הבט.

סֻכָּה, נ, (ס׳ סֻכַּת, כ׳ סֻכָּתִי, ר׳ סֻכּוֹת), אהל זמורות או קרשים; מדור מכֻסה בענפי עצים שיושבים בו בחג האסיף; מעבה היער; מקום סתר; *שם של מסכת תלמודית בסדר מועד העוסקת בהלכות הסכה וחג הסכות.

סכות

— סֻכּוֹת, נ״ר, חג האסיף.

סִכָּה*, נ, סיך, מחט עם גֻלה בראשה.

סֶכְוִי*, ז, שכוי, תרנגל.

סָכוּי*, ת, ברור; שקוף; שקרני אור עוברות דרכו; יבש.

סִכּוּי*, ז, תקוה, תוחלת; הדבר שמחכים לו; *מבט למרחוק, תקוה לעתיד רחוק.

סִכּוּךְ*, ז, גג הסֻכָּה, מכסה; גדור, סיוג; סִבּוּךְ; גדול צמח מטפס בהשתרגו בצמח אחר; פְּעֻלַּת הסוכך והעושה גג על־.

סכוי

סְכוֹכִית*, נ, זכוכית, חמר נתך שקוף ובהיר לשמשות החלונות ולכלים; דבר סוכך, צל, מחסה, מסתר.

סְכוּם*, סְכוֹם*, ז, מספר הכל; מספר קבוע.

סִכּוּן*, ז, סכנה; העמדת דבר בסכנה.

סָכוּף*, ת, סובל צער וענויים.

סִכּוּף*, ז, צער ועגויים, סגוף.

סָכִי*, ת, (־שֶׁמֶשׁ), מי שאינו יכול להביט בשמש; מי שרואה שני דברים יחד, פוזל.

סִכְּיוֹן, ז, מי שמתגענעים לראותו; סכוי, הדבר שמחכים לו.

סִכְיוֹן ז, סקרנות, התשוקה לדעת כל הנעשה, תירנות.

סְכִיִּים*, ז״ר, בני אדם שוכני מערות, חורים.

סַכִּין*, נ, שכין, מאכלת, כלי לחתך בו.

— סַכִּינוֹ שֶׁל־ חָרִיף*, פלוני חריף השכל ושנון מאד.

— הֲרֵי שֻׁלְחָן וַהֲרֵי בָשָׂר וַהֲרֵי סַכִּין וְאֵין לָנוּ לֶאֱכֹל*, משל במובן: כנראה הכל מוכן ומזֻמן ובכל זאת אין אנו יכולים להשתמש בזה.

סכך (סַכֹּתִי, סָךְ, יָסֹךְ), פ״י, כַּסָּה, חפה, שים מכסה על־; הגן. סַכֵּךְ*, כסה, שים גג על־. סֻכַּךְ*, הֻכסה בגג. סַכְסֵךְ, ר׳ סכסך. הֵסַךְ, סכוך; *ארוג, הֵיסַךְ, הֻכסה.

הִסְתּוֹכֵךְ*, היה מְכֻסֶּה בצל.

— הֵסֵךְ אֶת רַגְלָיו** עשה צרכיו.

סֹכֵךְ, ז, ר' סוכך.

סְכָךְ*, ז, גג הסֻכָּה; כסוי, מכסה.

סַכָּךְ*, ז, איש עוסק בעשית גגות.

סְכָכָה*, נ, מקום מְכֻסֶּה בגג הנשען אל קיר או על עמודים; סככי ענפים המצלים כמו סֻכָּה על־; סכך.

סככה

סכל (סָכַל°, יִסְכֹּל°), הִסְכִּל, עשה כסילות; הוֹאֵל. סִכֵּל, הִשְׁחִית, קלקל, אבד; °עשה לכסיל, החסר דעת. הִסְכִּיל, הִסְכִּל. הִסְתַּכֵּל*, (בְּ־) התבונן היטב בדבר, הבט; חשוב על־; התבונן בתמהון.

סָכָל, ז, (ר' סְכָלִים), כְּסִיל, חסר דעת, חסר לב (הפך: חכם).

סֶכֶל, ז, סִכְלוּת, נ, חֹסר לב, אִוֶּלֶת, חסר דעת (הפך: חכמה).

סכם* (סָכַם*, יִסְכֹּם*), פ"ע, גבול, סגוע אל גבול; ערוך סך הכל מאיזה ענין או דבר; חבר יחד. סִכֵּם*, ערוך סך הכל מאיזה ענין או דבר; חבר יחד. הִסְכִּים*, היה בדעה אחת עם־; הֵרָצֵה ל־, אבה ל־. הֻסְכַּם*, היה מְקֻבָּל; קבל הסכמה.

סכן (סָכַן, יִסְכֹּן), פ"י, הועיל, היה לתועלת ל־. הֻסְכַּן, היה בסכנה. סִכֵּן*, נתון את מי שהוא בסכנה, הַעֲמֵד אחד בחזקת סכנה; הַסְפֵּק (מנות לעניים). סֻכַּן, היה נזהר בהונו. הִסְכִּין, קבוע; היה רגיל ל־; הזהר בדבר. הִסְתַּכֵּן*, הֻסְכַּן, היה בסכנה; התבלבל, טעה.

סַכָּנָה*, סַכַּנְתָּא*, נ, האפשרות הקרובה כי תבוא צרה או אסון.

— סַכָּנַת נְפָשׁוֹת*, נ, סכנת החיים, חשש מיתה.

— שְׁעַת הַסַּכָּנָה*, נ, עת של סכנה לדבר; עת גזרות ורדיפות על שומרי הדת.

סִכְסוּךְ*, ז, מריבה, ריב; טענות ותביעות בין הנדונים.

סִכְסֵךְ, פ"י, סִבֵּךְ; עורר, גרה את־ ב־; הַשְׁלֵחַ; *הבהב, אחוז אש בדבר; הַפְגֵּשׁ והַדְחֵף ב־; °ערב אחד בשני. סֻכְסוּךְ*, היה פגום, לא חלק. הִסְתַּכְסֵךְ°, הֵעָרֵב, התערב, תעה, בוא במבוכה.

סַכֵּף*, פ"י, צַעֵר, עַנֵּה. הַסְכִּיף*, הרפה ידי איש, הָבא לידי התיאשות.

סכר* (סָכַר*, יִסְכֹּר*), פ"י, סתום, אטום, סגור ומלא; חסום בעד מי נהר בזרמם; הקיז דם; שְׂכוֹר, לקוח אנשים או בע"ח, או איזה דבר שהוא לתשמיש בשכר. הִסָּכֵר, הִסָּתֵם, הִמָּלֵא. סֻכַּר, מסור, סגור ל־, הסגר. הִסְתַּכֵּר*, היה כלוא; היה סתום.

סֶכֶר°, סִכְרָא*, ז, שַׁעַר נהרות, מחסום למי נהר לדוג דגים וכיו"ב; פקק, מַסְתֵּמָה; כדור קטן במכונה הסותם פי נקב.

סַכָּר*, ז, עושה סֶכֶר למים; איש שמלאכתו לעשות סכרי מים; דַּיָּג הדג דגים בַּסֶּכֶר.

סֻכָּר°, ת, מין חמר מתוק עושים אותו מחצב, הם הקנים המתוקים, או מסלקה.

סכת (סָכַת°, יִסְכֹּת°), הִסְכִּת*, הַסְכֵּת, פ"ע, שמוע והאזן, שים לב לשמע ולהבין; שתוק, החרש.

סֶכֶת°, נ, שמיעה והאזנה (בפיוט).

סִכְתָּה*, נ, סיך, סכה, מחט לא נקובה עם גֻּלָּה בראשה.

סַל, ז, כלי עשוי מענפים או מקלעת עץ לשאת בו איזה דבר, טנא; °כלי עשוי ממתכת בדמות סל ענפים.

— אֵינוֹ דּוֹמֶה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ

לְמִי שֶׁאֵין לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ*, מבטא משל לאמר: מי שיש לו הדבר אינו משתוקק אליו כמי שחסר לו.

ס"ל, ר"ת, סבירה ליה, היה סבור לו, חשב; סח לי, ספר לי.

(סלא) סָלוּא, הֻשקל במשקל, בוא במשקל. הַסְלֵא*, הַכרע המשקל.

סלד* (סָלַד*, יִסְלֹד*), פ"ע, קפוץ לאחור, סוג לאחור; הָכֵּוה ברותחים; °חקה לתנועות זולתו. סַלֵּד, קפוץ לאחור; *השתטח והתחכך כעין מעשה אונן של נשים; חמם; °רומם, הלל.

— חֹטֶם סוֹלֵד*, אַף סוֹלֵד*, חטם שקצהו מורם למעלה.

סֶלָה, מ"ק, מלה באה בספר תהלים בסוף כל בית בפרקים המחֻלקים לבתים, ואולי הוא סמן הזמרה להראות על ההכאה בתֹּף; סמן להפסקה; *תה"פ, לעולם ועד.

סָלֹה, סַלֵּה, פ"י, הַכרע, הַשפל; תעב; רמוס. סֻלֵּה, הֻכרע במשקל.

סְלָו*, ר' שְׁלָו.

סִלּוּד°, ז, שבח, הלול, תהלה (בפיוט).

סָלוּל*, ת, כבוש (דרך, ארח); צלול.

סִלּוּל°, ז, עשית דרכים, פְּעֻלת הסולל מסִלה.

סְלוּלָה*, נ, סל קטן.

סַלּוֹן, ז, (ר' סַלּוֹנִים), סִלּוֹן, ז, (ר' סִלּוֹנוֹת), חוח; *צנור; קנה הצנור; תעלה; קלוח מי רגלים; זרם אור; °צנור עשוי מגומי ונוח להטלטל.

סְלוֹנָה*, נ, קנה, צנור.

סְלוּף*, ר' סֶלֶף.

סִלּוּק*, ז, הליכה; הסרה, הרחקה; (־מן הָעוֹלָם), מיתה; °סוף פסוק; חשבון, גמר חשבון; תשלום חוב; הפיוט לשתי הברכות הראשונות של תפלת שמונה עשרה; שם לנגינה מפסקת (בדקדוק).

— סִלּוּק הַדַּעַת*, ז, אבדת כח הידיעה.

— דְּבָרִים שֶׁל סִלּוּקִים*, ז"ר, דברים קשים, דברים לגרש איש.

סלח (סָלַח, יִסְלַח), פ"ע, כפר, עבור על עון, נשוא עון. הִסָּלַח, התכפר.

סַלָּח, סַלְחָן, ז, מרבה לסלה, סולח תמיד, נושא עון.

סְלִידָה°, נ, רגש גרוי צרבת בַּקֵּבָה ובבית הבליעה הבא מקלקול החמצה בקבה.

סְלִיחָה, נ, העברה על פשע, כפרה, נשיאת עון וחטא.

— סְלִיחוֹת*, נ"ר, הפיוטים שאומרים אותם בימי צום ולפני הימים הנוראים.

סְלִיל*, ז, גליל עץ שעליו כרוכים חוטים; צנור דק; °ברג, מסמר עשוי לולאות; אֵם או בית הברג.

סְלִילָה*, נ, סל קטן; ר' סִלּוּל.

סְלָיִם*, ז, מין נעל שיש לו רק הסוליה ואין ל פנתה והוא נקשר אל הרגל בשרוך.

סְלִיק*, ז, סוף, קץ (בסוף ספר או מסכת תלמודית).

סלל (סַל, סָלַל, יָסֹל), פ"י, דרוך, רמוס; העק תחתיו, דוש; עשה דרך; הכה בתֹּף (עשוי כעין סל); רומם, הלל; *כרֹךְ חוט על גליל עץ, כרוך חוט על הסליל. סוֹלֵל*, השתטח והתחכך כעין מעשה אונן של נשים. סַלְסֵל, ר' סלסל. הִסְלֵל*, סלול. הִסְתּוֹלֵל, לחוץ, כבוש; התגדל על־.

סְלָלָה, ר' סוללה.

סֻלָּם, ז, (ס' סֻלַּם, ר' סֻלָּמוֹת*), כלי לעלות בו עשוי משני מוטות ושלבים ביניהם לעליה; *מעלה, מדרגות; חלק משמלת אשה.

— סֻלַּם הַקּוֹלוֹת°, ז, (בשירה), מדרגת הקול.

— סֻלָּמָהּ שֶׁל צוֹר*, ז, הסלעים הבולטים שעל חוף הים קרוב לעיר צור.

סלמות

— סֻלָּם מִצְרִי*, סֻלָּם קטן.
— סֻלָּם צוֹרִי*, סֻלָּם גדול.
— סֻלָּמוֹת*, ז״ר, תפירות בבגד רחוקות זו מזו לחברו לפי שעה; ספר יוחסים, מגלת יוחסין של משפחה.

סַלְמַנְדְּרָא*, נ, מין לטאה שהאמינו הקדמונים שאין האש שולטת בה.

סִלְסוּל*, ז, התנשאות, חשיבות; גאון; עשית תלתלים (בשערות); °רעידת הקול המשתפך חליפות עלה וירוד (בזמרה).

סִלְסֵל, פ״י, הרם, הוקיר ערך דבר; *עשה קוֻצות תלתלים; השתפך ברעידת הקולות המתחלפים עלה וירוד (בזמרה); לטף, חבוק ואחליק בחבה. סֻלְסַל*, הֻעשה בקוֻצות תלתלים; היה נבחר ומרומם.

סַלְסִלָּה, נ, סל קטן; זלזל, שריג גפן דק שהוא כתלתל.

סַלְסָלָה*, נ, מין ארג דק ומסֻלסל, מלמלה[1].

סֶלַע, ז, (כ׳ סַלְעִי, ר׳ סְלָעִים), צור, חמר האבן המחֻבר לקרקע; חזק, תקף, מעוז, מחסה (בדבור המליצי); *מין מטבע כשקל הקדש שבמקרא; מטבע סתם; אבן משקל; משקל ידוע לפנים; אחת החברבורות העגֻלות שעל גב הנחש בקשקשי הדג; גוש עפר קשה; גוש עפר קשה המחֻבר לשרשי עץ שמוציאים אותו מן הארץ.
— סְלָעִים*, ז״ר, אבנים.
— סֶלַע הַבָּא בְיָדַיִם*, סלע רך המתכתש ומתפרר מאֵליו; סלע שאפשר להוציא אותו מן הקרקע ביד על נקלה.

סָלְעָם, ז, מין ארבה.

(סלף) סִלֵּף, עִקֵּם, עקל, עות; קלקל, נטה מדרך הישר.

סֶלֶף, ז, עוות, עקלקלות.

סַלְפִּיד*, ז, כלי זמר, חצוצרה.

סלק* (סָלַק, יִסְלַק*), פ״ע, עלה. סַלֵּק*, הַרחק, הסר הצדה; פשוט, חלוץ, הסר; הסר הכובע מעל הראש; הסר והרס (שורה בבנין); נַצח בתשובה מוכחת וסתור על ידה דעת אחר; הרם קצה בגד הנגרר; הָמת; °שלם חוב, גמור חשבון. סֻלּוֹק*, היה מֻרחק. הִסְתַּלֵּק*, הוסר, הֻבטל; סור הצדה התרחק; מות.
— סַלֵּק מֵעַל הַשֻּׁלְחָן*, הסר כל כלי האכל וכיו״ב מעל השלחן אחרי האכילה.
— קָא סַלְקָא דַעְתָּךְ*, היעלה על דעתך? האמנם תחשב?
— יָדָיו מְסֻלָּקוֹת מ־*, איננו מתערב ומתעסק בענין זה.

סלק

סֶלֶק*, ז, מין ירק שמשתמשים בעליו הפרומים לחמיצה ושרשו נאכל מבֻשל או שלוק[1].

סַלְקָנִית°, נ, מרק עשוי מסלק.

סַלָּרִין*, ז, משכרת, שכר, גמול עבודה.

סֹלֶת, נ, (כ׳ סָלְתִּי, ר׳ סְלָתוֹת*), חלק הקמח הטוב; *מאכל או מאפה עשוי מסלת.

---

[1] סלסלה муслин, Mousslin, muslin

[1] סלק свѐкла, Mangold, bettrave, beet

— נְקִי כְּסֹלֶת*, משל על דבר נקי ביותר.

סַלֵּת*, פ"י, הנף קמח בכברה להוציא הסלת; בקוע עצים לקסמים דקים.

— מְסֻלֶּת*, נבחר, טוב.

סַלָּת*, ז, עושה סלת.

(סלת) סְלָתִים*, ז"ר, קסמי עץ דקים מוכנים בכונה להבעיר בהם אש.

סַלְתָּנִית*, נ, מין דג קטן רך הבשר הנאכל כבוש[1].

סַם, ז, (ר' סַמִּים), אבקת צמח בשם; מין אבק או מרקחת לרפואה; מין אבקה לצביעה; °אבקה שהמסוה בנוזלים; רפואה; ארס, רעל.

— סַם חַיִּים*, ז, סם המרפא והמחלים.

— סַם הַמָּוֶת*, ז, רעל הממית.

סמא, ר' סמה.

סַמָּאֵל*, ז, שם שר השדים; השטן, היצר הרע ומלאך המות.

סַמְבּוּק*, ז, מין עץ, ר' לילך[2].

סַמְבַּטְיוֹן°, ז, שם נהר אגדי הזורק מתוכו כל ימי השבוע אבנים ובשבת הוא נח.

סְמְבָּק*, ז, נר של חֵלֶב.

סְמַדֵּר*, פ"ע, היה לסמדר.

סְמָדַר, ז, התחלת התהוות הפרי (בגפן) אחרי נפילת הנצה.

(סמה) הִסָּמֵה*, הִסָּמֵא*, היה עִוֵּר.

סַמֵּה*, סַמֵּא*, עִוֵּר, עשה לעִוֵּר. הִסְתַּמֵּה*, הִסְתַּמֵּא*, היה לעִוֵּר; עשה עצמו כעִוֵּר.

— סַמֵּה עֵינַיִם*, רמה, הֵרָאֵה לעיני אחרים כטוב וכחכם, התהדר בשוא; עשה דבר לעיני איש להכעיסו ולקנטרו; עשה דבר לעיני איש להשקיט את זעמו.

סָמוּי*, ת, עִוֵּר, מֻכֵּה בסנורים; נעלם, נסתר.

סִמּוּי*, ז, עשיה לעִוֵּר, עוור.

1) סלתנית сардинка, Sardine

2) סמבוק сирень, Flieder, lilas, elder

סָמוּךְ, ת, עומד חזק וקים; בטוח, נשען על־; *קרוב (במקום או בזמן) ל־.

— סְמוּכוֹת*, נ"ר, עמודים; משענות הכסא או הספה וכיו"ב; חתיכות עור ששמים בקב הקטע תחת שוקיו; משענות לעצים רכים או לצמחים מטפסים.

— סְמוּכִין*, ז"ר, באור איזה קֶטַע בספר על ידי הקטע הסמוך לו.

— סָמוּךְ עַל שֻׁלְחָן־*, סָמוּךְ אֵצֶל־*, אוכל אצל־, יושב אצל־ וכל צרכיו עליו.

סִמּוּק˜, ז, אדמימות; בשר אדם.

סִמּוּר°, ז, תקיעת מסמר.

סִמְטָה*, נ, (ר' סִמְטָאוֹת*), רחוב קטן; דרך צרה, משעול; דוכן לממכר סחורה במקום השוק תחת שדרת עמודים; מכה קטנה מלאה לח, שחין פורח.

סְמִיד˜, סְמִידָא˜, ז, סלת, קמח נקי ומֻשְׁבָּח; האבק המַפְרֶה של הפרחים.

סִמְיוֹן*, ז, סמן, אות.

סַמְיוּת*, נ, עִוָּרוֹן.

— סַמְיוּת הַלֵּב*, נ, טפשות, סכלות.

— סַמְיוּת עֵינַיִם*, נ, אחיזת עינים, רמאות.

סָמִיךְ*, ת, עבה, קרוש, מוצק.

סְמִיכָה*, סְמִיכוּת*, נ, פעלת הסומך על־; קִרְבָה; דבקות דבר לדבר; השענות על הצד בישיבה, הסבה; אשור איש למשרה או לשם כבוד („רַבִּי"); הקדשה על ידי שימת היד על הראש; שימת היד על הקרבן שהיו מקריבים על המזבח בזמן שבית המקדש היה קים.

— סְמִיכוּת°, (בדקדוק), דבקות שם לשם שאצלו.

סָמִיר*, ת, בולט; סָמָר.

סמך (סָמַךְ, יִסְמֹךְ), פ"י, תמך, סעוד; בטוח על־; אִשֵּׁר איש לכהונה או למשרה בשימת יד עליו; שים יד על ראש הקרבן לפני

שחיטתו; קרוב אל־; *הדק, כבוש (עפר תחוח); השען על־; אכול על שלחן־; עשה סמוך וקרוש. הִסָּמֵךְ, הִשָּׁעֵן, התמך; בטוח; היה קרוב, היה סמוך; קבל רשות לְכַהֵן באיזה משרה או רשיון להקרא בשם כבוד. סַמֵּךְ, סעוד, תמוך; *הַמְחה אצל־; סְמוֹךְ*, הִסמך. הַסְמִיךְ*, הדק, כבוש (עפר תחוח). הִסְתַּמֵּךְ*, הִסמך, הִתמך; השען.

— סָמוּךְ עַל שֻׁלְחָן־*, סָמוּךְ אֵצֶל*־, ר' סמוך.

סְמָךְ*, סֶמֶךְ*, ז, משען, מסעד; פסוק מן התורה שסומכים עליו באיזה דרש.

— בֶּן־סֶמֶךְ°, (בַּר סַמְכָא), מי שיכולים לסמך עליו, לבטח בו.

סֹמֶךְ*, ז, עבי גוף.

סָמֶךְ, נ, האות החמש עשרה של האלפא ביתא העברי (ס).

סַמְכוּת*, נ, פעֻלת הסומך, משען, מסעד.

סֵמֶל, סֶמֶל, ז, צלם, דמות של דבר, תבנית דבר למשל ולמופת; תבנית מביעה איזה רעיון רוחני או מפשט.

סָמָל*, ז, (ר' סְמָלִים*), סמרטוט, בלוי בגד; בגדים ישנים.

סִמְלוֹן*, ז, עץ כפוף המושם בצואר הבהמה, ובנקבים שבראשו בשני קצותיו עוברים שני קצות העל, והוא כלו כרוך בסמרטוטים ובחבלים למנע פצעים מצואר הבהמה; °על הסוס עשוי מעור ואליו מחברים את מוטות העגלה או הקטרובים.

סמלך

סִמְלָךְ*, מין צמח ריחני, יסמין.[1]

סַמֵּם°, פ"י, המת בסם מות.

סְמָמִית*, נ, עכביש, שממית; מין לטאה.

סַמְמָן*, סַמָּן*, ז, סם; אבקת צבע; סם רפואה; מין אבקת בשם.

(סמן) הִסָּמֵן, היה מֻצָּין וּמֻגבל. סַמֵּן*, שים סִמן ואות לצַיֵּן דבר. סֻמַּן, היה מֻצְיָן וּמֻגבל.

סִמָּן*, ז, אות, ציון, תו לצַיֵּן דבר; ציון להבדיל בין דבר לדבר; ציון שעל ידו מכירים זכות הדבר (במציאות אבדה); חתימה; (בשחיטה), הגרגרת ובית הבליעה; נס ודגל המלוכה; חלק או פסקה מִפֶּרֶק.

— סִמָּן טוֹב*, סִמָּן יָפֶה*, סִמָּן רָע*, סִמַּן בְּרָכָה*, סִמַּן קְלָלָה*, ז, אות ומופת למה שיבוא בעתיד.

— סִמָּנֵי בְהֵמָה וכיו"ב*, ז"ר, סמנים להכיר בם את הבהמה הכשרה.

— סִמָּנֵי נַעֲרוּת או בַּגְרוּת*, ז"ר, סמנים בגוף להכיר בם מתי נעשה הילד לנער והנער לבוגר.

— וְסִמָּנָא*, וְסִמָּנֵיךְ*, מלה להורות כי המלים הבאות אחריה הם סמנים מלאכותיים לזכר על ידם איזה דבר.

סַמָּן*, ר' סממן.

סִמְנִיּוֹת*, נ"ר, (ביחיד סִמָּנִית*), סמנים שבתורה, לפני פסקה ולאחריה כעין נון הפוכה וכיו"ב; °סמן לפני התחלת דבור איש מובא בתוך הרצאת דברים ולאחריו („–").

סִמְפּוֹן*, ז, (ר' סִמְפּוֹנוֹת*), קנה חלול בְּרֵאָה להחזקת האויר; אחד צנורות הדם המתפשטים בְּרֵאַת החי; אחד גידי הדם; חליל כפול; (בשטרות) תוספת בסוף שטר; חוזה, שטר חוזה; שטר שבו נזכרים תנאים אחרים מהשטר העקרי; תנאי שבגללו אפשר לבטל חוזה.

---

[1] סמלך ясмин, Jasmine

סִמְפּוֹנְיָה*, נ, ר' סומפוניה.

(סמק) סָמֹק*, אָדֹם, עשה אדם.

סָמְקָן*, ז, אדם, אבן טובה שגונה אדם ¹).

סמר (סָמַר, יִסְמַר), פ"ע, היה קשה וקפוא; *חבר במסמרים. סִמֵּר, הצב כמו מסמרים; *תקוע מסמרים ב־; חבר במסמרים. סֻמּוֹר*, הדבק במסמר; המלא במסמרים.

סָמָר, ת, בעל שער קשה, ששערותיו עומדות כמסמרות.

סְמַרְטוּט*, ז, סחבה, חתיכה של בגד קרוע ובלוי.

סְמַרְטוּטָר*, ז, סוחר בסמרטוטים; מאסף סמרטוטים.

סְמַרְמֹרֶת*, נ, רעד הגוף, חלחלה, רטט, צמרמרת.

סַמְתַּר°, פ"י, חבוש תחבשת לעצר הדם.

סַמְתָּר°, ז, מין תחבשת לעצר הדם.

ס"נ, ר"ת, סכנת נפשות.

סַן*, ז, שן, עקץ שנון.

סְנָאִי°, ז, מין חיה קטנה ממשפחת היונקים הגרה בין ענפי העצים ²).

סנאי

סַנְבּוּס*, ז, כסוי ראש של נשים, כעין תכשיט שקשוריו יורדים עד הלחיים.

סְנְבּוֹל*, ז, השתתפות אנשים בסעודה שכל אחד מביא חלקו, ר' סבלת.

סַנְבַּטְיוֹן*, ר' סמבטיון.

סַנְגֵּר°, המליץ על־, היה סניגור ל־.

סַנְדָּל*, ז, (ר' סַנְדָּלִים), נעל, כסוי הרגל; (־שֶׁל בְּהֵמָה), נעל על פרסת הרגל של בהמה; כן, בסיס שיש בו חלל; מין דג הים דק ורחב; מין נפל שנתמעך בבטן אמו ונעשה שטוח כדג; °נעל המרכב מסול ורצועת פּנתה צרה המכסה רק את הצד הקדמי של הרגל.

— סַנְדְּלֵי קֶרַח°, ז"ר, סנדלים של ברזל שמחליקים בהם על הקרח.

— סַנְדָּל שֶׁל סַיָּדִים*, ז, כלי של הסידים, לוח עץ שמים אותו על כף היד להעבירו על הסיד של הטיח להחליקו.

סַנְדֵּל°, שים נעל של מתכת על פרסת הרגל של בהמה.

— מְסֻנְדָּל°, ת, שיש עליו סנדל, ששמו עליו סנדל.

סַנְדַּלְפוֹן*, שם מלאך.

סַנְדְּלָר*, ז, עושה סנדלים; תופר נעלים.

סַנְדָּק°, ז, האיש האוחז את הילד על ברכיו בשעת המילה.

סַנְדִּיר*, ז, מין עץ שקלפתו לבנה.

סְנֶה, ז, (ר' סְנָאִים*), סבך קוצים.

— סְנֵה מַעֲרָבִי°, ז, מין שיח ופריו אדם וטוב הריח ¹).

— חֻלְדַּת הַסְּנָאִים*, ר' סנאי.

סַנְהֶדְרִי*, סַנְהֶדְרִין*, נ, (ר' סַנְהֶדְרִיּוֹת* גם סַנְהֶדְרָאוֹת*), בית דין הגדול בישראל בימי הבית השני; אספת זקני העם וראשיו.

— סַנְהֶדְרִין*, שם מסכת תלמודית בסדר נזיקין.

— סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה*, נ, בית דין של אחד ושבעים חברים.

— סַנְהֶדְרִין קְטַנָּה*, נ, בית דין של שלשה ועשרים חברים.

סְנוּנִית*, נ, מין עוף קטן, דרור ²).

סְנוּק*, ז, עיפות.

סְנוֹקֶרֶת*, נ, הכאה באגרוף.

---

¹) סמקן рубин, Rubin, rubis, roobin

²) סנאי бѣлка, Eichhörenchen, écureuil, squirrel

¹) סנה מערבי малина, Himbeerstrauch, framboisier, raspberrybush

²) סנונית ласточка, Schwalbe, hirondelle, swalow

סנונית

סַנְוֵר*, פ״י, עִוֵּר, עשה לְעִוֵּר.

סַנְוֵרִים, ז״ר, עורון; חלי של שממון, רואה ואינו יודע מה רואה.

סנט* (סָנַט*, יִסְנֹט*), פ״ע, (פֻּ־), הִכְעִס, הִרְגִּיז, הֵרְעִים; בזה והִכְעִס.

סַנְטֵר*, ז, קצה הפנים, חלק הפנים הבולט שתחת השפה העליונה.

סַנְטָר*, ז, שומר; משגיח, מפקח על הגבולים של כל נחלה ונחלה.

סַנֵּיגוֹר*, ז, (נ׳ סַנֵּיגוֹרֶת*), מליץ טוב, מלמד זכות במשפט (הפך: קַטֵּיגוֹר).

סַנֵּיגוֹרְיָה*, סַנֵּיגֹרֶת*, נ, פְּעֻלַּת המליץ טוב, המלצה, בקשה להצדיק את־.

סְנִיף*, ז, חבור של דבר קטן לגדול ממנו; הוספה, תוספת; עמוד למשענת; חלק מדבר; פרק ב־; אחד מחלקי המשור (ר׳ משור); °חלק של בית מסחר או של אֲגֻדָּה או של מוסד המסתעף מהם שלא במקום מרכזו.

(סנן*) סִנֵּן*, זקוק נוזל על ידי כלי שבתחתיתו נקבים דקים מאד או דרך אריג; זקוק וצרוף מתכת. סֻנּוֹן*, היה זקוק וצרוף. הִסְתַּנֵּן*, הִסְתּוֹנֵן*, היה זקוק וצרוף.

סַנְסַן, ז, (ר׳ סַנְסִנִּים), לולב התמר, כפת התמר; *חוטים דקים תלוים מענפי התמר.

סנף* (סָנַף*, יִסְנֹף*), פ״י, עשה כעין סניף; חבר וטפל דבר קטן לגדול או לדברים מרבים להִמָּנוֹת אתם.

סְנַפּוֹן*, ז, דבר מְחֻבָּר לַשֵּׁנִי מיצירתו; רשת עורקי הדם בְּרֵאָה.

סְנַפִּיר, ז, כנף המשוט לדג, ר׳ דג.

סנק* (סָנַק*, יִסְנֹק*), סַנֵּק*, פ״י, סַלֵּק, הטה הצדה, העבר ממקום למקום; צבור או מַלֵּא בדחיקה וכבישה.

סִנָּר*, ז, אפוד, פרגוד של אשה.

סָס, ז, תולעת קטנה המכלה את הצמר [1].

ס״ס, ר״ת, סוף סוף; ספק ספיקא.

סָסָא*, ר׳ סאסא.

סַסְגּוֹנִית*, נ, מין מחלת חֹם שהגוף מתכסה בה בכתמים אֲדֻמִּים.

סִסְמָה*, נ, אִמְרָה לאות; ר׳ סִיסמא.

ס״ע, ר״ת, סדר עולם; סדר עבודה.

סעד (סָעַד, יִסְעַד), פ״י, תמוך וחזק; עזור; אכול; כלכל, זון, הַשְׂבִּיעַ; *בוא אל אשה. הִסָּעֵד*, הִסָּמֵךְ, השען. סַעֵד*, עזור. הִסְעַד*, כלכל, זון.

— סְעוֹד לֵב, חזק הלב במאכל, אכול.

סַעַד*, ז, סַעֲדָה*, נ, עזרה, תמיכה.

סְעָדָה*, נ, ר׳ סעודה.

סעה, ר׳ סועה.

סְעוֹד*, ז, סעודה, משתה.

סְעוּדָה*, נ, משתה (ביחוד בישיבת קרואים); מה שאוכלים בפעם אחת; הגמול הצפון בעולם הבא.

— סְעוּדַת הַבְרָאָה*, הסעודה שמאכילים את האבל אחרי קבורת המת.

— סְעוּדָה מַפְסֶקֶת°, נ, הסעודה האחרונה שלפני צום.

— סְעוּדַת מִצְוָה*, נ, סעודה שנעשית לשם איזו מצוה, כמו לברית מלה, לפדיון הבן וכדומה.

— סְעוּדַת שְׁלֹמֹה*, סְעוּדַת שְׁלֹמֹה בְּשַׁעְתּוֹ*, משל לסעודה גדולה ועשירה מאד.

סָעִיף, ז, (ר׳ סְעִיף, ר׳ סְעִיפִים), ענף המתפצל

[1] סס моль, Motte, teigne, moth

לפצילים דקים; נקיק בסלע, בקיע; *חלק או פסקה מִפרק, מִפְּסָק.

— סְעִיף קָטָן*, ז, חלק קטן מיֻחד בסעיף, בפסקה של פרק.

סַעַל*, ז, נשירת השערות (?); תרופה (?).

(סעף) סָעַף, כרות ושבור (ענפים). הִסְתָּעֵף°, התחלק לענפים; השתלשל, התפצל דברים ומשגים שונים מדבר וממשג אחד.

סָעֵף, ת, המכפף, שאינו חזק בדעתו.

סָעִף, ז, (ר' סְעִפִּים), ענף, בד; מחלקה, פלגה; כתה; סף (?).

— פָּסֹחַ עַל שְׁתֵּי הַסְּעִפִּים, נטה בדעתו הנה והנה, כעוף הזה הפוסע מסעף לסעף, ולא לעמד חזק בדעתו.

סְעַפָּה, נ, ענף, בד.

סער (סָעַר, יִסְעַר), פ"י, רעוש געוש, המה בסבת רוח חזקה; רגוז; *בקר חולה. הִסָּעֵר, התרגז, התרגש. סֹעַר, הפיץ ופזר; נדוף הלאה. סֹעוֹר, היה פזור, הנדף, הדחה הלאה. הִסְעִיר*, סֵעֵר.

סַעַר ז, סְעָרָה, נ, רוח חזקה, סופה; *חוט שער אחד; הסתעפות ענפי העץ, שער.

סַעֲרָן*, ת, שָׂעִיר, בעל שער רב.

ס"פ, ר"ת, סוף פסוק.

סַף, ז, (כ' סִפִּי, ר' סִפִּים, גם סִפּוֹת), אגן, כוס, בזך; מפתן הפתח; חלל הפתח.

סַף, ז, (ר' סִפִּים*), אבן רצוף, אבן גזית.

ספג* (סָפַג*, יִסְפֹּג*), פ"י, ינוק ובלוע אל תוכו (נוזל); יבש, נגב בספוג; קבל מכות, לקה; קבל נזיפה וגערה. סִפֵּג*, בלוע אל תוכו ויבש ונגב. הִסְפִּג*, מרוח ויבש על ידי ספוג. הִסְתַּפֵּג*, מרוח את בשרו במטפחת להתיבש; התכוץ כספוג הכבוש; הִבָּלַע אל תוך (נוזל).

— סָפוֹג בָּשָׂר*, שפשף בשר במלח למלחו.

— נְיָר סוֹפֵג°, ז, ניר הבולע אל תוכו את הדיו מניר אחר ומיבשו.

סֶפֶג*, ז, פעֻלת המספג והמיַבש.

סַפָּג*, ז, משרת בבית המרחץ המנגב את גוף הרוחץ במַגֶּבֶת.

סְפֻגָּן*, ז, מין עֻגה ספוגית מלאה נקבים.

ספד (סָפַד, יִסְפֹּד), פעו"י, (ל־, עַל־), בכה, קונן על־ (ביחוד על מת). הִסָּפֵד, היה נספד, הערך קינה על־ (ביחוד על מת).

הַסְפֵּד*, דרוש דרשת אבל על מת, ספר בשבח המת.

סֶפֶד*, ז, בכיה, קינה על מת, הספד.

סַפְדָּן*, סַפְדָּנָא*, ז, יודע להספיד, שדרכו להספיד.

ספה (סָפָה, יִסְפֶּה), פעו"י, כלה, אבוד, כַּלֵּה, אַבֵּד, השחת; גרוף וסלק; הוסיף, הַרבה; *תת חלק בסעודה; השתתף באכילת סעודה. הִסָּפֵה, כלה במקרה ביחד עם אחרים העומדים לכלות; הֵאסף, הומת, התפש והאחז. הַסְפֵּה, אסוף וקבץ יחד, הוסיף.

סַפָּה, נ, מטה לשבת עליה.

סְפוֹג*, ז, מין צִמְחֵי הנמצא בים, ישמש להתרחץ בו; סמרטוט; ר' סְפוֹגִים; כנוי לת"ח או לאיש הסופג ומקבל את הכל מבלי הבחין בין טוב לרע.

ספוג

— סְפוֹג צֶמֶר*, ז, פקעת או חתיכת צמר סופגת.

סִפּוּג*, ז, שאיבת לחות ע"י נגיבה בספוג, פעֻלת הסופג.

סְפוֹגִי°, ת, שתבנית ספוג לו, שתכונת סְפוֹג לו.

סְפוֹגִיּוּת° נ, תכונת הספוג.

סְפוֹגָנִי*, ת, רך ותפוח כספוג.

סָפוּן, ת, טמון, צפון; קבור; שיש לו תקרה; *חשוב, נכבד.

סַפּוּן*, ז, סבון, בורית.

סִפּוּן, ז, צפוי בית, תקרה; °מכסה האניה.

סִפּוּף*, ז, סל, טנא; פֵּרות מאֻחרים; עוללות.

סִפּוּק*, ז, מה שמספיק; מה שמוטל בספק; אפשרות, די יכלת; המצאת מה שדרוש; כֹּח מספיק; חבור; סְבִין מערבים עם קמח; פְּעֻלת הסופק כפיו; הסתבכות הענפים; חסֶן, פקדון המוכן לעתיד; שפע, רבוי.

סִפּוּר*, ז, פְּעֻלת המספר; מִספר מעשה שהיה; ידיעת מעשה שהיה; מעשיה; חבור על מעשה שהיה או דומה למעשה שהיה; עריכת דבר מקרה לפרטיו; גזיזת השערות.

סְפוּרָה, נ, (ר׳ סְפוּרוֹת), מִספר; גבול, קצב.

סְפוּרִי°, ת, בדרך ספור.

סָפוּת*, נ, תנור שיוצקים בו כלי זכוכית.

ספח (סָפַח, יִסְפַּח), פ״י, חבר, טפל אל עקר, הוסיף על. הִסָּפַח, התחבר אל־, היה נטפל ל־. סַפֵּחַ, הוסיף, הצמד; *השתפך, שטוף ועבור (נהר). סֻפּוַֹח, התחבר והתאסף. הִסְתַּפֵּחַ, התחבר, התאחד, התדבק.

סֲפַח*, סָפָח*, ז, (ר׳ סְפָחִים*), ספיח.

סַפַּחַת, נ, נגע בעור הבשר; דלדול, חתיכת בשר בולטת מהגוף.

ספ״י, ר״ת, סבר פנים יפות.

סְפִיגָה*, נ, ר׳ ספוג.

סָפִיחַ, ז, צמח שדה העולה וצומח מאליו בלי זריעה וחרישה מהגרעינים שנפלו בעת הקציר; מֵי מטר סוחף; °הִשָּׁנוּת מחלה פעם שניה.

סְפִינָה, נ, אניה; מכסה האניה.

— סְפִינַת מִפְרָשִׂים°, סְפִינַת קִיטוֹר°, ר׳ אנית מפרשים, ר׳ אנית קיטור.

— סְפִינַת הַמִּדְבָּר°, כנוי לגָמָל.

ספינת מפרשים

— סְפִינָה רוֹקֶדֶת*, נ, אניה מתנועעת.

סְפִיקָה*, ר׳ ספקה.

סְפִיקָה*, נ, יכלת, אפשרות, די כח.

סַפִּיר, ז, מין אבן טובה[1].

סְפִיר*, ז, מין צמח ממשפחת הפולים, שקוראים לו היום בא״י בשמו הערבי נהיט[2]; השער המסתפר מצואר הסוס ומזנבו.

סְפִירָה*, נ, מִספר, פעלת המונה והסופר; ספור, ספור דברים; עגול; כדור משחק; תספרת גזיזת השער.

— (יְמֵי) סְפִירַת הָעֹמֶר*, נ, הימים שבין פסח לשבועות.

— עֶשֶׂר סְפִירוֹת°, (בקבלה) עשר אצילות נאצלות מ„אין־סוף״, (האלהים), בהשתלשלות זו מזו, והן: כתר, חכמה, בינה, גדולה, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות.

סְפִירוּת*, נ, כתיבה, רשימת דברים בכתב.

סֵפֶל, ז, קערה, אגן, כלי לשאת בו נוזלים וכיו״ב; כלי שטוח לשאת עליו כֵּלים; *ספסל.

סַפְלוּל°, ז, מין פרח[3].

ספן (סָפַן, יִסְפֹּן), פ״י, כסה (תקרה), סכוך, צפה; הסתר, טמן; *כבד וחשוב, הוקיר.

---

[1]) ספיר, сапфир, Saphir, saphire

[2]) ספיר, стручечник, Kichererbse, poischiche, chick-pea (cicer-arietinum)

[3]) ספלול, кирказан, Osterluzei, aristoloche, aristolochia

סִפָּן, ר׳ ספון.

סַפָּן*, ז, נוהג אניה; איש רגיל ללכת בספינה תדיר.

— **קֶשֶׁר הַסַּפָּנִים***, ז, קשר החבל שבקצה הספינה שאינם מתירים אותו והוא קים תמיד, ומזה כנוי לקשר ־קים.

סִפְסוּף*, ז, תאנה המתבכרת בסוף הקיץ; פרות אפילים; °מריטה בקצה האצבעות.

— **יָפֶה סִפְסוּף שֶׁאָכַלְנוּ בְּיַלְדוּתֵנוּ מֵאֲפַרְסְקִים שֶׁאָכַלְנוּ בְּזִקְנוּתֵנוּ***, משל עממי ידוע על יתרון הנֹער והילדות.

סַפְסָל*, ז, מושב כעין כסא ארך לישיבת אנשים אחדים.

ספסל

סַפְסֵף*, פ״י, מרוט קצה השערות באצבעות; כרות קצה דבר; חרוך, הבהב; °מרוט בקצה האצבעות.

סִפְסָר*, ז, איש הבינים, סרסור; מֻמחה בעסקים; °איש עוסק בעסקים מְסֻפקים.

סַפְסֵר°, פ״ע, עסוק בעסקים מְסֻפקים.

סַפְסָרוּת°, נ, פעֻלת איש הבינים; התעסקות בעסקים מסֻפקים.

(ספף) **הִסְתּוֹפֵף**, עמוד על הסף, ישׁב במבוא הפתח.

ספק (סָפַק, יִסְפֹּק), פ״י, הלום, הכה; מחוא כפים; התחרט; הַמצא הצֹרך; *פ״ע, היה מספיק, היה די. **סַפֵּק***, הגש, הַמצא מה שדרוש; חרוז (פנינים וכדומה) על־; קשור; הרכב עץ; עורר ספק בלב־; הטל ספק, לא ידוע על ברור; הכה כף, מחוא; הכה בידיו על שוקיו. **סֻפּוֹק***, היה בספק. **הִסְפִּק***, הצלח; השכל בדרכיו; היה די, הִמצא למדי; הִמצא ל־; היה בכח לעשות דבר; היה די זמן לעשות דבר; תת יכלת ואפשרות; תת די זמן; תת מקום; הכין, הזמין; שטוף ועבור. **הִסְתַּפֵּק***, טעום, קבל הנאה מדבר; שמוח בחלקו ולא לדרש יותר; היה בספק, לא ידוע בברור.

— **לֹא הִסְפִּיק לְ־, עַד שֶׁ־***, עוד טרם־ והנה־.

סֵפֶק*, ז, (כ׳ סִפְקִי*), צרך, מה שדרוש ל־; אפשרות.

סָפֵק*, **סֶפֶק***, ז, (ר׳ סְפֵקוֹת*), שׁפק, לא אמון, דבר שאינו ברור ותלוי באפשרות, אפשר הן ואפשר לאו, מצב הרוח בעת שיש לו לאיש יסוד לחשב כי איזה דבר אינו נכוי ואינו ברור.

סְפֵקָה*, סָפק; אפשרות, די כה; דבר שיש איזה ספק בנוגע לו.

— **סְפֵק סְפֵקָה***, ספק רחוק מאד.

סְפֵקוּת°, נ, ספק, מצב המטיל ספק בדבר (הפך: וַדָּאוּת).

סְפַקְלַרְיָה*, נ, מראה, ראי; שמשת החלון.

סַפְקָן°, ז, מטיל ספק בדברים ידועים.

סַפְקָנוּת°, נ, הטלת ספק בדברים ידועים, טבע הספקן.

ספר (סָפַר, יִסְפֹּר), פ״י, מנה, הגבל חשבון; כתוב; חרות אותיות. **הִסָּפֵר**, הִמנה, בוא במספר. **סַפֵּר**, מנה, הגבל חשבון; הצע דברים, ערוך דבר מקרה לסדריו ופרטיו; פרסם; *דבר סרה, דבר רעה, הוציא שם רע; גזוז, גלח; כרות וגזם עלי ירק; שמש המטה; °עשה צה כספיר; **סֻפּוֹר**, הֻערך דברי מקרה. **הִסְתַּפֵּר***, גלח, גזוז שערותיו.

סַפָּר, ר׳ סופר.

סֵפֶר, ז, (כ׳ סִפְרִי, ר׳ סְפָרִים, כ״ר, סִפְרֵי), מגלה

כתובה; מכתב, אגרת; שטר; גליונות כתובים או נדפסים מחֻברים יחד; מלאכת הכתב וקריאתו; *ספר התורה; תנ"ך.

— סֵפֶר הַגָּלוּי, שטר המקנה הנתן לקונה.

— סֵפֶר זִכָּרוֹן, ז, ספר שבו כותבים הדברים שצריך לזכֹר.

— סְפָרִים חִיצוֹנִים*, ז"ר, ספרים שלא נכנסו אל כתבי הקדש; °ספרי כופרים, ספרי כפירה ואפיקורסות.

— סֵפֶר הֶחָתוּם, ז, שטר המקנה השמור בבית המשפט.

— סֵפֶר הַיַּחַשׂ, ז, ספר דברי ימי משפחות לתולדותיהן.

— סֵפֶר יְצִירָה°, ספר קבלה עתיק, מְיֻחס לאדם הראשון.

— סֵפֶר הַיָּשָׁר, ז, ספר שהיו כתובים בו שירי הגבורים של עם ישראל.

— סֵפֶר כְּרִיתוּת, ז, גט, שטר שלוחים לאשה.

— סֵפֶר מִלִּים°, ז, מלון, אגרון.

— סֵפֶר הַמִּקְנָה, ז, שטר מכירה או שטר קניה.

— סֵפֶר הַסְּפָרִים, כנוי לספרי התנ"ך.

— סֵפֶר הַתּוֹרָה, חמשה חמשי התורה.

— יוֹדֵעַ סֵפֶר, מְלֻמד.

— עַם הַסֵּפֶר°, כנוי לעם ישראל.

סְפָר, ז, מנין העם, פקודי העם; *גבול; עיר עומדת על הגבול; חוף הים.

סַפָּר*, ז, מגלח וגוזז שערות אנשים; מלמד מקרא לתינוקות.

— זוּג שֶׁל סַפָּרִים*, ז, מִספרַים.

סַפְרָא̃, ז, סופר, כותב.

— אִי סַפְרָא לָא סַיָּפָא*, ר' סיפא.

סִפְרָא̃, (סִפְרָא דְבֵי רַב̃), ז, תורת כהנים, ספר מדרש הלכה לספר ויקרא.

סְפַרְגּוֹס*, ז, חתמת, טבעת או יתר וכדומה עם פתוח שם נושאה.

סְפִירָה, נ, ספר, דברי ספר; °אות המציִן מספר ידוע.

סְפֹרוֹת, ר' ספורה.

סִפְרוּת°, נ, דברי ספר; ידיעת ספר; קבוצת הספרים בכלל; קבוצת ספרי מקצוע אחד.

סִפְרוּתָה*, נ, משרת ההוראה.

סִפְרוּתִי°, ת, דבר שיש בו טעם ספרות; דבר הנוגע והשיך לספרות.

סִפְרֵי*, ז"ר, שם של שני הספרים של מדרשי ההלכות לבמדבר ודברים.

סִפְרִיָּה°, נ, אוצר ספרים, ביבליאותיקה.

סַפְרָן*, ז, סופר, מזכיר; °כותב ספורים; מנהל ספריה, ראש בית ספרים.

סַפְרָנוּת°, נ, כתיבת ספורים.

ספת* (סָפַת*, יִסְפֹּת*), פ"י, טבול; כבוש במלח; משוח ומרוח; הַאכל, פטם; כרות ולקוח חלקים חלקים; שפות, שים על הכירים (קדרה).

ס"ק, ר"ת, סעיף קטן, ר' סעיף, סעיף קטן.

סַק*, ז, מין בגד בלי שרוָלים הדומה לשק; אריג עבה וגם שעושים ממנו שקים.

סַקָּאִי*, ר' סַקָּי.

(סקב̃) הַסְקֵב̃, פ"י, גרוד ושפשף עד כדי להעלות חבורה.

סַקָּבָא̃, ת, מצֹרע, מֻכה שחין.

סַקְבָּה̃, נ, צרעת, שחין.

סקד* (סָקַד*, יִסְקֹד*), פ"י, יסר, ענוש; לַמד, אלוף.

סְקוֹס*, ז, כרבה, קשר בתוך העץ, זרד, מקום בעץ שממש יצא הענף.

סְקוּפָה*, נ, מפתן, אסקופה.

סַקָּי*, (סַקָּאִי*), ז, תופר שקים.

— מַחַט שֶׁל סַקָּאִים*, נ, מחט גסה שתופרים בה שקים.

סְקִילָה*, נ, רגימה, הכאה באבנים משלכות,

השלכת אבנים על־ להמית; אחת מארבע מיתות בית דין (סקילה, שרפה, הרג וחנק).
— בֵּית הַסְּקִילָה*, ז, המקום שממנו היו משליכים את הנסקלים למטה וסוקלים אותם.

סְקִירָה*, נ, מבט, שימת עין; מספר, מנין.

סקל (סָקַל, יִסְקֹל), פ״י, רגום באבנים, זרוק אבנים להמית. הִסָּקֵל, הֵרגם באבנים לָמות. סַקֵּל, סקוֹל; הסר אבנים ממקום לנקות מהן. סֻקּוֹל, הִסקל.

סְקַלָּה*, נ, סֻלָּם; °סדר של דבר על פי מדרגות קבועות.

סְקַלִּידָה°, נ, דג גדול טורף בים, כלב הים[1].

סקלידה

(סקף*) סַקֵּף*, פ״י, ספוק כפים; השלך דבר על דבר. הִסְתַּקֵּף*, התנפל; חול, קרה.

סְקַפְּטוֹר*, ז, משגיח, מבקר; מזכיר, סופר פרטיכל; כותב ספר זכרונות.

סקר* (סָקַר*, יִסְקֹר*), פ״י, צבוע, משוח; הבט, התבונן, שים עין אל־. הִסָּקֵר*, הִבחן במבט עין. סַקֵּר*, קרוץ בעינים, רמוז; צבוע בסקרא.

סִקְרָא*, סִקְרָה*, נ, צבע אדם; כחול אדם לעינים; מין עפר אדם שצובעים בו.

סִקְרָא*, ר׳ סִיקר.

סַקְרָנוּת°, נ, תַּירנות, התשוקה לדעת כל מה שנעשה.

סַקְרָנִי*, סַקְרָנִי*, ת, (נ׳ סַקְרָנִית*), המביט ומתבונן לכל צד; תַּירן, שחפץ לדעת הכל.

סַר, סָר, ת, מלא רגז וכעס; מתיאש, מֻדְכא; חדל, נפסק; חסר; משחת.
— רוּחַ סָרָה, רוח כהה, רוח נעצבת.

סָר*, ז, שר, אדון.

(סרב*) סָרֵב*, פ״ע, השב פנים; מאן, לא חפץ; (־ב־), הֵעתר, הפצר, בקש.
— מְסָרְבִים לְקָטָן וְאֵין מְסָרְבִים לְגָדוֹל*, אִמרה ידועה לאמר: אפשר להשיב פני איש נקלה ואין משיבים את פני איש גדול ונכבד.

סָרָב, ז, קוץ דוקר ומכאיב.

סֵרֶב°, ז, סרוב, מאון, קשיות ערף (בפיוט).

(סרבל*) סַרְבֵּל*, לבוש סַרְבָּל. סֻרְבּוֹל*, פ״ע, היה בעל בשר עבה ושמן.

סַרְבָּל*, ז, מכנסים רחבים.

סַרְבָן*, ז, עקשן, מי שמעמיד על דעתו ואינו נוח לעשות רצון אחרים; טרחן, מפציר ומאיץ.

סַרְבָנוּת*, נ, סרוב, טבע הסרבן, קשיות ערף.

(סרג*) סָרַג*, קלוע, עשה מעשה עבות; פסוח על־; עשה דבר לא כסדרו כי אם בסרוגים; גרוע; שים אֻכף על־. סֹרוֹג*, היה לא בסדר כי אם בסרוגים. הִסְתָּרֵג*, היה מסֹרג.

סֶרֶג°, ז, אֻכף הסוס.

סָרָג*, ז, עושה אֻכפים לסוסים; עושה מקלעות, פותל, קולע.

סֹרֶג*, ז, חַיִץ מעשה שבכה.

סִרְגּוֹל*, ז, עשית קוים בסרגל; קנה לעשות בעזרתו קוים ישרים, קַו.

סַרְגִּיד*, ז, קצה המפתח שבו השנים, סין.

סַרְגֵּל*, פ״י, עשה קוים ישרים בעפרון או בדיו וכדומה על גליון, שרטט.

סַרְגֵּל*, ז, קנה לעשות בעזרתו קוים ישרים.

סרד* (סָרַד*, יִסְרֹד*), פ״י, עשה מעשה רשת בצנרה, צנר.

סָרָד*, ז, עושה רשתות; קולע סרדות.

סְרָדָה*, נ, כלי עשוי מעשה רשת.

סַרְדְּיוֹט*, ז, (ר׳ סַרְדְּיוֹטוֹת*, סַרְדְּיוֹטִין*), שר

---

[1] סקלידה akyлa, Haifish, requin, shark

צבא, ראש הצבא.

סָרָה, נ, נטיה, נסיגה; שוא, שקר.

סַרְהֵב*, פ״י, האץ ב־, הַפצר, סרב; עשה דבר במהירות מחסר סבלנות לגמר אותו.

סַרְהֲבָן*, ז, סרבן.

סֵרוּב*, ז, מאון, קשיות ערף; שלילה, אמירה: לא; לא הסכם, לא הֲאוֹת.

סֵרוּג*, ז, קליעה, עשיה מעשה עבות; דלוּג, פסיחה על־; השמטת דברים ב־.

— סֵרוּגִין*, בְּסֵרוּגִין*, חליפות, בפסיחה על־, לא כסדר.

סְרוֹד*, ז, ר׳ סְרָדָה.

סָרוּחַ, ת, משתרע; *מְדֻלדל למטה; סרים; מבאיש, מעלה סרחון.

סֵרוּחַ*, ז, דבר מסריח ונותן ריח רע; ריח רע.

סֵרוּס*, ז, כריתת האשך לזכר; הפיכת הסדר והריסותו.

סֵרוּף*, ז, שרפה.

סָרוֹק*, ז, סורק פשתן, עוסק בסריקת פשתן; סוכר פשתן סרוק.

סָרוּק*, ת, ריק; בטלן; דבר שסרקו אותו (פשתן, צמר).

סרח (סָרַח, יִסְרַח), פ״ע, השתרע בהעדפה יתרה, התפשט; התמודד; הגרר; הִדַּלדל למטה; *העלה באש, באוש; (־על־), חטוא, פשוע; קלקל, השחת; שרוט. הִסָּרֵחַ, הִפסד, היה מְקֻלקל, היה נשחת; *החל להעלות ריח רע. הַסְרֵחַ*, תת ריח רע ל־; העלה באש, באוש; התקלקל, הִשחת.

סֶרַח, ז, קצה מֻיתר התלוי ויורד; °שׁבל, קצה שמלה הנגרר בארץ; עון, חטא.

סִרְחוֹן*, סָרְחָן*, ז, באש, ריח רע, צחנה; חטא, עון.

סַרְחָן*, ז, חוטא; מסריח, מבאיש.

סרט* (סָרַט*, יִסְרֹט*), פ״י, שרוט; חרות. הִסָּרֵט*, הפּצע בשריטה. סָרֵט*, שׂרוט, חרות; עשה כתבת קעקע. הִסְתָּרֵט*, הִסרט.

סֶרֶט*, ז, חבל קצר, יתר, תקוה; רצועת אריג צר וארוך לעשות בו קשורים.

סִרְטוּט*, ז, סרגול, עשית קוים ושרטוטים על הגליון וכיו״ב

סִרְטוֹן*, ר׳ שרטון.

סַרְטְיָה*, נ, רחוב.

סַרְטָן*, ז, מין חי קטן הגר במים[1]; אחד המזלות בכוכבי השמים; °שם מחלה של מכה המתפשטת בגוף[2].

סרטן

סֶרִי*, ז, סרחון, ריח רע, צחנה, באש; חטא, עון.

סָרִי*, ת, מסריח, מבאיש.

סְרִיג*, ז, סְרִיגָה*, סְרִיגוּת*, נ, סבכה, מעשה רשת; סֹרג, סבכה מברזל לחלל חלון וכיו״ב.

סְרִיד*, ז, סְרִידָה*, נ, כלי עגל שטוח עשוי מקלעת קש למוכרי ירקות ופרי או לאופים להניח עליו את הירקות או את הלחם.

סְרִיָּה*, נ, סרי, סרחון, באש, ריח רע.

סִרְיוֹן, ז, (ר׳ סִרְיוֹנוֹת), מגן, שריון, מחסה להגן מחרב וחצים.

סְרִיטָה*, נ, שריטה, שרטת, גרידה, חתך בבשר.

סְרִיכָה*, ר׳ סְרכה.

סָרִיס, ז, (ס׳ סָרִים, ר׳ סָרִיסִים, ס״ר סָרִיסֵי גם סָרִיסַי), זכר שעקרו את אשכיו; שר, נאמן

[1] סרטן рак, Krebs, ècrevise, crab

[2] рак, krebs, cancer

בבית המלך; פקיד על בית נשי המלכים והשרים.

סָרִיס*, ת, עָקר, שאינו מוליד (חי או צמח).

סָרִיק*, ז, מין מאפה תנור בשמן ובסֻכר; מין משי בינוני בערכו.

סָרִיק*, ת, ריק, פוחז.

סְרִיקָה*, נ, פעלת הסורק והגורד במסרק.

סרך˚ (סָרַךְ˚, יִסְרַךְ˚), פ"ע, הִדבק ב־, הֵאחז ב־.

סָרָךְ*, סֶרֶךְ*, ז, הרגל, מנהג; חקוי.

סָרְכָא˚, סַרְכָן˚, ז, מושל, שר גדול.

סִרְכָה*, נ, דבוק; דבוק אונות הָרֵאה האחת לשניה; סמן מחלה בְרֵאה; הרגל.

סַרְכָּן*, ר' סרכא.

סֶרֶן, ז, (ר' סְרָנִים), שר, פקיד, נגיד (בארץ פלשתים לפנים).

סֶרֶן, ז, יד האופן, ציר האופן, מוט שהאופן סובב עליו.

(סרס*) סָרֵס*, פ"י, עקור ממקומו; עקור את האשכים לזכר; עשה בסרוגין; החלף ושנה את הסדר. סֹרוּס*, היה בסרוגין, היה לא בסדר. הִסְתָּרֵס*, הֵעקר מזכרות; הֵהרס, הֵעקר.

— מִקְרָא מְסֹרָס*, פסוק שסדורו מְהֻפך, שאינו כתוב בסדר.

סֹרֶס*, ז, שם צמח ממין העולשים.

סַרְסוּר*, ז, איש הבינים בין מוכר וקונה או בין משכיר ושוכר; שדכן.

סַרְסֵר*, פ"ע, היה לאיש הבינים, היה לסרסור.

סַרְסָרוּת⁰, נ, עסק הסרסור; שכר הסרסור.

סַרְעַפָּה, נ, ענף, בד.

סַרְעֶפֶת⁰, נ, שם פרח[1].

(סרף) סָרַף, פ"י, שרוף, בעור, תת למאכל אש; *הדבק בשָׂרָף.

1) סריעפת анютины глазки, Stiefmutterchen, pensée, pansy

סִרעפת

סְרָף*, ז, שרף, מיץ יוצא מעץ וכיו"ב.

סִרְפָּד, ז, מין צמח שהקוצים הדקים על עליו צורבים את הנוגע בהם[1]; ⁰כנוי לאיש שפגיעתו רעה.

סרפד

סִרְפֶּדֶת⁰, נ, חרלת, קדחת עם אבעבעורת ככויות של נגיעה בחרולים[2].

סרק* (סָרַק*, יִסְרֹק*), פ"י, גרד במסרק (פשתן וכיו"ב); ישר וסדר שערות במסרק. סָרֵק*, צבוע בצבע אדֹם.

סְרָק*, ז, ריקות, ביחוד עץ שאינו עושה פרי מאכל; איש ריק ופוחז.

— אִילָן סְרָק*, ז, עץ שאינו עושה פרי מאכל.

— אִילָנֵי סְרָק קוֹלָם הוֹלֵךְ*, מבטא משל לאמר: דבר ריק או איש ריק מרעיש עולמות.

סָרָק*, ז, צבע אדֹם.

סרר (סָרַר, יָסֹר), פ"י, מרה; הכבד לב, הקשה עֹרף; סור מהדרך הטובה; ר' סור.

— סוֹרֵר, ר' סורר.

סְרָרוּת*, ר' שררות.

1) סרפד крапива, Brenwessel, ortie, nettle

2) סרפדת крапивная лихорадка, Nesselausschlag, urticaire, nettlerash, (urticario)

ס״ת, ר״ת, ספר תורה; סתרי תורה; סופי תבות.

סְתָו, סְתָיו, ז, חרף; החלק השני של תקופת החרף; °זמן האסיף.

סְתָוִי*, ת, (נ׳ סְתָוִית*), של החרף (גן, כרם); °של האסיף.

סָתוּם*, ת, לא ברור, לא ידוע, לא מפֹרש; אטום, סגור ומלא.

— **סְתוּמָה***, (פָּרָשָׁה), פרשה המתחילה באמצע השורה (הפך: פתוחה).

— **מֵם סְתוּמָה***, נ, האות ם שבסוף המלה.

סִתּוּם*, ז, סתימה, אטימה, פעלת הסותם.

סִתּוּר*, ז, סותר, הורס.

סִתּוּת*, ז, פעֻלת המסתת אבנים; צרורות אבן הנפרדים מהאבן על ידי הסתות.

סְתָיו, ר׳ סְתָו.

סְתִימָה*, נ, סגירה, אטימה, פעֻלת הסותם והאוטם.

סְתִירָה*, נ, הֶרֶס, הריסה, השחתה; פעֻלת הסותר והמהרס; פעֻלת המסתתר והמתחבא; דבר מתנגד ומבטל את הדבר השני.

סתם (סָתַם, יִסְתֹּם), פ״י, אטום, סגור, סכור; מלא חלל; אטום מַעין בעפר לעצר מימיו; העלם דבר; החבא, הטמן; *הגד דבר מבלי הזכיר שם אומרו; לא באר, לא ברר ולא פרש. **הִסָּתֵם**, הִסכר, הִכסה. **סַתֵּם**, סתום. **הִסְתַּתֵּם***, הִסתם; הֵעלם; תם, חדול מהיות.

סת״מ, סת״ם, ר״ת, ספר (תורה), תפלין, מזוזות.

סְתָם*, **סְתָמָא**׳, ז, דבר לא ברור, לא מפרש; בלי שם אומרו (משנה, הלכה וכדומה). תה״פ, בכלל, בדרך כלל, שלא מפרט.

— **סְתַם מִשְׁנָה***, ז, וכיו״ב, משנה וכיו״ב שלא רשום עליהם שם אומרים.

— **סְתַם יֵינָם***, ז, יין של נכרים שלא נודע אם נִסך לע״ז או לא.

— **מִן הַסְתָם***, **מִסְתָמָא**׳, תה״פ, בודאי, אל נכון (גם מבלי היות הדבר מבֹרר מאליו).

סְתָמִי°, ת, לא ברור, שאינו ברור ומפֹרש; שאין בו ברור הגוף (מאמר).

— **מִין סְתָמִי**°, ז, לא זכר ולא נקבה (בדקדוק).

סְתָמִיּוּת°, נ, טבע דבר או ענין שאינו ברור ומפֹרט.

סתר (סָתַר*, יִסְתֹּר*), פ״י, הרוס, השחת, כלה; הפר, בטל; פרוע קליעת השער; *פרוק חוטים סבוכים; התנגד בדברים. **הִסָּתֵר**, התרחק; הֵעלם, היה בלתי ידוע; הֵחבא; פרוץ (מכה); הֵהרס, הִשחת; היה שמור, מצוא מגן ומחסה. **סַתֵּר**, כסה, החבא. **סֻתּוֹר**, הֵעלם, התחבא. **הַסְתֵּר**, הרחק דבר והעבירו; הַפנה לצד אחר (פנים); הַחבא, הַטמן, כסה; שמור על דבר, שים מחסה על־. **הִסְתַּתֵּר**, התרחק, העלם, התחבא; *חדול מהיות אחוז וקשור יחד, התפרד.

— **הַסְתֵּר פָּנִים**, הסר ההשגחה מעל דבר, עזוב דבר ביד המקרה מבלי לשים לב לו.

— **מַעֲשֶׂה לִסְתּוֹר***, מבטא במובן: ספור המעשה המובא מתנגד לדבר שקדם לו וסותר אותו.

— **תרתי דסתרי (אהדדי)***, ר׳ תרתי.

סֵתֶר ז, (ר׳ סְתָרִים), פנית פנים הצדה; מקום נסתר, מחבוא, מצפון; מסך מסתיר; מסך מגן; מחסה; *תוך, פנימיות של דבר.

— **בַּסֵּתֶר**, תה״פ, בלי פרסום, בחשאי.

— **דְּבַר סֵתֶר**, ז, סוד, דבר מְכֻסה מאחרים.

— **לֶחֶם סְתָרִים**, ז, לחם גנוב; החטא נסתר מעין.

— **לְשׁוֹן סֵתֶר**, נ, דבה, לשון רעה.

— **סִתְרֵי תוֹרָה***, ז״ר, הדברים הסודיים שבתורה, הנעלמים מידיעת רבים.

— **בֵּית הַסְּתָרִים***, ז, אברי הבשת.

— סִתְרוֹ כְּגִלּוּיוֹ*, תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ, תוכו כחיצוניותו.

סִתְרָה, נ, מחסה, מגן; דבר סוד, סתר.

(סתת) סָתַת*, פ״י, פסל אבנים להחליקן ולהכשירן לבנין; חצוב אבנים מסלע.

סַתָּת*, ז, פוסל אבנים.

ע

ע, האות השש עשרה בא״ב העברי; שמה: עַיִן; ס״מ, שבעים.

ע׳, ר״ת, עַיֵּן, רְאֵה (בתור סמן לעַיֵּן באיזה ספר, בפרק או בדף ידוע); עמוד ... (צד במספר ידוע בספר); ענין; ערך.

ע״א, ר״ת, על ארות; ענין אחר; עבודת אלילים; עמוד א׳ (בדף של ספר, ביחוד במסכות התלמוד).

עאכו״כ, ר״ת, על אחת כמה וכמה.

עָב, ז, (ר׳ עֻבִּים), אדן שעליו מעמידים את העמודים; *קורה, מריש; מזודה, כעין תבה לבגדים לדרך; מפתן; זֵר בבנין.

עָב, זו״נ, (ר׳ עָבִים גם עָבוֹת), ענן כבד; קבוץ העננים; חורשה עֲבֻתָּה, יער עבת; קורה, מריש לקרוי בבנין; אדן שעליו מעמידים את העמודים; *ארג עבה לכסות בו איזה דבר; בגד עבה. °ת, קשה וקפוי (הפך: רך, קלוש); תופש מקום רב; עבה.

— עַב עָנָן, ז, ענן מְעֻבֶּה, ענן כבד.

— עַב הַדַּעַת°, גס, לא מְנֻמָּס.

— הִתְקַשֵּׁר עָבִים*, התאסף עננים בשמים, התכסה השמים בעננים רבים.

ע״ב, ר״ת, עמוד ב׳ (בדף של ספר, ביחוד במסכות התלמוד).

(עבב) עִבֵּב*, פ״י, עשה עבה, הקרש; עִנֵּן, כסה (השמים) בעבים. הִתְעַבֵּב*, כסה (השמים) בעבים.

עֲבָבִית*, נ, צמרמרת של קדחת; דלקת.

עבד (עָבַד, יַעֲבֹד), פ״י, שרת את־, עשה עבודה ומלאכה לאחר; עשה מלאכה; התעסק בעבודת האדמה לתקנה ולהכשירה; הִכָּנַע לפני אדון, סור למשמעת מלך־; (־אֶת ה׳), שמור מצות האלהים; הכרח לעבודה, הטל עבודה על־; שים למס עובד, הַכְנַע וְשַׁעְבֵּד את־. נֶעֱבַד, הוכן בעבודה; *היה במצב שעובדים אותו וסרים למשמעתו; החשב כאלהים שעובדים אותו ומתפללים אליו (־עור), היה מְתֻקָּן וּמֻכְשָׁר בעבודה. עִבֵּד*, הַכְשֵׁר דבר (עורות וכיו״ב) בעבודה כי יהיה ראוי למלאכה. הֶעֱבִד, הַכְרֵחַ למלאכה; הכבד טרח על־, הַטְרֵחַ; שים למס עובד, הכנע וְשַׁעְבֵּד תחת־. שַׁעְבֵּד*, ר׳ שעבד. הִתְעַבֵּד*, היה מְתֻקָּן וּמֻכְשָׁר.

— בְּדִיעֲבַד־, אם כבר נעשה, אז־ (הפך: לְכַתְּחִלָּה).

— כָּל דְּעָבֵד רַחֲמָנָא לְטָב עָבֵד־, כל מה שעושה האלהים לטוב עושה, מעין האִמרה: גם זו לטובה.

— מַה (פלוני) עָבִיד־, מה שלום פלוני?

עֶבֶד, ז, (כ׳ עַבְדִּי, ר׳ עֲבָדִים, ס״ר, עַבְדֵי), איש נכנע לרצון אדוניו לכל מלאכה, איש שגופו קנוי לעבודה עולמית; סר למשמעת מלך ושרים; סר למשמעת אחרים; (־ה׳), סר למשמעת ה׳, עושה מצות ה׳; כנוי למלאך ה׳, לנביא ולצדיק.

— עֶבֶד כְּנַעֲנִי*, עבד מבני הכנענים או

הַיָמִים האחרים; °עובד עבודה קשה מאד.

עֶבָד, ז, מעשה, פעולה, עלילה.

עֲבָדָה ר׳ עבודה.

עֲבִדָּה˚, עוּבְדָא˚, נ, מעשה, עלילה; מקרה; מעשה שהיה ושצריך להתחשב אתו.

— **בְּדִידִי הֲוָה עוּבְדָא˚**, לי לעצמי קרה המקרה הזה או כמקרה הזה.

עֲבֻדָּה, נ, קבוץ עבדים ושפחות; *חלק אדמה נעבדה הדרוש לצמיחת צמח באפן טוב.

עַבְדוּת, נ, מצב העבד; עבודת עבד, הכנעת העבד, שעבוד.

עַבְדָן*, ז, מעבד עורות, בֻּרסקי; °בעל בית חרשת.

עַבְדְּקָן*, ת, בעל זקן עבה.

עַבְדֻת, ר׳ עַבְדוּת.

עבה (עָבָה, יֶעֱבֶה), פ״ע, היה גס בחמרו ובעל נפח גדול מסמיכות חלקיו; היה לא דק; היה שמן; היה מְרֻבל בבשר. **הֶעֱבֶה***, צבה, היה לעבה. **עַבֵּה***, עשה עבה או סמיך (לא קלוש); עבב, עשה לא דק; עשה צפוף ולחוץ אחד לשני. **הַעֲבֵה*, הָעֳבֵה***, התהוה לעבה. **הִתְעַבֵּה°**, היה עבה, היה סמיך (לא קלוש).

עָבֶה, ת, גס בחמרו וגדול בנפחו, תופס מקום רב (הפך: דק); קשה וקפוי.

— **טִפּוֹת עָבוֹת***, טפות גדולות.

עָבוּד*, ת, מתֻקן, מעֻבד.

עִבּוּד*, ז, פעלת המעבד דבר ומכשירו; עבודת הבֻּרסקי בתקון עורות.

עֲבוֹדָה, עֲבֹדָה, נ, מלאכה בכח הגוף, עָמָל; מעשה, עלילה; שרות, משרה; מעשה לזכרון קדש, מנהגי עשית מצוה דתית; שכר, פרי עבודה, תוצאת העבודה (ישעיה לב. יז.); *שרות בבית ה׳; שכר הקרבת הקרבן (הבשר שהכהן לוקח מהקרבן); שם להתפלת „רצה" בשמנה עשרה; חלק אדמה הנצרך לעבודת הנטע; °שם לפיוטים המתארים את עבודת יום הכפורים בבית המקדש (בתפלת מוסף של יו״כ).

— **הָעֲבוֹדָה***, לשון שבועה.

— **עֲבוֹדָה שֶׁבַּלֵּב***, כנוי לתפלה.

— **מְלֶאכֶת עֲבוֹדָה**, נ, מעשה דבר בתנועת האברים ביד או בכלי.

— **עֲבוֹדָה זָרָה*, עֲבוֹדַת אֱלִילִים*, עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת***, נ, הערצת האלילים או גרמי השמים.

— **עֲבוֹדָה זָרָה***, אליל; שם מסכת תלמודית בסדר נזיקין העוסקת בדיני אסור עבודת האלילים.

— **עֲבוֹדַת עֶבֶד**, נ, עבודה של גנאי והשפלת כבוד.

— **עֲבוֹדַת פֶּרֶךְ***, נ, עבודה קשה מאד.

— **עֲבוֹדָה תַּמָּה***, נ, עבודה שלמה וגמורה ומדֻיקת בלי כל חסרון ומגרעת.

עֲבוּדָה*, נ, ר׳ עֲבֻדָּה.

עֲבוּז*, ז, כיס הביצים לזכר.

עֲבוֹט, ז, משכון, דבר נִתן לערבון.

— **עֲבוֹטוֹת***, ז״ר, חפצים.

עַבּוּף*, ת, עבות, עָנֵף בעלים רבים.

עָבוּר, עֲבוּר, ז, יבול, תבואה, מוצא האדמה.

— **בַּעֲבוּר**, מ״י, בשביל, למען, בגלל; במהיר; יען כי; כדי ש־, בעוד אשר־.

— **לְבַעֲבוּר**, מ״י, למען.

עִבּוּר*, ז, ההחלטה או ההכרזה כי החדש או השנה הם מְעֻברים (כי יש בהם יותר יום או חדש); דגן, תבואה; מעבר, פעלת העובר; מצב האשה ההרה, הריון; (־צוּרָה), בִּטּוּל; פִּסּוּל; (־עִיר) הבנינים שנוספו על עיר בזמן מְאֻחר.

— **עִבּוּר דִּין***, דון דין קשה.

— **חֹדֶשׁ הָעִבּוּר***, ז, חדש אדר השני.

— **סֵדֶר הָעִבּוּר*, סוֹד הָעִבּוּר°**, ז, שטת חִשוב השנים והחדשים.

— פָּרָשַׁת הָעִבּוּר*, עת משבר.

עֲבוֹת, זו״נ, (ר׳ עֲבוֹתִים גם עֲבוֹתוֹת), הכל, פתיל עבה משזר וקלוע; קשר, קשור, אגדה; ענף עבת; *שם עץ ההדס; רבוי העלים שבהדס; חבל לקשר ולחזק בו את העל אל המחרשה (?); עץ ארך של מחרשה הנכנס לתוך העל(?); מושכה, רצועת הרתמה שהרוכב מחזיק בידו.

— מַעֲשֵׂה עֲבוֹת, מעשה מקלעת, עבודת הקליעה.

עָבוֹת*, ז, עץ עבה שמכניסים בעל.

עבט (עָבַט, יַעֲבֹט), פ״י, תת משכון, תת ערבון; לקוח משכון, הלוה במשכון. עַבֵּט, עקם, עקל, סבך. הַעֲבֵט, הלוה לאחר בערבות משכון. הִתְעַבֵּט*, היה למשכון, הלקח למשכון.

עָבָט*, ז, ר׳ עביט.

עַבְטִיט*, ז, משא כבד; התחיבות גדולה.

עֳבִי, (בהפסק עֳבִי, ס׳ עָבְי, כ׳ עָבְיִי), שעור גסות חמר דבר; *מקום עבה; המקום היותר עבה בכלי או באבר וכדומה; מצב דבר סמיך; שק לנוסעים, מזודה, כעין תבה עשויה עור וכיו״ב לשים בה חפצים לדרך.

— הִכָּנֵס בְּעֳבִי הַקּוֹרָה*, התערב והתעסק הרבה באיזה ענין, שים לב לאיזה ענין.

— בַּעַל הַקּוֹרָה יִכָּנֵס בְּעָבְיָהּ שֶׁל קוֹרָה*, בַּעַל הַקּוֹרָה טָעַן בְּעָבְיָהּ*, כשמעבירים קורה ממקום למקום בעל הקורה בעצמו נושא בחלקה העב והכבד, אמרה במובן: האיש שהדבר שיך לו נושא את עיקר כבדו וטורח בו יותר מאחרים.

עב״י, ר״ת, עזרי בשם יי׳.

עָבִיט*, ז, אֻכָּף, כר הגמל; זוג הסלים הנתונים משני עברי גב הגמל למושב הרוכבים; כלי קביל גדול לענבים; גרף לשופכים (לשתן).

עֲבִיץ*, ז, מאפה קמח ודבש ושמן.

עֲבִירָה*, נ, פעֻלת העובר במקום.

עֲבֵירָה*, ר׳ עברה.

עֲבִית*, נ, (ר׳ עֲבִיּוֹת*), מכונה לזריקת אבני בליסטראות בחבלים.

עבץ, ר׳ אבץ.

עבר (עָבַר, יַעֲבֹר), פעו״י, (־בְּ־), חלוף במקום, הלוך; התהלך במקום; הלוך מקצה מקום ועד מֵעבר לקצהו השני; הלוך בראש, הלוך לפני־; היה בראש, היה לפני־; הלוך הלאה; (־אֶת־), השג איש והלוך לפניו; פרוץ על גדותיו (נהר וכיו״ב); פרוץ וזרום, פרוץ ויצוא מעבר לגבול; (אֶל־), נטה (קו או גבול) לאיזה צד; חול, פגוע; חלוף (הזמן); הִבטל, היה לאַל; (־עַל דִּבְרֵי־), לא שים לב למצוה; עשה מעשה חטא; (־עַל־), מחול, סלוח; בער, שרף; קצוף; עשה. הֵעָבֵר*, היה לדרך לעבר בו; *הבטל, הופר; העשה עברה ב־. עַבֵּר*, רתק, קשור, חבר; נתון הריון לנקבה; *הוסיף חדש בשנה או יום בחדש; (־מָקוֹם*), הוסיף חלקי מקום על המקום עצמו במדידת תחומים להבליעם בתוך מדת התחום ולהחשבם על המקום עצמו; עבור על זמן ידוע, ממנו והלאה; (־עַל־), עשה מעשה חטא ופשע. עֻבּוֹר*, היה הרה, הרה; התחלף, השתנה; הוּסף בחדש או ביום. הַעֲבֵר׳, העתק ממקום למקום; העתק מקצה מקום אחד לקצהו השני; גרום לדבר לעבר לפני־; מסור, נתון (נחלה) לאחר; שלוח דבר; הסר; הטה הצדה, הפנה; (־בְּאַחֵר), המיר, החליף; סלק, בטל; סלוח, מחול, כפר, נשוא עון; עבור על דבר מבלי שים לב אליו; אחר, דחה הזמן. הִתְעַבֵּר, עבור; קצוף, כעוס, התאנף; *הרה, היה הרה; היה מְעֻבָּר (חדש או שנה); הוּסף (מקום) במדידת תחומים להבליע בתוך המדה.

— עָבוֹר עַל־ אֶת הַדֶּרֶךְ*, אמרה במובן: הַסֵג גבול של־.

— עָבוֹר עֲבֵרָה*, חטוא, פשוע.

— עוֹבֵר לַסּוֹחֵר, מטבע שהסוחרים מקבלים אותה בלי פקפוק.

— שֶׁעָבַר*, שהיה וחדל מהיות.

— לְשֶׁעָבַר*, בזמן שהיה, שחלף.

— עָבוֹר לִפְנֵי הַתֵּבָה*, קרב אל העמוד להתפלל כשליח צבור.

— הַעֲבֵר קוֹל, הכריז, פרסם בפמבי.

— הַעֲבֵר עַל דַּעְתּוֹ – מִדּוֹתָיו*, הטה חסד, סלוח, לא נטור איבה; וַתֵּר, עשה לפנים משורת הדין.

— הַעֲבֵר הַמּוֹעֵד, תת לזמן הדרוש לעבר לפני ההתחלה באיזה ענין.

— הַעֲבֵר קוּלְמוּס*, (עַל כתב מחוק), כתוב שנית על אותיות שנמחקו.

עָבָר°, ז, הזמן שחלף והלך, הזמן שלפני הרגע הנוכחי; מה שהיה ואינו; (בדקדוק) נטיות הפעל בזמן שעבר.

— שָׁבוּעַ שֶׁעָבַר°, השבוע שחלף ועבר.

— לְשֶׁעָבַר°, מה שחלף והלך.

עֵבֶר, ז, (ר׳ עֲבָרִים, ס״ר עֶבְרֵי), צד (שמאיזה גוף והלאה).

— בְּעֵבֶר, תה״פ, בצד השני.

— עֵבֶר הַ־, מֵעֵבֶר לְ־, הצד השני של־.

— עֵבֶר הַיַּרְדֵּן, (עפי״ר), הצד המזרחי של הירדן, נחלת ראובן, גד וחצי המנשה.

— מֵעֵבֶר אֶל עֵבֶר, דרך גוף כֻּלּוֹ מצדו האחד אל השני.

עֻבָּר*, ז, הילד בעודנו בבטן אמו; (ר׳ עֻבָּרִים*), הביצים הרבות הקטנות שבקרב הדגים.

— מַה טִּיבוֹ שֶׁל עֻבָּר זֶה*, מה טיבו של איש זה? (עפי״ר במובן לעג והקלת ערך האיש המדֻבר).

עֲבָרָה, נ, מעבר, מקום לעבר בו; בנין של עץ עשוי לעבר בו בנהר, רפסדה, דוברה; גבול; *פעֻלת העובר והולך ממקום למקום, עֲבִירָה; גמירה, פעֻלת החָדל מדבר.

עֲבֵרָה*, עֲבֵירָה*, נ, חטא, פשע, עון (הפך: מצוה); נאוף, זנות.

עֶבְרָה, נ, כעס, קצף, חרון; גאוה, גדל לב.

עֻבָּרָה*, נ, אשה הרה.

עִבָּרוֹן°, ז, ענין עבור השנים.

— סֵדֶר עִבְּרוֹנוֹת°, ז, לוח השנה, ר׳ לוח.

עִבְרִי ז, עִבְרִיָּה, עִבְרִית*, נ, (ר׳ עִבְרִים, עִבְרִיִּים*, עִבְרִיּוֹת), אחד מבני עֵבֶר מבני בניו של שֵׁם; אחד מבני ישראל, אחד מבני שבט העברים.

עִבְרִי, ת. של עֵבֶר (השפה, הכתב).

עֲבָרִים, ז״ר, שם לרכסי ההרים דרומה להרי הגלעד בעבר הירדן מזרחה.

עֲבַרְיָן*, ז, חוטא, פושע, עובר עברות; עובר על איזו פקודה.

עִבְרִית*, נ, שפת עבר, לשון הקדש; כתב עברי; תה״פ, בשפת עבר.

עֻבֶּרֶת*, נ, מעֻברת, אשה הרה.

עבש (עָבַשׁ, יַעֲבֹשׁ), פ״ע, הכסה ברקבון, היה נרקב.

עֹבֶשׁ*, ז, (ר׳ עָבָשִׁים*), עץ החבוש ופריו; °כמין מחב לבן העולה על הגופים הנרקבים.

עבש

(עבת) עָבַת, פ״י, כבסך, בלבל.

עָבֹת, ת, (נ׳ עֲבֻתָּה), קלוע, מסֻבך; עבה, סמיך; סבוך; מרֻבה בענפים.

עֲבֹת, ר׳ עבות.

ע״ג, ר״ת, על גב; עבודת גלולים (עבודת אלילים).

עגב (עָגַב, יַעְגֹּב), פ"ע, (־על־, אל־, ב־), חשוק, אהוב בתאוה, בקש אהבה.

עֻגָב, עוּגָב, ז, חליל קטן לזמר בו בנפיחת הפה; °כלי זמר גדול עם חלילים רבים ומנגנים בו בעזרת מפוח.

עֲגָבָה, נ, תאות זמה, תאות נאופים.

עֲגָבוֹת*, נ"ר, שֵׁת, תחתית מתני איש שעליה הוא יושב; עבי הירכים למעלה באחורי הגוף; אברי הבשת לזכר ולנקבה.

עֲגָבִים, ז"ר, דברי אהבה; מדוחי נאופים; שירי זמה.

עַגְבָנוּת°, נ, בקשת אהבה; התיַפות כדי למצוא חן בעיני־.

עַגְבָנִית°, נ, מבקשת אהבה, מתיפה כדי למצא אוהבים.

עַגְבָנִית°, נ, פרי ירקות כתפוח[1].

צמח העגבנית

עַגֶּבֶת°, נ, שם למחלת הזמה[2].

עֻגָה, נ, רקיק, עגיל לחם; *ר' עוגה, עוגיה.

— **עֻגַת רְצָפִים**, נ, עגה דקה אפויה על אבנים קלויות באש.

עַגֵּה*, עשה עגול, חוג.

עֲגָה*, נ, שפה פשוטה, שפת ההמון.

עִגּוּל*, ז, מעגל, קו סובב שכל נקודה מנקודותיו רחוקות מרחק שוה ממרכזו; צורה כדורית שטוחה; דבר עשוי כתבנית מעגל; ככר לחם; כדור; גליל, מקל עגל.

— **עִגּוּל דְּבֵלָה***, **עִגּוּל שֶׁל דְּבֵלָה***, ז, דבלים נכבשות בצורת עגול.

— **עִגּוּל הַגַּת***, ז, אבן עֲגֻלָּה כאבן רחים שמשתמשים בה בגת.

— **עִגּוּלֵי שֶׁלֶג***, ז"ר, כדורי שלג.

עָגוֹל, ר' עָגֹל.

עָגוּם*, ת, נעצב, נדכה; מדבר בעלגות.

עָגוּן*, ת, עזוב לאחרונה; עזוב יחידי.

עִגּוּן*, ז, קשור וחבור יחד; עגן; °עזיבת אשה עגונה.

עֲגוּנָה*, נ, אשה שבעלה עזבה בלי גט ולא נודע בברור אם הוא חי או מת; מאחרת, אחרונה.

עָגוּר, ז, כרוכיה, מין עוף ארך הרגלים וגדול הכנפים[1].

עָגִיל, ז, (ר' עֲגִילִים), מין תכשיט עגל הנתון באזן לתכשיט, נזם האזן; *עגול, מעגל.

עָגִין*, ז, ר' עגן.

עָגֹל, ת, כדורי, גלילי, ההולך (גוף או קו) בהקף בלי פנות וזויות, שכל קצות פניו (של הגוף או הקו) רחוקים מהמרכז במדה אחת כאופן.

— **מִסְפָּר עָגֹל°**, ז, מספר מרכב ממאות או מאלפים מבלי היות בו או מבלי הבא בו בחשבון יחידות או עשרות.

עגל* (עָגַל*, יַעְגֹּל*), פ"י, עשה עגול; עשה עגל. הֶעֱגַל*, היה עגל וכדורי. עִגֵּל*, סבב, גלגל; דחוף המעגילה להחלקת הטיט על

---

[1] עגבנית помадор, Goldapfel, tomate, tomato

[2] עגבת сифилис, Syphilis

[1] עגור журавль, Kranich, grue, crane

הגג (בארצות הקדם ששם הגגות שטוחים); רחוף וגלגל דבר עגל (בחזרה אומרים: משוך); עשה עגל. הֶעֱגֵל*, עֻגַּל. הִתְעַגֵּל*, היה עגל; התגלגל.

— עַגֵּל מִסְפָּר°, הסר או לא הבא בחשבון באיזה מספר את היחידות או את העשרות שבו (ארבעים תחת תשעה ושלשים או תחת ארבעים ואחד וכיו"ב).

עֵגֶל, ז, (כ' עֶגְלִי, ר' עֲגָלִים), בן בקר רך בשנים.

— עֵגֶל מַרְבֵּק*, ז, עגל בריא ושמן שהלעיטוהו על האבוס.

עֲגֹל*, ז, כלי גדול עגול למים.

(עֲגָלָא") בַּעֲגָלָא", תה"פ, בזמן קרוב, מהר; פתע, פתאום.

עֲגַלְגַּל*, עֲגַלְגֹּל*, ת, סגלגל, עגל־מארך, עגל כביצה.

עֲגַלְגָּלָה°, נ, עגלה קטנה לילד.

עֶגְלָה, נ, (ס' עֶגְלַת, ר' עֲגָלוֹת, ס"ר עֶגְלוֹת), פרה רכה בשנים.

עֲגָלָה, נ, (ס' עֶגְלַת, ר' עֲגָלוֹת, ס"ר עֶגְלוֹת), מרכבה בעלת אופנים מתגלגלים; כלי בעל אפנים להוביל בו משא או לרכב בו או לדוש בו; *קבוץ כוכבים הנמצא בצפון (ונקרא גם בשם „הדב הגדול").

עגלה

— עֶגְלָה שֶׁל קָטָן*, נ, כעין עגלה שמלמדים על ידה את הקטנים ללכת.

— עֲגָלָה שֶׁתַּחַת הָאַלְיָה*, כעין עגלה ששמים מתחת להגבורת הכבשים השמנים לבל יסחב הזנב לארץ.

עַגְלוֹן°, עֶגְלוֹן°, ז, רכב, נוהג בעגלה.

עַגְלָן*, ז, עושה עגלות.

עגם (עָגַם, יֶעְגַּם), פ"ע, התעצב על דבר; *דבר בלשון עלגים, דבר בכבדות. הֶעֱגִים°, התעצב על דבר.

עֹגֶם°, ז, (עגמה*) עַגְמַת נֶפֶשׁ*, נ, עצב, דאגה, יגון, צער.

(עגן) הֵעָגֵן, הֵעצר, הִכלא, האסר; הִשָּׁאֵר (אשה) עגונה. עַגֵּן*, השאר את אשתו עגונה; °השליך העגן לעצור האניה במקוטה. הִתְעַגֵּן°, הִשָּׁאֵר (אשה) עגונה.

עֹגֶן*, ז, כעין עקרב ברזל קשור בכבל, שמשליכים אותו אל תוך מי הנהר או הים לעצר את האניה במקומה.

עגן.

— עֹגֶן הַהַצָּלָה°, כנוי לדבר שתולים בו תקוות שהוא יציל ויתקן את המצב וכדומה.

עֹגֶם*, ז, מין פרי עץ, אנס.

עַגְעַג, פ"ע, התגלגל.

עַד, ז, נצח, משך הזמן בלי קץ; שלל, בִּזָּה.

— לָעַד, לַעֲדֵי עַד, עֲדֵי עַד, לעולם, לנצח.

— עַד עוֹלְמֵי עַד, לעולם, לנצח.

עַד, עֲדֵי, מ"י, מלה להגביל גבול מקום או זמן או מספר או ענין שמכנו והלאה אין לעבר; בעוד, בעת, טרם כלות־; במקום; לפני אשר־; גם.

— מִ־ וְעַד־, גם־ גם־.
— עֲדֵי אוֹבֵד, עד היותו אובד; לנצח, לעולם (?).
— עַד אֵימָתַי*, עד איזה זמן?
— עַד אֲשֶׁר לֹא, לפני אשר־.
— עַד אָן? עד איזה זמן; ר׳ עָדִין.
— עַד בִּלְתִּי יָרֵחַ, לעולם, לנצח.
— עַד בִּלְתִּי שָׁמַיִם, לעולם, לנצח.
— עַד הֵיכָן*, עד איזה מקום? עד איזה זמן?
— עַד הֵנָּה, עד היום, עד עתה.
— עַד כָּאן*, עד כה.
— עַד כֹּה, עַד כֵּן, עד עתה.
— עַד כֹּה, וְעַד כֹּה, בין כה, במשך הזמן המדֻבר.
— עַד לֹא*, לפני אשר־.
— עַד מְאֹד, עַד לִמְאֹד, הרבה מאד.
— עַד מְהֵרָה, מהר מאד.
— בְּעַד, בַּעַד, ר׳ בעד.
— עַד שֶׁ־*, בזמן ש־, בשעה ש־; במקום אשר־, תחת אשר־.
— עַד שֶׁלֹּא־*, עוד לפני אשר־ והנה־.
— עַד כְּדֵי שֶׁלֹּא־, כל זמן שעוד לא־.
— עַד וְעַד בִּכְלָל*, עַד וְלֹא עַד בִּכְלָל*, במקום שכתובה בו מלת „עד" לפעמים נחשב הזמן או המקום או המספר הכתובים אחרי מלה זו בכלל מה שכתוב לפני מלה זו, ולפעמים אינם נחשבים.

עֶד, (רק במבטא: עוֹלָם וָעֶד, לְעוֹלָם וָעֶד), ז, נצח, עד משך הזמן בלי קץ ואחרית.

עֵד, ז, (כ׳ עֵדִי, נ׳ עֵדָה*, ר׳ עֵדִים), מי שהיה נוכח בשעת איזה מעשה; מגיד מה שראה או ששמע כדי לתת תקף לדברי אחר ולאמת אותם; ראיה, הוכחה; מזהיר ומלמד; סמן, אות; עדות; (ר׳ עִדִּים), נִדַּת האשה; סמרטוט שהאשה מקנחת בו בשעת נדתה.

— עֵד זוֹמֵם*, ז, עד המכחיש דברי עד אחר.
— עֵד רְאִיָּה*, ז, עֵד שראה בעיניו את הדבר.

ע"ד, ר"ת, על דבר; על דרך; על דעת־; עניות דעתו.

עֵדָה, נ, קהל עם, אספת עם, קבוץ אנשים; קהלה, אנשים הנחשבים לקבוץ אחד באחדות חייהם; צבור אנשים המתפללים יחד; בית דין, קבוץ השופטים; עֵדוּת; מצוה, חֹק, משפט; *מי שהיתה נוכחת בשעת איזה מעשה; עדות, דברי העד.

עדה (עָדָה, יַעְדֶּה), פעו"י, עבור, צעוד והלוך; (־עַל), חול, קרה; עטה לבוש להתהדר; שים תכשיט להתקשט. הֶעֱדָה, יַפֵּה, הַלבש תפארה, קשט; הסר; *לקוח בחזקה. הָעְדָּה*, הֻלְקח בחזקה; הוּסַר.

עד"ה, ר"ת, על דרך האמת,—האמור.

עִדּוּי*, ז, הריון, עבור.

עִדּוּן*, ז, התפנקות יתרה, פעלת המעדן ומפנק; תענוג; רעננות (של הגוף); ארח נשים.

עִדּוּר*, ז, פְּעֻלת המעדר; °מיתה, מקרה מָות.

עֵדוּת, עֵדֻת, נ, (ר׳ עֵדְוֹת, עֵדְוֹתַי), תורה, חק, משפט, תעודה; לוחות הברית אשר נתן ה׳ למשה; עֲדִי, תכשיט; שם לנגון; (ר׳ עֵדֻיּוֹת*) *דברי העד, פְּעֻלת העד; סמני בתולים.

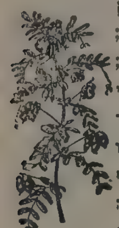
עד"ז, ר"ת, על דרך זה.

עֲדִי, ז, (בהפסק: עֶדִי, כ׳ עֶדְיִי, ר׳ עֲדָיִים) תכשיט, כלי יקר לקשוט; נעורים, הוד עלומים; כסוי הגוף בשמן או בשר רב; הליכה, צעידה; פֶּה; לחי הרסן (?); מרוצה (תהלים ל"ב, ט׳ — יָלִין).

(עֲדֵי) מִבַּלְעֲדֵי, חוץ מ־.

עֵדֻיּוֹת*, ר׳ עדות; שם מסכת תלמודית בסדר נזיקין, כוללת מה שהעידו חכמים שונים בנוגע להלכות שונות המסורות בידיהם מפי חכמים שקדמו להם.

עָדִין, ת, מְפֻנָּק, ענג, רגיל בתענוגות החיים.
עֲדַיִן*, תה"פ, עוד, עד עתה, עד כה, עד הנה; עוד עתה.
עֲדִינָה*, נ, כסוי בור.
עֲדִינוּת°, נ, טבע העדין.
עֲדִיף*, ת, בשפע רב; גדול מ־; טוב מ־; נכבד מ־; יותר חשוב.
עֲדִירָה*, נ, עִדּוּר, פְּעֻלַּת המעדר; °העדר, אִי מציאות דבר.
עִדִּית, נ, מֻבְחָר, מיטב; אדמה טובה (הפך: זבורית).
עֶדֶל*, ז, מין עשב מר [1].
עד"מ, ר"ת, על דרך משל; על דבר מה.
(עדן) עֲדֵּן*, פ"י, עשה רך ועָנֹג, פִּנֵּק; רכך, עשה רך; (־עַצְמוֹ), התכופף, התעקם והתעגל (תולעת). עָדוֹן*, היה רך וענג, היה מפֻנק. הִתְעַדֵּן, התענג, פנק את בשרו; היה רך והלך.
עֵדֶן, ז, (ר' עֲדָנִים), דשן; תענוגים, נעימות החיים; מתיקות, מתק; לבוש יפה; ארץ שמנה ומבורכת; ר' גן עדן.
— גַּן עֵדֶן, ז, המקום הנחמד שישב בו אדם הראשון בראשית ימיו; כנוי למקום פורה נחמד ונעים; *דהמקום המוכן לצדיקים בעולם הבא.
עֲדֶן, עֲדֶנָה, תה"פ, עד עתה; עד כה; עד הנה.
עִדָּן, עִדָּנָא, ז, זמן, מועד; וסת, נדת האשה.
— עִדָּן וְעִדָּנִים*, זמן רב, ימים רבים.
עֶדְנָה, נ, מנעמי אהבה; עדון ופנוק, נעם; צחצוח בשר; ארח נשים.
עֲדֶנָה, ר' עֲדֶן.
עדף (עָדַף, יַעְדֹּף), פ"ע, היה יותר מדי; השתרע, היה סרוח. הֶעֱדִיף, מצוא יותר מדי; *(־עַל־), עשה יותר מדי; תת יותר מדי; הוסיף על־; °היה לו מעלה יתרה.
עֹדֶף*, ז, מותר, יתרון; °(בחשבון), המספר הנשאר בחסור אחרי גבוי המספר הקטן מהגדול (המחסר מהמחסר).
עֶדֶק*, ז, טפי, כלי שפיו צר ומוציא מהנוזל שבתוכו טפות טפות; כסת (כר) קטנה מחמר רך (צמר, צמר גפן וכיו"ב).
עדר (עָדַר, יַעְדֹּר), פ"י, סדר במערכת מלחמה, הפרד לפלגות; *חפור קרקע לרככה, שדד, נכש. הֶעָדֵר, החלק לתלמים, הֵחפר, שֻׁדּוֹד; היה חסר מן המנין, הִפָּקֵד; *היה לעדר; הִפָּרֵד לעדרים עדרים; °מות. עַדֵּר, חַסֵּר, גרוע, הַמעט; *חפור, נַכֵּשׁ, שדד. הַעְדֵּר°, שלול, החסר.
עֵדֶר, ז, (כ' עֶדְרִי, ר' עֲדָרִים גם עֲדָרוֹת, ס"ר עֶדְרֵי), קבוץ צאן ובקר הרועים יחד או החיים יחד; מקום גדור בסבכי עץ לאסף שם צאן ובקר, דיר, גדרה; *קהל, קבוץ, כת.
עֹדֶר*, ז, צמר גפן מְנֻפָּץ, כתנה.
עד"ר, ר"ת, על דרך רמז.
עִדְרִיָּה*, נ, חפירה בקרקע לנקותה או לרככה.
עד"ש, ר"ת, ערב, דבר, שחין.
עֲדָשָׁה, נ, (ר' בתור שם המין: עֲדָשִׁים, גרגירים ספורים: עֲדָשׁוֹת*), מין קטנית קטנה סגלגלת [1]; *כלי מכלי הגת ככדור מארך; אבן עֲגֻלָּה בבית הבד; כלי נבוב שטוח בעגול מארך לשים בו מים חמים לשומו על הבטן לצרך רפואה; כף מאזנים; °זכוכית עגלה קמורה או קעורה מגדלת או מקטינה; כעין עדשה זכה ושקופה שבגלגל העין מאחרי עור הקשת והאישון.

גבעול עדשים

[1] עדל кресс, Pfefferkraut, cresson, pepper-wort

[1] עדשה чечевица, Linse, lentille, lentil

ע״ה, ר״ת, עם הארץ; עבד ה׳; עליו השלום; עשרת הדברים.

עה״ב, ר״ת, עולם הבא.

עה״ז, ר״ת, עולם הזה.

עה״ח, ר״ת, על החתום.

עה״נ, ר״ת, על הנסים.

עה״ר, ר״ת, עין הרע; על הרב.

עה״ש, ר״ת, עליו השלום.

ע״א, ר״ת, עובדי אלילים.

(עוב) **הֵעִיב**, כסה בעבים, הקדיר, החשיך.

עוֹבֵד (־אֱלִילִים*), מעריץ ומחשב את האלילים לאלהים.

עוֹבְדָאֿ, ר׳ עבדה.

עוֹבֵר, ז, נוסע העובר בדרכו איזה מקום; *פושע, חוטא; *ת׳, דבר שאינו קים ואינו תמידי, ארעי.

— **עוֹבֵר לְ־**, קדם, לפני.

— **עוֹבְרִים וְשָׁבִים***, ז״ר, עוברי דרכים, נוסעים.

— **מוּם עוֹבֵר***, ז, מום שאינו קים ועתיד לחדל מהיות.

עוּבָר*, ר׳ עֻבר.

עוֹבֶשׁ*, ז, ר׳ עבש.

עוּג (עָג, יָעוּג), פ״י, עשה עֻגה; עשה ענול, חוג.

עוֹגֵב, ז, אוהב, מבקש אהבה.

עוּגָב, ר׳ עֻגב.

עוּגָה*, ר׳ עֻגה

עוּגָה*, **עוּגִיָּה***, נ, (ר׳ עוּגִיּוֹת*, עוּגִיָּאוֹת*), חפירה, בור, תעלה מסביב לעץ; תעלת מים; מחוגה.

עוֹגִין*, ז, ר׳ עגן.

עוֹגֶל*, ז, אגן עגל גדול, מקוה למים.

(עוד) **עִוֵּד**, פ״י, אסור, קשור (תהלים קיט. סא). **עוֹדֵד**, חזק, אמץ; עזור. **הֵעִיד**, הגד עדות, הגד (איש) כי היה נוכח בשעת עשית איזה מעשה, בקרות איזה דבר; קים דבר בדברי פיו או בעדות אחרים; קרוא והזמן להיות עד או להיות נוכח בשעת איזה מעשה; הַשְׁוֵה, אמור כי יש עוד דבר כזה (איכה ב, י״ג, ילין); התרה, הזהר מקדם; *שים עד, על־. **הוּעַד**, קבל הזהרה והתראה; היה מוכח. **הִתְעוֹדֵד**, התרומם, התחזק, התאמץ.

— **מוּעָד***, ת, (נ׳ מוּעֶדֶת*), שהוכח כנגח ומזיק; שהעידו בו והזהירוהו מעשות דבר; אחראי בעד מעשיו.

— **אָדָם מוּעָד לְעוֹלָם***, בטוי עממי לאמר: לאדם אין תרוץ של שגגה או הסר ידיעה.

עוֹד, תה״פ, לזמן רב בעתיד; מלה להורות על המשכת הזמן יותר ממה שדמו; להורות על הוספת דבר על הדבר או על הענין הקודם; להורות על השנות הפעלה הקודמת; להורות שהדבר לא חדל.

— **אֵין עוֹד**, מבטא מורה על אי מציאות דבר מבלעדי הנזכר.

— **לֹא עוֹד**, מבטא מורה על הפסק מציאות דבר.

— **וְלֹא עוֹד אֶלָּא־***, לא רק זאת, כי אם גם־.

— **עוֹד־ וְ־**, לפני כלות ענין אחד החל ענין שני.

— **וָעוֹד**, ויותר (ממה שנאמר קדם).

— **עוֹדִי, עוֹדֶנִּי, עוֹדְךָ**, וכו׳, עוד אני, עוד אתה וכו׳.

— **עוֹדְךָ בְּיָדְךָ***, עודך בחיים, הנך עוד חי.

עוֹד, משך זמן היות דבר; מציאות; חזק, כח.

— **בְּעוֹד**, אחרי, אחרי עבור; בתוך משך זמן היות.

— **בְּעוֹדִי**, כל זמן חיי, כל זמן היותי.

— מֵעוֹדִי, מעת שאני חי וקים.

— מִבְּעוֹד יוֹם*, בשעה שעוד יום, לפני הלילה.

עוֹדָה*, נ, חבילה קשורה אל־.

עוֹדֶף, ז, מותר, מה שהוא יותר מהדרוש.

עוה (עָוָה, יַעֲוֶה), פ״ע, (יבוא גם עם על־), הטוא, עשה עון, סור מטוב. הֶעֱוָה, התכופף והתפתל מכאב; הִשחת, היה לרע. עִוָּה, עִקם, קלקל. הַעֲוָה, עֻוָּה.

עַוָּה, נ, דבר מְעֻות; מהפכה; שממון.

עוה״ב, ר״ת, עולם הבא.

עוה״ז, ר״ת, עולם הזה.

עָווֹן, ר׳ עָוֹן.

עַוְּותּ*, נ, עקמימות; השחתה, קלקול; פְּעֻלת המעוה והמעקם.

עוֹז, ז, מחסה, משגב, מפלט; כח, גבורה; מצודה; חזק, תקף; אֹמץ לב; קשי ערף; כבוד; הוד.

עוז (עָז, יָעוּז), פ״ע, בקש מחסה ומפלט, בקש מבטח. הֵעִיז, עוז; הִמלט; אסוף, הבא למקום מבטח; ר׳ עזז.

עוֹז* (או עַוָּז*), ז, עוזיה (?); אוז (?).

עוּזְרָד*, ר׳ עזרד.

עוט (עָט, יָעוּט), פ״ע, (־בְּ־), געור, נזוף; (־אֶל־), התפרץ בכח ובמהירות, חוש אל־.

עֲוִי*, ז, עֲוָיָה*, נ, חטא, פשע, עון, חטאה; °העוית הפנים, תנועות הפנים.

עֲוִיל, ז, עושה עָול; ילד, צעיר.

עוֹיֵן, ז, מביט בעין רעה ובאיבה.

עֲוִירָה*, נ, עורון, חסרון ראית העינים.

עֲוִית*, נ, רעדה, חלחלה; התכוצות הגוף והתפתלותו (מין מחלה).

(עול) עִוֵּל, פ״ע, חטוא, חַבֵּל, פרוע מוסר.

עוֹל*, פ״ע, הִכנס.

— שֶׁבְּשַׁתָּא כֵּיוָן דְּעָל עָל*, מעות או שגיאה אחר שנכנסה נכנסה, לאמר: קשה אח״כ להוציאה ולתקנה.

עָוֶל, ז, (ס׳ עָוֶל), פֹּעל עון ורשע; סלף; לא ישר, לא נכוחה.

עַוָּל, ת, מעות דרכיו, חוטא, רָשע.

עוּל, ז, ילד, נער, צעיר.

עוֹל, ר׳ עֹל.

עוֹלֵב*, ת, מחלל כבוד, פוגע בכבוד.

עוֹלֶה, ר׳ עלה.

עוֹלָה*, נ, ילדה צעירה.

עוֹלָה, נ, קרבן העולה כליל על המזבח לשרפה; קרבן בכלל; מדרגה לעלות בה; עליה, פְּעֻלת העולה; עַוְלָה.

— עוֹלַת רְאִיָּה*, נ, העולה שהיה מקריב כל איש מישראל העולה לירושלים ברגל בזמן שבית המקדש היה קים.

— עוֹלַת תָּמִיד, נ, העולה שהיו מקריבים במקדש פעמים בכל יום בבקר ובערב.

עַוְלָה, עַוְלָתָה, עוֹלָתָה, נ, עָוֶל, חטא, פעלת רשע ועון.

— בֶּן עַוְלָה, ז, עוֹל, פושע, פורע מוסר.

עוֹלֵל, עוֹלָל, ז, (נ׳ עוֹלְלָה*, ר׳ עוֹלְלִים, עוֹלָלִים), ילד רך.

עוֹלֵלָה, עוֹלֵלוֹת, נ, ענב, או גרגירי ענבים שנשארו על הגפן אחרי הבציר; גרגרי ענבים בודדים על כָּתף.

עוֹלָם, ז, (ר׳ עוֹלָמִים, עוֹלָמוֹת*), נצח, עד; משך כל הזמן שעבר ושעתיד לבוא; ימי קדם, דורות ראשונים; דור אחרון, הזמן שעתיד לבוא; תמידות ימי חיי האדם; ימים רבים; משתמשים בשם זה גם להוראת הפלגת הרבוי (חסד עולם וכיו״ב); *המציאות, הארץ ויושביה; טובת העולם הבא; תקופה בחיי האדם; °האנשים, קבוץ האנשים; (הַשְׁקָפַת־) השקפה ודעה על החיים.

— בֵּית עוֹלָם, ז, בית נצחי; °שדה הקברות, בית עלמין.

— בֵּית עוֹלָמִים°, ז, בית המקדש.
— חֵי הָעוֹלָם*, חַי הָעוֹלָמִים*, כנוי לאלהים.
— בְּעוֹלָם°, כלל וכלל.
— לְעוֹלָם, לתמיד, לעדי עד; תמיד, בכל עת; *בכל אופן; בכל זאת.
— עוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ*, בטוי של ברכה.
— לְעוֹלָם וָעֶד, לתמיד, לעד.
— מֵעוֹלָם, מאז, מראשית היות תבל.
— לֹא הָיוּ דְבָרִים מֵעוֹלָם*, מבטא להכחיש איזה דבר מֵעִקָּרוֹ.
— מֵעוֹלָם לֹא*, אף לא פעם אחת (בכל הימים או בכל ימי חיי־).
— עַד עוֹלָם, לתמיד, לעד; *בלי קץ, בלי מספר.
— הָעוֹלָם הַזֶּה*, ז, הָעוֹלָם הַבָּא*, ז, עולם החיים והעולם שאחרי המות.
— עוֹלַם הָאֱמֶת*, ז, העולם שאחרי המות.
— הָעוֹלָם הָאָרֹךְ*, ז, כנוי לעולם הבא.
— עוֹלַם הָאֲצִילוּת* (בקבלה), ז, ר׳ אצילות.
— עוֹלָם וּמְלוֹאוֹ°, הרבה מאד.
— עוֹלָם קָטָן*, ז, כנוי לאדם.
— הָעוֹלָם הַשָּׁפָל°, עוֹלַם הַשֶּׁקֶר°, ז, העולם הזה.
— עוֹלַם הַתֹּהוּ°, ז, העולם שבו נודדת נשמת מת חוטא, לפי אמונת ההמון, עד אשר תתקן.
— שְׁנֵי עוֹלָמוֹת*, העולם הזה והעולם הבא.
— אֻמּוֹת הָעוֹלָם*, נ״ר, הגויים, לא היהודים.
— בְּנוֹהַג שֶׁבָּעוֹלָם*, לפי המנהג הקבוע.
— דָּבָר שֶׁלֹּא בָא לְעוֹלָם*, דבר שעוד טרם נמצא.

עוֹלָמִים, תה״פ, לעולם, לעד.

עוֹלָמִית*, תה״פ, לעולם, לנצח; בכל אופן.

עוֹלֶשׁ, ר׳ עלש.

עַוְלָתָה, ר, עַולה.

עוֹמֵר*, ז, קנה העולה מצמחים ידועים כשמזקינים שבראשו תרמיל ובו זרע הצמח (ר׳ עמוד). ת, שנשאר על מעמדו ולא נהרס ולא נשבר ולא נפרץ.
— עוֹמְדוֹת*, עוֹמְדִים*, תה״פ, בעמידה, מעמד.
— פֹּעַל עוֹמֵד°, ז, (בדקדוק), פעל שפעֻלתו נשארת בגוף הפועל ואיננה עוברת לגוף אחר (הפך: פעל יוצא).

עוֹמֶר*, ז, השערה, אֻמדנה; השערת רופא.

עוֹמֵם*, ת, (גחלת), הולך וכבה, חדל מבער.

עומם*, ר׳ עמם.

עומק, ר׳ עמק.

עומר, ר׳ עמר.

(עון) עוֹנֵן, פ״י, השביע מתים, העלה מתים במחזה; כשף, קסום, ראה בעננים; חשב זמנים איזה טובים ואיזה רעים.

עָוֹן, ז, (ר׳ עֲוֹנוֹת, ועם הכנויים לפעמים ע״מ עֲוֹנִים: עֲוֹנֶיךָ, עֲוֹנֵינוּ וכו׳), חטא, פשע, מעשה רע; ענש, גמול החטא, שלום הפשע; צרה, אסון.
— בַּעֲוֹן, בגלל עון, בתור ענש על עון.
— עֲוֹנוֹת חֶרֶב*, עונות שענשם משפט מות.
— בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים*, בגלל עונותינו.

עֲוֹן גִּלָּיוֹן*, כנוי לספר הברית החדשה של הנצרות. (חקוי למלת אבנגליון).

עונג, ר׳ ענג.

עוֹנָה, נ, זמן, עת, מועד קבוע ומסֻגל לאיזה ענין; עת פקודת הבעל את אשתו; *אחת מארבע ועשרים בשעה; שתים עשרה שעות מהצהרים ועד חצות הלילה ומחצות הלילה עד הצהרים; הבל, יתר, חוט; כאב העין ;

יסורים; זמן זוב דמי האשה; השקאה אחת בגן או בפרדס; תקופה ידועה של דבר.

— עוֹנָה שֶׁל כְּלוּם*, זמן קצר מאד.

עוֹנֵן, ז, מכשף, קוסם.

עוֹנְנָה, נ, כשוף, מעשה קסמים.

— בְּנֵי עוֹנְנָה, ז״ר, מכשפים, קוסמים.

עונש, ר׳ ענש.

עַוְעֵו*, פ״י, בלבל וערבב.

עִוְעִים, ז״ר, תהפוכות, בלבול.

עוף (עָף, יָעוּף), פ״ע, פרוש כנפיו והֵעתק ממקום למקום באויר; הנשא ברוח; עבור במהירות; חלוף ועבור; התלקח והתלהב; קפל ועטוף. עוֹפֵף, הנשא למעלה והֵעתק ממקום למקום; עוף כה וכה; הנף כה וכה (חרב וכיו״ב); °סלק והעבר. הָעֵף, העבר כה וכה במהירות. הוּעַף, הִנשא בכנפיו אל־, בוא במעוף אל־, היה חשך. הִתְעוֹפֵף, הנשא הלאה במעוף, הנשא והֵעלם.

עוּף, ז, פְּעֻלַת המעופף.

עוֹף, ז, (ר׳ עופות*), בעל כנף מעופף, סוג בעלי החיים המעופפים.

— בֶּן־עוֹף*, ז, עוף קטן.

— שֶׁרֶץ הָעוֹף, ז, זבובים ושרצים מעופפים.

— כָּל עוֹף לְמִינוֹ יִשְׁכּוֹן וּבֶן־אָדָם לְדוֹמֵה לוֹ*, משל עממי ידוע, דומה לזה; לֹא לְהִנָּם הָלַךְ הַזַּרְזִיר אֵצֶל הָעוֹרֵב אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִינוֹ, וכן: כָּל הַמִּתְחַבֵּר לְטָמֵא טָמֵא.

— שְׁמוּעַ מֵעוֹף פּוֹרֵחַ*, שמוע שמועה קלוטה מן האויר מבלי דעת מקורה ואמתותה.

עופר, ר׳ עפר.

עוֹפֶרֶת, נ, אבר, מין מתכת רכה וכבדה (נוגה עפור[1]); ויש אומרים: נחשת (איוב יט. כד.?).

— אֶבֶן עוֹפֶרֶת, נ, אבן מִשקל.

עוץ (עָץ, יָעוּץ), פ״י, תת עצה, הורה תחבולה ומזמה, יעוץ.

עוֹצֵר*, ז, מושל, שליט.

(עוק) הָעִיק, לחוץ, דחוק.

עֲוָק*, ז, (ר׳ עֲוָקִים*), מדרגה, מעלה, שלב בסֻלם.

עוּקָה*, נ, שקערורית שבאבן בית הבד לאסף השמן; בור, חפירה בחצר למי השופכים; בית הבליעה, גרון, לוע.

— עוּקַת נֶפֶשׁ*, נ, צרה.

עוקץ*, ר׳ עקץ.

עוֹקֶץ*, ת, דוקר בחֹד דק, חד וחריף.

— עוּקָצִין* (או: עוּקְצִים*), שם מסכת תלמודית העוסקת בדיני טמאה וטהרה של עקצי פֵרות, הם הבדים שעליהם תלויים הפֵרות בעץ, וכיו״ב.

עור (עָר, יָעוּר), פעו״י, הקץ, קום משנתו; פקוח עיניו משנתו; הֵרגז, החרד ממנוחה; הזדרז, מהר לעשות; היה ערֹם. הֵעוֹר, הֵנָעֵר, קום משנתו; הזדרז; היה מורק (חרב). עוֹרֵר, הבא למצב תנועה והתרגשות; החרד רגשות הנפש; גרה ושסה; הרוס, טלטל ממקומו; *הספד מת, קרוא קינות על מת; ערער, חדש טענות ותביעות. עַוֵּר, ר׳ עַוֵּר. עַרְעֵר*, ר׳ ערער. הָעִיר, הקיץ, קום משנתו; החרד איש משנתו: החרד רגשות איש; זרז לפְעֻלה; הרוס; טלטל; השגיח ושמור; הכר וראה, שים לב; (־עַל־) גרה, שסה, שַׁלֵּח ב־; *ערער, חדש טענות ותביעות; °חוה דעה בהוספה על דברי אחר או בשנוי. הוּעַר*, הֵעקר, הֵהרס. הִתְעוֹרֵר, התאמץ, התחזק, התרגש; *קום משנתו; ריב בטענות ותביעות, ערער. הִתְעַרְעֵר*, ר׳ ערער.

עַוֵּר, פ״י, נקר העינים, עשה לְעִוֵּר; סגור עינים

---

[1] עופרת свинец, Blei, plomb, lead

שלא תראינה נכוחה. **הִתְעַוֵּר***, היה לְעִוֵּר, הֻכָּה בעִוָּרון.

עִוֵּר, ז, אין עינים, איש שאינו רואה, סומא, (הפך: פִּקֵּחַ).

— **עִוֵּר בְּדָבָר***, שאינו יודע אותו דבר.

עוֹר, ז, (ר׳ עוֹרוֹת), גלד המכסה את גוף האדם ויתר בעלי החיים; חמר הגלד הזה של בעה״ח שבו עושים נעלים וכיו״ב.

— **עוֹר הַקֶּרֶן°**, ז, הקרום השקוף המכסה את הָבָבָה בעין.

— **עוֹר הַקֶּשֶׁת°**, ז, הקרום המְגֻון שבין עור הקרן ובין העדשה שבעין.

עוֹר״, ז, מוץ, קְלפת גרגרי התבואה.

עוֹרֵב, ז, (נ׳ עוֹרֶבֶת*), עוף טורף שנוצותיו שחורות [1].

עורב

— **עוֹרֵב לָבָן***, משל לדבר שלא יוכל להיות.

— **כְּעוֹרֵב הַמֵּבִיא אֵשׁ עַל קִנּוֹ***, מבטא משל על איש המביא בידיו את הצרה על עצמו.

— **לֹא לְחִנָּם הָלַךְ הַזַּרְזִיר אֵצֶל הָעוֹרֵב אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִינוֹ***, משל עממי ידוע לאמר: כל איש מתחבר עם האנשים הדומים לו, דומה לזה: כָּל עוֹף לְמִינוֹ יִשְׁכֹּן וּבֶן אָדָם לְדוֹמֶה לוֹ, וכן: כָּל הַמִּתְחַבֵּר לְטָמֵא טָמֵא.

— **עוֹרְבָא פְּרַח״**, עורב התעופף! (מבטא משמש להסיע את המדַבר לענין אחר, כלומר: דבר זה כעוף שהתעופף ועבר ואיננו; דבר זה לא היה ולא נברא).

עִוָּרוֹן, ז, חסרון ראות העינים.

עוֹרֵךְ דִּין*, ז, ר׳ ערך.

עורף, ר׳ ערף.

עוֹרֵק, ז, גיד דם בגוף החי.

עוֹרֵר, ז, תובע, דורש זכותו.

עוֹרְרָה*, נ, מין שעון של מים שבו השתמשו לפנים; שעון מעורר.

עוֹרְרוּת°, נ, זרוז לַעֲשׂוֹת דבר.

עַוֶּרֶת, נ, ר׳ עִוָּרון.

עוש (עָשׁ, יָעוּשׁ), פ״ע, מהר, הָחפז; הֵאסף.

עו״ש, ר״ת, עובר ושב.

עוֹשֶׂה, ז, מכונן דבר; יוצר, בורא; עם שם או כנוי ביחס הפעול אחריו (עושה שחר, עושני, עושך) כנוי להי׳.

עושר, ר׳ עֹשר.

(**עות**) **עַוֵּת**, עַוֵּה, עַקֵּם, עקל; עשה לא בישר; קלקל, השחת; *בלבל וערבב. **עֻוַּת**, התעקם, הֻעקש. **הִתְעַוֵּת**, התכופף; השחת, התקלקל.

עוּת, שה״פ, עזור, תמוך (ישעיהו נ. ד.).

עַוָּתָה, נ, (כ׳ עַוָּתָתִי), עוות הדין; מעשה עול, עולה.

עַז, ת, (נ׳ עַזָּה, ר׳ עַזִּים), חזק, רב כח, אמיץ; קשה, אכזרי; *חריף (בטעם); חזק בגון ובמראה.

— **עַז פָּנִים**, ת, הצוף.

עז

[1] עורב raven, corbeau, Rabe, ворон,

— עַזּוּת, ר׳ עַזּוּת.

עַז, ז, כֹּחַ, גבורה, עֹז.

עֵז, נ, (ר׳ עִזִּים, ז, תַּיִשׁ), חי יונק ממשפחת הצאן, מקרין ומפרים פרסה [1]); צמר העזים, שער העזים; *סמל לחיה בזויה וקלת ערך.

— גְּדִי עִזִּים, שְׂעִיר עִזִּים, צְפִיר עִזִּים, ז, רך וצעיר שבעזים.

— עֵז הַיָּם°, נ, מין דג בעל קרן [2]).

עֹז, ז, (כ׳ עָזִּי) כֹּחַ, גבורה; חוזק, תֹּקֶף, אֹמֶץ לב; קשי ערף; כבוד, הוד; (ולפעמים: משגב, מחסה, מצודה.

— עֹז פָּנִים, ז, זדון, עזות, גאוה.

ע״ז, ר״ת, עבודה זרה; על זה; עם זה; עד זומם; עבד זמנו.

עַזָּא*, עַזָּאֵל*, שם אחד המלאכים.

עֲזָאזֵל, ז, שם מקום ששלחו לשם את האחד משני השעירים שלָקחו לקרבן ביום הכפורים; *מלך השֵׁדים; °מקום תפתה, בור שחת, מקום משכן השדים.

עֲזָאֵל*, ז, ר׳ עזא.

עזב (עָזַב, יַעֲזֹב), פ״י, נטוש, זנוח, הרפה מדבר ולא שים לב לו; שלוח לנפשו; הִפָּרד מדבר; מנוע; עזור, חלץ מצרה; עזור להסיר משא מעל־; חזק בנין, בַּצֵּר; השאר, הניח דבר; הַשְׁאר לאחרים; פטר משלם חוב; הוציא דבר מרשות־; עֲנֵה (איוב כ׳, י״ט, יָלִין); נתון רשות לעשות דבר. הֵעָזֵב, היה נטוש ועזוב, השאר. עֻזּוֹב, הֵעזב; הִשאר לפליטה. הַעֲזֵב*, שלח אשה מבעלה. הִתְעַזֵּב*, הֵעזב.

עִזָּבוֹן, ז, (ר׳ עִזְבוֹנִים), סחורה היוצאת מהארץ לממכר בארץ אחרת; מסחר; סחורה הנקנית והנמכרת; °ההון שנשאר אחרי מות איש.

עִזָּה*, נ, עֵז.

עָזוּב, ת, נשאר לבדו; חפשי, ר׳ עָצוּר.

עֲזוּבָה, נ, שממה מאין יושב; חֹסר סדר.

עִזּוּז, ת, גבור, רב כח; ז, צבא מלחמה.

עֱזוּז, ז, כֹּחַ, גבורה, איל.

עַזּוּת*, (־פָּנִים*, ־מֵצַח*), נ, חֻצפה, עֹז פנים: דברים קשים נאמרים בְחֻצפה.

עזז (עָזַז, עַז, יָעֹז), פעו״י, היה חזק, גבור, התחזק, היה עז פנים; חַזֵּק, אַמֵּץ. הֶעָזֵז°, היה חזק, היה עז ואמיץ. הָעֵז (־פָּנִים), עֲנֵה בעזות וחֻצפה; (־לֵב) אמץ לב; *(צֶבַע), היה בהיר. הִתְעַזְעֵז*, התחזק, התאמץ בלבב.

עָזִיב, ת, נמאס, נבזה.

עֲזִיבָה*, נ, נטישה, סֶגֻלת העזוב; דבר שאין לו ערך; פריצות.

עָזָם°, ת, אביר לב, אמיץ לב.

(עזם) הִתְעַזֵּם°, התאזר עֹז, אמץ לבּו.

עָזְמָה°, נ, אמיצות לב גדולה.

עָזִיז°, ת, עזוז, גבור, רב כח.

עֲזִיזוּת*, נ, קשי, אמץ.

עֲזִיקָה*, נ, שדה מְעֻבד.

עָזְנִיָּה, נ, שם עוף טורף, נשר הים [1]).

עזק* (עָזַק*, יַעְזֹק*), פ״י, החזק דבר בחזקה; חפור מסביב לעץ. עִזֵּק, חפור מסביב; עשה גדר מסביב.

עָזָק* ז, עֲזָקָה*, נ, שדה מֻקף הפירה.

עִזְקָה״, נ, טבעת שיש בה חותם.

עזר (עָזַר, יַעְזֹר), פ״י, (יבוא עם: עִם־, אַחֲרֵי־), סַיֵּע, עשה מלאכה עם אחר יחד להקל עליו העבודה; היה יחד עם־, עמוד לימין־; הצל, פדה מצרה. הֵעָזֵר, הוֹשַׁע, קבל עזרה; (־עַל־), התגבר. הַעֲזֵר, עזור.

— כַּךְ יַעַזְרוּ לִי*, ־עָלַי*, נוסח של שבועה לאמר: ככה יעזרו לי מן השמים.

---

1) עז коза, Ziege, chèvre, she-goat

2) עז הים рогонос, Balistes

1) עזניה морской орел, Meeradler, aigle de mer, sea eagle

עֵזֶר, ז, **עֶזְרָה**, **עֶזְרַת**, **עֶזְרָתָה**, נ, משׂ״נ, משגב בצרה, תמיכה, סַעַד, סיוע; הצלה.

עַזְרָד*, ז, קנה יבש.

עֻזְרָד, מין פרי עץ [1].

עוזרד

עֲזָרָה, נ, (ס׳ עֲזָרַת), חצר המקדש; מקום מֻקף.

— **עֶזְרַת יִשְׂרָאֵל***, נ, חלק החצר בבית המקדש שהיה מְיֻעד לבני ישראל שאינם כהנים.

— **עֶזְרַת כֹּהֲנִים***, חלק החצר בבית המקדש שהיה מְיֻעד רק לכהנים.

— **עֶזְרַת נָשִׁים***, נ, חדר לנשים בבית הכנסת.

— **סֵפֶר הָעֲזָרָה***, ז, ספר התורה שהיו משתמשים בו לפנים בבית ה׳.

עֶזְרָה, **עֶזְרַת**, **עֶזְרָתָה**, ר׳ עֵזֶר.

עֻזְרָר*, ר׳ עוזרד.

עח״מ, ר״ת, עדים החותמים מטה.

עֵט, ז, (ר׳ עֵטִים), קולמוס, קנה נוצת עוף או חרט לכתב בו בדיו, קנה סופרים; [0]צפֹּרן ברזל קטן לכתב בו.

עטים

— **עֵט עוֹפֶרֶת**[0], ז, חרט מעופרת, עפרון.

ע״ט, ר״ת, על טעם; עצה טובה; עין טובה.

עטה (**עָטָה**, **יַעְטֶה**), פעו״י, עטוף, לבוש בגד רחב המכסה כל הגוף; התעטף, התכסה; כרוך וקפל בגד. **הֶעֱטָה**, כסה, עטף.

עָטוּן*, ת, (זַיִת־*), מֻרכך.

עָטוּף, ת, מְכֻסה בטלית; גויע; חלש, תש כֹח; הנולד בזמן מְאֻחר בשנה (צאן).

עִטּוּף*, ז, פעלת העוטה והעוטף.

עִטּוּר*, ז, קשוט; שימת עטרה על־; הרחקה מ־, הפרדה.

— **עִטּוּר סוֹפְרִים***, ז, כתיבת טעמים מפסיקים בפסוקים(?); הסרת הסופרים ווים (אותיות וו) מְיֻתרות בראשי מלים בתנ״ך (?).

עָטוּר*, ת, מקֻשט ב־; שיש לו עטרה.

עִטּוּשׁ*, ז, עֲטִישה, פעלת הזורר, התפרצות רוח מנחירים פתאם; נפיחה.

עֲטִי*, ז, סבה, גרם(?); חטא(?); פתוי, הסתה(?); עצה.

עָטִין, ז, שדי, חזה, דד של בהמה (?); כלי החלב, הכלי שאליו הולבים את החלב של הבהמה (?); *זיתים מכֻנסים תחת קורות בית הבד או במעטן.

עֲטִיף*, ז, (ר׳ עֲטִיפִים*), מעטה, בגד עליון להתעטף בו.

עֲטִיפָה*, נ, פְעֻלת העוטף והעוטה; מעטה, בגד עליון להתעטף; התעלפות הנפש.

עֲטִישָׁה, נ, פְעֻלת הזורר, התפרצות רוח מהנחירים פתאם.

עַטְלַז*, ז, שוק, מקוה הסוחרים; ר׳ אטליז.

עֲטַלֵּף, ז, מין שרץ, עכבר מעופף בעור שבין אצבעות רגליו והוא דר בחורים ויוצא ומעופף בלילות[1]; [0]כנוי לאיש חשוך ושונא דעת וחכמה.

עטלף

---

[1] עוזרד азероль (боярышник), Azerole, azerole, azarole.

[1] עטלף летучая мышь, Fledermaus, chauve-souris, flitter-mouse

עטן* (עָטַן*, יַעֲטֹן*), פ״י, שים זיתים בגיגות או תחת מכבש לרככם לפני העצירה.

עטף (עָטַף, יַעֲטֹף), פעו״י, התכסה מסביב, עטה; התעלף מחֻלשה או מעצב, הֶחלש. **הֶעֱטִיף**, התעלף מצרה, הֵמק מצרה ויגון. **הַעֲטֵף**, היה רזה, הצטמק; הוליד (צאן) בזמן מאֻחר בשנה (בתשרי). **הִתְעַטֵּף**, הֵעטף; *התכסה, הלט גופו.

עטר (עָטַר, יַעְטֹר), פ״י, הקף סביב, סַבב; *שים עטרה על־. **עִטֵּר**, הקף סביב, סבב; שים עטרה וגזר על־; יפה, קשט, פאר. **עֻטּוֹר***, הֻקשט בעטרה ונזר. **הַעֲטֵר**, היה בעל עטרה; שים עטרה או נזר על־. **הִתְעַטֵּר***, שים עטרה על ראשו; התכבד; התיפה והתקשט; הִנצל מצרה.

עֲטָרָה, נ, (ס׳ עֲטֶרֶת, כ׳ עֲטַרְתִּי, ר׳ עֲטָרוֹת, עַטְרוֹת), כתר מלכות, גזר, לוית חן על הראש לאות שררה וכבוד; כבוד, יקר, מעלה; *זֵר פרחים או ענפים; שורת עצים נטועים בחצי עגול; שפה, מסגרת; שפה בולטת מקיפה איזה דבר; כעין קשת אבנים בבנין מעל לפתח או לחלון; דד השדים לאשה; ראש אבר הזכרות; מגן, מחסה; °קשוט חוטי כסף וכיו״ב בראש טלית בחלק המכסה את הראש.

עִטְרָה*, נ, חלוקה; שטר חלוקה.

עִטְרָן*, ז, פסלת הזפת, שרף עץ המשחן שריחו רע ומשתמשים בו למאור; שמן דגים.

עטש* (עָטַשׁ*, יַעְטֹשׁ*), **עִטֵּשׁ***, **הִתְעַטֵּשׁ***, זורר, הוציא רוח מהנחירים בהתפרצות פתאם; הפח נפיחה.

עִי, ז, (ר׳ עִיִּים), תל שממה, חרבה, מפלת.

ע״י, ר״ת, על ידי; עין יעקב (ספר).

עִיד*, ז, יום מועד, יום חג של עובדי אלילים.

עִידִית*, ר׳ עִדית.

עי״א, ר״ת, על ידי אהרים.

עיה״ק, ר״ת, עיר הקודש.

עיו״ט, ר״ת, ערב יום טוב.

עיו״כ, ר״ת, ערב יום כפור.

עִיּוּן*, ז, התעמקות המחשבה, סְגֻלת המעַין ומתעמק לחשב; התבוננות יתרה; °למוד תורה; התעמקות בדברים מֻפשטים.

עִיּוּן תְּפִלָּה*, ז, חִשּׁוּב מראש את התוצאות הטובות של התפלה; התעמקות בתפלה.

עִיּוּף°, ז, צָמָא.

עי״ז, ר״ת, על ידי זה.

עַיִט, ז, (ר׳ עֵיטִים), שם לעוף טורף[1]; נשר (?); *גדיל בקצה אריג.

עי״כ, ר״ת, על ידי כך.

עי״ל, ר״ת, עין לעיל.

(**עיל***), **לְעֵיל***, **מִלְּעֵיל***, למעלה, קדם מזה; ר׳ מלעיל.

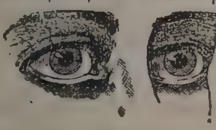
— **לְעֵילָּא וּלְעֵילָּא***, הלוך וגבוה, הלוך ועלה למעלה; גבוה ונשא מאד.

עֵילוֹם, ז, עולם, נצח.

עֵיָם, ז, עצם, חזק.

עִימָה*, נ, כישור, לוח עץ או מקל שמהדקים עליו את הצמר או את הפשתן לטווֹת.

עַיִן, נ, (ס׳ עֵין, ר׳ עֵינַיִם, ס״ר עֵינֵי), אבר הראות בגוף החי[2]; פני דבר הנראה לעין, מראה; עצם דבר; מבט עין; גון, צבע; תקוה, תוחלת; טבעת בכלי לקשר אליה דבר; (ר׳ עֲיָנוֹת, עֵינוֹת), מעין, מקור, מוצא מים;

עינים

1) עיט коршун, Geier, vautour, vulture

2) עין глаз, Auge, oeil, eye

ז, משגיח (זכריה ג. ט.); *חלון עגול; נקב באמצע אבן הריחים; מעשנת התנור.

— עַיִן בְּעַיִן, בלי אמצעי; בפניו, מול פניו; *כף אחת של המאזנים בדיוק כנגד חברתה בשעת השקילה (בלי הכרעה).

— כְּעַיִן*, מדיק, לא פחות ולא יותר; בעצם, בצורה הטבעית.

— בְּעֵינַיִם, על אם הדרך.

— מֵעַיִן*, כְּעַיִן*, דומה מעט; מתוך התכן, מעצם; תמצית.

— לְעֵינֵי־, בפני, גלוי.

— עֵינַיִם גְּבוֹהוֹת*, נ״ר, בעל תאוה; עינים של בעל תאוה.

— עַיִן טוֹבָה, נ, עין של איש לא מקנא.

— עַיִן יָפָה*, נ, (נָתוֹן בְּ־), נתון בטוב לב, בהרחבה.

— עַיִן שֶׁל מַעְלָה*, השגחה פרטית של האלהים.

— עַיִן עֶלְיוֹנָה*, עין האלהים.

— עַיִן צָרָה*, עַיִן רָעָה*, נ, עין של איש מקנא; הכח הרע הנתון בעין להזיק (לפי אמונת ההמון).

— הַכְנִים עַיִן צָרָה בְּ־*, הזק על ידי הכח הרע הנתון בעין (לפי אמונת ההמון).

— עַיִן הָרָע*, נ, מבט מזיק (לפי אמונת ההמון).

— בְּלִי עַיִן הָרָע°, מבטא משתמשים בו כשמהללים יפיו או חכמתו וכיו״ב של מישהו וחפצים כי לא יצא לו נזק מזה.

— מִפְּנֵי הָעַיִן*, מפני עין רעה, מפני מבט מזיק (לפי אמונת ההמון).

— עֵין הַתַּנּוּר*, נ, החור שהעשן יוצא בו.

— עֵינַיִם עוֹשְׁנוֹת*, נ״ר, עינים מביעות בזעף וכעס.

— טוֹב עַיִן, ת, לא מקנא, שמח לטובה הבאה על אחרים.

— צַר עַיִן, ת, מקנא, שאינו יכול לראות בטובת אחרים.

— גְּבַה עֵינַיִם, ת, מתגאה.

— עֵינַיִם, כנוי למורה דרך (במדבר י. לא. איוב כט. טו.)

— שַׁח עֵינַיִם, ת, עָנָו.

— עֵין הַשֶּׁמֶשׁ°, נ, מין צמח שפריו נוטה אל עבר פני השמש[1].

— עֵין אֶל־, פלוני מצפה ומקוה ל־.

— עֵין ה' אֶל־, ה' משגיח על־, ה' שומר את־.

— גִּלָּה עֵינַיִם, הֵאִיר עֵינַיִם, פָּקוֹחַ עֵינַיִם, עורר להתבונן בדבר.

— לָטוּשׁ עַיִן, הבט במבט חודר.

— מָכוֹר עַיִן בְּעַיִן*, מכור במשקל מדיק בלי הכרעה.

— נָשׂוֹא עַיִן אֶל־, צפה, קוה ל־.

— נָתוֹן עֵינַיִם בְּ־*, שים לב אל־, חשוב על אודות־; הבט בכעס אל־; השגח על־, שמור את־.

— נָתוֹן עֵינַיִם לְ־*, מצוא צד היתר ב־; הוכיח צדקת דבר.

— הַעְלִים עַיִן, הסר השגחה מ־.

— רָאֹה לָעֵינַיִם, הבט אל חיצוניות דבר ולא לתוכו.

— הַשְׂבֵּעַ עַיִן*, הראה לעין כי יש רב.

— תָּלֹה עַיִן*, הרם עין, נשוא עין.

— שִׂים עַיִן, השגיח לטובה.

— חוּס (עַיִן־), חמול, רחם.

— רוּם (עַיִן־), התגאה.

— שָׁאוֹל (עַיִן־), התאוה.

— מָצוֹא חֵן בְּעֵינֵי־, היה טוב ויפה בדעת־.

— הַדָּבָר טוֹב (או: יָפֶה) בְּעֵינֵי־,

---

[1] עין השמש подсолнечник
Sonnenblume, tournesol, sunflower

פלוני חושב כי הדבר הוא טוב, יפה, נכון.

— הַדָּבָר רַע בְּעֵינֵי־, פלוני חושב כי הדבר הוא רע ולא נכון.

— הָיֹה־ בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, חשוב על עצמו כי הוא־.

עַיִן*, נ, שם האות השש עשרה בא״ב העברי.

עֵינָא בִּישָׁא־, עין הרע.

(עין) עַיֵּן*, העמק במחשבתו, חשוב הרבה בדבר; הבט במבט חודר; קרוא; הבט ב־, התבונן ב־; דקדק ב־; הַשוה כפות המשקל; שקוֹל בדיוק. עִיּוּן*, החזק שווי המשקל.

עֵינָה*, נ, כאב עין.

עִינוֹנִית*, נ, אונה קטנה שבריאה.

עַיְנָן*, עֵינָן*, ת, בעל עינים גדולות.

עִיסָה*, ר׳ עסה.

ע״ע, ר״ת, על ידי עדים.

עיעכו״נ, ר״ת, על ידי עדים כשרים ונאמנים.

עיף (עָיֵף, יָעִיף, וַיָּעַף), פ״ע, יגוע, חלוש, רפה מרֹב עבודה.

עָיֵף, ת, חלש ורפה מרֹב עבודה; צמא, משתוקק לשתות.

עֵיפָה, עֵיפָתָה, נ, חשכה, אור כהה, קדרות.

עֲיֵפוּת°, נ, חֻלשה מרֹב עבודה, התעלפות, יגיעת בשר.

(עוץ) עַיֵּץ*, ת, יעץ, נתון עצה.

עִיצוּם*, ר׳ עצום.

עי״ק, ר״ת, עיר קדשנו.

עיקת״ו, ר״ת, עיר קדשנו תבנה ותכונן.

עיקר,* ר׳ עקר.

עִיר, נ, (ר׳ עָרִים, לפעמים: עֲיָרִים, עֲיָרוֹת*), קבוץ בתי מושב רבים יחד ברחובות ולפעמים גם בחומה ובשערים; אויב, שונא; ־המלאך השומר והמגין.

— הָעִיר, עִיר אֱלֹהִים, עִיר הַקֹּדֶשׁ, כנוי לירושלים.

— עִיר וָאֵם, עִיר הַבִּירָה, עִיר הַמְּלוּכָה, עִיר מַמְלָכָה, נ, עיר מושב המלך או השליט.

— עִיר חוֹמָה, נ, עיר בצורה בחומה סביב.

— עִיר מִבְצָר, עיר שיש לה חומה בצורה מסביב.

— עִיר מִקְלָט, נ, עיר שאליה היה בורח לפנים הרוצח בשגגה לשבת בה בבטחה עד מות הכהן הגדול.

— עָרֵי הַשָּׂדֶה, נ״ר, הערים שאינן ערי בירה, הערים שבהן אין המלך או השליט יושב, כפרים.

— עִיר שֶׁל זָהָב*, נ, תכשיט של נשים שירושלים היתה מצֻירת עליו.

עַיִר, ז, (ר׳ עֲיָרִים), חמור צעיר לימים, סיח, בן חמור; חמור מהיר וזריז.

עֵיר*, ר׳ ער.

עֲיָרָה°, נ, עיר קטנה.

עֲיָרָה*, נ, החוטים שבתוך הבָּכִיָר שמשתמש בם האורג לחלק הֵערב שבאריגה; סליל; אניץ צמר.

עֵירוּב, ר׳ ערוב.

עִירוֹן°, ז, מין פרח מסוג החבצלות[1]).

עִירוֹנִי*, ת, יושב עירה, בן עיר קטנה; °יושב עיר.

עִירוּת* (או עִירִית*), נ, מין צמח למספוא.

עֵירֹם, עֵרֹם, ז, חסר לבוש, העדר מלבושים. ת, בלא לבוש, באין בגד על בשרו.

עִירָנִי*, ר׳ עירוני; ת, חָיֶה, עֵר.

עִירָנִית*, נ, כלי מחמר לבן.

עַיִשׁ, עָשׁ, נ, קבוצת כוכבים בין כוכבי הכימה והכסיל הנקראת גם בשם השור(?); קבוצת כוכבי הדֹב הגדול(?).

— בְּנֵי עַיִשׁ, ז״ר, שלשת הכוכבים הקטנים

---

[1]) עירון златоцвѣтникъ, Asphodel, asphodèle, daffodil

הנמצאים בזנב של קבוצת כוכבי הדב הגדול.

ע״ב, ר״ת, עד כאן; על כן; על כרחו; עבודת כוכבים; עבד כנעני; עד כמה.

עבאו״א, ר״ת, על כל אחד ואחד; עם כל איש ואיש.

(עכב*) **עִכֵּב***, פ״י, עצור, מנוע; אַחר; המתן, דכה: יִצור עִנְיָן על ידי הכרין אחד מתנאיו; הִמָּנַע. **הִתְעַכֵּב***, הֵעצר, מנוע את עצמו; התאחר, התמהמה; המתן, חכה.

עַכָּבָה*, נ, עכוב, מעצר, מניעה; ר׳ עכבת; שֶׁהִיָּה במקום.

עכביש

עַכָּבִישׁ, ז, (ר׳ עַכָּבִישִׁים), שרץ קטן האורג רשת קורים, שממית [1].

— **קוּרֵי עַכָּבִישׁ**, ז״ר, החוטים שהעכביש מוציא מתוכו ואורג בהם רשת; משל פתר; ⁰משל לדבר שאין לו קיום וחזק.

עַכָּבוֹנִית*, **עַכָּבִית***, **עַכּוּבִית***, נ, מין צמח קוצי שמשתמשים בו למאכל, מין כנר פרא, מין כנר השדה [2].

עַכְבָּר, ז, (ר׳ עַכְבָּרִים), שרץ יונק קטן המכרסם בשניו, מצוא בבית ובשדה [3]; ⁰שריר בשר.

עכבר

עַכְבְּרָא״, ר׳ עכבר.

— **עַכְבְּרָא דְשָׁכִיב אַדִּינְרָא**״, עכבר השוכב על דינרי זהב (משל לעשיר קמצן שהוא בעצמו אינו נהנה מעשרו ואינו נותן גם לאחרים להנות ממנו).

עֲכֶבֶת*, נ, מעט מנוזל הנשאר בשולי הכלי אחרי שהורק.

עכ״ד, ר״ת, עד כאן דבריו, ר׳ עכ״ל.

עִכּוּב*, ז, מעצר, מניעה; התאחרות, אחור, התמהמהות; ⁰תנאי הכרחי שמבלעדיו לא יעשה הדבר.

— **בְּלִי עִכּוּב**⁰, תה״פ, מהר, תכף, תכף ומיד, מיד.

עַכּוּז*, ז, ענבות, אחורים, שת.

עִכּוּל*, ז, דבר שנשרף באש; ⁰אכיל, הפיכת המאכל בקרב החי לחמרי המזון.

עכו״ם, ר״ת, עבודת כוכבים מזלות; עובד, או עובדת, או עובדי כוכבים, ומזלות; אליל, פסל.

עָכוּר*, ת, דלוח, לא צלול (נוזל); עצוב, מלא עצב וצער, מלא דאגה.

— **עֲכוּרָה הָיְתָה הֶחָבִית וְצִלַּלְנוּ אוֹתָהּ***, בטוי במובן: הסירנו את החרפה מעל־.

עִכּוּר⁰, ז, טבע דבר שהוא עכור ולא צח.

עכ״ז, ר״ת, עם כל זאת.

עָכִיר*, ז, אבן גדולה ועגלה המשמשת לכבישת זיתים בבית הבד.

עֲכִירָה*, **עֲכִירוּת**⁰, נ, דלוח, עכור.

(עכל*) **עִכֵּל***, פ״י, שרוף, בער באש; *הפך האכל הבא אל המעים לחמרי המזון; **הִתְעַכֵּל***, הִשָּׂרף, הִבָּער באש; ⁰התהפך (האכל) לחמרי המזון.

עכ״ל, ר״ת, עד כאן לשונו (מבטא שמשתמשים בו כשמביאים בספר דברי איש או ספר, בסוף הדברים האלה).

(עכן*) **עִכֵּן***, פ״י, סבב, גרום.

עֲכָן״, **עַכְנָא**״, **עֲכִינָא**״, ז **עַכְנָה**״, נ, נ־ש בעל טבעות.

עֶכֶס, ז, (ר׳ עֲכָסִים), שרשרת, שלשלת, כבל ברזל; תכשיט של נשים כשרשרת על הרגלים; מין נחש ארסי, אפעה.

---

[1] עכביש паук, Spinne, araignée, spider

[2] עכבונית кардон, cardon (guudelia)

[3] עכבר мышь. Maus, souris, mouse

(עכם) עִכֵּס, פ"ע, צלצל (אשה) והשמע קול בַּעֲכָסִים שעל הרגלים.

עכ"פ, ר"ת, על כל פנים.

עכר (עָכַר, יַעְכֹּר), פ"י, הבא במבוכה, המם; הדאב; הבא בצרה, הבא ברעה; *דלוח, נער וסכסך נוזל לבל יהיה צלול; עורר פצע או מכה. הֻעְכַּר, ההרס ממנוחתו; *היה עכור ודלוח ולא צלול. הֻעְכַּר°, עכור, דלוח, נער וסכסך נוזל לבל יהיה צלול.

— צְלוּלָה הָיְתָה הֶחָבִית וַעֲכַרְתֶּם אוֹתָהּ*, מבטא לאמר: הכל היה טוב ונכון ואתם הבאתם צרה פתאם.

עַכְשׁוּב, ז, מין עכביש ארסי (?); מין נחש ארסי (?).

עַכְשָׁו", עַכְשָׁיו", (עַד כְּשֶׁהוּא), תה"פ, עתה, בזמן הזה, בעת הזאת.

— מֵעַכְשָׁיו", מהיום והלאה, מהיום ומעלה.

עָל, ת, כנוי לבהמות צעירות.

— עָלוֹת, צעירות הצאן.

עַל, עָל, ז, רום, גבה. ת, רם, גבוה.

— מֵעָל, ממרום, מגבוה.

עַל, עָל, תה"פ, למעלה.

עַל, (במליצה: עֲלֵי, בכנוים: עָלַי, עָלֶיךָ וכו'), למעלה מדבר; בשטח החיצוני של דבר; מסביב לדבר (כגון: בגד על גוף); לפני דבר, לפני גב הדבר (הפך: תחת); אצל, קרוב ל־; יחד עם־; בגלל, לסבת, בשביל; לפי; אף כי; אף על פי כן; בנוגע ל־; יותר מ־, נוסף על־.

— מֵעַל, להוראת תנועה מלמעלה למטה, או גם סלוק מלמטה למעלה, או הסתלקות מקרבת מקום; ממעל.

— עַל אוֹדוֹת*, בגלל.

— עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה*, מכל שכן, מקל וחמר.

— עַל אַף־, למרות חפץ־.

— עַל אֲשֶׁר, בגלל.

— עַל אֲתַר*, על המקום, בשעת מעשה, באותו מעמד, באותו זמן.

— עַל גַּב*, עַל גַּבֵּי*, על; על יד, אצל; מעל ל־; על ידי, באמצעות.

— עַל דְּבַר, בגלל.

— עַל יַד־, אצל, קרוב ל־; עם, יחד עם.

— עַל יָד עַל יָד*, מעט מעט, אחד אחד.

— עַל יְדֵי, דרך, בעד, באמצעות; על פי, כפי; *בשביל.

— עַל כִּי, יען כי.

— עַל כֵּן, לכן, בגלל זה.

— עַל כָּרְחוֹ*, בְּעַל כָּרְחוֹ*, (עַל כָּרְחִי*, בְּעַל כָּרְחִי*), נגד רצונו, בהכרח, למרות חפצו.

— עַל מְנָת*, עַל מְנָת שֶׁ־*, בתנאי.

— עַל פֶּה*, בְּעַל פֶּה*, לא מן הספר.

— עַל פִּי, מכֻון ל־; בהתאם ל־; על ידי.

— אַף עַל פִּי שֶׁ־*, אם כי, גם.

— עַל פְּנֵי, על השטח החיצוני, העליון של דבר; בפני; *(־אִישׁ) בעוד האיש בחיים.

— עַל כָּל פָּנִים*, בכל אפן; °למצער.

— עַל שׁוּם שֶׁ־*, יען כי.

— עַל שֵׁם־*, בגלל, לסבת; *כמו שכתוב, שנאמר.

— עַל־ לַעֲשׂוֹת*, פלוני חיב לעשות, חובה עליו לעשות.

— עָלַי וְעַל צַוָּארַי*, אנכי אחראי, אנכי ערב.

עֹל

עֹל, ז, (כ' עֻלִּי), מוט מסביב לצואר הבהמה

ובו מוסרות או מוט למשיכה בעגלה או במחרשה; משא; שעבוד; *חובה, חיוב, דבר חובה המוטל על איש; דבר חובה כבד ביותר.

ע״ל, ר״ת, עין לעיל.

עִלָּא ֿ, עִלָּאָה ֿ, עִלָּאִי ֿ, (עִילָּא ֿ, עִילָּאָה ֿ, עִילָּאִי ֿ, ר׳ עִלָּאֵי ֿ, עִילָּאֵי ֿ), ת, עליון.

עלב* (עָלַב*, יַעֲלֹב*), פ״י, פגוע בכבוד, הלבן פני חברו בדברים, הלל כבוד חברו. הֶעֱלַב*, חשוב לפגיעה בכבודו; שמוע דברי פגיעה בכבודו. הֻעֲלַב*, עלוב.

— **נֶעֱלָבִים וְאֵינָם עוֹלְבִים***, כנוי לאנשים ישרים ותמימים וענָוים שאינם פוגעים בכבוד אחרים גם אם אחרים פוגעים בכבודם.

עֶלְבּוֹן*, עִלְבּוֹן*, ז, פגיעה בכבוד, חלול כבוד; גמול פגיעה בכבוד; עניו, צער.

— **תָּבוֹעַ עֶלְבּוֹן*, בַּקֵּשׁ עֶלְבּוֹן***, דרוש נקמת עלבון.

עִלֵּג, ת, כבד פה, מדבר בכבדות.

עלה (עָלָה, יַעֲלֶה), פ״ע, התרומם; הלוך למקום גבוה; הלוך לעיר או למדינה הנמצאות במקום יותר גבוה ממקום מושב האיש; יצוא ממעמק; הלוך אל מקום חשוב; הלוך ויצוא; בוא להלחם; בוא בהתפרצות; הובא אל המזבח לקרבן; פרוץ (נהר) על גדותיו; צמוח, שגה; פרוץ וגבור; הנשא, הִפָּלֵא מ־; (־בֶּגֶד עַל אִישׁ) לבוש; התרומם (קול); (־מֵעַל־) התרחק, הסתלק; *בוא בחשבון; (ל־ ב־), שלם מחיר דבר בכך וכך; (־בְּ־) התבטל בתוך־. הַעֲלָה, התרומם, התנשא; התרחק, סור, הסתלק. עַלֵּה*, הרם, נשא; הלל, שבח, גדל. הַעֲלָה, הוציא; הרם למעלה; הבא דבר למקום גבוה; הוליך לעיר או למדינה יותר גבוהה ממקום שנמצא בו האיש; נשוא הלאה, בער מן הארץ; הביא קרבן על המזבח; הכין למלחמה; הבא (מאכל) אל השלחן; שלח על־; שים מס על־; *הבא בחשבון; חשוב ל־; בטל (דבר הנמצא בתוך דבר); (־בְּכֶסֶף) שלם מחיר יותר; הַכנס (סחורה וכדומה) לארץ. הֻעֲלָה, הורם, הושם על־; הֻגבא במספר, הובא ב־. הִתְעַלָּה, התגאה, התנשא; *התרומם, הורם; גדול בערך ובמחיר.

— **עָלָה לִפְלוֹנִי***, הצליח פלוני לעשות־; היה נחשב לו; (־בְּכַךְ וְכַךְ), פלוני שלם בעדו סכום כך וכך.

— **עָלָה בְּיַד־** (פְּלוֹנִי*), הצליח פלוני לעשות.

— **עָלָה יָפֶה***, יצוא באפן טוב, היה התוצאה באפן טוב.

— **עָלָה הַגּוֹרָל**, נפול הגורל.

— **עָלָה חֵמָה**, כעוס, קצוף.

— **עָלָה עַל לֵב, ־עַל רוּחַ, ־עַל דַּעַת***, חשוב, בוא במחשבה.

— **עָלָה לְרֶגֶל***, הלוך לירושלים לשלשת החגים: פסח, שבועות וסכות.

— **עָלָה מִן הַיָּם***, שוב מהנסיעה בים.

— **עָלוּ עֲשָׂבִים בִּלְחָיָיו***, הוא קבור באדמה מזמן רב.

— **עוֹלֶה**, ת, ההולך למקום גבוה; *יורד מנכסיו. (מלשון פני נהור, ירושלמי פאה ה.)

— **עוֹלֶה וְיוֹרֵד***, ז, קרבן שמתחשבים בו עם מדת רכושו של המקריב והוא משתנה לפי מדה זו; פגימה בסכין; °(בטעמי ספרי אמ״ת), מרכא עם מהפך מלמעלה במלה שלפניה; (משקל השיר), מדרגה בתורת השיר(–⏑).

— **הָעוֹלֶה מִזֶּה***, התוצאה, היוצא מזה הוא כי־.

— **הֶעֱלָה אַף, הֶעֱלָה חֵמָה**, גרום לכעס, לקצף.

— הַעֲלֵה (נֵר), הדלק, הבער.

— הַעֲלֵה עַל־*, חשוב ל־ כאלו־.

— הַעֲלֵה לַהֲלָכָה°, קבוע להלכה.

— לֹא מַעֲלֶה וְלֹא מוֹרִיד*, אין לו כל ערך וחשיבות; אחת היא, אינו מביא לא תועלת ולא נזק.

— ה' יִתְעַלֶּה°, מבטא שמשתמשים בו בהזכרת שם ה' להורות על רוממותו.

עֹלֶה, ר' עולה.

עָלֶה, ז, (ס' עֲלֵה, ר' עָלִים, ס״ר, עֲלֵי־), קבוץ טרפי העצים העולים בענפים; טרפי צמחי האדמה; טֶרֶף אחד; °דף בספר או במחברת; עתון; גליון עתון.

עָלָה, נ, מטה (?)

עִלָּה*, נ, תואנה, ענין לתלות עליו דבר מעשה; עוֹל, עַולה; °סבה, סבה ראשונה.

— הָעִלָּה הָרִאשׁוֹנָה°, עִלַּת כָּל הָעִלּוֹת°, נ, תאר לה' מסבב הכל.

עָלוּב*, ת, מסכן, אמלל; מלא כלמה; שפל רוח, ענו.

עַלְוָה, ר' עַוְלָה.

עִלּוּי*, ז, רוממות; התעלות; הסתלקות ממקום; עליה, מעלת העולה ממקום; יתרון מחיר; שלום מחיר יותר ממה שנותן אחר (במכירה בהכרזה); שומת דבר; °גאון, בעל שכל נעלה ומצֻין; שם לאחד הטעמים המשרתים (מֻנָּח ⁴).

עָלוּל*, ת, מֻכשר, ראוי, מֻסגל; °ז, מסֻבב, תוצאה מסבה; חלוש, רעוע.

— פֹּעַל עָלוּל°, ז, (בספרי הדקדוק הספרדים), שרש פעל שיש בו אות נחה.

— עֲלוּל הַפֵּא°, ־הָעַיִן°, ־הַלָּמֶד°, השרש שפא הפעל שלו או העין או הלמד אות נחה.

עָלוּם*, ת, נעלם, נסתר.

עִלּוּם*, עִלּוּם°, ז, כסוי, הסתרה, העלמה, תעלומה.

עֲלוּמִים, ז״ר, ימי הנעורים, שחרות; כח ימי הנעורים.

עִלּוֹן°, ז, מאמר או ספור או דבר ספרותי בכלל הבא בחלק התחתון של דפי העתון; החלק המשעשע בעה־ן.

עִלּוּף*, ז, התעלפות.

עֲלוּקָה, נ, מין עטלף הנאחז בטרפו ומוצץ דמו [1]; (ר' ערפד); *תולעת מים המוצצת דם [2].

עלוקה

עָלוֹת, ר' עָל, עוּל.

עלז (עָלַז, יַעֲלֹז), פ״ע, שמוח, שוש, עלוץ; חגוג.

עָלֵז, ת, שמח, מלא גיל, מלא ששון ושמחה; הומה מטוב לב.

עֲלָזָה*, נ, שמחה, ששון.

(עלט*) **הֶעֱלִיט***, החשיך, האפיל.

עֲלָטָה, נ, חשך, אפלה.

עֱלִי, ז, גליל ברזל או עץ לכתש בו דבר במכתש; *גוש עץ שעליו כותשים; °חלק בפרח בעמוד קטן.

עִלִּי, ת, (נ' עִלִּית), עליון.

עֲלִיָּה, נ, מעלה, מדרגה; מעלת העולה; דיוטה עליונה בבנין; *התנשאות, התרוממות במדרגה; עלות לרגל; שימת קרבן על המזבח; התבטלות דבר בתוך דבר אחר; כנוי לחלק העליון מרחם האשה; אספה, קבוץ עם; עדית, היותר טוב; °קריאה לתורה בבית הכנסת; גאות המים.

— עֲלִיּוֹת*, נ״ר, דיוטות.

— עֲלִיַּת רְגָלִים*, נ, הליכת היהודים בימי הבית לירושלים בשלשת החגים: פסח, שבועות וסכות.

---

[1] עלוקה вампир, Vampyr, vampire

[2] עלוקה піявка, Blutegel, sangsue, leech

— בְּנֵי עֲלִיָּה*, ז"ר, האנשים המצֻינים והטובים, נכבדים ורמי המעלה.

— רָאִיתִי בְּנֵי עֲלִיָּה וְהֵם מוּעָטִים*, אמרה תלמודית ידועה לאמר: מעטים הם האנשים המצֻינים והטובים באמת.

עֶלְיוֹן, ת, נמצא במקום גבוה למעלה ממה שתחתיו; נעלה במקום; רם במדרגה ובערך; היותר גבוה; אלהים; *הנזכר למעלה; שבשמים, שמימי (בנגוד לתחתון במובן ארצי).

— יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה*, יָדוֹ לְעֶלְיוֹנָה*, הוא זכה; בידו הרשות לבחֹר בטוב שבשני דברים.

עֶלְיוֹנוּת°, נ, גבהות, גֹבה.

עָלָיו, ר' עַל.

עֲלִיזוּת°, נ, שמחה, צהלה, משוש.

עֲלִיל, ז, מקום עבודה ומלאכה; כור.

— בַּעֲלִיל*, תה"פ, ברור, גלוי, נראה לעינים; ת, מפֻרסם, ידוע.

עֲלִילָה, נ, מפעל, מעלל, מעשה חשוב; פעל נמרץ; מעשה ה' בהנהגת עולמו; מעשה רע; תואנה, נכלים; °האשמה על ידי בדִית דברי שקר על איש; חלק בחזיון, מערכה בחזיון.

— נוֹרָא עֲלִילָה, נורא במעשיו.

— שִׁיר עֲלִילָה°, ז, שיר המתאר איזה מקרה או ספור מעשה.

— עֲלִילוֹת דְּבָרִים, תואנות ונכלים, דברים שאינם מיֻסדים על מעשים כי אם תואנות.

— עֲלִילַת דָּם°, נ, עלילת השקר שבדו על ישראל כי הם נצרכים לדם נוצרים להג הפסח ללוש בו את המצות.

עֲלִילוּת*, נ, פֹעַל, מעשה.

— בַּעֲלִילוּת*, בפֹעל ממש, במציאות (לא בדמיון).

עֲלִילִיָּה, נ, מעשה, פְעֻלה, מפעל.

עֲלִימוּת*, נ, כֹּח עלומים, חזק.

עֲלִיסָה*, עֲלִיצָה*, עֲלִיצוּת*, נ, שמחה, ששון, גיל, חדוה.

עִלִּית˚, נ, עליה, דיוטה עליונה בבנין.

עָלִית*, נ, קיסם עץ וכדומה להבעיר בו אש.

עלל* (עָלַל, יַעֲלֹל*), פ"י, עבוד, עשה; הלוך. עוֹלֵל, עשה, פעול פְעלה נמרצה; לחוץ, הציק; גלגל; אסוף הענבים האחרונים מעל הגפן אחרי הבציר העקרי. עוֹלֵל, הֵעשה לרעה. הַעֲלֵל*, בקש תואנות ועלילות דברים; הלשין, הכה בלשון. הִתְעַלֵּל, הִתְעוֹלֵל, שקוד לעשות רעה; עשה רע, התהולל בזדון ורשע.

עֲלָלָה, ר' עוללה.

(עלם) הֵעָלֵם, היה לא ידוע; הִסתר, הִכסה. עַלֵּם*, קשור, אסור; (־עַיִן), לא ראה; °הַסתר. הַעֲלֵם, הַסתר, כסה; שים חשך על־, כסה באפלה; (־עַיִן) לא ראה; (־אֹזֶן) לא שמוע. הָעֳלֵם*, הֵעלם. הִתְעַלֵּם, התראה כלא ידוע או בלא רואה; התערם, התגנב; היה לעולם, לארך ימים (איוב ו' טז?). חדול לִהיות נראה; היה לא נראה.

עֶלֶם*, (עֶלֶם*) ז, (ר' עֲלָמוֹת*), העלם, שכחה; סוד, דבר סתר.

עֶלֶם, ז, (ר' עֲלָמִים), צעיר לימים, נער; נער משרת.

עלם, ר' עולם.

עָלַם˚, עָלְמָא˚, ז, (ר' עָלְמִין˚), תבל, עולם; נצח.

— עַד עָלְמָא˚, עַד עָלַם עָלְמַיָּא˚, לעולם וָעד, לנצח.

— בֵּית עָלְמִין˚, ז, שדה הקברות, בית הקברות.

— בְּעָלְמָא˚, תה"פ, פשוט, בלי כונות מיֻחדות.

— כָּלֵי עָלְמָא*, כל האנשים; כל איש.

— מִלֵּי דְעָלְמָא*, דברי העולם, עניני חול (הפך: דברי תורה).

עַלְמָה, נ, (ר' עֲלָמוֹת), נערה בתולה; צעירה לימים, אשה בימי נעוריה; נערה משרתת.

— עֲלָמוֹת, נ"ר, מין קול זמרה; הקול הדק והרם (?); חליל כפול.

עַל־מוּת, תה"פ, לעולם (?).

עַלְמוּת*, נ, ימי הנעורים והעלומים; נצח, עולמים.

עלס (עָלַס, יַעֲלֹס), פ"ע, שמוח, שוש; חגוג; לעוס. הֶעֱלַס, התרונן משמחה וגיל.

הִתְעַלֵּס, התענג, היטיב לבו.

עֶלֶס°, ז, שמחה, ששון (בפיוט).

(עלע) עִלֵּעַ, גמוא, שתה ובלוע; *התכסה (עוף) בנוצות.

עַלְעוֹל*, עִלְעוּל*, ז, רוח סערה חזקה, רוח סובבת ומרימה גלי אבק.

עִלְעוּל°, ז, הפכת דפי ספר (בחפוש דבר בהם).

עַלְעֵל*, פ"י, נשוב (רוח סערה); הפיץ והשלך עלים בסערה; עלע, גמוא; התכסה בנוצות; °הפוך עלים בספר.

(עלף) עֻלְּפוּ, כֻּסה, צֻפה; עטוף לב, עטוף נפש מחלש; קדור לארץ. הִתְעַלֵּף, התכסה, התעטף; חלוש, עיף; היה במצב של אי ידיעה ואי הרגשה מאפיסת הכחות.

(עלפה) הִתְעַלְפֵּה*, התעלף והיה במצב של אי ידיעה ואי הרגשה מאפיסת הכחות.

עֻלְפֶּה, ז, יגון וצער (?), ר' עלף.

עלץ (עָלַץ, יַעֲלֹץ), פ"ע, (־ב־), שוש, שמח, התרונן.

עֶלֶץ°, ז, עֲלָצָה*, נ, עֶלְצוֹן°, ז, שמחה, ששון, גיל.

עֹלֶשׁ*, ז, מין צמח שמשרשיו הקלוים באש ושחוקים יעשו מין חמר לשתיה

עלש

במים רתוחים[1].

עֲלָת*, נ, דיופי, שפופרת להעלות על ידה נוזלים מחבית או מכד, מטרס.

עלת

עַלְתָה, ר' עוֹלָה.

עַם, ז, (ס' עַם, כ' עַמִּי, ר' עַמִּים, עֲמָמִים, ס"ר עַמֵּי), גוי, אֻמה, לאם, קבוץ אנשים בני גזע אחד, שבט, משפחה; קהל אנשים; קבוץ בעלי חיים.

— בַּת עַמִּי, עמי, לאמי (במליצה).

— עַם הָאָרֶץ, ז, (שם קבוץ), יושבי הארץ, בני המדינה; *המון העם, העם הפשוט; (ר' עַמֵּי הָאָרֶץ), איש בור, איש שאינו יודע את התורה.

— עַם הָאֲרָצוּת°, נ, בורות, אי ידיעת התורה או המדע.

— עַם הַצָּבָא, עַם הַמִּלְחָמָה, ז, אנשי הצבא, שכירים.

— עַמִּים, (לפעמים), קרובי האשה (ויקרא כ"א, א' ד', ילין).

עִם, מ"י, (עִמִּי, עִמָּדִי), מלה להורות על השתתפות במעשה הזולת; יחד את־, את־; בהוראת: ל־, אצל־, בנוגע ל־, קרוב ל־; בתוך מקום; בהוראת: ו' החבור גם־ גם־; בהוראת: כמו; אם כי; בעת; בעוד; כל עוד ש־; למרות.

— הָיָה יַד־ עִם־, היה עם־, עזור ל־.

— מֵעִם, מן, מתוך; מאצל; מבית; מבין; מלפני; מעל.

— עִם־, יש ל־.

— עִם חֲשֵׁכָה*, בבוא חשכת הערב.

[1]) עלש цикорій, Cichorie, chicorée, chicory

— עִם שֶׁמֶשׁ, עִם הַשֶּׁמֶשׁ*, כל זמן שהשמש מאירה על הארץ.

— עִם לֵב־, בלב, במחשבה; בחפץ.

— עִם זֶה°, עִם כָּל זֶה°, בכל זאת; למרות זאת; אף עם.

ע״מ, ר״ת, על מנת; על משקל; על מחצה; על כה; עשר מכות; עשרה מאמרות.

עמד (עָמַד, יַעֲמֹד), פ״ע, היה נצב, היה במצב ישר על הרגלים; קום מישיבה או משכיבה; חדול מלכת, השאר במעמד אחד; המתן, התעכב במקום; התקים במעמד, התחזק, עצור כח; (־עַל־), היה במנוחה מבלי שים לֵב ל־; הִשָּׁעֵן, בטוח; התחדש דבר; התקים, יצוא לפעל; (־ל־) עזור; (־מִ־), חדול, הפסק; *היה מוכן, היה ראוי; אמוד, שום, הערך מחיר דבר; קום מחלי, התרפא; (־עַל דָּבָר), הבן, השג בשכל; (־בְּ־), עלה או ירוד המחיר או השער של־; לא התקדם (בלמוד). הֶעֱמִד, הצב, הצג; מלא ידי איש, מנה, הפקד; כונן; אַשר וקים דבר; עורר, הקם; עצור, מנוע; הַשאר בחיים; עזוב, נטוש; הַמעיד (יחזקאל כט. ז.); (פָּנִים), התחזק והֵראה שָׁלֵם ושלו; הקם (בנים, תלמידים); ברוא, יצור, חַדש; *הקפא נוזל; הכין, הספיק והזמין. הָעֳמַד, הֻצב, הֻצג; הָפקד, הֻמנה.

— עָמוֹד אַחֲרֵי־*, בוא במקום־.

— הַעֲמֵד אֶת־ בִּדְבָרִים*, שאול את־ שאלות קשות שלא ימצא להן תשובות.

— עָמוֹד בְּ־*, עמוד כנגד פתוי, לא התפתה.

— עָמוֹד בִּבְחִינָה°, הִבחן לפני בוחנים והצליח להוכיח להם את ידיעתו באיזה ענין.

— עָמוֹד לִבְחִינָה°, הִבחן לפני בוחנים שישאלוהו שאלות שונות למען הכר את ידיעותיו באיזה ענין.

— עָמוֹד בְּדִבּוּר*, שמור ומלא את דבריו.

— עָמוֹד בְּדִין*, עורר משפט על איש.

— עָמוֹד בְּנִסָּיוֹן*, הצליח בנסיון שמנסים את איש לראות אם יוכל לסבל דבר או למלא דבר קשה וכדומה.

— עוֹמֵד אַחֲרֵי (הָ)אֹזֶן*, סמל ומשל לדבר קרוב שֶׁקַּל לעשותו או להשיגו.

— עָמוֹד בִּפְנֵי־, קום כנגד־ וגבור עליו.

— עָמוֹד לִפְנֵי־, שַׁמֵּשׁ, שרת, עמוד לפני אדון; נצח במלחמה, גבור על־.

— עָמוֹד לְ־*, הועיל, הגן על־; היה מוכן ל־; היה נועד ל־.

— עָמוֹד עַל*, עמוד לפני מי שיושב; *השגח על־: הגן והציל; בשוח על; ירוד ופחות עד־ (דבר שהיה מקדם בכמות ידועה והלך ופחת עד־).

— עָמוֹד לְעַצְמוֹ*, היה ברשות עצמו, היה מוכן ומְסֻגל לדאג לעצמו, היה לאיש בשכלו.

— עָמוֹד עַל־ בְּ־*, הדבר שוה בעיני דבר. פלוני כ־.

— עָמוֹד עַל דַּעְתּוֹ*, היה לאיש בשכלו; לא שנה את דעתו.

— יָכוֹל לַעֲמֹד בְּדָבָר*, פלוני יכול לקים

— הַעֲמֵד פָּנִים*, הראה את עצמו.

— הַעֲמֵד פָּנִים בְּ־*, התקומם כנגד.

— הַעֲמֵד מַתָּנִים, המעד מתנים.

— הַעֲמֵד עַל־, הַפחת עד־.

— הַעֲמֵד עָלָיו*, קַבל על עצמו.

— הַעֲמֵד (עַל) עַצְמוֹ*, התאפק מעשות צרכיו; התאפק מעשות איזה דבר.

הַעֲמֵד דָּבָר עַל חֶזְקָתוֹ*, חשוב כי דבר נשאר במצבו הרגיל.

— הַעֲמֵד חָלָב*, הקפא חלב לגבינה.

— הַעֲמֵד עַל מִדּוֹתָיו*, שמור ונטור איבה; לא וַתֵּר, העמד על דעותיו; (הפך: העבר על מדותיו).

עָמָד*, ז, עביט מי רגלים.

עֹמֶד, ז, מצב, מקום עמידה; *אֹמֶד, עריכה.

— **מְעֻמָּד***, תה"פ, בעמידה.

עֶמְדָּה, נ, מקום לעמד, מעמד; מקום מושב קבוע; *מעשה טוב; עמידה; °משרה, פקודה; נטיה גלויה לצד זה או זה.

עֲמָדָה*, נ, פֻּעלת המעמיד; פֻּעלת העומד.

עִמָּדִי, עִמִּי.

(**עֻמָּה**) **לְעֻמַּת**, ר' לעמת.

— **כָּל עֻמַּת שֶׁ־**, באשר, בכל אשר.

עמה* (**עָמָה***, **יֶעֱמֶה***), פ"ע, היה חלש, היה רפה. **הֶעֱמֶה***, החלש.

עַמּוּד, ז, (ר' עַמּוּדִים), גליל עבה מעץ או מאבן או מברזל וכדומה שמעמידים בבנין; משען, מסעד בבנין; במה, בימה; דבר דומה לעמוד של בנין (עַמּוּד עָנָן, עַמּוּד אֵשׁ); קרן אורה; *גליל העץ שכורכים עליו את הקלף (מגלה או ספר תורה); השלחן שלפניו עומד החזן להתפלל; זרם השתן; רעי, הצואה שבגוף; קנה העולה מתוך צמחים ידועים (בצלים וכיו"ב) כשמזקינים ובראשו תרמיל ובו זרע הצמח (ר' עֹמֶד); °שלחן הכתיבה, מַכתבה; עבר אחד של דף כתוב או נדפס; צד אחד כתוב בספר התורה.

— **עַמּוּד הַשַּׁחַר***, ז, אור הבקר.

— **עַמּוּד הַיְמִינִי***, תאר כבוד למי שהוא העקר ושהכל נשענים עליו.

— **וָוֵי הָעַמּוּדִים°**, ז"ר, כנוי לאות ו' הנמצאת ברבים מספרי התורה שהסופרים סדרו כתיבתם באפן כי ראש כל עמוד (חוץ מאחדים יוצאים מהכלל) תמצא מלה המתחילה באות ו.

עַמּוּדָה°, נ, טור או חלק מעמוד של דף כתוב או נדפס המְחלק בארכו לטורים.

עָמוּם*, ת, מְכֻסֶּה באפר להקטין אשו (גחלת); לא ברור, כהה (קול).

עִמּוּם*, ר' עמעום.

עָמוּס, ת, מלא, טעון; נשוא; *(־בִּלְשׁוֹנוֹ), כבד פה ולשון.

עָמוֹק, ר' עמק.

עִמּוּר*, ז, קשירת התבואה הנקצרת בעמרים; העבדה, השתמשות והוצאת תועלת מאיש בעבודה.

עֲמִידָה*, נ, מצב העומד, עמדה; תקומה, מעמד חזק; תקף, חזק; ר' עֹמֶד; °תפלת שמונה עשרה.

— **אֵין עֲמִידָה לְרֶגֶל***, בטוי במובן: אין תקוה לעולם.

עַמִּיל*, ענה עשויה מעמילן°; סוכן של מסחר; סוכן נוסע מצד בית מסחר למכירת סחורתו.

עֲמִילָה*, נ, **עֲמִילָן***, ז, אבקה מוצאה מגרגרי חטים או מתפוחי אדמה ובבלילה במים ישתמשו בה לְדַבֵּק ולגהוץ לבנים; בצק שהטבחים מכסים בה את הקדרה לשאב את הזהמה.

עֲמִיסָה*, נ, פֻּעלת העומס והטוען.

עַמִּיק°, ת, עמק, שפל יותר ממה שמסביב לו; נסתר, נעלם; לא ברור, לא מובן.

עָמִיר, ז, צרור שבלים, אלמת שבלים; *חציר לבהמה; קש תלתן.

עָמִית, ז, (כ' עֲמִיתִי), רעות, ידידות; רֵעַ, חבר; °חבר בחברה מדעית וכדומה.

עמל (**עָמֵל**, **יַעֲמֹל**), פ"ע, (־ב־), יגוע, עבוד עבודה מיגעת. **עַמֵּל**, יַגֵּע, הוגע; °הורה התעמלות, הרגל בתרגילי התעמלות. **הִתְעַמֵּל***, עבוד עד להתעיפות; יגוע, עיף; הֵאבק, התגושש, התחנך בתנועות הגוף.

עָמֵל, ז, עובד עד לעיפה; איש צר ומציק; איש עיף ויגע מרב עבודה מבלי להשיג מבֻקשו.

עָמָל, ז, (ס' עֲמַל), עבודה כבדה, יגיע כפים; מה שנרכש בעבודה; פרי, שכר, גמול עבודה;

צרה, מצוקה; שקר, כזב; עַוְלה.

עמל״פ, ר״ת, על מנת לקבל פרס.

עמם (עָמַם, יָעֹם), פ״י, הכהה, הקדר, שים חשך על־; הַכבד, הקשה; החר מאש, קדוח מאש; *פ״ע, כהה, קדור, התכסה חשך; (קול), דהה, לא ברור; (גֶחָלִים־) חדול מבער, קרוב לכבות. עִמֵּם*, פ״ע, כהה, קדור, התכסה חשך; פ״י, שים משא על־, הַכהה, הַקדר. הוּעַם, חשוך, קדור, עשה חשך.

עָמָם*, ז, (ר׳ עֲמָמִים), בן נכר, לא יהודי.

עֲמָמִי*, ז, בן נכר, לא יהודי; °אוהב את עמו; איש שיש בו סגֻלות העם; ת, של העם; של המון העם.

עֲמָמִים, ר׳ עַם.

עמס (עָמַס, יַעֲמֹס), פ״י, נשוא משא, טעון; הענק, תת ל־. עִמֵּס*, שים משא על־, הכבד. עָמוּס*, היה טעון ב־. הֶעֱמֵס, טעון, שים משא על־.

עֹמֶס*, ז, משא שאדם יכול לעמס על עצמו או שיכול לתפש בשתי ידיו.

עִמְעוּם*, ז, הקדרה, קדרות; נטיה מדרך טובה.

— הֲלָכוֹת שֶׁל עִמְעוּם*, הלכות מספקות שיש לדון עליהן כדי להחליט; הלכות שאין להן טעם ברור (?).

עִמְעֵם*, פ״ע, הַכהה; העלם עין, עשה עצמו כלא רואה; התעורר; התאסף ודון בדבר; הַסכם והַחלט.

עמץ* (עָמַץ*, יַעֲמֹץ*), עִמֵּץ*, פ״י, עצום, סגור עינים בדחיקה; אמץ. הִתְעַמֵּץ*, הסגר (העינים) בדחיקה.

עמק (עָמַק, יַעֲמֹק), פ״ע, היה שפל ומורד יותר מטה שמסביב; היה נעלם וקשה להשיגו; *פ״י, השפל דבר, העמק. הֶעֱמִיק, ירוד מטה, הרחק לרדת למטה; הַסתר, הצפן; השפל והוריד דבר למטה. הִתְעַמֵּק°, שקוע במחשבות, הרבה לחשוב.

— הֶעֱמֵק עֵצָה*, הרבה עצות ותחבולות.

עָמֹק, ת, (נ׳ עֲמֻקָּה, ר׳ עֲמֻקִּים), שפל יותר מטה שמסביב לו; שקוע; נסתר, נעלם; (בצבעים), חשוך, כהה.

— מַיִם עֲמֻקִּים, ז״ר, מים שנמצאים במעמקי האדמה, מֵי מצולה, מים רבים מאד בגבה.

— קוֹל עָמֹק°, ז, קול חזק ועבה.

עֲמֵק, ת, (עִמְקֵי שָׂפָה), לא ברור, לא מובן.

עֹמֶק, ז, (ר׳ עֳמָקִים, ס״ר עָמְקֵי), השקיעה למטה משטח פני דבר; מדת השקיעה למטה.

עֵמֶק, ז, (ר׳ עֲמָקִים, ס״ר עִמְקֵי), בקעה, מקום שפל, שפלה (הפך: הר); ככר גדולה במישור; *עיקר הדבר ויסודו.

עַמְקוּת°, נ, תכונת דבר שהוא עמק.

עִמְקִי*, עַמְקִי*, עִמְקִי*, ת, יושב העמק.

— סַנְדָּל עֲמָקִי*, ז, מין סנדל רחב שיושבי העמק שמים על רגליהם מפני הטיט והבץ.

עַמְקָן°, ז, איש מרבה לחשב, איש משקיע את עצמו במחשבות.

עָמְקָן*, ז, ר׳ עקמן.

עמר (עָמַר*, יַעֲמֹר*), פ״י, אסוף חמרים, ערום, צבור. עִמֵּר, קשור אלמות ועמרים, קבץ שבלים לאלמות; ערום, צבור. הִתְעַמֵּר, (־בְּ־), התנשא על־; כבוש, שעבד; עשה סחורה ב־.

עֹמֶר, ז, (ר׳ עֳמָרִים), צרור שבלים, אגֻדה, צבת, אלֻמה; מדת תבואה, עשירית האיפה.

— סְפִירַת הָעֹמֶר, נ, הספירה שסופרים בתפלה את החמשים היום מראשית חג הפסח, מיום הקרבת העמר של התבואה החדשה בבית ה׳, עד חג השבועות.

עמ״ש, ר״ת, עין מה שכתב, מה שכתבתי; עד מאה השנים.

עמת*) הַעֲמֵת*, חבר; עשה לחבר ורע.

ע״נ, ר״ת, עגמת נפש; עזרת נשים.

עָנָא°, ז, צאן, עדר צאן.

עֻמַּת, ר׳ לְעֻמַּת.

ענב (עָנַב*, יַעֲנֹב*), פ״י, רכוס, קשור על ידי לולאה בלי הדוק באפן שיהיה קל לפתח. הֶעֱנֵב*, ענוב.

עֵנָב, (נמצא רק פעם אחת במקרא ביחיד, דברים לב, יד), ז, (ר׳ ענבים, ס״ר עִנְּבֵי), פרי הגפן; אשכול עֲנָבִים; גרגר פרי הגפן; *גרגר פרי השיח; תְּפוּח העור כעין גרגר שעורה שעולה על עפעף העין.

אשכול ענבים

— **כַּעֲנָבִים בַּמִּדְבָּר**, משל לדבר יקר המציאות שלא קוו למצא באותו מקום.

— **רִשְׁעֵי עֲנָבִים***, **פְּרִיצֵי עֲנָבִים***, ענבים רעים שאינם בשלים והם תמיד בֹּסר.

עֲנָבָה*, נ, גרגר ענב או של פרי שיח או של תבואה; יבול.

עִנְבּוֹל*, **עִנְבָּל***, ז, קנה של מתכת וראשו עגל ועבה כענב שעשוי לקשקש בזוג, לשון הפעמון.

עַנְבָּר°, ז, מין חמר שרף נותן ריח טוב בהשחקו או כשישימוהו על האש[1].

(ענג) עֻנַּג*, פ״י, הרגל בתפנוקים ובנעימות החיים; (־הַשֵּׂעָר), החליק, רכך. **עִנּוֹג**, התרגל בתפנוקים ובמנעמי החיים. **הִתְעַנֵּג**, התעדן בשלוה ובנעימות החיים; התחטא כילד על אביו למלא חפצו; היה מְפֻנָּק.

[1] ענבר амбра, Ambra, ambre, amber

עָנֹג, ת, (נ׳ עֲנֻגָּה), מְפֻנָּק, רגיל בנעימות החיים ובתפנוקים; מתחטא.

עֹנֶג, ז, נעימות החיים, עדנה, הנאה ותפנוק.

— **הֵיכְלֵי עֹנֶג**, ז״ר, היכלות מלאים מנעמי החיים.

ענד (עָנַד, יַעֲנֹד), פ״י, קשור היטב (תכשיט), קשור וחזק מסביב.

ענה (עָנָה, יַעֲנֶה), פ״י, השב דבר על שאלה; השב דבר למדבר; דבר נגד דברי אחר; מלא חפץ השואל; הרם קול בדבור או בשיר; קרוא קריאת שמחה; (־בְּ־) העד; חוה דעתו על אחר; החל לדבר; החשה, שתוק, חדול מדבר; היה נדכה ושחוח! התענין ב־; עמול, יגוע. **הֵעָנֵה**, מצוא תשובה, קבל מענה; מצוא המשבה וקבלת בקשה או תפלה; היה נדכה ושחוח; *הָכרע, הִכנע; ענה בהגיע תורו לדבר. **הֶעֱנִי***, היה לעני. **עַנֵּה**, לחוץ, הצר; צער, סגף; תת לצום ולהתענות; אנוס (אשה למשכבי זמה); שיר, זמר במקהלה; *עקם, עקש; קונן קינה על מת במקהלה. **עֻנֵּה**, היה בצרה וצוקה; סבול יסורים וצער. **הַעֲנֵה**, יסר, הצק, הצר; היה שמח; הסכם (קהלת ה. יט.) עשה לעני ודל. **הַעֲנִי***, עשה לעני ודל. **הִתְעַנֵּה**, הִכנע, נשוא צרה ומצוקה; *צום.

— **עַנֵּה דִין***, דחה דין לאחר זמן.

— **נַעֲנֵיתִי לָךְ***, בטוי לאמר: חטאתי בדברי והנני מבקש סליחתך; סליחה!

עָנָו, ת, (ר׳ עֲנָוִים), שפל רוח, שונא גאוה; נוח, סבלן; מעביר על מדותיו; נדכה, שחוח; ישר, תמים.

עָנוּב*, ת, קשור בלי הדוק באפן שקל לפתח.

עִנּוּג*, ז, תענוג; ענג, תפנוק; סלסול בקריאה; רכוך בשיחה.

עֲנָוָה, נ, התכונה לחשב את עצמו לשפל במעלה כנגד מעלת אחרים (הפך: גאוה);

רוח חמלה ורחמים.

עֲנָוָה, נ, ענין, דבר (תהלים מ״ה, ה׳, ילין).

עִנּוּי*, ז, הצקה, סגוף; מניעת צרכי הגוף; עוררות קינה במקהלה על מת.

— עִנּוּי הַדִּין*, ז, המשכת פסק הדין, אחור פסק הדין.

עִנּוּן*, ז, הבטה בעננים לקסם על פיהם.

עִנְוָן*, עַנְוְן*, עַנְוָן*, ר׳ ענותן.

עָנוּשׁ, ז, מי שענשו אותו, מי שקנסו אותו.

עֱנוּת, נ, לחץ, צרה, מצוקה.

עַנְוְתָן*, עֲנְוְתָן*, עִנְוְתָן*, עַנְוָן*, עֶנְוָן*, עִנְוָן*, ז, שפל רוח, ענו מאד, שונא גאוה, נוח ונוח המזג, סבלן, מותר על שלו; (הפך: קפדן).

עַנְוְתָנוּת*, נ, שפלות הרוח; סבלנות; טבע הענותן.

ענט״י, ר״ת, על נטילת ידים.

עָנִי, ת, (נ׳ עֲנִיָּה, ר׳ עֲנִיִּים, עֲנִיּוֹת), דל, רש, חסר כל; מסכן, אֻמלל, נדכה, איש צר ומצוק; ישר, תמים; עָנָו, שפל רוח.

— עָנִי חָשׁוּב כְּמֵת*, מבטא עממי ידוע לאמר: עני דומה למת.

— אֵין עָנִי אֶלָּא בְּדֵעָת*, משל עממי לאמר: הכסיל הוא האמלל והעני ביותר.

— מַעֲשַׂר עָנִי*, ז, המעשר שהיו מפרישים בני ישראל בארץ ישראל פעם בשלש שנים לחלקו לעניים.

עֳנִי, ז, (בהפסק: עֹנִי, כ׳ עָנְיִי), צרה, מצוקה, לחץ; °עניות, דלות, חסר-כל.

— לֶחֶם עֹנִי, לחם עניים, כנוי למצות שאוכלים בני ישראל בפסח.

עַנְיָא˚, ת, עני, דל, רש.

— בָּתַר עַנְיָא אָזְלָא עַנְיוּתָא*, (הָעֹנִי הוֹלֵךְ אַחֲרֵי הֶעָנִי), מבטא כשל לאמר: במקום צרה אחת נוספת ונספחת עוד צרה שניה.

עֲנִיבָה*, נ, קשור בלי הדוק שקל לפתח אותו; מין תכשיט עשוי מסרטים בדמות עניבה או כענק על הצואר.

עֲנָיָה*, עֲנִיָּה*, נ, תשובה, סעֻלת העונה.

עָנָיו, ר׳ עָנָו.

עֲנִיּוּת*, עֲנִיּוּתָא˚, נ, דלות, ריש, חסר־כל; כילות, קמצנות.

— אֵין עֲנִיּוּת בִּמְקוֹם עֲשִׁירוּת*, מבטא לאמר: אין מקמצים בענינים ובעסקים גדולים שהשקיעו בהם הרבה כסף

— לְפִי עֲנִיּוּת דַּעְתִּי°, לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי°, לפי דעתי קלת הערך (בלשון ענוה).

עִנְיָן, ז, (ר׳ עִנְיָנִים°, עִנְיָנוֹת*), עמל נפש, דאגה; דבר, חפץ, עסק; דבר סבוך; *טעם; עצם הדבר ותכנו; הוראה; °דבר לוקח את הלב.

— שֶׁבְּעִנְיָן*, הנוגע לדבר המְדֻבר בו.

— מֵעִנְיָן לְעִנְיָן בְּאוֹתוֹ עִנְיָן*, עבור מענין אחד, שמדברים על אודותיו, לענין שני שאין לו שיכות לענין הראשון.

— דָּבָר הַלָּמֵד מֵעִנְיָנוֹ*, דבר שאפשר להוציא על פי התכן של הדברים (אחת מהמדות שהתורה נדרשת בהן).

— אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְכָאן תְּנֵהוּ עִנְיָן לְמָקוֹם אַחֵר*, אם על פי קשור הדברים אין מקום לאיזה מבטא שבתורה באותו ענין המְדֻבר עליו באותו פסוק, צריך לאמר שהוא שיך למקום או לענין אחר (אחת מהמדות שהתורה נדרשת בהן).

עַנְיֵן°, פ״י, עורר את הענין אצל־, גרום לתשוקת לב אל־. הִתְעַנְיֵן°, מצוא חפץ וענין בדבר לשעות בו.

עָנִיץ*, ר׳ אניץ.

עֲנִישָׁה°, נ, פעֻלת העונש והמוסר.

(ענן), עַנֵּן, פ״י, בּ־ה בעננים. עוֹנֵן, כשף,

קסום בעננים. הַעֲנֵן*, כסה בעננים, העיב.

עָנָן, ז, (ס׳ עֲנַן, ר׳ עֲנָנִים), עב, קבוץ אדים הנראים ברקיע השמים או המכסים אותו; אֵד, טפות מים דקות וזעירות מאד העולות מן המים.

— אוֹר הֶעָנָן, ז, (במליצה), ברק.

— עָנָן שֶׁל צִפֳּרִים*, ז, להקת צפרים גדולה, קבוץ גדול של צפרים.

עֹנְנָה, ר׳ עוננה.

עֲנָנָה, נ, קבוץ עננים.

עֲנָנִי°, ת, (ר׳ עֲנָנִים°), קראי, הנוטה אחרי שטת ענן בן דוד מיסד כת הקראים.

עָנָף, ז, (ס׳ עֲנַף, ר׳ עֲנָפִים, ס״ר עַנְפֵי), בד העץ היוצא מהגזע והוא מְכֻסֶּה בעלים, זמורה, דליה; *גדיל מְדַלְדֵּל; חלק מדבר, סניף.

עֶנֶף, ז, קבוץ ענפי העץ יחד.

עָנֵף, ת, מלא ענפים, בעל ענפים רבים.

ענק (עָנַק, יַעֲנֹק), פ״י, הִכְתִּיר סביב, הקיף כענק על הצואר; *התרומם למעלה מאיזה דבר. הַעֲנֵק, (־לְ־), תת מתנה; *ענוק.

עֲנָק, ז, (ר׳ עֲנָקִים, ס״ר, עַנְקֵי), גבור כח, בעל קומה גבוהה מאד; מחרזת אבנים טובות לתכשיט על הצואר; (ר׳ עֲנָקוֹת), תכשיטים לצוארי הגמלים; *ע״ל עשוי עור שנותנים על צואר הסוס או הפרד לקשר בו עגלה.

עֲנָק*, ז, מתנה שנותן האדון לעבדו בצאתו לחפשי ממנו, הענקה.

עֲנָקִי*, ת, גדול מאד.

עַנְקוּקְלָה*, נ, גרגיר ענב קטן לפני התפתחו; גרגיר ענב שנפסד ויבש לפני התפתחו.

עֶנְקָל*, ז, ר׳ אנקל.

עֲנָקְמוֹן*, ז, גדוד אנשים גבהי קומה.

ענש (עָנַשׁ, יַעֲנֹשׁ), פ״י, יִסֵּר; הטל קנס; הטל פרענות על החוטא. הֵעָנֵשׁ, הֻכְרַח לשלם קנס; *קבל פרענות על מעשה רע.

עֹנֶשׁ, ז, גמול רֶשַׁע, גמול מעשה רע; מס; *חטא, מעשה רע הראוי לעניש.

— אֵין עוֹנְשִׁים אֶלָּא אִם כֵּן מַזְהִירִים*, אמרת חק ידועה לאמר: אין עונשים אדם על שעבר עברה אם לא הזהירוהו מקדם שלא יעשה.

ע״ס, ר״ת, עד סוף; עשר ספירות (בקבלה); על סמך.

(עסה*) עָסָה*, פ״י, דחוק, לחוץ, סחוט והוציא מ־; הַכְרֵחַ על ידי לחץ; שים קמח במים רותחים.

עִסָּה*, נ, קמח נלוש במים; כל הבצק הנלוש בפעם אחת; הבצק המוכן לאפיה; פסלת הענבים או פרי אחר או ירקות שנסחט המשקה שלהם (רש״י בשם משה מרומאט קדושין ע״א ע״א); כנוי למשפחה שאין לה ספר יחס ויש בה נשואי תערבות אסורים.

עִסּוּי*, ז, סחיטה, לחיצה להוציא מ־.

עָסוּק*, ת, טרוד, עמוס בענין ועסק.

עִסּוּק*, ז, טרדה, התעסקות ב־.

עָסִיס, ז, (ס׳ עֲסִיס), מיץ פרי, נוזל היוצא מפרי בסחיטה; כנוי מליצי ליין; ־יין שלא תסס.

עֲסִיסִית*, נ, (ר׳ עֲסִיסִיּוֹת*), ר׳ עססית.

עֲסִיק*, ז, ערעור, תלונה, תביעה, דרישה.

עסס (עַס, יָעֹס), פ״י, לחוץ, דחוק, ־עסה. (מלאכי ג. כא.).

(עֲסָסִית*), עֲסָסִיּוֹת*, נ״ר, חתיכות בצק קטנות ששמים במרק; גרגירי חטה כתושים מעט למאכל.

עסק (עָסַק*, יַעֲסֹק*), פ״ע, שעה ב־, מלא ידיו בעבודת־; הִטָּרֵד בענין או בעשית דבר; סחור מסחר. הַעֲסֵק*, משוך תשומת לב, משוך עין; גרום להיות עסוק בדבר; *עורר חפץ וענין, עַנְיֵן; נתון עבודה ועסק לאחרים. הִתְעַסֵּק*, עסוק, היה טרוד בענין או

בעשית דבר; שים לבו אל־, עמול ב־; עסוק בדבר סתם בלי כונה לאיזו תכלית מעשית; סחור מסחר; התוכח.

עֵסֶק*, ז, (ר׳ עֲסָקִים*), משא ומתן, מסחר וקנין; ענין; טרדה בדבר; ערעור, טענות ותביעות; רעש חוגגים.

עָסֵק*, ת, מתעסק, עוסק בדבר.

עִסְקָה˚, (עִיסְקָא˚), נ, מסחר; סחורה; מסחר בשתפות בין שתפים שהאחד נותן הכסף הדרוש והשני עוסק בו; ˚רבית על כסף שמלוים בהתר עסקה, ר׳ התר עסקה.

— **הֶתֵּר עִסְקָה˚**, ז, דרך לקחת רבית על כסף שמלוים בלי אסור בהחשב הכסף הנתן בתור חלק העסקה, והרבית בתוך הרֶוַח.

— **שְׁטַר עִסְקָה˚**, ז, שטר הנתן על הלואה כזו הנזכרת לעיל ב„התר עסקה".

עַסְקָן*, ז, איש מעשה, איש מתעסק בדבר וענין בשקידה והתמדה; עושה נסיונות; מתבונן בעניני הטבע.

— **עַסְקָן בִּדְבָרִים***, ת, חוקר ומתבונן בעניני הטבע.

עַסְקָנוּת˚, נ, טבע איש מעשה, טבע העסקן.

עַסְקָנִי˚, ת, מתעסק, עושה ב־; שדרכו לעבד.

עֲסַר˚, עשרה.

ע״ע, ר״ת, עבד עברי; עובר עברה; עד עולם; עד עתה.

עע״א, ר״ת, עובדי עבודת אלילים.

עע״ז, ר״ת, עובדי עבודה זרה.

ער, ר׳ ערר.

עָף, ז, מעופף; כפול, מֻכְפל (זכריה ה. א.).

*ת, מתלקח ומתלהב; מתאדה.

ע״פ, ר״ת, על פה; על פי; ערב פסח.

עפב״ד, ר״ת, על פי בית דין.

עפ״ד, ר״ת, על פי דרך; על פי דין.

עִפּוּי*, ז, מחסה וסתרה על־; עיפות(?).

עִפּוּל*, ז, דחיקה והתאמצות להוציא רעי.

עִפּוּשׁ*, ז, מעין טחב לבן העולה על הגוף במקום הרקב או הלחלוחית; ˚מגפה, דבר.

עפ״ז, ר״ת, על פי זה.

עֳפִי, ז, (בהפסק: עֹפִי, ר׳ עֳפָאִים), ענף, בד; קבוץ הענפים.

עפ״י, ר״ת, על פי.

עַפְיָן*, ז, מין דג קטן.

עָפִיף˚, ת, עף, מתאדה, עולה באר, מתהפך לאד ונעלם.

עָפִיץ*, ת, דבר ששמו בו מיץ העפץ; ˚שטעמו מריר ומכוץ.

עפי״ר, ר״ת, על פי רב.

(עפל) **עֻפַּל˚**, פ״י, חזק, הִקשה. **עִפּוֹל**, התגדל, התגאה. **הֶעְפִּל**, ההן, מלא את לבו לעשות; העז, החצף.

עֹפֶל, ז, תל; מגדל גבוה; מבצר חזק; חלק מהעיר ירושלים (דרומית מזרחית).

עֳפָלִים (או: **עֲפָלִים**), ז״ר, טחורים.

עפ״ס, ר״ת, על פי סוד; על פי סדר.

עַפְעֵף˚, פ״י, הניע העפעפים במהירות.

(עַפְעַף) **עַפְעַפַּיִם**, ז״ר, כסויי העין שבקציהם הריסים; כנוי לעין בכלל.

— **עַפְעַפֵּי שָׁחַר**, ז״ר, קרני אור השחר.

עָפָץ*, ז, (ר׳ עֲפָצִים*), כעין אגוז קטן עולה בעץ האלה ששמים אותו בדיו ומעבדים בו עורות [1].

עפק (עָפַק*, יַעְפֹּק*), פ״י, חבק, גפף.

(עפר) **עִפֵּר**, פ״י, השלך גושי עפר ואדמה; השלך אבק עפר על דבר. **הִתְעַפֵּר***, התגלגל בעפר, התכסה בעפר, התפלש בעפר.

עָפָר, ז, (ס׳ עֲפַר, ס״ר עַפְרוֹת), כלל גרגיר חמר האדמה; אבק; אבקה; אפר; מעמקי

---

1) עפץ чернильный орѣх Gallapfel, noix de galle, gallnut

האדמה; כנוי לשפלות וקטנות הערך.

— מִי יְגַלֶּה עָפָר מֵעֵינֶיךָ!*, (למת), מי יתן והיית חי וראית דבר זה.

— עָפָר לָבָן*, ז, שדה שאין בו עץ.

— עָפָר אֲנִי תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלָיו*, מבטא של הכנעה גמורה.

עָפוֹרִי°, ת, שגונו כעין העפר.

עֹפֶר, ז, (ר' עֳפָרִים), צבי רך, בן איל; *בחור, איש צעיר וחזק; צעיר ויפה.

עפ"ר, ר"ת, על פי רב.

עַפְרָא", ז, עפר.

— עַפְרָא לְפוּמֵהּ", עפר לפיו! ראוי לסתם את פי המדבר בעפר (לשון קללה למי שמדבר רע, ביחוד על אלהים או על התורה וכדומה.

— כְּעַפְרָא דְאַרְעָא", כעפר הארץ, כעין וכאפס.

עָפְרָה°, נ, צביה צעירה; עלמה צעירה יפה.

עִפָּרוֹן°, ז, (ר' עֶפְרוֹנִים°), עט עופרת, כעין מקל עץ דק ובתוכו מוט דק מבלילת אבקת מתכת לכתב בו.

עֶפְרוֹנִי°, ז, מין עוף, חוגה [1].

עפרוני

עַפְרוּרִית*, נ, אבק עפר וגרגרי חול הנופל מן התבואה בהכברה.

עַפְרָן*, ז, מין אבן טובה [2].

עֹפֶרֶת, ר' עופרת.

(עפש*) עִפֵּשׁ*, פ"ע, התכסה בעפוש, התכסה בטחב הרקבון. הִתְעַפֵּשׁ*, עִפֵּשׁ.

עֵפָתָה, ר' עיפה.

[1] עפרוני жаворонок, Lerche, alouette, lark

[2] עפרן корунд, Korund, corindon, corundum

עֵץ, ז, (ר' עֵצִים), אילן, צמח בעל גזע חזק וענפים רבים והוא מתקים שנים רבות; קבוץ העצים; חמר העץ לכלים ולבנינים; קורת עץ לתליה; *גזע צמח, עצה.

עץ

— עֵצִים, ז"ר, עצי שרפה.

— עֵץ הַדַּעַת°, ז, (אָכוּל מֵ־°), כנוי ללמוד חכמה.

— עֵץ חֲנִית, ז, יד החנית, נצב ההנית.

— עֵץ יַעַר, ז, אילן סרק שאינו נותן פרי.

— עֵץ מַאֲכָל, ז, עץ פרי, עץ שפריו הוא למאכל.

— עֵץ מֵת*, ז, עץ יבש, עץ שאין בו לחות.

— עֵץ פָּרוּר*, ז, כף גדולה לבחש הקדרה ולהריק מרק ממנה.

— עֵץ פְּרִי, ז, עץ מאכל, עץ שפריו הוא למאכל.

— עֵץ שֶׁמֶן, ז, זית היער; עץ נותן שרף.

ע"צ, ר"ת, על צד.

עצב (עָצַב, יַעֲצֹב), פ"י, הכאב לב, הדאב. הֶעָצֵב, הצטער, המלא יגון; הִנָּגֵף, המחץ. עִצֵּב, יצור, עשה; תת צורה לדבר; הפוך ושנה דמות דבר; הכאב לב, עורר יגון; הכעס; *מתוח והישר את אברי הגוף; חבש תחבשת. הֶעֱצִב, הכאב לב, הַכעס; צייר, עשה תמונה ודמות. הִתְעַצֵּב, כעוס, התקצף, חרה אף; *היה מלא עצב.

עֶצֶב, ז, (ר' עֲצָבִים), כאב, מכאוב, מצוקה; רגז; עמל, טרח; דאגה; דבר הבא בעמל וטרח; *גיד, ערק ההרגשה.

עֹצֶב, ז, כאב, רגש החולה הדואב; צער, יגון; פסל, אליל.

(עָצָב) **עֲצַבִּים**, ז״ר, פסל, אליל.

עַצָּב, ז, (ר׳ עַצָּבִים), עמֵל, עובד אדמה; עני ונכה רוח (ישעיהו נח, ג).

עָצֵב*, ת, מלא יגון וצער, מצטער, נוגה; כבוש, דחוק; מצֻמצם, לא מרחב.

עֶצְבָּה*, נ, מכסה עור לְאֻכף או לסוס; מפת שלחן מעור (?).

עַצְבָּה*, נ, עבודה הכרחית; עבודה יוצאת מן הכלל או מן הרגיל.

עִצָּבוֹן, ז, (ס׳ עִצְּבוֹן, כ׳ עִצְּבוֹנִי), צער, דאגה; עמל, טרח.

עָצְבּוֹן*, ז, (ר׳ עֶצְבּוֹנוֹת*), מין קוץ.

עַצְבוּת*, נ, צער, יגון.

עַצְבוּת°, נ, מרה שחורה (מחלה).

עַצְבִי°, ת, מהיר לכעס; איש שעצביו מתרגזים מהר ועל נקלה; מתרגש ביותר.

עַצְבָן°, ז, בעל מרה שחורה, איש חולה במחלת העצבות.

עַצֶּבֶת, נ, (ס׳ עַצְּבַת, ר׳ עַצְּבוֹת), כאב לב, צער; יגון, תוגה.

עצה (**עָצָה, יַעֲצָה**), פ״י, סגור, עצום (עינים).

עָצָה, ז, החֻליה התחתונה שבשדרה; חוט השדרה.

עֲצָה, ש״ק, קבוץ עצים; (ירמיהו ו. ו); *קצה גזע השבלים הנשאר מחֻבר לאדמה אחרי הקציר; התבן של מיני הקטניות, גבעולי הקטניות.

עֵצָה, נ, (ס׳ עֲצַת, ר׳ עֵצוֹת, ס״ר עֲצוֹת), מזמה, תחבולה; בינה, תבונה; מחשבה, רעיון; הבעת דעת איש באיזה ענין לחברו למען ידע איך להתנהג בענין ומה עליו לעשות או לא לעשות.

— **גְּדוֹל הָעֵצָה**, יועץ חכם.

עצהי״ט, ר״ת, על צד היותר טוב.

עָצוּב, ת, נעצב, מלא עצב וצער, נוגה.

עָצוּם, ת, חזק, רב כח; רב, רב המספר; סמיך ודבוק אחד לשני; בעל ריב, בעל דין (משלי יח. יח); ר׳ עֻצְמָה.

— **עֲצוּמִים**, ז״ר, כֹח, יכלת.

עִצּוּם*, ז, תקף, חזק, כח; עצם ה־, גופו של־; הבטחה חזקה לתשלומים כשיתמלא תנאי שהֻתנה.

עֲצוּמָה, ר׳ עָצְמָה.

עָצוֹר*, ז, עוצר הענבים, או הזיתים וכיו״ב.

עָצוּר, ת, כָלוּא; *שאסור לעבד בו (זמן).

— **עָצוּר וְעָזוּב**, הכלוא בבית והמשֻלח לנפשו (?); עבד ובן חרים (?); בן אותו שבט שיש לו זכות מחסה והנכרי שאין לו זכות זו (?).

עִצּוּר*, ז, ר׳ עצירות; סחיטת היין מן הענבים; אשכול העומד להסחט.

עֲצִיבָה*, **עֲצִיבוּת***, נ, עצבות, עצב.

עֲצִימָה°, נ, (עֲצִימַת עֵינַיִם°), סגירת עינים.

עָצִיץ*, ז, כלי חרס לנטיעת פרחים; כוס, גביע; גרף.

— **עָצִיץ נָקוּב***, ז, כלי חרס לנטיעת פרחים שיש נקב בתחתיתו.

— **עָצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב***, עציץ שאין נקב בתחתיתו.

— **שָׁתָה בַּעֲצִיצוֹ***, שתה מכלי מאוס שבחר בו (משל על האונס נערה שהוא מחֻיב לשאתה לאשה על כרחו).

עֲצִירָה*, נ, מעצר, מפריע, מחסם; מחלת אטימת בני המעים; סחיטה, הוצאת נוזל מדבר על ידי לחיצה.

— **עֲצִירַת גְּשָׁמִים***, בצרת, חסר גשמים, העדר גשמים.

עֲצִירוּת°, נ, (מחלה), אטימת בני המעים מעשית צרכים (הפך: שלשול).

(עצל) **הֶעֱצֵל**, התמהמה, התרפה במלאכתו.

הִתְעַצֵּל*, העצל.

עָצֵל ת, (נ׳ עֲצֵלָה), מתרפה במלאכתו, אינו חפץ לעבד.

עָצֵל°, ז, מין חיה ממשפחת היונקים הולכת וכשפשת אט[1].

עצל

עַצְלָה, עַצְלוּת, נ, טבע העצל, חִבּוּק ידים, מבלי עבודה.

— **לֶחֶם עַצְלוּת**, לחם חנם, לחם בלי עמל כפים; לחם לחץ מרפיון ידים.

עַצְלָן*, עַצְלְתָן*, ת, (נ׳ עַצְלָנִית*), עצל, חובק ידים, הולך בטל.

עֲצַלְתַּיִם, זוגי נ, עצלות, עצלה, חבוק ידים, ישיבה בטל בלי עבודה ומעשה.

עצם (עָצַם, יַעֲצֹם), פעו״, היה חזק, היה מוצק ועצום; היה הרבה, רבה לאין מספר; סגור בדחיקה (עינים). **עִצֵּם**, סגור עיני אחר בחזקה; שבר עצמות, פצח עצמות. **הֶעֱצִם**, הרבה, הכבד המספר; *סגור, דבק היטב; החזק, אמץ. **הִתְעַצֵּם***, ריב והתקושש בעקשנות; התוכח בטענות; התערב, הַמרה, התחרה עם איש בענין שאם יצא הדבר לפי מה שהושב האחר ישלם לו השני קנס קבוע; הִסגר, הִדבק היטב; התקשר עם־; היה לעצם, היה קשה כעצם.

עֶצֶם, נ, (ר׳ עֲצָמִים, גם עֲצָמוֹת, ס״ר עַצְמוֹת), חלק האברים הקשה בגוף האדם והחי; עִקר הדבר ויסודו; גוף; *חזק.

— **עֶצֶם הַיּוֹם**, עקר היום.

— **עֲצָמִים, עֲצָמוֹת**, כל אברי הגוף.

— **עַצְמִי***, אותי; **עַצְמְךָ***, אותך; **עַצְמוֹ***, אותו, וכן הלאה.

— **בְּעַצְמִי***, (אֲנִי־), אני ולא אחר. **בְּעַצְמְךָ***, (אַתָּה־), אתה ולא אחר וכו׳.

— **בְּעֶצֶם***, בעקר הדבר, באמת, אכן.

— **כְּשֶׁהוּא לְעַצְמוֹ°**, אם מביטים על דבר זה רק בנוגע לו.

— **מֵעַצְמוֹ°**, מבלי עוררות או עזרת אחרים.

— **מֵעַצְמִי*, מֵעַצְמִי אֲנִי***, רק ממני ולא מאחר.

— **בִּפְנֵי עַצְמְךָ*, בִּפְנֵי עַצְמוֹ***, בפניך אתה, בפניו הוא.

— **עָשָׂה אֶת עַצְמוֹ כ־***, התחפש כ־.

— **בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ***, הוא ולא אחר.

— **כָּל עַצְמוֹ***, עקרו של דבר.

— **שֵׁם עֶצֶם°**, ז, (בדקדוק), שם לעצם, לגוף נמצא (בנגוד לשם מקרה או שם מפשט לדבר הנתפס רק במחשבה ואינו במציאות).

— **שֵׁם עֶצֶם כְּלָלִי°**, (בדקדוק), שם הנתן לגוף על שם מהותו, צורתו ושמושו.

— **שֵׁם עֶצֶם פְּרָטִי°**, (בדקדוק), שם מיחד הנתן לגוף נוסף על שם הכללי ליחדו ולהבדילו ולהפרידו מכל הגופים שהם ממינו.

עֹצֶם, ז, כח, עז; הויה, ישות, מציאות.

עַצְמָאוּת°, נ, טבע דבר שהוא עצמי ועקרי; עמידה ברשות עצמו, מעמד של עם, של איש וכדומה שאינו תלוי ברשות או בשלטון אחר.

עָצְמָה, נ, כח, עז, אמץ; אמץ לב ורוח; רבוי, רב המספר.

עֲצֻמָה, עֲצוּמָה, נ, טענה לחזק דבר, הוכחה ומופת.

עַצְמוֹנִי*, ז, מין צמח קוצי שעליו דומים לעלי ההדס.

---

[1] עצל тихоход, Faultier, paresseux, sloth

עַצְמוּת°, עַצְמִית°, נ, תכונת דבר וישותו, הויה, מַהות העצם.

עַצְמִי°, ת, דבר עקרי.

עצר (עָצַר, יַעְצֹר), פ"י, (יבוא גם עם בְּ־), סגור; אטום; כלוא, חבוש; עָכב, מנוע מלכת; משול, שלוט; החזק, הכיל בתוכו; *פחוט מיץ, זור; בטל מעבודה. הֵעָצֵר, הסגר, הכלא; התעכב במקום, עמוד מלכת הלאה; התאסף, הִקבץ; *הִסתם המעים. עַצֵּר*, מנוע מלכת, עכב; אסף לאספת חג.

— עָצוֹר כֹּחַ לְ־, יכול.

עֶצֶר, ז, ממשלה, שלטון.

— יוֹרֵשׁ עֶצֶר, ז, יורש כסא המלכות.

עֹצֶר, ז, ממשלה, שלטון; אלמות, שלטון קשה; אטימה, סגירה.

עֲצָרָה, נ, (עֲצֶרֶת), אספת עם בבית ה'; אספה; חג, יום טוב ושמחה.

עֲצֶרֶת, נ, יום חג ושמחה; היום השביעי של פסח והשמיני של סכות; אספת עם לחג; *חג השבועות.

— שְׁמִינִי עֲצֶרֶת, ז, יום השמיני לסכות.

— אֲוִיר יָפֶה בְּמִן פֶּסַח עַד עֲצֶרֶת*, סמל למזג אויר נעים ורך כאויר א"י בראשית הקיץ מפסח עד שבועות, היא תקופת הקציר.

ע"ק, ר"ת, ערב קבלן, ר' שם.

עָקָא˚, נ, צרה ומצוקה.

— דָּא עָקָא˚, זאת היא הצרה, במובן: מזה באה הצרה, זה הוא עקר מקור הצרה והרעה.

— בַּר נַשׁ דְּעָקִין˚, איש עני ונדכא, איש שצרותיו רבו עליו; איש רע ובליעל המציק לאחרים.

עקב (עָקַב, יַעְקֹב), פ"י, רמה, הונה; אחז בעקב; (־אַחֲרֵי־), הלוך בעקבות זולתו; ארוֹב לְ־; עבור והלוך מסביב; הערם; בטל דבר. עַקֵּב, עצור, עכב, שים מכשול על דרך; עַקֵּם, עקש, הטה הצדה. עֻקּוֹב, ר' מְעֻקָּב.

— הֲלָכָה עוֹקֶבֶת (עוֹקֶפֶת) מִקְרָא*, המסורה מבטלת את חקי התורה.

עָקֵב, ז, (ס' עֲקֵב, ר' עֲקֵבִים, ס"ר עִקְבֵי־, גם עֲקֵבוֹת, ס"ר עִקְבוֹת), אחור, כף הרגל; צעד, מדרך כף הרגל; הרשם הנשאר בקרקע מדריכת הרגל; החיל המאסף למחנה; *חלק הנעל שתחת העקב שהרגל נשענת עליו; אחורים; מה שנשאר נאחז בשולי הכלי אחרי שמריקים אותו (שמן וכיו"ב); סמן; שארית; סוף, אחרית.

עָקֹב, ז, הדרך ההולכת בהרים בעקלתון הנה והנה.

עָקֹב, ת, (נ, עֲקֻבָּה), כפוף, עקֹם, עקלקל; ערום, נפתל, נלוז; עקלקל, ההולך וחוזר בהדורים רבים.

עֵקֶב, ז, אחור, כף הרגל; אחרית דבר, סוף, תכלית מעשה; גמול, שכר, פרי.

עֵקֶב, מ"י, יען.

עֵקֶב, תה"פ, עד הסוף, עד תֻּמּוֹ.

עָקְבָה, נ, מרמה, כחש, סלף.

עֲקֶבֶת*, נ, מה שנשאר נאחז בשולי כלי מנוזלים שהיו בו אחרי שהורק; ר' עכבת.

עקד (עָקַד, יַעֲקֹד), פ"י, קשור, אסור בחבלים סביב; קשור יד ורגל יחד; *(־מִזְבֵּחַ), ערוך, הקם מזבח. הֵעָקֵד*, הֵאסר והקשר בחבלים. עַקֵּד*, הֵעָקֵד*, עקוד.

עָקֹד, ת, (נ' עֲקֻדָּה), מלוא ומְנֻמר, מלא חברבורות; (בהמה) שגַון קרסוליה משנה מגון כל גופה.

עֶקֶד, ז, אספת, קבוץ.

— בֵּית עֶקֶד° בֵּית עֵקֶד סְפָרִים°, ז, בית אספת ספרים, סִפריה, בבליותיקה.

עֲקֵדָה*, נ, קשור; הקרבת קרבן; °ספור העקדה

שעקד אברהם את יצחק בנו להעלותו לעולה (בראשית כ״ב, א׳—י״ט); הפיוט המספר מעשה העקדה הזאת.

עָקָה, נ, מועקה, לחץ; *צרה.

— **עָקַת נֶפֶשׁ***, נ, אֵבֶל.

— **בִּשְׁעַת עָקְתָא נִדְרָא, בִּשְׁעַת רַוְחָא שִׁטְפָא׳, בִּשְׁעַת עָקָה נֶדֶר, בִּשְׁעַת רְוָחָה שִׁטְפָה***, משל עממי לאמר: דרך האדם לנדר בשעת צרתו ואח״כ כשירוַח לו ישכח את נדרו.

עק״ה, ר״ת, על קדוש השם.

עָקוּב*, ז, מקום דריסת הרגל.

עָקוֹב*, ז, עצם אגדי ספוגי מגן מפני זרמי הגשם; °מעיל עליון שאין הגשם חודר דרכו.

עָקוּד*, ת, קשור היד והרגל.

עִקּוּל*, ז, מעקש, עקלקלה; מפרץ צר על שפת ים; °עצירת רכוש הנתבע הנמצא בידי אחר על ידי בית דין; קו הנוטה בשפת כפיפה עגלגלה.

עִקּוּם*, ז, פעֻלת המעקם, עקימה.

עָקוּר*, ת, דבר שהוצא משרשו; עָקָר; מְשֻׁלָּל מ־.

עִקּוּר*, ז, פעֻלת העוקר והנותש, עקירה; כריתת רגלי בהמה מהארכובה ולמטה.

— **עִקּוּרֵי קְטָנִיּוֹת***, **עִקּוּרוֹת קְטָנִיּוֹת***, עקירת קטניות מהאדמה.

עָקוּשׁ*, ז, ר׳ עקוב.

עַקִּיב°, ת, הולך או עושה מעשיו על פי שטה קבועה מבלי נטות כה וכה.

עַקִּיבוּת°, נ, תכונת איש עקיב, הליכה בסדר ומשטר; מערכת ענינים בסדר ישר ועל פי שטה קבועה.

עֲקִידָה*, ר׳ עקדה.

עֲקִימָה*, נ, פעֻלת המעקם ומעקש.

— **עֲקִימַת פֶּה***, **עֲקִימַת שְׂפָתַיִם***, נ, דבור, הוצאת קול מהפה.

עֲקִיפוּת*, נ, מרמה, ערמה, סלף.

עֲקִיפִים*, **עֲקִיפִין***, ז״ר, מקום ענל שהיו מחזירים סביבו את החוטאים לאות קלון.

— **בַּעֲקִיפִין***, בתחבולה, במענות מרמה.

עֲקִיצָה*, נ, נשיכה; דקירה; קטיפת פרי בעקצו.

עָקִיק*, ז, מין אבן טובה[1].

עֲקִירָה*, נ, פעֻלת העוקר והנותש; השחתה, כליה; סרוס; הוצאה ממקום למקום; הסרת דבר ממקומו.

(עקל) **הֶעֱקַל**°, העקם, היה עקם. **עִקֵּל***, עקם, עוה; גדור, עשה גדר סביב; עצור כסף על חוב. **עֻקּוֹל**, סלף, העקש. **הִתְעַקֵּל**°, התעקם, התעקש, הִכָּף.

עֶקֶל*, ז, מקום לשים בו משא להכביד את האניה; מקוה מים בתחתית האניה; סל קלוע שבו שמים את הזיתים העומדים לעצירה בפעם השניה; קליעת נצרים לגדור בית הבד(?).

— **הַלֵּב יוֹדֵעַ אִם לְעֶקֶל אִם לַעֲקַלְקַלּוֹת***, אמרה על איש העושה איזה דבר ואחרים אינם יודעים לאיזו כַּוָּנָה הוא עושה לטובה או לרעה.

עִקֵּל*, **עָקֵל***, **עִקְּלָן***, ת, מי שרגליו עקומות וכפופות.

עֲקַלְקַל, ת, מְעֻקָּל, נעקש, לא ישר.

עֲקַלְקַלּוֹת*, נ״ר, עקשות, עקמימות.

עֲקַלָּתוֹן, ת, נפתל, פתלתל, לא ישר; ערום.

— **דֶּרֶךְ עֲקַלָּתוֹן***, בערמה, בעקיפין.

עקם* (**עָקַם***, **יַעְקֹם***), **עִקֵּם**, פ״י, עקש, עוה, עקל, נהג לא ישר; כפוף, עשה בצורת קשת; הטה הצדה; הלוך סחור סחור לא בדרך הישרה. **עֻקַּם***, היה לא ישר, הֻעקש. **הִתְעַקֵּם***, התעקש, הלוך לא ישר; הִנצל בתחבולות.

— **עָקוֹם אֶת הַדֶּרֶךְ עַל־**, *סור מהדרך ללכת אל־.

---

[1] עקיק карнеол, Karneol, cornelion, cornelian

— עָקוֹם אֶת הַחֹטֶם*, הסב את הפנים ממקום מטנף.

עָקֹם*, ת, (נ׳ עֲקֻמָּה*), מְעֻקָּל, לא ישר, נעוה.

עַקְמוּמִיּוּת*, עַקְמוּמִית*, נ, תכונת דבר עקֹם ולא ישר; מרמה, תחבולות ערמה.

עִקָּמוֹן*, ז, עקמומית; ר׳ עֶקמו.

עַקְמָן*, עַקְמָן*, ת, איש שדרכו ללכת בעקמומית, נוכל, רמאי.

— עַקְמָן וּפְתַלְתֹּל*, נוכל ורמאי, הפכפך ולא ישר.

עֲקַמָּן*, ז, בנין רחב ידים שבו דרכים עקֻמות ומפתלות שקשה למצוא בו דרך לצאת ממנו; עקמומיות.

עַקְמָנוּת*, עקמימיות, ערמה.

עקף* (עָקַף*, יַעְקֹף*), פ״י, הלוך סביב; השג דבר בעקיפין; הערם, עקב.

— הֲלָכָה עוֹקֶפֶת אֶת הַמִּקְרָא*, ר׳ עקב, הלכה עוקבת את המקרא.

עקץ* (עָקַץ*, יַעְקֹץ*), פ״י, תלוש, קטוף; קצוץ פרי או אשכול מצד העקץ; נשוך; דקור בדברים. הֵעָקֵץ*, הרגש דקירה, הִדָּקֵר.

— עָקְצוּ וְלֹא נֶעֱקַץ*, משל עממי על איש שלא הבין, ולא הרגיש את העקיצה שעקצו אותו בדבור.

עֹקֶץ*, ז, אבר העוקץ והדוקר (לבעלי חיים); קוֹץ; חֻדָּה של מחט; הקצה החד בכלי; בד קטן שעליו תלוי הפרי בעץ; עָצָה, החליה התחתונה בשדרת החי; סְנֶה, קרן זוית; דד השדים, הבליטה שבקצה השד; זנב; חִדּוּד, הלצה חריפה העוקצת את מי שהוא.

— לֹא מֵעֻקְצֵךְ וְלֹא מִדֻּבְשֵׁךְ*, אינני חפץ לא בטובתך שתיטיב אתי ולא ב־יעתך שתרע לי (משל לקוח ממעשי הדבורים).

עֻקְצִין*, שם אחת ממסכתות התלמוד.

עקר (עָקַר, יַעֲקֹר), פ״י, נתוש, תלוש דבר משרשו, משוך והוציא דבר בחזקה מתוך־ שֹׁרש; *השחת, כלה; עשה לעָקָר; בטל; שנה; (־אֶת רַגְלָיו*), הכין עצמו ללכת; (־דִּירָה*), העתק דירתו למקום אחר; (־אֶת הַשֻּׁלְחָן*), העתק את השלחן ממקומו; סלק כלי האכל מעל השלחן. הֵעָקֵר, הנתש ממקומו, הוצא מ־; הִשָּׁחֵת וכלה. עַקֵּר, (בהמה), השחת ואבד; כרות פרסות בהמה מן הארכובה ולמטה; הוציא עם השרש. הַעֲקֵר*, כרם, עשה לפרים, לעָקָר. הִתְעַקֵּר*, היה לעָקָר, לא הוליד בנים.

— עוֹקֵר הָרִים*, ת, חריף ומפֻלפל מאד, (ההפך: סיני, תאר לאיש בקי מאד).

עָקָר, ז, חסר כח הלדה (אדם או בהמה); *דבר שאינו מביא פרי או תוצאה.

עִקָּר*, עִקָּרָא*, ז, שרש, יסוד, בסיס; תוך הדבר; ראשית דבר (הפך: תולדה); עצם הדבר (הפך: תוספת); היותר חשוב שבדבר (הפך: טפל); גזע העץ.

— זְרוֹק חוּטְרָא לַאֲוִירָא אַעִקָּרֵיהּ קָאֵי*, זְרוֹק מַטֶּה לָאֲוִיר לְעִקָּרוֹ נוֹפֵל*, מבטא משל לאמר: כל דבר נמשך לשרשו ולמוצאו.

— עִקָּרִים*, ז״ר, שרשי עשבים; °יסודות הדת.

— כּוֹפֵר בָּעִקָּר*, כופר באלהים.

— כּוֹס עִקָּרִים*, נ, משקה שרשי צמחים לרפואה (כנגד כח ההולדה או ההריון).

— לֹא כָּל עִקָּר*, לא כלל, לגמרי לא.

— מֵעִקָּרָא*, תה״פ, מתחלה, מראשית, קדם.

— מֵעִקָּרָא כָּתוּב קדם כתוב.

— מֵעִקָּרָא סָבוּר*, מתחלה חשב.

עֵקֶר, ז, תושב שנעקר ממקומו הקודם.

עַקְרָב, ז, (ר׳ עַקְרַבִּים), מין שרץ שבזנבו

עקץ ובו סם ממאיר ומכאיב[1]; מין קוץ ממאיר ומכאיב; *עקץ במתג הבהמה לעצרה מלכת; מין כלי ברזל ולו קרסים רבים מסביב לתלות עליהם כלים וכדומה; ברזל בולט בקורת בית הבד; שם לקבוץ כוכבים בתמונת עקרב שזנבו נעוץ בשביל החלב (נהר דינור).

עקרב

עַקְרַבָּן*, ז, מין עשב מלא קוצים.

עֲקָרָה, נ, ר' עָקָר.

עִקָּרִי°, ת, ראשי, היותר חשוב.

עקש (עָקַשׁ, יַעְקֹשׁ), פ"י, עקם, עוה, סלף; סבוב הנה והנה. הֶעָקֵשׁ, היה עקש. עִקֵּשׁ, עקוש. הִתְעַקֵּשׁ°, הקשה ערפו.

עִקֵּשׁ, ת, נפתל, מְעוּת בדרך המוסרי; °עקשן.

— עִקֵּשׁ שְׂפָתַיִם, מדבר תהפוכות, ערום.

עָקֹשׁ*, ת, (נ' עֲקֻשָּׁה*), כפוף לצדדים.

עִקְּשׁוּת, נ, עקמימות, עוות, עקול.

עַקְשָׁן*, ת, כפוף הידים לצדדים; °קשה ערף, קשה לב; מתעקש בדעתו ומחזיק בה.

עַקְשָׁנוּת°, נ, טבע העקשן, קשי הערף.

עַקְשָׁנִי°, ת, עקשן, מתעקש בדעתו ומחזיק בה.

עָר, ז, שונא, אויב, מעיק, מציק; *דפנה, ארדפנה; אחד ממיני הנשרים.

עֵר, ת, לא ישן; מקשיב; שעיניו פקוחות; *מהיר לענות, עונה לקול־.

— עֵר וְעוֹנֶה, נכרי ובן השבט(?); רב ותלמיד (?); שואל ומשיב (?); חזן וקהל (?).

1) עקרב скорпіон, skorpion, scorpion

— לֹא יְהֵא אָדָם עֵר בֵּין הַיְּשֵׁנִים*, מבטא משל לאמר: על האדם להתנהג כמו שמתנהגים האנשים שמסביב לו ולא ישנה ממנהגם.

עֲרַאי*, ת, מקרי; קל ערך; לא קבוע.

— אֲכִילַת עֲרַאי* נ, סעודה קטנה, אכילה לא רבה כבת שתים או שלש ביצים.

— שְׁנַת עֲרַאי*, שֵׁנָה מעטה, שֵׁנָה קצרה.

עֲרַאי*, תה"פ, באפן זמני, לא בתמידות, באפן לא קבוע.

ערב (עָרַב, יַעֲרֹב), פ"י, סחור, החלף חפץ בחפץ או בדמים; קבל על עצמו אחריות בעד אחרים; הכנס את עצמו בענין זולתו לעמד תחתיו; נתון במשכון, עבוט. (עָרֵב, יֶעֱרַב), פ"ע, היה נעים; היה חשך, היה עֶרֶב, ירוד השמש. הֶעָרֵב* היה ערב ונעים. עָרֵב*, סכסך ובלול; נתון ערוב במקום; גרום עֲרֵבוּת ונעימות; (־אותיות), הבלע אות אחת שבסוף מלה עם אחרת דומה לה בראש המלה שאחריה. עַרְבֵּב*, ר' ערבב. עֹרוֹב*, היה מסכסך ובלול. הַעֲרֵב, עשה דבר לעת ערב; °עשה עֶרֶב; עשה נעים וטוב. הִתְעָרֵב (בְּ־, לְ־, עִם־), התבולל עם־; התחבר והתקרב להתבולל ב־; התחרה עם איש בענין שאם יצא הדבר לפי מה שחושב האחד מהם אז ישלם לו השני קנס קבוע; העבט נפשו לאחר לַקִים דבר; קבל על עצמו אחריות דבר.

— עָרוֹב לֵב, העמד עצמו בסכנה, קבל על עצמו אחריות דבר.

— יֶעֱרַב לְךָ!* ברכה שמברכים את המסבים לאכילה.

— אֵין מְעָרְבִים שִׂמְחָה בְּשִׂמְחָה*, אִמרה במובן: אין מחברים יחד שני דברים נבדלים ומיֻחדים.

עָרֵב, ת, נעים, טוב, מתוק; *מְבֻשָּׂם, מְקֻטָּר בבשמים (שמן וביו"ב).

עָרֵב,* ז, (ר׳ עֲרֵבִים*), אחראי, הלוקח עליו אחריות בעד תשלום חוב זולתו.

— **עָרֵב קַבְּלָן***, ז, מי שמקבל עליו ערבות באפן שהמלוה יוכל לדרש ממנו החוב גם כשהלוה יכול בעצמו לשלם אותו.

עָרֹב, ז, המכה הרביעית של מצרים, ערבוב מיני חיות רעות; (יש אומרים: מיני יתושים וזבובי מות).

עֹרֵב, ר׳ עורב.

עֵרֶב, ז, בליל עמים שונים; תערֹבת בני עם אחר; (באריגה), חוט הרֹחב העובר ונקלע בסירוגין בין חוטי האֹרך, הם חוטי השתי.

— **שְׁתִי וָעֵרֶב***, ז, ארך ורחב; לארך ולרחב; °צלב.

עֶרֶב, (כ׳ עַרְבִּי, ר׳ עֲרָבִים*, ס״ר עַרְבֵי*), ראשית הלילה, זמן שקיעת החמה; אחרית היום; בליל אור עם חשך; עֲרָבָה, מדבר; ארץ עֲרָב; יום שלפני־ (שבת, ראש חדש, חג); שנה שלפני־ (שנת השמטה); חשך, צרה, אסון.

— **בָּעֶרֶב בָּעֶרֶב**, מדי ערב, בכל ערב.

— **בָּא עֶרֶב שֶׁל־***, עבר יומו, עברה הצלחתו של פלוני.

— **עַרְבַּיִם, בֵּין הָעַרְבַּיִם**, ר׳ ערבים.

עֲרָב, ר׳ עֲרָבָה.

עַרְבָא*, ר׳ עורב.

— **עַרְבָא פְּרַח***, ר׳ עורב.

עַרְבֵּב*, פ״י, בלול, מסוך יחד; (־שִׂמְחָה), בלבל, הרוס, הפרע.

עֲרָבָה, נ, (ר׳ עֲרָבוֹת), מדבר, ארץ בלי עצי יער; ישימון, מקום שמם; מרחק לאין חקר; ככר הירדן מים כנרת עד ים המלח והעמק הנמשך משם דרומה עד ים סוף; ארץ מישור.

עֲרָבָה, נ, (ר׳ עֲרָבִים, עֲרָבוֹת*), מין עץ הגדל לרֹב על יבלי מים [1].

— **יום עֲרָבָה***, יום שְׁבִיעִי שֶׁל עֲרָבָה*,

ערבות

ז, יום הושענא רבה שחובטים בו הערבות בתפלה.

עֲרֵבָה*, נ, סירה קטנה; רהט, מעין שֹׁקת; כלי שלשים בו בצק.

— **עֲרֵבַת הַיַּרְדֵּן***, נ, סירה קטנה ששטים בה על פני הירדן.

— **עֲרֵבַת הָרַגְלַיִם***, נ, כלי לרחץ בו את הרגלים.

עֲרֻבָּה, נ, אחריות, הבטחת קיום דבר; משא, כְּבֻדה; סחורה, כִּנְעה.

עִרְבּוּב*, ז, תערובה; בלילה, מסיכת דברים שונים יחד.

עִרְבּוּבְיָה*, נ, בלילה, תערובה, מסיכת דברים שונים יחד בלי סדר; מהומה; חסר סדר ועריכה בשורות.

— **בְּעִרְבּוּבְיָה***, לא בסדר, לא נחלק למינים וכדומה.

עֵרָבוֹן, ז, (ר׳ עֶרְבוֹנוֹת*), משכון, עבוט, חפץ שלוקחים מהלוה להבטיח שלום חובו; כסף ערבון, דמי קדימה, תחלת פרעון לְקַיֵּם דבר.

— **כֶּסֶף עֵרָבוֹן**°, ז, תחלת פרעון לקַיֵּם דבר.

— **בְּעֵרָבוֹן מוּגְבָּל**°, (חברה או מוסד), שהחברים או השותפים אחראים רק בסכום מוגבל וקבוע ולא בכל סכומי העסק.

עִרְבּוֹן*, ז, מין דג קטן [1]

עֲרָבוֹת, שמים; *שם הרקיע השביעי לפי דברי

[1] ערבה ива, Weide, saule, willow

[1] ערבון килька, Sprotte, sprat

האגדה; ר׳ שמים.

עֲרֵבוּת*, נ, ערבון, עֲרֻבָּה, הבטחת קיום דבר; תכונת דבר הנעים והערב.

עַרְבָּז*, ז, מין צמח [1].

עַרְבִי, עֲרָבִי, ז, (ר׳ עַרְבִים, עַרְבִיאִים, עַרְבִיִּים*), עם שוכן בארץ ערב (באסיה); עם שוכן בערבה; ת, מֵעֲרָב, של ערב.

עַרְבַּיִם, זוגי, (יבוא תמיד עם: בֵּין הָ־), הזמן שבין התחלת ירידת השמש והלילה; אחרי הצהרים.

עַרְבִית*, נ, ערב, ראשית הלילה; תפלת הערב.

עַרְבִית*, תה״פ, בערב.

— עַרְבִיּוֹת*, ערבי שבתות וימים טובים.

עָרְבִית*, תה״ס, (קָרוֹא־) כדרך העורב, כמו העורב.

עַרְבֵּל*, הנף בכברה, כבור בערבָּל.

עַרְבָּל*, ז, כברה לתבואות.

עֲרֶבֶת*, עֲרֶבְתָּא*, נ, יום הששי בשבוע, ערב שבת.

ערג (עָרַג, יַעֲרֹג), פ״ע, (יבוא עם: אֶל־, לְ־), חשוק, התאוה, חמוד; הרם קול; צעוק (צבי), °פ״י, עשה ערוגות בגן.

עֶרֶג°; עַרְגוֹן°, ז, תשוקה, תאוה לדבר (בפיוט).

עַרְגֵּל*, פ״י, גלגל, טלטל דבר ממקום למקום על ידי גלילה.

ערד (עָרַד*, יַעֲרֹד*), פ״י, הַכרת, עקור, כלה, גרש.

עַרְדָּל* ז, (ר״ז, עַרְדְּלַיִם*), נעל עליונה שעל גבי הנעלים; מין גרב רחבה.

ערה (עָרָה, יֶעֱרֶה), פ״ע, התגלה, התפשט. הֶעֱרָה, הגלה, הַראה; השפך (רוח ה׳). עָרֵה, גלה, פשוט, חשוף; הרוס, עקור; הרק, הרק כלי; *שפוך, יצוק; העביר; קשור אל־; חבר וקרב אברי המין. עֹרֵה, השאר נדבק בגוף בחלק ממנו אחרי הקרעו בֻּרבּו מעליו. הֵעָרֵה, גלה, חשוף, פשוט; ערבב; שפוך, יצוק; *(־בְּ־), שכוב משכבי אשה; התחבר. הֻעֲרֵה*, הסכך, התפס (בקוצים וכיו״ב). הִתְעָרֵה, התגלה, היה ערום; השתרש, הכה שרשים; *(בְּ־), שכוב משכבי אשה.

— הֶעֱרָה לַמָּוֶת נַפְשׁוֹ, שים נפשו בכפו, סַכֵּן עצמו, הלוך לקראת המות.

עָרָה, נ, שדה גלוי וחשוף שאין בו זרע ועשב.

ער״ה, ר״ת, ערב ראש השנה.

עֵרוּב*, ז, ערבוב, בלילה; חלוף מקום; התקון שתקנו הכמים שיהא אפשר על ידו להוציא מרשות לרשות בשבת כהשתתפות כל התושבים בדבר אכל ששמים באחד הבתים, ועל ידי זה נחשבים כלם לרשות אחת (ערוב חצרות), או להכין אכל מיום טוב לשבת שחל אחריו על ידי הכנת תבשיל מערב יום טוב והשארתו עד סוף השבת, ועל ידי זה נחשבים כל התבשילים שהוא מבשל ביום טוב כהמשך בשול התבשיל ההוא לצרך השבת (ערוב תבשילים), או לצאת מחוץ לתחום של אלפים אמה בשבת ויום טוב על ידי שימת מאכל לפני השבת או החג על התחום, כדי שישאר שם עד אחר השבת או החג, ועל ידי זה יחשב המקום ההוא כמקום דירתו ומשם תחל מדידת אלפים האמה שמֻתר לו ללכת בהן בשבת או בחג (ערוב תחומים); המאכל שבו עושים את הערובים הנזכרים.

— עֵרוּב חֲצֵרוֹת*, עֵרוּבֵי חֲצֵרוֹת*, עֵרוּב (או עֵרוּבֵי) תַּבְשִׁילִים, עֵרוּב (או עֵרוּבֵי) תְּחוּמִים*, ר׳ ערוב.

— עֵרוּב פָּרָשִׁיּוֹת*, ־פַּרְשִׁיּוֹת*, פרשיות או פסוקים או חלקי פסוקים בתורה שבאו שלא במקומם.

— עֵרוּבִין*, שם מסכת תלמודית העוסקת

[1] ערבז золотысячник, Tausendgüldenkraut, centaurée, centaury

בדיני ערוב חצרות ותחומים.

עֲרוּגָה, נ, תלם, אחד מהמְרֻבעים שבגנת ירק או פרחים שסביבו כעין מלבן עפר; *חלק מהצד האחורי של שני חצאי הרֵאה הנראים כמְרֻבעים.

עֲרוּגִית*, נ, (ר' ערוּגִיּוֹת*), ערוגה קטנה.

עָרוֹד, ז, (ר' ערוֹדוֹת*), חמור מדבר, פרא.

עֲרוֹד*, ז, מין נחש (?); מין לטאה (?).

עֶרְוָה, נ, (ר' עֲרָיוֹת*), מחשוף, מערֹם, גלוי; דבר מגֻנה; אברי הבשת לזכר ולנקבה; נאופים, זמה; קרובה שאסור על פי הדין לקחתה לאשה.

— **עֶרְוַת הָאָרֶץ**, נ, המקומות הפתוחים בארץ אשר מהם קל לכבשה.

— **עֲרָיוֹת***, נ"ר, זמה, נאופים.

— **גִּלּוּי עֲרָיוֹת***, ז, נאוף, זנות.

עֵרוּי*, ז, שפיכה, הרקה מכלי אל כלי.

עָרוֹם, ר' ערֹם.

עָרוּם, ת, (נ' עֲרוּמָה, ר' עֲרוּמִים), בעל תחבולות, חד השכל; חכם להרע, נוכל; חכם, בעל שכל, נבון.

עֲרוֹעֵר, ז, מין עץ (ר' ערער); שמות ערים במקומות שונים בארץ ישראל.

עָרוּף, ת, מי ששברו את ערפו; מי שהמיתוהו בשבירת ערפו.

— **עֶגְלָה עֲרוּפָה***, נ, העגלה שהיו עורפים לפנים בהמצא חלל בשדה ולא נודע מי הרגו; °מקרה אסון שלא נודע מאין בא.

עָרוּץ, ז, (ס' עֲרוּץ), מפרץ נחל, חריץ בעפר מזרם מים.

עַרוּר*, ז, פעלת המעורר קינה; ערעור.

ער"ח, ר"ת, ערב ראש חדש.

עַרְטִילַאי*, ת, ערֹם, לא לָבוּשׁ.

— **גַּבְרָא עַרְטִילַאי (דְּלֵית לֵיהּ וְלָא כְלוּם)***, איש עני ואביון חסר כל.

— **נְשָׁמוֹת עַרְטִילָאוֹת***, נ"ר, נשמות חוטאות שלא תֻקנו והן משוטטות בעולם (עפ"י הקבלה).

— **שְׁלִיחַ עַרְטִילַאי וְקָיֵם מְסָאנֵי***, מופשט ערום ונועל מנעלים, משל על לובש בגדים קרועים ושם עליו תכשיטים.

עַרְטֵל*, פ"י, גלה, חשף; הרק (פתער).

הִתְעַרְטֵל*, היה מְשֻׁלל מ־.

עָרִי*, ז, יתד על יד המחרשה העשויה לשדד ולפרר את גושי האדמה שהמחרשה מרימה.

עֲרִיגָה*, נ, תשוקה חזקה לדבר.

עֲרֵיבָה*, ר' ערבה.

עֶרְיָה, תה"פ, ערם, בלי לבוש; ר' ערוה.

— **עֶרְיָה בֹשֶׁת**, חרפה גלויה.

עֲרָיָה*, נ, חבור אברי המין; קרובה שאסור על פי הדין לקחתה לאשה.

עֲרִיכָה*, נ, הבאת דבר בסדר; הכנת דבר ותקונו; גלגול עסה לעשות רקיקים וכיו"ב; ערכת עצים, גל עצים; °פעלת העורך ומסדר עתון וכדומה.

(עֲרִיכוּת*) **עֲרִיכוּת שְׂפָתַיִם***, נ, סדור הדבור; תפלה.

— **חֵן נִתָּן בַּעֲרִיכוּת שְׂפָתַיִם***, מבטא עממי לאמר: על ידי דבורים מסֻדרים ונאים מוצאים חן.

עָרִים*, ז, שורת עצים שענפיהם מֻדלים על גדר (גפנים וכיו"ב); סכת גפנים; ר' ארים.

עֲרִיסָה, נ, עסה, כל הבצק הנלוש בפעם אחת; תערבת קמח ומים; כלי שלשים בו הבצק, ערבה; ערש של ילד, מטת ילד; עֲרֵבה; °מטת המת.

עֲרִיסוּת*, ר' אריסות.

(עֲרִיף) **עֲרִיפִים**, ז"ר, עננים, עבים (?); שמים (?).

עֲרִיפָה*, נ, כריתת הערף, שבירת הערף.

עָרִיץ, ז, (ר' עָרִיצִים), איש זרוע, תקיף; חזק, רב כח.

עֲרִיצוּת°, נ, טבע איש עריץ ואכזר, אכזריות, רשעות, קשי לב.

עֲרִירוּת°, נ, מצב איש ערירי, מצב העָקר.

עֲרִירִי, ת, גלמוד, בודד; חסר בנים, עקר, שכול.

ערך (עָרַךְ, יַעֲרֹךְ), פ"י, הכין ושים בסדר זה על גב זה או בצד זה; הכין; הִלחם, סדר צבאות מלחמה; סדר כלי מלחמה; ריב, עשה מריבה; סדר טענות בוכוּחַ; סדר תפלה; דָמה ל־, שוה ל־; היה שוה במחיר ל־; *גלגל עסה לעשית רקיקים וכדומה; גַבל בְלילה; °סדר עתון או ספר. הֶעֱרִיךְ*, הִשקל, המנה או הדמה לדבר אחר כדי לקבע ערכו ושויו, בוא באמד. הֶעֱרִיךְ, שוּם, אמוד, קצוב מחיר דבר לפי שויו, הַטל מס על תושבים לפי ערך רכושם.

— עֲרוֹךְ שֻׁלְחָן*, סדר המאכלים וכליהם על השלחן לאכילה.

— עוֹרֵךְ דִּין*, ז, סניגור, יודע דת ודין, עורך הטענות של אחד הנשפטים לפני השופטים בהשתדלות שיזכה זה בדין.

עֵרֶךְ, עֶרֶךְ, ז, (ר' עֲרָכִים*), סדר, סדור; שורה, מערכה; שומא, אֻמדנה; שעור שויו של דבר, שעור מחיר דבר; °יחס, דמיון הדבר ל־.

— עֵרֶךְ בְּגָדִים, ז, קבוץ חלקי תלבשת איש לפי הדרוש לו.

— שִׁשָּׁה עֶרְכֵי מִשְׁנָה*, ששה סדרי המשנה.

— עֶרְכֵי הַמִּלְחָמָה*, ז"ר, סדור עניני המלחמה שמכריזים עליהם לפני התחלתה.

— בְּעֶרֶךְ°, תה"פ, כמעט, קרוב ל־.

— לְפִי עֶרֶךְ°, תה"פ, ביחס ל־.

— עֶרֶךְ הַדִּמְיוֹן°, ז, (בדקדוק), סמן להראות דמיון דבר לדבר.

— עֶרֶךְ הַהַפְלָגָה°, ז, (בדקדוק), סמן להראות כי דבר אחד יחיד במינו באיזו תכונה או באיזה תאר.

— עֶרֶךְ הַיִּתְרוֹן°, ז, (בדקדוק), סמן להראות את יתרון דבר אחד על השני.

— עֶרֶךְ הַמְּשֻׁלָּשׁ°, ז, (בחשבון), מעשה בחשבון שעל פי יחס שלשת מספרים מוצאים מספר רביעי.

— עֲרָכִין*, ז"ר, שם מסכת תלמודית העוסקת בנדרים והקדשות לאלהים.

עַרְכִּי*, ז, עַרְכָּאָה*, נ, עַרְכָּאוֹת*, נ"ר, מקום המשפט, בית הדין; בית דין לקיום שטרות וכדומה; משרד זכרונות לשטרי יחס, לשטרי מכר וכיו"ב; בית הדין של גוים (לא מבני ישראל).

עֶרְכְּךָ, ז, אמד דבר בקרוב לשויו.

(ערכל*) הִתְעַרְכֵּל*, הִסבך, התלכד, התלבט (הרגלים).

ערל (עָרַל, יַעֲרֹל) פ"י, אמור על דבר כי הוא עָרֵל; לא זמור, לא כרות (?); *כסה, חפה, רעול. הֶעֱרִל, הַערה, היה ערם; היה מגלה ערוה (?); הֵרָעל, מות ברעל (?).

עָרֵל, ת, (ס' עֲרֵל, עָרֵל, נ, עֲרֵלָה), נעזב, פרא, שלא נזמר (עץ); שלא כרתו ערלתו, שלא נמול (אדם); ז, נכרי, לא יהודי; רשע; אטום לב; °נוצרי, (בנגוד ל„גוי" שהוא כנוי לְמֻשלמי, בדבור יהודי המזרח).

— עֲרֵל לֵב, ת, כסיל, חסר שכל.

— עֲרַל שְׂפָתַיִם, ת, כבד פה, עלג.

— אֹזֶן עֲרֵלָה, נ, אזן חרשה, שאינה שומעת היטב.

עָרְלָה, נ, (ר' עֲרָלוֹת) המחפה את ראש אבר הזכרות; פֵּרות שלש השנים הראשונות לצמיחת עץ שאסור עפ"י התורה לאכלם; אטימת לב; *שם של מסכת תלמודית העוסקת בענין עָרְלַת הפרות.

עֲרֵלוּת*, נ, ההויה במצב עָרֵל.

ערם (במקרא נמצא רק המקור), ר' הֵעָרֵם.

(עָרַם*, יַעֲרֹם*), עשה ערמות, אסוף ערמות. הֶעֱרִם, התגבב, התנשא כערמות. הַעֲרֵם, התנהג ועשה בערמה, חבל תחבולות; השכל; *הודיע, התרה; השתמש בהערמה ותחבולה לעבר על דין באֹפן שֵׁיֵּראה כאלו לא עברו עליו. הִתְעָרֵם°, היה לערֵמה, התקבץ לערֵמה, התגבב יחד.

עָרֹם, ת, (נ׳ עֲרֻמָּה, ר׳ עֲרֻמִּים), מי שהוא בלי לבוש, בלי כסות; גלוי. לא מְכֻסה; תה״פ, בלי לבוש.

עָרֹם, ז, עָרְמָה, נ, מרמה, מזמת רשע; פקחות, חכמה, דעת ותבונה.

— לְפִי מַה שֶׁהָיְתָה עָרְמָתוֹ שֶׁל נָחָשׁ כַּךְ הָיְתָה מַפָּלָתוֹ*, מבטא משל לאמר: לפי הָרֶשַׁע כך התשלום.

עֲרֵמָה, נ, (עֲרֵמִים, עֲרֵמוֹת), גדיש של עמרים; גל עפר.

— עֲרֵמַת הֶעָפָר, תל שממה, חרבה; גל עפר.

עַרְמוּמִית*, נ, פקחות, התכונה למצא תחבולות; מחשבת רמיה ומזמה.

עַרְמוֹן, ז, מין עץ [1].

עֲרָמִית*, עַרְמִית*, נ, ערמה.

עֵרָן*, ת, (נ׳ עֵרָנִית), ער, לא ישן; בעל שכל חריף ומהיר; מרגיש, בעל רגש חזק.

עֵרָנוּת°, נ, טבע האיש הערני והער ברוחו.

פרח הערמון

עֵרָנִי°, ת, ער ברוחו, זריז, חָיֶה.

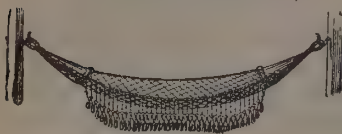
[1] ערמון платан, Plåtone, plane-tree. אך עפ״י רב משתמשים בשם הזה לעץ הנקרא каштановое дерево Kastanienbaum, chataignier, chestnut-tree ולפרי העץ הזה.

(ערם*) עָרַם*, פ״י, בלול קמח או גריסים במים וערבבם; לוש פרורי לחם לעסה; סרוג, סבוך; עשה סכה; הַדלה שריגים על עץ; ר׳ ארס. הִתְעָרֵם*, התערבב היטב (בלילת קמח ומים), היה לעסה.

עֶרֶם*, ז, (ר׳ עֲרָסוֹת*), שורת בתים שבצד רחוב; מטה; מטת המת.

(ערסל) הִתְעַרְסֵל*, הסבך, התפס מבלי יכלת להחלץ, התנדנד באויר, התנדנד בערסל.

עַרְסָל*, עַרְסוֹל*, ז, כעין מטה תלויה באויר ונקשרת בענפי עצים וכי״ב, ארזלה.

ערסל

עַרְסָן*, ז, אכל מגריסין או מפרורי לחם.

עָרַע, ר׳ ערער.

עִרְעוּר*, ז, טענה על איזה ענין לבטלו.

עִרְעֵר*, פעו״י, הרוס, עקור, נתוץ; הפגיע ב־; עורר רגש; התאונן, התלונן; הספד, בכה, קונן; נעור ב־; טעון כנגד מעשה או פסק דין לבטלו; שטוף הגרגרת, גרגר; שפשף; התנודד (שן). הִתְעַרְעֵר*, היה הרוס ונעזב; היה מטלל מ־.

עַרְעָר, ז, מין עץ [1]; *פטיש של הסתת לשבר בו את האבן; ערעור; טענה על איזה ענין לבטלו.

עַרְעָר, ת, בודד, גלמוד, ערירי; עָרֹם, לא לָבוש; חָסֵר־.

עִרְעָר*, ז, ר׳ ערעור.

ערף (עָרַף, יַעֲרֹף), פ״ע, נטוף, נזול, נבוע, התפרץ ונזול החוצה; שבר הערף, שבר הגב;

[1] ערער тамариск, Tamariske, tamarisc, tamarisk

הרום ונתוץ; *הכפף למטה; בוא מאחור, המָצא מאחור; פ״י, הבא עגלה ערופה; פרוט, החלף מטבעות גדולות בקטנות. הֵעָרֵף*, הִתְעָרֵף*, הִשָּׁבֵר (הָעֹרֶף).

עֹרֶף, ז, (כ׳ עָרְפִּי), אחורי הצואר בחי; הצד השני של הגוף שלא מצד הפנים, אחור.

— הָפוֹךְ עֹרֶף, פָּנֹה עֹרֶף, הַפְנֵה עֹרֶף, ברוח ונוס מפחד.

— קְשִׁי עֹרֶף, עקשנות, המרת פי־, טבע העקשן.

— תֵּת עֹרֶף, פָּנֹה עֹרֶף, סור מאחרי איש או דבר מאין חפץ בו.

— תֵּת אֶת־ עֹרֶף אֶל־, הַברח את־ מפני־.

עַרְפָּד ז, מין עטלף מוצץ דם [1].

עֲרָפֶל, ז, (ר׳ עֲרָפְלִים, ס״ר עַרְפְלֵי), עב ענן מחשיך; אד, מַחְשָׁךְ; *גשם דק; שם הרקיע התחתון (בקבלה).

עַרְפִּלִי°, ת, בתבנית ערפל, אדי.

ערץ (עָרַץ, יַעֲרֹץ), פעו״י, החרד, הפחד, הפץ אימה; שבר; פחוד, ירוא מפני גבורת הזולת, חרוד. הֵעָרֵץ, היה נורא. הַעֲרֵץ, הַפחד, הרעד; חשוב על אחר שהוא נערץ; הלל במדה נפרזה; עבוד מיראה.

הִתְעָרֵץ°, הֵעָרֵץ.

עֹרֶץ°, ז, כח וגבורה גדולה; כנוי לשמים (בפיוט).

עַרְצוּבְיָה*, נ, מין ארבה.

ערק (עָרַק, יַעֲרֹק), פ״ע, שרוך דרכו, שוטט אנה ואנה; עוּף, ברוח, נוס; חזק, הדק (חגורה).

עֹרֶק, ז, ר׳ עורק.

עָרָק*, ז, סל מעשה קליעה עשוי מסוף; כברה, נפה, כלי מעשה רשת להניף בו זרעונים וכדומה; תחבשת; מין עץ קשה [2].

[1] ערפד вампир, Vampyr, vampire

[2] ערק бук, Buxbaum, hêtre, beech-tree

עַרְקָה*, נ, עלוקה.

עַרְקוֹב*, ז, ארכובה, הזוית החיצונית של ברך הרגל שבין הירך והשוק בבעל חי.

עַרְקֵל*, ר׳ עקל.

עַרְקְתָא*, נ, רצועה, שרוך.

— עַרְקְתָא דִמְסָאנָא*, שרוך נעל; כנוי לדבר קל ערך.

(ערר*) עָרֵר*, פ״ע, ערער, צעוק חמס על־; ר׳ עור, עורר.

עֲרָר*, תביעה, ערעור.

עֶרֶשׂ, נ, (ר׳ עֲרָשׂוֹת), מטה כמדה; מצע, ספה לשכב עליה; מטה למשכב דודים; *ארון המת.

עָשׁ, ז, מין תולעת הנכנסת באריג ומרקיבתו וממסמסתו; קבוצת כוכבים, עיש (הנקראת בשם הדֹב הגדול או העגלה); קן צפור (איוב כ״ז, י״ח).

ע״ש, ר״ת, ערב שבת; על שם; עַיֵּן שם (—ראה באיזה ספר במקום הנזכר); עד שקר; על שלחן.

עש״א, ר״ת, עד שיבוא אליהו.

עֵשֶׂב, ז, (כ׳ עֶשְׂבִּי, ר׳ עֲשָׂבוֹת, עִשְּׂבוֹת, גם עֲשָׂבִים*, עֲשַׂבִּים*), דשא רך ודק, הצמחים הדקים והרכים הצומחים מן האדמה; צמח המִרעה; סמל החֻלשה ומהירות היבשת.

— עָלוּ עֲשָׂבִים בִּלְחָיָיו*, הוא קבור באדמה מזמן רב.

— יַעֲלוּ עֲשָׂבִים בִּלְחָיֵי־*, יעבור זמן רב אחרי מותו של־ עד שיבוא הדבר הנזכר.

(עשב) עַשֵּׂב°, פ״י, כסה בעשב, הַצמח עשב במקום.

עִשְׂבּוֹנִית°, נ, מין עוף [1].

עִשְׂבִּיָּה°, נ, קבוצת מיני עשבים מְיֻבשים לצרך ידיעת הצמחים.

[1] עשבונית малиновка, Grosmüke fauvette des roseaux

עשה (עָשָׂה, יַעֲשֶׂה), פ״י, עסוק בדבר; פעול והכן דבר; הכן עצם מחמר או מחמרים שונים; יצור, ברוא; הצמח; הוליד; קים והעמד דבר; מצוא רכוש, השג רכוש; הַמצא, הַקנה; הכן, ערוך וסדר; תקן; חבר וכתוב (ספר); מלא, קים דבר; הַקרב קרבן; מַנה, הפקד; קבוע ל־; שַׁנה מצב; סחוט, לַהוץ, זור; משמש ומעוך; עקוץ; *חשוב, אמור, ערוך; התעכב, שהה במקום. **הֵעָשֵׂה, הֵעָשׂוֹת**, היה עשוי; היה מוכן; הוכן; הִברא; בוא בדבר שנוי וחלוף ממצב למצב; התקים, המלא: (ב), הֵחשב כאלו־; הֵערך. **עַשֵּׂה**, סחוט, משש, תפוש ומעוך; *עורר לעבודה; כפה, הַכרח. **עֻשָּׂה**, היה עשוי, הוכן; הֻגבל. **הַעֲשֵׂה***, גרום שאחר יעשה; עורר למעשה.

— **עָשָׂה חֵפֶץ**, עשה מקנה וממכר.

— **עָשָׂה מְלָאכָה**, התעסק במלאכה.

— **עָשָׂה צְרָכָיו***, הסך רגליו, הטל גללים.

— **עָשָׂה בְּ־***, הבא ענש על־.

— **עָשָׂה עַל־***, חשוב ל־ כאלו־.

— **עָשָׂה אֶת הַכֶּסֶף דִּינָרִים** (או להפך)*, החליף את מטבעות הכסף למטבעות זהב או להפך.

— **עָשָׂה חֶשְׁבּוֹן***, סדר את החשבון.

— **עָשָׂה עַצְמוֹ כְּ־***, התראה כ־.

— **מִצְוַת עֲשֵׂה***, נ, המצוה שצריך האדם לעשותה על פי חקי התורה.

— **מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה***, נ, הדבר שאסור על האדם לעשותו על פי חקי התורה.

— **קוּם וַעֲשֵׂה***, מבטא להביע בו מעשה בחיוב, בפעל.

— **שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה***, מבטא להביע בו שלילת מעשה.

— **נַעֲשָׂה כְּ־***, נחשב כמו, כאלו.

עִשּׂוּב°, ז, פְּעֻלַּת המכסה מקום בעשבים, פְּעֻלַּת המעשב: פְּעֻלַּת העוסק בגדול עשבים.

עָשׂוּי, ת, נעשה, מוכן; רגיל, מצוין; *(־לַעֲשׂוֹת*), רגיל; מוכן ל־.

— **מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי***, מחלט, אין לשנות עוד.

— **מַה הוּא עָשׂוּי***, מה שלומו? מה מצבו? (שאלה על מצב אחד מאברי האדם שחלה בו).

— **גָּדוֹל הַמְּעַשֶּׂה מִן הָעוֹשֶׂה***, פתגם עממי לאמר: המעורר לאיזה מעשה גדול מן עושה המעשה גופו.

עִשּׂוּי*, ז, הכרח, כפיה.

עַשׁוּל°, ז, מין צמח [1].

עִשּׁוּן*, ז, פְּעֻלַּת המעשן והמקטר; קִטּוּר קטֹרת.

עֲשׁוּנִית*, נ, קרקע קשה וישרה.

עָשׁוֹק, ת, עושק, חומס, מְעַוֵּל.

עָשׂוֹר, ז, קבוץ עשרה יחד; שליש חדש; כלי זמר בעל עשרה מיתרים.

עָשׂוֹר, ת, העשירי.

עִשּׂוּר*, ז, לקיחת אחד מעשרה; אחד אחוז מעשרה, עשירית.

עֶשְׂרוֹנִי°, ת, (מִסְפָּר־), מספר המְסֻדר על פי השטה של עשרה במדרגות, באפן שכל יחידה שבכל מדרגה היא עשר פעמים יותר מזו שבמדרגה שלפניה.

עָשׁוֹת, ת, עבה, חזק.

עֲשִׂיָּה*, נ, פְּעֻלַּת העושה, הכנה, פְּעֻלָּה, מעשה; תקון וגמר מלאכה.

עָשִׁיר, ת, בעל רכוש רב, בעל הון; שר נכבד, קצין; רשע, מְעַוֵּל; *שיש לו הרבה.

— **עָשִׁיר בְּשׁוֹרוֹ, עָנִי בְּשֵׂיוֹ, יָתוֹם בְּבֵיצָתוֹ וְאַלְמָנָה בְּתַרְנְגָלְתָּהּ***, בטוי לאמר: כל אחד לפי יכלתו ואפשרותו.

---

[1] עשול, ледянка, Eiskraut, ficide, fig-marigold

— **עֲשִׁירִים מְקַמְּצִים***, משל עממי ידוע לאמר: דרך העשירים לקמץ ולנצר הונם.

— **מַצָּה עֲשִׁירָה**°, נ, מצה שלשו אותה עם ביצים.

— **אֵיזֶהוּ עָשִׁיר הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ***, משל עממי ידוע לאמר: האיש השמח ומסתפק במה שיש לו הוא היותר עשיר.

עֲשִׁירוּת*, נ, עשר, הון, רכוש.

עֲשִׂירִי, ש"מ סדורי מן עשרה, הבא אחרי התשיעי; החדש העשירי, טבת.

עֲשִׂירִיָּה, עֲשִׂירִית, נ, אחד אחוז מעשרה, חלק מהנחלק לעשרה.

עש"מ, ר"ת, על שם מה; על שום מה.

עשן (**עָשַׁן, יֶעְשַׁן**), פ"ע, העלה קיטור, העלה עשן; היה מלא עשן; בעור, דלוק; קצוף וכעוס. **עִשֵּׁן***, הַקטר בעשן; מַלא עשן; קטר והעלה עשן; שים עשן מתחת עץ להמית את השרצים שבו; °כַּלה והשחת בעשן. **עֻשּׁוֹן***, חלה במחלת מרה שחורה. **הִתְעַשֵּׁן***, המלא עשן, המלא ריח עשן; °חלה מאדי עשן.

עָשֵׁן, ת, מעלה קיטור ועשן.

עָשָׁן ז, (ס' עֲשַׁן, עֲשָׁנוֹ, ר' עֲשָׁנִים*), קיטור עולה מדבר בוער באש; קיטור בשמים; הבל היוצא מאף בעל חי; חמימות החרון; סמל לכליון מהיר.

עֶשֶׁן, ז, העלאת עשן (?).

עַשְׁנָן°, ז, מין עשב[1].

עֶשֶׁף*, ז, הצד השנון בקרדום (כנגד: „בֵּית־פְּקוֹעַ", שהוא הצד הרחב); הצד השנון באיזה כלי שיש לו צד רחב וצד שנון; קרדום.

עשק (**עָשַׁק, יַעְשֹׁק**), פ"י, לא לתת לאחד מה שחייבים לתת לו; גזול, חמוס; רמה; צער, ענה; תפוש ונשוא הלאה*; העלה המחיר של דבר, מכור דבר ביוקר. **הֵעָשֵׁק***, היה גזול, היה עשוק. **עֻשּׁוֹק**, היה עשוק; היה חלול, היה אנוס (ישעיהו כ"ג יב).

— **עָשְׁקוּ זֵיתִים שַׁמְנָם***, חדלו הזיתים מתת שמנם.

עֹשֶׁק, ז, אי נתינה לאחד מה שמגיע לו; שלילת שכר; גזל, חמס; רכוש נרכש בחמס; גלוז, עקשות, עקמומית.

עש"ק, ר"ת, ערב שבת קדש.

(**עשק**) **הִתְעַשֵּׂק**, בוא בריב ומדון על ידי ערעורים.

עֵשֶׂק, ז, מריבה, עירעור.

עָשְׁקָה, נ, צרה, מצוקה, לחץ.

עשר (**עָשַׁר, יֶעְשַׁר**), פ"ע, היה עשיר, היה בעל הון רב; רכוש לו הון רב. **עִשֵּׁר***, עשה אחד לעשיר, הרבות הון של־. **הֶעֱשִׁיר**, היה עשיר; הרבות הון; עשה לעשיר. **הִתְעַשֵּׁר**, הֵראה כעשיר, התהדר כעשיר;* היה לעשיר.

עֹשֶׁר, ז, (כ' עָשְׁרִי), הון רב, רכוש גדול, רבוי קנינים (הפך: עֹנִי).

עשר (**עָשַׂר, יַעְשֹׂר**), פ"י, לקוח חלק אחד מעשרה. **הֵעָשֵׂר***, הִנָּתן מַעשר מ־. **עִשֵּׂר**, לקוח או נתון חלק אחד מעשרה; נתון מעשר מתבואת שדה או מבהמות; עשה דבר עשר פעמים. **הַעְשֵׂר**, יַעְשֵׂר; השגיח על הפרשת המעשר. **הִתְעַשֵּׂר***, הנתן מעשר מ־.

עֶשֶׂר, (לפני הנספר, וברשימת עצמים שונים — בהיות הנספר נושא והוא נשוא — אחריו), **עֶשְׂרֵה** (במספרים שבין עשר ועשרים בהבאת היחידה לפניו) שמ"נ, תשעה ואחד, מספר כמספר אצבעות שתי ידי האיש.

עֲשָׂרָה, (לפי הנספר, וברשימת עצמים שונים— בהיות המספר נושא והוא נשוא — אחריו),

---

[1] עשנן ДЫМЯНКА, Erdrauch. fumeterre, fumiter

עֲשֶׂרֶת (רק לפני הנספר), **עָשָׂר** (במספרים שבין עשרה ועשרים בהבאת היחידה לפניו), שמ״ז, תשעה ואחד, מספר כמספר אצבעות שתי ידי האיש.

עִשָּׂרוֹן, ז, (ר׳ עֶשְׂרֹנִים), עשירית האיפה.

עֶשְׂרוֹנִי°, ת, (שֶׁבֶר״), המחלק עפ״י השטה העשורית (לעשיריות, מֵאִיּוֹת, אלפיות וכו׳).

עֶשְׂרִים, ש״מ זו״נ, שתי פעמים עשרה; ש״מ סדורי, הָעֶשְׂרִים, הבא בסדור אחרי התשעה עשר שלפניו.

עֲשֶׂרֶת, נ, (ר׳ עֲשָׂרוֹת), מספר כולל עשרה יחד.

— **עֲשָׂרוֹת**, קבוצות של עשרה עשרה.

— **עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת***, עשרת הדברים שדבר אלהים לבני ישראל בהר סיני (שמות כ, ב—י״ז, דברים ה, ו—י״ח).

עשש (עָשַׁשׁ, הוה ועתיד אין במקרא); פ״ע, רקוב, המס (?); חשוך, קדור (?); **הִתְעַשֵּׁשׁ***, התגושש, התעמל.

עֲשָׁשִׁית* (ר׳ עֲשָׁשׁוֹת*), פנס; מנורת לילה ששמים בה שמן על גבי מים לדלק; זכוכית בהירה; חתיכה עבה של ברזל; לוח ברזל.

עשת (עָשַׁת, יֶעֱשַׁת), פ״ע, היה שמן ועבה.

הִתְעַשֵּׁת, חשוב מחשבה, המלך, הועץ.

עֶשֶׁת, נ, (ר׳ עֶשָׁתִיּוֹת*), חתיכה עבה, רגב, גוש; חתיכת ברזל גסה ומוצקה.

עֶשְׁתּוֹנוֹת, ז״ר, מחשבות לב, רעיונות; תחבולות.

עֶשְׁתּוֹת, **עַשְׁתּוּת**, נ, מחשבה ומזמה, רעיון לב.

עַשְׁתֵּי עָשָׂר, ז, **עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה**, נ, ש״מ, אחד עשר, אחת עשרה; ש״מ סדורי, האחד עשר.

(**עַשְׁתֹּרֶת**) **עַשְׁתָּרוֹת**, נ״ר, רבוי (צאן).

עַשְׁתֹּרֶת, נ, שם אלילת הירח.

עֵת, נ, ולפעמים ז׳ (ס׳ גם עֶת, ר׳ עִתִּים, גם עִתּוֹת, בסמיכות גם עִתּוֹתֵי*), זמן, מועד, עונה; עת המות הטבעי; גורל חיי האדם, מקרי הזמן; דברי הימים; *אחד מכ״ד לעונה שהיא אחד מכ״ד שעה.

— **בָּעֵת**, **בְּעִתּוֹ**, בזמן המֻכשר; בזמן הקבוע.

— **כָּעֵת**, עתה, בזמן הזה, קרוב לעת־.

— **בְּכָל עֵת**, תמיד.

— **מֵעֵת לְעֵת***, זמן של עשרים וארבע שעות, יום תמים.

— **בְּלֹא עֵת**, **לֹא עֵת**, לפני הזמן הקבוע (עפ״ר למיתה).

— **לְעֵת עַתָּה°**, בעת הזאת (= ואחרי כן תהיה אחרת), לפי שעה.

— **עִתִּים***, תה״פ, לפעמים, יש אשר.

— **עִתִּים–וְעִתִּים***, יש ככה ויש ככה.

— **עִתּוֹתֵי עֶרֶב***, לפנות ערב.

— **לֹא כָל הָעִתִּים שָׁווֹת***, בטוי לאמר: לא תמיד חל הזמן המְדֻבר באותה שעה.

ע״ת, ר״ת, על תנאי; ערוב תחומים.

עת״ב, ערב תשעה באב.

(**עתד**) **עָתֵד**, פ״י, הכין, הזמן; קבוע, קצוב.

הִתְעַתֵּד, היה נכון, התכונן; היה מוכן ומזֻמן.

עַתָּה, תה״פ, בזמן ההוה (בנגוד לעבר ולעתיד); בעת הזאת; בעוד זמן קצר; כבר; הלוא; בכל זאת, אף על פי כן (לפעמים); בהוראת החלטה ואמִתות הדבר; במובן מלת הזרוז.

— **עַתָּה זֶה***, ברגע זה.

— **מֵעַתָּה**, מהיום והלאה, מהיום ומעלה; *ובכן איפוא.

— **אֶלָּא מֵעַתָּה***, **אֱמוֹר מֵעַתָּה***, הגד איפוא.

עִתָּה*, נ, זמן, עת; *שעור זמן קטן מאד, הרף עין, רגע.

עַתּוּד, ז, (ר׳ עַתּוּדִים), תיש, הזכר בעזים; מנהיג, ראש.

עֲתוּדוֹת, **עֲתִידוֹת**, נ״ר, ערים בצורות וחזקות; אוצרות ומטמונים לימים הבאים; ר׳ עתידות.

עִתּוֹן°, ז, מכתב עִתִּי, ספר או גליון יוצא בעתים קבועות.

עִתּוֹנָאִי°, ז, איש כותב בעתון, איש שמלאכתו היא הכתיבה בעתונים.

עִתּוֹנוּת°, נ, כלל כתבי העתים.

עִתּוּר*, ז, עשירות, עֹשר.

עִתִּי, ת, נועד לזמנו, מוכן למועדו.

עָתִיד, ת, נכון, מוכן; *ז, הזמן שיבוא.

— **עָתִיד־ לַעֲשׂוֹת***, **עָתִיד־ שֶׁיֵּעָשֶׂה***, צורה בסגנון התלמודי במקום צורת העתיד בעברית להורות כי הפְּעֻלה תֵעשה בזמן רחוק.

— **לֶעָתִיד לָבוֹא***, הזמן הבא; הזמן המְקֻוה באחרית הימים, הזמן המְקֻוה בבוא המשיח.

— **הֶעָתִיד°**, (בדקדוק), צורת הפעל בהוראתו העקרית כי הפְּעֻלה תעשה אחרי הזמן ההוה.

עֲתִידוֹת, נ"ר, הדברים הנועדים לימים הבאים; (—או: עֲתוּדוֹת), אוצרות וטמונים לימים הבאים (?); ערים בצורות (?).

עִתִּים*, נ"ר, דברי הימים.

עָתִיק, ת, נעלה, נבחר, מורם; חזק, עז.

עַתִּיק, ת, ישן, נושן, רחוק, בזמן שעבר; מרחק, מוסר ממקומו, נעתק; *(מחלה וכדומה), שהשתרש ב־ מכבר ואינו חדל.

— **עַתִּיק יוֹמִין***, **עַתִּיקוֹ שֶׁל עוֹלָם***, תאר לאלהים.

— **שׁוֹטֶה עַתִּיק***, לאמר: פלוני בקי בדבר מרֹב נסיון בו.

— **הַדְּבָרִים עַתִּיקִים***, בטוי במובן: כן היה וכן הוה.

עַתִּיקוּת°, נ, טבע דבר שהוא עתיק וישן.

עַתִּיר*, ת, עשיר; מְרֻבֶּה ב־.

עֲתִירָה*, נ, בקשה, תחנה; רַחַת שמהפכים בה את התבואה.

(עתם) **הֵעָתֵם**, הכסה בעשן, חשוך.

עתק (עָתַק, יֶעְתַּק), פ"ע, הנתק ממקומו למקום אחר; היה חזק; הצלח, עלה מעלה. **הֶעְתֵּק***, הכתב מספר אחד אל השני; תרגום משפה אחת לשניה. **הַעְתֵּק**, הַעבר ממקום למקום; עבור ממקום למקום; כתוב מספר אל ספר; שַׁנה; הַחסר, גרוע; °תרגם משפה אחת לשפה שניה; העבר דברים כתובים מניר אל ניר אחר על ידי מכבש או מכונה. **הֻעְתַּק***, **הָעְתַּק***, הִנתק ממקום והנתן במקום אחר; תֻּרגום משפה לשפה; הכתב מספר אל ספר. **הִתְעַתֵּק***, הַעתק, הוסר.

עָתָק, ז, גאוה, גאון, רום לב (?); סרה; לא נכון (?).

עָתֵק, **עָתָק**, ת, גאה, גא, רָם לב (?); חזק, מתֻקים.

עתר (עָתַר, יֶעְתַּר), פ"ע, (־ל־, ־אל־), בקש, התחנן, פגוע, הרבה דברים ובקש; *היה לעשיר, התעשר. **הֵעָתֵר**, שמוע תחנוני איש ומלא חפצו; היה רב מהכיל. **הַעְתֵּר**, הַרבה, הַכבר; בקש, התחנן, פגוע, עתוֹר; *העשר, היה לעשיר.

עָתָר, ז, (ס׳ עֲתַר), עבי; רבוי, מרבית.

עָתָר*, **עֶתֶר***, ז, מַלְגז בעל שתי שנים לקש וכדומה; °עתרת, רבוי.

עֲתֶרֶת, נ, מרבית, שפע, רבוי מֻפלג.

פ.

פ, האות השבע עשרה בא״ב העברי ושמה פֵּא; ש״ם, שמונים.

פ׳, ר״ת, פרק; פסוק; פרשה; פֵּרוּשׁ; פעם.

פֵּא*, נ, שם האות השבע עשרה בא״ב העברי — פ.

פֹּא, ר׳ פֹּה.

פ״א, ר״ת, פעם אחת; פה אחד; פֵּרוּשׁ אחר; פרק א׳ (וכן: פ״ב, פרק ב׳; פ״ג, פרק ג׳ וכו׳); פרוטה אהרונה.

(**פאה**) **הַפְאֵה**, פ״י, הכרת, כלה, השחת (?). הפיץ, זרה (?); חלק לשבטים קטנים (?); **הִתְפָּאֵה°**, התרחק הצדה.

פֵּאָה, נ, (ס׳ פְּאַת, ר׳ פֵּאוֹת, ס״ר פַּאֲתֵי), קצה; סוף, מקום כלות דבר; צד, עבר, אחד מארבע רוחות העולם (פְּאַת קֵדְמָה וכיו״ב); שר, קצין (במדבר כ״ד, י״ז, ירמיהו מח. מה.); קרן זוית; שבט, מטה (?); ציצת שער, תלתל; *קליעת ענפים ועלים לְזֵר בבנין בין קורה לקורה; התבואה בקצה שדה קציר שעוזבים לעניים; שם מסכת בתלמוד בסדר זרעים העוסקת בדיני פאה בשדה קציר.

— **פְּאַת רֹאשׁ**, (וכן: פֵּאָה°), נ, תלתל שער היורד בין הצדע והאזן.

— **פֵּאָה נָכְרִית***, נ, שערות זרים ששמים על הראש, קפלט.

— **מִפְּאַת°**, מ״י, בגלל, מפני.

פא״פ, ר״ת, פה אל פה; פנים אל פנים; פעם אחר פעם.

(**פאר**) **פֵּאֵר**, פ״י, יִפָּה° קשט, העטה הוד ויפי; לקוט הפרי הנשאר על העץ אחרי הגרגור מבין הפארות (?); קצץ הפארות (?); קצור הקש (?). **הִפְאֵר***, פאר. **הִתְפָּאֵר**, התהלל, התגאה, התגדל; התיפה, התקשט; התפשט והתרבה (?).

פְּאֵר, ז, (ס״ר, פַּאֲרֵי) צניף חבוש לראש; °יפוי; כעין כפתר בראש מגבעת; תהלה ותפארת.

פֹּארָה, נ, (ר׳ פֹּארוֹת), ענף עץ; *מיתר, נימה לכנור וכיו״ב.

פָּארֵי*, ז״ר, סְבִים.

— **פָּארֵי הָרֹאשׁ**, כמו סבון בין שערות הראש.

פְּארָה, נ. כִּפַּת העץ, קבוץ ענפי העץ.

פָּארוּר, ז, זהר, הוד; אדם, חכלילות; רעננות הפנים; חריצים וקמטים (?).

פב״פ, ר״ת, פלוני בן פלוני.

פַּג, ז, (ר׳ פַּגִּים), פרי שלא בשל עוד (ביחוד: תאנה ותמר); נטע רך; תאנה המתחילה לצמח בסתו ומתפתחת באביב; *רסן החמור; כנוי לצעירה שלא נכונו עוד שדיה; שדים של צעירה טרם שנכונו.

פַּגָּא*, **פַּגָּה***, נ, פג, פרי בסר; תאנה שאינה מתבשלת די צרכה; ילדה קטנה, תינוקת.

— **פְּלוֹנִי בָּלַע פַּגָּה וּפְלוֹנִי בָּלַע בְּשׁוּלָה***, משל על שנים המתכונים בדבריהם לדבר אחד אלא שהאחד מבטא את דבריו. באֹפן גס והשני באֹפן מְנֻמָּס ויפה.

פִּגּוּל*, ז, (ר׳ פִּגּוּלִים), דבר נמאס, מתעב וטמא; בשר קרבן שנשאר יותר מהזמן המיֻעד על פי חקי התורה.

פִּגּוּם*, ז, מעמד, מכון עץ על יד בנין שהבנאים

עוֹמְדים עליו; בליטה בבנין; מין שבך של יוגים; מוקש ליוונים.

פְּגוֹם*, ז, מגדל קטן כעין חצי עגול.

פָּגוּם*, ת, נשחת, מְקלקל; מי שיש בו פגם ופחיתות כבוד; מי שאינו מְיחס; מי שאינו כשר מצד לדתו; חרוק, שיש בו פגימות.

פָּגוֹעַ*, ת, מְשגע, מטֹרף הדעת.

פְּגוֹר*, ז, הרס, נפילת חומה.

פְּגוֹשָׁה*, נ, אבן קלע.

פָּגָז*, ז, (ר' פְּגָזוֹת*), כלי יריה.

פַּגְיוֹן*, ז, חנית קצרה בעלת שני פיות.

פְּגִימָה*, נ, קלקול, השחתה; משקע באיזה דבר; גומה קטנה בחֻדה של סכין המעכבת את הצפרן כשמעבירים אותה עליו; הצד השקוע בקשת וכיו"ב; החלק החשוך שבלבנה.

פְּגִיעָה*, נ, נגיעה, פגישה; בקשה, תחנה, תפלה.

— **פְּגִיעָתוֹ רָעָה***, מבטא לאמר: רע למי שפוגש ופוגע בו.

פְּגִירָה[0], נ, מיתה, מות (בלשון בוז).

פְּגִישָׁה*, נ, פגיעה, נגיעה, מצב שני דברים הנפגשים יחד.

(פגל) **פִּגֵּל***, פ"י, עשה לפגול, קלקל, השחת; (־קָרְבָּן), עשה קרבן לפגול ע"י מחשבה בשעת שחיטתו או הקטרת אמוריו לאכלו אחרי הזמן הקבוע בתורה; עזוב קרבן יותר מהזמן המְיעד לו עפ"י חקי התורה; [0]הפרש הפסלת מתוך הטוב; תעב. **הִתְפַּגֵּל***, היה לפגול, הֻשחת.

פַּגְלָה*, **פּוּגְלָה***, נ, מין צנון קטן ורד.

פְּגַלְגּוּלָה*, נ, צנון קטן עגלגל.

פגם (**פָּגַם***, **יִפְגֹּם***), פ"י, השחת, קלקל, פסול; הזק איש בגופו; הַקטן, הַמעט; הַפחת כבוד ומעלה; עשה פגימות, שים חריצים ב־; לקוח הלק (מחוב או מכתובה וכדומה); לקוח מקדשים; **הִפָּגֵם***, **הִתְפַּגֵּם***, הֻחבל היה נשחת ומקלקל; היה מלא פגימות וחריקות.

פְּגָם*, **פְּגָמָא***, ז, חסרון, מגרעת, מום; חלול או פחיתות או פגיעת כבוד; קנס שמשלמים בעד חלול כבוד.

— **פְּגַם מִשְׁפָּחָה***, היפת המשפחה, מגרעת המשפחה.

— **טַעַם לִפְגָם***, ז, טעם לרעה, טעם לא נעים לחך (הפך: ־לשבח); נמוּק לא נכון.

פִּגָּם*, ז, פיגם.

פִּגְמָה*, (**פִּיגְמָא***), נ, חסרון אור הלבנה; חלול כבוד.

(פגן) **הִפְגִּין***, פ"ע, צעוק בקול; קרוא לעזרה; עשה פרסום לשם איזה דבר.

פָּגָן*, ז, כפרי פשוט, אכר; [0]עובד אלילים.

פַּגְנוּת*, נ, בקשה, תחנה.

פָּגָנִיּוּת*, נ, עבודה אלילים.

פגע (**פָּגַע**, **יִפְגַּע**), פ"י, (בּ־, אֶל־), פגוש, נגוע בתנועתו באיזה עצם במקרה; מצוא, הגיע עד־; הכה; נגוע לרעה ב־, התנפל על־ להרע לו או להרגו; בקש, פצור, עתור; *נגוע ב־, משש; תקוף, אחוז ב־. **הִפָּגַע***, הֻזק, סבול נזק, כאב או עלבון; היה מְדֻבק „בדבוק" של שדים; היה מטרף הדעת, הֻשׁבּ, היה מְיֻשּׁב. **הִפְגִּיעַ**, פצור, בקש הרבה; גרום לבקש ולהתחנן; סבול; אַבּד, השמד; הבא על־; השלך על־.

— **פָּגוּעַ בִּכְבוֹד***, חרף, גדף.

— **פָּגַע בּוֹ כְּיוֹצֵא בוֹ***, מבטא לאמר: נפגש עם דומה לו, מצא מין את מינו, מבטא על איש או דבר קשה שנפגש עם איש או דבר קשה כמהו.

— **אֵין שׁוֹטֶה נִפְגָּע***, משל עממי לאמר: השוטה אינו מרגיש ביסורים וכדומה.

פֶּגַע, ז, (ר׳ פְּגָעִים), פגיעה; מקרה, מאֹרע; מקרה רע, אסון; *שטן, שד משחית.

— **שִׁיר שֶׁל פְּגָעִים***, ז, הפסוקים א—ט, בתהלים פרק צ״א שאומרים אותם להנצל ע״ז מן השדים.

פָּגָע*, ז, (ר׳ פְּגָעִים*), שזיף, מין פרי עץ שבתוכו גלעין מארך שטוח וקשה [1].

(פגר) **פָּגַר**, פ״ע, היה עיף ויגע; אחר, התמהמה; *שבות, בטול מעבודה; מות (כלשון בוז); פ״י, החרב, הרוס. הִתְפַּגֵּר*, החרב, ההרס; היה לעצל ורפה ידים.

פֶּגֶר, ז, גוף הרוג או מת; נבלת החי; °נבלת האדם (כלשון בוז); כנוי לעצל ונרפה (כלשון ההמון).

פַּגָּר*, ז, מוט דק של ברזל בקצה המתג שבתוך הפה, עקרב.

פַּגְרָה* (פַּגְרָא), נ, בטול ממלאכה; חפש; פנאי; (יְמֵי־) ימי הדפש מלמודים בבתי הספר; הזק, נזק.

פגש (פָּגַשׁ, יִפְגֹּשׁ), פ״י, פגוע, מצוא בדרכו איש או דבר; מצוא את זולתו באחד המקומות; התנפל בחמה על־. הִפָּגֵשׁ, הִקרה איש עם משנהו; הִנגש דבר בדבר; *(־עִם־), הִתָּקל אחד בשני. פַּגֵּשׁ, פגוע, התנגף ב־. הִתְפַּגֵּשׁ*, (־עִם־), הִתקל אחד בשני.

פְּגָשׁ*, ז, אבן קלע גדולה.

פ״ד, ר״ת, פסק דין.

פַּדָּא*, ז, יד של כלי, אזן של כלי, פנד.

פַּדְגּוֹג*, **פְּדָגוֹג***, ז, מחנך, יודע תורת החנוך, עוסק בתורת החנוך.

פַּדַּגוֹגְיָה°, נ, תורת החנוך.

פדגרה*, ר׳ פודגרה.

פדה (פָּדָה, יִפְדֶּה), פ״י, גאול, הצל, שחרר משעבוד, חלץ מצרה; גאול בכסף או במחיר; °קבל כסף במחיר סחורה וכיו״ב. הִפָּדֵה, הֻחלץ מצרה; הִגאל במחיר; הוצא לחפש. הַפְדֵּה, נתון להִגאל. הָפְדֵּה, הִרשה להגאל במחיר.

פד״ה, **פדה״ב**, ר״ת, פדיון הבן.

(**פְּדוּי**), **פְּדוּיִם**, ז״ר כסף הפדיון.

פְּדוּת, נ, גאֻלה, שחרור; הצלה; חלוק, הפרש, הבדל.

פַּדַּחַת*, נ, מצח; חלק הגלגלת הקדמי.

פְּדִיאָה*, **פְּדִיָּה***, נ, הוצאה לחפש, הצלה, שחרור, פדיון.

פִּדְיוֹם, **פִּדְיוֹן**, ז, (ר׳ פִּדְיוֹנוֹת°), גאולה, שחרור, הצלה; מחיר, כפר נפש; °(במסחר) כסף הממכר, מה שמקבלים כנגד ממכר במשך זמן ידוע; ר׳ פדיון הבן.

— **פִּדְיוֹן הַבֵּן***, ז, פדית הבן הבכור בחמשה שקלים הנתונים לכהן; החגיגה שעושים אז.

— **פִּדְיוֹן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי***, ז, מחיר מעשר שני שמכרוהו כדי להעלות מחירו זה אל המקום אשר שם בית המקדש.

— **פִּדְיוֹן שְׁבוּיִים***, ז, פדה בכסף אנשים שבויים בידי אויב.

פַּדָּן*, ז, על; מחרשה; צמד בקר; חלקת שדה שצמד בקר יכול לחרשה ביום אחד.

פדע (פָּדַע, יִפְדַּע), פ״י, פדה, הצל; *הכה, פצע, נגוף.

פֶּדַע*, ז, פצע, חבורה.

פֶּדֶר, ז, (ר׳ פְּדָרִים), חלב, שֻׁמן; החלב הדק המכסה את הקרבים; *צואה מיֻבשה בשמש.

(פדר*) **הִפְדֵּר***, הכסה בפדר.

פדר״א*, ר״ת, פרקי דרבי אליעזר (ספר).

פְּדַרְנִית*, ר׳ פורדרית.

פְּדֹת, ר׳ פדות.

פֶּה, ז, (ס׳ פִּי, ר׳ פִּיּוֹת, גם פִּיפִיּוֹת), החלל שמבין השפתים והלאה בתוך פני בעלי החיים לאכילה, לשתיה, לנשימה, להוצאת

[1] פגע слива, Pfloume, prune, plum

קול ולדבור; יכלת הדבור; חרטום, מקור (לעוף); מליץ, מדבר בעד אחר; מִפתח, פתחון; קצה, שפה; מבוא; פתח, חלל; חד (החרב, הסכין, העלה וכיו"ב); *שם האות פ'; דבור; (־שֶׁל מַטָּה), רֶחם; תולעת התאנה.

— פֶּה אֶחָד, בדעה אחת.

— פֶּה אֶל פֶּה, על פה, בדבור פה.

— פִּי שְׁנַיִם, פִּי שְׁלֹשָׁה, פִּי אַרְבָּעָה וכו', שתים, שלש או ארבע וכו' פעמים משעור דבר; שנים, שלשה, ארבעה וכו' חלקים.

— פֶּה מֵפִיק מַרְגָּלִיּוֹת*, מדבר דברים יפים ומְחכמים.

— פֶּה רַךְ*, דברים רכים, מלים טובות.

— פִּיו וְלִבּוֹ שָׁוִים*, מגיד בפיו את אשר הוא חושב, בלא לב ולב, בלי כחש, מדבר אמת.

— פִּיו הִכְשִׁילוֹ*, נכשל בדבריו, פתח פה לשטן, ע"י זה שהוצא מפיו בא עליו הדבר.

— אַחַת בַּפֶּה וְאַחַת בַּלֵּב*, במרמה, בשני פנים, בלב ולב.

— הִגְדִּיל פֶּה, הִרְחִיב פֶּה עַל־, דַּבר עזות, העז.

— הָיָה לְפֶה לְ־, דַּבר במקום פלוני מה שהוא חפץ להגיד.

— יָד לְפֶה, החרש, שתוק, דום.

— כְּבַד פֶּה, מגמגם, עלג.

— עָבוֹר אֶת פִּי־, הַמרה, עשה דבר מתנגד לחפץ־.

— מָלֵא מִפֶּה אֶל פֶּה, מָלֵא פֶּה לְפֶה*, מלא עד אפס מקום.

— בְּכָל פֶּה, בתאבון גדול, בתאוה.

— עַל פִּי־, בפְקדת־, לפי חפץ־, לפי דברי־; לפי ערך.

— פְּתוֹחַ פֶּה לָאִלֵּם, ר' פתח, פתוח פה לאלם.

— פְּתוֹחַ פֶּה לַשָּׂטָן*, ר' פתח, פתוח פה לשטן.

— פִּתְחוֹן פֶּה, ר' פתחון, פתחון פה.

— לֹא מִפִּי־אָנוּ חַיִּים*, מבטא לאמר: אין אנו מְחיבים לשמע לדברי־.

— אַף עַל פִּי*, תה"פ, אף כי.

— כְּפִי*, לְפִי*, מ"י, כאשר; בערך, בהשואה ל־.

— לְפִי זֶה*, היוצא מזה הוא כי־.

— לְפִיכָךְ*, על כן.

— לְפִי שֶׁ־, אחרי אשר־, מכיון ש־.

— לְפִי חֶרֶב, (הָרוּג־), הרוג בחרב.

— לְפִי תֻמּוֹ*, בלי כונה מיחדה; בלי כונה רעה.

— עַל פֶּה*, בדבור פה, לא מתוך הספר, על ידי הזכרון.

— תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה*, נ, דברי חכמי ישראל שאינם בכתבי הקדש; התלמוד.

— פִּי הַטַּבַּעַת*, ז, הנקב שבגוף להוצאת הרעי.

— פִּי כּוּשׁ*, ז, כעין כדור על ראש הפלך.

— פִּי הַכֶּרֶם*, ז, טבור, שרר.

— פִּי תִּקְרָה*, החלק העב בקצה הקרש.

— נָתוֹן לְתוֹךְ פִּיו שֶׁל־*, סתום את פיו, פַּיֵּס את־ ע"י מתנה וכדומה; כלכל את פלוני.

פֹּה (לפעמים פוֹ, פֹּא), תה"פ, בזה, במקום הזה; הֵנה, אל המקום הזה.

— מִפֹּה, מהמקום הזה, מצד זה, מכאן.

— עַד פֹּה, עד המקום הזה, עד הֵנה.

פִּהוּק*, ז, פתיחת הפה בכל כח בלי חפץ ונשום בקול נמוך, ביחוד בעת שהאיש חפץ לישן.

פִּהֵי*, ז, הליכה הנה והנה; עצלות; ר' שה"י פה"י.

(פהק) פִּהֵק*, פ"ע, פתוח הפה בכל כח בלי רצון ונשום בקול נמוך, ביחוד בעת שהאיש חפץ לישן.

פַּהֲקָן*, ת, מי שדרכו לפהק תמיד.

פו"א, ר"ת, פנים ואחור.

פּוּאָה*, נ, מין צמח שעושים משרשיו צבע אדם [1].

פוג (פָּג, יָפוּג, גם יָפִיג), פ"ע, היה דומם כאבן; שבות, בטול, חדול; התנדף, התבטל לאט לאט (רוח, קר וכיו"ב). הֵפוֹג, הֵרם, היה לאבן; היה בלי כח, היה בלי כח החיים. הֵפִיג*, הוציא, העבר, הסר (שֵׁנָה); בטל, החלש (טעם, ריח, שִׁכרוּת); התקרר מחכימות; שכך כעס.

— הֵפִיג אֶת הַחֵמָה*, הסיר את הכעס מלב.

— הֵפִיג אֶת הַיַּיִן*, הסיר את השכרון.

פּוּגָה, נ, חדלון, הפסקה.

פּוּגְלָה*, נ, ר' פגלה.

פּוֹדַגְרָה*, נ, מין מחלה בפרקי הרגל[2].

פּוֹדַגְרִים*, ז, חולה מחלת הפודגרה.

פּוֹזֵל*, ת, מי שמביט בשתי עיניו לא למקום אחד.

פּוּזְמָק*, ר' פזמק.

פוח (פָּח, יָפוּחַ), פ"ע, השב רוח, נפוח; עבור לאט כמו בנשיבה להרחקה; *פ"י, צער את־ העצב, הכעס. פִּיַּח*, ר' פוח. הֵפִחַ, גרום לנשיבה, להפצת ריח טוב ונעים; העבר רוח על־; עורר מדנים, עורר ריב; דבר; שים בפח, ר' פחח; *הוציא אדי הבטן בנפיחה.

— אַל תָּפִיחוּ אֶת־הַיָּשֵׁן*, מבטא לאמר: אל תרגיזו את המתים ואל תדברו בהם רעה.

פּוֹחֵז, ת, נמהר, עושה מעשים בקלות דעת.

פּוֹחֵחַ*, ז, איש לבוש בגדים קרועים שהבשר נראה מבעדם.

[1] פואה крап Krapp, garance, madder

[2] פודגרה Podagra

פוחלץ, ר' פחליץ.

פּוֹחֵר*, ז, קַדָּר, עושה קדרות.

— יֵשׁ פּוֹחֵר מִתְאַוֶּה לִכְלֵי חֶרֶס?*, מבטא משל לאמר: אין איש מתאוה לדבר שיש לו ממנו לרב.

פּוֹחֶתֶת*, ז, כלי מדה חלול; מגרדת.

פּוּךְ, ז, מין אבק תכל שחרחר שנשי ארץ הקדם כוחלות בו את עיניהן; מין אבן חן.

פו"כ, ר"ת, פרט וכלל.

פוכי"פ, ר"ת, פרט וכלל ופרט.

פּוֹל, ז, ש"ק, מין קטניות מתרמלות[1]; *חקירה ודרישה.

— בַּעַל הַפּוֹל*, אחד מפקידי בית המקדש (כנראה משגיח על הסדרים וחוקר ודורש לדעת מי הפריע אותם כדי לענשו).

פּוּלְחַ*, ר' פלח.

פּוּלְחָן* ר' פלחני.

פּוֹלְיָטוֹן* ז, שמן נרד נותן ריח טוב.

פּוֹלִיפּוּס*, ז, מין מחלת החטם שספחת בשר עולה בו.

פּוּלְמוּס*, ז, ר' (פּוּלְמוּסִיּוֹת*), ריב, מחלקת; מלחמה; עת מלחמות.

— פּוּלְמוּס שֶׁל דְּבָרִים*, —שֶׁל סוֹפְרִים*, ז, ריב דברים, וכוחים חריפים בכתב על איזה ענין.

— הַפּוּלְמוּס הָאַחֲרוֹן*, ז, ימי מלחמת בר־כוכבא ברומאים.

פּוּלְמָא*, ר' פלמא.

פּוּם", ז, פה.

— לְפוּם", לפי; בערך.

— לְפוּם גַּמְלָא שִׁחְנָא", לפי הגמל — המשא, מבטא משל לאמר: לפי כח האיש ויכלתו — עבודתו.

— לְפוּם צַעֲרָא אַגְרָא", לפי הצער־השכר, מבטא משל לאמר; לפי ערך העבודה

[1] פול боб, Bohne, fève, beon

מרחתה ישלמו שכרה.

— לְפוּם תּוֹרָא טַבְחָא˜, לפי השור—הטבח.

— מַה פּוּם סָגוּר מְמַלֵּל˜, מה יוכל פה סגור לדבר, במובן: נסתתמו מענותיו ואין לו מה להשיב.

— לְפוּם דְּ־˜, לפי ש־.

— לְפוּם כֵּן־˜, לכן, לפיכך.

— לְפוּם זוּזֵי רְקוֹד לִי˜, לפי הכסף רקוד, משל עממי לאמר: לפי התשלום—העבודה, לפי המחיר—הסחורה.

פּוּמְבִּי*, פּוּמְפִּי*, ר׳ פמבי, פמפי.

— בְּפוּמְבִּי, ר׳ בפמבי.

פון (פָּן, יָפוּן), פ״ע, התנודד הנה והנה; היה מסֻפק.

פּוּנְדָּה*, ר׳ פנדה.

פּוּנְדָּק*, פּוּנְדָּקִי*, ר׳ פנדק, פנדקי.

פּוּנָה*, נ, פניה, נטיה.

פּוּס*, ר׳ פוס.

פּוּסָה*, נ, בור, מעמק חפור בארץ.

פּוּסֶה, ת, מתפשט, מתרחב.

פּוּסֵק°, ז, בר סמכא בהלכות והקים, חכם מורה הלכה למעשה.

(פוע*) הָפִיעַ*, פ״י, הפיח רוח חיים ב־; החיה.

פּוֹעֵל*, ז, עובד, איש שמרויח את לחמו על ידי עבודתו אצל אחרים; משפיע על אחר שיעשה כחפצו.

פוץ (פָּץ, יָפוּץ), פ״ע, התפזר לכל עבר; היה מֻרחק ומגֹרש; התפשט והתרחב; עבור על גדותיו. הֵפוֹץ, פוץ. פּוֹצֵץ, רצוץ לחלקים קטנים. פִּצְפֵּץ*, ר׳ פצפץ. הֵפֵץ, פזר לכל עבר; מתוח; שבר לרסיסים; שפוך (עברה וכעס); גרש; התפזר. הִתְפּוֹצֵץ, השבר לרסיסים.

פּוּצָם*, ז, מחצב, מקום פסול האבנים, מקום שחוצבים משם אבנים.

פוק (פָּק, יָפִיק), פ״ע, התנדנד, נוד; טעה; ˜יצוא, עבור מתוך מקום ההוצאה. פִּקְפֵּק*, ר׳ פקפק. הֵפִק, הוציא לפעל; הַמצא; השיג; *הוציא (מן הפה).

פּוּק˜, (צווי) צא.

— פּוּק חֲזִי מַאי עַמָּא דָּבַר*, צא וראה איך העם נוהג, מבטא לאמר: ראה איך אחרים מתנהגים והתנהג ככה גם אתה.

פּוּקָה, נ, נקיפת לב על מעשה שנעשה; מכשול ;* דבר שסותמים בו.

פּוּקֵר*, ז, איש שהסיר מעליו על הנמוס הדתי.

פּוּקָרִין*, ז, צמר לתחבשת פצע; פשתה סרוקה היוצאת לטויה ועשויה כעין ציפה של צמר.

פּוּר, (בקל נמצא במקרא רק במקור: פּוֹר), פ״ע, רעוד, הזדעזע. פּוֹרֵר, שבר, בקוע לרסיסים; שסע. הֵפֵר, בטל, השבת; הסר, סלק; השחת, כלה. הוּפַר, בטול, היה לאפס. הִתְפּוֹרֵר, התבקע, השפך והשבר לרסיסים.

פּוּר, ז, גורל, אחת מהאבנים הקטנות או אחת הפתקאות שמטילים לקלפי לחרץ על פיה דבר מספק; *מזל, גורל ומנת ה־.

פו״ר, ר״ת, פריה ורביה.

פּוּרָה, נ, גת, בור שכותשים ודורכים בו את הענבים; שם מדה ליין.

פּוֹרֶה, (נ, פּוֹרִיָּה), ת, מצמיח בשפע; נותן פרי רב.

פּוֹרִיָּה*, ר׳ פריה.

פּוֹרְיוֹן*, ר׳ פריון.

פּוּרִים, ז, החג שבארבעה עשר או בחמשה עשר באדר זכר לנס שקרה ליהודים בפרס בימי מרדכי ואסתר.

— שׁוּשַׁן פּוּרִים°, ז, (בדבור הזרגוני), החג הנוסף על יום הפורים בחמשה עשר באדר במקומות שחגים אותו בי״ד באדר.

פוּרְנִית*, נ, פרנסה; הלחם הדרוש להספקת המחיה.

פוּרְעָנוּת*, ר' פרענות.

פוּרְפּוּרָא°, פּוּרְפִּירָה°, ר' פרפורה, פרפירה.

פוּרְקָן*, ר' פרקן.

פוּרְתָּא*, פּוּרְתָּא*, נ, חלק מדבר, מעט מ־, כמות קטנה מ־.

— פּוּרְתָּא פּוּרְתָּא*, מעט מעט, לאט לאט.

פוש (פָּשׁ, יָפוּשׁ), פ"ע, רבה ועצום, פרוץ והתרבה; שמן, היה שמן; נוח; השב רוח; *השאר. הִפּוֹשׁ, התפזר, הפוץ, היה מפוזר.

פּוֹשֵׁעַ*, ז, חוטא, בוגד בעמו, מומר.

פּוֹשְׁרִים*, (מים), ת, שאינם רותחים ואינם קרים; רמז קל.

— בִּמְדֻמֶּה אֲנִי שֶׁאַתָּה נִכְוֶה בְּפוֹשְׁרִים, אִי אַתָּה נִכְוֶה אֲפִילוּ בְּרוֹתְחִים*, מבטא משל לאמר: חשבתי שאתה תבין רמז קל ודק ואתה אינך מרגיש גם דברים ברורים וקשים.

פּוּת*, נ, מגרדת.

פּוֹתָה, נ, חֹר שציר הדלת נתון בו; כף המנעול לפתח בה את הדלת.

פּוֹתֵחַ*, ז, חלל, מקום ריק פתוח.

פּוֹתַחַת*, נ, מפתח שיכולים לפתוח בו כל מיני מנעולים.

פָּז, ז, זהב מארץ אופז; זהב מְזֻקק וטוב.

פּזוּל°, ז, מום ידוע בעינים שאין שתיהן מביטות למקום אחד.

פָּזוּר, ת, נפוץ לכל עבר, שאינו יחד, (הפך: מפֻרד, מכֻנס).

פִּזּוּר*, ז, פעֻלת המפזר והמפיץ.

— פִּזּוּר עָבִים*, ז, התפזרות העבים והתפרדותם והעלמם מעל פני השמים (הפך: קִשּׁוּר עבים).

— פִּזּוּר לָרְשָׁעִים, הֲנָאָה לָהֶם וַהֲנָאָה לָעוֹלָם*, אִמרה בטובן: אם הרשעים יתחברו יביאו רעה לעולם כלו וטוטב שיהיו מפֹרדים.

— פִּזּוּר הַנֶּפֶשׁ°, ז, מבוכת הנשמה, טבע איש מבֻלבל ונבוך במחשבותיו.

פזז (פָּז, פָּזַז, יָפֹז), פ"ע, התנועע במהירות וקלות; *השמע קול כשהוא מתנועע (טס דק של זהב). פִּזֵּז, רקוד במהירות במחול. הוּפַז, היה מְזֻקק ונקי מסיגים (זהב).

פָּזִיז*, ת, נמהר, מבהל, נבהל ל־; מְזֻהם; מצֻפה זכוכית.

פְּזִיזוּת*, נ, נמהרות יתרה, טבע הפזיז.

פָּזִיחַ*, שם כנוי לנזיר.

פְּזִילָה, נ, ר' פְּזוּל.

פְּזִירָה°, נ, פזור, פעֻלת המפזר והמפיץ.

פזל* (פָּזַל*, יִפְזַל*), פ"ע, הבט בעיניו הצדה, הבט בשתי עיניו לא למקום אחד. הִפָּזֵל*, הלקה בפִזול, במום של אי הראיה ישר.

פזם* (פָּזַם*, יִפְזַם*), פ"ע, דבר או זמר עפ"י התור; לוה אחר בזמרה.

פִּזְמוֹן*, ז, (ר' פִּזְמוֹנוֹת*), הטור החוזר בסוף כל בית גדול בשיר; מין פיוט מזמירות הקדש ששרים אותן בשעת התפלה או בשעת הסעֻדה וכיו"ב.

פֻּזְמָק*, ז, (ר' פֻּזְמְקָאוֹת*), לבוש הרגל; גרב, מכסה הרגל מסריג חוטים שעליו נועלים את הנעל.

(פזר) הִפָּזֵר, היה נפוץ לכל עבר. פִּזֵּר, הפץ דברים קטני הכמות; הפץ לכל עבר; זרה; הוציא מהונו לרב, בזבז. הִתְפַּזֵּר*, הפוץ, הפזר, התפרד, התחלק.

— פַּזֵּר רַגְלֶיךָ*, שא את רגליך וצא מהר ממקומך.

פָּזֵר°, ז, אחד מטעמי הנגינות שמסלסלים ביותר (ⅴ).

פַּזְרָן°, ז, בזבזן, מרבה לפזר מהונו, (הפך: קמצן).

פַּזְרָנוּת°, נ, תכונת הפזרן, בזבוז.

פַּח, ז, (ר' פַּחִים), מלכדת, מוקש לצוד צפרים וחיה; לוח דק, לוח מתכת רקוע דק.

— פַּח כִּיס*, ז, במוי המוני במובן: חסרון כיס, הפסד ממון.

— בְּפַחֵי נֶפֶשׁ*, תה"פ, בהכזבת תקוה, במפח נפש.

פ"ח, ר"ת, פעל חוזר; פתח הרטה; פנים חדשות.

פחד (פָּחַד, יִפְחַד), פ"ע, ירוא, יגור; חרוד מדאגת רעה קרובה לבוא; הִבהל משמועת פתאם או משמחת פתאם; (־אֶל־), פנה אל־ ברעדה לבקש מחסה ממנו; רעוד משמחה. הִפָּחֵד*, הַרגש רגש פחד; הִבָּהל. פִּחֵד, ירוא, היה נבהל; היה דואג ומצר. הַפְחֵד, הַרעד, הרגז, הבא מורא ופחד על־. הִתְפַּחֵד*, פחוד.

— פָּחוֹד אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, הבט איש בפני חברו בפחד ותמהון.

פַּחַד, ז, (ר' פְּחָדִים), מורא, חרדה, אימה; דבר שיראים מפניו; מראה מפחיד; הרגשת הדרת כבוד.

פַּחְדָּה, פַּחְדוּת*, נ, יראה, פחד, מורא.

פַּחְדָן*, ת, ירא, מפחד, חרד תמיד מדאגת רעה קרובה לָבוא.

(פַּחַד) פַּחֲדָיִם, זוגי ז', אחורים; אשכים (?).

פֶּחָה, (גם: פֶּחָם), ז, (כ' פַּחַת, ר' פַּחוֹת גם פֶּחָוֹות), נציב, שר של מדינה קטנה (בארצות ארם, אשור, בבל ופרס); °שר מחוז בתרכיה, פַּשָׁה.

פֶּחָוָה, נ, מדינה או מחוז העומדים תחת פְקֻדת פחה.

פָּחוּז*, ת, קל התנועה והתכופפות הגוף להתהפך באפנים שונים.

פָּחוּס*, ת, שטוח, רקוע; ישר ושפל.

פָּחוּת*, (או: פָּחוֹת*), ת, גרוע, חסר ערך; קטן מ־, (הפך: יותר מ־).

פָּחוֹת*, תה"פ, מעט מ־, קטן מ־.

— לְפָחוֹת*, לְכָל הַפָּחוֹת*, למצער, באפן היותר קטן.

פחז, (פָּחַז*, יִפְחַז*), פ"ע, התגבר (תאוה) בכח על־; עשה מעשה בקלות דעת, התהולל.

— פָּחַז עַל־ יִצְרוֹ*, התחזקה תאותו של־.

פַּחַז, ז, פַּחֲזוּת, נ, העלאת קצף (מים); קלות הדעת, דרך נמהר לב.

פַּחֲזָן*, ז, איש קל הדעת.

פַּחֲזָנוּת°, נ, פחז, קלות הדעת, טבע הפחזן, דרך נמהר לב.

(פחח) הָפַח, לכוד בפח.

פֶּחָח°, ז, רוקע פחים, עושה כלים מפחי ברזל.

פח"ת, ר"ת, פי חכם חן.

פַּחְיָה*, נ, קול תרנגלת רובצת על ביציה; תרנגלת רובצת על ביציה.

פְּחִיסָה*, נ, מעיכה על ידי לחיצה ודחיקה.

פְּחִיתָה*, נ, הקטנה, המעטה; נקור מתוך, חריתה מ־.

— פְּחִיתַת נֵר*, נ, עשית חור בגוש חמר רך כדי להעמיד שם נר.

פְּחִיתוּת°, נ, השפלה, זלזול; חסרון, מגרעת.

— פְּחִיתוּת הַכָּבוֹד°, נ, עלבון, פגיעה בכבוד.

— פְּחִיתוּת הָעֶרֶךְ°, נ, קלות הערך, חסר ערך.

פַּחְלִין*, פַּחְלָץ*, ז, שק הגמל למשא קלוע מהבלים; כר גמל מְמֻלא קש (?).

(פחם*) הִפָּחֵם*, היה שחור כפחם. פִּחֵם*, השחר, עשה שחור; צבוע בפחמים; עשה והכין פחמים מעצים. פֻּחוּם*, הִתְפַּחֵם*, היה לפחם, התהפך לפחם; היה שחור כפחם, הפוך שחור.

פֶּחָם, ז, (ר' פְּחָמִים*), חתיכות עצים שרופים שמשתמשים בהן להסקה ולהדלקת אש,

גחלת שאינה בוערת; פחה; נציב, שר של מדינה קטנה; *פיח שחור העולה על גב הכלים כשמבשלים בהם; הפיח העולה על הפתילה כשמכבים את אשה.

— עָשָׂה פֶּחָמִים*, הבער עצים להפכם לפחמים.

פַּחָם*, ז, בית הפֶחמי, בית חרשת ברזל, בית העושה פחמים.

פַּחֲמִי*, פֶּחָמִי*, ז, חרש ברזל, נפח; עושה פחמים, מבעיר עצים להפכם לפחמים.

פַּחֲמָן°, ז, היסוד הפחמי (בכימיה[1]).

פַּחֶמֶת°, נ, מין מחלה שהבשר מסביב נשחר ונשרף, גחלת.

פחם* (פָּחַם*, יִפְחַם*), פ״י, מעוך בלחיצה ודחיקה; דחוק וחבר יחד.

פֶּחָר*, ז, יוצר כלי חרס.

פְּחַר*, ז, כלי חרס, קדרה עשויה חרס.

פַּחַת, זו״נ, (ר׳ פְּחָתִים) פח, מלכדת, בור לצוד חיה; שוחה, בור.

פחת* (פָּחַת*, יִפְחֹת*), פעו״י, מעוט, היה למעט; הַמעט, הקטן; נקר מתוך־, חרות מ־; תקוע ונעוץ לתוך־. הִפָּחֵת*, הִשבר, הִנזק; מָעוט, קטון; היה מעט במספר או במדה או בערך מ־; היה קל הערך. פַּחֵת*, פחות. הַפְחֵת*, הַמעט, הקטן; בלה, השחת מעט מ־; הַפחת ערך כלי ע״י השמוש בו; הִשָּׁחת, התקלקל.

— אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גַּסּוּת רוּחַ לְסוֹף נִפְחַת*, אמרה עממית לאמר: גס הרוח נבזה ונקלה בעיני האנשים.

פְּחָת*, ז, הקטנה, המעטה; חסרון, מגרעת (במשקל); נקור, חריתה מ־.

פְּחֶתֶת, נ, מגרעת, חסרון; משקע בדבר.

פִּטְדָה, נ, שם אבן יקרה יְרֻקה[1].

פִּטּוֹמֶרֶת*, נ, עקץ פרי העץ (ביחוד התאנה).

פִּטּוּם, ז, הכנה, סדור והערכת סממנים; רקוח; שימת אֹכל רב בפי בעל חי, הלעטה.

— פִּטּוּמֵי מִלִּים*, ז״ר, פטפוט פטפוטי דברים, דברים שאין להם טעם ותכן.

פָּטוּם*, ת, (בעל חי) שהלעיטוהו, ששמו בפיו אֹכל הרבה.

פִּטּוּמָה*, נ, עוף מפֻטם.

פָּטוּר, ז, ראשית התפתחות הציץ.

פָּטוּר*, ת, שאינו חיב, שאין עליו חובת־, (הפך: חַיָּב).

פְּטוֹר*, פִּטּוּר*, ז, שחרור, הוצאה מחובה; פעלת המפֻטר מ־; חבל מחבלי הספינה.

— פִּטּוּרִים*, ז״ר, שלוחים אחרי גמר דבר (למוד וכיו״ב).

— גֵּט פִּטּוּרִים*, גֵּט פִּטּוּרִין*, ז, ספר כריתות מאיש לאשתו.

פְּטוֹרָה*, נ, מקום שכר המים; קרקע של תעלה.

פטט*, ר׳ פטפט.

פִּטְפֵּט*, פַּטְפִּיט*, ז, מרבה לדבר דברים ריקים בלי טעם ותכן; מצפצף (עוף).

פַּטְיָה*, נ, שורה, שדרה.

פָּטִיט*, ת, קטן, מצער, לא גדול.

פַּטִּים*, ת, שמן, מפֻטם, שפטמו אותו, בריא (בע״ח).

פְּטִימָה°, נ, מרקחת, בליל סמים שהרוקח (פַּטָּם) מכין.

פְּטִירָה*, נ, מיתה, מָות, יציאה מן העולם; יציאה מ־.

פַּטִּישׁ, ז, מקבת, כלי הלמות לחרש ברזל וכיו״ב.

— פַּטִּישׁ הֶחָזָק*, תאר כבוד למפֻלפל היודע לפוצץ ולסתר דברי איש ריבו בכח דבורו.

---

[1] פחמן, углерод, Kohlenstoff, carbone, carbon

[1] פטדה, топаз, Tapos, tapaze, topaz

— בֶּן־פַּטִּישׁ*, ז, פטיש קטן.

פַּטַּלְיָה*, נ, סל קלוע שנושאים בו תאנים או תמרים.

(פטם) הִפָּטֵם*, הָאֳבַס, היה מְפֻטָּם ואבוס. פַּטֵּם*, האכל והמרא בעל חי להשמינו, הָאֳבֵס, נתון ריח טוב בדבר; תבל, הכין וערך דבר אכל בתבלים, ערב מיני בשמים במאכל או בשמן או ביין לתת לו ריח טוב; רקוח, הכין סממנים; הכין סממנים או שמן כדוגמת הקטרת שעל המזבח או דוגמת*שמן המשחה. הִתְפַּטֵּם*, פטם את עצמו.

— הִתְפַּטֵּם כְּסוּס*, פטם את עצמו ואכול יותר מדי.

פְּטָם*, ז, מין ממיני הבשמים שמפטמים בהם.

פַּטָּם*, ז, איש עוסק בפטום בהמות או עופות; שור פטום; רוקח, בַּשָּׂם; סממנים שבהם מפטמים את האכל.

פִּטָּם*, ז, פִּטְמָה*, נ, העֹקֶץ שבראש הפרי במקום שנשרה הנצה; הטבעת הסובבת את עקץ דדי האשה, פטמת; ‾שומן, החלק השמן שהתהוה בגוף החי המפֻטם.

פִּטֶּמֶת*, נ, (ר' פִּטּמוֹת*) הטבעת הסובבת את עקץ דדי האשה; החלק העליון (קצה הפרח) של הבצל.

פִּטָּס*, ז, חבית עֲגֻלָּה וגדולה ביותר ליין, עשויה מחמר.

פִּטְפּוּט*, ז, בסיס קטן לכלי; בליטה בכִּירַיִם לשים עליה את הקדרה; יתד; בסיס, רגל אחת מחצובה של שלש רגלים; להג, פטוטי מלים, דברי להג, דברים שאין להם טעם ותכן.

פִּטְפֵּט*, פ"ע, דִּבֵּר הרבה, דִּבֵּר דברים שאין להם טעם ותכן; (־בְּ־) התריס כנגד, הלחם והאבק עם־.

פַּטְפְּטָן*, ז, (נ' פַּטְפְּטָנִית*), מרבה לדבר דברים בטלים.

פַּטְפְּטָנוּת°, נ, טבע הפטפטן; פטפוט.

פִּטְקָה*, נ, ר' פִּתָּק.

פטר (פָּטַר, יִפְטֹר), פ"י, פתוח, פתוח והוציא, פתוח פה במקום צר להוציא מה שעצור בתוכו; שלוח, שלוח לחפשי; הלוך; השתמט מן־; *התר, הרשה; הסר רובה מעל־; הגד שאין חובה או אין עֹנֶשׁ על־: התר חוב שעל־; שלוח את האשה, גרש, נתון גט. הִפָּטֵר*, הלוך מ־, עזוב את־ והלוך ממנו; היה משחרר מחיוב; היה משחרר מאיש מַטריד; קבל רשות להליכה; הפרד; מות, חדול מחיות. פַּטֵּר*, שַׁלֵּחַ; גרש, שלח (ממשרה וכיו"ב); שלח את האשה, נתון גט פטורים לאשתו. הַפְטֵר, הנע, הגיד; פתוח (השפתים לצחק); *גמור, כלה, סַיֵּם; סַיֵּם קריאת התורה בביהכנ"ס בפרק מנביאים; שַׁלַּח; נתון רשות ללכת; (־עַל־), הספד. הִתְפַּטֵּר*, הִפָּטֵר; °מאן לקבל דבר; השתחרר מדבר.

— הִפָּטֵר מִן הָעוֹלָם*, הִפָּטֵר לְגַן עֵדֶן*, מות, חדול מחיות.

פֶּטֶר, ז, פִּטְרָה, נ, פתיחה; בקוע; (־רֶחֶם) כנוי לבכור האדם והבהמה או ללֵדת הבכור.

פִּטְרָה*, נ, סלע.

פִּטְרָה*, פִּטְרִיָּה*, נ, כְּמֵהָה, מין צמח הצומח במהירות באדמה רטובה והוא רך וחלול כלו[1].

פַּטְרוֹן*, ז, ולד בעל חי שנולד לפני זמנו; טלה קטן ורך.

פטריות

פַּטְרוֹן*, ז, (ר' פַּטְרוֹנִים*, נ' פַּטְרוֹנָה*, נ"ר פַּטְרוֹנוֹת*), מגן על־; שומר ומגן על־; אדון.

פִּטְרוֹפּ*, ז, אפטרופוס, משגיח על נכסי יתומים.

---

1) פטריה гриб, Schwamm, champignon, mushroom.

פְּטְרִיָּה*, ר׳ פטרה.

פַּטְרִיקוֹן*, ז, ירושה ונחלת אבות.

פֶּטְרוֹסְלִין*, ז, כרפס שבנהרות.

פ״י, ר״ת, פעל יוצא; פושעי ישראל.

פַּטֶּרֶת°, נ, מין מחלה הבאה ע״י פטריות טפילות על גוף האדם והחי.

פטרוסלין

פֵּא, שם האות פ.

פִּי, ר׳ פה.

פִּינָה*, פִּינֵי*, נ, מעין, עין מים.

פִּיגּוּל*, ר׳ פגול.

פִּיגָם* (גם: פִּיגָן*), ז, צמח בעל עלים קטנים ריחנים[1].

פִּיד*, ז, איד, פגע, אסון; שבר; נקור התרנגלת במקורה.

פִּידָג°, ז, מין פרח[2].

פִּיָּה, נ, חדו של דבר, ר׳ פה.

פִּיהִי, ר׳ פהי.

פִּיּוּט*, ז, שירה; שירי הפיטנים, שירי קדש שאומרים בשעת התפלה; °שירי עבודת ה׳.

פִּיּוּטוֹת*, ר׳ פעוטות.

פִּיּוּס*, ז, (פִּיּוּסִים*), פצוי, רצוי; בקשת מחילה וסליחה; הטלת גורל.

פִּיּוֹת, ר׳ פֶּה.

פִּיחַ, ז, אבק אפר, האפר השחור הדק הנשאר מן העשון.

(פיח*) פִּיֵּחַ*, פ״י, צִיֵּר בפיח; צִיֵּר בצבעים.

פִּיחָה*, נ, קול שבא מנפיחת הרוח; מנוחה, מנוחת נפש; נפיחה, פעלת הנופח; המעטה, מגרעת; השלכת הכיחה והלֵחה מהפה.

פִּיחוֹן*, ז, דיו סינית, חמר שחור יבש הנעשה בעיקר מפיח ומשתמשים בו לציורים ולשרטוטים[1].

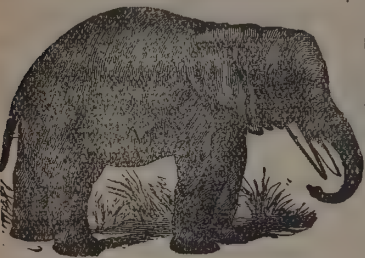
פִּיֵּט*, פ״י, כתוב שירים, סַדֵּר שירים ופיוטים.

פַּיְטָן*, ז, דברן; משורר, מחבר שירים וזמירות; מחבר פיוטים לעבודת ה׳.

פִּיטָם*, ז, הבית, כד גדול.

פִּיֵּל*, פ״י, בקוע.

פִּיל*, ז, מין חי גדול מכל חית הארץ, הולך על ארבע, עבי העור, בעל חרטום ארֹך וגמיש ושתי שנים ארֻכות; עצם שן הפיל; בקעים וסדקים; בשמים, סממנים, תבלים; ר׳ פילון.

פיל

— שֵׁן הַפִּיל*, ז, חמר שני הפיל הנמכר ביקר.

— מְעַיֵּל פִּילָא בְּקוּפָא דְּמַחֲטָא*, (מכנים פיל בחור המחט), מבטא משל לאמר: אומר דברים שלא יתכנו בשום אפן במציאות, מגזים ומפריז בלי קץ.

פִּילָא*, ז, מין קערה גדולה, אגן.

פִּילֶגֶשׁ, פִּלֶגֶשׁ, פִּלֶּגֶשׁ, נ, (ר׳ פִּלַגְשִׁים) אמה, אשת חיק; אשה המיֻעדה למשכב דודים בלי כתובה ובלי קדושים; זכרים אנשי זמה (יחזקאל כ״ג ב.).

פִּילוֹן*, ז, מבוא, שער הכבוד, הפתח העקרי;

---

1) פיגם рута, Raute, rue

2) פידג львиноуст, Löwenmaul, guele de lup (antirrhinum)

1) פיחון тушь, tusche, encre de Chine, China ink

°מין בשם; עלה מריח ריח טוב.

פִּילוֹסוֹף*, פִּילוֹסוֹפוֹס*, ז, חכם מְלֻמד, ביחוד בחכמות האלהות והטבע ובחכמות הסבות והיסודות.

פִּילוֹסוֹפְיָה°, נ, תורת הסבות, הנפלאות הנפשיים והמוסר, תורת החכמות המפשטות וביחוד חכמת האלהות.

פִּילוֹסוֹן*, ר׳ פלוסין.

פִּילֵי*, (ר׳ פִּילָאוֹת*), ר׳ פילון.

פִּילְיוֹן*, ז, כובע של לֶבֶד.

פִּילְקָה*, נ, בית אסורים, בית סהר, בית משמר.

פִּים, ז, מין מטבע בימי קדם (ש. רפאלי).

פִּימָה, נ, שֻׁמָן, חֵלֶב; כפל הבשר מחלב ודשן.

פִּין*, ז, לשון המפתח; כעין לשון במנעול.

פִּינָה*, נ, קצה, שפה; פניה, נטיה.

פִּינוֹן*, ז, פסלת צמר, לֶבֶד.

— מַנְעֲלוֹת הַפִּינוֹן*, נ״ר, נעלי לבד.

פִּינָךְ*, פִּינְכָּא*, ז, קערה, צלחת.

— מְלַכֵּךְ פִּינְכָּא*, ת, מללק קערות זרים, חונף.

פִּינָס*, ז׳, מעיל מסע, מעיל דרך.

פִּינקס*, ר׳ פנקס.

(פים) פִּיֵּם*, פ״י, שכך רגז, הפצר ובקש ושכך רגז, פִּצָּה, רִצָּה; בקש סליחה. פִּוֵּם*, קבל פיום, התרצה. הָפִּים*, הרחק, הסיר מ-; שחרר מחובה; (־מְגִלָּה), הרחק ליחות ממכה; הַרחק והבדל; החלט, פסק (דין); הטל גורל; (דעת) הרגיע רוח, הִתְפַּיֵּם*, קבל פיום; התרצה סלוח; המלך, זכור פתאם והתחרט.

פַּיִס*, ז, (ר׳ פְּיָסוֹת*), גורל, פור; רגב אדמה, גוש עפר.

פִּיסִים*, ז״ר, אחד מהמִסים השונים שהטילו הרומאים על היהודים.

פִּיף*, ז, ציצה, קוצת חוטים עשויה כציצה; אמרה, שפה (לארג); חוט הערב בארג.

פִּיפְיוֹר*, ר׳ ספיר.

פִּיפִיּוֹת נ״ר, שני עברים חדים (של להב חרב) *פיות; בקיעים.

פִּיפְקִין*, ז, ארג עם אִמרה מסביב.

פִּיק, ז, שבר, מכשול; נקיעת אבר החי ממקומו; נדנוד (ברכים).

פִּיקָה*, נ, פקק, סכר, מגופה; פרקי הצוטה; חרצובה; בליטה עֻגלה צומחת בגוף; ראש הכישור; נדנוד פיק; תנועה תמידית עלה וירוד (בשער של סחורה או כסף של מדינה וכדומה).

— פִּיקָה שֶׁל גַּרְגֶּרֶת*, נ, הבליטה של שחוס שבראש פרק הגרון.

— הַכְנֵס פִּיקָה בְּמָמוֹנוֹ שֶׁל (מְדִינָה)*, הניע והניד את שער הכסף של מדינה.

פִּיקוּם*, ז, התהוות פיקות בגוף.

פִּיקָן*, ז, נגוע בפיקות בגופו.

פִּיקָס*, ז, צבע הארגמן; שערות דקות על פרי.

פִּיר*, ז, (=חֲפִיר, חֲפִירָה) בור, שוחה, שחת; מחפרת, מכרה של מתכת למיני מחצבים.

— אֵין הַשּׁוּעָל מֵת בַּעֲפַר פִּירוֹ*, השועל אינו נִצוד במאורתו, מבטא משל לאמר: האדם אינו נכשל בדבר שהוא רגיל בו ומכיר אותו.

פִּירָט*, ז, שודד הים, גזלן המשוטט בים.

פִּירְכָא*, ז, קֻשיא הבאה לסתור דברי האומר.

פִּיתוֹם*, ז, מכשף המדבר מבטנו או משֶׁחיו; דורש אל המתים.

פִּיתְקָא*, ר׳ פתק.

פַּךְ, ז, (ר׳ פַּכִּים), כלי קבול קטן לשמן וכיו״ב בעל צואר וסה צרים.

(פכה) פִּכָּה, פ״י, נבוע, נזול, פרוץ החוצה (נוזל).

פכח* (פָּכַח*, יִפְכַּח*), פ״ע, פוג, סור (יין, שכרון); פִּכֵּחַ*, הפג מעלת היין, הסר שכרון; הסר, גרש מ־. הִתְפַּכֵּחַ*, הקיץ מיינו, משכרון.

פִּכֵּחַ*, ת, לא שכור; מי שדעתו צלולה עליו.

פִּכָּחוֹן, ז, לא-שכרון, חדל שכרון.

פַּכְפֵּךְ*, פ"ע, נבוע מעט מעט, פכה מעט מעט; נבוע ועלה למעלה.

פַּכְסָם*, ז, לחם או עוגות מיֻבשים ע"י אפיה שניה, צנימים.

פכר* (פָּכַר*, יִפְכֹּר*), פ"י, הפל, השלך. פִּכֵּר*, הפוך, הפל (הרוח את העץ); חבק ידיו באצבעותיו (הנח אצבעות יד אחת בין אצבעות היד השניה לאות צער וכדומה).

(פלא) הִפָּלֵא, היה נבדל ומפרש מאחרים; היה נעלם מהבינו; היה כבד מעשות; היה רחוק מהשיגו; היה חזק, נשגב. פִּלֵּא, הפרש, הרים (נדר); שלם (נדר). הִפְלִא, הגדל עד מאד; עשה דבר בדרך יוצאת מגדר הרגיל; גרום להתפלא ולהשתומם; (—נֶדֶר), בטא נדר מפרש. הִתְפַּלֵּא, התגדל בגבורתו; °השתומם והשתאה לראות דבר פלא.

— הַפְלֵא וָפֶלֶא, נפלא מאד, נשגב מאד.

— נִפְלָא, ת, מעורר תמהון והשתוממות על ידי זרותו, גדלותו וכיו"ב.

— נִפְלָאוֹת, נ"ר, נסים, מופתים, דברים יוצאים מגדר הטבע והרגיל.

פֶּלֶא, (ר' פְּלָאִים, פְּלָאוֹת*) מעשה מוזר, מעשה שאינו בגדר הרגיל; מופת, נס.

— פְּלָאִים, תה"פ, לא רגיל, יקר המציאות.

— פִּלְאֵי פְלָאִים*, ז"ר, נסים גדולים ומעשים נפלאים שלא קרו כמותם.

פְּלָאָה, נ, (ר' פְּלָאוֹת), ר' פלא.

— קֵץ הַפְּלָאוֹת, ז, קץ החזיונות הנפלאים; °ביאת הגואל.

פִּלְאִי, ר' פלי.

פלג* (פָּלַג*, יִפְלֹג*), פ"י, חלק, חצה; לא הסכים, התנגד לדעת־. הִפָּלֵג, הֵחלק, היה נחלק לחלקים; הִפָּרֵד והבדל. פִּלֵּג, חלק, בקע; הפרד; נתון לכל אחד ואחד חלק; הגר, הזל; *בלבל, סכסך; הביא מחלקת ופרוד. הִפְלִיג*, התרחק; נסוע באניה, יצוא מן החוף (אניה); פנה הצדה; הסח דעת מדבר; לא שים לב לדבר; הרבה; הגזם, הפרז; (—מִמְּלָאכָה), הפסק בעבודה כדי לנוח מעט; (—לְדָבָר), חשוב כי הדבר רחוק מן המציאות; (—בִּדְבָרִים), הסח דעת מדבר על ידי דבור בענינים אחדים; הראה על דבר רחוק. הָפְלַג*, הרחק; היה נבדל ומצֻין. הִתְפַּלֵּג*, התחלק, התפרד.

— הִפְלִיג דֵּעָה מ־*, לא שים לב ל־, זנוח ועזוב את־.

— הִפְלִיג עַל הַמִּדָּה*, —מִדּוֹתָיו*, הפריז והגדיל והרחיב יותר מדי.

— אַל תְּהִי מַפְלִיג לְכָל דָּבָר*, אמרת חכמים לאמר: אל תחשב שהדבר הוא רחוק מאד ולא יבוא, שאין דבר שאין לו מקום ושעה.

פֶּלֶג, ז, מבוע מים, נחל שוטף; אפיק נחלים, נהר; חלק מי נהר השוטף הצדה; *חלק, מנה מן הנחלק.

— פַּלְגֵי מַיִם, ז"ר, זרמי מים או תעלות מים המתפלגים ומסתעפים מנהר או ממעין וכדומה.

פְּלַג*, ז, חצי; °נכי, שתוק אבר או הגוף כלו.

— פְּלַג הַמִּנְחָה*, ז, חצי הזמן שבין התחלת שעת תפלת המנחה ועד שקיעת החמה (שעה ורבע).

פַּלְגִּי°, פַּלְגָּס°, ז, האיש המחלק והמגיש את האכל למסבים בסעודה.

פַּלְגְּאָה*, ז, איש שדעתו מתנגדת תמיד לדעת חבריו, איש חולק על דברי אחרים.

פְּלַגָּה*, נ, התחלקות, התפרדות (לשונות).

פְּלַגָּה, נ, מחלקה; חלק משפחה או שבט; חלק הצבא; פלג, נחל, יובל; שטיפה, נזילה; מפלגה, סיעה, כִּתָּה.

פְּלַגָּה, נ, מחלקת; חלק משפחה או שבט.

— פְּלֻגַּת דְּבָרִים*, נ, מחלקת, דברי וכוח.

פַּלְגוּת*, נ, חצי, מחצה; התחלקות לחלקים.

פַּלְגָּס*, ז, נער הנכנס לכלל בחרות; בע״ח המתחיל לגדל; כבש בן י״ג חדש שיצא מכלל כבש ולא בא לכלל איל; ארג עבה.

פִּלֶגֶשׁ ר׳ פילגש.

פְּלֻגְּתָּ*, מחלקת; חֲלֻקָּה.

פְּלֻגְתָּה*, ר׳ פלוגתא.

פְּלָדָה°, ז, מין מתכת קשה, ברזל מְחֻסם ברזל־עשות[1]; אש, להבת־אש.

פְּלָדָה, נ, אש, להבת אש, לשון אש(?); פלד, ברזל מְחֻסם, ברזל עשות, מין ברזל קשה[1].

פַּלְדֵּם*, ז, מעיל מסע.

פלה (פָּלָה*, יִפְלֶה*) פ״י, בדוק בגדים מפני הכִנים. הִפְלָה, הִבדל, הפרד; הִבדל לטובה ולעלוי; השתומם והתפלא. פִּלָּה*, בדוק ובער את הכִנים מבגדים; סדר, הביא סדרים; (־בְּ־), התל, לעוג. הַפְלֵה, הֻבדל לטובה או לרעה; בחור, הֻבדל לטובה; הפליא; *הבדל והבחן בין דבר לדבר; התל, לעוג.

פַּלְהֶדְרִין*, ז, ר׳ פרהדרין.

פלו׳, קצור מלת „פלוני", ר׳ פלוני.

פְּלוּג*, ז, חלוק, חלוקה, התחלקות; פְּעֻלת המחלק לחלקים; חלק; החלטה, פסק.

— פְּלוּג הַדִּין*, ז, פסק הדין.

פְּלוּגְתָּא*, נ, מחלקה, חלק של דבר; מריבה, מחלקת, ריב, וכוח דברים; שנוי דעות, חלוקי דעות; הבדל.

— בַּר פְּלוּגְתָּא*, ז, מתנגד, איש ריב.

פִּלּוּל*, ז, בקשה, תפלה, תחנה, פְּעֻלת המתפלל.

פְּלוּם*, ת, לא מְעֻבד, גלום; לח ורטוב; מכסה בֹּץ וטיט.

[1] פלד, פלדה, сталь, Stahl, acier, steel

פְּלוּם*, ז, שדה חמר וטיט.

פְּלוּמָה*, נ, כסת נוצות ששמים תחת הראש; נוצה קטנה מאד רכה שמשתמשים בה למלוא כסתות וכרים.

פְּלוֹנִי, ז, (נ, פְּלוֹנִית*), כנוי למי שמזכירים אותו בלי הזכרת שמו, בחיותו ידוע לשומע, או כשרוצים להעלים שמו מפני איזו כונה, או מפני שאין שמו ידוע, או כשמדברים על דבר סתמי יהיה מי או מה שיהיה; *כנוי לישו הנוצרי.

פְּלוּס*, ז, פְּעֻלת הפולס והשוקל; שקול הדעת.

פִּלוֹסוֹף*, ר׳ פילוסוף.

פְּלוּסִין*, ז, מין אריג משי שעיר.

פָּלוּשׁ*, ז, פתח כדי להעביר את הרוח; °המבוא לבית הכנסת.

פלח (פָּלַח יִפְלַח), פ״י, פלג, בקוע; חרוש אדמה; *עבוד ושרת; שמור מצות אחר. פִּלֵּחַ, גזור לגזרים; חתוך לחלקים קטנים, פורר; פרוץ ועבור (חֵץ את הגוף); ילוד, הוציא מרחם.

פֶּלַח, ז, חתיכת פרי, חלק פרי; אחת מאבני הרחים; *פלח הטויה; חתיכת לחם; °חלק שטח העִגול שבין המיתר והקשת (בהנדסה).

— פֶּלַח רֶכֶב, ז, האבן העליונה ברחים הסובבת על התחתונה.

— פֶּלַח תַּחְתִּית, פֶּלַח שֶׁכֶב*, ז, האבן התחתונה ברחים הקבועה במקומה.

פַּלָּח*, ז, אכר, עובד אדמה, יוגב.

פָּלְחָן*, פֻּלְחָן*, ז, עבודת האלהים, עבודת הקדש; עבודת אלילים; °הערצה רבה עד כדי עבודת הקדש.

פלט (פָּלַט, יִפְלֹט), פ״ע, הֵחָלֵץ, הִנָּצֵל, הִמָּלֵט, הִשָּׁמֵט ממקום מסֻכן; *פ״י, הַצֵּל, חלץ מצרה; ירוק, רקוק; הוציא מתוכו. הִפְלִיט*, הִמלט, הִנצל, הֵחלץ. פִּלֵּט, הַצֵּל, חלץ מצרה; ילוד, הוציא מרחם (בהמה); *גדור

מן־. הִפְלֵט, הצל, חלץ מצרה; הוציא מתוכו, מתוך פיו. הִתְפַּלֵּט*, פלוט, הִמלט.

— וּשְׁאָר לָא פָלְטוּ*, מבטא לאמר: גם האחרים לא נצלו.

— כְּבוֹלְעוֹ כָּךְ פּוֹלְטוֹ*, מבטא לאמר: מה שבלע וספג אל תוכו, את זה הוא מוציא מתוכו ולא ישאר בו כלום, או באותו אפן שבלע אל תוכו את הדבר — יוציא ויפלט אותו מתוכו.

פֶּלֶט, ז, הצלה, תשועה.

פָּלֵט ז, (ר' פְּלֵטִים), ר' פָּלִיט.

פְּלֵטָה, פְּלֵיטָה, נ, שריד, שארית; הצלת חלק אחד מן הכלל (על ידי בריחה); החלק הנצל; °פשיטת הרגל לנושים.

פְּלַטְיָה*, נ, (ר' פְּלַטְיוֹת*), שטח בנוי באמצע העיר, ככר, רחוב, רחבה.

פַּלְטִין*, פַּלְטִין*, נ, היכל שרים ומלכים, ארמון גדול.

פַּלְטִינִי*, ת, משרת או פקיד בפלטין.

פְּלַטָנוּס°, ז, שם עץ גבוה[1].

פַּלְטָר*, פַּלְטַר*, ז, מוכר לחם ומעשי אופה; חנות של לחם.

פַּלְטֵרִין*, ר' פלטין.

פְּלִי, פֶּלִי, פְּלָאִי, ז, דבר נעלם.

פְּלִיאָה, נ, דבר נפלא, דבר פלא; אות, מופת; *דבר נסתר.

— מִדְרַשׁ פְּלִיאָה*, מדרש לא מובן.

פְּלִיג*, ז, ר' פַלג חולק, לא מסכים, מתנגד.

— לֵית מַאן דִּפְלִיג*, (דְּפָלֵיג), אין מי שיתנגד, לאמר: כֻּלם מסכימים.

פְּלִיגָה*, נ, ריב דברים, מחלקת; °גליון של דפוס.

פְּלְיוֹן*, ז, כובע של לבד.

פְּלִיז*, ז, מין מתכת צהובה עשויה מתערבת נחשת ועופרת, ר' אבר[2].

פָּלִיט, ז, (ר' פְּלִיטִים), נמלט, נס, בורח מפחד אויב וכיו"ב.

פְּלֵיטָה, ר' פלטה.

פְּלִימוֹן*, ז, שמן טוב מעלי ורד.

פְּלִיל, ז, (ר' פְּלִילִים), שופט, דַּיָּן; ר' פלילי.

פְּלִילָה, נ, דין, משפט; חקירה; פסק דין; גערה, תוכחה; חסד נפלה, חסד ונדיבות, צדק ויושר (?ישעיהו טז. ג.).

פְּלִילוּת*, נ, טענות ווכוחים.

פְּלִילִי, ת, ראוי להיות נדון על פי שופטים דין קשה; של דיני נפשות וקנסות חמורים.

פְּלִילִיָּה, נ, חריצת משפט; משפט צדק.

פְּלִילִיּוּת°, נ, תכונת דבר שהוא פלילי.

פֶּלֶךְ, ז, (כ' פִּלְכִּי, ר' פְּלָכִים), חבל, גליל, מחוז, חלק מדינה עומד תחת פקודת שר אחד; כלי המטוה, בד עץ למלאכת הטויה שבקצהו כעין חצי כדור; בד עץ שראשו עגל למשען לנכה רגלים; *מלאכה; טויה; °גלגל, עגול (משער בדמיון) שעליו סובב אחד מגרמי השמים.

פלך* (פָּלַךְ*, יִפְלֹךְ*), פ"י, טוה, עשה חוטים מצמר או מפשתים וכדומה.

(פלל) **הִפָּלֵל** (?), הוטל לארץ, הֻשלך לארץ.

פִּלֵּל, חרוץ משפט, גזור ועשה משפט; חשוב, דמה, סבור; *התחנן לפני ה', בקש.

פִּלְפֵּל*, ר' פלפל. **הִתְפַּלֵּל**, עשה עצמו לשופט; התחנן לפני ה', בקש, התנפל לארץ בהשתחויה לבקש מאת ה'; ערוך תפלה לפני ה'.

פֶּלֶל°, ז, תפלה, תחנה.

פְּלַלְגּוּלָה*, נ, מין ממשפחת הבצל.

פלם*, מפלם*, ר' מפלם.

פַּלְמוּד*, ז, מין דג כשר נאכל מלוח[3].

---

1) פלטנוס Platanus

2) פליז, желтая мѣдь, Messing, cuivre, jaune, brass

3) פלמוד, Scomber thynnus

פְּלְמוֹנִי (— פְּלוֹנִי אַלְמוֹנִי) ז, הידוע, שאין להזכיר את שמו.

פֻּלְמוֹס*, ז, מלחמה גדולה; תקופת מרד; קבוץ אנשי המלחמה, צבא.

פַּלְמַטָּר*, ז, מדינאי, איש בקי בהליכות המדינה.

פְּלָן*, פְּלָנִי, ר׳ פלוני.

פְּלָנְיָה*, ז, מין מכנסים עליונים קצרים המגיעים עד הברכים.

(פלם) פַּלֵּם, כבוש, סלול דרך; יַשֵּׁר; העבר; שקול בדעתו, עשה דבר בישוב הדעת; קרוע, בקוע.

פֶּלֶם, ז, מוט המאזנים שבו תקועה הלשון; כלי המשקל, קנה המשקל.

פַּלָּם*, ז, מהנדס; אדרכל.

פְּלָמָא*, ז, (ר׳ פְּלָמֵי), מכה, מהלומה; מטבע מזיפת.

פַּלַּסְטוֹן*, ר׳ פלסטרון.

פַּלַּסְטָר*, ר׳ פלסתר.

פַּלַּסְטוֹן*, פַּלַּסְטְרוֹן*, ז, דבר בזוי; דבר מְזִיף.

פַּלְסֵף*, הִתְפַּלְסֵף°, התעסק והתעמק בשאלות פילוסופיות.

פַּלְסָף°, ז, ר׳ פילוסוף.

פַּלְסָפָה°, נ, ר׳ פילוסופיה.

פַּלַּסְתִינָה*, ר׳ פלשתינה.

פַּלַּסְתָּר*, ז, שקר, בדיה.

— כְּתָב פַּלַּסְתָּר*, ז, מלשינות, כתב שטנה; °כתב דבה על איש בהעלמת שם הכותב.

— כּוֹתְבֵי פַּלַּסְתָּר*, ז״ר, מזיפים; כותבי שטנה, מלשינים.

פִּלְפּוּל*, ז, וכוח חריף בטענות מְסֻבָּבוֹת ביותר; ריב דברים; שקלא וטריא לחדוד השכל.

— פִּלְפּוּל (פִּלְפּוּלָא) בְּעָלְמָא*, רק לשם חדוד השכל.

— בַּעַל פִּלְפּוּל*, ז, אוהב להתוכח בטענות מְסֻבָּכוֹת ומְחֻדָּדוֹת ביותר.

פִּלְפֵּל*, פ״ע, התוכח בחריפות, ריב בטענות מסבכות ומחֻדדות; חפש; חטט בעפר לשם חפוש; עסוק ושרוח בדבר; ריב והתקוטט; שׂים פלפלים במאכל. הִתְפַּלְפֵּל*, עסוק בפלפול.

פִּלְפֵּל*, ז, (ר׳ פִּלְפְּלִין*), מין פרי קטן מר וחריף הריח והטעם [1].

פלפל

פִּלְפְּלָן*, פַּלְפְּלָן*, ז, בעל פלפול, אוהב להתוכח בטענות חריפות ומחֻדדות.

פִּלְפְּלָנוּת*, נ, אהבה לפלפול, תכונת הפלפלן.

פַּלְפֶּלֶת*, נ, צמח ירוק אדֹם שפריו הנבוב והמתֻרטל מר וחריף כפלפל.

(פלץ) פַּלֵּץ*, הַפְחֵד. פְּלַץ*, פחוד, רעוד מפחד. הִתְפַּלֵּץ, רגוז, רעוד; הִשָּׁבֵר מרעידה.

פֶּלֶץ°, ז, פלצות, חיל, רעדה (בפיוט).

פְּלָצוּר*, פַּלְצוּר*, ז, מלכדת עשויה מחבל ארך ובקצהו כעין לולאה לתפש את הנלכד בצוארו (הציור בדף 465).

פַּלָּצוּת, נ, רעדה, חיל, פחד, חתת.

(פלש) פַּלֵּשׁ*, פַּלֵּשׁ*, פ״י, פתוח; חדור

[1] פלפל Перец, Pfeffer, poivre, pepper

פלצור

ועבור דרך־; גלה; (־אַחֲרֵי־), חפש ובדוק; שים לב לדבר להבינו. פִּלּוּשׁ*, היה פתוח; היה מתוח ושטוח. הִתְפַּלֵּשׁ, השתטח והתגלל.

— מָבוֹי מְפֻלָּשׁ*, ז, רחוב צדדי והוא צר וקטן ועוברים דרכו מרחוב לרחוב.

פְּלֶשֶׁת, נ, ארץ עַם הפלשתים, שם ארץ בשפלה על חוף ים התיכון, ומזה יוצא השם פלשתינה או פלסתינה לארץ ישראל.

פְּלִשְׁתִּי, ז, בן עם או ארץ פלשת.

פַּלֶשְׁתִּינָה*, נ, שם ארץ ישראל בשפות הזרות.

פְּלֵתִי, ת, בחורי אנשי הצבא (מבני הפלשתים?) שהיו בחיל דָוד הגבורים.

פ״מ, ר״ת, פסח מצרים.

פָּמְבּוֹן* ז, פָּמְבִּיּוּת°, נ, פרסום גדול; תהלוכה בהמון.

פָּמְבִּי* (או: פֻּמְבִּי*), נ, פרהסיה, פרסום גדול; תהלוכה בהמון.

— בְּפָמְבִּי*, תה״פ, בגלוי, בפרהסיה.

פָּמְבִּיּוּת°, ר׳ פמבון.

פמוט

פָּמוֹט*, ז, (ר׳ פְּמוֹטוֹת*), כלי כעין עמוד ובראשו בית קבול להעמיד בו נר.

פַּמַּלְיָא*, פַּמַּלְיָה*, נ, קבוץ המשרתים; קבוץ החצרנים; משפחה.

— פַּמַּלְיָה שֶׁל מַעְלָה*, נ, מלאכי השרת.

פָּמְפִּי*, ר׳ פמבי.

פְּמְפִּיָה*, נ, מגרדת, כלי מלא חרים ומסביב להם כשנים חדות בולטות לגרד בו חזרת וכיו״ב.

פֶּן, מ״י, מלה באה בין שני מאמרים בהוראת „כדי שלא, למען לא״; ואחרי הפעלים „ירוא, השמר, השבע״ — בהוראת „כי לא״; לפעמים תבוא בראש מאמר לאזהרה בחסרון פעל „השמר״, או בהוראת „אולי״ לפני פעֻלה בלתי רצויה למדבר, ולפעמים הבעת חשש דאגה בהוראת „מי יתן ולא — ״; ויש אשר תבוא במקום „לא״.

פ״נ, ר״ת, פה נטמן, פה נקבר; פקוח נפש.

פְּנָאִי*, ר׳ פנוי.

פַּנַּג, ז, מעדנים, עדנים (?); צרי (?); שם מקום (?).

פֻּנְד*, ז, יד של כלי, אזן של כלי, פדא.

פֻּנְדָּה*, נ, חגורה ששמים בה מעות.

פַּנְדּוּר*, ת, משֻׁלָּשׁ בעל צלע אחת ארֻכּה ושתים קצרות.

פַּנְדּוּרָה*, נ, שם כלי זמר בעל מיתרים ככנור גדול וקולו עבה.

פֻּנְדָּק*, ז, (ר׳ פֻּנְדָּקִים*, פֻּנְדְּקוֹת*), מלון, בית מלון, אכסניה; אגוז קטן, לוז[1].

פֻּנְדְּקִי*, ת, (נ׳ פֻּנְדָּקִית*), בעל מלון, בעל בית מלון, בעל אכסניה.

פנדר*, ר׳ פנטר.

פנה (פָּנָה, יִפְנֶה), פ״ע, (אל־), נטה לאחד הצדדים, נטה או הלוך לצד אחר מן המקום שעומדים שם; הֶעלם, הִבטל, עבור והלוך; הטה לב; (־אֶל־), קוה, יחל; הטה המחשבה להתבונן בדבר; עבור וחלוף; ברוח, נוס, המלט (עפי״ר עם: עֹרֶף); (־מִ־) סור מעם,

[1]) פנדק, Opěx, Haselnuss, noisette, hazel-nut

הלוך מ־; סור הצדה לעשות צרכים; היה חפשי מעבודה וטרדות. הִפָּנֵה*, פנה; היה חפשי מעבודה וטרדות; עשה צרכיו; הוסר, הסתלק; (־מִן הָעוֹלָם), מות. פַּנֵּה, הסר, הרחק; נקה מקום מהדברים הנמצאים בו, הכין מקום; *הריק, הערה; שחרר, הוציא לחפש; (־שֻׁלְחָן), הסר וסלק מעל השלחן כל מה שעליו אחרי גמר הסעודה. הַפְנֵה, הַסב, הטה: *(־עַצְמוֹ) השתחרר מעבודה ומטרדות. הָפְנֵה, הוסב, היה מוסב; *היה לו פנַי, היה חפשי מעבודה; היה רֵיק, פנוי, בלי אשה. הִתְפַּנֵּה*, הורק; השתחרר.

— פָּנָה זִיווֹ, פָּנָה הוֹדוֹ, פָּנָה הֲדָרוֹ שֶׁל־*, סר יפיו ונעלם הודו של־.

פָּנֶה°, ז, שטח אחד של גוף מְרֻבֵּה השטחים והפנים.

פִּנָּה, נ, קרן, זוית; חֹד הזוית הבולט ונראה; מקום פנות דבר לצד השני; בליטה; מגדל בפנת החומה למצפה; מגדל שמסביב לו פנות; (אֶבֶן־), אבן יסודית שמניחים בזוית הבנין; נטיה, פניה לאיזה צד; כנוי לראש העם וקציניו.

— אֶבֶן פִּנָּה*, נ, אבן שיש לה שני פיות, לאמר שהיא פתוחה משתי רוחותיה הגובלות אחת לשניה.

פָּנוּי*, ת, ריק; שאינו תפוש: חפשי מעבודה; שיש לו זמן; רֵיק, שאין לו אשה.

— פְּנוּיָה*, ת״נ, עלמה שלא היתה עדיין לאיש או אשה שאין לה איש (הפך: נְשׂוּאָה).

פִּנּוּי*. ז, נקוי, פעֻלת המפנה והמסיר מתוך־.

פִּנּוּק*, ז, תפנוק, ענג, תענוג, נחת רוח לגוף; פעֻלת המפנק.

פֶּנְטָגוֹן*, ז, צורה בעלת חמש צלעות.

פַּנְטֵר*, ז, ברדלס, מין חי טורף ממשפחת החתולים וכן שמו בלע״ז. [1]

פנטר

פְּנַי*, פְּנַאי*, ז, ריקנות; זמן פנוי מעסקים; °חזית בנין.

— לִפְנַי וְלִפְנִים*, ר׳ פנים.

פַּנְיָא*, ז, בין הערבים, ראשית הערב.

פִּנִיָּה*, נ, בית הכסא שנפנים שם לעשות צרכים.

פְּנִיָּה*, נ, פעֻלת הפונה ונוטה ל־; נטיה לצד אחר מהצד שהאיש פונה אליו; כַּוָּנָה, צדיה, וטם.

פְּנִיּוּת*, נ, הזמן שהאדם פנוי בו.

פָּנִים, ז״ר, נ״ר*, (ס׳ פְּנֵי, כ׳ פָּנַי, פָּנֶיךָ: פָּנָיו וכו׳) פרצוף; חלק הראש בבעלי חיים שבו העינים, החטם והפה; כעס, חרון אף, חמה; עצב; צד נטית דבר; השטח החצון של כל גוף; החלק העליון של דבר: צד הגוף שהוא כנגד עיני הרואה, (הפך: אָחוֹר); (לְפָנִים), זמן קדם, ימי קדם; עצם הגוף; *אפן, דרך; מראה, דמות; מובן, תכן; גוף הכתב, הנוסח העקרי; האנשים הנכבדים שבעיר או בארץ.

— לֶחֶם הַפָּנִים, ז, הלחם שהיה בבית ה׳ לפניו תמיד.

— שֻׁלְחַן הַפָּנִים, ז, השלחן שעליו היה מונח לחם הפנים בבית ה׳.

— פָּנִים אֶל פָּנִים, פָּנִים בְּפָנִים, באפן ממשי, לא בדמיון; האחד אל השני.

— עַז פָּנִים, קְשֵׁה פָּנִים, ת, חצוף.

— הָאֵר פָּנִים, התיחס והתנהג בחסד ורחמים.

---

[1] פנטר барс, Panther, Felis pardus

— חַלֵּה פָּנִים, בקש.

— נְשׂוֹא פָּנִים, וַתּר לאיש בגלל חשיבותו.

— הַסְתֵּר פָּנִים מְ־, לא השגיח על־.

— קַדֵּם פָּנִים, יצוא לקראת; קבל פנים; בוא לפני־; פגוש לרעה.

— הִתְרָאֵה פָּנִים, הִלחם עם מתנגד.

— רְעוֹם פָּנִים, כעוס, הראה זעם וקצף.

— הָשֵׁב פָּנִים, מאן למלא בקשת מבקש.

— שִׂים פָּנִים בְּ־, נָתוֹן פָּנִים בְּ־, הפנות דעתו אל־ להרע לו.

— בִּפְנֵי, נגד, בנוכחות; בזמן ה־, בימי ה־.

— פְּנֵי הָאָרֶץ*, פְּנֵי הָעִיר*, ז, הנכבדים שבארץ או בעיר.

— שֶׁלֹּא בְּפָנָיו*, לא בנוכחותו, שאינו נוכח.

— לְפָנִים, בימי קדם, בזמן קדום; *למראה עין.

— אֵין דּוֹרֵנוּ רוֹאֶה אֶלָּא לְפָנִים*, מבטא לאמר: האנשים רואים אלא למראית עין ולא אל תוך הדבר.

— לִפְנֵי, קדם, בטרם, נגד, נכח, לעיני; בראשונה, בראש.

— אֶל פְּנֵי־, לו בעצמו.

— מִלְּפָנִים, מחוץ, מ־; בזמן הקדום.

— מִלִּפְנֵי, מן המקום שהיה שם לנכח זולתו.

— לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין*, שלא על פי מדת הדין כי אם ברחמים ובחסד.

— עַל כָּל פָּנִים*, בכל אפן.

— בִּפְנֵי עַצְמוֹ*, לבדו; נפרד מאחרים.

— עַל פְּנֵי, לעיני, בנוכחות; מעל ל־; לצד; על הגוף; על השטח החיצון.

פָּנִים שֶׁל מַטָּה*, (או: פָּנִים, סתם), כנוי למקום הערוה.

— פָּנִים זוֹעֲפוֹת*, פָּנִים זְקוּפוֹת*, פָּנִים חֲשׁוּבוֹת*, פָּנִים חֲשִׁיכוֹת*, פָּנִים יָפוֹת*, סֵבֶר פָּנִים יָפוֹת*, פָּנִים כְּעוּסוֹת*, פָּנִים מְאִירוֹת*, פָּנִים מַסְבִּירוֹת*, פָּנִים מַצְהִילוֹת*, פָּנִים נְמוּכוֹת*, פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת*, נ״ר, אותות הכעס או הרצון או השמחה או הצער או הגאוה או הענוה שבפני האדם.

— פָּנִים חֲדָשׁוֹת*, צורה אחרת חדשה מאותו החֹמר; אורח חדש במשתה של שמחה או באבלות.

— גַּלֵּה פָּנִים בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא כַהֲלָכָה*, באר ופרש דברי תורה לא כמו שצריך.

— גִּלּוּי פָּנִים*, ז, עזות, חֻצפה.

— מִפְּנֵי (=מִן פְּנֵי), רחוק מאת פני־; *בסבת, בגלל.

— מִפְּנֵי מָה*, למה? בגלל איזו סבה?

— מִפָּנַי, ממני.

— עַל פְּנֵי, לקראת, מול, נכח; לצד; על יד; אצל, קרוב ל־; מעל ל־; בעודנו קים; להכעיס, למורת רוח.

פְּנִים, ז, מקום תוך הדבר (הפך: חוץ); °גוף הספר בלי הבאורים הסובבים אותו.

— פְּנִימָה, תה״פ, בתוך, בקרב.

— לִפְנִים, בתוך, בקרב ה־.

— לִפְנַי וְלִפְנִים*, בתוך הדבר בפנימיותו הקיצונה; קדש הקדשים בבית המקדש.

פְּנִימִי, ת, (נ׳ פְּנִימִית), מה שהוא בתוך (הפך: חִיצוֹן).

פְּנִימִיּוּת°, נ, תוכיות של דבר, תוך, קרב.

פְּנִינִים, ז״ר, קוּרָלִים, אלמוגים, כסות.

(פַּנְיָס*) מְעָרַת פַּנְיָס*, אחד ממקורי הירדן.

פְּנָךְ*, ז, פִּנְכָּה*, נ, ר׳ פינכא.

פָּנָס*, ר׳ (פְּנָסִים*), כלי מסֻבב דפנות של זכוכית ונותנים בו נר להאיר.

— פְּנַס קֶסֶם°, ז, מכונה שמראים על ידה תמונות שונות על ידי האור והצל.

(פנק) פִּנֵּק, פ״י, עִדֵּן, עשה עָנֹג ורך; התנהג (עם עבד וכיו״ב) כעם בן חורין; °קלקל איש על ידי התנהגות גוחה יותר מדי אתו. פִּנּוּק*, היה רך ועדין. הִתְפַּנֵּק°, התנהג בעדינות, רכות וענוג.

פִּנְקָס, ז, (לפעמים נ׳), (ר׳ פִּנְקְסָאוֹת*), ספר לרשם בו דברים, מחברת; לוח מצֻפּה בשעוה שהיו משתמשים בו לפנים לכתב עליו על ידי חריתה בחרט.

— הִתְבַּקֵּר פִּנְקָסוֹ שֶׁל־*, דברי־התאמתו והתבררו; נזכרו חטאיו ומעשיו של־.

פִּנְקֵס°, פ״י, כתוב בספר, רשום בפנקס.

פִּנְקְסָן°, ז, איש שמלאכתו לכתב ולסדר ספר החשבונות.

פִּנְקְסָאוּת°, נ, סדור ספרי חשבון, העבודה לסדר חשבון.

פֶּנֶת*, פַּנְתָּה*, נ, העור העליון של הנעל, העור שעל כף הרגל בנעל.

פַּנְתֵּר*, ר׳ פנטר.

פַּס, ז, רצועה של אריג; *כף היד או הרגל, הפרק ביד או ברגל שבו קבועות האצבעות; לוח, קרש; מחיצה, חַיִץ, קיר דק מבדיל; עמוד כעין זוית ישרה, דיומד; חתיכת לחם, לגימה.

— פַּסֵּי הָעִיר*, ז״ר, המסים המֻטלים בנוגע לשמירת העיר.

— כְּתֹנֶת פַּסִּים*, נ, כתנת שבתי יד שלה מגיעים עד אצבעות היד והיא ארוכה ומגיעה עד הפרק האחרון שברגל.

— שְׁטַר פַּסִּים*, שטר שנותנו אינו חיב עליו כסף והוא נותן לרעהו שהוא מאמין בו כדי שיראה עשיר ובעל חובות.

פָּס*, ז, מעדר, קרדם שחופרים בו.

פַּס*, ז, כף היד.

פסג* (פָּסַג*, יִפְסֹג*), פ״י, בקוע, חתוך, חלק.

פִּסֵּג, הרחב, הגבה; צלוח ועבור; *קטוע, קטוף, סמוך אילן רענן ביותר או עמוס פרי הרבה על סמוכות. הַפְסֵג*, דרוך, רמוס, הלוך.

פִּסְגָּה, נ, הר גבדל ובולט מתוך רכסי הרים; *ענף או זמורה עם אשכול; °רום, גבה.

פסד* (פָּסַד*, יִפְסַד*), פ״ע, הִתקלקל, הִפָּסֵד*, היה מְקֻלקל, היה משחת; אבוד ממון, סבול נזק והפסד. הַפְסֵד*, אבד, קלקל, הַשחת; הבא נזק וחסרון; אבוד ממון, סבול נזק.

פס״ד, ר״ת, פסק דין.

פָּסֵד, ת, מתקלקל, נשחת.

פְּסֵדָא*, פְּסֵדָה*, נ, הפסד, נזק, היזק.

פְּסַדְיָה*, נ, כסת ששמים תחת הראש בשעת השנה.

פסה*, ר׳ פשה.

פִּסָּה, נ, מרבית, רבוי, התפשטות, התרבות; °חתיכה קטנה.

— פִּסַּת יָד* פִּסַּת רֶגֶל*, נ, כף היד או הרגל.

פִּסּוּל*, ז, כריתת הענפים המֻיתרים או היבשים מן העץ; עקירת עשבים מְקלקלים; סְגֻלת דבר שלא יצלח; סגלת דבר שאינו כשר ונכון או שאינו מֻתר על פי החק; מלאכת הפסל והחטב.

פָּסוּל*, ת, שאינו ראוי ל־, שאינו כשר; ממזר, מי שהורתו ולדתו לא בכשרות.

— פְּסוּלֵי כְהֻנָּה*, כהנים שאינם כשרים להקריב קרבנות ולשרת לפני ה׳.

— פְּסוּל מִשְׁפָּחָה*, מום של לא־כשרות במשפחה.

— הַפָּסוּל פּוֹסֵל*, הַפָּסוּל בְּמוּמוֹ פּוֹסֵל*, (נ״א: הַפּוֹסֵל בְּמוּמוֹ פּוֹסֵל*), משל לאמר: מי שהוא פוסל את אחרים ביחוס משפחה או בפסול אחר בודאי הוא עצמו פְסול משפחה או שיש בו אותו הפְסול.

פְּסוֹל*, ז, חסרון, מגרעת, מום, תכונת דבר שעושה את בעליו לְפָסוּל.

פְּסוֹלֶת*, ר׳ פסלת.

פָּסוּק*, ז, חלק קטן מאחד פרקי המקרא שיש בו פחות או יותר ענין שלם; חרוז בשיר; מאמר, משפט (מחשבה המבֻטאה במלים); °המקרא כלו וביחוד ספרי הנביאים והכתובים.

— **בַּעַל פָּסוּק***, ת, איש הבקי במקרא.

— **סוֹף פָּסוּק°**, שם נגינה מפסקת הבאה בסוף פסוק או מאמר, וסמנה (׃)

— **פְּסוּקֵי דְזִמְרָא***, ז״ר, פסוקים ומזמורים שאומרים לפני ברכת יוצר אור.

פָּסוּק*, ת, נכרת ונחלק לחלקים.

פִּסּוּק°, ז, **פְּסוּקָה***, נ, הפסקה, עצירה; הוצאת פסק דין; חלוקה, הפרדה.

— **פִּסּוּק טְעָמִים***, ז, חלוק מלות של פָּסוּק על ידי סמנים המורים על הפסקה או חבור לפי הענין.

פסח (פָּסַח, יִפְסַח), פ״ע, (על־), צעוד ועבור; עבור ממקום למקום בדלוג על המקום האמצעי; עבור על דבר מבלי לנגע בו לרעה; *חגוג חג הפסח. הִפָּסֵחַ, היה נכה רגלים, היה פסוח, צלוע. פַּסֵּחַ, קפץ, דלג (בהתול).

— **פָּסוֹחַ עַל שְׁתֵּי סְעִפִּים**, תעה הנה והנה מבלי דעת במה לבחר בקביעות.

פֶּסַח, ז, חג המצות; שם הזבח שנצטוו בני ישראל להקריב בזמן שבית המקדש היה קים בארבעה עשר לניסן; פסיחה, דלוג על דבר מבלי לנגע בו.

— **פְּסָחִים***, ז״ר, קרבן הפסח; חג הפסח; שם מסכת תלמודית העוסקת בדיני חג הפסח וקרבן הפסח.

— **פֶּסַח לְדוֹרוֹת***, **פֶּסַח דּוֹרוֹת***, ז, הפסח שעושים בני ישראל בכל שנה.

— **פֶּסַח מִצְרַיִם***, ז, קרבן הפסח שעשו בני ישראל במצרים.

— **פֶּסַח רִאשׁוֹן***, ז, הפסח הנקרב בי״ד ניסן.

— **פֶּסַח שֵׁנִי***, **פֶּסַח זְעִירָא***, הפסח הנקרב ביום ארבעה עשר לחדש אִיָּר (ע״י אלה שהיו טמאים או שהיו בדרך רחוקה במועד הפסח הראשון).

— **פִּסְחָא כְּזֵיתָא וְהִלְּלָא מְתַבַּר אִגְּרָא***, קרבן הפסח כזית וההלל משבר את הגג, משל לאמר: בשביל דבר קטן— רעש גדול.

פִּסֵּחַ, ז, (פִּסְחִים), נכה רגל, איש שבור רגל, צולע על רגלו.

פִּסְטוֹן*, ז, צבא הולך ברגל, חיל רגלי.

פְּסִיג°, ז, חלק מחלקי הגרעין או הפרי כפי שהם נחלקים מיצירתם; חלק מחלקי הצמחים כפי שהם נחלקים מיצירתם.

פְּסִיגָה*, נ, (שֶׁל אֶשְׁכּוֹל), חלק אשכול ענבים שבו גרגרים אחדים והוא מסתעף מן השרביט האמצעי שבאשכול.

פִּסְיוֹן*, ז, התפשטות, התרחבות; הוספה, תוספת.

פַּסְיוֹן*, שם עוף [1].

פסיון

פְּסִיחָה*, נ, פעֻלת הפוסח ודולג על דבר.

פָּסִיל, ר׳ פסילים.

פְּסִילָה*, נ, פעֻלת הפוסל והחוצב; מקום החציבה, מחצב; מחפרת, מכרה.

---

[1] פסיון фазан, Fasan, faisan pheasant

פְּסִילִים, ז״ר, תמונת אלילים חצובים; מחצבה, מקום מחצב אבנים.

פַּסִּים*, פַּסִּים*, ר׳ פס ור׳ שטר פסים.

פְּסִיסָה*, נ, לוח קטן, קרש דק; גדר לוחות דקים.

פְּסִיעָה*, נ, פֶּשַׂע, צעד, מדרך רגל; צעידה.

— פְּסִיעָה גַסָּה*, נ, צעד גדול.

פְּסִיפוֹן*, פְּסִיפָס*, ז, אבן קטנה מאבני לוח המשחק; שפת אבן בבנין, זֵר אבן; אבן שיש לה ארבעה פיות, אבן חלקה משש רוחותיה; אבן קטנה במשבצת אבנים של רצוף; רצפת משבצת אבנים קטנות; אבן קטנה להטיל לקלפי בשעת עמידה למנין.

פְּסִיק°, ז, קו אלכסוני קטן לאות הפסק בין המלות (,).

— פְּסִיק רֵישָׁא וְלֹא יָמוּת*, כרות את ראשו ולא ימות, משל ידוע לדבר שאי אפשר להיות.

פְּסִיקָה*, נ, חתוך, קריעה, פעֻלת הפוסק והמבדיל; תעלת מים; סדור רשימה לקבוץ נדבות; ספוק צרכי איש.

פסיקתא, ר׳ פסקתא.

פְּסַכְתֵּר*, נ, סיר, יורה גדולה מאד.

פסל (פָּסַל, יִפְסֹל), פ״י, חצוב אבנים ממחצב; חצוב דמות ותבנית באבן או בעץ; *השלך דבר הלאה; בטל וסתור; הכר דבר שאינו טוב וראוי לשמוש (מטבע וכיו״ב); הַכר דבר שאינו ראוי וכשר ל־; הכר אחד ללא מיֻחס, ללא כשר (במשפחה). הִפָּסֵל*, היה לא ראוי ל־, היה לא כשר ל־; היה חצוב בתבנית; הֻבטל (מטבע); פִּסֵּל*, פסול; חצוב אבן לתקן כלי וכיו״ב; קצוץ ענפים יבשים מן האילן. הִפְסִיל*, הכר דבר שאינו ראוי וכשר ל־.

— הַפָּסוּל בְּמוּמוֹ פּוֹסֵל*, הַפָּסוּל פּוֹסֵל*, ר׳ פסול.

פֶּסֶל, ז, גוף נחצב מאבן; אליל עשוי אבן; לוח, קרש.

פָּסָל*, ז, מין מקבת שפוסלים בה אבנים.

פַּסָּל*, ז, חוצב באבן; מגלף, עושה פתוחים

כעין יתד רחבה מצד אחד וחדה מצד שני לתקע ב־, או לבקע בה עצים וכיו״ב, טריז; קצות הגג, חלק הגג הבולט מן הקיר החוצה; קורה.

פסל

פִּסְלוֹן*, ז, אבן בלתי מְפֻתתת.

פַּסְלוּת*, נ, פסול, חסרון, מום, מגרעת, תכונת דבר שהוא פסול ולא ראוי ל־.

פְּסַלְיָה*, נ, מין קטנית ממשפחת הפול, ר׳ שעועית.

פְּסַלְיוֹן*, ז, קשור העינים לבלי ראות, כסות עינים.

פְּסֹלֶת*, נ, החלקים הנופלים מאיזה דבר בשעת פסול; דבר לא טוב; החלק הגרוע שבדבר, החלק הנשאר אחרי הברור; אנשים נקלים, אנשים לא נכבדים; אנשים לא שלמים בטובן המוסרי; °חסרון, מום, מגרעת, פְּסוּל.

פְּסַנְתֵּר°, פְּסַנְתְּרִין*, ז, מין כלי זמר; °מכושית[1].

פְּסַנְתְּרָן°, ז, איש היודע לנגן על הפסנתר, איש שאמנתו לנגן על הפסנתר.

פסס (פַּס, יָפֹס), פ״ע, אפס, כלה; חלוף, עבור; *(פָּסַס*, יִפְסֹס*), הַבדל, הַפרד (גרגרי תבואה מהמֹץ והקש על ידי דישה). הִפָּסֵס*, הִבדל, הִפרד.

פסע* (פָּסַע*, יִפְסַע*), פ״ע, (יבוא עם: עַל־), דרוך, צעוד, רמוס; עמוד ברגלו על־. פַּסֵּעַ*, הַפְסֵעַ*, פסוע; פַּלֵּב, הַכלב, תפור תפירות גסות ורחוקות זו מזו.

— פַּסֵּעַ עַל רָאשֵׁי עַם קָדוֹשׁ*, הַפְסֵעַ עַל רָאשֵׁי עַם קָדוֹשׁ*,

---

1) פסנתר фортопіано, klavier, piano

התהלך בין שורות התלמידים היושבים
על הארץ לפני רבם; °נהג שׂררה וגדלות
יתרה על הנכנעים לפניו.

פְּסֵפוּס*, ז, רצפה משֻׁבצת אבנים קטנות.

פַּסְפֵּס*, פ"י, פרד ופזר, פרד והישר והחלק;
ספּר לרסיסים; גזור פסים פסים; הבהב,
הרוך.

פִּסְפֵּס*, ז, ר' פשפש.

פסק* (פָּסַק*, יִפְסֹק*), פע"וי, חדול מ־,
שבות מ־; החלט, גזור דין, חרוץ משפט;
החלט לתת כסף; קצוב בנוגע לנתינת איזה
דבר; קבוע מחיר; כרות וגזור; חַלֵּק, הַבְדֵּל,
פלג לחלקים; כַּלֵּה, גמור; כָּלֹה, תום, חדול
מהיות; הגד איזה פסוק מהמקרא. הִפָּסֵק*,
הֵחָלֵק, הִפָּרֵד להחלקים; חדול באמצע לפני
הגֶמר; הִקָּרַע או הנתק באמצע. פַּסֵּק*,
הַשְׁבֵּת, חדול מ־ באמצע; קצץ, גזור לגזרים.
הַפְסֵק*, חדול מ־ באמצע, הַשְׁבֵּת; עצור,
מנוע מ־, עַכֵּב; עשה שֶׂכֶר למים; חדול
מעשות דבר על מנת לשוב לעשותו אחר כך;
(-בִּתְפִלָּה*), חדול באמצע התפלה להתפלל
והתעסק בענין אחר. הִתְפַּסֵּק*, היה קרוב
למות; קרוץ בעינים; התפרד.

— **סְעֻדָּה מַפְסֶקֶת°**, הסעודה האחרונה
שלפני צום.

— **פְּסִיק רֵישָׁא וְלֹא יָמוּת***, ר' פסיק.

פְּסַק*, ז, דבר נחתך ונגזר; (־דִּין*), גזר דין
להלכה.

פֶּסֶק*, ז, חלוק, פעלת המחלק; חלק, מנה;
°נגינת הפסק; ר' פָּסֵק.

— **פִּסְקֵי טְעָמִים***, ז"ר, חלוקת מלים בתוך
מאמר בסמני חבור והפסקה לפי הענין;
חלוקת מאמרים בסמני הפסק לפי תכן
ענינם.

פָּסֵק*, ז, קו מְאֻנָּך בין שתי מלים בתור אחד
מסמני הטעמים והפסקה.

פִּסּוּק*, ז, הפסקה.

פִּסְקָה*, נ, פרשה; פסוק, חלק מפסוק; חלק
קטן מ־.

פִּסְקִיָּה*, נ, כריכת אריג מסביב לרגל; חגורת
קשור לשְׁדֵי האשה.

פִּסְקִין*, ז, בְּרֵכַת דגים.

פִּסְקִית*, תה"פ, לרחב הגוף.

פִּסְקְתָּה* (פִּסְקְתָּא*), נ, פִּסקה; פָּסוּק,
הפסקה; שם ספר מדרש על פרשות התורה;
נדוניה, הסכום שפוסק אבי הכלה לתת לחתן.

פִּסְתְּקָה*, נ, בטנה, מין פרי קטן מארך מעט[1].

פ"ע, ר"ת, פעל עומד.

פעה (פָּעָה, יִפְעֶה), פ"ע, צעוק ממכאוב;
קרוא בקול; נשוב בחזקה; הוציא רוח מהפה
בקול שריקה; *לחש, דבר לאט; דבר.
הַפְעֵה*, צעוק, קרוא בקול (צאן).

פעה"ק, ר"ת, פה עיר הקדש.

פָּעוּט*, ת, קטן; קל ערך.

פְּעוּטוֹת*, ז"ר, טף, ילדים קטנים (בני שש או
שבע שנים).

פעו"י, ר"ת, פעל עומד ויוצא.

פעולה, ר' פְּעֻלָּה.

פְּעוֹר*, ז, עשית צרכים; גלוי בית הסתרים.

פְּעִיָּה*, נ, צעקה; קול דברים.

פָּעִיל°, ת, זריז, חרוץ, שדרכו לפעל ולעבד
תמיד; הפועל, העושה ולא המקבל את
הפְּעֻלָּה.

פְּעִילוּת°, נ, זריזות, חריצות, טבע הפעיל.

פְּעִירָה*, נ, פתיחת הפה; פתיחת הפה לפהוק
או לגהוק; פְּעוֹר, עשית הצרכים.

פעל (פָּעַל, יִפְעַל גם יִפְעֹל), פ"י, עשה
(בדבור המליצי), ברוא, יצור; עבוד; הביא
תועלת בעבודה; הוציא דבר לפעל; *השפע,
עורר רוח איש לאיזה דבר; °היה לדבר

[1] פסתקה, фисташка, Pistaciennuss, pistache, pistachio nut

השפעה על־. הִפָּעֵל*, הֵעשה, הִברא.
הִתְפָּעֵל°, הִפעל, הֵעשה, הִברא; קבל השפעה; התרגש; התלהב.

פֹּעַל, ז, עבודה, עמל כפים; מעשה, התעסקות בדבר; השגת קנין; שכר העבודה; *ממשות, הויה.

— בְּפֹעַל°, תה״פ, באמת, אמנם; במעשה.

— יָצוֹא לְפֹעַל°, יָצוֹא אֶל הַפֹּעַל°, יָצוֹא מִן הַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל°, העשות במעשה; הָיֹה דבר במציאות אחרי היותו לפני זה רק באפשרות.

— הוֹצִיא לְפֹעַל°, הוֹצִיא אֶל הַפֹּעַל°, עשה דבר במעשה, הביא דבר אל המציאות.

פֹּעַל*, ז, ר׳ פועל.

פֹּעַל°, ז, מלה המורה על פְעֻלה (פעל יוצא, פעל עומד, פעל חוזר).

— פֵּא הַפֹּעַל°, עַיִן הַפֹּעַל°, לָמֶד הַפֹּעַל°, האות הראשונה, השניה או השלישית מהשרש.

פִּעֵל°, פֻּעַל°, (בִּנְיָן־), שתים מהצורות השונות שהפעל מתבטא בהן.

פְּעֻלָּה, נ, מפעל; מעשה; התעסקות; עבודה; שכר עבודה, גמול; °השפעה, עוררות הרוח ב־, רשם.

פעם (פָּעַם, יִפְעַם), פ״י, העיר רוח איש; מחוא, הלום, הכה. הִפָּעֵם, היה הלום פחד, הִבהל, היה נִסער; היה טרוד ולא נרגע במחשבתו. פָּעֵם*, פעום; עורר. הִתְפָּעֵם, הִפעם, הִבהל; היה נסער.

פַּעַם, נ, (ר׳ פְּעָמִים גם פְּעָמוֹת, זוגי פַּעֲמַיִם), מלה להורות את כמות מספר השנות הפעֻלה; צעד, מדרך כף רגל (בדבור המליצי); סדן להלמות ברזל ומתכת עליו; מקבת, קורנוס שהולמים בו את הברזל.

— פַּעַם בְּפַעַם, תדיר, תמיד.

— כְּפַעַם בְּפַעַם, תה״פ, כמו תמיד.

— הַפַּעַם, בפעם הזאת.

— לִפְעָמִים*, מזמן לזמן; °באיזו פעם ולעתים רחוקות.

— פַּעַם אַחַת°, לפנים, בזמן מן הזמנים.

— כַּף פְּעָמִים, כף הרגל, פעם הרגל, השטח התחתון ברגל שהאיש עומד עליו.

— פַּעַם בְּשָׁבוּעַ*, פַּעֲמַיִם בְּשָׁבוּעַ*, מבטא לאמר: תדיר מאד.

פַּעֲמָה*, נ, קרן זוית.

פַּעֲמוֹן, ז, מצלה, כלי להשמיע בו קול על ידי ענבל שבתוכו.

פעמון

פַּעֲמוֹנִית°, נ, שם צמח שלפרחיו צורת פעמונים [1].

פַּעֲמוֹנָר°, ז, איש מצלצל בפעמוני בית התפלה לנוצרים.

פַּעְנֵחַ, ר׳ צפנת; °פ״י, גלה דברים נסתרים.

פְּעַפּוּעַ*, ז, חדירה והתפשטות בכל הגוף; מין ירק עשב [2].

פַּעְפֵּעַ*, פעו״י, חדור והתפשט בכל הגוף; חדור ועבור דרך־; העלה אבעבועות; בקע ושבר לרסיסים; המס, התך.

פער (פָּעַר, יִפְעַר), פ״י, (־פֶּה), פתוח הפה במלוא רחבו, הרחב פה; *(־עצמו) גלה

---

[1] פעמונית колокольчик, Glockenblume, campanula

[2] פעפוע, kardomon

בית המתרים; עשה צרכיו. פָּעֵר*, פעור עצמו; עשה צרכיו.

פ״פ, ר״ת, פתחון פה, ר׳ פתחון.

(פפה) פַּפֵּה*, פ״י עשה תנועות בידים בשעת הדבור.

פַּפְלִיוֹן°, ז, אהל כבוד; מסך, יריעה.

פַּפְּיָר* ז, מין קנה הגדל במצרים שמקלפתו עשו כלים שונים וגם ניר לכתיבה [1].

פצה (פָּצָה, יִפְצֶה), פ״י, פתוח (פה), הרחב, פעור; חלץ מצרה, הצל, הוציא למרחב. פַּצֵּה°, רַצֵּה, הפיס דעת בעל תביעה.

— פָּצֹה פֶּה, פָּצֹה שְׂפָתַיִם*, פתוח פה לבטא דברים מבלי שים לב.

— פָּצֹה פֶּה בְּגָמָל*, מבטא לאמר: פתוח פה רחב מאד.

פִּצּוּי*, ז, תשלום בעד נזק, הטבה; מלוא רצון, עשית חפץ־.

פִּצּוּל*, ז, הסרת הקלפה מעל־, קלוף.

פִּצּוּלָה*, נ, ר׳ פַּצְעִיל.

פִּצּוּם ז, תקון בדקי בנין.

פְּצוּעַ, ת, נבקע; *<u>זַיִת</u>־, נבקע על ידי כתישה.

— פְּצוּעַ דַּכָּה, מי שנפצעו ונמעכו אשכיו.

פְּצוּר*, ת, לא חלק, מלא חריקות ושנים.

פצח (פָּצַח, יִפְצַח), פ״י, פתוח פה, פצה פה בצהלה ורנה. פַּצֵּחַ, שבר, נפץ.

פֶּצַח*, ז, פִּצְחָה*, נ, קול רנה, צהלה.

פְּצִיחָה°, נ, פתיחה, מעלת הפותח.

פְּצִיל*, ז, מחלפת שערות מאֻחדות ומסֻבכות יחד.

פְּצִים*, ז, עמוד; מזוזה; קורה; עמוד, צד אחד של דף בספר.

פְּצִיעָה*, נ, מכה, פצע; עשית הפצע; בקיעה, מעלת הבוקע.

פְּצִירָה פִּים, נ, שופין, כלי מלא שנים דקות לחדד בו כלי אחר או להחליק בו כלי אחר; (לדעת ש. רפאלי: פְּצִירָה, חדוד, פִּים, שם מטבע בזמן קדום ששלמו אותה בעד הפצירה, לאמר בעד החדוד).

(פצל) הִפָּצֵל*, התחלק, הסתעף. פַּצֵּל, קלף (עץ), הסיר הקלפה; *בקוע חלק והפרד כה וכה. פֻּצּוֹל*, התחלק, הסתעף, התפרד לענפים הנה והנה. הִפָּצֵל*, היה נבקע; הסתעף כה וכה. הִתְפַּצֵּל*, הִפצל, התחלק; הסתעף.

פְּצָלָה*, נ, מחשוף, מקום (בענף) שפצלו והסיר את הקלפה מעליו; פצול, הסרת הקלפה מעל־.

פצם (פָּצַם, יִפְצֹם), פ״י בקע, חצה, רטש; שבור, נפוץ.

פצע (פָּצַע, יִפְצַע), פ״י עשה חתוך בבשר החי ע״י הכאה; שרוט בבשר החי; *בקוע, פצח, שבר; (־זֵיתִים) בקוע גרגרי הזית למלחם ולכבשם; שבר ופתוח (תאנה); פתוח בשבירת הקלפה הקשה (אגוזים וכיו״ב); פרק, התר חוטים בארג, פרום. הִפָּצַע*, היה מֻכה ופצוע, השרט. פַּצֵּעַ*, בקוע גרגירי זיתים; פתוח בשבירת הקלפה הקשה (אגוזים וכיו״ב). פֻּצּוֹעַ*, הסתעף, התפרד בענפים לכאן ולכאן; התפשט כה וכה. הִפָּצֵעַ*, בקוע; חלק; התחלק, הסתעף כה וכה. הִתְפַּצֵּעַ*, התבקע, הִשבר.

פֶּצַע, ז, מחץ מכה; חתוך של הכאה בבשר; מכה.

פִּצְעָה*, נ, פצע, מחץ מכה; בקיע, סדק.

פַּצְעִיל*, ז, פרי תמר בלתי בשל; פרי תמרים שפוצעים ומניחים אותם על הגג כדי שיבשלו.

פִּצְפֵּץ*, פ״י, שבר לרסיסים, נפץ, פוצץ.

פצץ, ר׳ פוץ.

פְּצָצָה°, נ, מחתרת תחת בנין וכדומה להבקיעו על ידי חמר מפוצץ; גוש החמר המפוצץ.

פצר (פָּצַר, יִפְצֹר), פ״ע, בקש בהעתרת

---

[1] פפיר papyrus

דברים, אוץ בּ־. הַפְצֵר, הכבד לב, עמוד על דעתו; °פצור.

פְּצָרָה פִּים, ר׳ פצירה פים.

פ״ק, ר״ת, פורים קטן; פרק קמא (פרק ראשון); פרט קטן (במספר שנות היצירה).

פקד (פָּקַד, יִפְקֹד), ספור, מנה פרטים לצרפם לכללים גדולים לדעת כמותם; חקור, בדוק, שים עין בּ־; התבונן לראות מי נעדר; דרוש בשלום; שאול על איש; בַּקֵּר, פַּיֵּר, שחר פני איש; שים דבר במקום שיהיה שמור בו; מנה לפקודה, שים על־, הַשלט; סדר מערכות הצבא למחלקותיהן; חפש, בקש; זכור, העלה על לב; עשה שפטים על עון; צוה, נתון פְקֻדה, גזור; חסור, היות מְשֻׁלל מדבר; (־אֶת אִשְׁתּוֹ), בוא אל אשה; *צוה לביתו לפני מותו; הִפָּקֵד, חסור, הֵעדר; בֻּקש מבלי הִמצא; הִדרש למשפט על חטא; הֵענש, הוּסר; היה מנוי ומֻיעד למשרה; הִזכר, עלה על לב; קבל פְקֻדה; *קבל דבר למשמרת. פַּקֵּד, בקר, בהון; סדר (צבא, מקהלה וכיו״ב). פֻּקּוֹד, היה ספור; הִבחן בשים עין; חסור, הֵעדר. הִפְקֵד, נתון לשמור; הנח למשמרת; הָבא בחשבון, ספור; מנה לשרות, הַשלט, שים על־; *תת פְקֻדה. הָפְקַד, הנתן לשמור; היה למשמרת; הֻמנה לפְקֻדה. הִתְפַּקֵּד, הָתְפַּקֵּד, הֻמנה וְסֻדור לצבא; הִסָפר; היה מְצֻוה.

פְּקֻדָּה, נ, סדור חיל הצבא; מנוי להשגחה; משמרת; השגחה; גורל האיש, מה שמֻיעד לבוא על איש; קבוץ פקידים; גמול פשע, ענש; עסק, משרה; קנינים שבני אדם מכינים לעתיד; צווי, מצוה, גזרה.

— בֵּית פְּקֻדּוֹת, ז, בית משמר, כלא, בית סהר.

פִּקָּדוֹן, ז, (ר׳ פִּקְדוֹנוֹת*), דבר נתון למשמרת ביד איש נאמן; דבר מונח במקום בטוח.

— בַּעַל פִּקְדוֹנוֹת*, ת, איש נאמן שמפקידים אצלו פקדונות לשמרם.

— בְּרַח מִן הַפִּקְדוֹנוֹת*, אִמרת חכמים לאמר: הִשמר מקבל פקדונות.

פִּקָּה*, ר׳ פיקה.

פָּקוּד*, ת, חסר; שמור.

פִּקּוּד, ז, מצוה, פקדה.

פְּקוּדִים, ז״ר, כללות הדברים הנספרים; הספירה.

— חֹמֶשׁ הַפְּקוּדִים*, הספר הרביעי בחמשה חמשי התורה, הוא ספר „במדבר" המתחיל בספירת השבטים.

— פְּקוּדֵי הַחַיִל, השרים הפקודים על הצבא.

פָּקוּחַ, ת, פתוח.

— עַיִן פְּקוּחָה°, נ, עין משגחת ומתבוננת.

פִּקּוּחַ, ז, השגחה, שימת עין; פתיחה; השתדלות ודאגה בטוב זולתו.

— פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ*, ז, הצלת נפשות.

— פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ דּוֹחֶה שַׁבָּת*, אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁעוֹמֵד בִּפְנֵי פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ*, אִמרה לאמר: בשביל פקוח נפש עוברים גם על מצוות שבתורה.

פַּקּוּלִין*, ז, פשתה סרוקה ומנוקה עשויה כעין צרור שער.

פִּקּוּעַ*, ז, (־הַשֵּׂעָר), סריקת השער, עשית השער וסדורו כה וכה.

פַּקּוּעָה, נ, מין צמח מר מדברי[1].

פְּקוּעָה*, נ, דבר כרוך ומקפל בצורת כדור; בקיע, סדק באדמה.

— בֶּן פְּקוּעָה*, ז, הולד הנמצא בבהמה אחרי שחיטתה.

פְּקוּק*, ת, סתום בפקק.

פְּקוּקֶלֶת*, נ, דבר המסתעף ומתפצל (גידים שבגוף וכיו״ב).

---

[1] פקועה Koloquinte, колокинт, coloquinte, bittapple.

פקח (פָּקַח, יִפְקַח), פ"י, פתוח (עינים ואזנים); השגח, שים עין על דבר. הִפָּקֵחַ (עֵינַיִם), הִפתר עינים להבין דבר. פַּקֵּחַ*, הסר ופנה (גל של מפלת) למצא מה שתחתיו; הַשגח, שים עין על־; דאוג לטלא הדרוש או החסר; פתוח והסר הדבר הסותם והסוגר. הִתְפַּקֵּחַ*, היה לפקח; (החֵרש) היה שומע.

פִּקֵּחַ, ת, (נ' פִּקַּחַת), גלוי עינים, בעל עינים רואות (הפך: עִוֵּר); בעל שכל חריף להבין דבר ולמצא תחבולות; השומע באזניו (הפך: חֵרש).

-- הֱוֵי פִּקֵּחַ וּשְׁתוֹק*, מבטא עממי: החרש ואל תדבר, מעין זה במשלי: „גַּם אֱוִיל מַחֲרִישׁ חָכָם יֵחָשֵׁב".

פְּקַח־קוֹחַ, ז, פתיחת מאסר.

פֶּקֶט*, ז, משקע השמרים, דרדים.

פָּקִיד, ז, ממֻנה להשגיח על דבר; נגיד, שר; משגיח, מנהל; °מי שיש לו משרה בבית מסחר, במוסד, במשרד וכיו"ב.

פְּקִידָה*, נ, בדיקה, חקירה, ספירה, מגיה; זמן בדיקת האשה עצמה בנוגע לנדתה; ביאה.

פְּקִידוּת, נ, משמרת אנשי חיל; משמר, כלא (?); *הנהגה, הנהלה; בית הפקידים.

פָּקִיעַ*, ת, מפֻרסם, ידוע; בקי.

פְּקִיעַ*, ז, פתילה כרוכה מחוטים; כריכת חוטים מוצאים מארג, כתיתים; רצועת מלקות; (־עָמִיר*), כריכה, אגדת קש השבלים.

פְּקִיעָה*, נ, עשית פתילות בשזירת חוטים.

פְּקִיקָה*, נ, פעֻלת הפוקק וסותם חור או נקב וכדומה.

(פקל) פַּקֵּל*, פ"י, פצל, קלוף, הסר הקלפה.

פִּקְלָא*, ז, תרמיל הגרעינים בפשתים וביתר הצמחים הדומים לפשתים; צרור, חבילה קשורה יחד.

פקם* (פָּקַם*, יִפְקֹם*), פ"י, פתום, סגור; עצור או הטה הנה והנה במתג ורסן.

פקם* (פָּקַם*, יִפְקֹם*), פ"י, סרוק שערות הראש וסדרן כה וכה; שים צבע אדם בלחיים; פתוח (פה) לרוחה, פעור; (צַוָּאר) מתוח, פשוט; פ"ע, הִכסה שערות (פרי). פַּקֵּם*, הַפל, השר הפרח (צמח) בתחלת התפתחות הפרי; הפל השערות (פרי); הִתבקע.

פַּקָּסָה*, נ, מערכת הגלילים המעלים והמורידים את הנירים (במלאכת האריגה).

פקע* (פָּקַע*, יִפְקַע*), פעו"י, קפוץ אחורנית; קפוץ הלאה, הנתז הלאה: הוציא, משוך והוציא; התבקע בכח (זכוכית וכיו"ב); חדול; (אזן), שמע דבר שלא יֵאמן, שאי אפשר להגות. פַּקֵּעַ*, בקוע. הַפְקֵעַ*, בַּקע; הוציא מכלל (חובה או קדֻשה); הוציא מיד, מרשות; הוציא חוטים מארג; התר חבל או חוט לחוטיו הדקים; (־שַׁעַר), הרים מהיר דבר, הוקיר; (־נהר), חצה נהר בהליכה.

פֶּקַע (נמצא רק ברבים: פְּקָעִים*), ז, צורה בולטת; נצת הפרח לפני התפתחה; *בקיע, סדק; החלק שנפרד על ידי התבקעות; רעש מהתפוצצות וכדומה; קפיצה הלאה.

פְּקָעִית*, פְּקַעַת*, פְּקוּעָה*, נ, דבר כרוך ומֻקפל בצורת כדור; גוש, רגב גדול; (־חוּטִים), חוטים כרוכים כעין כדור.

פִּקְפּוּק*, ז, ספק, הטלת ספק בדבר; נזיפה, תוכחה, נערה; הסוס, שקול בדעה אם לעשות דבר או לא.

פִּקְפֵּק*, פעו"י, הַסס בדבר אם לעשותו או לא; הַחלט דבר בהֶחלט; הטל ספק, לא האמין בבטחון גמור; נדנד, נענע; פזר, הבדל; פרק (קשר), עשה לא מהֻדק, חלחל. פֻּקְפּוֹק*, היה חלש, היה רפה, היה הסר הזק. הִתְפַּקְפֵּק*, התפשט, התמתח, התפרק; התפרד; התמוטט, התנדנד, היה לא מבסס, היה רפה ולא איתן, ר' התפקק.

פַּקְפְּקָן*, ז, איש מטיל ספק בכל דבר,

פוסח על שתי הסעיפים, איש שאין לו דעה קבועה.

פַּקְפְּקָנוּת°, נ, טבע הפקפקן ותכונתו.

פקק* (פָּקַק*, יִפְקֹק*), פ״י, סתום חוֹר, סתום נקב, סתום מִפתח כלי וכיו״ב, שים מסתמה בתוך חור. הִתְפַּקֵּק*, התנדנד, זוז ממקומו; התחלחל, התפרד, התפרק; היה סתום; היה בלתי נראה; (עֲוֹנות), הִמחל, הִסלח.

פֶּקֶק*, **פְּקַק***, ז, סתירה, פעֻלת הסותר והמספקפק; סכר, מגופה, דבר שסותמים בו; כעין קשר בצמחים בין פרקיהם; מקום חבור בד אל הגזע; עצם העקב.

פִּקְקֶלֶת*, ר׳ פקוקלת.

פקר* (פָּקַר*, יִפְקֹר*), פ״ע, הסיר מעליו עוֹל הנמוסים הדתיים; כפור; באור דברי התורה בדרך כפירה; המסר לזנות. הַפְקֵר*, בטל רשות הקנין, פרסום בטול רשות הקנין, הצהר על דבר שאין עוד זכות קנין עליו; מסור לזנות. הֻפְקַר*, היה להפקר. הִתְפַּקֵּר*, פקור.

פַּקְרוֹס*, ז, מוכר פרי, סוחר פרי.

פְּקָרִין*, ז״ר, חבילת צמר גזוז, אניץ צמר.

— **כָּרוּךְ פְּקָרִין עַל צַוָּארוֹ שֶׁל־***, חנוק והמת את־.

פַּקְרִים*, ז, כתנת, בגד.

פְּקָרִית*, נ, תחבשת לפצע.

פָּר, ז, בן בקר, שור צעיר; כנוי לאיש חזק.

— **שׁוֹר פָּר**, ז, שור צעיר.

— **פַּר בֶּן־בָּקָר**, ז, פר.

(פרא) הַפְרֵא, פ״י, הרוס הסדרים, עשה מעשי פרא; נשוא פרי (?).

פֶּרֶא, ז״נ, חמור הבר, ערוד; בהמה מדברית בכלל; איש שוכן מדבר; °ת, לא מנֻמס, לא מן הישוב.

— **פֶּרֶא אָדָם**, ז, איש שובב.

פר״א, ר״ת, פרקי רבי אליעזר.

פְּרָאוּת°, נ, טבע הפרא, חסר נמוס, מדבריות.

פְּרְבִּי*, ז, ר׳ פרמביה.

פַּרְבָּר, **פַּרְוָר**, ז, שם חצר אחת צדדית בבית המקדש; מגרש לפני עיר; רבע עיר, חלק עיר בקצה.

(פרג) הַפְרֵג*, פ״ע, הַצמח הצמח באפן שהוא בשל יותר מדי ומקלקל, ואינו ראוי עוד למאכל, בהזריעו כבר זרעו בקלהים.

פרג

פָּרָג*, ז, מין צמח נותן פרחים אדֻמים ופרי כגרגירים קטנים בתוך כיס סתום[1]; פרי הצמח הזה; (לדעת אחרים הוא דֹחן, ר׳ שם).

— **פְּרָג הַשָּׂדֶה***, מין צמח השדה שפרחיו כפרחי הפרג.

פַּרְגָּד*, **פַּרְגּוֹד***, ז, וילון, יריעה, מסך לפתח; בגד עליון; וילון דמיוני שבשער השמים; השוער שלפני הוילון הזה.

פרג השדה

— **שָׁמוּעַ מֵאֲחוֹרֵי הַפַּרְגּוֹד***, שמוע בשמים מאחרי הוילון הדמיוני; °שמוע לא באפן רשמי וברור ולא ממקור בטוח ביותר.

פְּרַגּוֹל*, ז, שוט, רצועה להכות בה.

פַּרְגִּית*, נ, (ר׳ פַּרְגִּיּוֹת*), אפרח של תרנגלת.

פְּרָגִית°, נ, רקיק פרג מֻטגן בדבש.

פִּרְגֵּל*, ז, מחוגה.

פַּרְגֵּל*, פ״י, הכות בשוט.

[1] פרג мак, Mohn, pavot, poppy

פְּרְגָּל*, ז, ר' פרגול.

פְּרְגָּרָה*, נ, אחד הבצלים הקטנים המתפצלים מסביב לזרע הבצלים.

פְּרַגְמַטְיָה*, ר' פרקמטיה.

פרד* (פָּרַד*, יִפְרֹד*), פ"י, הִבְדִּל, חִלֵּק, הִפְרִשׁ; (רִמּוֹנִים), פרט רמונים לגרגרים. הִפָּרֵד, הפלג, החלק לחלקים, הפוץ הנה והנה; התרוצץ, יצוא ורוץ; התרחק אחד מהשני; היה חלוק בדעה, היה נבדל בדעה; היה כפרד, היה שטוף זמה (משלי יח. א.). פָּרֵד, (־עִם־), התבודד עם־; שוטט כה וכה (?); עשה מעשה פרד, רדוף זמה (הושע ד. יד.); *חִלֵּק, הבדל; הניח גרגרי פרי (תאנים וכיו"ב) נפרדים האחד על יד השני ולא מגבבים; (־רִמּוֹנִים), פרט רמונים לגרגרים. פֵּרוּד, הפזר, החלק. הַפְרֵד, הפרש דבר לבדו; הרחק, הפץ למקומות שונים; חלק דבר לחלקיו הטבעיים; חלק דבר לחלקיו היותר קטנים. הִתְפָּרֵד, הבדל איש מעל אחיו, הפזר, הפוץ.

פְּרָד°, ז, חלק קטן של דבר (אטום).

פֶּרֶד, ז, (נ, פִּרְדָּה), בן חמור וסוסה [1]; *קבוץ גרגירי רמונים מיבשים.

פרד

[1] פרד мул, Maulesel, mulet, mule.

— פִּרְדָּה*, כנוי לעקר או עקרה.

פְּרִדָּה, נ, גרגיר של תבואה יחיד; חביות של יין (?); שק שמעמסים בצד האחד של בהמת המשא (ילין); °חלק קטן של דבר, פְּרָד (אטום).

פַּרְדּוֹכְסוֹס*, ז, דבר מוזר ונפלה מאד.

פַּרְדְּלָס*, ז, ר' ברדלס.

פַּרְדְּלָס*, ר' ברדלס.

פַּרְדָּנִית*, ת, נ, יצאנית, אשה החושקת לצאת מחוץ לביתה.

פַּרְדֵּס, ז, (ר' פַּרְדֵּסִים, פַּרְדֵּסוֹת*), גן נטוע בסדר יפה, כרם חמד; *גן העדן; כנוי מליצי לגן השמים, לאמר לחכמה האלהית; °גן עצי פרי השקאה (תפוחי זהב וכיו"ב).

פרד"ס, ר"ת, פשט, רמז, דרוש, סוד (ארבעה אפני באור המקרא).

פַּרְדְּסָן°, ז, בעל פרדס; איש שיודע את עבודת הפרדס.

פַּרְדְּסָנוּת°, נ, עבודת הפרדס וההתעסקות בו.

פַּרְדַּסְקָה*, נ, משקע בהיר, משקע כמו ארון בקיר.

פַּרְדַּשְׁנָה*, נ, מתנה, דורן.

פרה (פָּרָה, יִפְרֶה), פעו"י, צמוח, שגוא, גדול; רבה, התרבה; הולד לרב; הוליד, הַצמח, עשה פרי. הִפְרָה, הרבה פרי, הרבה צאצאים; *נתון תוספת על שכירות או חכירה. הִתְפָּרֵה°, התרבה על ידי צמיחה וכדומה.

— הַפְרֵה וְהָלוֹךְ*, התרבה והתגדל בכמות רבה.

— פָּרֹה וְרָבֹה*, הוליד הרבה.

— פָּרֹה וְרָבֹה כְּתַרְנְגֹלִים*, משל לרבוי והולדה.

פָּרָה, נ, נקבה ממין הבקר; כנוי מליצי לאשה שמנה ביותר; *הפרה האדֻמה; שם מסכת בתלמוד העוסקת בהלכות פרה אדמה.

פֶּרֶה, ר' פרא.

פַּרְהֶדְרִין*, ז״ר, מועצה, חבר יועצים.
— **לִשְׁכַּת פַּרְהֶדְרִין***, נ, שם לשכה בביהמ״ק שהיתה מְיֻחדת לַכהן הגדול.

פַּרְהֶסְיָא*, נ׳, פרסום, פמבי.
— **בְּפַרְהֶסְיָא***, תה״פ, גלוי לכל, בפרסום, בפמבי (הפך: בצנעה).

פְּרָהָר*, ז, צמר נקי.

פָּרוּד, ת, פרוש, מתוח; *שגרגיריו (זיתים וכיו״ב) מֻנחים נפרדים האחד אצל השני ולא מְגֻבבים מהרות פ״ט, מ״מ, ילין); מפרק לא אגוד.

פֵּרוּד*, ז, פרידה, פרישה, ריב, מחלקת.

פַּרְוָה*, נ, אדרת שער, בגד עשוי מעורות שעירים.

פָּרוּז*, ת, פרזי, יושב בעיר פרזות, לא מְבצרה.

פֵּרוּז*, **פֵּרוּזַג***, ז, מין אבן יקרה כחולה [1].

פְּרוֹזְבּוֹט*, ז, ציר שלוה.

פְּרוֹזְבּוֹל, ר׳ פְּרֹזבול.

פְּרוֹזְדָאוֹת*, ז״ר, חיל משמר על הדרכים.

פְּרוֹזְדוֹר*, ז, חדר שלפני החדרים העקרים בבית; כנוי לשפת הרחם.

פְּרוּטָה*, נ, מטבע קטנה של נחשת (שמינית האִסר, אחד ממאה תשעים ושנים בדינר של כסף); ממון, מעות, כסף; מפה היוצאת מתוך טָפִי.
— **פֵּשֶׁר פְּרוּטָתְךָ***, ר׳ פשר.
— **פְּרוּטוֹת קְטַנּוֹת מִצְטָרְפוֹת לְחֶשְׁבּוֹן גָּדוֹל***, דברים קטנים רבים מתאחדים יחד לדבר גדול.

פְּרוֹטוֹמָה*, נ, אנדרטת החזה, תבנית איש עד הצה החזה הצובה מאבן.

פְּרוֹטֶטֶת*, נ, מטבע של נחשת שאין עליה צורה.

פְּרוֹטְנָה*, נ, פרדה שלא ידוע מאיזה מין אביה (סוס או חמור).

פְּרוֹטְרוֹט*, ז, צרוף מטבעות קטנות; חשבון מפֹרט; המספר החלקי שאינו קבוע הבא אחרי מספר גדול קבוע (כמו: אֶלֶף וּפְרוֹטְרוֹט).
— **בִּפְרוֹטְרוֹט***, תה״פ, בכל הפרטים; כל אחד ואחד לבדו.

פֵּרוּי*, ז, נשיאת פֵּרות רבים, רבוי.

פָּרוּךְ*, ת, שבור.
— **זָהָב־, כֶּסֶף פָּרוּךְ***, שברי כלי זהב או כסף, גרוטאות של זהב או כסף.

פְּרוֹן*, ר׳ פָּרֶן.

פְּרַוַנְקָא*, שליח, ציר, נושא מכתבים, בַּלדר.
— **קָרְיָנָא דְאִגַּרְתָּא אִיהוּ לֶיהֱוֵי פְּרַוַנְקָא***, קורא האגרת יהיה השליח, מבטא משל לאמור: האומר את הדבר יעשהו, או מי שמציע דבר יוציא אותו בעצמו לפעל.

פְּרוֹם*, ז, זמן של שבועים, חצי חדש; חצי ה״.

פְּרוֹסְדָאוֹת*, ר׳ פרוזדאות.

פְּרוֹסָה*, נ, פת לחם, חתיכת לחם שנחתכה מכבר; חתיכה.

פָּרוּעַ, ת, מְקֻלקל, מֻשחת.
— **אֶבֶן פְּרוּעָה***, ר׳ אבן.
— **שְׁטָר פָּרוּעַ***, ז, שטר ששלמו בעליו את החוב הרשום בו.

פֵּרוּעַ*, ז, גלוי; גלוי בית הסתרים; פעֻלת המגלה; גדול השער בסבוך מבלי לגלחם.

פָּרוּף*, ת, רכוס, מְחֻבר בפרפה.

פָּרוּץ*, ת, פריץ, פורץ גדר החק; שבור, הרוס; שטוח, שאין לו קורות או שפה (כלי).

פְּרוּצָה*, ת, נ, פורעת חק המוסר (הפך: צנועה).

פֵּרוּק*, ז, תשובה, תרוץ; הסרת דבר מעל־; פעֻלת הפורק משא מעל־; הפרדת דברים מחֻברים לפרקיהם; °גמירת עסק או חברה על ידי תשלומים או מכירה וכדומה מבלי שישאר אח״כ בקיומו.

---

[1] פירוז бирюза, Türkis, turquoise

פַּרְוָר, ר' פרבר.

פָּרוּר, ז, סיר, קדרה.

פָּרוּר*, ת, מפורר, קצוץ, מטורף.

— עֵץ פָּרוּר*, ז, כף גדולה שמפררים בה המאכל.

פֵּרוּר*, ז, פעלת העושה דבר לפרורים; פת לחם קטנה מאד כגרגיר קטן.

פֵּרוּרָא*, ז, דבק עשוי מבצק.

פֵּרוּרִים*, ז"ר, פתי הלחם, פתי המאכלים; °דברים קטנים ספרותים.

פֵּרוּשׁ*, באור, פתרון דבר.

— בְּפֵרוּשׁ*, תה"פ, בברור, באפן מבאר, גלוי.

פָּרוּשׁ*, ת, פורש עצמו במנהגיו מאחרים; הנפרש ונזהר מכל דבר טֻמאה; המסתפק בצרכי חייו במעט; אחד מבני הכת בימי הבית השני שנתנו לבם לשמירת התורה שבעל פה; יודע תורה ושומרה, חבר; איש הנבדל מאשתו; נוסע בדרך רחוקה בים; °מתנגד לכתת החסידים שבימינו אלה.

פֵּרוּת*, נ, פריה, רבוי.

(פרז*) הַפְרֵז*, פ"ע, פרוץ גבול; הגדל, הרבה על המדה; הגזם, הפלג, הגדל דבר או מספר יותר הרבה ממה שהוא באמת.

פָּרָז*, ז, שופט עריץ (?); פָּרש (?); חיל (?).

פְּרָזְבּוֹל*, ז, שטר הכתוב לפי תקנות הלל הזקן נגד השמיטה לטובת המלוים לבל תאבד המִלוה, במסר המַלוה מודעה בכתב בפני בית דין לפני בוא שנת השמיטה כי יגבה זה חובותיו בכל זמן שירצה, והדַינים או העדים חותמים על מודעה זו.

פְּרָזָה, פִּרְזָה, נ, מקום פרוץ בלתי מֻקף חומה; כפר, חוה, מקום חצרים.

פִּרְזוּל°, ז, שימת פרסות ברזל על רגלי בהמה.

פְּרָזוֹן ז, מושב עיר באין חומה (?); מושל, שליט (?); ממשלה, שלטון (?).

פְּרָזִי, ז, יושב חצרים, יושב פרזה.

פַּרְזֶל°, ר' ברזל.

פַּרְזֵל°, פ"י, שים סנדלי ברזל על רגלי בהמה, סנדֵל.

פרח (פָּרַח, יִפְרַח), פ"ע, הנץ, נתון פרחים; הלוך ורבה; הצלח במעשה; פרוץ והתרחב (מכה, צרעת); פרוש כנפים, עוף, רחוף; התעופף למרחוק. הַפְרֵחַ, פרוח, פתח הנצה, גרום לפרח; *היה מכשר לעוף; גרום לעוף; העיף; גרום להתעופף למרחוק; הרחק דבר ע"י נשיבה ונדיפה; גרש, בטל דברי־; הוצא דבר מחוץ לגבולו.

ענף עם פרחים

— פְּרַח!* ברח לך, גש הלאה.

— גָּמָל פּוֹרֵחַ*, ז, כרכרה, גמל מהיר מאד ברוצו.

— מִגְדָּל הַפּוֹרֵחַ בָּאֲוִיר°, חלום שוא, חזיון הבל, הזיה.

— קָטָן פּוֹרֵחַ*, כנוי לילד מֻפתח ביותר הנראה גדול משנותיו.

— אֶפְרוֹחַ מַפְרִיחַ*, אפרוח המתחיל לעוף.

— פָּרְחָה נִשְׁמָתוֹ*, יצאה נשמתו, מת.

— פּוֹרְחוֹת*, ז"ר, כנוי לענקים קלים השטים בשמים.

פֶּרַח, ז, ציץ גומל, נצת צמח פתוחה; ראש עמוד בצורת פרח; גביע המנורה, מקום קבול

הנר במנורה או בפמוט; *צעיר ליטים, אפרוח.

— פִּרְחֵי כְהֻנָּה*, ז"ר, הכהנים הצעירים.

פִּרְחָח*, ז, קבוץ נערים בילדותם קדם היותם לאנשים.

פְּרָחֵי*, ר' ארחים ופרחים.

פרט (פָּרַט, יִפְרֹט), פ"ע, הקיש באצבעות על מיתרי כלי שיר; *חלק דבר לחלקים; הוציא הגרגירים מהרמון; באר דבר לפרטיו; צַיֵּן כל דבר בפני עצמו; באר ענין אחד מן הכלל ביחוד; באר ענין בפרוש; החלף מטבעות גדולות בקטנות (הפך: צָרַף).

הִתְפָּרֵט*, התפרד לחלקים קטנים או לגרגירים נפרדים (אשכול); הַגֵּד הדברים כלם אחד אחד.

פֶּרֶט, ז, גרגיר יחיד או גרגירים אחדים הנושרים מן העץ; נפילת דברים הנה והנה אחד אחד; גרגירי הענבים הנופלים בשעת הבציר, שהם אחת ממתנות העניים; °מספר לא זוגי (אחד, שלשה, חמשה וכו').

פְּרָט*, ז, חלק אחד הנפרד מן הכלל הכולל פרטים רבים.

— פְּרָט לְ־*, חוץ מ־.

— בִּפְרָט*, תה"פ, ביחוד.

— לִפְרָט גָּדוֹל°, (שְׁנַת – לִפְרָט גָּדוֹל), לספירת השנים מבריאת העולם בהזכרת מספר האלפים.

— לִפְרָט קָטָן°, (שְׁנַת – לִפְרָט קָטָן), לספירת השנים מבריאת העולם בהשמטת האלפים.

פִּרְטָה*, נ, רשימת כל החפצים וכיו"ב הנמצאים באיזה מקום; תעודה מפרטת.

פַּרְטוּם*, ז, כברת ארץ קטנה, גוף קטן.

פְּרָטוֹת, (ב־)°, תה"פ, ביחוד; בכל הפרטים.

פְּרָטִי*, ת, נפרד, נבדל, מְיֻחד (הפך: כללי); דבר השיך ליחיד ולא לכלל.

— שֵׁם עֶצֶם פְּרָטִי°, ז, שם המיֻחד לאדם אחד או מקום אחד וכיו"ב.

פְּרָטִיּוּת°, נ, תכונת דבר שהוא פרטי, נבדל ומיחד מאחרים שכמותו.

פְּרִי, (בהפסק: פֶּרִי), ז, (ר' פֵּרוֹת*), תבואת העץ ושיח השדה; זרע, צאצאי כל חי; תוצאה, תולדה, מעשה, שכר; (פֵּרוֹת*) רֶוַח, רבית של הקרן.

— פְּרִי בֶטֶן, כנוי מליצי לבנים.

— פְּרִי הַבְּהֵמָה, ז, ולדות הבהמה.

— פְּרִי מְגָדִים, ז"ר, פרי ברכה, פרי טוב טעם.

— אָכוֹל פְּרִי־*, קבל את הרוח של־.

— פֵּרוֹתָיו מְעִידִים עָלָיו*, בניו מוכיחים את צדקתו.

— עָשֹׂה פְּרִי, נָשׂוֹא פְּרִי, הצלח במעשים, ראה ברכה בעבודה.

פְּרִידָה*, נ, אחד מזוג יונים; גרגיר אחד של רמון או של ענב וכיו"ב; החלק היותר קטן של איזה עצם; אבן יקרה שנמצאה יחידה בעולם ואין כמוה; מוט העגלה, אחד משני מוטות העגלה.

פְּרִיָּה*, נ, עשית פרי.

פְּרִיָּה*, נ, (—וּרְבִיָּה), רבוי, הולדת ילדים.

פְּרִיָּה*, נ, ערש, מטה של כלה.

פְּרְיוֹם*, פַּרְיוֹן*, ז, אפריון, מטה או כסא לשאת בם בני אדם בחוץ.

פְּרִיחָה*, נ, צמיחה; נתינת הפרחים; התפשטות נגע; מעוף, התעופפות.

פְּרִיכָה*, נ, ענוי, לחץ; שבירה, רציצה.

פְּרִימָה*, נ, התרת התפר בבגד.

פְּרִיעָה*, נ, סתירה, הריסה; גלוי, חשוף (הראש); שלום, תשלום חוב; גדול השער בלי סדר; קריעת עור הערלה אחרי המילה.

פְּרִיפָה*, נ, סִכָּה, מחט בעלת ראש עגל; פעלת הפורף, הקושר ומחבר יחד.

פָּרִיץ, ז, עריץ, איש חמסים ומעשקים; איש

פורץ גדר החק והמוסר; °שר, מנהיג; כובש.

— פְּרִיצִים*, ז״ר, אחת הכתות של היהודים בימי הבית השני שהתקרבו אל היונים ונקראו גם כן מחללי ברית ומתיַונים.

פְּרִיצֵי זֵיתִים*, פְּרִיצֵי עֲנָבִים*, זיתים או ענבים רעים, שאינם ראוים לאכילה, שהם תמיד בֹּסר ואינם בשלים.

פְּרִיצוּת°, נ, שובבות, שחיתות המדות; עזות, הֻצפּה.

פְּרִיקָה*, נ, קטיפת הפרי או העלים והסרתם מעל העצים; הסרת משא מעל־; פרוק דבר מְחֻבּר מחליות שונות לחלקיו.

פְּרִישׁ*, ז, מין פרי עץ, חבוש[1]; °דקרן בולט ברגל התרנגלת למעלה מאצבעות הרגלים.

פריש

פְּרִישָׁה*, נ, פִּזֻּלֶת הפורש והשוטה.

פְּרִישָׁה*, נ, הבדלת דבר; התרחקות מדבר, עזיבת דבר; התרחקות מתענוגי העולם הזה; °פרוש, באור, פתרון דבר (בפיוט).

פְּרִישׁוּת*, נ, פרישה; פרידה בשעת נסיעה.

פרך* (פָּרַךְ*, יִפְרֹךְ*), פ״י, שבור, רצוץ; פתוח, פרר, שבר לרסיסים קטנים; הוציא קטניות מתוך תרמיליהן. הִפָּרֵךְ*, השבר, התפורר על נקלה לפרורים. פֵּרֵךְ*, שבר קליפת פרי והוציא את הגרעין שבתוכה; מרוח, שחוק; שפשף את גוף האדם במרחץ להוציא את הזֻהמא מעל עורו; שאול שאלה קשה; שאול שאלה לסתר. הַפְרֵךְ*, שבר קליפה, והוציא הגרעין שבתוכה. הִתְפָּרֵךְ*, השָׁבר קליפה על נקלה; השתבר לרסיסים.

פֶּרֶךְ*, ז, עריצות, ענוי הגוף בעבודה קשה; *טבע דבר שהוא נפרך ונשבר על נקלה.

— אֱגוֹזֵי פֶּרֶךְ*, שְׁקֵדֵי פֶּרֶךְ°, ז, אגוזים או שקדים שקליפתם רכה ונוחה להשבר.

פָּרָךְ*, ז, מוט הברזל בכִּרַיִם לצלות עליו צלי.

פִּרְכּוּס*, ז, פרפור, נדנוד, נענוע (של החי); שיטת צבע אדם (בפָנים); צביעת השער; הצבע הנִתן בפנים, סרק; קליעת השער, פקוס.

פַּרְכִּיל*, ז, זמורת גפן כרותה עם הענבים שעליה.

פִּרְכֵּס*, פ״י, פרפר בידיו ורגליו, התחלחל, רעוד; שים צבע אדם בפנים; קלוע השערות, פקוס.

פָּרֹכֶת, (ר׳ פָּרֹכוֹת*, פָּרְכִיּוֹת*), מסך מבדיל במשכן ובמקדש בין הקדש ובין קדש הקדשים; °יריעה לסוכך את ארון הקדש בבתי התפלה.

— מְבֵיהּ לַפָּרֹכֶת, כנוי לקדש הקדשים.

פרם (פָּרַם, יִפְרֹם), פ״י, התר התפר, נתק חוטי התפר בבגדים; *גזור עלי ירק דקים או בשר בסכין לחתיכות קטנות מאד. הִפָּרֵם*, הנתק החוטים בתפר. הֻגזר (עלי וכדומה) לחתיכות קטנות מאד.

פֶּרֶם*, ז, פִּרְמָה*, נ, גזרי עלי ירק שנחתכו לחלקים קטנים; חתיכות בשר שנחתך לחלקים קטנים.

פְּרָמְבִּיָּה*, נ, רסן, חבל או רצועה קשורים בלחי הבהמה לקשרה או להטותה במהלכה.

פָּרָן*, ז, מגדל מאיר על שפת הים, מגדלור; בנין בעל שני שערים מקבילים משני עבריו ודרכו עוברים מרחוב לרחוב.

(פרן*) הַפְרֵן*, קצוב; נתון מהר.

פַּרְנְדָּא*, ז, ציצית, גדילים, פתילים.

— שִׁירָא פַּרְנְדָּא*, ז, גדילי משי.

פַּרְנָה*, נ, תנור לאפות בו; חור המנעול; ר׳ פורנית.

[1] פריש, айва, Quitte, coin, quince.

פרן

פִּרְנוּם*, ז, כלכול, מפוח; מקום לינה עם כל יצועי המשכב.

פִּרְנוּק*, ז, פנוקי תענוג.

פְּרְנִי*, ז, קפיץ שבמנעול (?); החֹר שבמנעול שבו נכנס המפתח.

פַּרְנֵס*, פ"י, זון, כלכל, נתון מזון; הכין הצרכים הדרושים; טפח ותקן והישיב דבר; סדר דבר לכל צרכיו; נהג, נהל; התעסק ב־. הִתְפַּרְנֵס*, הזון, התכלכל, מצוא כל צרכי החיים.

— פַּרְנֵס שָׂדֶה*, עַבֵד ותקן שדה.

פַּרְנָס*, ז, זן ומכלכל; מנהיג צרכי הצבור; ראש העדה.

פַּרְנָסָה*, נ, כלכלה, כלכול, הזנה; צרכי החיים; הכנסה, שכר, רֶוַח; משכרת; תקנה; נדוניה, מתן ונכסים מצד האב לבתו בנשואיה.

— עָשָׂה פַּרְנָסָה לְ־*, נתון צרכי החיים ל־.

— מִי שֶׁבָּרָא יוֹם בָּרָא פַּרְנָסָתוֹ*, משל עממי לאמר, כי ה' מכין צרכי החיים לברואיו.

פַּרְנָסוּת*, נ. משרד-הנהגת העדה.

פַּרְנֵק*, פ"י פנק, עדן. הִתְפַּרְנֵק*, התענג.

פרס (פָּרַס, יִפְרֹס), פ"י, שבור, חתוך לחם; *חתוך לחם וברך עליו; פרוש, פשוט; פרוץ, חלק והבדל. הִפָּרֵס*, הִשָּׁבר, החתך. פָּרַס*, (— אִשָּׁה נִדָּה), היה לאשה דרך נשים. הִפְרִיס, היה בעל טלפים, היה בעל פרסות חלוקות לשתים; *צעוד, דרוך; עמוד על פרסותיו (בע"ח), נתון פרס וגמול. הִתְפָּרֵס*, התפורר לחתיכות.

— פָּרוֹס עַל שְׁמַע*, קרוא הברכות שלפני קריאת שמע שבתפלה.

פֶּרֶס, ז, מין עוף טורף, גשר הים[1]; *פרסה.

פְּרָס*, ז, מחצית דבר; חצי מנה; התיכה, נתח; פרוסה; חצי כבר לחם; תשלום, גמול; מתנה בעד עבודה; °הוספת מתנה.

— בֵּית הַפְּרָס*, ז, מקום פנוי לפני קבר.

פְּרָס*, ז, וילון פרוש כעין חֻפָּה; רשת, מכמרת.

פְּרָסְבּוּל*, ר' פרוזבול.

פַּרְסָה, נ, (ר' פְּרָסוֹת), טלף בעל חי שסוע, כף רגל קשה כקרן להולכי על ארבע; כנוי מליצי לבהמה בעלת פרסה; *הגומה שעושה חבהמה בפסיעות פרסותיה; מלא רחב פסיעת האדם; (ר' פַּרְסָאוֹת*), מרחק של ארבעה מילים.

פְּרֻסָה, ר' פרוסה.

פִּרְסוּם*, ז, גלוי, הודעת דבר בְּגָלוּי בקהל.

פַּרְסוּפָה*, נ, צורה בולטת, תבליט, ר' פרצוף.

פַּרְסִי, ת, מארץ פרס; בן עם יושב ארץ פרס.

פִּרְסֵם*, פ"י, הודיע גלוי; גלה דבר; (־בְּקָלוֹן) מסור לזנות. הִתְפַּרְסֵם*, היה גלוי וידוע.

— מְפַרְסְמִים אֶת הַחֲנֵפִים*, אמרה לאמר: את מעשי אנשים רעים צריך לגלות לבל יוכלו להזיק יותר.

(פרסן*) פַּרְסָנִית*, ת, יצאנית, מתהלכת ומשוטטת ברחובות.

פַּרְסֵק*, ז, עץ האפרסק ופריו.

פַּרְסְתָן*, ת, שפרסותיו גדולות.

פרע (פָּרַע, יִפְרַע), פ"י הרום, הפר הסדרים;

---

[1] פרס морской орел, Seeadler orfrai, osprey

קרוע, נתק; גלה, חשף; גלה שער הראש; סתור את קווצות שער הראש; (־דֶּרֶךְ), לא עבור בדרך (משלי ד, טו); *שלם, בטל חוב, סלק; (עם: ל־), שלם גמול טוב; (עם: מ־), שלם גמול רע, נקום; קרוע עור הערלה אחרי המילה; פרם, עקר את הזכרות; גלה גופו לעשות צרכיו. הִפָּרַע, היה מְקלקל; היה שובב ומשֻׁלח; *הגלה, החשף; עשה צרכיו; גבה חוב, קבל חוב; (־מִן), שלם לאיש כמעשיו. פָּרַע*, שלם, השב חוב; גלה הגוף לעשות צרכיו; קרוע עור הערלה אחרי המילה. הַפְרֵעַ, הבא הרס בסדרים; גרום קלקול והריסה; בטל, הַשבת מעבודה; *(־עַצְמוֹ), גלה עצמו לעשות צרכיו.

— מִי שֶׁפָּרַע*, מֻנח חֻקי, מסירת המשפט לשמים על מי שאינו עומד בדבורו שעל פי הדין אינם יכולים להכריחו.

— פְּרוֹעַ ראֹשׁ*, הסר הכובע לאות כבוד.

פֶּרַע, ז, (ר' פְּרָעוֹת), קווצות שער הראש; שער ארוך ומסבך של הראש; *צמח עבה של שיחים.

פִּרְעָה, נ, קלקול הנמוס המדיני; *דבר הבולט מן הקיר החוצה; אבן גדולה בולטת מגדר.

פֵּרָעוֹן*, ז, שלום חוב, גמול, תשלומים.

פֻּרְעָנוּת*, נ, (ר' פֻּרְעָנִיּוֹת*), ענש, גמול מעשה רע; יסורים ופגעים רעים; צרות ומצוקות.

— מִדַּת פֻּרְעָנִיּוֹת*, אכזריות, בענש או במשפט, (הפך: מדת הרחמים, מדה טובה).

— כָּל מִינֵי פֻּרְעָנִיּוֹת*, צרות רבות ושונות.

פַּרְעֹשׁ, ז, (ר' פַּרְעֹשִׁים), מין רחש העוקץ ומנתר[1]; °סמל לנבזה ונקלה מאד.

פרעש (מֻגדל)

פרף (פָּרַף*, יִפְרֹף*) פ"י, כרוך וקשור, הָאחז בקרס, רכוס; °שִׂים כפתור קצה

[1] פרעש блоха, Floh, puce, flea

הבגד בחור הקצה השני להבים יחד.

פְּרִפָּה*, נ, טבעת ומסמר בתוכה לאחז בה שני קצות רצועה או חגורה.

פִּרְפּוּר*, ז, פרכוס, גסיסה; נדנוד הגוף מצער וכאב.

פְּרִפּוּרָה*, פְּרִפִּירָה*, נ, פְּרִפּוּרְיוֹן*, ז, בגד ארגמן.

פַּרְפַּר*, ז, שרץ העוף[1].

פרפר

פִּרְפֵּר*, פ"י, רסוק דבר מאכל לפרורים; ט"ע, פרכס פרכוסי מיתה; התגלגל על הארץ.

— יוֹתֵר מִשֶּׁהַתִּינוֹק אוֹכֵל-מְפַרְפֵּר*, אִמרה עממית ידועה.

פִּרְפֵּרָה*, נ, קֻביה מתגלגלת סביב מרכזה כמעשה הילדים לימי חנכה.

פַּרְפְּרָן*, ז, מאכל מפרורי לחם וירקות.

פַּרְפֶּרֶת*, נ, מיני מטעמים לקנוח סעודה; דבר תפל, לא עקרי.

פרץ (פָּרַץ, יִפְרֹץ), פעו"י, (בא גם עם: ב־), הרוס והפל, שבור וסתור; בקוע ועבור; הרוס ובקוע; הַכרע לארץ, הַכנע, דכא; הפר והרוס המעצור העומד על הדרך; פצור, עתר, הרבה לבקש; הַכרח, אלץ; התרבה, התפשט, התרחב, עבור הגבול (גוזל) מרֹב שפע; *עבור על החקים. הִפָּרֵץ, התרחב, התפשט; *הִשָּׁבר, הִבקע; דֻּפַּח. פּרוֹץ, הִבקע, הֵהרס. הַפְרֵץ*, שבר, עשה פרצים; התהצף, העז; הַרבה; הפצר, בקש בהעתרת דברים. הִתְפָּרֵץ, נתק מעליו על, פרוק על; *היה לא צנוע.

— פְּרוֹץ גָּדֵר*, אִמרה במובן: עבור על גזרת חכמים שגזרו כדי להרחיק מעברה.

[1] פרפר мотылек, Schmetterling papillon, butterfly

— כְּבָר נָדַרְתָּ וְאִי אַתָּה יָכוֹל לִפְרוֹץ*, משל לאמור: אתה כבר הרימות והגדלת את פלוני ואינך יכול להוריד ולהקטין אותו, מעין זה: „כְּבָר בָּנִיתָ וְאִי אַתָּה יָכוֹל לִסְתּוֹר".

פֶּרֶץ, ז, (ר' פְּרָצִים, גם פְּרָצוֹת), שבר, בקוע (בקיר, בחומה); פריצת מים בשטף; אסון, פגע, צרה פתאומית.

— פֶּרֶץ מַיִם, זרם מים השוטף והורס ומכלה כל מה שפוגש בדרכו.

— עָמוֹד בַּפֶּרֶץ, עמוד לימין־, ריב ריב־, הלחם מלחמת.

פִּרְצָה*, נ, שבר, בקיע בקיר; התפשטות, התרחבות; אסון, פגע; פריצות; סיעה נפרדת מהכלל.

— פִּרְצָה קוֹרְאָה לַגַּנָּב*, משל עממי לאמור: במקום פתוח או בעסק לא שמור היטב מתרבות הגנבות והמעילות, מעין זה: אֵין נוֹתְנִים פִּרְצָה לִפְנֵי הַכָּשֵׁר בְּיוֹתֵר לִפְנֵי הַגַּנָּב*.

— כָּל פִּרְצָה שֶׁאֵינָהּ מִן הַגְּדוֹלִים אֵינָהּ פִּרְצָה*, כל פריצת גדר שאינה באה מגדולי העם אינה פרצה, כי הכל מן הגדולים וראשי העם.

פַּרְצוּף*, ז, (ר' פַּרְצוּפִים*, גם פַּרְצוּפוֹת*), כלל צורת אברי הפנים; פנים; צורה בולטת; תמונה.

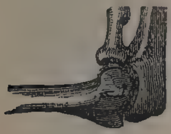
— חָכְמַת הַפַּרְצוּף*, נ, החכמה להכיר את טיב האדם ותכונתו על פי צורת פניו.

פרק (פָּרַק, יִפְרֹק), פ"י, שבור, רצוץ, פצוץ; קרוע; הסר, הפשט; הצל, חלץ; שחרר משעבוד, פדה; *הסר משא מעון; התר והפרד דבר מחֻבר מחֻליות; הסר הקליפה החיצונה מעל האגוז; תָרץ קושיא; השב תשובה נכונה על שאלה קשה; הַבדל והרחק. הִפָּרֵק*, הִפרד לחלקיו; בקוע; השמט ונטה ממקומו (אבר). פָּרֵק, שבר, נפץ; קרוע מעל־, הסר מעל־; *הַפרד דבר לחלקיו; הסר אגוזים מתוך קלפתם; הסר משא מעון; באר דבר קשה, תרץ, השב תשובה על שאלה קשה; הסר הפרי או העלים מעל עץ. פּרוֹק*, הִשבר, הפרד לאבריו וחלקיו; הוּסַר המשא מעל־. הִתְפָּרֵק, הִשבר; הָסר מעל עצמו, התפשט; *יצוא והֵעלם; הִפרד לחלקיו (דבר מְחֻבר מפרקים); פוג (יין).

— פָּרוֹק עֹל (שָׁמַיִם)*, התפטר מִמלא חוב ומצוה.

פָּרָק, ר' מרק.

פֶּרֶק, ז, (ר' פְּרָקִים), גזל, חמס; מחתרת להמלט דרכו מאויב הצר על עיר; פרשת דרכים; *מקום חִבּוּר אבר לאבר; אבר אחד בקשרי האברים; היד מקצה האצבעות ועד המרפק; כל אחד מחלקי הכלי או הגוף; חֻליה; משא; שעור בלמודים; דרשה בצבור לפני ההמון; תקופת זמן ידועה; עונה; מועד המיתה; חלק במסכת תלמוד; פסקה בתנ"ך או בתפלה; חלק בספר; זמן הבגרות; התנהגות.

פרק

— כְּלִי שֶׁל פְּרָקִים*, ז, כלי המחֻבר מחלקים שונים שאפשר לפרקם האחד מהשני.

— רֹאשׁ פֶּרֶק*, ז, השם או המלה בראש ספר או עמוד או רשימה.

— רָאשֵׁי פְּרָקִים*, ז"ר, עִקרי הדברים, תמצית הדברים.

— לִפְרָקִים*, לפעמים, לזמנים ידועים לא קרובים.

(**פרקד**), הִתְפַּרְקֵד*, נפול על גבו; נטה לאחור; התרפק.

פְּרַקְדָּל*, ז, הכאה על העורף.

פְּרַקְדָּן*, ז, איש שוכב על גבו.

פִּרְקוֹן*, ז, הצלה, ישועה, פדיון.

פִּרְקוּם*, ז, שימת צבע אדם בפנים.

פְּרַקְלִיט*, ז, מליץ, סניגור, מֵגֵן על־.

פְּרַקְלִים*, ז, בגד שקושרים על הפדחת להגן עליה.

פְּרַקְלִין*, ז, כף, נעל של יד.

פְּרַקְמַטְיָה, פְּרַגְמַטְיָה*, נ, סחורה, כנעה, מרכלת; מסחר, משא ומתן.

פֻּרְקָן*, ז, תשועה, גאולה, הצלה, פדות.

פַּרְקֵם*, פ״י, פרכס, שים צבע אדם בפנים.

פִּרְקֵם*, ז, בגד שמתחת לבגדים אחרים.

(פרר) פָּרַר*, רסק דבר מאכל לפרורים, פתות פתים; (־רִמּוֹנִים), פרט רמונים לגרגיריהם. הָפֵר, הרוס, הַשבת, שים לאַל. הוּפַר, הָהרס, היה לאַל. פּוֹרֵר, הִתְפּוֹרֵר, ר׳ פור.

פרש (פָּרַשׂ, יִפְרשׂ), פ״י, מתוח; פשוט, הושט (יד); שכור, פרוס, פתות לפתים; *אמור הברכות שלפני ואחרי „שמע״. הִפָּרֵשׂ, התפרד, הִפזר. פֵּרֵשׂ, שטוח; פשוט; פזר, הפץ וזרה לכל רוח.

פרש (פָּרַשׁ, יִפְרשׁ), פעו״י, באר וברר ענין; בטא ברור; פתור, פשור; *התרחק והִבדל; הפליג בים לנסיעה. הִפָּרֵשׁ, הפוץ, הִדָּח. פֵּרֵשׁ*, פרוש, הגד באפן ברור; באר כונת מאמר; נטה הצדה; התרחק; נסוע בים, הַפלג; הבדל, חלק. פּוֹרשׁ, התבאר לפרטיו, התברר היטב. הִפְרִישׁ, נשוך, עקוץ (נחש); *הַפרד, הַבדל; הרם תרומה וכיו״ב; הַגבל, יעוד; גזור, פקוד, צוה; נסוע בים. הָפְרֵשׁ*, היה נפלא ומוזר, היה נפלה ומֻבדל. הִתְפָּרֵשׁ*, התבאר, היה ברור ומבאר; הֵאמר בפירוש.

— פָּרַשׁ הַשֵּׁם*, קרוא את השם „יהוה״ ככתבו.

— מְפָרֵשׁ יָם*, ז, נוסע בים.

— שֵׁם הַמְּפֹרָשׁ*, אלהים באותיות: „יהוה״.

פֶּרֶשׁ, ז, צואת הבהמה הנמצאת במעים.

פָּרָשׁ, ז, רוכב הסוס למלחמה; סוס המוכן למלחמה; *דרבן לדקירת הבהמה להריצה; שן שבטורג; ⁰אביר, אציל בימי הבינים.

פַּרְשֶׁגֶן, ז, העתקה.

פַּרְשְׁדוֹן, ז, המעי התחתון בחי המוציא את הפרש (?).

פָּרָשָׁה, פַּרְשָׁה, נ, (ר׳ פָּרָשִׁיּוֹת, פַּרְשִׁיּוֹת), באור ענין לפרטיו; דבר קבוע ומסֻים; *נסיעה בים; סדרה, חלק באחד ספרי התורה; חלק מספר התורה שקוראים באחת השבתות; פסוק; הסתעפות, המקום שמשם מסתעף ומתפצל דבר לצדדים.

-- פָּרָשַׁת דְּרָכִים*, נ, המקום שמשם יוצאים ופונים דרכים שונים לכאן ולכאן.

— פָּרָשַׁת הָעִבּוּר*, נ, עת משבר.

— פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ*, נ, הפרק הנקרא בתורה באותה שבת בצבור.

— אַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת⁰, ארבע פרשיות התורה שמוסיפים בקריאת התורה בארבע שבתות ידועות על פרשת השבוע: פרשת שְׁקָלִים, בשבת שלפני חדש אדר; פרשת זָכוֹר, בשבת הסמוכה לפורים; פרשת פָּרָה, לפני „שבת פרשת החדש״ ופרשת הַחֹדֶשׁ, בשבת הסמוכה לניסן.

— עֵרוּב פָּרָשִׁיּוֹת*, פרשות או פסוקים או חלקי פסוקים בתורה שבאו שלא במקומם הנכון.

פָּרָשׁוּת⁰, נ, אבירות, מעמד הפרשים האבירים בימי הבינים.

פִּרְשֵׁז, פ״י, פרוש, שטוח.

פַּרְשָׁן*, ז, מפרש ומבאר.

(פרת*) פָּרַת*, פ״י, הַמעט; פזר, בזבז.

פְּרְתָּא*, ר' פורתא.

פַּרְתַּם, ז, אחד מגדולי השרים, אחד מבני עם הארץ (בפרס).

פַּשׁ, ז, גדל, עצם(?).

פ"ש, ר"ת, פסח שני; פרשת שקלים; פדיון שבויים.

פשה (**פָּשָׂה, יִפְשֶׂה**), פ"י, פוש, התרחב מכל עבריו (נגע); *התפשט והתמתח.

פָּשׁוּט*, ת, מצוי, רגיל, שכיח; לא יקר; דבר מובן לפי ענינו מבלי סברות רחוקות; דבר שאינו מֻרכב מדברים שונים; ישר, לא עקום; שטוח; מתוח, לא כפוף; לא מְקֻפל; (כלי) שאין לו בית קבול; (יורש) שאין לו זכות בכור בירושה.

— **שָׁנָה פְּשׁוּטָה***, נ, שנה לא מְעֻברת, שנה שאין מוסיפים בה חדש אדר ב'.

— **כ' פְּשׁוּטָה נ' פְּשׁוּטָה***, (וכן פ', צ'), צורת אותיות אלו בבואן בסוף המלה ברגל מתוחה למטה.

— **כִּפְשׁוּטוֹ** (**מִקְרָא***), כהוראה הפשוטה של הכתוב בלי דרשות ובלי סברות רחוקות ופלפולים.

— **פְּשׁוּטֵי כֵלִים***, ז"ר, כלים שטוחים.

פִּשּׁוּט*, ז, השתטחות, פֻּעלת השוטח ופושט; מתיחה.

פְּשׁוּטָה*, נ, קול מְמֻשך של קרן השופר בלי רעידה והפסקות, תקיעה.

פשח (**פָּשַׁח, יִפְשַׁח**), פ"י, שסף, פצח, רטש; *בקוע (עץ); זמר ענפי הדקל. **הִפָּשַׁח***, הבקע (עץ). **פִּשֵּׁחַ**, שסף, רטש.

פשט (**פָּשַׁט, יִפְשֹׁט**), פעו"י, (יבוא גם עם: בְּ־, אֶל־, עַל־), הפזר, פוץ, הפוץ הנה והנה: שטות על המקום לענין מלחמה ולקיחת שלל; חלוץ בגד, הסר מעל־; *הושט, שלוח (יד); הושט ומתוח אבר לכל מדת ארכו; היה גלוי וידוע ומפרסם; התרחב והתרבה; ברר דברי תורה או הלכה; הוציא דבר מתוך דבר בעניני התורה. **הִפָּשֵׁט***, המתח, היה לא מקמט (עור וכיו"ב); הוסר מעל־. **פַּשֵּׁט**, גזול מעל־, הסר מעל־, חלוץ בגד מעל־; *הושט, שלוח (יד). **הִפְשִׁיט**, גרום להסיר בגדים, הסר בגדים מעל־; הסר עור מבשר הבהמה; °הסר ציורי המקרים מן העצם. **הָפְשַׁט***, (עור), הוסר העור. **הִתְפַּשֵּׁט**, הסר מעל עצמו, חלוץ בגדיו; *התמתח והתרחב; התישר (קמט); התפרסם, התגלה.

— **פָּשׁוּט יָדַיִם***, **הִפְשִׁיט יָדַיִם וְרַגְלַיִם***, החל לעבד ולעסק, התעורר לעבודה.

— **פָּשׁוּט רֶגֶל***, חדול מלשלם חובות לנושים, עשה שבר.

פְּשָׁט*, ז, אפן הבנת המקרה בדרך ישרה ופשוטה לפי הוראת המלים והמשך הענינים.

פַּשְׁטָא*, ז, שם נגינה מפסקת (—֙).

פַּשְׁטוּת*, **פְּשִׁיטוּת***, נ, תכונת דבר שהוא פשוט וישר; תמימות.

פַּשְׁטִידָה*, נ, מאכל מקמח וּשְׁמן מְבֻשל או אפוי.

פַּשְׁטָן*, ז, אוהב הפשט בבאורי המקרא (ולא דרוש או סוד או רמז).

פִּשְׁיוֹן*, ז, התרחבות, התפשטות.

פְּשִׁיחָה*, נ, המקום שבו העץ נבקע.

פְּשִׁיטָא*, ז, מטבע קטנה; שם התרגום הסורי לספרי תנ"ך; תה"פ: בודאי, מובן מאליו, ברור.

— **פְּשִׁיטָא?!***, הן דבר ברור הוא.

פְּשִׁיטָה*, נ, פֻּעלת הפושט (בגד או עור); פשוט, פֻּעלת הפושט והמושיט יד או רגל.

— **פְּשִׁיטַת הָרֶגֶל**°, הפסקת שלום חובות לנושים, שבר.

פְּשִׁיטוּת*, נ, ר' פשטות; אפן ישר; זכות היורש הפשוטה (לא כזכות הבכור).

— בְּפְשִׁיטוּת°, תה״פ, בלי סבוך, בלי סברות מְפֻלפלות.

פְּשִׁיעָה*, ר׳ פסיעה.

פְּשִׁיעָה*, נ, התרשלות בשמירה או בזהירות; גרם נזק בכַונה.

— פְּשִׁיעָה בִּבְעָלִים*, התרשלות בשמירה בפני בעל הדבר הנשמר.

— בִּפְשִׁיעָה*, תה״פ, במזיד, בכַונה.

פשל* (פָּשַׁל*, יִפְשֹׁל*), פ״י, השלך לאחוריו. הִפְשִׁיל*, השלך דָּבר לאחוריו ונשוא אותו; °הרם חלק הבגד (כנף הבגד או השרוולים) למעלה לתחוב אותו באפן שלא ירד; הדק וקשור; פתול פתילה.

— הִפְשִׁיל הַדְּבָרִים לַאֲחוֹרָיו*, לא שים לב לדברים שאמרו לו.

פשׂע (פָּשַׂע, יִפְשַׂע), פ״ע, צעוד, דרוך, פסוע. פֶּשַׂע, ז, צעד, מצעד, פסיעה.

פשע (פָּשַׁע, יִפְשַׁע), פ״י, (עם: בְּ־), בגוד, מרוד, חטוא, העוה במזיד; *גרום נזק ממון בידים. הִפְשִׁיעַ, הפרד; הגרש. הַפְשֵׁעַ*, גרום לחטא, עורר לבגד; חשוב לפושע, הרשע.

פֶּשַׁע, ז, מעשה רע הנעשה בכַונה, גרם נזק ממון בכַונה; חטא, מעל, רֶשע; צלם עבודה זרה; ענֹש עון.

פִּשְׁפּוּשׁ*, ז, חפוש, השתדלות לבקש ולמצא דבר; המקום שבודקים אותו.

פִּשְׁפָּשׁ*, ז, שפה, מסגרת בבנין; ר׳ פסיפון, פסיפס.

פִּשְׁפָּשׁ*, ז, מין רמש קטן נמצא במטות לא נקיות[1]; פתח קטן בשער.

פשפש (מגדל)

פִּשְׁפֵּשׁ*, פ״י, חפש, בקש וחקור; בדוק פעמים אחדות, משמש ובדוק וחקור היטב.

— יְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו*, יבדוק את חטאיו והעברות שבידו ויחזור בתשובה.

פשק (פָּשַׂק, יִפְשֹׂק), פ״י, פתוח לרוחה (שפתים, רגלים). פַּשֵּׂק, פשוק.

פשר* (פָּשַׁר*, יִפְשֹׁר*), פעו״י, היה לא חם ולא קר (נוזל); חַמם נוזלים עד פוג צנתם; המס, המוג; עשה פשרה בין־. הִפָּשֵׁר*, היה לא חם ולא קר; המס, המוג; הִפָּתֵר, היה ברור ומבֹאר. פַּשֵּׁר*, התר ויַשר דבר מְסֻבך; הַשתק, הַרגע; עשה פשרה; פתור חלום. הַפְשֵׁר*, חַמם נוזלים להפיג צנתם; עשה לא חם ולא קר; התפים; גמור ענין תביעה בדרך פשרה; הסר קוצים שהסתבכו בבגד. הִתְפַּשֵּׁר, פַּיס, רצה; גמור ענין תביעה או סכסוך בדרך פשרה.

— פַּשֵּׁר פְּרוּטָתְךָ*, מבטא לאמר: פתח כיס כספך.

פֵּשֶׁר*, ז, פתרון, באור דבר.

פְּשָׁר*, ז, פְּשָׁרָה*, נ, משפט שלום בין בעלי דינים; התרת סכסוך טענות בדיני ממונות בין מריבים על ידי דרך מְמֻצע והשואה שכל אחד מותר מעט מזכיותיו.

פִּשְׁרָה*, נ, קביעת המחלה ע״י הרופא.

פַּשְׁרָן°, ז, שדרכו לעשות פשרות ולא לעמד על חמר הדין.

פֵּשֶׁת (נמצא רק בכנוי: פִּשְׁתִּי), פִּשְׁתָּה.

פִּשְׁתָּן*, נ, (ר׳ פִּשְׁתִּים), צמח שמגבעוליו המנפצים שורקים וטוים חוטים[2]; בד, ארג[3]; פתילה למנורה.

— פִּשְׁתַּן אֲדָמָה*, פִּשְׁתַּן הָרִים*, מין אבן ירוקה המתחלקת לנימי ארג דקים, אמינטון.

[1] פשפש клоп Wanze, punaise, bed-bug

[2] פשתים лен, Flachs, lin, flax,

[3] פשתים полотно, Leinwand, toile, linen

פִּשְׁתְּנִי*, **פִּשְׁתָּנִי***, ת, עוסק בפשתן; טוה חוטי פשתים; סוחר בפשתים.

פַּת, נ, (ר׳ פִּתִּים), פרוסת לחם, חתיכת לחם; לחם; *מחיה, כלכלה.

— **פַּת בַּג**, ז, מאכל טוב, מאכל מלך.

— **פַּת שַׁחֲרִית***, נ, אכילת הבקר.

— **פִּתִּים**, פרורים.

— **פִּתּוֹ שֶׁל־ אֲפוּיָה***, מזונותיו של־ מוכנים לו.

— **פַּת בְּסַלּוֹ***, מבטא לאמר: צרכיו מוכנים ונמצאים אצלו.

— **אֵינוֹ דוֹמֶה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ לְמִי שֶׁאֵין לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ***, מבטא משל לאמר: התשוקה גדולה יותר לדבר שאין לו לאדם.

פְּתָאִים, ר׳ פתי.

פִּתְאֹם, תה״פ, פתע, מבלי ידיעה מראש; כרגע, כהרף עין.

פִּתְאֹמִי°, תה״פ, שבא פתאם.

פִּתְאֹמִיּוּת°, נ, תכונת דבר שבא פתאם.

פִּתְגָּם, ז, פְּקֻדה, דבר מלך; דבור, דבר; *מלה; ענין; משל קצר.

פֹּת (?), **פֹּתָה** (?), ז, רחם; מצח; (ר׳ פּוֹתוֹת), חור שציר הדלת נתון בו.

פתה (פָּתָה, יִפְתֶּה), פ״ע, נטה אחרי ראות עיניו ומשמע אזניו; פרוץ גדר ללכת אחרי טוב מדמה; *פ״י, הטה לב איש. **הִפָּתָה**, פֻתה; קבל דברי מפתה. **פִּתָּה**, הטה לב איש, הסר לב איש; הסת, הדיח; רמה; פִּיס, רִצה בדברים. **פֻּתָּה**, הֻרצה לדברי אחר, שים לב לדברי אחר ולשמוע לו; הֻדח ע״י דברי פתוי. **הִפְתָּה**, הרחב, נתון רוָחה. **הִתְפַּתָּה***, קבל דברי מפתה.

פָּתוּחַ*, ת, דבר שאינו סגור או סתום או מְכֻסה; דבר ברור, לא סתום; אות מנֻקדת בפתח; מי שרואה בעיניו; כנוי לאותיות מנצפ״ך בהיותן באמצע התבה.

פִּתּוּחַ, ז, ציור חרות בעץ או באבן, צעצועים חרותים לנוי; עבודת המפתח.

פְּתוּחַ*, ז, מפתח, המקום הפתוח בכלי.

פָּתוּי*, ת, בעל ראש רחב.

פִּתּוּי*, ז, פעלת המפתה והמסית; פיוס ורצוי; זכות הנערה המפֻתה כי המפתה ישאנה לאשה.

פָּתוּךְ*, ת, מעֹרב בצבעים שונים; מערב משני מינים.

פִּתּוּל*, ז, פעלת הפותל והשוזר חוטים לפתילים.

— **פִּתּוּלִים***, ז״ר, התהפוכות המקרים הבאים על איש.

פְּתוֹתִים, ז״ר, פרורים.

פתח (פָּתַח, יִפְתַּח), פ״י, הפך: סגור; הסר הדבר הסותם והסוגר; (—שַׂק וכיו״ב) הסר הקשר; (—חֶרֶב), שלוף חרב מתערה; (—פֶּה), דַּבר; (—צוּר), בקוע; החל, התחיל; *הקדם הקדמה לדרשה באחד הפסוקים; תת יכלת ואפשרות ל־; הַמצא דרך להחלץ מ־. **הִפָּתַח**, הוסר הסוגר, היה פתוח, חדול מהיות סגור או סתום או קשור; החל לראות בעינים; הֻתר קשר (האזור); °(—אות) קבל אות תנועת פַּתַח. **פִּתַּח**, הסר הסוגר, הסר הקשר; הסר הסותם; התר. חגורה; חלץ, הצל; חרוש פלח האדמה בפעם הראשונה להכינה לזריעה; חקוק, חרות ציורים ופתוחים; *שגשג, גדל; הרחב הדעת והשכל. **פֻּתַּח**, היה חקוק, הֻחרת. **הִתְפַּתֵּחַ**, התר עצמו; *חדול מהיות עִוֵּר, החל לראות בעינים; גדול, שגוא; °התרחב הדעת והשכל; הרחבת הכחות הנפשיים והשכליים.

— **פָּתַח בְּבַד וְסִיֵּם בְּחָבִית***, מבטא משל על אחד הגומר בדבר אחר ולא במה שהתחיל.

— **פְּתוֹחַ פֶּה לְאִלֵּם***, נתון פתחון פה

לזה שאינו יודע מה להגיד, עורר את האיש להגיד מה שצריך.

— פָּתוֹחַ פֶּה לְשָׂטָן*, נתון לשטן פתחון פה ואמתלה למעשה רע ע״י הדברים שהוציא האיש מפיו ושבהם הוא כמו מנבא לעתיד רע, ועל זה יאמרו: „אַל יִפְתַּח אָדָם פִּיו לַשָּׂטָן״.

פֶּתַח, , (ר׳ פְּתָחִים, פִּתְחֵי־), חלל למבוא בבנין או במערה; מפתח בכלי; חור, חלל; דלת; *מענה, סבה, תואנה; כנוי לרֶחֶם; התחלת זמן ראות האשה דם נדה.

— פֶּתַח חֲרָטָה*, ז, סבה או אמתלה להתחרט על דבר.

— פֶּתַח עֵינַיִם, ז, מקום גלוי לכל.

— פִּתְחֵי הַפֶּה*, כנוי מליצי לשפתים.

— מָצוֹא פֶּתַח*, מצוא סבה או אפן להתיר או לפטר.

— כְּפִתְחוֹ שֶׁל אוּלָם*, משל לפתח גדול ורחב מאד.

— חָזוֹר־, סַבֵּב עַל הַפְּתָחִים*, קבץ נדבות סבית לבית.

פַּתָּח*, ז, עושה פתוחים.

פֵּתַח, ז, התחלה, ראש דבר (תהלים קיט, קל).

פִּתֵּחַ*, ת, מי שעיניו פקוחות, רואה.

פַּתַּח°, ז, שם לתנועה הבאה בצורת קו מאֻזן קטן תחת האות להורות כי היא נקראת בפתחון הפה.

פִּתֻּחַ, ר׳ פתוח.

פִּתָּחוֹן*, ז, (ס׳ פִּתְחוֹן), מפתח פתיחה, פעלת הפותח.

— פִּתְחוֹן פֶּה, ז, אֹמץ לב לדבר; סבה ואמתלה למעשה רע; התנצלות על עשית מעשה רע; תביעה, ערעור, טענה.

פֶּתִי ז, (ר׳ פְּתָאִים), קלות הדעת, חסרון ישוב הדעת; ת, (ר׳ פְּתָיִים, פְּתָאִים), נוח להאמין; נוח להתפתות; חסר למוד ונסיון בחיים; צעיר לימים.

פְּתִי*, ז, רֹחַב.

פְּתִיגִיל, ז, לבוש רחב (?); חגורה יפה (?).

פְּתַיּוּת, נ, קלות הדעת, בערות.

פְּתִיחַ*, ז, החרישה הראשונה בשדה; חי הרואה בעיניו ואינו עִוֵּר.

פְּתִיחָה, נ, חנית (?); חרב שלופה (?); *פְּעֻלַּת הפותח; ראשית דבר, מבוא, הקדמה; תואנה (לחרטה); °חרם שהיו בי״ד שמים על איש מסרב לבוא להשפט לפניהם.

— פְּתִיחַת נֶדֶר*, נ, התרת נדר.

פְּתִיל, ז, תקות חוט שזור, חבל דק.

פָּתִיל, ת, כרוך, קשור בפתיל.

פְּתִילָה*, נ, פשתה, חוט כפול לתת בשמן או בחֵלֶב להדליק בו; מוט מתכת לוהט; פְּעֻלַּת הפותל חוטים.

פְּתִין*, ז, קורה נתונה בראש עמוד שבין שני בנינים ושני קצותיה הן למסעד לשני הבנינים.

פְּתִיעָה°, נ, ר׳ הפתעה.

פְּתִית*, נ, פת לחם, חתיכת לחם קטנה.

פְּתִיתָה*, נ, שבירת לחם לפרורים; פֵּרוּר.

פתך* (פָּתַךְ*, יִפְתֹּךְ*), פ״י, ערבב, בלול; ערבב צבעים שונים.

פתל (פָּתַל*, יִפְתֹּל*), פ״י, קפול, שזור; קלוע חוטים לפתילה או לחבל. הִפָּתֵל, הלוך עקלקלות, עַוֵּת הישרה; עקש דעתו; הֵאָבֵק, הִלָּחֵם בחבוק ידים. פַּתֵּל*, עַקֵּם ועות. הִתְפַּתֵּל, התעקש, הלוך עקלקלות, התאבק.

פַּתְלָן*, ת, מְעַקֵּם, מעקש.

פתן

פְּתַלְתֹּל, ת, מְעֻקָּל, מְעֻקָּשׁ, הפכפך, לא ישר.

פֶּתֶן, ז, מין נחש ארסי [1].

פַּתָּן*, ז, צורף זהב.

פֶּתַע, פֶּתַע פִּתְאֹם; תה״פ, כהרף עין, כרגע, מבלי שקוו לו; בלי צדיה נכונה.

(פתע°), הִפְתַּעַ°, פ״י, הפליא, החרד; גרום שמחה וענג על ידי דבר שבא פתאם מבלי שחכו לו.

פִּתְפּוּת*, ז, ערבוב, מֵרוּף

— פִּתְפּוּתֵי בֵיצִים*, כנוי התולי לערבוב דברים.

פִּתְפֵּת*, פ״י, רסק לחם לפרורים, פתות; טרוף ביצה. הִתְפַּתְפֵּת*, הִטָּרֵף (ביצה); הֵרָסֵק.

פתק* (פָּתַק*, יִפְתֹּק*) פ״י, פתוח (ביחוד שכר מים); הַשְׁלֵךְ, זרוק, הִפָּתֵק*, הִפָּתַח. פָּתֵק*, פתוק.

פֶּתֶק*, ז, חנות של מיני מאכל.

פִּתְקָ*, **פִּתְקָ*** ז, **פִּתְקָה***, נ, מכתב קטן, אגרת; רשימת ספר היחש.

פתר (פָּתַר, יִפְתֹּר), פ״י באר פרטי דבר, ברר ענין סתום; תָּרֵץ קשיה. הִפָּתֵר*, (חוט), היה חוט נפרד וחלוק, לא נפתל; הִתָּרֵץ (קשיה).

פִּתְרוֹן, ז, (ר׳ פִּתְרוֹנִים), פשר דבר, באור ענין סתום; *החלטה, הסכמה גמורה באחד הענינים; טבלה של חלפן שבה מסדרים כל מיני מטבעות.

פַּתְרָן*, ת, רפה, חלש; רזה.

פַּתְרָנוּת*, נ, חלשה, רפיון; כתישה.

פַּתְשֶׁגֶן, פַּתְשֶׁגֶר*, ז, ר׳ פרשגן.

פתת (פָּתַת, יִפֹּת), פרור, פלג לחלקים קטנים (לחם*); ר׳ פתה.

צ.

צ, האות השמונה עשרה בא״ב העברי ושמה צָדֵי (בדבור ההמוני: צַדִּיק); ש״מ, תשעים.

צֵא ז, **צֵאָה**, נ, כנוי לרעי האדם היוצא מבני המעים.

צֹאָה, ר׳ צואה.

(צאה ?) **צָאֳה***, פ״י, השׂב לצואה ולטנוף.

צָאוּי*, ת, מלֻכלך, לא רחוץ (צמר).

צא״ל, ר״ת, צריך אתה לדעת.

צֶאֱלִים, ז״ר, מין עץ בשם מלא שכים [2]; צל (?).

צֹאן, נ״ר, (בלי סמן הרבוי), קבוץ של כבשים ועזים, קבוץ הבהמה הדקה; כנוי מליצי לכללות אֻמה; (לפעמים בהוראת שֶׂה, ובא עם מלות מספר).

— צֹאן בַּרְזֶל*, הקנינים המתקימים אצל בעליהם ואינם הולכים לאבוד; עסק של שותפות למחצית שכר לנותן הכסף ולמקבל, וכל האחריות של הפסד על המקבל.

— נִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל*, ז״ר, נכסים שהאשה מביאה לבעלה והוא ערב בעדם כי יושב מחירם אליה אם יגרשנה או אם ימות.

— עַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל*, העבדים שהאשה מביאה לבעלה בתור נכסי צאן ברזל.

צֶאֱצָאִים, ז״ר, מה יוצא מן האדמה, יבול האדמה; בנים, זרע.

צאת, ר׳ יצא.

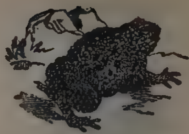
צָב, ז, (ס׳ צַב), מין שרץ האדמה [1]; מין לטאה; עגלה, מרכבה מקרה.

---

[1] פתן: аспид, Otter, vipére, otter

[2] צאלים: Zizyphas lotus

[1] צב: жаба, Kröte, crapaud, toad

צב

— צַב הַשִּׁרְיוֹן°, ז, גל, מין שרץ האדמה שיש עליו שריון קשה כעין כפה על גבו ומסביב לגופו[1].

צב השריון

צַב, ז, (ר׳ צַבִּים*), שבב, קסם עץ.

צבא (צָבָא, יִצְבָּא), פעו״, עמוד לשרת; התאסף ועלה למלחמה על־; התאסף. הִצְבִּיא, קרוא אנשים לצבא, אנשי צבא; פקד אנשי צבא.

צָבָא, ז, (ס׳ צְבָא, ר׳ צְבָאִים*, צְבָאוֹת, צִבְאוֹת), קהל אנשי מלחמה; קהל העובדים עבודת הקדש; עבודת אנשי המלחמה; מלחמה; נצחון; עבודה ושרות; זמן קבוע וְגבל. (ביחוד לעבודה קשה); זמן קבוע בחיי האדם; מצור; צלם אליל צאום (דניאל ח, יב); *כח, יכלת, עצמה.

— שַׂר צָבָא, ז, מנהיג ומפקד אנשי החיל, העומד בראש הצבא.

— צְבָא הַשָּׁמַיִם, ז, כל ברואי השמים, ביחוד: הכוכבים.

צְבָאִים, צְבָאוֹת, ר׳ צבי.

צְבָאוֹת (יְיָ־, יְיָ אֱלֹהִים־, יְיָ אֱלֹהֵי־), כנוי לאלהים אדון כל היקום.

צבה (צָבָה, יִצְבֶּה), פ״ע, התנפח, התרחב, תפוח (בשר בעל־חי); ־חפץ, רצה. הִצְבָּה*, צבה. צִבֵּה*, נפה, מלא רוח; הֶרְאָה כנפוח, כאלו הדבר מְמֻלָּא רוח. הִצְבָּה, נפח, מלא רוח.

צָבֶה, ז, סוללה למצור (ישעיהו כט, יז).

צָבֶה, ת, נפוח, רחב, בצק.

צָבָה, נ, מצור (זכריה ט. ח).

צָבוּעַ, ת, ארך הצפרנים והאצבעות; טורף; *משוח בצבע; מי שאין תוכו כברו, מי שמראה עצמו כצדיק וחסיד ללא אמת.

צָבוֹעַ*, צָבוּעַ*, ז, מין חי טורף ממשפחת הכלבים והוא חופר קברים ומוציא המתים לאכלם[1].

צבוע

צָבוּר*, ת, גבוב.

צִבּוּר, ז, קבוץ, אסף; גל ערמה; *קהל, המון עם, אסף אנשים; עדה, קהלה; אספת יהודים לא פחות מעשרה, מנין.

— צָרְכֵי צִבּוּר*, ז״ר, הצרכים של כל העדה.

— שְׁלִיחַ צִבּוּר*, ז, החזן העובר לפני התבה.

— תַּעֲנִית צִבּוּר*, נ, תענית של הכלל ולא של יחיד.

— תְּפִלָּה בְּצִבּוּר*, נ, תפלה במנין של עשרה אנשים.

— אֵין צִבּוּר מֵת*, (מֵתִים*), מבטא לאמר: על קהל ועדה אי אפשר להגיד כי ימות ויכלה כלו.

צִבּוּרִי*, ת, השיך לצבור ולא לפרט.

צִבּוּרִיּוּת°, נ״ר, עניני הצבור והקהל.

צב״ח, ר״ת, צער בעלי חיים.

צִבְחַד*, צִבְחַר*, ת, מעט, מזער.

[1]) צב השריון черепаха, Schildkröte, tortue, tortoise

[1]) צבוע, гіена, Hyâne, hiene hyena

צבט (צָבַט, יִצְבֹּט), פ"י, קשור יחד, אגוד(?); הגש, נתון, הושיט(?) *תפוס ביד.

צְבִי, ז, (נ' צְבִיָּה, ר' צְבָיִים, צְבָאִים, צְבָאוֹת), שם חיה יפת תאר קלת המרוץ בעלת קרנים ענפות; הדר, יפי, הוד, תפארת.

צבי

— אֶרֶץ הַצְּבִי, נ, כנוי כבוד לארץ ישראל.

— עַל קֶרֶן הַצְּבִי*, (הַנִּיחַ מָעוֹת), שים כסף במקום או בענין שלא ישוב עוד.

צְבִיָּה, נ, ר' צבי; °יפהפיה, יפה מאד.

צִבְיוֹן*, ז, חפץ, רצון; חשק, תאוה; אפי, תכונת האדם; יפי, הדר, הוד ותפארה.

צְבִיטָה*, נ, אחיזה, תפיסה; כעין אף בולט מהכלי שדרך בו שופכים את אשר בתוכו.

— בֵּית צְבִיטָה*, ר' בית צביעה.

צְבִיעָה*, נ, פעלת הצובע; אחיזה באצבעות, תפיסה.

— בֵּית צְבִיעָה* (בכלי), ז, חלק בכלי העשוי לשים בו האצבעות ולתפס בו הכלי.

צְבִיעוּת°, נ, טבע הצבוע והחנף, התחסדות שוא ושקר.

צְבִירָה*, נ, פעלת המאסף והצובר; קליעה סביב כלי, צפירה.

צְבִיתָה*, נ, ר' צבת.

צבע (צָבַע*, יִצְבַּע*), פ"י, שים צבע על דבר, משוח דבר בצבע; טבול דבר בנוזל בעל צבע מיֻחד לצבעו; טבול בנוזל; תפוש דבר באצבעות. צַבֵּעַ*, שים צבע על דבר. הַצְבֵּעַ*, הרם את האצבע לסמן. הִצְטַבֵּעַ*, שים צבע על עצמו.

צֶבַע, ז, (כ' צִבְעִי, ר' צְבָעִים, ס"ר צִבְעֵי), חמר לתת בו גון מיֻחד לדבר; ארג או בגד צבוע; גון.

צַבָּע*, ז, איש שאמנתו לצבע בגדים.

צִבְעוֹנִי°, ז, מין פרח דומה במראהו לגביע, ר' חֻזמה [1]:

צבעוני

צִבְעוֹנִים*, ז"ר, צבעים שונים; דברים צבועים

— בִּגְדֵי צִבְעוֹנִים*, ז"ר, בגדים צבועים.

צַבָּעוּת°, נ, מלאכת הצובע.

צבר (צָבַר, יִצְבֹּר), פ"י, אסוף חמרים, גבוב. הִצָּבֵר*, הֵאסף, הִכנס. הִצְטַבֵּר*, הִצָּבֵר.

צֶבֶר*, צָבָר*, ז, צִבּוּר, גבוב, חמר, ערמה, גל.

צָבָר*, ז, מין צמח שענפיו הרחבים, העבים

צבר

[1] צבעוני, тюльпан, Tulpe, tulipe, tulip

והשטוחים מכֻסים קוֹצים דוקרים ; פרי הצמח הזה [1].

צָבֶר*, ז, צבור, גל, ערמה.

צבת* (צָבַת*, יִצְבֹּת*), פ״ע, התלכד עם־, התחבר עם־ ; הכין, יעוד.

צֶבֶת, (או : צְבָת, צָבָת), ז, (ר׳ צְבָתִים), אגדת שבלים קטנה, אלֻמה ; *זוג.

— **פֶּרֶט אוֹ צֶבֶת**°, **צֶבֶת אוֹ פֶּרֶט**°, מין משחק : זוג או לא זוג.

צֶבֶת*, **צְבָת***, **צְבִיתָה***, נ, מלקחים, כלי מלאכה לאחז בו דבר והוא עשוי משני חלקים מתנועעים ומְאֻחרים בנקודה אחת.

צבת

צבתא*, ר׳ צותא.

צ״ג, ר״ת, צום גדליהו.

צַד, ז, (ר׳ צִדִּים, צְדָדִים*), עבר, פאה; עבר ימין ושמאל (בנגוד לפנים ואחור) בגוף האדם או בבנין או בכלי ; אויב, מתנגד (שופטים ב. ג. (?)) ; *שפה, קצה; אפן; ענין; אחד משני אנשים או שתי כתות או שני ענינים שיש ביניהם התיחסות של התנגדות.

— **מִצַּד**־, על יד־, סמוך ל־, מפאת, מבחינת.

— **מִצִּדִּי**°, מה שנוגע לי אני.

— **לִצְדָדִים***, בצדי הדרך.

— **מִן הַצַּד***, לא באפן ישר ; לא בעקר ; דרך אגב, כלאחר יד.

— **בִּנְיָן מִן הַצַּד***, בנין ארעי, בנין לא קבוע.

— **הַצַּד הַשָּׁוֶה***, האפן השוה שיש בשני דברים שונים.

— **עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב**°, באפן היותר טוב.

— **הַצִּדָּה**, תה״פ, אל הצד ולא ישר כנגד.

— **הַצַּד שֶׁכְּנֶגֶד***, איש או חבר אנשים שיש להם התנגדות אל־.

— **בּוֹא עַל־ מִשְׁנֵי צְדָדִים***, התקף איש פלוני והוכיח כי הוא חיב בכל אפן.

— **כֵּיצַד***, (כְּאֵי זֶה צַד), באיזה אפן? איך?

(צדד) **צִדֵּד***, פ״י, הבט הצדה ; הַפְנה הצדה או לאחד מן הצדדים; שים דבר הצדה ; שים אבן בנֶגדך ; °עמוד לימין־, היה על צד־ ; השתדל למצא אפנים להטות סברה לאחד מן הצדדים. **צִדּוּד***, היה מפנה הצדה.

צְדָדִי°, ת, לא עקרי.

— **מִשְׁפָּט צְדָדִי**°, ז, (בנתוח דקדוק), משפט טפל ולא עקרי שבא על יד המאמר העקרי.

צדה (צָדָה, יִצְדֶּה), פעו״י, ארוב, שמור וארוב; חשוב מחשבות להרע ; *דוג דגים; היה חרב ושמם. **הַצָּדֵה**, נטה לנפל ; הֶחרב (צפניה ג, ו). **הֻצְדַּה***, הֵעקר ממקום.

צֵדָה, ר׳ צידה.

צִדּוּק* (־הַדִּין), ז, נתינת צדק לְאֵל השופט, הכר כי צדק האל במשפטו גם אם הוא קשה; °תפלה שאומר האבל באבלותו להצדיק דין ה׳.

צְדוֹקִי*, ז, (נ׳ צְדוֹקָה*, צְדוֹקִית*), אחד מבני כתת הצדוקים.

צְדוֹקִים*, ז״ר, שם כת ידועה באחרית ימי הבית השני שהתנגדו לפרושים ולתורה שבעל פה.

צָדֵי*, נ, שם האות השמונה עשרה בא״ב העברית — צ.

צְדִיָּה, נ, מזמה רעה, כַּוָנה רעה ; רעה מכֻונת.

— **בִּצְדִיָּה**, בכונה מראש להרע, בזדון.

צַדִּיק, ת, (נ, צַדֶּקֶת*), ישר ונאמן רוח, נשמר מעשות רע, הולך תמים ; חסיד ; שומר חקי הדת ; זכאי בדין ; מי שהצדק אתו ; אמתי; מנצח, גבור ; *כנוי לאלהים ; °רבם של החסידים ; שם האות התשע עשרה — צ.

— **מִשְׁפָּטִים צַדִּיקִים**, ז״ר, משפטים

[1] צבר, кактус, Kaktus, cactus

המביעים את רעיון הצדק והישר.

— צַדִּיקוֹ שֶׁל עוֹלָם*, צַדִּיק עוֹלָמִים*, כנוי לה'.

צֶדַע*, ז, (ר' זוגי: צְדָעַיִם*), צְדָעָה*, נ, רַקָּה, צד המצח הקרוב לאזן; חלק השערות שבין האזן והעין.

צֶדֶף°, ז, קני השבלולים, דַר.

צִדְפִּי°, שם בעלי החיים ממשפחות הרכיכות שיש להם קנים קשים.

צִדְפֶּת°, נ, כלי חרס (קערות וכיו"ב) מצֻפּה קליפה מַבריקה.

צדק (צָדַק, יִצְדַּק), פ"ע, היה נקי מפשע ועול; הלוך בדרך ישרה; היה זכאי וצדיק; דַבר אמת; היה הצדק אתו; הוכיח האדם ישרו בפני השופט; היה ישר ונכון (דעה, מחשבה). הִצָּדֵק, הִטהר, הזכה. צַדֵּק, זַכה, נקה מעָון; חשוב או אמור כי הצדק אתו; *התנהג ברחמים עם־: היה לצדיק; הכר לזכאי, השתדל שיִכָּר לזכאי; עשה את פלוני לצדיק וישר, עורר את פלוני כי יעשה טוב וצדק. הַצְדֵּק, הַכר לזכאי; נַקה מעול ומחטא; הכר שהוא נכון; השתדל כי יֻכר לזכאי. הָצְדֵּק*, הֻכר לזכאי. הִצְטַדֵּק, נקה נפשו והוכיח צדקתו.

— צַדֵּק (או: הַצְדֵּק) עַל עַצְמוֹ אֶת הַדִּין*, קבל את הרעה הבאה עליו מאת ה' בידיעה ובהכרה כי באה עליו בצדק.

צֶדֶק, ז, ישר, נכונה; נקיון מעָול; נכונה (במאזנים); זכות, זכאות; אמת; ישע, ישועה; חסד, רחמים; *שם לאחד מכוכבי הלכת[1].

צְדָקָה, נ, ישר, נקיון מעָול, צדק; יִשרת איש; תֹם לב; אמתות; שפיטת משפט אמת וצדק; מעשה טוב, פְּעֻלת חסד; זכות על פי המעשה הטוב; ברכה והצלחה; ישע; ישועה; *נדבה, מתת יד לעני.

— גְּדוֹלָה צְדָקָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת*, אמרה תלמודית ידועה, המדברת בשבח צדקה לעניים כי היא יותר חשובה מקרבנות לגבוה.

— וצדקתך, ר' וצדקתךָ.

צַדְקָן*, ת, (ביחוד לנ' צַדְקָנִית*, צִדְקָנִית*, ר' צַדְקָנִיּוֹת*), ישר, צדיק, חסיד; נדיב, נותן צדקה.

צִדֶּקֶת*, ר' צדיק.

צְדָרָה*, נ, אריג פשתן גס.

צהב* (צָהַב*, יִצְהַב*), פ"ע, הַזהר, הופיע; צעוק, קרוא בקול; רַכעס, קנטר, הקנט. הַצְהֵב*, הַזהר, הברק, נוצץ; היה בעל מראֶה מעין מראה הזהב; הצטער; צעוק; התקוטט; לחוץ והצוק. הָצְהַב*, הופיע כזהב, הזהר כזהב.

— צָהֲבוּ פָּנָיו שֶׁל־*, אורו פני פלוני משמחה; °כְּרכמו פניו מבושה.

צָהֹב, ת, שמראה זהב לו.

צְהַבְהַב°, ת, ששערותיו צְהֻבּוֹת.

צְהוֹב*, ז, קבלת גַוּן הזהב; צבע הצהב.

צְהִיבָה*, נ, כעס, קצף, חרון אף; צעקת שבר.

צהל (צָהַל יִצְהַל), פ"ע, נתון קול תרועת שמחה; השמע קול (סוס). צַהֵל*, (־קול), גרום כי הקול יריע תרועה. הַצְהֵל, שַׂמֵּח, הרנן; הבריק, האיר.

— פָּנִים מַצְהִילוֹת*, פנים שמחים, פנים מבריקים משמחה.

צַהַל° ז, צָהֳלָה נ, קול תרועת שמחה; קול צעקת הסוס.

— צָהֲלַת סוּסִים וְצַחְצוּחַ חֲרָבוֹת*, סמל של רעש מלחמה.

(צהר) הַצְהֵר, דרוך זיתים להוציא מהם שמן; חרוב מיבש (?); עשה דבר בצהרים (איוב כד, יא ?); הבריק, האיר; גלה דעת.

צֹהַר, נ, חלון, מבוא לאור השמש (?); גג מְחֻדּד

[1]) צדק, Jupiter, юпитер.

בראשו ושופע לשני צדיו.

צָהֳרַיִם, ז, זמן חצות היום; **בַּצָּהֳרַיִם** תה"פ, בחצי היום כשהשמש בגבה השמים ואורה שופע לצדדים.

— **קַו הַצָּהֳרַיִם°**, ז, הקו המדמה העובר דרך כדור הארץ מן הקטב האחד אל השני, בריח.

צָו, ז, מצוה, פקודה; צואה, טנוף (כנוי לאליל? הושע ה, יא).

צוֹאָה, נ, כנוי לרעי האדם היוצא מבני המעים; טנוף.

צַוָּאָה* נ, צווי, פקודה; הפקודה שהאיש מצוה לפני מותו איך לחלק ירושתו אחרי מותו או איך יתנהגו אחרי מותו הנשמעים לו וכיו"ב.

צוֹאִי*, ת, מלכלך, מטנף.

צַוָּאר, (פעם בתנ"ך: צַוָּר), ז, חלק בגוף החי המחבר את הראש אל הגויה, ביחוד החלק של צד הפנים; כנוי מליצי לראש בנין; *בקעה, עמק.

— **עַד צַוָּאר**, עד נפש.

— **נָפוֹל עַל צַוְּארֵי־**, נפול על שני צדי הצואר מימין ומשמאל ונשוק על הכתף כמנהג הערבים בהתראותם עם קרובים וידידים שלא ראום מזמן רב (ילין).

— **עָלַי וְעַל צַוָּארִי***, על אחריותי, אני אחראי.

— **תָּלוּי בְּצַוָּארוֹ***, תלוי בו, במובן: האחריות עליו.

צַוָּארֹן°, ר' צורון.

צוֹבָה*, נ, הצובה, מכון בעל שלש רגלים משלש.

צוֹבֵעַ*, ז, צַבָּע, איש שאומנתו לצבע בגדים.

— **צוֹבְעִים***, ז"ר, חמרי צביעה (צמחים וכיו"ב).

צוּד (צָד, יָצוּד), פ"י, רדוף אחרי החי לתפשו; לקוח ומשוך לב; דוג. **הִצּוֹד*** התפש במצדה (דגים). **צוֹדֵד**, לוקח לב במרמה. **הִצְטַיֵּד**, רדוף ותפוש את החי; הכין צדה לדרך.

צוֹדֵק°, ת, מי שהצדק אתו; אמת.

(צוה) **צִוָּה**, פ"י, (עם אֶת־, ולפעמים עם לְ־, אֶל־, עַל־), גזור על איש לעשות או לחדל מעשות; פקוד על־; יעוד, קבוע דבר; הַפקד על־; הגד לפני המות איך לעשות אחרי מותו בהונו או איך להתנהג וכיו"ב; הכין, הזמן; הפקד לפקיד; (־אֶת־ עַל־), פקוד על־, להיטיב או להשגיח על־. **צֻוָּה**, הוטל על איש לעשות דבר. **הִצְטַוָּה***, צֻוָּה, היה מצוה, קבל פקדה וצו.

— **צִוָּה לְבֵיתוֹ**, הגד לפני המות איך לעשות אחרי מותו בהונו או איך להתנהג אחרי מותו וכיו"ב.

צִוּוּי*, ז, מצוה, פקדה; פעלת המצוה והמפקד; °(בדקדוק) המלים המורות בנטית הפעל על הצווי לעשות דבר.

צוח (צָוַח, יִצְוַח), פ"ע, צעוק משמחה או מיגון, השמע קול; *קרוא, כנה, נתון שם. **צַוֵּחַ***, צעוק, הַשמע קול; גרוד פצע או מכה, מחוץ. **הַצְוֵחַ***, גרום לאחר שיצעק, שירים קול.

צְוָחָה, נ, זעקה, צעקה, קול צעקת שבר.

צוּל*, ז, **צוּלָה**, נ, תהום, מעמקי מים, עמקי מים.

צוֹלֵעַ, ת, חגר, פסח.

צום (צָם, יָצוּם), פ"ע, התענה, מנוע את עצמו ממאכל וממשתה, היה עטוף ברעב.

צוֹם, ז, (ר' צומות, גם צומים*), תענית, התאפקות זמן ידוע מאכילה ושתיה; אספת עם (יואל א, יד).

צוֹמֵחַ°, ז, סוג הנמצאים בטבע המיחדים בכח הצמיחה (כנגד: החי והדומם); ר' צֶמַח.

צוֹמֵם*, ר' צַמֵּם.

צוֹמֵעַ*, ר' צַמֵּעַ.
צוֹמֶת*, ר' צֹמֶת; חסר אזנים, שאין לו אזנים (בע"ח ממין בעלי אזנים).
צוֹנָם*, ז, חלמיש; קיר סלע.
צוֹנֵן*, ת, קר; מים קרים.
צוֹעָה*, נ, יציע, יצע; מכסה, שמיכה.
צוֹעֵן*, ז, נע ונד, מי שאין לו מולדת ומקום קבוע.
צוֹעֲנִים*, ז"ר, מבני השבט השחרחר הסובב ונודד תמיד בכל הארצות ועוסק עפ"י רב בהרשת ברזל.
צוֹעֵק, ר' צעק.
צוֹעַר, ז, קטן, דל; *נער משרת; עוזר הרועה.
צוּף (צָף, יָצוּף), פ"ע, הִשפך, זוב; זרום ושטוף; *שחה על פני מים; עלה ושחה על־ (נוזל על נוזל אחר); עלה והיה על גב־ (מוצק על מוצק). הֵצִיף, שפוך בשטף; השחה על פני מים; עלה ושחה על פני מים.
צוּף, ז, חלת הדבש בכורת; קנה הדבש, חצב.
צוֹפֶה, ז, משקיף, רואה; נביא, חוזה; עומד במקום גבוה לראות מה שמתרחש מרחוק (במחנה אויב וכיו"ב); *הר גבוה.
צוֹץ, ר' ציץ.
(צוץ*) צַיֵּץ*, צפצף, צַיֵּץ.
צוֹצָף*, ז, מין תור (יונה) קטן.
צוֹצְרָה*, נ, מצודה.
צוּק (צָק, יָצוּק), פ"י, הֵזֵל, הגר; שפוך, יצוק. הֵצִיק, לחץ, העק, הצר. הוּצַק, הֻלחץ, היה במועקה, בצרה.
— כָּל הַמֵּצִיק לְיִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה רֹאשׁ*, כָּל הַמֵּצִיק לְיִשְׂרָאֵל אֵינוֹ עָיֵף*, אמרות ידועות ושגורות מאד בפי חכמינו.
צוּק, ז, ראש הר גבוה; ראש סלע שנון.
צוֹק, ז, צוּקָה, נ, לחץ, צרה, עקה, מועקה, אסון.
צוּר (צָר, יָצוּר), פ"י, הקף מסביב; קשור, אגוד; כרוך וקשור; עשה צרור; הקף וסבב עיר ללכדה; שנוא, איוב; יצור; צַיֵּר צורה, תאר צורה. הִצּוֹר, היה מֻקף וסגור במצור.
צַיֵּר*, ר' ציר. הָצֵר, ר' צרר.
— לָצוּר עַל פִּי צְלוֹחִית*, כמוי במובן: איננו ראוי (שטר או כתב וכדומה) אלא לסתם בו את פי הצלוחית.
צוּר, ז, סלע חזק, שן סלע; הר גדול; מבצר; אבן קשה, חלמיש; כנוי לאלהים; כנוי מליצי לאב הראשון אשר ממנו חֻצבה האֻמה.
צַוָּר, ר' צַוָּאר.
צוֹרֵב*, צוֹרְבָא*, ת, איש מלֻמד וחריף (תאר לחכם צעיר).
— צוֹרְבָא מֵרַבָּנָן*, תלמיד חכם.
צוּרָה, נ, תבנית דבר ומראהו, דמות; *יצור נוצר; המובן הפשוט של דבר; מראה, תמונה; מראה חיצוני של דבר המבדיל אותו מיתר הדברים בני מינו ושלהם מראה אחר; אליל; °רעיון.
— אָדָם שֶׁל צוּרָה*, (ר' אֲנָשִׁים שֶׁל צוּרָה*), איש נכבד.
— תַּרְגֵּם דָּבָר כְּצוּרָתוֹ*, תרגם דבר עפ"י צורתו החיצונה מלה במלה, מבלי שים לב אל הכַּונה הפנימית.
— פּוֹשֵׁט צוּרָה וְלוֹבֵשׁ צוּרָה*, מבטא ציורי לדבר שאין לו צורה קבועה ומתמידה ושצורתו משתנה ומתחלפת.
צַוָּרוֹן (או צַוְרוֹן), ז, עדי על הצואר; חלק הכתנת או הבגד המקיף את הצואר.
צוֹרֵךְ, ר' צֹרֶךְ.
צוֹרֵף, ז, אמן עושה בכסף ובזהב; עוסק בהתכת מתכות לעשות מהן כלים.
(צות) צַיֵּת*, הקשב ל־; עשה מה שמצוים; הארח לחברה. הָצִית, הדלק, שרוף; *צַיֵּת, הקשב. צוֹתֵת*, העבר קול, השמע, הודיע.
צוֹתָא*, צַוְתָא*, נ, חברה, קהל אנשים;

(מִכְתַּב־), מכתב מליצה, מכתב מדבר טוב על־.

צַח*, ז, זהר, יפעה.

צַח, ת, זך, מבהיק, בהיר; לבן מאד; חם, לוהט; (דִּבּוּר־), דבור ברור, לא לשון עלגים.

צְחֶה, ת, יבש, חרב.

צְחוּן°, ת, מבאיש, מסריח.

צְחוֹק, ז, מהתלה, התול; קול צהלה היוצא מהפה, וסבר הפנים מראה באותו זמן על שמחה; *משחק שעוסקים בו לבלוי הזמן (קלפים וכיו״ב).

צָחוֹר, ת, לבן מאד, בהיר.

צַחוּת°, נ, דבור מליצי; טהר הסגנון.

צָחוּת, (דַּבֵּר־), דבר ברור, לא בשפת עלגים.

צחח (צַח, יַצַּח), פ״ע, היה בהיר וזך.

צְחִי*, צְחִיּוֹן°, ז, חרב, יבש, צחיח.

צְחִיחַ, ז, חֹרב מחם השמש; יבש, חרבון; מקום שאין בו מים.

צְחִיחָה, נ, מקום ציה יבש וחרב משרב.

צַחֲן°, ז, באשה, ריח רע; כנוי מליצי לעון.

צַחֲנָה, נ, ריח רע, באשה; *מאכל עשוי מדגים קטנים כבושים; דגים מְיֻבשים בחמה; °חטא, עון, פשע.

צַחֲפַת°, נ, מקום מְיֻחד כבמה עשוי לעמד עליו, מקום מורם ישר לעמידה (נמצאת בכתבת כנענית עתיקה).

צִחְצוּחַ*, ז, זהר, ברק; קול קשקוש חרב; טפה נוספת מאיזה נוזל.

— צִחְצוּחַ חֲרָבוֹת*, ז, סמל של רעש מלחמה.

— צִחְצוּחֵי חָלָב*, ז״ר, טפות החלב הנשארות בתוך הגבינה.

— צִחְצוּחֵי שֶׁמֶן*, ז״ר, טפות שמן.

צִחְצוּחִית*, נ, נוזל; טפה.

צִחְצֵחַ*, פ״י, מרק, נקה, טהר (כלי, נשק וכדומה); שטף במים לנקוי; דבר צחות, דבר דברים ברורים.

צַחְצָחוֹת, נ, בהירות הרוח והנפש (?); שמחה וענג (?); מקום יבש וחרבון.

צחק (צָחַק, יִצְחַק), פ״ע, (עם לְ־), צהול משמחה; צהול והתל ב־. צַחֵק, השתעשע בהתלות, התל ב־, עשה דברים מעוררי שחוק; עשה דברים לתענוג.

צְחֹק, ר׳ צחוק.

צַחְקָן*, ז, איש מצחיק תמיד, מרבה לצחק.

צַחַר, ת, בהיר, מבהיק, לבן.

צַחֵר*, הִצְחִיר*, עשה לבן.

צִי, ז, (ר׳ צִים, צִיִּים), ספינה, אניה; אסף אניות רבות; ר׳ ציי.

צִיב*, ז, אחד מחוטי הצמח הדקים, ליף, סיב; ר׳ צב.

צִיבִים*, ז״ר, חתיכות אֲרֻכות דקות וקטנות של צמחי בשם ששמים במים רותחים כדי להכשירם למשתה.

צַיִד, ז, (ס׳ צֵיד־), תפישת חיה או עוף; החיה או העוף התפושים; מזון, טרף, אכל; המזון הלקוח לדרך.

צַיָּד, ז, איש שאומנתו לצוד ציד; *דיג.

צֵידָה, צֵדָה, נ, פֻּעלת הצד; חיה ועוף תפושים; מזון, אכל, טרף; המזון הלקוח לדרך.

צֵידָנִי*, ת, רמאי הצד נפשות בערמתו.

צִיָּה, (נ, ר׳ צִיּוֹת), חרב, חרבון, ארץ שממה חרבה ויבשה שאין בה מים.

צִיּוּם°, ז, פֻּעלת הצם והמתענה.

צָיוֹן, ז, ארץ חרבה בלי מים, ערבה.

צִיּוֹן, ש״פ, מצודת היבוסי שלכד דוד מלך ישראל ויקרא לה בשם עיר דוד; ירושלים וכל ממלכת יהודה (בדור המליצי); כנוי לכל ארץ ישראל (בזמן האחרון); (בַּת־) כנוי לעם ישראל.

צִיּוּן, ז, מצבה על קבר; סמן למקום קבר; עמוד נצב לאות להולכי דרכים וכיו״ב; *סִמן; פֻּעלת המְצַיֵּן.

— **צִיּוּנֵי הַמִּקְרָא°**, ז"ר, הודעה על איזה פסוק באיזה ספר ופרק הוא נמצא בתנ"ך.

צִיּוֹנִי°, ז, אוהב ציון, הובב ציון, הנוטה אחרי הציוניות.

צִיּוֹנִיּוּת°, נ, שטת הציונים השואפים להושיב יהודים בארץ ישראל, לכונן לעם ישראל מקלט בטוח בארץ ישראל.

צִיּוּר*, ז, תמונה, מראה; °שעור והשכלת דבר בשכל; תאור, פרשה, מערכת חזיון; ספור קטן מן החיים.

צִיִּי, ת, (ר' צִיִּים), שוכן ציה וערבה; חית מדבר וערבה; נוסע בים באניה, יורד הים.

צַיְּלָן*, ת, (נ' צַיְּלָנִית*), מרבה להתפלל, מתפלל תמיד.

צַיְּמָן*, ת, (נ' צַיְּמָנִית*), מרבה לצום, מתענה וצם תמיד.

צִין*, ז, מין תָמר שכפותיו קשות וקצר.

צַיֵּן*, פ"י, שים אות וסמן, סַמן; שים ציון על קבר. הַבדל והַפלה לטובה מאחרים. **צֻיּוֹן***, הִצַּיֵּן*, הִצְטַיֵּן*, היה נבדל ונסמן ונפלה לטובה מאחרים.

— **מְצֻיָּן***, טוב ונבחר מאחרים; נבדל ונפלה מאחרים באיזה דבר חיצוני.

צִינָּה*, נ, ר' צנה.

צִינוֹק, ז, עול שעל צואר האסיר; בית האסורים; *אגֻדת ירק קטנה מהֻדקה.

צִינִית*, ר' צינה.

צִיף*, ז, **צִיפָה***, נ, אגיץ או פקעת צמר מֻנפץ או טווי; כעין גג עשוי מחצלת או יריעה לשבת תחתיו.

צִיפָּה*, נ, סֻעלת או מצב הצף.

ציץ (צָץ, יָצִיץ), פ"ע, פתח (הפרח), הבקיע הפרח מן הכוס. **צַיֵּץ***, השמע קול כצפור או כאפרוח; שים ציצית בבגד. **צִיּוּץ***, הושם בתוכו ציצית (בגד). **הֵצִיץ**, הבט, השקף (במקום צר); *העמק להתבונן בדבר. **הוּצַץ***, הובא, יצוא לפעל.

צִיץ, ז, פרח, נִצת צמח; אחד מתכשיטי הכהן הגדול על מצחו; כנף; *סיב, חוט דק; נימין דקות התלויות מאיזה דבר; ברקת, שם אבן טובה ירוקה[1].

צִיצָה, נ, פרח, ציץ; קֻוצת שער שעל המצח; *ציצית.

צִיצִית, נ, (ר' צִיצִיּוֹת*), גדיל, קֻוצת חוטים קשורים יחד בכנף הבגד; הגדילים שצריך לשים על פי התורה בארבע כנפות הבגד; קֻוצת שער שעל המצח; דבר שמציצים ומביטים בו.

צִיקִים*, (צִיקֵי קְדֵרָה*), ז"ר, מאכל העשוי מחתיכות בשר קצוצות ותבלין ויין.

צַיְקָן*, ז, כֵּלי, רע עין.

צַיְקָנוּת*, נ, צרות עין, טבע הכֵּלי.

צִיר, ז, יתד ברזל שבדלת למעלה או למטה והדלת סובבת עליה; מכאובי הלֵדה, חבלים; צעקת היולדת, ר' צירים; תמונה, צורה; (בדבור המליצי): שליח, מלאך; *קטֹב, הקו המֻדמה שעליו סובב כדור הארץ; מיץ בשר או דגים או פֵּרות; מוהל היוצא מדברים כבושים ומלחים.

— **הַצִּיר הַצְּפוֹנִי°**, ז, **הַצִּיר הַדְּרוֹמִי°**, ז, קטב האדמה שבקצוי הצפון או הדרום.

— **צִירִים**, ז"ר, מכאוב; חבלי לֵדה; צעקת היולדת.

צַיֵּר*, פ"י, תאר; משוח בצבעים; עשה צורה; °תאר באֹמר ודברים; דמה לנפשו בשכלו איזו תמונה או איזה ענין. **צֻיּוֹר°**, הֻדְמֵה בשכל. **הִצְטַיֵּר**, התחפש כציר שלוח; השתנה, התחפש; הֻוצַר צורה בשכל.

— **לֹא יְצֻיָּר°**, אי אפשר לציר בשכל שיהיה כדבר הזה.

---

[1]) ציץ, изумруд, Smaragd, èmeraude, emerald

צַיָּר*, ז, אמן עושה צורות בצבעים; עושה ציורים; אורג צורות; פַּסָּל.

צֵירֶה°, ז, שם תנועה ידועה בדקדוק (..).

צִירָן*, ת, מי שעיניו זולפות תמיד.

צַיִּת*, ר׳ צות.

צַיְּתָן*, ת, (נ, צַיְּתָנִית*) מי שדרכו לְצַיֵּת, לשמוע ולהקשיב; אוהב לשמוע מאחורי דלת וכדומה.

צֵל, ז, (כי׳ צִלִּי או צִלֲלִי, ר׳ צְלָלִים, ס״ר, צִלְלֵי־), תמונת דבר שאינו שקוף ומואר באור קרני השמש; הכהות שאחורי דבר הנצב באור; מקום שקרני השמש אינם מגיעים אליו; כנוי מליצי לדבר חולף ועובר מהר ולדבר חלש ורפה; כנוי מליצי למחסה ומגן מֵרָעָה.

— **צֵל הַמַּעֲלוֹת**, ז, מעין שעון של חמה, שבאמצעותו מתרוטם עמוד דק ועל פי נטית צלו יודעים את שעת היום.

— **רָאָה צֵל הֶהָרִים כַּאֲנָשִׁים**, משל על ההפרזה והגוזמה; משל על פחדנות יתרה.

צ״ל, ר״ת, צריך לומר; צריך להיות.

צלב* (צָלַב*, יִצְלֹב*), פ״י, תלה, הוקיע; עשות צלב. הִצְלַב*, הִצְטַלֵּב*, הִתלה, הוקע; עשות תבנית צלב; עשה ביד סמני הצלב מפחד רעה או להודות לה׳ (מנהג הנוצרים).

צְלָב*, **צְלָב°**, ז, שתי וערב; עץ תליה בצורת שתי וערב; חתיכת עץ או עדי מתכת עשוי שתי וערב שנושאים אותו הנוצרים עליהם.

— **נוֹסְעֵי הַצְּלָב°**, **נוֹשְׂאֵי הַצְּלָב°**, צַלְבנים, תועים, האבירים הנוצרים שנסעו בימי הבינים לארץ ישראל להוציא את קבר משיחם מידי המשלמים.

צְלֹבָת*, ר׳ צלופח.

צַלְבָּן°, ז, נוסע במסע הצלב.

צַלְבָּנוּת°, נ, מסע הצלב.

צלה (צָלָה, יִצְלֶה), פ״י, שים דבר מאכל (ביחוד בשר) על אש להכשירו לאכילה. הִצָּלֵה*, הושם על אש לצליה.

צְלָה*, נ, צל.

צִלְהוּב*, הזהר, הֲגִיה באור.

צְלוּב*, ז, תליה, עץ התליה, צלב.

צָלוּב*, ת, תלוי על עץ; °כנוי לישו הנוצרי.

צְלוֹחִית, נ, בקבוק, צנצנת.

צָלוּל*, ת, בהיר, זך, צח, לא עכור.

— **צָלוּל מִן־***, מְנֻקֶּה מאיזה דבר.

— **דֵּעָה צְלוּלָה***, דעה ישרה ונכונה וברורה ולא מטרפה או מבֻלבלה.

— **צְלוּלָה הָיְתָה הֶחָבִית וְעָכְרוּ אוֹתָהּ***, מבטא לאמר: הכל היה טוב ונכון ובאו אנשים וקלקלו והביאו צרה.

צְלוֹפָח*, ז, מין דג ארך ודק קרוב במראהו לנחש[1].

צלופה

צְלוֹתָא*, נ, תפלה, תחנה.

— **צְלוֹתָא דְּאַבְרָהָם***, כנוי לתפלת המנחה.

צלח (צָלַח, יִצְלַח), פעו״י, בקוע ועבור; כבוש דרך לעבור; פרוץ ב־; השכל, מצוא חפצו; הגיע לתכלית, עלה ביד איש לעשות דבר; היה מכשר וראוי. צַלֵּחַ*, בקוע, חלוק לשנים. הִצְלִיחַ, מצוא חפצו, השכל; עלה יפה; הביא אל מחוז חפצו; גרום כי יעלה ביד איש לעשות מבֻקשו; (־דַּרְכּוֹ), כבוש דרך לעבור, להשיג חפצו.

— **צָלְחָה (רוּחַ) עַל אִישׁ**, חול. רוח ידועה על איש (גבורה וכיו״ב).

— **עָלֹה וְהַצְלַח***, הצלח בכל הדרכים

[1] צלופח угорь, Aal, anguille, eel

ובכל המעשים.

צַלַּחַת, נ, סיר, דוד; קערית, קערה שטוחה; כיס בבגד (משלי יט. כד ?); *כאב בצד אחד של הראש[1].

צְלִי, צָלִי, צְלִי אֵשׁ, ז, בשר צלוי, בשר נתון על אש להכשירו לאכילה.

— **צְלִי קְדֵרָה*, צְלִי קְדֵרָה***, ז״ר, בשר שמבשלים אותו בקדרה בלי תוספת מים למרק.

— **צְלִי שְׁפוּד***, ז, חתיכות בשר תחובות בשפוד על האש.

צְלִיבָה*, נ, תליה על צלב, פעֻלת הצולב; עץ התליה.

צְלִיָּה*, נ, פעֻלת הצולה בשר באש.

צְלִיל, ז, עֻנה, חררה; קול רעש, צלצול.

צְלִילָה*, נ, קול צלצול.

צַלְיָן*, ז, תמר מיֻבש בחמה.

צַלְיָן*, ת, (נ׳ צַלְיָנִית*), צַיְלָן, מרבה להתפלל, מתפלל תמיד.

צלל (**צָלַל, יָצֹל**), פעו״י, נתון צל; צלצל, השמע קול; שקוע וירוד למטה; חרוד, רעוד; *היה (נוזל) צח וזך; עשה (נוזל) לברור וצח וזך בהורדת השמרים והעפרורית שבו למטה. **הִצּוֹל**, צלצל, השמיע קול. **הִצָּלֵל***, היה ברור וזך. **הֵצַל**, כסה בצל; צלצל, רעוד. **הִצְלִילº**, השקיע, טַבֵּע, השלך אל מצולה. **הִצְטַלֵּל***, ירוד ושקוע.

— **צָלוֹל בְּמַיִם אַדִּירִים וְהֶעֱלָה בְיָד חֶרֶס***, מבטא משל על איש העמל להוכיח איזה דבר והדבר בעצמו הוא קל הערך שלא כדאי כלל לעמל בו או שההוכחה בטלה ומֻבטלה ואין לה כל ערך, ובכלל מבטא משל על טרחה רבה בשביל דבר קל ערך.

צְלָל*, ז, מצלצל בפעמונים בבית התפלה לנוצרים.

צֶלֶם, ז, (כ׳ צַלְמִי, ר׳ צְלָמִים, ס״ר, צַלְמֵי־), תבנית דבר, דמות; אליל; חשך (תהלים ל״ט, ז); ºשתי וערב, צלב (בפי ההמון בשפה הזרגונית).

צַלָּםº, ז, עושה תמונות אור.

(**צלםº**) **צִלֵּםº**, פ״י, עשה תמונות אור. **הִצְטַלֵּםº**, עשה את תמונתו בתמונת אור.

צַלְמוֹן, ז, חשך; ºתמונת מקום יפה, תמונת ככר יפה; תמונה שחורה לגמרי הדומה לצל העצם.

צַלְמוֹנִית*, נ, יחידות.

— **בְּצַלְמוֹנִיתוֹ***, בגפו; לבדו.

צַלְמָוֶת, (מִן צֵל־מָוֶת) נ, חשכה, אפלה גדולה; גיהנום.

צַלְמָןº, ז, תמונה עשויה בעזרת קוי האור והצל.

צַלְמָנִיָּהº, נ, בית שעושים בו תמונת אור; מכונת תמונות האור.

צלע (**צָלַע, יִצְלַע**), פ״ע, היה פסח, היה נטה בהלוכו מצד אחד למטה ולמעלה. **הִצָּלֵעַ***, היה פסח, צלוע. **הִצְלִיעַ***, עשה צלע.

צֶלַע, ז, (כ׳ צַלְעִי), שבר, כשלון, מפלה, מעידת הרגל; כנוי מליצי לאשה שֶׁלֻּקחה מצלע האדם (איוב י״ח י״ב).

צֵלָע, נ, (ס׳ צֶלַע, ר׳ צְלָעוֹת), אחת מעצמות בית החזה, העצמות היוצאות מחוט השדרה וסובבים לפנים; צד, עבר; החדר קטן בצדדי; בד עץ, מוט עץ; אחת משתי דלתות הפתח; º(בהנדסה), אחד צדדי הגוף.

צַלְעָה*, נ, צלע; כנוי לאשה.

צַלְעִיתº, נ, צלע בשר מטֻגנת.

(**צלף***) **הִצְלִיף***, הלקה, הכה ברצועה או בשוט.

צָלָף*, ז, נצפה, מין צמח שלעליו תבנית לב ואת ציציו יכבשו בחמץ וישתמשו בהם

---

[1] צלחת мигрень, Migrane, migraine

לפרפראות לאכילה [1].

צְלֹפָח*, ר׳ צלופָח.

צִלְצוּל*, ז, שאון פעמונים; קול הנשמע מנגיעה באיזה גוף; קול צליל; מין כלי זמר; חגורה מעשה רשת מתחת לשדים; סרט לתחבשת.

צִלְצָל, ז, צל, צללים; כידון שנועצים הדינים בראש הדגים הגדולים לדוגם; *כלי זמר שמקישים בו להשמיע קול גדול [2].

צלצל

צְלָצַל, ז, מין ארבה משמיע קול צלצול; *צרצור; מכסה מֵצל.

צִלְצֵל*, פ״י, השמע קול שאון פעמון או נחשתים וכדומה: השמע קול צלצול.

צֶלְצְלִים, ז״ר, מין כלי זמר המשמיע קול צלצול; שני טסים גדולים שמחזיקים בשתי הידים ומקישים באחד על השני, או שתי חתיכות מתכת קטנות הנתנות על שתי אצבעות ומקישים זו בזו.

צלק* (צָלַק*, יִצְלַק*), פ״י, בקוע, פלוח.

צַלֶּקֶת*, נ, רשם שרטת בעור שנשארה ממחץ מכה או מנשיכת כלב וכדומה.

צמא (צָמֵא, יִצְמָא), פ״ע, (־לְ־), התאוה לשתות, הרגש צרך בשתיה; שאוף, התאוה ל־. הַצְמֵא*, החסיר מים מ־; גרום לצָמָא.

צָמֵא, ת, מתאוה לשתיה; משתוקק לדבר.

צָמָא, ז, **צִמְאָה**, נ, תשוקה לשתיה; °תשוקה ושאיפה ל־. תשוקה ושאיפה ל־.

צִמָּאוֹן, ז, מקום חסר מים; תשוקה לשתיה.

צָמֹג°, ת, מְדַבֵּק, הנמשך ומתדבק.

צמד (צָמַד*, יִצְמֹד*), פ״י, דַבֵּק, חבר; דחוק, כבוש. הִצָּמֵד, הִדבק, הִקשר הִמשך, אחרי־.

צָמוֹד, היה דבוק וקשור היטב. הַצְמֵד, חַבר, דַבק, קשור. הִצְטַמֵּד*, הִצָּמֵד.

צֶמֶד, ז, זוג; שתי בהמות רתומות יחד לעבודה; שִׁעור עבודת זוג בהמות ביום; מדת אדמה; *על הבָקר.

— **צֶמֶד שָׂדֶה**, מדת אדמה שזוג בקר יוכל לחרש ביום אחד.

צִמְדָּה°, נ, שירת שנים יחד; זמרת שנים יחד.

צַמָּה, נ, מקלעת שער; צעיף.

צַמֵּה, פ״י, קלוע השערות לצמה, צמת.

צמה

צָמוּד*, ת, קשור, דבוק.

צִמּוּד°, ז, שויון שתי מלים פחות או יותר בצורתן בשעה שהן שונות בהוראתן, לשון נופל על לשון.

צִמּוּחַ*, ז, צמיחה, פעֻלת הצומח (צֶמַח, שער וכיו״ב).

צָמוּק*, ת, יָבֵשׁ, מְכֻוָּץ.

צִמּוּק, ז, (בתנ״ך נמצא רק ברבים: צִמּוּקִים), ענב יבש; *התכוצות והתקמטות.

צָמוּת*, ת, שַׁיך לצמיתות, נשאר לעולמים.

צמח (צָמַח, יִצְמַח), פ״ע, פרה, גדול; יצוא מן־ (צֶמַח, שֵׂעָר, שן וכיו״ב); הִגָּלוֹת מן־; התהוה, התחדש (פעֻלה); *זרוח, האיר. הִצָּמֵחַ*, צמוח, יצוא מהאדמה; התחדש דבר. צַמֵּחַ, צמוח שנית (שֵׂעָר); *צמוח. הַצְמֵחַ, הַפרה, הוליד זרע (האדמה); גרום לצמֹחַ; (במליצה) חַדש (דבר מֻפשט).

צֶמַח, ז, (כ׳ צְמָחִי), דבר הצומח וגדל מן האדמה; כנוי מליצי למשיח; *דשא, עשב; אבעבועה מלאה מֻגלה; יבלת.

צִמֵּחַ*, ת, מי שאין לו אזנים או שאזניו קטנות מאד.

צִמְחוֹן*, ז, נצה, ציץ הצמח.

---

[1] צלף, каперс, Kapern, câprier, capérleush

[2] צלצל, цымбалы Cymbel, Cymbal

צְמְחוֹנִי°, ת, האוכל רק ממערכת הצומח ולא ממערכת החי.

צְמְחָי°, ז, צומח חי הנמצא בים [1].

צָמִיד, ז, אצעדה לעדי הזרוע; מכסה כלי מְהדק; *ת, מְחבר, קשור ודבוק.

צְמִיחַ°, ז, עֻבר, ראשית הזרע, ראשית מולדת החי והצומח.

צְמִיחָה*, נ, פעֻלת ומצב הצומח.

צַמִּים, ז"ר, מַלכֹּדת, פח(?); שודדים, לסטים(?); טבעות ברשת המתהדקות כשמושכים את החוט העובר בהן (איוב י"ח, ט', ילין).

צְמִיקָה*, נ, מצב דבר המתיבש ומתכוֵּץ ומתקמט.

צְמִירָה*, נ, אבן הנמצאת בהשתן ועוצרת בעדו.

צָמִית*, ת, נמכר לצמיתות.

צְמִיתוּת, נ, אחרית הימים; *החלט.

— **לַצְּמִיתוּת***, תה"פ, לחלוטין, באפן מחלט שלא יכולים לחזור בם.

צֶמֶל*, ז, תאנה בשולה; בגרות.

צְמַלָּה*, ת"נ, בוגרת, אשה שעברו עליה ימי נעוריה.

צמם*, ר' צמצם.

צַמָּם*, ת, מי שאזניו עבות וספוגיות.

צַמָּע*, ת, מי שאין לו אזנים או שאזניו קטנות.

צִמְצוּם*, ז, דיקנות, מצב דבר שהוא מדֻיק ונכון; קצור; כווץ; חסכון, טבע הקמצן.

— **בְּצִמְצוּם***, תה"פ, בדיקנות, מדֻיק; לא פחות ולא יותר; בקמצנות, בלי מותרות.

צִמְצֵם*, פ"ע, דִּיֵּק; היה דיקן; עשה ממש בדיוק כמו שצריך ולא יותר; דחוק, כבוש; קמץ, היה קמצן; כסה הפנים, התעטף. **הִצְטַמְצֵם°**, דחוק וכבוש עצמו; היה מגבל.

— **צִמְצֵם אֶת־ בִּדְבָרִים***, הצק ל־ בדברים, דחוק ולחוץ את־ בדברים.

צמק (צָמַק, יִצְמַק), פ"ע, יבוש; התיבש והתכוֵּץ, הקמט. **צִמֵּק***, יַבֵּשׁ, כַּוֵּץ. **הִצְטַמֵּק***, התיבש, התכוֵּץ.

— **בֵּיצִים מְצֻמָּקוֹת***, נ"ר, ביצים שבשלון זמן רב על האש עד שיבשו והתכוצו החלבון והחלמון.

צֶמֶק*, ז, פֵּרות מְיֻבשים ומְצֻמקים (תאנים ותמרים).

צֶמֶר, ז, (כי צַמְרִי), שער כבשים רך; בגד צמר; *שער בעלי חיים (כבוא שם החיה אחרי המלה „צמר"); מחלת האבן העוצרת את השתן.

— **צֶמֶר גֶּפֶן***, **גֶּפֶן הַצֶּמֶר***, ז, כתנה, מין צמח בארצות החמות שפריו מלא סיבי צמר רכים.

— **צֶמֶר חַי°**, ז, צמר שגזזו אותו מכבשים חיים.

— **צֶמֶר נִשְׁחָט°**, צמר שהסירו אותו מעורות כבשים מֵתים.

צַמָּר*, ז, מוכר צמר; עוסק בעבוד צמר.

צְמַרְיוֹן°, ז, שם פרח הפונה תמיד לצד השמש [1].

צְמַרְמַר*, ת, מתחלחל, רועד.

צְמַרְמֹרֶת*, נ, חלחלה, רטט (במחלת קדחת).

צַמֶּרֶת, נ, ראש העץ; גוף האילן, כפת ענפי העץ; עלים שדמות מחטים להם.

צמת (צָמַת, יִצְמֹת), פעו"י, דחוק, לחוץ, נתון במצוה; התכוץ, הצטמצם; יבוש (אבר); התחבר; כַּוֵּץ (ע"י נוזל מכוֵּץ כמו חמץ וכיו"ב); החלט דבר שהוא שיך לפלוני לצמיתות. **הִצָּמֵת**, הלחץ, הִדחק; התכוֵּץ; הִכּרת; *הִמכר לצמיתות. **צִמֵּת**, לחוץ, נתון במצוק; *קַמֵּץ, חשוך; צמצם; עשה צמה, קלוע השער. **צְמוֹת***, חִבור, הִלָּוה. **הִצְמִית**, גרש, הדף, הרחק; כַּלֵּה, הַכרת.

צֹמֶת*, נ, מקום חבור ואגוד דברים שונים (גידים וכיו"ב).

---

[1] צמחי зоофит, Zoophit

[1] צמריון гелиотроп, Heliotrope

צַן, ז, (ר׳ צִנִּים), הוֹה, קוֹץ.

צַנָּא˝, ז, סל, טֶנֶא.

— צַנָּא דְמָלֵי סִפְרֵי˝, ז, סל מלא ספרים, כנוי לאיש בקי בהלכות אבל מפני שלא שמש תלמידי חכמים אינו יודע את טעמי ההלכות ואינו יודע להסיר את הסתירות שביניהן, כסל הזה שמלאוהו ספרים ואינו מבין מה בתוכם; °בקי בספרות ההלכה או מדע וכדומה.

צִנָּה, נ, מין מגן גדול המכסה את כל הגוף; סלע, צור; סל, טנא; קֹר, קָרה; סירה כתבנית סל (?); חכה של דַיגים(?); *מין עץ תמר קשה; מחלה הבאה מקרה.

צֹנֶה, ר׳ צאן.

צְנוֹבָר*, ז, פרי עצי המחט שרמות אצטוגה לו.

צָנוּם, ת, יבש; כחוש, רזה.

צְנוֹן*, ז, מין ירק שטעם שרשו הנאכל חריף [1].

צָנוּעַ*, ת, עָנו, לא גאה; שומר מצוה; ישר דרך; פרוש בעניני אשות, רחוק מזמה; נסתר, כמוס.

צִנּוֹר, ז, (ר׳ צִנּוֹרים, צִנּוֹרוֹת), סילון, תעלת מים, קנה נבוב שדרך בו נוזלים מים; זרם נחל שוטף, אשד מים; *קלוח הרוק מהפה; החור במפתן שבו קבוע ציר הדלת; מקום הדם באשה; ר׳ צנורה.

צִנּוֹרָה*, נ, מעין מחט לא נקובה ובקצה כשן בולטת לצנר ולעשות בה מעשה רשת; אנקול ברזל המתעקם בראשו לתפש בו דבר ולאחזו; כעין מזלג גדול לגרף בו את הגחלים.

צנח (צָנַח, יִצְנַח), פ״ע, שמוט ונפול ממקומו, נטה מטה והחלק; הִנעץ, הִתחב.

צִנִּים*, ז״ר, מים קרים; סכסמים, נִקֻדים.

צְנִימִים*, ז״ר, מאפה תנור קשים מאד האפוים פעמים; סכסמים, נִקֻדים.

צָנִין, ז, (ר׳ צְנִינִים), קוץ דוקר ומכאיב.

צְנִינִים*, ז״ר, צִנים, מים קרים.

צְנִיעוּת*, נ, תם דרך, ישר; הסתרה; נקיות; פרישות, טהרת המדות בעניני אשות, נקיון מזמה (הפך: פריצות); שמירת סוד; סוד, דבר כמוס ונסתר.

צָנִיף, ז, סודר דק שכורכים פעמים אחדות על הראש או על כסוי הראש והוא כלבוש כבוד לגדולים.

צְנִיפָה, נ, ר׳ צניף; *צפצוף, צעקת העוף.

צִנִּית*, נ, מין מחלת הרגלים, פַדַגְרָה, מחלת פרקי הרגלים; בלישה מתיבשת וקשה בכף הרגל; תמר קשה.

צֶנֶם˝, ז, צור, סלע, צור חלמיש.

צנן (צָנַן*, יַצַן*), פ״ע, היה קר, חדול להיות חם. הִצּוֹן*, השאר במצב קרירות; התקרר. צִנֵּן*, קרר, הקר, הפג החם. צֻנַּן*, התקרר, חלה מהתקררות. הֵצַן*, קרר, הקר. הוּצַן*, התקרר, היה קר. הִצְטַנֵּן*, התקרר, חדול מהיות חם; חלה מהתקררות.

— הִצְטַנֵּן דָמוֹ שֶׁל־*, מבטא לאמור: פחד מאד, מרב פחד התקרר דמו.

(צנע) הַצְנֵעַ, התנהג בענוה ושפל רוח; עשה מעשה טוב לא בפרסום; *הַטמן, הַסתר, הסתתר, התחבא.

(צנעה) בְּצִנְעָה*, תה״פ, בסתר, בסוד, בלחש (הפך: בפרהסיה).

צנף (צָנַף, יִצְנֹף), פ״י, עטוף סביב, כרוך פעמים אחדות; *צהול (סוס). הִצְטַנֵּף*, עטוף סביב, כרוך פעמים רבות.

צְנֵפָה, נ, גליל חוטים, פקעת.

צִנְצֶנֶת, נ, צלוחית (?), סל, טנא (?).

צנר° (צָנַר°, יִצְנֹר°), פ״י, עשה מעשה רשת; רתק.

צַנְתָּר˝, ז, (ר׳ צַנְתָּרוֹת), צנור; מוצקת להריק ממנה נוזלים.

---

[1] צנון, рѣдька, Rettig, radis, radish

— צַנְתְּרָא דְדַהֲבָא, ז, צנתר זהב, כנוי לאיש חשוב ונכבד.

צ״ע, ר״ת, צריך עיון.

צעב״ח, ר״ת, צער בעלי חיים.

צע״ג, ר״ת, צריך עיון גדול.

צעד, (צָעַד, יִצְעַד), פ״ע, דרוך, פסוע בנחת; העמד רגל ללכת; פסוע בכח גדול; עלה. צִעֵד*, צעוד; מסס ועלה. הִצְעִד, הַדרך, הַעבר, גרום לצעוד.

צַעַד, ז, מדרך כף רגל, פסיעה, העמדת רגל ללכת; כנוי מליצי לדרך החיים.

— הָצֵר צַעַד, הלוך בפחד.

— הַרְחֵב צַעַד, הלוך בלי פחד, בבטחה; הלוך בצעדים גדולים.

צְעָדָה, נ, צעד, מדרך כף רגל; אצעדה, שרשרת לעדי רגלי הנשים; אִשָׁה, רעש קל של צעדים.

צעה (צָעָה, יִצְעֶה), פעו״י, הלוך וצעוד בצואר נטוי הצרה בגאוה; הפלט(?); שכוב, השתרע; היה כפוף; הטה כלי להריקו; הָרק כלי. צִעָה, הטה כלי להריקו עד תמו; סכסך ונדנד.

צְעִידָה*, נ, פעלת הצועד והדורך, הליכה, פסיעה; צעד.

צָעִיף, ז, מעטפה, כסוי הפנים לנשים.

צָעִיר, ת, רך בשנים, קטן בשנותיו; הַקָּטן מ-; קטן בערכו, נקלה; *מְצָעֵר, מציק.

צְעִירָה, נ, מעמד הצעיר בשנותיו, מעוט שנים; ת, רכה בשנים; הקטנה מ-.

צען (צָעַן, יִצְעַן), פ״ע, נסוע, עבור ממקום למקום, הַעתק מקומו.

צֹעַן*, ר׳ צוען.

(צעף*) הִצְעִיף*, הכסה בצעיף.

צַעֲצוּעַ, ז, תבנית ילד קטן; בֻּבָּה; °כלי (ביחוד לילד קטן) לצחק ולהשתעשע בו.

צעק (צָעַק, יִצְעַק), פ״ע, נתון קול וקרוא לעזרה; השמע קול גדול ממצוקת נפש; התאונן, התלונן; *התפלל. הִצָּעֵק, התאסף לקול קורא; *הִדרש למשפט על ידי תלונת אחר. צַעֵק, הרם קול צעקה מצער ויגון. הַצְעֵק, אסוף והַקהל אנשים רבים בקול קריאה.

— צוֹעֵק*, ז, תובע, שיש לו תביעה ודרישה מאחר.

— נִצְעָק*, ז, נתבע, שלחברו יש תביעה ודרישה אצלו.

— צָעוֹק מִתּוֹךְ צִפָּרְנֵי רַגְלָיו*, צעוק מכאב חזק ומפחד רב מאד.

צְעָקָה, נ, (ס׳ צַעֲקַת, ר׳ צְעָקוֹת), קול הבא מצער; קול תלונה; תלונה, התאוננות; קריאה לעזרה; *תפלה.

צַעֲקָן*, ת, שדרכו לצעק, מי שצועק תמיד.

צער (צָעַר, יִצְעַר), פ״י, קטון, מעוט, היה קטן וקל. צַעֵר*, גרום כאב ויסורים; גרום כאב נפשי; הָמֵר, מרר חיים, הַעצב. הַצְעֵר*, הַקטן, המעט. הִצְטַעֵר*, קטן, היה מצער וקטן, מעוט, היה לא הרבה. הִצְטַעֵר*, דאוג, העצב לדבר; סבול כאב ויסורים.

צַעַר*, ז, כאב, יסורים; דחק; דאגה, כאב נפשי; מכאב לב ורוח; כסף ענושים בשביל צער.

— צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים*, ז, ענוי בעל חי ע״י הכאה וכיו״ב.

— חֶבְרַת צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים°, נ, חברה המשתדלת להמעיט את ענויי בעלי החיים.

— אֵין אָדָם נִתְפָּשׂ בִּשְׁעַת צַעֲרוֹ*, אמרה במובן: אין דנים את האדם על אשר אמר או עשה דבר שלא כהוגן בעת צערו וכאבו.

צָף*, ז, קלפת הגלעין של התמר; בשר הפרות; ת, שטוח, רקוע ישר.

צפר (צָפַר, יִצְפֹּר), פ״ע, התכוץ, הצטמק; *חַבר ואַחד; צָמות ע״י גוזל מַכּוץ (חומץ

וכיו"ב). צַפַּר*, סמור מקוֹר וכאב.
— צָפַד עוֹרוֹ עַל עַצְמוֹ*, עורו הצטמק התכווץ על עצמותיו מרזון, סמל לרזון.
צַפְדִּין*, צַפְדִּינָא*, ז, מכה טריה, מכה מוציאה לח; מחלת בשר השנים שהדם נוזל ממנו.
צפה (צָפָה, יִצְפֶּה), פ"י, כסה; הבט, השקף; התבונן; ארוב; הַשגח על־; חזה, נבא: ראה מראש. צִפָּה, כסה, שטוח על־; רקוע בהדוק טסי מתכת או לוחות עץ על השטח החיצוני של כלי או בנין לכסותו ליפוי או לחזוק; שים עין, הבט, השקף; יחל, קוה, חכה, שים מבטחו ב־. צֻפָּה, כֻּסָּה, טֻפָּה על ידי צפוי.
— צַפֶּה לְשֻׁלְחַן אֲחֵרִים*, היה תלוי בכלכלתו באחרים.
צִפָּה*, נ, תכריך הכר; לוח דק לצפות בו איזה כלי וכדומה.
צָפֶה, ר' צופה.
צָפָה, נ, שטף מים רבים שיכולים לשחות בהם; שחיה, פעֻלת השוחה על פני מים.
צָפוּי, ת, עתיד ל־; *נראה מראש, נראה.
צִפּוּי, ז, פעֻלת המצפה; רקוּע מכסה פני דבר.
צָפוֹן, ז, הצד השמאלי מארבע כנפות הארץ בפנות האיש מזרחה; רוח הבאה מצפון; ארצות אשור ובבל אשר מהן היו באים לפנים לארץ ישראל מצד צפון.
צָפוּן, ז, אוצר, הון; דבר שמחביאים אותו ליקרתו; *מַטְמוֹן.
צְפוּנָה*, נ, הטמנה, החבאה.
צְפוֹנִי, ת, של צפון, מצפון; כנוי לארבה הבא מצפון (יואל ב. כ.).
צָפוּף*, ת, דחוק ולחוץ אחד לשני, דחוס.
צִפּוֹר, צִפֹּר, נ, (ר' צִפֳּרִים), עוף; מין העופות הקטנים; מין עוף קטן מצוי שֶׁגּוֹנוֹ אפור [1]; *אבעבועה העולה במים ע"י נפיחה בהם בקנה חלול או ע"י זריקת אבן וכדומה; קרום המה.
— צִפּוֹר נֶפֶשׁ*, נ, חלק החזה שמול הלב; הלב.
— אֲפִילוּ צִפּוֹר מְנַעֲרָתוֹ מִשְּׁנָתוֹ*, מבטא משל על אִיש ששנתו קלה ביותר.
צִפּוֹר*, ז, קלִפת הדקל, סיבי הדקל.
צִפֹּרֶן, ר' צפרן.
צִפְחָה°, נ, מין אבן שחורה המתבקעת על נקלה ללוחות דקים שטוחים [2].
צַפַּחַת, נ, כד; פך שטוח; *צפיחית.
צִפִּיָּה, נ, תקוה, תוחלת.
צַפִּיחִית, נ, עֻגָה שטוחה עשויה מעלי בצק דקים מֻנחים אחד על גבי השני וממתקים ביניהם.
צָפִין, ר' צפון.
צְפִיעַ, ז, גללי צאת בהמה.
צְפִיעָה, נ, בת קטנה (בלשון זלזול).
צְפִיפוּת*, נ, טבע דבר שהוא צפוף ודחוס.
צָפִיר, ז, תַיִשׁ, זכר בעזים.
צְפִירָה, נ, שַׁחַר, אור בקר; עטרה, נזר חזרת הגלגל, תקופה; *שומר ראשׁ אחד הגדולים בלכתו; צבירה, כריכה אחת מכריכות קליעת קש לסרידה עֲגֻלָה; שער (עזים) גזוז; קול שריקה, צפצוף; קליפת הדקלים; °חליל קטן של מתכת שמשמיעים בו קול שריקה חזק.
צְפִית, נ, צפוי השלחן, מפה (?); מצפה (?); מנורה (?).
צפן (צָפַן, יִצְפֹּן), פ"י, החבא, הסתר, ספון; שמור דבר שלא יאבד; הניח למשמרת; שמור דבר בלב או בזכרון; ארוב ל־;

---

[1] צפור, воробей, Spatz, moineau, sparrow

[2] צפחה, аспид, Schiefer, ardoise, slate

טמון רשת ומוקש ל־. הִצָּפֵן, הסתר, הטמן, החבא; היה טמון, שמור ומוכן. הַצְפֵּן, הַסתר, הַחבא; *פנה לצד צפון; מרוח בסבון, סַבֵּן.

— הָרוֹצֶה שֶׁיַּעֲשִׁיר יַצְפִּין°, בטוי חדש בנוי על בטוי תלמודי ידוע במובן: קובץ על יד ירבה, לאמר: המניח למשמרת מכספו יעשיר.

צָפְנַת פַּעְנֵחַ, שם כבוד שנתן פרעה ליוסף; °מגלה רזים וסודות.

צֶפַע, צִפְעוֹנִי, ז, מין נחש מזיק[1].

צִפְצוּף* ז, קול הצפור, קול כקול הצפור, קול דק.

צִפְצֵף, פ"י, שרוק, השמע קול הצפור; דבר בקול לחש; *הַדחק, הצטמצם; היה מעט, היה במספר מצֻמצם; °צוף על פני־; עלה למעלה. הִצְטַפְצֵף*, הדחק, היה במצב דחוק.

צַפְצָפָה, נ, שם עץ גבוה וישר[2].

צפצפות

— צַפְצָפָה רוֹעֶדֶת°, נ, מין עץ גבוה הגדל במקום בצות.

צַפֶּקֶת°, נ, דלקת בעור הבטן.

צפר (צָפַר, יִצְפֹּר), פ"ע, הלוך ממקום בבקר; שוב לאחור, חזור; התהלך ממקום למקום; עוף, פרוח; *שרוק כצפור; שזור יחד, קלוע.

צְפָר*, ז, שריקה חזקה כצפור.

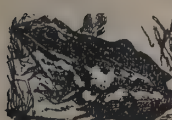
צִפֹּר, צִפֹּרֶת, ר' צפור.

צַפְרָא", נ, בקר.

— צַפְרָא טָבָא", נוסח ברכת איש לרעהו בבקר.

צְפַרְדֵּעַ, נ, (צְפַרְדְּעִים), מין שרץ המים והארץ המקפץ על ארבע, מין דוחי[1].

צַפְרִיר°, ז, רוח הבקר.

צפרדע

צִפֹּרֶן, ז, עצם קרני חד ומזהיר בראשי האצבעות; קנה חד לחרות בו על הלוח; *יתד חדה להפר בה; מקבת לשבירת אבנים שקצה אחד רחב וחד כצפרן, מריצה; סמל לדבר קטן ומזער; פרסת הבהמה; מין בשם, שחלת[2]; °חלק העט מפלדה שכותבים בו.

— נָטוֹל צִפָּרְנַיִם*, כרות את הצפרנים.

— צָעוֹק מִתּוֹךְ צִפָּרְנֵי רַגְלָיו*, ר' צעק.

— חָלָק כְּצִפֹּרֶן*, חלק מאד.

צִפֹּרֶת*, ר' צפור.

— צִפֹּרֶת כְּרָמִים*, נ, שרץ העוף, אחד

---

1) צפע васелиск, Basilisk, basilic, basilisk

2) צפצפה тополь, Pappelweide, peuplier, abele

1) צפרדע лягушка, Frosch, grenouilie, frog

2) צפרן коготь дьявола, Teufelskau

ממיני הארבה המצוי בכרמים.

צִפָּרְתָּה*, נ, עוף קטן מאד[1].

צֶפֶת, נ, כותרת לעמוד.

צִפְתָּה*, נ, ספה, מטת מושב; מחצלת.

צָקוּן, ז, שפיכה, פעֻלת היוצק.

צִקְלוֹן, ז, ילקוט נתון על השכם לעוברי דרך.

צַר, ז, אויב חפץ להרע; מתחרה עם השני בבואו לעמד במעמד אחד אתו; צרה, מצוקה, לחץ; צור, סלע, שן סלע; רעידת הארץ; סער, סערה; זהר, אור; (־לְ־) צַער; *(־דֶקֶל) ענף תמר.

צַר, ת, לא רחב, קטן הרֹחב; דחוק, מהֻדק בצמצום גדול.

— **צַר עַיִן**, ת, כִלי, מי שצר לו לראות בטובת חברו.

— **צַר הַמֹּחַ***, ת, קטן המֹח, חסר שכל, לא חכם.

— **לֶחֶם צַר וּמַיִם לַחַץ**, מבטא לתאר מעוט וחסר אכילה ושתיה.

צֹר, ז, אבן קשה, חלמיש; סכין, מאכלת; חוד.

(צרב) **הִצָּרֵב**, האחז מאש, השרף, הִכָּוֵה.

צָרָב*, ת, בוער, שורף.

— **צָרְבָא דְרַבָּנָן**, **צָרְבָא מֵרַבָּנָן***, ר׳ צורבא.

צָרָבָה*, נ, צלקת; דבוק.

צָרֶבֶת, נ, צלקת; צלקת העור הבאה מַמחלה.

צְרָדָה*, נ, האצבע האמצעית.

צַרְדִּיה*, **צָרֶדֶת***, נ, מחלת הירקון, מחלה הבאה מסתימת צנורי המרה ומערבוב המרה בדם וממנה יִשְׁנֶה מראה עור גוף האדם והיה כתֹם; שם צפור;° נחרת הגרון.

צָרָה (בדבור המליצי לפעמים: **צָרָתָה**), נ, לחץ, דחק; רעה, מצוקה; צער, יסורים, חבלי לדה; אויבת, מקנאה; האשה האחרת שישנה לבעלה של אשה; סופה, סערה, סער (ישעיהו ח, כב).

— **צָרַת פְּלוֹנִי צָרָה***, בטוי במובן: צרת פלוני היא באמת צרה גדולה מאד.

— **אַל תֵּצַר צָרַת מָחָר***, מבטא לאמר: אַל תדאג לעתיד.

— **דַּיָּה לְצָרָה בְּשַׁעְתָּהּ***, אל תדאג לעתיד, דַי אִם תדאג בבוא הצרה.

— **צָרוֹת אַחֲרוֹנוֹת מְשַׁכְּחוֹת אֶת הָרִאשׁוֹנוֹת***, מבטא לאמר: בבוא צרה חדשה על איש שוכח הוא את הצרות הקודמות.

— **צָרָה שֶׁהִיא שֶׁל רַבִּים – אֵינָהּ צָרָה***, **צָרַת רַבִּים חֲצִי נֶחָמָה***, מבטאים עממים ידועים במובן: צרה הבאה על רבים יחד יותר קל לסבל אותה.

צָרוֹב*, ז, צורף כסף וזהב.

צָרוּד*, ת, נחר, לא ברור (קול).

צָרוּי°, ת, מנֻקד בצירה (בדקדוק).

צְרוֹךְ*, ז, צֹרֶךְ, נחיצות, חפץ, תועלת.

צָרוּעַ, ת, מֻכה בצרעת, מצרע.

צָרוּף, ת, בר, נקי, ברור.

צֵרוּף*, ז, חבור, אחוד; נקוי; פעֻלת הצורף והמנקה; חִסוּם כלי מתכת במים אחרי העשותו באש; חלוף מטבעות כסף.

— **צֵרוּפֵי שֵׁמוֹת**°, ז״ר, סדור אותיות המלים בתנ״ך באפן מְיֻחד לבנות מהן שמות ה׳ (בקבלה).

צָרוּר, ת, סבוך; שמור.

צְרוֹר, **צְרֹר**, ז, (ר׳ צְרוֹרוֹת), אֲגֻדה קטנה; כיס שצוברים בו כסף; חתיכה, נתח, פלח קטן; *שבב, בקע עץ; חתיכת אבן קטנה.

צֵרוּר*, ז, רדיפה, מצוקת אויב.

צרח (**צָרַח**, **יִצְרַח**), פ״ע, צעוק, השמע קול. **הַצְרֵחַ**, הריע, הרעם; °הַחלף מקום המלך והצריח (במשחק השך).

---

[1] צפרתה колибри, Kolibri, colibri, humming bird

צְרְחָה*, נ, מחלת דפיקת הלב.

צֳרִי, צְרִי, ז, (בהפסק: צְרִי), שׂרף מרפא הנוטף מעצים ידועים [1].

צָרִיד*, ת, יבש, קשה.

צְרִיחַ, ז, מגדל גבוה (?); מערת קבר (?); °מגדל, שם אחד מאבני משחק השך.

צְרִיחָה*, נ, צעקה, זעקה.

צָרִיךְ*, ת, (—לִפְלוֹנִי או לְדָבָר), מוצא חפץ באיש או בדבר; דרוש, נחוץ לו; (—לַעֲשׂוֹת דָּבָר פְּלוֹנִי), חַיָּב או נחוץ לעשות.

צְרִיכוּת*, נ, צֹרֶךְ, נחיצות, חפץ; רִישׁ, עֹני, מחסור.

צְרִיף*, ז, כוך קטן קלוע מקנים וערבה; סכה; סכה רחבה למטה והולכת וצרה למעלה; סכת נוצרים עשויה שני דפנות שראשיהם מתחברים למעלה יחד; מעשה מקלעת מענפים; °מעון ארעי עשוי קרשי עץ וכדומה.

צָרִיף*, ז, מין מלח חוּר שסגלתו לצַוֵּץ [2].

צְרִיפָה*, נ, התכה; מרוּק עוֹן ע״י יסורים; גג שתבנית צְרִיף לו; ההכשרה של החוטים לקבל צבע.

צרך (צָרַךְ*, יִצְרַךְ*), פעו״י, מצוא חפץ, דבוק אחרי דבר; הַכרח, חַיֵּב, לעשות דבר. הִצְרִיךְ*, מצוא חפץ, היה מֻכרח. הִצְרַךְ*, הַכרח. הֻצְרַךְ*, הִדרש; היה מֻכרח. הִצְטָרֵךְ*, היה מכרח לבקש עזרת־; היה עזרת־ נחוצה לו מאד.

— הִצְרִיךְ*, הִצְרַךְ לִנְקָבָיו*, הצרך לפנות את עצמו.

— הִצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת*, היה תלוי בפרנסתו באחרים.

צֹרֶךְ, ז, (כ׳ צָרְכִּי, ר׳ צְרָכִים*), חפץ, נחיצות, תועלת; *דבר נחוץ.

— צְרָכַי*, הדברים הנחוצים ל־.

— עָשָׂה צְרָכָיו*, השתין או התריז; שמש המטה, בוא אל אשה.

— כָּל צָרְכּוֹ*, תה״פ, כלו, עד כמה שצריך.

— צָרְכֵי צִבּוּר*, ז״ר, עניני הכלל.

— צָרְכֵי גָבוֹהַ*, ז״ר, הדברים הנקרבים לאלוה, כגון: קרבנות, עמר, בכורים וכדומה.

צַרְכָן°, ז, נצרך לאיזה דבר, קונה, לקוח.

צרם* (צָרַם*, יִצְרֹם*), פ״י, כרות, חתוך, שרוט (ביחוד באזן); הַשחת, קלקל, עשה מום.

צרע (צָרַע*, יִצְרַע*), פ״י, נַגֵּעַ בצרעת, עשה למצֹרע. הִצְטָרַע*, היה מֻכה בצרעת, היה למצֹרע.

צִרְעָה, נ, (ר׳ צְרָעִים*, צְרָעוֹת*, צִרְעִיּוֹת*), מין דבורה עוקצת [1]; *קצף, אבעבועות הרתיחה שמעלה היין.

צָרַעַת, נ, (עפי״ר: נֶגַע־), נגע בעור הבשר, כל מיני חליי העור המתפשטים ועוברים מגוף לגוף; סמני רקבון בבגדים או רטיבות בבנין; *אסון, פֻּרְעָנִיּוֹת.

צרף (צָרַף, יִצְרֹף), פ״י, זכך; התך מתכת באש לזקקה; נקה; נקה מעון ע״י יסורים; *שים כלי באש לגמר מלאכתו; חבר ואחד יחד עם־. הִצָּרַף, זֻקק והטהר; *הֵחבר והאחד יחד עם־; (כלי מתכת) הושם כלי מתכת במים אחר העשותו באש לחסמו. צֹרַף, צרוף; *חבר ואחד יחד עם־ להיות דבר אחד; חסום כלי מתכת במים אחרי העשותו באש לחזקו; החלף מטבעות קטנות בגדולות (הפך: פרוט). הַצְרֵף*, החלף מטבעות קטנות בגדולות (הפך: פרוט).

---

[1] צרי бальзам, Balsam

[2] צריף квасцы, Alaun, alun, alum,

[1] צרעה, шершень, Hornisse, frelon, horny-wasp.

הִצְטָרֵף*, התחבר, התאחד והתאגד עם־; התחבר עם עוד דבר להיות לדבר אחד.

צָרְפִית*, ר, סדן של הצורף.

צָרְפַת°, נ, ארץ פרנציה (בדברי הסופרים מימי הבינים והלאה).

צַרְצוּר*, ז, שרץ קטן המשמיע קול שריקה חזק[4]; בקבוק; כלי חרס רחב מלמטה וצר למעלה; כד של חרס מְנֻקב ובלתי מְזֻגג להחזקת מים בימי הקיץ בארצות הקדם החמות.

צַרְצֵר*, פ״ע, השמע קול כצרצור.

צרר (צָרַר, יָצֹר), פעו״י, כרוך וקשור דבר בתוך דבר אחר; לחוץ, העק, דחוק; היה לחוץ ודחוק; (צַר, יֵצַר לְ־), היה מצב רע לְ־; דאוג, הצטער; היה הדבר קטן ודחוק מהכיל הַשיעור הנדרש. הִצְטָרֵר*, היה חבור יחד, האסף יחד. הֵצַר, לחוץ, העק, עַנֵה, הצק; *היה צר, היה לא רחב (בגד).

— צָרוּר לְ־ בִּכְנָפָיו*, זכור לפלוני את מעשיו לפרוע ממנו בבוא השעה.

— אַל תָּצַר צָרַת מָחָר*, ר׳ צרה.

צְרָרָה°, נ, שם צמח[1].

צֹרֶר, ר׳ צרור.

צִתָּה°, צִתִּית°, נ, גפרור, בד עץ ובראשו מעט גפרית להדליק אש.

צַתֵּת*, פ״י, הבער, הַדלק; חפש והשתדל למצוא. הָצֵת, ר׳ צות.

ק·

ק, האות התשע עשרה בא״ב העברית ושמה קוף; סמן המספר — מאה.

קָא־*, קָ־*, יבוא בתלמוד לפני הבינוני הארמי להורות על זמן ההוה (קָאָמַר = אומר, קָתָנֵי = קא תָּנֵי, שונה).

ק׳, ר״ת, קדוש; קמא (ראשון); קטן: קהל.

קָאָת, ז, (כ׳ קָאִי), מאכל נהדף חזרה מגרון בולעו, מזה שנפלט מהגרון בהכרח אחרי הבליעה.

קאת

ק״א, ר״ת, קונטרס אחרון.

קאה, ר׳ קיא.

קָאַת, קָאָת, נ, מין עוף מים גדול שיש לו כעין כיס מתחת לחרטמו וגרונו[2].

קַב, ז, (ר׳ קַבִּים, זוגי קַבַּיִם*). שם כלי קבול; שם מדת היבש, ששית הסאה; *רגל הקטע, מסעד עשוי מעץ וכדומה בצורת רגל והקטע שם בו שוקו ונשען עליו; סמל למדה קטנה, למעט בכמות; °עץ ולו ראש רחב שקוע מעט מלמעלה שהחגר שם תחת אציל ידו להשען עליו בלכתו.

— קַב וְנָקִי*, מדת קב אחד אבל נקי, במובן: מעט אבל טוב, מבטא משל על איש שאינו בקי בחכמות רבות אבל מה שהוא יודע — יודע הוא היטב על בוריו.

— בַּעֲלֵי קַבִּים*, אנשים פסחים ההולכים נשענים על מסעדים עשוים בצורת רגל.

קבב (קַב, יִקֹּב), פ״י, ארור, נַדף. קַבֵּב*

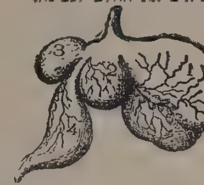
---

[4] צרצור, сверчок, Grille, grillon cricket

[1] צררה, повилица, Seifenkraut cùsenta eúropáea

[2] קאת пеликан, Pelikan, pelican

(־אֶת הַשּׁוֹק), שים קַב בשוק לְהֵראות כחגר.
(קבה) קַבֵּה*, פ"י, ר' קָבַב.
קֵבָה*, נ, אצטמכה, כעין כיס בבטן האיש והחי ששם נאסף המאכל ושם הוא מתעכל; מְסֵו של הקבה, החלב הנקפא בקבת הכבשים שבו מקפיאים את החלב לגבינה.

קבה

קֹבָה, קֻבָּה, נ, רחם הנקבה, בית הרחם.
קֻבָּה, נ, אהל וכעין כפה עגלה בראשו; חדר משות; *חדר זונות; חדר גדול עם תקרת כִּפָּה; כִּפָּה.
קב"ה, ר"ת, קודשא בריך הוא (תאר לאלהים).
קִבּוּב°, ז, קִמּוּר, עשית או הֱוית דבר כעין כפה.
קָבוּס*, ז, כלי שבו כובשים פרות וכיו"ב.
קִבּוּל*, ז, פעֻלת המקבל.
— בֵּית קִבּוּל*, ז, מקום לְקַבֵּל בו דבר.
— כְּלִי קִבּוּל*, ז, כלי לקבל בו דבר.
קָבוּעַ*, תה"פ, תמיד, לעולם; ת, תמידי, לא ארעי.
— קָבוּעַ בְּמַסְמֵר*, קבוע היטב, קבוע לתמיד ולא רק לזמן.
— אֶבֶן קְבוּעָה*, נ, אבן גדולה המחֻברת היטב לקרקע.
— מוּם קָבוּעַ*, ז, מום קַים ואינו עובר.
— מְחִיר קָבוּעַ°, ז, מחיר קצוב ועומד ואין לְתַגֵּר ולעמד על המחיר.
קִבּוּץ, ז, (ר' קִבּוּצִים), פעֻלת המקבץ והמאסף; אספה, קהל, חבר עם.
— קִבּוּץ גָּלֻיּוֹת*, ז"ר, קבוץ כל בני ישראל הגולים לארץ ישראל.
— שֵׁם הַקִּבּוּץ°, ז, (בדקדוק), השם המונח בלשון יחיד על קבוץ פרטים ממין אחד.
קִבּוּץ° (או: קִבּוּץ שְׂפָתַיִם°), שם תנועה (ֻ).
קְבוּצָה, נ, אסף, קבוץ; שורה, שדרה, מערכת דבר.
קִבּוּר*, ז, פקעת חוטים.
קְבוּרָה, נ, קבר, מקום הטמן המת בבטן האדמה; פעֻלת המקבר מת.
— שְׂדֵה הַקְּבוּרָה, ז, בית הקברות, בית הקברים, בית עלמין.
קִבּוּרָה*, נ, אשכול פרחי התמר.
קָבוֹת*, ז, (ר' קְבוֹתִים*), חבית, כד גדול.
קַבְיָה*, נ, סיר מתכת עגל.
קֻבִּיָּה*, נ, גוף מרבע שרחבו, ארכו וגבהו שוים במדתם האחד לשני; משחק בעצמות קטנות, קֻבִּיּוֹת, שעל כל אחד מצלעותיהן יש מספרים או נקודות שונים (מאחד עד ששה).
— מְשַׂחֵק בְּקֻבִּיָּה*, איש הקובע לו פרנסה במשחק הקביות וכדומה.
קֻבְיוּסְטוּס*, ז, משחק בקביה, איש הקובע לו פרנסה במשחק הקביות; שודד.
קְבִיעָה*, נ, פעלת הקובע והמיעד, יעוד.
קְבִיעוּת°, קְבִיעוּתָא*, נ, תמידות, התמדה בלי הפסקה; הקצבה, קביעה; יעוד, קִדּוּשׁ.
— קְבִיעוּת הַחֹדֶשׁ°, נ, ההחלטה באיזה יום ראש החדש.
קְבִיצָה*, נ, פעלת הקובץ והמאסף, קבוץ.
קבל* קָבַל*, יִקְבֹּל*, פ"י (עם: עַל-), התאונן על-, צעוק חמס על-; בכה. קִבֵּל, לקוח מה שאחר שולח או נותן; לקוח אליו ברצון; לקוח אל לב; (־עַל עַצְמוֹ), התחיב בדבר;* לקוח; הָכִיל. קֻבַּל*, הֻלקח, הושג והֻלקח; הֻסכם. הִקְבִּיל, היה נצב מול-, היה עָרוּךְ נגד-;* התאונן עַל-; (־פָּנִים) הלוך לקדם פני איש. הֻקְבַּל*, הפגש ע"י אחר שבא לקבל פניו. הִתְקַבֵּל*, קֻבַּל; קִבּוּל.

— מְקַבְּלֵי בְרִית*, שקבלו עליהם דת ישראל.

— קַבֵּל עֵדוּת*, שמוע דברי פי העדים.

— קַבֵּל פָּנִים*, פגוש, הלוך לקראת איש לקדם פני איש.

— קַבֵּל עָלָיו אֶת הַדָּבָר*, האמן בדבר; התחיב בדבר.

— מְקֻבָּל עַל הַבְּרִיּוֹת*, נכבד ונשוא פנים.

— קַבֵּל קִנְיָן*, כרות ברית ואַשר אותה על ידי זה שאחד משני הצדדים אוחז בידו כנף בגד או מטפחת של הצד השני.

קֳבֵל*, מ"י, מול, נגד, לפני־; ר' מחי.

קַבָּל*, ת. חשוך, אפל.

קִבָּלָה*, נ, אמצעי כנגד איזה דבר לפעל פעֻלה הפוכה מפעֻלתו; אמצעי כנגד בַעל.

קְבָלָה*, נ, צעקת תלונה.

קַבָּלָה*, נ, פעֻלת המקבל; מסורה, ספור או הלכה העוברים מאיש לאיש; כנוי לתורה שבעל פה—התלמוד, או למצות שאפשר ללמדן מדברי הנביאים; כנוי לכתבי הקדש חוץ מהתורה; °שם חכמה ידועה, חכמת המסתרים, הנאצלות והספירות; רשיון נתון מרב או משוחט לאיש אחד לשחוט; שטר קבלה, שובר.

— קַבָּלַת פָּנִים*, נ, הליכה לקראת איש לקדם פניו.

— קַבָּלַת שַׁבָּת*, נ, תפלות וזמרות שאומרים ביום הששי בערב.

— קַבָּלַת קִנְיָן*, נ, ר' קנין.

— לְמֵדִים מִן הַקַּבָּלָה*, לומדים את פרשת המצוה מדברי הנביאים.

קַבָּלוֹת*, ר' קבלנות.

קַבְּלָן*, ז, המקבל עליו לעשות העבודה כלה; מי שמקבל איזה דבר באחריות; מי שמקבל עליו לשמר דבר באחריותו; קונה ומקבל גנבות; °בקי בקבלה, מוסר דברי תורה שבעל פה לאחרים.

— עָרֵב קַבְּלָן*, ר' ערב.

קַבְלָן*, קָבְלָן*, ז, צופה ומביט.

קְבִלָּנָה*, נ, תלונה, צעקת חמס.

קַבְּלָנוּת, נ, קבלת עבודה באחריות; קבלת ערבות ואחריות באיזה ענין ומעשה; התחיבות לשלם חוב במקום החַיב אף אם החַיב יכול לשלמו.

קִבְּלֶת*, נ, קבלת עשית כל העבודה בעד שכר ידוע (לא בשכירות יום), קבלנות.

(קבם) קַבֵּם*, עורר געל נפש ורגש של הקאה.

קֶבֶם°, ז, געל נפש, רגש מעורר להקיא.

קִבֶּסֶת*, נ, מרמה, מעל (?); עצירה, כבוש (נבואה).

קַבְסְתָן*, ז, מעורר געל נפש.

קבע (קָבַע, יִקְבַּע), פ"י, מחוץ, טרוף; עשוק, גזול, חמוס; תחוב, תקוע ב־; *קצוב; חַזק באפן קים; שים ב־; שבץ, מלא, שים בתוך (אבן חן במלאת); יעד, יחד; העמד לחק; עַכב. הִקָּבֵעַ*, התחב באפן קים; היה מְקֻבל ומֻסכם בתור חק לעולם; היה מְיֻעד, הֻמנה ל־: קַבֵּעַ*, חזק, אמץ; קַים; קבוע דבר במקום בחזקה. קֻבּוֹעַ*, (ב־), מֻלוא, הושם בתוכו, שֻבוץ.

— מוּם קָבוּעַ*, ר' קבוע.

קֶבַע*, תה"פ, באֹפן תמידי, קים, בלתי משתנה (הפך: ארעי); ז, דבר מְקֻבל ומֻסכם; זמן קצוב וקבוע.

קַבְעָן*, ז, שודד, גזלן, איש חמס.

קֻבַּעַת, נ, שמרים היורדים לשולי הכוס (?): גביע, כוס גדולה; כד, קנקן.

קבץ (קָבַץ, יִקְבֹּץ), פ"י, אסוף, הבא פרטים רבים אל מקום אחד; צבור; גבוב. הִקָּבֵץ*, הֵאסף יחד, הִקהל; התאסף.

קַבֵּץ, כנוס, אסוף; צבור. קָבוּץ, הֵאסף, הִקהל. הִתְקַבֵּץ, התאסף, הִקהל.

— קָבוּץ עַל יָד, אסוף מעט מעט.

— קַבֵּץ פָּארוּר, (הפנים), אסוף (הפנים) את אדמימותם ופארם, חוור.

קֹבֶץ°, ז, ספר מכיל בתוכו פרקים מתוך ספרים שונים או מעניינים שונים.

קֶבֶץ*, ז, פרק בין אברי החי, ר' קפץ.

קְבֻצָה, נ, תערבת דברים שונים רבים.

קַבְּצָן°, ז, עני המחזר על הפתחים לקבץ נדבות.

קבר (קָבַר, יִקְבֹּר), פ"י, חפור חפירה בעפר וטמון בה מת, עסוק בהנחת המת בארץ; *תחוב, תקוע ב־. הִקָּבֵר, הטמן בעפר (מת). קַבֵּר, קבור אנשים רבים. קֻבּוֹר, הִקבר, הטמן בעפר.

קֶבֶר, ז, (כ' קִבְרִי, ר' קְבָרִים, קְבָרוֹת), בור שטומנים בו המת; שדה הקברות; *רחם האשה.

— קֶבֶר הַתְּהוֹם*, ר' תהום.

— בֵּית הַקְּבָרוֹת*, ז, (ר' בָּתֵּי הַקְּבָרוֹת*), מקום קבורה למתים רבים, בית עלמין.

קַבָּר*, קַבְּרָן*, ז, מַקבר מתים.

קִבָּר*, ז, קָבִים; קמח עבה שאינו מנֻפה כל צרכו; פשוט, לא טוב, גרוע.

— פַּת קִבָּר*, נ, פת אפויה מקמח קבר (הפך: פת נקיה).

קָבְרִין*, ז, שם עוף המחליף נוצותיו תדיר.

קַבְּרָן*, ר' קבר.

קְבַרְנֵט*, ז, בית קברות במערה.

קַבַּרְנִיט*, ז, מנהיג האניה; כנוי למנהיג הדור, פרנס הדור.

— אוֹי לוֹ לְדוֹר שֶׁאָבַד מַנְהִיגוֹ וְאוֹי לָהּ לִסְפִינָה שֶׁאָבַד קַבַּרְנִיטָהּ*, משל עממי ידוע.

קִבֹּרֶת*, נ, הבשר העבה שבראש הזרוע מתחת לבית השחי.

ק"ג, ר"ת, קנין גמור; קהלה גדולה.

קנא"ס, ר"ת, קנין גמור אגב סודר.

קדד (נָקַד, יִקֹּד), פ"ע, (בא תמיד עם פעל השתחוה), כפוף, הוריד ראשו לארץ לאות הכנעה, או תודה לפני השתחויה; *קצוץ, גזור חתיכה מתוך דבר. הִקָּדֵד*, הגזר חתיכה מתוך דבר. קֻדַּד*, נקוב ונקר מצד אל צד (הר וכדומה), ר' קדר; בקוע (שדה, כרם) ועבור דרכו. הַקְדֵּד*, קַדֵּד.

קדה* (קָדָה*, יִקְדֶּה*) פ"ע, כפוף ראשו.

קִדָּה, נ, קציעה, שם עץ בשם [1]; קלפת העץ הזה [2].

קד"ה, ר"ת, קדוש השם.

קָדוּד*, ת, שנחתכה מתוכו חתיכה כנקב.

קָדוֹחַ*, ז, איש שמלאכתו לקדח במקדח ולנקב מרגליות.

קָדוּם*, ת, עתיק, מזמן קדמון.

— מִשְׁפָּט קָדוּם*, ז, משפט על דבר שנשרש בלב איש בלי יסוד ובלי בחינה.

קִדּוּם*, ז, שעה מקדמת בבקר.

קְדוּמִים, ז"ר, ימים מקדם, ימות עולם, ימים ראשונים; התקפה במלחמה(?).

קָדוּר*, ת, נקוב, מְנֻקב.

קְדוֹרַנִּית, תה"פ, בעצבות, ברוח כהה.

קָדוֹשׁ, ת, נקי מלכלוך; נעלה ונקי מכל טמאה וחל; מתנהג במצוות ה' המרחיקות מכל טנוף נפשי וגופני; דבק בה'; מלאך; כנוי לה'; *קְדֻשָּׁה שבתפלה; °נענה, מֻענה על דתו.

— הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא*, כנוי לאלהים.

— עַם קָדוֹשׁ*, כנוי לתלמידים הלומדים בישיבה.

[1] קדה кассія, Kassia, casse, cassia

[2] קדה корица, Zimmet, canelie, cinnamon

— הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם וּמְחַלֵּק מְזוֹנוֹת לְכָל בְּרִיָּה*, מבטא עממי ידוע ושגור גם בפי חכמינו.

— הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְדִּים הָרְטִיָּה (הָרְפוּאָה) וְאַחַר כַּךְ הוּא מַכֶּה*, מבטא עממי ידוע ושגור גם בפי חכמינו.

קִדּוּשׁ*, ז, הקדשה, פעֻלת המקדש; עשיה לקדוש; קבלת קְדֻשת השבת והמועדים בברכה על היין קדם האכילה; הברכה הנאמרת על היין בקבלת קְדֻשת השבת והמועדים; יין לקדוש; רחיצת ידי הכהנים ורגליהם לפני עבודתם בקדש; הבאת מי אפר הפרה האדֻמה על גוף לטהרו; ארוסי אשה.

— קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ*, ז, קביעת יום ראש חדש; התפלה שמתפללים בהתחדש הלבנה.

— קִדּוּשׁ לְבָנָה*, ז, ברכה להתחדשות הלבנה שאומרים באחד הערבים בראשית החדש.

— קִדּוּשׁ הַשֵּׁם°, ז, מעשה של מסירות נפש שמתקדש שם ה׳ על ידו.

— קִדּוּשִׁין*, (לפעמים: קִדּוּשִׁים*), ז״ר, ארוסי אשה; משתה ארוסים; החפץ שבו מקדשים אשה; שם מסכת תלמודית העוסקת בעניני נשואים.

קְדוּשָׁה, ר׳ קדשה.

קדח (יָקֹדַח, יִקְדַּח), פעו״י, בעור באש; התלקח, להוט (אש); בעור; לַהט; *נָקַב, נקר חֹר במקדח; שים יד או כלי לתוך כלי להעלות ממנו דבר; (־הָעַיִן) התלהב; *צמות; °היה חולה בקדחת. הִקְדִּיחַ* (תבשיל), החרוך תבשיל באש. הַקְדֵּחַ*, חרוך באש, להוט; קלקל, השחת; הרבה מלח בתבשיל; נקוב חֹר.

— הַקְדֵּחַ תַּבְשִׁילוֹ*, הִקְדִּיחַ תַּבְשִׁילוֹ בְּרַבִּים*, הפסד, השחת, התקלקל (באפן מוסרי).

קֶדַח*, ז, אבעבועה הבאה מתוך כויה.

קִדְחָה*, נ, התלהבות העין.

קַדַּחַת, נ, דלקת בדם החי; מחלת חֹם בגוף.

קְדִידָה*, נ, חתוך (מתוך דבר); מקום חתוך.

קָדִים, ז, מזרח, קדם, צד הפנים; רוח מזרחית עזה משחיתה יבול האדמה.

— קָדִימָה*, תה״פ, לצד הפנים, לפנים (במקום); ז, קדים.

קְדִימָה*, נ, יתרון, מעלה, יתר שאת; העברה, פעלת המקדים לעשות דבר או לבוא.

— דִּין קְדִימָה*, ז, זכות היתרון.

— דְּמֵי קְדִימָה°, ז״ר, ערבון, כסף עֲרֻבָּה, כסף ערבון, כסף שמשלמים על חשבון מחיר הדבר הנקנה תכף בגמר הקניה לפני קבלת הדבר הקנוי.

קְדִירָה*, נ, פעלת הקודר והנוקב.

קַדִּישׁ*, ת, קָדוש; ז, תפלה בארמית שאומר החזן לפני התפלה ואחריה ומתחלת במלות: יתגדל ויתקדש, (בתקופה שאחרי התלמוד הנהיגו שיאמרו היתומים קדיש בתפלה לזכרון נשמות אבותיהם וקוראים לו „קדיש יתום״).

— קַדִּישׁ דְּרַבָּנָן*, ז, הקדיש שאומרים אחרי הלמוד או אחרי קריאת פסקה מדברי התלמוד בתפלה.

קָדֵל*, ז, עֹרף, שמן הערף; ר׳ קתל.

— הָפוּךְ קָדֵל*, הפוך ערף, פנה ערף, אמרה במובן: סור מאחרי איש או דבר מאין חפץ בו.

קדם* (יָקְדֹם*, יִקְדֹּם*), פעו״י, היה דבר לפני דבר אחר; בוא לפני אחר; מהר לעשות דבר; עלה על־, היה נכבד מ־; היה יתר מ־. קַדֵּם, בוא לפני־; הלוך ונסוע לפניו; יצוא לקראת־ לסבת חבה או כבוד; פגוש; העבר, עבור לפני־; מהר

לעשות דבר לפני זמנו. הַקְדֵּם, מהר להביא דבר; מהר לעשות דבר; בוא לפני־; קבל פני איש ברצון וחסד. הָקְדֵּם*, בוא קדם, בוא לפני־. הִתְקַדֵּם°, הלוך קדימה, הלוך לפניו; עשה חיל בלמודים או בהשכלה בכלל.

— הַקְדֵּם קָנֶה לְוֶשֶׁט*, הכנס את האכל או השתיה אל אבר הנשימה שבגרון החי ולא אל הושט.

— הַקְדֵּם שָׁלוֹם*, מהר לאמור שלום לחברו שפגש בו ולא להכות עד שהוא ישאל לשלום.

— אֵין מֻקְדָּם וּמְאוּחָר בַּתּוֹרָה*, פתגם ידוע בדברי הכמינו.

קֶדֶם, ז, פני דבר (הפך: אָחוֹר); צד מזרח; ימי עולם. ימים שעברו; מאז ומעולם; תה"פ, בימים הקודמים, לפנים; מ"י, לפני.

קֹדֶם*, מ"י, לפני, לפני אשר.

— קֹדֶם לָכֵן*, לפני זה.

— קֹדֶם לַכֹּל°, לפני כל דבר.

קַדְמָא°, ז, אחת הנגינות בטעמי המקרא (֨).

קַדְמָה*, נ, מצב דבר לפני זמן ההוה; מ"י, לפני.

קֵדְמָה, תה"פ, אל קֶדֶם, מזרחה, לצד מזרח.

קִדְמָה, נ, פני דבר; מזרח, קדם; °הליכה לפנים; התקדמות, מצב דבר ההולך וטוב.

— מִקַּדְמַת דְּנָא*, מִלְּקַדְמַת דְּנָא*, מלפנים, משכבר הימים.

קַדְמוֹן, קַדְמוֹנִי, ת, מזרחי, שבמזרח; עתיק, ישן, שהיה מקדם; שהיה מאז ומעולם.

— הָאָדָם הַקַּדְמוֹנִי°, ז, אדם הראשון; האדם בראשית ימי היצירה.

— הַיָּם הַקַּדְמוֹנִי, ז, ים המלח.

— הַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי°, ז, הנחש שבימי אדם וחוה כמספר בתורה.

— קַדְמוֹן°, כנוי לאלהים (בספרי הפלוסופים) שאיננו מחֻדש.

קַדְמוֹנִיּוֹת*, נ"ר, דברים עתיקים, דברים שהיו בימים מקדם.

— חוֹקֵר קַדְמוֹנִיּוֹת°, ז, עוסק בחקירת עתיקות.

קַדְמוּת*, נ, מה שהיה לפנים, המצב הקודם של דבר; הפעם הראשונה; °טבע דבר שהוא קדום ולא מחֻדש; עתיקות.

קַדְמִי°, ת, של צד הפנים (הפך: אחורי).

קָדְקֹד, ז, החלק העליון של ראש האדם לצד פניו; ראש האדם בכלל; *מקום גבוה; קצניותו של מקום.

קדר (קָדַר, יִקְדֹּר), פ"ע, התכסה חשך, עטה אפלה; היה עכור (מים); היה עכור מדאגות ועצב; *נקוב ונקר מצד אל צד (הר וכדומה); ר' קדר. הָקְדַּר*, ר' הקדר. קַדֵּר*, קרצף, נקה עור בהמה בכלי בעל שנים דקות; עשה קדרות; שער, אמוד; נקוב ונקר מצד אל צד (הר וכדומה). הִקְדִּיר, העשה חשך, כסה באפלה; *(־פָּנִים), היה קודר וחשוך. הִתְקַדֵּר התכסה בחשך.

קֵדָר, (בְּנֵי־) ז"ר, אחד משבטי ערב; °כנוי לכל העמים הטטרים.

קַדָּר*, ז, יוצר חרס, עושה קדרות; מוכר קדרות.

קְדֵרָה*, נ, פרור, כלי חרס שמבשלים בו; גלגלת; חלק הגלגלת המכיל את המח.

— מַעֲשֵׂה קְדֵרָה*, ז, מאכל העשוי בקדרה.

— קְדֵרָה דְּבֵי שֻׁתָּפֵי לָא חֲמִימָא וְלָא קְרִירָא*, קדרה של שותפים לא חמה ולא קרה, משל עממי ידוע.

— צִיקֵי קְדֵרָה*, ר' ציקים.

— בַּקְּדֵרָה שֶׁבִּשֵּׁל־בָּהּ הִתְבַּשֵּׁל*, משל עממי במובן: בור כרה לאחרים ונפל בעצמו בו.

— אִשָּׁה מְגַלָּה אֶת הַקְּדֵרָה לֵידַע מָה חֲבֶרְתָּהּ מְבַשֶּׁלֶת*, משל עממי לאמר: האשה מתאוה לדעת הכל מה שנעשה בבית חברתה.

— אַל תְּבַשֵּׁל בִּקְדֵרָה שֶׁבִּשֵּׁל בָּהּ חֲבֵרְךָ*, מבטא משל לאמר: אל תקח לך אשה גרושה או אלמנה.

קַדְרוּת, נ, חשך, אפלה, עלטה.

— קַדְרוּת הַשֶּׁמֶשׁ°, או: -הַיָּרֵחַ, נ, ר' לקוי חמה, או לקוי לְבָנָה.

קַדָּרוּת*, נ, עשית הקדרות, מלאכת היוצר.

קֶדְרָנִית, ר' קדורנית.

קדש (קָדַשׁ, יִקְדַּשׁ), פ"ע, היה קדוש, הורם לשם ה'; היה אסור באכילה או בהנאה. הִקָּדֵשׁ, הִשָּׂגֵב, התרומם; היה קדוש; קבל קְדֻשָּׁה; הִנָּקֵה, היה נקי. קִדֵּשׁ, טהר, עשה לקדוש; הכין ויעד לדבר גדל הערך, לצרך גבוה; רומם, כַּבֵּד; נקה, טהר מטמאה; הודיע על איזה דבר כי הוא קדוש; קבוע לקדוש; הראות בסמכי כי הדבר הוא קדוש; *לקוח לאשה; הבא (אשה) בברית הנשואים; רחוץ ידים ורגלים (הכהנים לפני עבודתם במקדש; ברך את החדש; פרסם את יום ראש החדש; אמור ברכת הקדוש על היין בשבתות ובמועדים; אסוֹר דבר (תבואה לסבת כלאים). קֻדַּשׁ, היה מורם וקדוש; היה נועד ומוכן: *היה אשה לאיש. הִקְדִּשׁ, הראות כי הדבר קדוש; רומם, כבד, יעד לדבר קדוש; הפרש דבר לקרבן לה'. הֻקְדַּשׁ*, היה מֻפרש לה'. הִתְקַדֵּשׁ, הִטָּהֵר מטֻמאה, התרחץ מטֻמאה; התרומם, התנשא; הִקָּבַע לקֹדש; *היה (אשה) מְקֻדשת לאיש; היה אסור (תבואה לסבת כלאים).

— קָדַשׁ הַיּוֹם עָלָיו*, הגיעה השבת בשעה שפלוני היה עסוק בעבודה.

— קַדֵּשׁ הַחֹדֶשׁ אוֹ הַשָּׁנָה*, קבוע את זמן ראשית החדש או את זמן ראש השנה.

— קַדֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם*, קַדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם*, עשה מעשה של מסירות נפש שעל ידו מתקדש שם ה'.

— כָּזֶה רְאֵה וְקַדֵּשׁ*, מבטא משל לאמר: ראה ועשה כזה בלי שנויים ובלי שאלות.

קֹדֶשׁ, ז, (כ' קָדְשִׁי, ר' קֳדָשִׁים), קְדֻשָּׁה (הפך: חֹל), טָהור מכל טמאה; רוממות רוחנית; דבר קדוש; מתנות הכהנה; בשר הקדשים או הנסכים; מקום קדוש; בית ה'.

— אֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ°, נ, כנוי לארץ ישראל.

— עִיר הַקֹּדֶשׁ°, נ, כנוי לירושלים.

— קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים, ז, כנוי למקום שמבית לפרכת במשכן ואחר כך במקדש; קרבן נעלה מיתר הקרבנות; *קְדֻשָּׁה יתרה.

— אִישׁ קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים*, איש קדוש מאד, שאין גבול לקדושתו.

— כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ*, ז"ר, כנוי לספרי התורה, הנביאים, והכתובים.

— מִקְרָא קֹדֶשׁ, מוֹעֵד קֹדֶשׁ, ז, יום חג, יום טוב.

— דִּבְרֵי קֹדֶשׁ*, ז"ר, דברי חלק הכתובים שבתנ"ך.

— קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ*, קָדְשֵׁי מִקְדָּשׁ*, ז"ר, מה שראוי להקריב מהקרבן על המזבח.

— קָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת*, ההקדש שתכורתו נתנת לתקון בדקי ביהמ"ק.

— קָדְשֵׁי הַגְּבוּל*, הקדשים שהכהנים והלויים רשאים לאכלם בכל גבולות א"י.

— קָדָשִׁים קַלִּים*, קרבן שלָמים.

קָדֵשׁ, ז, (נ, קְדֵשָׁה), מוכן למשכב זמה, לעבודה זרה.

קֻדְשָׁא˘, ז, קדושה, קֹדש.

— קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא˘, כנוי לאלהים.

קְדֵשָׁה, נ, ר' קדש.

קְדֻשָּׁה*, נ, קֹדֶשׁ, תְּכוּנַת דבר קדוש; קִדּוּשׁ על היין בשבת ובמועד; פסוקי קדוש ה׳ הנאמרים לפני ברכת „אתה קדוש״ בברכות שמונה עשרה (פסוקי: קדוש, קדוש, קדוש ה׳ צבאות וכו׳, ברוך כבוד ה׳ ממקומו, ימלך ה׳ לעולם ועד).

— **קְדֻשָּׁה דְסִדְרָא***, נ. פסוקי קדוש ה׳ הנאמרים בתוך תפלת „ובא לציון גואל״.

— **דִּבְרֵי קְדֻשָּׁה***, ז״ר, דברי חלק הכתובים שבתנ״ך.

-- **קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם***, נ, ר׳ קדוש השם.

קֳדָשִׁים*, ז״ר, קרבנות; נכסים השיכים לדבר קדוש; החלק החמשי משֵׁשת סדרי המשנה.

— **קָדְשֵׁי קֳדָשִׁים***, החשובים שבקרבנות.

קהה (קָהָה, יִקְהֶה), פ״ע, הֻשחת חִדּו של דבר; חלוש (השנים) באכילת דבר חמוץ; *חלוש ורפה (אבר בגוף); הרגש קבס ובחילה. הִקְהָה*, היה לא חד; היה חלש. קֵהָה*, קהה; סרב לקבל איזה דבר. הַקְהֵה*, עשה לא חד. הִתְקַהֵה*, קָהה.

— **עֲנָבִים קֵהוֹת***, ענבים שלא בשלו ומקהים את שני האוכל אותם.

— **הַקְהֵה שִׁנַּיִם***, הבזה, שים חרפה; בהוראת: בטל טענות המתנגד.

קֵהֶה*, ת, חמוץ, המקהה את השנים; לא בשול (פרי); לא ברור, שיש בו ספק; המרגיש קבס.

קֵהָיוּת* (־שִׁנַּיִם*), נ, חֻלשת השנים.

קהל (קָהַל,* יִקְהַל*), פ״י, קרוא לאספה, הַקהל, אסוף אספת עם. הִקָּהֵל, הֵאָסף, הִזָּעֵק; הִקָּרֵא; (־עַל־), התאסף כנגד־; *הֵחָשב בקהל, הכנס אל הקהל. קַהֵל°, אסוף, הַקְהֵל, קרוא לאספה, קרוא להאסף אל מקום, הַזעק. הִתְקַהֵל*, הִקהל; (־עַל־), התאסף כנגד; °התעסק בעניני הצבור והַקָּהל.

קָהָל, ז, קבוץ אנשים, עצרה, המון אנשים קרואים; חברה; עדה, צבור.

— **בַּקָּהָל**, תה״פ, גלוי, לעיני רבים.

— **רֹאשׁ הַקָּהָל°**, ז, ראש העדה, מנהיג הצבור.

קְהִלָּה, נ, קול גערה, (נחמיה ה׳ ז׳); עֵדה, צבור, קהל; אספת עם.

קֹהֶלֶת, ז, מדבר בקהל; כנוי למלך שלמה ולאחד מספרי הכתובים המְיֻחס לו.

קה״מ, ר״ת, קריאת המגלה.

קה״ק, ר״ת, קדש הקדשים; קרן הקימת.

קה״ת, ר״ת, קריאת התורה.

קַו, ז, (ס׳ קַו, כ׳ קַוִּי, ר׳ קַוִּים), פתיל, חוט, תקות חוט; שורה, שיטה; חבל המדה; גבול בין שני שטחים; מיתר הכנור; כֹּח, חֹזק; *קרן אור, דַּקרן.

— **קַו־הַשָּׁוֶה°**, **קַו־הַמַּשְׁוֶה°**, ז, הקו המְדֻמה הסובב את כדור הארץ רחוק משני הקטבים מרחק שוה.

— **קַו אֲנָכִי°**, ז, קו עומד נצב אל קו שוכב.

— **קַו הַצָּהֳרָיִם°**, ז, בריח, הקו המְדֻמה העובר דרך כדור הארץ מקטב אל קטב.

ק״ו, ר״ת, קל וחמר.

קוֹא, ר׳ קיא.

קַוָּאי*, ז, אורג, קולע.

קובה*, ר׳ קֻבָּה.

קוּבִיא, ר׳ קֻבִּיָּה.

קוֹבַע, ז, כובע; כובע נחשת על ראש איש צבא.

קוֹד*, ז, קערה של עץ.

קוֹדֵם*, ת, מִי שהוא לפני חברו בזמן או במעלה; תה״פ, ר׳ קֹדם.

קוֹדֶשׁ, ר׳ קדש.

(קוה) הִקָּוֵה, נהור אל־, הִמשך אל־; *השתמש באֹסף מים בתוֹר מקוה לטהרה, טבוֹל במים להִטהר. קַוֵּה, יחל, חכה, צפה לקבל טובה; שים מבטחו ב־; המתן לדבר; ארוב ל־; שמור. הַקְוֵה*, אסוף יחד, הקהל, קבץ;

השתמש באסף מים בתור מקוה לטהרה, טבול במים להטהר.

קִוָּה, ז, מקוה ל־, מצפה לקבל טובה.

קָווּי*, ת, נאסף, מְקֻבָּץ.

קִוּוּי*, ז, אספה, פעֻלת המאסף; תקוה, מצב המקוה והמיחל; הדבר המְקוה.

קָווּץ*, ת, מְכֻוָּץ; שיש לו תכונה או תבנית קוץ; גוּץ, קצר קומה.

קְווּצָּה*, **קְווּצוֹת***, ר׳ קְוֻצָּה.

(קוז) הֵקֵז*, (דָם), פ״י, פתוח עורק להוציא ממנו דם לרפואה.

קוֹזָה*, נ, רגב עפר, גוש.

קוֹזֵם*, ז, (ר׳ קוֹזְמִים*), תכשיט, עדי.

קו״ח, ר״ת, קל וחומר.

קוֹחַ, ר׳ פקח־קוח.

קוט (קָט, יָקוּט), פ״ע, קוץ, בחול, געול, מאוס, תעב; ריב, הלון. **הֵקוֹט**, היה לגֹעל, היה למאוס. **הִתְקוֹטֵט**, געול, מאוס; *ריב, עורר מדנים.

קוֹטב, ר׳ קטב.

קוֹטִית, נ, משורה, מדת לח קטנה.

קוֹטָן*, ו, מין עדשים.

קְוִיָּה*, נ, תוחלת, חכוי; הפץ.

קוֹל, ז, *(ר׳ קולות) שאון הנשמע לאזן מפי המדבר, השואג, הצועק, או מְדַבֵּר רועש והומה או מכלי זמר; רעש, מהומה; רעם; פְקֻדה, מצוה; שמועה, שמע; מ״ק, בהוראת: שמע! הקשב! *ר׳ קולן.

— **קוֹל אֶחָד**, פה אחד, בדעה אחת, בהסכם כלם יחד.

— **קוֹל קוֹרֵא°**, ז, קריאה, מכתב קריאה לעורר את קוראיו לאיזה דבר.

— **קוֹל רָם**, קול גדול וחזק.

— **בַּת קוֹל***, נ, הֵד הקול; קול אלהים במדרגה נמוכה מן הנבואה.

— **קוֹלֵי קוֹלוֹת***, קול רעש גדול.

— **הָרֵם קוֹל, נָשׂוֹא קוֹל, נָתוֹן קוֹל**, הַשמע קול רם וחזק.

— **שָׁמוֹעַ בְּקוֹל, שָׁמוֹעַ לְקוֹל, שָׁמוֹעַ אֶל קוֹל**, קבל בקשה, עשה מצוה ופְקֻדה.

קוֹלָא־, ז, (קולים־), **קוֹלָה***, נ, (ר׳ קולות*), הקלת דבר; פעֻלת המֵקל (הפך: חֻמרה).

קוֹלב, ר׳ קלב.

קוֹלוֹם*, ז, ר׳ קֹלֶם.

קוֹלָח*, ז, צנור למים; °צנור למים עשוי גומי או ארג עבה שאפשר לטלטלו ממקום למקום.

קוֹלִית*, נ, כדור; אגל נוזל; כד מים; עצם המכילה מֹח בתוכה; עצם הירך.

קוֹלְמוּס, ר׳ קֻלמוס.

קוֹלָן*, ז, דבק עשוי מקמח; °כלי קטן כעין מזלג בעל שתי שנים משמיע קול במדרגה ידועה, משתמשים בו המשוררים והמנגנים לפלס הקול.

קוֹלָנִי*, ז, הַמדבר בקול צעקה; איש ריב ומדנים.

קוֹלָס*, ז, כובע מתכת; גבעול הכרוב שתבניתו כעין כובע.

קוֹלְקָס*, ר׳ קלקס.

קוֹלָר*, ז, שלשלת שעל צואר האסיר החיב מיתה; שלשלת שעל צואר השבוי; שלשלת (שורת) בני אדם; תליה.

— **הַקּוֹלָר תָּלוּי בְּצַוַּאר פְּלוֹנִי***, מבטא משל לאמר: אחריות איזה מעשה היא על פלוני.

— **הַכְנֵס הָרֹאשׁ בְּקוֹלָר פָּנוּי***, מבטא משל במובן: הַכָּנֵס בצרה לחנם, ללא צרך.

קוּם (קָם, יָקוּם), פ״ע, (יבוא גם עם: עַל־, בְּ־, לְ־), עמוד ממקומו (מישיבה או משכיבה), הנשא; התחזק, התאמץ; התהפך והיה במצב אחר; היה, הִגלה; בוא; התחדש דבר נכבד; התקים ויצוא לפעל;

השאר והתמיד במצב אחד; (־ב־), התקומם כנגד; התקומם להעיד כנגד; (־עַל־), התקומם כנגד; (־מִשְׁנָה), הקיץ, התעורר; (־מֶלֶךְ), היה למלך, עלה על כסא המלוכה; (עֵינַיִם), עמוד מראות, היה לעור. **קוֹמֵם**, העמד דבר על מכונו; בנה חרבות; עורר כנגד. **קַיֵּם**, ר׳ קַיֵּם. **הָקֵם**, גרום לקום; גרום להקיץ משנה; העמד על מכונו, הצב: הרים, הגבה; קבוע לאיזה דבר; חזק והאמן דבר, תת תקף לדבר; סדר זה על גב זה; חַדש; הַתמד; מַלא דבר. **הוּקַם**, הָעמד על מכונו; הורם, הִנשא; האמן; הִמלא המִצוה. **הִתְקוֹמֵם**, התיצב לשטן ואויב. **הִתְקַיֵּם***, ר׳ קַיֵּם.

— **קוּם וַעֲשֵׂה***, עשית דבר בחיוב (הפך: שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה).

קוּם, ז, מצב העמידה, קימה; *חלב חמוץ, מי גבינה; שַמנת, שמנונית עבה הצפה על פני החָלב.

קוֹמָה, נ, גֹבה דבר מתחתיו ועד ראשו; מצב הגוף כשהוא זקוף; גוף זקוף; *מדת גֹבה איש; דיוטה, שורת חדרים בגבה אחד לרחב בנין.

— **בְּקוֹמָה זְקוּפָה***, בגאוה, בגדל לב.

קוּמוֹס*, ז, כֹּפר יוצא מעץ שמשתמשים בו לדבק; דיו עשויה בשרף זה.

קומט*, ר׳ קמט.

קוּמִי*, ז, מצב האדם בהיותו בטלוא קומתו; שער הראש.

— **סַפֵּר קוּמִי***, גזוז שער הראש כדרך שהגוים גוזזים (בימי התלמוד).

קוּמִים*, ז, נסיך, מושל.

קוֹמְמִיּוּת, תה״פ, בגדל לב, בקומה זקופה; בלי מורא ופחד.

קומנית*, ר׳ קמניות.

קומץ, ר׳ קמץ.

(קון) **קוֹנֵן**, פ״ע, נשוא קול בכי ויללה, הספד.

קוֹנָאָה*, נ, גוף עגל ההולך ומתחדד עד ראשו.

קוֹנֶה, ז, לוקח דבר מאחר בשלמו לו מחירו; *כנוי לה׳ אדון הכל; אדון, בעל.

קונדיטון, ר׳ קונדיטון.

קוֹנָת*, ר׳ קוֹנָם.

קוֹנְיָה*, נ, אבק שֶׁיד לזגג בו כלי חרס.

— **כְּלֵי קוֹנְיָה***, ז״ר, כלי חרס מֻזגגים (מצֻפים בצפוי חלק ומבריק כזכוכית).

קוֹנְכִית*, נ, קן השבלול; ספל, אגן; כלי קבול לדבר.

קוֹנָם*, **קוֹנָס***, מלת קריאה בהוראת: אסור! דבר זה יהיה אסור על־.

קוֹס*, ז, כוס מְחֻדדת בשוליה, שהולכת וצרה עד מושבתה.

קוֹסְדָר*, **קוֹסְטָר***, ז, גובה מסי הממשלה.

קוֹסֵם, ז, מכשף, אונן.

קוֹסֵס*, ת, יין המתחיל להחמיץ.

קוֹעַ, ז, שליט (?); שם מדינה (?).

קוֹף, ז, (ר׳ קוֹפִים, קוֹפוֹת*), מין חי דומה הרבה לאדם[1]; *שם האות התשע עשרה בא״ב העברי (ק); (־הַמַּחַט) החור בראש המחט להשחיל בו החוט.

קוף

— **הַכְנֵס פִּיל לְקוֹף הַמַּחַט***, בטוי על הגזמה יתרה.

---

[1] קוף, обезьяна, Affe, singe, ape.

— בְּקוֹף בִּפְנֵי בְּנֵי אָדָם*, מבטא משל לאמר: דמיון רחוק מאד, האחד הוא הרבה יותר נמוך וירוד מהאחר.

קוּפָּד*, ר׳ קִפּוֹד.

קוּפָּה*, נ, חלק מבשר מְנֻתח לנתחים ומבֻשל במרק ותבלין, רטב היורד לקרקעית כלי הבשול; מין בשר מְטֻגן או עשוי צלי קדרה; ר׳ קֻפָּה בכל המשמעות.

קוּפִּין*, ז, ראש הגרזן אשר בו החלל להכניס את יד הגרזן.

קוֹפִים*, **קוֹפִיץ***, ז, סכין גדול לקצב בו בשר בהכאה.

קוֹפֵץ*, ת, להוט אחרי דבר, חפץ בכל תקף להשיג דבר או לקנותו.

קוץ (קָץ, יָקוּץ), פ״ע, (־בְּ־), מאוס ב־, געול נפש איש ב־; (־מִפְּנֵי־), פחוד, ירוא; שכון בימי הקיץ, העבר את הקיץ; *הוסיף קרבנות של פֵּרות על המזבח; כרות, קצוץ; (חַלָּה) הפרש חַלָּה מן העיסה; אסוף תאנים במקום אחד ליבשן; פחוד. **קַוֵּץ***, הסיר הקוצים מדרך או משדה. **הָקִיץ**, עוּר, העיר משנתו; העור משכרון; התעורר לחיים; כרות, קצוץ; כלה, הכרת; *עורר משֵׁנה; הַפחיד, הבעת. **הִתְקַוֵּץ***, הנקה מקוצים; הִמלא קוצים. **הִתְקַיֵּץ***, התקבץ והתיבש, היה צמוק ויבש.

קוֹץ, ז, (ר׳ קוֹצִים, קוֹצוֹת*), צמח סרק שיש לו עקצים דוקרים, חוח;* איש שפל ורע; עֹקֶץ, חֻדּו של דבר; קֵץ, סופו של דבר; קצה חוט; תג, העֹקֶץ שבראש אות.

— קוֹצוֹ שֶׁל יוֹד*, התג הקטן שעל האות הקטנה שבאותיות; כנוי לדבר קטן מאד.

— אַלְיָה וְקוֹץ בָּהּ*, בטוי משל על דבר טוב שיש בו מגבעת וחסרון.

— הַטֵּל קוֹצִים בְּעֵינֵי־*, שִׂים קוֹצִים בְּעֵינֵי־*, פגוע בכבוד איש דרך אגב ברמזים ברורים.

קַוָּץ*, ז, מיבש פרי הקיץ ועושה מהם דבלות; מלקט ואוסף קוצים; בעל קְוֻצּוֹת, בעל תלתלים.

קַוֵּץ*, ה, בעל שערות מתלתלות, בעל שער מְסֻכסך.

קוֹצָה*, נ, מין צמח שצובעים בו צבע אדם, פואה; תג של אות.

קְוֻצָּה, נ, פאת שער הראש, ציצת שער, מחלפה.

קוּק*, ז, שם עוף, קאת[1].

קַוְקָו*, ז, קרקור, קול הצפרדע.

קוּקִי*, ז, **קוּקִיָּה***, נ, מין עוף[2].

קוּקְלָה*, ר׳ קקלה.

קוּקָן*, ז, תולע ארך נמצא בבני מעים והוא עשוי פרקים פרקים[3].

קור (קָר, יָקוּר), פ״י, נקוב, הפור בור ומצא מים; *ר׳ קרר. **הֵקֵר**, הוציא, הבוע מים מבטן האדמה.

(קוּר) **קוּרִים**, ז״ר, חוטי העכביש לאריגת רשתו.

— קוּרֵי עַכָּבִישׁ, החוטים שהעכביש מוציא מתוכו ואורג בהם רשת; סמל למלכדת סתר; °סמל לדבר רופף שאין בו חזק וקיום.

קוֹר*, ז, חמר לבן, מתוק ונעים לחך שבראש התמר שאוכלים אותו לפני התקשותו לעץ; ר׳ קֹר.

קוֹרֵא ז, מין עוף[4]; *ענבל שבדלה לדפק בו; הקורא בתורה בפני הקהל בבית הכנסת.

קוֹרָה, נ, גזע עץ כרות עבה שמשתמשים

קורא

---

1) קוק пеликан, Pelikan, pelican

2) קוקי кукушка, kuckuck, coucou, cuckoo

3) קוקן глиста, Bandwurm, ver solitaire, tap-worm

4) קורא куропатка. Rebhuhn perdrix, partridge.

בו לבנין; כלל העצים המקרים את הבית; הקורה שבאמצע האהל המחזיקה בראשה את כל יריעות האהל הקשורות אליה; (ב"ר: קורות), מקרים, דברים אשר קרו או יקרו; *גזע העץ; תיק החצים, אשפה.

— קוֹרַת רוּחַ*, קוֹרַת נֶפֶשׁ*, נ, נחת רוח, ענג, הרגעת הרוח.

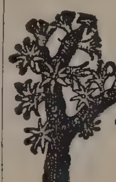
— תְּהֶיֶה לְךָ קוֹרַת רוּחַ בָּעוֹלָם*, נוסח של ברכה בעד מעשה טוב.

— יָשׁוּב בְּצֵל קוֹרַת־(או: בוא־), שכון בבית־, מצוא מחסה בבית־.

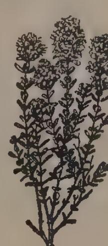
קורט*, ר' קרט.

קוֹרְטוּב*, ר' קרטוב.

קוֹרָיָן*, ז, קורת בית הבד.

קורלים

קוֹרָלִים*, ז"ר, מין צִמְחֵי הצומח בים בדמות עץ עם ענפים מתפצלים (הקורלים הם חיים דקים וקטנים מאד המתאחדים יחד במספר רב ועצום מאד ועושים להם קנים או קלפות מאבנים והיו לאבנים ממש גם לאיים שלמים בימים).

קורנית

קורנוס*, ר' קרנוס.

קוֹרָנִית*, שם צמח בעל ריח חריף וטוב[1].

קוֹרֵעַ*, ז, חרק או תולע מחבל.

קוֹרֶק*, ר' קרק, קרקה.

קוש (קָשׁ, יָקוּשׁ), פ"י, העמד מוקש ומלכדת.

קושט*, ר' קשט.

קוֹשִׁי*, ר' קשי.

קוֹשְׁיָא*, קוֹשְׁיָה*, נ, ר' קשיא.

קָוָה*, נ, גרעין צמר הגפן.

[1] קורנית тимьян, Thymian, thym, thyme.

קָוַו*, פ"י, שבר, פרד לשברים דבר שלם; החסיר ודלוג על־.

קְוָוָה*, נ, פרור לחם יבש; קרום הלחם.

קַח, קַחַת, ר' לקח.

קחב"ר, ר"ת, קדם חרבן בית ראשון.

קחב"ש, ר"ת, קדם חרבן בית שני.

קַחְוָן°, ז, מין פרח יפוני[1].

קחון

קַט, תה"פ, מלה באה אחרי מלת „מעט" להפלגת המעוט כמלת מאד להפלגת הרבוי.

קֶטֶב, קֹטֶב, ז, כליון, קרץ; דֶּבֶר, מגפה; ת, שוטף ועובר (ישעיהו כח. ב. ?); *שם שד משחית.

קֹטֶב, ז, ר' קֶטֶב; *גליל עץ גדול ששמים עליו אבן כבדה ומעבירים אותו על הזיתים לעצרם; °הציר שעליו סובב הגלגל; ציר הארץ; תוכן מרכז הענין שעליו ידֻבַּר.

קַטְבָּלְיָה*, נ, עור למצע.

קַטֵּגוֹר*, ז, שטן, מאשים, מרשיע, העומד ללמד חובה (הפך: סנגור); ר' קטרג.

קַטֵּגוֹרְיָה*, נ, שטנה, האשמה.

קִטָּה*, נ, גומה, חפירה; יריעה; מסך העשוי מחתיכות אריג שונות; שטיח, מרבד.

קטה* (קָטָה*, יִקְטֶה*), פ"י, קטוע, קצוץ (יד).

קִטָּה*, נ, סדק, בקע, שסע, בדק.

קָטוּם*, ת, מְכֻסֶּה באפר (כירה).

קִטּוֹן*, ר' קיטון.

קִטּוּעַ*, ז, חתוך; סֵרוּג.

קְטוּעָה*, נ, השחתה ע"י שבירה; קלקול.

— בֶּן־קְטוּעָה*, ז, משחית, מחבל.

קִטּוּף*, ז, כריתת פרי מעץ; פעלת המקטף; זמן כריתת הפרי מהעץ.

קָטוּף*, ת, נכרת; מלה הנאמרת בהשמטת סופה.

קָטוּר, ת, קשור; לא מקֹרה (בנין הקשור רק בארבעת קירותיו).

[1] קחוי камелія, Camelia

קְטוֹר*, ז, הקטרת קטרת; בְּשׂוֹם.

קְטוֹר*, ר' קיטור.

קְטוֹרָה, נ, ריח עשן סמי בשמים; ריח העולה מן הקרבנות.

קַטֵּט*, פ"י, הקטן, החלש. הִתְקַטֵּט*, ריב, עורר מדנים, התקוטט.

קְטָטָה*, נ, ריב, מריבה, מדנים.

קְטִים*, ת, אפוֹר, שמראה אֵפֶר לו.

קְטִין, קְטִינָא*, ת, דק וקטן; קצר וקטן.

קְטִיעָה*, נ, כריתה, פְּעֻלַּת הכורת והקוטע.

קְטִיפָה*, נ, פעֻלת הקוטף פרי; ענב אחד שנקטף מהאשכול; מין בגד עליון כמעטפה; °מין אריג משי בשערות רכות חלקות ומבריקות למעלה[1].

קְטִיקְטוֹן*, ת, קטן מאד; קצר מאד.

קַטִּיר*, ז, קשר, קנוניה; השגת משרה וכדומה ע"י קנוניה.

קטל (קָטַל, יִקְטֹל), פ"י, הרוג, המת; *כרות, קצור, קטוע. הִתְקַטֵּל*, הֵהרג, הומת.

— גַּבְרָא קְטִילָא*, אדם הרוג, מבטא משל על איש הנחשב כמת או כהרוג; °משל על איש שירד ממצבו או שאבד ערכו החברותי.

— קַטְלֵי קַנֵּי (בְּאַגְמָא)*, חוטבי עצים, במובן: הדיוטים ובורים שאינם יודעים את התורה.

קֶטֶל, ז, הֶרג, הריגה; *ענש מות.

קַטְלָה*, נ, (ר' קַטְלָיוֹת*), שרשרת לתכשיט על הצואר עשויה חליות חרוזות על חוט.

קְטֶלִית*, נ, כף הירך הסמוכה אל המתנים.

קַטְלָנִית*, נ, הורגת, כנוי לאשה שהתאלמנה בפעם השלישית (לדעת אחרים: בפעם השניה).

קטם* (קָטַם*, יִקְטֹם*), פעו"י, שבור, קטוע, קצוץ (את ראשי בדי עץ או את ראשי נוצות כנף העוף); נתק מ־; כסה (כירה, גחלים) באפר לבל תתלהב האש; היה לאפר. הִקָּטֵם*, הקצץ. קַטֵּם*, כסה באפר.

קִטְמָה*, קִטְמִית*, נ, ר' אפר.

קטן (קָטֹן, יִקְטַן), פ"ע, היה קטן, היה מעט וקל בערכו או במספרו. הִקְטִין, הִמעט, עשה קטן ומעט; היה קטן. הִתְקַטֵּן*, היה לקטן ולמעט.

קָטֹן, קָטָן, ת, (נ' קְטַנָּה), צעיר בשנותיו; מעט במדה (הפך: גדול); קל ערך, נקלה; (י"א כי קָטֹן באורו: היותר קָטָן).

— קְטַנֵּי אֲמָנָה*, ז"ר, מאמינים קטנים, שאמונתם קטנה ומעטה, ביחוד קוראים בשם זה לאנשים שיש להם פת בסלם ואומרים מה נאכל למחר.

— נְקָבִים קְטַנִּים*, קְטַנִּים*, השתנה, מי רגלים.

— קְטַנִּים°, ז"ר, מטבעות קטנות, פרוטות.

קָטָן*, ז, ילד, נער (זכר עד מלאת לו י"ג שנה ונקבה — י"ב שנה), ילד הנולד; צנור השתן.

קֹטֶן, ז, (כ' קָטְנִי), האצבע הקטנה בכף האיש; *ימי הילדות; קטנות; °היותר קטן.

קַטְנוּת*, נ, תכונת דבר קטן; שפלות, תכונת דבר שפל ונקלה; ענוה; זמן הילדות והנערות.

קְטַנְטַן°, ת, קטן מאד.

קִטְנִית*, קִטְנִית*, נ, (ר' קִטְנִיּוֹת*), פרי קטן של ירקות מִתֻּרמלות; חִמצה, מין ירק עגל שפריו נמצא בתרמיל[1].

קטע* (קָטַע*, יִקְטַע*), פ"י, כרות, קצוץ (יד, רגל וכיו"ב); חסר, מעט. קַטֵּעַ*, קטוע; קפץ, דלוג. קִטּוּעַ*, הקצץ, הִכרת. הַקְטֵעַ*, נקוב ועבור מעבר אל עבר. הִתְקַטֵּעַ*, הִכרת, הִקצץ.

---

[1] קטיפה, бархат, Sammet, velours, velvet

[1] קטנית горох, Erbse, pois, pea

— קְטוּעַ צַוָּאר*, כנוי לאיש חסר שכל, ר' קצע, קצוע צואר.

— חֹדֶשׁ מְקֻטָּע*, שָׁנָה מְקֻטָּעָה*, חדש או שנה לא שלמים.

קִטֵּעַ*, ז, (נ, קִטַּעַת*), נכה רגל; מי שרגלו או ידו כרותה.

קֶטַע*, ז, חלק נשבר משלם; ⁰(בהנדסה), חלק העגול המֻגבל בין שני סובבים והקשת המאחדת אותם.

קַטָּע*, קַטָּעָא״, ז, חוטב עצים.

קטף (קָטַף, יִקְטֹף), פ״י, תלוש, נתק, כרות (ביהוד פרי מעץ או ראש שבלת מגבעל או חתיכת בצק מעסה לעשות לחם). הִקָּטֵף, התלש; הִכרת. קַטֵּף*, הַרבּה, הבא במים; תלוש, נתק (ביחוד פרי מעץ, שבלת מגבעול או חתיכת בצק מעסה); האחז מסביב (אש). הִתְקַטֵּף*, הִכרת.

— יִקָּטְפוּ יָמָיו (שְׁנוֹתָיו)*, יקצרו ימיו, לא יאריך ימים.

— יָצָא וְאָזְנָיו מְקֻטָּפוֹת*, יצא בבשת פנים, יצא נכלם.

קֶטֶף*, ז, כֹּפֶר, שרף עבה הנוטף מן העץ; עץ הצרי; בשם הצרי.

קְטָפָה*, נ, בציר הענבים.

קְטַפְרֵס*, ז, מקום משפע ויורד למטה.

קַטְקֵט*, פ״י, עשה דק, הכה על דבר לעשותו דק ושטוח, הכה על דבר להישירו.

קטר (קָטַר*, יִקְטֹר*), פ״י, קשור וחבר יחד; תַּמֵר ועלה בקו ישר; נתון ריח, נדוף. קַטֵּר, העלה עשן עשבים או חמרי בשם; הקרב קרבן באש. קָטוּר, התבשם בריח עשבי בשם. הִקְטִיר, קטר. הֻקְטַר, הָעלה לקרבן באש, הובא לקרבן. הִתְקַטֵּר*, היה מבֻשם ומְקֻטָּר בבשמים.

קַטָּר, ז, קטּוּר, הקטרת קטרת או קרבנות.

קַטָּר⁰, ז, מכונת הקיטור.

קֹטֶר*, ז, ציר, קֹטב; רֹחב העגול, שני סובבים; אלכסון העובר במֻרבע.

קַטְרָב*, ז, יתד המחברת שני חלקי העֹל; חבל המאחד את העֹל עם מוטות העגלה או המחרשה וכיו״ב; ⁰אבקן, חלק הפרח המכיל אבק הזרע.

קַטְרֵג*, פ״י, האשם, השטן, למד חובה על־. הִתְקַטְרֵג*, הָאשם.

קִטְרוּג*, ז, שטנה, האשמה.

קִטְרוֹן*, ז, פקיד רומי ממֻנה על הענשים; שר מאה רומי(?).

קַטְרוֹן*, ז, אגוז או שקד שקלפתו קשה מאד.

קְטֹרֶת, נ, (כ׳ קְטָרְתִּי), שרפת בשמים או קרבנות באש; ערבוב בשמים להקטיר באש; כלל הסמים העשוים במקדש לעלות באש; העלאת עשן מעשבי בשם וכדומה.

ק״י, ר״ת, קדיש יתום.

קִיא, ז, מאכל שיורקים ופולטים אותו מהגרון אחרי שבלעוהו.

קיא (קָא, יָקִיא), פ״י, פלוט דבר בלוע מתוך בחילה או ממלוי הכרס. הֵקִיא, קיא.

קֵיבָה*, ר׳ קבה.

קִיבּוּל*, ר׳ קבול.

קִיבּוֹלֶת* ר׳ קבלת.

קִיבֵּר*, ר׳ קבר.

קִידָּה*, נ, ר׳ קדה; השתחויה, השתחואה, סגֻלת המשתחוה.

קִיוּהֵי*, ז, טעם פרי קֶהֶה.

קִיּוּם*, ז, טבע דבר קַים ועומד ימים רבים; יֵשות, הויה; שמירת דבר לזמן רב; נתינת תקף לדבר; חזוק ואשור דבר (שטר, צואה, חוזה וכדומה) על ידי חתימה, עדים וכיו״ב; הקמת שבועה או נדר.

קִיחָה*, נ, פְּעֻלַּת הלוקח, לקיחה; לקיחת אשה, נשואים; יד כלי לקחת אותו בה; רצועה שמכניסים בלולאה בפי תרמיל לחזקו ולהדקו על ידי שנצים.

קַיִט, ז, קַיְטָא, נ, קיץ, עת החֹם בשנה.

— שִׁלְהֵי דְקַיְטָא, סוף הקיץ.

— שִׁלְהֵי דְקַיְטָא קָשְׁיָא מִדְּקַיְטָא, סוף הקיץ קשה מן הקיץ (בארצות הקדם), שהחם קשה אז שם ביותר.

קַיָּט*, קַיָּטָא*, ז, מַיבש תאנים.

קִיטָה*, נ, וילון לכסות בו דבר; מעיל קיץ.

קִיטוֹן*, ז, (ר׳ קִיטוֹנִיּוֹת*), חדר משכב; חדר קטן; אֹהל.

קִיטוֹנִית*, נ, (ר׳ קִיטוֹנִיּוֹת*), חדר קטן; חלל עמֹק בקיר כחצי עגול לשבת בו.

קִיטוֹר, ז, עשן עבה, עמוד עשן; אד עולה מן האדמה; אד עולה מנוזל רותח.

— מְכוֹנַת הַקִּיטוֹר°, נ, מכונה מתנועעת או מניעה בכח הקיטור, קַטָּר.

— אֳנִיַּת קִיטוֹר°, נ, אניה השטה בים בכח הקיטור המניעה.

קִיטוֹר*, ר׳ קטור.

קַיְטָנִית°, נ, בית הקיץ, הבית שיושבים בו בימי הקיץ.

קִיטַע, ר׳ קטע.

קִיכְלִי*, ז, מין עוף[1].

קִיל*, ז, תא, לשכה, חדר.

קִילוֹן*, ז, קורת עץ התקועה בארץ ואליה מחבר מוט ארֹך לדלות בו מים מבאר; תעלה למים; צנור מעביר מים, קוֹלָה.

קִילוֹנִי*, ז, כעין חצוצרה לדבר בה למען ישמע הקול למרחוק; צעקן, מרים קולו; תושב מושבה (קולוניסט).

קִילְקִי*, ז, שמיכה עבה; שמיכה לכסוי סוס;

שער מסֻבך ומפֻתל בגוף.

קִילָרִין*, ז, אסם, מחסן, בית לצבֹר בו דברים שונים לאיזה צרך.

(קים) קַיֵּם, פ״י, מַלא הבטחה ודבור; חזק דבר ונתון לו קיום; השאר בחיים; השאר, הניח; מַלא מצוה; אַשר דבר. הִתְקַיֵּם*, הִשאר; התחזק; הִשאר בחיים; חיה; הִשאר בתכונתו; התאשר, היה מְקים ומאשר בדבר.

— קַיֵּם עַל־*, הִתְקַיֵּם עַל־*, הגן וחסה על־.

קִים, ז, (איוב כב. כ.), אויב, מתנגד(?); עצמות, עצם דבר(?).

קְיָם*, ז, חק; ברית לַקים דבר.

קַיָּם*, ת,־ (נ׳ קַיֶּמֶת*), תמידי, בלתי משתנה; חזק ואמיץ; חי ועומד; תקיף ועומד לחק.

קַיָּמָא, נ, קיום מתמיד; דבר מתמיד ונצב.

— בֶּן קַיָּמָא, בַּר קַיָּמָא, ז, שיש בו קיום; שיתקים, שיוכל להתקים, שאפשר לו להתקים.

קִימָה, נ, פְּעֻלַּת הקם ממקומו; *פעלת המַקים דבר.

קִימוֹס*, קִימוֹשׁ*, ז, מין נחש.

(קין) קוֹנֵן, ר׳ קון.

קַיִן, ז, (ס׳ קֵין, כ׳ קֵינִי), להב חנית.

קַיָּן*, ת, בעל אשכים ארֻכים ביותר.

קִינָה נ, (ר׳ קִינִים קִינוֹת), שיר הספד ובכי.

— סֵפֶר קִינוֹת*, מְגִלַּת קִינוֹת*, קִינוֹת*, מגלת איכה.

— קִינוֹת°, ספר המכיל פיוטי קינה לקראם בתשעה באב.

קִינוֹנְיָה*, ר׳ קנוניה.

קִינוֹף*, ר׳ קנוף.

קִיסוּם*, ר׳ קסוס.

קִיסָם*, ר׳ קסם.

קֵיסָר*, ז, מלך, שליט עליון; מלך על ארץ גדולה או ארצות רבות.

[1] קיכלי дрозд, Drossel, grive, throstle

קֵיסָרִיּוּת*, נ, מלוכה, ממשלה, ממלכה.

קִיפָּה*, ז, משקע הנוזל הנאסף בכלי על קרקעו.

קִיפּוֹן*, ז, מין דג, שבוטה [1].

קיפון

קִיפּוֹף*, ז, מין קוף קטן רגיל ; ינשוף.

קַיִץ, ז, (כ׳ ־קֵיצִי), תקופת החם בשנה ; הזמן שקוטפים בו פרי העצים ; תאנים יבשות ; *(־הַמִּזְבֵּחַ), תוספת קרבנות על המזבח אחרי גמר העלאת כל קרבנות הנדרים ובנדבות (בזמן שאין קרבנות אחרים).

— בֵּית הַקַּיִץ, ז, הבית שיושבים בימי הקיץ והחם, קיטנית.

(קיץ*) קַיֵּץ*, פ״י, נכוש, עקור עשבים וקוצים, גרום לבלות את הקיץ במקום ; (־אֶת הַמִּזְבֵּחַ) הבא קרבנות על המזבח אחרי גמר העלאת כל קרבנות הנדרים והנדבות (בזמן שאין קרבנות אחרים). הִתְקַיֵּץ*, התיבש, התכוץ.

קַיָּץ*, ז, מאסף פרי קיץ ; קוצץ תאנים ליבשן; שומר שדות פרי ; שומר תאנים שטוחות בשדה ליבשן.

קֵיצָה*, קַיָּצָה*, (שדה־), נ, שדה פֵּרות קיץ.

קִיצָּה*, נ, (ר׳ קִיצִּין*), מועד קבוע, זמן קצוב; פֻּעלת המֵּקִיץ משנתו; פֻּעלת המקציץ; הסכמה על דבר בין שני צדדים ; קצבה, דבר פסוק.

קִיצּוֹן*, ת, האחרון, אשר בקצה.

קַיְצוֹן*, קַיָּצוֹן*, ת, דבר הנטוע או הנאכל או הנזרע בקיץ.

קִיצוֹנִי°, ת, הנוטה אל הקצה האחרון בדעות או במדות.

קִיצוֹנִיּוּת°, נ, טבע דבר או איש שהוא קיצוני.

[1] קיפון карп, Karpfen, carpe, carp

קִיצוֹנִית°, נ, כתמים מחם שמש קיץ על עור פני האדם, בֶּלֶף.

קִיק*, ז, ר׳ קאת.

(קיק) שֶׁמֶן־קִיק*, ז, מין שמן שמשתמשים בו לרפואה משלשלת[1].

קִיקוּלִים*, ז״ר, בתי זונות.

קִיקָיוֹן, ז, עץ שמן הקיק.

קִיקָלוֹן, ז, סחי ומאוס; קלון, חרפה.

קִיר, ז, (ר׳ קִירוֹת), כתל בנין, דפן; צלע הר, מורד; עיר; קורה, תקרה; *שפה של מחצלת; חדר; שעוה, דנג.

— קִירוֹת הַלֵּב, ז״ר, פנימיות הלב.

קִירָה*, נ, המועד הנכון; הזמן הקבוע.

קִישׁ*, ז, קול צלצול מטבע וכדומה בכלי; קול צעדים.

קִישָּׁן*, ת, מי שרגליו עקומות וכפופות פנימה ומקיש בקרסוליו ובארכבותיו בלכתו.

קִיתוֹן*, ז, כד, כלי לשתות בו; לנין, כלי לרחץ בו הידים.

קכ״ד, ר״ת, קדם כל דבר.

קַל, ת, מעט המשקל (הפך: כָּבֵד); לא קשה להעשות; מהיר בהליכה או במעוף; מהיר, חרוץ; נקלה, לא נכבד; *קטן, מזער; תה״פ, במהרה.

— קַל דַּעַת*, ת, נמהר לב, פוחז, עושה מעשים מבלי שים לב אל התוצאות.

— קַל וָחֹמֶר*, ז, אחת המדות שבתלמוד ללמד מדבר קל את החמור (אם בדבר הקל נמצא ענין חָמוּר, בדבר החמור לא כל שכן שהוא נמצא).

— קַל וָחֹמֶר בְּנוֹ (בֶּן בְּנוֹ) שֶׁל קַל וָחֹמֶר*, ז, "קל וחמר" כפול ומכֻפל.

— קַל וָחֹמֶר שֶׁל חֹשֶׁךְ*, קו״ח לא נכון, מְשֻׁבָּשׁ.

[1] שמן קיק касторовое масло, Ricinusöl, huile de ricin, castor-oil.

— שָׁעָה קַלָּה*, זמן קצר.

ק"ל, ר"ת, קל להבין; קימא לן (=ברור לנו).

קַלָּא*, ז, קוֹלֶה קלי; מוכר קלי.

קָלָא*, ז, רגב אדמה.

קְלָא־אִילָן*, ז, מין צבע תכלת ירקרק.

קֹלֶב*, ז, יתד לתלות עליה בגדים; גרזן; יריעה ששמים הערבים סביב צואר הגמל ובה אחוזות במסמרים חתיכות כסף או זהב משמיעות קול; כתנת בעלת ידים קצרות או שאין בה ידים.

קַלְבּוֹן*, ז, (ר' קַלְבּוֹנוֹת*), שכר חלוף מטבע, דמי חלופים.

קָלְבּוֹס*, ז, בגד בלי שַׁרְוּלים או עם שרוּלים קצרים.

קָלְבָּן*, ז, מי שנוטה במהלכו לצד זרתות רגליו, ורגליו מעקמות לצד חוץ.

קָלְבֶּסֶת*, נ, עצם הירך.

קַלְגָּס*, ז, איש צבא פשוט ממדרגה נמוכה; נעל מסמר של איש צבא.

קלה (קָלָה, יִקְלֶה), פ"י, להט באש סביב; שרוף. הִקָּלֵה, האחז באש; הֵאחז מאש קדחת, קדות (תהלים לח' ח'); הִבזה, היה לקל ומעט בחשיבות; *הִטּנף בהוצאת רעי. קַלֵּה*, הִטנף בהוצאת רעי מפחד פתאם וכיו"ב. הַקְלֵה, בזה, הקל והמעט בכבוד זולתו.

קָלָה*, נ, הקלת דבר; פֻעלת הַמֵקל בדינים, מעוט אסור (הפך: חֻמרה); דבר שהקלו בו.

קִקּוּחַ*, ז, זנוק מים, זרימה, שטף; זרם נוזל המזנק בחזקה.

קָלוּט, ת, שאחד מאבריו התכוץ ונעשה קצר; מסֹרס; מי שפרסותיו אינן סדוקות כי אם מחֻברות.

קְלוֹמִית*, נ, קנה דק (של קש וכיו"ב).

קָלוֹן, ז, בוז, חרפה, (הפך: כבוד); צרה, אסון; עֶרות הנקבה (ירמיהו יג' כו'); *זנות; בית זונות; צואה; אנדרטי של ע"ז.

קְלוֹנִית*, נ, מחזיקה בית זונות; בית זונות.

קְלוֹס*, ז, שבח, תהלה; קפיצה; רקוד, מחולות.

קְלוּסְקָה*, נ, גלוסקה, ככר לחם מסלת נקיה; זיתים כבושים יחד כעין כברי דבלים.

קִלּוּף*, ז, פעֻלת המקלף קלִפה; קלִפה.

קְלוּפָה* נ, קלִפת עץ בעלת ריח טוב.

קְלוּפִית*, נ, עור דק מאד של בני מעים המשמש לנקניקים.

קְלוֹרִית*, נ, משחה לעין.

קָלוּש*, ת, לא סמיך, לא דבוק אחד בשני, לא קרוש, לא צפוף.

קַלּוּת*, נ, תכונת דבר שהוא קל.

— קַלּוּת ראשׁ*, נ, חסר שיטת לב לדבר, חסר רצינות.

קלח* (קָלַח* יִקְלַח*), פ"ע, זנוק (מים), זרום, שטוף. קַלֵּחַ*, קלוח; גרום לקלוח. הִתְקַלֵּחַ*, קבל זרם מים, הביא על עצמו זרם מים ממקלחת.

קֶלַח*, ז, (ר' קְלָחִים*) בד, גבעל סבה וקשה של צמח (כרוב וכיו"ב); שתיל; חתיכה של איזה דבר; מעין סל שהטוה שם בו את הכישור המתגלגל בו; °זרם מים, קלוח.

קַלַּחַת*, נ, סיר גדול לבשל בו.

קלט* (קָלַט*, יִקְלֹט*), פ"ע, אסוף אל תוכו, קבל אל תוכו, חשוף אל תוכו; הַשאר בתוכו; הָכיל; הֵאחז, הִתפשׁ (הצמח בקרקע או ברכב); תפוש את הצבע (אריג צבוע); אסוף את הרוצח בשגגה אל עיר המקלט. הִקָּלֵט*, קלוט.

קָלִי, קְלִיא, ז, (ר' קְלָיוֹת*), דבר קלוי באש (ביחוד שבלים); *צמח שרוף שמשתמשים בו לעשות סבון.

קַלִּי* קַלִּי*, ר' ־קָלִיל, ־קָליל קליל.

קְלִיָּה*, (קְלִית*), נ, עצם הירך המלאה מֹח.

קְלִיטָה*, נ, השתרשות, התחלת הצמיחה; קבלה אל תוך־.

קַלִּיל, קְלִיל*, ז, דבר קטן, דבר מה; ת, קל ביותר.

— קַלִּיל קַלִּיל*, לאט לאט.

קַלִּילוּת*, נ, טבע דבר שהוא קל ביותר.

קְלִיָּם*, ז, מין דג שמולחים אותו לקימוּ [1].

קְלִיעָה*, נ, פעֻלת הקולע והאורג; דבר קלוע; מעין שק גדול עשוי כרשת גסה לטען בו חציר, תבן וכדומה.

קְלִיפָּה*, נ, פעֻלת הקולף והמסיר קלפה; ר׳ קלפה.

קְלִיק*, ז, מחלת השערות שהן מתדבקות יחד ואי אפשר להפרידן; קוצות שערות מסבכות יחד; בגד או יריעה עשוים מצמר עזים.

קְלִישׁ*, ר׳ קלוש.

קְלִישׁוּת°, נ, טבע דבר שהוא קלוש ולא סמיך.

קלל (קַל, יֵקַל), פ״ע, היה קל, היה לא כבד; היה מעט בכמות ובכבֹד; היה דל ושפל בערכו; היה מהיר בתנועתו ובלכתו. הֵקַל, קלוֹל. קַלֵּל, גדף, חרף, ארור, הביע חפץ כי תבוא רעה על־; השחת, כלה. קַלְקֵל, ר׳ קלקל. קְלוֹל, היה ארור; היה קל. קִלְקֵל*, ר׳ קלקל. הֵקֵל, המעט, והקטן את הכמות והכבֹד; הַשפל, הקטן כבוד איש, שים כבודו לקלון. הִתְקַלֵּל*, נִתְקַלֵּל*, היה מְקלל.

— הֵקֵל ראשׁ נֶגֶד־*, התנהג בקלות ראש (לא בכבוד) את־.

קָלָל, ת, מלֻטש, נוצץ, מבריק, *ז, כד אבן או חרס.

קְלָלָה, נ, נאצה, גדופה; חרוף; מארה, אלה (הפך: בְּרָכָה).

— קְלָלוֹת שֶׁבְּתוֹרַת כֹּהֲנִים*, דברי התוכחה בויקרא כו. יד — מג.

— קְלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה*, דברי התוכחה בדברים כ״ח. טו — כח.

קָלְמוֹס*, ז, (ר׳ קְלְמוֹסִים*, קְלְמִיּוֹת*), קנה כתיבה, עט עשויה מקנה; עט.

קַלְמָר*, קַלְמָרִין*, זו״נ, תיק העטים, קפסה לשים בה עטים; קסת, תוותה.

קָלֶנְדָּה*, קְלֶנְדָּם*, ז, יום ראש חדש ויום ראשית השנה אצל היונים והרומאים.

קְלָנִית*, נ, מין עוף [1].

קלנית

(קלס) קַלֵּס, פ״י, צחוק על־, לעוג ל־; *הלל, שבח, פאר; שים שריון על־; רקוד, חול, יצוא במחול. קְלוּס*, היה לבוש שריון. הִתְקַלֵּס, התלוצץ, לעוג, התל; *היה מְשֻׁבח, מהֻלל ומפֹאר.

— גְּדִי מְקֻלָּס*, עֵגֶל מְקֻלָּס*, גדי או עגל צלוי כלו על קרבו.

קֶלֶס, ז, קַלָּסָה, נ, צחוק, לעג, חרפה.

קֶלֶס*, ז, קלח, גבעל עבה וקשה של צמח (כרוב וכדומה), ר׳ קולס.

קֹלֶס*, ז, כאב בטן, כאב במעים.

קְלַסְטֵר*, קְלַסְתֵּר*, (־פָנִים), ז, אותות הפנים, תוי פנים.

קלע (קָלַע, יִקְלַע), פ״י, השלך למרחוק, ירה; גלוף ופתח ציורים; פתול, ארוג אריגה רפויה; גדול, עשה מעשה מקלעת (שֵׂער); *קַלס, שבח. קַלֵּעַ, השלך, ירה; *עשה מקלעת (שֵׂער).

— אִקְלַע ל־*, בא במקרה לאיזה מקום.

קַלָּע, ז, מורה באבני קלע או ברטח וחנית; *קולע שער.

---

[1] קלים сконбрия, Makrele, maquereau, mackerel

[1] קלנית албатрос, Albatros

קֶלַע, ז, כלי יריה; רצועת עור וכדומה צרה בשני ראשיה ורחבה באמצע (את המקום הרחב יקראו "כַּף הַקֶּלַע"); יריעה עשויה מטשה קליעה; אחת הדלתַיִם; *קְוֻצת שער קלועה; דגל; נס, מפרש באניה; עבותות האניה; אהל; חדר קטן; חַיִץ מעשה קליעה במים לציד הדגים.

קלע

— **לִפְנִים מִן הַקְּלָעִים**°, בסוד, מה שאין כל אדם יכול לראות.

קִלֵּף* (קָלַף*, יִקְלֹף*), פ"י, פצל, הסר קלפה מפרי, חשוף את תוך הפרי או איזה גוף; הסר ע"י סכין את החלק העליון של דבר. הֻקְלַף*, הוסר הקלפה מעל פרי וכדומה. קֻלַּף*, הֻקְלַף*, קלוף. הִתְקַלֵּף*, הקלף.

— **הִתְקַלֵּף מִלְּאֵךְ***, נפל הטלא ונגלה אקרע שמתחתיו, מבטא משל לאמר: הוסרה המסכה שהיתה עליך ונגלתה בורותך ובערותך.

קְלָף*, ז, עור מְעֻבד לכתב עליו.

— **קְלָפִים**°, ז"ר, פתקות ניר עבה למשחק.

— **גִּלָּה הַקְּלָפִים**°, גלה את האמת הנסתרה, גלה את הכונה ולא להסתיר אותה.

— **טֵרוּף הַקְּלָפִים**°, ערבב וסכסך את הקלפים בעת המשחק.

קְלֵף*, ז, כלי להכות בו; מכה באגרוף או בכף היד.

קְלָפָה*, נ, גליון קלף.

קַלְפֵּי* **קַלְפִּי** נ, (ר' קַלְפִּיּוֹת*, קַלְפִּיּוֹת*), כלי להטיל בו גורלות.

קְלִפָּה*, נ, (ר' קְלִפּוֹת*, קְלִפִּים*), הקרום המכסה את הפרי, זג; °הכח הרע המכתיר את הכח הטוב (בקבלה).

— **קְלִפַּת הַשּׁוּם**°, נ, סמל לדבר שאין כל ערך לו.

קִלְקוּל*, ז, השחתה, הפסד, תכונת דבר נשחת ומְקֻלקל; ירידה מוסרית; בלבול, ערבוב.

— **קִלְקוּל חֶשְׁבּוֹנוֹת***, ז, טעות, בלבול בחשבון.

— **קִלְקוּלֵי הַמַּיִם***, השחתת הבארות של המים.

קְלֹקֵל, ת, קל ורזה; לא נכבד.

קִלְקֵל, פ"י, הנע הנה והנה; מרוט, לטוש, חדד; *הַשחת, הרוס; חטוא, פשוע. קֻלְקַל*, הָשחת, היה רע ונשחת. הִתְקַלְקֵל, התנודד, התמוטט; *הִשחת, הֵהרס; ירוד במוסריות; הִטנף בהוצאת רעי או בהשתנה.

קַלְקָלָה*, נ, פגע רע, מקרה רע; מקום שפך האשפה.

— **אַל תִּשְׁתַּדֵּל לִרְאוֹתוֹ (אֶת חֲבֵרְךָ) בִּשְׁעַת קַלְקָלָתוֹ***, אמרה תלמודית לאמר: התרחק מראות או מפגש את חברך בעת שעשה דבר מְגֻנה או בעת שהוא נמצא במצב לא נעים ואינו חפץ שיראוהו אחרים.

קַלְקְלָן,* ת, שרגיל לקלקל, שדרכו לקלקל, המקלקל תמיד.

קַלְקַנְתּוּם*, ר' קנקנתום.

קְלָקָס*, ז, שרש פול המצרי שאוכלים אותו.

קְלָר*, ר' קולר.

קְלָרִין*, ז, חדר אוצר צרכי האכל.

קְלָשָׁה*, נ, דקות; החלק השטוח.

קִלְשׁוֹן, ז, שן עץ או ברזל.

— **שְׁלֹשׁ קִלְשׁוֹן**, ז, מזלג בעל שלש שנים, מלגז.

קֶלֶת*, **קְלָתָה***, **קַלְתּוּת***, נ, סל; בסיס, יסוד לדבר; אפרכסת תלויה מעל לאבני הרחים שנותנים בה את התבואה ומשם היא יורדת מעט מעט אל החלל שבאמצע אבן הֶרכב של הרחים; אמת המים, שרברב; קֻפסה

קטנה שהנשים שמות בה דברים קטנים נחוצים.

קָם, ז, (ר' קָמִים), אויב, מתקומם כנגד.

קַמָּא˝, ראשון.

— בָּבָא קַמָּא˝, (=השער הראשון), שם מסכת תלמודית בסדר נזיקין, הראשונה משלש המסכתות העוסקות בדיני נזקים; (בתוספתא) המחלקה הראשונה ממסכת „כלים".

קָמָה, נ, דגן צומח בשבלים, קבוץ שבלי השדה המחֻברות לארץ; *עמוד נצב; כנוי לאבר הזכרות.

קִמּוּט*, ז, פעֻלת המקמט ומקפל ומכפל.

קמוס*, ר' קוּמוֹס.

קָמוּץ*, ת, סגור, עצום; ⁰מנֻקד בקמץ.

קִמּוּץ˝, ז, חסכון; קמצנות.

קָמוּר*, ת, עשוי כפה; מקֹרה בכפה; ⁰גוף בולט באופן כדורי כזכוכית המגדלת (הפך: קעור).

קִמּוּר*, ז, עשית גוף כעין כפה.

קִמּוֹשׂ (או קִמּוֹשׁ), ז, קוץ, חוח.

(קמז)* הִקְמִיז*, הכוץ, הקטין, הכנס חלקי דבר בשטח צר.

קֶמַח, ז, (כ' קִמְחִי, ר' קְמָחִים*), דגן טחון דק; לחם, מזון, מחיה.

— קְמָחִים*, ז"ר, נקודות לבנות כקמח העולות על היין כשהוא מתקלקל.

— הוֹסִיף קֶמַח*, בטוי במובן: הוסיף ראיה וחזוק לדברי המתנגד, יש גם בטוי משל: הוֹסַפְתָּ קֶמַח הוֹסִיף מַיִם*, במובן: חזק עתה את דבריך בראיות והוכחות חדשות כי הרפית אותם בדבריך הקודמים.

קמח* (קָמַח⁰, יִקְמַח⁰), פ"י, טחון לקמח, עשה דק כקמח. הִקְמִיחַ*, היה לקמח, הטחן כקמח. קַמֵּחַ*, טחון לקמח.

קִמְחָא˝, ר' קמח.

— קִמְחָא מְחִינָא טָחִין˝, טוחן קמח טחון, לאמר: מספר דבר ידוע ומפורסם ואינו מחדש כלום.

קמט (קָמַט, יִקְמֹט), פ"י, כַּוֵּץ, דחוק ולחוץ יחד; כפל וקפל. קַמֵּט* (—עַצְמוֹ), התכופף; עצור הלוך המעים. קִמּוּט, הכפל והקפל הקמט, הכרת.

קְמָט*, קֶמֶט*, ז, כפל בעור, מקום כווץ בבשר; כפל בבגד.

קֶמֶט*, ז, מקום מְקֻפל בגוף (אצילי הידים וכיו"ב); גומה קטנה.

— בֵּית הַקְּמָטִים*, ז, חלקי הגוף שיש בהם קמט, כגון בית השחי וכדומה.

קָמֵט*, ת, קָץ בדבר, מתעב.

קַמְטָר*, ז, תבה של בגדים.

קַמֵּי˝, קָמֵי˝, מ"י, לפני; בפני.

— לְקַמָּן˝, לפנינו, לאמר: הלאה, להלן (בדבר כתוב).

קָמִיחַ*, ת, דבר ששפשפוהו בקמח או שֶׁטָּחוּ עליו קמח (עור לעבדו וכדומה).

קָמִיט*, ת, נעצר בנקביו, הסובל מעצירת נקביו, חולה במחלת העצירות.

קְמִיטָה*, נ, פעֻלת הקומט ועושה כפילות וקמטים.

קָמִין*, ז, תנור, אח; בית המוקד בתנור או במרחץ; בית כלא שמסיקים אותו לענות בו את האסירים.

קָמִיעַ*, ז, חתיכת קלף או ניר שכותבים עליה שמות ודברים סודיים לקשרה אל הגוף בתור סגֻלה לרפואה; אגֻדת עשבים שונים שנושאים לשם סגֻלה.

קְמִיצָה*, נ, לקיחה בחפן, לקיחה בשלש האצבעות התיכונות (מקמח קרבן מנחה); האצבע הסמוכה לזרת.

קמל (קָמַל, קָמֵל, יִקְמַל), פ"ע, נבול, כמוש. הִקְמִיל*, גרום לדבר כי יבל ויכמש.

קָמֵל*, ת, קצוץ וכמוש.

קמ״ל, ר״ת, קא משמע לן (הוא משמיענו, הוא מודיענו).

קמן, ר׳ לקמן.

קְמָנִיּוּת*, נ, עפוש בעין מחב לבן העולה על דבר נרקב (ביחוד על לחם יבש).

קמע* (קָמַע*, יִקְמַע*), פ״י, קשור, אגוד.

קִמְעָא*, קִמְעָה*, תה״פ, מעט, מזער.

— קִמְעָא קִמְעָא*, תה״פ, מעט מעט, לאט.

קַמְפּוֹן*, ז, שדה מיחד לאספת עם, לטיול, למשחקי התאבקות וקרבות וכיו״ב; מחנה צבא.

קמץ (קָמַץ, יִקְמֹץ), פ״י, צבור מלא כפו בשלש האצבעות התיכונות שביד; סגור, עצום, קפוץ. הִקְמִיץ, הלקה בשלש האצבעות התיכונות של היד. קַמֵּץ*, נצור הונו; לקוח חלק מ־; התנהג ככילי; אסוף, קבץ. הִקְמֵץ*, קָמוּץ.

— עֲשִׁירִים מְקַמְּצִים*, משל עממי ידוע.

קֹמֶץ*, ז, (כי קָמְצִי*, ר׳ קְמָצִים*), מלא כף היד, מלא הכף הסגורה אחרי פתיחת הבהן והזרת; סמל למדה קטנה ומועטה; חגב, מין ממיני הארבה.

קָמֵץ*, שם תנועה בדקדוק (ָ).

קַמְצוּץ*, ת, מְקפל ראשו בצד מרגלותיו.

קַמְצָן*, ת, חושך הונו, חסכן, כילי.

קַמְצָנוּת*, ת, נ, תכונת הקמצן.

קֻמְקוּם*, ז, מַגְלָשׁ, סף לבשל בו מים; °כלי לבשל בו תה (חלקיו הם: בית־קבול, זרבובית, אזן, כסוי).

— מְדוּד לְ־בְּקֻמְקוּם שֶׁל חַמִּים*, מבטא משל בטובן: חרף את פלוני בדברים קשים וחריפים.

קמר* (קָמַר*, יִקְמֹר*), פ״י, עשה ספון של כפה, כסה בכִפָּה. קַמֵּר*, קמור.

קָמָר*, ז, אזור חלול כלו בעין כים לשים בו כסף; חגורה לאות כבוד וחשיבות.

קִמְרוֹן*, ז, כִּפָּה. ספון קערורי.

קִמְשׁוֹן (או קִמְּשׁוֹן), ר׳ קמוש.

קֵן, ז, (ס׳ ־קֵן־, כ׳ קִנִּי, ר׳ קִנִּים), דיור עוף כנף; חדר, תא קטן; אפרוחים שבקן; *זוג יונים (לקרבן).

— שִׁלּוּחַ הַקֵּן*, המצוה הכתובה בתורה שלא לקחת מן הקן את האם על הבנים (דברים כ״ב, ו־ז).

— קִנִּים*, שם אחת המסכות במשנה העוסקת בדיני קרבן העוף.

קַן*, ז, קול רעש קל (העט על הניר, רשרוש הקלף או הניר).

(קנא) קִנֵּא, פ״י, (בא עם: אֶת־, בְּ־, לְ־), קצף וכעוס או שנוא את זולתו בגלל הצלחתו; התחרה מצרת עין בהצלחת אחר; הַכעס, העֵר חמה; התקצף על אשתו על נשותה אחרי אחרים; התחרה לעשות כמעשה מי שמקנאים בו; (־לְ־), החם לבבו בבקשת נקמה ממחללי כבוד אחר; עורר קנאה בלב זולתו, גרום כי השני יקנא. הַקְנֵא, הכעס, החרה אף על ידי בגידה; עורר קנאה. הִתְקַנֵּא*, המלא קנאה.

קַנָּא, ז, מקנא לכבודו; *אדוק בדבר, מקנא לאיזה דבר או לאיזו דעה.

קִנְאָה, נ, רע עין בהצלחת אחר; השתדלות והתחרות לעשות כמעשה אחר; תאוה חזקה; כעס, חמת אף, קצף; המת אף בבוגד באהבה; נקמה.

— קִנְאַת סוֹפְרִים תַּרְבֶּה חָכְמָה*, משל ידוע במובן: יש קנאה המביאה גם טובה.

קַנָּאִי*, ת, אדוק בדבר; נוקם בחמה.

קַנָּאִים*, ז״ר, כתה בימי הבית השני שהתחזקה להלחם בקנאה ובסערת נקם בעד חרות עם ישראל.

קַנְאָן*, ת, (נ׳ קַנְאָנִית*), מלא קנאה; קַנָּא; מקנא באשתו.

(קנב*) קִנֵּב*, פ"י, חתוך והקצע עלי ירקות לנקותם.

קְנָבָה*, נ, עלי ירקות שקטפום מן הקלחים המְחֻבּרים לקרקע.

קַנְבּוֹס*, ז, מין צמח ידוע שמגבעוליו עושים חוטים וחבלים חזקים מאד [1].

קְנַבְקָה*, נ, מאפה תנור שאחר אפיתו כותשים אותו שנית לקמח או לבשל ממנו.

קַנְדִּישׁוֹן*, ז, יין מבֻשל במיני בשמים.

קַנְדֵּל*, ז, נר חלב או שעוה.

קְנָדָס*, ז, מוט ארֹך, קורה דקה; °(בלשון הזרגון) נער שובב ומקניט בתחבולות ערמה.

קנה (קָנָה, יִקְנֶה), פ"י, רכוש דבר במחיר, לקוח דבר ונתן במחירוֹ כסף; פדה, גאול; ברוא, יצור, עשה; היה בעל ואדון לדבר; השיג, רְכוש לו דבר. הִקְנָה, היה לקוח במחיר; *הֻשג. הַקְנֵה, זַמן ויָעד לאיזו תכלית; *מסור דבר לאחר שיהיה רכושו.

— קָנָה זְמָן*, הרויח זמן.

— קָנָה שֵׁם*, עשה לעצמו שם לפרסום בקהל.

— אֵין אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָא לְעוֹלָם*, חק תלמודי ידוע.

קָנֶה, ז, (ס' קְנֵה־, ר' קָנִים), בד גבוב העולה מן האדמה; שבלת הדגן; בד צמח; סוּף, צמח גבוב הצומח על שפת הנהרות; בד עצי בשמים; בד המשקל; בד המדה; ענף מנורה; החצי התחתון ביד האדם מהכף עד המרפק; *אבר הנשימה בגרון החי, גרגרת.

— קְנֵה רוֹבֶה°, ז, רובה, כלי כקנה ארוך לירות בו כדורי מות.

— דָּחֹה בְקָנֶה*, מבטא משל לאמר: בטל טענות איש או דבריו בדבר שאין בו ממש.

— הוֹשִׁיט לוֹ בְּקָנֶה*, הוֹשִׁיט לוֹ בְּקָנֶה אֶחָד*, מבטא משל במובן: נתון לפלוני את כל צרכיו מבלי כל טרח ועמל מצדו.

— הִקְדִּים קָנֶה לְוֶשֶׁט*, הַכנס את האֹכל או את השתיה אל אבר הנשימה שבגרון החי ולא אל הושט.

— לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם רַךְ כְּקָנֶה וְאַל יְהֵא קָשֶׁה כְּאֶרֶז*, אִמְרת חכמים ידועה נגד הגאוה וקשי הלב.

— קְנֵה מִדָּה°, ז, ערך המדה הנמצאת אל המדה המדֻברת למשל: קנה מדה של 1 : 1000, הכונה היא כי המדה היא קטנה פי אלף וכדומה.

קַנּוֹא, ר' קַנָּא.

קְנוּבָה*, נ, עלה ירק שנתקוהו מן הקלח.

קִנּוּחַ*, ז, פעלת המנגב; (־הַפֶּה*), נקוי הפה מפרורים.

— קִנּוּחַ סְעוּדָה*, ז, מה שאוכלים אחרי הסעודה, הפרפרת שבה גומרים את הסעודה.

קִנּוּי*, ז, קנאת איש את אשתו, חשד נאוף.

קִנּוּמָא*, ז, שבועה לקַים דבר.

קָנוֹן*, ז, קערה; סל עשוי מקנים.

קְנוּנְיָה*, נ, התקשרות לעשות דבר ברמאות ולחלק בין המתקשרים את הרֶוח, ערמומית, מחשבת רמיה ומזמה.

קִנּוֹף*, ז, מטה שפורסים עליה יריעות רשתות דקות מסביב להגן על הישן בה מן הזבובים והיתושים; ארבעת המוטות שעליהם פורשים את יריעות המטה.

קְנוֹקֶנֶת*, נ, ענף דק מסֻלסל בגפן שאין עליו לא עלים ולא פרחים ולא פרי; גידים ונימים דקים באברי בעל החי.

(קנח*) קִנֵּחַ*, פ"י, נגב ונקה מרטיבות; נקה מאבק וכדומה. הִתְקַנֵּחַ,* הֻמחה, היה מחוק.

[1] קנבוס конопля, Hanf, chanvre, hemp

(קנט*) הִקְנִיט*, פ״י, הִרְגִּיז, הִקְנִיט בדברים, הִכְעִיס.

קֶנְטָאוּר*, ז, יְצוּר אגדי בצורת חצי איש וחצי סוס.

קִנְטוּר*, ז, פְּעֻלַּת המכעיס, הכעסה, הקצפה; דברים קשים המכעיסים את שומעם; דברי התול ולעג.

— דִּבְרֵי קִנְטוּר*, ז״ר, דברי ריב ומדנים, דברים קשים המכעיסים את שומעם.

קַנְטָר*, ז, מוט ברזל מְחֻדָּד בקצהו לקרקר קיר ולחצב אבנים.

קִנְטֵר*, פ״י, קנתר, הכעיס, הקציף בדברים; שפוך בוז על־. הִתְקַנְטֵר*, כשם; קַנְטֵר.

קַנְטְרָן*, ז, איש ריב.

קֻנְטְרֵס*, ז, גליון ניר; מחברת קטנה; (בתוספות שעל התלמוד) כנוי לפרוש רש״י על התלמוד.

קְנִיבָה*, נ, נִתּוּק עלי ירקות מן הקלחים; העלים הנתקים מן הקלחים; קצה הירק שחותכים ומשליכים כשמכינים אותו לבשול; מחיטת ראש הפתילה של נר או מנורה.

קַנִּיגוֹן*, ז, צידי צַיָּד לתענוג.

קְנִיָּה*, נ, פעלת הקונה; °הדבר הקנוי.

קְנִיָּה*, נ, קנין; אשה ביחס לבעלה.

קַנְיוֹן*, ת, נוקס, אוהב נקם.

קְנִימָה*, ת, בוחל, קץ, מגאל.

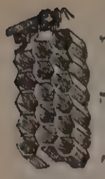
קִנְיָן*, ז, דבר שקונים במחיר; רכוש, הון, בריאה, יצירה; קְנִיָּה, פעלת הקונה.

קִנְיָן* ז, קַבָּלַת קִנְיָן*, נ, כריתת ברית ואשורה על ידי זה שאחד משני הצדדים אוחז בידו בגד או מטפחת של הצד השני.

— קִנְיַן דְּבָרִים*, ז, קנין שנעשה רק על ידי דבור ואין בו ממש על פי הדין.

קַנִּין°, ז, תא קטן בעֵץ; מִשְׁבֶּצֶת בארג; קַן קטן; קן בכורת הדבש.

קְנִכָּה*, ר׳ קונכית.

קַנִּין

קנם°, ת, שצבע קנמון לו.

(קנם*) קָנַם*, אסור דבר על ידי אמירת קונם, ר׳ קונם.

קִנָּמוֹן, ז, (ס׳ קִנְּמָן), מין קנה בשם [1].

(קנן) קִנֵּן, פ״ע, עשה קן לו; דור, גור, שכון.

קַנְנְיָה*, ר׳ קנוניה.

קנס* (קָנַס*, יִקְנֹס*), פ״י, שים ענש על פי בית דין; ענוש בכסף; שַׂנֹּא. הִקָּנֵס*, הִגָּזֵר לענש, קבל ענש.

קְנָס*, ז, (ר׳ קְנָסוֹת*), ענש כסף על מעשה רע; ענש על פי בית דין.

— דִּינֵי קְנָסוֹת*, ז״ר, הדינים השיכים לעניני כספים הבאים בתור קנסות.

קִנְסוֹן*, ז, רשימה.

קֶנֶץ, ז, סוף, קֵץ.

קַנְקַל*, קַנְקֶל*, ז, שבכה, מעשה שבכה; כלי מְנֻקָּב בקרקעיתו ששמים בו בגדים לעשנם; אַרֻבָּה; חדר.

קַנְקַן*, ז, כד, בקבוק שצוארו ארך; יד המחרשה.

— אַל תִּסְתַּכֵּל בְּקַנְקַן אֶלָּא בְּמַה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ*, מבטא משל לאמר: אל תשים לב אל שנות האיש וגילו כי אם אל ידיעותיו; ולפעמים במובן: אַל תשים לב אל חיצוניות האיש או הדבר כי אם אֶל פנימיותם.

קַנְקַנְתּוֹם*, ז, חמצת הנחשת ששמים בדיו להשחירה.

קנר

קִנָּר*, קִנָּרס*, ז, מין ירק קוצי, עכביה, קֶנֶר.

קֶנֶת*, נ, יד כלי, אזן כלי; קַת.

קַנְתּוּר*, ז, דברי התול ולעג, שנינה; הריצפה, ר׳ קנטור.

---

[1] קנמון корица, Zimmt, canelle, cinnamon

קַנְתַּל*, ז, אגף שבשתי קצותיו תלוים סלים לשים בתוכם משא.

קַנְתֵּר*, פ"י, קנטר, הכעיס, הקציף; שפוך בוז על־; הִתְקַנְתֵּר*, כעוס; קנתר.

קַנְתְּרָן*, ז, ר' קנטרן.

קַסְדָּה*, נ, כובע של איש צבא.

קַסְדּוּר*, ז, חוקר ודורש מטעם הממשלה.

קַסְוָה*, נ, ספל ליציקת מים.

קִסּוּם*, ז, פעֻלת הקוסם, מעשה המכשף.

קִסּוּס*, ז, מין צמח בעל עלים מרבים המסתבך על גזעי העצים והענפים [1].

קסוס

קַסְטִיר*, ז, בדיל.

קַסְטְלָן*, קַסְטְלִין*, ז, מגדל המים, מגדל שעליו בריכת מים.

קַסְטְרָה*, נ, מבצר, מצודה, מקום מֻקף חומה חזקה שקשה לאויב ללכדה.

קַסְיָה*, נ, נעלים לעבודה; מפת השלחן; בגד עליון עשוי למחסה ולא כמלבוש.

קָסִים*, ז, כובע מתכת של איש צבא.

קסם (קָסַם, יִקְסֹם), פ"י, חרוץ דבר ע"י כשוף; הגד עתידות; נבא בשקר; לקוח הלב כמו בקסם. קַסֵּם*, קָסוּם.

קֶסֶם, ז, מעשה כשפים, נחש; דברי כשפים; נבואת שקר; שכר הקסם; תפישת לב כמו בכשוף.

קִסָּם*, ז, גזר עץ, שבב, בקעת עץ קטנה; עגילים שבאזנים.

קַסָּם*, ז, פסל, חוצב, מגלף.

קִסְמִית*, נ, צרור קִסָּמִים.

קסם (קָסַם*, יִקְסַם*), פ"ע, התחיל להיות חמץ (יין); לעוס בשנים. קוֹסֵם, כרות, גזור, קצוץ. הִקְסִים*, התחיל להיות חמץ (יין).

קִסְסָה*, נ, רגב אדמה.

קַסְקָס*, ז, רגב אדמה; צרור אבן; חתיכת קש (?).

קסר° (קָסַר°, יִקְסֹר°), פ"י, המלך מלך בתאר „קיסר". הִתְקַסֵּר°, היה לקיסר.

קֵסָרִיּוּת° נ, מלוכה, ממשלה, ממלכה.

קַסְרְקְטִין*, ז, בית מגורי אנשי הצבא; אנשי הצבא.

קֶסֶת, נ, בית-דיו, דיותה, בידיו; כלי שבו נותנים את העט ויש בו גם בית קבול לדיו.

קֶסֶת*, נ, קֵרוּי, כפה, גג, מכסה הבנין.

קָעוּר°, ת, קערורי, שקערורי, שוקע אל תוך (הפך: קמור).

קעקע

קְעִילָה*, נ, חדר קטן, קֻבָּה.

קַעְקוּעַ°, ז, קול רעש.

קַעֲקַע, ז, כתיבה חקוקה וחרותה בעור.

קַעֲקֵעַ*, פ"י, עקור משרש; הרוס עד היסוד, הרוס כלו; נקוב ודקר בתוך־; עשה כתובת קַעֲקַע; קרוא (תרנגולת). הִתְקַעֲקֵעַ*, העקר משרש.

— קַעֲקֵעַ בֵּיצָתוֹ שֶׁל־*, עקור משפחת איש משרשה.

— הִתְקַעְקְעָה בֵּיצָתוֹ שֶׁל־*, נעקרה משפחתו של־ משרשה ולא נשאר לה שריד.

קער* (קָעַר*, יִקְעַר*), פ"י כפוף, עשה כקערה.

קְעָרָה, נ, (ס' קַעֲרַת, כ' קְעָרָתִי, ר' קְעָרוֹת), כלי שקערור עמק למאכל.

— הָפוֹךְ הַקְּעָרָה עַל פִּיהָ*, מכמא

[1] קסוס плющ, Ephen, lierre, ivy,

מליצי בהוראת: כפור בכל, התקומם כנגד ההשגחה העליונה; °הרוס וקלקל הסדרים המקֻבלים.

קַעֲרוּר*, ת, כפוף פנימה ולא בולט, שוקע.

קַעֲרוּרִית*, נ, פנימיות גוף בצורת חצי כדור.

קַעֲרִית°, נ, קערה קטנה ששמים בה אכל לפני האוכל.

ק"פ, ר"ת, קרבן פסח.

קפא (קָפָא, יִקְפָּא), פ"ע, היה קרוש, התעבה (דבר נוזל); היה קשה כאבן מקֹר וכדומה; צוף, התרומם למעלה מהנוזלים; *התכסה בקצף. **קַפֵּא***, הסיר הקצף מעל משקה; הסיר הזוהמה שעלתה על־. **הַקְפֵּא**, הַקשה, הקרש; *הסיר הקצף הצף על נוזלים.

קִפָּאוֹן, ז, גלד, קרח; *מרק קרוש בקרח; °קֹרת רוח לדבר, אדישות רבה.

(קפד) קִפֵּד, גלול וצנוף; כרות, גזור, חתוך. **הִקְפִּיד***, התרגז, התפרץ בכעס; הכעס, עורר קצף וחמה; לא יכול שאת דבר; (־עַל־) דקדק עם זולתו בדבר קל ערך.

קְפָדָה, נ, כליון, השחתה; קצר נשימה מחרדה; *מעלת המקפיד; כַּעס על דבר הנחשב בעיני המקפיד לחשוב; השחתה, כליון, השמדה.

קַפְּדָן*, ז, מהיר להתרגז; רגזן; איש נותן לבו לכל דבר קטן, מדקדק בדברים יותר מדי ובא על ידי זה לכלל כעס וקצר רוח (הפך: ענותן).

קַפְּדָנוּת*, נ, מדת הקפדן, טבע המהיר לכעס, קצר אפים, טבע איש המדקדק ונותן לבו לכל דבר. (הפך: ענותנות).

(קפה) הִקְפָּה*, היה למקפה, היה קרוש. **קַפֵּה***, הסר הקצף וכל הצף על היין בשעת תסיסתו. **הִקְפָּה***, גרום לדבר לצוף למעלה; הקרש, הקפא.

קִפָּה*, ז, דבר קרוש; משקה בשר מבֻשל.

קַפָּה*, נ, תולעת שבירקות.

קֻפָּה*, נ, אוצר כסף; אוצר כסף הצדקה הכללי; גרבות; צבור, חֹמר; כַּפָּה; כוס; גביע; סל של נצרים; ר' קופה.

— **קֻפַּת הָרוֹכְלִים***, **קֻפָּה שֶׁל בְּשָׂמִים*** משל על איש בקי בחכמות רבות.

— **קֻפָּה שֶׁל שְׁרָצִים***, פסול במשפחה, דפי במשפחה.

קפוד

קִפּוֹד, ז, מין חי הולך על ארבע בעל שערות דוקרות המתקפל כבדור[1]; מין עוף ממשפחת הינשוף[2].

ינשוף

קִפּוֹז, ז, שם נחש מקפץ על טרפו.

קִפּוּחַ°, ז, כריתה; הריסה, כליון; נצחון.

קִפּוּי*, ז, מה שעולה למעלה על משקה, קצף העולה על היין וכיו"ב; התהוות מִקְפָּה.

קָפוּי*, ת, העולה למעלה על משקה; קרוש וצפוף.

קִפּוּל*, ז, פעֻלת המקפל.

קָפוּף*, ז, סל.

קִפּוּץ*, ז, קפיצה, פעֻלת הקופץ.

קפז* (קָפַז*, יִקְפֹּז*), פ"ע, קפוץ, דלוג.

קפח* (קָפַח*, יִקְפַּח*), פ"ע, הכה (השמש) על הראש. **קִפֵּחַ***, גזור, כרות: נצח, גבור על־; הצר, הדאב; גזול בחזקה; (־שָׂכָר), מנוע, עצור. **קֻפַּח***, היה לא נכון; היה מְנֻצח.

— **קִפֵּחַ אֶת הַבְּרִיּוֹת***, נצח בדבור ובהוכחות.

---

[1] קפוד ёж, Igel, herisson. hedgehag.

[2] קפוד сова, Nachteule, chouette, screech-owl

— קִפֵּחַ בִּדְבָרִים*, קנתר, הקנט.

— קִפֵּחַ אֶת שׁוֹקָיו*, שבר את עצמות—, קצץ את רגליו—, הכה ופצוע.

קִפֵּחַ*, ז, איש גבוה ביותר; איש גבוה ורזה.

קַפִּיל*, ז, מוכר צרכי אכל; מבשל מאכלים למכירה.

קְפִיסָה*, נ, כפיסה, סל קלוע.

קְפִיץ*, ז, קפיצה; שריר, עכבר; תנועה, תנודה, תכונת דבר מתנועע; פרקי קשר הארכובה המתכוצים ומתפשטים; °גוצת ברזל שנכפפת ומתאמצת לשוב לקדמותה.

קְפִיצָה*, נ, פעלת הקופץ והמדלג; העוית הפנים.

— קְפִיצַת הַדֶּרֶךְ*, נ, העברת דרך במהירות נפלאה (בדרך נס).

קפל (קָפַל*, יִקְפֹּל*), פ"י, כפל ועשה חֲפוּת (הפך: פרוש); כרוך, גלול (בגד, מסך וכיו"ב); קפוץ ועבור מעל־; חסור, כרה. קִפֵּל*, כפל וכרוך (בד, מסך וכדומה); קלף. הִקְפִּיל*, קֻפַּל. קָפוּל*, הִתְקַפֵּל*, היה כפול ומכפל וחפות.

קֶפֶל*, ז, מקום כפול הבד בבגד; כפה בבנין.

קֹפֶל*, ז, בד עץ יבש; שלשלת למגירה על דבר; מנעול; כותרת של עמוד, קפלית.

קַפְלוֹט*, ז, מין ירק ממיני הבצלים [1].

קִפְלוֹס*, ז, כותרת של עמוד.

קַפְלַט*, קַפְלָטִין*, ז, פאה נכרית ששמים על הראש, שער נכרי.

קִפְלִית*, נ, כותרת של עמוד, קפל.

קַפַּנְדַּרְיָה*, נ, מעבר לקצר את הדרך.

קפס*, ר' קפץ.

קֻפְסָה*, נ, ארגז קטן, תבה קטנה.

— כְּמֻנָּח בְּקֻפְסָה*, בטוח מאד.

קפץ (קָפַץ, יִקְפֹּץ), פעו"י, סגור, עצום; סגור וקבץ יחד (היד); רקוד, חול, כרכר; פסוח על דבר; *מהר להשיג, רדוף להשיג; (־עַל־), בוא דבר שמחה או צרה מהר פתאם על איש; מהר לענות; מהר לעשות לפני אחרים; עשה או היה דבר לא כסדרו כי אם בסרוגים; התכוץ; התפרק (אבר) ממקום חבורו; עשה תנועות שונות בהעויות הפנים במקום דבור (אלם); קצוץ בשר בקופיץ. הִקָּפֵץ, קפוץ, דלוג; *דבר בהעויות הפנים וברמיזה. קִפֵּץ, רקוד; נתר, דלוג; *מהר לעשות; פסוח על דבר; גרום לקפיצה. הִקְפִּיץ*, גרום לאחר לקפוץ.

— קָפוֹץ וְעָשָׂה*, מהר לעשות מבלי חכוי.

— קָפְצָה לוֹ הַדֶּרֶךְ*, עבר את הדרך במהירות נפלאה (בדרך נס).

— קָפְצָה פּוּרְעָנוּת (אוֹ צָרָה) עַל־*, באה פתאם צרה או פרענות על־.

קֶפֶץ*, ז, פרק באברי הגוף; מקום חבור השוק והירך.

קַפְצָה*, נ, תבה קטנה, ארגז קטן, קפסה.

קַפְצָן°, איש אוהב לקפץ תמיד בראש להתראות כראשון לכל דבר.

קַפְרִים*, ז, עלה צלף ופריו.

— יֵין קַפְרִיסִין*, ז, יין ששמו בו קפריסים; יין הבא מאי קפריסין.

קפש* (קָפַשׁ*, יִקְפֹּשׁ*), פ"י, חטוף, לקוח בחזקה.

קֶפֶשׁ*, ז, בגד עליון קצר לאשה אשר ישימוהו על הכתפים, כתפיה.

קֵץ, ז, (כ' קִצִּי, ר' קִצִּים*, קִצֵּי*), סוף, אחרית; פאה; גבול הכמות, שעור; כליון, אבדון; *ביאת הגואל (סוף הגלות).

— לְקֵץ, בסוף זמן.

— לְקִצִּים*, לפרקים, לעתים קרובות.

— מִקֵּץ (־זְמָן), אחרי עבור זמן.

— כָּלוּ כָּל הַקִּצִּים*, אין עוד תקוה ואין אפשרות לחכות עוד.

---

[1] קפלוט мелкій чеснок, Schalotte, échalote, shalot

— מְחַשְּׁבֵי קִצִּים*, ז"ר, המבקשים חשבונות של ימי ביאת המשיח.

קצב (קָצַב, יִקְצֹב), פ"י, כרות, גזור; *יעוד מדה וערך; קבוע, החלט, גזור אֹמר. הִקָּצֵב*, היה קבוע ומוחלט. קַצֵּב*, קצוץ בשר בקופיץ. הִקְצֵב*, קצוב.

קֶצֶב, ז, (קְצָבִים, קִצְבֵי), סוף, קצה דבר; גזרת דבר ותארו; תבנית מכונת; *החלטה; מדה מסימת וקבועה, קצבה; °משקל השיר עפ"י מספר יתדות ותנועות קבוע.

קַצָּב*, ז, טבח, מוכר בשר.

קִצְבָה*, נ, מדה מסימת וקבועה; מספר קבוע; קביעות; נדבה מקפת הצבור; זמן מגבל וקבוע.

קַצָּבוּת°, נ, עסק מכירת הבשר.

קצה (קָצָה, יִקְצֶה), פ"י, גזור, כרות; הבדל, הפרד; *(תְּאֵנִים), קצוץ תאנים ליבשן לקיום; קרוץ מן העסה; חסור והפרד והרחק. הִקָּצֵה*, הגזר, הכרת. קַצֵּה, קָצה. הַקְצֵה, הקצע, גרד; חלק, הפרד; הפרש ויחד לאיזו תכלית. הָקְצֵה*, הפרש, הפרש והתיחד לאיזו תכלית.

— מְקֻצָּה*, ר' מקצה.

קָצֶה, ז, (ר' קְצוֹת, ס"ר, קְצוֹת), סוף מדת איזה שטח; פאה; סוף; חלק קטן מן הכל; החלק היותר טוב.

— מִקְּצֵה זְמַן*, אחרי עבור זמן.

קֵצֶה, ז, סוף, תכלית.

קָצָה, נ, קץ, שפה.

קָצוּ, ז, (ר' קְצָוִים) קַצְוָה, נ, (ר' קְצָווֹת), קץ, אחרית, פאה.

— קְצָווֹת, ז"ר, מקומות רחוקים, קצות תבל.

— נָחֵי הַקְּצָווֹת°, חַסְרֵי הַקְּצָווֹת°, ז"ר, (בדקדוק) אשר בשרשם אות נחה או חסרה בראשיתה ואות כזו באחריתם.

קָצוּב, ת, מסדר; קבוע; מדוד בשעור ידוע.

— הֲלָכוֹת קְצוּבוֹת*, נ"ר, הלכות מקבלות וקבועות.

קַצּוֹעַ*, ז, (ר' קַצּוֹעוֹת*), חותך, גוזר עצים לצרכי מלחמה.

קִצּוּעַ*, ז, פעלת הקוצע והגוזר; החלק הנחתך מהקצה.

קָצוּץ*, ת, סרים; ר' קציץ.

— קְצוּצֵי פֵאָה, ר' קציץ.

קְצוּצָה*, נ, חתיכת עץ מיתרת שנקצצה בהלקח החתיכה הדרושה לעבודה; פרי קצוץ; שביבי עץ או מתכת הנופלים ע"י האזמל.

קִצּוּר*, ז, תֹּכֶן הענין במעט מלים; פעלת המקצר דבר; (־סֵפֶר), תמצית ספר בקצרה.

— בְּקִצּוּר°, מבלי האריך בדברים.

קֶצַח, ז, זרע כמון שחור [1].

קָצִין, ז, שופט; נגיד עם; שר צבא; מנהיג, ראש; °עשיר.

קְצִינוּת*, נ, מֶמְשלה; משרת הקצין.

קְצִיעָה, נ, מין צמח בשמי, קדה [2]; עגול דבלת תאנים; כבישרת תאנים לעשותן לעגול, לדבלה; פעלת המבדיל וקוצע; אחד מארבעת הבתים אשר בתפילין של ראש, קציצה.

קְצִיפָה*, ז, קצף, כעס; מין ממתק שעושים בלבן ביצה עם תערבת מיני מתיקה בסכסוך עד היותם כקצף שעל המים.

קְצִיצָה*, נ, גזרה (של תבנית דבר); כריתה, פעלת הקוצץ; דבר נקצץ מהעץ (תאנים וכיו"ב); תרמיל, כיס הזרעונים בצמחים; גמר הסכמה בין שני צדדים; משא ומתן בדבר קביעות שכר עבודה; אחד מארבעת הבתים אשר בתפלין של ראש; ר' קצצה; °ענת בשר קצוץ וסרום.

[1] קצח чернуха, Schwarzkummel, nielle, black cumin

[2] קציעה кассія, Kassia, Casse, cassia

קָצִיר, ז, קצירת תבואת השדה; התבואה הנקצרת; עת קצירת קמת השדה; קוצר; יונקת, הסתעפות משרש עץ מתחת לאדמה העולה וצומחת כְעץ חדש במקום אחר קרוב לעץ העקרי; *ת, חולה, חלש.

קְצִירָה*, נ, פעֻלת הקוצר את הקמה; °חטים שמורות לפסח משעת קצירתן.

קַצְנוֹר°, ז, סכין לחתוך בה צנורות.

קצע* (קָצַע*, יִקְצַע*), פ"י, חתוך דבר מקצהו; גזור וגרד מסביב (שיח בנין); (–קְצִיעוֹת), עשה עגולי דבלה. **קַצֵּעַ***, **הַקְצֵעַ***, קצוע; החלק עץ וכדומה במקצוע. **הֻקְצַע***, הגזר והגרד מסביב.

— **קְצוּעַ צַוָּאר***, ת, כרות ראש, חסר ראש, לאמר: אינו זוכר כלום או אינו מבין כלום.

קצף (קָצַף, יִקְצֹף), פ"ע, (עַל־) כעוס, חרה אפו, כלה חמתו. **הַקְצֵף**, הַכעס, עורר חמת־; *העלה רתיחת מים עד להעלאת קצף. **הִתְקַצֵּף**, קצוף.

קֶצֶף, ז, (ר׳ קְצָפִים), כעס, חרון אף, המה; שבב עץ, בקעת עץ; בועות לבנות העולות על נוזלים שונים כשמסכסכים אותם; *שם אחד המלאכים.

— **כְּקֶצֶף עַל פְּנֵי מָיִם**, משל לדבר העובר מהר ואין לו קיום.

קְצָפָה, נ, שבב עץ (?); כליה, כליון (?); עלים נופלים ונובלים.

קִצָּפוֹן*, ז, קֶצף, כעס.

קצץ (קָצַץ, יָקֹץ), פ"י, כרות, גזור; חצוב והסל; *קבוע, קצוב; נשוא ונתון על אדות מחיר דבר; קבוע מחיר דבר; יעד, מנה, הכן. **הִקָּצֵץ***, הִכרת, הִגרע; הִקצב, הִקבע; היה מֻבדל (ממשפחתו). **קַצֵּץ**, **קָצוֹץ***; קבוע, קצוב (מזונות, שכר). **קֻצוֹץ**, הִכרת, גָדוע. **הָקֵץ***, נַכה, הַפחת; שים קץ וסוף ל־.

— **קוֹצֵץ***, כנוי של גנאי לרשע עריץ.

— **קוֹצֵץ בֶּן־קוֹצֵץ***, רשע בן רשע.

— **קָצוֹץ מְזוֹנוֹת***, קבוע מזונות ל־, קבל על עצמו לְכַלכל את־.

— **קָצוֹץ רַגְלֵי־***, סתור דברי פלוני ובטל אותם לגמרי.

— **קְצוּצֵי פֵאָה**, כנוי לבני שבטי ערב המגלחים פאת ראשם סביב ומגַדלים את השערות באמצע הראש.

— **רִבִּית קְצוּצָה***, רבית שהסכימו לה המַלוה והלוה.

— **נִקְצַץ (פלוני) מֵאֲחוּזָתוֹ***, לֻקחה הנחלה מפלוני, אבדה נחלתו.

— **קִצֵּץ בִּנְטִיעוֹת***, מבטא מליצי בהוראת: הפר תורה.

קֶצֶץ*, ז, כיס הזרעונים בצמחים שונים (קטניות); ר׳ קציצה.

קַצָּץ*, ז, קוצץ עצים; כלי שקוצצים בו עצים; תרמיל קטניות.

קְצָצָה*, נ, הפסקת יחס עם אחר; יער שעציו עומדים להִקצץ.

קְצֶצֶת*, נ, חוט ברזל.

קצר (קָצַר, יִקְצֹר), פעו"י, כרות קמת השדה; היה קטן ומזער באֹרך (הפך: ארך); (־יד), מעוט היכלת, הִלָּאה, לא יכול; (־רוּחַ־), היה בקצר נשימה מעמל וצרה; לא יכול להתגבר ולהתאפק; (־נֶפֶשׁ־) לא יכול לסבל עד היות קרוב למיתה. **הִקָּצֵר***, הִגזר, הִכרת (הקמה). **קַצֵּר**, הקטן אֹרך דבר; *מַעט, הַפחת, הַקטן. **הַקְצֵר**, **קַצֵּר**; *היה לקצר. **הִתְקַצֵּר***, היה קצר, היה קטן בארכו.

קָצֵר, ת, לא ארֹך, קטן המדה בארך, קטן הארך;* ז, עקץ קטן דוקר; דבר נמאס.

— **קְצַר אַפַּיִם**, ת, מהיר לכעס.

— **קְצַר יָד**, ת, חסר כֹח.

— **דֵּעָה קְצָרָה***, נ, טבע איש המהיר לכעס.

— אֳרָכּוֹת וּקְצָרוֹת*, לארך ולרחב, כמובן; דברים כללים ופרטים.

קֹצֶר, ז, קטן המדה בארך, תכונת דבר שהוא קצר.

— **קֹצֶר־רוּחַ**, ז, עיפות רבה המביאה לקצור הנשימה.

קַצָּר*, ז, כובס בגדים.

קְצָרָה*, נ, הצד הצר שבמטה (לצד הראש וכפות הרגלים); קצור.

קַצְרָה*, נ, ארמון, טירה.

קְצָרִית*, נ, מחלת קצר הנשימה.

קַצְרָן*, ז, איש המדבר או הכותב בקצרה (הפך: ארכן); [0]היודע את מלאכת הקצרנות.

קַצְרָנוּת[0], נ, אפן השתמשות בבתיבה בסמנים ידועים וקבועים כדי להספיק לרשם על הניר את כל אשר ישמע.

קַצֶּרֶת[0], נ, מחלת קצר הנשימה [1].

קְצָת*, נ, חלק קטן, מעט, אחדים; סוף, אחרית, קץ, קצה.

— **מִקְצָת***, אחרי עבר זמן מעט; מזער, לא רב; חלק מדבר; ר׳ מקצת.

קָקִ*, ז, מין עוף ממשפחת החסידה [2].

ק״ק, ר״ת, קהלה קדושה; קדשים קלים; קרן קימת; קדש קדשים.

קְקָלָה*, נ, פקעת המשי.

קַר, ת, צונן, לא חם, חסר חם.

— **קַר־רוּחַ***, ת, מישב, מי שדעתו מישבת עליו.

קָר, ת, נובע.

קֹר, ז, צנה, חסר חם, תכונת גוף שאינו חם.

קרא (קָרָא, יִקְרָא), פ״י, צעוק, הרם קול; העבר קול, בשר, פרסם, השמיע; נאום בקול; בטא דבר בקול רם; בקש עזרה; (־עַל־), קבול; הזעק, אסוף; הודיע או צוה לאחר שיבוא; (־בְּשֵׁם ה׳) הודיע ולמד האמונה בה׳; התפלל אל ה׳; כנה, נתון שם; בטא בפה או רק ראה בעין את הכתוב בספר לדעת תכנו ועניננו; למוד את הכתוב בספר; יעוד, מנה; קרה, פגוש דבר במקרה; *למוד במקרא (בספרי התנ״ך). **הִקָּרֵא**, היה קרוא ומזמן; האסף לקול הקורא; כנה בשם; בטוא (דבר כתוב) בשפתיו; המצא במקרה, הפגש פתאם. **קֹרוֹא**, הקרא. **הִקְרֵא**, הבא מקרה ופגע; *קרוא בקול מן הספר לאזני אחר: קרוא דבר בקול לפני קהל; גרום שאחר יקרא; למד בספר, המקרא; [0]הַכתב, קרוא לפני אחר כדי שיכתב מפיו את הקרוא. **הִתְקָרֵא***, קרוא, הקרא.

קָרָא*, ז, מין ירק ממשפחת האבטיחים מארך ולבן [1]; איש בקי במקרא.

קְרָא*, ז, פסוק מהמקרא.

קֹרֵא, ר׳ קורא.

קָרָאוּת[0], נ, תורת הקראים וענינם.

קָרָאִים[0], ז״ר, שם בני כתה בישראל המחזיקים אך בתורה שבכתב (היחיד: קָרָאִי).

קֻרְאָן[0], **אַל־קֻרְאָן**[0], ז, ספר הדת למשלמים בני אמונת מחמד.

קְרַאת, ר׳ לקראת.

קרב, (קָרַב, קָרֵב, יִקְרַב), פ״ע, נגש אל־, בוא סמוך לאיזה גוף או מקום (הפך: רחק); היטיב לשני בסבת ידידות; החל בפעלה; הגיע (זמן); עורר קרב; (־אֶל אִשָּׁה), שכוב עם אשה; *הָעלה לקרבן על המזבח (אמורי הקרבנות או קמץ הסלת). **הִקָּרֵב**, נגוש; הובא לקרבן. **קֵרֵב**, הגש דבר אל־; גרום להיות קרוב לשני; היטיב לשני בסבת ידידות

---

1) קצרת, Asthma, одышка.

2) קק, Löffelgaus, колпица, souchet, spoonbill

1) קרא, Kürbis, тыква, courge, gourd

ואבה; *התפלל לפני התבה. הַקְרֵב, הבא בקרוב מקום; הגש; הגש קרבן ומנחה; חונן לסבת חבה; גרום להגיע (זמן); היה קרוב. הִתְקָרֵב*, היה קָרוב, קרב את עצמו; היה מְקָרֵב; אמור על עצמו שהוא קרובו של פלוני; הֻגַּשׁ (קרבן).

קָרֵב, ת, מַגִּישׁ לקרבן; נגש.

קְרָב, ז, (ר׳ קְרָבוֹת), מלחמה, ריב.

קֶרֶב, ז, (כ׳ קִרְבִּי, ר׳ קְרָבַיִם, גם קִרְבַּיִם*), מעי החי; חלק הגוף חחלול שבין הראש והרגלים; תוך כל דבר.

— בְּקֶרֶב, תוך, בֵּין.

— קְרָבַיִם*, ז״ר, מעים.

— קִרְבֵי־דָגִים*, ז״ר, ביצי דגים.

קְרֵבָה*, ז, פעֻלת הנִגש ומתקרב למקום.

קִרְבָה, נ, (ס׳ קִרְבַת) רוח רצון, נטיה, רוח חסד; *יחס משפחה, קרבות.

קְרִבָה*, נ, התקרבות; נגיעה, מגע.

קֵרֵבוּת*, נ, יחס משפחה; חבור וקשור עם אחר על ידי קרוב הדם; התכונה להיות קרוב.

קַרְבִּיט*, ז, מה ששיך לצרכי המטה; רצועה שכורכים סביב דבר להדקו.

קָרְבָּן, ז, (ס׳ קָרְבַּן, קָרְבַּן, ר׳ קָרְבָּנִים, קָרְבָּנוֹת*), מנחה להי׳ ולמקדשו; *מנחה למלך; שבועה בשם הקרבן.

— קָרְבְּנוֹת יָחִיד*, ז״ר, הקרבנות שהיחיד מביא לכפרת עון או נדר וכדומה.

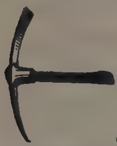
— קָרְבְּנוֹת צִבּוּר*, הקרבנות שהצבור מקריב כגון: עולות התמיד, קרבנות החגים וכדומה.

(קרד*) קֵרֵד*, פ״י, סרוק ארג להעלות עליו שער; סרוק בהמה, נקה שערות הבהמה במגרדת בעלת שנים קטנות.

קַרְדָּא*, ז, מין תולעת קטנה הנמצאת בעור הסוסים והגמלים וכדומה.

קָרְדְּיָקוֹס*, ז, הזיה בשעת מחלה; מרה שחורה, מחלת שגעון העצבת.

קַרְדֹּם, ז, (כ׳ קַרְדֻּמִּי, ר׳ קַרְדֻּמִּים, גם קַרְדֻּמּוֹת), גרזן, כלי ברזל לחטב בו עצים; כלי ברזל לחפור בו באדמה.

— קַרְדֹּם שֶׁל בִּקּוּעַ*, גרזן לחצב ולבקע בו עצים וכיו״ב.

— קַרְדֹּם שֶׁל נִכּוּשׁ*, ז, כלי ברזל לחפר ולנכש בו. קרדם

— קַרְדֹּם לַחְפֹּר בּוֹ*, מבטא משל על עבודה לשם פרנסה.

קַרְדֵּם*, פ״י, הקצב, סתת בקרדם.

קַרְדָּן*, ז, הקרום הקשה שעל הלחם או העגה.

קַרְדֵּס*, פ״י, הקצע ומרוט כלי להסיר פגימתו; ר׳ קרטס.

קָרְדָּק*, ז, נעל רקוד; סנדל נמוך שכל הרגל נכנסה בו בנקל.

קרה (קָרָה, יִקְרֶה), פ״ע, פגוש דבר במקרה מבלי יחל לו; חול דבר על איש; היה דבר. הִקָּרֵה, הפגש עם דבר במקרה; בוא אל מקום במקרה בלי כַּונה תחלה; *הֻכה בזוב שכבת זרע. קָרָה, עשה תקרה, אגוד את העצים המכסים את הבנין; *כסה בגג. הַקְרֵה, גרום לפגש במקרה, אנה והזמן לידי־; קבוע והכן דבר; *תקן בדק; עשה תקרה. הֻקְרָה*, הִתְקָרָה*, הֻכה בזוב שכבת זרע.

קֹרָה, ר׳ קורה.

קֶרֶה, ז, זרימה, זוב (שכבת זרע).

קָרָה, נ, קֹר, חסר חם; קר חזק.

קָרוּא, ז, מְזֻמן למשתה או לאספה.

קָרוֹב, ת, לא רחוק (במקום או בזמן); הנמצא אצל־; בן משפחה אחת, שאר בשר; מי שמקרבים אותו לחוננו; דבר נקל להעשות; דומה; נוטה ל־; איש מלחמה; *שליח צבור, חזן.

— בְּקָרוֹב, תה״פ, בעוד זמן קצר, מהר, עוד מעט; *מלפני זמן קצר.

— מִקָּרוֹב, תה״פ, בעוד זמן קצר; לזמן קצר; מלפני זמן קצר.

— קָרוֹב לַמַּלְכוּת*, אהוב על השליטים.

— אָדָם קָרוֹב אֵצֶל עַצְמוֹ* (וְאֵין אָדָם מֵשִׂים עַצְמוֹ רָשָׁע*), אמרה ידועה לאמר: האדם אוהב ומצדיק את עצמו ואינו מרשיע את עצמו.

קֵרוּב*, ז, קרבה; נגיעה, מגע.

— בְּקֵרוּב°, בערך, לא מדיק.

— קֵרוּב פָּנִים*, ז, הסברת פנים, ידידות גלויה, מאור פנים.

קְרוֹבוֹת*, קרוב״ץ, בשם זה יקראו לפיוטים נוספים בסוף כל אחת מברכות שמונה עשרה בשבתות וימים טובים.

קרוב״ץ, ר״ת, קול רנה וישועה באהלי צדיקים; בשם הזה יקראו לפיוטים ידועים; ר׳ קרובות.

קֵרוּד*, ז, פעֻלת המקרד במגרדת בעלת שנים קטנות וחדות.

קְרוֹהָ*, נ, דלעת מיֻבשת חלולה.

קֵרוּי*, ז, פעֻלת המקרה; דבר מקרה; תקרה.

קָרוּךְ*, ז, עגלת משא, קרון.

קְרוּם*, ז, עור, קלפה, גלד; הקלפה הקשה שעל הלהם, קרדן.

— קְרוּם בֵּיצָה*, ז, הגלד הדק שבין קלפת הביצה ובין החלבון.

קְרוֹמִית*, נ, הצד הדק בצמחים שהוא דק כסכין; הקלפה הדקה שעל הקנה.

קָרוֹן*, ז, (ר׳ קְרוֹנוֹת*), עגלה למשא; מעין, בור נובע מים.

— קָרוֹן שֶׁל מֵי רַגְלַיִם*, סמל לשקר ומרמה ושפלות.

— יוֹשְׁבֵי קְרוֹנוֹת*, ז״ר, רוכבים ברכבי מלחמה.

קֵרוּן*, ז, בעל חי בעל קרנים.

קְרוֹנָה*, נ, מקום רחב ופתוח בעד העגלות לימי השוק; יום השוק.

קֵרוּס*, ז, אריג; המסרק שבכלי האריגה.

קֵרוּר*, ז, פעֻלת המקרר והמצנן דבר.

קֵרְזֵל*, פ״י, קבץ שער הראש כפקעת; גלגל דברים רבים למעשה מקשה אחד.

קֵרְזֹל°, ז, תסרקת, עשית התלתלים, סלסול השער.

קרח (קָרַח, יִקְרַח), פ״י, עשה חלק משער, גלח או מרוט השער. הִקְרִיחַ, העלות קרחה; היה לקֵרח; °התקשה, היה קשה כְּקֶרַח. הַקְרֵחַ, צוה לגלח את שערו; היה לקרחת (ראש איש או פני דבר בהיותם חלקים); *עקור עצים מתוך כרם. הָקְרַח, הקרח.

קֵרֵחַ, ת, (נ, קֵרַחַת*), שראשו מָקרח וחלק משער.

— קֵרֵחַ מִכָּאן וּמִכָּאן*, קֵרַחַת מִכָּאן וּמִכָּאן*, בטוי בהוראת: מפסיד מכל הצדדים, לא נשאר לו לא זאת ולא זאת; (כנוי על משל לאדם שיש לו שתי נשים אחת ילדה ואחת זקנה, הילדה מלקטת השערות הלבנות והזקנה — השחורות, ונמצא הוא קרח מכאן ומכאן).

קֶרַח, ז, גליד, הנוזלים הקפואים מקר חזק; קר גדול; *קרחה.

קָרְחָה, נ, מקום מגלח או ממרט בשער הראש; מקום חלק משער על הקדקד; ר׳ קרחת.

קַרְחוֹן°, ז, גוש קרח גדול על ירכתי ההרים המכסים שלג עולמים, שניר.

קַרְחָן*, ר׳ קֵרֵחַ.

קָרַחַת, נ, מקום קרחה בראש מאחוריו לצד העֹרף; חלק הבגד שמאחור בצד העֹרף; *מקום שהתקשה (בפרי וכדומה).

— קָרַחַת הַכֶּרֶם*, נ, מקום חלק בכרם שלא נטעו בו או שחרבו הנטיעות שנטעו בו.

— קָרַחַת הַשָּׂדֶה*, נ, מקום לא זרוע בשדה.

קֹרֶט*, ז, גרעין קטן; חלק קטן שמשקלו כגרעין החרוב; שפה קטנה קרושה.

קְרָטוֹב*, ז, מדת הלח קטנה מאד.

קִרְטוּם*, ז, כריתת והשחתת ראשי הצמחים.

קִרְטוֹן*, קַרְטִיקוֹן*, ז, מין גיר לבן נמצא באדמה, משתמשים בו לשפשוף מתכת וגם לכתב על הלוח בבתי הספר.

קַרְטֵט*, פ"י, קצץ וחתוך לחתיכות קטנות.

קַרְטִים*, ז, ר' כרטים.

קַרְטַלִּית*, נ, כפיפה, סל קטן.

קִרְטֵם*, פ"י, חתוך, קטוף (ראש עלה), קטום.

קַרְטֵם*, פ"י, מרוח בקרטון, מרוק בקרטון; הקצע ומרוט כלי להסיר פגימותיו.

קַרְטֵם*, קַרְטִים*, ז, פתקת גיר, גליון קטן, ר' כרטים; פקֻדה, צווי, מצוה, גזרה.

קַרְטֵעַ*, פ"ע, דלוג, קפוץ משמחה; פרפר.

הִתְקַרְטֵעַ*, פרפר, פרכס.

קְרִי, (בהפסק: קֶרִי), מרי, מורת רוח; *אסון, פגע; מקרה לילה; [3]מקרה לא במכֻון.

— בַּעַל קְרִי*, ת, מי שקרה לו מקרה לילה.

קְרִי*, ז, המלה בתנ"ך כמו שהיא נקראת (יש מקומות במקרא שקוראים את המלה לא כמו שהיא כתובה, לנֻסחה הכתובה קוראים „כְּתִיב", ולנֻסחה הנקראת — „קְרִי").

קָרִיא, ת, נבחר, נודע בשם כבוד; מֻזמן בכל אספות ראשי העם.

קְרִיאָה, נ, קול דברי חזון ונבואה; פעֻלת הקורא והצועק; פעֻלת העובר בעיניו על דבר כתוב או בוטאו בשפתיו; *פעֻלת הקורא בתורה את פרשת השבוע או הקורא את אחת המגילות וכדומה.

— קְרִיאַת שְׁמַע*, הפסוקים בדברים ו, ד–ט, שם יא. יג – כא, במדבר טו. לז – מא.

קְרִיבָה*, נ, פעֻלת המתקרב אל־.

קָרִיב*, ת, קרוב, שאר בשר, בן משפחה אחת

קְרָיָה*, נ, תקרה; ת, כפרי.

קִרְיָה, נ, עיר גדולה ובצורה, כרך.

קְרִימָה*, נ, התהוות קרום קשה בפני הלחם בשעת האפיה; מכה שקרם עליה עור.

קרנים

קִרְיָן*, נ, נר שעוה, נר של דונג.

קְרִינָה[0], נ, הפצת אור, הפצת קרני אור (בפיוט).

קְרָיָם*, ז, עור; כלי אריגה (?).

— כְּלֵי קְרָיָם*, בגדי עור; בגדי עבודה.

קְרִיעָה*, נ, פעֻלת הקורע והשוסע; פעֻלת המפריד והמבדיל ומחלק; קריעת הבגד על מת.

— קְרִיעַת יַם סוּף*, דוגמא ומשל לדבר שקשה מאד לעשותו.

קְרִיצָה*, נ, מעוף עין, מעשה הקורץ בעיניו; רמיזה; נשיכת השפתים לרמז; (ר' קְרִיצוֹת*), פרורי בצק שנותנים אותם במרק.

קָרִיר*, ת, קר מעט.

— מַלֵּא רוּחַ קָרִיר*, השלה את פלוני.

— קְדֵרָה דְבֵי שֻׁתְּפֵי לָא חֲמִימָא וְלָא קְרִירָא*, ר' קדרה.

קְרִירוּת*, נ, קֹר, קרה.

קְרִישׁ[0], ז, מיץ פֵּרות שנקרש.

קְרִישָׁה[0], נ, הדבר שנקרש ונקפא.

קרם (קָרַם, יִקְרֹם), פעו"י, כסה בקרום,

העלה גלד דק על הבשר; *התהוה קרום קשה מסביב ללחם או לעֻגה בשעת האפיה; הכסה ברקבובית, בעפוש. הִקְרִם, התכסה בקרום; *היה לקרומים, היה סמיך (חמר גוזל).

קְרָם*, ז, יריעה לכסוי ארוגה; אריגה דקה ויפה.

קַרְמוּל*, ז, מין צמח קרוב לשחלים.

קַרְמִיד*, ז, רעף הגג.

קְרָמִית*, נ, מין צמח שמגרגיריו עושים לחם רע.

קָרֶמֶת°, נ, מחלת הצואר, אסכרה.

קרן (קָרַן, יִקְרַן), פ״ע, הפיץ קוי אור. הִקְרִן, הוציא קרנים; היה בעל קרנים.

קֶרֶן, נ׳ (זוגי: קַרְנַיִם גם קְרָנַיִם, ר׳ קְרָנוֹת, ס״ר קַרְנוֹת), כעין ענף קשה יוצא בראש בעלי חיים ידועים; שופר, כלי קבול עשוי מקרן בעלי החיים; עֹז, כֹּחַ, גבורה; שן סלע; קו אור; חלק חד ומעֻקץ בולט בבנין; *חצוצרה; זוית, פנה (וכן: קֶרֶן זָוִית); הדבר העקרי היסודי; הסכום העקרי והיסודי באיזה ענין או עסק (בנגוד לְרֶוַח, לַפֵּרות); ראש דבר; נזק הבא על ידי נגיחת שור בקרניו; °אגף (במערכת מלחמה); תרמיל ניר בצורת קרן.

— קֶרֶן בֶּן־שָׁמֶן, ראש גבעה שאדמתו דשנה ופוריה מאד.

— קַרְנֵי הוֹד*, ז״ר, אור וזהר סביב לפנים.

— קֶרֶן זָוִית*, נ, זוית, פנה.

— קַרְנֵי חֲגָבִים*, סמל לדבר קטן ומזער.

— קֶרֶן חָזוּת*, נ, קרן בולטת; °שפופרת להביט דרכה.

— קֶרֶן נְקוּבָה*, תאר לאיש שַׁכְחָן, לאיש כזה קוראים גם „מַשְׁפֵּךְ“.

— הִנִּיחַ מָעוֹתָיו עַל קֶרֶן הַצְּבִי*, מכמא מליצי בהוראת: אבד כספו.

— כָּתוּב עַל קֶרֶן הַשּׁוֹר*, אמרה במובן: פרסם ונלה דבר.

— יוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת*, ז״ר, אנשים יושבים בבטלנות בקרנות החוצות ושחים שיחות בטלות.

— קַרְנֵי אוּמָן*, נ״ר, כוסות שמהדקים ע״י להבה אל עור האדם לצבר את הדם למקום אחד לרפואה, קרנות.

— קַרְנֵי פָרָה°, שם נגינה מפסקת בטעמי המקרא (פ פ).

— קֶרֶן הָאַלּוֹן°, ז, סנאי, מין חיה קטנה ממשפחת היונקים הנרה בין ענפי העצים[1].

— קֶרֶן הָאַף°, ז, ר׳ קרנף.

קַרְנָה*, נ, ר׳ קרני אומן.

קַרְנוֹם*, ז, פטיש גדול, מקבת הנפח; מהלומות הפטיש.

קַרְנְזָל*, ז, ר׳ אלכסון.

קַרְנִי*, ת, של קרן, מִקֶּרֶן.

קַרְנִית°, נ, עור הקרן בעין.

קַרְנָן*, ת, בעל קרנים גדולות.

קַרְנָס*, ז, זיז, קרן המשוש לשרצים.

קַרְנַף*, ז, קרן האף, מין חיה גדולה בעלת קרן אחת על אפה[1].

קרנף

[1] קרן האלון белка, Eichhörenchen, ecureuil, sgnirrel

[1] קרנף носорог, Nashorn rhinocéros

קרם (קָרַם, יִקְרֹם) פ"ע, הכסף, הכף, כרוע ונפול; *התקשה, היה לקשה; היה לסמיך וצפוף. הִקְרִים*, קרום; הִקְרֵם*, ר' הִקרם.

קֶרֶם, ז, וָו כפוף לְחבר בו דבר אל דבר.

קִרְסוּם*, ז, קרסום, כריתת ראשי הצמחים.

קִרְסְטָל*, ז, סל.

קַרְסֹל, ז, (זוגי, קַרְסֻלַּיִם, ר' קַרְסֻלּוֹת*), פרק כף הרגל, העצם הבולטת שבמקום חבור השוק את כף הרגל; *השוק התחתונה.

קִרְסֵם*, פ"י, כרסם; כרות, ענפים מעץ. הִתְקַרְסֵם*, הקצץ.

קִרְסָם*, ז, מלקה ברצועה, הכאה במגלב.

קרע (קָרַע, יִקְרַע), פ"י, כרות, חתוך; גזור; נתק מעל־; לקוח בחזקה; הפרד, הבדל; בקוע(ים); קרוע בגד לסבת אבל. הִקָּרַע, הגזר לגזרים, החלק לחלקים. קֹרַע*, קרוע. הִתְקָרֵעַ*, הקרע מעצמו (לא בידי אדם).

קֶרַע, ז, (ר' קְרָעִים*), גזר, חלק שנקרע ונבדל מדבר; *קריעה; מקום הקריעה; מקום קריעת בגד לאבל; סחבה.

קַרְפִּיט*, ז, כסא רחב לנוח בו, מושב מנוחה.

קַרְפִּיף*, קַרְפֵּף*, ז, מקום נרחב מֻקף גדר מחוץ לעיר; גזוזטרה של בית.

קְרַפִּית*, נ, כוס צרה בתחתיתה.

קַרְפֵּף*, ר' קרפיף.

קרץ (קָרַץ, יִקְרֹץ), פ"י, (־עַיִן), רמוז בעין, מצמץ בעין; (־שְׂפָתַיִם), נשוך השפתים בשנים לרמז; *חקוק, חרות; דקור, עקוץ; נתון תבנית ודמות לדבר; סגור השפתים היטב; תפוש עור הגוף באצבעות בהדוק כדי להכאיב; גזור ביד חתיכה מהעיסה לעשות בה ככר לחם; הרוג; שחוט; השכם, הקדם לקום לאור היום. הִקָּרֵץ*, הִקָּצֵץ, הִקָּצֵר, הִכָּרֵת. קֹרֵץ*, עשה חִתוך בסכין. קֵרוּץ, הִגָּזֵר; הֵעָשֵׂה. הִקְרִיץ*, חקוק, חרות.

קֶרֶץ, ז, הרג, טבח, כליון, אבדון; (ר' קְרָצִים*), מחצה, דפן; חבילת פשתן.

קֹרֶץ*, ז, סכין של אופה לחתך בו העיסה; פקעת פשתן; ציצת פתילים.

קֶרֶץ*, ז, קֻרְצָא', נ, חתיכת לחם.

— אָכוֹל קֻרְצָא', מבטא בהוראת: הלשין, הלוך רכיל.

קַרְצוּל*, ז, ר' קרסול.

קִרְצוּף*, ז, פעלת המקרצף במגרדת בעלת שנים גדולות.

קַרְצִית*, נ, שרץ, החי השורץ.

קִרְצֵף*, פ"י, גרוד, קרוד; נקה את שערות הבהמה במגרדת בעלת שנים גדולות.

קֶרֶק*, ז, פגדל, נעל הבית, קרקה.

קֻרְקְבָן*, ז, קֵבת העופות; מֻראה; קבת החי בכלל.

קַרְקָה*, נ, נעל הבית, קרק; נעל עשוי כלו משער עזים או מאריג.

קַרְקָנָה*, נ, נר שעוה.

קִרְקוּר*, ז, קול הצפרדע.

קַרְקָנָה*, נ, צלצול.

קַרְקָנִית*, נ, מַטֵּה הַנַּשָּׁר.

קַרְקֹם*, קֻרְקֹם*, ז, מעגל המרוץ לסוסים; קים, וָו.

קַרְקַע, זו"נ, (ר' קַרְקָעוֹת*), תחתית, מסד; *ארץ, אדמה; חלקת שדה; נכסים שאינם נדים; השכבה השניה של האדמה.

— קַרְקַע בְּתוּלָה*, נ, אדמה שלא עבדוה.

— קַרְקַע עוֹלָם*, נ, קרקע שאין לה בעלים.

קַרְקָעִית*, נ, תחתית.

קַרְקֹף*, קַרְקֶפֶת*, קַרְקַפְתָּא', ז, ראש, קדקד, גלגלת.

קַרְקְפָנָא', ת, כנוי לאיש חכם בעל מוח גדול.

קִרְקֵר, פ"י, הרוס, נתוץ; *פ"ע, השמע קול

(תרנגלת או צפרדע) ; המה, רעוש.

קַרְקָרָה*, **קַרְקֶרֶת***, נ, קרקע, תחתית כלי ; השפה התחתונה של אריג.

קַרְקֵשׁ*, פ״י, נענע (זוג בפעמון), צלצל, קשקש.

קַרְקָשׁ*, זוג הפעמון.

קרר° (**קָרַר°**, **יָקֹר°**), פ״ע, היה קר, קבל קֹר.

קֵרֵר*, פ״י, עשה קר; °־(רוּחַ) הרגיע נפש.

הֵקֵר*, קרר. **הוּקַר***, **הִתְקָרֵר***, היה לקר.

— **נִתְקָרְרָה דַעְתּוֹ***, נחה, שקטה רוחו, חדל מהתרגז או מלשאף לנקמה.

קָרָר*, ז, עגלון, רכב, נוהג בקרון.

קרש* (**קָרַשׁ***, **יִקְרֹשׁ**)*, פ״ע, קפוא ועבה, היה למוצק. **הִקְרִשׁ***, הקפא, העבה.

קֶרֶשׁ, ז, לוח עץ מתֻקן למלאכה ; הגה, לוח מאחרי האניה להטותה ; *בעל חי אגדי אשר לו רק קרן אחת.

קֶרֶת, **קַרְתָּה***, נ, עיר (בדבור המליצי) ; *גזע העץ, ר׳ כֹּרֶת.

קַרְתָּנִי*, ת, (נ, קַרְתָּנִית*), בן עירה (לא בן כרך), בן כפר, כפרי.

קַשׁ, ז, גבעל השבלים שממנו עושים תבן ; *תבן; שער חזיר; כעין שערות קטנות ודקות העולים על פני פרות.

— **דָּחָה בְּקַשׁ***, מבטא משל לאמר: בטל טענת איש או דבר בדבר שאין בו ממש.

ק״ש, ר״ת, קריאת שמע ; קדיש שלם ; קבלת שבת.

קִשֻּׁאִים, ר׳ קשוא.

קשב (**קָשַׁב**, **יִקְשֹׁב**), פ״ע, שמוע בשים לב, פתוח אזן לשמע. **הִקְשִׁיב**, קשוב, הטה אזן לשמע ; שמוע והבן; שמוע פקֻדה או הקשב פקֻדה לעשותה.

— **הַקְשֵׁב וְשָׁמוֹעַ**, הטות אזן לשמע היטב את המדֻבר.

קַשָּׁב, ת, מאזין, שומע בשים לב, מקשיב.

קֶשֶׁב, ז, קול נשמע לאזן, קול שמועה.

קַשְׁבָּא°, ז, תמר, דקל.

קִשְׁבָּה°, נ, תכונת איש קַשָּׁב.

קשה (**קָשָׁה**, **יִקְשֶׁה**), פ״ע, היה (גוף) במעמד מוצק שכל הלקיו מתלכדים יחד היטב ואינו נוח להכבש ולשנות מצבו, היה לא רך ; היה לא קל להבין או לעשות. **הִקְשָׁה**, היה לחוץ ודחוק ; *היה לא רך. **קִשָּׁה**, אמץ כח מאד ; (־לָלֶדֶת), ילוד בקושי ובצער (אשה). **הִקְשָׁה**, הכבד דבר; עשה כי דבר יהיה לא רך ; (־לֵב) אמץ הלב, התעקש מאד ; (־עֹרֶף) התעקש, עמוד על דעתו בעקשנות ; שאול שאלה קשה וכבדה. **הֻקְשָׁה***, היה לקשה, היה ליבש ; היה דבר במצב שלא קל לסבלו. **הִתְקַשָּׁה***, היה קשה ; לא הבן דבר בנקל ; ילוד בקשי ובצער (אשה).

קָשֶׁה, ת, לא רך ; כבד, שלא קל לסבלו ; עז נפש, אמיץ לב; אכזר, רע; קשה ערף, עקשן; *לא מובן; לא קל להעשות; מזיק מסֻכן.

— **קְשֵׁה יוֹם**, **קְשֵׁה רוּחַ**, אֻמלל, סובל.

— **קָשֶׁה כְּבַרְזֶל***, קשה מאד.

קָשָׁה, נ, דבר קשה; דבור חריף; דבור הנאמר ברגז וכעס.

קָשָׂה, **קַשְׂוָה**, נ, (נמצא רק ברבים: קְשָׂוֹת, קְשׂוֹת־), ספל לשתיה.

קִשּׁוּא, ז, מין ירק הגן מארך ממין האבטיחים[1].

קַשּׁוּב, ת, שומע בשים לב, מקשיב.

קְשׁוֹט°, ר׳ קשט.

קִשּׁוּט*, ז, יפוי, שימת עדיים; עדי, תכשיט.

קִשּׁוּי*, ז, פעלת העושה דבר לקשה ; חבלי הלדה; מצב דבר שהפך קשה.

קִשּׁוּר*, ז, פעלת המקשר והמחבר דבר לדבר; התכוצות, תכונת דבר שהתכוץ והתקמט.

---

[1] קשוא огурец, gurke, concombre, culcumber

— קְשׁוּרִים, ז״ר, סרטים לקשוט.

— קְשׁוּר עָבִים*, עלית העננים בשמים, התאספות העננים, (הפך; פזור עבים).

קָשׁוּר, ת, חזק, אמיץ; מחֻבר, מְהֻדק אל־.

קִשּׁוּשׁ*, ז, (ר׳ קִשּׁוּשׁוֹת*), בדיד קש.

— קִשּׁוּשׁוֹת*, ז״ר, פסלת שמכבדים מן הבית במטאטא.

קִשּׁוּת*, נ, (ר׳ קִשּׁוּת*), מין קשואים.

קָשׁוּת*, נ, חזקת היד, טבע איש קשה ואמיץ הלב.

קשט

(קשח) הִקְשִׁחַ (־לֵב), הִקשה, אמץ; עשה לאכזר.

קֹשֶׁט, קֹשְׁטְ ז, אמת; *מין שרש בשם ריחני[1]; °מין פרי אמריקני מלא מיץ ונותן ריח נעים[2].

— עַלְמָא דִקְשׁוֹט*, עולם האמת, העולם שאחרי המות.

קשט* (קִשֵּׁט*, יְקַשֵּׁט*), פ״י, פאר, יפה בעדיים; פום מהר מאד (הין וכיו״ב); (־עַצְמוֹ*), התכונן. קֻשַּׁט*, קשוט; הכן; תקן; אַמת, חשוב דבר לאמת. הִקְשִׁט*, יפה בעדיים; סגל, התאם, הכשר. הִתְקַשֵּׁט*, התיפה, פאר עצמו בעדיים ובתכשיטים; (־בדבר), התפרנס.

— קַשֵּׁט עַצְמְךָ וְאַחַר כַּךְ קַשֵּׁט אֲחֵרִים*, משל עממי בטובן: מום שבך אל תאמר לחברך או: תקן מקדם את חסרונותיך אתה ואח״כ תדבר על חסרונות של אחרים.

קַשָּׁט*, ז, מורה בקשת.

קַשְׁתָּא*, ר׳ קשת.

1) קשט costus speciosus

2) קשט ананас, Ananas

קַשְׁתָּנִית*, ר׳ קשתנית.

קֹשִׁי, ז, (בהפסק: קֹשִׁי), עקשות, מרי, אבירות הלב; *התקשות דבר.

— בְּקֹשִׁי*, תה״פ, לא על נקלה, לא ברצון טוב.

קֻשְׁיָא*, קֻשְׁיָה*, נ, מקום קשה (בספר) לא מובן ולא ברור; שאלה חמורה כנגד איזו סברה; סתירה מהנחה הגיונית להנחה הגיונית בדברים שבכתב ושבע״פ.

קַשְׁיוּת*, נ, טבע העקשן, עקשנות, קשי לב; קשוי.

קַשִּׁיט*, ת, ישר, נאמן, צדיק.

קְשִׁיטָה, נ, שם מטבע קטנה; אבן משקל קטנה; *כבשה קטנה.

קְשִׁירָה*, נ, פעלת הקושר והמאגד.

קַשִּׁישׁ*, ז, קש, שבלת אחת של קש.

קַשִּׁישׁ*, ת, זקן; נכבד.

קְשִׁישִׁים*, ז״ר, התיכות לוחות עץ וכיו״ב ששמים על שבר עצם לחתלה בהן.

קָשִׁית*, נ, גלעין של פרי קשה כאבן.

קַשָּׁן*, ת, המקיש בקרסוליו זה בזה בלכתו.

קִשְׁקוּשׁ*, ז, קול צלצול, צליל; עדור, חפירה מסביב לעץ זית; נצר הצומח משרש העץ; °עדור קל בין עצים.

קִשְׁקֵשׁ*, פ״י, צלצל, השמע קול צלצול ע״י תנועה; דפוק, הכה; נדנד; עדור מסביב לעצי זית; °עדור עדור קל שטחי בין עצים. הִתְקַשְׁקֵשׁ*, התנועע, נוד הנה והנה.

— קַשְׁקֵשׁ לְ־ בִּזְנָבוֹ*, חנוף, דבר חלקות לגנב לב־.

קַשְׁקַשִּׁים*, ז״ר, התיכות קש ועשב, ר׳ קשישים.

קַשְׂקֶשֶׂת, נ, (ר׳ קַשְׂקְשׂוֹת), קלפה שבעור הדגים כעין עגולים קטנים, ר׳ דג; כעין קליפות על רגלי העופות; (ר׳ קַשְׂקַשִּׂים), חלקי שריון וברזל או נחשת.

קשר (קָשַׁר, יִקְשֹׁר), פעו״י, אסור ואגוד וחבר

דבר אל דבר; הִדק דבר כרוך ע״י עניבה; חזוק, אמוץ; (־עַל־), התחבר יחד למרד ולמעל ב־; *(הספר), ערוך קינה והספד על־. הִקָּשֵׁר, התחבר יחד. קִשֵּׁר, אִגוד וחבר יחד. קֻשּׁוֹר, התלכד, היה עצום וחזק. הִקְשִׁיר*, התחבר יחד. הִתְקַשֵּׁר, התחבר יחד למרד ולמעל ב־; *היה קרוש וקפוא, היה קשה; התחבר והִדבק ב־; עשה חוזה בענין מסחר וכיו״ב; (עָבִים), התאסף בשמים עננים.

— קָשׁוּר חִבָּה (אַהֲבָה, יְדִידוּת וכיו״ב) עִם־*, בוא בברית אהבה, ידידות ורעות עם־.

— קָשׁוּר שִׂנְאָה בְּלֵב עַל־*, עורר בלב שנאה ל־.

— עָנָן קָשׁוּר*, ענן כבד.

קֶשֶׁר, ז, חבר בוגדים, מרד; *קשור וחבור יחד; פקעת הקשור; ברך בצמח, פרק בצמח במקום שצומח כעין כפתר בצדו; ברית, שטר התקשרות; קמיע.

— קִשְׁרֵי אֶצְבָּעוֹת*, ז״ר, מקום חבור פרקי האצבעות.

— קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין*, ז, פקעת הקשור שברצועות התפילין.

— קִשְׁרֵי מִלְחָמָה*, ז״ר, סדור אנשי הצבא במערכת מלחמה.

קִשֻּׁרִים*, ר׳ קשור, קשורים.

קשש, (קָשַׁשׁ*, יָקֹשׁ), פ״י, אסוף וקבוץ; אסוף קוצים בשדה לנקותו. קוֹשֵׁשׁ, חַפש ולקוט. הִתְקוֹשֵׁשׁ, התאסף, התקבץ.

— מְקוֹשֵׁשׁ*, כנוי לאיש שעליו מְסֻפר בבמדבר טו, מפסוק ל״ב והלאה.

קֶשֶׁת, נ, (ר׳ קְשָׁתוֹת, כ׳ קַשְּׁתוֹתַי), כלי מלחמה בצורת חצי עגול לירות בו חצים; חצי העגול הנראה בשמים בצבעים שונים ביום ענן ושמש; חצי עגול בבנין למסעד או ליֹפי; כנוי לכח וגבורה; *אחד משנים עשר המַזלות; אבר ההולדה לזכר; חלק מעגול; חצי עגול.

— בֶּן קֶשֶׁת, כנוי מליצי לחץ.

קשת

קַשָּׁת, ז, מורה חצים בקשת.

קַשְׁתּוּת°, תכונת דבר הכפוף כקשת.

קַשְׁתִּית°, נ, עור הקשת בעין.

קַשְׁתָּנִית*, נ, מין מקדח שיש לו באמצעו כעין קשת לסובבו בה.

קשתנית

קַת* קַתָּא־, קַתָּה*, נ, נצב גרזן וכיו״ב, יד סכין או חרב.

קַתֶּדְרָה*, נ, (ר׳ קַתֶּדְרָאוֹת*), כסא כבוד; מעין במה עם כסא לעמד ולשבת עליה; °כסא של מורה בבית מדרש גבוה.

קִתוֹן*, ר׳ קיתון.

קֹתֶל*, ז, בשר שמן ועבה.

— קָתְלֵי־חֲזִיר*, ז״ר, חתיכות חֵלב חזיר מְעֻשן.

קֶתֶר*, ז, (ר׳ קְתָרִים*), קוץ, הוח.

קַתְרוֹם*, ז, מין כלי זמר[1]; אחד ממיני הארז.

ר

ר, האות העשרים בא״ב העברי ושמה — רֵישׁ; ס״מ, מאתַיִם.

ר׳ ר״ת, רבי, רב, רבן, רבנו.

ראב״ד, ר״ת, ראש אב בית דין.

ראב״ע, ר״ת, רבי אברהם בן עזרא, — אחד מחכמינו בספרד במאה הי״ב.

[1] קתרום, цитра, Cither, guitare, guitar

ראה (רָאָה, יִרְאֶה), פ"י, חזה, הבט; הרגש, הכר עצם על ידי העינים; התבונן בדבר; שים לב אל דבר להבינו, הבן; ידוע; בחור, הכר לטוב; בַּקר, בחון; כַּון, היה דעתו כך וכך; רוה (אצל פעל שׂבע, ישעיהו נג, יא). *החזק דבר ל־. הֵרָאֵה, הִגלה לעין, הִגלה בחזיון הנבואה: הִמָּצא; בוא לפני־; *הֻכּר לטוב, לנכון. רֻאה, הֻגלה לעין, היה נראה. הַרְאֵה, נתון לראות; שים דבר לעיני איש או הביא איש אל דבר למען יראהו; (־טוב), גמול, שלם; הַרְוֵה (אצל הפעל הַשְׂבֵּעַ או אצל טוב, רע, קשה וכיו"ב, תהלים ס. ה; צא. טז. ויעוד). הָרְאֵה, הֻגלה לעין, הראה; הובא דבר לפני איש למען יראהו. הִתְרָאֵה, הבט איש אל רעהו; הראה עצמו כרוה ושבע (בראשית טב. א.); (־פָּנִים), הלחם, ריב איש את רעהו; *הֵראה, הִגלה.

— **רָאה בּ־**, ראה ברעת־, ראה בצרת־, ראה בענש־; ראה דברים רבים יחד.

— **רָאה בְּטוֹב**, התענג, חיה חיים טובים ושמחים.

— **רָאה וְהִנֵּה־**, ראה דבר פתאם, ראה דבר מתרחש ומתהדש.

— **רְאֵה***, מלת קריאה להעיר להתבונן בדבר.

— **רָאה אֶת דִּבְרֵי־*, אֶת דַּעַת***, מצוא דברי־ או דעת־ לנכונים.

— **רָאה דָם*** (אִשָּׁה), הקר דם נדה.

— **רְאה חַיִּים, רָאה טוֹב**, הרגש תענוג וקרת רוח.

— **רָאה פְּנֵי־** (אִישׁ גָּדוֹל), עמוד לפני־, היה בחברת איש גדול.

— **רָאה קֶרִי***, הוציא שכבת זרע.

— **רָאה רָעָה**, סבול מצב רע.

— **רָאה שֶׁמֶשׁ**, ראה אור, חיה, היה בחיים.

— **הַבֵּט וּרְאֵה**, התבונן וראה.

— **מָה רָאָה־ שֶׁ־***, למה, מה היתה דעת פלוני שעשה או שאמר ככה.

— **כַּנִּרְאֶה***, לפי המשׁער.

— **לְפִי הַנִּרְאֶה***, על פי מה שנראה, קרוב לודי.

— **הַרְאֵה עַצְמוֹ בְּאֶצְבַּע***, עשה מעשה חסידות או צדקה וכדומה בפרהסיה שיראוהו רבים.

— **הַרְאֵה פָּנִים ל־***, הַראה לפני־; בוא לאחר לנחם אותו וכדומה.

— **הַרְאֵה שִׁנַּיִם***, צחוק.

— **מְקוֹם רוֹאִים***, ז, מקום שהרבה אנשים מצויים שם.

רָאָה, נ, מין עוף טורף, ר' דאה.

רָאֶה, ת, (ס' רְאֵה), רוה, מלא מים די צרכו, (איוב י. טו.).

רַאָה*, נ, אבר פנימי בחזה החי, אשר בו הוא שואף את האויר אל קרבו דרך הקנה, כלי הנשימה של החי.

רַאֲיָה, נ, ראִיָה; ראִיָה של בזיון; שביעה, רוָיָה (יחזקאל כ"ה י"ז).

רָאוּי, ת, קבוע, קצוב; *הגון, טוב ומסֻגל; שַׁיך; מסֻגל ומכשר; שיש לו הרשות והזכות.

— **כָּרָאוּי**°, כמו שצריך להיות.

— **רָאוּי לַעֲשׂוֹת כַּךְ וְכַךְ**°, נכון, צריך, טוב לעשות כזאת וכזאת.

— **חֲתִיכָה הָרְאוּיָה לְהִתְכַּבֵּד**°, אמרה בהשאלה לדבר רב הכמות.

רְאוֹת, רְאוּת, נ, מראה; ראיה, הבטה.

רְאִי, ז, מרְאָה, רקוע מתכת וכיו"ב מלֻטש שרואים בו את הפנים וכל דבר העומד נכחו; *טיב, תכונה, טבע; רעי, צואה.

— **לֹא רְאִי הַ־ כִּרְאִי הַ־***, **לֹא רְאִי־ כִּרְאִי־***, מבטא בטובן: אי אפשר לדמות זה אל זה.

— בֵּית הָרְאִי*, ז, אברי העכול (הַקֵּבָה, הַמְּרְאָה).

רְאִי, ז, (בהפסק: רְאִי), ראיה, הבטה; חזיון, התגלות; תאר פני דבר הנראה; מראה נורא; מנוף וצואה.

רֹאִי, ת, תואב לראות ולדעת (איוב ז. ח.).

רְאָיָה*, רַאֲיָה*, נ, הוכחה כי איזה דבר על כן הוא, מופת, אות לברור דבר; עֵדוּת.

— אֵין הַנִּדּוֹן דּוֹמֶה לְרַאֲיָה*, מבטא לאמר: אין הדבר שעליו מדברים דומה כלל לראיה.

— הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה*, מבטא חֻקִּי לאמר: על התובע להביא הוכחות לאות כי תביעתו צודקת.

— לֹא רְאִינוּ אֵינוֹ רַאֲיָה*, אֵין לֹא רְאִינוּ רַאֲיָה*, מבטא חֻקִּי לאמר, כי אם אחד אומר שלא ראה דבר אין זה הוכחה ועדות.

— אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רַאֲיָה לַדָּבָר זֵכֶר לַדָּבָר*, מבטא לאמר: הראיה אמנם אינה די חזקה ואינה מוכיחה, אבל סַעַד יש בה.

רְאִיָּה*, נ, פעלת הרואה, הבטה, כח הראות; מבט; הופעה בבית המקדש; קרבן חגיגה של העולה לרגל; מקרה הוצאת ש"ז; תקופת הוצאת דם נדה, וסת.

— הֶזֵּק רְאִיָּה*, ז, הנזק היוצא מזה ששכנו רואה דרך פתחו או חלונו מה שנעשה בביתו.

— רְאִיַּת פָּנִים*, נ, ההופעה של העולה לרגל בבית המקדש.

— רְאִיַּת קָרְבָּן*, נ, הקרבן שהעולה לרגל מקריב על המזבח בבית המקדש.

רְאָיוֹן*, ז, התגלות, מראה; עליה למקדש; קרבן החג שהקריבו עולי רגל בימי הבית, ר' ראיה; °התראות עם איש חשוב לדבר אתו על ענינים חשובים.

רְאִיָּזֶר°, ז, מחזה נפלא מאד; מקרה מוזר מאד.

רְאִינֶע°, ז, מחזות מקרים נראים בתנועותיהם על קיר או מסך על ידי גליונות מתנועעים במהירות רבה[1].

רְאִית, ר' ראות.

רְאֵם, ז, (נ, רְאֵמָה*, רֵימָה*), חיה בעלת קרנים גדולות; °צבי מקרין הנמצא בארצות הצפון[2].

קרני ראם

רָאֵם, ר' רום (זכריה י"ד. י.).

רָאמוֹת, נ"ר, דברים יקרים מאד; אלמוגים ארומים (?).

רֵאשׁ, ז, עני, דלות, חסר צרכי החיים, ר' רֵישׁ.

רֹאשׁ, ז, (כ' רֹאשִׁי, ר' רָאשִׁים, ס"ר רָאשֵׁי), גלגלת החי מצוארו ולמעלה; הקצה העליון של כל דבר; החלק העליון של הר; שר ועליון; הדבר החשוב במינו; ראשית, התחלה, תחלת דבר; יסוד, עקר; מספר כולל; גוף אחד, נפש אחת, אחד מתוך רבים; מפלגה, מחלקה; אֶרֶס; המיץ שבראש צמח הפרג שהוא ארסי; שם אֻמָּה בארץ מגוג: *היותר נכבד; עמוד נצב של בנין שעליו נסמכות מסעדות לשני קירות מקבילים (?); קורה המֻנחת בין שני קירות מקבילים לתמכם; °חלק יבשה הנכנס אל הים; ת', (נ' רֹאשָׁה*), עקרי, חשוב.

— רֹאשׁ הַגְּוִיָּה*, ז, כנוי לאבר הזכרות.

---

[1] ראינע cinematographe

[2] ראם сѣверный олень, Renntier, renne, reindeer

— רֹאשׁ חוֹלָה*, ז, מנצח על המחולות.

— רֹאשׁ הַגּוֹלָה°, ז, ראש היהודים בבבל אחרי חרבן הבית השני.

— רֹאשׁ חֹדֶשׁ, היום הראשון בחדש.

— רֹאשׁ כַּלָּה*, ז, ראש ישיבה בבבל בימי הגאונים.

— רֹאשׁ פֶּרֶק*, ז, המלה או השם שבראש הדף או הרשימה.

— רָאשֵׁי פְּרָקִים*, ז"ר, רמזים קצרים לענינים שלמים; °נֹסח קצר של תנאי חוזה.

— רֹאשׁ פֶּתֶן, ז, ארס הפתן.

— רֹאשׁ הַשָּׁנָה*, ז, היום הראשון בשנה; שם מסכת תלמודית בסדר מועד העוסקת בדיני המועדים ובעיקר בדיני ראש השנה.

— רָאשֵׁי תֵבוֹת*, ז"ר, קצור מלים ע"י כתיבת האותיות הראשונות שלהן בלבד.

— רֹאשׁ תּוֹר*, ז, משֻׁלש מארך בקצה שדה.

— רֹאשׁ בְּרֹאשׁ*, בדיוק, בלי יתרון ובלי חסרון, עין בעין.

— רֹאשְׁךָ וְהָר*, מבטא לאמר: הכה ראשך בהר או בקיר ואני מה אכפת לי.

— בְּחַיֵּי רֹאשִׁי - רֹאשְׁךָ*, לשון של שבועה.

— דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ*, הוא בעצמו אשם במותו.

— כֹּבֶד רֹאשׁ°, ז, רצינות.

— חָפָה רֹאשׁ, כסה ראש לאות אבל.

— יָשׁוֹב רֹאשׁ, ישוב למעלה מכל הנאספים; °הִבחר לראש אספה או ישיבה.

— נָשׂוֹא רֹאשׁ, הרם ראש בגאוה, בגדלה; הרם, הגדל.

— נָשׂוֹא אֶת רֹאשׁ, ספור, מנה; (־מֵעַל־), הרוג, המת.

— הָקֵל רֹאשׁ בְּ־, נהוג מנהג בוז בנוגע לְ־.

— מֵרֹאשׁ*, מחדש, עוד פעם.

— בְּרֹאשׁ גָּלוּי*, בפני כל, בפמבי.

רָאשׁ, ר' רש.

רִאשׁוֹן, ת, הקודם (בזמן או במקום) ל־; שלפני ה־; נעלה בערכו על חבריו, נכבד מאחרים; תה"פ, בתחלה; בזמן הקדום; *מי שקרבת או יחס של משפחה מתחילים ממנו.

— רִאשׁוֹן, רִאשׁוֹן*, בסדר, האחד אחרי השני.

— רִאשׁוֹן בְּרִאשׁוֹן*, קרבת אחים או אחיות או אח ואחות.

— רִאשׁוֹנִים*, האנשים הקדמונים; (נְבִיאִים־), ספר יהושע, שופטים, שמואל ומלכים.

רִאשׁוֹנָה, תה"פ, ראש, לפני העוברים.

— בָּרִאשׁוֹנָה, בזמן הקודם, לפנים.

— לָרִאשׁוֹנָה, לפנים.

— לְמִבָּרִאשׁוֹנָה, לפנים; (או קצור: לְמָה בָּרִאשׁוֹנָה — דה"א ט"ו, י"ג).

— שָׁלשׁ רִאשׁוֹנוֹת*, שלש הברכות הראשונות בתפלות שמונה עשרה.

רִאשׁוֹנִי, ת, (נ' רִאשׁוֹנִית), ר' ראשון.

רִאשׁוֹת, נ"ר, שנים קדמוניות (יחזקאל לו. יא).

רָאשׁוּת*, נ, משרת הראש.

רָאשִׁי*, ת, היותר נעלה, הנכבד; שבתחלה, המתחיל; °־עקרי.

— מַאֲמָר רָאשִׁי°, מאמר חשוב הבא בראש גליון עתון.

רֵאשִׁית, נ, התחלה, התחלת דבר; הדבר המתהוה בראשונה לפני האחרים; עקר, יסוד; מבחר, מיטב, הנבחר; *משרת ראש, גדלה.

— בְּרֵאשִׁית (סֵפֶר־), הספר הראשון בחמשת חמשי התורה; ר' בראשיה.

— מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית*, ז, ספור בריאת העולם; חכמת הטבע; סודות הבריאה ורזיה.

— שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית*, נ, כנוי ליום השבת;

השבת הראשונה אחרי חג הסכות.

— שֵׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית*, ששה הימים שבהם נברא העולם.

ראשָׁן°, ז דוחִי (צפרדע וכדומה) צעיר שעוד לא צמחו לו רגלים.

רַאֲתָן*, ז, חלי נזילת לֵחה.

רַב, ת, עצום במספר (הפך: ראשון מעט); גדול בכמות; רחב במדה, בשטח; גדול בשנים, בחשיבות; *עבה, לא דק.

רַב, מלת קריאה: דַי! הרבה מאד.

רַב, ז, מורה חצים; שר נכבד בממלכה; איש חשוב; *מורה, אדון; שם כבוד לאמוראי בבל, ר' רבי; כנוי לאבא אריכא (אחד מראשי האמוראים בבבל); °מנהיג רוחני של עדה.

— בֵּי רַב*, ז, בית ספר, בית מדרש ללמודים.

— בַּר בֵּי רַב*, ז, תלמיד.

— רַב בַּיִת*, המושל על הבית.

— רַב הַחֹבֵל, ראש האניה, קברניט.

— רַב מָג, תאר אחד השרים במלכות בבל.

— רַב סָרִים, ראש הסריסים.

— מַעֲשֶׂה רַב*, בטוי חקי בתלמוד במובן: העיקר הוא המעשה ולא ההלכה, לאמר אין סומכין על ההלכה עד שיאמרו שהיא הלכה למעשה; °מפעל רב הערך, דבר גדול מאד.

— רַבֵּנוּ*, תאר כבוד למשה בן עמרם (מֹשֶׁה רַבֵּנוּ).

— רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ*, כנוי לרבי יהודה הנשיא מחבר המשנה.

— רַבִּים*, צבור, קהל.

— בָּרַבִּים*, תה"פ, בפני רבים, בְּסַבֵּי, בפרהסיה, בפרסום.

— לְשׁוֹן רַבִּים°, (בדקדוק), צורת המלה בהורותה או בדברה על עצמים יותר מאחד.

— רִבּוֹת*, ז"ר, (רק בכנוי: רִבּוֹתַי, רִבּוֹתֵינוּ וכו'), ארונים, מורים.

— הַרְבֵּה לָמַדְתִּי מֵרַבּוֹתַי, וּמֵחֲבֵרַי יוֹתֵר מֵרַבּוֹתַי וּמִתַּלְמִידַי יוֹתֵר מִכֻּלָּם*, אמרת חכמים ידועה ומובנה.

— גָּדוֹל מֵרַב - רַבִּי, גָּדוֹל מֵרַבִּי - רַבָּן, גָּדוֹל מֵרַבָּן - שְׁמוֹ*, אמרה מגנלת את מדרגת תארי הכבוד לחכמים לפנים ומבארת כי את האיש החשוב ביותר מזכירים רק בשמו בלי הוספת שום תאר.

רֹב, ז, עצמת מספר, גדל מספר, רבוי הכמות; יותר מהחצי של איזה מספר או איזו כמות; תה"פ, הרבה מאד.

— רֹב בִּנְיָן וְרֹב מִנְיָן*, ה-רֹב הגדול, הרֹב בכל האפנים.

— רֹב דֵּעוֹת*, ז, מספר הדעות הנוטות לצד אחד של ענין הוא יותר מחצי מספר המחוים דעתם בו.

— לָרֹב, תה"פ, הרבה מאד.

— לָרֹב*, עַל הָרֹב*, עַל פִּי רֹב*, תדיר, כמעט תמיד.

— אַחַר הָרֹב*, לפי מרבית מספר הדעות.

— בִּרְכַּת הַבַּיִת בְּרֻבּוֹ*, משל עממי לאמר: ברֹב יושבי הבית תרבה בו הברכה.

רַבָּא״, ת, גדול; נכבד, חשוב.

— גַּבְרָא רַבָּא״, איש גדול ויודע בתורתו או בחכמתו וכדומה.

רבב (רָבַב, העתיד ר' רבה), פעו"י, היה בכמות גדולה, היה עצום במספר; השלך חצים, ירה; *(רָבַב*, יָרֹב*) טיח, משוח בדבר מדבק. רַבֵּב*, משוח בדבר נִתָּך ומתדבק. הִרְבֵּב*, הרבות גשמים ורביבים.

רְבָב*, ז, משקע שמנונית; כתם על בגד, עקבות בֹּץ או שמנונית על בגד; דבר שמושחים בו או שטחים בו.

רְבָבָה, נ, עשרת אלפים; הרבה מאד.

רבג* (רָבַג*, יִרְבֹּג*), פ"י, גבב או השלך דבר על דבר בלי סדר.

רַבְגְּוָנִי°, ת׳, שגונים רבים לו.

רַבְגְּוָנִיּוּת°, נ, טבע דבר שהוא רבגוני.

רבד (רָבַד, יִרְבֹּד), פ"י, הצע, שטח, רפד.

הִרְבִּיד*, רבוד; שים רביד על הצואר, קשט.

רְבָד*, ז, ר׳ רבב.

רֹבֶד*, ז, שורת אבני רצפה; אצטבה על יד כתל לשבת עליה; יציע גזוזטרה; שורת ענפי עץ; °לוח מחֻבר אל הקיר לשים עליו כלים וכיו"ב.

רב"ד, ר"ת, ראש בית דין.

רְבֵדָה*, נ, יציע; °מדרגה בהרים, מעלות הרי סלעים שהן מקום לכרמים ולגנות.

רבה (העבר ר׳ רבב, עתיד, יִרְבֶּה), פ"ע, גדול במספר, היה הרבה; גדול ושגה; גדול ושמן; היה גדול במעלה ובהשיבות; גדול במדת ההרחק או הזמן; ר׳ רובה. רַבֵּה, גַּדֵּל, שגשג; חַנֵּך, גַדֵּל; נתון ברבית; *כלול עוד דבר בהוראת מלה או מבטא שבתורה. הִרְבָּה, הגדל מספר דבר; הרחב, הגדל כמות ורֹחב דבר; הגדל איכות וערך דבר; לקוח רבית, הגדיל את הונו בתהבולות עשק (חבקוק ב. ו.). *(ר"ב) עסוק הרבה באיזה דבר. הִתְרַבָּה*, גדול במספר או בכמות; היה נכבד; °בוא (שם) בלשון רבים.

— הַרְבֵּה לַעֲשׂוֹת, עשה הרבה.

— הַרְבֵּה רֶגֶל*, הרבה לצאת מן הבית.

— הִרְבָּה עַל־ אֶת הַדֶּרֶךְ*, עשה את הדרך של־ יותר ארֻכה.

— מְרֻבֶּה בְגָדִים*, ז, כנוי לכהן הגדול בימי הבית השני שלא נמשח בשמן המשחה והצטין רק בזה שהיו לו ארבעה בגדים יותר מאשר לכהן הדיוט.

רָבָה*, ת, עשוי קלוש ע"י תערבת נוזל.

רַבָּה, נ, עיר הבירה, העיר הראשונה במדינה; מ"ק, מלה זו באה לפעמים אחרי מאמר שלם לחזק את נושא המאמר כמו סלה (תהלים סב. ג. ועוד).

— מִדְרַשׁ רַבָּה°, ז, (גם מִדְרַשׁ רַבּוֹת*); המדרש על התורה המתחיל במלים: פתח ר׳ הושעיה רבה.

רִבָּה°, נ, מיץ רקוחים, פרי מְטֻגן או מְבֻשל בסֻכר.

רִבּוֹ, רִבּוֹא, (ר׳ רִבּוֹת, רִבּוֹאוֹת, ד"ז, רִבּוֹתַיִם), ר׳ רבבה.

— שִׁשִּׁים רִבּוֹא*, שש מאות אלף, מספר רב כמספר יוצאי מצרים (שמות יב. לז.).

רְבוּבָה*, נ, כלי שיר בעל מיתרים; חלל, מקום נבוב.

רִבּוּי*, ז, כמות גדולה; הגדלה, הכפלה; הוספה; אחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן ג׳ לשונות (הרבוי: את, גם, אף); הכללת עוד דבר בהוראת איזו מלה או מבטא בתורה; הכנת הבגדים לכהן הגדול בימי הבית השני; °(בדקדוק) צורת הרבים בשמות ובתארים.

— רִבּוּי זוּגִי°, (בדקדוק), רבוי המורה רק על שנַים.

— אֵין רִבּוּי אַחַר רִבּוּי אֶלָּא לְמָעֵט*, מבטא חקי בתלמוד לאמר: כשנאמרו בתורה שתי מלות של הוראת רבוי זו אחר זו — הכַּוָנה למעט.

רָבוּךְ*, ת, קמח חלוט במים רותחים.

רִבּוֹן, ז, אדון, מושל, שר.

— רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! קריאה לאדון העולם, לה׳.

רִבּוֹנִי°, ת, אלהי.

רָבוּעַ, ת, מְרֻבָּע, שארבעת צדדיו שוים בניהם.

רִבּוּעַ*, ז, תמונה מרובעת, צורה בת ארבע זויות ישרות.

— רִבּוּעַ עוֹלָם*, ארבע רוחות השמים.

רָבוּץ*, ת, שוכב על ארבע.

רַבּוֹת*, ר׳ רַב, רַבּוֹת.

רְבוּתָא*, נ, גדל, רוממות; יתרון, עדף מעלה; דבר פלא; חדוש, דבר לא רגיל.

רַבִּי*, שם כבוד לאיש; שם כבוד הנתן לתנאים וגם לאמוראי ארץ ישראל; כנוי לרבי יהודה הנשיא מחבר המשנה; (בקריאה), אדוני!

רְבִיבִים, ז״ר, טפות מטר חזק.

רָבִיד, ז, ענק לעדי הצואר; קשור לצואר.

רְבִידָה°, נ, שטיחה, רפידה, פעֻלת הרובד.

רִבְיָה*, נ, פעֻלת הרבוי, התרבות.

— פְּרִיָּה וְרִבְיָה*, רבוי, הולדת ילדים.

רְבִיָּה*, נ, הגדלה, הגדלת מספר.

רְבִיכָה*, נ, קמח הלוש במים רותחים ובשמן; פעֻלת המערב ובולל קמח במים רותחים.

רְבִיעַ*, ז, רבע, חלק אחד אחוז מארבעה, חלק אחד מדבר נחלק לארבעה; לוח מְרֻבָּע.

רְבִיעָה*, נ, עת הגשמים, עונת המטר, פרק ימי הגשמים בארץ ישראל; ביאת הזכר על הנקבה (בבע״ח); קהל אנשים, המון רב, קבוצת אנשים רבים.

— רְבִיעָה רִאשׁוֹנָה*, נ, הגשם היורד בחדש חשון עד יום י״ז בו.

— רְבִיעָה שְׁנִיָּה*, נ, הגשם היורד מי״ז חשון עד כ״ג בו.

— רְבִיעָה שְׁלִישִׁית*, נ, הגשם היורד מכ״ג חשון עד סוף החדש.

רְבִיעִי, ת, מספר סדורי מארבעה, הבא אחרי השלישי; *שם נגינה מפסקת (֗).

— בְּנֵי רְבִיעִים, הדור הרביעי.

רְבִיעִית, נ, מספר סדורי מארבעה לנקבה, הבאה אחרי השלישית; רבע, חלק אחד מדבר נחלק לארבעה חלקים שוים; דבר מרבע; *מדת הלח; רבע הלג; מין כלי זמר בעל ארבעה מיתרים (או העשוי מלוחות מרבעים); ליל יום הרביעי בשבוע.

— לֵילֵי רְבִיעִיּוֹת*, ז״ר, לילות יום הרביעי בשבוע.

רְבִיצָה*, נ, מצב הרובץ ושוכב על ידיו ועל רגליו.

רִבִּית*, נ, נשך, מרבית.

— אֲבַק רִבִּית*, ר׳ אבק.

— רִבִּית קְצוּצָה*, נ, רבית שהסכימו עליה המלוה והלוה.

— מַלְוֶה בְּרִבִּית*, ז, נותן כסף בנשך.

רָבַךְ, ר׳ מרבך, ר׳ רבוך ור׳ רביכה.

(רבל*) רַבַּל*, כבור בכברה, הנף בערבל.

רַבָּן*, רַבָּנָא*, (ר׳ רַבָּנִים*, רַבָּנָן*, רַבּוֹתַי*), שם כבוד לנשיאי ארץ ישראל מבניו ומבני בניו של הלל הזקן בסוף ימי הבית השני ואח״כ גם לראשי הגולה ולראשי הישיבות בבבל; רב, מורה.

— רַבָּנָן*, ז״ר, חכמים, חכמי ישראל.

— דְּרַבָּנָן*, מִדְּרַבָּנָן*, של החכמים, חקי החכמים ותקנותיהם (הפך: דְּאוֹרַיְתָא, של התורה, הכתוב בתורה).

רַבָּנוּת*, נ, אדנות; גדל, גאוה; °מִשְׂרַת רב עדה.

רַבָּנִי°, ז, יהודי, שאינו קראי, כנוי כבוד לאיש.

— רַבָּנִים°, ז״ר, רבוי השם „רב" (בהוראת המנהיג הרוחני של עדה); היהודים שאינם קראים.

רבנן*, ר׳ רבן.

רבע (רָבַע, יִרְבַּע), פ״ע, רבוץ בפשוט ידים ורגלים; שכוב משכב אישות בבהמה; *היה מֻנח וּמֻשכב; בָּעוֹל זכר; השקות את האדמה (גשם). הֻרְבַּע*, הֻשכב, הֻבעל (ביחוד בבהמה). רִבֵּעַ, עשה דבר בצורת מְרֻבָּע; השקות את האדמה; °עשה דבר ארבע פעמים; חלק דבר לארבעה חלקים. רֻבַּע°, היה מֻקף מארבע צדדים. הִרְבִּיעַ*, הבא זכר על נקבה (בבהמה).

רָבַע, ז, משכב, מרבץ, רֵבֶץ; חלק אחד מדבר נחלק לארבעה חלקים שוים ביניהם; צד דבר רָבוּע; *רביע קב; מטר מים.

רֹבַע, ז, חלק אחד מדבר נחלק לארבעה חלקים שוים ביניהם; מקום רֵבֶץ מחנה; עפר (במדבר כג. ו.); *רביע קב.

— **בֵּית רֹבַע***, ז, שדה שזורעים בו רבע הקב.

רִבֵּעַ*, ז, בן הנכד, דור רביעי לאדם.

רְבָעִי*, (כֶּרֶם—), ז, הכרם בשנה הרביעית לנטיעתו; פרי כרם בשנה הרביעית לנטיעתו; בן השנה הרביעית.

רבץ (רָבַץ, יִרְבַּץ), פ״ע, כרוע ושכוב תחת כבד משא; שכוב על ארבע; שכוב לבטח; שכוב לנוח־; (־בְּ־) חול על דבר. **רִבֵּץ***, שפוך מים על הקרקע להשכיב את האבק; הרחב, הפץ; הַכרע, הַשכב. **הִרְבִּץ**, השכב למנוחה; שַׁבֵּץ, שים בתוך־; *שטוח ורקוע; הפץ ופזר; °שפוך מים על הקרקע להשכיב את האבק. **הִתְרַבֵּץ***, (חדר) היה מֻזלף במים.

— **רַבֵּץ תּוֹרָה***, **הַרְבֵּץ תּוֹרָה***, הפץ תורה.

רֵבֶץ, ז, מקום משכב מנוחה לבעלי חיים; מקום מרגוע.

רִבְצָל*, ז, כלי קטן בעל נקבים קטנים שזורקים ממנו מי בשמים טפות טפות.

רַבְצָן*, ת, (נ, רַבְצָנִית*), שדרכו לרבץ תחת משאו.

רִבְקָה*, נ, (ר׳ רְבָקוֹת*), מרבק, אבוס; רתמה; מספרי בקר הנקשרים יחד.

(רברב) **הִתְרַבְרֵב***, פ״ע, התגדל, התנשא, השתרר, התגאה, חשוב את עצמו לגדול.

רַבְרָב˚, ת, גדול מאד, רב ועצום.

רַבְרְבָן˚, ז, איש נכבד ונשוא פנים, גדול בעמיו.

רבש״ע, ר״ת, רבונו של עולם (תאר לאלהים).

רַבַּת, תה״פ, הרבה, רב מאד.

רַבָּתִי, ת״נ, גדולה, חשובה.

ר״ג, ר״ת, ראש גלותא.

רֶגֶב, ז, גוש עפר.

רָגוּל*, ת, שרגליו האחוריות קשורות.

רִגּוּל*, ז, פעֻלת המרגל.

רִגּוּם*, ז, השלכת אבנים לרגם, סקילה.

רִגּוּשׁ*, ז, התעוררות, מהומה ומהפכה, בלבולים.

רגז (רָגַז, יִרְגַּז), פ״ע, חרוד, רעוד מפחד; התנדנד; הסתער, התרגש; קצוף, כעוס, התרעם על־, רַגֵּז*, התרגש. **הִרְגִּיז**, הַכעס; הַחרד, הַרעד; החרד איש ממנוחתו; *היה נרגז. **הִתְרַגֵּז**, הסתער, התרגש.

רַגָּז, ת, חרד, מפחד תמיד.

רֹגֶז, ז, **רָגְזָה**, נ. זעף, כעס, חרון; חרדה, דאגה; שאון של התרגשות.

רַגְזָן*, ז, כעסן, איש חמה, מהיר חמה, נוח לכעוס.

רַגְזָנוּת*, נ, טבע הכעסן, כעס, רגז, חמה; התרגשות.

— **רַגְזָן לֹא עָלְתָה בְיָדוֹ אֶלָּא רַגְזָנוּתוֹ***, משל עממי ידוע לאמר: הרגז אינו מביא כל תועלת.

רָגִיל*, ת, מצוי, שכיח; מְנֻסה, בעל נסיון; למוּד לעשות דבר.

רְגִילָה*, נ, שם צמח, ר׳ חלגלוגה.

רְגִילוּת*, נ, הרגל, דרך.

רְגִימָה*, נ, זריקת אבנים, השלכת אבנים.

רְגִיעָה*, נ, הסכמה בנוגע לקצב מחיר דבר; הסכמה בין הבעלים נותני עבודה לבלי לעבד.

רְגִישָׁה°, נ, הרגשה, חוש, רגש.

רגל (רָגַל, יִרְגֹּל), פ״ע, הלשין, הלוך רכיל, דבר רע ב־; *קשור את הרגלים. **רִגֵּל**, תיר וחפור עֶרות ארץ לגלותה לאויביה; (ב־) דבר רע ב־, הלוך רכיל, הלשין (ש״ב יט. כח.);

קשור ועקוד את הרגלים; הלוך ברגל. הִרְגֵּל, למד ל־, הַדְרֵךְ, אַלֵּף; משוך אליו; הַפשט עור בהמה בשלמותו; תִּרְגֵּל, הדרך, חנך; למד ללכת ברגל. הִתְרַגֵּל* הסכן אל־.

רֶגֶל, נ, (ר׳ רַגְלַיִם), כרע החי מירכו ועד פעמיו; אבר בגוף בעל חי שהוא עומד עליו ומהלך בו; כף הרגל, תחתית הרגל; חי הולך ברגליו ממקום למקום (איוב כח. ד.); חלק הערוה; (־כִּסֵּא, ־שֻׁלְחָן, ־מִטָּה וכדומה) בסיס שעליו עומד דבר; צעד, פעם; (ר׳ רְגָלִים) אחד משלשת החגים (פסח, שבועות, וסכות) שבהם עלו בני ישראל בימי הבית השני לחג בירושלים; *סבה ויסוד לדבר, ראיה לדבר; °(במשקל השיר) חלק של יתד ותנועותיו; מדת אֹרך בערך שליש המטר.

— רַגְלֶיךָ עֲמֹד*, מבטא לאמר: ברח לך מהר.

— רֶגֶל רָמָה*, נ, רגל דורכת בגאוה, הלוך בגאוה.

— אֵין לְרֶגֶל עֲמִידָה*, בטוי במובן: אין קיום לעולם.

— רֶגֶל רְדוּפִים*, נ, ר׳ רדוף, רגל רדופים.

— כַּנֵּס רַגְלַיִם*, הסגר בבית ולא לצאת החוצה.

— פַּזֵּר רַגְלַיִם*, יצוא מביתו והתהלך בחוץ או יצוא ממקומו.

— מֵאַיִן הָרַגְלַיִם*, בטוי שאלה במובן: במה אתה עסוק ומתענין?

— קָצוּץ רַגְלֵי־*, מבטא משל לאמר: סתור דברי פלוני ובטלם לגמרי.

— כְּשֶׁ־ עוֹמֵד עַל רֶגֶל אַחַת*, בזמן קצר מאד, במשך הזמן שאיש יכול לעמוד על רגל אחת.

— תּוֹרַת הָרֶגֶל*, נ, חפש המסחר; חק להגן על הנוסעים; מדת הכנסת אורחים.

— בְּרַגְלֵי־, לְרַגְלֵי־, לְרֶגֶל־, אחרי־, מאחרי־.

— לְרֶגֶל, בגלל.

— מֵי רַגְלַיִם*, מֵימֵי רַגְלַיִם*, ז״ר, שתן, מי השתנה; מי עין רוגל שבקרבת ירושלים.

— רַגְלַיִם לְדָבָר*, הוכחה על הדבר, ראיה, סבה, יסוד לדבר.

רַגְלִי, ז, חי הולך ברגל; איש צבא הולך ברגל; *רגיל, מצוי, שכיח; (גפן) ששריגיה מונחים על הארץ ולא מֻדלים על גדר.

רגם (רָגַם, יִרְגֹּם), פ״י, השלך אבנים להמית; השלך, ירה, זרוק (דבר כדי להרע).

רִגְמָה, נ, חיל המורים באבנים; האבן שמורים אותה; בגדי ארגמן (?).

(רגן) הִרְגֵּן, פ״ע, המה והתלונן, רטן, התאונן. רַגֵּן*, הִרגֵן.

רגע (רָגַע, יִרְגַּע), פעו״י, הִבקע, הִקמט; הִפצע; רעוד, נוד; בקוע; הַשקט, הָניח; הַרגז, הַרגש; עורר. הֵרָגַע, שקוט, נוח. הִרְגִּעַ, השקט, נתון מנוחה; שכון במנוחה; הָעֵף עין; הַרגז, הרעד, הַפחד (ירמיהו נ. לד.); *התנועע ממקום למקום, זחול (ילד קטן).

רָגֵעַ, ת, איש שלו ושלוה, איש שוקט (תהלים לה. כ.).

רֶגַע, ז, הרף עין, זמן קט מאד; מנוחה, שקט; פעם (ירמיהו יח. ז וט.); °אחד מששים בדקה, שניה.

— לִרְגָעִים, בכל רגע.

רגש (רָגַשׁ, יִרְגַּשׁ), פ״ע, המה, נתון קול שאון, רעוש; *חוש, ידוע בלב. הִרְגִּישׁ*, חוש, ידוע בלב; הכר, ידוע מהות עצם אחרי היותה בלתי ידועה; הָגע, הנד. הָרְגַּשׁ*, היה ידוע וֻמכר. הִתְרַגֵּשׁ*, התרגז, כעוס מאד, התעורר מרב רגז; הסתער; בוא בהמון.

— דְּרָגִישׁ יְמַלֵּל*, והמרגיש ידבר, לאמר: למי שהדבר נוגע ידבר, יצעק.

— נָח מֻרְגָּשׁ°, (בדקדוק), ר' נח נראה.

רֶגֶשׁ, ז, קול המון, קול רעש; המון רועש; *חוש, המצב שהאיש יודע את הנמצא מחוץ לו על ידי אחד מאבריו; תנועה; התרגשות.

רִגְשָׁה, נ, אי־מנוחה, רעישה; חברת אנשים הומים וגועשים.

רַגְשָׁנִי°, ת, איש בעל רגש חזק, איש מרגיש ביותר.

רַגְשָׁנוּת°, נ, טבע הרגשני.

רָד, ז, נודד ממקום למקום; *מחרשה, כלי החרישה.

ר"ד, ר"ת, ראשית דבר.

רדד (רָדַד, יָרֹד), פ"י, שטוח, רַקע; רמוס והדק, רמוס ודחוק. רַדֵּד*, רדוד. רָדוּד*, הרקע, היה שטוח. הֻרַד, רקע וצפה, כסה. רְדִד*, ז, יריעה, וילון פרוש; צד הפנים בארג.

רדה (רָדָה, יִרְדֶּה), פ"י, לחוץ, דחוק; דרוך בגת; הפל, הוריד; משול, שלוט בחזקה; נַצח על עושים במלאכה; הַכנע, שַעבד; לקוח והוציא מתוך־; לקוח והוציא (לחם מן התנור או דבש מן הכורת); *ענוש, יסר; שטוף; חרוש, פלח האדמה להכינה לזריעה. הַרְדֵּה*, הוסר, הֵענש. רַדֵּה. הַכנע, שַעבד; *יַסר: פּזר בשכבה דקה (תבן וכיו"ב). הַרְדֵּה, רַדה.

רִדּוּד*, ז, פעֻלת הרודד והרוקע.

רִדּוּי*, ז, יִסור, תוכחה.

רָדוּם*, ת, נרדם; ישן בתרדמה.

רָדוּף*, ז, מין עץ נותן פרחים, ר' ארדפנה; ריצה, מרוץ מהר; ת, אָץ, להוט אחרי דבר.

— רֶגֶל רְדוּפִים*, נ, הנסיעה הראשונה שהאשה נוסעת אחרי התונתה אל בית אבותיה.

רִדּוּף*, ז, מרוצה.

רְדִיד, ז, בגד אשה דק ורחב לעטות בו את כל הגוף.

רְדִיָּה*, נ, לקיחה והוצאה של הלחם מן התנור או דבש מן הכַּוֶּרֶת; שלימה, שלטון.

רַדְיָן*, ת, חורש; מְכשר לחרישה.

רָדִיף*, ת, אץ, להוט אחרי דבר.

רְדִיפָה*, נ, פעלת הרודף אחרי אחר; נגישה, לחיצה.

— רְדִיפָה אַחֲרֵי הַכָּבוֹד*, נ, תשוקת איש והשתדלותו כי ינחילוהו כבוד, דרישת האיש כי יתנו לו כבוד.

(רדם) הֵרָדֵם, ישון באזקה; הֵדהם ונפול ארצה מעיפות (דניאל ח. יח.); עבור ממצב היקיצה למצב השֵנה.

— רָדוּם*, ת, נרדם, ישן בחזקה.

(רדע°) רַדֵּעַ°, הכה במרצע, השוה ויַשר על ידי המרצע.

רדף (רָדַף, יִרְדֹּף), פ"י, רוץ, אחרי־ להשיגו; רוץ מהר אחרי איש; רוץ אחרי מדה לדבק בה; גרש, הדוף והנים; רוץ אחרי איש להרע לו וללחצו; *זרום, שטוף, גזול בחזקה ובמהירות: בקש לעשות רע ל־. הֵרָדֵף, ברוח מפני רודף; הִלחץ לרוץ הלאה. רַדֵּף, רוץ אחרי מי באיבה להשיגו; הלוך בחמדה אחרי־; גרש, הנים, רֻדּוף, הֻדח הלאה. הַרְדֵּף, סבב או צוה לרדף; השיג הנרדף. הָרְדַּף, הֵרדף.

— שֵׁמוֹת (או פְּעָלִים) נִרְדָּפִים°, ז"ר, שמות (או: פעלים) שונים שהוראה אחת להם.

— רַדֵּף זְכוּת*, צדד, עמוד לימין, השתדל לְזכות.

— רָדוּף*, ר' רדוף.

רד"ק, רבי דוד קמחי.

ר"ה, ר"ת, ראש השנה.

רהב (רָהַב, יִרְהַב), פ"ע, התגאה, דבר בגאוה; בקש והתחנן והעתר; דחוק ונגוש. הִרְהַב, עורר, חזק; מַלא גאוה; הַבהל, החרד.

רָהָב, רָהַב, ת, מתגאה, מתגדל לשקר; גועש והומה.

רַהַב, ז, גאוה, גדל לב, גאות; חית ים אגדית; כנוי סמלי למצרים; *שם שר של ים.

רֹהַב, ז, גאוה, גדל לבב; רֹב (תהלים צ. י).

רהה (רָהָה, יִרְהֶה), פ"ע, ירא; היה חסר תנועה מפחד; הַרְהֵה*, הפחד, הבעת.

רִהוּט°, ז, שימת רהיטים בחדר כפי הדרוש לו.

רַהוּט°, ז, קבוץ הרהיטים כלם.

רְהוּטָה°, נ, שם משקל שירי מיֻחד בבנין הפיוטים.

רָהוֹן*, ז, עביט מי רגלים.

רְהוּת*, נ, פחד.

רהט* (רָהַט*, יִרְהַט*), פ"ע, רוץ. רִהֵט°, שים בחדר או בבית הרהיטים הדרושים לו. הַרְהֵט*, שים קורות בבנין; °שים רהיטים בחדר.

רַהַט, ז, צנור מוביל מים אל השקת (?); כלי קבול למים להשקות בהמה (?).

רה"י, ר"ת, רשות היחיד.

רְהִיָּה*, נ, תמהון, בהלה, חסר תנועה מפחד פתאם.

(רהיט) רְהִיטִים, ז"ר, לוחות התקרה בבית; קורות גדולות בבנין; °כלי בית (שלחנות, כסאות, ארונות וכיו"ב).

רְהִיטָנִי*, ז, כלי הנגר להחליק בו את הלוחות והקורות, מעצד, מקצועה; כלי לתספרת השֵׂער.

רהיטני

(רהן) הַרְהֵן*, נתון דבר במשכון בתנַי שאם לא יפדהו המַשכן בזמן מֻגבל הוא קנוי למלוה. הֻרְהַן*, הלקח בשבי; הנתן במשכון.

רה"ק, ר"ת, ראש (או ראש) הקהל.

רה"ר, ר"ת, רשות הרבים.

רוֹאֶה, ז, מי שרואה בעיניו ואינו עִוֵּר; חוזה, נביא; מראה נבואה; ראִיָה.

— רוֹאֵה חֶשְׁבּוֹן°, ז, מבקר החשבונות בית מסחר או חברה וכיו"ב.

— רוֹאוֹת, כנוי מליצי לעינים.

— מְקוֹם רוֹאִים, ז, מקום שהרבה אנשים מצויים שם.

רוֹב, רוּבָּא*, ר' רֹב.

רוֹב, ר' ריב.

רוֹבֶה, ז, משליך חצים; °קנה רובה, כלי לירות בו כדורי מות.

רוֹגְלִית*, נ, (ר' רוֹגְלִיּוֹת*), גפן משתרעת על הארץ מסביב; דרך; פּוֹנה של דרך.

רוֹגֵן*, ת, מרַטן, מתלונן.

רוֹד, ר' ריד.

רוֹדֶה*, ז, כף המרדה שעליה שם האופה את ככרות הלחם.

רוה (רָוָה, יִרְוֶה), פ"ע, שתה די שבר צמאונו; מלא נפשו (בתענוגים). רִוָּה, רוה הרבה; השקה במים למדי; מלא נפשו (בתענוגים). הִרְוָה, השקה למדי. הִתְרַוָּה*, היה רָווּי. רָוֶה, ת, מָלֵא מים די צרכו; ששתה או שהשקוהו די צרכו (הפך: צמא).

רוה"ק, ר"ת, רוח הקדש.

רָוּוּי°, ת, ספוג מים או נוזל אחר; מֻשקה.

רוֹזֵן, ז, שר, נסיך; °שם כבוד לאצילים.

רוח (רָוַח, יִרְוַח), פ"ע, (־לְ־) הוקל לאיש; *התפשט במרחב. רִוַּח°, הבא אויר נקי בחדר; פשוט בגדים להביא עליהם אויר נקי. רֻוַּח, היה במרחב וברוחה. הֵרִיחַ, היה מלא רוח (רוח ה' וכיו"ב); ר' ריח. הִרְוִיחַ*, מצוא שכר, מצוא פרי שכר בעבודתו, השתכר; עשה הַרוחה, הרחב; הקל; הבריא ממחלה. הִתְרַוַּח*, היה בהרוחה, במצב יציאה ממצוקה; הרפא ממחלה; °הִמלא רוח; הנקה ברוח.

— תּוֹרָה־*, הֲלָכָה רוֹוַחַת*, הלכה או

תורה מתפשטת ונפוצה ומְקבלת בעם.

רוּחַ, זו"נ, (ר' רוּחוֹת), אויר המטלא רחבי התבל; תנועת האויר וזרמו; נשימה; ההבל היוצא מהפה; הכח המניע את החיים, נפש; ישוב הדעת, בטחון הלב; עצה, מחשבה; אמץ לב; רצון, תאוה, חפץ, חשק; סמל להבל וריק, לדבר נקלה; צד; יֵשֶׁר; *גלגול הנפש, שד; הכרה פנימית.

— אִישׁ הָרוּחַ, ת, האיש המלא רוח ה', נביא.

— אֶרֶךְ רוּחַ, ת, שאינו מהיר לכעס.

— גְּבַהּ רוּחַ, גַּם רוּחַ*, ת, בעל גאוה, גאה.

— דִּבְרֵי רוּחַ, ז"ר, דברים שאין בהם ממש.

— הוֹצִיא רוּחוֹ שֶׁל–*, יִגַּע וצער איש יותר מדי.

— הֲנָחַת רוּחַ*, ר' נחת רוח.

— מֹרַת רוּחַ, נ, צער, יגון.

— נַחַת רוּחַ*, נ, ענג, תענוג במנוחת הנפש.

— נְכֵה רוּחַ, ת, נדכה, שרוחו נשברה מיגון ועֹני.

— קְצַר רוּחַ, ת, מהיר לכעס.

— קֹצֶר רוּחַ, ז, לחץ, צרות הלב.

— קַר רוּחַ, ת, מְישב, מי שעושה מעשיו בישוב הדעת.

— קֹרַת רוּחַ*, נ, ענג, נחת.

— קְשֵׁה רוּחַ, ת, מר נפש, נשבר לב.

— רְעוּת רוּחַ, נ, רַעְיוֹן רוּחַ, ז, מחשבת הבל שאין בה ממש.

— שֶׁבֶר רוּחַ, ז, צער, יגון, מֹרת רוח.

— שְׁפַל רוּחַ, ת, עָנו, שאינו בעל גאוה.

— רוּחַ אֱלֹהִים, נ, רוח חזקה מאד; כשרון נעלה של חכמה ודעת.

— רוּחַ אַף, נ, חרון אף, כעס וקצף.

— רוּחַ ה', נ, אצילות נעלה, שפע נבואה; שפע גבורה ואמץ; אמץ ה'.

— רוּחַ כְּרִיכָה°, נ, רוח מפלש ועובר, רוח פרצים, רוח באה משני צדדים מתנגדים העלולה להזיק.

— רוּחַ נְמוּכָה*, נ, ענוה.

— רוּחַ פֶּה, רוּחַ שְׂפָתַיִם, נ, דבור, מוצא שפתים.

— רוּחַ צְרָדָה*, נ, מחלת הסחרחרת, כאב הראש.

— רוּחַ הַקֹּדֶשׁ*, נבואה.

— הִסְתַּלְּקָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ*, פסקה הנבואה.

— רוּחַ רָעָה, נ, מחלת שגעון, עצבות; *שד מזיק.

— רוּחַ תְּזָזִית*, נ, שד של אי המנוחה; חלי הנכפה; שגעון.

— הַכֹּל בָּרוּחַ*, אמרה לאמר: כל החלאים באים על האדם על ידי השחתת האויר.

— הָלוֹךְ אַחֲרֵי רוּחוֹ, הלוך כחפץ לבו וחשקו.

— עָלָה עַל רוּחַ־, בוא בדעת־, עלה על המחשבה.

— הָעֵר אֶת רוּחַ־, עורר לעשות דבר.

— לֹא קוּם רוּחַ בְּ־, היה נבהל מפני־.

רֶוַח, ז, מקום פנוי בין־; מקום פנוי רחב, מְרוח; חסר כל מצוקה; הצלה, מפלט מצרה (הפך: צער); *השתכרות בעמל, פרי שכר במסחר; שהות, זמן פנוי, פנַי; הארכת זמן קבוע.

— בְּרֶוַח°, בלי דחק, בלי קשי.

רָוֵחַ*, ת, (ר' רְוֵחִים*), מְרֻוח, רחב; נפוץ, מתפשט.

רָוַח*, ת, נפוץ, מְפֻרסם, ידוע.

רְוָחָה, נ, הצלה, מפלט מצרה; הקלה, הטבה; מקום מְרוח; חֹסר כל קשי בארחות החיים.

— לִרְוָחָה*, תה"פ, במרחב גדול.

רְוָתִים°, ז"ר, רבית, מרבית, נשך.

רַוְחָן°, ז, טְהָרוּחַ, מכונה לטהר ולנקות האויר בחדר.

רוּחָנִי°, ת, שכלי, נפשי, מוסרי, לא חמרי, לא גשמי.

רוּחָנִיּוּת°, נ, תכונת דבר רוחני.

רַוְיָא*, ת, שכור, הלום יין.

— שַׁבְקֵיהּ לְרַוְיָא דְּמִנַּפְשֵׁיהּ נָפֵל*, הנח לו לשכור שבעצמו יפול; °מבטא משל על איש שאינו הולך בדרך הישרה במובן: הנח לו כי יפול בעצמו.

רְוָיָה, נ, שפע ברכה; די משקה.

רְוִיָּה*, נ, ספוק במים או כנוזל אחר די הצרך; *שִׁכרות, שכרון.

רוֹכֵב, ז, איש יושב על בהמה המוליכה אותו; °ענף עץ ממין אחד הנתן בתוך עץ ממין שני, ר׳ הרכבה.

רוֹכֵל, ז, סוחר מסובב למכור סחורתו; *סוחר מסובב למכור חפצים קטנים לתמרוקי הנשים.

רוֹכְלוּת,° נ, מסחר, סחר; מסחר קטן, חנונות.

רוֹכְלוֹת*, נ״ר, מיני סחורות בשם.

רום (רָם, יָרוּם), פ״ע, הנשא למעלה, עלה למעלה; התרחק מ־ ועלה בגבה; המצא במקום גבה; היה גדול בקומה; (־לֵב־; ־עַיִן־), התגאה; (־קֶרֶן־), התעלה בכבודו; (־יָד), נצח, התגבר על־; היה עז וחזק; התגאה לשקר; חפוץ, רצה (ישעיה ל. י״ח. תהלים ק״מ, ט׳.) הֵרוֹם, רוּם. רוֹמֵם, הגבה, הגדל קומת דבר; העלה למעלה; הוציא ממקום נמוך; גַּדֵּל, חַנֵּךְ; גַּדֵּל, נשא כבוד איש; הלל, שבח; גבור, חזוק. רוֹמוֹם, הנשא בכבודו ובגבורתו. הֵרִים, נשא, הגבה למעלה; העלה למקום גבוה; הסר דבר ממקומו והרחיקו; לקוח דבר המֻנּח על הארץ והגבה אותו; נשא, הגדל כבוד איש; הביא והקדש, הגש והקדש; הפרש חלק מדבר לצרך קדש; בחור, הבדל ולקוח מ־; הסיר. הוּרַם, הֻבדל מ־, הֻפרש מ־; הוסר, בוטל (דניאל ח. יא). הִתְרוֹמֵם, (גם: הֵרוֹמֵם), התגאה, התגדל; עלה ממקומו, עלה למעלה.

— הָרִים יָד, מרוד, בגוד, קשור על־.

— הָרִים יָמִין־, גַּבֵּר, חַזֵּק.

— הָרִים קוֹל, קרוא בקול רם, צעוק.

— הָרִים פָּנִים אֶל־, הראות פנים, הַראה העז פנים.

רוֹם, רוּם, ז, גֹּבַהּ; מקום גבוה; גאון, גאוה, גדל לב.

— רוּם לֵבָב, רוּם עֵינַיִם, גאוה, גֹבַהּ לב, יָהֳרָה.

רוֹמָה, תה״פ, בקומה זקופה, קוממיות; בגאוה יתרה.

רומ״ל, ר״ת, (ספרי) רבנים ומלמדים.

רוֹמָם, ת, רם, מרוֹמָם.

רוֹמָם, ז, רוֹמְמָה, נ, שיר כבוד ותהלה; שבח ותהלה.

רוֹמֵמוּת, רוֹמְמִיּוּת°, נ, התרוממות; גֹבַהּ, רום.

— פְּקֻדַּת הָרוֹמֵמוּת°, פקדת הממשלה.

רומע״ל, ר״ת, רום מעלתו.

רוֹנְנִי*, ת, מרנן, מתאונן.

רוֹנְנוּת*, נ, הנטיה לקטטה ומחלקת.

רוּס*, ז, ריס, מדת מרחק ידוע (אחד משבעה וחצי במיל).

(רוע) הֵרוֹעַ, השבר, הכשל. רוֹעֵעַ, הַשמע קול שיר שמחה. הָרֵעַ, הרעש; השמע קול שמחה; הרים קול הלל ותודה לה׳; הַשמע קול תרועה לאות מלחמה וכיו״ב; היה לידיד ורֵעַ. הִתְרוֹעֵעַ, השמיע קול שמחה; התחבר, היה לרֵעַ.

רוֹעֶה, ז, שומר את העדר ומוליכו לאכל את עשב השדה; אוכל את עשב המרעה; כנוי מליצי למנהיג עם.

רוֹעִי, ת, השיך לרועה.

רוֹפֵא, ז, העוסק בהבראת חולים, יודע להסיר מחלה מחולה; *מוהל; °חובש, מקיז דם.

רוֹפֵף*, ת, נוזל, נגר, לא קרוש, קלוש; ר׳ רפף.

רוץ (רָץ, יָרוּץ), פ״ע, מהר בלכתו, החפז בלכתו; מוש ממקומו; הִדחף ממקומו; עשה דבר במהירות; *(־בִּקְרִיאָה), קרוא כתב מהר. **הֲרוֹץ**, הֵחפז לרוץ; ברוח במהירות. **רוֹצֵץ**, רוץ מהר הנה והנה. **הָרֵץ**, גרום לרוץ; החש, הבא מהר; גרוש: *שבור וכתת ורצוץ; (־המעים ־בְּנֵי המעים), רפה את המיצים באפן שהרעי נשפך. **הִתְרוֹצֵץ**, ר׳ רצץ.

— **הָרֵץ בְּנֵי מֵעַיִם***, גרום לשלשול.

רוֹצֵחַ, ז, הורג, ממית אנשים במזיד; אכזר.

רוֹצְעָן*, ר׳ רצען.

רוֹק, ר׳ רקק.

רוק, ר׳ רק; *ר׳ רֵיק.

רַוָּק*, ז, איש שאין לו אשה.

רוֹקֵחַ, ת, עושה מרקחת סמים; °מכין רפואות, מחזיק בית רפואות.

רוֹקֵן*, פ״י, הרק, עשה ריק. **הִתְרוֹקֵן***, הורק: עבור מרשות לרשות.

רוֹקָן*, ז, מקצועה גדולה.

רוֹשׁ, ז, צמח ארסי.

רוֹשׁ, ר׳ ריש.

רוֹתְחִים*, **רוֹתְחִין***, ז״ר, מים חמים, מים שרתחו; דברים קשים, גדופים.

— **הִכָּוֵה בְרוֹתְחִים***, ר׳ פושרים.

רָז, ז, סוד, דבר נסתר; *דבר חשוב ועקרי, יסוד.

— **חֲכַם הָרָזִים***, כנוי לאלהים.

— **רָזֵי תוֹרָה***, ז״ר, סתרי תורה.

— **כָּל רָז לָא אָנֵס לִ־**, בטוי של תהלה ושבח לאמר: פלוני יודע הכל ואין דבר שאינו גלוי לפניו.

רַזְבּוֹנִית*, **רַזְבָּנִית***, נ, מין ארבה.

רזה (רָזָה, יִרְזֶה), פ״י, עשה דק וכחוש. **הֵרָזֵה**, היה דק וכחוש. **הַרְזֵה°**, רזה.

רָזֶה, ז, צנום, דק וכחוש; לא שמן; קשה.

רָזוֹן, ז, חסר שׁמן, כחש, תכונת דבר רזה; שר, רוזן, נסיך (משלי יד, כה).

— **אֵיפַת רָזוֹן**, מדה חסרה.

— **חֳלִי הָרָזוֹן°**, מחלה שבעליה הולך ורזה, שחפת.

(רזח*) **רְזוֹחַ***, היה עגום ועצב.

רָזִי, ז, צרה, מצוקה, מחסור, עני.

רַזְיָא*, ז, חזק, גבורה.

רְזִיאֵל*, שם אחד המלאכים.

רָזִיחַ*, כנוי לנזיר.

רָזִים*, ז, מקום גבוה אשר בו נמצא מעסק.

רְזִימָה°, נ, רמז, קריצת עינים, פְּעֻלת הרוזם והרומז.

רז״ל, ר״ת, רבותינו זכרם לברכה.

רזם (רָזַם, יִרְזֹם), פ״ע, קרוץ בעינים לְאות, רמוז.

רזן, ר׳ רוזן.

(רזק*) **רַזֵּק***, פ״י, רסק, עשה לחתיכות.

ר״ח, ר״ת, ראש חדש.

רחב (רָחַב, יִרְחַב), פ״ע, היה גדול בשטחו; התפשט במדה הרֹחב; גדול. **הֵרָחֵב**, רחוב. **הַרְחֵב**, הגדל רֹחב דבר (לצד ימין ושמאל); הגדל כמות השטח לכל צד; פַּתח והגדל; היה גדול בשטח, היה גדול במדת הרֹחב; שַׂמח, ענג. **הִתְרַחֵב**, התפשט; התגדל ברֹחב.

— **הַרְחֵב דַּעַת***, גרום נחת רוח.

— **הַרְחֵב זְמָן°**, הארך זמן פרעון חוב או שטר חוב.

— **הַרְחֵב לֵב**, פתוח הלב להבנת דבר.

— **הַרְחֵב נֶפֶשׁ**, פתוח הלוע לרוָחה כדי לבלע דבר למלוא התאוה.

— **הַרְחֵב סִפּוּר°**, ספר דבר בארְכה.

— **הַרְחֵב פֶּה עַל־**, לעוג ל־.

— לִכְשֶׁיַּרְחִיב°, לִכְשֶׁיַּרְחִיב ה׳ אֶת גְּבוּלֵ־°, מבטא שמשתמשים בו בנוגע לתשלום חוב אחרי זמן ארך בלתי מֻגבל, כאשר יוטב מצב החַיָּב.

רֹחַב, ז, מדת מרחב שטח גוף נצב מימין לשמאל (הפך: גֹבה); המדה הקטנה של שתי מדות השטח שבגוף שטוח (בנגוד לאֹרך שהוא המדה הגדולה של שתי המדות האלו).

— רֹחַב לֵב, שפע חכמה ושכל רב.

רָחָב, ת, מְרֻוָּח, משתרע, גדול ברֹחב (הפך: צַר); *נדבן, פזרן.

— רְחַב יָדַיִם, ת, רחב מאד בכל השטחים.

— רְחַב לֵב, ת, גאה, בעל גאוה.

— רְחַב נֶפֶשׁ, ת, מתאוה הרבה.

— יַד רְחָבָה*, כנוי לאיש נדבן ושוע (הפך: יד מעוטה).

— נֶפֶשׁ רְחָבָה*, כנוי לבעל גאוה (הפך: נפש שפלה).

רַחַב, ז, מרחב; רֶוַח, תכונת דבר שהוא רחב.

רְחָבָה, נ, רְוָחָה, מקום רחב ידים; *החצר שמאחורי הבית; כִּכָּר רחבה בעיר; כִּכַּר השוק.

רְחוֹב, זו״נ, (ר׳ רְחוֹבוֹת), שוק או כר נרחב; שטח ריק בין שתי שורות בנינים.

רַחוּם, ת, בעל לב טוב, בעל לב מרחם, חומל על־, שיש בו המדה לרחם.

רָחוּם*, ת, אהוב, חביב.

רִחוּף*, ז, פֻּעלת המרחף.

רָחוֹק, ת, לא קרוב, הנמצא במקום אחר; דבר שקשה להשיגו או להבינו; *שאין לו שחר, חסר טעם; מרחק.

— מֵרָחוֹק, ממקום רחוק; לפני זמן רב.

— לְמֵרָחוֹק, עַד לְמֵרָחוֹק, במקום או בזמן רחוק.

— רָחוֹק כִּרְחוֹק מִזְרָח מִמַּעֲרָב*, בטוי במובן: רחוק מרחק רב מאד.

רִחוּק*, ז, התרחקות, תכונת דבר שהוא רחוק, דבר שמתרחקים ממנו.

— בְּרִחוּק מָקוֹם*, במקום רחוק.

רָחוּשׁ*, ז, עדי עשוי בצורת שרץ; נחש.

רָחוּשׁ*, ז, כלי שמטגנים בו; ת, גדוש, מלא, ר׳ רחוש.

רִחוּשׁ*, ז, תנועת הפה, תנועת השפתים; תנועה, תנודה.

רֵחַיִם, ז״ר, טחנה; שתי־אבני הטחנה; *משא, כֹּבד.

— רֵחַיִם בְּצַוָּארוֹ*, בטוי במובן: משא כבד עליו לפרנס את בני ביתו וכדומה.

— רֵחַיִם הָעֶלְיוֹנָה*, נ, האבן העליונה ברחים, רכב.

— רֵחַיִם הַתַּחְתּוֹנָה*, נ, האבן התחתונה ברחים, שכב.

— רֵחַיִם שֶׁל יָד°, ז״ר, רחים שסובבים אותם ביד.

— רֵחַיִם שֶׁל מַיִם°, ז״ר, רחים שהמים סובבים את גלגליהם, ר׳ טחנת מים.

— רֵחַיִם שֶׁל רוּחַ°, ז״ר, רחים שהרוח מסובבת את כנפיהם, ר׳ טחנת רוח.

רָחִים*, ת, אהוב, חביב, ידיד.

רְחִיף*, ז, פרי הנשאר זמן רב בִּנִצּוֹ בגלל קשיו הרב.

רְחִיפָה°, נ, פֻּעלת המרחף והמעופף, תעופה, טיסה.

רְחִיצָה*, נ, פֻּעלת הרוחץ; טבילה.

רָחִיק*, ת. ר׳ רחוק.

רְחִישָׁה*; נ, תנועת הפה, רחוש, ניד השפתים; תנועה, תנודה; חֲרִישָׁה, סכך.

רָחֵל, נ, (ר׳ רְחֵלִים, רְחֵלוֹת*), כבשה העומדת ללדת; שם בת לבן ואשת יעקב.

— בְּרָחֵל בִּתְּךָ הַקְּטַנָּה°, (בשפת הדבור), סמל לתנאי כפול ומפרש היטב שאין לטעות בו, כתנאי שהתנה יעקב עם לבן (בראשית כט. יח).

רחם (רָחַם, יִרְחַם), פ״י, אהוב, התעורר הלב

מאהבה וחשק (תהלים יח. ב). רִחַם, (־על־; ־את־), המול, חוס, התעורר הלב לקחת חלק בצרת אחר; חבב, גרום לאהב. רֻחוּם, הוחן בחמלה ורחמים, מצוא רחמים.

— יְרַחֵם הַשֵּׁם*, בטוי לאמר: מי יתן וירחם השם, הלואי שירחם השם.

— הַשֵּׁם יְרַחֵם*, בטוי לאמר: השם ירחם בודאי, עתיד הוא לרחם, כי כך דרכו לרחם.

רַחַם, ז, אהבה, חשק; חמלה, רחמנות (חבקוק ג. ב).

רֶחֶם, רַחַם, ז, (ר׳ רְחָמִים), פי בטן הנקבה, המקום בגוף האשה שהולד מונח שם; כנוי לאם (איוב כד. ב).

— בֵּית הָרֶחֶם*, ר׳ רחם.

רַחַם, רַחֲמָה, נ, נערה, עלמה.

רָחָם, ז, רָחָמָה, נ, מין עוף ומתחת לחרטומו וצוארו כעין כיס; (יש אומרים מין נץ).

רַחֲמִים, ז״ר, חמלה, רחמנות, רגש הלב לקחת חלק בצרת אחר ולהשתדל להיטיב לו ולהקל צרתו ולא להענישו; חוש, רגש הלב; *כנוי לגשם.

— מִדַּת הָרַחֲמִים*, נ, מדת האל לרחם על יצוריו.

— אַב הָרַחֲמִים*, בַּעַל הָרַחֲמִים*, כנוי לאלהים הרחום והחנון.

רַחֲמָן*, רַחֲמָנִי, ת, חומל, רחום, חנון, בעל רחמים (הפך: אכזרי); *כנוי לאלהים הרחום והחנון.

רַחֲמָנָא˜, כנוי לאל הרחמן.

— רַחֲמָנָא לִבָּא בָּעֵי˜, הקדוש ברוך הוא מבקש לב, לאמר: דורש גם מחשבה טובה ורצון טוב.

— רַחֲמָנָא לִיצְלַן!° ה׳ יצילנו.

רַחֲמָנוּת*, נ, רגש הרחום, רחמים, (הפך: אכזריות).

רַחֶמֶת°, נ, דלקת ברחם (מחלה [1]).

רחף (רָחַף, יְרַחֵף), פ״ע, התנודד, חרוד, רעוד. רַחֵף, עוף מעוף קל על פני דבר כנוגע ואינו נוגע; פרוש כנף.

רחץ (רָחַץ, יִרְחַץ), פ״י, שטוף, הדח בשרו או בשר אחר או חלק מהגוף במים; שטוף במים ונקה דבר; טבול, בוא במים להטהר; נקה נפשו מפשע. הֻרְחַץ*, הנקה, הטהר. רֻחוּץ, הנקה, הטהר. הַרְחֵץ*, רחוץ; נקה, טהר, גרום להתרחץ. הִתְרַחֵץ, טבול במים ונקה בשרו.

רַחַץ, ז, (כי׳ רַחְצִי), רחיצה במים, פעֻלת הרוחץ.

— סִיר רַחַץ, סיר שרוחצים בו, כנוי של בוז והקלת ערך.

רַחְצָה, נ, בית המרחץ, מקום שמתרחצים בו; התרחצות, פעֻלת המתרחץ.

רחק (רָחַק, יִרְחַק), פ״ע, היה דבר או מקום מֻפלג מדבר או ממקום (הפך: קרוב); היה מקום מֻפלג מאיש; סור מעל דבר: הֻרְחַק*, הֻשלך הלאה, הוסר מדבר. רַחֵק, העבר למקום לא קרוב, דחה הלאה; הסר דבר מ־; גרש עד למרחוק. הַרְחֵק, העבר הלאה, הסר דבר מ־; עמוד מרחוק; סור; הלוך רחוק רחוק; *לא קבל (דעה, סברה). הִתְרַחֵק*, הלוך עד למקום רחוק מ־; הרחק את עצמו.

רָחֵק, ז, מתרחק וסר הצדה (תהלים עג. כז).

רַחַק*, ז, מרחק, מקום רחוק.

— שְׁלשָׁה רְחָקִים°, שלשת שטחי הגוף: האֹרך, הרֹחב והגֹבה.

רְחָקִ°, ז״ר, מרחק.

רחש (רָחַשׁ, יִרְחַשׁ), פ״ע, השמיע קול נמוך; נבוע בקול רעש, המה (פלג); *זחול, רמוש; נוע (השפתים). רַחֵשׁ*, התנועע, רמוש.

---

[1] רחמת воспаленіе матки, Gebärmutterentzündung, métrite, metritis

רְחוּשׁ°, הרגש. הִרְחִישׁ*, הביע, הגה; העלה רִמה (גוף רקוב); נטבע (שפתים); הרהר, חשוב בלב. הִתְרַחֵשׁ*, קרה, בוא במקרה.

רַחַשׁ*, ז, שרץ זוחל; תולעת; מחשבה; °השתפכות הנפש.

רח"ש, ר"ת, רב, חזן, שמש.

רַחְשׁוּשׁ*, ז, מחשבה המתרחשת.

— רַחְשׁוּשֵׁי הַלֵּב*, ז"ר, המחשבות המתרחשות בלב.

— רַחֲשׁוּשֵׁי הַפֶּה*, ז"ר, לחש השפתים, תנועת השפתים.

רַחַת, נ, כלי עץ עשוי ככף רחבה בלי שִׁנים ולו יד אֲרֻכּה לזרות בו דגן ברוח להבר הבר מן התבן.

רטב (רָטַב, יִרְטַב), פ"ע, היה לח, הִמלא מים; *הִמלא מיץ (פרי). הִרְטִיב*, גרום לדבר להיות לח, שים דבר בנוזל כדי שיהיה לח; היה רענן; היה מלא לח.

רֹטֶב*, ז, לחות הנוזלת מפרי, מיץ; לשד; שֶׁמן; מיץ בשר מטֻגן או עשוי צלי־קדרה; פרי תמר בָּשֵׁל ומלא מיץ.

רָטֹב, ת, לח, רוה מים, מלא לַח; רענן.

רֻטֶב*, ז, פרי תמר בָּשֵׁל ומלא מיץ.

רְטָבוֹן*, ז, לחות, לַח.

רטה (רָטָה, יִרְטֶה), פ"י, רדה; הפל ומגר לארץ; אסור, כפות (?); *נִגַּע דבר ברוח לנגבו; סחוט דבר על ידי סבוב ובריכה. הִרְטָה*, לחוץ, הצק; שים תחבשת על מכה לרככה.

רְטוֹב*, ז, מין מצודה לצוד בה צפרים עשויה מנצרים.

רָטוֹשׁ, ז, גולה או בורח שנכסיו עזובים; ר' נטוש.

— נִכְסֵי רְטוֹשִׁים*, ז"ר, נכסים שהבעלים עזבו אותם וגלו או ברחו.

(רטט*) רַטֵּט*, פ"ע, רוץ, קפוץ.

רֶטֶט, ז, פחד ורעדה, חלחלה, חיל, רתת; רפיון המעים מפחד ובהלה.

רְטִיבָה*, רְטִיבוּת°, נ, לחות, לַח.

רְטִיָּה*, נ, תחבשת ששמים על מכה לרככה.

רטן* (רָטַן*, יִרְטַן*), פ"ע, מלל מלים בתנועת שפתים מבלי השמיע קול; נהום, המה והגה; השמע קול המולה (חתול).

רַטָּן*, ז, רץ, שליח מְיֻחד מהיר.

רֶטֶן°, ז, התלוננות בלחש, התמרמרות מבלי השמיע קול.

רַטְנָן*, ת, נרגן; מתאונן, לא שבע רצון.

(רטע*) הִרְטֵעַ*, רעוד, התחלחל.

רֻטֲפַשׁ, פ"ע, (פ"א במקרא), היה שמן ובריא.

(רטש) רַטֵּשׁ, השלך ארצה; שבר, נפץ, בקע; הרוג, המת; עזוב, הרפה מדבר ולא שים לב לו. רֻטּוּשׁ, השבר, הנפץ; הומת.

רִי, (?), לַח, לחות; מרבית אגלי טל.

רֵיאָה*, נ, ר' ראה.

ריב (רָב, יָרִיב), פעו"י, התקוטט, התעשק; הִדַּיֵּן, השפט; התלונן, צעוק חמס על־; (־את ריב־), תבוע, דרוש משפט איש; הגן, הצדק; ענוש, יסר. הֵרִיב, הרף, גדף, הוכיח איש על מעשהו; *ריב, התקוטט.

רִיב, ז, (ר' ריבות), קטטה; מחלקת, מריבה; משפט; טענות ותביעות; זלזולים בשעת המריבה; עֹשק הדורש דין.

— אִישׁ רִיב, ת, מתנגד, בעל דבב.

רִיבָה*, נ, נערה, צעירה.

ריב"ז, ר"ת, רבי יוחנן בן זכאי.

ריד (רָד, יָרִיד), פ"ע, נוע וגוד, תעה הנה והנה; ירוד; הכנע; קונן (?).

רִידָה*, נ, ירידה; שלטון, ממשלה.

רי"ה, רבי יהודה הלוי.

רֵיחַ, ז, (ר' ריחות*), אד הנודף מדבר והֻרגש באף; *דבר הקרוב ל־; שמץ מאיזה דבר.

— רֵיחַ נִיחוֹחַ, ז, ריח נעים משיב נפש (ביחוד: הריח העולה מקרבן).

— רֵיחַ רָע*, ז, שם רע על ידי מעשים רעים.

— רֵיחַ תּוֹרָה*, רֵיחַ חָכְמָה°, ז, ידיעה מועטה בתורה או בחכמה.

— הִבְאִישׁ רֵיחַ־, הוצא שמועת איש רעה.

(ריח) הֵרִיחַ, שאוף האד היוצא מאיזה גוף, חוש באף את תכונת דבר הנותן ריח; קבל ברצון; חוש, הרגש; *הקריב דבר לאף של אחר למען ירגיש את ריחו; (מְעֻבֶּרֶת) חשוק בתקף במאכל שהריחה את ריחו.

רֵיחָן*, רֵיחָנִי*, ת, שיש לו ריח טוב ונעים; °ז, מין צמח נותן ריח.

רֵיחַיִם, ר׳ רחים.

רֵיחְתָן*, ת, שיש לו ריח טוב ונעים.

רֵים, רֵימָה*, ר׳ ראם.

רִים, ר׳ רום.

רִים*, ז, פרי הזכר בשקמים.

רִים*, ז, מדת מרחק ידוע (אחד משבעה וחצי בסיל); שֵׁער השמורה בעין, שפת העפעף; מקום עגל למרוץ לסוסים; ארם נחש.

רֵיעַ, ר׳ רֵע.

רֵיעוּת*, ר׳ רֵעוּת.

רִיף*, ז, סֹרג, שבכה של גדר.

רי״ף, ר״ת, רבי יצחק פסי (אלפסי).

רִיפָה*, נ, ככר לחם רך שטוח ודק.

רִיפוֹת, נ״ר, שעורים כתושות במכתש, גֶּרֶשׂ, פתותי גרעיני זרע; מפל בר (?).

רִיצָה*, נ, מרוץ, פְּעֻלַּת הרץ.

(ריק) הֵרִיק, שפוך ועשה ריק; ערה מכלי אל כלי; גרוש; טאטא, כַּבֵּד; (־חֶרֶב), שלוף חרב מתערה; הוליך אנשי חיל למלחמה; זַיֵּן, הכין נשק למלחמה. הוּרַק, הֻשְׁפַּךְ, הֻעֲרָה; הֵעָשָׂה ריק.

רִיק, ז, אַיִן, אֶפֶס; תכונת דבר רֵיק; תכונת דבר שאין בו כל תועלת.

— רִיק, לָרִיק, בִּדֵי רִיק, תה״פ, לחנם, ללא תועלת, לשוא.

רֵיק, רֵק, ת, שאין בו דבר; נקלה, לא נכבד; עני, חסר כל.

רֵיקָא״ ! רֵיקָה* ! מ״ק, מבטא של חרוף: ריק! נקלה !

רֵיקוּת*, נ, רִיק, תכונת דבר רֵיק.

רֵיקָם, תה״פ, בחסר כל, באין כל; בלי הביא תועלת; בלי כל סבה.

רֵיקָן*, רֵיקָנָא״, ת, ר׳ רֵיק; מי שאינו יודע דבר; מי שהוא ריק מכל ידיעה.

— עַל לֵב רֵיקָן*, אַלִּבָּא רֵיקָנָא״, על לב ריק (לפני טעימת אכל בבקר באותו יום).

רֵיקָנוּת*, נ, ר׳ ריקות.

רֵיקָנִי*, ת, ריק; שלא לצרך, שלא לשם עבודה; ז, איש ריק.

ריר (רָר, יָרִיר), פ״י, הזל לח, הזל ריר.

רִיר, ז, רֹק, מיץ הנוזל מן הפה; לח, לחות היוצאת ממכה וכיו״ב; לַח עבה וקרוש.

ריש (רָשׁ, יָרִישׁ (?)), פ״ע, היה לעני ורש. רוֹשֵׁשׁ, הֵעָנֵה, עשה לעני. הִתְרוֹשֵׁשׁ, התראה כעני וכרש.

רֵישׁ, רִישׁ, ז, עֹנִי, דלות, מחסור, חסר צרכי החיים.

רֵישׁ*, נ, שם האות העשרים בא״ב העברי—ר.

רֵישׁ״, רֵישָׁא״, ז, ראש; התחלה, ראשיה; היותר נעלה; העומד בראש.

— רֵישׁ בֵּית אַבָּא״, ז, ראש המשפחה.

— רֵישׁ גָּלוּתָא״, (או: ־גַּלְוָתָא״), ר׳ ראש הגולה.

— רֵישׁ דּוּכְנָא״, ז, עוזר המורה.

— רֵישׁ מְתִיבְתָּא״, ז, ראש הישיבה.

רִישׁוֹן, ר׳ ראשון.

רֹךְ, ז, (כּי רְפִי), ענג, פִּנּוּק, טבע העגוג והמפֻנָּק.

רַךְ, ת, (הפך: קשה) לא קשה, (הבשר רך והעצם קשה); חלש, לא חזק, רפה; צעיר לימים; מפֻנק; *קלוש, לא עבה, לא סמיך, לא קרוש.

— **רַךְ לֵבָב**, ת, פחדן.

— **רַכּוֹת**, נ"ר, דברים רכים, דברים הנאמרים בנחת (הפך: קָשׁוֹת).

רכב (רָכַב, יִרְכַּב), פ"ע, (יבוא גם עם: על, ב־) עלה על סוס או בהמה או מרכב להעתק ממקום למקום. **הִרְכִּיב**, הושיב איש על בהמה או מרכב לעבר ממקום למקום; שים דבר על דבר; הַעלה למקום גבוה; *הצמד ענף בעץ צומח, הבא ענף עץ ממין אחד בעץ ממין שני להשביחו; חבר ואחד שני מינים לגוף אחד; חבר חלקי כלי מפֹרקים; שים בתוך. **הֻרְכַּב°**, התחבר והתאחד; היה דבר מחֻבר מחלקים. **הִתְרַכֵּב°**, התחבר יחד, התאחד.

— **רָכוּב***, רוכב.

— **הִרְכִּיב עַל שְׁנֵי רְכָשִׁים***, ר' רכש.

רֶכֶב, ז, עגלה רתומה לסוסים לנסע בה; קבוץ מרכבות (ביחוד של מלחמה); חבר רוכבים; האבן העליונה ברחים (התחתונה נקראת: שֶׁכֶב); *גזע העץ שבו הרכיבו רוכב.

— **רֶכֶב יִשְׂרָאֵל וּפָרָשָׁיו**, כנוי לאליהו שהיה מגן לעמו כרכב ופרשים; °תאר כבוד לגדול בישראל.

רכבה

רַכָּב, ז, רוכב הסוס, פרש; עגלון, מוליך הסוסים בעגלה.

רִכְבָּה, נ, רכיבה, פעלת הרוכב על בהמה.

רְכֻבָּה°, נ, ארכוף, כעין טבעת תלויה בצד האֻכף לשים בה הרגל.

רַכֶּבֶת°, נ, שורת העגלות עם הקשר במסלת הברזל.

רבה"ע, ר"ת, רבון כל העולמים (כנוי לה').

רְכוּב*, ז, כלי רכיבה; דבר שרוכבים עליו; רֶכֶב; רכיבה.

רָכוּב, ת, רוכב; מי שהוא במצב הרכיבה.

רִכּוּב°, ז, פרטי אסורי החתן בקרובים אצל הקראים.

רְכוּבָה*, נ, ענף כפוף בארץ למען יצא ממנו גזע חדש; עגלה; ארכובה, ברך; דחיפה באמצעות הברך; חלק כלי עקֹם וכפוף כברך.

רִכּוּז*, ז, תכונת דבר המתרכז ומתאחד למרכז אחד.

רִכּוּךְ*, ז, מאכל קל העכול לחולים ולחלשים.

רְכוּלוֹת*, נ, התעסקות בעסקים ובמקח וממכר.

רִכּוּן*, ז, השארת בצלים במצב רך.

רָכוּס*, ת, לא ישר, שיש בו רכסים וגבנונים.

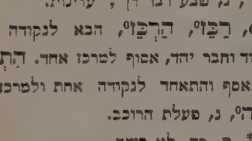
רְכוּשׁ, ז, הון, קנין, נכסים; סוסים לרכבה (עזרא א. ד).

רַכּוּת*, נ, טבע דבר רך; עדינות.

(**רכז°**, **רִכֵּז°**, **הִרְכִּיז°**, הבא לנקודה אחת, אגוד וחבר יחד, אסוף למרכז אחד. **הִתְרַכֵּז°**, התאסף והתאחד לנקודה אחת ולמרכז אחד.

רְכִיבָה°, נ, פעלת הרוכב.

רָכִיךְ*, ת, רך, לא קשה.

רכיכה

רְכִיכָה°, **רְכִיכוּת°**, נ, השרצים הרכים שאין להם לא שלד עצמות בתוך גופם ולא עור קשה מחוץ.

רְכִיכוּת*, נ, טבע דבר רך, רכות.

רָכִיל, ז, דבה, שם רע; בגד, מרמה.
— הוֹלֵךְ רָכִיל, ת, מוציא דבה, מלשין.
רְכִילוּת*, נ, הליכת רכיל, נשיאת שמע שוא, הוצאת שם רע; דברי ההולך רכיל.
רְכִיסָה*, נ, פעֻלת הרוכס ומחבר יחד.
רְכִישָׁה*, נ, פעֻלת הרוכש ומשיג וקונה לו דבר.
רכך (רַךְ, יֵרַךְ), פ"ע, היה רך וספוגי ומל לכף; פחוד, היה פחדן; היה נעים (בדבור).
רִכּוּךְ, הֵעשה לרך. הֵרַךְ, הִרְכִּיךְ*, עשה רך; (־לֵב), עשה לפחדן. הִתְרַכֵּךְ*, היה לרך וספוגי.
רֹכֵל, ר' רוכל.
רְכֻלָּה, נ, מסחר, סחר, מקח וממכר.
(רכן*) רַכֵּן*, רכך; מנוע צמחי בצל מליצר פקעות קשות. הַרְכִּין*, כפוף, הטה.
— הַרְכִּין אֹזֶן*, הטה אזן להקשיב ולשמע.
— הַרְכִּין בְּקוֹלוֹ*, השפיל קולו.
— הַרְכִּין בְּרֹאשׁ*, הטה הראש מלמעלה למטה לסמן הסכמה.
רכס (רָכַס, יִרְכֹּס), פ"י, חבר, הצמד; רתק יחד. רַכֵּס*, רמוס, דרוך; גרום לדרך, לרמס; עשה גריסים.
רֶכֶס, ז, שורת הרים סמוכים זה לזה; *אבזם, פרפה; מסעד בבנין.
רֹכֶס, ז, (ר' רְכָסִים, ס"ר, רִכְסֵי), מוקש, מרמה, תואנה; תחבולות מרמה.
רִכְפָּה*, נ, מין צמח בעל פקעת שמשתמשים בו לצביעה; מין פרח נותן ריח [1].
רַכְרוּכִי*, ת, רך מאד.
רכש (רָכַשׁ, יִרְכֹּשׁ), פ"י, אסוף, השג רכוש, קנה נכסים.
רֶכֶשׁ, ז, סוס הרתום למרכבה; קבוץ סוסים לרכיבה.
— הַרְכֵּב עַל שְׁנֵי רְכָשִׁים*, בטוי במובן: נתון לאחד כח כפול, חזק את הכח של מי שהוא ויפה אותו כי בכל אפן ומכל צד יהיה טוב לו.
רַכְשָׁן°, ז, סוס ממהר לרוץ ולא לדהר ובלכתו הוא מרים רגליו כימינו ומשמאלו יחדו.
ר"ל, ר"ת, רצונו לאמר (כַּונת הדברים היא כך וכך); רחמנא ליצלן (ה' יצילנו); ראיה לדבר.
רָם, ת, גבוה, גדול בקומה; נשגב, נעלה; מתרומם; מתגאה.
— זְרוֹעַ רָמָה, נ, סמל העריצות.
— יָד רָמָה, נ, סמל החזק, הגבורה; איום על המתנגד; עזות נפש.
— עַיִן רָמָה, נ, סמל הגאות.
— בְּרָמִים*, בתקף, בעז.
רָם, ז, רמה, תולעה.
ר"מ, ר"ת, ראש מתיבתא (ראש ישיבה).
רמ"א, ר"ת, רבי משה איסרליש (אחד הפוסקים).
רַמָּאוּת*, רַמָּיוּת*, נ, מרמה, נכלים.
— תְּשׁוּבָה שֶׁל רַמָּאוּת*, חרטה ונחם על מעשה רע רק בפה ולא באמת ובלב תמים.
רַמָּאִי*, ת, נוכל, איש מרמה.
רמבה"נ, ר"ת, רבי מאיר בעל הנס.
— קֻפַּת רמבה"נ, קפת הכספים הנאספים בגולה לשלחם לבני ישראל בתור „חֲלֻקָּה".
רמב"ם, ר"ת, רבינו משה בן מימון.
רמבמ"ן, ר"ת, רבי משה בן מנחם (מנדלזון) מדסוא.
רמב"ן, ר"ת, רבי משה בן נחמן.
רמה (רָמָה, יִרְמֶה), פ"י, השלך, זרוק, ירה; ˚שאול שאלה (בתלמוד) מדברי איש על דברי עצמו במקום אחר הנראים כסותרים לדבריו אלה או מדברי האיש על דברי רעהו.
רִמָּה, הטה במרמה, הונות. הִתְרַמָּה˚, הזדמן, בוא במקרה.
רָמָה, נ, מקום גבוה, ארץ גבוהה; ארץ מישור

[1] רכפה резеда, rèsèda, mignonette

בראשי ההרים; במה; [0]גבה פני הים.

— רָמַת הַחַיִּים[0], מצב אמן החיים בנוגע להוצאת איש על עצמו ועל ביתו, וצרכיו השונים החמריים והרוחניים.

רִמָּה, נ, קבוץ תולעים הנמצאים בדברים רקובים; כנוי לקבר.

רִמּוּז*, ז, ר' רמז.

רִמּוֹן, ז, מין פרי עץ מלא גרעינים [1]; עץ הפרי הזה; כדור בצורת רמון עשוי מאריג (לשולי בגדים) או מתכת (לראשי עמודים); [0](רִמּוֹנִים), תכשיטים על עמודי ספרי התורה.

הפרי הפרח
רמון

— רִמּוֹנֵי הַמִּטָּה[0], ז"ר, כדורים של נחשת קלל שבראשי נקליטי המטה לנוי.

רָמוּץ*, ת, טמון באפר חם; מְכֻסֶּה באפר.

רָמוּת, שם קבוץ נ, מפלת פגרים מתים; *התרוממות; (־רוּחַ) גאוה, גאות.

רמז* (רָמַז*, יִרְמוֹז*), פ"ע, רזום, קרוץ עין, שים אות להודעת דבר בתנועת העין; שים אות על ידי רמז; הורה על דבר לא באמן ברור כי אם על ידי הוראה דקה שצריך להבינה. הֶרְמַז*, הראה בְּרֶמֶז; הבן רֶמֶז. רַמֵּז*, הַרְמֵז*, רמוז.

— רָמְזוּ וְלֹא נִרְמָז, עָקְצוּ וְלֹא נֶעֱקַץ*, משל עממי על איש שאינו חש ואינו מרגיש כל רמז ועקיצה.

[1] רמון гранатовое яблоко, Granatapfel, grenade, pomegranate

רֶמֶז*, ז, אות, סמן; תנועת העין לאות הודעת איזה דבר; הוראה על דבר לא באמן ברור כי אם על ידי הוראה דקה שצריך להבינה; [0]אחד מארבעת אפני פרוש המקרא (פשט, רמז, דרוש, סוד).

רֶמַח, ז, (ר' רְמָחִים), כידון, חנית, קלע.

רַמַּי*, ר' רמאי.

רְמִיָּה, נ, מרמה; עצלות, שפלות ידים; תה"פ, בעצלות; במרמה.

רַמָּיוּת*, נ, ר' רמאות.

רְמִיז*, ז, רְמִיזָה*, נ, ר' רֶמֶז; פְּעֻלַּת הרומז.

רָמִים*, ז"ר, גדלות, תקף.

רְמִיסָה*, נ, פְּעֻלַּת הרומס והדורך.

רַמָּךְ, ז, קבוץ סוסים או גמלים (?); *(נ, רַמָּכָה*), פרד שאביו חמור ואמו סוסה.

רמם (רָמַם, יָרֹם), פ"ע, עלה למעלה; התנפח, בצוק; היה נרקב ומלא רמה; סלול, תקן דרך, שפוך הרבה עפר על דרך להרים אותה (ישעיה מ"ט. י"א.). הֵרֹם, הִנשא, עלה למעלה; הֵעלות, הסתלק. רַמֵּם*, הגבה, הרם. רוֹמֵם, בנה, חזק בנין.

רמס (רָמַס, יִרְמֹס), פ"י, (יבוא גם עם ב־), דרוך על דבר בכח לכתתו ולהדקו, בסוס; דרוך וגבול, לוש ברגלים (חמר). הֵרָמֵס, הִדכא תחת רגלי הדורך. רַמֵּס*, רמוס.

רֶמֶס*, ז, ר' רמש.

רמץ* (רָמַץ*, יִרְמֹץ*), פ"י, טמון או אפה באפר חם; רזום, רמוז, שים אות להודעת דבר בתנועת העין.

רֶמֶץ*, ז, אפר חם.

רָמֹץ*, ת, כעין האֵפר, אפר.

רָמְקִי*, ז, ירק ששלקוהו ולא תקנוהו בפרפראות או בשמן.

רמש (רָמַשׂ, יִרְמֹשׂ), פ"ע, הלוך וזחול ברגלים (בריות קטנות בעלות רגלים קטנות או הולכות על גחון); הוציא רמשים (האדמה).

רֶמֶשׂ, ז, קבוץ השרץ הזוחל על האדמה; שם לכל החיים הנמצאים בים.
רַמְשָׁא־, ז, ערב.
רמ"ת, ר"ת, ראש, מֵעים, תחתוניות (ברכות נא, ע"א).
רֹן, ז, שיר, זמרה; נגינה, הטעמה.
רנה (רָנָה, יָרְנֶה), פ"ע, צלצל, נתון קול שאון (איוב לט. כג.).
רִנָּה, נ, קול ששון ושמחה; קול צעקה; תפלה בקול רם.
רִנּוּן*, ז, הבאת דבה, הוצאת שם רע; רנה, פעֻלת המרנן, המשורר.
רנן (רָנַן, יָרֹן), פ"ע, שיר, זמר, הרם קול שמחה; הרם קול יללה. רַנֵּן, רנון; הלל, שבח בזמרה; *(־אַחֲרֵי־), דבר רע באיש; הלל ושבח איש. רֻנּוֹן, הִשמע קול שירה וזמרה. הַרְנֵן, שמח, הצהל, עורר קול שמחה וצהלה. הִתְרוֹנֵן, התעורר בקול שמחה.
רְנֶן*, ז, שיר, שירה, שבח.
רְנָנָה, נ, שמחה, קול צהלה; קול שבח והודיה; *רכילות, דבה; דופי, לעז, שמועה רעה, רִנּוּן.
רְנָנִים, נ"ר, צפרים משוררות; בת היענה (?).
רַנְקִי*, ר' רמקי.
רס"ג, ר"ת, רבי סעדיה גאון.
רִסּוּס*, ז, דבר כתוש ומֻרסק; פעֻלת המרסס והכותש והמרסק.
רִסּוּק*, ז, נפיצה, שבירה לרסיסים; רסיס, פרט מדבר נשבר.

רסיסי שלג

— רִסּוּק אֵבָרִים*, שבירת האברים לרסיסים.
רְסִיס*, ז, נטף, אגל, טפה; טפת גשם; פתות, פרור; פרט מדבר נשבר.
— רְסִיס שֶׁלֶג, ז, פרור שלג הנופל ארצה.
— רְסִיסִים*, ז"ר, גריסי עדשים טחונים.
רֶסֶן, ז, חבל קשור בלחי הבהמה לקשרה או להטותה במהלכה אל מקום; לחי הבהמה ששמים בה את הרסן.
רַסֵּן°, שים רסן על בהמה; עצור בעד־.
רסס (רַס, יָרֹס), פ"י, הרטב בנטפים, שים נטפים על־. *(רָסַס*, יָרֹסֹס*), שבר לרסיסים, רצוץ. רַסֵּס*, כתוש, כתות, רַצֵּץ. רֻסּוֹס*, היה שבור ורצוץ. הַרְסֵס°, הרטב בנטפים. הִתְרוֹסֵס*, השבר לרסיסים.
רִסְפָּק*, ז, אפריון.
(רסק*) רַסֵּק*, כתוש לרסיסים, כתוש והדק, שחוק; זעזע, נדנד.
רַע, ת, לא טוב, משחת; מזיק, משחית; מסֻכן; אטלל; דל, רזה; לא חזק, חלש; עצוב, מדכא (מראה הפנים).
— רַע בְּעֵינֵי־, אינו מוצא חן בעיני־.
רַע, רֵעַ, ז, טבע הרע, רשעה; צרה, אסון; תכונת דבר נשחת.
רֵעַ, ז, ידיד, אהוב; בן שבט או עם אחד; קרוב קרבת משפחה; רעש, מהומה, צעקה; קול הרעם; מחשבה, רצון; *פסוק קרוב בתכנו לפסוק אחר; °(־לְמִלָּה), מלה נמצאת בעוד מקום במקרא.
— אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, אִישׁ לְרֵעֵהוּ, האחד לשני.
— יַגִּיד עָלָיו רֵעוֹ*, הפסוק הדומה לו יוכיח את כונתו.
רֹעַ, ז, תכונת דבר נשחת בטבעו או במראהו; רשעה, טבע האיש הרע; (־לֵב), עצב, תוגה, דאגה.

(רע¨) מִלְרַע¨, (בדקדוק) למטה, נגינה הבאה בהברה האחרונה במלה.

ר"ע, ר"ת, רע עין; רבי עקיבא.

רעב (רָעֵב, יִרְעַב), פ"ע, התאוה לאכול, הרגש תשוקה חזקה לאכילה אחרי עבר זמן רב מבלי אכל, סבול מחסור באכילה; התאוה לאיזה דבר; הרגש מחסר באיזה דבר.
הַרְעֵב, עַנה ברעב, החסר מאכל מאחר.
הָרְעַב°, השאר מבלי אכל; סבול ענויי רעב.

רָעֵב, ת, חָסר אכל, סובל מחסור מזון; מרגיש מחסור בדבר (איוב יח. יב.).

רָעָב, רְעָבוֹן, ז, (ס' רַעֲבוֹן), תשוקה חזקה לאכילה אחרי עבר זמן רב מבלי אכל; חסר אכל, חסר לחם; כפן, חסר אכל בארץ; מחסור, חסר.

— רָעָב שֶׁל בַּצֹּרֶת*, ז, רעב הבא מפני חסר גשמים בעתם.

— רָעָב שֶׁל מְהוּמָה*, ז, רעב הבא מפני מלחמה.

רַעַבְתָן*, ז, זולל, אוכל בלי מדה.

רַעַבְתָנוּת*, נ, זוללות, טבע הרעבתן.

רעד (רָעַד, יִרְעַד), פ"ע, חרוד, רגוז, התחלחל.
הַרְעֵד, רעוד; *נענע (עץ להשיר את פריו); גרום לרעד.

רַעַד, ז, רעדה, חרדה, חלחלה, חיל מפחד.

רְעָדָה, נ, חרדה, חלחלה; *זעזוע, נדנוד; דבר שאינו מהדק היטב והוא רועד כשנשענים עליו (פרה יא. ב).

רעה (רָעָה, יִרְעֶה), פ"י, נהוג עדר אל מקום מרעה, שמור עדר; אכול (בהמה) את עשב המרעה; נהג, הוליך, נהל; התעסק בדבר, טפל בדבר; הדרך, לַמד; רדוף אחרי¨; נטה אחרי¨; התחבר אל¨. רֵעָה, מצוא לו חבר, היה לרע וחבר. הַרְעֵה, נהוג, נהול למקום מרעה. הִתְרָעֵה, התחבר, היה לרע וחבר, ר' התרועע.

רֵעֶה, ז, (נ, רֵעָה, ר' רֵעִים, רֵעוֹת), חבר, ידיד; ר' רֵעַ.

רָעָה, נ, אסון, צרה; חלי, מכאוב; רשעות, רֹעַ; מעשה רע שעושה איש לזולתו, עוות הצדק.

רַעֲוָא¨, ז, חפץ, רצון; ברכה.

רָעוּל*, ת, מכסה בצעיף, ר' רעלה.

רָעוּעַ*, ת, נשבר, מתמוטט, בלתי איתן.

רְעוּת, נ, ידידה, רֵעָה, חברה; חפץ, תשוקה, רצון.

— אִשָּׁה לִרְעוּתָהּ, אִשָּׁה אֶל רְעוּתָהּ, אִשָּׁה מֵרְעוּתָהּ, האחת לשנית וכו'.

רֵעוּת*, נ, ידידות, אהבה.

רַעוּתָא¨, ז, רעה, הצד הרע שבדבר; מקום רעוע, שאינו איתן.

רְעִי, ז, מרעה, מקום שרועים שם עדרים; *צואה, גלל.

— בֵּית רְעִי*, ז, בית הכסא.

— גְּרָף שֶׁל רְעִי*, ז, כלי לעשות צרכים.

— דֶּרֶךְ הָרְעִי*, המעי שדרך בו יוצאת הצאה, חלחלת.

רַעְיָא¨, רועה, שומר עדר.

— רַעְיָא מְהֵימְנָא*, ז, רועה נאמן (כנוי למשה בן עמרם).

רַעְיָה, נ, ידידה, חברה, אהובה.

רְעִיָּה*, נ, פעלת הרועה.

רַעְיוֹן, ז, (ר' רַעְיוֹנוֹת, גם רַעְיוֹנִים), תשוקה, חשק, משאת נפש; מחשבה; הגיון לב.

— רַעְיוֹן רַעְיוֹן יֵשׁ לוֹ לְ¨*, רעיונות שונים יש לְ¨.

רעל (רָעַל*, יִרְעַל*), פ"י, כסה ברעלה, בצעיף. הַרְעֵל*, שים רַעַל ב¨. הָרְעַל, התנופף והתנודד; הֻסבל בְרַעַל, הֻמשח ברעל.

רַעַל, ז, רעדה, פיק ברכים; סם המות, ארס, סם מות.

רְעָלָה, נ, צעיף, מסוה; *לוח שאינו מְהֻדר היטב, רפפה; רעדה.

רעם (רָעַם, יִרְעַם), פ"ע, השמע קול רעש, נעוש; זעוף, כעוס. הִרְעִם, השמע רעם; קנטר עד להכעים; *הרם קול בשאון.
הִתְרָעֵם*, כעוס, קצוף; זעוף, התלונן.
רַעַם, ז, קול אדיר הנשמע בענני השמים; רעש, שאון, המיה, געש; כעס, חרון.
רַעְמָה, נ, שער ארך שעל צואר הסוס; °שער שעל צואר האריה.
רַעֲנַן°, פ"ע, היה מלא לַח ורטיבות.
רַעֲנָן, רַעֲנָן, ת, מלא לַח; מלא כֹּחַ; *מצליח; מְאֻשָּׁר.
רַעֲנַנּוּת*, נ, טבע דבר שהוא רענן ומלא לַח או כֹח או עליזות.
רעע (רַע, יֵרַע), פ"ע, היה לא טוב; (רָעַע או רַע, יָרֹעַ), פעו"י, יצוץ, שבור; השבר, התפוצץ; הַשחת, הזק. הֵרַע, התפוצץ, הִשבר. הָרֵעַ, עשה רע; עשה רע לזולתו; התנהג ברע; פשוע, חטוא, עוה; הַשחת, קלקל. הוּרַע*, היה לרע יותר ממה שהיה. הִתְרוֹעַע, הִשבר, התפוצץ; *הֵהרס; הִשָּׁפֵך, הדרדר והפזר.
— הָיָה דָבָר רַע בְּעֵינֵי־, לא מצוא דבר חן בעיני־.
— רַע לְבַב־, ת, מצטער; מתרעם.
— רָעָה עֵין־ בְּ־, היה צר עין, כאב לב־ בראותו הטוב שבא על־.
רעף (רָעַף, יִרְעַף), פ"י, נטוף, נזול. הַרְעֵף, הטף, הזל.
— מַאֲפֵה רְעָפִים*, חלת לחם או עֻגה שאפו אותה על רעף קלוי באש.
רֶעֶף*, ז, לוח דק עשוי חמר שרוף לכסוי הגגות, אריח; לבנה קשה.
רעץ (רָעַץ, יִרְעַץ), פ"י, שבר, נפץ.
רַעַץ*, ז, כנוי לכתב העברי הקדום, הוא הכתב השמרוני.
רַעְרַע*, פ"י, נענע כה וכה.

רעש (רָעַשׁ, יִרְעַשׁ), פ"ע, הזדעזע, התנודד; התגעש, התחלחל. הֵרָעֵשׁ, ירעש. הִרְעִשׁ, זעזע, מוטט, נדנד, חלחל; הַרקד.
רַעַשׁ, ז, רעידת הארץ; שאון, המולה; חרדה, אי מנוחה (יחזקאל יב. יח).
רַף°, ז, (כ׳ רַפִּי°, ר׳ רַפִּים°), לוח עץ קבוע בקיר להעמיד עליו ספרים או כלים.
ר"פ, ר"ת, רצוף פה, מחֻבר לזה; ראש פרק.
רפא (רָפָא, יִרְפָּא), פ"י, השב הגוף לבריאותו אחרי חלותו; גרום להבריא, הקל מכאוב; תקן, היטיב; תקן בדק; עזור, תמוך. הֵרָפֵא, הוסר המחלה, חדול מהיות חולה; התקן. רַפֵּא, הסר המחלה ע"י רופא; תקן; היטיב. הִתְרַפֵּא, רפא עצמו על ידי רופא; *הבריא.
רְפָאָה, ר׳ רפואה.
רְפָאוּת, נ, מרפא, רפואה, תרופה.
רְפָאִיָּה*, נ, יבול טוב, תבואה.
רְפָאִים, ז"ר, שם בני הענקים לפנים; מתים, שוכני עפר.
רְפָאִית*, נ, בציר רב פרי.
רְפָאֵל*, ז, שם המלאך הממֻנה על הרפואה.
רפד (רָפַד, יִרְפֹּד), פ"י, הצע, שטוח מרבדים למשכב. רַפֵּד, רפוד; סעוד לב, השב נפש.
רֶפֶד°, ז, ר׳ רפידה (בפיוט).
רַפָּד*, ז, איש עושה מצעות למטה.
רְפִידָה*, נ, מושב, משען.
רפה (רָפָה, יִרְפֶּה), פ"ע, היה חלש, היה אין אונים; ירוד מטה, שפול; רפוא; (־רוּחַ), שכוך כעס; (־מִן־), חדול מ־, עזוב את־; *היה רופף. הִרָפֵה, התעצל, עבוד בעצלות בלי חשק, עשה עצמו כחלש וחסר כח לעבוד; הַרפא. רַפֵּה, עשה לחלש; הוריד, הַשפל, הטה לארץ; פתח קשר, עשה קשר לרופף; הפיד דברים מדֻקדקים; (־יְדֵי־) יַשֵּׁל; *(־הַמְּעַיִם), שלשל; עורר שלשול.

הִרְפָּה, רַפֵּה : סוּר מעל־, חדול מ־, משוך יד מדבר; עזוב, חדול מהשניח, הניח; שתוק וחכה לשמע; *שים ברזל באש לעשותו רך, קלה ברזל באש להסיר ממנו הסגמו; (־הַפְּעָמִים), שלשל; עורר שלשול; °החסר דגש מאחת מאותיות בג״ד כפ״ת או בטא אותה כאלו אין בה דגש. **הִתְרַפָּה**, התעצל; היה לעצל; התרשל.

רָפֶה, ת, חלש, חסר כח, שפל רוח, לא חזק; *רך, לא קשה; °(בדקדוק) אחת מאותיות בג״ד כפ״ת שאין בה דגש.

— **יָדַיִם רָפוֹת***, ר׳ יד.

רְפוּאָה, נ, מרפא, תרופה, תהכולה להרפא מחלי־; (ר׳ רְפוּאוֹת); הסמים הנתנים לחולה לרפאהו; *שם ברכת „רְפָאֵנוּ״ בברכות שמונה עשרה.

— **רְפוּאַת מָמוֹן***, **רִפּוּי מָמוֹן***, רפוי בהמת־.

— **רְפוּאַת נֶפֶשׁ***, **רִפּוּי נֶפֶשׁ***, רפוי נוסו של־.

רִפּוּי*, ז, פעֻלת הרופא; הוצאות ההתרפאות של הנחבל (שעל החובל לסבלן).

רָפוּי*, ת, (חוט וכיו״ב) משוך ברפיון, שאינו מתוח היטב; °(בדקדוק) אות שאין בה דגש.

(רפט*) **רְפוּט***, **הִתְרַפֵּט***, פ״ע, היה סדוק (שפה), קרוע; היה רפה; התנודד, התנועע.

רְפִידָה, נ, משטח, מצע; פעֻלת הרופד מצע.

רִפְיוֹן, ז, חסר כח, כשל כח, חֻלשה, שפלות הרוח; *(תָּלָה בְּ־), תלה באויר.

— **רִפְיוֹן יָדַיִם**, התרשלות, עצלות, שפלות ידים מאפס כח.

רפס (רָפַס, יִרְפֹּס), פ״ע, רפ״ש, דרוך בחזקה; *היה רך, היה רופף ונוח להתמעך; נקוב ועבור דרך־. **הֻרְפַּס***, הֻרמס; הִשבר, הִנסך. **הִתְרַפֵּס***, הִכנע, הִדכא תחת רגלי אחר; נפול לרגלי־ לבקשה; הִנקב כלו מעבר לעבר.

רַפְסָד*, ז, מנהל רפסדה.

רַפְסֵד*, נהל רפסדה.

רַפְסֹדָה, רַפְסֹדֶת, נ, דוברה, שדרת עצים מחברת יחד להציף על פני מים; *הדום רגל, שרפרף, ספסל קטן ונמוך שמעמידים עליו הרגלים כשיושבים על כסא.

רפסדה

רפף* (רָפַף*, יִרְפֹּף*), פ״ע, התנועע, התנודד; נענע עפעפי העין במהירות ובזעזוע; היה לא איתן ומבֻסס; היה לא ברור, היה מסֻפק; היה נוזל ונגר ולא קרוש. **רַפְרֵף***, ר׳ רפרף. **רוֹפֵף**, התמוטט, הזדעזע, **הִתְרַפְרֵף***, היה לנוזל ונגר.

רְפָפָה*, נ, לוח דק וצר; מניפה להניד הרות על פני האדם.

רְפָפוֹת*, נ״ר, מעשה שבכה עשוי כלוחות עץ דקים שמעמידים בחלונות למחיצה; °תריסי חלון עשוים לוחות דקים וצרים כדי שיבוא דרכם אור ואויר.

(רפק) **רַפֵּק***, עדור, נכש; סעד, סמוך. **הִתְרַפֵּק**, פ״ע, הִשָּׁען, הִסמך; *הִפָּרד, הִפָּלג, הֵחלק לחלקים.

רִפְרוּף*, ז, תנופה, התנפנפות הִנָּס ברוח; רעידה, חלחלה.

רַפְרֵף*, פ״ע, הכה בכנפים (עוף), נענע הכנפים; התעופף, התנופף ברוח (נס); נענע במהירות (העפעף); התנועע (נוזל); היה לא מוצק ואיתן, היה לא קשור ולא אגוד היטב. **הִתְרַפְרֵף***, רפרף.

רפש (רָפַשׂ, יִרְפֹּשׂ), פ״י, דלוח ועכור מים ברגלים, העלה רפש וטיט בתוך נוזל; *דרוך, רמוס; בעוט; האבק עם־, הִלחם עם־; נצח והשלך לארץ. הַרְפֵּשׂ, הַעכר מסדרך רגל, הִמלא חלקי רפש וטיט. הַרְפֵּשׂ*, הכניע.

רֶפֶשׁ, ז, טיט, בֹּץ; מים דלוחים ועכורים; *צעד, פסיעה.

רַפְשׁוֹן*, ז, מרפש, דלוח וסכסוך מים.

רֶפֶת, נ, (ר׳ רְפָתִים), מרבץ בקר, בנין לבָקר, דירת הבקר.

רִפְתָּא״, ר׳ ריפה.

רַק, ז, גזר, פלח, חתיכה.

רָץ, ז, ההולך מהר; ההולך לפני איש נכבד; שליח מְיֻחד מהיר.

רצא, ר׳ רוץ.

(**רצד**) רַצֵּד, פ״ע, כרכר, רקוד, פזוז; ארוג(?).

רצה (רָצָה, יִרְצֶה), פ״י, היה מְרֻצה ב־, שבוע רצון ב־; חשוק ב־, מצוא חפץ ב־; נטה אחרי דבר; סלוח, מחול; קבל ברצון; פַּיס; גמול, שלם, השב חוב; הלוך עם־; הלל, שבח (תהלים מט. יד); *חווץ, אבה. הֵרָצָה, התקבל ברצון; היה רצוי ומוב; שֻׁלּוֹם, השתלם; התפיס. רַצֵּה, שלם, נמול; פַּיס, בקש סליחה; *כפר. הַרְצֵה, גרום לתשלום חוב; פַּיס; בקש סליחה; *מנה, ספור; שים פרשת דבר לפני־. הֻרְצָה*, הֻרצה. הִתְרַצָּה, השתדל למצא חן בעיני־; *הסכם לדבר; התפַּיס, קבל בקשת סליחה, סלוח.

— אִם יִרְצֶה ה׳, °מאמר שמשתמשים בו בשעה שמזכירים כי חפצים או חושבים לעשות דבר בעתיד, אך ההוצאה לפֹעל תלויה ברצון ה׳.

רָצוּי*, ת, דבר שהוא לרצון; מְקֻבל.

רִצּוּי*, ז, הטית דעת איש לרצות בדבר; שלום חוב; פיום; רצון.

רָצוֹן, ז, נטית הלב ל־; נטית הלב לעשות טוב ל־; טובה וברכה; חפץ, תאוה; *כונה, צדיה.

— **רְצוֹנְךָ***, מבטא מְקצר במקום: עשה כחפצך.

— **בְּרָצוֹן טוֹב**°, בחפץ לב, בכל לב.

— **לְרָצוֹן***, תה״פ, בכונה.

רְצוֹנִי°, ת, התלוי ברצון (הפך: הכרחי).

רָצוּעַ*, ת, סדוק, נקוב.

רְצוּעָה*, נ, קו עור; חתיכת עור וכיו״ב ארֻכה וצרה להלקות בה; קשר; קו; חבל ארץ צר וארֹךְ; כנוי לדבר מפחיד ומטיל מורא ופחד.

— **רְצוּעָה רָעָה***, נ, שוט מפחיד, אות מזהיר למכות; צרה גדולה.

— **הֻתְּרָה הָרְצוּעָה***, אין קשר עוד, מֻתר כבר לעשות כל מה שחפצים, לית דִּין ולית דַּיָּן.

רָצוּף*, ת, צפוף, האחד אצל השני, האחד תכוף אחרי השני, זה אחר זה; שורות שלמות (בכתב); מלא; נעקם ע״י מעיכה (פי כלי מתכת וכיו״ב); °מושם בתוך איזה דבר (מתכת וכיו״ב); יחד עם־.

רָצוּץ, ת, קל להשבר; שבור ונדכא; דחוק.

רצח (רָצַח, יִרְצַח), פ״י, המת, הרוג בזדון. הֵרָצַח, הֵהָרג, הוּמת. רַצֵּחַ, רצוח. הִתְרַצֵּחַ*, אבד עצמו לדעת.

רֶצַח, ז, מכת מות, הריגה, הרג; קול תרועת מלחמה (?); °מעשה עול נורא (בזרגון).

רַצְחָן*, **רַצְחָן***, ז, רוצח, מְלֻמד ברציחה.

רְצִיחָה*, נ, הרג, הריגה, רצח; הריגה לשם ענש; דבר עול נורא (בזרגון).

רְצִינִי°, ת, עושה מעשיו ברצינות, בכבד ראש; חשוב, שצריך לעַיֵּן בו בכבד ראש.

רְצִינָה*, נ, ההולעת הנמצאת בתוך הבר.

רְצִינוּת°, נ, כבד ראש, טבע איש משים לבו היטב אל ענין ודבר; תכונת דבר נכבד שראוי לשים אליו לב.

רְצִינִי°, ת, ר׳ רצין.

רְצִיעָה*, נ, פעֻלת הרוצע והנוקב מעבר לעבר.

רָצִיף*, ז, חוף ים עשוי בידי אדם ומְרֻצף באבנים.

רְצִיץ*, ז, אפרח רצוץ בתוך קלפתו.

רְצִיצָה*, נ, פעֻלת הרוצץ ומשבר, שבירה.

רצם* (רָצַם*, יִרְצַם*), פ״י, מעוך, עַשֵּׂה. הֻרְצַם*, הֻמשך, הדחק על ידי משא כבד; היה משוש ומעוך ולחוץ בידים.

רצע (רָצַע, יִרְצַע), פ״י, נקוב במרצע, דקור ועבור מעבר לעבר; *הַלְקֵה בּ־רצועה. הֵרָצַע*, הִנָּקֵב, הִדָּקֵר במרצע. רַצֵּעַ°, העבר קוים ורצועות על דבר; חתוך דבר לרצועות; הלקה ברצועה. רֻצַּע°, הֻכּסה בקוים ורצועות. הִתְרַצֵּעַ*, הֻכּה ברצועה, ספוג מכות רצועה.

רָצְעָן*, ז, מַלקה ברצועה.

רַצְעָן*, ז, אמן עושה כלי רתמה לסוסים; סנדלר, תופר נעלים.

רצף (רָצַף, יִרְצֹף), פ״י, רפד, הצע, שטוח; בעור, דלוק (שיה״ש ג. ח.); *עשה רפדה; סדר דברים שונים זה על יד זה צפופים; עַקֵּם על ידי מעיכה. הֵרָצֵף*, הֵעָקֵם על ידי מעיכה (שפוד וכיו״ב). רַצֵּף*, עשה רצפה, רפד רחוב או חדר וכיו״ב באבנים או בלבנים וכדומה.

רַצָּף°, ז, אמן עושה רצפות.

רִצְפָּה, נ, (ר׳ רְצָפִים), צרור אבן לוהט בהיותו מוחם באש; (ר׳ רְצָפוֹת), מרצפת אבנים או לבנים; קרקע חצר או חדר מְרֻצפת לוחות אבן או עץ קטנים.

— עֻגַת רְצָפִים, נ, עגה דקה אפויה על אבנים קלויות באש.

רִצְפִּית*, נ, קרום דק כקורי עכביש המתרקם על פני ירקות.

רצץ (רָצַץ, יָרֹץ), פעו״י, שַׁבֵּר; לחוץ, דכא; עשוק; היה דחוק, דחוס, אוץ. הֵרֹץ, השבר. רַצֵּץ, רוֹצֵץ, שבר; לחוץ, דכא; עסה, רמוס. הֻרַץ, שבר, מחוץ; *הִדחק בהמון. הִתְרוֹצֵץ, דחוק, דחוף זה את זה.

רַק, ת, דק, לא עבה; דל, ריק.

רַק*, ז, עור לא מֻעבד.

רַק, תה״פ, אך, מלה הבאה להוציא פרט מן הכלל, ליחד איזה פרט מכלל הדומים לו; להוציא איזו פעֻלה מכלל הפעֻלות.

— אֵין ־רַק־, אין ־כי אם־.

רֵק, ר׳ ריק.

רֹק, ז, (כ׳ רֻקּ), לח היוצא מן הפה.

רקב (רָקַב, יִרְקַב), פ״ע, בלה והשחת מלחות; בוא במצב תסיסה והפרדה. הֵרָקֵב*, הִשָּׁחֵת, היה בלוי ונשחת. הִרְקִיב*, הַשחת, כַּלֵּה; הבא דבר למצב של תסיסה והפרדה; בָּלֹה והשחת.

רָקָב, ז, מאכלת רִמה; מצב תסיסת דבר והפרדתו בהיותו בלוי; *רגב אדמת קבר שבו חלקי הגוף הנרקב; חמת, נאד; °שרץ הנמצא במקומות לחים ורטובים.

רֶקֶב ז, רַקְבּוּבִית*, נ, תולעת הנמצאת במקומות לחים; הדבר הנרקב.

רָקֵב*, ת, רקוב, נרקב, נפסד.

רְקֻבָּה*, נ, חמת, נאד.

רִקָּבוֹן, ז, (ר׳ רִקְבוֹנוֹת*), מַק, תכונת דבר שבלה ונשחת, מצב דבר שהלֵּח שלו תוסס ומתפרד; °קלקול, השחתה גמורה של דבר.

רקד (רָקַד, יִרְקֹד), פ״ע, דלוק, כרכר, פזז. רַקֵּד, רקוד; *הנף בנפה, כבור. הִרְקִד, גרום לדלג ולקפץ ולכרכר; *הנף בכברה.

רַקְדָן*, ז, היודע לרקד ולחול; שאמנתו לרקד ולחול.

רַקָּה נ, בשר הפנים בין האזן והמצח, צדעה; תפוח עצם הלחי מתחת לעין.

רָקוּב°, ת, נפסד, דבר שהוא במצב בליה והפסדה.

רִקּוּד*, ז, פעֻלת הרוקד, מחול, רקידה.

רִקּוּחַ, ז, משחה, מרקחת; תמרוק בשם.

רִקּוּם*, ז, פעֻלת הרוקם ועושה צעצועים על ארג; *יצירה (של עֻבר, אפרוח); עשיה.

רִקּוּעַ, ז, משטח; פעלת המרקע; פח מתכת מרדד דק.

רקח (רָקַח, יִרְקַח), פ״י, סכסך, בלול, גער (סמי בשם); הכין סמי משחה וקטרת על ידי בלילה ובשול. רַקֵּחַ*, רקוח. רֻקּוּחַ, העשה מעשה רוקה, הוכן בבשמים. הִרְקִחַ, רקוח.

רֶקַח, רֹקַח, ז, בליל סמי בשם, תערבת סממנים.

רַקָּח, ז, רוקח, עושה מרקחת סמים, עושה סמי בשם; °מכין רפואות.

רְקִידָה*, נ, מחול, רקוד; פעֻלת הרוקד והמחולל; פעֻלת המניף בכברה.

רְקִימָה*, נ, פעֻלת הרוקם; הידיעה לרקם ולעשות צעצועים על ארג בחוטי צבעים שונים.

רָקִיעַ, ז, כפת השמים, גבול ראית העינים במרומי האויר; צפוי, שטיח; *שם לרקיע השני באגדה, ר׳ שמים.

רָקִיק, ז, עֻגה שטוחה.

רְקִיקָה*, נ, פעֻלת הרוקק מפיו.

רקם (רָקַם, יִרְקֹם), פ״י, עשה צעצועים על ארג בחוטי צבעים שונים. רַקֵּם*, יצור (עֻבר במעי אמו או אפרח בביצה), עשה. רֻקּוֹם, הֵעשה מעשה רוקם; קבל תמונה של יצירה. הִתְרַקֵּם*, התהוה, קבל צורה של יצירה והויה.

רֶקֶם* ז, רִקְמָה, נ, ארג מכֻסה בצעצועים עשוים בחוטי צבעים שונים; מקלעת צבעים שונים.

(רקן*) רַקֵּן*, פ״י, יַחד רק לדבר אחד בלבדו; הרק, עשה ריק. הִתְרַקֵּן*, הִתְרוֹקֵן*, היה ריק; עבור, בטל.

רקע (רָקַע, יִרְקַע), פעו״י, פשוט, מתוח; רמס והדק; מחוא ברגל. הֻרְקַע*, היה שטוח ופשוט. רַקֵּעַ, מחוא והדק, הלום והדק (מתכת); צפה בפח דק; טלא בגד. רֻקּוֹעַ, המתח והיה דק. הִרְקִיעַ, פרוש, שטוח; *תת לדבר גון כחל כתכלת הרקיע.

רֶקַע, ר׳ רקוע.

רַקֶּפֶת°, נ, מין צמח [1].

רקק (רָקַק, יָרֹק), פ״ע, ירוק, דחה והוציא מפיו רֹק; השלך רֹק בפני אחר. רַקֵּק, רקוק.

— כָּל דְּרָקִיק לְעֵיל עַל אַפּוֹ, נָפֵל, כל הרוקק למעלה אל פניו יפול, אִמרת משל במובן: הכעס מזיק לכועס עצמו יותר מלאחרים.

רֶקֶק*, רָקָק*, ז, בצה, בץ; מי אפסים, מים לא עמוקים.

— דְּגֵי רֶקֶק*, דגים החיים בבצות.

רְקָקִית°, נ, כלי לריק בו, כלי להשליך בו רק הפה.

רָשׁ, ת, עני, דל, מסכן.

רַשָּׁאי*, תה״פ, שיש לו רשות, שמֻתר לו לעשות דבר; יכול לעשות דבר (מצד התורה).

רשב״א, ר״ת, רבי שלמה בן אדרת.

רשב״ג, ר״ת, רבי שלמה בן גבירול.

רִשְׁבָּה*, נ, רשת ללכידת עופות.

רשב״ם, ר״ת, ר׳ שמואל בן מאיר.

(רשה*) הֻרְשָׁה*, קבל רשות לעשות דבר, היה רשאי לעשות דבר. הִרְשָׁה*, פ״י, נתון רשות ורשיון; נתון יכלת ואפשרות; מסור לאחר כחו וזכותו הוא. הֻרְשָׁה*, קבל רשות לעשות דבר.

רִשּׁוּל*, ז, עצלות, חלשה; רפיון.

[1] רקפת дряква, cyclamen

רִשּׁוּם*, ז, פְּעֻלַּת הרושם: אות, סמן, תו; °ציור על פי קוים; ציור בעפרון (ולא בצבעים).

רָשׁוּם*, ת, סתום, לא ברור.

— דּוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת*, ז"ר, דורשי פסוקי התנ"ך, שאינם די ברורים, בדרך הדרוש.

רְשׁוּמָה*, נ, סמן, רמז.

רָשׁוֹן*, ז, מין ארבה קטן.

רְשׁוּשׁ*, ז, רגב אדמה קשה.

רְשׁוּת*, נ, (ר' רְשֻׁיּוֹת*), כח, יכלת; השפעה, פעֻלה על—; משפט, זכות; רשיון, הרשאה; לא חובה; מקום העומד תחת שלטון פלוני; חפש הבחירה הנתונה לאדם.

— רְשׁוּת הַיָּחִיד*, נ, קנין, אחֻזת איש פרטי.

— רְשׁוּת הָרַבִּים*, נ, קנין, אחזת הצבור (רחוב, שוק וכיו"ב).

— מִלְחֶמֶת רְשׁוּת*, נ, מלחמה הנעשה על פי רצון הנלחמים (הפך: „מלחמת חוֹבָה" המצֻוה על פי ה').

— נְטִילַת רְשׁוּת*, נ, קבלת רשיון לעשות איזה דבר.

— הָרְשָׁעִים הֵם בִּרְשׁוּת לִבָּם, אֲבָל הַצַּדִּיקִים לִבָּם בִּרְשׁוּתָם*, אִמרת חכמים לאמר: האנשים הרעים נכנעים להאוותיהם והצדיקים מושלים ברוחם ומכניעים את תאוותיהם.

רָשׁוּת*, נ, ממשלה, שלטון; אנשי הממשלה, ראשי הממשלה; עניות; דלות.

— שְׁתֵּי רְשֻׁיּוֹת*, שתי אלהיות (ביצירת העולם).

רש"י, ר"ת, רבנו שלמה יצחקי (מפרש התנ"ך והתלמוד).

רִשָּׁיוֹן*, ז, רשות, התרה לעשות דבר.

רְשִׁימָה*, נ, תו זכרון; ספר הפקודים, כתב שנרשמים בו שמות אנשים או חפצים.

— רְשִׁימַת סְפָרִים*, נ, כתב שנרשמים בו כל הספרים של איש או של מוכר ספרים או של בית ספרים.

רַשִׁינָה*, נ, מין חמר גמחח עשוי מכפר היוצא מעץ הדו ידוע.

רָשִׁישׁ*, ת, מֻרְשָׁל, בטלן.

רשכבה"ג, ר"ת, רבן של כל בני הגולה.

(רשל*) רַשֵּׁל*, פ"י, הַחלש, רפה. רָשׁוּל*, היה תלוי למטה. הִתְרַשֵּׁל*, התעצל; (־יָדַיִם), רפה.

רשם (רָשַׁם, יִרְשֹׁם), פ"י, שים אות, התוה תו; כתוב ב־; °כתוב דבר בקצרה לזכרון. הֵרָשֵׁם*, הִכתב; הֻחקק; קבל אות. הִתְרַשֵּׁם°, קבל רשם מאיזה דבר.

רֶשֶׁם°, רֹשֶׁם*, ז, אות, סמן, תו; עקבות דבר, מה שנשאר מדבר אחרי הוסרו; רגש המח מאיזה דבר, פעֻלת איזה דבר על הרגש.

— עָשָׂה רֹשֶׁם°, פעול פעֻלה על איש.

רִשְׁמָה°, נ, תכן איזה דבר, תכנית של איזה דבר.

רִשְׁמִי°, ת, בפקודת הממשלה; בפקודה מגבוה; המתיחס אל משרתו.

רִשְׁמִיּוּת°, נ, תכונת הדבר הרשמי.

רשע (רָשַׁע, יִרְשַׁע), פ"ע, חטוא, סור מישר וצדק, עשה רע; היה חיב בדין, (הפך: צָדַק); הסוג אחור. הִרְשִׁיעַ, חַיֵּב בדין, חשוב לרשע; הרוס, הפר, סור מישר וצדק; הפנה ערף, הנס מפחד: הרעש (איוב לד, כ"ט).

רֶשַׁע, ז, פשע, עול, חטא, רעה, מעשה רע, מעשה עון.

רָשָׁע, ת, (נ' רְשָׁעָה*), חוטא, מעַוּל, רע, סר מישר וצדק, עושה מעשים רעים (הפך: צדיק); חיב בדין, לא זַכַּי.

— רִשְׁעֵי זֵיתִים*, רִשְׁעֵי עֲנָבִים*, זיתים או ענבים רעים שאינם ראוים לאכילה, בהיותם תמיד בסר ואינם בשלים.

— מַלְכוּת הָרִשְׁעָה*, כנוי למלכות רומא ששרפה את בית מקדשנו והחריבה את ארצנו.

רִשְׁעָה, רִשְׁעוּת*, נ, ר׳ רֶשַׁע.

רַשְׁעָנִי*, ז, רָשָׁע.

רשף* (רָשַׁף*, יִרְשֹׁף*), פ״ע, היה חולה בקדחת. רַשֵּׁף*, שרוף נתון למאכלת.

רֶשֶׁף, ז, להב אש, שלהבת; ברק; חמימות החולה בקדחת; אליל הברק.

רִשְׁרוּשׁ*, ז, קול רעש דק (של עלים, בגד, יריעה וכדומה).

רַשְׁרֵשׁ*, פ״ע, השמע קול רעש דק.

רֶשֶׁשׁ*, ז, גוש אדמה קשה, בגד קשה ומוצק.

(רשש) רוֹשֵׁשׁ, פ״י, הרס, שבור, נתוץ. רֻשּׁוּשׁ, ההרס, השבר.

רֶשֶׁת, נ, (ר׳ רְשָׁתוֹת*), שבכה ללכידת חיה ועוף ודגים, כעין שק ארוג מחוטים חזקים מעשה חורים; סמל לתחבולות ערמה להפיל אנשים בהסח הדעת.

— עוֹר הָרֶשֶׁת°, ז, הקרום המקבל רשמי האור בפני העין.

רִשְׁתִּית°, נ, עור הרשת שבעין.

ר״ת, ראשי תבות, (חבור האותיות הראשונות של המלות); רבנו תם, (אחד מבעלי התוספות).

(רתה*) רַתֵּה*, פ״י, חוס, רחם, חמול על־; התחשב עם־.

רָתוּי*, ת, נוח, מוטב, רצוי.

רַתּוֹק, ז, שרשרת ברזל, נחשתים, כבל.

רְתוּקָה, נ, שרשרת, כבל, נחשתים.

רִתּוּת*, ז, רעדה, חלחלה, רטט.

רתח (רָתַח*, יִרְתַּח*), פ״ע, בשל עד להעלות אבעבעות (נוזל); קצוף וכעוס מאד; היה חם במאד. רַתֵּחַ, בשל באש עד להעלות קצף ואבעבעות, שים נוזל על אש כי יתחמם ויעלה קצף ואבעבעות. רְתוֹחַ, כעוס, קצוף; תסוס; סעור; התרגז. הַרְתֵּחַ, העלה גלים; העלה קצף; גרום לדבר כי ירתח; *חמם, הסק; הַרְתֵּעַ אחורנית; קצוף וכעוס מאד.

— הַרְתֵּחַ עַל הַמִּדָּה*, שפוך נוזל בכח אל המדה למען יעלה קצף ויֵראה יותר כמה שהוא.

— יוֹצֵק זָהָב רוֹתֵחַ לְתוֹךְ פִּיו*, לשון קללה חריפה למי (ביחוד כשמדברים על גדול ומפֻרסם) שאמר דבר שאינו ראוי להֵאמר.

רֶתַח, ז, חתיכת בשר שבשל באש; *רתיחה, העלאת קצף.

רִתְחָה*, נ, קצף, בועות לבנות העולות על נוזלים שונים; כעס, חמה, חרון אף.

רִתְחוֹן*, ז, רחמים, רחמנות.

רַתְחָן*, ז, כעסן, רגזן, מהיר לכעס.

רַתְחָנוּת°, נ, טבע הרתחן.

רְתַחְתָּה*, נ, קדרה רותחת.

— מַעֲשֵׂה רְתַחְתָּה*, מאכל שרותח בקדרה.

רְתִיחָה*, נ, מצב הנוזל העומד על האש ומעלה קצף ואבעבעות ומתנפח; העלאת קצף; הקצף העולה על נוזל בעת שהוא רותח.

רְתִיתָה*, נ, רתת, חרדה, רגז.

(רתך*) רַתֵּךְ*, פ״י, הַלחם, חבר שברי כלי מתכת או חלקיו בעופרת; התך מתכת.

רתם (רָתַם, יִרְתֹּם), פ״י, אסור מרכבה לסוס.

רֹתֶם, ז, מין עץ סרק הגדל במדבר [1].

(רתע*) הַרְתֵּעַ, פ״ע, רעוד והסוג אחור מפחד, התחלחל. הֻרְתַּע*, הֻרתע; הֻכרע לצד אחד; הֻרעד, זעזע; רתוח מקצף.

(רתף*) רַתֵּף*, פ״י, סדר חביות יין במרתף שורות שורות.

רתק* (רָתַק*, יִרְתֹּק*), פ״י, דפוק לאט ובדממה

[1] רתם дрок, Ginster, genet, broom, (genista Raetam)

(דלת וכיו"ב). הַרְתֵּק, היה מְחֻבָּר וקשור (?); הֻתַּר, הִנָּתֵק הרתוק; *היה מְחֻבָּר. רָתוּק, הֶאסר בכבלים. הִרְתִּק*, הכה, דפוק (־דלת); הסתבך בדבר; (־אַחַר־), הרהר כנגד, התקומם כנגד.

רְתֻקָה, נ, ר׳ רתוקה.

רִתְקָה*, נ, מעקה של עמודים קטנים.

רתת* (רָתַת*, יִרְתֹּת*), פ״ע, רעוד, חרוד, התחלחל. רַתֵּת*, הַרְתֵּת*, ריתות.

רְתֵת, רֶתֶת*, ז, רטט, חרדה, רגז; פחד, מורא.

שׁ. שׂ.

שׁ, שׂ, האות העשרים ואחת בא״ב העברי, כשהנקודה על ראשה מימין (שׁ) נשימתה רכה ונקראה שִׁין (או שִׁין ימנית), וכשנקודתה משמאל (שׂ) נשימתה חזקה וחדה ונבטאת כאות ס׳ ונקראת שִׂין (סִין, או שִׂין שְׂמָאלִית); ס״מ, שלש מאות.

ש׳, ר״ת, שנת; שורה; שעה.

שֶׁ־, (ולפעמים שָׁ־, שַׁ־), אחרי שם או כנוי כהוראת: אשר, ואחרי פעל כהוראת: כִּי.

— כְּשֶׁ־ (לפני שם או פעל), מִשֶּׁ־, עַד שֶׁ־ (לפני פעל), כאשר, מאשר, עד אשר.

— בְּשֶׁלְּמִי, באשר למי, על ידי מי, בשביל מי.

שאב (שָׁאַב, יִשְׁאַב), פ״י, דלה, העלה מים בכלי מבאר או ממקום עמֹק; *משוך אליו; ספוג וקלוט ובלוע אל תוכו.

— אֶבֶן שׁוֹאֶבֶת*, נ, מגנט, אבן שיש בה הסגֻלה למשך אליה ברזל ומתכות אחרות.

— שׁוֹאבה, בית השואבה*, ר׳ שואבה.

שאג (שָׁאַג, יִשְׁאַג), פ״ע, זעוק, נהום, קרוא בקול, הרם קול (ביחוד: האריה); זעוק מצרה (תהלים לה. ט.).

שְׁאָגָה, נ, נהמת הארי; קול אנקה.

שַׁאֲגִי*, ז, מין עץ שעליו כמין מחטים והוא כלו ירֹק תמיד, אשוח [1].

[1] שאגי, ель, Tanne, sapin, firtree.

שאגי

שאה (שָׁאָה, יִשְׁאֶה), פ״ע, המה, רעוש; היה שמם, היה חרב. הִשָּׁאֵה, הֶחרב, היה שמם; רעוש, התגעש. הַשְׁאֵה, הרוס, הַחרב. הִשְׁתָּאֵה, הסתכל, התבונן; התפלא, השתומם.

שֹׁאָה, ר׳ שואה.

שְׁאוֹב*, ז, דלי, כלי לשאב בו מים מבאר או מבור וכיו״ב.

שְׁאוֹל, זו״נ, ארץ תחתית, אבדון, קבר, מעון רפאים; מָוֶת, מקום משכן נשמות המתים לפי אמונת העמים הקדמונים.

שָׁאוֹן, ז, קול המון, קול המולה; שאול, אבדן.

שַׂאוֹר*, ז, הבצק כשמתחיל להחמיץ; התחלת החמוץ (ר׳ שְׂאֹר).

שְׁאוֹר, ר׳ שאר.

שְׁאָט, שְׁאָט (־נֶפֶשׁ), ז, בוז, געל נפש.

שְׁאִיבָה*, נ, פְּעֻלת השואב והדולה מים; פְּעֻלת הסופג והבולע אל תוכו.

שְׁאִיָּה, נ, נפץ, קול שברים; שממון, חרבן; *השד המתגורר בחרבות; שאון, קול המולה.

שְׁאִילָה*, נ, ר׳ שאלה.

שְׁאִיפָה°, נ, תשוקה חזקה ל־, מגמה; חפץ

כביר, תכונת השואף ומשתוקק לדבר.

שאל (שָׁאַל, שָׁאֵל, יִשְׁאַל), פ"י, חקור, חפוץ לְהִוָּדַע דבר לא ידוע, בקש מאחר תשובה על איזה ענין ודבר לא ידוע; חקור על אדות דבר, חקור ודרוש באיזה ענין; חפוץ; דרוש, בקש והשתדל להשיג דבר; לוה לזמן קבוע; לקוח חפץ מאחר להשתמש בו ולההזירו לו אחר כך; בקש רשות לעשות דבר. הִשָּׁאֵל, בקש רשות לעשות דבר; *היה שאול שאלות לענות עליהן; (־עַל נֶדֶר, ־עַל גְזֵירוּת), שאול ובקש מחכמים ההרת נדר או גזירות על ידי שאלות שישאלוהו כדי למצא פתח חרטה. שָׁאֵל, חקור, דרוש ובהון; בקש נדבה, בַּקֵּשׁ עזרה ורחמים. הַשְׁאֵל, תת חפץ לאחר (לזמן קצר) להשתמש בו על מנת שישיבהו אחר כך; חקור על אדות ענין; חקור על אדות טיב איש; °(־הוֹרָאַת מִלָּה), לקוח מלה מורה מֻשג פשוט להשתמש בה למֻשג שכלי או משג אחר בכלל. הֻשְׁאַל°, (מִלָּה) הלקח מלה להוראה אחרת מהוראתה העקרית.

— שָׁאוֹל אֶת נַפְשׁוֹ, בקש על עצמו.

— שָׁאוֹל שָׁלוֹם, שָׁאוֹל לְשָׁלוֹם, שָׁאוֹל בְּשָׁלוֹם*, אמור שלום, נתון שלום ל־; ברך את איש לשלום בהפגשו בו.

— שָׁאוֹל עַל הַפְּתָחִים*, סבב מבית לבית ובקש נדבות.

שא"ל, ר"ת, שאין לאמר.

שאל"ד, ר"ת, שאין לך דבר.

שְׁאָלָה, נ, חקירת דבר (ישעיהו ז. יא.).

שְׁאֵלָה, נ, (ס' שְׁאֵלַת, כ' שְׁאֵלָתִי, גם שֶׁאֱלָתִי) בקשה, תְּחִנה; דרישה, תביעה, בקשת דבר בחזקה; הלואה, נתינת דבר לאחר או לקיחת דבר מאחר על מנת להחזירו אחר כך; חקירת דבר למען דעת; הדברים שבהם שואל האיש לדעת דבר שלא ידוע לו; *בקשה לירידת גשמים בהרף בברכת „ברך עלינו" בשמונה עשרה ברכות שבתפלה; בקשת איש מחכמים להתיר נדרו; °שאלת חכם לפסק בענין אסור והתר או טֻמאה וטהרה.

— שְׁאֵלַת חָכָם*, שְׁאֵלָה לְחָכָם*, בקשת רשיון והיתר מפי חכם.

— שְׁאֵלַת חֲמוֹר*, נ, שאלה מפשית וחסרת טעם.

— שְׁאֵלַת שָׁלוֹם*, נ, ברכת איש לרעהו בהפגשם.

— שְׁאֵלוֹת וּתְשׁוּבוֹת°, נ"ר, סִפרות של שאלות דתיות שנשאלו רבנים גדולי ישראל ותשובותיהם.

— הֵא הַשְּׁאֵלָה°, נ, שם לאות ה' הבאה בראש השבות והפועלים להורות על השאלה.

— סִמַּן הַשְּׁאֵלָה°, ז, הסמן ? הבא אחרי דברי שאלה בכתב.

שַׁאְנֵי*, ת, שונה, לא דומה; תה"פ, באפן אחר, לא כן.

— שַׁאְנֵי הָתָם*, שָׁם הוא שונה, לאמר: אין לדמות זה אל הענין המְדֻבר.

שַׁאֲנֵן, פ"ע, היה במנוחה, בשקט ובבטחה.

שַׁאֲנָן, ת, בוטח, שָׁלו ובוטח; אוהב מנוחה לעצמו ואינו דואג לצער אחר; גאת, גבה לב; שאון; *מנוחה, שלוה.

שאף (שָׁאַף, יִשְׁאַף), פ"י, שאוב רוח בפיו ובאפו; הִכסף לדבר, התאוה לדבר, השתוקק, חמוד; רמוס; רמוס והדק. הִשָּׁאֵף*, היה שאוב ושאוף אל תוך.

— שָׁאף רוּחַ, נשום.

שְׂאֹר, ז, מחמצת הבצק, בצק המץ ששמים בעיסה להביאה לידי תסיסה והמוץ; חָמֵץ; *לַח פרי הגורם לתסיסה; כנוי ליצר הרע המסית ומעורר לחטא.

— שְׂאֹר שֶׁבְּעִיסָּה*, כנוי ליצר הרע

המסית ומעורר לחטא.

שאר (שָׁאַר, יִשְׁאַר), פ"ע, הוּתר במקום, לא עזוב את המקום; היה עֲדַיִן. הִשָּׁאֵר, הוּתר במקום, לא עזוב את המקום; הוּתר לבדו; היה עֲדַיִן; בוא דבר אחר במקום הדבר שחלף ועבר. **שׁאוֹר***, השאר, היה עֲדַיִן. הַשְׁאֵר, הַניח במקום; הניח דבר מבלי לקחתו; הותיר, הניח חלק שנשאר מן הכלל הנעדר. הִשְׁתָּאֵר*, הִשָּׁאר.

שְׁאָר, ז, יתר, חלק שנשאר מן הכלל; יתרון מעלה: אחר או אחרים לא מן הנזכרים.

— **וּשְׁאָר לֹא פָּלְטוּ***, מבטא לאמר: גם האחרים לא נצלו.

שְׁאֵר, ז, בשר, בשר לאכילה; אֹכל, מזון; הזדוגות האיש אל האשה; קרוב, בן משפחתו; נקמה (ירמיה כא, לה); °בן דוד או דודה.

— **שְׁאֵר בָּשָׂר**, ז, קרוב, בן משפחתו; °בן דוד או דודה.

שַׁאֲרָה, נ, קרבת משפחה.

שְׁאֵרִית, נ, פלטה, שריד, מה שנשאר; מה שלא נזכר לפני זה בין הנזכרים; דבר הנשאר לקיום ואחרית; זרע, בנים; °(בחשבון), מה שנשאר אחרי שהחסירו מספר אחד מהשני.

שְׂאֵת, נ, רוממות, גדלות, גאות; סֵבֶל, תכונת הנושא והסובל; מתנה, קרבן למתנה (בראשית ד. ז.); כתם, סמן על עור הבשר; צבות הבשר.

שֵׁאת, נ, נפץ ושבר, הרס (איכה ג. מז.).

שָׂב, ת, מי שבשערותיו נראתה שיבה, ששערותיו הפכו לבן.

שָׁב, ת, חוזר; *חוזר בתשובה מחטאיו.

— **עוֹבֵר וָשָׁב**, הולכי דרך ההולכים לפִנות שונות.

— **חֶשְׁבּוֹן עוֹבֵר וָשָׁב°**, ז, חשבון חוזר, יחס מסחרי בין שני אנשים, חברות וכדומה, שעל פיו כל צד מוסר לרשותו של השני ומקבל ממנו כסף, סחורות, שטרות וכדומה, ונמשך עד גמר החשבון.

שַׁב, (צווי מפעל ישוב), חדל מעשות (משתמשים בו במובן: הרף מעשות).

— **שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה***, ז, אזהרה לבלי עשות דבר (בנגוד ל־ קוּם וַעֲשֵׂה).

שְׁבַ״, ש"מ, שבעה.

— **שְׁבַ שְׁנֵי הֲוָא כַּפְנָא וְאַבָּבָא דְּאֻמָּנָא לָא חָלֵף״**, שבע שנים היה הרעב ועל פתח האומן לא עבר, משל חכמים בשבח האומנות והמלאכה.

ש"ב, ר"ת, שאר בשר (קרוב); שואל בשלום.

שַׁבָּא*, ז, שבב עץ.

שַׁבָּאִי*, ר' שַׁבַּי.

(שבב) **שׁוֹבֵב**, ר' שוב; נקוב, דקור ועבור מעבר אל עבר. **שַׁבֵּב***, שבר; הקצע, יַשר על ידי הקצעת חלקים ממנה; הַכנע, שעבד. הָשֵׁב, הבער (ישעיה סו, טו). הַשְׁבִּיב*, הבעיר.

שָׁבָב, (או: שֶׁבֶב, ונמצא רק ברבים: שְׁבָבִים), שבר עץ שנתז מתחת הקרדם, בקעת.

שְׁבָבִית*, ר' שובבית.

שב"ד, ר"ת, שליח בית דין.

שב"ה, ר"ת, שמחת בית השואבה.

שבה (שָׁבָה, יִשְׁבֶּה), פ"י, לקוח בחזקה אדם (לפעמים גם בהמה או נכסים) על ידי נצחון במלחמה וכדומה והבא אותו ברשות המנצח, לקוח בשבי; משול, רדה (במדבר כ"ד, כ"ב). הִשָּׁבֵה, הִלקח בחזקה, היה לקוח בשביה.

שְׁבוֹ, ז, מין אבן יקרה, אחת מאבני החשן שנשא הכהן הגדול על חזהו[1].

שִׁבּוּט*, **שִׁבּוּטָא***, ז, מין דג ששוח מצוי בנהרות[2].

---

[1] שבו, יש אומרים שהוא האבן הנקראת агат, Agat, agate

[2] שבוט карп, Karpfen, carpe, carp

שבוטא

שָׁבוּי, ז, לקוח בשבי, שלקחוהו בחזקת היד.

שָׁבוּעַ, ז, (ס׳ שְׁבוּעַ, זוגי שְׁבוּעַיִם, ר׳ שָׁבוּעוֹת גם שָׁבוּעִים), שבעה ימים, זמן של שבעה ימים; זמן של שבע שנים.

— **חַג הַשָּׁבוּעוֹת**, ז, חג הבכורים החל ביום תֹּם שבעה שבועות להבאת העֹמר לפָנים ממחרת חג הפסח, והוא ביום הששי לסיון.

— **שְׁבוּעַ הַבֵּן***, ז, מילת ילד בן שבוע (שמונה ימים).

— **שְׁנַת הַשָּׁבוּעַ***, שנת השמטה.

— **פַּעַם בַּשָּׁבוּעַ*, פַּעֲמַיִם בַּשָּׁבוּעַ***, תדיר מאד, לעתים תכופות.

שְׁבוּעָה, נ, בטוי באָלה לחזק או לאמת דבר; הבטחה לקיום דבר בהזכרת דבר קדוש וכדומה.

— **שְׁבוּעֵי שְׁבוּעוֹת**, שבועות חמורות וחשובות; שבועות רבות.

— **שְׁבוּעוֹת**, שם מסכת בתלמוד העוסקת בדיני שבועה.

— **שְׁבוּעַת שָׁוְא***, שבועה לשקר.

— **שְׁבוּעָה שֶׁ־***, הנני נשבע כי־.

שְׁבוּעוֹן*, ז, עתון שבועי, עִתּוֹן היוצא פעם בשבוע.

שָׁבוּר, ז, ת, פצוע, טרוף (בעל חי); °שיש לו שבר (מחלה).

שִׁבּוּר*, ז, שבירה, פעֻלת השובר דבר, נפוץ; שֶׁבֶר.

שִׁבּוּשׁ*, ז, שגיאה, משגה בכתב או בדבור, טעות; קלקול, השחתה; שריג, ענף.

שְׁבוּת, זו״נ, שיבה, חזרה; שבי; גולה, בני הגולה, שם קבוץ ליוצאים לארץ נכריה: *מנוחה, מרגוע; מנוחת השבת והמועדים; מלאכה המֻתרת בשבת מן התורה, אך החכמים אסרוה משום מצות מנוחה שלמה בשבת.

שְׁבוּתָה*, נ, כנוי לשבועה, או שבוש מלת „שבועה״.

שבח (**שָׁבַח***, **יִשְׁבַּח***), פ״ע, הוטב ותֻקּן.

שִׁבַּח, פ״י, הלל, פאר, רומם; אִשֵּׁר, אמור על־ שהוא מאֻשר; השתיק, הרגיע; *תקן והיטיב. **הִשְׁבִּיחַ**, השתיק, הרגיע; *תקן והיטיב, היטיב; הוטב ותֻקּן. **הִשְׁתַּבֵּחַ**, התהדר, התפאר, התהלל; *היה טוב, תֻּקּן היטב.

שֶׁבַח*, ז, תהלה, הלל; מה שדבר נעשה יותר טוב ויותר מותקן; תקון, השבחה; מעלה יתרה, יתרון; כבוד, תפארת.

— **לְשֶׁבַח***, לצד הטוב (הפך: לִגְנַאי).

— **אֵין שֶׁבַח לְ־ שֶׁ־***, לא ראוי ל־ שיעשה או שיתנהג כזה וכזה.

— **מִקְצַת שִׁבְחוֹ שֶׁל אָדָם אוֹמְרִים בְּפָנָיו וְכֻלּוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו***, אמרת חכמים ידועה.

שְׁבָחָה*, נ, תהלה, הלל.

שבט* (**שָׁבַט***, **יִשְׁבֹּט***), פ״י, חבוט, הכה ומתוח (את האריג באריגה).

שֵׁבֶט, ז, מטה, בד, זמורת עץ; מקל חובלים, שוט; שרביט כעין מקל ביד המושל לסמן שלטון וממשלה; רמח, חנית: כח, שלטון, ממשלה; מטה, צאצאי ראש בית אב, בני משפחה גדולה אחת; ר׳ כוכב שבט.

— **שֵׁבֶט סוֹפֵר**, ז, עט לכתב בו.

— **שֵׁבֶט מַלְכוּת, שֵׁבֶט מוֹשְׁלִים**, ז, שרביט, שבט שביד השליט לאות שלטון וממשלה.

— **גֶּזֶל הַשֵּׁבֶט***, הוספה בעד טרחת הכהן או

הלוי (אם אחד תורם או נותן מעשר מדבר שלא נגמרה מלאכתו ובשביל הטרחה עליו להוסיף על השעור).

— עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים*, השבטים שנתחברו להיות לממלכת ישראל בנגוד לממלכת יהודה; בני ממלכה זו שהגלו על ידי מלכי אשור.

שְׁבָט, ז, שם החדש האחד עשר מניסן (בערך ינואר).

שִׁבְטָה*, נ, הקנה המצליב והמפריד בין חוטי המסכת (במלאכת האריגה).

שִׁבְטוּט*, ז, זמורת עץ.

שְׁבִי, שֶׁבִי, ז, שִׁבְיָה, נ, פעֻלת השובה; הולכת האנשים הלקוחים במלחמה אל מקום הכובש; גלות; כלל הלקוחים במלחמה, בני הגולה.

שְׁבִי, ת״ז, שְׁבִיָּה, ת״נ, הלקוח בשבי.

שַׁבַּי*, ת, שובה, מְמֻנֶּה על שבויים.

שְׁבִיב, ז, ניצוץ אש, חלק קטנטן נפרד מגוף בוער באש; להבה.

שִׁבְיָה, שְׁבִיָּה, ר׳ שבי.

שָׁבִיט* (כּוֹכָב־), כוכב שבט (ר׳ כוכב).

שְׁבִיל, ז, נתיב צר כבוש ע״י עוברים ושבים; *מנהג, מהלך, דרך, אפן.

— שְׁבִיל הַיָּחִיד*, ז, דרך פרטית של איש באדמתו.

— שְׁבִיל הָרַבִּים*, ז, דרך כללית של הצבור.

— בִּשְׁבִיל*, בגלל, בסבת.

— בִּשְׁבִיל כַּךְ*, לכך, על כן.

— נָתוֹן שְׁבִיל ל־*, הראה דרך ל־ לעשות כך או כך.

— בִּשְׁבִיל שֶׁ־*, למען, בעבור, כדי ש־.

שְׁבִילָה*, נ, רצועת מפה ארֻכה וצרה ששמים על המפה הגדולה לארך השלחן לנוי; בעין פרק בשערות הראש המהלכן בקו ישר.

שָׁבִים, ז, ציץ בדמות שמש שלבשו נשי ארצות הקדם על מצחן.

— שָׁבִים שֶׁל שְׂבָכָה*, ז, קשור להדק שבכת השער של ראש אשה.

שְׂבִיעָה*, נ, שֹׂבַע, אכילה כדי צרך האיש לשבר רעבונו; אדמה טובה רכה וקלה.

שְׁבִיעִי, מ״ס, תאר ספורי ממספר שבעה, שאחרי הששי.

שְׁבִיעִית*, נ, (ר׳ שְׁבִיעִיּוֹת*), השנה השביעית, שנת השמטה; מסכת תלמודית העוסקת בדיני שמטה; החלק השביעי של דבר.

— מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית*, השנה שאחרי שנת השמיטה.

— עֶרֶב שְׁבִיעִית*, השנה שלפני שנת השמיטה.

שָׁבִיץ*, ר׳ שבים.

שָׁבִיר°, ת, שהוא נשבר על נקלה, שדרכו להשבר, רצוץ.

שְׁבִירָה*, נ, פעֻלת המשבר ורוצץ דבר.

שְׁבִית, נ, שבות.

שְׁבִיתָה*, נ, מנוחה, מרגוע, בטלה ממלאכה; שבות, מנוחת השבת; עמידה (במסע) לִשְׁבוֹת במקום מיֻחד בשבת; °אמור, הסכמה בין פועלים שלא לעבד; ר׳ רגיעה.

שֹׂבֶךְ, ז, ענפים עֲבֻתִּים ומסֻבכים.

שׁוֹבָךְ*, ז, (ר׳ שְׁבָכִים*, גם שְׁבָכוֹת*), אֻרְבַּת יונים, קן יונים.

שְׂבָכָה, נ, רשת קלועה; ס״נ, מעקה או גדר עשוי מלוחות דקים או ממוטות המחֻברים יחד בשתי וערב בהשארת רֶוַח בין האחד לשני; רשת קטנה קלועה המשמשת לקשוט לראש הנשים.

שֹׁבֶל, ז, סרח עודף לשמלת אשה; כף הרגל(?); תלתל שערות (?).

שַׁבְּלוּל, ז, אחד ממיני הרכיכות, מין שרץ רך הגדל בתוך גרתיק קשה; שרץ גנים הזוחל

ובמקום עברו הוא משאיר רירו המבהיק; מכה טריה (?).

שַׁבְלוּלִית*, נ, מין צמח ממשפחת התלתן[1].

שִׁבֹּלֶת, נ, (כ׳ שִׁבָּלְתִּי, ר׳ שִׁבֳּלִים, ס״ר, שִׁבֳּלֵי), קנה הדגן שבראשו עצורים הזרעונים; ראש ענף עץ; זרם מים, ששף מים; °סמל למלחמה או למריבה של אחים על לא דבר (נוסד על המספר בשופטים יב. ו.).

— **שִׁבֹּלֶת זָקָן***, נ, הקצה המחֻדד של הסנטר; עצם הסנטר.

— **שִׁבֹּלֶת נֵרְדְּ***, נ, אחד מסממני הקטֹרת[2].

— **שִׁבֹּלֶת שׁוּעָל***, נ, מין דגן שגרעיניו מארכים ומחֻדדים ומשתמשים בו למספוא לסוסים[3].

שבלת שועל חטה שעורה

[1] שבלולית люцерна, Luzerne, luzerne, lucern

[2] שבלת נרד леванда, Spiekanard, spicanard, spikenard

[3] שבלת שועל овес, Hafer, avoine, oats

שׂבע (שָׂבֵעַ גם שָׂבַע, יִשְׂבַּע), פ״ע, המלא נפשו די אֹכל, אכול די ספוקו, הִמלא נפשו כפי הצרך או יותר מכפי הצרך; היה די ל־; היה מלא ב־; מלא ספקו בהנאה; (־אֶת־) אכול מדבר יותר מדי; אֱכול דבר עד היותו לזרא; קוץ בדבר מפני רבויו. **שַׂבֵּעַ**, האכל אחר די צרכו. **הִשְׂבִּיעַ**, שַׂבֵּעַ; כלכל, פרנס, תת לאחר די צרכיו; מלא תאוה. **הִשְׂתַּבֵּעַ***, היה שבע.

— **הַשְׂבֵּעַ עַיִן***, הראות הרבה למען לא תחמד העין יותר.

— **הַשְׂבֵּעַ אֶת עַצְמוֹ***, הגד שהוא די עשיר.

שָׂבָע, ז, רבוי מֻפלג בתבואה, שפע ברכה בפרי הארץ; עשר, שפע ברכה בקניני איש (קהלת ה, יא).

שָׂבֵעַ, ת, שאכל דיו, שלא ידע רעב; שיש לו בשפע.

שֹׂבַע ז, **שָׂבְעָה**, **שִׂבְעָה**, נ, אכילה די הצרך: שפע רב.

(**שׁבע**) **הִשָּׁבֵעַ**, פ״ע, בטא שבועה; השתדל לאמת דבר על ידי שבועה; קבל דבר על עצמו בשבועה. **שַׁבֵּעַ**°, עשה דבר שבע פעמים. **הַשְׁבֵּעַ**, שים על איש דבר בשבועה ואָלה, חַיב את איש בשבועה לעשות או לא לעשות דבר; הביא את זולתו לידי שבועה להוכח כי הוא מגיד דברי אמת. **הֻשְׁבַּע***, היה איש במצב שהשביעו אותו על אדות דבר. **הִשְׁתַּבֵּעַ***, הִשָּׁבע.

שָׁבֻעַ, ר׳ שבוע.

שֶׁבַע, נ, (ס׳ שְׁבַע), **שִׁבְעָה**, **שִׁבְעָנָה**, ז, ש״מ, ששה ואחד; סך מספר לרבוי קטן פחות מעשרה; פעמים רבות; מספר לצַין רבוי.

— **שְׁבַע עֶשְׂרֵה**, נ, **שִׁבְעָה עָשָׂר**, ז, שבעה ועשרה.

שְׁבֻעָה, ר׳ שבועה.

שִׁבְעָה*, נ, שבעת ימי אבלות למת.

שִׁבְעִים, ש״מ, שבע פעמים עשרה, שבע עשרות.

— **תַּרְגּוּם הַשִּׁבְעִים°**, ז, תרגום התורה ליונית בימי תלמי השני פילדלפוס.

שִׁבְעָתַיִם, ש״מ, שבע פעמים; פעמים רבות.

שִׁבְעָתָן*, ש״מ, שבעה ביחד.

(שבץ) **שִׁבֵּץ**, פ״י, רקום בצורת מסגרות עשויות למלואים; ארוג וקלוע מעשה רקמה; שים בתוך, מלא את המסגרת באבן חן. **שֻׁבּוֹץ**, רקום סביב; מֻלּוֹא, הושם בתוך (אבן חן במלואה).

שָׁבָץ, ז, פלצות ורטט, מחלת עוית, חלחלה, רעד; °שתוק, מחלת מיתת אבר או אברים.

שבק* (שָׁבַק*, יִשְׁבֹּק*), פ״י, (ארמית), עזוב, חדול מ־, נטוש.

— **שְׁבוֹק חַיִּים לְכָל חַי***, מבטא להורות על מות איש.

שִׁבְקָה*, נ, זמורה אֲרֻכָּה.

שבר (שָׂבַר, יִשְׂבֹּר), פ״ע, התבונן, עַיֵּן, ראה ובדוק בעינים (נחמיה ב. י״ג וט״ו). **שִׂבֵּר**, המתן, חכה; קוה, יחל; *בָּאֵר, הַסְבֵּר.

— **לְשַׂבֵּר אֶת הָאֹזֶן***, להסביר דבר כדי להבינו היטב.

שֵׂבֶר, ז, (כ׳ שִׂבְרִי), תקוה, תוחלת, צפיה.

שבר (שָׁבַר, יִשְׁבֹּר), פ״י, רצוץ, פרד בחזקה דבר שלם וקשה לשברים, לרסיסים; טרוף, הרוג; כלה, אבד, החרב; קנה אכל לשבור הרעב; *בטל; סתור; הפסק, השבת, בטל חוב; נתון שובר על חוב; נתון קבלה על חוב. **הִשָּׁבֵר**, הִנָּפֵץ, הֵחָלֵק בחזקה לרסיסים קטנים, לשברים; הִטָּרֵף, הֵהָרֵג; היה לבעל מום (בהמה); הֵהָרֵס, הֵחָרֵב; הִשָּׁפֵךְ, הֵעָרֵה (?); הִבָּטֵל. **שִׁבֵּר**, נפץ וכתות לרסיסים. **הִשְׁבִּיר**, מכור אכל; עזור ללדת. **הָשְׁבַּר**, כרע לארץ מצרה ומיגון. **הִשְׁתַּבֵּר***, הִשָּׁבֵר; היה כשור על ידי עניבה ולולאה, ר׳ תבר.

— **שָׁבוֹר צָמָא, שָׁבוֹר רָעָב°**, שתה או אכול עד כדי חדל הצמא או הרעב.

— **שָׁבוֹר כֹּחַ־***, הַחלש את־.

— **שָׁבוֹר לֵב־***, הָסֵר כעס מלב־; הסר גַּאוּת־.

— **סוֹפוֹ שֶׁל פָּסוּק שׁוֹבֵר אֶת־רֹאשׁוֹ***, סוף הפסוק סותר את ראשיתו.

שֶׁבֶר, שֵׁבֶר, ז, (כ׳ שִׁבְרִי), פרץ, נפץ, שבירה; מַכְּתָּה, דבר הנשבר; חתיכת דבר הנשבר; צרה, מפלה, איד, אסון; פתרון, באור דבר; תבואה העומדת להמכר; *תשיבה מחטא, חרטה; °הפסקת תשלום חוב, פשיטת הרגל לנושים; חלק של היחידה (בחשבון); יציאת חלק מהמעים אל תוך כיס האשך (מחלה).

שִׁבָּרוֹן, ז, פרץ, מפלה, נפץ; *מכירת צרכי אכל; מחיר תבואה; °כסף הממכר.

שְׁבָרִים, ז״ר, מקום מחצב אבנים, פסילים, מחצבה; תעלות סביב לעיר (יהושע ז. ה?); *אחד ממיני תקיעת השופר היוצא בקול גניחה; °חלקים של יחידה (בחשבון); חלקים של דבר שלם.

שַׁבְרִירִים*, ז״ר, עִוָּרוֹן; קרני אור השמש הנכנס למקום אפל דרך חור; חיות־ים מזהירות.

(שבש*) **שִׁבֵּשׁ***, העתק דבר בשגיאות; עשה בשגיאות ומעויות; בלבל וטרוף; הַתְעֵה; פתה, הסת, הטה לב איש; שקט, הַרְגַּע; הַחרד, הרגז, הרעד. **שֻׁבּוּשׁ***, התבלבל; המלא בשגיאות. **הִשְׁתַּבֵּשׁ***, שֻׁבּוּשׁ; בוא במבוכה ותמהון; (הדרך) תעה.

שַׁבָּשׁ*, ז, זַמָּר, איש שמלאכתו לזמר גפנים.

שִׁבְשֵׁב*, פ״ח, התעטר בענפים ובזמורות.

שַׁבְשֶׁבֶת*, נ, לוח קטן שהצידים שמים בראש קנה ושמים עליו דבק כדי שידבק בו העוף שישב עליו; ענף, זמורה; °כעין נס על ראש

גג המסתובב לכל רוח, דגל הרוח.

שִׁבְשָׁה*, נ, **שִׁבְשׁוּב***, ז, זמורת גפן כרותה.

שַׁבֶּשְׁתָּא˘, **שִׁבְשְׁתָּא˘**, ז, טעות, שגיאה, משנה.

— **שַׁבֶּשְׁתָּא כֵּיוָן דְּעָל עָל˘**, טעות אחרי שנכנסה (השתרשה) נכנסה (תִשָּׁאֵר קימת ולא תפסק).

— **לְפוּם חוּרְפָּא שַׁבֶּשְׁתָּא˘**, לפי (על ידי) החריפות באה הטעות.

שבת (שָׁבַתִּי, שָׁבַתָּ, שָׁבַת, יִשְׁבֹּת, גם יִשְׁבָּת), פ"ע, ישוב בטל ממלאכה, נוח, הפסק ממלאכה; חדול מעשות דבר; נוח ביום השבת; העבר את יום השבת; חדול מהיות, אפוס, תֹּם, הִפסק; *דרוש בשבת דרוש; קבוע מקום ישיבה לשֶׁבֶת (במסע). **הִשָּׁבֵת**, חדול מהיות; ההרס. **הַשְׁבִּית**, הָפרע, עצור מעשות, הַפסק; גרום לנוח; גרום לדבר לחדל מהיות; השמיד, אבד; החסיר.

שֶׁבֶת, נ, מושב; מקום הישיבה על כסא; שלהבת (ש"ב, כ"ג, ז.). בטלה, ישיבה בטל ממלאכה ועבודה; *מין עשב ריחני [1]; שלום שכר בטלה הכרחית ממלאכה (מצד המַכֶּה למֻכֶּה).

שַׁבָּת, נ, (כ' שַׁבַּתִּי, ר' שַׁבָּתוֹת), בטול ממלאכה; יום שביעי בשבוע, יום המנוחה בישראל לאדם ולבהמה; יום קדוש שמלאכה אסורה בו; שבוע, שבעה ימים; כל שנה שביעית למנין השנה שבה נושבו בני ישראל בארצם, שנת השמטה; שבע שנים, מועד השמטה; *שם מסכת תלמודית בסדר מועד העוסקת בהלכות שבת.

— **אֶחָד בְּשַׁבָּת, שֵׁנִי בְּשַׁבָּת***, וכו', יום ראשון בשבוע, יום שני וכו'.

— **מוֹצָאֵי שַׁבָּת***, ז"ר, הערב והלילה שאחר השבת.

— **שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית***, נ, יום השביעי בימי השבוע (בנגוד ל„שבת" סתם שהוראתה גם יום חג או שמטה, היא השנה השביעית); °השבת הראשונה אחרי חג הסכות, שבה קוראים את הפרשה הראשונה בספר בראשית.

— **שַׁבַּת חֲזוֹן°**, נ, השבת שלפני תשעה באב שמפטירים בה את הפרק א' בישעיהו המתחיל במלה „חזון".

— **שַׁבַּת הַמַּלְכָּה***, כנוי לשבת.

— **שַׁבַּת נַחֲמוּ°**, נ, השבת שאחרי תשעה באב, שמפטירים בה את הפרק מ' בישעיהו המתחיל במלה „נחמו".

— **שְׂכִיר שַׁבָּת***, ז, שכור לשבוע.

שבתאי, ר' שבתי.

שַׁבְתָּה°, נ, מחלת דלקת קרום המח [2].

שַׁבָּתוֹן, ז, ר' שַׁבָּת.

שַׁבְּתַי*, ז, אחד מכוכבי לכת [3].

ש"ג, ר"ת, של גלות; של גוי.

(שגא) הַשְׂגִּיא, פ"י, הִגדיל; רומם, שַׁבֵּחַ.

שגב (שָׂגַב, יִשְׂגַּב), פ"ע, היה גבוה, הרום; היה תקיף וחזק. **הִשָּׂגֵב**, הִנשא, התרומם; היה חזק ובצור; היה כבד מהבין, היה נפלא; היה בטוח. **שַׂגֵּב**, רומם, נשא; נתון כח ועצמה, הַגבר; הגן על-. **שֻׂגּוֹב**, היה במקום בטוח; הנצל. **הַשְׂגִּיב**, עשה רמות ונפלאות; *חַזֵּק. **הִשְׂתַּגֵּב°**, שגוב.

שֶׂגֶב°, ז, רוממות, גְּדֻלָּה.

שגג (שָׁגַג, יָשֹׁג, יִשְׁגֹּג*), פ"ע, טעה במראה עיניו; אשום מבלי דעת, עשה דבר לא נכון בלי כַּוָנה רעה. **הִשְׁתּוֹגֵג***, שגוג.

שְׁגָג°, ז, **שְׁגָגָה**, נ, משגה, טעות; חטא בלי דעת; מעשה שנעשה מחסרון ידיעת אסורו.

---

1) שבת укроп, Dill, aneth, dill

2) שבתה Meningitis

3) שבתי сатурн, Saturn, saturne, saturn

— בִּשְׁגָגָה, תה״פ, שלא בכונה.

— שִׁגְגַת הַמַּעֲשֶׂה*, נ, חסרון ידיעת האסור של איזה מעשה על ידי שגגה בעצם המעשה שהוא עושה (למשל אוכל חֵלב וחושב שהוא שומן).

— שִׁגְגַת תַּלְמוּד עוֹלָה זָדוֹן*, מבטא תלמודי לאמר: שגגה או טעות בחֹק נחשבת כאלו נעשה בכונה לעבר את החֹק.

שְׁגֶדָה*, נ, עץ השקד, פרי השקד.

שִׁגָּדוֹן*, ז, מחלת עוות האברים וכווצם במשך זמן[1]; נָשִׁית, כאב בגיד הנשה[2].

שגה (שָׁגָה, יִשְׁגֶּה), פ״ע, סור, נטה מדרך טובה; טעה; העשה לא נכונה; נטה אחרי־, המשך אחרי־; עסוק ב־, שעה. הִשְׁגָּה, הַתעה, הַטה מן הדרך הישרה, הוליך בדרך נלוזה.

שׂגה (שָׂגָה, יִשְׂגֶּה), פ״ע, צמוח, גדול; עצום, רבה. הִשְׂגָּה, שׂגה.

שִׂגּוּב, ז, רוממות, גדולה, שגב.

שִׂגּוּי°, ז, גדל עצם.

שָׁגוּר*, ת, רגיל בדבר על פה; מהיר ב־.

שָׁגוּשׁ*, ז, איש עושה תעמולה להפיץ איזה רעיון.

שִׁגּוּשׁ°, ז, פעֻלת האיש העושה תעמולה להפיץ איזה רעיון.

(שגח) הִשְׁגִּיחַ, פ״י, הציץ, הסתכל, התבונן; *התחשב בדבר; שים לב על־, פקוח על־.

— הִשְׁגִּיחַ עַל־*, כבד את־.

שַׂגִּיא*, ת, חזק, עצום; גדול, כביר; רב במספר.

שְׁגִיאָה, נ, שגגה, משגה; חטא מבלי דעת, חטא מפזיזות ובלי משים; *שבוש, טעות בכתב או בדבור.

שִׁגָּיוֹן, ז, שיר נשגב ונעלה (?); שיר קינה.

שגל (שָׁגַל יִשְׁגַּל), פ״י, בוא אל אשה; שכוב עם אשה משכבי זמה. הִשָּׁגֵל, שֻׁגּוֹל, עֻנה במשכבי זמה.

שֵׁגָל, נ, אשת מלך כבודה; *זונה, פלגש.

שְׁגָלוֹן*, שִׁגְלוֹנָה*, נ, פלגש, אשה המְיֻעדה למשכב דודים בלי קדושים.

(שגם*) שַׁגֵּם*, פ״י, הַחלק, יַשר; קשור וחבר יחד; סכסך, בלבל; לחוץ, דחוק.

שְׁגָם*, ז, פקק, סכר; העץ הרך שעושים ממנו פקקים, שעם; ציר הדלת.

שְׁגָמִים*, ז״ר, כעין שנים היוצאת מלוח אחד אל לוח אחר להדקם ולחברם יחד; בדי עץ עוברים לרחב קרשים או לוחות אחדים לחברם ולאגדם יחד.

(שגע) שֻׁגּוֹעַ, התגעש והתהולל מתמהון ובהלה, הטרף דעתו. הִשְׁתַּגֵּעַ, התגעש מתמהון לב, השתובב מטרוף הדעת; °היה למשגע.

שג״ע, ר״ת, של גן עדן.

שִׁגָּעוֹן, ז, הוללות מתמהון לב, טֵרוּף הדעת, בלבול הדעת.

שֶׁגֶר, ז, (ס׳ שְׁגַר־) ולד בהמה; *מעוף, תעופה.

שגר* (שָׁגַר*, יִשְׁגֹּר*), פעו״י, רוץ, מהר; שלוח; הַשלך; הבער, הסק. שַׁגֵּר*, שלוח; הַרגל הלשון באיזה דבור, חזור על דבר הרבה פעמים על פה. הַשְׁגֵּר*, הַשמט איזה דבור מפני רב ההרגל.

שִׁגְרָה*, נ, הרגל, מהירות הבאה מהרגל (ביחוד בלשון).

שַׁגְרִיר*, ז, ציר ממלכה, שליח המלך או הממלכה למלך אחר או לממלכה אחרת.

שגש (שָׁגַשׁ*, יִשְׁגֹּשׁ*), פ״ע, גשש כה וכה; נחור (חזיר). שַׁגֵּשׁ*, הפיץ איזה רעיון, עורר תעמולה לטובת איזה רעיון; בלבל, הַתעה.

שַׂגְשֵׂג, פ״י, גדל, הצמח.

---

[1] שגדון Rheumatismus

[2] שגדון, боль в бедрѣ, Huftweh ischias, gouttes, ciatique hip-gout

שַׁד, ז, (ר״ז שָׁדַיִם), דד, עטין, אבר כנוס החלב בנקבת בעלי החיים ממשפחת היונקים להיניק הולדות; בליטת החזה באשה.

שֹׁד, ז, ר׳ שַׁד; שפעת ברכה; עשק, גזל, חמס; אסון ופגע רע, צרה, אבדון; ת, חלש, רפה (עמוס ה. ט.).

שֵׁד, ז, (נ׳ שֵׁדָה*), רוח משחית, רוח רעה; אליל מפיל פחדו על בני האדם (באמונת הקדמונים); *מיני ברואים בלולים מרוחניות וגשמיות (באגדות חז״ל); °שובב ביותר.

ש״ד, ר״ת, שפיכות דמים; שום דבר; של דבר; שאר דברים.

(**שדד**) **שִׂדֵּד**, פ״י, פִּלַּח רגבי האדמה החרושה וישר תלמיה, העבר משדדה על פני השָׂדֶה החרוש; חרוש פעם שניה.

שדד (**שָׁדַד, שַׁד, יָשֹׁד**), פ״י, הַכרע את־, גבור על־; עשוק, חמוס, גזול, לקוח בחזקה; הַחרב, השם; טרוף, הרוג. **הִשֹּׁד, הִשָּׁדֵד***, נפול תחת על־, הִכנע. **שׁוֹדֵד**, שבר והרוס. **שַׁדֵּד**, גזול, עשוק, חמוס. **שֻׁדּוֹד**, הִכנע, כרוע ונפול; היה עשוק ונזול; ההרס, החרב, היה לשממה.

שָׂדֶה, (בדבור המליצי בתור שם קבוץ: שָׂדַי) ז, גם נ, (ר׳ שָׂדוֹת, שְׂדֵי גם שְׂדוֹת־ כ״ר שָׂדֵינוּ גם שְׂדוֹתֵינוּ), חלקה שזרעוה או שנטעו בה; אדמה שהקצעה לזריעה; חלקת אדמה חלקת אדמה לא מְיֻשבה, בַּר; סביבות עִיר; כלל המדינה; יַבָּשה (בנגוד לים).

— **שְׂדֵה אֶרֶץ־**, ז, חלק המישור והישוב שבארץ ההיא.

— **שְׂדֵה אִילָן***, ז, מקום נטוע באילנות.

— **שְׂדֵה בּוֹכִים***, ז, שדה רחוק מבית הקברות שמעכבים שם את מטת המת ובוכים ומספידים.

— **שְׂדֵה בַּעַל***, ז, שדה צמחים שאין צרך להשקותם, כי מי הגשם משקים אותו.

— **שְׂדֵה לָבָן***, ז, שדה זרוע, שדה שצמחו בו שבלי תבואה.

— **שְׂדֵה שְׁלָחִין***, ז, שדה משקה, שדה שמשקים אותו במים.

— ־**שָׂדֶה**, (גֶּפֶן־, פַּקֻּעֹת־), פרא, מדברי.

שִׁדָּה, נ, מרכבה, עגלה יפה (?); אשה לקוחה בשבי (?); *תבה ללבנים וכיו״ב שיש בה מגרות אחדות שמוציאים ומכניסים אותן במשיכה.

שִׁדּוּךְ°, ז, ארוסים; משא ומתן בדבר ארוסין.

שִׁדּוּל°, ז, השתדלות, התאמצות לטובת איזה דבר או רעיון.

שַׁדּוּן, (איוב י״ט, כ״ט), מלה שלא התבררה הוראתה (שיש דִּין (?); שיש דַּיָּן(?)).

שְׁדוּפָה, ת, שרוף מרוח קדים לוהטת (שבלי תבואה).

שַׁדַּי, ז, הכל יכול, נעלה על הכל, אחד מהשמות הקדושים של האלהים.

שָׂדַי, ר׳ שָׂדֶה.

שַׁדְיָא*, ז, רוח מזרחית חזקה.

שְׂדִידָה*, נ, פְּעֻלת המְשַׂדד את האדמה החרושה לפלח את הרגבים ולישר את פני האדמה.

(**שדך***) **שִׁדֵּךְ***, פ״י, הציע שדוך, בוא במשא ומתן על דבר ארוסים ונשואים; פתה, דבר על לב; הַרגע ברבורים. **הַשְׁדֵּךְ***, הרגע, השקיט. **הִשְׁתַּדֵּךְ***, התחתן, בוא בברית הארוסים או הנשואים.

שָׁדָךְ*, ת, מי שחדל לעסק בדבר.

שַׁדְכָן°, ז, מי שעוסק בשדוכים ומשא ומתן בדבר ארוסים.

שַׁדְכָנוּת°, נ, עסק השדכן, התעסקות בשדוכים; שכר השדכן.

(**שדל***) **שִׁדֵּל***, פ״י, פתה, דבר על לב; פַּיֵּס, רצה. **הִשְׁתַּדֵּל***, התאמץ והתחזק להשיג דבר, בקש אמצעים שונים להשיג דבר, עמול בכל כח לעשות דבר; התפתה; החניף; היה

ביחוסים טובים עם־; התפיס, התרצה, פלוח.

— הֱוֵי מִשְׁתַּדֵּל עִם מִי שֶׁהַשָּׁעָה מְשַׂחֶקֶת לוֹ*, מכטא לאמר: התקרב אל איש מצליח.

שר"ל, ר"ת, שטואל דוד לוצטו.

שְׁדֵמָה, נ, (ר׳ שְׁדֵמוֹת), שדות תבואה; שדות כרם; דגן שלהטה אותו רוח קדים.

(שדף*) הִשְׁדַּף*, הֻשְׁרַף מרוח קדים (שדה תבואה). הִשְׁתַּדֵּף*, הֻשְׁדַּף.

שְׁדֵפָה, נ, שִׁדָּפוֹן, ז, שחפת הקמה על ידי רוח קדים; תבואה שנשרפה מלהט רוח קדים.

שדר*, (שָׁדַר*, יִשְׁדֹּר*), פ"י, שלוח. הִשְׁתַּדֵּר*, השתדל, התאמץ, עמול בכל כח לעשות דבר.

שד"ר, ר"ת, שלוחא דרבנן (ציר שלוח לאסף כסף לטובת איזה מוסד, ביחוד לטובת איזה מוסד הנמצא בארץ ישראל).

שְׂדֵרָה, נ, שורה ארֻכה מסֻדרה (של אנשי צבא); שורת עמודים בבנין; °דרך העוברת בין שתי שורות עצים נטועים משני עבריה, שָׂרה.

שֶׁדְרָה*, שִׁדְרָה*, נ, (ר׳ שִׁדְרָאוֹת*), קבוץ חליות עצם הגב בבעלי חיים שמהן יוצאות הצלעות המקיפות את חלל החזה; גבעל ענף צמח; חלק קנה השבלת שממנו יוצאים הבדידים שבהם גרגירי התבואה; שורת רכסי הרים וגבנונים לא גבוהים ולא רחבים.

— שִׁדְרָה שֶׁל לוּלָב*, נ, קנה ענף התמרים שממנו יוצאים העלים.

— חוּט הַשִּׁדְרָה*, חוּט הַשֶּׁדְרָה*, ז, חֻליות עצם הגב בבעלי חיים, שדרה.

שֶׂה, זו"נ, (ס׳ שֵׂה, כ׳ שֵׂיִי, שֵׂיךְ, שֵׂיוֹ, שְׂיֵהוּ; ר׳ שֵׂיּוֹת), אחד הכבשים או העזים, אחד מן הצאן.

ש"ה, ר"ת, שם המפרש; שיר המעלות.

שה"ג, ר"ת, שבת הגדול; שם הגדולים (ספר).

שָׂהֵד, ז, (כ׳ שָׂהֲדַי), עֵד, נותן בדבריו תקף לדבר שראה או שמע.

שָׂהֲדוּתָה*, נ, עדות, דברי העד.

שהה* (שָׁהָה*, יִשְׁהֶה*), פ"ע, הִשָּׁאֵר משך זמן באיזה מקום; התקים משך זמן; אַחֵר, בוא או עשה דבר אחרי הזמן הקבוע, התמהמה, בושש; התבונן. שִׁהָה*, הִשְׁהָה*, הַשְׁאֵר משך זמן; עַכֵּב, עָצוֹר, אַחֵר את־. הִשְׁתַּהֵה*, התאחר.

— הִשְׁהָה נְקָבִים*, התאפק מלהשתין או מעשות צרכיו.

שְׁהוּי*, ז, פֻעלת השוהה.

שַׁהוּק*, ז, הקול המשֻנה היוצא בלי רצון מהפה והבא ע"י פרכוס של הקרום הפנימי המבדיל בין החזה והבטן (הפדר).

שְׁהוּת*, נ, ארכה, זמן; פנַי, זמן פנוי.

— לִשְׁהוּת*, לזמן ארוך, לתמיד (ההפך: לשעה).

שהז"ג, ר"ת, שהזמן גרמא.

שה"ח, ר"ת, שבת החדש.

שה"י, פה"י, ר"ת, שבת היום, פסח היום (מבטא לפטר את השני מעל פניו בלך ושוב); שְׁהִיה ומרוצה בלי תועלת (?).

שְׁהִיָּה*, נ, עִצוּר, עכוב, עצירה; פעֻלת הנשאר במקום במשך זמן.

— שְׁהִיּוּת°, (בזרנון), התמהמהות.

שֹׁהַם, ז, מין אבן יקרה, אחת מאבני החשן של הכהן הגדול [1].

(שהק*) שַׁהֵק*, פ"ע, הוציא בלי רצון קול מיֻחד ומשֻנה הבא ע"י פרכוס של הקרום הפנימי המבדיל בין החזה והבטן (הפדר).

שַׂהַר*, ז, ככר עגלה; סל עגל.

שַׂהֲרוֹן, ז, ענק לצואר בדמות חצי ירח לקשוט; °לחמנית בדמות חצי ירח.

שה"ש, ר"ת, שיר השירים.

שׁוֹא, ז, חרבן, הרס, שאה.

[1] שהם оникс, Onyx

שָׁוְא, ז, הבל, ריק, אפס; דבר בדוי; שקר, כזב; דבר שאין בו תועלת; עמל וכעס.

— **שְׁבוּעַת שָׁוְא***, ר' שבועה.

שָׁוְא, לַשָּׁוְא, תה"פ, להבל, לחנם, לריק, ללא תועלת.

שְׁוָא°, ז, (בדקדוק), שם לשתי נקודות עומדות תחת האות (ְ) לסמן כי האות היא בלי תנועה.

— **שְׁוָא נָע°**, ז, (בדקדוק), שוא שהאות שהוא תחתיה נקראת יחד עם האות שלאחריה.

— **שְׁוָא נָח°**, ז, (בדקדוק), שוא שהאות שהוא תחתיה נקראת יחד עם האות שלפניה.

שׂוֹא, ז, התרוממות, התנשאות.

שׁוֹאֵבָה*, נ, שאיבה, פעֻלת השואב מים.

— **בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה***, ז, האולם בבית המקדש אשר בו היתה ההקפה החגיגית בליל השני של חג הסכות לשאיבת המים לנסוך.

— **שִׂמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה***, נ, חגיגת הלילות בבית המקדש בחג הסכות.

שׁוֹאָה, ז, שוחה, חפירה, בור.

שׁוֹאָה, נ, סער, סופה; חרבן, הרס; כליון פתאמי; מקום שמם, ציה; שוחה; חשך, אפלה.

שׁוֹא"ת, ר"ת, שב ואל תעשה.

שׁוּב (שָׁב, יָשׁוּב), פעו"י, (יבוא גם עם: בְּ־, לְ־, אֶל־, עַל־), חזור למקום שבא משם; חזור אל המעמד הראשון שהיה בו קדם; חזור (דבר) לבעלו הראשון; עזוב את הדרך הרעה ופנה אל דרך ה', חזור בתשובה; חזור ונסוג לאחור; עזוב איזו מדה; עשה דבר שֵׁנית, השתנה והיה לְ־, התהפך לְ־; השב, החזיר; הקם דבר על קדמותו; פנה, נטה הצדה; נוח, הֵרגע; ישוב; (־אף) שכוך (כעס). **שׁוֹבֵב**, הבא שנית אל־, הבא עוד פעם אל מקומו הראשון שעזבו; הקם שנית דבר חָרב; היה למשחת המדות; הַשחת המדות, עשה אחר למשחת המדות. **שׁוֹבֵב**, הִכנע, הָכרע. **הֵשִׁיב**, הַסגה, הטה, הפוך; שַׁנה, בַּטל; הטה הצדה, הסר; הָחזר דבר למי שלקחוהו ממנו; גמול, שלם; החזר דבר למקום הראשון; הבא, נתון; ענה, נתון מענה לשואל; סתור דברי אחר; הוכח; שכך כעס. **הוּשַׁב**, הובא אל מקום מוצאו; הָחזר. **הִשְׁתּוֹבֵב***, השתעשע והתלוצץ; הלוך בשרירות לב.

— **עוֹבֵר וָשָׁב***, ר' שב.

— **אֵין מְשִׁיבִים אֶת הָאֲרִי לְאַחַר מִיתָה***, אין מקשים על דברי החכם אחרי מותו.

— **שׁוֹבֵב נֶפֶשׁ, הָשֵׁב נֶפֶשׁ**, רַוֵּה נחת; החיה שנית.

— **הָשֵׁב פְּנֵי־**, לא מלא בַּקשת־.

— **הָשֵׁב עַל דִּבְרֵי*־**, התנגד לדברי־.

— **הָשֵׁב רוּחַ**, החליף כח, התחזק והתאמץ.

שׁוּב, פ"ע, ר' שׂיב.

שו"ב, ר"ת, שוחט ובודק (כנוי לשוחט).

שׁוּב*, תה"פ, עוד פעם; מעתה והלאה.

שׁוֹבָב, שׁוֹבֵב, ת, פרוע; הולך בשרירות לבו, הולך תועה בדרך לבו; נוטה מן הדרך הישרה; °קל דעת; משתעשע או מתלוצץ (לפעמים גם בלשון חבה).

שׁוֹבְבוּת*, נ, תכונת השובב, נטיה מהדרך הישרה.

שׁוֹבְבִית*, נ, יצאנית; ר' שובב.

שׁוּבָה, נ, נחת רוח, מנוחה.

שׁוֹבָךְ*, ז, אֻרבת יונים, קן יונים.

שׁוֹבֶל, ר' שֹׁבֶל.

שׁוֹבֵר*, ז, שטר קבלה, קבלה.

(**שׂוּג**) **הַשּׂוֹג**, סור מאחרי, הסוג.

שׁוֹגֵג*, ת, עושה דבר לא נכון מבלי ידיעה כי לא נכון הוא (בנגוד ל„מזיד").

— בְּשׁוֹגֵג*, תה"פ, בלי כונה רעה, בלי דעת, בטעות (הפך: במזיד).

שׁוֹד (שָׁד, יָשׁוּד), פ"ע, שוּט, שוטט (תהלים צ"א, ו').

שׁוּדָא דְדַיָּנֵי*, הכרעת הדינים.

שׁוֹדֵד, ז, גזלן, חומס.

שׁוֹדְנִי*, ת, איש שדה; צַיָּד; בעל תחבולות.

שׁוה (שָׁוָה, יִשְׁוֶה), פ"ע, (יבוא עם: אֶל־, לְ־, אֶת־), דמה, היה בדמות אחת או בערך אחד עם־; היה ישר וטוב; ראוי והגון ל־ (איוב ל"ג, כז); היה כדאי. הִשָּׁוָה, הִדמה, הִמשל, היה דומה. שִׁוָּה, יִשֵּׁר, עשה ישר; שִׂים, שית; שים לקראת פניו, העמד נגדו; הַמשל ודמה; ערוך לפי המדה; הוציא לפעל; עשה; הַצמח, עשה פרי (הושע י. א.). הִשְׁוָה, הִמשל, דַּמה *כַּוֵּן, שים דבר ישר אל משנהו; יַשֵּׁר. הִשְׁתַּוָּה*, הִשָּׁוָה.

שָׁוֶה, ז, מישור.

שָׁוֶה*, ת, ישר; דומה; ראוי, נכון ל־; דבר שיש לו ערך; מחירו עולה או צריך לעלות לסכום־.

— שָׁוֶה כֶּסֶף*, ת, שיש לו ערך, שיכולים למכרו בכסף.

— בְּשָׁוֶה*, שָׁוֶה בְּשָׁוֶה*, בחלקים שוים; במחיר הראוי והנכון.

— שָׁוֶה לְכָל נֶפֶשׁ*, שכל אחד מְרֻצה בו.

— שָׁוֶה פְּרוּטָה*, פָּחוּת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה*, כנוי לדבר שערכו קטן ביותר או שאין לו כל ערך.

— גְּזֵרָה שָׁוָה*, הקש (דמיון) תלמודי מדין לדין על ידי מלה שוה הנמצאת בתורה בשניהם.

— מֶקַּח הַשָּׁוֶה°, ז, מחיר זל.

— הַצַּד הַשָּׁוֶה*, האֹפן השוה שיש בשני דברים שונים.

— קַו הַשָּׁוֶה°, ז, הקו המְדֻמה, המרחק משני צירי הארץ, מרחק שוה והמחלק את כדור הארץ באמצע בין הצפון והדרום בשני חלקים שוים צפוני ודרומי.

שָׁוֶה, תה"פ, ראוי, כדאי.

שִׁוּוּי*, שִׁוְיוֹן*, ז, דמיון דבר אל דבר.

— שִׁוּוּי זְכֻיּוֹת°, ז, נתינת זכות אחת לכל בני המדינה מבלי הבדל בין איש לאיש מצד דתו או גזעו.

שׁוֹזָה*, נ, נקבה או חיה (נקבה) בעת יחמה.

שׂוח (שָׂח, יָשׂוּחַ), פ"ע, טַיֵּל, הלוך הנה והנה לתענוג; ר' שיח.

שׁוח (שָׁח, יָשׁוֹחַ), פ"ע, שקוע, שפול; ירוד מטה; הכוף. הִשְׁתּוֹחֵחַ, המס (נפש); הצטער.

שׁוֹחַ*, (בְּנוֹת־*), נ"ר, מין תאנים לבנות.

שׁוּחָה, נ, בור עמֹק העשוי למוקש; מעמק, חפירה; *דבור בלחש.

שׁוֹחֵחַ*, ת, שוחה, כופף ראשו.

שׁוֹחַק*, ת, מְרוּת, מרחב (מִדה).

שׂוּט (שָׂט, יָשׂוּט), פ"ע, נטה הצדה, סור מדרכו.

שׁוּט (שָׁט, יָשׁוּט), פעו"י, פשוט והתהלך מהר הנה והנה; חתור במשוט במי הים או להנהל להסיע את האניה או את הסירה; *טַיֵּל; צוף על פני המים, שחה; נאץ, בזה; שפשף, החליק דבר בחמר שמנוני. שׁוֹטֵט, התהלך הנה והנה; חקור דברי ספר; *שחה, (דניאל יב. ד); הֵשִׁיט*, גרום לשחות, עשה שאחר ישחה; לַמֵּד לשחות. הִתְשׁוֹטֵט, נוד הנה והנה.

שׁוֹט, ז, שבט, ענף ארֹך ורך או רצועה להלקות או להכות בהם בהמה להאיצה במהלכה; שבט, גדוד אנשים השוטטים לשלל שלל (איוב ה' כ"ו ואולי גם ישעיה כ"ח ט"ו); סמל לאסון, צרה ופגע; *שם צמח, שמר[1].

[1] שוט укроп, Fenchel, fenouil, fennel

— שׁוֹט לָשׁוֹן, ז, מלשינות, רכילות.

שַׁוָּט*, ז, ראש המלחים.

שׁוֹטֶה*, ז, כסיל, בער; משגע; ת, פרא, לא מְעֻבָּד (צמח).

— שׁוֹטִים שֶׁבָּעוֹלָם*, שוטים מופלגים, שוטים ידועים.

— שׁוֹטֶה אֵין לוֹ תַקָּנָה*. מבטא עממי לאמר אין עצה ואין תחבולה לתקן את מעשי השוטה.

שׁוֹטֵט, ז, שוט, שבט נוגש.

שׁוֹטֵטָה°, נ, אניות מלחמה אחדות, חלק מצי מלחמה.

שׁוֹטֵר, שֹׁטֵר, ז, פקיד ממלא מצות ראשי העם ושופטיו; משגיח על העבודה; *אחד מפקידי המשטרה, אחד משומרי הסדרים בעיר.

שְׁוִי*, (בהפסק: שֶׁוִי*, כ׳ שָׁוְיֵי*), ז, מחיר דבר וערכו; מה שהדבר שוה ולא יותר.

— עֲשִׁיק לְגַבָּךְ וּשְׁוֵי לְכַרְסָךְ*, ביוקר לגופך ובשויו לבטנך, מבטא משל המוני לאמר: כסות תוכל לקנות ביותר משויה ומאכל לא תקנה אלא בשויו, והכונה כי על האדם לשים לב ביותר אל בגדיו.

שְׁוָיָה*, נ, הַישרה; התגברות על מכשולים.

שִׁוְיוֹן*, ר׳ שווי.

— שִׁוְיוֹן נֶפֶשׁ*, ז, אי־התענינות בדבר; טבע איש שאינו מתפעל ואינו מתרגש משום דבר; כשאחת היא לאיש אם יהיה הדבר כך או כך.

שוי״ט, ר״ת, שבת ויום טוב.

שְׁוִיסְקִי*, ז״ר, החלקים הנשארים אחרי התכת חֵלב או שֶׁמן שאינם נתכים.

שו״מ, ר״ת, שומר ומציל.

שׂוּךְ (שָׂךְ יָשׂוּךְ), פ״י, (יבוא גם עם: בְּ־, בְּעַד־), גדור באפן לבלי תת ללכת הלאה; (״בעד״), גדור על דבר להגן ולסוכך עליו.

שׂוֹכֵךְ, ארוג וקלוע.

שׂוֹךְ, ז, שׂוֹכָה, נ, ענף, בד, זמורת עץ.

שוכ״ט, ר״ת, שלום וכל טוב.

שׁוּל, ז, (בא רק בל״ר: שׁוּלִים, או: שׁוּלַיִם), סרח פאתי בגד או יריעה; שפה, פאה, קצה; *קרקע, תחתית (כלי).

— נֶהֶפְכוּ פָנָיו כְּשׁוּלֵי קְדֵרָה*, התכיש, שחרו פניו מבושה.

שׁוּלְחָנִי, ר׳ שֻׁלְחָנִי.

שׁוּלִיא, ר׳ שליא.

שׁוֹלָל, ת, חשוף, ערם, לא מכסה; יחף; תה״פ, בלי דעה, בסכלות.

שׁוֹלְלִי°, ת, המשולל ואומר: לא.

שׂוּם, ר׳ שׂים.

שׁוּם, ז, מין ירק ממשפחת הבצלים וריחו עז וחריף [1]; *הערכת מחיר דבר; החפצים שהאשה מכניסה לבית בעלה מבית אביה ואשר מעריכים ערכם לפני זה למען יֵרשם מחירם בכתובתה; (עם עַל־, לְ־, מִ־) שֵׁם, עַל שׁוּם־ על שם, בגלל, בעד, בסבת, בשביל; (עם שֵׁם אחריו) לחזק את השלילה, לא מאומה, לא דבר.

שום

— שׁוּם בַּעַל בֶּכִי*, ז, שום חריף מאד שהאוכל ממנו עיניו זולגות דמעות; (ויש אומרים: שום ממקום ששמו בעל בכי).

— רָאשֵׁי שׁוּמִים*, ז״ר, פרי השום שבתוך האדמה.

— שׁוּם דָּבָר*, תה״פ, לא כלום, גם מעט לא, לא מאומה.

— בְּשׁוּם אֹפֶן°, בכל אפן לא.

— בְּלִי שׁוּם־*, בלי כל־.

— לְשׁוּם*, עַל שׁוּם*, לשֵׁם, בעד.

— מִשּׁוּם*, מִשּׁוּם שֶׁ־*, עַל שׁוּם שֶׁ־*,

[1] שום чеснок, Knoblauch, ail, garlic

מפני, בגלל; בשֵׁם, מִשֵּׁם.

— תַּקָּנוֹת שו״ם (שפיר, ורמיזה, מגנציה), תקנות שלש הערים שראשי קהלותיהן היו מתאספים בימי הבינים בזמנים קבועים לתקן תקנות.

שׂוּם* (שָׂם*, יָשׂוּם*), פ״י, העריך שוויו של דבר; חָשב דבר. הִשּׁוּם*, הַערך מחירו.

שׁוּם*, ז, **שׁוּמָא***, **שׁוּמָה***, נ, הערכת מחיר דבר, אמדן; הערכת חפצי האשה שהיא מביאה לבית בעלה; אות, סמן; פשרה; יבלת קטנה קשה בעור הגוף.

שׂוּמָה, נ, החלטה, עצה מסכמה (ש״ב, י״ג, ל״ב); שִׂימה, פְּעֻלת השם דבר במקום.

שׁוּמֵירָה*, ר׳ שׁוֹמֵרָה.

שׁוּמָן*, ז, החלק הלבן השמן בגוף החי הכָּשר לאכילה (בנגוד לחֵלֶב): חלקים שמנים המתהוים על הקרומים בגוף החי; מיץ הפֵּרות.

שׁוּמָנִית*, שום קטן מדברי.

שׁוֹמֵר, ז, איש שמלאכתו לשמר, עוסק בשמירה; *חלק צמח או איזה גוף המשמש לשמרו ולהגן על קִיוּמו.

— **שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל***, **שׁוֹמֵר הָעוֹלָמִים***, כנוי לאלהים.

שׁוֹמֵרָה*, נ, סֻכת השומר בכרם וכיו״ב.

שׁוֹמְרוֹנִי*, ז, אחד מבני העמים שהושיב מלך אשור בערי שמרון אחרי הגלותו את ישראל מעל אדמתו (שארית קטנה מהם נמצאת עוד כיום בעיר שכם).

שׁוּמְשׁוּם*, ר׳ שמשום.

שׂוֹנֵא, ז, אויב, צר, מבקש רעה ל־ (הפך: אוהב).

שׁוּנִית*, נ, סלע בלב ים; חוף הים במקום שהמים עולים בשעת רעשו.

שׁוֹעַ, (ישעיהו כ״ב, ה׳) צעוק, קרוא בקול (?); שם אחד מעמי אשור (?); *החלק וסרוק חוטים בטויה. שַׁוַּע, קרוא לעזרה, קרוא מצרה.

שֶׁוַע, שׁוּעַ, ז, זעקה של תפלה; זעקת שבר, קריאה לעזרה.

שׁוֹעַ, ז, נכבד, חשוב, קצין; פזרן, מרבה לפזר מהונו (הפך: כִּילַי, קַמְצָן); עשיר, בעל רכוש רב, בעל הון; *ת, מְחַלק וסרוק בטויה (חוטים).

שַׁוְעָה, נ, צעקת שבר, קריאה לעזרה.

שועל

שׁוּעָל, ז, (ר׳ שׁוּעָלִים), מין חי טורף, מין כלב היער הערום מכל חית השדה [1]; תַּן [2]; *תאר לאיש נקלה, לאיש פשוט.

— **שִׁבֹּלֶת שׁוּעָל***, ר׳ שבלת.

— **אֲרִי בֶּן־שׁוּעָל***, כנוי לאיש גדול בן לאיש שפל.

— **הֱוֵי זָנָב לָאֲרָיוֹת וְאַל תְּהִי רֹאשׁ לַשּׁוּעָלִים***, אמרת משל לאמר: טוב להיות קטן בין גדולים ונכבדים מהיות הגדול בין קטנים ופחותי ערך, ויש אֹמרה במובן מהופך: הֱוֵי רֹאשׁ לַשּׁוּעָלִים וְלֹא זָנָב לָאֲרָיוֹת*.

שׁוֹעֵר, ז, שומר שער העיר או החצר או הבית.

שׁוֹעָר, ת, גרוע, נתעב, נאלח; מְקֻלקל ונשחת, (ירמיהו כט, יז).

שׁוּף (שָׁף, יָשׁוּף), פ״י, תפוש, אחוז פתאם בחזקה; דכא, הדק, לחוץ; שאוף אל־; *שפשף, גרוד, חכוך ונקה, מחוק ונקה; השחז באבן קל; שפשף חמר קשה בשופין להאליקו; שטוף, הדח; (־רק), שפשף

---

[1] שועל лисица, Fuchs, renard, fox

[2] שועל шакал, Schakal, chacal, jackal

הרק ברגלים על הארץ. הִשּׁוֹף*, הִשְׁחֵק, החלק (מטבע); הֻרמס וְשֻׁפשׁוף. שַׁיֵּף*, לבה, נפוח באש להעלות להבה.

— פְּלוֹנִי בָּא לָשׁוּף מִן הֶעָקֵב*, מבטא על מי שבא להנות מדבר שהוא לא עמל ולא טרח בו ואחרים עמלו וטרחו בו.

שׁוּף*, ת, חלק, דבר הנראה כאלו הוא משפה בכלי.

שׁוֹפֵט, ז, דַּיָּן, עושה דין בין רָבים, מוכיח בין צדיק ורשע.

שׁוּפְטְנָא°, ר' שפטנא.

שׁוּפִי*, ר' שׁוּפִי.

שׁוּפְיָן*, שׁוּפִין*, ז, כלי ברזל בעל שנים קטנטנות שמשפשפים ולוטשים בו מתכת להחליקה.

שופין

— שׁוּפִין חֲמִיפָה*, שופין ששניו גסים ואינו לוטש היטב.

— שׁוּפִין לְמִישָׁה*, ז, שופין ששניו דקות ולוטש היטב.

שׁוּפְכִים*, ז"ר, מים לא נקיים הנשפכים.

שׁוֹפֵעַ*, ז, ר' שֶׁפַע; ת, חלק מְקֻצָּע ישר; חזק; נוטה, פונה; נוטה באלכסון, מְשֻׁפָּע; שׁוֹפֵךְ, זורם.

שׁוֹפָר, ז, (ר' שׁוֹפָרוֹת), קרן איל לתקע ולהריע בו; ארגז, קפסה בצורת קרן; *כלי להטיל בו גורלות, קלפה.

— שׁוֹפָרוֹת*, חלק מתפלת שמונה עשרה של מוסף לראש השנה שבו מְדֻבָּר על אדות השופר.

שׁוֹפְרָז°, ז, גביע מארך.

שְׁוִיק*, ז, מי שעיניו אינן מביטות יחד למקום אחד, זִוֵּר.

(שוק) שׁוֹקֵק, פעו"י, שטוף, פרוץ הלאה; שאוף, התאוה, חשוק; חשקה במדה מְרֻבָּה, הרוה. הֵשִׁיק, מלא בגוזל עד כדי לעבר הגדות. הִשְׁתּוֹקֵק*, התאוה, חשוק בחוזקה; התגעגע.

שׁוֹק, ז, (ר"ז, שׁוֹקַיִם), קצה רגל החי מן הברך עד העקב.

שׁוּק, ז, (ר' שְׁוָקִים), רחוב, דרך מעבר בעיר; *ככר בעיר למכר ולקנות שם; המשא והמתן בשוק; תשוקה, תאוה.

— לַשּׁוּק*, למכירה.

— יוֹם הַשּׁוּק*, ז, יריד, יום קבוע שבו מתאספים אנשים במקום קבוע למכר ולקנות.

שו"ק, ר"ת, שריר וַקים.

שׁוֹקָה*, נ, תשוקה, חפץ, חשק.

שׁוֹקֶה, ר' שקת.

שׁוּקִי*, ת, של השוק, השיך לשוק.

שׁוֹקִי*, ר' שָׁקִי.

שׁוֹקֵל°, ז, (בזרגון היהודי הערבי), איש טרחן ומכביד שקשה להפטר ממנו.

שׁוֹקֵעַ*, ת, פונה (חותם וכיו"ב) פנימה (היפך: בולט).

שׁוֹקֵק, ת, צמא.

שׁוֹקֶת, ר' שקת.

שׁר (שָׁר, יָשׁוּר), פעו"י, גזור במשור; סור, הָגזר, הִבדל מעל־; הִלחם, הֵאבק. הֵשִׁיר, הקם שָׁר, מנה שר; הסיר, העבר, הרחק.

שׁוּר (שָׁר, יָשׁוּר), פעו"י (בדבור המליצי), הבט ממקום גבוה, התבונן, הישר עפעפיו נגדו; ארוב, ישוב במקום סתר לשמר על האויב; השג בראיה; הבא מתנה, נתון תשורה; הלוך, תור; הקף. שַׁוֵּר*, רקוד על חבל, עמוד במשקלת. שׁוֹרֵר, הבט, ראה היטב, התבונן; ארוב, ישוב במקום סתר לשמר על האויב.

שׁוֹר, ז, (ר' שְׁוָרִים, נ, פָּרָה), זכר במין הבקר, מין בהמה ביתית גסה בעלת קרנים; *חבל השרר; °שם אחד מי"ב המזלות.

— שׁוֹר הַבָּר*, שׁוֹר הַמִּדְבָּר*, ז, מין שור פרא, תאו.

— הַשּׁוֹר אוֹכֵל מְדִישׁוֹ*, מבטא במובן: העוסק בדבר יוכל להנות ממנו.

שׁוּר, ז, גדר או חומה מקפת; ת, עוֹיֵן, מביט בעין רעה ובשנאה (תהלים צב. יב.).

שַׁוָּר*, ז, רוקד על חבל.

שׂוֹרָה, נ, רצועת שדה זרע.

שׁוּרָה, נ, שדרת עצי גן; מהלכה בין שתי שדרות עצים; טור; קו ישר; *סדר, מנהג; רצועת קרקע; שׁטת מלים בספר או בכתב.

— שׁוּרַת הַדִּין*, נ, חק הצדק, משפט אמת; תה"פ, מצד הדין, על פי הדין.

— לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין*, תה"פ, מעֵבר לחק, בחסד וברחמים.

— כַּשּׁוּרָה*, כראוי, כהגן.

— אַהֲבָה מְקַלְקֶלֶת אֶת הַשּׁוּרָה וְשִׂנְאָה מְקַלְקֶלֶת אֶת הַשּׁוּרָה*, גם על ידי אהבה וגם על ידי שנאה סרים מדרך הרגיל והנכון ונוטים אל אחד הצדדים.

שׂוֹרֵק, ז, מין ענבים טובים.

שׁוּרֻק°, ז, שם לנקודת (ֻ), ויש קוראים בשם זה לנקודת (וּ).

שׂוֹרֵקָה, נ, זמורת גפן.

שׁוֹרֵר, ז, צורר, אויב, מבקש רעה לשנוא נפשו.

שׂוֹרֵר, ז, שליט, שולט.

שׁוֹרֵשׁ, ר׳ שרש.

שׁוּשׁ*, ז, מין צמח בעל שרשים מתוקים [1].

שׂוּשׂ, ר׳ שיש.

שׂו"שׂ, ר"ת, ששון ושמחה.

שׁוֹשֶׁלֶת, שׁוֹשַׁלְתָּא*, נ, שרשרת; משפחה, יחס בית מלוכה, יחס בית שליט.

שׁוֹשְׁבִין*, שׁוֹשְׁבִינוּת*, ר׳ ששבין, ששבינות.

[1] שוש лакрица, Süsholz, reglisse licorice

שוש

שׁוֹשָׁט*, ת, שומר דב, מנהיג דב.

שׁוֹשָׁם*, ז, ר׳ שמשום.

שׁוֹשַׁן, שׁוֹשָׁן, ז, שׁוֹשַׁנָּה, נ, פרח גנים ממין הבצלים [1]; פרח בכלל (וביחוד שיש לו צורת כוס); מין כלי זמר; *ראש מסמר; סקה, כעין כפתר בולט; °ורד, מין פרח יפה בעל ריח טוב הצומח על שיחים מלאים חוחים; שם מחלת עור מתרבקת [2].

— שׁוֹשַׁנַּת הַכַּרְמֶל*, שושנה שגונה ירוק מאד.

— שׁוֹשַׁנַּת הַמֶּלֶךְ*, נ, כַּלָנית, שם פרח שדה [3].

— שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים, נ, נרקיס, שם פרח ריחני לבן ובו גם עלים כתֻמים [4].

שׁוֹשַׁנְתָּה*, נ, שיח השושן.

שׁוּת, ר׳ שית.

שו"ת, ר"ת, שאלות ותשובות.

שׁוּתָה*, נ, דבור, שיחה; שמועה; לעז, דבה; רוח מזרחית.

שׁוּתָף*, ר׳ שֻׁתָּף.

ש"ז, ר"ת, שם זכר; שכבת זרע; שמן זית; שנה זו.

[1] שושן лилія, Lilie, lis, lily

[2] שושנה erysipelas

[3] שושנת המלך anemone

[4] שושנת העמקים нарцис, Narcisse, narcissus

שְׁזִיף*, ז, מין פרי עץ ובתוכו גרעין קשה שטוח מעט ומחֻדד בקצותיו [1].

שְׁזִירָה*, נ, פעֻלת השוזר והסורג והקולע.

שזף (שָׁזַף, יִשְׁזֹף), פ"י, להט, בעור באש; השחר; הבט בעין חודרת.

שזיף

שזר* (שָׁזַר*, יִשְׁזֹר*), פ"י, קלוע, פתול את החוט בשעת המויה. **הָשְׁזַר**, הפתל, הקלע לפתילים.

שַׁזָּר°, ז, עושה מלאכת השזירה.

שְׁזָרָה*, ר' שְׂדרה.

שַׁח, ת, כפוף, נטוי למטה.

שַׂחַ, ז, מוצא פי איש והגות לבו, שיח (עמוס ד. יג).

ש"ח, ר"ת, שומר חנם; שטר חוב; שבת חנכה; שער חזיר; שנאת חנם.

שחד (שָׁחַד, יִשְׁחַד), פ"י, נתון מתנה; נתון שלמונים ומתנות להטות לב השופטים או מי שהכח בידו. **שַׁחֵד°**, שחוד.

— **שָׁחוֹד בְּמִלִּים***, הטה לב איש בדברים טובים.

שֹׁחַד, ז, מתנה נתנת לשופט להטות משפט לזכות הנותן.

— **שֹׁחַד דְּבָרִים***, ז, הטות לב איש על ידי דברים טובים.

שחה (שָׂחָה, יִשְׂחֶה), פ"ע, שוט על פני מים. **הַשְׂחֵה**, גרום לשוט על פני מים.

שחה (שָׁחָה, יִשְׁחֶה), פ"ע, נטה לארץ, הכוף; כרוע לפני־, סגוד לפני־. **הַשְׁחֵה**, הטה לארץ, כפוף; דכא. **הִשְׁתַּחֲוֵה**, הכוף לפני גדול לאות כבוד; הודאה והכנעה; כרוע לפני־, סגוד לפני־; הכוף בשעת תפלה; התפלל.

שחה"מ, ר"ת, שבת חול המועד.

שְׂחוּ, ז, שיט, שחיה.

שִׁחוּד°, ז, נתינת שחד.

(**שחוה**) **הִשְׁתַּחֲוֵה**, ר' שחה.

שָׁחוּז, *ת, מֻגלה, גגלה לעין; מֻחדד.

שְׁחוֹחַ, תה"פ, בהכנעה, בשפלות.

שָׁחוּט, ת, טבוח: מֻרקע; שחוז.

— **צֶמֶר שָׁחוּט***, צמר שנגזז או שהוסר מעור כבש מת ולא גוזז מכבשים חיים (צֶמֶר חַי).

שָׁחוּל*, ת, מי שנקעה ונשמטה ירכו הצדה (בהמה); מוּצא, משוי; (חוט־) חוט מָעבר בחריר המחט; (חבל־) חבל תלוי ויורד ישר למטה.

שְׁחוֹלֶת*, ר' שחלת.

שָׁחוּם*, ת, שחרחר אדמדם, חום שחרחר.

שָׁחוּן, ת, חם (אויר או זמן).

שְׁחוּס*, ר' סחוס.

שָׁחוּף*, ת, מרוח אשך; סרים; חולה במחלת השחפת, חולה במחלת הרזון; בעל מראה כהה בין השחור והלבן.

שָׁחוּץ*, ת, גאה, גא, גס רוח.

שְׂחוֹק, שְׂחֹק, ז, צהלת שמחה, קול השוחק; לעג ומהתלות; דבר ששוחקים עליו; שעשועי ענג; משחק, מעשה אשר יעשה כדי לשמח בו ולהשתעשע.

שָׁחוּק, ת, כתוש, מֻדק; רזה, כחוש.

שְׁחוֹר, ז, עשן או פיח כבשן.

שָׁחוֹר, ז, ר' שחר; *תער, שכין לגלוח השער; מספרים קטנים.

שַׁחֲוָר*, ז, שר ממֻנה על תפיסת אנשים למס עובר.

— **הִדַּבֵּק לְשַׁחֲוָר וְיִשְׁתַּחֲווּ לָךְ***, מבטא משל לאמר: התקרב לשליט ויכבדו גם אותך.

---

[1] שזיף слива, pflaume, prune, plum

שְׁחוּת, נ, בור, פחת, שוחה (משלי כח, י).

(שחז*) **הַשְׁחֵז***, פ"י, חדד, מרט, עשה חד.

שחח, (שַׁח, גם שָׁחַח, יָשֹׁחַ), פ"ע, שחה, נטה לארץ; היה קודר ונוגה. **הִשּׁוֹחַ**, הָכרע לארץ, הֻשפל, ירוד ממרום גדלו; הבטא בקול נמוך (ישעיהו כט. ד). **הֵשַׁח**, הַכרע, הַשפל. **הִשְׁתּוֹחֵחַ**, נטה לארץ מיגון, הִכוף, היה מֻדכא מצער, הצטער.

שחט (שָׁחַט, יִשְׁחַט), פ"י, מצה, סחוט, כבוש פרי וכדומה והוציא ממנו מיץ ולַח.

שחט (שָׁחַט, יִשְׁחַט), פ"י, המת בעל חי ע"י חתוך הסמנים בצוארו, טבוח, זבוח; הרוג איש. **הִשָּׁחֵט**, היה טבוח, היה הרוג בסכין. **הַשְׁחֵט***, גרום לשחט; שחוט, זבוח, טבוח.

— **צֶמֶר נִשְׁחָט°**, צמר שנגזז או שהוסר מעורות כבשים מתים ולא גזוז מכבשים חיים (צֶמֶר חַי).

שַׁחֲטָה, נ, השחתה; שחיטה, טבח (?).

שְׁחִי*, (בהפסק: שֶׁחִי*), השקע שמתחת לאצילי הידים בין הזרוע והצלעות מול השֶׁכם מתחת.

— **בֵּית הַשֶּׁחִי***, ז, שחי; שרוּל, בית יד.

שְׁחִיָּה*, נ, פעֻלת השוחה על פני מים, שיטה, שַׁיִט.

שְׁחִיָּה*, נ, השתחויה, פעֻלת המשתחוה.

שְׁחִיזָה°, נ, פעֻלת השוחז ומחדד סכין וכיו"ב, השחזה.

שְׁחִיטָה*, נ, פעלת השוחט וטובח בעל חי לפי חקי ישראל; הריגה, המתה.

— **שְׁחִיטַת קָדָשִׁים***, נ, כנוי למסכת „זבחים" שבתלמוד.

— **שְׁחִיטַת חֻלִּין***, נ, כנוי למסכת „חולין" שבתלמוד.

שְׁחִיל*, ז, דלי.

שְׁחִין, ז, נגע הבא מדלקת העור; מחלת האבעבועות (?).

שַׂחְיָן*, ז, איש היודע היטב לשחות על פני מים.

שָׁחִיס, ז, סחיש, שבלים הצומחות מאליהן מגרעיני התבואה שנפלו לארץ משבלי הספיח.

שְׂחִיף [**שָׁחִיף** (?)], לוח עץ דק.

שְׁחִיק מַמְיָא*, **שְׁחִיק עַצְמוֹת***, **שָׁחִיק מָחִיק***, מבטא הנאמר אחרי הזכרת שם רשע מת.

שְׂחִיקָה*, נ, פעֻלת השוחק וצוחק.

שְׁחִיקָה*, נ, פעֻלת השוחק וכותת.

שְׁחִיר*, נ, מספרַיִם קטנים; תער, סכין לגלוח השער, ר' שחור.

שְׁחִית, נ, בור, פחת, שחת.

שְׁחִיתָה*, נ, השחתה, קלקול; בור, שחת.

שַׁחַל, ז, אחד משמות האריה בדבור המליצי (אריה, שחל, ליש, לביא, כפיר).

שחל* (שָׁחַל*, יִשְׁחַל*), פ"ע, עבור (נוזל) בזעה דרך כלי חרס. **שַׁחֵל***, הרזה, רעוד. **הַשְׁחֵל***, הכנים ומשוך והעבר מצד אל צד; הכנים חוט בחריר המחט; השלך והוריד למטה; הוציא; העבר והוריד; °צעוק כשאל; הקרב שחלת. **הֻשְׁחַל***, הוצא, הֻמשה.

שַׁחֲלָה*, נ, שלל של ביצים, אשכול של ביצים בחי (בנקבה); מקום גרגירי זרע הצמח בפרי; גרעין התמר.

שִׁחְלָה*, נ, צאת האזן.

שחל"ת, ר"ת, שבק חיים לכל חי (מֵת, הלך לעולמו).

שַׁחֲלִים*, ז, מין ירק שטעמו חריף [1].

שַׁחְלָנִית*, נ, מין ארבה.

שְׁחֵלֶת, נ, מין צמח בשם [2]; נרתיק של רמש

---

[1] שחלים кресс, Kresse, cresson, cress

[2] שחלת коготь дьявола, Tuefels-klaue

המים שכותשים אותו לאבק קטרת.

שְׁחֵלֶת*, נ, הספלת הנופלת מן העשת כשעושים ממנה כלי.

שַׁחֶלֶת*, נ, מחלת נזילת האזן.

שַׁחַם°, ז, מין אבן קשה מאד [1].

שָׁחֹם*, **שְׁחַמְתִּי***, ת, שחום.

(שחן*) **הִשְׁחִין***, פ"י, חמם את הגוף בפנימיותו.

שִׁחְנָא*, **שִׁחְנָה***, נ, משא; טעינה; הדבר שטוענים על גבי בהמה, ספינה, עגלה וכיו"ב; מספוא שמכינים לבהמה ליום אחד; חם.

— **לְפוּם גַּמְלָא שִׁחְנָא***, לפי הגמל־המשא, מבטא משל לאמר: לפי כח האיש ויכלתו—עבודתו.

שַׁחַף, ז, מין עוף הים רזה [2].

שחף

שחף* (**שָׁחַף***, **יִשְׁחַף***), פ"ע, קדור, שחור, היה שחור. **הִשָּׁחֵף***, היה מֻכה בשחפת, הֻרזה, היה חולה במחלת הרזון.

שָׁחֹף*, ת, (נ, **שְׁחֻפָּה***), אפור, שגונו כעין האפר.

שַׁחֶפֶת, נ, רזון בבשר החי, מחלה המביאה לידי רזון.

שחץ* (**שָׁחַץ***, **יִשְׁחַץ***); פ"י, טרוף; חַלק.

שַׁחֵץ*, **הִשְׁתַּחֵץ***, פ"ע, התגאה, התפאר (ביפיו או בכחו וכדומה).

שַׁחַץ, ז, אכזריות, קשי לב (?); און, עצמה (?); *גבול פה; נִבלה; חרפה; התפארות; גאוה, יהרה.

שָׁחֵץ*, ר' שחצן.

שַׁחֲצוּת*, נ, התפארות, סלסול.

[1] שחם гранит, Gragnit, granite

[2] שחף чайка, Möwe, mouette sea-mew

שַׁחֲצִית*, נ, התפארות, התראות בגאוה, גאוה, יהירות.

שַׁחֲצָן*, ז, גא, גאה, בעל גאוה, גבר יהיר, מתפאר.

שַׁחֲצָנִיּוּת*, נ, גאוה, יהירות.

שחק (**שָׂחַק**, **יִשְׂחַק**), פעו"י, צחוק, צהול בשמחה, עשה על ידי רגש שמח או נעים תנועה הכרחית בפנים וביחוד בפה (על פי רב מלוה את התנועה גם קול מיֻחד היוצא מפנים הגרון); שעשע במשחק; (־לְ־, ־עַל־ גם עם מִ־*) לעוג בבוז על אחר; שמוח לאיד; חשוב דבר לאפס ולא התחשב אתו. **שִׂחֵק**, לעוג, התל; שמוח והתעלם; התאבק, התקושש; השתעשע; חול, רקד (דהי"א טו. כט.); *(מִ־, בְּ־*), לעוג בבוז על אחר. **הִשְׂחִק**, לעוג והתל, התלוצץ ולעוג; *גרום לצחק.

— **הַשָּׁעָה מְשַׂחֶקֶת לִפְלוֹנִי***, פלוני מצליח בכל מעשיו.

— **טֶפַח שׂוֹחֵק***, ז, מדת רחב פסת היד באצבעות נפרדות ופשוטות (הפך: טֶפַח עָצֵב*).

שְׂחֹק, ר' שחוק.

שַׁחַק, ז, אבק עפרורית מגוף שנשחק; (עפי"ר ברבוי: שְׁחָקִים), עבים, עננים; שמים; באגדה כנוי לרקיע השלישי, ר' שמים.

שְׁחָקִים*, ז"ר, בגדים שנשחקו ונמעכו מרב שמוש.

שחק (**שָׁחַק**, **יִשְׁחַק**), פ"י, כתוש, כתות, הדק, עשה לאבק דק. **הִשָּׁחֵק***, היה כתוש, הודק. **הִשְׁחִיק***, הסר חלק דק מאד מדבר ע"י שחיקה; בלבל וטרוף דעת.

— **אֲבָנִים שָׁחֲקוּ מַיִם**, משל על עבודה מתמידה היכולה להשיג הכל.

שַׁחַר, ז, אור הבקר, מועד הבקע אור השמש ממזרח; תחלת דבר; באור, הוראה, טעם.

— אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר, הֵילֵל בֶּן־שַׁחַר, ז, שם כוכב מאיר מאד, נגה.
— עַמּוּד הַשַּׁחַר*, ז, אור הבקר.
— תְּפִלַּת הַשַּׁחַר*, נ, התפלה שמתפללים בבקר.
שחר (שָׁחַר, יִשְׁחַר), פעו״י, היה כעין הפחם; דרוש וחקור; בַּקֵּשׁ. שַׁחֵר, בַּקֵּשׁ, תבוע דבר מ־; חפש, דרוש היטב; מהר לעשות דבר, השכים לעשות דבר; עשׂה דבר בבקר; *בחור. הַשְׁחֵר*, היה שחור; עשה שחור; הוריד והפיל דרך אַרְבֶּה או צנור; עשה דבר בבקר השכם. הָשְׁחַר*, היה לשחור. הִשְׁתַּחֵר*, היה שחור.
— שַׁחֵר פָּנִים*, קבל פנים, יצוא לקראת־.
שָׁחֹר, שָׁחוֹר, ת, קודר כפחם (הפך: לָבָן); *ז, אישון, בבת עין.
— שְׁחוֹרֵי רֹאשׁ*, שְׁחוֹרֵי הָרֹאשׁ*, ז״ר, צעירים בשנים.
שַׁחֲרוֹן*, ז, מין אבן טובה שחורה מאד [1].
שִׁחְרוּר*, ז, הוצאה לחפש, שליחה לחפש, נתינת חפש, הוצאה מעבדות.
שַׁחֲרוּר*, ת, שחור מאד.
שַׁחֲרוּרִית*, נ, תכונת דבר שהוא שחור; כעור הפנים.
שַׁחֲרוּת, נ, נעורים, עלומים; *תכונת דבר שהוא שחור; עלית השחר.
שְׁחַרְחֹר, ת, קודר, שחור מעט.
שְׁחַרְחֲרוּת*, נ, שחרורית; כעור; כעור מוסרי.
שַׁחֲרִית*, נ, בקר, ראשית היום; תפלת הבקר.
— פַּת שַׁחֲרִית*, נ, ארוחת הבקר.
שַׁחְרֵר*, פ״י, הוציא לחפש, נתון דרור (לעבד וכיו״ב); נתון שטר שחרור לעבד. שֻׁחְרוּר*, הוצא לחפשי, יצוא לחפשי. הִשְׁתַּחְרֵר*, יצוא לחפש, היה לבן חורים, יצוא מעבדות.
(שחת) הָשְׁחַת*, התקלקל, חֻבּוּל, היה לא טוב; הָשְׁמַד, כָּלָה; התקלקל במדות ובמוסריות.
שַׁחֵת, קלקל; הרוס, כַּלֵּה, אבד; חבול פצוע; הרוג; עשה רע; קלקל מעשים; חַזֵּק; הָפֵר, בַּטֵּל. הַשְׁחֵת, כלה, השמיד החרב, הרוס; קלקל (אבר); הרוג; התנהג באפן רע, עשה מעשים רעים. הָשְׁחַת, התקלקל, חֻבּוּל, הָפצע.
— בַּל תַּשְׁחִית*, מבטא מורה על האסור להשחית ולקלקל דבר בלי שום תועלת.
שַׁחַת, נ, בור עשוי למוקש, פחת; קבר; שאול, אבדון; *עשב תבואה; תבואה הנקצרת לפני בשולה להאכילה לבהמות.
שִׁחֵת, ז, קלקול מוסרי.
שִׁחְתָּה*, נ, תחתוניות, מחלת המעים, מחלת הבטן [1].
שֵׂט, ז, סורר, נוטה מדרך ישרה.
שָׁט, ת, תופש משוט, מלח.
שָׁט*, ז, ר׳ שאט.
ש״ט, ר״ת, שם טוב; שכר טוב.
שטה (שָׂטָה, יִשְׂטֶה), פ״ע, סור מעל־, נטה; זנה, נאוף.
שִׁטָּה, נ, (ר׳ שִׁטִּים), מין קוץ המצרי [2]; ר׳ שוטה.
(שטה* הִשְׁטָה*, היה למשגע, יצוא מדעתו; הפתה, הדחה, שטה. שַׁטֵּה*, הַשְׁטֵה*, לגלג, עשה מעשה לאיש להתלוצץ בו בתור שוטה. הִשְׁתַּטֵּה*, השתגע, היה למשֻׁגע, יצוא מדעתו.
שֹׁטֶה*, ר׳ שוטה.
שָׁטוּחַ*, ת, רקוע ישר; פָּרוּשׂ.
שָׁטוּף*, ת, מסור בכל לב ל־, רודף אחרי־, שקוע ב־.

---

[1]) שחרון, агат, Achat, Agate

[1]) שחתה, Dysenterie

[2]) שטה, акація, Akazienbaum, acacia, (mimosa nilotica)

שְׁמוּף*, ז, שטיפה, פְּעֻלַּת השוטף ומדיח; זרם מים הבא בשטף.

שְׁטוּת*, נ, אולת, סכלות, כסל; שגעון, טרוף הדעת.

שטח (שָׁטַח, יִשְׁטַח), פ״י, פרוש בשכבה דקה וקלושה; פזר, זרה. **שִׁטֵּחַ, הַשְׁטֵחַ***, פרוש; °עשה שיהיה הדבר שטחי ולא עמק. **הִשְׁתַּטֵּחַ***, התמודד, התמתח; בוא להתפלל על קברות קדושים.

שֶׁטַח*, ז, שורה; °פני דבר, גב דבר, מרחב דבר.

שט״ח, ר״ת, שטר חוב; שטר חלוף.

שִׁטְחִי°, ת, השיך רק לפני הדבר ולא לתוכו; שהוא רק לפנים, לא עמק; לא מבֻסס, שאין בו יסוד; איש בלתי מעמיק בהבנת דבר.

שִׁטְחִיּוּת°, נ, טבע דבר או איש שאינו עמק, שהוא שטחי.

שֹׁטַט, ר׳ שוטט.

שַׁטְיָא״, ר׳ שוטה.

שְׁטִיחַ*, ז, מרבד, מרפד, תפית, מפרש צמר ששוטחים על הרצפה או על הקיר וכדומה.

שְׁטִיחָה°, נ, פְּעֻלַּת השוטח והמפזר; התפשטות, היות דבר נפוץ הרבה; דבר דק שטוח.

שְׁטִיפָה*, נ, ר׳ שטף; השתפכות, מצב דבר השוטף ונוזל; פעֻלת השוטף ורוחץ ומֵדִיחַ.

שטם (שָׂטַם, יִשְׂטֹם), פ״י, שנוא, איוב, צרור ורדוף בכונת נקם. **הִשְׂטֵם°**, היה שנוא.

שטן (שָׂטַן, יִשְׂטֹן), פ״י, הַאשם, עולל עלילות בשנאה, למוד חובה; צרור ורדוף בכונת נקם. **הַשְׂטִין***, שָׂטוֹן.

שָׂטָן, ז, (ר׳ שְׂטָנִים), צר, מתנגד; נצב להפריע באיבה; מפריע שלום; מאשים, מלמד חובה; (ה־) מלאך קטיגור; *שֵׁד, מלאך רע, מלאך מפתה את האדם לחטא ומשטין עליו אחר כך לפני ה׳.

— **בְּכוֹר שָׂטָן***, ז, חריף; שובב; קשה ערף.

— **פְּתוֹחַ פֶּה לְשָׂטָן***, נתון לשטן פתחון פה ואמתלה למעשה רע ע״י הדברים שהוציא האיש מפיו ושבהם הוא כאלו מנבא רעה לעתיד.

שִׂטְנָה, נ, מלשינות, האשמה בסתר.

שטף (שָׁטַף, יִשְׁטֹף), פעו״י, זרום, נזול בכח, השפך; גרוף, סחוף, משוך וסחוף את הזרם, זרום ועקור בכח הזרם; כסה בזרם מים; הדח, רחוץ (ידים, כלי וכיו״ב); *(־בְּ־), היה שקוע בדבר, היה להוט אחרי דבר; (־אֶת־), הטה איש מדעתו, העבירו מדעתו. **הִשָּׁטֵף**, הִסחף, הִמשך בזרם והִנתק ממקומו; הֻדח; נפול בצרה (דניאל יא. כב.). **שַׁטֵּף***, **הַשְׁטֵף***, משוך וסחוף בכח זרם. **שֻׁטּוֹף**, **הֻשְׁטַף***, היה נסחף על ידי זרם. **הִשְׁתַּטֵּף***, הִשָּׁטֵף; התרחץ, שפוך על עצמו מים.

— **שָׁטְפָה רוּחוֹ שֶׁל־***, התגאה, התנשא.

שֶׁטֶף, שֵׁטֶף, ז, פרץ מים, זרם מים; עברת מקוה מים על גדותיו; הֲדָחָה במים; סמל למהירות דבר; חמה שפוכה; *שער, שערות הבהמה; אסון, צרה (דניאל יא. כב.); °מרוץ מהיר (סוס).

— **שֶׁטֶף שֶׁל גְּשָׁמִים***, ז, זרם מי גשמים השוטף.

— **כְּלֵי שֶׁטֶף***, ז, כלי עץ או מתכת שבהיותם טמאים צריך לטהרם בהדחה במים.

שִׁטְפָה״, נ, ״פריצות, הוללות, שובבות; הפקרות; הליכת המון רב; מהירות.

שִׁטָּפוֹן*, ז, שטף מים, מבול.

שַׁטְפָן°, ז, סוס מהיר במרוצו, סוס ממהר לרוץ ולא לדהר.

שְׁטָר*, ז, (ר׳ שְׁטָרוֹת*, ס״ר שִׁטְרוֹת*, גם שִׁטְרֵי*), כתב התחיבות, ספר מקנה וקנין, אגרת מעידה על חוב של אחד לשני; כתב אמנה; כתב רשימה; כתב בעניני מכונות או

כל משא ומתן; כתב שיש לו ערך חקי.

— שְׁטַר אֲמָנָה*, נ, שטר שנתן הלוה למלוה טרם שלוה ממנו כסף על מנת שיתן לו בעת שיצטרך; שטר התחיבות בין שני צדדים.

— שְׁטַר חוֹב*, שְׁטַר חֲלוּף*, ז, כתב המעיד כמה חיב אחד לשני.

— שְׁטַר מְדִינָה°, ז, פתקה של הממשלה בסכום ידוע העובר לסוחר ככסף.

— שְׁטַר פַּסִּים*, -פַּסִּים*, ז, שטר שנותנו אינו חיב עליו כסף והוא נתנו לרעהו שהוא מאמין בו כדי שיֵראה עשיר.

— מִנְיַן שְׁטָרוֹת*, שְׁנַת-לִשְׁטָרוֹת*, מספר השנים שנהגו למנות בכל מיני השטרות ביהודה בימי הבית השני וגם אחר כך, המתחיל משנת מלכות ניקטר סיליקוס, היא שנת שלש מאות שמונים ושתים שנה לפני החרבן.

— שְׁטָר וְשׁוֹבְרוֹ*, בטוי במובן: הנחה ושלילותה, הוכחה וסתירתה, ראיה ובטולה.

שִׁטֵּר, ר׳ שוטר.

שְׁטָר*, ז, כח ההוצאה לפֹעל; פֻּעלת השוטר.

שִׁטְרָה*, נ, מסלת כוכבי השמים.

שַׁי, ז, מתנה, מנחה.

ש״י, ר״ת, של יד (תפלין).

שִׂיא, ז, התרוממות, רום, גֹבה.

שִׂיב (שָׂב, יָשִׂיב), פ״ע, ההפך שערו לבן מזקנה.

שֵׂיב, ז, זקנה; ימי הזקנה.

שֵׂיבָה, נ, לבן שער איש לזקנתו; ימי הזקנה, שְׂבַע ימים; איש זקן; *הכבוד הנתן לאיש זקן.

שִׁיבָה, נ, ישיבה, מושב; חזרה, ביאה, שוב למקום הראשון.

שִׂיבוּת*, נ, כּוּן השֵׂיבה; שֵׂיבה, לבן השערות.

שִׂיג, ז, ענין ועסק; פניה לעשות צרכיו.

שִׂיד, ז, סיד, אבק אבני גיר שרופות באש.

שִׂיד (שָׂד, יָשִׂיד), פ״י, הלבן בסיד, טוח בסיד, כסה בטיח סיד. שַׂיֵּד*, שִׂיד.

שֵׁיד, ר׳ שֵׁד.

שִׁיָה (שָׁיָה, יִשְׁיֶה), פ״י, עזוב, נטוש, שכוח (דברים ל״ב, י״ח).

שִׁיּוּר*, ז, מה שנשאר, שְׁיָר; השמטה, דבר שלא נזכר.

שִׂיחַ, שׂוּחַ, (שָׂח, יָשִׂיחַ), פ״י, הגד, הבע דבר, דבר; סַפר, הגד; דַּבר על אודות איש; הגה, חשוב בלב; המה מכאב לב; התלונן; התבונן. שׂוֹחֵחַ, דבר; התבונן בדבר. הָשִׂיחַ*, שוחח.

— אֵינִי יוֹדֵעַ מָה אַתָּה שָׂח*, אמרה לאמר: אתה דורש מפני דבר שאין לך זכות לדרשו ממני, או במובן: לא היו דברים מעולם.

שִׂיחַ, ז, קבץ עצים קטנים היוצאים משרש אחד; עסק, ענין; דבור, מוצא פי איש; מחשבה, הגות לב; דאגה, יאוש; צער, יגון; עשית צרכים קטנים, השתנה.

שִׁיחַ* (שָׁח*, יָשִׁיחַ*), פ״ע, המס.

שִׁיחַ*, ז, בור, פחת; בור מארך, חריץ, חפירה ארוכה; °חפירה לשים בה אבני היסוד לבנין.

שַׁיָּח*, ת, שוהה, שַׁחְיָן, מי שעסקו לשחות.

שִׁיחָה, נ, בור, שוחה, פחת, מעמק באדמה; *דבור בלחש, לחש.

שִׂיחָה, נ, דבור, דבר שפתים; דבר שמדברים בו, נושא הדבור; דבור שלם של מענה ומענה.

— שִׂיחַת חוּלִּין*, נ, שיחה על דברים פשוטים ורגילים, ולא בדברי תורה וחכמה.

— שִׂיחָה נָאָה*, נ, דבורים יפים וטובים.

שִׁיחוֹר, ז, יאור מצרים — נילוס — ופלגיו ; שם לנחל מצרים שעל גבול ארץ ישראל דרומה ; *נהלת שהיתה לפחם.

שִׁיחְלָה*, ר׳ שחלה.

שַׁיִט, ז, **שִׁיטָה***, נ, פעלת השוחה על פני מים.

— **אֳנִי שַׁיִט**, ז, אנית מלחמה בעלת משוטים רבים ; אנית שודדי ים.

שַׁיָּט*, ז, שוחה, שַׂחְיָן, מי שעסקו לשחות ; תופש משוט.

שִׁיטָה*, נ, שורה ; שדרה ; שורת מלים או אותיות בכתב ; מערכה, מִסדר דבר : דרך, אמצעי, תחבולה, אֹפֶן ; דעה, מחשבה מחלטת ; קִבֵּץ דברים (חמריים או מפשטים) שיש ביניהם איזו קרבה, איזה דמיון, איזו התקשרות.

— **בְּשִׁיטָתוֹ הֲשִׁיבֵהוּ***, מבטא לאמר : ענה לו לפי דרכו.

שַׁיְךְּ°, **שֵׁיךְּ**°, ז, זקן הכפר בארץ הקדם ; קדוש (אצל המושלמים).

(**שִׁיךְ**) **שַׁיַּךְ***, פ״ע, היה של־ ; היה מְיֻחס ל־ ; היה נוגע ל־ ; התרועע, התחבר עם־.

שַׁיָּךְ*, ת, שהוא קנין של־, שהוא של־ ; המתיחס ל־ ; הנוגע ל־.

שַׁיָּכוּת°, נ, יחס, נגיעה ל־.

שי״ל, ר״ת, שיש לאמר ; שיש לברך.

שִׁילְיָא*, ז, משקע, מה שנאסף מנוזלים בתחתית הכלי.

שִׂים, (**שָׂם**, **יָשִׂים**, **יָשׂוּם**), פ״י, (יבוא גם עם : בְּ־, אֶל־, עַל־, לְ־, לִפְנֵי־, תַּחַת־), נתון, הנח במקום, העמד ; (־בֶּגֶד או עֲדִי), לבוש, עדה ; ערוך, סדר ; עשה, הכן ; הושב במקום ; קבוע, יעוד ; הַטֵּה, הַפְנֵה ; מַנֵּה, הפקד ; הפוך ל־ ; ערוך טענות, הצע תביעות ; (־עַל־) מעון משא ; הַטֵּל, חיב לעשות. **הֻשִׂים**, הֻפנה, הטה ; *שים. **הוּשַׂם**, הֻנתן, הֵערך.

— **שִׂים ־בְּ־, שִׂים ־לְ־**, הפוך ושנה ל־.

— **שִׂים יָד לְפֶה, שִׂים יָד לְמוֹ פֶּה, שִׂים יָד עַל פֶּה**, שתוק, החשה.

— **שִׂים לֵב אֶל־**, התענין בדבר, התבונן.

— **שִׂים לֶחֶם**, ערוך שֻׁלְחָן לסְעֻדה.

— **שִׂים נֶפֶשׁ בְּכַף**, הסתכן, שים עצמו בסכנה.

— **שִׂים עַיִן עַל־**, השגיח.

— **שִׂים עַל לֵב, שִׂים אֶל לֵב**, התבונן בדבר.

— **שִׂים פָּנִים אֶל־**, פנה אל־.

— **שִׂים פָּנִים בְּ־**, חשוב והחלט להרע ל־.

— **שִׂים שֵׁם**, קרוא שם חדש ; (־ה׳) השרה שכינת האל.

שימד״נ, ר״ת, שפתים ישק משיב דברים נכוחים.

שִׂימָה*, נ, עשיה, פעֻלה ; פעֻלת השָׂם דבר במקום ; אוצר, מטמון.

שַׁיִן, ז, מי רגלים, מי הכליות, שתן.

שִׁין, **שִׂין***, האות העשרים ואחת בא״ב העברי (שׁ, שׂ).

שַׁיְנָה*, נ, הטלת מי רגלים, השתנה.

שיעול*, ר׳ שעול.

שיעור*, ר׳ שעור.

שַׁיָּף*, ר׳ שוף.

שִׁיף*, ת, חלק, מְשֻׁפשף ; בלי חלודה.

שִׁיפָה*, נ, קלפת העץ ; נסֹרת עץ ; שברי הרהיטנים ; חקיקה ; החלקה, שפשוף ; שטיפה במים לנקוי.

שיפון, ר׳ שפון.

שִׁיץ*, ז, קוץ הבולט מהתמר ; תמר קשה ; סנפיר של דג.

שִׁיר (**שָׁר**, **יָשִׁיר**), פ״ע, השמע קול נגון בפה או בכלי ; הבע רגשות בדברי שיר ; משול משל ופיוט. **שׁוֹרֵר**, הַרבה שיר. **שַׁיֵּר***, הותר, השאר, הניח מה שהוא יותר מכדי

הצרך. הוּשַׁר, הָשמע דברי שיר. הִשְׁתַּיֵּר*. הִשאר, הִוָּתר.

שֵׁיר*, ז, שֵׁירָה*, שֶׁרָה, נ, אצעדה, צמיד הזרוע; ענק, עדי לצואר; חָח שקובעים בו חבל למשך בו.

שִׁיר, ז, רנה, נגינה, קול שרים ונוגנים, זמרת משוררים להודאה ותפלה לאלהים או לענג ושעשועים; דבור של התפעלות בקצב (במשקל) ולפעמים גם בחרוזים למחזה יקר בערכו, דברי זמרה.

— שִׁיר הַשִּׁירִים, אחת מחמש המגלות המיֻחסת לשלמה.

— יוֹדֵעַ פֶּרֶק בְּשִׁיר*, ת, איש המבין ויודע לשיר ולזמר.

— שִׁיר זָהָב°, ז, שיר בן ארבעה עשר חרוזים, סוניט.

שְׁיָר*, ז, (נמצא רק ברבים: שְׁיָרִים* או שִׁירַיִם*), הנשאר, מה או מי שנשאר.

— וּשְׁיָרִים* או וְשִׁירַיִם*, אחד המספרים של יחידות (או: עשרות) שבין מספר העשרות (או: המאות) הנזכר והגדול ממנו.

— שְׁיָרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה*, האחרונים שבאנשי כנה״ג.

שַׁיָּר*, ז, נוסע, תיר.

שִׁיר*, שִׁירָא*, שִׁירָה*, נ, משי טוב ומובחר.

שִׁירָה, נ, שיר, רנה, נגינה; דברי שיר אֲרֻכים בענין שלם, ר׳ שִׁיר.

— שִׁירַת הַבְּאֵר*, נ, הפסוקים י״ז וי״ח בפרק כ״א בבמדבר.

— שִׁירַת הַבַּרְבּוּר°, השירה האחרונה של משורר או החבור האחרון של איש גדול בזמרה וכדומה.

— שִׁירַת דְּבוֹרָה*, נ, פרק ה׳ בשופטים.

— שִׁירַת הַיָּם*, נ, פרק ט״ו בשמות.

— שִׁירַת הַלְוִיִּם*, נ, הפסוקים א־מג בפרק ל״ב בדברים.

שְׁיָרָה*, שַׁיָּרָה*, נ, אורחה, חבר נוסעים יחד בדרך; קרובים, בני משפחה.

שֵׁירוּת*, ר׳ שרות.

שִׁירִי°, ת, של שירה, מלא שירה, המתיחס לשירה.

שַׁיִשׁ, ז, אבן גיר לבנה שנוח להחליקה וללטשה [1].

שִׂישׂ, שׂוּשׂ (שָׂשׂ, יָשִׂישׂ, יָשׂוּשׂ), פ״ע, שמוח, גיל, עלוז. הֵשִׂישׂ*, שַׂמֵּחַ.

שִׁישׁוֹרָה*, נ, שורשרת, כבל משזר.

שִׂישָׂה*, נ, שמחה, גיל.

שִׁית (שָׁת, יָשִׁית), פ״י, שים (בכל הוראותיו); עשה, הכן; השכן, הנח; קבוע חֹק; הַפקד, מַנה; פנה; הפוך ל־. הוּשַׁת, הושם, הוטל.

שִׁית, ז, מלבוש, בגד; קשוט, עדי; *מין תאנה; חפירה, קֶבר; חלל מתחת לארץ בקרן דרומית מערבית של המזבח בבית השני אשר אליו נזלו יינות הנסכים.

שַׁיִת, ר׳ שת.

שַׁיִת, ז, (כי׳ שִׁיתִי), קוץ ודרדר, אחד ממיני הקוצים הנמצאים בשדה, שמשתמשים בהם להסקה, במשרפות סיד ביחוד, ר׳ נֶתֶס.

שַׂךְ, ז, (ר׳ שִׂכִּים), קוץ, דרדר, קוץ מכאיב.

שֹׂךְ, ז, סֻכָּה, אהל (איכה ב. ו).

שָׂךְ*, ז, קוץ; צמחי פרא.

שַׁךְ, ז, דממה, שקט, דמיה (ירמיהו ח. כו).

שכ״א, ר״ת, שֶׁכָּל איש; שֶׁכָּל אחד.

שכאו״א, ר״ת, שכל איש ואיש; שכל אחד ואחד.

שכב (שָׁכַב יִשְׁכַּב), פ״ע, רבוץ שטוח מלא גוו, השתרע בפשוט הגוף על הארץ או על מצע; ישון; בוא אל אשה, בעול; היה מֻטל בםחלה; מות; ישון שנת המות; נוח, שקוט. הִשָּׁכֵב, עֻנה במשכבי זמה. שֻׁכּוֹב, התמכר למשכבי זמה, התמכר לזנות. הַשְׁכֵּב, גרום

[1] שיש, мрамор, Marmor, marbre, marble

לשכב; שכוב משכבי זמה; הנח, שטוח, פרוש; הפל, השלך ארצה; שפוך (איוב לח. לז.); שים בסדר זה על גב זה או זה על יד זה. הָשְׁכֵּב, הָשְׁכַּב, הוטל, הושם במצב שטוח.

— שְׁכוֹב עִם אֲבוֹתָיו, מות.

שֶׁכֶב*, ז, האבן התחתונה של הרחים, (העליונה נקראת: רֶכֶב).

שְׁכָבָה, נ, (ס, שִׁכְבַת), ירידה, נפילה; (־זֶרַע) מקרה לילה, יציאת זרע מאבר המוליד.

שִׁכְבָה°, נ, שורה, נדבך; אחת שטיחות (עפ״י רב דקות) האבן המשכבות זו על גב זו במחצבה; שטיחה דקה של איזה דבר בגוף שבו שטיחות שונות זו על גב זו או זו על יד זו.

שַׁכְבָן°, ת, שדרכו לשכב תמיד.

שְׁכֹבֶת, נ, נזילה, שפיכה (זרע).

שכה* (שָׁכָה*, יִשְׁכֶּה*) פ״ע, הבט, צפה, ראה והתבונן.

(שכה) הַשְׂכֵּה, פ״ע, רוץ, שטוף במרוצו (ירמיהו ה׳ ח׳).

שֻׂכָּה, נ, יתד, מסמר עץ או ברזל לתקוע בקיר וכיו״ב; קוץ.

שֶׂכְוִי, ז, לֵב(?); מחשבה, התבוננות לב (?); תרנגל (?); *שק לשאת בו את הזיתים אל בית הבד.

שֶׂכְוִיָּה*, נ, תרנגלת; גנדרנות, מדת המתהדר ומתיפה.

שְׁכוֹל, ז, אבדן הבנים, מצב האיש שבניו מתו בחייו; יגון וצער באין מנחם.

שָׁכוּל, שַׁכּוּל, ת, אובד בניו, מי שבניו מתו בחייו.

שִׁכּוּלִים, ז״ר, אבדן הבנים, שכול, מעמד הנשאר בלי בנים (ישעיהו מט. כ.).

שָׁכוּן, ת, שוכן, דר, יושב במקום.

שִׁכּוּן*, ז, שַׁיכוּת, קִרְבוּת.

שְׁכוּנָה*, נ, רחוב, רבע עיר, מקום דירות רבות; שְׁכֵנוּת, מצב השוכנים במקום אחד קרוב אחד לשני; זכות בן־מֶצֶר; מקום זרע ונטיעות, מקום ישוב.

— עָשָׂה שְׁכוּנָה*, זרוע שדה ונטוע אילנות וכדומה.

שִׁכּוֹר, ז, הלום יין ושכר, מי ששתה משקה חריף לרויה, שתוי יין.

שָׁכוּר*, ת, רווי בנוזל.

שכח (שָׁכַח, יִשְׁכַּח), פ״י, נשה, נשוש מלב, לא זכור. הִשָּׁכַח, המחה מזכרון, הֵעזב. שַׁכֵּחַ, גרום כי אחר ישכח; *שכוח. הַשְׁכֵּחַ, מחה מזכרון אחר, גרום שאחר ישכח. הִשְׁתַּכֵּחַ, המחה מזכרון, השכח; ־הִמָּצֵא, היה עם־, היה לפני־.

— שַׁכֵּחַ אֶת הָרֶגֶל מִ־*, מנוע אנשים מבוא אל־.

שָׁכֵחַ, ת, (ר׳ שְׁכֵחִים, ס״ר, שְׁכֵחֵי), שאינו זוכר.

שִׁכְחָה*, נ, טבע האיש השוכח, טבע האיש שזכרונו חלש; הדבר הנשכח; מה ששכח, בשדה אחרי הקציר שעל פי הדין אסור לבעל השדה לשוב לקחתו לו כי אם להשאירו לעניים.

שַׁכְחָן°, ת, שדרכו לשכח, שֶׁכֹּחַ זכרונו חלש, (לאיש כזה קוראים „משפך״, או „קרן נקובה״).

שכ״ט, ר״ת, שכר טרחה.

שָׁכִיב, ז, מֵת.

— שְׁכִיב מְרַע*, ת, חולה מסֻכּן.

שְׁכִיבָה, נ, מצב השוכב; פְּעֻלַּת המשתרע בפשוט הגוף; מיתה.

שְׂכִיָּה, נ, דבר הראוי לראותו, תבנית נחמדה למראה.

— שְׂכִיַּת הַחֶמְדָּה, נ, אסף דברים יקרים; ארפנות יפים.

שְׁכִיחַ*, ת, מצוי, רגיל, הקורה תדיר, הבא לעתים קרובות.

שְׁכִיחָה*, נ, שִׁכחה, טבע האיש השוכח.

שְׁכִיכָה*, נ, השקטה, הרגעה מכעס.

שַׂכִּין, ז, סכין, מאכלת, כלי חד לכרת או לנתח בו.

שְׁכִינָה*, נ, רוח הקדש; שרית האלהים, רוח האלהים היורד לשכון בבית המקדש או בקהל ישראל; כנוי לאלהים.

— בֵּית שְׁכִינָה*, ז, בית מקדש, בית שינוח שם רוח אלהים.

שְׂכַנְיָה*, ת, שנבות עיניו תלויות ויורדות למטה.

שָׂכִיר, ז, שכור, עובד עבודה בשכר לזמן קבוע (לפנים בדרך כלל למשך שלש שנים); איש צבא, עובד בצבא לזמן קבוע בשכר.

— שְׂכִיר יוֹם*, ת, מי שמשכיר עצמו ליום, פועל המקבל שכרו יום יום.

— שְׂכִיר שַׁבָּת*, שְׂכִיר שָׁבוּעַ*, פועל המקבל שכרו אחת בשבוע.

שְׂכִירָה, נ, גדוד חיל שָׂכוּר, גדוד שכירים.

שְׂכִירוּת*, נ, פעֻלת השוכר איזה דבר בשכר; שכר העבודה או שכר החכירה, משכרת.

שכך (שָׁכַךְ, שַׁךְ, יָשֹׁךְ), פ״ע, נוח, שקוט; שקוט ונוח מכעסו, חדול מזעפו; כָּבָה, חָסָה; הִכּוּף (?). שִׁכֵּךְ*, הֵשַׁךְ, הַשקט, השבית שאון.

— שַׁכֵּךְ אֶת הָאֹזֶן*, השקיט את האזן (לאמר: נתון לאזן לשמע מה שאפשר להשיג בהבנה, להשמיע את האזן בדרך שהיא שומעת תמיד).

שכל, (שָׂכַל, יִשְׂכֹּל), פ״ע, עשה בתבונה; הצלח במעשיו. שִׂכֵּל, (״יָדָיִם), שים יד על יד באלכסון. הִשְׂכִּיל, ראה, הבט; העמק וחקור דבר ולהבינו; הבין; הצלח, מצוא ברכה במעשה ידיו; עשה דבר בתבונה; חשה לב איש לתבונה, נתון תבונה בלב איש. הִתְמַשְׂכֵּל°, היה למשכיל; התנהג כמשכיל ומלֻמד.

שכל (שָׁכֹל, גם שָׁכַל, יִשְׁכֹּל), פעו״י, היה חשוך בנים על ידי מיתתם; גרש והרחק את בגיו, הרח בניו, הפל ולד (אשה הרה). שִׁכֵּל, שדוד בני איש, הרוג ילדי איש; השמיד וכלה, אַבד; ילוד בנים מתים. שַׁכְלֵל*, רי שכלל. הִשְׁכִּיל, ילוד מת, סותת מרחם; השמיד וכלה.

שֵׂכֶל, שֶׂכֶל, ז, מראה דבר (שמואל א, כה, ג׳); תבונה, חכמה; הצלחה, אשר (דניאל ח. כה ?).

— שֵׂכֶל נִפְרָד° (או נִבְדָּל°), ז, כנוי למלאך הנפרד והנבדל מן החמר.

— הַשֵּׂכֶל הַפּוֹעֵל°, ז, שכל נפרד הנותן צורות לכל הנמצא בכדור הארץ (לדעת הפילוסופים הקדמונים).

שִׁכְלוּל*, ז, השלמה, גמירת דבר כלו; סדור, עריכה, תקון כללי, הטבה.

שִׁכְלוּת, נ, ר׳ סכלות.

שכלי

שִׂכְלִי*, ז, עוף קטן[1].

שִׂכְלִי*, ת, של השכל, השיך לשכל; חכם, נבון.

שִׂכְלִיּוּת°, נ, בינה, תבונה, שכל, דעת, חכמה.

שַׁכְלֵל*, פ״י, השלם כלו, כַּלֵה; ערוך בכל, הכן הכל; יַפֵּה, קַשֵּׁט. שֻׁכְלַל*, היה שלם, היה מתקן בכל. הִשְׁתַּכְלֵל*, השתלם, היה יפה.

(שכם) הִשְׁכִּים, הקדם לקום לאור היום, מהר לקום בבקר, התעורר למעשה כעלות השחר; שקוד לעשות; *מהר והקדם לפני אחר.

— הַשְׁכֵּם וְעָשֹׂה*, עשה דבר בתכיפות ובהתמדה.

— הַשְׁכֵּם לְפִתְחוֹ שֶׁל־*, בוא תדיר לבית־

[1] שכלי дрозд, Drossel, grive, thrush

שְׁכֶם, שֶׁכֶם, ז, גב, בין הכתפים מתחת לערף; חבל ארץ, ככר ארץ; דיק לטורים בחצים (תהלים כ״א, י״ג).

שכ״מ, ר״ת, שכיב מרע; שכן משמע.

שִׁכְמִי*, ת, השיך לשֶׁכם; מעיר שכֶם.

— **פָּרוּשׁ שִׁכְמִי***, איש הנושא מצוותיו על שכמו, לאמר מתהדר ומתפאר בנזירות; פרוש העושה את מעשי צדקתו שלא לשם שמים כי אם בשביל שיכבדוהו בני אדם.

שכן (**שָׁכַן, יִשְׁכֹּן**), פ״ע, נוח, מצוא מנוחה; חנה במקום, שהה במקום, המצא, דור במקום; התרגל והסכן עם דבר; (־אֶרֶץ) היה למקום ישוב. **שִׁכֵּן**, הושיב, נתון מנוחה. **הַשְׁכֵּן**, הושיב, נתון מקום ל־; השהה במקום; עשה כי דבר יחול במקום.

— **שׁוֹכֵן עִם טְמֵאִים טָמֵא, ־עִם טְהוֹרִים טָהוֹר***, מבטא משל לאמר: בסביבה שהאדם נמצא בה הרי הוא כמוה, ככתוב בבן סירא: כָּל עוֹף לְמִינוֹ יִשְׁכּוֹן וּבֶן־אָדָם לַדּוֹמֶה לוֹ.

שֶׁכֶן, ז, (ר׳ שִׁכְנֵי), מקום מנוחה, דירה; מעון.

שָׁכֵן, ת, שוכן במקום, גר במקום; שוכֵן עם איש במקום אחד, שוכן עם איש בדירות קרובות זו לזו; יושב בדירה בקביעות; חולה במחלת השִׁתּוּק שאינו יכול לנוע ולזוז ממקומו (ישעיה ל״ג, כ״ד, יָלִין); *דיר, האיש הדר בבית של אחר ולא שלו.

שְׁכֵנוּת*, נ, יחס של שכן אל שכנו; יחס או מצב אנשים הדרים קרוב זה לזה; מצב האיש השוכר לו מאחר דירה לשבת בה.

שַׁכָּף*, ז, רַצְעָן; מתקן נעלים.

— **מַכְבֵּשׁ שֶׁל שַׁכָּף***, ז, כלי הרצען שהוא מותח עליו את העור.

שכר (**שָׂכַר, יִשְׂכֹּר**), פ״י לקוח אנשים או בע״ח או איזה דבר שהוא לתשמיש או לעבודה לזמן קבוע כנגד תשלום כסף; עצור, חסום (משלי כו. י.). **הִשָּׂכֵר**, המכר לזמן קבוע; *קבל רֶוַח, הרויח. **הַשְׂכֵּר***, נתון איש או בע״ח או איזה דבר שהוא לתשמיש או לעבודה לזמן קבוע בכסף; גרום להרויח, תת להשתכר. **הִשְׂתַּכֵּר**, מצוא גמול עבודתו, מצוא שכר וָרֶוַח.

— **הִשְׂתַּכֵּר אֶל צְרוֹר נָקוּב**, מבטא ציורי לאמר: השכר או הָרֶוַח המְדֻבר כמוהו כאין, והרי הוא כאלו הניח כספו בכים נקוב ואבד ממנו.

שָׂכָר, ז, גמול עבודה, תשלום בעד תשמיש דבר, הכסף שמקבלים בעד עבודה וכיו״ב; רֶוַח.

— **בִּשְׂכַר־***, בזכות, בגלל.

— **נוֹשֵׂא שָׂכָר***, ז, עובד בשכר ולא בחנם.

שֶׂכֶר, ז, שְׂכָר: סֶכֶר, סתימה.

שכר (**שָׁכַר, יִשְׁכַּר**), פ״ע, היה שתוי יין, היה שכור מיין או משכר, שתה משקה חריף לרויה; שתה משקה חריף עד כדי לעורר בנפשו שמחה ועליצות; הִטּרף הדעת מצרה וכדומה. **שִׁכֵּר**, השקה יין עד לשכרה; עשה לשִׁכּוֹר. **הַשְׁכֵּר**, השקה יין עד לשכרה, גרום להיות שכור. **הִשְׁתַּכֵּר**, התהולל מיין.

שֵׁכָר, ז, משקה מְשַׁכֵּר; *משקה חריף עשוי מתבואה, פֵּרות, דבש ותמרים וכיו״ב; *משקה משַׁכר עשוי משעורים; יין שרף.

שִׁכָּרוֹן, ז, **שִׁכְרוּת***, נ, תמהון ממשקה משַׁכר.

— **שִׁכְרוּת שֶׁל לוֹט***, שכור שאינו יודע ואינו מרגיש כלום.

שִׁכְרוֹן*, ז, צמח מְיַשֵּׁן ומְשַׁתֵּק החושים [1].

שִׁכְשׁוּךְ*, ז, נדנוד, נענוע.

שִׁכְשֵׁךְ*, פ״י, כשכש, נענע, נדנד (נוזלים); הַשקט, הרגע.

---

[1] שכרון — бѣлена, Bilsenkraut, Iusquiame, hen-bane

שַׁל, ז, מכשול עון, חטא (?); *התרשלות; אי־שימת לב.

שֶׁל, מ״י, להורות על יחס הקנין (אֲשֶׁר לְ־, שֶׁלְּ־), ויבוא גם עם הכנוים: שֶׁלִּי, שֶׁלְּךָ, שֶׁלָּךְ, שֶׁלּוֹ, שֶׁלָּהּ וכו׳.

— **בְּשֶׁל־**, בגלל.

שַׁלְאֲנָן, ת, שאנן, בוטח.

(שלב) **הִשְׁתַּלֵּב***. **שָׁלוּב**, חָבוּר, הָצמד יחד על ידי שלבים.

שָׁלָב, ז, (כ׳ שְׁלַבִּי, ר׳ שְׁלַבִּים), **שְׁלִיבָה***, נ, אחד ממוטות הסֻלם אשר בם עולים; בד עץ או לוח קטן קבוע בשני גופים לחברם יחד; *בדי עץ עוברים לרחב קרשים או לוחות אחדים לחברם יחד; בריח, דד בחבית או בכלי אחר.

שְׁלַבִּית*, נ, (ר׳ שְׁלַבִּיּוֹת*), ר׳ שָׁלָב.

שלב״ל, ר״ת, שלא בא לעולם.

שלב״ע, ר״ת, שבח לאל בורא עולם.

שַׁלְבֵּק*, פ״י, הוציא אבעבועות על השפתים.

(שלג) **הִשְׁלַג**, היה לבן כשלג; הפיל לרב כרסיסי השלג היורדים ארצה.

שֶׁלֶג, ז, (ר׳ שְׁלָגִים, ס״ר שַׁלְגֵי), פתי קרח דקים ושטוחים היורדים ארצה ביום קרה ולהם תבניות שונות; סמל הזך והלבן.

— **מֵי שְׁלָגִים***, ז״ר, מים המתאספים משלג שנמס.

שלג

שֶׁלֶד*, ז, **שִׁלְדָּה***, נ, כלל עצמות הגוף, מערכת העצמות בגוף בעלי החיים כמסעד לבשרם (ראה צד 604); °היסודות העקריים באיזה דבר שעליהם מתרקמים הפרטים המשכללים אותו; סמל לדבר שאינו משכלל כל צרכו; סמל לאיש או לחי רזה וכחוש ביותר (בשפת הדבור ההמוני).

שלה (שָׁלָה, יִשְׁלָה), פ״ע, היה בטוח מפחד, היה במנוחה ושלוה; *חדול מהיות, פסוק; *פ״י, הוציא מ־; הוציא מן המים. **הִשָּׁלָה**, שקוט וחבוק ידיו; התרשל; היה נרפה; *הוסר, הפסק. **שַׁלֵּה***, הַרחק, הוציא מן המים, משה. **הִשְׁלָה**, הבטח על שקר; השאר בשלום ושלוה.

שַׁלָּה, נ, ר׳ שְׁאֵלָה.

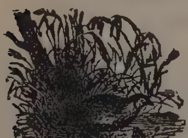
שַׁלְהֵב*, פ״י, הבער אש; העלה להבה. **שֻׁלְהַב**°, הֻבער באש, השרף בלהב אש.

שַׁלְהֶבֶת, נ, להבה, להט אש.

— **שַׁלְהֶבֶת־יָהּ**, להבה חזקה מאד.

שִׁלְהֵי*, ז״ר, סוף, אחרית.

— **שִׁלְהֵי דְקַיְטָא קָשְׁיָא מִדְּקַיְטָא***, סוף הקיץ קשה מן הקיץ (בארצות הקדם) שהחם קשה אז ביותר.

שלו

שְׂלָו, שְׂלָיו, ז, שם עוף שמן[1].

שלו (שָׁלַו, יִשְׁלַו), פ״ע, שלה, היה במנוחה, היה בטוח מפחד. **הִשָּׁלֵו***, שלו.

שָׁלֵו, שָׁלֵיו, שְׁלֵיו, ת, שוקט ובוטח.

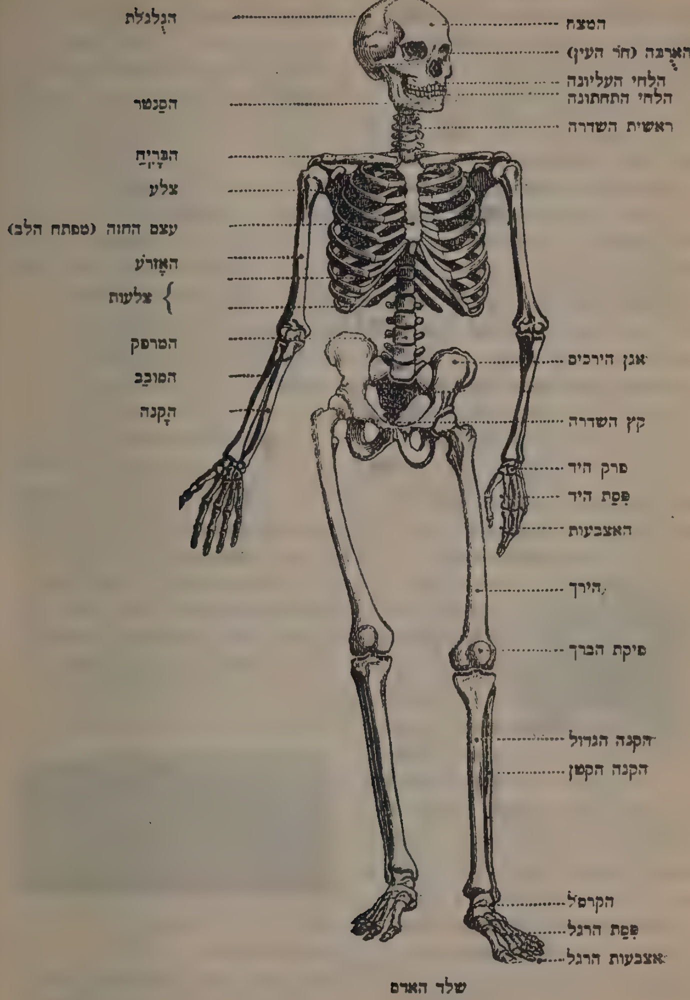
שֶׁלֶו, שַׁלְוָה, ז, **שַׁלְוָה**, נ, נחת, השקט ובטחה; בטחון בלבב הגורם לשבת בחִבוק ידים.

שָׁלוּחַ, ת, קל המרוץ, מהיר; מתחשט; *שליח, ציר.

— **שְׁלוּחִים**°, ז״ר, נביאים שליחי ה׳; תלמידי ישוע הנוצרי.

---

[1] שלו перепел, Wachtel, caille, quail

הגֻלגלת
הסַנטר
הבְּרִיחַ
צלע
עצם החזה (טפתח הלב)
האֶזרֹע
צלעות
המרפק
המוכַב
הָקנה
המצח
הארֻבּה (חֹר העין)
הלחי העליונה
הלחי התחתונה
ראשית השדרה
אגן הירכים
קץ השדרה
פרק היד
פִּסַת היד
האצבעות
הירך
פיקת הברך
הקנה הגדול
הקנה הקטן
הקרסֹל
פִּסַת הרגל
אצבעות הרגל

שלד האדם

— שְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ*, אמרת חֹק לאמר: כל מה שאדם עושה על ידי שליחו נחשב כאלו הוא בעצמו עשה את הדבר.

שִׁלּוּחַ*, ז, פְּעֻלַּת המשלח והעוזב; גרוש, הוצאה מתוך־.

— שִׁלּוּחַ הַקֵּן*, ז, שִׁלּוּח אֵם האפרוחים מן הקן בשעה שחפצים לקחתם (עפ״י מצות התורה דברים כב. ו. ז.)

— בְּשִׁלּוּחַ°, בדרך כלל, סתם.

שְׁלוּחָה, נ, בד מסתעף, נטישה.

שִׁלּוּחִים, ז״ר, פטורים, משלוח, פעֻלת המשַׁלח; משלחת; גרושי אשה; גרוש, גלות; מֹהר ומתן לבת בהנתנה לאיש.

שִׁלּוּט*, ז, מקום תפיסה בכלי.

שִׁלּוּל*, ת, אסור בשלשלאות; חסר המציאות.

שְׁלוּלִית*, נ, נחל קטן הנעשה על ידי זרם מי הגשמים בחרף; מרוץ, שטף מים על־.

שָׁלוֹם, ז, (שְׁלוֹמוֹת*), השקט ובטחה, שלוה מאסון וצרה ונזק; מנוח ממריבה ולחץ אויב; מנוח משנאה ואיבה (הפך: ריב, מלחמה); ידידות, רעות; טוב המעמד; מצב; רצון וברכה; °ברכת איש לרעהו בהפגשם או בהפרדם; ת, שלם בגופו או במעמדו, שלא יחסר בו דבר; שלבו שלם עם זולתו.

— שְׁלוֹם בַּיִת*, שלום במשפחה.

— הֲשָׁלוֹם?, שאלת איש את רעהו בהפגשם, ר׳ שאול לשלום.

— לְשָׁלוֹם, בְּשָׁלוֹם, תה״פ, במצב טוב.

— אִישׁ שְׁלוֹמִי, ידידי, רעי, חברי.

— הָבֵא שָׁלוֹם, הַטֵּל שָׁלוֹם*, (בֵּין איש לאיש)*, השלם בין־.

— הַחֲזִיר שָׁלוֹם*, ענה על ברכת שלום.

— נָתוֹן שָׁלוֹם*, ברך את־ בשלום.

— שָׁאוֹל לְשָׁלוֹם*, שָׁאוֹל בִּשְׁלוֹם־*, שאול על דבר המצב (בנוסח: מַה־ שְּׁלוֹם־ ?, הֲשָׁלוֹם ל־?).

— אַתָּה שָׁלוֹם, שָׁלוֹם לְךָ, שָׁלוֹם עָלֶיךָ, נוסח ברכה.

— חַס וְשָׁלוֹם*, תה״פ, חלילה.

— שָׁלוֹם עָלַיִךְ, נַפְשִׁי*, מבטא במובן: מה לי ולכל זה, אני דואג רק לנפשי.

— עָלָיו הַשָּׁלוֹם*, כנוי של כבוד להזכיר מת.

שִׁלּוּם, ז, **שִׁלּוּמָה**, נ, **שִׁלֻּמִים**, ז״ר, גמול, תשלום; ענש.

שְׁלֹמִים, תה״פ, כֻּלּוֹ ולא חלקים ממנו, כֻּלּוֹ ולא מקצתו.

שָׁלוּק*, ת, מבֻשל במים רותחים, ששפכו עליו מים רותחים.

— בֵּיצָה שְׁלוּקָה*, נ, ביצה שבשלוה עד היותה קשה.

— שְׁלוּקִים*, ז״ר, דברים ששלקו אותם לקיומם.

שָׁלוֹשׁ, **שְׁלוֹשָׁה**, **שְׁלוֹשִׁים**, ר׳ שלש, שלשים.

שִׁלּוּשׁ*, ז, תכונת דבר שהוא מְחֻבר משלשה יחד.

— אֱמוּנַת הַשִּׁלּוּשׁ°, נ, אמונת הנוצרים בשלוש האלהות (האב, הבן ורוח הקדש).

שלח (**שָׁלַח, יִשְׁלַח**), פ״י, יבוא גם עם: לְ־, בְּ־), צוה על איש ללכת אל־; גרום כי יִקַּח דבר ממנו ויובא אל־; תת דבר ללכת חפשי; פרוש, שטוח; פשוט, הושיט; פגוע לרעה; *פשוט והסיר מעל־. **הָשְׁלַח**, היה מְצֻוה ללכת אל מקום ידוע; היה לקוח ממקומו להגיעהו למקום אחר. **שַׁלֵּחַ**, שלוח; פשוט, פרוש, שטוח; פשוט והארך ענפים ושרשים; האיץ ללכת מעליו, גרש, הרחק מ־; הוציא לחפשי, תת ללכת, לא עַכֵּב; הַעֲבר מן העולם; הוציא אשתו לחפשי, נתון גט פטורים לאשתו; לַוֵּה ופטר איש לדרכו בברכה; הבא רעה על־, (חיה רעה, מגפה וכיו״ב); השלך; פשוט בגד מעל־. **שֻׁלַּח**,

הִשָּׁלֵחַ; הפטר לדרכו; גרוש, הֻרְחק בחזקה ממקומו; הֵעזב והֵהרס, הֻשחת. הִשְׁלֵחַ, (־בְּ־) הביאפגע ואסון וצרה על־. הִשְׁתַּלֵּחַ*, השלח.

— שְׁלוֹחַ יָד (בְּ־), הכה, פגוע לרעה; לקוח דבר השיך לאחר.

— שְׁלוֹחַ יָד בְּנַפְשׁוֹ, הרוג את עצמו, אַבד עצמו לדעת.

— שַׁלֵּחַ בָּאֵשׁ, שרוף דבר (בית, עיר וכיו״ב).

— הַשָּׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ*, ז, השעיר הנשלח לעזאזל ביום הכפורים בזמן שבית המקדש היה קים (ויקרא טז, ח׳); ר׳ שעיר לעזאזל.

שֶׁלַח, ז, כלי זין; חרב; חטר מגזע עץ המתפשט בה וכה; שלוחה, נטישה; תעלות מים בשדה משקה (שיה״ש ד, י״ג); *עור חיה ובהמה שהוסר שערו, והוא עוד בלתי מעֻבּר; זית שבשל והתרכך; רֹחב המדרגה.

שַׁלָּח*, ז, אומן המפשיט עורות; אומן המעבד עורות.

שִׁלְחָה*, נ, רֹחב דבר.

שַׁלְחוּפִית*, נ, אַם, כעין כיס בבטן האשה שבו נמצא הולד עד הולדו; אבר סגלגל מלא אויר שנמצא בבטן הדג; גוף סגלגל מלא אויר.

שְׁלָחִין*, בֵּית הַשְּׁלָחִין*, שְׂדֵה הַשְּׁלָחִין*, ז, שדה משקה, שדה רוה מים, שדה שמשקים אותו במים.

שֻׁלְחָן, ז, (ר׳ שֻׁלְחָנוֹת), טבלא, לוח עץ על כַּן או רגלים לאכל עליו או לשמוש אחר; כלכלה, מזון; *שלחן החלפן.

— שֻׁלְחַן הַמִּטָּה°, ז, שלחן קטן שמעמידים על יד המטה לשים בו הנרף וכיו״ב.

— שֻׁלְחַן הַפָּנִים, שֻׁלְחַן הַמַּעֲרֶכֶת, ז, שלחן הזהב שהיה בבית ה׳ לשים עליו לחם הפנים.

— שֻׁלְחָן מִתְכַּפֵּל°, ז, שלחן שיש לו כעין כנפים מתכפלות כדי שיוכלו להגדילו בעת הצרך.

— שֻׁלְחָן שֶׁל פְּרָקִים°, ז, שלחן שיכולים לפרקו ולשים לוחות בין פרקיו למען יארך.

— עָרוֹךְ שֻׁלְחָן, סדר על השלחן את כלי האכל והמטעמים.

— פְּלוֹנִי סָמוּךְ עַל שֻׁלְחַן־*, פְּלוֹנִי הָיָה עַל שֻׁלְחַן־*, פלוני אוכל או אכל אצל פלוני או קבל מזונות ממנו בקביעות.

— שְׁנֵי שֻׁלְחָנוֹת*, כנוי משל לשני העולמות, העולם הזה והעולם הבא.

שֻׁלְחָנִי*, ז, חלפן, מחליף כספים; °עוסק בהלואות ועניני כספים.

שֻׁלְחָנִיָּה°, נ, בית החלפן, בית השלחני, משרד השלחני.

שַׁלְחֵף*, פ״י, אסוף יחד זה על גב זה וזה על יד זה בלי סדר נכון.

שלט (שָׁלַט, יִשְׁלֹט), פ״ע, (בְּ־), משול; היה אדון ל־; פעול על־; היה הכח ל־ לעשות איזה דבר. הִשָּׁלֵט*, היה תחת שלטון של אחר. שַׁלֵּט*, הַשְׁלֵט, המשיל; נתון אפשרות לעשות בדבר כרצונו. הִשְׁתַּלֵּט*, שלוט; עשה את עצמו כשליט על־.

שֶׁלֶט, ז, תיק לחצים, אשפה (?); מגן (?); °לוח על בית מסחר וכיו״ב, שכתוב עליו שם בעל בית המסחר או תכן הסחורה.

שִׁלְטוֹן, שָׁלְטָן*, ז, (נ, שִׁלְטוֹנָה*), ממשלה, שררה; תקף ויכלת; שַׂר ומושל.

שִׁלְטָן*, שר ומושל; °מלך התֻּרכים.

שִׁלְטָנוּת*, שִׁלְטָנוּת*, נ, ממשלה, שלטון, שררה; פאר, קשוט.

שַׁלֶּטֶת, נ, ר׳ שליט.

שֶׁלִי, ז, שגגה, משגה (?); שקט, שתיקה, חשאי.

— **בַּשֶּׁלִי**, תה"פ, בחשאי (?).

שְׁלִיָא*, ז, תלמיד, לומד מלאכה מבעל מלאכה.

שְׁלִיבָה*, נ, שלב, חלק כסלם; מלאכת הקושר והמחבר יחד בשלבים.

שִׁלְיָה*, נ, חתול הילד במעי אמו היוצא ממנה אחרי הלדה; ר' שיליא.

שְׁלֵיו, ר' שְׂלָו.

שָׁלִיחַ, ז, ציר, שלוח, מלאך, איש הולך במצות אחר להודיע או לעשות איזה דבר.

— **שְׁלִיחַ צִבּוּר***, ז, חזן העובר לפני התבה להתפלל בצבור.

— **שְׁלִיחַ צִיּוֹן***, ז, שליח היוצא מא"י לחו"ל לקבץ כספים לטובת א"י; שליח שהיה בא מבבל לא"י ללמד דברי תורה ולשוב ולהפיצם בבבל.

שְׁלִיחוּת*, נ, מעשה השליח ופקודתו; שִׁלּוּחַ, פעֻלת המשלח; נתינת כח והרשאה לאחר.

— **שְׁלִיחוּת יָד***, נ, פגיעה, נגיעה ב־.

שַׁלִּיט, ת, (נ, שַׁלֶּטֶת), מושל כרצונו; שר, אדון.

שליט"א, ר"ת, שיחיה לארך ימים טובים אמן.

שְׁלִיטָה*, נ, כח, יכלת; שררה, שלטון.

שְׁלִיל*, ז, עבר במעי אמו המֻנח מקֻפל אברים.

שְׁלִילָה*, **שְׁלִילוּת***, נ, מקום השֶׁלל באריג; בטול מציאות, אמירת: לא (בנגוד: ל„חיוב").

שְׁלִילִי, ת, חסר מציאות, שאיננו, (הפך: חיובי).

שְׁלִיף*, ז, שק או ילקוט לתת בו אכל לבהמה; שק פתוח באמצעו לארכו ששמים על גבי בהמה למשא משני צדיה.

שְׁלִיפָה*, נ, פעֻלת השולף והפושט.

שְׁלִיקָה*, נ, פעֻלת השולק דבר במים רותחים, פעלת הנותן מים רותחים על דבר לבשלו.

שָׁלִישׁ, ז, שלישית האיפה, סאה; האצבע השלישית ביד, האמה (?); איש מלחמה נאמן העוזר לאדונו (ביחוד בצבא הרכב); מפקד צבא מדרגה שלישית; מין כלי זמר משֻׁלש הצדדים; *איש שלישי ששני צדדים נותנים לו איזה דבר בשלישות; הַדין המכריע בין שני הבוררים משני הצדדים.

— **שָׁלִישִׁים**, דברים נכוחים (?); **שְׁלִישִׁים**, חדרים בדיוטה השלישית.

שְׁלִישׁ*, ז, שלישית דבר, אחד משלשת חלקי דבר; אחד אחת משלשה.

שְׁלִישׁוּת*, נ, פעֻלת המשליש דבר ביד שליש על פי תנאים ידועים; מה שהֻשלש אצל שליש.

שְׁלִישִׁי, מספר סדורי הבא אחרי השני.

— **שְׁלִישִׁי בִּשְׁלִישִׁי***, קרבת נכדים או נכדות של שני אחים או של שתי אחיות או אח ואחות.

שְׁלִישִׁית, נ, אחד משלשת חלקי דבר; חלק אחד אחוז משלשה; (מספר סדורי) הבאה אחרי השניה.

(**שלך**) **הֻשְׁלַךְ***, הוטל, הוזרק. **הַשְׁלֵךְ**, זרוק הלאה, הטיל; זרוק ארצה; זרוק ונטוש; גרש, הרחק, הדח. **הָשְׁלַךְ**, **הֻשְׁלַךְ**, הוטל, הוזרק; הֻהרם.

— **הַשְׁלֵךְ גּוֹרָל**, הפיל גורל.

— **הַשְׁלֵךְ נַפְשׁוֹ מִנֶּגֶד**, סכן עצמו.

שָׁלָךְ, ז, מין עוף השולה דגים מן הים [1].

שַׁלֶּכֶת, נ, עת השליך העץ את עלהו; כריתת עץ.

שלל (**שָׁלַל**, **יָשֹׁל**), פ"י, שלוף, שמוט מתוך־; חטוף, לקוח בחזקה, בצוע; לקוח רכוש האויב במלחמה; *חבר דברים יחד; קשר וחבר יחד בשלשלת; הַכלב, תפור קרע בתפירות גסות; °הסר איזה נשוא מן הנושא והַכחד מציאות דבר, אַיִן, הגד: לא. **הִשְׁתּוֹלֵל**, אבוד עצות, היה נבוך; היה לשלל (?).

---

[1] שלך морская ворона, Sturz-pelikan, lestris

שָׁלָל, ז, בז, מלקוח, שלוקחים בחזקה מיד האויב במלחמה ; רֶוַח, שכר.

שֶׁלֶל*, ז, מקום תפירה גסה וקלושה ; דברים אחדים מחברים יחד.

— **שֶׁלֶל שֶׁל בֵּיצִים***, ז, צרור הביצים בחי (הנקבה) כשהן כבר גדולות.

שלם (שָׁלַם, יִשְׁלַם), פ"ע, גמול לאיש על מעשהו ; בוא לידי גמר, הִגָּמֵר; היה שָׁלֵם, הִמָּלֵא דַיּוֹ ; היה בשלום עם־ ; היה נמלט מפגע ומרעה. **הִשָּׁלֵם**, הגמר, בוא עד תֻּמּוֹ. **שִׁלֵּם**, מלא החסר ; גמור ; נחם מצרה ; פרוע חוב, השב המגיע ; השב גמול ; נתון שכר ; מלא נדר ; *עשה טובה ל־. **שֻׁלּוֹם**. הושב גמול, הִפָּרַע ; הוּשב (חוב או נדר). **הִשְׁלִים**, גמור, כלה, התם דבר ; כלה, הכחד ; בוא בברית שלום עם־, התחבר והתקשר עם־ ; גרום לבוא בברית שלום, עשה שלום ; מסור, נתון, *מלא את החסר; מלא את המספר הדרוש ; מות, גמור החיים; גמור התענית עד סוף היום. **הָשְׁלַם**, הובא בברית שלום ; *הגמר, כלה ; הִמָּלֵא החסר ; °השתכלל בשלמות בלמודים ובידיעות. **הִשְׁתַּלֵּם***, הִפָּרַע, שֻׁלּוֹם, הוּשב חוב ; °השתכלל, היה מְשֻׁכְלָל וגמור ולא חסר כל, בוא לידי שכלול ושלמות ; גמור חק למודים.

— **לֹא הִשְׁלִים שְׁנָתוֹ***, לא עברה עליו שנה מהעת ההיא עד שמת.

שֶׁלֶם, ז, (בא כמעט תמיד ברבים : שְׁלָמִים), קרבן מזכיר ברית שלום עם ה' (?) ; קרבן שלום תודה לה' (?).

שָׁלֵם, ת, תמים, בלי מגרעת, שלא חסר בו דבר ; דבר נגמר ; נאמן רוח, מסור בכל לב ; בריא, חזק ; שם העיר ירושלים לפנים.

— **שָׁנָה שְׁלֵמָה°**, נ, שנה שחדשי חשון וכסלו שבה הם שניהם מלאים, לאמר ששניהם הם בני ל' יום.

— **תְּפִלָּה שְׁלֵמָה***, תפלה בכונה.

— **גִּזְרַת הַשְּׁלֵמִים**, (בדקדוק), נ, השרשים שכל אותיותיהם שלמות, לאמר : לא חסרות ולא נחות ולא כפולות.

שִׁלֵּם, ר' שלום.

שִׁלֵּם, ז, גמול, שכר, תשלום.

שַׂלְמָה, נ, שמלה, בגד רחב, מעטפה להתלבש; °בגד אשה.

שַׁלְמוֹן, ז, מתנה ; שכר ; שֹׁחַד.

שַׁלְמוֹנִית°, נ, שם לאחד ממיני הפיוטים, והיא סליחה שבתיה בני ארבעה חרוזים.

שְׁלֵמוּת°, נ, תכונת דבר שהוא שלם ולא חסר בו דבר ; השכלה גמורה ושלמה.

— **בִּשְׁלֵמוּת°**, תה"פ, כלו, בלי חסרון ומגרעת.

שְׁלָמִים, ר' שֶׁלֶם.

שלף (שָׁלַף, יִשְׁלֹף), פעו"י, יצוא מתוך־ ; הוציא מתוך־ ; חלוץ, פשוט (נעל). **הִשָּׁלֵף***, הוּצא מתוך־ ; **שִׁלֵּף***, התר, פתח קשר. **הִשְׁלִיף***, תלוש צמחים ; עזוב (שדה) בור ולא לחרש אותו. **הִשְׁתַּלֵּף***, הִגָּמֵר, תום; הותר, הִפָּתַח קשר.

שְׁלָף*, **שֶׁלֶף***, ז, (ר' שְׁלָפִים*, ס"ר שִׁלְפֵי*), שדה בור שלא נחרש בקיץ ; השבלים שנשארו בשדה אחרי הקציר ; אחרית, סוף ; מה שנשאר בסוף.

— **שִׁלְפֵי הַגְּזֵרָה***, ז"ר, בני אדם הנשמטים ונחבאים מגזרת המלכות.

שַׁלְפּוּחִית*, נ, זפק עוף ; שלחופית, קרום שהעֻבָּר מֻנָּח בו, מרפחת, אֵם.

שַׁלְצִיּוֹן*, ז, שליח ציון, ר' שליח ; ערב ואחראי בלי כל תנאים.

שלק* (שָׁלַק*, יִשְׁלֹק*), פעו"י, בשל במים רותחים, שפוך מים רותחים על דבר להכשירו לאכילה; השרף, היה שרוף מן החֹם ; נַתֵּחַ גוף מת לבדקו. **הִשָּׁלֵק***, התבשל. **שַׁלֵּק***,

שלוק; עשה חלק, שפשף והישר; הפל השערות שעל הפרי (אבטיח וכדומה).

שָׁלָק, ז, (ר׳ שְׁלָקִים*, שְׁלָקוֹת*), ירקות או פֵּרות ששפכו עֲליהם מים רותחים; לפתן, פרפרות האכל הנתנות בגמר הסעודה; שליקה, פְּעֻלת השולק דבר במים רותחים, פְּעֻלת הנותן מים רותחים על דבר לבשלו.

— **מֵי שְׁלָקוֹת***, ז״ר, מים ששלקו בהם פרי או ירקות.

שָׁלֹשׁ, נ, **שְׁלֹשָׁה**, ז, ש״מ, (סמיכות זכר: שְׁלֹשֶׁת־, ס״נ: שְׁלֹשׁ), שנים ואחד.

(שלש) **שִׁלֵּשׁ**, פ״י, חִלֵּק לשלשה חלקים; עשה דבר פעם שלישית; עשה דבר ביום השלישי; *שלשל, הוריד למטה. **הִשְׁלִישׁ***, חלק לשלשה חלקים; נתון למשמרת ביד איש שלישי. **הָשְׁלַשׁ***, הנתן למשמרת בידי איש שלישי; היה שליש מהגדל הַשלם. **הִשְׁתַּלֵּשׁ***, עשה דבר בפעם השלישית.

שִׁלֵּשׁ, ז (ר׳ שִׁלֵּשִׁים), בן נכד, נכד הבן, בן דור שלישי.

שְׁלֹשִׁי*, ז, (ר׳ שְׁלֹשִׁית*), בן שלש שנים.

שְׁלֹשֲבָר°, ז, מספר בעל שלשת אברים (בחשבון).

שִׁלְשׁוּל*, ז, התפתחות; תולעת הגשם הנמצאת באשפה; הורדה בחבל או בשלשלת, פְּעֻלת המוריד למטה; תליה בנטיה למטה; הלוך מעים, חלי מעים שבו הצאה יוצאת מהגוף לעתים תכופות ובמצב קלוש.

שִׁלְשׁוֹם, שִׁלְשֹׁם, תה״פ, יום לפני אתמול.

— **תְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם**, מקֹדם, בזמן הקֹדם.

שְׁלָשׁוֹת°, נ״ר, מספרים של שלשה שלשה.

שְׁלֹשִׁים, ש״מ, שלש עשרות; *שלשים ימי האבלות למת.

שִׁלְשֵׁל*, פע״י, תלה בנטיה למטה (פרי על העץ); הוריד בחבל או בשלשלת למטה לאט לאט; משוך דברים אחריו; רִפָּה את המעים באפן שהרעי נשפך; עשה שלשלת. **הִשְׁתַּלְשֵׁל***, הֵאחז והִסבך; הוּצא מתוך־; תלה בנטיה למטה; °יצוא דבר מתוך דבר בסדר.

שַׁלְשֶׁלֶת, נ, (ר׳ שַׁלְשָׁלוֹת*, שַׁלְשְׁלָאוֹת*, שַׁלְשְׁלָיוֹת*), שרשרת, רתוקי חבל עשוי טבעות ברזל מְחֻברות יחד; °שם אחד מטעמי הנגינה (֓).

— **שַׁלְשֶׁלֶת הָאָבוֹת*, שַׁלְשֶׁלֶת יְחָסִין*, שַׁלְשֶׁלֶת הַיַּחַס°**, רשימת ההתיחסות לבני הרבה דורות קודמים.

— **שַׁלְשֶׁלֶת שֶׁל מַשּׁוּחוֹת***, נ, השרשרת שמודדי האדמה משתמשים בה בעבודתם.

— **שַׁלְשֶׁלֶת הַקַּבָּלָה°**, נ, סדר הדורות למקבלי התורה שבעל פה.

שִׁלְשֹׁם, ר׳ שלשום.

שַׁלֶּשֶׁת*, נ, שלשלת.

שָׁם, תה״פ, לרמז על מקום אחר; לא פֹּה, הלאה מ־; (לפעמים) לרמז על הזמן שכבר עבר, בעת ההיא; °(בספרי המחקר המתֻרגמים מערבית תבוא מלה זו לפעמים מְיֻתרת וללא צרך או במובן: בכלל).

שֵׁם, ז, (ר׳ שֵׁמוֹת), מלה הבאה לצַין דבר ולהבדילו מהדברים האחרים; כנוי לעצם על פי מהותו; פרסום; שבח ותהלה; זֵכֶר, שארית; *כנוי לאלהים; כנוי כבוד; אֹפֶן, דרך, ענין; טעם, סבה, הדבר הגורם.

— **שֵׁם גּוּף°**, ז, (בדקדוק), מלה מצינת איזה איש או דבר שהוא בבחינת היותו המדבר, או מי שמדברים אליו, או מי (או מה) שמדברים על אודותיו.

— **שֵׁם הַמְיֻחָד*, שֵׁם הַמְפֹרָשׁ***, ז, שם אלהים באותיות „יהוה״.

— **שֵׁם חֹמֶר°**, ז, (בדקדוק), מלה המצינת את החמר שממנו נעשה העצם.

— **שֵׁם טוֹב**, ז, תהלה ושבח לאיש.

— שֵׁם טֻמְאָה*, ז, שם השטן שהכשפים משתמשים בו.
— שֵׁם מְפֹשָּׁט°, שֵׁם מִקְרֶה°, (בדקדוק), ז, מלה מצינת את התכונה המֻבעת עפ״ר בתאר העצם (עָבֵר־, תכונת הֶעָבֵד).
— שֵׁם עֶצֶם°, שֵׁם דָּבָר°, (בדקדוק), ז, המלה המציֶנת את העצם.
— שֵׁם עֶצֶם כְּלָלִי°, (בדקדוק), ז, שם הנתן לעצם על פי מהותו, צורתו ושמושו, ואפשר להשתמש בו לכל העצמים שהם מסוג אחד.
— שֵׁם עֶצֶם פְּרָטִי°, (בדקדוק), ז, שם נוסף לעצם (על השם הכללי) ליחדו ולהבדילו מכל יתר העצמים שהם מסוגו ודומים לו (עפ״י רב לאנשים ולמקומות).
— שֵׁם פֹּעַל°, (בדקדוק), ז, תמונת המקור המורה על הפעלה.
— שֵׁם קִבּוּץ°, (בדקדוק), ז, שם המצין קבוץ גופים מסוג אחר.
— שֵׁם רָע, ז, בזוי וקלון לאיש.
— שֵׁם שָׁמַיִם*, שם האלהים.
— שֵׁם תֹּאַר°, (ויותר נכון: תֹּאַר הָעֶצֶם°), ז, (בדקדוק), מלה המצינת את איכות העצם.
— בְּשֵׁם*, תה״פ, ברשות־, בכח־, בפקודת־.
— הַשֵּׁם*, ז, אל, אלהים.
— כְּשֵׁם שֶׁ־*, כמו שֶׁ־.
— לְשֵׁם*, לתכלית־, לכונת־.
— לְשֵׁם*, תה״פ, בשביל.
— אַנְשֵׁי שֵׁם*, ז״ר, אנשים חשובים ומפרסמים.
— בַּעַל שֵׁם*, ז, בעל נס, עושה נסים ונפלאות על ידי לחשים וקמיעות.
— בָּרוּךְ הַשֵּׁם*, מבטא בהוראת: תודה לאל.
— חִלּוּל הַשֵּׁם*, ז, דבר שעל ידו מתחלל שם ה׳.

— קִדּוּשׁ הַשֵּׁם*, ז, דבר שעל ידו מתקדש שם ה׳.
— לְשֵׁם שָׁמַיִם*, לכבוד ה׳.
— עַל שֵׁם*, תה״פ, בגלל.
— לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא זֶה*, אֵינוֹ מִן הַשֵּׁם*, לא משום זה, לא מטעם זה, כי אם־.
— נָטוֹל אֶת הַשֵּׁם*, קרוא לעצמו בשם כבוד; התכבד.
— לֹא כָּל הָרוֹצֶה לִטּוֹל אֶת הַשֵּׁם יִטּוֹל*, אמרה לאמר: לא כל איש יוכל לחשב את עצמו לגדול ולהתנהג כמוהו.
— קָנֹה שֵׁם*, עשה לעצמו שם ופרסום.
— בְּנֵי שֵׁם°, ז״ר, כנוי לעמים הנחשבים לבני שם בן נח (העברים, הערבים, האשורים ועוד).

ש״מ, ר״ת, שמע מניה (מזה מובן); שם מספר.
שֶׁמָּא*, תה״פ, אולי, אפשר; ז, ספק, אפשרות (הפך: בָּרִי).
— בָּרִי וְשֶׁמָּא - בָּרִי עָדִיף*, ודאי וספק—תופסים את הודאי, אמרה תלמודית, המשמשת גם כחק בהלכה.
שַׁמָּאִי*, שַׁמַּי*, ז, מעריך מהיר דבר, קובע מחיר דבר.
שְׂמֹאל, שְׂמֹאוֹל, נ, צד הגוף ששם מֻנח הלב (הפך; ימין); צד היד השמאלית; היד השמאלית; צד צפון.
— שְׂמֹאל דּוֹחָה וְיָמִין מְקָרֶבֶת*, משל עממי לאמר: לא לקרב הרבה ולא לרחק הרבה.
— עַל יָמִין וְעַל שְׂמֹאל, מכל הצדדים.
— נָתוֹן מִשְּׂמֹאלוֹ לִימִינוֹ*, מבטא במובן: לקוח לעצמו, לקוח מכיסו זה ונתון לכיסו השני.
(שמאל) הִשְׂמְאִיל, הִשְׂמִל, פ״ע, פנה אל צד שמאל; ירוע לעשות מלאכה ביד השמאלית,

השתמש ביד השמאלית לעבודה; *עשה לא בצדק; התנגד, היה מתנגד ל־, דבר רע ב־ (הפך: הימין).

שְׂמָאלִי, ת, יושב לשמאל, יושב לצד היד השמאלית; יושב לצפון, צפוני.

(שמד) הִשָּׁמֵד, פ״ע, הִכּרת, כָּלֹה, אבוד עד בלי השאיר שריד ופליט. שַׁמֵּד*, העבר על דתו על כרחו, הכרח וגרום להמיר את הדת (ביחוד דת היהודים). הַשְׁמֵד, הַכרת, כַּלה ואבד עד בלי השאיר שריד; הרוס, החרב; *שַׁמֵּד. הִשְׁתַּמֵּד*, הִשָּׁמֵד; עבור על דתו, המיר את דתו, יצוא מקהל בני דתו (יהודי).

שְׁמָד*, ז, (ר׳ שְׁמָדִים*), קבלת דת אחרת (מהדת היהודית); רדיפות על ההחזקה בדת.

— שְׁעַת הַשְּׁמָד*, נ, ימי הגזרות והרדיפות על עם ישראל בעד החזקתם בדתם.

שַׁמָּה, נ, פלצות, חרדה עצומה; שממה, חרבן.

— הָיֹה לְשַׁמָּה, היה לדבר שמתפלאים כשמזכירים אותו.

שָׁמָּה, תה״פ, ר׳ שָׁם; לְשָׁם.

שָׁמוּט*, ת, ארך ודק; ארך ונטוי (צואר); שנקע ממקומו (פרק בגוף); שעקרו אותו ממקומו (פרק בגוף).

שִׁמּוּט*, ז, עזיבה, השלכה, נשישה; שליפה (חרב וכיו״ב); °יציאת פרק גוף ממקומו, הקעה, נקיעה.

שְׁמוֹנָה, ר׳ שמנה.

שְׁמוֹנִים, ר׳ שמנים.

שְׁמוּעַ*, ז, מסורה, חֻקים הנמסרים מדור לדור מפה לפה; מַשמע, תוכן והוראת מלה או דבר; ת, מובן, ברור.

— כִּשְׁמוּעוֹ*, כמובנם הפשוט של המלה או המאמר.

שִׁמּוּעַ*, ז, נתינת הודעה, מודעה, פרסום.

שְׁמוּעָה, נ, משמע אזנים, קול דברים; בשורה, ידיעה; גלוי נבואה, חזון; מסורה, קבלת דברים איש מפי איש; רעש, המולה; *הלכה (בנגוד לאגדה), קבלה של הלכה; שמע מה שמשיחים בריות על איש בנוגע למנהגו.

— שְׁמוּעָה קְרוֹבָה*, נ, ידיעה שבאה על מות איש במשך שלשים יום למותו.

— שְׁמוּעָה רְחוֹקָה*, נ, ידיעה שבאה על מות איש אחרי עבור שלשים יום למותו.

— שְׁמוּעוֹת°, (כזרגון), שיחות וספורים על דבר חדשות.

— בַּעַל שְׁמוּעוֹת*, ת, בקי במסורה ובהלכות מְקֻבָּלות.

שִׁמּוּר*, ז, שמירה, פְּעֻלת השומר: השגחה; סנון להסרת השמרים מן היין.

— שִׁמֻּרִים, ז״ר, עֵרות, יקיצה בלילה.

שְׁמוּרָה, נ, שער בעפעפי העין (?); העפעף העליון (?).

שִׁמּוּשׁ*, ז, שֵׁרות, פְּעֻלת המשרת ועבודתו; השתמשות, פְּעֻלת המשתמש בדבר לצרכו.

— שִׁמּוּשׁ הַלָּשׁוֹן°, (בדקדוק), ז, חלק הדקדוק העוסק בדרכי הלשון בהרכבת המלים במאמרים וכיו״ב.

— אוֹתִיּוֹת הַשִּׁמּוּשׁ°, אוֹתִיּוֹת שִׁמּוּשִׁיּוֹת°, (בדקדוק) נ״ר, האותיות הנוספות אל אותיות השרש לאיזו הוראה.

— חָכְמוֹת שִׁמּוּשִׁיּוֹת°, נ״ר, החכמות הנחוצות והמועילות ללמוד חכמה אחרת (חכמת החשבון וכדומה).

שמו״ת, ר״ת, שנים מקרא ואחד תרגום.

שַׁמּוּתִי ת, מֻחרם שהטילו עליו חרם; הנוטה אחרי דעת בית שמאי בהלכה.

שמח (שָׂמַח, שָׂמֵחַ, יִשְׂמַח), פ״ע, שיש, גיל, עלוז. שַׂמֵּחַ, הרנן לב אחר, גרום כי אחר ישמח. הַשְׂמֵחַ, שַׂמֵּחַ.

שָׂמֵחַ, ת, (נ, שְׂמֵחָה, ר׳ שְׂמֵחִים), עלז, מלא שמחה.

שִׂמְחָה, נ, (ר' שְׂמָחוֹת), גיל, משוש לב, עליזות לב.

— **שִׂמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה***, נ, ר' שואבה.

— **שִׂמְחַת תּוֹרָה***, נ, יום טוב שחוגגים (בחו"ל) אחרי שמיני עצרת ומשלימים בו את התורה (ובא"י הוא יום שמיני עצרת בעצמו).

— **שְׂמָחוֹת***, שם (שנתן בדרך „סגי נהור") למסכת תלמודית העוסקת בעניני האבלות.

— **אֵין מְעָרְבִים שִׂמְחָה בְּשִׂמְחָה***, אִמרה במובן: °אין מחברים יחד שני דברים נבדלים ומיֻחדים.

שמט (שָׁמַט, יִשְׁמֹט), פעו"י, סחוב והשלך הלאה; השלך מטה; הדח דבר הלאה; נטוש, עזוב, (חוב); החליק (בהליכה); יצוא ממקומו; (־עַצְמוֹ), חלץ עצמו. הִשָּׁמֵט, הִסחב; הֻדח; *יצוא ממקומו; חסור מלים בכתיבה. שַׁמֵּט*, גרום לעזב, נטוש (שדה מעבדו, חוב מנבותו); עקור אלק מצמחים לבל יהיו עֲבֻתים מאד. הַשְׁמִיט, הרחק, הסר הלאה; *החסר דבר או מלים בדבור או בכתיבה. הִשְׁתַּמֵּט*, התחמק, מצוא דרכים לְהֵחלץ מחובה.

— **שָׁמְטוּ הַכַּד מִתַּחְתָּיו***, מבטא משל לאמר: ירד מגדולתו.

שְׁמִטָּה, נ, עזיבת שדה זרע מעבדו; השנה שבה עוזבים את השדות מחריש ומקציר, (ר' שביעית); עזיבת חוב מנבותו; °פשיטת הרגל לנושים, לא שַׁלֵּם חובות למלוים.

— **מַה עִנְיַן שְׁמִטָּה אֵצֶל הַר סִינַי***, מבטא משל לאמר: איזו יחס ושיכות יש לענין אחד אל השני, ומזה גם המבטא המחֻדש: שְׁמִטָּה וְהַר סִינַי°, על שני דברים שאין כל יחס וקשר ביניהם.

שַׁמַּי*, ר' שמאי.

שֵׁמִי°, ת, אשר לבני שֵׁם, המתיחס לבני שֵׁם.

שְׁמִימָה, ר' שממה.

שְׂמִיכָה, נ, מרבד, רפידת צמר עבה להתכסות בה בעת השכיבה.

שָׁמַיִם זוגי זכר, רקיע, גֹּבה הרום הנראה באויר העולם מעל לראשינו ככפת תכלת או אפורה, גבול ראות עין האדם במרומים (לפי האגדה יש שבעה רקיעים: וילון, רקיע, שחק, זבול, מעון, מכון, עֲרבות), *אלהים, אל; רום, גֹּבה.

— **חֲצִי הַשָּׁמַיִם, לֵב הַשָּׁמַיִם**, ז, הנקודה הקיצונית מעל לגֹבה הראש.

— **שֵׁם שָׁמַיִם***, שם האלהים.

— **לְשֵׁם שָׁמַיִם***, ר' שֵׁם.

— **שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם**, ז"ר, השמים העליונים, השמים אשר מעל לשמים שאנו רואים (עפ"י אמונת הקדמונים).

— **שְׁמֵי קוֹרָה***, ז"ר, תקרה, ספון.

— **יִזְעַק לַשָּׁמַיִם***, מבטא לאמר: יבקש סליחה מה' והוא פטור מענש וקנס בידי אדם.

— **שָׁמַיִם בֵּינִי לְבֵינוֹ***, טענת אשה על בעלה שאין לו כֹּח גברא.

שְׁמֵימִי°, ת, של השמים, השיך לשמים.

שְׁמִינִי, מספר סדורי מן שמונה, שאחרי השביעי; ז, היום השמיני לחג הסכות, הוא יום שמיני עצרת.

שְׁמִינִית, נ, מין כלי זמר בעל שמונה מיתרים; מספר סדורי לנקבה מן שמונה; חלק אחד אחוז משמונה; °שמונה מדרגות הקול.

שְׁמִיעָה*, נ, מצב השומע; שֵׁמַע, קול דברים.

שָׁמִיר, ז, קוץ, דרדר; יהלום, מין אבן טובה קשה.

שְׁמִירָה*, נ, פעלת השומר על דבר; השגחה יתרה על דבר; סֻכַּת שומרים; ענבים מאחרים לבשל; °קמיע.

שִׂמְלָה, נ, שַׂלְמָה, מעטה רחב לגברים

ולנשים (כעין מעטפת ה„עֲבָיָה" הערבית); °בגד אשה.

שמם (שָׁמֵם, יָשֹׁם, גם יֵשֹׁם), פ״ע, עמוד דומם מהתפלצות, היה נדהם, היה קפוא מפחד; הֻשאה, הַחרב. **הִשּׁוֹם**, הֹדום מפחד, היה נדהם מתמהון; היה חרב ושמם, הֶחרב, היה לחרבה. **שׁוֹמֵם**, הַפחד, הַפל פחד, הָבעת. **שׁוֹמוֹם**, היה נדהם ונבעת. **הֵשַׁם**, הֻבעת, הַפחד, הפל אימה ופחד, הפל בעתה; הַחרב, שים לחרבה. **הָשַׁם, הוּשַׁם***, היה לחרבה, הֻחרב. **הִשְׁתּוֹמֵם** (גם: הִשּׁוֹמֵם), הִבהל, היה נדהם מפחד; התפלא; *היה שמם וחרב.

שָׁמֵם, ת, חרב, נעזב, חסר יושבים.

שָׁמֹם*, ת, משגע; מֻכה בתמהון.

שְׁמָמָה, שִׁמְמָה, נ, תמהון, בעתה, פחד; שאיה, חרבה.

שִׁמָּמוֹן, ז, תמהון, בעתה, פחד; סבילת כאב ברוטיה.

שְׂמָמִית, שְׂמָמִית, נ, מין לטאה קטנה מתפשת על הקירות; עכביש (?).

שמן (שָׁמַן, יִשְׁמַן), פ״ע, היה דשן, היה עבה מחלב ודשן, רָוה חֵלב ודשן (הפך: רזה, כחוש). **שַׁמֵּן***, שום, ערוך מחיר דבר בחשבון הממֻצע; שים שמן על דבר. **הִשְׁמִין**, היה לדשן, היה עבה מחלב ודשן, רָוה חלב ודשן; הַיֵּה חֵלב ודשן; עשה עבה ושמן. **הִשְׁתַּמֵּן***, היה שמן, היה דשן.

שָׁמֵן, ת, דשן ורענן, בריא ורוה חלב ודשן.

שָׁמָן, ז, (ר׳ שְׁמַנִּים, ס״ר שְׁמַנֵּי־), אדמה דשנה ופוריה.

שֶׁמֶן, ז, (ר׳ שְׁמָנִים, ס״ר שַׁמְנֵי־), חלב ודשן, משמן, החלק הדשן והשָׁמֵן; עסיס זית; הנוזל היוצא מזיתים, מגרעינים וזרעונים שונים בהכבשם; רוח זלעפות חמה (ישעיהו ז, כז?).

— **עֵץ שֶׁמֶן**, ז, עץ זית הגדל פרא; עץ שממנו הוציאו לפנים שמן טרפנתין[1].

— **שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה**, ז, שמן מערב בסמיני בשמים למשיחת כלי המשכן והכהנים.

— **שֶׁמֶן שְׂרֵפָה***, ז, כנוי לשמן תרומה שנטמא שמשתמשים בו רק לשרפה.

שְׁמֹנָה, נ, **שְׁמֹנָה**, ז, (ס׳ שְׁמֹנַת־) ש״ם, שבעה ואחד.

— **שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה***, תפלה בעלת י״ח ברכות שבתפלת שחרית, מנחה וערבית המתחילה בברכת האבות.

שַׁמְנוּנִית*, נ, חמר שמן; טבע דבר שהוא שמן.

שְׁמֹנִים, ש״ם, שמונה עשרות.

שַׁמֶּנֶת*, נ, שמנונית עבה הצפה על פני החלב.

שמע (שָׁמַע, שָׁמֵעַ, יִשְׁמַע), פ״י, קבל קול באזנים; הבין, לקוח דבר בלבו; הקשב לעשות דבר, צַית לאחר, קבל על עצמו לעשות כחפץ אחר; *שרת, שמש, עבוד לטובת אחר. **הִשָּׁמַע**, בוא לאזנים; קַבל על לב דבר לעשותו; היה מקשיב לקול אחר: עשה חפץ אחר, מלא דרישת אחר; *המסר (אשה); היה מובן. **שַׁמֵּעַ**, הַזעק, הַקהל, אסוף בקול קורא; *נתון קול, דבר באפן שאחר ישמע. **הַשְׁמֵעַ**, נתון קול, דבר באפן שאחר ישמע; הריע בכלי זמר הודיע בקול, בַּשר; הַקהל, הזעק; *הכריז בקהל. **הִשְׁתַּמֵּעַ***, היה נשמע; היה מובן.

— **שָׁמוֹעַ בְּקוֹל־, שָׁמוֹעַ לְקוֹל־**, עשה מה שהשני מצוה.

— **שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה***, מבטא לאמר: כמדבר כשומע שוים.

— **שָׁמוֹעַ מֵעוֹף הַפּוֹרֵחַ***, שמוע שמועה קלוטה מן האויר מבלי דעת מקורה ואמתותה.

— **הַשְׁמַע לְאָזְנֶיךָ מָה שֶׁאַתָּה מוֹצִיא**

[1] עץ שמן, Pistacia terebinta

מַפִּיךָ*, מבטא לאמר: שים לבך היטב אל אשר אתה אומר.

שֵׁמַע, ז, שמועה, קשב; קול שמועה; בשורה; שם על פני חוץ; מובן, משמעות; °חוש השמיעה.

שֶׁמַע, ז, (בהפסק: שָׁמַע), קול נגינות, צלצול.

שֹׁמַע, ז, (כי שָׁמְעִי), שֵׁם, פרסום שם לתהלה.

שְׁמַע*, ז, פרשות „שמע ישראל" (שמע, ואהבת, והיה אם שמוע, ויאמר) שבהן הובעו אמונת היחוד ועקרי אמונה אחרים.

— קְרִיאַת שְׁמַע*, נ, הפעֻלה לקרא את פרשת „שמע ישראל" בתפלה או על המטה.

שְׁמָעָה, נ, ר' שמועה.

שְׁמָעֲנָא°, ז, שֵׁם על פני חוץ, סור, מה שמשיחים הבריות על איש בנוגע למנהגו.

שְׁמַעְתָּא°, שְׁמַעְתְּתָא°, נ, הלכה שאומר איש בשם רבו ששמע מפיו; שמועה; מסורה.

שֶׁמֶץ, ז, לחש, קול דממה דקה, שמע לא ברור; חלק קטן מאד, מעט, מזער (?); *שמצה, שמועה רעה, לעז; °חלק קטן מאד מדבר.

(שמץ°) שַׁמֵּץ°, פ"י, בִּזָּה, נִבֵּל; מִנֵּף, גֵּאֵל.

שִׁמְצָה, נ, שמע חרפה, שם קלון; קלון, חרפה.

שמר (שָׁמַר, יִשְׁמֹר), פ"י, נצור, נטור, עמוד על משמרתו, שים עין ולב לדבר; הגן על־; השגח על דבר להשאירו קים; חכה וקוה לדבר; זכור ונצור דבר בלבו לקימהו; כַּבֵּד; הִזָּהֵר מדבר; זכור שנאה וכעס. הִשָּׁמֵר, היה נצור; הִזָּהֵר, היה זהיר, שים לב לשמר על עצמו מפני־. שַׁמֵּר, כבד, הוֹקֵר; *סַנֵּן במשמרת להסיר את השמרים; שמוֹר; חכה. הִשְׁתַּמֵּר, הזהר מעשות דבר; שים על לב לבלי עשות דבר; התקים זמן רב (מיכה ו' ט"ז); *היה שמור; שים לב לעשות דבר.

— שְׁמֹר לִי וְאֶשְׁמֹר לָךְ*, מבטא משל לאמר: עשה לי טובה ואני אשלם לך טובה, עמד אתה על צדי ואני אעמד על צדך.

שֶׁמֶר, ז, (יבוא תמיד ברבים: שְׁמָרִים), משקע מיני משקה (בִּיחוד יין); °מין חמר להחמיץ את העִסה.

שָׁמָר*, ז, מין צמח מדברי [4]; שָׁמִיר.

שָׁמְרָה, שְׁמֻרוֹת, ר' שמורה.

שֹׁמְרוֹנִי, אחד מיושבי שמרון (בן אחד העמים שהושיב מלך אשור בערי שמרון אחרי הגלותו את ישראל מארצו).

שְׁמַרְחֹם°, ז, כלי עשוי באפן כי ישמר את חם הדבר הנתון בתוכו.

שְׁמָרִים, ר' שֶׁמֶר.

שְׁמַרְקָע*, ז, מין פטריה במעבה האדמה [5].

(שמש*) שַׁמֵּשׁ*, כַּהֵן; שרת; השגח על אחר, עבוד עבודה לאחר; בעול, בוא אל אשה. הִשְׁתַּמֵּשׁ*, (־בְּ־), ההנה מאיזה דבר על ידי שמושו ועבודתו; לקוח דבר לעבד בו; לקוח איש לשרות.

— שַׁמֵּשׁ הַמִּטָּה*, בעול, בוא אל אשה.

— שַׁמֵּשׁ תַּלְמִיד חָכָם*, למוד אצל מְלַמֵּד.

שַׁמָּשׁ*, ז, משרת, עובד אצל־ (בביכנ"ס, בחברה או במקרי שמחה); מגיש האכל בשעת הסעֻדה; כנוי לאבר המוליד.

שֶׁמֶשׁ, זו"נ, (ר' שְׁמָשׁוֹת*), חמה, חרס, המאור הגדול המאיר ביום.

— מְבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ, צד מערב.

— עִם שֶׁמֶשׁ, לעולם, לנצח.

— לְעֵינֵי הַשֶּׁמֶשׁ, נֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ, בפני כל, בפרסום.

— בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת*, בין הערבים, ראשית

---

[4]) שמר укроп, Fenchel, fenouil, fennel

[5]) שמרקע трюфель, Trüffel, truffle

הערב תיכף אחרי שקיעת החמה.

שִׁמְשָׁא˚, נ, שמש, חמה, חרס, המאור הגדול לממשלת היום; קדחת, מחלת החם.

— **שִׁמְשָׁא עַתִּיקְתָּא˚**, נ, מחלת הקדחת שהשתרשה בחולה מכבר ואינה חֲדֵלה.

שִׁמְשָׁה, נ, (ר׳ שְׁמָשׁוֹת), אחד לוחות הזכוכית שבחללי החלון; אחת משני המגדלים; אחת מאבני חנוית שבונים כעין מסגרת בחלון (ילין).

שֻׁמְשׁוֹם*, ז, (ר׳ שֻׁמְשְׁמִין*), מין צמח שדה שגרעיניו קטנים ומהם עושים שמן [1].

פרח השמשום

שִׁמְשׁוּק*, ז, מין צמח בעל ריח טוב [2].

שִׁמְשִׁיָּה°, נ, כעין סככת גג עשוי בד בצורת אהל ששמים אותה מעל לראש להגן מפני קרני השמש והיא מתקפלת סביב למקל התקוע ונפתחת ונסגרת לרצון נושאה (ר׳ מטריה).

שֻׁמְשְׁמָנִיּוֹת°, נ״ר, רקיקים קטנים מְרֻבָּעִים העשוים משמשמין מטֻגנים בדבש.

שִׁמְשָׁנִיָּה*, ז, מין צמח נותן פרחים ריחנים [3].

(שמת˚) **שַׁמֵּת˚**, פ״י, שים חרם ונדוי על־, הבדל את־ מתוך העדה.

שַׁמָּתָא˚, נ, חרם, נדוי, הבדלה מתוך העדה.

---

[1] שמשם сезам, Sesamkraut, sesam

[2] שמשוק маіоран, Majoran, mayolaîne, mayoram

[3] שמשניה Heliotrope

שַׁמְתַּי*, ר׳ שאמתי.

שֵׁן, נ, (ר׳ שִׁנַּיִם), אחת מבליטות העצם הלבנות החרות בפי החי הטוחנות את האֹכל; צור, סלע, סלע גבוה מְחֻדָּד, עצם שני הפיל, קרני הפיל משני עברי פיו; חֹד, הקצה החד של דבר; *בליטה בקצה איזה דבר; °חלק כלי העשוי כעין שנים (מסרק, מזלג וכיו״ב).

שנים

— **שֵׁן סֶלַע**, ז, סלע בולט, סלע גבוה מְחֻדָּד בקצהו.

— **שֵׁן שֶׁל חָלָב***, נ, השנים הארעיות אשר לילד בקטנותו והמתחלפות באחרות קבועות.

— **שֵׁן תּוֹתֶבֶת***, נ, שן מלאכותית שנותנים במקום השן החסרה.

— **שֵׁן הַמַּפְתֵּחַ***, נ, פין, לשון המפתח.

— **נִקְיוֹן שִׁנַּיִם**, מבטא בהוראת: רעב.

— **יָצוֹא בְּשֵׁן וָעַיִן***, בטוי משל על איש שהפסיד אבל התפטר מעסק רע.

— **הַרְאֵה שִׁנַּיִם***, צחוק.

— **הַלְבֵּן שִׁנַּיִם***, הסבר פנים, הראה פנים שוחקות ושמחות ל־.

— **נָתוֹן אֶצְבַּע בֵּין שִׁנֵּי־***, מבטא משל לאמר: הִכָּנֵס למקום סכנה.

— **כְּרֵסָהּ בֵּין שִׁנֶּיהָ***, מבטא מליצי לאשה שכלם רואים ומכירים שהיא הרה.

שׂנא (שָׂנֵא, יִשְׂנָא), פ״י, מאוס, געול; כעוס על־, איוב, שטום. **הִשָּׂנֵא**, המאס בעיני זולתו. **שַׂנֵּא**, שנוא. **הַשְׂנֵא°**, עשה דבר מאוס ושנוא. **הִשְׂתַּנֵּא***, הִשָּׂנֵא.

(שנא) **שְׁנוֹא**, היה למזהיר ומבריק, הואר (קהלת ח. א.).

שֵׁנָא, ר׳ שֵׁנָה.

שְׁנָא*, ר׳ שאני.

שִׂנְאָה, נ, איבה, משטמה, החֵפץ ברעת־.

— **שִׂנְאַת הַבְּרִיּוֹת***, נ, טבע האדם המתבודד והמתרחק מחברת אנשים.

— **שִׂנְאָה מְקַלְקֶלֶת אֶת הַשּׁוּרָה, וְאַהֲבָה מְקַלְקֶלֶת אֶת הַשּׁוּרָה***, גם על־ידי אהבה וגם על ידי שנאה סרים מהדרך הרגיל והנכון ונוטים אל אחד הצדדים ואינם יכולים לשפט נכונה.

שִׁנְאָן, נ, מְשנה דבר, כפל דבר פעמים רבות (?); שאנן (?); מלאך (?).

— **שִׁנְאַנִּים**°, ז״ר, מלאכי האלהים.

שנה (**שָׁנָה, יִשְׁנֶה**), פ״ע, עשה שֵׁנִית, עשה עוד פעם, עשה פעמים; חזור על דבר; הפוך מראהו או טבעו, היה לאחר; *למוד, קנה דעת וכשרון; לַמֵּד; למוד משנה. הִשָּׁנֵה, בוא שנית; העשה פעמים; *הִלמד, הֵאמר (הלכה, חק וכיו״ב). שַׁנֵּה, המר, החלף; הַבדל, הפרד; חזור על דבר. שֻׁנֵּה, היה לאחר, הָחלף והפוך לאחר. הַשְׁנֵה*, לַמד משנה לאחר. הִשְׁתַּנֵּה, התחפש, התנכר, התראה כאחר; *היה לאחר, הֵראה כאחר; התחלף, קבל צורה אחרת.

— **שַׁנֵּה טַעְמוֹ**, התראה כמשגע וחסר דעת.

— **רַבִּי לֹא שָׁנָה רַב חִיָּא מְנַיִן לוֹ*** ?, מבטא משל לאמר: אם הרב לא למד מהיכן ידע זאת התלמיד?

שָׁנָה, נ, (ר׳ שָׁנִים, גם שָׁנוֹת, ס״ר, שְׁנֵי גם שְׁנוֹת), משך של שנים עשר חדש; תקופת עת ידועה.

— **שְׁנַת הַחַמָּה**°, נ, זמן תקופת הארץ סביב גלגל השמש (365 יום).

— **שְׁנַת הַלְּבָנָה**°, נ, זמן תקופת הירח שתים עשרה פעם סביב כדור הארץ (355 יום).

— **בִּרְכַּת הַשָּׁנִים***, נ, הברכה התשיעית בשמונה עשרה העוסקת בבקשה לברך את השנה ותבואתה.

— **רֹאשׁ הַשָּׁנָה**, ר׳ ראש.

— **לְשָׁנָה טוֹבָה תִּכָּתֵב** (**תִּכָּתֵבוּ**) **וְתֵחָתֵם** (**תֵּחָתֵמוּ**)*. נוסח של ברכה שאיש מברך את חברו בימי חג ראש השנה.

שֵׁנָה, שֵׁנָא, נ, תנומה, מנוחת הישן, מצב הַיָּשֵׁן.

שֶׁנְהַב ז, שן הפיל.

שִׁנּוּי*, ז, חליפה, תמורה, השתנות; המרה.

שָׁנוּן, ת, שיש לו חוד בראשו; חַד מאד, דק מאד, שֶׁקַּל לחתך בו; *חריף, בעל שכל חריף, שנגא.

שִׁנּוּן*, ז, חזרה, פעֻלת החוזר ושונה ולומד דבר פעמים רבות; פעֻלת הלוטש ועושה חד, לטישה; דבור.

שְׁנוּנִית*; נ, שן סלע; ירק בשם חריף[1]).

שִׁנּוּס*, ז, פעלת החוגר חגורה על מתניו.

שָׁנִי, ז, (גם: שְׁנִי תוֹלַעַת, או: תּוֹלַעַת שָׁנִי), מין צבע אדם מוצא מביצי תולעת[2]); אריג אדם.

שֵׁנִי, מספר סדורי, שאחרי הראשון; מספר סדורי לענין נוסף עוד פעם.

— **שֵׁנִי בְּשֵׁנִי***, קרבת בנים או בנות של שני אחים או שתי אחיות ביניהם.

— **שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי***, יום שני וחמשי בשבוע (בנוגע לקריאת התורה בתפלה או בנוגע לתענית).

— **כָּל־שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי**°, מבטא לאמר: תדיר, כמו: פעמים בשבוע.

— **מַעֲשֵׂר שֵׁנִי***, המעשר שהיו בעלי השדות מביאים לירושלים (בזמן שבית המקדש היה קים) לאכלו שם; שם אחת ממסכתות התלמוד בסדר זרעים.

---

[1]) שנונית, александровскій лист, Sennes, séné, senna,

[2]) שני, багрец, Purpurfarbe, ecarlate purple

— שְׁנִיִּים, חדרים שבריוטה השניה, עליות.

שָׁנִיא, ת, שנוא, נמאס.

שְׁנִיָּה°, נ, אחד מששים ברק, אחד משלשת אלפים ושש מאות בשעה.

שְׁנִיּוּת°, נ, מציאות שני מצבים שונים או שתי השקפות שונות בדבר או באיש אחד.

— אֱמוּנַת הַשְּׁנִיּוּת°, נ, האמונה בשתי רשויות, בשני כחות מתנגדים פועלים בעולם.

שְׁנִיּוֹת°, נ״ר, מספרים של שנים שנים.

שְׁנִיִּי°, ת, של המדרגה השניה.

שְׁנַיִם, ז, (ס׳ שְׁנֵי־), שְׁתַּיִם, נ, (ס׳ שְׁתֵּי־), מספר יסודי, כפל האחד, אחד ואחד.

— שְׁנֵים עָשָׂר, ז, שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה, נ, עשרה ושנים, עשר ושתים.

שְׁנִינָה, נ, לגלוג, לעג שנון, דבור מכאיב; *פעלת הלוטש והעושה חד.

שְׂנִיר, ז, שם הר חרמון; °קרחון, שכבת קרח על הר.

שֵׁנִית, תה״פ, בפעם השניה; °ומלבד זה.

שָׁנִית°, נ, מין מחלה, אסכרה [1].

שנן (שַׁן, שָׁנַן, יָשֹׁן), פ״י, לטוש, חדד, עשה חד. שִׁנֵּן, למד היטב; השמע פעמים רבות; *בטא באפן ברור. הִשְׁתּוֹנֵן, היה נפגע מדברים שנונים (תהלים ע״ג, כ״א).

שְׁנָן°, ז, שן סלע, שנונית.

שְׁנָנָא*, ת, חריף, שנון, בעל שכל חריף; בעל שנים חדות וגדולות.

שְׁנָנָה*, נ, שן הרמה.

(שנס) שִׁנֵּס, פ״ע, אזור, קשור והדק (חגורה).

שָׁנָף°, ז, מין בדיד בשם [2].

(שנץ) שִׁנֵּץ*, פ״י, דחוק, לחוץ יחדו, קשור והדק היטב יחד.

[1] שנית, скарлатина, Scharlach, scarlatine, scarlet

[2] שנף, ваниль, Vanille

שְׁנָץ*, ז, (ר׳ שְׁנָצִים*, שְׁנָצוֹת*), סרט; תקוה רחבה מעט שבה מהדקים בגד; חוט או סרט נתון בקצה כיס או ילקוט וכדומה לקשרהו בו.

(שנק*) שַׁנֵּק*, פ״י, חנק. הִשְׁתַּנֵּק*, הֵחָנֵק.

שְׁנָרָא*, ז, חתול, שם חי ביתי הידוע כרדיפתו אחרי העכברים; °חתול פרא, חתול הבר.

שְׁנָת, נ, שֵׁנָה, מצב הַיָּשֵׁן; *(ר׳ שְׁנָתוֹת*) שרטת, שריטה, פגימה, חריקה (בכלי לסמן המדה וכדומה); כעין שן בולטת לסמן.

שְׁנָתִי°, ת, של שנה.

ש״ס, ר״ת, שתא סדרי (ששה סדרים של משנה וגמרא).

שסה (שָׁסָה, יִשְׁסֶה), פ״י, לקוח בחזקה, בזוז. שִׁסָּה*, (ב־), שַׁלַּח (כלב או חיה) ב־; הסת ב־.

שִׁסּוּי*, ז, הסתה (כלב או חיה רעה) ב־.

שָׁסוּעַ, ת, בעל חי שפרסותיו סדוקות.

שִׁסּוּעַ*, ז, פעלת השוסע והבוקע; הסדק אשר בפרסת החי.

שִׁסּוּף*, ז, פעלת המשסף ופולח לגזרים.

שסס (שָׁסַס, יָשֹׁס), פ״י, שסה, בזוז, לקוח בחזקה. הִשּׁוֹס, היה בזוז, הבוז.

שסע (שָׁסַע, יִשְׁסַע), פ״י, בקוע, חצה, חלק דבר לארכו. שִׁסַּע, בקע, חלק דבר לארכו; קרוע לקרעים ושרוף; הפרד בין־. שִׁסּוּעַ*, החלק לחלקים; הטרף והקרע לקרעים.

שֶׁסַע, ז, סדק, פרץ, בקיע.

(שסף) שִׁסֵּף, פ״י, בקוע, שסוע, פלח לגזרים.

שָׁסָק*, ז, מין עץ ופריו [1].

ש״ע, ר״ת, שלחן ערוך (ספר הלכות ידוע); שמיני עצרת; שמנה עשרה; שפת עבר (עברית).

שַׁעְבֵּד*, פ״י, הַעֲבֵד, הכנע תחת ממשלתו, כבוש; שים חובת משכון ואפתיקאי על דבר.

[1] שסק, кизил, Mispel, cornouille, cornel

שְׁעְבּוּד*, הכבש, היה לעבד; הנתן למשכון, היה בתור משכון ואפתיקי. **הִשְׁתַּעְבֵּד***, הכנע תחת ממשלת־, היה נכנע, הכבש; היה בתור משכון ואפתיקי.

שִׁעְבּוּד*, ז, הכנעה תחת על; שימת אפתיקי וחובת משכון על־; צרות ויסורים רבים.

שעה (**שָׁעָה, יִשְׁעָה**), פ״ע, (גם עם אֶל־ ועם ב־), פנה הנה והנה, הבט כה וכה לבקש עזרה; התענין ב־, שים לב ל־; נשוא פנים ברצון; (־מִן־), סור מעל־, פנה מ־; (־בְּ־), עסוק, שגה. **שֹׁעָה**, היה מכסה; הטוח העין (ישעיה, כ״ט, ט). **הַשְׁעָה**, הפנה הצדה, הַפנה והסב הלאה; כסה פיה (עינים לבלי ראות) (ישעיה, ו, י). **הִשְׁתָּעָה**, הבט הנה והנה לבקש מפלט(?); דבר יחד, בוא בשיחה.

שָׁעָה*, נ, (ס׳ שְׁעַת־*, כ׳ שְׁעוֹתֵי*), אחד מעשרים וארבעה ביום תמים, ששים דק; רגע; עת ידועה; זמן; זמן קצר מאד.

— **שָׁעָה פְּנוּיָה***, נ, שעה שאין עניים בשדה; °שעה שאין בה עבודה.

— **שָׁעָה חֲצוּפָה***, נ, שעה קשה ורעה.

— **שְׁעַת רַחֲמִים***, נ, שעה שמתעוררת בה חמלה ורחמנות, סליחה ומחילה, ולא רצון לענש.

— **בִּשְׁעַת***, תה״פ, בעת, בזמן.

— **לְשָׁעָה*, לְשַׁעְתּוֹ***, רק לצרך אותו הזמן ולא תמיד.

— **הָיָה לְצָרָה בְּשַׁעְתָּהּ***, ר׳ צרה.

— **שָׁעָה קַלָּה***, נ, זמן קצר מאד, רגע.

— **הַשָּׁעָה בְּיַד־***, השעה משחקת תמיד ל־, פלוני מצליח תמיד.

— **הַשָּׁעָה גָּרְמָה***, היה אז זמן טוב או רע, באותו רגע היתה שעת רצון או שעת כעס וכדומה.

— **הַשָּׁעָה מְשַׂחֶקֶת לְ־*, הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת לְ־***, הוא מצליח באותה שעה.

— **שַׁעְתּוֹ עָבְרָה***, חלפה תקופת שלטונו וכיו״ב.

— **בְּכָל שָׁעָה***, תדירי, לעתים קרובות.

— **אֵין זוֹ שְׁעַת־***, לא עכשיו הזמן ל־.

— **צָרַת שָׁעָה***, נ, צרה לזמן ידוע ולא לתמיד, צרה עוברת וחולפת.

— **נָתוֹן מָקוֹם לַשָּׁעָה***, התקרב והחניף למי שהשעה משחקת ועומדת לו; לא לדחק את השעה והכָנע למצב הַקים עד שיעבר.

— **עָמוֹד לִפְנֵי הַשָּׁעָה*, דָּחוֹק אֶת הַשָּׁעָה***, לא הכנע למצב הַקים.

— **הַעֲמֵד אֶת הַשָּׁעָה***, כַּוֵּן את השעה הרצויה.

— **אֶבֶן הַשָּׁעוֹת***, נ, שעון של שמש, שעון קדמון עשוי אבן שרשמו עליה קוים ומסמר תקוע באמצעה להורות את עלית וירידת צל השמש כדי לדעת את שעת היום.

— **חַיֵּי שָׁעָה***, ז״ר, חיי העולם הזה, החיים שהם רק לשעה (בנגוד „לחיי עולם״).

— **הוֹרָאַת שָׁעָה***, נ, דבר הנעשה בשעת הדחק באפן יוצא מן הכלל.

— **צֹרֶךְ שָׁעָה**, ז, הצרך שיש בדבר באותו רגע.

שעו* (**שָׁעַו*, יִשְׁעַו***), פ״ע, היה רך כשעוה.

שַׁעֲוָה*, נ, דונג, חמר כתם שהדבורים מאספות אבקו מהפרחים.

— **רָפֶה כְּשַׁעֲוָה***, רפה מאד.

— **לִבּוֹ רָפֶה כְּשַׁעֲוָה***, כמוי על איש פחדן ומוג לב.

שִׁעוּל*, ז, יציאת האויר מהריאה דרך הפה בלי חפץ האיש עם קול מיֻחד קשה וחד בהפסקים ופרכוסים.

שעון

שָׁעוֹן°, ז, כלי מורה שעות, מכונה להורות את השעות.
— שְׁעוֹן הַשֶּׁמֶשׁ°, ז, אבן השעות, ר' שעה.
— שְׁעוֹנִית°, נ, מין פרח לבן כחלחל [1].

שַׁעֲוָנִית°, נ, בד משוח בשעוה; מפה מְצֻפָּה חמר דק מבריק.

שְׁעוּעִית*, נ, מין קטניות [2].

שִׁעוּר*, ז, מדה קבועה; אֹמד; גדל דבר; פרק בלמוד, לקח; °עבודה למודית שהמורה מטיל על התלמידים להכין.
— חָכְמַת הַשִּׁעוּרִים°, נ, הנדסה, גיאומטריה.
— לְשִׁעוּרִים°, לפרקים, לא בפעם אחת.
— נָתַתָּ דְּבָרֶיךָ לְשִׁעוּרִים*, (לְשִׁעוּרִין*), מבטא תלמודי במובן: הלכה זו או חק זה אינם קבועים ולא נתנו במדה אחת לכלם אלא לאחד כך ולשני באפן אחר.

שָׁעוּת*, נ, משך זמן, זמן, שהות.

שע"ז, ר"ת, שם עצם זכר (דקדוק).

שְׁעָטָה, נ, (ס' שַׁעֲטַת־), מדרך פרסות רגלי סוס בחזקה.

שַׁעַטְנֵז, ז, ארג משני מינים, צמר ופשתים יחדו.

שָׂעִיר, ז, עז זכר, תיש; מין שד בעל שער; (ר' שְׂעִירִים), רביבי גשם דקים כשער.
— שָׂעִיר לַעֲזָאזֵל°, אמרה שגורה בדבור במובן: נשוא חטא של אחרים על לא דבר.

שָׂעִיר, ת, בעל שער, מְכֻסֶּה שער.

שְׂעִירָה, נ, עז נקבה; יער שעציו דקים ומסוכים זה לזה (שופטים ג. כ"ו).

שע"כ, ר"ת, שם עצם כללי (דקדוק).

[1] שְׁעוֹנִית, пасифлора, Passiflara, fleur de la passion

[2] שעועית, фасоль, Phasole, haricot

שַׁעַל, ז, מלא כף היד, מלא החפן; מעמק הים, שטף הים.

(שעל*) שָׁעַל*, הִשְׁתַּעֵל*, הוציא אויר מהריאה דרך הפה עם קול מיֻחד חד וקשה בהפסקים ופרכוסים.

שַׁעֲלוּן*, ז, ר' שַׁעַל.

שַׁעֶלֶת°, נ, מחלת השעול אצל ילדים, שעול החמור [1].

שַׁעַם*, ז, קלפת עץ רכה שעושים ממנה פקקים.

(שעם*) שַׁעֲמֵם*, הִשְׁתַּעֲמֵם*, התגעגע, השתוקק לדבר בכליון נפש, התעצב מרב תשוקה לדבר; התעצב מבטלה וחסר עבודה.

שְׁעָמָה*, נ, שִׁעֲמוּם, געגועים, תשוקה לדבר בכליון נפש; לֵאות הנפש מבטלה וחסר עבודה וכיו"ב; שגעון.

שִׁעֲמוּם*, ז, תמהון לב, שוממות, מצב האיש שאין לו במה לעבר והוא סובל מֹארך זמן הבטלה; מרה שחורה, מחלת שגעון העצבת.
— הַבַּטָּלָה מְבִיאָה לִידֵי שִׁעֲמוּם*, אִמרת חכמים ידועה.

שְׁעָמוּם*, (נ' שַׁעֲמוּמִית*) ת, מי שסובל משעמום, משתעמם; חולה במחלת העצבת, בעל מרה שחורה.

(שען) הִשָּׁעֵן, הִתְמַךְ, הִסָּמֵךְ; סמוך ב־, שים מבטחו ב־, בטוח ב־; היה על יד־, על גבול־, נגוע בגבול־. שָׁעוֹן*, הִשְׁעֵן, הַשְׁעֵן*, סמוך והחזק ב־.

שְׁעָן°, ז, (ר' שְׁעָנִים°), עושה או מתקן שעונים.

שע"נ, ר"ת, שם עצם נקבה (דקדוק).

שַׁעֲנַן*, פ"י, מחוא בדבר (ענף וכיו"ב) על דבר.

שעע* (שָׁעַע*, יָשְׁעַ*), פ"י, החלק, עשה חלק; טוח, צפה בסיד או בטיט את אבני הקיר.

שַׁעֲשֻׁעַ, ר' שעשע.

שְׂעִף, ז, (ר' שְׂעִפִּים), מחשבה, רעיון, חזון הרוח.

[1] שעלת, коклюш, Keuchhusten, coqueluche, wooping cough

שְׁעִיפ, ר״ת, שם עצם פרטי (דקדוק).

שׂער (שָׂעַר, יִשְׂעַר), פעו״י, רגז, חרוד ממקומו; סעור, התחלל, התגעש; הדוף ברוח סערה, נשוא הלאה; הכר, ידוע. **הִשְׂעִר**, סעור, ועוף. **שֹׂעֵר**, הפץ כרוח סערה, נשוא הלאה. **הִשְׂעִיר***, היה בעל שֵׂעָר, היה מְכֻסה שֵׂעָר; החל להיות מְכֻסה שער. **הִשְׂתָּעֵר**, פרוץ כרוח סערה; התנפל בכח.

שַׂעַר, ז, רגז, חרדה; סער, סופה; *סרביט שהספרי תלוי בו.

שֵׂעָר, **שַׂעַר**, ז, (ס׳ שְׂעַר), קבוץ החוטים הדקים הצומחים בעור החי ומכסים את ראשו וחלק מגופו ולפעמים גם כל גופו; שבט דק, ענף דק, שוט; *מין חוטים דקים מאד שעל צמחים; ענפים דקים סבוכים זה בזה; שרביט ירק, תרמיל ירק.

— **אַדֶּרֶת שֵׂעָר**, נ, בגד רחב עשוי מעור שעיר.

— **מְכוֹר שְׂעַר הָרֹאשׁ***, מבטא במובן: מכור כל מה שיש לו.

שׁער (שָׁעַר, יִשְׁעַר), פ״י, דמה בנפשו, חשוב בנפשו על אודות דבר; אמוד בדעתו; *שום, אמוד, ערוך מחיר דבר וערכו; עמוד על יד השער, שמור את השער, היה שוער. **שִׁעֵר***, שעור (בכל מובניו); חַשֵּׁב דבר; היה לשוער, כהן בתור שומר הפתח; (המדה), מדוד את המדה ותקנה שתהיה נכונה. **הִשְׁתָּעֵר***, הֵעָרֵךְ, הִשּׁוֹם; הִמַּדֵּד.

שַׁעַר, ז, (ר׳ שְׁעָרִים), פתח למבוא עיר או חצר; האנשים היושבים והעוברים בעיר ודרך השער (רות ג. י״א. ועוד); מקום מושב השופטים לפנים (במבוא העיר); מדה לזרעתים; *שעור, אֹמֶן; מחיר, המחיר השורר בשוק; *פרק בספר; הדף הראשון בספר שבו נמצא: שם הספר, שם המחבר, מקום הדפוס, השנה שבו נדפס וכו׳.

— **מַפְקִיעֵי שְׁעָרִים***, ז״ר, משתדלים להעלות מחיר דבר באספם אותו כלו תחת ידם.

שָׂעֵר, ת, גרוע, נתעב.

שְׂעָרָה, נ, סערה, סופה, רוח חזקה.

שַׂעֲרָה, נ, (ר׳ שְׂעָרוֹת), חוט שער אחד; שֵׂעָר, קבוץ השער; *שבלת.

— **כְּשַׂעֲרוֹת הָרֹאשׁ***, כמן לרבוי מופלג.

— **הֲרָרִים הַתְּלוּיִם בְּשַׂעֲרָה***, משל על ענינים גדולים הנוסדים על רמז קל בלי יסוד.

שְׂעֹרָה, נ, (ר׳ שְׂעוֹרִים), אחד ממיני הדגן [1]; *סמל למדה קטנה.

שַׂעֲרוֹן*, ז, תולעת דקה כשערה.

שַׁעֲרוּרָה, **שַׁעֲרוּרִיָּה**, נ, ענין מחריד לב; מעשים רעים.

שַׁעֲשׁוּעַ, ז, ענג, תענוג, שחוק מיטיב לב.

שַׁעֲשַׁע, פ״י, שַׂמֵּח, ענג; התענג; *מיח (לב), משמש. **שִׁעֲשַׁע**, עֻנּג. **הִשְׁתַּעֲשַׁע**, התענג, בלה הזמן בתענוגים.

שָׁף*, ת, שקט, נוח.

שפד* (שָׁפַד*, יִשְׁפֹּד*), פ״י, דקור ונקוב בשפוד מעבר לעבר.

שָׂפָה, נ, (ר״ז שְׂפָתַיִם, ס׳ שִׂפְתֵי, ר׳ שְׂפָתוֹת, ס׳ שִׂפְתוֹת), אחת משתי גדרות הפה המתנועעות ונפתחות ונסגרות; דברי פי איש; לשון מיוחדת של עם או של ארץ; גדה, חוף, אגף של נהר וכדומה; קצה, פאת דבר; *גבול, קצה ארץ או מדינה; גדרות בית הרחם לאשה.

— **לְזוּת שְׂפָתַיִם**, לעז, דבה, ר׳ לוּת.

— **מִן הַשָּׂפָה וּלְחוּץ***, מבטא במובן: בלב ולב, מעין: ולבו בל עמו.

— **פְּשֹׂק שְׂפָתַיִם**, פתוח את השפתים הרבה, דבר הרבה.

---

[1] שׂעורה ячмень, Gerste, orge, barley

— שְׂפָתַיִם יִשָּׁק, מבטא להלל ולשבח את המדבר טוב ויפה; מבטא הסכמה למדבר דברים נכוחים.

— בְּשָׂפָה רָפָה*, לא בהחלטה גמורה.

שפה* (שָׁפָה*, יִשְׁפֶּה*), פעו״, היה זקוף וגבוה; היה שקט, הֻרגע; הֻבריא; שפוך נוזל לאט ובנחת מכלי אל כלי באפן שלא יתערבבו בו השמרים; הַרגע, הַשקט; שוף, שפשף; מעוך ולחוץ. הִשָּׁפָה, התרומם, הִנשא. שִׁפָּה*, עשה משפע; עשה שנון; עשה חלק; הקצע במקצועה. שֻׁפָּה, היה זקוף, ובולט; היה שקוף (ילין); *היה חלק. הִשְׁתַּפֵּה*, היה שקט, הֻרגע; שוב לדעתו הצלולה (משנע).

שָׁפָה, נ, גבינה, קפאון חלב; *שפע, רבוי; נדבך, שורת אבנים בבנין.

שַׁפּוּד*, שְׁפוּד*, ז, גיד ברזל או מקל דק חד שעליו חורזים נתחי בשר וצולים על האש.

שְׁפוֹט, ז, ענש, תוכחה; ר׳ שָׁפָט.

שִׁפּוּט*, ז, ר׳ משפט, עשית המשפט; מנהג, דרך, משפט; שפשות, בערות; מעשה ילדות.

שָׁפוּי*, ת, פנוי, מְסֻקל (דרך); שקט, שאנן; מְיֻשב, בעל דעה צלולה, בריא בשכלו; בריא; כפוף, מְדֻכא; חלק, ישר.

שִׁפּוּי*, ז, שברי הרהיטני, השבבים הדקים הנופלים מתחת המקצועה או השופין; פעֻלת המשפשף; נטיה בשפוע, משפע.

שָׁפוּל*, ר׳ שָׁפָל.

שִׁפּוּלִים*, ז״ר, תחתית כלי, מקום שפל; סרח, שבל (בשמלה); רגלי הר.

— שִׁפּוּלֵי מֵעַיִם*, בית הרחם.

שָׁפוּן*, ת, טמון, צפון.

שִׁפּוֹן*, ז, מין דגן[1].

שִׁפּוּעַ*, ז, תכונת דבר שהוא מְשֻׁפע ונוטה למטה בעקלתון ולא במצב מאֻנך; מה שעובר על גדות מדת הלח.

שָׁפוּף*, ת, נגרר; שחוח, כפוף ומְקֻפל; חלש, רפה.

שִׁפּוּף*, שכבת לְבֵנים שנשרפו מחדש.

שְׁפוֹפֶרֶת*, נ, קנה חלול, צנור קטן, אבוב; קנה צפיה למרחוק; (״שֶׁל בֵּיצָה), קלפת ביצה ריקה הראויה לקבל אל תוכה איזה דבר.

שִׁפּוּץ*, ז, תקון, בדק בית, תקון והטבה בבנין.

שָׁפוּץ*, ת, כואב ונדכא.

(שְׁפוֹת), שְׁפוֹת בָּקָר, גבינה, ר׳ שפה.

(שפח) שִׂפַּח, פ״י, כסה בשחין וצרעת.

שִׁפְחָה, נ, משרתת, אשה לקוחה לבית לשרת.

— שִׁפְחָה חֲרוּפָה*, נ, שפחה יעודה לאדוניה; בזויה, פשוטה וגסה.

שִׁפְחוּת*, נ, שֵׁרות, פְּעֻלת השפחה, עבודת המשרתת.

שפט (שָׁפַט, יִשְׁפֹּט), פ״י, דון, הוכיח בין צדיק ורשע, הַצְדֵּק את הצַדִּיק וְהַרְשֵׁעַ את הָרָשָׁע; הציל עשוק מיד עושקו; עמוד לימין־; יסור על עון, ענוש. הִשָּׁפֵט, בוא במשפט עם־; הִוָּסֵר, הוכח על עון, הֵענש.

שֶׁפֶט, ז, (נמצא במקרא רק ברבים), מוסר שופטים, תוכחה; *ר׳ משפט.

שְׁפַטְנָא*, ת, טפש, שוטה.

— בִּשְׁפַטְנֵי עַסְקִינָן ?*, אַטּוּ בִּשְׁפַטְנֵי עַסְקִינָן ?*, וכי שסקים אנו בשוטים, מבטא לאמר: איש בר דעת לא יעשה כדבר הזה.

שְׁפִי*, (בהפסק: שֶׁפִי*), ז, מנוחה, שקט, אי־רעש; הבשר העבה שעל כף הירך הסובבת את עצם השוק.

שְׁפִי, (בהפסק: שֶׁפִי), ז, קרחה; הר גבוה; בלי חציר וצמח; *(ב״ר שְׁפָאִים*), שפוי, שבבי רהיטני.

שֶׁפִי, תה״פ, קוממיות, בקומה זקופה, בגבה

[1] שפון рожь, Roggen, seigle, rye

קומה; בלב נשבר ונדכא (?).

שַׁפַּי*, ז, שופה ומריק נוזל מכלי אל כלי בנחת; מוכר יין.

שָׁפִיד*, ת, מחודד בקצהו.

שְׁפִיוּת*, נ, עשית שלום, בטול ריב: פשרה.

שְׁפִיטָה*, נ, מעשה השופט והדין, משפט, שפוט.

שְׁפִיכָה*, **שְׁפִיכוּת***, נ, ר׳ שֶׁפֶךְ.

— **מֵי שְׁפִיכוּת***, ר׳ שופכים.

— **שְׁפִיכוּת דָּמִים***, נ, הריגת נפש; *הלבנת פני אחר על ידי דברים קשים וכדומה.

שְׁפִיפוֹן, ז, אחד ממיני הנחשים הארסיים (נחש הקרנים).

שָׁפִיר*, ז, העור שבו נמצא העֻבּר במעי אמו; עֻבּר.

שַׁפִּיר*, ת, יפה, נהדר; תה״פ, באופן יפה, באופן נכון, היטב.

שְׁפִיתָה*, נ, שימת קדרה על הכירים לבשול.

שפך (שָׁפַךְ, יִשְׁפֹּךְ), פ״י, יצוק והרק, הוציא נוזל או גרעינים או חול וכדומה מכלי בהטית הכלי הצדה או בהפיכתו; זרוק הלאה. **הִשָּׁפֵךְ**, הוצק, הוצק נוזל או גרעינים או חול וכיוצב מכלי. **שֻׁפַּךְ**, הֻשפך; *היה זקוף, היה לא משֻפע. **הִשְׁתַּפֵּךְ**, הִשָּׁפֵךְ; (נפש), בכה והתיפח; מות.

— **שָׁפוֹךְ דָּם**, הרוג, רצוח.

— **שָׁפוֹךְ חֵמָה**, הראה קצף וכעס על־.

— **שָׁפוֹךְ סוֹלְלָה**, שפוך וגבב עפר לעשות סוללה.

— **שָׁפוֹךְ שִׂיחַ**, **שָׁפוֹךְ נֶפֶשׁ**, התפלל, העתר.

— **נִשְׁפְּכוּ מַיִם עַל בִּרְכַּי****, **נִשְׁפְּכוּ מַיִם עַל שׁוֹקַיִ־***, פלוני השתין מבהלה ופחד פתאם.

— **שׁוֹפְכִים***, ר׳ שופכים.

שֶׁפֶךְ, ז, פעֻלת השופך, שפיכה; מקום הרקת דבר; *תוצאה, מקום השפך נהר אל הים.

שָׁפְכָה, נ, אבר המשתן לגבר; *צנור של שופכים.

שְׁפַכְנִי*, ת, (זית) מלא מיץ ושמן.

שפל (שָׁפֵל, יִשְׁפַּל), פ״ע, היה נמוך; שחוח, ירוד למטה; ירוד מרום גאונו, ירוד מגאותו; דבר בקול נמוך. **הִשְׁפִּיל**, הוריד מטה, הגע למקום נמוך, בטל גאוה; הכנע, הביא תחת על; הפל חומה. **שֻׁפַּל**, **הֻשְׁפַּל**, הוּרד מטה. **הִשְׁתַּפֵּל***, התרשל, התרפה.

שָׁפָל, ת, נמוך, קצר קומה; לא נכבד, קל ערך; עָנו, לא גאה; מתרשל, לא זריז, לא מהיר.

— **שְׁפַל בֶּרֶךְ**, **שְׁפַל רוּחַ**, ת, עָנו.

— **נֶפֶשׁ שְׁפָלָה***, כנוי לאיש כילי וצר עין.

— **הַשְׁפֵּל דַּעְתּוֹ***, היה לענו ושפל רוח.

שֵׁפֶל, ז, מעמד נמוך, מעמד שפל.

שֶׁפֶל*, ז, זמן של ים, חסר מי הים.

שְׁפֵלָה, נ, עמק, מישור; מישור שעל חוף הים התיכון בנגב ארץ ישראל מהרי יהודה צפונה ועד עזה נגבה.

שִׁפְלָה, **שִׁפְלוּת**, נ, משקע, ירידה; הכנעה, ענוה; *מעשים רעים ושפלים.

— **שִׁפְלוּת יָדַיִם**, נ, עצלות, התרשלות.

שָׂפָם, ז, השער שעל השפה העליונה.

שָׁפָן, ז, מין חיה טמאה קטנה נמצאת בדרומית מזרחית בארץ; *חיה קטנה דומה לארנבת [1].

שפע* (שָׁפַע*, יִשְׁפַּע*), פ״ע, נזול, זוב לרב; היה הרבה, היה לרב; נטה באלכסון; ירוד בשפוע; עבור על גדותיו (קדרה רותחת המים וכדומה). **שֻׁפַּע***, ירוד בשפוע, לא ישר, ירוד באלכסון; היה משֻלשל. **הִשְׁפִּיעַ***,

[1] שפן; кроликъ, Kaninchen, lapin, rabbit

עשה שפוע; עשה שירד באלכסון; קנה ומכור בשפע, קנה ומכור הרבה יחד ולא לאחדים; נתון לרב ל־, נתון חלק גדול ל־; נתון יותר מהמדה; °פעול פעולה מוסרית על־, פעול על אחר שיעשה כחפץ המשפיע.

הִשְׁתַּפֵּעַ*, ירוד בשפוע.

— מַשְׁפִּיעַ (בְּמִדָּה גַּסָּה)*, ז, סוחר הקונה ומוכר בשפע, הרבה יחד ולא לאחדים (דמאי ב. ד.).

שֶׁפַע, ז, זרם; רבוי, מרבית; °פרנסה.

— בְּשֶׁפַע*, תה"פ, לרב, במספר רב.

שִׁפְעָה, שִׁפְעַת, נ, מרבית; המון רב; *ההלקה, הישרה.

שַׁפַּעַת*, נ, מין מחלת קדחת מתדבקת [1].

שַׁפַּף*, ר' שפשף; כפוף, השפל.

שְׁפָפֶרֶת*, נ, ר' שפופרת.

(שפק*) שַׁפֵּק*, תַקֵּן בדק בית, יַפֵּה בנין ותקנו ושכללו.

שֶׁפֶק*, ז, תקון בדק בית, שפוץ.

שפק (שָׂפַק, יִשְׂפֹּק), פ"ע, מחוא כף; היה די, היה כדי הצרך. הִשְׂפִּק, התגלגל; מלא די צרכו.

שֶׂפֶק, ז, מרבית, שפע רב; ספק, דבר שאינו ברור; מצב הרוח הנותן לאיש יסוד לחשב שאיזה דבר איננו ודאי או איננו נכון.

שפר (שָׁפַר, יִשְׁפַּר), פ"ע, (על־), היה יפה, הִשְׁתַּפֵּר*, התיפה, התקשט. שַׁפֵּר, יַפֵּה, עשה יפה. הִשְׁפִּיר*, עשה יפה, יַפֵּה.

שֶׁפֶר, ז, שְׁפָרָה*, שִׁפְרָה, נ, יפי, נעם, תפארת; הטוב והנבחר שבדבר.

— שְׁפַר דִּשְׁפִירֵי*, הנבחר ביותר, היותר טוב ונעים.

שַׁפָּר*, ת, נעים, יפה.

שַׁפְרִיר, ז, יפי, תפארת (?); מרבד, שטיח (?); שמים (?).

[1] שפעת Influenza,

שַׁפְשֵׁשׁ*, ר' משפש.

שַׁפְשׁוּף*, ז, חכוך, גרור; פרוק והחלקה.

שַׁפְשֵׁף*, פ"י, חכוך, חכוך וגנב; לטוש, מָרוֹק.

שַׁפְשֶׁף*, ז, שַׁפְשֶׁפֶת*, נ, שרשרת, לוח קטן שמשימים הצידים בראש קנה ושמים עליו דבק כדי שידבק בו העוף שישב עליו; °דגל הרוח, כעין נס על ראש גג המסתובב לכל רוח; סבכת ברזל או שטיח נצרים קטן לשפשף את הנעלים ולנקותן מבץ והול.

שפת (שָׁפַת, יִשְׁפֹּת), פ"י, הכין, שים, נתון; שים על הכירים (קדרה).

— שָׁפוֹת ל־ יוֹרָה שֶׁל פּוּרְעָנוּת*, הכין והביא על פלוני צרות ויסורים רבים.

שְׁפָתָה*, נ, כסא רך, ספה, כעין מטה עם מסעד לשבת.

שְׁפַתַּיִם, זוגי נ, גבולות (?); מקום רבץ בקר וצאן (?); ווי עמודים לתלות בהם דבר.

ש"צ, ש"ץ, ר"ת, שליח צבור (חזן); שבתי צבי (משיח השקר).

(שצף*) שַׁצֵּף*, פ"י, שַׁסֵּף, חתוך.

שֶׁצֶף, ז, שטף, זרם.

שַׂק, ז, אמתחת לשים בה דברים, כיס גדול, ילקוט גדול; חתיכת אריג שער שלובשים אותה לאות אבל מן המתנים ולמטה; *אריג עשוי משער עזים.

ש"ק, ר"ת, שבת קדש.

שַׁקָּא*, נ, סרן, מוט מתחת לעגלה ששמים על קצותיו את האופנים, יד, ציר האופן.

(שקד) הִשָּׁקֵד, הכוף, היה כפוף; הִקָּשֵׁר (איכה א', י"ד).

שקד (שָׁקַד, יִשְׁקֹד), פ"ע, היה ער מבלי תת שנה לעיניו; ארב; היה זריז ומהיר; *היה חרוץ ומתמיד במעשיו; שים לב לדאג ולשמר על־. שֻׁקַּד, היה כתבנית ציץ שקדים.

הִשְׁתַּקֵּד*, שאוף, השתוקק אחרי־.

שָׁקֵד, ז, עץ הלוז; פרי העץ לוז[1]; חלק ספוני חלול וקשה כעין שקד בולט בגרון החי בראש בירת הבליעה, קוראים לו גם „בלוט" או „חטה".

שקד

— **שְׁקֵדֵי פֶּרֶךְ***, ז"ר שקדים הנשברים על ידי פריכה באצבעות, שקדים בעלי קלפה רכה.

שַׁקְדָן*, ת, חרוץ, מתמיד בעבודתו.

שֶׁקֶד°, ז, **שַׁקְדָנוּת°**, נ, ר' שקידה.

(שקה) **שָׁקָה**, הִרוה לַח, המלא לח. **הִשְׁקָה**, נתון לשתות; רַוֵּה ארץ, שפוך מים על אדמה; השפיע רצון וברכה (תהלים לו. ט).

שָׁקוּד, ת, חרוץ, שקדן; להוט.

שָׁקוּט*, ת, איש שצוארו קצר וראשו נתון בין כתפיו (הפך: שָׁמוּט); כפוף מאר.

שִׁקּוּי, ז, משקה משיב נפש; °השקאה, פְּעֻלת המשקה.

שִׁקּוּל*, ז, פעלת השוקל במשקל.

— **שִׁקּוּל הַדַּעַת***, ז, ישוב הדעת, מחשבה ושימת לב להכריע בין דעות והשקפות מתנגדות.

שָׁקוּל*, ת, דומה במשקל ל־, שוה ל־; חשוב כ־; ששני צדדיו שוים במשקלם; מְסֻפָּק, לא ברור; לא מֻכרע.

— **בֵּית דִּין שָׁקוּל***, ז, בית דין מרכב ממספר זוגי בנוגע לחבריו ואפשר שיהיה מספר החברים המסכימים לדעה אחת שוה למספר המתנגדים לה.

— **הַדָּבָר שָׁקוּל***, הדבר או המובן לא ברור ואין להכריע.

[1]) שקד миндаль, Mandel, amande almond

— **שִׁיר שָׁקוּל°**, ז, שיר שבתיו משתוים במספר תנועותיהם.

שִׁקּוּעַ*, ז, מצב דבר השוקע והצולל במים; מקום מֻעמק בפני דבר.

— **בֵּית שִׁקּוּעַ***, ז, חלק חלול בכלי שבו תוחבים דבר (בפמוט וכיו"ב).

שְׁקוּעָה*, נ, כנוי לשבועה, או שבוש מלת „שבועה".

שָׁקוּף, ת, שקרני אור עוברים דרכו; מלבן חלון (?).

שְׁקוּף*, ז, (ר' שְׁקוּפוֹת*), משקוף.

שִׁקּוּץ, ז, תועבה, נבלה; כנוי בוז לאליל.

שְׁקוּקָה*, נ, כנוי לשבועה.

שִׁקּוּר°, ז, פעלת השוקר ומרמז בעיניו.

שִׁקּוּר*, ז, פעלת המשקר והמכזב, דברי שקר; מין כד חרס.

שקט (**שָׁקַט, יִשְׁקֹט**), פ"ע, נוח מרגז ומפחד; היה במנוחה מבלי הרגיז איש; הִרגע, לא עשה דבר. **הִשְׁקִט**, הַרגע, הגה מרגז; שקוט.

שֶׁקֶט, ז, מנוחה; *חסר דאגה.

שָׁקֵט*, ת, נוח, שלו, שוקט ובוטח.

שִׁקִּי*, (בהפסק: שֶׁקִי*), ז, השקאת צמחים; כלי ששותים בו.

— **צֶמַח שִׁקִּי***, ז, צמח שמשקים אותו.

שְׁקִידָה*, נ, שקדנות, טבע השקדן, תכונת האיש השוקד על מעשהו.

שַׁקְיָה*, נ, תעלה להשקות על ידה השדה או הגן.

— **בֵּית שַׁקְיָה***, ז, שדה משקה.

שַׂקַּיִם°, ז"ז, שק כפול הנתן על גבי בהמה מזה ומזה.

שִׁקְיוֹן*, ז, משקה, דבר הראוי לשתיה.

שְׁקִיעָה*, נ, ירידה, צלילה; ירידת השמש, בוא השמש.

שְׁקִיף*, ז, שן סלע; צוהר בספינה.

שְׁקִיקוּת*, נ, תשוקה, תאוה חזקה.

שקל (שָׁקַל, יִשְׁקֹל), פ"י, קבוע כמות כֹּבֶד דבר במאזנים; שלם במשקל (כסף); *לקוח; חשוב, עַיֵּן בדבר והתבונן איך לעשותו; שום, ערוך מחיר דבר; שלם שֶׁקֶל־; °כתוב שירים במשקל ידוע; שים שווי משקל בדבר. **הִשָּׁקַל**, הושם במאזנים לדעת כבדו. **שַׁקֵּל***, שים דבר באפן שלא יאבד לו שווי משקל מאחד צדדיו. **הִשְׁתַּקֵּל***, שקול בדעתו, חשוב כדי להכריע לצד זה או זה; העריך.

— **שָׁקוּל***, ר' שקול.

— **שָׁקוּל וְטָרוּא***, נשוא ונתון (בענין הלכה וכיו"ב).

— **שַׁקְלָא וְטַרְיָא***, משא ומתן (בענין הלכה וכיו"ב).

שֶׁקֶל, ז, מטבע של כסף או זהב שהיתה לבני ישראל בשבתם על אדמתם; (שקל של כסף היה עשרים גרה, אחד מחמשים במנה); אבן המשקל; °מכפת; התרומה שמשלמים לאיזה חברה.

— **שְׁקָלִים***, שם מסכת תלמודית העוסקת בדיני השקל שהיו משלמים למקדש בשבת ישראל על אדמתו.

שִׁקְמָה, נ, (ר' שִׁקְמִים, שִׁקְמוֹת), מין עץ ופריו הדומה לתאנים קטנות [1].

— **בַּת שִׁקְמָה***, נ, תאנה מורכבת בערמון.

— **בְּתוּלַת שִׁקְמָה***, נ, שקמה שלא זמרו ולא קטמו ענפיה.

— **גְּרוּפִית שֶׁל שִׁקְמָה***, נ, ר' גרופית.

שקע (שָׁקַע, יִשְׁקַע), פ"ע, צלול, טבוע, ירוד מטה: שוב וירוד (מי נהר נגרש); בוא, חדול מזרח (השמש); הִדָּעֵךְ, חדול מבער (אש); *פ"י, השפיל, הוריד מטה. **הִשָּׁקַע**, שקוע. **שַׁקַּע***, נעוץ, תחוב, שים בתוך־; (־עַצְמוֹ בְּ־), שים כל עיונו בדבר; השפל, הוריד למטה; **הַשְׁקַע**, השפיל, הוריד מטה; *שקוע, (השמש); (־עַצְמוֹ בְּ־), שים כל מעיניו בדבר־. **הִשְׁתַּקַּע***, ישוב ישיבת קבע ב־; הִוָּסֵר; השכח; שקוע; השתרש; התערבב; טבוע בבֹץ, שקוע ברפש; התאחר.

שֶׁקַע*, ז, מצב דבר השקוע; משקע, מעמק בפני דבר.

שְׁקַעֲרוּרָה, נ, מעמק בפני דבר, שקע.

שקף* (שָׁקַף*, יִשְׁקֹף*), פ"ע, הלום; נעוץ על ידי דפיקה. **הִשָּׁקֵף**, הֵרָאֵה החוצה; הבט דרך־, השגח דרך־; היה בולט. **הַשְׁקֵף**, שים עיניו החוצה לראות, הבט והתבונן לנכח; *עצום (גבות העינים): עשה דבר שנון ומשפע; התעמק במחשבות לזכר דבר שנשכח. **הִשְׁתַּקֵּף***, בצבץ, שוב אחור (קרן אור).

שֶׁקֶף, ז, רֶוַח בין שורות עצים; מסגרת דלת (?) (מלכים א. ז. ה.).

(**שקץ**) **שַׁקֵּץ**, פ"י, תאוב, מאוס; נַבֵּל, טַמֵּא. **שֻׁקַּץ***, היה מתעב ומאוס. **הִשְׁתַּקֵּץ***, היה למאוס.

שֶׁקֶץ, ז, תועבה, פגול, דבר נמאס; *חיה קטנה מאוסה; רמשים, החיות הזוחלות; °נער שובב וחסר נמוס.

שקק (שָׁקַק, יָשֹׁק), פ"ע, התנפל על דבר; רוץ, שטוף במרוצה. **הִשְׁתּוֹקֵק**,* ר' שוק. **הִשְׁתַּקְשֵׁק***, ר' שקשק.

שְׁקָק*, ז, שוק קטן.

(**שקר**) **שַׁקֵּר**, פ"י, הפנה מבט העין כה וכה בנגדרנות; קרוץ בעינים; צבוע קצות העפעפים בפוך (?).

שקר (שָׁקַר, יִשְׁקֹר), פ"ע, בגוד בברית, מעול. **שַׁקֵּר**, אמור שקר, הגד לא אמת;

---

[1] שקמה сикомор, Maulberfeigenbaum, sycamore

בגוד בברית; *רִמָּה, הונה (במשקל וכדומה).
הִשְׁתַּקֵּר*, היה מחזק בשקר, היה נחשב כשקר.
שֶׁקֶר, שִׁקְרָא˘, ז, לא אמת, כחש, כזב; מרמה, בגד.
— לַשֶּׁקֶר, תה״פ, לשוא, לחנם, ללא תועלת.
— גֵּר שֶׁקֶר*, גר שהתגיר לא באמת ובלב תמים.
— לֶחֶם שֶׁקֶר, לחם לקוּח במרמה וכזב.
— שֶׁקֶר אֵין לוֹ רַגְלַיִם*, משל עממי לאמר: לשקר אין תקומה, השקר יִגָּלֶה.
— קֻשְׁטָא קָאֵי שִׁקְרָא לָא קָאֵי˘, האמת קימת והשקר לא יכון, מעין: שקר אין לו רגלים.
שַׁקָּר*, שַׁקְרָן*, ז, מדבר שקר, כזבן.
שִׁקְרָה*, נ, צבע אדֹם.
שַׁקְשֵׁק*, פ״י, הִרטב, עשה לח ורטוב; שפשף ורחוץ. הִשְׁתַּקְשֵׁק, התרוצץ, רוץ הנה והנה.
שֹׁקֶת, נ, אבן חלולה שעל יד מעין או באר להשקות ממנה בהמה; כלי לשתות ממנו.
שֹׁר, ז, טבור החי, כפתור שקוע בעור הבטן.
שַׂר, ז, (בהפסק: שָׂר, ר׳ שָׂרִים), נגיד ומצוה, מפקד; מושל, שליט; איש נכבד ונדיב; בן משפחה מְיֻחסת; מלאך מרום ממֻנה על אומה.
— שַׂר צָבָא, ז, פקיד מפקד על אנשי חיל.
— שַׂר עֲשָׂרָה, ־חֲמִשִּׁים, ־מֵאָה, ־אֶלֶף, ז, פקיד צבא מפקד על עשרה מאנשי החיל, או חמשים, או מאה, או אלף.
— שַׂר שָׂרִים, כנוי לאלהים.
— שַׂר שֶׁל מַעְלָה*, שַׂר הָעוֹלָם*, כנוי למלאכים החשובים.
— שַׂר בְּשָׁנִים*, זקן ובא בימים (בלשון התול).

שָׁר, ז, משורר, מזמר.
ש״ר, ר״ת, שם רע; שלום רב; שלש רגלים.
שָׁרָב, ז, מראה מתעה של אגמי מים ונאות דשא (גרועות) הנראה לפעמים לנוסעים במדבר; חֹם חזק; להט השמש; *ימי הקיץ.
(שרב*) הִשְׁתָּרֵב*, היה יבש וחרב; התחמם הרבה מלהט השמש.
שַׁרְבֵּב*, פ״י, הוריד למטה. הִשְׁתַּרְבֵּב*, היה ארך יותר מדי (אבר); היה מְדלדל.
שַׁרְבֵּט*, פ״י, חבוט בשבט; משוך והארך; העלה אבעבעות.
שַׁרְבִיט, ז, שבט; שבט מושלים, כעין מקל ביד המושל לאות שלטון; *בד, ענף; תרמיל של מיני קטניות בצמיחתם.
שְׁרַבְרוּב*, ז, מערכת צנורות להעביר בם מים ממקום למקום.
(שרג) שֹׂרוֹג, הסתבך, הִקלע, הִפתל יחד. הִשְׂתָּרֵג, הסתבך, התעבת.
שְׁרָגָא˘, ז, נר; מנורה; נדבך, שורה.
שַׁרְגּוֹשׁ*, ז, כף בוחשת.
שַׁרְגְּיוֹן*, ז, סופר סתרים של מדינה.
שׂרד (שָׂרַד, יִשְׂרֹד), פ״ע, הִמלט, נוס, הנצל; הִשאר לפליטה. שָׂרֵד*, הַשאר שפה (חלק בלתי ארוג) באריג.
שְׂרָד, ז, שרדה, פְקדה (?); קליעה (?).
— בִּגְדֵי שְׂרָד, ז״ר, קלעים לטכסה כלי בית; °בגדי משרה מְיֻחדים; בגדי חברה או אגֻדה או תלמידי בי״ס.
שֶׂרֶד, ז, חרט, כעין מחט לעשות בו קוים.
שׂרה (שָׂרָה, יִשְׂרֶה), פ״ע, הלחם, הֵאבק; התגבר על־; משול ב־.
שָׂרָה, נ, אשה כבודה, גבירה, אשת שר.
שׁרה (שָׁרָה, יִשְׁרֶה), פעו״י, שלוח, הוציא למרחב; *גור, דור; היה על־, חוֹל על־; הִמצא, היה; ארוג; שים דבר במים להרטיבו ולרככו; התיר (דבר אסור). הִשָּׁרֵה*, היה

שרוי במים לרככו; הָמַס; היה לנוזל. שָׂרָה, חלץ מצרה, הציל (?). הִשְׂרָה*, השכן, הושיב; גרום לדבר כי יחול; פרנס, סַפֵּק מזונות.

שָׂרָה, נ, דרך בין שתי שורות עצים; משוררת, מזמרת; אורחה, שַׁיָּרָה.

שַׂרָה, נ, אצעדה, צמיד, ר׳ שיר, שירה.

שָׁרוּי*, ת, שוכן, דר, גר; נמצא במצב של־; מֻשָּׂם במים לרככו.

שֵׁרוּי*, ז, שימת דבר במים להרטיבו ולרככו.

שְׂרוֹךְ, ז, פתיל לקשר הנעל.

— שְׂרוֹךְ נַעַל, ז, בא גם בהוראת: דבר קל ערך.

שַׂרְוָל*, שַׁרְווּל*, ז, כעין בית יד של עור שמשים האומן על אמת ידו בשעת העבודה להדק את בית יד בגדו לבל ישתלשל ויפריעהו מעבודתו; °בית יד של בגד, בית זרוע, חלק הבגד המכסה את היד.

שָׁרוֹן, ז, (בהא הידיעה), שם פרטי לארץ המישור במערב ארץ ישראל על חוף הים מיפו עד הר הכרמל; (בלי הא הידיעה) שם לארץ המישור בעבר לירדן מזרחה, שם נושבו בני גד.

שָׁרוֹנִי*, ת, של השרון.

שָׂרוּעַ, ת, שאחד מאבריו גדול יותר מדי.

שֵׂרוּף*, ז, שרפה, פְּעֻלַּת השורף.

שָׂרוּק, ז, פרי גפן לבן אדמדם; ר׳ שׂוֹרֵק.

שֵׁרוּת*, זו״נ, (ר׳ שֵׁרוּתוֹת*, שֵׁרוּיוֹת°, גם שֵׁרוּתִים°) עבודת מעשה בשביל אחר, עזרה לאחר בעבודה ובמעשה; תפקיד; העבודה בבית המקדש.

שׂרט (שָׂרַט, יִשְׂרֹט), פ״י, עשה גדודות בעור הבשר, עשה פצעים אֲרֻכִּים כקוים בעור. הִשָּׂרֵט, המחץ, הפצע. שָׂרֵט*, שרוט.

שֶׂרֶט, ז, שָׂרֶטֶת, נ, גדודה, מחץ בעור הבשר, פצע ארך וצר בעור הבשר.

שִׂרְטוּט*, שִׂרְטוּט*, ז, סרגול, עשית קוים או ציורי קוים על הניר.

שִׂרְטוּטְיָה°, שִׂרְטוּטְיָה°, נ, גליון ניר משרטט בקוים לשימו תחת ניר חלק אחר לכתב ישר על פי הקוים הנשקפים דרך הניר שכותבים עליו.

שִׂרְטוֹן*, שִׂרְטוֹן*, ז, מקום מלא חול בים.

שַׂרְטֵט*, שַׂרְטֵט*, פ״י, סַרגל, עשה קוים בסרגל.

שָׂרֶטֶת, נ, ר׳ שֶׂרֶט.

שָׂרִיג, ז, בד עץ גפן, זלזל; תפל, דבר שהוא תפל ולא עיקר.

שְׂרִיגָה*, נ, פְּעֻלַּת השורג והקולע.

שָׂרִיד, ז, פליט, נמלט, נשאר על ידי פליטה; שארית, מה שנשאר.

— שְׂרִידִים, ז״ר, יחידי סגולה.

שְׁרִיָּה*, נ, שימת דבר במים להרטיבו ולרככו.

שִׁרְיָה, נ, שריון; (?); חדו של חֵץ (?).

שִׁרְיוֹן, שִׁרְיָן, ז, מד ברזל ללבשו בעת מלחמה; שם הר חרמון בפי הצידונים; קצה השרש התחתון (בצמח).

שְׂרִיטָה*, נ, פעלת השורט; שרטת, שֶׂרֶט.

שְׂרֵיפָה, ר׳ שרפה.

שָׂרִיק, ת, מְנֻקֶּה מנֹעָרת (פשתן); שהעבירו עליו מסרק.

שְׁרִיקָה, נ, קול חליל הרועים; צפצוף, קול דק וחד היוצא מבין השפתים.

— אוֹתִיּוֹת הַשְּׁרִיקָה°, נ״ר, (בדקדוק), האותיות שמוצא השנים (זשסץ).

שָׁרִיר, ז, מיתר עורקי החי; חלקי הבשר בגוף החי והאדם המשמשים לתנועת האברים, עכבר.

שָׁרִיר*, ת, חזק, אמיץ, קַיָּם.

— שָׁרִיר וְקַיָּם*, וְהַכֹּל שָׁרִיר וְקַיָּם*, אמרה מקבלת לאשור וחזוק דבר שנאמר לפני זה.

שְׁרִירוּת, נ, רֹעַ, קשי.

שרית, נ, ר׳ שארית.

(**שרך**) **שרך**, פ״י, שוטט הנה והנה, שוטט לכל רוח בדרכים עקמות.

שרך*, ז, **שרכה***, נ, מין שיח בעל עלים מפצלים וחסר פרחים[1].

שרך

שרנק*, ר׳ שנק.

(**שרע**) **השתרע**, התפשט והתמודד מלא ארכו.

שרעף, ז, (ר׳ שרעפים) מחשבה, חזון הרוח.

שרף (**שרף**, **ישרף**), פ״י, הבער באש, נתון למאכלת אש; *גמוא, גמוע, בלוע. **השרף** שרוף, היה למאכלת אש. **שרף***, הקטר קטרת. **שרוף**, היה למאכלת אש.

שרף, ז, נחש ארסי; מלאך אלהים.

שרף*, ז, כפר, זפת המוצא מן העץ; מיץ צמח; הנוזל היוצא מדבר יבש; מרק, גזיד.

שרפה, נ, מוקד אש, תבערה; מאכלת אש, דלקה, בערה; *שרפת איש (אחת מארבע מיתות בי״ד).

שרפה*, נ, מחלת זיבת דם רב, פרץ דם.

שרפרף*, ז, כסא קטן ונמוך, הדום.

שרץ (**שרץ**, **ישרץ**), פעו״י, זחול, רמוש, התנועע; גרום לזחול ולהתנועע; הוציא שרצים; פרה ורבה הרבה. **השרץ***, שרוץ.

שרץ, ז, חי קטן המתנועע ורומש ביבשה או במים; תולעים וזחלים; *סמל למעשה רע.

— **טובל ושרץ בידו***, משל על העושה תשובה ואינו מחזיר את הגזלה שבידו, או על המתודה בדברים על מעשי חטא ואינו גומר בלבו לעזוב את מעשיו.

שרק, ת, לבן אדמדם, (סוס); מין ענבים משבחים.

שרק*, ר׳ פרק; ר׳ סקר.

שרק (**שרק**, **ישרק**), פ״ע, צפצף בשפתים, הוציא קול חד ועז מבין השפתים; צפצף בבוז לאד אחרים; השתמם, יצוא ממקומו; *שים צבע; טוח.

שרק, ז, **שרקה**, נ, ר׳ שורק, שורקה.

שרק*, **שרק***, ז, סרק, צבע שהנשים נותנות על לחייהן ושפתיהן.

שרקה, נ, שריקה של בוז ולעג.

שרקרק*, ז, מין עוף[1].

שרר (**שרר**, **ישר**), פ״ע, משול, שלוט; התגבר על־. **השר**, מנה לשר. **השתרר**, לקוח לו ממשלה על אחר.

שרר, **שרר**, ז, טבור, ככפתור שקוע בעור הבטן, שר.

שררה*, נ, שלטון, ממשלה; °מושל, שר, נגיד.

— **ברוח מן השררה***, התרחק מן הכבוד ומן השלטון.

(**שרש**) **שרש**, פ״י, עקור צמח מתוך האדמה עם שרשיו; °עקור דבר ממקומו ואבד והשמד. **שרוש**, העמק שרשים בתוך האדמה, הכה שרשים; התחזק במושבו; הֵעבר עם שרשיו מתוך האדמה. **השרש**, הכה

---

[1] שרך папоротник, Farn, fouger, fern

[1] שרקרק зеленый дятел, grünspecht, pic-vert (picus viridis)

שרשים בתוך האדמה; התחזק במקומו.

הִשְׁתָּרֵשׁ*, הכה שרשים בתוך האדמה והתחזק במקומו; הסתעף והתפשט (שרשים).

שֹׁרֶשׁ, ז, (ר׳ שָׁרָשִׁים), עִקר גזע הצמח בתוך האדמה, כענפים היוצאים מתחתית גזע הצמח ומתפשטים בתוך האדמה מסביב; יסוד, עקר; תחתית דבר ומקום עמדו; אנשים היוצאים ממשפחה, זרע, יוצאי ירך; °(בדקדוק) עקר המלה בלי תוספת באיזו הוראה שהיא.

— שֹׁרֶשׁ מְסֻבָּךְ*, ז, שרש שאינו עמק ביותר וחלקיו עשוים כמין סבך של שערות.

— שֹׁרֶשׁ קוֹרֵחַ*, ז, שרש קבוע בקרקע בעמק.

— שֹׁרֶשׁ מֻנָּח°, ז, משכל ראשון, אמת ברורה שאין לה צרך בהוכחות.

-- אוֹצַר הַשָּׁרָשִׁים°, סֵפֶר הַשָּׁרָשִׁים°, ז, מִלון, ספר הכולל כל שרשי מלות הלשון והוראותיהם.

שַׁרְשָׁה, נ, כבל, שלשלת.

שָׁרְשׁוֹן°, ז, בן שרש, שרש קטן.

שָׁרָשִׁי°, ת, של השרש, השיך לשרש; עקרי, יסודי.

— אוֹת שָׁרָשִׁית°, נ, (בדקדוק), אות שהיא משרש המלה ולא נוספת.

שַׁרְשָׁף*, ז, ספסל קטן מְרֻבָּע בלי משענות.

שַׁרְשֵׁר*, פ״ע, היה תלוי בנטיה למטה (פרי על העץ); קשור בשרשרת.

שַׁרְשְׁרָה, שַׁרְשֶׁרֶת, נ, שלשלת; רתוקי חבל עשוי טבעות ברזל מְחֻבָּרוֹת יחד; שלשלת קטנה.

(שרת) שֵׁרֵת, פ״י, עבוד לטובת אחר; עבוד לטובת דבר, שמש.

שָׁרֵת, ז, עבודה, שמוש.

— מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת*, ז״ר, מלאכי ה׳ המשרתים אותו.

--- כְּלִי שָׁרֵת, ז, כלי שמשתמשים בו בקדש, במשכן או בבית המקדש°; כלי שמשתמשים בו לאיזה צרך.

שַׁרְתּוּעַ*, ז, כלי ברזל חד כשפוד שמשתמשים בו לענויי האסירים.

שֵׁשׁ, נ, שִׁשָּׁה, ז, ש״מ, שלש פעמים שתים, חמשה ואחד.

שֵׁשׁ, ז, שיש, מין אבן סיד לבנה וקשה; ארג בוץ לבן.

ש״ש, ר״ת, שם שמים; שבולת שועל; שומר שכר; שמן שֻׁמשמין.

(ששא) שִׁשֵּׁא, פ״י, הרעם, עורר בשאון (יחזקאל, ל״ט, ב).

שֻׁשְׁבִּין*, ז, חבר, רֵעַ; חבר וָרֵעַ לחתן או לכלה בעת כלולתם.

שֻׁשְׁבִּינוּת*, נ, רֵעוּת, חברות להתן או לכלה בעת כלולתם; מתנות חֻתֻּנָּה.

(ששה) שִׁשָּׁה, פ״י, חלק לששה חלקים; נתון ששית, נתון אחד מששה (יחזקאל, מה, יג).

שָׂשׂוֹן, ז, שמחה, משוש, גיל, חדוה.

— שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן, ז, (תהלים, מה, ח׳), שמן המשחה לראש איש ביום שמחתו (?); שמן שושן (?).

שִׁשִּׁי, (שִׁשִּׁית), מ״ם, שאחרי החמשי.

שִׁשִּׁים, ש״מ, שש עשרות.

שִׁשִּׁית, נ, החלק הששי מדבר.

שֵׁשַׁךְ, ז, כנוי לארץ בבל (בחלוף האותיות בסדר אתב״ש).

שָׁשָׁר, שָׁשַׁר, ז, מין צבע אדֹם בהיר.

שֻׁשְׁתָּן*, ש״מ, ששה ביחד.

שָׁת, ז, (ר׳ שָׁתוֹת), יסוד, מכון, בסים; מכונה למלאכה, שֻׁלחן המלאכה.

שֵׁת, ז, (ר׳ שָׁתוֹת), אחורי האדם למושבו; יסוד; *מעין צנור על יד המזבח.

שַׁת, ר׳ שאת.

ש״ת, ר״ת, שמחת תורה; שם תאר (בדקדוק); שבת תשובה.

שַׁתָּא״, נ, שָׁנָה.

— **הָשַׁתָּא״**, השנה הזאת.

שְׁתַדְלָן*, ז, מתאמץ ומשתדל להשיג דבר על ידי פתוי רב; °משתדל בעסקי הכלל בפני שרי המדינה.

שְׁתַדְלָנוּת°, נ, פעֻלת השתדלן, השתדלות, התאמצות להשיג דבר.

שתה (שָׁתָה, יִשְׁתֶּה), פ״י, גמוא, בלוע משקה, לקוח נוזל אל פיו; *ארוג, שים חוטי השתי בארג. **הִשְׁתָּה**, הַבלע המשקה אל פיו. **הֻשְׁתָּה***, הוּסר, הונח היסוד.

שָׁתוּי*, **שְׁתוּי יַיִן***, ת, שכור מעט, מי ששתה משקה משכר אבל דעתו אתו.

שָׁתוּם, ת, פתוח, גלוי.

שִׁתּוּף*, ז, חבור; לקיחת חלק בדבר.

— **אֱמוּנַת הַשִּׁתּוּף°**, נ, אמונת המשתתפים רשויות שונות או כחות שונים אל האלהות.

שָׁתוּק*, ת, מחריש, שתקן, שדרכו לשתק; °מי שאחזו שתוק, מי שמת אחד או אחדים מאבריו.

שִׁתּוּק°, ז, מחלת מיתת אבר או אברים, העדר רגש או תנועה בחלק גוף החי.

שְׁתוּקִי*, ת, (ילד) שאינו יודע את אביו, שאינם יודעים בברור מי אביו.

שְׁתוּת*, נ, חלק אחד אחוז מששה, ששית.

שת״ז, ר״ת, שם תאר זכר (דקדוק).

שְׁתִי, (בהפסק: שֶׁתִי), ז, חוטי הארך שבהם מעבירים את הָעֵרֶב, לאמר את חוטי הרחב; שתיה, פעֻלת השותה ובולע משקה אל פיו; שכרות; *ארך קיר; רום קיר; המצב המאֻנך של קו.

— **שְׁתִי וָעֵרֶב°**, ז, סמן הצלב.

שְׁתִיָּה, נ, פעֻלת השותה משקה; *יסוד, כן, בסיס.

— **אֶבֶן הַשְּׁתִיָּה***, נ, אבן היסוד לבנין העולם (שם לאבן שהיתה בבית המקדש).

שָׁתִיל, ז, נטיע, נטע רך במשתלה שעוקרים אותו בגדלו מעט ונוטעים אותו במקומו.

שְׁתִילָה*, נ, פעֻלת השותל, נתינת השתילים באדמה.

שְׁתַּיִם, נ, ש״מ, ר׳ שְׁנַיִם.

שְׁתִימָה*, נ, פתיחה.

שְׁתִיקָה*, ז, **שְׁתִיקוּת***, נ, דממה, דומיה.

— **שְׁתִיקָה כְּהוֹדָאָה***, **שְׁתִיקָה מְקַיֶּמֶת***, בטוי לאמר: השומע ושותק הרי הוא כאלו מודה לָאָמוּר או מקבל עליו את הָאָמוּר.

— **שְׁתִיקָתְךָ יָפָה מִדִּבּוּרְךָ***, בטוי לאמר: חדל מדבר כי דבורך יזיק לך.

— **יָפָה שְׁתִיקָה לַחֲכָמִים קַל וָחֹמֶר לְטִפְּשִׁים***, משל עממי המדבר בשבח השתיקה.

שָׁתִית*, נ, מאכל עשוי מקמח קליות תבואה.

שתך* (שָׁתַךְ* יִשְׁתֹּךְ*), פ״ע, הכסה בחלודה; הראה כנחשת חלודית. **שְׁתוֹךְ***, שָׁתוֹךְ.

— **שָׁמַיִם מְשֻׁתָּכִים***, ז״ר, שמים אדמים כהים.

שתל (שָׁתַל, יִשְׁתֹּל), פ״י נטוע, שים בארץ מטע שתיל רך. **הָשְׁתַּל***, היה שתול ונטוע. **הִשְׁתַּל***, התפשט והסתעף (שרשים). **הָשְׁתַּל***, ר׳ הָשְׁתַל.

שֶׁתֶל*, ז, שתיל, נטע רך, נטיע.

שַׁתָּל*, גנן עוסק בנטיעות שתילים; מגדל שתילים.

שתם, ר׳ סתם.

שתם* (שָׁתַם*, יִשְׁתֹּם*), פ״י, (במקרא נמצא רק בפעול, ר׳ שָׁתוּם), פתוח, גלה.

שֶׁתֶם*, ז, פתיחה; נקב.

שַׁתָּם*, ז, נוקב חביות.

(שתן) **הִשְׁתִּין**, פ״ע, הוציא מי רגלים.

שֶׁתֶן*, **שָׁתָן***, ז, מי הרגלים.

שת"נ, ר"ת, שם תאר נקבה (דקדוק).

שתע (**שָׁתַע, יִשְׁתַּע**), פ"ע, ירוא, פחוד (ישעיה, מ"א, י, ?) ור' שעה, השתעה.

(**שתף***) **שִׁתֵּף***, פ"י, חבר איש באיזה עסק וענין, צרף איש לאיזה ענין. **הִשְׁתַּתֵּף***, התחבר עם אחר לאיזה ענין או עסק; לקוח חלק בדבר.

שֻׁתָּף*, ז, חבר באיזה ענין, מעשה או עסק.
— **שֻׁתָּף לִמְטִים כְּלִמְטִים***, מבטא לאמר: המתחבר לחומס וגוזל הרי הוא בעצמו כמוהו.

שֻׁתָּפוּת*, נ, התחברות עם אחר באיזה ענין או מעשה או עסק.

שתק (**שָׁתַק, יִשְׁתֹּק**), פ"ע, שקוט מזעפו, נוח משאונו, שכוך; החרש, דום. **שִׁתֵּק**, גרום כי אחר ישתק ויחריש. **הִשְׁתִּיק**, שתק. **הִשְׁתַּתֵּק***, היה לאלם, האלם; חלה במחלת השתוק; היה דבר במצב שאין מדברים ואין חושבים על אדותיו, השכח.

שַׁתְקָן*, ז, איש המרבה לשתק.

(**שתר**) **הִשָּׁתֵר**, פרוץ ועלה; הִסתר, היה במקום מכסה וטמון.

שתת (**שָׁת, שָׁתַת*, יָשֹׁת**), פ"י, ערוך, שים; שים פניו אל־; *פ"ע, נזול לאט לאט, זוב. **הֻשְׁתַּת***, הֻיסד, הוקם על מכונתו. **שַׁתֵּת***, יסד, שים יסוד ל־. **שֻׁתּוֹת***, היה מיסד. **הִשְׁתִּית***, שים יסוד, יַסד. **הֻשְׁתַּת***, הֻיסד, הוקם על מכונתו.

ת.

ת, האות העשרים ושתים והאחרונה באלף בית העברי ושמה תָּו או תָּיו; ס"מ, ארבע מאות.

ת', ר"ת, תאר (בדקדוק); תנועה.

תָּא, ז, חדר, לשכה; מבוא (?); ביחוד: היציע הנבנה מאחרי קדש הקדשים בבית ה'; °אחד מנקבי חלת הדבש; ביצית, קנין, כל אחד מהחלקים הקטנים מאד שמהם מרכב החי והצומח.

ת"א, ר"ת, תרגום אונקלוס; תרוץ אחר; תוספת אחרונה (ר"ת שמשתמשים בו בסוף מכתב אחרי החתימה כשנזכרים להוסיף דבר אחרי שחתמו כבר על המכתב), ר' נ"ב.

תאב (**תָּאַב, יִתְאַב**), פ"ע, (גם עם ל־), אוה, חפץ, השתוקק; *התאוה לאכל. **תָּאַב**, תעב, מאוס, שקץ; *התאוה. **הִתְאַב***, עורר תאוה, גרום לתאוה.

תָּאֵב*, ת, מי שיש לו תאבון לאכילה; משתוקק, מתאוה.

תְּאַבְדֵּעַ°, ת, תאב לדעת, סקרן.

תְּאַבְדֵּעוּת°, נ, סקרנות.

תַּאֲבָה, נ, תשוקה, תאוה.

תֵּאָבוֹן*, ז, חפץ, תשוקה; תשוקה עזה לאכילה.
— **לְתֵאָבוֹן***, להשתיק התאבון; לסבת אי יכלת להתגבר על התאבון; °מבטא להוראת ברכה בעת האכילה.
— **מוּמָר לְתֵאָבוֹן***, המפיר תורה וחק כדי למלא תאותו ולא בכונה להפיר את החק.

(**תאה**) **תֵּאָה**, פ"י, הגבל, הצב ציון ואות לגבול מסביב.

תְּאוֹ, תּוֹא, ז, שור הבר, שור פרא [1].

תַּאֲוָה, נ, חפץ, תשוקה, כליון נפש; תאות

[1] תאו буйвол, Büffel buffle, buffalo

תאו

בשרים; גבול, הקו המבדיל בין מקום למקום; מרום קץ.

— בְּשַׂר תַּאֲוָה*, ז, בשר חולין, שלא נשחט לשם קרבן ושלמים.

תָּאוּם°, ז, שווי המדה והקצב בין שני חלקי גוף.

תְּאוֹם*, ז, (נ, תְּאוֹמָה*), מי שנולד עם עוד אחד.

תְּאוֹמִים, ז״ר, (ס׳ תְּאוֹמֵי־), נולדים יחד, שני ילדים שנולדו יחד; *אחד מי״ב המזלות; מלתעות, השנים המוחנות את האכל הנראות כפולות.

תְּאוֹמוֹת*, נ״ר, ר׳ תאימות.

תְּאוּנִים, ז״ר, מאמצי כח, עמל; ר׳ תאנה.

תֵּאוּר°, ז, ציור בכתב; רשימת פרטי דבר למראהו, פרשה.

תְּאוּרָה°, נ, הדלקת אורים לאות שמחה וחג.

תֵּאַטְרוֹן*, ז, בית משחק פומבי.

תְּאִימוֹת*, נ״ר, השנים הטוחנות.

(תאל) הִתְאַלֵּ°, קלל, שים אלה על־.

תְּאָל*, ז, דקל צעיר, עץ תמר קטן.

תַּאֲלָ°, ז, תַּאֲלָה, נ, אלה, קללה.

תאם (תָּאַם, יִתְאַם), פ״ע, התחבר יחד; היה דומה ושוה ל־. הִתְאִם, ילוד תאומים, ילוד שנים יחד (שיה״ש ד. ב.); *הִמְשִׁךְ בקו מקביל לגוף שני; °היה דומה ושוה ל־; היה ראוי והגון ל־. הֻתְאַם*, היה בין שני דברים; הִכְפִּל, היה גדול פי שנים.

תא״מ, ר״ת, תהלים, איוב, משלי.

תְּאָמִים, ז״ר, (ס׳ תְּאָמֵי־), ר׳ תאומים.

תַּאֲנָה, נ, עת יחם חית השדה, עת הזדוגות החיות; תאות היחום בבעלי החי.

תאנה

תְּאֵנָה, נ, (ר׳ תְּאֵנִים), עץ ופריו הנודע בעסיס דבשו [1].

— תְּאֵנִים שֹׁעָרִים, תאנים גרועות.

— תְּאֵנַת חַוָּה°, נ, מוז, מין צמח של הארצות החמות [2].

תֹּאֲנָה, נ, עלילה, נסבה; סבה (עפ״י רב לא נכונה) המשמשת להצטדקות על עשית איזה מעשה; מקרה; *יגון, תוגה, שבר רוח.

תַּאֲנִיָּה°, נ, יגון, תוגה, שבר רוח, אֲנָחָה.

תאר (תָּאַר, יִתְאַר), פ״י, נטה, סבב (גבול); רשום הַקַּו הגבולים. תֵּאַר, צַיֵּן הַקַּו דבר; פרש, באר בכתב; *תת צורה יפה. תֹּאוֹר, השתרע, התפשט; *היה מבאר בכתב.

תֹּאַר, ז, תבנית צורה, (דמות), מראה; °מלה הבאה לתאר את העצם או את הפעלה (בדקדוק); כנוי כבוד לאיש עפ״י משרתו ומדרגתו.

— אִישׁ תֹּאַר, ת, איש יפה בתבניתו.

— שֵׁם תֹּאַר°, תֹּאַר הַשֵּׁם°, ז, (בדקדוק), (יותר נכון: תֹּאַר הָעֶצֶם°), מלה הבאה לציין את איכות העצם (טוב, רע, לבן, קשה, וכיו״ב).

— תֹּאַר הַפֹּעַל°, ז, (בדקדוק), מלה הבאה לציין את אפן עשית הפעל או זמן ומקום עשיתו (מהר, לאט, היום, פה, וכיו״ב).

---

[1] תאנה смоква, Feige, figue, fig

[2] תאנת חוה банан, Banane, banane, banana

תַּאֲרִיךְ°, ז, מנין השנים, זמן הרשום בשטר וכיו״ב.

תְּאַשּׁוּר, ז, מין עץ פרק קשה [1].

ת״ב, ר״ת, תשעה באב; תלמוד בבלי.

תב״א, ר״ת, תשעה באב.

תֵּבָה, נ, ארגז, ארון, קפסה; *ארון הקדש; במה, עמוד התפלה שהחזן עומד לפניו; מלה כתובה או מדֻברת.

— תֵּבַת נֹחַ, נ, אניה עשויה כעין ארגז נחלק לקנים שעשה נח למצא בו מחסה מפני המבול; °כנוי לאסף בעלי חיים או דברים רבים שונים במקום אחד.

— עָבוֹר לִפְנֵי הַתֵּבָה*, היה לחזן בבית התפלה, היה לשליח צבור.

תְּבוּאָה, נ, פרי האדמה, שכר, רֶוַח; סחורה מובאה אל הארץ מחוצה לה; מוצא שפתים; *מזונות, כלכלה; °מיני דגן (חטה, שעורה וכיו״ב).

תִּבּוּל*, ז, פעֻלת הטתבל ותקן דבר מאכל במרקחים ותבלין.

תָּבוּן, ז, תְּבוּנָה, נ, דעת, שכל, בינה, חכמה; התבוננות, חקר דבר.

תְּבוּסָה, נ, מפלה, מרמס אויב, הרס וכליון.

— דַּם תְּבוּסָה*, ז, דם איש הולך למות מעֹרב עם חטרים אחרים או עם דם אחר שלא נטמאו.

תְּבִיעָה*, נ, דרישה, טענה.

תְּבִיר*, ז, שם נגינה מפסקת (֛).

תֵּבֵל, נ, (בסגנון המליצי), (לא יבוא בהא הידיעה ולא ברבים ולא עם הכנויים), הארץ, הארץ הנושבת, כל מושב בני האדם על פני הארץ; כל בני האדם, יושבי הארץ.

תֶּבֶל, ז, תערבת זרע נתעבה; *מיני מרקחים; נעימות, נעם (של קול).

(תבל*) הִתְתַּבֵּל*, תֻּקַּן (אכל) בתבלים.

תַּבֵּל*, תקן דבר מאכל במרקחים; תקן, עשה יותר טוב. תִּבּוּל*, תִּקּוּן (אכל) בתבלים. הִתְתַּבֵּל*, תֻּבַּל; התלכלך, הטנף.

תֶּבֶל*, תַּבְלִין*, (תְּבָלִין ?), ז, רֶקַח או ירקות ששמים בתבשיל או בכל מאכל להיטיב טעמו.

— אֵין בָּזֶה תַּבְלִין*, מבטא לאמר: אין בדברים האמורים כל טעם והגיון.

תְּבַלּוּל, ז, חֲוַרְוַר בעין, דק, עור דק על העין, קרום לבן על אישון העין.

תַּבְלִיט°, ז, צורה בולטת, פרסופה.

תַּבְלִית, נ, כליון ואבדן.

תְּבַלֻּל, ר׳ תבלול.

(תבן) הִתְתַּבֵּן*, היה (גבול טיח לקיר) מעֹרב בתבן. תַּבֵּן*, ערבב בתבן; פזר תבן.

תֶּבֶן, ז, (ר׳ תְּבָנִים*), קש השבלים הנדוש במורג החרוץ לחתיכות קטנות; דֻּגמה לדבר קל הנשא והנפוץ ברוח.

— תֶּבֶן אַתָּה מַכְנִים לְעֲפָרַיִם?*, (עפרים הוא שם עיר שיש בה הרבה תבן) מבטא משל לאמר: אתה מביא איזה דבר למקום שיש בו הרבה מאד מזה.

תַּבָּן*, ז, מוביל תבן לזבול.

תַּבְנִית, נ, דמות בנין, צורת בנין; מערך, תכנית שעל פיה בונים בנין; מראה, צורה של דבר; *צלם אבן או מתכת שמעמידים במקום קבוע.

תבע* (תָּבַע*, יִתְבַּע*), פ״י, דרוש, בקש בחזקה את המגיע, נשה; (״לְדִין), קרוא בעל דבר לעמד לפני השופטים להשפט; דרוש (בענין נשואים ובעילה); חפש איזה דבר. הִתָּבַע*, הדרש, התבקש לתת; התבקש לעשות דבר.

— מָמוֹן שֶׁאֵין לוֹ תוֹבְעִים*, כסף או

---

[1] תאשור бук, Bushbaum, buis, box-tree

חוב שאין לו תובע חֻקי ברור.

— נִתְבָּעִים לְעֵגֶל וְנוֹתְנִים, נִתְבָּעִים לְמִשְׁכָּן וְנוֹתְנִים*, מבטא משל לאמר: נותנים לכל דבר גם לדבר טוב וגם לדבר רע (בנוי על המִסְפָּר בתורה כי בני ישראל נדבו לבנין המשכן וכליו ואחרי כן הביאו נדבות גם לעגל).

תַּבְעֵרָה°, נ, שרפה, בערה, דליקה.

תַּבְצִקִי* ז, מאכל לקנוח סעודה עשוי בצק.

(תבר*) הִתְתַּבֵּר*, היה קשור על ידי עניבה ולולאה.

תַּבְרָה*, נ, שובר, שטר קבלה; כלי כעין גרזן לשבר בו עצמות.

תַּבְשִׁיל*, ז, מאכל שֶׁבֻּשַּׁל על האש.

— עֵרוּב תַּבְשִׁילִין*, ר' ערוב.

— הַקְדֵּחַ תַּבְשִׁילוֹ*, הַקְדֵּחַ תַּבְשִׁילוֹ בָּרַבִּים*, הפסד, הַשחת, התקלקל באפן (באפן מוסרי).

— מִי שֶׁאָכַל אֶת הַתַּבְשִׁיל יוֹדֵעַ אֶת טַעֲמוֹ*, מבטא לאמר: מי שנִסה בדבר יודע את ערכו.

תָּג*, ז, אחד התוים הקטנים שעל האותיות לנוי.

תָּגָא*, נ, בגד עליון רחב שלבשו הרומאים; כתר עטרה; ר' תָּג.

ת"ג, ר"ת, תנועה גדולה (בדקדוק); תקיעה גדולה.

תִּגְלַחַת*, נ, גִּלוח, פְּעֻלת המגלח.

תַּגְלִית°, נ, המצאה, גלוי, התגלות, דבר שהיה נעלם ונגלהו.

תַּגְמוּל, ז, שִׁלּוּם, גמול שכר; מעשה טוב וחסד.

(תגר*) תַּגֵּר*, פ"ע, סחור, רכול; °עמוד על המחיר (הקונה בחפצו להוריד מהמחיר והמוכר בחפצו להעלות את המחיר).

תַּגָּר*, ז, סוחר, רוכל.

— תַּגָּרֵי לוֹד*, סוחרי לוד שהיו ידועים ברמאותם.

תִּגָּר*, תָּגָר*, ז, מריבה, קטטה; ריב; תלונה; חרון אף, עברה, זעם.

— קָרוֹא תִּגָּר*, מבטא לאמר: התלונן, קרוא חמס.

תִּגְרָה*, נ, קטטה; כעס, זעם.

תַּגְרָן°, ז, איש העומד על המחיר ומשתדל להורידו או להעלותו.

תַּגְרָנוּת*, נ, עדת הסוחרים; מעמדם; °פְּעֻלת העומד על המחיר ומשתדל להורידו או להעלותו.

ת"ד, ר"ת, תבת דואר.

(תדר*) הִתְתַּדֵּר*, עשה דבר תדיר; בוא תדיר.

תִּדְהָר, ז, מין עץ סרק[1].

תָּדִיר*, ת, הבא לעתים קרובות; תה"פ, תמיד, לעתים קרובות.

תְּדִירָה*, תְּדִירוּת*, נ, תכונת דבר שהוא תדיר.

תהא*, ר' תהה.

תה"ד, ר"ת, תפלת הדרך.

תהה* (תָּהָה*, יִתְהֶה*), פ"ע, ישוב כמבֻהל בלי תנועה והרגשה; התפלא, השתומם; המלך, התחרט, הִנחם.

— תָּהֶה אַקַּנְקַן*, תָּהֶה בְּקַנְקַן*, תָּהֶה עַל קַנְקַן*°, הריח בקנקן לדעת אם יין בו או חמץ (מבטא לקוח להוראת: בחון מהות איש).

— תָּהֶה עַל הָרִאשׁוֹנוֹת*, מבטא לאמר: התחרט על מה שעשה.

תֹּהוּ, ז, שממה, שאיה; ריק, אפס; תה"פ, לחנם, לריק.

תְּהוֹם, זו"נ, (ר' תְּהוֹמוֹת גם תְּהוֹמִים°), מימי הבריאה הראשונים; האוקינוס, הים הגדול אשר ממנו מקור כל מימי הארץ; מעמקי ים, צולה; נבך, מערבל, גלגל.

— תְּהוֹם אַרְעָא*, ז, מעמקי האדמה.

---

[1] תדהר, יש אומרים: клен, Ahorn, crable, maple

— מֵי תְהוֹם°, גֹּבַהּ פְּנֵי הַמַּיִם שֶׁמִּתַּחַת לַשִּׁכְבָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הַקַּרְקַע.
— קֶבֶר הַתְּהוֹם*, ז, דבר טמא מְכֻסֶּה שֶׁנִּגְלָה וּמְטַמֵּא מַה שֶּׁהָיָה עָלָיו לִפְנֵי גְּלוֹתוֹ.
— טֻמְאַת הַתְּהוֹם*, נ, טֻמְאַת הַקֶּבֶר.
תְּהוּת*, נ, חרטה, התנחמות; דאגה וצער על מעשה.
תְּהִלָּה, נ, הלל ותודה, שבח; הוד, תפארת; אור, זהר (חבקוק ג. ג., ישעיה סא. ג.).
תָּהֳלָה, נ, דפי, מכשול עון; גדוף, חרוף.
תַּהֲלוּכָה, נ, הליכה, מהלך בסך, הליכת המון אנשים לפרסם איזה דבר או לכבוד איזה מאורע.
תְּהִלִּים*, תִּלִּים*, ז״ר, שם ספר מזמורי דוד מלך ישראל ומשוררי בית ה׳.
תה״פ, ר״ת, תאר הפעל (בדקדוק).
תַּהְפּוּכָה, נ, מרמה, שקר, סלף; ר׳ מהפכה.
תה״ש, ר״ת, תפלת השחר; תאר השם (בדקדוק).
תָּו, ז, אות, סמן; תאוה, חפץ (איוב, ל״א, ל״ח, ילין); *שם האות העשרים ושתים בא״ב העברי — ת —.
— מֵאָלֶף עַד תָּו*, מראשית עד אחרית, מראש ועד סוף.
ת״ו, ר״ת, תם ונשלם.
תוֹא, ר׳ תאו.
תּוֹאָם, ז, (ר׳ תּוֹאֲמִים, ס׳ תְּאֳמֵי), שני ילדים הנולדים יחד; ת, מְחֻבָּר.
תּוֹב*, ר׳ שוב.
תובב״א, ר״ת, תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן (נוסח אחגל שכותבים אחרי שם עיר קדש, ירושלים, וכיו״ב).
תובי״ל, ר״ת, תם ונשלם, ברוך ה׳ לעולם.
תּוֹבֵעַ*, ז, שיש לו תביעה ודרישה אצל חברו; טוען; הקורא את חברו לדין.
תּוֹבֶרֶת*, נ, לולאה, עניבה; לולאה למוקש; כפל בבגד וכדומה.
תּוּגָה, נ, תּוּגְיוֹן°, ז, יגון עצב, דאגה.
תּוֹדָה, נ, ברכה על חסד, רגש הכרת טובה; קרבן לאלהים על חסדו; הלל, שבח; מקהלת משוררים שירי תהלה; הודאה על אשם.
תּוֹדָעָה°, נ, הכרה ידועה, ידיעה ברורה; הודעה.
(תוה) תָּוָה, פ״י, רשום אות לסמן, רשום.
הִתְוָה, דרוש אות, נסה ובקש אות (?); הכעס, צער (תהלים עח. מא. ?).
תְּוָה*, ז, (ר׳ תְּוָהִים*), רעד, רטט, חרדה.
תּוֹהֵא*, ת, משתומם, מתפלא; מתחרט, נִחָם.
תוה״ק, ר״ת, תורתנו הקדושה.
תִּוּוּךְ*, ז, פעלת המתַוך ומפשר.
תּוֹחַת*, ר׳ תחוח.
תּוֹחֶלֶת, נ, (כ׳ תּוֹחַלְתִּי), תקוה, משאת נפש, מצב המחכה לתוצאות טובות מאיזה דבר או מאיש; *תפלה (באור ע״פ דרוש).
— אֵין תּוֹחֶלֶת מ־*, ב־*, אין לסמוך על־.
תּוֹךְ, ז, (בהפסק: תָּוֶךְ, ר׳ תּוֹכוֹת*), אמצע, לב דבר, טבור דבר, מרכז דבר, הנקודה הרחוקה מרחק שוה משתי הקצוות; *פנים דבר; קול התבשיל הרותח על האש; °ענין, תכן דבר, תמצית דבר, עקר הדבר, כַּוָּנָה נסתרת בדבר.
— בְּתוֹךְ, מ״י, באמצע; בין, בקרב.
— תּוֹךְ כְּדֵי דִבּוּר*, תה״פ, כרגע בין רגע.
— תּוֹךְ כַּךְ*, תה״פ, בין כך, בין כה וכה.
— תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ*, פנימיותו כחיצוניותו.
— בַּעֲלֵי הַתּוֹךְ°, ז״ר, בני כתה אחת המאמינים כי יש רק סודות במלות התורה ואינן כפשוטן.
— מִתּוֹךְ־*, במצב של־; בגלל.
— מִתּוֹךְ כַּךְ*, לכן, על כן.
— מִתּוֹךְ שֶׁ־*, כיון ש־, יען כי.

תּוֹךְ, ז, ר׳ תֹּךְ.

(תוך) תַּוֵּךְ*, פ״ע, חצה, חלק; היה מְתַוֵּךְ באמצע, בתוך; °היה איש הבינים, פשר בין־. הִתְוַךְ*, עשה שהדבר יהיה בתוך.

תְּוּוַךְ*, היה באמצע.

תּוֹכֵחָה, נ, מוסר, ענש, גערה, הזהרה; °פרשת הענשים הקשים שבסדר בחקותי (ויקרא כ״ו, י״ד — מ״ג) ובסדר כי תבוא (דברים כ״ח, ט״ו—ס״ח).

תּוֹכַחַת, נ, ראיה, הוכחה; גערה, הזהרה; ענש, קנס.

— אִישׁ תּוֹכָחוֹת, ת, עקש, עקשן.

תּוֹכִי°, ת, פנימי.

תּוֹכֵן*, ז, חכם בחקר הכוכבים.

תּוֹלָדָה*, נ, דבר היוצא מדבר עקרי; תוצאה, מסבב; °הטבע, העולם כלו, תבל ומלואה.

— תּוֹלְדוֹתֵיהֶם כַּיּוֹצֵא בָהֶם*, מבטא חקי לאמר: הדבר הטפל דומה לעקר; °מבטא לאמר: הבנים דומים לאבותיהם.

תּוֹלֵדוֹת, נ״ר, צאצאי איש ומשפחותיו; שלשלת היחס; קורות הדורות; *בנים.

תּוֹלֶדֶת°, נ, תורת הַלֵּדָה, הידיעות שהמילדות לומדות כדי לדעת את אומנתן.

תּוֹלָל, ז, לועג, מהתל, מתלוצץ (?); מְעַנֶּה (?).

תּוֹלָע, ז, שרץ, רמה[1]; אריג צבוע בצבע השני.

תּוֹלֵעָה, תּוֹלַעַת, נ, (ר׳ תּוֹלָעִים), שרץ רמה הנמצא ביחוד בצמחים; אריג צבוע בצבע שני; סמל לאפס וריק, דבר שאין לו ערך.

תּוּם*, ז, שום, אחד ממיני הבצלים, ר׳ שום; שפה לארג, אמרה.

תו״מ, ר״ת, תרומות ומעשרות; תיכף ומיד.

תּוֹמִיךְ, ז, תומך, עוזר.

תּוֹמִים, ר׳ תאומים.

תַּוֵּם*, צבוע צביעה נסה, לכלך בצבע.

[1] תולע черв, Wurm, ver, worm

תּוֹסָפָה*, תּוֹסֶפֶת*, נ, הוספה על דבר; תוספתא.

— תּוֹסָפוֹת*, ההלכות הרשומות בתוספתא; חדושי רבני צרפת בימי הבינים שהוסיפו לבאור רש״י (רבי שלמה יצחקי) על התלמוד.

— תּוֹסֶפֶת כְּתֻבָּה*, נ, הסכום שהבעל מוסיף על התחיבותו לתת לאשתו כשיגרשנה או להשאיר לה אחרי מותו.

— בַּעֲלֵי הַתּוֹסָפוֹת*, ז״ר, רבני צרפת מחברי התוספות.

תּוֹסֶפְתָּא*, נ, (ר׳ תּוֹסֶפְתּוֹת*), קבוץ משניות שלא באו בששת סדרי המשנה של רבי יהודה הנשיא ושנאספו אח״כ על ידי ר׳ חיא ור׳ אושעיה.

תּוֹעֵבָה, נ, נבלה, שקוץ, דבר או מעשה מאוס ונתעב מצד הדת והמוסר.

תּוֹעָה, נ, שגגה; ערבוביה; רעה.

— תּוֹעִים°, ז״ר, בשם הזה קראו הסופרים בימי הבינים לנוסעי הצלב.

תּוֹעֶלֶת*, נ, דבר המועיל; רֶוַח.

תּוֹעָפוֹת, נ״ר, רום, גבה (?); צבור, גל (?), מחשכים, מעמקים אפלים (בתוך הרים).

תּוּף*, ז, רק.

תּוּפִין*, ז, מעשה אופה, מאפה תנור; (ר׳ תּוּפִינִים), צנימים האפויים פעמים.

תּוֹפָעָה°, נ, הופעה, מקרה פתאומי.

תּוֹצָאָה°, נ, מְסֻבָּב, מה שיוצא מדבר; מסקנה; מהדורה, הוצאה, הדפסת ספר.

תּוֹצָאוֹת, נ״ר, מוצא, המקום שממנו יצא־; מקור, מעין; מפלט; *מינים, סוגים, אֳפָנים.

תּוֹקֵעַ*, ז, האיש הנופח בשופר בראש השנה להשמיע את התקיעות.

תוקף, ר׳ תקף.

תור (תָּר, יָתוּר), פ״י, רגל, חפור ארץ; חקור, חפש; הלוך אחרי־, הִפָּתֵה על ידי־. תַּיֵּר*,

ר׳ תיר. הָתִיר, חפור ארץ, חפש, רַגל.

תּוֹר, ז, שורה, שדרה; תקופת סדר העתים; מועד קבוע על פי הסדר; נ, מין יונה; ˚שור, פר, בן בקר; חבל; גיד לתפר בו.

— **רֹאשׁ תּוֹר***, משֻׁלש מָארך בקצה שדה.

— **בְּתוֹר**°, תה״פ, בהינת היות — כזאת וכזאת.

תַּוָּר*, ז, רועה שָׁורים, בַּקָּר; נוהג שורים לחרישה.

תּוֹרָה, נ, למוד, חֹק, משפט; מצות ה׳; הוראה;*ספר תורה;°עיון, הלכה, באור עקרי.

— **תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב***, נ, חמשה חמשי התורה.

— **תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה***, נ, התלמוד.

— **תּוֹרַת כֹּהֲנִים***, נ, ספר ה„ספרא״, הוא מדרש הלכה על סדר ויקרא.

— **בְּתוֹרַת***, תה״פ, באפן, כמו; ר׳ בתור (אחרי ערך: תּוֹר).

— **אֵין הַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת מִפְּנֵי בְּנָהּ***, במוי לאמר: אין התורה קם מפני תלמידו.

— **נָתוֹן תּוֹרַת כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּיָדוֹ***, לאמר: כל אחד יוכל להורות לעצמו את ההלכה כחפצו.

— **לְהַגְדִּיל תּוֹרָה וּלְהַאְדִּיר***, במוי לאמר, לא למעשה כי אם להלכה.

— **תּוֹרָה מְחַזֶּרֶת עַל אַכְסַנְיָא שֶׁלָּהּ***, מבטא לאמר: התורה עוברת מאבות לבנים.

— **תּוֹרָה מֻנַּחַת בְּקֶרֶן זָוִית**°, מבטא לאמר: אין איש שם לבו לתורה.

— **תּוֹרָה שֶׁאֵין לָהּ בֵּית אָב אֵינָהּ תּוֹרָה***, מבטא לאמר: תורה או הלכה שלא קבלנוה מאבותינו אינה תורה.

תּוֹרָנִי°, ת, היודע תורה; המאמין בדברי התורה; שם כבוד ללמדן.

תּוֹרָנִיתָה*, נ, מין עץ סרק [1].

[1] תורניתה сосна, Fichte, pin, pine

תּוֹרֶשֶׁת°, נ, הסגולות העוברות בירושה מאבות לבנים.

תורניתות

תּוֹשָׁב, ז, נושב בתוך עם בארץ אחרת מארצו, יושב תמיד במקום (מבלי היות לו זכות אזרח); *דבר שנקבע בתוך דבר שני.

— **גֵּר תּוֹשָׁב**, ז, בן עם אחר הגר בארץ ישראל.

— **אֲבָנִים תּוֹשָׁבוֹת***, נ״ר, אבנים קבועות במקומן ואינן זזות.

תּוֹשָׁבָה*, נ״ר, מושבה, הארץ שיש לאיזו ממשלה מחוץ לארצה העִקרית.

תושב״כ, ר״ת, תורה שבכתב.

תושבע״פ, ר״ת, תורה שבעל פה.

תּוֹשֶׁבֶת°, נ, יסוד, בסים; מקור.

תּוּשִׁיָּה, נ, הויה, ישות, קיום; עזר, הצלה; ידיעה איך להחלץ מצרה; התקדמות דבר, קדמה; דבר של יש, דבר של ממש.

ת״ו, שלב״ע. ר״ת, תם ונשלם, שבח לאל בורא עולם.

תּוּת*, ז, פרי העץ שעליו נתנים למאכל לתולעי המשי [1]; העץ הזה [2].

תּוֹת*, מ״י, תחת, במקום.

[1] תות тутовая ягода, Maulbeere, müre, mulberry

[2] תות тут, Maulburbaum, mûrier, mulberry-tree (morus)

תּוֹתָב*, ז, שכבה דקה; שטלה הדוקה לגוף; ת, קבוע, נעוץ, תחוב.

— שֵׁן תּוֹתֶבֶת*, נ, שן מלאכותית הקבועה בפה במקום שן שנפלה או שנעקרה.

תּוּתְגַנָּה°, נ, מין גרגרי אדמה [1].

תּוֹתָח*, ז, כלי מפץ; אלית (?); חץ (?); °מקלעה, רובה גדול להרס בכדוריו חומות ומבצרים.

תּותרן*, ר, תתרן.

(תוז) הֵתַז, פ״י, קצוץ, כרות סלסלות.

תְּזָזִית*, נ, (רוּחַ־*), רוח שגעון, טרוף הדעת; חלי הנופל.

תַּזְכִּיר°, ז, תִּזְכֹּרֶת°, נ, מכתב להזכיר, רשימה לזכרון.

תִּזְמֹרֶת°, נ, קהל מנגנים, להקת נוגנים.

תַּזְנוּת, נ, זנות, משכבי זמה.

ת״ח, ר״ת, תלמיד חכם; תשואות חן (תודה).

— גְּזֵרַת ת״ח, נ, ההרג שנעשה ביהודים בפולניה בשנת ת״ח לאלף הששי על ידי הקוזקים וחמלניצקי בראשם.

תחב* (תָּחַב*, יִתְחַב*), פ״י, תקוע אל תוך־, נעוץ ב־, דקור ולחוץ להכנים לתוך־.

תַּחְבּוּלָה, נ, ערמה, מזמה; אמצעי של ערמה.

— תַּחְבּוּלוֹת*, נ״ר, התערבות אנשים שונים בכסף בנוגע לתוצאות ענין (מרוץ, התאבקות וכיו״ב — באור מר י. מ. פינס ז״ל).

תַּחְבְּלָן°, ז, איש בעל תחבולות מרמה.

תַּחְבֹּשֶׁת*, נ, אספלנית, חבישה שנותנים על מכה; חמר שנותנים על מכה או מקום מכאיב בגוף.

תְּחוּב*, ז, חמר שמשתמשים בו להרכבה בעץ אחר.

[1] תותגנה, клубника, Gartenerdbeere, fraise des jardins, garden strawberry (Fragaria elatior).

תְּחוּחַ*, ת, (עָפָר־*), עפר רך מְנֻבּב (ע״י חרישה, חפירה וכיו״ב).

תְּחוּם*, ז, גבול; מחוז, גליל; סביבות עיר השיכות אליה.

— תְּחוּם שַׁבָּת*, ז, גבול שאסרו החכמים לעבור בשבת ומועד, אלפים אמה מסביב לעיר.

— חוּץ לִתְחוּם*, מעבר לאלפים האמה שמסביב לעיר.

— תְּחוּם°, תְּחוּם הַמּוֹשָׁב°, ז, (בספרות החדשה), פלכים ברוסיה שרק בהם הֻתרה הישיבה ליהודים לפני המהפכה האחרונה בשנת 1916.

— עֵרוּב תְּחוּמִים*, ר׳ ערוב.

— הִכָּנֵס לִתְחוּם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ*, מבטא לאמר: התערב בענינים זרים.

— הֲיֵשׁ תְּחוּמִים בַּמֵּעַיִם*, משל המוני לאמר: האבות אינם יכולים להבדיל בין ילדיהם.

תְּחוּשָׁה°, נ, חוש, הרגש, הרגשה.

תַּחֲזִית°, נ, מראה מְגֻוָּן אשר יראו דרך מנסרת.

תַּחֲחַ*, רכך עפר ע״י חפירה, חרישה וכדומה.

תְּחִיָּה*, נ, התשובה לחיים; °שיבת עם לחיים חדשים אחרי ירידתו.

— תְּחִיַּת הַמֵּתִים*, נ, תחיה; האמונה כי המתים ישובו לתחיה בימי המשיח.

תַּחְכְּמֹנִי, ז, חכמה, מדע, דעת (?); שם פרטי (?); °בית מדרש גבוה.

(תחל) הִתְחִיל*, פ״ע, החל, היה הראשון באיזה פעולה, עשה התחלה.

— הַמַּתְחִיל בְּמִצְוָה אוֹמְרִים לוֹ

— גְּמוֹר*, הַתְחָלַת גְּמוֹר*, משלים עממיים לעורר את האיש לגמר את הדבר שהתחיל בו.

תְּחָל*, ז, תְּחִלָּה, נ, ראשית דבר, ראש דבר; *מדרגה ראשונה לטֻמאה; תה״פ, בראשונה,

לפני דבר אחר.

— **מִתְּחִלָּה***, תה"פ, בראשונה, בימים קדומים.

— **לְכַתְּחִלָּה***, תה"פ, מראשית, מתחלה; לפי ההשקפה הראשונה.

— **עָשָׂה דָבָר לְכַתְּחִלָּה***, קום ועשה דבר (בנגוד ל„בְּדִיעֲבַד"), כאשר כבר נעשה הדבר מבלי לחשב אם מֻתּר לעשותו או אין).

תַּחְלָה*, נ, הבשר של פרי התמר הנאכל.

תַּחֲלוּאִים*, ז"ר, מחלות אנושות; מחלה מתדבקת (?).

תַּחְלִיף*, ז, מה שבא כחלופים במקומו של אחר.

(תחם*) **תָּחַם***, פ"י, הגבל, עשה גבול, עשה תחום.

תַּחְמוּד*, ז, חמדה, חפץ, חשק.

תַּחְמָס, ז, מין עוף טורף (בת היענה ?; לילית (?); סנונית (?).

תַּחַן°, ז, **תְּחִנָּה**, נ, רחמים, חנינה; בקשת רחמים; תפלה.

תַּחֲנָה°, נ, בית לנוח בו בדרך, מקום שחונים בו עוברי דרך; מקום ששם עומדת רכבת במסלת הברזל לקבל ולהוריד נוסעים ומשאות.

תַּחֲנוּן*, ז, התפלה שאחרי שמנה עשרה בשחרית ובמנחה.

— **תַּחֲנוּנִים**, ז"ר, חנינה; בקשת רחמים.

תַּחֲנוֹת, נ, מקום מעמד, מקום חֲנִיָּה.

תַּחַף*, ז, ר' תחב.

תַּחֲרָא, נ, שריון עוטה את הנלחם.

תַּחֲרוּת*, נ, קטטה, מריבה, ריב; קנאה ושנאה.

תַּחֲרִים°, ז"ר, ארג דק עשוי חורים בציורים שונים.

תַּחַשׁ, ז, מין חיה שמעורה עשו מכסה למשכן ה' ולכלי השרת; °מין חיה טורפת [1].

תַּחְשׁוֹן*, ת, רוצח, ור' גחמון.

תַּחַת, מ"י, (כ' תַּחְתַּי, תַּחְתֶּיךָ, תַּחְתַּיִךְ, תַּחְתָּיו, וכו'), למטה מדבר (הפך: על); במקום; תמורת; יען כי־.

— **תַּחַת כִּי־**, יען כי.

— **תַּחַת אֲשֶׁר**, במקום ש־.

— **מִתַּחַת**, תה"פ, למטה; תחת.

תַּחְתּוֹן, ת, אשר מתחת (בנגוד ל„עליון"); *שעל הארץ, ארצי (בנגוד לעליון בטובן שטיטי).

— **הַזָּקָן הַתַּחְתּוֹן***, השערות שמסביב לאבר המוליד.

— **יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה***, פלוני הפסיד ואין בידו הרשות לבחר כי אם השני יוכל לבחור את הטוב.

תַּחְתּוֹנִיּוֹת*, נ"ר, מחלת הטחורים, כאב בני מעים, אבעבעות בפי הטבעת הגורמות מכאובים בעת עשית הצרכים.

תַּחְתּוֹנִים°, ז"ר, בשם זה קוראים למכנסים שלובשים על הגוף מתחת למכנסים העליונים הנראים לעין.

תַּחְתִּי, ת, תחתון, אשר מתחת.

— **תַּחְתִּיָּה, תַּחְתִּית, תַּחְתִּיּוֹת־** (שאול־, ארץ־), כנוי לשאול שמתחת לארץ.

— **תַּחְתִּיִּים**, ז"ר, חדרים אשר בדיוטה התחתונה שבבית.

תַּחְתִּית, (נ, ר' תַּחְתִּיּוֹת), החלק התחתון, השפל; (פֶּלַח־) אבן השֶׁכב ברֵחים; *כלי הצורף או הנפח שבו נצברות חתיכות המתכת הנופלות בשעת העבודה (בשיפון וכיו"ב).

ת"י, ר"ת, תרגום יונתן; תרגום ירושלמי; תחת יד; תולדות ישראל.

תִּיאָה*, נ, שרש צמח שמשתמשים בו לתבלים [2].

---

[1] תחש, барсук, Dachs, blaireau, badger

[2] תיאה, ранункул, Ranunkel, renoncule, crowpool

תיאטרון*, ר' תאטרון.

תֵּיבָה*, ר' תבה.

תיב"ע, ר"ת, תרגום יונתן בן עוזיאל.

(תיג°, תַּיֵּג°, פ"י, רשום תגים על האותיות.

תָּיו*, ר' תָּו.

תְּיוּבְתָּא*, נ, תשובה, מענה; חרטה, נחם על מעשה רע.

תְּיוּהָא*, ז, בקע, סדק, פרצה בקיר.

תְּיוֹם*, ז, תאום, אחד מתאומים.

תְּיוֹמֶת*, נ, העלה האמצעי והעליון שבלולב; תאומה; מתלעה, שן טוחנת; חוט כפול באריגה.

(תיז) הֵתֵּז, פ"י, גדוע, כרות, הפל ארצה.

תִּיכוֹן*, ת, אשר בתוך, פנימי; אמצעי.

— הַיָּם הַתִּיכוֹן°, ז, הים הגדול אשר בין אסיה, אפריקה ואירופה.

תֵּיכֶף*, תֵּיכֶף וּמִיָּד*, ר' תֵּכֶף.

תִּילִים, ר' תהלות.

תֵּימָן, ז, ארץ הדרום, נגב; רוח דרומית; שם מדינה בערב.

תִּימָרוֹת, נ"ר, (תִּימְרוֹת עָשָׁן), עמודי עשן העולים באויר.

תִּינוֹק*, ז, תִּינֹקֶת*, נ, (ז"ר, תִּינוֹקוֹת*), ילד, יונק.

— תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן*, ז"ר, תלמידי בית למוד למתחילים, תלמידי בי"ס עממי.

תִּיק*, ז, נרתיק, מעטפה או תתיל לכלי או לדבר.

תֵּיקוּ*, תעמד: השאלה (בגמרא) קימת ולא נפתרה; (ר"ת, תשבי יתרץ קושיות ואבעיות ?).

תַּיֵּר*, חקור ודרוש; עורר.

תַּיָּר*, ז, תר, מורה דרך, מנהל בדרך; נוסע במרחקים לתור ארצות; מרגל; ר' תירן.

תִּיר*, ת, ער, לא יָשֵׁן.

— תִּיר וְלֹא תִּיר*, ר' נים.

תֵּירוּץ*, ר' תרוץ.

תִּירוֹשׁ, ז, יין חדש, עסיס ענבים שלא תסס ואין בו טעם יין; שם מליצי ליין; שם לכל פרי מתוק ולכל מיני מתיקות.

תַּיְרָן*, ת, תואב לחדשות, סקרן, תאבדע.

תַּיְרָנוּת°, נ, סקרנות, תאבון לחדשות, תאבדעות.

תִּירָס*, (חִטֵּי־), ז, מין תבואת השדה [1].

תַּיִשׁ, ר' (תְּיָשִׁים), זכר בעזים [2].

— אִם אֵין גְּדָיִים אֵין תְּיָשִׁים*, משל לאמר: אם אין תלמידים לא יהיו חכמים.

— הַגְּדָיִים נַעֲשׂוּ תְּיָשִׁים*, הַגְּדָיִים נַעֲשׂוּ תְּיָשִׁים בַּעֲלֵי קְרָנַיִם*, התלמידים גדלו והיו לחכמים גדולים.

תַּיְשָׁה*, נ, עֵז.

תֹּךְ, תּוֹךְ, ז, (ר' תְּכָכִים), חמס, עשק; מרמה, מעקשים; לחץ נדכאים.

תַּךְ*, ז, (ר' תַּכִּים*), תפירה אחת, העברת המחט והחוט פעם אחת בארג; שרשרת קלועה לתכשיט.

ת"כ, ר"ת, תורת כהנים (חומש „ויקרא"); המדרש לספר ויקרא הנקרא „ספרא".

תִּכְבֹּסֶת*, נ, כבוס, פעֻלת הכובס.

תכ"ד, ר"ת, תוך כדי דבור.

(תכה) תֻּכָּה, הֻכנע, הֻטה ארצה (?).

תַּכָּה*, נ, שלחן קטן.

תְּכוּנָה, נ, מקום מוסד; מדה, טבע, איכות דבר; הכנה, סדור; °חקר הכוכבים והמזלות.

תָּכוּף°, ת, הבא תכף אחרי מה שלפניו.

תֻּכִּי, ז, (ר' תֻּכִּיִּים), שם עוף שיש לו הכשרון לדבר איזו מלים (?) [3]; שם עוף שנוצותיו נהדרות ומקשטות, טוס [4].

---

1) תירס кукуруза, Mais, maïs, maize

2) תיש, козел, Ziegenbock, bouc

3) תכי попугай, Papagei, perroquet, parrot

4) תכי павлин, Pfau, poon, peacock

תכי

תְּכִיפָה*, **תְּכִיפוּת***, נ, מהירות, תכונת המהיר; עשׂית דבר תֵּכֶף אחרי השני; חבור על ידי תַּךְ, על ידי תפר אחד.

תְּכָךְ*, ז, עש, סס.

תְּכָכִים, ז״ר, ר׳ תֹּךְ; *(אִישׁ־), אמיד, בינוני בנכסיו לאמר: לא עשיר ולא עני.

תְּכֹל°, ת, כחל, מטראה תכלת השמים.

תְּכֶל*, ר׳ תכלית.

תִּכְלָה, נ, כליון עינים, השוקה; חפץ רב; *קץ, סוף, אחרית.

תַּכְלִית, נ, השלמה, קץ, סוף; *מגמה, מטרה.

— **בְּתַכְלִית**°, תה״פ, לגמרה.

תְּכֵלֶת, נ, מין תולעת כְּחֻלָּה אשר מיצה כחל־סגל; עין הרקיע, הַגָּוֶן הנראה לעין הרקיע, הגון הנראה לעין בגבול הראיה; ארג שגון עין השמש לו; *פתיל התכלת שבציצית.

תְּכָלְתִּי°, ת, שגוּנו תכלת השמים לו, תָּכֹל.

תכן (תָּכַן, יִתְכֹּן), פ״י, בחון מדת דבר ומשקלו; ערוך בסדר. **הִתָּכֵן**, הִבחן, הֵערך; היה נכון. **תַּכֵּן**, ערוך נכון; קבוע מדה. **תֻּכּוֹן**, היה ערוך במשקל ובמספר.

— **יִתָּכֵן**, תה״פ, אפשר, יוכל היות.

— **לֹא יִתָּכֵן**, אי אפשר, לא יוכל להיות; לא נכון, לא בצדק.

תֹּכֶן, ז, קצב, מדה קצובה; מה שיש בתוך איזה דבר; °(־סֵפֶר וכיו״ב), ענין של ספר, נושאו ותמציתו.

תָּכְנִית, נ, מערכת דבר במדה; °מה שאדם מסדר לו אפן מעשיו לפרטיהם; (־לִמּוּדִים°), קביעות מערכת וסדר לענייני הלמודים בביה״ס.

(**תכסים***) **תַּכְסִיסֵי מִלְחָמָה***, ז״ר, ידיעת חכמת המלחמה ותחבולותיה.

תַּכְסִית*, נ, מעטה להתעטף בו.

תַּכְסָפִית*, נ, חבורה, קְבוּצה (של מחבלים ומזיקים).

תכף* (תָּכַף*, יִתְכֹּף*), פעו״י, היה קרוב בזמן, בוא בזה אחר זה; עשה דבר תֵּכֶף אחרי השני; חבר ואחד יחד על ידי תפר, תפור יחד. **הִתְכַּף***, חבר, קרב, צרף דבר אל דבר.

תֶּכֶף*, ז, קרבת האחד לשני (בזמן); ר׳ תכיפה.

תֵּכֶף*, **תֵּכֶף וּמִיָּד***, תה״פ, כרגע, בו ברגע, בלי כל עכוב.

— **תֵּכֶף לְ־***, כרגע אחרי־.

תַּכְרִיךְ*, ז, מעטפה; אדרת; חבילה כרוכה וארוזה בחוט מסביב לה.

— **תַּכְרִיכִים***, **תַּכְרִיכִין***, ז״ר, בגדי המת הלבנים, אשר בהם כורכים וקוברים אותו.

תַּכְשִׁיט*, ז, עדי קשוט; תלבשת נהדרה, יִפּוּי, הִדּוּר.

— **אֵין תַּכְשִׁיט נָאֶה אֶלָּא עַל גּוּף מְעֻדָּן***, מבטא משל המוני ידוע במובן כי גם התכשיט נאה אך ורק למי שראוי לו, ואם לא־הרי זה כנזם זהב באף חזיר.

תַּכְשֵׁרָה°, נ, מקרה, הזדמנות, כּשׁר.

תֵּל, ז, (ר׳ תִּלִּים), גבעה תלולה; גל, צבור אבנים ועפר במקום חרב; גבעה; (תִּלִּים*), תלתלים; ר׳ תהלים.

— **תִּלֵּי תִלִּים***, ז״ר, דברים רבים צבורים ומגֻבבים.

— **תִּלֵּי תִלִּים שֶׁל הֲלָכוֹת***, הלכות שונות ורבות מאד.

ת״ל, ר״ת, תהלה לאל; תלמוד לומר; תרי לישני (שתי נוסחאות).

תלא, ר׳ תלה.

תְּלָא־אִילָן*, ז, שם חי קטן יונק [1].

[1] תלא־אילן, африканскій хорекъ, Frettchen, furet, feret

תְּלָאָה, נ, טֹרַח, יגיעה; צרה, פגע.

תַּלְאוּבָה, נ, חֹם, להט חֹם, זלעפה.

תְּלָאִי*, ז, ר׳ תלוי.

תִּלְבֹּשֶׁת, נ, לבוש; לבישה.

תְּלָג״, **תַּלְגָּא**״, ז, שלג; הצטננות.

— **טוּר תְּלָג**״, הר שלג, לאמר: ראש לבן מזקנה.

תלה (**תָּלָה, יִתְלֶה**), פ״י, החזק דבר באויר; העלה בחבל על־, הוקע, שים דבר בעניבה על מסמר תקוע וכיו״ב במצב כזה, שיוכל להתנועע רק לצדדים; *יחס דבר ל־; הַפסק דבר למשך זמן; דחה זמן; הַמשך זמן; הַחזק דבר למְספק; כתוב בין השורות, כתוב אותיות או מלים מעל לשורה; פ״ע, היה נכנע ומשֻׁעבד ל־. **הִתָּלָה**, היה תלוי, הוקע; *הֵאחז, תפוש ב־. **תִּלָּה**, תלה. **הִתְלַה***, תלה.

— **תָּלָה עַיִן***, נשוא עין, הרם עין; הבט והתבונן.

— **הַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה ב־***, פלוני עודנו חי, הנשמה עדין בקרבו.

— **אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ יָתֵד לְהִתָּלוֹת בָּהּ***, מבטא משל לאמר: אשרי אדם שיש לו אבות גדולים ונכבדים.

תְּלוּי*, ז, עניבה מחֻברת אל הבגד לתלותו בה; בית יד בכלי לתלותו בו; שם לאות או למלה שנוספה בכתיבה למעלה מהשורה, תְּלוּת.

תָּלוּי, ז, מי שנתלה; *מְסֻפק, שטרם התברר; הכתוב בין השורות; °כנוי לישוע הנוצרי.

— **אָשָׁם תָּלוּי***, ז, קרבן אשם המובא על הספק אם נעשה החטא או לא.

— **תְּלוּי רֹאשׁ***, כבוד וגאון.

— **הָיָה דָבָר תָּלוּי בְּדָבָר שֵׁנִי***, היה דבר אחד ביחס כזה לדבר השני שהשני גרם היותו או אי היותו.

תָּלוּל, ת, מתרומם בשפוע זקוף.

תַּלּוּל*, ז, תלתול, יבלת, דלדול.

תְּלוּלִית*, נ, תל קטן, גבעה קטנה גבוהה.

תְּלוּנָּה, ר׳ תְּלֻנָּה.

תָּלוּשׁ*, ז, קטע מִשטר, מקבלה וכיו״ב; בלתי תפור; ת, עקור, (הפך: מְחֻבר).

תְּלוּת*, נ, תלוי, שם לאות או למלה שנוספה בכתיבה למעלה מהשורה (בשטר וכדומה).

תְּלוּת°, נ, טבע דבר התלוי ביחסו אל דבר שני.

תְּלִי, ז, אשפה, תיק החצים; מין כלי זין (?); *ר׳ תלוי; °דף צר וארך קבוע בקיר ובו ווים קבועים לתלות עליהם בגדים.

תְּלִיָּה*, נ, פעֻלת התולה דבר; עמוד לתלות עליו איש; הטלת ספק בדבר.

תְּלִים*, ר׳ תהלים.

תַּלְיָן°, ז, מי שמשרתו לתלות את הנדונים לתליה.

תְּלֵיסַר*, שלשה עשר.

תְּלִישָׁה*, נ, פעֻלת התולש ועוקר דבר; °שם נגינה בטעמים.

— **תְּלִישָׁה גְדוֹלָה°**, נ. נגינה מפסקת (֠).

— **תְּלִישָׁה קְטַנָּה°**, נ, נגינה מחברת (֩).

תלל (**תָּלַל, יָתֹל**), פ״י, הרם, הנף, הגבה על ידי גבוב. **תִּלֵּל***, עשה תלים וגבעות לערמות. **הֵתַל**, עשה לשחוק ולקלסה, לעוג ל־; רַמה, הַשלה. **הִתְלַלֵּל°**, הרם, הגבה. **הוּתַל**, הטעה.

(**תלם***) **תִּלֵּם***, **הִתְלַם***, עשה תלמים.

תֶּלֶם, ז, ערוגה, רבוע קטן של שדה או גן נבדל לזרע בו; חריץ החרישה; שורת הרגבים שהמחרשה מעלה מן הקרקע.

— **תַּלְמֵי הָרְבִיעָה***, ז״ר, התלמים שעושים בשדה לפני המטר, כדי שירד המטר בעמק האדמה.

תַּלְמוּד*, ז, (ר׳ תַּלְמוּדוֹת*), למוד; הוראה; תורה, חקים; צד ההלכה שבאיזה מקצוע (בנגוד ל„מעשה״); אספת דברי האמוראים

(גמרא) על המשניות; למוד איזה ענין מתוך פסוק שבתורה; °המשנה והגמרא יחד (בנגוד ל„מקרא", התנ"ך).

— תַּלְמוּד בַּבְלִי*, ז, התלמוד הכולל ביחוד דברי אמוראי בבל על המשנה ואשר סֻדר על ידי רב אשי בבבל.

— תַּלְמוּד יְרוּשַׁלְמִי*, ז, התלמוד הכולל ביחוד דברי אמוראי ארץ ישראל על המשנה ואשר סֻדר לדעת רבים על ידי ר' יוחנן בא"י.

— תַּלְמוּד לוֹמַר*, יש אפשרות ללמד דבר מכתוב שבתורה, קְרא את הכתוב כך וכך.

— תַּלְמוּד תּוֹרָה*, ז, למוד התורה; בית למוד לתורה.

— שִׁגְגַת תַּלְמוּד עוֹלָה זָדוֹן*, מבטא תלמודי לאמר: שגגה או טעות בחק נחשבת כאלו נעשה בכונה לעבר את החק.

תַּלְמִי*, נ, מַעמק בקרקע: צנור למים.

תַּלְמִיד*, ז, לומד תורה מפי מורה; (לפעמים) תלמיד חכם; תלמיד בבית ספר גבוה; °הולך בדרך המורה.

— תַּלְמִיד חָכָם*, ז, (ר' תַּלְמִידֵי חֲכָמִים*), איש מלֻמד; תלמיד בבית ספר גבוה.

— תַּלְמִיד וָתִיק*, ז, תלמיד הלומד בהתמדה ובעיון.

— תַּלְמִידוֹ שֶׁל אָדָם נִקְרָא בְּנוֹ*, מבטא חכמים ידוע.

תְּלָם*, ז, תְּלָמִין*, ז"ר, מכנסים רחבים כשק, כדרך שלובשים בני ארצות הקדם.

תַּלְמִית*, נ, תֶּלֶם.

תְּלֻנָּה, תְּלוּנָה, נ, ריב; צעקת חמס, התלוננות.

(תלע) תַּלַּע*, פ"י, נקה מתולעים: הלביש בגדים אדֻמים (בצבע תולעת שני); צבוע אריג בצבע אדם. תֻּלָּע, היה לבוש בגדים אדֻמים (בצבע תולעת שני); *היה מלא תולעים; הרקב (זרע בארץ). הִתְלַעַ*, שרוץ תולעים; הִמלא תולעים; הסר תולעים; הצמיח, הוציא נבטים מזרעון.

תַּלְפִּיָּה, נ, בית ספר לעניני הצבא (?); התבצרות (?); קשת (?).

תלש* (תָּלַשׁ*, יִתְלֹשׁ*), פ"י, עקור, נתוש, קטוף; הוציא, הסר דבר ממקום חבורו. הִתָּלֵשׁ*, הֵעקר, הִנתש; הִפרד מ־; הֵחרב, הֵהרס. תַּלֵּשׁ*, תלוש.

— גַּל שֶׁנִּתְלָשׁ*, ז, גל מים שנעקר ונבדל מן הים.

תְּלַת*, תְּלָתָא*, ש"מ, שלשה, שלש.

תַּלֵּת*, פ"י, חַלק לשלשה; עשה דבר פעם שלישית.

תִּלְתּוּל*, ז, יבלת, דלדול, בלישה קטנה עגולה ומעט קשה שעל העור.

תַּלְתַּלִּים, ז"ר, זלזלי הגפן; קוֻצות שערות משתרגות; *תִּלִים, גבעות.

תלתן

תִּלְתָּן*, ז, מין צמח בעל עלים סגלגלים הצומחים שלשה שלשה יחד על אִבם [1].

תָּם, ת, שלם, גמור; שאין בו מום; ישר נקי מעון; *פשוט, שאינו פקח וערום הרבה; (שור) שהזיק רק פעם אחת או שתי פעמים (בנגוד ל„מוּעָד", שנגח שלש פעמים והועד בבעליו).

תֹּם, ז, (כ' תֻּמִּי), שלמות, העדר מִגרעת; ישר, נקיון הנפש מפשע; שלמות מוסרית, ישר לב; חזק, כח רב; ר' תֻּמִּים.

— לְתֻמּוֹ, בתמימות, בלי כַּונה רעה.

---

[1] תלתן, трилистник, Klei, trefle trefoil

— מַשִׂיחַ לְפִי תֻמּוֹ*, מעיד על דבר מבלי לדעת כי ערך עדות לו.

תָּם,ˇ תַּמָּן˘, תה״פ, שָׁם, הָתָם, במקום ההוא; (בתלמוד הבבלי מורה מלה זו ביחוד על ארץ ישראל).

תֶּמֶד*, ז, יין גרוע או חמץ עשוי ממשרת זגים ובדי אשכלות הענבים שדרכום ליין.

תמד* (תָּמַד*, יִתְמַד*), פ״י, עשה לח, הַרטב; עשה דבר תמיד, המשך את עבודתו. הִתָּמֵד*, היה (המִשרה) לְתֶמֶד; הִתבל, התערבב הגוזל בנוזל. תִּמֵּד*, עשה תֶמֶד; שים מים על הזגים להכין יין גרוע; ערבב נוזל בנוזל. הִתְמַד*, היה חרוץ ושוקד על־; המשך את עבודתו וכיו״ב.

תמה (תָּמַהּ, יִתְמַהּ), פ״ע, עמוד נדהם מפחד; השתומם, התפלא, השתאה; (־אֶל־), הבט בפני רעהו בתמהון. הִתְמִהַּ*, עורר השתוממות והתפלאות. הִתַּמַּהּ (־הִתְתַּמַּהּ), תמוּהַּ.

תָּמֵהַּ*, ת, מתפלא, משתומם.

תְּמַהּ*, ז, פלא, התפלאות, השתוממות.

— הֵא הַתְּמַהּ°, נ, (בדקדוק), האות הא הבאה בראשית המלה להוראת ההתפלאות.

תַּמָּה*, נ, מין עוף זמיר [1]).

תֻּמָּה, נ, ר׳ תֹּם.

תִּמָּהוֹן, ז, שממון, מבוכה; סבוב הראש.

תִּמְהֶרֶת°, נ, מהירות, טבע האיש העושה דבר מהר; מדת המהירות (בחכמת הטבע).

תָּמוּהַּ*, ת, נפלא, מעורר התפלאות; לא ברור.

תַּמּוּז, ז, שם החדש הרביעי מניסן, חדש יולי בערך; שם אליל.

תִּמּוּז*, ת, מי שנשרו ריסי עיניו.

תְּמוֹל, ז, אתמול, יום שלפני היום הזה; תה״פ, יום שעבר; לפני ימים מספר.

[1]) תמה снигирь, Dompfaff, bouvreuil, bullfinch

— תְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם, מאז, מלפני משך זמן.

תְּמוּנָה, נ, צורת דבר, תבנית דבר, מראה דבר; הופעת דבר.

תִּמּוּר*, ז, זריחה, הופעה; עלית והתרוממות עשן למעלה בעמוד ישר כגזע התמר.

תִּמּוֹרָה*, נ, עסעף, רים העין.

תְּמוּרָה, נ, חלופי דבר בדבר; הדבר הַמֻשג על ידי חליפין; דבר הבא במקום דבר; *שם מסכת בתלמוד בנוגע לתמורת צאן ובקר זה בזה בקרבנות.

תַּמּוּת*, נ, תֹּם, תמימות; שלמוּת, העדר מום ומגרעת; הוית קרבן תמים, שלם בלי מום; הוית שור תָּם ולא מוּעָד.

תְּמוּתָה, נ, מיתה, מות; *בהמה ההולכת למות.

תַּמְחוּי*, ז, (ר׳ תַּמְחוּיִים*, תַּמְחוּיוֹת*), קערה, מאכל; קערה גדולה ושטוחה ובה מגורות מגורות, שנותנים בהן אכל לכל המְסֻבים; מוסד צדקה לחלוקת לחם ותבשיל לעניים.

תַּמְחוּיוֹת*, ז״ר, משקעים בעֹל מול צואר הבקר.

תָּמִיד, ז, זמן בלתי נגמר, זמן בלי הרף ובלי קץ; *הקרבן שהקריבו על המזבח בכל ערב בזמן שבית המקדש היה קַים; *מסכת תלמודית העוסקת בענין קרבן התמיד.

תָּמִיד, תה״פ, בכל עת, יום יום.

תְּמִידוּת*, נ, טבע דבר שאינו משתנה ואינו פוסק.

תְּמִידִי°, ת, שאינו משתנה ואינו פוסק.

תְּמִיָּה*, נ, ר׳ תְּמָה.

— בִּתְמִיָּה*, תה״פ, בהשתוממות, בהתפלאות.

תְּמִיהָה*, נ, דבר פלא; השתוממות.

תְּמִיכָה*, נ, עזרה, משען; פְּעֻלת התומך והעוזר.

תָּמִים, ת, שלם, כליל; בלי מום והשחתה, בלי מגרעת; נאמן, ישר, בלי עון.

— תְּמִים דֵּעוֹת (או: דֵּעִים) עִם־°, מתאים בהשקפתו ובדעתו לדעת־ והשקפתו.

תָּמִים, ז, אמת; תמימות.

תָּמִים, ז״ר, ר׳ אורים.
תְּמִימוּת*, נ, ישר, תם לב.
— בִּתְמִימוּת*, תה״פ, בלי כַוָּנה נסתרה; כישר, בתם לב.
תָּמִיר*, ת, מי שנשרו ריסי עיניו, חסר ריסי העינים, תָּמֵר.
תמך (תָּמַךְ, יִתְמֹךְ), פ״י, סמך דבר מתחתיו; החזק ב־, תפוש; עזור, סעוד. הִתָּמֵךְ, הִלָּכֵד, הֵאָחֵז.
תַּמְכָה*, נ, מין צמח בעל שרש ארוך חזק וטעמו חריף מאד, שמשתמשים בו ללפת את האכל, מרור [1].
תַּמְלוּחִית°, נ, דבר מלוח; טעם המלח.
תמם (תַּם, יִתֹּם), פע״י, כלה (איזו מלאכה), בוא עד קצו; אפוס, כלה בלי שארית; האסף, הִשמד. הִתֵּם, תמום. תַּמֵּם*, הביא לידי שלמות. הָתֵם, השלם, גמור; הסר כליל; יַשר. הִתְמֵם*. התנהג בישר עם־. הִתַּמֵּם (״הִתְתַּמֵּם), התנהג בתמימות, הלוך בישר; °הראה עצמו כתמים וישר.
תְּמָן* ז, שמינית הקב.
תַּמָּן, תה״פ, שם, במקום ההוא.
תָּמֶס, ז, מצב הדבר הנמס.
תְּמִסָּה°, נ, דבר שהמסו אותו בנוזל.
תִּמְסָח*, ז, תנים, חי ממשפחת הזוחלים החי במים [2].
תַּמְצִית*, נ, תוך, עִקרו של דבר; מה שיוצא מדבר בהִסחטו; מה שנשאר לפלטה.
— דַּם הַתַּמְצִית*, ז, דם שאינו מקלח מעצמו.
— מֵי תַמְצִית*, מֵי תַמְצִיּוֹת*, ז״ר, מי הגשם אחרי הִפסקו.

[1]) תמכה, хрѣн, Meerretig, raifort, horse-radish
[2]) תמסח, крокодил, Krokdil, crocodile

תָּמָר, ז, תְּמָרָה*, נ, עץ הדקל; פרי הדקל.
— דְּבַשׁ תְּמָרִים*, ז, מין מאכל מתוק כדבש הנעשה מתמרים.
— עִיר הַתְּמָרִים, כנוי לעיר יריחו על שם התמרים הרבים שהיו בה לפנים.

תמר

תֹּמֶר, ז, עץ הדקל.
— תֹּמֶר מִקְשָׁה, ז, דחליל, שעושים להפחיד ולהרחיק את העופות מהצמחים.
(תמר*) הִתָּמֵר°, תַּמֵּר*, פ״ע, התרומם ישר כתמר; התאבך והתרומם (עשן); °הַמתק, עשה מתוק כפרי התמר.
תַּמֵּר*, ת, שריסי עיניו נשרו, חסר ריסי העינים, תמיר.
תִּמָּרָה*, נ, עץ הדקל; גרגיר אחד מפרי התמר; ציץ לפני הפתחו הדומה לענף התמר; לולב הצלף הרך הראוי לאכילה.
תִּמֹּרָה, נ, (ר׳ תִּמֹּרִים, תִּמֹּרוֹת), פתוח עלי תמר בבנינים.
תַּמְרוּק, ז, חמרי בשם לשפשוף עור הבשר.
תַּמְרוּר, ז, ציון; *מין צמח מר; מעשה רע (בהשאלה).
תַּמְרוּרִים, ז״ר, מרירות; בכי, מספד וכיו״ב; תה״פ, עד להתמרמרות.
תַּן, תַּנִּים, ז, חי ממשפחת השועלים [1].
תַּנָּא*, ז, חכם מחכמי המשנה שהיו בסוף ימי הבית השני ואחרי החרבן (משמעון הצדיק ועד רבי יהודה הנשיא).
— תַּנָּא קַמָּא*, ז, התנא הראשון הנזכר (באיזו משנה).

[1]) תן, шакал, Schakal, chacal, jackal

— תַּנָּא בְּרָא*, ז, תנא השונה ברייתא (לא: משנה).

תנאי, ר' תני.

תְּנָאִים*, ז"ר, ארוסים.

תנה (תָּנָה, יִתְנֶה), פ"ע, עשה חוזה והתקשרות.

תַּנֵּה, ענה בקול שיר, שיר, שבח, הלל; ספר, הגד, פרסם; *שנה, חזור על דבר פעם שניה, הִתְנָה, כרות ברית, בוא בברית; *עשה תְּנָי, תלה עשית דבר או לא עשיתו בהוית דבר שני או באי הויתו.

תַּנָּה, נ, (נמצא רק ברבים, תַּנּוֹת), חֵן, תנים; נאה, נאות (?).

תנ"ה, ר"ת, תניא נמי הכי (גם חכמינו למדו כזאת).

תְּנוּאָה, נ, מחשך, מעצור, תוכחה, נזיפה.

תְּנוּבָה, נ, פרי שדה וכרם וגן.

תְּנוּדָה°, נ, תנועה, נדנוד.

תְּנוּךְ, ז, (־אֹזֶן) בדל האזן, פרח האזן, החלק הרך שבתחתית האזן.

תְּנוּמָה, נ, שֵׁנה קלה, נומה.

תְּנוּעָה*, נ, הנפה, פעלת המניע דבר; שנוי המצב או המקום של איזה דבר; °נקודה, סמן נוסף על האות להורות על אפן מבטאה (בדקדוק).

תְּנוּפָה, נ, הנעה הנה והנה; תרומה לנדבה.

— מִלְחֶמֶת תְּנוּפָה, נ, הנועות מלחמה; *מלחמת התנפלות על־ (בנגוד ל„מלחמת הגנה").

תַּנּוּר, ז, מבנה לבנים או אבנים למוקד אש, לאפיה וכדומה.

— עֵין הַתַּנּוּר*, נ, חור התנור, פתח התנור.

תַּנְחוּמִים, תַּנְחוּמוֹת, ז"ר, נחם, דברי נחמה.

— תַּנְחוּמִים שֶׁל הֶבֶל*, ז"ר, דברי תנחומים חסרי טעם.

תְּנָי*, תְּנַאי*, ז, (ר' תְּנָאִים*), אפן התקשרות, פרטי חוזה וברית; הוית דבר או אי הויתו התלויות בהוית דבר שני או באי הויתו.

— תְּנָי שֶׁל בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן*, ז, תְּנָי מפורש ומבורר היטב לכל אפניו ומדויק בחיוב וגם בשלילה (בנוי על הספור בבמדבר לב, כ—לב).

תַּנִּים, ר' תַּן; ר' תמסח.

תַּנִּין, ז, שם לחיות הגדולות שֶׁבַּיָּם בכלל; מין חי יונק גדול בים[1]; נחש; תמסח; חיה

תנין

ענקית אגדית שֶׁבַּיָּם: סמל למצרים.

תְּנְיָין*, תִּנְיָנָא*, ש"מ, שני.

תנ"ך, ר"ת, תורה, נביאים, כתובים.

תְּנַן*, למדנו (במשנה).

תנצב"ה, ר"ת, תהי נשמתו צרורה בצרור החיים (בר"ת זה משתמשים על פי רב במצבות על קברות המתים).

תַּנָּר°, ז, עושה תנורים, איש שאומנתו לעשות תנורים.

תִּנְשֶׁמֶת, נ, זִקִית, מין שרץ ממשפחת הלטאה המחליף גוניו[2]; מין עוף טמא.

ת"ס, ר"ת, תקון סופרים.

תַּסְבָּר*, ז, (ר' תַּסְבְּרִיּוֹת*), אוצר, מטמון, אסף דברים יקרים.

תְּסִיל*, ז, מין יונה קטנה; גוזל.

---

[1] תנין, кит, Walfish, balaine, whale

[2] תנשמת, хамелеон, Chamäleon, caméléon, chameleon

תְּסִיסָה*, נ, תנועה ורתיחה עצמית פנימית (בנוזל) המביאה בו שנויים חִימִיִּים.

תסס* (תָּסַס*, יִתְסֹס*), פ"ע, רתוח ורתיחה עצמית פנימית (נוזל), בוא לידי תסיסה; ירוק אש (הארץ); נעגע, צעוק בקול (און).

תִּסְפֹּרֶת*, נ, גזיזת שער הראש.

תִּסְרֹקֶת°, נ, אופן סריקת שער הראש.

ת"ע, ר"ת, תרי עשר (שנים עשר ספרי הנביאים הקטנים: הושע, יואל, עמוס, עובדיה, יונה, מיכה, נחום, חבקוק, צפניה, חגי, זכריה, מלאכי); תפלת ערבית.

(תעב) הִתָּעֵב, פ"י, הִמָּאֵס, היה לתועבה. תִּעֵב, שִׁקֵּץ, מאוס; חשוב לתועבה; גאל, טנף. תֹּעוּב, היה נתעב ונמאס. הִתְעִיב, השחית, עשה תועבה.

תע"ב, ר"ת, תבוא עליו ברכה.

תעבה, ר' תועבה.

תעה (תָּעָה, יִתְעֶה), פ"ע, התהלך כה וכה במרחב מבלי דעת הדרך או מבלי מטרה קבועה; התנודד, התנועע, התמוטט (שכור) (־מֵעַל־, ־מֵאַחֲרֵי־), סור מ־; שגה, טעה; °לא ידוע את הדרך וסור ממנה. הִתָּעָה, הֻטָּה מדרך אמת; התנודד, התמוטט (שכור). הִתְעָה, השגה מדרך הישר; תעה, נטה מדרך הישר; נתון לשוטט כה וכה.

תִּעוּב*, ז, מִאוּס, נטיה מאחרי־, געל, געול.

תְּעוּדָה, נ, מצות ה', עדות ה': אזהרה, התראה; הרגל, רגילות; *כתב להעיד על איזה דבר; °מטרה, תכלית, משלחת.

תִּעוּל°, ז, העברת תעלות למים, עשית תעלות, ר' תעלית.

תְּעוּפָה, נ, אפלה, חֲשֵׁכָה.

תְּעוּרָה*, נ, מצב האדם הער; °מחלת חסר שֵׁנָה.

תְּעִיָּה*, נ, הליכה כה וכה מבלי דעת הדרך.

תַּעַל°, ז, ארוכה, רפואה, תעלה (בפיוט).

(תעל°) תִּעֵל°, העבר תעלות וצנורות, עשה תעלות. הִתְעַל°, העלה רפואה ותעלה.

תְּעָלָה, נ, צנור למים; מהלך מים; ארוכה, גלידי הקרום העולים על המכה כשהיא מתחילה להרפא.

תַּעֲלוּל, ז, נער שובב; (ר' תַּעֲלוּלִים), שובבות, הוללות.

תַּעֲלוּמָה, תַּעֲלֻמָּה, נ, סוד, דבר נסתר.

תַּעֲלָא*, ז, שועל.

— תַּעֲלָא בְּעִדָּנֵיהּ סְגוּד לֵיהּ*, שועל בזמנו (בשעת ממשלתו) השתחוה לו, בטוי משל לאמר: הִכָּנַע לפני מי שהשעה משחקת לו.

תַּעֲלִית°, נ, הבאת מים בצנורות לאיזה מקום, עשית תעלות מים להביאם ממקום למקום (באבן מצבה בקרת חדתא).

תַּעֲמוּלָה°, נ, השתדלות רבה לטובת איזה דבר, התאמצות להפיץ איזה רעיון או ענין ברבים.

תַּעֲנוּג, ז, עֹנֶג, נעימות החיים; גנדרנות, התחטאות; חמדה.

תַּעֲנִית, נ, (ר' תַּעֲנִיּוֹת*), צום, ענוי נפש בצום, חדל מאכל ושתות; *שם מסכת בתלמוד העוסקת בעניני הצומות.

— תַּעֲנִית יָחִיד*, נ, צום שקבל עליו יחיד לצום.

— תַּעֲנִית צִבּוּר*, נ, צום של כל הקהל.

— יָשׁוּב בְּתַעֲנִית*, התענה וצום.

— מְגִלַּת תַּעֲנִית*, נ, ספר הנזכר בתלמוד, שבו נרשמו הימים הטובים השונים, שחדשו בזמן מאֻחר, ואשר בם אסור להתענות.

— סֵדֶר תַּעֲנִית*, ז, חקי הצומות ומנהגיהם.

תַּעַף°, ז, מעוף, טיסה, פעֻלת המעופף.

תַּעֲצוּמָה, נ, כח, חֹזֶק, עָצמה.

תַּעַר, ז, שַׂכִּין; שכין לגלח השער; נרתיק החרב.

תַּעֲרֹבֶת*, נ, ערבוב, בלילה.

תַּעֲרוּבָה, נ, ערבון, משכון להבטיח מִלוא או שלום חוב וכיו״ב.

— **בְּנֵי תַעֲרוּבוֹת**, ז״ר, בני שרי ארץ שמורים אצל ממשלה אחרת לערבון לשלום הארץ.

תַּעֲרוּכָה°, נ, אסף דברים שונים להראותם לקהל גדול המתאספים לראותם (יש תערוכות כלליות גדולות ויש פרטיות קטנות).

תַּעֲרִיף°, ז, רשימת מחירים או מסים וכיו״ב.

תַּעֲשִׂיָּה°, נ, כלל העבודה באיזו ארץ או עיר, מעשה ידים.

תַּעְתּוּעִים, ז״ר, לעג, התול.

תַּעְתֵּעַ, פ״י, התל ב־; רִמה, השלה. **הִתְעַתֵּעַ**, לעוג ל־; התלוצץ; התנכל במרמה.

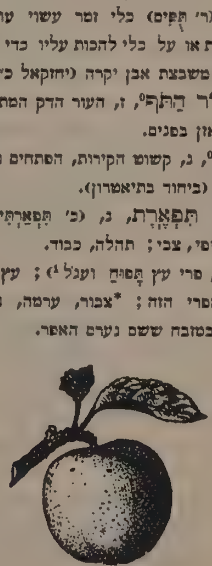
תֹּף, ז, (ר׳ תֻּפִּים) כלי זמר עשוי עור מתוח במסגרת או על כלי להכות עליו כדי להשמיע קול; משבצת אבן יקרה (יחזקאל כ״ח, י״ג).

— **עוֹר הַתֹּף**°, ז, העור הדק המתוח בתוך האזן בפנים.

תַּפְאוּרָה°, נ, קשוט הקירות, הפתחים והשערים וכיו״ב (ביחוד בתיאטרון).

תִּפְאָרָה, תִּפְאֶרֶת, נ, (כ׳ תִּפְאַרְתִּי), הוד, הדר, יפי, צבי; תהלה, כבוד.

תַּפּוּחַ, ז, פרי עץ תַּפּוּחַ ועגל [1]; עץ הנושא את הפרי הזה; *צבור, ערמה, גל עגל; מקום במזבח ששם נערם האפר.

תפוח

— **תַּפּוּחַ אֲדָמָה**°, ז, צמח שפריו מתחת לאדמה על יד שרשיו [2].

— **תַּפּוּחַ זָהָב**°, ז, פרי עץ מלא מיץ מתוק לחך [3].

תִּפּוּחַ*, ז, התנפחות והתרחבות עצם; הִקֵּף וגדל גוף.

תָּפוּחַ*, ת, נפוח, צבה; ערום לערמה, גָבוה.

תְּפוּנָה°, נ, ספק.

תָּפוּס*, ז, ארכבה, רִכְבָה, כעין טבעת תלויה בצד האכף לשים בה הרגל; ר׳ תפוש°; לא פנוי, מלא.

תְּפוּסָה*, נ, קנין, רכוש, תפיסה, צרור.

תְּפוּצוֹת*, נ״ר, כלל הנפוצים והמפֻזרים.

תִּפּוּר*, ז, ר׳ תפירה.

תִּפּוּר°, ז, תפירת תפרים קטנים ומהודים כתפירת המכונה.

תָּפוּשׂ, ת, מֻצפה; סגור בתוך־; °אסור, חבוש.

תפח* (תָּפַח*, יִתְפַּח*), פ״ע, התנפח, צבה. **הִתְפַּתֵּחַ***, תפוח.

— **תָּפַח רוּחוֹ־***, **תָּפַח נַפְשׁוֹ שֶׁל־***, ימות, תצא נשמתו.

תֶּפַח*, נ, דבר תָּפוּחַ; תְּפוּחַ.

תְּפִיחָה*, נ, תכונת דבר צבה ומתנפח.

תְּפִיסָה*, נ, אחיזה, לכידה; לקיחה ואחיזה; בית האסורים; °שכל מהיר, הבנה מהירה.

— **תְּפִיסַת הַבַּיִת***, נ, משק הבית, הנהגת הבית, הנהלת הבית; צרכי הבית.

— **תְּפִיסַת יָד***, נ, החזקה בדבר בתור קנין; חלק בדבר.

— **בִּתְפִיסָה אַחַת***, בבת אחת, בפעם אחת (בתפיסה אחת ?).

---

[1] תפוח яблоко, Apfel, pomme, apple

[2] תפוח ארמה картофель, kartofel, pomme de terre, potato

[3] תפוח זהב апельсин, Orange

תְּפִירָה*, נ, מעשה התופר; תפר, המקום ששם חלקי הבגד וכדומה תפורים ומדֻבקים יחד בחוטים.

תְּפִישָׁה*, נ, ר׳ תפיסה; תפיסה, צרור, חבילה קשורה.

תָּפִית*, נ, מרכה, כביר, שטיח; מכסה הסוס או החמור.

תפל* (תָּפַל*, יִתְפֹּל*), פ״י, טפול, בדה על־; דַבק, חבר.

תָּפֵל, ז, אכל חסר תבלין ומלח; דבר חסר טעם; טיח בנין; ת, חסר טעם; לא מלוח; טָפל, דבר צדדי.

— **דָּג תָּפֵל***, דג לא מלוח.

תִּפְלֻגְתָּא*, נ, מחלקת, וכוח דברים, פלוגתא.

תִּפְלָה, נ, חסר טעם; סכלות, בערות; גדוף, תהלה.

תְּפִלָּה, נ, בקשה מאלהים, תחנה; *תפלת שמונה עשרה: סדר התפלות שתקנו להתפלל בשעות קבועות ביום; אחת התפלין, ר׳ תפלין.

— **בֵּית תְּפִלָּה**, ר׳ בית.

— **תְּפִלָּה עוֹשָׂה מֶחֱצָה***, מבטא עממי לאמר כי על ידי בקשה והפצרה משיגים איזה דבר.

תִּפְלוּת*, נ, הוללות וסכלות; הפקרות, פריצות; אי ממשיות; חסר טעם נכון.

תְּפֵלוּת, נ, חסר טעם.

תְּפִלִּין*, נ״ר, (היחיד: תְּפִלָּה*), טוטפות שנושאים בעת התפלה על הראש (של ראש) ועל הזרוע (של יד).

תִּפְלֶצֶת, נ, פחד, מגור, אימה; טפשות.

תַּפְנוּק*, ז, תענוג, ענג, נעימות החיים; מאכלים טובים וערבים; יפי, הדר, צבי.

תַּפְנִית°, נ, פונה, פניה לצד מגמה.

תפס* (תָּפַס*, יִתְפֹּס*), פ״י, תפוש, אחוז ב־ פתאם, מהר ולקוח; אחוז ביד; הכיל, מלא מקום או זמן; °הבין, השיג בשכל.

הִתָּפֵס*, הֵאחז, הִלקח; הושם במאסר; תת מקום לתלונה. **הִתְפַּס***, צוה לתפס; גרום להתפס; זכור פתאם והמלך ושנה את דעתו.

— **תָּפוֹס מָקוֹם**°, לקוח מקום (גוף) בחלל העולם.

— **תָּפוֹס אֶת הַחֶבֶל בִּשְׁנֵי רָאשִׁים***, מבטא משל לאמר: בקש שני דברים מתנגדים זה לזה.

— **אֵין אָדָם נִתְפָּס בִּשְׁעַת (עַל) צַעֲרוֹ***, מבטא לאמר: אין מעירים אדם על דבריו שדבר מחמת צער ויסורים.

— **תָּפוֹס אֶת עַל־***, גנה את פלוני על הדבר, נתון דפי בפלוני על דבר.

תפף (תָּפַף, יִתְפֹּף), תוֹפֵף, הכה בתוף להשמיע קול.

תַּפְצִיד*, ז, יבוש קרקע ע״י תעלות.

תַּפְקִיד*, ז, פקודה, מצוה, צו; כנוי לתשמיש המטה; °מעשה איש ודרכו; מה שעל איש לעשות באיזו שליחות או מעשה; מה שעל משחק על הבמה להגיד או להראות או לעשות.

תפר (תָּפַר, יִתְפֹּר), פ״י, חבר אריגים בחוט על ידי מחט. **תַּפֵּר**, תפור; °תפור תפירות קטנות ומדודות כתפירת מכונה.

תֶּפֶר*, ז, המקום התפור והמחֻבר יחד; תפירה.

תִּפְרַחַת°, נ, מצב הדבר הפורח, פריחה.

תַּפְרִיט°, ז, רשימה מפרטת של איזה דבר או ענין.

תפש (תָּפַשׂ, יִתְפֹּשׂ), פ״י, אחוז, החזק; כבוש (עיר וכיו״ב); לקוח בחזקה; ידוע איזו עבודה היטב (תפוש כנור, תפוש מגן, תפוש חרב וכיו״ב). **הִתָּפֵשׂ**, הִלכד, הֵאחז. **תַּפֵּשׂ**, טפס, אחוז בידים בדבר לעלות בו.

— **תָּפוֹשׂ אוּמָנוּת***, למוד אומנות.

— **תַּפֶּשֶׂת מוּעָט***, **תָּפַשְׂתָּ מְרֻבֶּה***, ר׳ מועט, ר׳ מרבה.

תַּפְשָׁן*, ת, מהיר להבין דבר, בעל שכל מהיר, בעל תפיסה.

תֹּפֶת, נ, דבר שיורקים בו(?); מוקד אש; מקום בגיא בן הנום, אשר על יד ירושלים, ששם שרפו לפנים את הבנים באש למלך; °גיהנום.

תָּפְתֶּה, ז, מוקד אש.

ת"צ, ר"ת, תענית צבור.

תַּצְפִּיָּה*, נ, התבוננות רבה בדבר.

ת"ק, ר"ת, תנועה קלה (בדקדוק); תנא קמא (התנא אשר דבריו מובאים בראשונה באחת המשניות).

תַּקְבֹּלֶת°, נ, הקבלה, הערכת דבר לעמת דבר שני.

תִּקְוָה, נ, (ס' תִּקְוַת־, ר' תִּקְווֹת), קו, פתיל, חוט משזר; תוחלת, משאת נפש, מצב המחכה לאחרית טובה ולתוצאות טובות מאיזה דבר וענין; *זמן קבוע.

תְּקוּלָה*, נ, מכשול, מוקש, נגף.

תְּקוּמָה, נ, עמידת איש ממפלתו; קיום, מעמד חזק.

— **אֶבֶן תְּקוּמָה***, נ, אבן לקמיע בתור סגלה כנגד הפָּלת עֻבּר; אבן ובה כעין גרעין מקשקש.

תְּקוֹמֵם, ז, מתקומם, מתנגד (תהלים קל"ט, כ"א).

תִּקּוּן*, ז, הטבה, השבחה, הקמת דבר; סדור דבר והכנתו; תקנה, קביעת חֻקים.

— **תִּקּוּן סוֹפְרִים***, ז, שנויים בתורה שתקנו הסופרים (בראשית ימי הבית השני) להרחקת בטואים שאינם לפי הכבוד.

— **תִּקּוּנֵי הַדָּת***, ז, שנויים מתחדשים בעניני הדת.

— **תִּקּוּן נְשָׁמָה**°, ז, הדברים שהאדם צריך לעשותם כדי לטהר ולזקק את נשמתו ולהרים אותה.

— **תִּקּוּן הַמִּקְרָא***, ז, דרך הלשון.

— **תִּקּוּן עוֹלָם***, **תִּקּוּן הָעוֹלָם***, ז, חזוק הסדר בעולם הישוב.

תָּקוֹעַ, ז, קרן התקיעה, שופר (יחזקאל, ז' י"ד).

תָּקוּעַ*, ת, יושב, מוצא לו מקום.

תְּקוּפָה, נ, הקפת דבר, סבוב דבר, מסבת דבר; סבוב השמש; *חלק ידוע של השנה (תקופת האביב,—הקיץ וכו'); חשבון תקופות השנה; זמן התחלת אחת מארבע התקופות (תקופת ניסן, תקופת תמוז, תקופת תשרי ותקופת טבת); ויש חושבים שש תקופות בשנה: קָצִיר (חצי ניסן, איר וחצי סיון), קַיִץ (חצי סיון, תמוז וחצי אב), חֹם (חצי אב, אלול וחצי תשרי), זֶרַע (חצי תשרי, חשון וחצי כסליו), חֹרֶף (חצי כסליו, טבת וחצי שבט), קֹר (חצי שבט אדר וחצי ניסן); משך זמן בחיי האדם או בקורות הימים.

— **תְּקוּפַת הַדָּם**°, נ, סבוב הדם בכל גוף חי.

תַּקִּיל*, ת, שקול במשקל ונמצא שלא חסר בו כלום.

— **טָבִין וּתְקִילִין***, טובים ושקולים (כספים, מטבעות).

תְּקִיעָה*, נ, קול מֻמשך של קרן השופר בלי רעידה והפסקות קצרות; *סְגֻלת החוקע והתוחב לתוך־.

— **תְּקִיעוֹת***, נ, התקיעה בשופר פעמים רבות בתפלה בראש השנה.

— **תְּקִיעַת כַּף***, נ, ערבות, נתינת יד להבטיח איזה דבר.

תַּקִּיף, ת, חזק, אביר; אביר לב; *קפדן, רגזן.

תְּקִיפָה*, נ, עשית דבר בכח במהירות; °התפרצות מחלה, כעס וכדומה.

תַּקִּיפוּת°, נ, כח הזרוע, אבירות לב.

תְּקִיפִים*, ז"ר, עלי הגביע בפרח.

(תקל) **הִתְקַל***, הִכשל, הנגף. **הַתְקֵל***, כשול; הכשל.

תַּקָּלָה*, נ, מכשול; קלקול.

תקן (תָּקַן*, יִתְקַן*), פ״ע, היה ישר ונכון. הִתְקַן*, הוטב (קלקול). תִּקֵּן, הֵישַׁר, סלם; *סדר, ערוך; היטב דבר מקלקל, הכין, הכשר; הכין דבר לעשותו ראוי לאכילה; השב דבר נשבר או מפרק לקדמותו; קבוע; קבוע חק למנהג; עשה תבואה לראויה לאכילה על ידי הפרשת תרומות ומעשרות ממנה. תֻּקַּן*, היה מוכן. הִתְתַּקֵּן*, הכין, הכשיר; קבוע חק ומנהג.

תַּקָּנָה*, **תַּקַּנְתָּא***, נ, תרופה לדבר; תקון הטבה, השבחה; השבת דבר לשלמותו; קביעת חקים שעל פיהם יתנהגו.

— **תַּקָּנַת הַשָּׁבִים***, נתינת אפשרות לגזלן להשיב את גזלתו.

— **תַּקָּנַת הַשּׁוּק**, ז, קביעת חוקים שעל פיהם יתנהגו במסחר בשוקים.

תַּקְנוֹן°, ז, ספר תקנות, ספר חוקים.

תקע (תָּקַע, יִתְקַע), פעו״י, הרעם קול שופר, השמע קול שופר, נפוח בשופר להשמיע קול; (־כַּף) ערוב, נתון כפו לכף חברו לערבות. הלום והכה אל תוך־; תחוב לתוך, נעוץ; הַשמע את קול התקיעה, *הכה בכף, הלום. הִתָּקַע, הנתן קול שופר; היה ערב ואחראי; *הובא אל תוך־, הלחץ והכנס אל תוך. תִּקֵּעַ*, הוציא התקוע והתחוב. הִתְקִיעַ*, גרום לתקע בשופר.

— **תָּקוֹעַ כַּף**, ערוב, תקוע כפו לכף חברו לערבות; מחוא כף על כף לאות שמחה.

— **תָּקוֹעַ אֹהֶל**, תקוע היתדות בארץ להקמת האהל.

— **תָּקוֹעַ עַצְמוֹ לְדָבָר***, התעסק רק באיזה דבר, השקיע עצמו כלו באיזה ענין.

תֵּקַע, ז, קול תוקע בשופר, תקיעה.

תקף (תָּקַף, יִתְקֹף), פעו״י, אחוז בחזקה, לקוח בחזקה; *היה חזק, התחזק, התגבר; התחמץ (יין); תפוש, חטוף. תֻּקַּף*, חזק, אמץ; אמת. הִתְקַף°, הסתער, התנפל בחזקה על־.

תֹּקֶף, ז, חזק, אמץ, גבורה, כח.

תִּקְרֹבֶת*, נ, המאכלים או הפרפראות אשר יגישו לאורח הבא; מתנה, אשכר.

תִּקְרָה*, נ, ספון, קבוץ הקורות המושמות מתחת לקרשים שבהם מקרים חדר; מכסה החדר.

תַּקְשִׁיט°, ז, קשוט, תפאורה.

ת״ר, ר״ת, תנו רבן (למדו חכמינו).

תַּרְבּוּכָה*, נ, שאון, המולה של בלבול ועירבוביה.

תַּרְבּוּת, נ, מרבית, המון; חנוך, גדול; הפרחה; °השכלה, קדמה בחכמה.

— **תַּרְבּוּת רָעָה***, נ, חנוך רע, שובבות, הליכה בדרך הרעה.

— **תַּרְבּוּת***, **בֶּן־תַּרְבּוּת***, ז, חיה ביתית, רגילה בבית ולא פראית.

תְּרְבִּינָה*, נ, שתיל, נטע, עץ רך.

תַּרְבִּיץ*, ז, ר' תַּרְבֵּץ.

תַּרְבִּית, נ, מרבית, נשך, רבית.

תַּרְבֹּכֶת*, נ, רעש גלי הים.

תַּרְבֵּץ*, ז, חצר חיצונה; גנת פרחים על־יד בית; בית מדרש.

— **תַּרְבֵּץ הַוַּשָּׁט***, ז, בית הבליעה, חצר הושט.

תִּרְבֵּת°, נתון תרבות והשכלה ל־, עשה את־ לבן תרבות.

תַּרְבַּתְּר*, ז, כרובית, כרוב הפרח. [1].

(**תרג***) **הִתְרִיג***, פ״י, הפוך דבר לצבע האתרוג; תת אתרוגים לאכילה.

תְּרֹג°, ת, (ר' תְּרֻגִּים°), שצבע האתרוג לו.

תַּרְגּוּם°, ז, העתקה משפה אל שפה; תרגום

---

[1] תרבתר, цвѣтная капуста, Blumenkohl, chou-fleur, cauliflower

התורה לארמית; (לשׁוֹן־) לשון ארמית.

תִּרְגּוּם°, ז, פעֻלת המתרגם.

תַּרְגִּיל°, ז, התרגלות באיזו עבודה, עשית איזה דבר כדי להתרגל בו.

תַּרְגִּימָא˘, ז, (מִינֵי־˘), מאכלים קלים הנאכלים בסוף הסעֻדה, מגדים ופרי הבאים לקנוח סעֻדה.

תִּרְגֵּל*, פ"י, לַמד ילד ללכת ברגלים; ר' רגל, הרגל.

תִּרְגֵּם*, פ"י, העתק משפה אל שפה; באר, פָּרֵשׁ; פרסם בקול רם. תֻּרְגַּם*, הִתַּרְגֵּם*, היה מעתק משפה אחרת.

תֻּרְגְּמָן*, ז, מתרגם, מליץ, מעתיק משפה אל שפה; המתרגם (לפנים) את פרשת השבוע לארמית או ליונית בשעת קריאת התורה בבית הכנסת ומבארה; האמורא שעמד (לפנים) על יד החכם הדורש לבאר דרשתו לקהל.

תרד

תֶּרֶד*, ז, מין ירק קטן העלה ¹).

תַּרְדָּא*, ז, טרדן, איש מטריד.

תַּרְדֵּמָה*, נ, שֵׁנָה עמֻקה, תאות שֵׁנה; מצב של אי הרגשה ואי התענינות בדבר.

(תרה*) הִתְרָה*, (־בְּ־), העיר, הזהר איש העומד לעבֹר עברה על הענֶש שיענש עליה.
הֻתְרָה*, היה מֻזהר.

תַּרְוָד*, ז, (ר' תַּרְוָדוֹת*), כף גדולה לבחש בה את המרק או התבשיל בקדרה או לשפך בה מן הקדרה או מן הקערה אל הקערִיות, בחשה.

תָּרוּט*, ת, סגלגל, טרוט; יורד בקו ישר מבליט נטיה לצדדים.

¹) תרד, шпинат, Spinat, epinard spinach

תְּרוּמָה, נ, מנחה, מתנה; חלק מרכוש וקנין הנתן לצרך קֹדש; חלק התבואה הנתן לכהן (אחד מארבעים עד אחד מששים מהתבואה); החלק היותר טוב; *פעֻלת המרים והמניף.

— תְּרוּמוֹת*, שם מסכת בסדר זרעים העוסקת בדיני מתנות הכהנים.

— תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן*, נ, הסרת האפר מעל המזבח בבית המקדש.

— תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר־*, נ, מעשר שעל הלוים לתת לכהנים מן המעשר שהם מקבלים.

— אִישׁ תְּרוּמוֹת, ר' איש.

תְּרוּמִי°, ת, הטוב, הנעלה, הנבחר, המרומם במעלותיו.

תְּרוּמִיָּה, נ, מכס, תרומה.

תְּרוֹנוֹס*, ז, כסא כבוד, כסא המלך.

תְּרוּעָה*, נ, קול שמחה וצהלה; קול שאון מלחמה; קול שופר נפסק ורועד.

תְּרוּפָה, י, רפואה, אבק מרפא, סם מרפא; תועלת לאיזה דבר, תקון.

תֵּרוּץ*, ז, באור, תשובה על שאלה וְקֻשְׁיָה.

(תרז*) הִתְרֵז*, הֵרִתַע, הִבהל; עשה צרכיו שלא לרצונו; חלה במחלה אנושה ומסֻכנת.
הִתְרֵז, עשה צרכיו בשלשול.

תִּרְזָה, נ, שם עץ אטיך ¹).

תַּרְטָן*, ר' טרטן.

תְּרֵי*, ש"מ, שנים.

— תְּרֵי עָשָׂר*, שנים עשר ספרי הנביאים הקטנים בכמותם (הושע, יואל, עמוס, עובדיה, יונה, מיכה, נחום, חבקוק, צפניה, חגי, זכריה, מלאכי).

תרי"ג. ש"מ, (תַּרְיַ"ג מִצְוֹת*), שש מאות ושלש עשרה מצות שבתורה.

תָּרִים*, תְּרִים*, ז, דלת לחלון; דלת מתקפלת תריסית לחנות שמשתמשים בה ביום להניח

¹) תרזה каменный дуб, steineiche, rouvre, holmoak (ilex)

עליה הסחורות לפני החנות; מגן וצנה.

— בַּעֲלֵי תְּרִיסִין*, ז״ר, כנוי לתלמידי חכמים מגני התורה.

תְּרֵיסַר*, ש״מ, שנים עשר; °ז, קבוץ של שנים עשר דברים.

(תרך*) תָּרַךְ*, פ״י, גרש.

תַּרְכּוֹם*, ז, מלתחת עור העשויה בצורת ארגז.

תרם* (תָּרַם*, יִתְרֹם*), פ״י, הִפרש תרומה לכהן, הרים תרומה.

תָּרְמָה, נ, מרמה, תרמית (שופטים, ט, לא?).

תֻּרְמוֹס*, ז, מין צמח תרמילי שגרעיניו דומים לפולים ¹).

תַּרְמִיל*, ז, ילקוט עור לעוברי דרכים, אמתחת; קציצה, מעטפת הזרעונים של צמחים שונים (פולים, עדשים וכדומה).

תַּרְמִית, נ, ערמה, מרמה, נכלים.

תַּרְמֵל*, פ״ע, הוציא תרמילים, עשה תרמילים, עלה תרמילים (צמח).

תַּרְנְגֹל, ז, תַּרְנְגֹלֶת, נ, מין עוף ביתי ידוע ורגיל.

תרנגל

תֹּרֶן, ז, נס שתוקעים במקום מרומם לסמן; נס אניה, עמוד גבוה באניה לקשר אליו את המפרשים; °כנוי לאיש קפח וגבוה.

¹) תרמוס лупин, Lupine,

— תַּרְנְגֹל בְּרָא*, ז, תַּרְנְגֹלֶת בְּרָא*, נ, דוכיפת ¹).

— תַּרְנְגֹל הֹדוּ*, ז, מין עוף ביתי שהובא מהדו.

תרנגל הדו

תַּרְנוּס*, ז, כסא; כסא כבוד.

תַּרְנִיתָה*, נ, ר׳ תורגיתה.

(תרס*) הִתְתָּרֵס*, פ״ע, (־כְּנֶגֶד־*), העז, הרהב עז; התעקש; הגן מפני־; התגרה, הִלחם, הֵאבק.

תַּרְסִית*, נ, רצועה, שרוך נעל, סרט.

תרע* (תָּרַע*, יִתְרַע*), פ״י, שבור, נתוץ, פרוץ. הִתְרִיעַ*, פ״י, תקוע בשופר בעת צרה; השמע בשופר קול תרועה.

תַּרְעָא˚, ז, שַׁער, דלת; מחיר דבר בשוק.

— תַּרְעָא דְּרָוַח־רָוַח˚, שער (מחיר דבר) שירד־ירד, לאמר: כיון שירד המחיר לא יעלה מהר.

תַּרְעֵלָה, נ, רוח עועים, רוח שגעון; רַעַל, סם מות.

תַּרְעֵם*, פ״י, עורר למריבה; עורר אי שביעת רצון.

תַּרְעֲמָן*, ת, איש תלונות, בעל תרעמה.

תַּרְעֹמֶת*, נ, כעס, מרת רוח; תלונה, התלוננות תביעות וטענות.

תְּרָף, נמצא רק ברבים, ר׳ תרפים.

תֶּרֶף*, ז, חלקי שטר המשתנים בו לפי הצרך (שמות האנשים, סכום הכסף, התאריך, מקום ההלואה ומקום השלום, וכיו״ב הנוספים על הטפס, ר׳ טפס); מקום גלוי; עֶרוה; הצד החלש והרפה שבדבר; מקום חלש בחומה וכיו״ב.

¹) תרנגלת ברא удод, Wiedenhopf, huppe, hoopoe (upupa epops)

‹תרף*›, הִתָּרֵף*, עלה תולעים, הכסה ברִמָּה.

הִתְרַף*, התליע, התמלא תולעים; התקלקל על ידי רקבון, הרקב והשחת.

תְּרְפָּה*, נ, טנוף; בושה; עֶרוה; הצד החלש והרפה שבדבר.

תַּרְפּוּת*, נ, פריצות והפקרות בחגי עובדי האלילים; היכל אלילים.

תְּרַפְיָה*, נ, תְּרַפְיוֹן*, ז, תרופה, אמצעי; רפואה; דבר משלשל (?).

תְּרָפִים, ז״ר, עצבי בית בתבנית איש שהיו לקדמונים כשומרי הבית ושלומו.

תַּרְפֵּס*, פ״ע, ר׳ טַרפּס.

‹תרץ*› תָּרֵץ*, פ״י, באר דבר קשה, ענה תשובה על שאלה, על קֻשְׁיָה. הִתְרֵץ*, תָּרֵץ; °יַשֵׁר, עשה ישר (בפיוט).

תַּרְקָב*, ז, מדת חצי סאה (שלשה קבים).

תַּרְקוֹשׁ*, נ, אשפת החצים; ארגז.

תַּרְקִיָּה*, נ, פרוז, מין אבן טובה כחולה [1].

תַּרְקִיעַ*, ז, טס מתכת, מרקע ושטוח.

תַּרְשִׁים°, ז, רשימת התכנית של בנין או מכונה וכיו״ב.

תַּרְשִׁישׁ, ז, מין אבן חן ירקרק כמי הים [2].

תִּרְשָׁתָא, תאר של כבוד במלכות פרס.

תר״ת, ר״ת, תקיעה, תרועה, תקיעה.

תַּרְתֵּי״, ר׳ תרי.

— תַּרְתֵּי״, תַּרְתֵּי דְּסַתְרֵי״, תַּרְתֵּי דְסַתְרֵי אַהֲדָדֵי״, שני הדברים האמורים סותרים ומתנגדים האחד לשני.

תַּרְתַּר*, פ״י, פזר, שפוך ופזר.

תַּשׁ*, ת, חלש, רפה.

ת״ש, ר״ת, תא שמע (בוא ושמע); תפלת שחרית.

תִּשְׁבָּחָה*, נ, שבח: תהלה, הלל.

---

[1] תרקיה, бирюза, Turkoise turquoise

[2] תרשיש Aquamarin

תשבע״פ, ר״ת, תורה שבעל פה.

תַּשְׁבֵּץ, ז, רקמת ארג, משבצת.

תִּשְׁבֹּרֶת°, נ, שברים, מספרים לא שלמים.

תְּשׁוּאָה, נ, רעש, מהומה, שאון; חשך, אפלה.

— תְּשׁוּאוֹת חֵן°, מבטא בהוראת: תודה.

תְּשׁוּבָה, נ, מענה, דברי משיב דבר; באור, פתרון שאלה; חזרה למקומו הראשון; *חרטה, נחם על מעשה רע.

— תְּשׁוּבָה גְנוּבָה*, תְּשׁוּבַת הַפְּלַג*, נ, תשובת דחוי, דחיה בקש.

תְּשׂוּמֶת, נ, (־יָד), דבר המושם ביד איש אחר לערבון או לעסק לזמן קבוע.

תְּשׁוּעַ*, ז, תשיעית, חלק תשיעי מדבר.

תְּשׁוּעָה, נ, רוָחה, הצלה, ישע; נצחון במלחמה; עזרה.

תְּשׁוּקָה, נ, חפץ, חשק, תאות נפש.

תְּשׁוּרָה, נ, מתנה, מנחה, אשכר, דורון.

תָּשׁוּשׁ*, ת, חלש, רפה; ישיש, זקן.

תִּשְׁחֹרֶת*, נ, ילדות, ימי נער; חפש, חרות; פקיד הממשלה.

תש״י, ר״ת, תפילין של יד.

תַּשְׁיָה*, נ, ר׳ תשישות.

תֻּשִׁיָּה, ר׳ תושיה.

תְּשִׁיעִי, מספר סדורי שאחרי השמיני ושלפני העשירי.

תַּשִׁישׁ*, תָּשִׁישׁ*, ת, חלש, רפה; זקן, ישיש.

תַּשִׁישׁוּת*, תְּשִׁישׁוּת*, נ, חֻלשה, רפיון, אין אונים, חסר כח.

תַּשְׁלוּם*, ז, (עפי״ר) תַּשְׁלוּמִים*, ז״ר, השלמה, מלואים; שכר; שלום חוב.

תִּשְׁלֹמֶת*, נ, גמול, שלומים.

תַּשְׁמִישׁ*, ז, שמוש, השתמשות בדבר; מכשיר; דבר שמשתמשים בו לאיזה צרך; תשמיש המטה.

— תַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה*, ז, כנוי להזדוגות

זכר ונקבה (בני אדם).

— תַּשְׁמִישֵׁי מִצְוָה*, ז״ר, דברים שמשתמשים בהם לעשית מצוה.

תַּשְׁנוּק*, תַּשְׁנִיק*, ז, חנק; מיתה חטופה ובלתי טבעית; צרה ולחץ, מצוקה וחסר כל; חסר נעימות בחיים; נשימה קצרה.

(תשע) תַּשֵּׁעַ*, פ״י, חלק דבר לתשעה חלקים; עשה דבר תשע פעמים; הכפל תשע פעמים.

תְּשׁוּעַ*, היה מחלק לתשעה חלקים.

תֵּשַׁע, נ, תִּשְׁעָה, ז, ש״מ, שמונה ואחת.

תְּשַׁע עֶשְׂרֵה, שמ״נ, תִּשְׁעָה עָשָׂר, שמ״ז, תשע ועשר.

תִּשְׁעִים, ש״מ, תשע עשריות.

תְּשֶׁר*, ז, ר׳ תשורה.

תשר° (תָּשַׁר°, יְתְשֹׁר°), פ״י נתון תשורה.

הִתְתַּשֵּׁר°, החשב כתשובה. הַתְשֵׁר*, נתון תשורה.

תש״ר, ר״ת, תפילין של ראש.

תִּשְׁרֵי, ז, שם החדש השביעי מניסן (בערך ספטמבר).

תשש* (תָּשַׁשׁ*, יְתְשֹׁשׁ*), פ״ע, חלוש, היה רפה. הָתַשׁ*, הַתֵּשׁ*, הַחלש, הַרפה.

— תָּשַׁשׁ כֹּחוֹ שֶׁל־ כִּנְקֵבָה*, מבטא לאמר: פלוני חלש מאד.

תשר״ת, ר״ת, תקיעה, שברים, תרועה, תקיעה.

ת״ת, ר״ת, תלמוד תורה.

תַּתָּא*, מ״י, תחת.

תַּתָּאִי*, ת, התחתון.

תִּתוֹרָה*, נ, שולים (של הכובע וכדומה).

תַּתְרָן*, ת, חסר חוש הריח.
